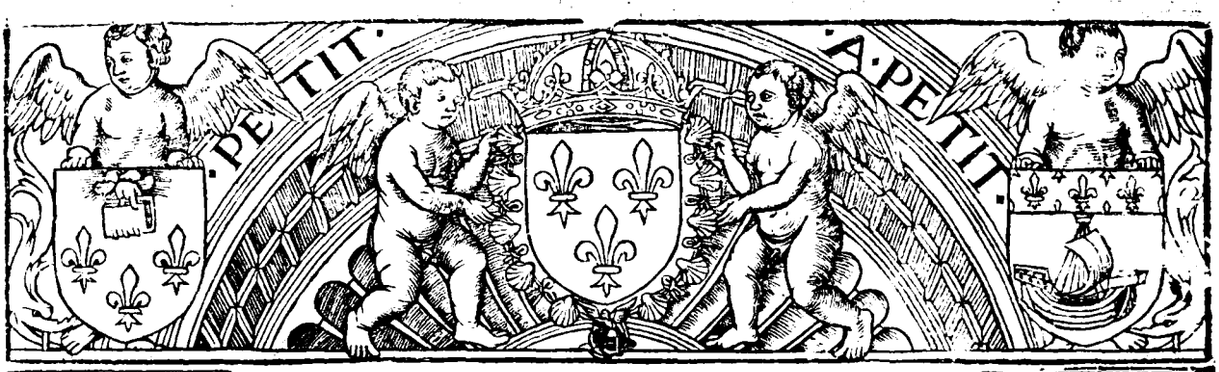
Notes du mont Royal

www.notesdumontroyal.com

Cette œuvre est hébergée sur « *Notes du mont Royal* » dans le cadre d'un exposé gratuit sur la littérature.

SOURCE DES IMAGES

Google Livres

FLAVII IOSEPHI ANTIQVITATVM Iudaicarum libri XX, ad vetera exemplaria diligenter recogniti.

DE BELLO IVDAICO libri VII, ex collatione Græcorum codicum castigatiores quàm vnquam ante redditi.

CONTRA APPIONEM libri II, pro corruptiss. antea, iam ex Græco itidem non solum emendati, sed etiam suppleti.

DE IMPERIO RATIONIS siue DE MACHABAEIS liber vnus à DES. ERASMO Roterodamo recognitus.

Cum indice copiosissimo.

Væneunt Luteciæ in AEdibus Ioannis Parui sub signo Lilii aurei in via ad diuum Iacobum.

M. D. XXXV.

REVERENDO PATRI AC DOMINO D. AEGIDIO REMO, EPISCOPO CHIEMENSI, SIGISmundus Gelenius S. P. D.

Amdudum anxius fui ornatiſſime pater, ne forte diuturnum hoc meum ſilẽtium ſuſpectum eſſet, tuáque per benigna erga me beneficentia ob ingratitudinis opinionem indignus fuiſſe iudicârer. Sed vt hic ſcrupulus eximeretur, quærenti nulla ad hoc temporis ſeſe obtulit occaſio: partim quòd nudis tantummodo literis ac vulgari ſalutatiône optime meritum patronum compellare, leuius quàm pro mea erga te deuotione officium ducerem: partim etiam, quòd ex quo primum te hanc dignitatem, cuius ipſe tuum es ornamentum, recens adeptum intellexi, adeo nihil per locorum diſtantiã mihi de rebus tuis cognoſcere contigit, vt iam de incolumitâte quoque tua ſolicitus eſſe inciperem. At poſtquam nunc tandẽ ſumma cum animi voluptate fauſta tibi ac ſecunda, ita vt optabam, accepi omnia: quum cõmodum literarii laboris nonnihil exantlaſſem, viſum eſt oportunum tempus vt grati animi ſignificationem ſaltem aliquam darem: quandòquidem ne in ſolidum referendæ gratiæ par ſim, meritorum tuorum magnitudo effecit. Nam cum præſens FLAVII IOSEPHI inſtrueretur editio, cõferendi ac recognoſcendi onus impoſitum eo facilius paſſus ſum, quòd ſemper cum autoris fidem eximiam atque eruditionem, tum operis ipſius vtilitatem, plurimi fecerim. Homo enim, ſi quis alter, in aliena lingua diſertus priſcas quidem illas gentis ſuæ res, quæ tum ſola in terris vnius veri dei cultum retinebat, ex diuinis Hebræorum prophetarũ literis Græce tranſcripſit, quæ vero deinceps vſque ad ſuã ætatem nõ ita vetuſta memoria celebrata ſunt: accurate conquiſita prodidit, ac poſtremum bello Iudaico geſta, quum illis non interfuiſſet ſolum, ſed bona quoq; ex parte præfuiſſet, hac parte vel ipſi Thucydidi præferendus. Vicerit ille ſane noſtrum hunc eloquentia, nimirum in patria lingua, certe non pari felicitate res geſſit ac geſtas ſcripſit. At IOSEPHVS vt Atticiſſimo ſcriptori concedat, nemini tamen Aſiaticorum ſtyli elegantia ſecũdus eſt: quod vero ad belli decora attinet, nullius eius tẽporis Iudæorum tot exſtant ſtratagemata, tam fortia facinora, tam multa denique præclara conſilia: quibus Romanos victores primo quidem pro ſua in patriam pietate diu remoratus eſt, mox ineluctabilem fatorum ordinem præſagiens, eoſdem iam captus adiuuit etiã, ne parum gratus erga ſpectatiſſimę virtutis ſuæ, diuiniq; cuiuſdã animi, admiratores haberetur & quod inter præcipua ducendum eſt, quàm præclare de IESV domino ac ſeruatore noſtro eiuſque diſcipulis ſenſerit, monumentis ſuis ſatis teſtatum reliquit: vnde in Chriſtianorum ſcriptôrum catalogum à D. Hieronymo cooptari meruit. Aliud agentem me admiratio viri incõparabilis in laudes eius tranſuerſum abripuit, alioqui notiores quàm vt præconis opus habeant, maiores quàm vt hic pro dignitate referri queant. Igitur Antiquitâtum interpretationem ad vetera exemplaria Latina duntaxat, ob Græcorum inopiam con-

tulimus: comperimúſque vt minus mendârum (fortaſſis ob argumentũ vulgatius) q̃ in belli Iudaici hiſtoria: ita ſtylum interpretis tanto inelegantiorẽ vt haud quaq̃ credam ab eodem vtrunque opus latinitate donatum: vel hac coniectura, quod in concionibus, quum Ioſephus vbique ſui ſimilis ſit, quoties in opere Antiquitatum incidunt, miram balbutiem videbis, contra in ſequẽtis operis orationibus interpres, Rufinus opinor, propius Ioſephum ad ſequitur, eiuſque declamatoriam quandam facultatem longe magis quam ille alter, quiſquis eſt, exprimit: id quod euidentius apparet in duabus: altera libro tertio, vbi diſſuadet mortẽ ſibi conſciſcendam: altera ſeptimo, vbi eandem rem verſo ſtylo ſuadet: hoc ex Eleazari cuiuſdam perſona, illud vero ex ſua. Hos autem. vii. libros ad duos Græcos codices, vnum ab Ornatiſs. præſule Georgio Arminiaco, Rutenorum epiſcopo, alterũ ab eximie docto viro Ioanne Croto, exhibitos, contulimus: hisque adiuti tot mẽdas ſuſtulimus vt facilius ſit lectori ex vnius cuiuſuis paginę collatiõne de ea re exiſtimationem facere, q̃ mihi omnia loca reſtituta annumerare: quorum plurima à librariis corrupta, quędam etiam interpretis hallucinatione non ſatis feliciter reddita, eſt vbi exemplar quoque deprauatius eum ſequutum, deprehẽdimus. Tantundem aut aliquanto plus præſtitum eſt in deprauatiſs. antea cõtra Appionem libris: atque hi nunc primum, ni fallor, mollenſe percurri poterunt. Sermonis vero de Machabæis caſtigationem, vnico illi non ſolum Germaniæ totius ſed etiam ſui temporis ornamento DES. ERASMO ROTERODAMO debemus. Cęterum hoc quicquid eſt operę tibi potiſsimum præſul ampliſs. dedico, vel quod ipſe plurimis (vt dixi) ac maximis tuæ benignitati beneficiis deuinctus ſim: vel quod te hiſtoriarum cognitione in primis delectari, atq; hanc nec fide narrationis, nec rerum cognitu dignarũ copia vlli cedere, certo ſciam: denique multum operi commẽdationis acceſſurum videbam, ſi doctiſs. præſulis calculo approbatum fuerit, cuius & auctoritas magna, & nomen apud omnes Muſarum ac bonarum literarũ myſtas merito ſit perquam gratioſum. Quis (enim de quo tu modo aliquam eruditionis opinionem concepiſſes) in te amici officium deſiderauit: quam tu nunquã hoc genus homines demerendi occaſionem prętermiſiſti: Et eius ſane peculiaris tuæ laudis, ſicut aliarum quoque multarum exempla proferrem nonnulla, ni verererne in faciem hæc commemorans, adulationis ſpecie pudorem tuum offenderem. Nec mirum ſi doctis & ſtudioſis apud te premiũ eſt, quum tãtopere inter vtroſque præemineas ἀφ' γαστρὸς ὁμοιος vt eſt in veteri prouerbio. Itaque eccleſiæ quidem tuæ, quod talis epiſcopus contigit, gratulor hanc felicitatem: tibi vero Antiſtes Optime dignam tuis virtutibus opto precorque: quando quidem preſens inferior tuis meritis meo erga te affectui videtur. Vale patrone vnice, & noſtros conatus æqui bonique cõſule: meque inter cliẽtulos locũ aliquem, ita vt cœpi, obtinere patere. Baſiliæ Calendis Ianuariis, Anno domini M D. XXXIIII.

INDEX ABSOLVtissimus omnium quæ in vniuerso hoc ópere continêntur secúndum ôrdinem Alphabéti, certúmq; númerum paginârum, nunc demùm Per Hierónymum Rúpeum Metinénsem conscriptus. Cui additæ sunt (quamuis præter illôrum consuetúdinem qui huiuscémodi indices conscripsêre) nonnúllæ dictiô num aut hebræârú, aut græcârum, & nonnúnquam latinârum Annotatiónes: sicut in rei progréssu (dei beneficio) patêbit.

A.

AAron virga floruit ac nouum fructum producens extemplo frondut 77 Est autem Aaron Hebraice idem, quod mons seu montanus sed, si plura cupis de hac virga legere, conferas te ad Bibliorum librum qui dicitur Numeri. capi. 17.

Aaron eligitur in sacerdotem 63.
Aaron in ignem vnus cum Core & aliis quinquaginta conjectus est, solus tamen ipse Aaron (dei gratia) illæsus è medio igni prodit 77.
Aaron contra leges patrias à fratre suo Mose sacerdotiú habuisse existimabatur, ideóq; Moses male audiebat. 74.
Aaron pontifex primus vitulum, aut arietem, aut huiusmodi aliud offerri deo instituit. 195.
Abel Hebraice idem est quod latine, nihil hoc; vanitas 4
Abel à fratre occisus 738
Abennerigus rex suam filiam Amicos nuncupatam puero Izati sibi commendato, atq; in sua castra (vt tutior à fratribus esset) misso, collocauit 730
Aber martyr 738
Abia Arabiæ rex ad bellú excitatur ab Izatis Achiuis atq; subiectis 472
Abia Arabiæ rex precibus & subsidiis ac multo commeatu sibi oblato excitatus, Izatem regé iuadit ibidé
Abiather Achimelech filius, solus ex suorú omniú affiniú & parentú occisione remásit. Fuit enim occisus Achimelech cú turba trecentorum penè & quinq; progenitorú 139
Abiather pôtifici supplicat vt de venturis deú orando consulat 146
Abiæ mortuo succedit Asa 200. de hac re vide Biblio. 2. Paralip. c. 14
Abieu & Nadab interitus 65
Abibalus rex & eius filius Hiramus cui imperú regimen reliquit 700
Abigail nomine Celebs 150
Abimelech 111
Abimelech sese excusauit pro Sara 16
Abimelech & Sichimitarum discordia 111
Abimelech rex Isaac per inuidiam expulit 20
Abisai frater Ioab 149
Abbarus pontifex 403
Abdagades dux 444
Abdai 703
Abirom 74
Abdemonus vir Tyrius 700
Abdon, Hilonis filius. 113. Significat autem Hebr. seruum domini
Abner principis: exercitus Saul præfecti: & totius militiæ imperatoris, atq; Ioab bellum 149
Abner interitú, ægerrime fert Dauid 121. de hoc autẽ Abner. si plura videre cupis recurre ad Bibl. lib. 2. Regũ. illic. n. tota eius historia est
Abner funèralia honoratissima célebrat 152
Abner in Hebro cũ magna omnium tristitia & præcipuè Dauidis sepelitur 152
Abner cũ suo populo deuincitur 145
Abner & Ioab interempti 151
Abraham à græcis πατριαρχης dulcioris & suauioris sermonis gratia sic inflexum 10
Abraham adoptauit lot filium fratris sui, sibiq; tanquam proprium adiunxit 12
Abraham Arithmeticam & Astrologiam contulit Aegyptiis 113
Abraham & lot diuortium atq; à se inuicem separatio ibidé
Abrahæ vicus fuit de nomine Abrahami regis sic dicti, 13
Abrahæ γενεαλογια. i. de generatione & origine Dauidis sermo 12
Abrahæ sapientia ibidem
Abrahæ obedientia 17
Abrahæ allocutio ad filiú suú Isaac 18
Abrahæ oratio pro Rebeca 20
Absalõ cõcubinas patris violat 164
Absalom ex arbore pendens confoditur 165
Absalom tyrannidis princeps 562
Absalom tumulus 165
Absalom quomodo effugerit patris sui iram 161 de quo (si plura cupis) vide 2 Regum librum.
Absalom à patre reuocatur postquã desiit sanguinis circa cor feruore immodico laborare ac, postquã fuit animo pacatiori
Absalom omni pulchritudine corporis ceteros facile anteibat 166
Achaiia 516
Accaron vrbs 120. 104
Accaron Musca, dei nomen 211
Acharon hebræis dicitur quod Græcis hysquiamos. 62. est autẽ hysquiamos herba quædam quæ à quibusdam latinis faba apollinaris dici solet, coliculũ habens ad cuius similitudinẽ ille factus erat qui è. S. PONTIFEX in sua corona versus fronte gestabat
Achab rex, Heliæ prophetæ occurrit, eúmq; vbi semel cognouit tanquã deum adorauit 203
Achab plenã egit pœnitentiam 205
Achab plena historia cuius partem hic apposui, partem tibi legẽdam reliqui ibidé.
Achab filius, homo malignus 211
Achab septuaginta filios habuit, qui occisi fuerunt Hieu iussú 219
Achab oppugnãdo Syros sagitta percussus occiditur 209
Achab Rex (vt Helias, prophetarat) repente moritur 212
Achab, regi Ioram fratri suo succedit qui sane malignitate alterú quantumuis sceleratum superauit ibidẽ
Achab machabæus martyr 739.
Achar Zebedæi filius ex tribu Iuda 97
Achimelech 139
Acusilaus historiographus Argiuus cuius testimonio Iosephus vtitur 8
Acrabetena régio 549
Acra mons 634
Acmes epistola 403
Adam, primus de terra factus 5
Adã quomodo interpretetur hebraicè, & quare sic dictus sit. 3. de quo vidé Biblia in lib. Paralipo.
Adam, & per eum omnis homo qua pœna fuerit mulctatus 4
Adar quid sit apud Hebræos 267
Adar quid sit apud Macedonas 267
Adadus qui & Adner dictus est Syrorum rex Heliseo insidiatus acerrimum bellum præparat aduersus Ioram 214
Adadi supradictorum regis bellum contra Achab 205
Adiabeni 473
AEdificiorú incredibilis altitudo atq; adeo tota corporis dimensio admirabilis 373
Adonai hebraice idẽ est quod latinè dominus 103
Adonias sibi vxorẽ petit Abisac 179
Adonias occiditur ibidẽ.
Adulescentes miseri Herodis filii à patre morte mulctantur 391
Adura, vrbs quam Roboam Salomonis filius præter alias multas ædificauit 197
Agar regis mors 131 significat autem Hebraice Agar tectum

Agar ancille AEgyptiæ in Saram cõtemptus 15 significat autem Heb. peregrinam
Agatharchides cum cæteris Græcis Iosepho detraxit 705
AEgyptii ad Cæsarem fugantur 330
AEgyptiorum aliqui, Iudæi primo fuêre ob prouinciarũ confinitatẽ 329
AEgyptus & Syrenæa ciuitas aliquando sub eodem regno fuêre ibidem
AEgyptiis Gabinius Ptolomæum restituit 328
AEgyptum incredibilis fames totis pænè octo annis secundum expositionem Iosephi, oppressit 32
AEgyptiorum reges omnes ad soceros vsq; Salomonis cur dicti sint Pharaones 190
AEgyptus ex omni parte munitissima ideóq; omnium tutissima, 625. significat autem Hebr. tribulationem & angustiã 30
AEgypti regna & AEthiopiæ 191
AEgypti & Phari vniuersa ac plena descriptio 525
AEgyptus à parte quadam Syene dicta quæ limite solummodo quo dã ab AEthiopia distinguitur Syenæa terra à nostris poetis præsertim à Martiali passim dicitur ibidẽ
AEgyptus maxima imperii pars atq; omnium fertilissima ibidẽ.
AEgyptiorum incontinentia 13
AEgyptus Danai frater quandoq; Sethosis dictus est. 700. fuit autem Danaus ille, Belli filius, qui cum diutius regnasset huic AEgypto fratri suo regnum reliquit petutq; Achaiam, vnde Achaia Danaa & Achæi ipsi, Danai dicti sũt
AEgyptii à Cæsare superati 330
AEgypti limites 625
AEgyptus Mesris quondam dicta fuit & hinc Mesræi omnes AEgyptii appellantur 10
Aerodia Agrippæ soror & coniunx herodis 38
Aerodiadis honestissima ac verè Catoniana responsio qua satis fecit Cæsari multa munera volẽti donare quãq; munera repudiauit ibidẽ
Aggerum summæ proceritatis ædificatio 652. 687
Aggeres succensi 649
Agrippa qui Herodis nomẽ apud Cæsarem detulerat, causã apud eundẽ obtinuit 438
Agrippa cum Herode amorem reintegrat & in eius gratiã redit 369
Agrippæ nauigatio 430
Agrippæ magnanimitas & regia magnificentia 430
Agrippæ creditor Herennius 431
Agrippa ad Tyberiũ properat 432
Agrippæ fidei & regimini committit Tyberius suum nepotem ibidẽ.
Agrippa accusatur ab Euthycho 434
Agrippa apprehenditur ibidẽ.
Agrippa in custodiã vinctus datur nihilominus benigne tractatur 435
AEmilius Regulus Hispanus Cordubensis Caium statuit aut per alios, aut (si alii deessent) per se interficere 449
Agrippæ accusationes aduersus Herodem quartum 438
Agrippa vinculis solutus τετραρχης creatur, id est quartam imperii partem posidens 437
Agrippæ calliditas qua ipse vtebatur in senatu 461
Agrippæ regis nauigatio in Iudæam 464
Agrippa Iudæos ab iniuria Doritarum retractos in pristinam potestatem asserit, multósq; eorum sacerdotes instituit 465
Agrippæ clementiam in Simonem calumniatorem 466
Agrippe laudes ibidem,
Agrippæ inimicitiæ & simultates cũ Marso 467
Agrippa 278
Agrippæ proles 468
Agrippa iunior Agrippæ maioris filius ibidem.
Agrippa Romæ apud Claudiũ Cæsarænutritus ibidẽ.
Agrippa rex omnibus luce charior verba facien ad populum alui dolore correptus decidit, atq; in suam regiam trãsportatus post quatuor, aut quinque dies magno omnium fletu, ac animorum gratu consternatione perit 467. 468.
Agrippa volens scire quem erga se populus animum haberet vna aut altera hora ante suum obitum vestiti præmonitus per fenestram caput (vt populum spectaret) emisit, vidẽnsq; tam tristem & consternatum longua miseratione perculsus animam tradidit ibidem.
Agrippa iunior partem quoq; habuit Tetrarchiæ quam habuit Agrippa maior è vinculis solutus 477
Agrippa fundæ ictu læditur 599
Agrippæ regis oratio 556
Agrippa Drusillæ & felicis filius 457
Agrippina Germanici, Cæsaris fratris filia, Neronis mater, Claudiũ Cæsarem maritum suum veneni vi è medio sustulit 477
Agrippium 515
Alani in Mediam & Armeniam prorumpunt 684
Alexander Magnus 268
Alexandri somnium 270
Alexãdro occurrũt principes sacerdotũ & multi alii viri primates 269
Alexander deo sacrificat 270
Alexandri summa benignitas erga Iudæos ibidem.
Alexander cum persecutionem pateretur à Iudæis in eos conuersus bonam eorum partem fugauit, bonam extemplo iugulauit, multos quoq; eorũ in custodias dari iussit quò, danno & crudelissimis tormẽtis eorum dolorem ad suam ipsius atque concubinæ delectationem prorogaret 318
Alexander Polyhistor cuius testimonio vtitur Iosephus. 18. vnde & nomen Hebraicum habuisse credidere rim ab auxilio prestando
Alexander quare dictus sit Crucida à Iudæis 319
Alexander Aristobuli filius magnam Romanis fecit iniuriam cum eos tam temere trucidaret 328
Alexandri morientis consilium 320
Alexãdra rebus Iudææ pótitur ibidẽ
Alexandra non multo post nonum annum sui regni. vitæ autem septuagesimum tertium occidit 322
Alexander iunior cõprehenditur 384
Alexander iunior patris iussu tractus in Cæsareã laqueo perimitur 392
Alexãder nescio quis ψευδοκορος regni principatũ affectans dolosas ac callidas deceptiões confinxit simulabat. n. se verũ esse Herodis filiũ ideóq; se illi iure optimo successurum 4
Alexander hic nescio quis commentitius in giaras perpetuo cũ impurissimo nautarũ genere acturus mittitur ab Augusto, eiusq; socii rei tã falsæ nõ modo adiutores sed cõscii quoq; trucidantur 419
Alexander Philometor 301
Alexander Zebena 312
Alexander pseudoco. id est Alexandri filius commentitius 417
Alexãdræ & Cleopatræ cõspiratio in Herodem 353
Alexãdre sũma temeritas eiusq; morq; temeritatẽ sæpenumero consequi aut cõcomitari solet 364
Alexandri iunioris responsio contra patris accusationem 378
Alexandri crudelitas 501
Alexandrinus portus 625
Alicarnasseorũ decretũ sub sacerdote Mẽnone Aristidis facto filio 337
Albinus pontifex 479
Albino iudææ prefide quanta fuerit malorum impunitas 551

Amasiæ bellum in inimicos 223
Amelochitæ viri nimiũ pugnaces 53
Amenophis rex deos videre concupiuit 708
Amenophis regno ſuo expulſus eſt 709
Amicos Izati nubit 470
Amon quid ſonet Hebraice 16.334
Amonitis regio 112
Ammaus locus quidã ſic dictus in Iudæa 683
Ammaus vox Hebraica eſt, quomodo autem interpretetur ſecundum Hebraicam ethymologiam vide fol. 599
Ammonitarum & Moabitarũ contra Ioſaphat crudeliſſima pugna atque inſolens victoria 207
Ammonitæ & Moabitæ mirabili certamine à Ioſaphat fuerunt ſuperati 210
Amphitheatrum 368
Amraphelus princeps cum Aſſyrijs cõtra Sodomitas 13
Amaſias patrem vlciſcitur præ nimia gloria factus Idolatra 223
Amaſias Zotæ patri perempto ſuccedit 222
Amaſias occiditur 224
Anania aliquando vocatus fuit à rege Babyloniorum Sidrach. Significat autẽ Hebraice idem quod nubes domini 243
Ananias Danielis ſocius ibidem
Ananelus ab Herode ſacerdos conſtituitur 352
Ananias põtifex interficitur 562.652
Ananus pontifex 612
Anileus Mithridatem pontki regem ſuperat 446
Anathema 705, vocat aũt hoc in loco Ioſephus anathema deuotionẽ à deuoueo proprie vſurpato aç deteſtationẽ, hinc diuus Paulus in epiſtolis ſuis ait ſe ſactum eſſe Anathema omnibus deteſtabilem quod vniuſcuiuſq; cupiditati reſiſteret & in melius (quoad poſſet) flexerit & alibi cũ optat illum Anathema fieri qui aliud annũciarit quam ſacra Bibliorũ ſcripta dictum aũt eſt ἀνάθεμα ab ἀναθήματιζω quod deuouere eſt in hac ſignificatione vſurpatum in qua etiã apud Ouid. legimus, vbi ait: Illũ ego deuoueo (quem mens intelligit) Ibim
Anna poſt multas preces peperit Samuelem 118 de qua Anna ſi plura cupis videre, vide Bibl. in Reg. c. 1.
Anaxagoras 729
Annæ Ionas pontifex 465
Anilæi & Aſinei fratrum geſta 442
Annuli & Baſes 58
Antiochus Gizicenus Syriæ rector 318
Antiochus rex quare fuerit occiſus 291
Antiochus rex perueniẽs cum magna virtute ad Peluſiũ, & dolo Philometoré Ptolemæũ circũueniens Aegyptum occupauit 286
Antiochus fruſtra obſidebat Elimaidẽ 291
Antiochus vinctus Romam mittitur 684
Antiochus iunior quanto meliot fuerit priori 310
Antiochus, Epiphanes quoq; appellatus eſt 486
Antiochia ciuitas aliquando Mygdonia appellata fuit & Mygdonii, aut Mygdones Antiochenſes 472
Antiochi & Cleopatræ nuptiæ 280
Antiochus contra Midam 292
Antiochi fuga 684
Antiochi mors 292
Antiochi regis epiſtola ad Ptolemæũ 279
Antiochi altera epiſtola in qua laudat Iudæos 279
Antiochus rex cũ tota ſua familia in maximam cladem incurrit 683
Antiochus rex Comagenẽſis moritur 424
Antiochus templum deſtruxit 289
Anthedon vrbs 496
Antigonus Ariſtobuli filius 498
Antigoni & Ptolemæi ſumma amicitia 541
Antigonus in templo obſidetur 341
Antigonus ſe Soſio tradit 350
Antigonus occiditur 489
Antigoni dux Pappus 508
Antipater 515
Antipater Iudæorũ potẽtiſſimus 330
Antipatri virtus ibidem
Antipatri filii malitia 384
Antipater peſſimis ſtudiis omniũ maleuolentiã atq; adeõ odiũ (propẽ dixerim) Vatinianum in ſe cõcitauit 392
Antipatri maleuolus animus 392
Antipater Herodi patri inſidias parauit per Iudæos 394
Antipatri filii inſidiæ in Phariſæis deprehenſæ ibidem
Antipater Samarites aperit Herodi totum conſilium 397
Antipatri excuſatio 400
Antipater impius, vtpote qui cõtra patrem conſpirarit 525
Antipater culpam in Antiphilũ reiicit 403
Antipatri literæ ẽ, Roma Herodi perferuntur 406
Antipatri atq; Archelai de regno Iudææ diſcertatiũm duellum 408 409.413
Antipater dolo cognito accuſatur quòd venenum patri Herodi paraſſit 398
Antipatri delatiões pro fratribus perdendis 519
Antipatrum incredibili odio omnes proſequebantur 525
Antipater Herodis filius ex Doride 526
Antipas Herodis filius ex malthace Samaritide, qui antipater quoque dictus eſt 526
Antipater Samarites 528
Antipatri doli in archelaũ & Philippum 525
Antipater Roma euocatur ibidem
Antipater ſui male cõſcius dolet Pheroræ mortem ibidem
Antipater ad patrẽ ingreditur 530
Antipater ab Herode accuſatur apud Varum ibidem
Antipater pro ſe reſpondit 531
Antipater pro Antipa 536
Antonia vrbs incenditur 561
Antoniæ vrbis fundamenta diruuntur 658
Antonia percelebri ritu fuerat ad ſores regiæ Hieroſolymitanæ inſcripta 638
Antonia Druſi maioris cõiunx 433
Antoniæ dignitas ibidem
Antonii epiſtola ad Hyrcanum 338
Antonii edictum ad Tyrios 340
Antonii execranda libido 352
Antonii & Cleopatræ incredibilis amor 510
Apelleus menſis 889
Apollonius Mollon 721
Apollonia vrbs 496
Apollo Dorienſium deus 719
Appion Alexandrinus videri ac dici affectabat 715
Appionis enormes & prodigioſæ fictiones 718.719
Apio legatus Alexandrinorũ Iudæos mirũ immodũ execratur quod Cæſaris ſtatuã in templo collocari noluerint 439
Aquila aurea 532 Aquila aurea de qua hic loquitur Ioſephus illi fortaſſis ſimillima erat quam Cicero Catilinæ obiicit aſſeruatam ſibi domi & rem profanam tanquam ſacram adorare, ac ad mala præſertim perpetranda precibus obtundere, quãque ad Manlium coniuratum miſſam eſſe manifeſtum ait, erat alios quin Aquila aurea vexillũ quoddã. Erat & alia multa hoc nomine appellata, de quibus diligenter Vegetius in lib. de re mili.

Arabaneth quid fuerit apud Mosē 16
Aradia insula 11
Arameni populi quidam sic dicti quos nunc Graeci συρους vocant ibidē
Areth 739
Aretas Arabum rex 415
Ariochus rex pro Assyriis contra Sodomitas 13
Aries bellica machina 584.415
Aristeus pro absoluendis Iudaeis regi supplicat, quare ab omnib⁹ iustus & pius existimatus est 272 ideóque Aristaei nomen sibi fuit inditū αριστος enim superlatiuū Graecum, optimum significat.
Aristobulus matrem suam & fratres in custodiam, in carceres coniicien dos, dedit 314
Aristobulus vnū ex fratribus suis per insidias interfecit 315
Aristobulus ditissimus 324
Aristobulus (cum Pompeius in Damascum peruenisset) & inferiorē Syriā percurrisset) misit legatos ex Aegypto ad ipsum Pōpeiū donis verē regiis ad eundē perferendis onustos, cum quibus vitis quaedā mittebatur cum racemis aureis quingentorum propē talentorum 324
Aristobuli filia Antipatro collocatur 526
Aristobuli mors 315
Aristobuli pulchritudinem mirabatur Gellius: atq; Mariammes & regis concubitus 532
Aristobulus Herodis dolis subuersus moritur 353
Aristobulo Herodes sacerdotium tradidit 353
Aristobulis Armeniae praeses creatur 477
Aristobulus regnum inuasit 502
Aristobulus Roma elapsus est 496
Aristobulus iterū comprehenditur & Romā vinctus reducitur 327
Aristotelis sententia de quodam viro Iudaeo 704
Arbores fructiferas nūquam incidere religionis antiquae fuit 93
Arca domini dei nostri 185
Arcades 695
Arce, arum, populi Agrippae subditi, cō iuncti Raphaneis, tam terrae termi nis, quam vitae conditione, quam loquidem sub eodem rege sunt 779
Archelaus accusatur 419
Archelai regis astutia 521
Archelai nauigatio 535
Archelaus Herodis filius ex Malthace Samaritide 526
Archelaus non regno, sed τετραρχια ornatus est 417 τετραρχια autem hic nō pro loci (vt opinor) principatu vsurpatur, sed pro quadam dignitate quae paulo inferior erat praefectura, cum haec in Toparchias tāquam superius in inferiora diuidatur.
Archelaus Herodi patri succedit 407
Archelai somnium 419
Archelaus in Viennā delegatur ibidē
Archelaus mox vt illā toparchian suscepit Iozanum de Pontificatu deiecit, eiusque fratrem Eleazarum Pontificatui praefecit 419
Archelaus Herodi in regni gubernatione vnanimi omniū fauore, miro populi fragore, atque applausu, militum, ducúmq; gratia facile sibi conciliata, successit 407
Archelai verba ad populū sibi applaudentem, atque congratulantem 408
Archelaus ad Caesarem nauigat 409
Argenti tanta olim fuit copia Hierosolymis quanta & lapidum 192
Armais à fratre suo Danao Aegypti procurator constituitur 690
Arphaxadaei quondam dicebātur qui a nobis nūc Chaldaei passim dicuntur 11
Artabanus 424
Artabanus auxilium implorat ab Izate 471
Artabanus Parthus 438
Artabanus rex filium habuit nomine Bardanem, cui regnum suum reliquit 472
Arcus dei, Iris putatur 6
Armenia vbi arcae solutae reliquiae ostenduntur 7
Arsinoe regina 274
Artaxerxes rex magnus 266
Artaxerxis epistola ad omnes ab India vsque ad Aethiopiam, centum viginti septem prouinciarum duces ibidem. de qua epistola vide bibl. in libro qui dicitur Hester c. 16
Artaxerxis templum violatur 267
Artis ferrariae primus inuentor 5
Arx seu (vt verbo Graeco vtar) Acropolis Gamatae oppugnatur 601
Asina humana voce loquitur 80
Asa rex 210
Asaher pedum velocitate & corporis agilitate, non solum supra homines, sed supra equos atq; ipsos cursuos, de quo vere illud quod de Camilla Vergilius protulit, dici posset. per summa volare Culmina & intactas nunquam laesisset aristas 149
Asachel 170
Asarcha 210
Asarcha Hebraice, penthecoste Graece: latini verbo Graeco pro suo vtē tes penthecosten quoque vocant 67
Ascalon 120 fuit autē Ascalon vrbs nobilis Palestinae quae & ipsa antiquitus vna fuit de quinq; Satrapiis Philistinorum, separata quidem tribui Iudae per sortem, tamen nō retenta ab ea quia eius Satrapiae habitatores superare nequiuit
Ascalonitae 120
Ascalonibus Nymphaea seu amoenissimos lacus Herodes dedit, necnon & balneas, peristylia, tā opere quàm magnitudine miranda constituit 515
Ascenaz 10
Ascinizaei quondam dicebantur qui nunc à Graecis Rhegini dicuntur 10
Asphaltites lacus Lyberiensis 618
Asphaltites palus quae prius erat vallis 14
Aspar lacus 297
Astrologiam & Geometriam nullus primū edisce re potuit, nisi qui sexcentesimum annum esset nactus, quem aetatis cursum multi (deo annuente) attingebant 8
Assyrii postquam vicerunt Sodomorum reges, qui in Assyria dominari volebant, ex regali principatu depositos tributarios eos fecere 13
Assyriorum & eorūdem principis magna strages 232
Assiriorum rex, Rasin regem cum suo exercitu circumueniens interfecit 227
Assyriorum rex Teglatphalassar omnes Israelitas, totam Galaatidem regionē, multāsque alias nationes subiugauit, suóque regno adiunxit. 226
Assyriorum rex Salmanasar castra metatur 229
Assyriorum rex Sennacherib 230
Assueri conuiuium 261
Athrongaeus homo admodū ignobilis, nulla virtute morali praeditus nec vllius existimationis, hō, vtpote qui pastor ouium fuisset. tantum fortunarum vi, & corporis vastitate, & robore quodam agresti consisus ausus est in regni potentiam conspirare 414
Athiopiae rex Tarachen 231 dicta autem est Graece Athiopia à vehementi solis ardore, vnde Cus quasi nigredo ab Hebraeis quoque dictus est.
Auaris ciuitas aliquando à solis pastoribus habitata 705

Aulæum cæteráq; parietũ veſtes tam mirabili artificio factæ, vt omnibus elementis colores earũ reſponderent, figuræ aũt omnibus cõpoſitis exquatuor elemẽtis quæ in hoc mũdo inferiori continentur 637
Auguſto ſuccedit Tyberius 423
Auguſti Cæſaris tẽplũ atq; Aræ 368
Aula regis Hieroſolymitani & eius abſolutiſſima deſcriptio 635
Auguſtus mẽſis nomẽ, Hebraice Sedebath, Macedonice Iochos, Græce ἑκατομβαιων 78
Azarias pontifex 225
Azarias Danielis ſocius 243
Azarias ab Aſſyriorũ rege abdenago vocabatur 243
Azymorum ſolennitas quæ paſcha dicitur 76.235
Azymorum dies 422
Azoti vrbs 120
Azotum 104

B

BAal Tyriorũ deus & Achab 120 202.219
Baal dei tẽplum primo conſtructũ eſt à Dotholia & Ioſaphat qui id fecerũt, vt deo patrio iniuriã facerent 221
Baal deo tyri, Iezabel Ithobaal regis Tyri & Sidonis filia templum ædificat 202
Baaſa rex 201
Baaſa propheta 201
Baaſan omne genus atq; tota progenies (vt Simon propheta rat) è medio à Zamaria equorum principe tollitur ibidem
Baaſan acta 201
Babæ liberi puniuntur 364
Babal vir iuſtus 141
Babel Hebraicæ confuſionem ſignificat 9
Babyloniorũ rex Baladas, ad Ezechiã legatos mittit portantes munera per quæ amicitiam vtriuſq; confirmari petebat 233
Babyloniorũ regum ſucceſſio 245
Babylonicæ turris deſcriptio eiúſque extructio 9
Babylõ à Cyro & Dario capta ẽ 247
Bacchides demetrii dux 298
Bacchides regis Antiochi epiphanis amicus à Demetrio mittitur in Iudæam 294
Bacchides vbi peruenit ad Iudæã, ad ipſum Iudam fratréſque ſuos perrexit vt illum primò circunueniret ibidem
Bacchides à Iuda deiectus populo incipit concionari ibidem
Bacchides ſacramentum tranſgreditur ibidem
Bacchides Iudã cognito loco vbi caſtrametabatur in cautũ opprimit, atq; eius milites in fugã vertit 295
Bacchides Iudam ſuperat atque interimit ibid.
Bacchidis & Ionathæ bella 296
Bacchides Ionatham obſidet 297
Bachi filius Baraia 181
Bagatheus & theodeſtus eunuchi 265
Bala famula Rachelis, Iacob collocatur 23
Balaam diuinatio de populo iſraelitico 81
Balaam aſina locuta eſt 80
Balaam verba ad Balach 81
Balach rex Moabitarum 80
Balleas aſſyriorum rex 13
Baliorum rex 13
Baladas rex Babyloniorum 233
Ballas Sodomitarum rex 13
Ballas Aſſyriorum quoq; rex 13
Balath vrbs a Salomone condita 191
Balneæ quondam gymnaſia appellabantur, & ſane merito: γυμναστια enim exercitiũ eſt απο τ῀ γυμναζειν. i. exercere, & indè ὁ γυμναστης qui in quacunque re aliõs inſtruit & exercet, in nulla aũt re magis corpora exercentur quàm in balneis, quod vel manifeſte ex ipſa ſudoris exuberantia colligi poteſt 515
Balneotæ populi 516
Balſama vni tantũ terræ Iudææ hieri cũtis nomine appellatæ conceſſa fuerunt 356
Balthaſar qui Daniel aliquãdo preſertim apud Babylonios vocatus eſt 247
Barathias vir magnæ authoritatis in Republica 227
Baris quid fuerit apud antiquos 202
Baris mons 7
Baruch ſcriba & diſcipulus Hieremiæ de medio tollitur cũ ſuis ſcriptis 236
Bardan Artabani filius poſtquam regni paterni gubernationẽ à patre ſuo ſuſcepiſſet, Romanos bello infeſtare parabat, quod ne fieret, parthi eum interemerunt dederuntq; regni moderationẽ fratri ſuo Dotarzi 472
Bardana Romanis bellũ intulit 472
Barbarorum inſidiæ 335
Barzaphanes ſatrapa parthorũ 502
Berezel 167
Beroſus hiſtoriographus 252.243
Beronice poſtquam ſpreuerat aziazũ & felicem maritos, tertiò quoque Palemonẽ Lycis regem ob immodicam coeundi voluptatem, & frequens venerei actus deſyderium, repudiauit 476
Beroſus Chaldæus Græce aſtrologiã prodidit atque totã ipſorum Chaldæorum philoſophiam 701
Baſſus 137
Beſeleel vri filius de tribu Iuda 58
Bellum contra Iſraelitas 54
Bellum contra latrones 446
bathiel filius Nachor
Batus menſura ſeptuaginta ſextariorum capax 182
Banach 181
Banaiam rex 170
Banaias genere ſacerdos pleroſque trucidat 172
Baſan 181
Beniamin tribus quare fuerit deleta 204
Beniamin quaſi reus captus 35
Beniamitæ 201
Beronice mater Agrippæ 432
Beroſus 531
Beroſus chaldæus 33
Beroſus caldaica illuſtrauit 8
Berematim vrbem Iſaac Abrahæ filius cœpit 21
Burrus princeps militiæ 477
Berſabeæ puteus Iuda ſiue Simeonis 16. erat autem vicus magnus viceſimo à chebron miliario vergens ad auſtrum in quo & Romanorum militum præſidium poſitum eſt à quo loco termini Iudææ terræ incipientes tẽdebãtur vſq; ad Dan ciuitatem iuxta paneadẽ cernitur, diximus aũt Berſabeæ eſſe puteũ quoniã hoc ſignificat vox illa apud hebræos quẽ admodum & apud noſtros poetas ſtyx iuriſiurãdi lacus de qua Ari. in prin. metaphiſicorum. ſic quoq; Berſabeæ puteus iuriſiurandi fuit eo quòd illic Abraham & Iſaac fœdus iurantes ferierint cum Abimelech
Bethel ciuitas vbi Saul cum ſuo exercitu morabatur 127
Bethel hebraicæ hoſtias ſignificat 22 fuit autem bethel vicus in duodecimo ab Aelia lapide ad dexterã eũntiũ Neapolim, quæ primo Luza. i. amygdalum vocabatur, pòſt aũt Iacob bethel de nominauit, fuit & alia vrbs nomine Luza quæ cecidit in ſortem filiorum Ioſeph iuxta Sichem in tertio lapide Neapoleos, ſed de hac non loquitur hic Ioſephus 422
Bethlehem ciuitas Dauid in ſorte tribus Iudæ 197, fuit autem hæc ciuitas in qua dominus noſter atque ſaluator natus eſt, in ſexto miliario ab Aelia cõtra meridianam plagam, iuxta viam quæ ducit euntes chebron, vbi & ſepulchrum Ieſſe

&Dauid,ostenditur.& mille circiter passibus procul, turris Aderi. gregi quòdam vaticinio dominicæ natiuitatis cõscios faciens.hoc enim ex illa Hebraicæ sonat. appellatur autem hæc semper Bethlehem Iudæ,ad differentiam alterius quæ est de tribu Zabulon.

Bethsamis vicus 291. fuit quoq; ciuitas sacerdotalis in tribu Beniamin quæ in hunc vsq; diem mõstratur redeuntibus ab Eleutropoli in Nicopolim, vndecimo miliario cõtra orientalem plagam, dicitur autem à Græcis σκυθοπολις

Bethsura incenditur,& omne masculum eiusdē vrbis quod excessit puberitiam iugulatur 29

Bibere quid sit 190

Biblia legunt ducenta præputia 135

Biblia à Iosepho dissentiunt in nomine 216

Biblia quas historias nõ cõtineãt 267

Bibliorum translatio & eorum interpretes septuaginta 271

Biblon vrbs ab Herode refecta & restaurata 515

Birziton villa,prope quam Iudas castrametatus est 295

Bithynia ciuitas 501

bitthoravrbs quã Salomõ cõdidit 190

Booz ingẽtis cuiusdam columnæ nomen erat 184

Booz Ruth vxorem duxit 117

Bobus terram,& nõ pluribus seminibus eandẽ terram saturandã tanquã ex religione acceptũ constanter obseruauit antiquitas 88

Bocchor rex 713

Bocchoris Aegypti quondã rex 711

Bocchor vicus quidam erat nõ longe distans à Hierosolymis 165

Bocchorus de tribu Beniamin 169

Bos deus 708

Bos cornupeta 92

Botrus quæ ciuitas,& à quo fuerit ædificata 202

Brachus 461

Britannicũ & Octauiã liberos habuit Claudius Cæsar ex Messalina vxore quã ipse interfecit,habuit& aliã filiã vocatã Antoniam sed ex alia quoq; vxore dicta Petronia 477

Britannicus clàm à Nerone interfectus est 477

Brutus & Cassius cũ Antonio & Cæsare pugnarunt 500

C

CAin hebraice possessionem generaliter sumptam significat quemadmodum et το κτημα aut κτησις apud græcos 4

Chadam militũ princeps 158

Chacad filius Samad 181

Cadmus milesius 695

C.Caligula cõiuratione opprimitur, erãt enim qui in eũ cõspirarãt 449

C.Cæsar sexto.Pro Herode ad Hyrcanum mittit 499

C.Cæsaris munera pro dedicatione vrbis cæsareæ 379

C.cæsaris & agrippæ literæ pro Iudæis missæ ad prouintiarũ præsides atque earumdẽ archetypus 381

C.cæsaris herodisq; recõciliatio 389

C.cæsar quater imperator,quinquies consul,ab ineunte penè Aetate ad finem vsque dictatorverba fecit de iure hyrcani alexandri principis sacerdotum,& gentis Iudaicæ rectoris 334

C.cæsaris & Arabum gesta 386

C.domitius caluinus 344

C.asinius ibidem

C. norbonii flacci epistola pro Iudæis 381

C.cæsaris decreta pro hyrcano 333

C.cæsar munificentiam magnma erga herodem ostendit 513.369

C.cæsar de Aegyptijs nobilem victoriam reportauit 330

C.cæsar hyrcano sacerdotii principatum contulit ibidem

C.cæsar Antipatrum ciuitate Rodo nauit atque eiusdẽ τη ατελεια.i. immunitate 330

C. Cæsar reddit Herodi ciuitates quas ille Cleopatræ insidijs, perdiderat. 362

Caii literæ ad Petronium 442

Caii magna crudelitas & arrogantia 448

Caii mors omnibus grata atque exoptata 449

Caii diligentia aduersus admonitiones cunctes philoris 439

Caii magna atq; incomparabilis doctrina & ingenium 460

Caius tam erat superbus vt se dei magni fratrem in medio templo,omnibus astãtibus iactaret atque alia multa verba & facta flagitiosa faceret atque commiteret quæ tibi legenda reliqui fol.448

Caius magnam fecit stragem 449

Chaius lethali vulnere læsus genu flexo decidit,omnesq; circũstantes pro cũbente,aut pedibus,aut gladiis,aut manibus ita oppresserũt vt ex temperol inuitus animã redderet 454

Calani populi sic dicti, Iudæi quoque vocati sint,non quòd iudæi aut natione,aut patria,aut religione sint. sed quòd illam regionem incolant quæ hoc nomen sortita sit 704

Caleph & iesus 71

Callias 684

Chalcis ciuitas 324

Chaldæi olim dicebantur arphaxadæi 11

Chaldæorum discipulæ multæ nationes 695

Chaldæi geometriam & astrologiam in Aegypto disseminarunt.Aegyptii aũt ad græcos transtulerũt 13

Cænaculi ruina 508

Chananeorum dynasta qui patria lingua iustus rex appellatus est,Hierosolymorum conditor primus & primꝰ itidẽ sacrificiorũ institutor 634

Chariathiarim ciuitas bethsamitis cõfinis 121

Cham filii & eorũ progenies innumerabilis 10

Cambyses quantum regnarit 251

Cãpania regio& eius dicæarchia 448

Campus magnus 618

Chanaan terræ natura 100

Chananæi populi 11.sunt aũt sic dicti à chananæa regiõe,chananæa aũt regio sic dicta est a chã idolo Moab illic collocato,illius vero regionis terminus quà vergit in Sidonem Lisa est ab hebræis dictus

Chananæus filius cham 11

Candelabra 185

Canthari Arei 184

Catheus filius Chanaam 11

Capernaum fons amœnissimus 597

Cumani exilium 976

Cappadocia quõ apud antiquos fuerit appellata 10

Cappadoces olim dicti sunt moschini 10

Capitulum pro eo quod frequentius latini caput dicũt 706.521

Captiuis manus succinduntur 649

Charra ciuitas 12

Castella in ambitu murorum 651

Castellani 683

Castomachi vrbs diruitur 291

Cassius à 329 vsque ad 340

Cuspius fadus in Iudæã mittitur 468

Chæreas claudio inimicus 462

Chereas&lupus morte multãtur 463

Chæreas Caio insidias parauit 449

Cæsarea quid sit apud Rom. 10

Cæsar ingreditur templi adyta 666

Cæsarem,Germani vlti sunt 455

Cæsarienſium odium in Iosephũ 592

Cæsonia caii coniunx 459

Cæsonia coniunx caligulæ cum suis filiis occiditur ibid.

Cæsorũ innũerabilis multitudo 207

Cecinna deficit à vitellio 626

Chelesyria quid 704

Geltæ armigeri habentes Tagma.i. (vt Hiſpanorũ mos fert) in aciem ſemper diſpoſiti dum belligerandũ eſt,nihil aliud enim eſt τὸ ταγμα quàm ordo,acies, cõtuberniũ. atq; etiam ſolet vſurpari pro toto agmine,ſed hic pro bene conſtructa acie capitur ταγοι enim (vnde illud deſcendit) militũ auctores atque imperatores dicuntur 455
Ceſtius cum multis ex Antiochia copiis Iudæos omnia depopulaturus inuadit 566
Ceſtii callidũ ac maturũ conſiliũ 568
Ceſtio exercitus ductori nõ bene ſuccedit 568
Ceſtius aufugit ibidem
Cenex de tribu Iuda 107
Cherubim duo 184
Cherubim 177
Cethim filius Iani 10
Cilicia olim dicta eſt tharſus 10
Cynocephalus pro deo colitur & adoratur 708
Cyprus 515
Cyprus inſula olim cethima dicta 10
Cythis 10
Ciuitas omnium prima 5
Ciuitates fugitiuorum 84
Ciuitas Hieroſolymorũ triplici muro erat circunuallata 633
Circũciſio variarũ gentium 198
Cyrus rex,Iudæorum captiuitatem relaxat 250
Cyri regis epiſtola ad Syriæ Satrapas ibidem
Cizicẽ tota hiſtoria à 316 vſq; ad 330
Cythara quot chordis ſit ſatis canora 171
Codolochomorũ Aſſyriorũ dux 14
Coniugium & eius ſolennitas 72
Coniurati voce in curiam emiſſa exagitantur 452
Cophinum flumen 12
Core cum ducentis & quinquaginta excurſus eſt 75
Core inuidia in Moſem & tota eius hiſtoria 74
Corui (dei gratia) paſcũt Heliã 202
Certamen quinquennale 379
Chœrilus poeta antiquiſſimus 703
Corona pontificis 62
Corona aurea 185
Corus menſuræ ſpecies eſt cõtinens quadraginta quinq; modios cões.at ticos vero decem tantum 367
Cohium Balaam aduerſus Iſrael 82
Colloliũ virginũ indumẽtum erat talare & manicatũ veluti pudicas virgines decebat 161
Cultus diuini religio vera et abſo. 742
Curſæi appellati ſunt Aegyptii 10
Cuſardus Aſſyriorũ rex caſtra poſuit contra Hebræos 107
Claudius quõ ſuſceperit imperiũ 457
Claudius in imperatorem à militibus deligitur 460.461
Claudii perturbatio magna 460
Claudii obitus 477
Claudii ob amorẽ Agrippinæ vxoris Alteram vxorem interfecit nomine Meſſalinam 477
Chlearchus Ariſt. diſcipulus & peripateticorum nulli ſecundus 704
Cleopatræ malitia & Herodis virtus 355
Cleopatre & Antonii incredibilis amor 510
Cleopatra 716
Cleopatræ nuptiæ & Antiochi 780
Craſſus 329
Craſſi geſta apud Parthos,Iudæos,& Cæteras nationes 328
Cratêræ 185
Crocodilus pro deo adoratur & colitur 708
Crucida quis fuerit apud Iudæos 319

D

DAgon Palæſtinorũ deus cũ magno honore in ciuitate quædicebatur Azotũ erat collocatus, in cuius ſolius honorem palæſtini omnes cõgerebant diuitias 119
Damaſcus vrbs ab Herode nobilitata & refecta 515
Damaſcus vrbs ſic dicta.vnde Nicolaus hiſtor. ille damaſcenus dictus eſt 324. 493
Damaſcus locus in quo Abrahamus regnauit 13
Damaſcenus N.Iuſtoriographus 12
Damaſceni Iudæorum decem milia interemerunt vnde maximam ſibi gloriam reportarunt 569
Danaus 713
Dannaus filium habuit nomine Ieſum 480.
Dan hebraice dicitur quicquid à deo iudicatum eſt 23
Dan ciuitas 107.& eiuſdẽ de populatio 201
Dan vnus ex fontibus Iordanis 14
Daniel propheta & eius ſocii 243
Daniel propheta quãdoq; dictus fuit a Babyloniorũ rege Balthaſar 243
Daniel propheta regi Nabuchodonoſor ſomnium aperit 244
Daniel propheta & eius cognati in ignem coniciuntur & dei gratia poſt multas horas incolumes ac ſalui ex medio igni prodierunt 245
Daniel propheta in lacũ leonũq; ſpeluncã mittitur 248
Daniel propheta ſcripturam explanat. 247
Danielis prophetæ authoritas 248
Daniel φαντασιοσκοπος quaſi μυστα φαντασματα σκοπων apparuerunt.n.illic multæ & miræ laturæ ac prodigioſi aſpectus corporã 249
Danitæ populi 101
Daphne Syriæ locus vbi Saturnus militiæ præfectus atque militũ imperator fuit 394
Darius Iuſtaſpis filius regnum ex omnium conſenſu ſuſcepit poſt mortẽ Magorum 252
Darius queſtionẽ ſuis cubicularius ac domeſticis propoſuit 252
Darii munificentia in Iudæos 253
Darii epiſtola ad præfectos 256
Darda filius Samad vnus ex peritiſſimis habitus eſt 181
Datan & Abirom à Moſe iuſta ratione perſecutionem patiũtur 732
Datan 75
Dauidis γενεαλογια.i.de generatione origene dauidis ſermo 117
Dauid filius ieſſæ paſtor ouiũ in regẽ inunctus eligitur 132
Dauidis μονομαχια.i.duellũ quod à ſolis geri ſolet 133
Dauidis & Ionathæ iuſiurandum 137
Dauid Abigail duxit vxorem 143
Dauid ſex filios ex totidem vxoribus habuit 150
Dauid amore bethſabææ capitur 158
Dauid Abſalom reuocat 162
Dauidis luctus ſuper Abſalom 167
Dauid ſecum ſemper habuit viros fortiſſimos 171
Dauid quantum & cum quanta laude vixerit 178
Dauidis ſepulchro opulentiſſimi theſauri fuerunt reconditi 178
Dauidis ſepulchrum vndique conſoſſum patefit 311
Dauid patientiſſimus 732
Dauid omniũ Iudæorũ primus hieroſolymorum regnum habuit & gubernauit 674
Dauidicum caſtellum 634
Dauid templum ædificauit in monte Moraim vbi Abraham filiũ ſuum Iſaac immolare dei iuſſu parabat niſi qui iuſſerat deus omnipotens (nolens mortẽ peccatoris: ſed tãtũ volens quid abraham erga ſe haberet animi cognoſcere) obſtitiſſet 17
Dauid rex periculũ mortis quod ſæpe munero a Saul ſibi imminebat, effugit. poſt autem cum dei gratia ita ſeueterque haberet, vt facile de Saul Dauid quod vellet ſtatueret & efficeret, ne verbo quidem tam

pernitiosum aduersarium læsit 135
Dauidis sepultura 310
Dauid fidei publicæ atq; adeò totius religionis custos constituitur 151
Dauid audiens interitum Abner grauissime ingemuit duplicésq; ad sydera palmas tendens, deo gratias egit 151
Dauid Epytaphia elegiaca et miserã da iubet apponi sepulchro Abner Amici sui 151
Debora prophetissa quæ chananæos liberauit a captiuitate 108
Dei nostri IESVCHRISTI frater Iacobus dilapidatur 480
Dei opificium in homine formando 732
Dei miraculum in bello quod gerebat Ptolemæus Philcõ in Iudæos, cum enim soluisset atque irritasset bestias syluestres inebriatas in illos, dei gratia, in seipsum & in suos amicos bestiæ suum furorem conuerterunt 715
Dei summa prouidentia erga Petronium 442
Delphicum templum.i. apollinis,exarsit 720
Demetrius occiditur 799
Demetrii &philippi fratrũ duellũ 319
Demetrii gesta contra iudam 793
Demetrii regis epistola ad fratrẽ suũ Lesthenium 303
Demetrius phaleræus 715
Demetrius à parthis capitur 309
Deorum proprie est imperare,consulere,gubernare, prouidere,nõ hominum 436 quod vel Scythis ipsis,aut Garamantibus persuasum esse cicero libro (vt opinor) tertio de legibus asserit ideoq; nemo est qui nõ censeat honorandos esse deos vt Arist. testatur in lib. ἐστ ρωμ Αναλυτικωμ cũ dicit hoc nõ esse problema an dii sint venerãdi quandoquidem in vtranque partem verti nequit,cum nemo sit tã demens qui id neget 436
Descriptio turris Babylonicæ 9
Deus verba fecit ad Abraham 14
Deus obedientia potiusquàm superstitiosa sacrificiorum religione delectatur 131
Diagoras 729
Diaphantes regius notarius supra omnes astutus ad aliorum effigendã literã atque ad id propè natus homo audacissimus vt cuiuslibet manus literas percallide imitaretur & ob id postremo occisus est 523
Dionisio Tripolitano deterior 324 hoc cæsit in prouerbium ex summa illius hominis malitia desumptum
Diluuii tempus 6
Diluuiũ quãdiu durarit super terrã 7
Diluuii qui & quot scriptores mẽtionem fecerint 7
Diocles historiographus 746
Dina filia Iacob 75
Dinæ stuprũ à fratribus vindicatũ 76
Diophantus ψευδογραφος 388
Diglath 4
Dineas qui postea Aretas dictus est Obodæ in regni gubernatione succedit 387
Dissidium magnum ob pontificatum exortum 480
Distros quid sit apud Macedõas 767
Domicius populi rector 627
Domitianus 681
Dora ciuitas in phænice iuxta montẽ Carmelum 496.719
Dorienſium deus Apollo 719
Doris Antipatri mater 528
Doris ex Herodis vxoribus vna 501 339
Dorothæus 176
Dosithei summa perfidia erga Hyrcanum 359
Dotham vrbs 713 dicta quoq; & dothaim,est autem dothaim locus vbi Ioseph fratres suos pecora pascentes inuenit,ostenditur locus ille hodie in duodecimo à Sebaste miliario contra Aquilonis plagam
Demetrius regiæ Bibliothecæ præfectus 772
Demetrius Gadarenſis 495
Demetrii epistola ad regẽ pro transcribendis libris iudaicis 773
Demetrii epistola ad Ptolemæum de eadem re. 799
Demetrius capitur 307
Duellũ plusquàm ciuile vtpote quod inter fratres gestum sit 319
Draconis leges 695
Drusilla felici nupta fuit 476
Drusilla postea cõtempto Aziato felicis nuptias secuta est 478
Drusilla Aziato nupta 476
Drusus turris sic appellata à druso Cæsaris priuigno 368
Drusus Tyberii frater 432
Drusi antonia coniunx 433

E

EBal locus vbi Iesus (vt Moses prædixerat) exercitũ distribuit 100
Eban vnus ex vndecim Dauidis filiis 153
Ebron ciuitas antiquissima quam habitauit Iot 13
Edom apud hebræos idem est quod apud nos rubrum, fuit aũt Edom cognomentum Esau 76
Eglon rex Moabitarum ab Aoth iuuene fortissimo interemptus est; quòd Israelitas dira seruitute affligeret 108 fuit quoque Eglon ciuitas quæ alias Odolla dicta in tribu Iudæ sed de hac non loquitur iosephus
Elam persarũ principes Elimitas primus instituit 11
Elana ciuitas & eius situs 191
Eleazari pontificis & sacerdotũ principis epistola ad regẽ Ptolemæum pro Iudæis 774
Eleazarus latronum princeps 475
Eleazarus quidam insigni fortitudine excellens 585
Eleazarus suadet zelotis ab Idumæis petere auxilium 608
Eleazarus sicariorum princeps 685
Eleazari oratio ad deum 735
Eleazarus quidam dæmones in corporibus hominum inclusos abigebat 181
Eleazarus pontifex 1
Eleazarus filius ananiæ põtificis 480
Eleazari filius Dodi 171
Elæon mons 631
Eliel vnus ex vndecim filiis Dauidis 153
Eli sacerdotis tota historia 119
Eli sacerdos 119.139
Eli quos filios & quibus moribus ac vita prædictos habuerit 117.139
Elidenſes 516
Elifal vnus ex vndecim filiis Dauidis 153
Elimelech 171
Eliseus 367
Elonis filium habuit Ada 70
Elon socer Esau 70
Elon filius zabulon 39
Ellum vnus ex vndecim Dauidis filiis 153
Elon de tribu zabulon post Absanem 113
Enaretes delator 388
Ennaphin vnus ex vndecim filiis Dauidis 153
Endor ciuitas 144
Epaphroditus bonarum literarum amãtissimus huius historiæ scribẽdæ Iosephoauthor & impulsor fuit 1
Ephesiorum decretum sub Indice Menophito prima diæ mensis Artemisii 337
Epiphanes 749 dictus autem est epiphanes quasi præclarus ab ἐπιφαινω quod est illustro ostendo, inde ἐπιφανης.i.illustris

Ephorus historicus 8
Ephot vestimenti genus 62
Epiphania 11
Epilogus seu breuis complexio omnium quæ à Iosepho totis 20 libris dicta sunt 483
Ephrain 161. Erat autem locus iuxta desertum ad quem venit dominus deus noster IESVS CHRISTVS cum discipulis suis 5
Ephraï Heb. restitutionẽ significat 32
Ephramitæ 104
Ephrata locus sic dictus 25
Ephẽ regio vbi sepultus est Gedon principatu (quem administrabat) depositio 111
Ephron agrũ suũ vẽdidit Abrahæ 19 est autem & ciuitas Ephre ab hoc nomine Ephrõ sic appellata, i tribu iudæ contra septentrionem in vicesimo ab Alia miliario
Esaiæ liber 743
Esau maximum habebat affectũ erga filium sum Isaac 20.5
Esau 21
Eseu liquãdo dictus est Edom 26
Esau patris benedictio præripitur 20
Esau cum Iacob habitacula partitus, principatũ vendidit 26.26
Esau venatio 21
Esau Besemmah Ismaelis patrui filiã duxit vxorem ibidem.
Esseni & pharisæi 570
Essenorum δογματα .i. hereses & instituta 541.421
Essim hæbraicè, τολογικοι græcè, latine rationale dicitur 620
Eschon puteus 20
Esdras scriba acceptis à Xerxe literis venit Hierosolymam 258
Esdras sacerdos 758
Esdras consulto Achanomio abdicat alienigenas sacerdotũ & leuitarũ vxores 257
Esdras illos criminatur qui præter legis cõsuetudines alienigenas duxissent vxores 259
Esdras moritur 256
Eserimoth locus sic dictus 60
Estius Phœniciã, disposuit 8
Eua omnium viuentium mater interpretatur 3
Eua, & per eam omnis fœmina qua pœna fuerit mulctata 4 & Geneseos. capi. 3.
Eua quomodo fuerit inducta et Paradiso expulsa ibidẽ & Geneseos. c. 3.
Eui Rex Madianitarũ cum aliis quatuor eiusdẽ patriæ regibus, & cum suis exercitibus, periit 84
Euila & Euilæi 11
Euilæi ab Euila dicti sunt nihilominus tamen Getũli quoq; appellantur ibidem
Eunuchi tres qui odium filiorum in patrem Herodem confiatum confessi sunt 383
Euphrates foras Hebra. sonat Dispersionem 4
Euratus cous 523
Eurycles delator filiorum Herodis 387.522
Euphrates flumen iuxta quod Nachaon AEgyptiorum rex castra posuit Medos & Babylonios debellaturus 235
Euphrates vnus ex quatuor fluuiis Paradisi. 4. & Geneseos. c. 2
Eulychus Agrippam accusat 434
Eutychus quidam furti reus atq; delationis factus est 432
Euxinus ponthus in quo Ionas à cœto est euomitus 223
Exortatio pathetica qua boni imperatores solent suos milites reigratitate cõsternatos & magno timore perculsos erigere ac excitare, quali quondam dicitur vsus ingeniosissimus, omnium tamẽ (quos terra tulit) deformosissimus Thirteus 688
Ezechias sacrificia à longo tempore intermissa reuocat 228
Ezechiel 234.743
Ezrõ vnus ex quatuor filiis Ruben 38

F

FAbius Centurio Hierosolymorũ muros conscendit Pompeiovrbem obsidente 494
Fabrica totius templi quãto artificio constet, & quàm sumptuose fuerit ipsum templum constructũ 183
Fadus Theodam occidit 474
Fadus vir præclarus, & integra eius historia 469
Fames maxima Claudio rege 67
Faustus Cornelius Syllæ filius primus murum ausus transcẽdere, & post eum Centuriones duo 494
Fanum 636
Felix Pallantis frater Præses Iudææ constituitur 476
Felici nubit Drusilla 476
Felix superatur 506
Filu Sem quot & qui fuerint. quorum aliquos recensuimus, alios vero lectori reliquimus videndos fol. 11
Filios fratris defuncti quis sit acceptus 90
Filios pro parentibus non esse puniẽdos 92
Funeralium virtus 725
Furius secutus est Faustum 494
Furtum 91
Flumina quatuor paradisi ab vno tota tam terram irrigãte derivata, quorũ nomina tam Græca quàm Hebraica inuenies partim in hoc nostro Indice, secundum ordinem alphabeti partim fol. 4
Flumen inter Raphanæas & arcas est, quod cum sit omniũ maximum & sæpe exundet: nihilominus sexto quoq; die deficit, locũq; tam sicum ac si nũquam fuisset illic aqua, relinquit: & post supradictos dies incipit more solito fluere, vocaturq; à Iudæis Sabbaticus, nomine desumpto à sacro Iudæorũ septimo die sabbato dicto 679
Florus bellum excitat, & ad bellũ omnes inflammat 553
Flori dolus 554
Flori execranda perfidia 552
Flori malicia insignis 482
Frater fratrem in templo ob sacerdotii controuersiam interficit 268
Fratrum inestinum bellum 312

G

GAbaa tribus Beniamin 105
Gabanitæ aliorũ casu territi fœdus feriunt cum Hebræis 98
Gaber 181
Gabinii gesta cõtra Alexandrũ 327
Gadara ciuitas 496
Gad filius Iacob 23
Gad propheta Dauid 173
Gadarensium fuga 617
Gadarensium tredecim milia occidũtur ibidem
Gadiani se dedunt Vespasiano 616
Galaad mons vbi, & vnde sic dictus sit 25
Galaaditis regio ibidem
Gallium ciuitas 143
Galilæi deficiunt ab Herode 348
Galilæi ab Herode quomodo fuerint subingati 345
Galilæa tera admodum fertilis & opima 576
Galilææ terræ plenissima descriptio ibidem
Gallus agnomine Cestius 552
Galba imperator 620
Galbæ mors 622
Galgala loci nomen est apud Hebræos significãs libertatẽ. 97.169 dicitur autẽ hic locus ab aliquibus Golgol, est autẽ ad orientalem plagam cis Iordanẽ, vbi IESVS secundò populũ circũcidit, & pascha celebrauit, & vbi deficiente manna triticeis panibus cœpit vti Israel Est aũt secũdo ab Hiericũte milliario, vbi multæ ãtiquitatis reliquiæ etiã nunc cõspiciuntur, fuit & alia galgala iuxta Bethel sed nõ ẽ hæc cuius meminit Iosephus loco suo præscripto

Gaza captus fuit,& Gazæorum mille superati 317
Gaza vrbs 120
Gedeon quomodo populum ab Amalechitis liberarit 109
Gedeon 109
Gedeoni per somnium deus apparuit ibidem
Gedeoni cõsulit deus quõ facilius vincat hostes etiam cum paruo admodũ exercitu,illo tamẽ ex potu aquæ delecto, qui modus examinandi hominum animos tunc primo inuentus fuit 110
Gedõ Iasi filius de tribu Manassæ præ nimio honore quẽ ab hostibus habebat,nõ ausus suas segetes in areã portare,domi torcularibus confracta frumentorũ siliqua, grana excutiebat,hoc aũt potius vt pauperibus subueniret quam vt sibi,quo facto dei gratiam promeruit ibidem
Gellius Antonii amicissimus 352
Gemalæ vrbis situs 598
Genesar terrarum omniũ Iudaicarũ fertilissima 597
Germanicus veneno periit 424
Germanici & Claudii mater Antonia 432
Germanus augurii & ominum interpres 434
Germanici laus 435
Germani ad Cæsarem vlciscendũ armantur 455
Germanorum in theatrum irruentiũ impetus 456
Germani pacata iam sanguinis circa cor ebullitione,quiescunt, & à cœpto impetu desistunt 457
Gentium omniũ & linguarum discretio ac diuisio 9
Gerasenorũ mille iuuenes occisi 620
Gerasenus nouæ coniurationis princeps 620
Gersius quid sit 4
Geth ciuitas 144
Gatham vnus ex quinq; Eliphæ filius 27
Getho vrbs 120
Getholiæ reginæ dignissimus interitus 220
Getũli populi,alio nomine dicti Euilei 11
Gigantũ sobolẽ qui subuerterint 14
Gigantum proles vbi fuerit 171
Gyon paradisi fluuius 4
Gimon propheta mittitur ad Baasam 201
Gison Hebraice, latine maceries dicitur 185
Giscala à Tito capitur vbi admirabilis eiulatus mulierũ, vagitus infantium,senũ querelæ,plebis strepitus cum timore,atq; horrendæ omniũ perturbationes fuerunt 603
Gobolitis,Idumæa dicta est 27
Godoli principi Iudæorum ab alio principe nomine Nabuzardam illata mors 241
Godoliæ interitus, in cuius causa Ismaelis malicia fuit 242
Goliath 133
Gotharzes quãprimum successit fratri suo Bardani in regni gubernatiõe à Parthis deiicitur,eiusque principatus alteri eiusdẽ fratri,nomine Vologesi datur 472
Gotholiæ reginæ nex 221
Gnidius Agatharchides historicus 271
Guta oppidum munitissimũ capitur à Machera 348
Glaphyra Alexandri vxor 519
Glaphyræ mors 420
Glaphyræ somnium & eius interpretatio 541
Grachus princeps quorundam militũ 413
Grandinis oppressio 47
Gratus miles 460.537
Græci dictionum dulcorem tantum perquirentes, auriũmque delectationem captantes, vtpote qui Asiaticas nimiũmque teretes aures ad sermonem haberent,omnia quantumuis aspera ac barbara vocabula Attico sermoni apta reddebãt 10 in quam Iosephi sententiam doctissimus Astunica author Hisp. descendit in annotationibus contra Erasmi.R. carores conscriptis
Græci aliena pro suis vsurpantes venditabant 9
Græcorum omnia noua 694
Græcorum erroris causa 695
Græci nõ fuerunt nimis antiqui,nec literarũ cognitionem oportune consequi potuerũt quãus se à Cadmo & Phœnicibus didicisse gloriẽtur& ita factũ est vt apud eos Hebræorũ facta non sint celebrata 696.694
Græci Historici vsq; adeo fuerunt leues vt tunc se mira gloria dignos atq; longe verissimos putarent cũ quædam aliter,quàm alii dixissent, conscriberent 695
Græcorum simplicitas in scribendo anteacta vt cum nec interfuerint,credant tamen cuiuis referenti,omniaq; tradant tanquam verissima quæ sibi velut per somnim accepta ex quouis scisciantes persuaserunt 696
Græcorum scriptorum catalogus 70
Grypus (quo nomine Antonius quoq; aliquando appellatus est,insidiis atq; proditione Herodiani prosternitur 317

H

HEber pater lectam Iudæorum proauus 11
Heber filius Sala aquo Iudei denominationem accipientes Hebræi dicti sunt.11.aut potius(quod alii malunt)ab Hebræus.i.transitor,transierunt enim pedibus siccis mare rubrum & Iordanem
Hebræorum bellũ cõtra Chananæos infœliciter tamen gestum 73
Hebræi Ischa mulierem appellant 3
Hebræorum sermo incipit 11
Hebræis pepercit regis edictum cum seuere se aduersus Israelitas haberet 40
Hebræorum dux & patronus Moses cum videret omnes Hebræos ab AEgyptus circunclusos & loci aspritate detentos (non enim poterant transire mare rubrum nec hostium alio modo effugere manus) cœpit deo supplicare pro toto populo vt ostenderet eis viam qua progrederentur 49
Hebreis mare rubrum dei (gratia sola virgæ percussioneviam tribuit, terra que repente qua cuncti transgrederentur,patuit ibidem.
Hebrum ciuitas quam cum alus taber naculis Esau & Iacob fratres,Isaac filii,diuserunt 26
Hebron vrbs ædificata à Roboã 197
Hecatæus Historicus 12
Helechana vir leuita Ramatha ciuitatem inhabitans Duas habuit vxores,quæ autem illæ fuerint,aut quæ earum nomina atq; progenies vide folio 118
Helena Adiabenorum regina, Monobazi autem & soror & coniunx cum suo filio ad Iudaismum conuersa 470
Helenæ monumentum 633
Helias Probat suum deũ experimento, vt in eius cultum prophanos (qui omnes in montẽ Achab conuocati erant) inducat 203
Heliæ habitus 211
Heliæus propheta factus est 205
Heliam corui pauerunt 202
Heliæ Iussu cuncti pseudoprophetæ perimuntur 204
Helia, deum omnipotentem orante, imber(quem ipse Achab prædixerat) vberrimus decidit ibidem
Heliæ prophetæ deus apparuit 211
Helias flammam ardentem de cœlo suis precibus impetrauit,vt illos viuos exureret qui se vi apprehensum ad regẽ ducere volebãt ibid.
Helias iterum milites impuros id se

missos vt eum de monte (in quo erant deiicerent ad regémq; vel nolentem adducerent simili priori flamma de cœlo veniente exurit ibidem.
Helias de suis inimicis vlciscitur 211
Heliam tertio rex Achab ad se venire iussit misitq; (vt eum vel nolentē adduceret) tribunum pleb. cum suo satellitio, qui, cum ad Heliā venisset non vi, sed precibus id facile impetrauit sicq; cū Helia ad regem incolumis redit 212
Helias regi Achab mortē mox adfuturam ob singularē eius nequitiam prædicit ibidem
Heliæ finē ac eius vitæ à corpore separationem nemo potuit comprehendere, fuit enim inuisibiliter ad cœlum delatus 212
Heliſæi prophetia 212
Heliſæus hostes ad regem Ioram deducit 214
Heliſæi sepulchrum tam diuinam habuit virtutem, vt mortuos superim positos, viuos redderet 223
Helum vrbs ab Roboam ædificata 197
Helmodad 11
Hemsanæa apud Babylonios quid sit 61
Hercules è lybia auxiliatū venit filiis Abrahæ, quo facto filiam Iaphran, Hecæam nomine duxit vxorē 19
Heremus Capito 432
Herennias Agrippæ creditor 431
Hereses tres in populo Iudaico 306
Herodes reconciliatur 390
Herodes iterū accusat filios & simul eos cōdemnat 390.391
Herodes Tyronē atq; alios primates in custodiam dari iubet 391
Herodes Aristobuli & Alexandrū filios laqueo vitā finire voluit 392
Herodes apud amicos accusat Pheroram & eius vxorem 396
Herodis morbi immedicabiles 405
Herodis testamentum 407
Herodis mors quādo, & quandiu idē regnarit 407
Herodes Tyberiadem cōdidit 423
Herodis vniuersum genus 429
Herodi pontificem creandi potestas data fuit 470
Herodes Syriæ præficitur 500
Herodes Romā natigat 504
Herodes cum Romanis Hierichūtē vadit 506
Herodis victoria 509.506
Herodis bona fortuna 509
Herodis vxores, liberi, & connubia 526
Herodes Herodis filius ex Mariamme Pontificis filia ibidem
Herodis pompa funebris 534
Herodis dissimulatio 354
Herodes tam vehementi amore prosequebatur vxorem, vt penè ab omnibus insanus existimaretur 354
Herodis summa virtus 355
Herodes Cleopatram interficere diu multumq; cogitauit, amicorumq; precibus restitit 356
Herodes Cleopatram in Aegyptum duxit ibidem
Herodis fuga in Idumæam 341
Herodes Sebastiam ædificauit 365
Herodes theatra & quinquēnalia Hierosolymis instituit 305
Herodes Catálogum .i. militū delectum facit contra Arabas 357
Herodis eiusque filiorum dissidium 384.376
Herodes impius in duos legitimos filios 376
Herodis summa prudentia 31
Herodē in bello Machera iuuit 335
Herodis vxor Doris 501
Herodes ad Antoniū properat 335
Herodes tam graue & tam immaturum telum effugit, vt pro miraculo habitū sit, & hic existimatus fuerit Theophilos. i. dei amator 336
Herodes tandem læditur 336
Herodes cum fratre suo à M. Antonio Iudææ Tetrarcha constituitur id est tenens quartā principatus partem 340
Herodes tota Galilæa potituseſt 346
Herodis industria cōtra latrones ibi.
Herodis nuptiæ ibidem.
Herodes templum defendit à militibus 350
Herodis magnificentia erga Aristobulum 352
Herodes Hyrcanum Dosithæi perfidia falsum atq; sua ipsius spe frustratum interimit 360
Herodes Cæsaris gratiā atq; fauorē promeritus ab eo honoratur 361
Herodes etiam in amicos sæuit 364
Herodes persecutionem à decem ciuibus qui contra se conspirarāt passus est 366
Herodes populi gratiam (vt qui popularis esset) meruit 367
Herodes sacerdotis cuiusdam filiam ducit vxorem 368
Herodis concio 511
Herodes filios suos Romā mittit 368
Herodes hoc iuris omnibus in fures esse voluit vt tanquam serui, de præhēsi venderentur 373
Herodes iterū occurrit Agrippæ venienti in Asiam 374
Herodes redit Hierosolymam 376
Herodis & filiorum suorum reconciliatio 379
Herodes Agonotheta dictus est. 381. erat autem Agonotheta, quali τῶν ἀγώνων στέφανος. i. certaminis dispositor, seu præfectus: & qui premiū in quolibet ludo certantibus proponebat sic quoq; dicebatur
Herodes fratri suo succenset 382
Herodi sui filii venena parabant 337
Herodis & Pheroræ filii reconciliatio 385
Herodis amici se ipsi inuicem accusabant saluti suæ Iam propè diffidentes 384
Herodis obsides Antigonus et Hierosolyma 345
Herodis sepultura 407
Herodi Cæsar diadema in signum magni honoris imposuit. 512. erat autem diadema regium quoddam ornamentum quo caput obuinciri solebat περὶ δεῖσθαι. i. ab eo quod est ligare & obuincire dictū, fuit quoq; reginarum vt Plutarchus testatur, sed de hoc vide Baysium i libello de re vestiaria fo. 7
Herodes nó modo in Tyronem omnesq; militum Principes, sed in suos quoq; filios fuit crudelis 525
Herodis splendidissima munera quibus donat Archelaum discedentem 522
Herodes indigentibus frumenta erogauit 515
Herodis filii vincti 524
Herodes filios suos suffocari iussit 525
Herodis bene ac piè facta partim in nostro hoc indice secundum ordinem Alp. recensuimus, partim reliquimus videnda fo. 514
Herodes tropheum instituit. 365. est autem tropheum quod ex inimicorum potestate in nostrā bellico iure reddit ab eo quod græce est trepho dictum.
Herodes in regem eligitur 344.331
Herodes accepto regno omnes occidit in concilio tunc inuentos cum Hyrcano, præter Samæū quē (obnimiam eius iniustitiam) vnicè diligebat 332
Herodotus Hist. 198.703
Herodion arx munitissima de nomine Herodis victoris, sic dicta 503
Herodium 515
Herophilus 705
Hesdras sacerdos tēpore Xerxis apud Babylonios in magna fuit existimatione quòd vnus totam Mosis legem tenere crederetur quo nomine gratiam regis Xerx. promeritus in eam se ipse insinuat 257

Heſter plenam egit pœnitentiã 264
Heſter ad regem ſupplicatura ingreditur 264
Heſter accuſat Aman 265
Hilus 240
Hieus occidit ſacerdotes 219
Hieus in regem inunctus 217
Hircus pro deo colitur 708
Hieremias ex extremo periculo redemptus ſpernitur 236
Hieremias quò magis in Iudæa prophetabat eò minus audiebatur quemadmodũ & Ezechiel in Chaldea 237
Heremias vinctus ſemel atq; iterum deprehenſus adducitur 238
Hieremiæ θλιγμοι. Carmen meſtum ac flebile 253
Hieremias propheta 238
Hiericho vrbis obſidio 97
Hiericuntis ſitus 618
Hiericuntini fontis immutatio ibidẽ.
Hieroboam quomodo peccauit cum receſit à deo ſacrificans vitulas aureas 195
Hieroboam abducentis populum in Idolatriam, verba 195
Hieronymus AEgyptius Hiſt. phœnitiam totam diſpoſuit 8
Hieroſolyma 712
Hieroſolyma prius dicta ιεροσυλα fuit, quid autẽ id ſit vide in liter. Libi.
Hieroſolymis tanta fuit quondã Argenti opia quanta & lapidũ 192
Hieroſolyma à Babyloniæ Rege decem & octo menſes magno hoſtium ſtudio & virtute obſeſſa fuit 238
Hieroſolymitanos ſumma indigentia & victus pœnuria, necnon & peſtis contagio miſeranda oppreſſit 238
Hieroſolymorum reges quot & quãdiu ſinguli regnarint 240
Hieroſolymam repetentium Iudæorum numerus 254
Hieroſolymam duæ tantum tribus redeunt 258
Hieroſolymorum excidium & templi diruptio 285
Hieroſolymorum pugna 502
Hieroſolymi iterũ oppugnãtur 555
Hieroſolymorum templum à ſeditioſis occupatur ibidẽ.
Hieroſolymorum ciuitatis pleniſſima deſcriptio 634
Hieroſolyma ſita erat ſuper duos colles ſibi inuicem oppoſitos, quorum naturam, nomina, deſcriptionemq; perfectam vide fo. eodẽ.
Hieroſolymitanos iterum tàm grauis oppreſſit calamitas ac fames execranda vt primo frumenti ſin guli modii vix v no talento empti haberẽtur, pòſt, magis ac magis inualeſcente fame herbas ac radices corrodere coacti ſint, quinimo (quod abſurdius eſt) ſtercorum receptacula & cloacas tanquàm auri fodinas perſcrutantes exhauſerunt 654
Hieroſolyma floruit à rege Dauide qui primus Iudæus in ea regnauit vſq; ad extremum excidium, annos mille centũ ſeptuaginta nouẽ 694
Hieroſolyma vrbs à Babylonis poſtremò diruitur 674
Hieroſolyma quãdiu floruit à primo conditore vſq; ad extremum excidium 674
Hieroſolyma ſemel capta die ſabbati cum Iudæi nec alios propellere nec ſe defendere ob religionis ſanctimoniam audebant 271
Hieroſolyma ſacra & inuiolabilis ciuitas 299
Hieruſalem quam prouinciales Hieroſolymam vocare ſolent omniũ ciuitatum munitiſſima 706
Hieroſolymis omnium principum & Leuitarum ſit congregatio 176
Hieroſolymis quandiu regnarit Dauid poſt dominiũ quod habuit in Hebron tribus Iudæ 178
Hieroboam filium habuit nomine Nadab 201
Hieroſolymorum rex Ioſaphat 207
Hieruſalem deſtruitur à Chaldæis 238
Hieruſalem iterum atque iterum expugnatur 153
Hippia vrbs à Roboam ædificata 197
Hippeni eiuſdem ciues atq; incolæ 564
Hiſpani ab antiquiſſimis viris nõ modo Hebræis, ſed cæteris etiam qui Hebræis confines erant, Iobeli dicti ſunt quoniam ab Iobelo originem duxiſſe creduntur 10 poſt autem pro nationum varietate, variã ſortiti ſunt appellationem, ab aliis enim Ibires, ab aliis Iberi, ab aliis Heſperii, & eorum patria heſperia ab Heſpero ſtella occidentali, ſic dicta: à cæteris omnibus Hiſpani dicuntur
Hiſpani & Galli Græcis & Hebræis antiquiſſimis. vt optimi quiq; hiſtoriographi Hiſpaniã vrbem tantum vnã eſſe exiſtimarent, qui tantam partẽ orientalis terræ noſcuntur inhabitare. de moribus aũt eius (quantamcũq; fingerẽt) Hiſpaniæ nil plane conſequi aut comminiſci potuerunt 698
Hiſpani & Romani iidẽ populi quondam fuerunt qui nunc Hiſpani dicuntur Romani tunc temporis dicebantur 714
Hiſtoriarũ quæ in Bibliis cõtinentur finis 310
Hiſtoriographi quid captent 1
Hyrcanus pontifex declaratur 495
Hyrcanus à Ioſepho genitus 282
Hyrcani adoleſcentis ſumma prudentia & aſtutia 282
Hyrcanus ducenta humana corpora, quorum centũ virginum erant, centum aũt puerorum dans pro ſingulis talentum vnum, coemit 283
Hyrcanus centũ peuros (quos coemerat) regi dedit & totidem puellas reginæ 283
Hyrcano deus locutus eſt 313
Hyrcano contumelia irrogata ibid.
Hyrcani mors & laus 314
Hyrcanus obſidet Samariam 312
Hyrcanus pauper & tenax 324
Hyrcanus Herodem ad concilium vocat 332
Hyrcano à Parthis detẽto aures ſunt preciſæ 343
Hyrcani triumphi & fœdus quod cum Romanis iniuit 311
Hyeſos gentis cuiuſdam nomen eſt, Arabas quidam eſſe putant, alii aliios: ſed qui ſint ignotum eſt tenuerunt tamen (quicunque hi fuerunt Aegyptium annos. 511. dictis que ſic ſunt, vel à voce Hebraica Hyc. i. rex & Sos. i. paſtor, aut paſtores, vel (quod magis puto) à voce Agyptiaca Hyc quæ captiuũ aut captiuos ſignificat quemadmodũ & Hac dum ſono denſo profertur 699
Hiſtoria vera eſt illa qua omnes ſcriptores eadem prorſus referunt, quare nulla eſt vera Hiſtoria apud Græcos quandoquidem mendaces & leues & nullius fidei, & neoterici cum ſint vetera tamen etiam non facta tanquam facta referunt, alii autem meliori (ſi diis placet) natura prædicti, illa ſecus dicũt. & ſic fit vt nunquam veram conſcripſerint Hiſtoriam 695
Homicidium & eius ſupplicium 88
Homeri poemate in Græcia nulla inuenitur conſcriptio vetuſtior 694
Homerus poſt bella Troiana fuit, vnde patet Græcos non ſatis maturè literas cognouiſſe, falſamq; eſſe illam qua ſe extollunt, à Cadmo & phœnicibus literarum traditionem 694

Homerus (vt fertur) nõ conſcripſit ordine quo nunc habentur ſua opera ſed diſſoluta tanquam ſybillina reſponſa foliis oliuæ aſcripta, reliquit, poſtea verò fuerunt qui ea diligenter cõcinarẽt & hæc eſt cauſa quare in pluribus locis mira inueniatur diſſonantia 695
Homo vnde primo fuerit formatus 1 de qua re vide Bibl.c.2.Geneſeos
Homicidium & eius ſupplicium 88
Huz Nachor & Malacha filius 12

I

IAbel 5 interpretatur autem Hebraice Iabel,defluens
Iacob 21.738. ſignificat autẽ Iacob ſupplantatorem
Iacob ſub dio in Meſopotamiam ad Laban miſſus iacebat 21 quam rem in Bibl.Geneſeos.c.28.latius (ſi cupis) videbis
Iacob viſus eſt videre ſcalas à terra ad cœlum vſq; porrectas ibidem. & Geneſeos loco ſupradicto
Iacob verba dei audiuit per angelorũ viſionem ſibi facta 21 quam rem (ſi alibi videre cupis) lege Bibl.Geneſeos cap.32
Iacob benedictionem præripit fratri ſuo Eſau 20
Iacob oratio ad Rachel 22
Iacob nuptias Rachelis pro mercede laboris poſtulat 23
Iacob pervinũ & noctem falſus Liam deformem & fœdam mulierem pro formoſa domum duxit ibidem
IACOBVS frater IESV CHRISTI dilapidatus 480
Iacob genealogia ibidem
Iacob offugit cũxoribus & filius 24
Iacob exultatio ibidem
Iacob reuertenti in Chananæam phãtaſmata ac miræ viſiones apparuerunt 25
Iacôbus Soſæ filius dux præſtantiſſimus occiditur 671
Iacob cum illis phantaſmatis & viſionibus luctabatur 25
Iacob filii Iſaac natale 19
Iacob fœliciſſimus 27
Iacob filium ſuũ Ioſeph tanquã mortuum plangit 29
Iacob filii & eorũ genealogia 38 de quibus (ſi plura cupis) vide Bib.ca.1. Exodi
Iacob languit ſeptem & decem annos in Aegypto 39
Iacôbus & Simon Iudæ Galilæi filii 474
Iacob quãdo & quomodo obierit ibidem, & itidem in Bibl. Geneſ.c.49
Iacob filios ſuos Simonẽ & Leui grauiter increpauit 732
Iacob cum Lia concubuit vnde plurimi liberi nati ſunt, quos videbis folio. 23
Iachimus filium habuit nomine Philippum 561
Iadon propheta increpat Hieroboam 195
Iairus 661
Iamblicus 497
Iamnia vrbs 496
Iamnia à Romanis occupatur 618
Iardes ſaltus cuiuſdã nomen eſt 683
Ieraſis ciuitas 227
Ienathas vlciſcitur fratrem in nuptias 296
hierosyla quondã dicta fuit Hieroſolyma quaſi ſacrilega & profana ἱεροσυλία .n. nihil aliud ẽ quã ſacrilegiũ & ἱεροσυλος ſacrilegus ſed poſtea ad euitandam nominis turpitudinem per mutationẽ & additionem litterarũ dicta eſt Hieroſolyma & ciues ipſi Hieroſolymi vocati ſunt 712
Iephthæ filia vnigenita & virgo 113
Iepthæ votum temerarium ibidem
Ieſſæ filius maior ob ægregias corporis dotes ac ſingularẽ pulchritudinẽ exiſtimatus eſt ab omnibus futurus rex quod imperio dignam eſſe tam ſingularẽ pulchritudinem iudicarẽt 131 quam opinionẽ antiquis omnibus fuiſſe vel ex illo porphirii colligi poteſt. prima quidem ſpecies dignior imperio eſt
Ieſus & Caleph 71
IESVS CHRISTVS & eius ſanctiſſima ſtudia erga omnes, tã ante reſurrectionẽ quàm poſt eã, & de eius ſectatoribus Apoſtolis, Martyribus & cæteris fidei coadiutoribus 425
Ieſus Nauæ filius de tribu Ephraim iuuenis robuſtiſſimus & callidus, ióq; ad bellum aptiſſimus 54
Ieſus Moſe mortuo ducẽs exercitum diruit Hierico. 96 Erat aũt Hierico ſeu (vt alii ſcribunt,) Hiericho vrbs quam Iordane trãſgreſſo ſubuertit Ieſus rege illius interfecto: pro qua aliam ædificauit nomine Ozam de Bethel ex tribu Ephraim quam dominus deus noſter admirabili miſericordia vſus ſaluam fecit, ſed & hæc quoq; ciuiũ perfidia deſtructa eſt, factaq; adhuc tertia alia quæ in hunc vſq; diem dicitur permanere
Ieſus cum ſociis in agros aufugit 596
Ieſus prophetat 94
Ieſus fœdus amicitiæ iniuit cũ Gabaonitis 99
Ieſus Moſi ſuccedit 84 eſt aũt Ieſus idem quod dominus ſaluator
Ieſus quidã Anani filius plebeius homo ac ruſticus diuino tamẽ veluti numine imbutus per annos ſeptem & quinq; menſes VEH HIERO SOLEMIS clamabat, necvnquam vel ſexcẽtis verberibus affectus vocẽ vultũ ne, ſimulauit cætera, mortemq; eius prodigioſam vide 668
Ieſus Thebuti filius 672
Ieſus 663
Iezara fons Samariæ 209
Iezabel de turri præcipitata à canibus deuorata eſt 218
Ioab 168
Ioab & Abner bellum 149
Ioab occiditur in templo 179
Ioab ſumma induſtria contra hoſtes 158
Ioab vbi moratus ſit 149
Ioad 223
Ioachas & Ioas 222
Ioachazam 221
Ioatham rex Oziæ patri ſuo in regni poſſeſſione ſucceſſit 226 de quo ſi plura ſcire cupis recurre ad Bibli. 2.Paralip.ca.27.
Ioachas filius Hieu 222
Ioachim rex prophetã conſulit 239
Ioas primus reparauit templum 221
Ioas rex 221 de quo ſi plura vis videre lege Bibl.2.Paralip.c.23
Ioas occiditur, eique ſuccedit filius Amaſia 222
Ioas infantulus in regẽ vngitur 220
IOANNES BAPTISTA eiuſdemq; vita, ac mors 429
Ioannes Eſſæus 683
Ioannes ſagittæ ictu interimitur 641
Ioannes templi donaria ſurripit 654
Ioannes capitur 674
Ioãnes Giſcalenus inſidiator Ioſephi 685
Ioannes moritur 297
Ioannes cum Simone & cæteris fidei coadiutoribus in cloacas cõiectus à Romanis dexteram ſibi porrigi, ac dari eſtlagitabat 674
Ioannis odium in Ioſephum 573
Ioannes Læuiæ filius 602
Ioannes Giſcalenus conſiliorũ Ananiproditor 607
Ioãnis vita, mors, ac progenies 489
Iobel Hiſpanorũ cõditor fuit vnde Iobelos Hebræi & omniũ antiquiſſimi, Hiſp. vocabere, 10 de quare plura diximus ſuperius in litera H.
Ionas Annæ pontifex 465
Ionæ prophetæ hiſtoria 224
Ionathas à Bachide obſidetur 297
Ionathas induitur purpura 301
Ionathas capit Ioppen ibidẽ
Ionathas Saul filius 136

Ionathas Nabatheos expugnat 306
Ionathan perimitur 308
Ionathæ victoria 302
Ionathæ epiſtola ad Spartiatas 206
Ionathæ oratio ad patrem ſuum Saul pro Dauid 135
Ionathæ iuſiurandum 135
Ionathas ſæpius, verberatus tandem exuritur iuſſu Veſpaſiani imperatoris 693
Ionathas Ponthifex primus Maſſadam caſtellum ædificauit 686
Ionathas vinctus ducitur 693
Ionathæ obitus cui frater Simon ſucceſit 307
Ionii, populi ſic à græcis dicti quia & illi & omnes Helladici à Iano principium habuerunt vnde & mare quoq; Ionicum dictum eſt 10
Ioppe vrbs capitur. 566. Eſt autem Ioppe vrbs maritima Palæſtinæ & vetuſtiſſima, vt pote quæ ante diluuiũ condita fuerit: in qua ſaxũ monſtratur ad quod Andromadæ filia Cepæi cum exponeretur cœto, dicitur alligata
Ioppenſes 301
Ioram obiit ſagitta læſus ab Hieo 217
Ioram bellum acerrimum geſſit contra Moabitas 212
Ioram ſuccedit Ioſaphat 213
Iordanis fons. 617. 618. eſt autem Iordan amœnus Iudæ fluuius oritur autem teſte Plinio è fonte Panea de abluensq; bonam partem Galilææ in mare mortuũ deſcendit.
Ioſander iuriſperiti cuiuſdã filius 573
Ioſaphat 208
Ioſaphat poſt annos ſuæ vitæ ſexaginta, imperii autẽ quinq;: vita defungitur eiq; ſuccedit Ioram 313
Ioſippus in Iudæa periit 236
Ioſiæ regis laus 234
Ioſiæ mors 235
Ioſue mittit exploratores 95
Ioſeph ſomnia & eorumdem expoſitio 27
Ioſeph carceri mãcipatur atq; in ciſternam mittitur. 30. De qua re vide Biblio. Geneſeos. capi. 37.
Ioſeph à præfecto carceris humaniſſime tractatur 30
Ioſeph AEgypto præficitur 32
Ioſeph vxor & filii ibidẽ.
Ioſephus confirmat ſe vidiſſe ſtatuã ſalis in quam cõuerſa eſt vxor Lot cum deo diſpliceret habendo curã vrbis quã ipſe deus odiſſet ideoq; eam inflammaſſet 19
Ioſeph venditus 29
Ioſeph fame inualeſcente frumenta indigentibus quandoq; vendebat, quandoq; etiam gratis erogabat 39
Ioſeph quãdo, & quõ obieret ibidẽ.
Ioſeph oſſa 40
Ioſephi pater 552
Ioſephi mater ibidẽ.
Ioſephus lapide vulneratur 653
Ioſephus Hiſtoriam (vel potius ἐφημερίδας) qua fide ac diligentia, & apud quos, & quibus teſtibus vſus, (vt manifeſte fidẽ faceret) cõſcripſerit 697
Ioſephus eorum quæ ſcripſit, partim fuit operator, partim (vt eius verbo vtar) inſpector exiſtens & omnino eorũ quæ dicta vel geſta ſunt nihil ignorans ibidẽ.
Ioſephi lepidè dicta in Appionẽ 719
Ioſephus Simonis filius 569
Ioſephus matthiæ filius quis ibidẽ.
Ioſephus quot annis natus Hiſtoriam Iudaicam conſcripſerit 483
Ioſephus de Hebræis verba incipit facere 11.12.
Ioſephus Salomes vir 517
Ioſeph à Chalcidis Herode rege pontificatu priuatur Ananóq; Anani filio põtificatus poſſeſſio datur 474. 479.
Ioſephi eruditio ſumma nec non et incredibilis diligentia in conſcribenda hac Hiſtoria 483
Ioſephus magnam eſt paſſus perſecutionem à Iudæis 572
Ioſephus huius Hiſtoriæ ſcriptor 569
Ioſephus alio atq; alio impetu opprimitur 572
Ioſephus Tyberiadem & Sepphorim ſibi recuperat, pacato omni impetu populari & inſidiatorum maleuolentia 573
Ioſephi Callidũ & aſtutiſſimũ conſilium 586
Ioſephus in hoſtium poteſtatem ſe tradit 590
Ioſephi præſagium vnum atq; alterum 592
Ioſephus Hiſt. ex genere Machabæorum fuit 382
Ioſephi ſcripta quot annorum Hiſtoriam contineant 2.483
Ioſephus iuuenis quidã ſic dictus 280
Ioſephi legatio ad Ptolemæum 281
Ioſephus Hyrcanum genuit 282
Iozarus põtificatu depoſitus fuit 422
Iubal primus Muſicen coluit 5.
Iubilæi lex 69
Iudas Hieroſolymam occupat 289
Iudas Eſſæus propheta nunquam in eis quæ prædicebat immendatio deprhæenſus 143
Iudas Sepphoræi filius & alter Margali Matthias Sophiſtæ qui quod perfecte leges patrias ſcire, ac intelligere crederentur, magni nominis ac multæ exiſtimationis apud omnes ſui temporis fuerunt 532
Iudas auxilia Romanorum implorat 295. de quo vide etiam fol. 420
Iudas occubuit in pugna quam gerebat contra Bacchidem 295
Iudas cum vellet hoſtes acrius quã vnquã prius debellare, κατάλογον ἐπ. i. delectum militum perditiſimorum fecit. 413. hi enim cum nullas habeant fortunas quarum dulcore & ſuauitate detenti, vitam cupiant prorogare & tutari, ſpe earum parandarum facilius ſeſe vel periculis ſexcentis exponunt, qua hominum ſentina (vſus eodem Iudæ cõſilio) Catilina comitatus: à Cicerone & ab alijs omnibus male audiebat de qua re extãt Ciceronis orationes in eundem
Iudas ſorte primus ædificauit vrbes; re vera autem Roboam Salomonis filius 197
Iudas Militiæ princeps. 227. de quo (ſi plura ſcire cupis) vide Biblia in lib. Iudicum. c. 1.
Iudaici belli exordium 552
Iudæorum principalia feſta, ac ſacrificiorum genera. 7. de quibus vide etiam Bibliorũ Deuteron. c. 16.
Iudæorum tres hereſes 304
Iudæorũ reliquiæ ex captiuitate Nabuzardam 241
Iudæi ſuum templum atque adeò totam religionem pollutam eximolatione ab alienigenis prætec conſuetudinem facta exiſtimantes, bellum graue ineunt 552
Iudæorum dolus in milites Romanos 632
Iudæi Alexandriam liberauere 715
Iudæi apud Cyrenem tanquam pecudes iugulantur 693
Iudæos quàm magna & quàm incredibilis fames oppreſſerit 663
Iudæorum laudes ampliſimæ 715
Iudæorum tria millia perierunt 693
Iudæorum fuga. 632
Iudæorum excurſus in Romam. 640
Iudæi ignem ampliſimum iniiciunt in machinas & tentoria Romanorum 641
Iudæi victoriam de Arabibus reportunt 356
Iudæi vſqueadeo fuerunt religioſi & ſuæ fidei amatores vt ſuperſtitioſos ſtatuarum honores procul ablegarent. 717. quod ſolummodo apud

Romanos honoris & gloriæ popularis cupidos viguit & inter primos honores locum habuit nullus enim inter Romanos ſtatuam promeruit qui ſibi quamprimum erigi non iuberet, præter Ciceronem qui cum & humanarum & diuinarum rerum eſſet conſcius tam futiles honores poſthabitos eſſe voluit cum vel inuito oberuderē tur, de quo vide orationes in Catilinam

Iudæorum comitia in Titum & eius milites 649

Iudæorum per multi tranſfugæ à ſuis ad Romanos deficiunt 659

Iudæi tam bona fide erant præditi, & tanta māſuetudine vt ob id nuſquam non bene audirent nuſquā que nō bene acciperētur quāpluri mæ enim eorū ciuitates ob id ex tributariis liberæ factæ ſunt vt refert Hecataeus Hiſt. 715

Iudæorum hereſes quatuor 421

Iudæorum circunciſio quo tempore, nec non & Arabum 17

Iudæorum ſtudia & eorundem vinē di modus 697

Iudæorum inuidia contra Hyrcanū 313

Iudæi iterum „primo eminus & longa protelatione, poſt cominus Arabas vicerunt. 358

Iudæorum tāta fuit religio cultus diuini vt vere impoſsibile crederēt diem vnum ſine ſolito cultu præterire, ideóque mori potius parati erant quàm ſolitum religionis ſacrificium non implere 364

Iudæorum ad Agrippam oratio pro ſua ipſorum libertate tuenda. 374

Iudæis libertas a Romanis conceſſa 375

Iudæi a Pylato ob perpetuam & puram religionis culturam, cedunt 424

Iudæorum libertatem perturbantiū accuſatio ibidem

Iudæi præ nimia victoria inſolentes atque ideo remiſsiores facti in cauti ab Artemone, cum magnis & defecatis copiis inuadente oppri muntur 357

Iudæorum bellum contra Timothæum & omnes Tyrios 290

Iudæorū bona pars ab Antonio proſternitur 502

Iudæorum mos 393

Iudæi è carcere ſoluuntur 407

Iudæi viui comburuntur 405

Iudæorum ſeditio propter oblatam ſibi auream aquilam 408

Iudæorum circiter tria milia in templo cæduntur 409

Iudæorum alia atque alia ſtrages 413

Iudæi aduerſus Archelaum Romam veniunt 416

Iudæorum bona pars ab Antonio proſternitur 502

Iucundus & tyrannius accuſati 523

Iudæi totam Syriam deuaſtarunt 563

Iudæorum miſeranda ſtrages 563

Iudæorum tredecim millia proſternuntur 564

Iudæorum cædes iterum atque iterum reſtauratur ac reintegratur 564

Iudæorum alia pernities in regno Agrippæ ibidem

Iudæorum quinquagies mille in Alexandria occubuerunt 565

Iudæorum conſtantia 439

Iudæorum innumerabilis turba occubuit 447

Iudæorum viginti milia perierūt ſub ſeditione, tempore Azymorum a milite conflata 474

Iudæorum Pontificum catalogus ac plena nomenclatura 481

Iudæorum & Samaritarum diſceptatio 300

Iudæi illos non admittebant in numerum ſuorum qui aliud idioma a ſuo addiſcerent. 483. fuerūt nihi lominus per multi Hebræi (è quibus noſter Ioſephus eſt vnus) multarū linguarū peritiſsimi ſed illas, nulla opera adhibita vel ſtudio quin potius lōga cōſuetudine quæ illis eum alienigenis ſæpenumero intercedebat cōſecuti ſunt

Iudæi irruunt in Romanos 631

Iudæorū ὑδνμοκρατία, atque adeo totius rei moderamen quale ante captiuitatem & poſt fuerit 256

Iudæi multos inimicorum trucidant 267

Iudæorum duces eliguntur 569

Iudeæ deſcriptio 577

Iudeæ vndecim ſortes ibidem

Iudæorum & Arabum anceps certamen 356

Iudæ oratio ad ſocios 288

Iudæ victoria 289

Iudæ alia victoria ibidem

Iudæ victoria de Thimotheo 290

Iudæ alia, atque alia victoria 291

Iudæ audax facinus 296

Iudæ mors 296

Iudæ tota Hiſtoria & quoties triumpharit, & quoties de eo triumphatum ſit 290

Iulia Cæſaris vxor. 522, 422.

Iulii Cæſaris mors in medio Senatu illata à Caſſio & Bruto cum tātum tenuiſſet tres annos & menſes ſex principatum 33

Iudæi cum Philadelphinis magnam habebāt dicertationem de finibus vnius vici cui nomen erat Meas 469. Vocat autem hic Ioſephus vicum quem nos pagū ſeu villam dicimus in qua ſignificatione frequenter vſurpatum apud cultiſſimum latini ſermonis authorem Iulium Cæſarem inuenies. nos autem vici nomine vtimur cum id dicere voluimus quod doctiſſimi quiq; regionem vocant

Iulianus agnomine & nomine Marcus Antonius Iudææ procurator Chiliarchas congregat. 665. Vocat autē Ioſephus chiliarchas quos latine Tribunos plebis appellamus χιλιαρχους. idem eſt quòd Tribunatū duco: & inde χιλιαρχος: omnia tamen hæc deſumpta ſunt à nomine χιλιας quod eſt numerus mille cōtinens, quem militum numerū frequentius chiliarchæ dicere conſueuerunt

Iuliani incredibilis fortitudo 658

Iuliani caſus ibidem.

Iuppiter olympius quem phidias Athenienſis fecerat 448

Iuppiter templum habuit quod Capitolium à Romanis dicebatur 448

Iuppiter & Iuno eius coniūx 545

Iuuenū quadraginta admirabilis conſtantia 404

Ibidum natura 43

Idumæa à Ioram deficit. 217. eſt autem idumæa regio Syriæ inter Arabiam & Phœniciam.

Idumæorum plena Hiſtoria 608

Idumææ ciuitates capiuntur 488

Idumæorum atq; Amonitarum contra Iudam & Iudæ (qui primus author erat cōtentionis) contra eoſdem bellum 290

Idumæi. 685. ſunt autem dicti idumei ab idumæa regione Eſau quæ ex eo quòd ille Edōm vocabatur nomen accepit, eſt autem circa vrbem Petram quæ nūc à quibuſdam eccleſiaſticis Gabalene dicitur.

Inſenſatos non verbis ſed verberibus puniendos eſſe cenſuit antiquitas. 718. Vocat autem hic inſenſatos illos penè qui cū brutis potius

quam cum hominibus in tractionis vsu cõueniunt qui nec honore, nec virtutis amore: nec pœnæ formidine mouentur. non autem illos hic intelligit quos Aristoteles in Ethicis insensatos quoq; vocat. secundum enim Aristo. insensati illi sunt qui in extremo altero modestiæ & cõtinentiæ sunt. scilicet qui nullius voluptatis sunt vllo modo participes, sed tãquam lapides viuunt.
Isboseth occiditur 152
Isaac repromissio 15
Isaac oratio super Iacob 21
Isaac constantia 18
Isaac abrahæ filius ĩ honorẽ domini dei à patre immolãdus in montẽ qui dicitur Moraim annis iam natus quinq; & viginti ducitur sed patri volenti iam filium interficere deus obstitit & pro morte vitam maxime lõginquam ei tribuit dicens se non hac ratione filium immolere præcepisse quòd vellet eum illo priuare filio quẽ tam charum haberet & quem ad virilem vsq; ætatem prouectum voluisset. sed potius vt eius animũ experiretur 18
Ismael filius Siab 478
Ismael nominis etymologia 13
Isachar Iacob & Liæ filius. 23. Interpretatur autẽ ex mercede datum
Ismaelis malicia 241
Isaburius mons 497
Israel 25
Israel .25. significat autem Israel idẽ quod repugnans angelo malo
Izabel 202
Izates in medio inimicorum suorum ab omnibus suis copiis & à toto suo exercitu iam pridem coniurato, in primo congressu deseritur 472
Izaria circunciditur 471
Izates victoriam reportauit amplissimam de inimicis, ipsumq; regẽ nomine Arsanum terga dare coegit 472
Izatis mors 473
Izates Hierosolymis sepelitur 473
Israel ciuitas 204

K

Kisleus, mensis nomen est quem Macedones Apollæon vocare consueuerunt 289

L

Laban 21.22
Laban in Iacob defraudatio 24
Laban in eundem persecutio ibidẽ
Lachis vrbs quam Roboam Salomonis filius ædificauit 197
Laminæ auraæ 58
Lapides duodecim 62
Lasthenes cognatus Alexandri 303
Latrocinia crebra in templo facta aliáque multo indigniora perpetrata. 478
Laodicia 501
Laodicensibus aquæductum Herodes tanquã rem maximie dignã concessit 515
Leges bellorum 92
Letro aliàs Rahuel verba fecit ad Mosem 55
Lex mulierum parientium 69
Lex septimi anni ibidẽ
Lex Iubilæi ibidem
Lex percussorum 91
Lex de spoliis & præda diuidenda 147
Lex noua Herodis in fures 373
Lex qua prohibentur liberi seruis in gali matrimonio cõiungi 89
Libanus mons 463
Liberius Maximus, procurator fuit cui Cæsar *demãdarat prouinciam* diuidendi ac distrahendi totã terram Iudæorum 683
Lidæ populi quomodo ab antiquis fuerint appellati 11
Lyddas à Romanis occupatur 618
Linguarum atque gentium varietas & confusio vnde. 9. de qua re vide Biblia Geneseos. c. 11.
Lysanias rex atque Malichus Arabs Cleopatræ nimia sæuitia fuerunt perempti 517
Lysias dux 293
Lysimachus enormia mendacia & vt vno verbo dicam hominum fidem excedentia. supra oẽs. n. alios scriptores studio contra dicendi detẽtus fingebat ac pro veris passim vẽditabat 711
Locustarum cæterarumque bæstiarũ nec non & germinum ac frugum deuastatio 47
λογικὸν græce, Hebraice Hesin, latine rationale 62
Longinus imperator cũ maximo exercitu venit in Hierosolymam 469
Lorica in templo Hierosolymorum sacerdotes à populo dirimebat 638
Lot angelos domini dei nostri domi suæ suscepit. 15. quam rem lector copiosius videbis in sacro Geneseos libro. c. 19.
Luctus. xxx. dierũ pro mortuis erat, quo prætermisso vxori non licebat, aut marito nouas nuptias celebrare. 90.
Ludas antiqui dicebant, quos nunc nos Lydas dicimus 11
Lugdunum Galliæ ciuitas 438
Lupus tribunus plebis 459
Lupus vxorem & filiam Caii iugulat ibidem
Lupus Rector Alexandriæ 695
Lupus ad mortẽ cum Chærea ducitur. 463
Luminarium festum 290
Luga vrbs. 14. hæc ab aliis quandoque Ogys dicta est. est autẽ Luza ciuitas iuxta quã Abrahã habitauit

M

Machabæus 737
Machabæi oratio ibidẽ
Macedones quid vocent Distros 267
Macedones populi 10
Macheræ insolẽtia 507
Macherus à seditiosis captus 565
Macherus 681
Machir 738
Magi 478
Magog Magogas populos ĩstituit 9
Malogranata & tintinabula 61
Malichus princeps belli ab Antipatro constitutus 495
Malichus interficitur 501
Magus quidam 479
Manna quid 53
Manachemus Essenus 370
Manasseus Damascenus 7
Manasses 32
Manasses constituitur sacerdos 269
Manasses prohibetur à fratre accedere ad altare. 268. in quo so. (ne fallaris) scias falsum esse numerum
Manasses aut ab vxore separari aut sacrarium nunquam ingredi cogitur ibidem
Menethon totam Aegyptum descripsit 8. 678
Manus in pariete, diuina permissione appatuit ducens quædam syllabarum lineamenta 245
Maræon vrbs a Græcis Samaria dicta 202
Mare Aeneum 184
Maria repudians Archelaum coniuncta est ac collocata Demetrio Alexãdrino genere Iudæo fortunæ ac naturæ omni pene dote prædito, ex quo filium sustulit nomine Agrippam 476
Maris rubri diuisio 49
Maria Moseos soror 58

Maria nupſit Archelao Chelciæ filio, conubii authore atq; duce ſuo patre Agrippa, ex quo Maria filiã ſuſcepit nomine Beronicem 476
Mariammes turris ſic dicta de nomine mariammes reginæ 635
Mariamme veneficiorũ conſcia 528
Mariãme veneficii fuit accuſata 393
Mariamme moritur ibidem.
Mariamme vbi de ſuo interitu Herodis edictum audiuit Soemo regis ſecreta mulieribus aperiente per turbata decidit 362
Mariſſa ciuitas potentiſſima 343
Mardochæus & eius luctus. 263. de quo ſi plura cupis cognoſcere recurre ad Bibliorum librum qui inſcribitur Heſter à ſecundo capite ad finem vſq; epiſtolæ quam Artaxerxes mittit ad Iudæos
Mardochæi oratio ad deum. 264. de qua vide Biblia libro ſupradicto. capite. 13.
Mardochæi de teſtorum Iudaicorum cultu præcepta 267
Mardochæus auunculus Heſter pandit regi inſidias eunuchorum 262
Mardochæus quòd præmium habuerit à rege quod ſalutis eius fuerit nuntius ibidem.
Mardochæus purpura indutus inuo ducitur 267
Mardochæus exaltatur à rege ibidẽ.
Marſyas Agrippæ libertus bona deportauit nuntia ſuo Herodum ei exeunti è balneis Hebraice (ne ab aliis intelligeretur) inquit, mortuus eſt leo. per leonem autem intelligebat Tyberium 436.
Marſo interdicitur gubernatione Syriæ cuius prouinciæ prius præſes fuerat 469.
Marſus Syriæ præſes 467
Martyr, qui pati voluit dicitur 731
Maſſada caſtellum ſic dictum 342
Maſſada ciuitas ab Antigono obſeſſa 344
Matathias omnes Idolorum aras deposuit pugnaréq; (vbi neceſſe haberent) diebus ſabbati Iuſſit, vnde & poſteri nimis anxiam eſſe & coactam priſcorum religionem videntes mathatiæ voluntatem ſecuti ſunt 287
Mathias à Simone occiditur 652
Matathiæ morituri teſtamẽtum atq; adhortatio ad filios 287
Matathiæ mors 287
Matathias Idolatram Iudæum confodit ſimul cum Apollonio ibidẽ.
Matathias filius Ioannis Antiochi mandatum contempſit ibidẽ.
Matathias ſeditionis author combuſ ritur 405
Mathias Pontifex Pontificatu depo nitur ibidem
Mauſolæum a Daniele conſtructum fuit 248
Mauſolæum aliud ingens a Simone fabricatum eſt 308
Medi populi a Græcis ſic dicti. 9. 10 dicti autem ſunt ſic a Media Aſſyriæ maioris regione quæ adiacet Perſidi. Media autem dicta eſt a Madeo eius conditore
Melchizedec idem eſt quod, iuſtus rex 14. 674
Megathenes vir fortiſsimus, vt pote qui a fortitudine nomen habuerit 246
Menander Epheſius 700
Menander Hiſtoriographus 230 203
Memnon Ariſtidis filius 337
Menedemus philoſophus 177
Menſa regiæ Hieroſolymitanæ qualis fuerit 637
Menſa aurea 185
Menſis primi denominatio 48
Menſurarum & ponderum primus inuentor 5
Memnonis ſepulchrum 546
Meſrim. i. Aegyptus 10
Meſſabazan genus veſtimenti fuit apud Hebræos quod Moſes Arabane vocauit Babylonii autem Hemſaneam 61
Meſſabatan veſtis fuit ſacra 67
Meſſana vrbs maritima 448
Meſopotamiæ difficultas 19
Meotis & Tanais paludes 684
Meſſala 344. 566
Michol aſtutia 136
Mygdonia ciuitas dicta eſt quæ prius Antiochia dicebatur 472
Mina quantum valuerit apud Hebræos 328
Mila legatus 388
Militis ſeditionis in Hieroſolymam factæ authoris, prædicanda impudentia 474
Miraculum dei ſuper Moſem oppreſſum à ſeditioſis 70
Miraculum aliud 65
Miſſahel Danielis ſocius 243
Miſſahel quandoque a rege Babyloniorum dictus eſt Miſſach ibidẽ
Miſphubaſeth 168
Mitra 61
Mithridates ex partibus parthorum perfuga dimittitur 497
Mithridatis victoria 446
Mithridates Pergamenus 330
Moab filius Loth 36
Moabitæ populi ibidem
Moabitarum rex filium mainſculum qui regno eius ſucceſſurus erat immolat. 213. de quo vide Biblia Deuterono. c. 2.
Mocha Cappadocum ciuitas 10
Mochus Phœnicia diſpeſuit 9
Monobazus Helenæ filius 470
Monobazus extrema ſenecta oppreſſus parum amplius ſuæ vitæ confidens filium Izatem à ſe conuocari iubet qui apud Abẽnerigum ſocerum ſuum agebat. quorſum autem eum conuocarit & quid deinde fecerit vide fol. 470
Monobazus Iudaiſmum ſubit 472
Mons ferreus 618
Moraim mons. 17. eſt autem mons in quo CHRISTVS cũ apparuit Abrahæ filium ſuum Iſaac iuſsit immolare
Moria ſoror Moſis moritur 78
Moſes omnia quæ facta ſunt a domino deo ſex diebus facta eſſe teſtatur ſeptimo autem die eum quieuiſſe, de qua re vide Biblia Geneſeos. c. 2.
Moſes quomodo conſcenderit in montem Sina & Iudæis dederit leges quas a domino deo optimo Max. acceperat 56
Moſes tribum Leui conſtituit illãq; voluit eſſe puriſsimam ac ſacro ſanctam atq; ei inſtituit omnia neceſſaria ne illi neceſsitate coacti profanis vterentur, aut ad victum, aut ad corporis habitum 63.
Moſis liber inuentus 234.
Moſes Eccleſian. i. cœtum concilium congregationémque conuocat, in vnumque conuenire iubet, dicitur autem Eccleſia a verbo græco ἐκκλησιάζω. i. concionor quod vt ſiat multos congregari ac in vnum conuenire oportet 93
Moſis tabulæ in qua area ſitæ ſint, & qualis ſit illa area 60. 61. 63
Moſis educatio eiuſque nominis etymologia 45
Moſes pharaonis diadema proculcat ibidem
Moſes filiam Aethiopiæ vocatam Tharbin ducit vxorem 47
Moſis virga Magorum virgas conſumpſit 50.
Moſes confidentia 52
Moſis oratio ad populum in montem Sinam conuocatum 52
Moſis præcepta decem 57
Moſis duæ tabulæ 57
Moſes bellicoſos recenſet 73
Moſes verba fecit ad Core 74

Mosis alia oratio 75
Moses vixit cētū & viginti annos 9
Moses Iosue successorem facit 84
Moses hæreditarē filiæ, defuncti fratris, constituit 85
Mosis oratio ad populum Israel ante mortem 85
Moses legem scriptam dedit populo 86
Moses etiamsi multæ essent ciuitates vnum tamē solum voluit esse templum & vnum solū altare nō fuctum sed exl apidibus indolatis & naturalibus constructum 86
Mosis prophetia 94
Mosi seditionem instruit frater Gore ob sacerdotium 74
Mosem voluerunt dilapidare Iudæi ibidem.
Mosi dominus deus prophetat vt & ipse id aperiat plebi 72
Moses & eius præsagium 40
Moses eiectus atq; expositus totos tres menses 41
Moses septimus ab Abraham 42
Mosis pulchritudo 42
Moses vidit rubum ardentem 44
Mosis verba ad deum 45
Moses cum sua vxore & filiis Aegyptum petiit 45
Mosis oratio ad deum 46
Moses quare sic sit appellatus qui prius Osarsiph dicebatur: & eiusdem nominis etymologia 710
Mosochini qui fuerint apud antiquos & iidem à nostris quomodo appellentur 10
Mosollamus omniumcertissimus sagittarius 705
Mulieris fornicariæ merces 87
Mulieribus hæc lex fuit apud Iudæos vt illarum nemini liceret templū ingredi à partu: si marē peperissent ante.xl. diem.si vero fœmellam ante.lxxx. 69
Mulieris puerperæ leges eiusq; mundationes 64
Mulieris Iam coniunctæ matrimonio atq; in adulterio deprehensæ leges 64
Mulieris cuiuscunq; prohibitus concubitus 64
Mulier quædam per famen filiū suum coxit 663
Mulierum parientium lex 69
Mulierum adulationes 354
Mulierum blanda in persuadendo petulantia 361
Mulieris cuiusdam summa fortitudo 234
Muris ignis iniiciebatur more antiquo: nostris autē temporibus adeo (malum) nequitia accreuit vt non solum in muros sed in tecta atq; adeò in medios hominum vultus tedæ ac lampades ardentes iniiciantur. 665.641.649.567.585. 285.562.
Musices Inuentor Tubal fō 5.

N

NAama mulier ammonitis mater Robaam.194.vbi anno tandum tibi est solium hoc falsum esse vbi enim.1.esse debuit.2.est.
Nabal vir stultissimus atq; ideò crudelissimus 141.142
Nabal uiri crudelissimi mors 142
Nabal nominis etymologia ibidē.
Nabathæi superantur 497
Nabath Azarinus 205.208
Naboth fuit dilapidatus 205
Nabuchodonosor somniū valde mirabile, eiusq; explicatio à deo habita: quorum omnium sub mane oblitus Magos conuocat 243
Nabuchodonosor secundi magnificentia. 245. sed de vtroque (si plura vis videre) recurre ad Bibliorum librum qui inscribitur Iudith capi. 1.&.2.
Nachor fratris Abrahæ genealogia 12
Nadab Hieroboam filius 201
Nadab & Abiu mors 65
Nazaræi Corban afferunt deo 78. 494
Neemiæ labor ac studium in reparandis muris Hierosolymorū.260. de quo (si plura vis) lege Biblia in libro Esdræ.2.
Neemias moritur 261
Neemias à Iudæis captus Xerxis regis princerna 259
Neemias sacerdotes rogat vt relictis vicis se conferant ad vrbem habitandam.261.vnde manifestepatet vicum latine idē significare quod pagus
Neerda Babyloniæ ciuitas admodum populosa & ab hostibus (ob eius situm incolarumq; magnam copiam) tutissima 443
Neptalis 23
Nembrod turrim edificat 9
Ner 129
Neronis summa crudelitas tum in matrem & vxorem Octauiam, tum etiam in plærosque nobiles ac primates quos sibi semper insidias parare existimabat. adeo agitabatur furiis & propria scelerum conscientia 47
Nero succedit Claudio mortuo 550
Neronis mors 620
Netiras & Philippus ex vico Galilææ Ruma denominato ortiomnium ea tempestate viuentium fortissimi 585
Nicanor aduersus Iudam destinatus periit 295.294
Nicanor pacem suadens vulneratur 639
Nicodemus filium habuit Gorionē 563
Nicolaus Damascenus historiographus 8.12.311.278.156.322 409.389.
Nicolaus pro Archelao verba facit 411. 417.
Nicolaus Sylæum accusat 389
Nicomedes 324
Niger occiditur 614
Nymphius Tigillinus 620
Niniuæ regnum 224
Nisibis terra quædam Parthorum 472. 443. est; autem Nisibis oppidum quoddam iuxta Euphratem fluuium qui Nedam ciuitatem supradictam cingit.
Noach Hebræi dicūt Noe, νοχος autem Græci qui Hebraica nomina propter lectionis dulcorem quem illi supra omnes semper affectantur immutarunt.10. de quo Græcorū dulcore ac nimia in loquendo petulantia alibi à nobis dictum abunde est
Noarus 565
Noe filios tres habuit 8
Noe à Græcis νοχος dicitur 10
Noe vinæ plantator 11
Noe, atq; eiusdē arcæ quā ingressus est reliquiæ in terra Iudæ amomī atque omnium Aromatū fertilissima. 470. de Noe aūt & eius arca vide Geneseos. c. 7.
Nouerca sæua & iniusta erga suos priuignos 519
Numidius Quadratus Syriæ præses 475

O.

OBedientia melior quam victima & deo gratior. 131. Hoc idem leges in Bibliis primo Regum. c. 15.
Oblationum dedicatio in tabernaculo 64

Ochozias rex malignus 211
Ochozias Achab patri ſuccedit 209
Ochozias deſcendens è penetralibus regiæ decidit 211
Odolla ciuitas quam Roboam Salomonis filius præter alias multas refecit 197. Eſt autem odolla ciuitas in tribu Iudæ Eglon quoq; nomine appellata, cuius regem Dauid interfecit Ieſus. remanet tamẽ vilia, magna quidem adhuc, ſed nomen tantum retinens, cæteris prorſus priuata. cõſpicitur q; adhuc in vndecimo ab Eleutropoli lapide verſus orientem.
Og rex cum ſuo exercitu peremptus 79 de huius autem morte (ſi plura videre cupis) recurre ad Bibliorum librum qui inſcribitur, Deuteronomium cap. 3.
Offelius Hieroſolymita 503
Olympias Herodis filia ex Maltace Samaritide 526
Olympicum certamen 516
Olympus Herodis legatus 524
Olda prophetiſſa Salomi cuiuſdam vxor 234
Onias in Aegypto templum deo ædificauit 300
Onias vir iuſtus deóque charus, quod vel ex eo facilè colligitur quod omnia quæ volebat à deo impetrabat, quare obſeſſus à Iudæis quòd nollet pro eis ad dominum deũ intercedere, occiditur 323
Onias pontifex oppidum cõdidit inſtar Hieroſolymæ, templúmq; magnificum intus ædificauit 486
Oniæ templum depopulatur 693
Ooliab Achiſamach filius de tribu Dan 58
Oppida ſub ditione Iudæorum 319
Ophas loci cuiuſdam nomen 562
Ophyra terra erat quæ nunc terra aurea à neotericis dici ſolet 191
Oratio ſacrificiorum 64
Oreb rex occiſus 110
Ordo Eccleſiaſticus 96
Organorũ varia genera & variæ eorundem voces ex quibus vera ſymphonia & cõſonantia cõflatur 171
Orſanes à Parthis perfuga dimittitur 497
Oſa diſpenſatoris cuiuſdam nomen 201
Oſarſiphus ſacerdos genere Heliopolites ſic denominatus à dei Heliapolitani nomine qui Oſiris dictus eſt, poſtea vero Moſes appellatus 678
Oſſa quæ omnes conuiuæ ante Hyrcanum ædificabant quouſque conuiuium finitũ fuit, & eorũdẽ acerbus ſatis acreuit 283
Oſiris deus fuit heliopolitanus qui mutato nomine, poſtea dictus eſt Moſes 700
Otho 620
Othonis mors 622
Ozias princeps creatur 217
Oziæ regis ſtudium & præcipua exercitia 221
Oziæ regis præſumptio ac percuſſio ibidem
Oziæ mortuo Ioathan filius ſucceſſit in regni poſſeſſione 226
Oziæ tota ac plena hiſtoria à 217 vſque ad 230

P

PAcorus rex Medorum 684
Pacori Parthorum ducis fraus 341
Pacori alius atque alius dolus 502
Pactum domini dei cum Noe 6
Phaceias patri Manahen in regni gubernatione ſuccedit 226
Pallas Felicis frater rebus in Iudæa geſtis & gerendis præficitur 476
Palæſtina 11
Palæſtini Iſraelitas vicerunt ſibique iure victoris vtentes annua tributa reddi per ſpacium quatuor annorum coegerunt 113
Phaleg frater Lectan & filius Heber quare ſic ſit appellatus 11
Palus bituminis quæ diſtat ab Hieroſolymis ſtadus ducentis 359
Palus Aſphaltites quæ prius erat vallis 14
Pamphylicum mare duiſum eſt 50 quæ in loco b. inuenies pro h. poſitum
Panes propoſitionis duodecim 60
Paneas oppidum 422
Panium locus iuxta Iordanem 514
Phanes ruſticus ancipiti adhuc bello rũ fortuna & dubio perturbationũ euentu exiſtente ab agro ad pontificatum obrepſit 605
Pappus Antigoni dux 508
Pappus occiditur 509
Paradiſi plantatio & eius flumina 4 de quibus vide Geneſeos ca. 2
Pharan. i. conuallis 20
Pharaon regem ſignificat apud Aegyptios 212
Pharaonis ſomnium & eius ſolutio 32
Pharaonis diadema 42
Pharaon Sara potiri tentauit 12
Phariſæi 544
Phariſæorum dogmata atque inſtituta 421
Phariſæorum ſtrages ob inſidias in eis deprehenſas 395
Phariſæorum hypocriſis ac immodica circa cultum diuinum arrogantia ibidem
Phariſæi & eſſeni 370
Phariſæorum & Sadducæorum cõtrouerſia 313
Paries 625
Parthorum lex qua eſt cautum ne quis audeat aut tiara vti, aut in lectulo aureo dormire præter regem 472 Eſt autem tiara regium capitis tegmen, ſummitur quandoque pro galea, vide Bayſium fol. 6
Parentum contemptores 90
Pharus Alexandrina 381
Paſcha 48
Paſchatis ſacrificia 67 de quibus vide Biblia in lib. qui inſcribitur Leuiticus cap. 23
Phaſelis turris & oppidum 382
Phaſellus 515
Phaſellus turris Hieroſolymorum 633
Phaſelitæ 516
Pauperes ex oraculorum reſponſis in eremum amandantur ad euitãdam vrbis conflagrationem tam peſte quàm fame 711. 719. huiuſmodi enim homines ſolent propemodum ſexcentis morborum generibus laborare, aeremque corruptiſſimum exhalare, quo etiam oraculo forte præmonita idem Gallorum regina Pariſiis ſtatim à ſuo aduentu fieri ſtatuit
Phereeides primus in Græcea de cœleſtibus philoſophatus eſt 695
Pedanius legatus 524. 661
Pentecoſtes ſacrificium 67
Pheroras Herodis filius patri ſuo conciliatur 385
Pheroras crebræ ſuſpicionis notam inuſit Salomæ 383
Pheroras & vxor eius ab Herode accuſantur 396
Pheroras moritur. 527. 397.
Petronius in Syriam legatus mittitur contra Iudæos 439
Petronius literas à Caio accepit 442
Petronii ſumma prudentia ac modeſtia 440
Petronius mire erga ſe deos cognouit faciles & propenſos 442
Petronii epiſtola ad Doriẽſes 465
Philippi & Demetrii fratrũ duellum 319
Philo Iudæos exanimatos ac penè exangues aduerſus Caium excitat 439
Pincerna ſomnii habiti ſolutionem quærit à Ioſeph 30

Pincerna regi, Ioſeph doctrinam & miram explicandorum ſomniorũ, omnium, & prodigiorum cognitionem, refert 31
Philoſtratus hiſtoricus 245
Philippus Romam venit 416
Philadelphia 512
φιλελλην, litera. um Græcarum aut potius ipſorum Græcorum amator. 315. quamuis in priori ſignificatione vſurpet dominus Budæus. cum enim agit in (Italos fortaſis) Pariſinorum ingeniorum detractores, φιλελληνας Pariſinos eſſe dicis. vide lib. de Aſſe & partibus eius.
Philoſophi periphraſis per etymologiam 1
Phinæas ſacræ pecuniæ cuſtos comprehenditur 672
Phinees filius Eli à Palæſtinis occiditur 119
Phinees filii Eli. coniunx, moritur ibi.
Phiolaus Aſſyriorum rex 226
Pyrgos Stratonos vrbs maritima quæ poſt ab Herode rege clariſſimis ædificiis illuſtrata Cæſaria dicta eſt 500. 514
Philon paradiſi fluuius. 4. ſignificat autem Hebraice inundationem ſed de hoc & cæteris huiuſmodi vide Geneſeos. ca. 2.
Pitholaus princeps conſtitutus ab Antipatro 495
Polla vrbs mediterranea ibidẽ.
Polemon Lyciæ rex cui per conubiũ (prius tamen circunciſo in Iudaiſmũq; converſo) Beronice coniungi properabat: ne tandiu viduata beluæ multorum capitum populi ſuſpicionibus locum daret 476
Polemon Lyciæ rex Beronices tum diuitiis tum etiam amore captus, eius petitionibus annuit ibidẽ.
Polemon Lyciæ rex ſe ſpretum & ab vxore repudiatũ ægreferens legem quoq; ipſe Iudaicã (cui conubii gratia tãtũ ſeſe addixerat) abiecit ibi.
Polemum Latronum principem occiderunt Iudæi ſperantes perempto capite & cæteros quoq; omnes latrones ac totam rei publi. peſtem ceſſaturã. quod nimirum ſic ſucceſſit. 469. Hoc eodem conſilio Cicero vſus eſt in coniuratione Catilinaria dum ab vrbe deiecit ipſum Catel. vt ſic cæteris omnibus careret.
Polybius megalopolitanus, Hiſtoriographus 279
Politianus vir iuſtus populum cõcitatum in oppreſſione Hieroſolymorum videns, mitigat 556
Pompeius templum ingreditur cuius limina tranſgredi non niſi Pontifici licebat 495
Pompeius militum impetu opprimitur 463
Pontificum catalogus 240
Pontius Pylatus 423. 424
Pontius Pylatus Iudæos patriã, deosq; penates, atq; adeo totam ſuam religionem defendentes crudeliter opprimit atque interficit 424
Populi & Senatus mira de imperatore eligendo dicertatio 462
Populi qui nunc à Græcis dicuntur Galatæ quondam dicti ſunt Gomeritæ 10
Portæ ex ſolido auro factæ tam magnæ & tam ponderoſæ vt ducenti homines quotidie ad illas claudendas vix ſufficerent 719
Portæ 58
Porticus incenditur 661
Pueros legem omnium primam edocendos 87
Pueri cuiuſdam doloſa aſtutia qua Romanis omnibus impoſuit 669
Pudens vnus ex ala equitum Romanorum 662
Pugna grauiſſima & ſupra omnes crudeliſſima committitur Hieroſolymis 561
Pugna anceps 661
Puteus fœderis 16 dicitur quoque ab Eccleſiaſticis puteus iuramenti vbi fœdus iniuerunt, atque iurarunt Abimelech & Iſaac. Eſt autem in oppido Iſaac dicto, in Gerarritica regione, iuxta Aſcalonẽ.
Phuti dicti ſunt Prouinciales, vnde autem, vide fol 10
Plato mirabilis philoſophus apud græcos 726
Pluuia inſperata 441
Primitiæ frugum 67
Principes ſeptem 87
Probamentum 438
Prodigioſa portẽta viſa per inane in excidio Hieroſolymorum vt fere fit in huiuſcemodi perturbationibus 668. quod recte Lucanus poeta Hiſpanus obſeruauit, cum in fine (ſi recte memini) primi lib. ſub belli paraſceuem apparuiſſe multa portẽta recenſuit eorũmque bonam partẽ narrauit
Procymia 514
Propoſitio eorum quæ quinq; poſtremis libris tractantur 696
Protagoras 729
Ptolemais vrbs ab Herode nobilitata 515
Ptolemaidem Tigranus obſedit 321
Ptolemæi regis epiſtola ad Eleazarũ pontificem 273
Ptolemæus mẽſam admirabilem obtulit deo cuius deſcriptionem videbis fol. 275
Ptolemæus benignus 303
Ptolemæus latronum princeps 469
Ptolemæi admirabilis induſtria vt hoſtibus ſummum horrorem incuteret 316
Ptolemæi & Antigoni ſumma amicitia 341
Ptolemæus Philadelphus dictus, vbi primum nouit ſynceram Iudæorũ fidem, bonitatem, & manſuetudinem eos (cum capti tenerentur) redemit eorũmque fortunas omniũ adauxit 715
Ptolemæus Euergetes ibidem
Ptolemæus Hiſcon ibidem
Ptolemæus Lagi filius Aegyptum poſſedit 271

Q

Quadratus præſes Iudæorum diligenter perſecutus eſt ſeditionis authores, nec vnquã quieuit quouſque omnes cruci affixit 475
Quadrati Iudæorum præſidis nomen defertur ibidem
Quintilia mima quæ in cuſtodiam data fuerat, in tormenta conijcitur 450
Quintilia mi. 450. quæ agẽdo Roſciũ ipſum manifeſte referebat in perfecta corporis hipocriſi, id eſt actione quæ in cuiuſuis rei recta imitatione conſiſtit: quamque Demoſthenes in perfecto oratore potiſſimam primamque partem iudicauit
Quo aliqui ſunt ferociores, & magis ab animi ratione alieni eo aptiores ſunt ad bellum 455 cum enim bellum res ſit beluina, quõ ferociores ſummus eo magis coniuncti rebus beluinis. Ob quam rem Cæſar in principio Commentariorũ ſuorum diuidens Galliam in tres (ſi bene memini) partes, vnam ex tribus, hominũ fortiſſimorũ eſſe ait, quõd & ferociorum. vnde colligere facilè eſt, quõ ferociores ſint homines eo & bello aptiores

R

Raab meretricis beneficentia 96
Raaz latronum princeps 198

Rachel promittitur Iacob 23
Rachel Iacob vxor, viro ſuo collocat famulam Balam 23
Rachelis pulchritudo 22
Rachel ex partu mortua & in Ephrata ſepulta eſt 26
Rachelis & liæ diſſidiũ ac poſtea priſtinæ amicitiæ reconciliatio 23
Rachelis aſtutia 34
Rameſſes a Rampſe patre ſic vocatus eſt qui prius Sethon dicebatur 678
Ranarum & vermium plaga 46.47
Raphanææ populi 679
Raphia vrbs 496
Raphim vxo collocatur 193
Rapſaces principes militiæ 231
Ratio conſcriptorum Ioſephi.1. vbi ſic mallem legere quam vt in margine nunc legitur,conſcriptæ noſtræ.
Rationale,Græce λογιϰον, Hebraice Eſſin 62
Ratio ſeptimi menſis 67
Ratio ſtatuens 731
Ratio 632
Rahuelis filiæ 44
Rauel aliis Letro verba fecit ad Moſen 55
Rebecca pro Iacob orat deum 21
Rebellare alicui 211
Regum eligendorum mos 88
Regni diuiſio 417
Rhegini populi olim dicti Aſchenez 21 10
Religio creandorũ ſacerdotum quanta fuerit apud Iudæos. 696
Regionis quæ vltra Iordanem fluuium eſt,deſcriptio 576
Remmon filii quot & qui 152
Reparatio ſacrificiorum 234
Repedare aliquò pro eo quod eſt aliquò redire 429
Rerum conſcriptio verior apud quoſuis barbaros populos,quam apud Græcos 697
Reſpha filia Sebabeth 150
Res miranda 65
Rex ſtatuam adorare iubet 245
Riphæi populi dicti à Riphat à,nonnullis quoq; Paphlagones voca 10
Riſam caſtellum 345
Roas petra ſic dicta 106
Roboam quas vrbes ædificarit 197
Roboth puteus 20
Rhodus 574
Roma ſub Veſpaſiano multum floruit 678
Romani flammis exuſti 662
Romanorum duo milites capti duçuntur 670
Romanorum machinæ atq; ipſi debellatores crebro bellicorum incendiorũ impetu cremabãtur 585
Romani milites oleo perfeuenti in magnis lebetibus alienis decoquũtur ob Iudæorum impetum atq; nequitiam 587
Romani iam ferè caſtrametati perpelluntur à Iudæis 631
Romani potiti ſunt primo Hieroſolymorum muro 641
Romani cuiuſdam equitis incredibilis audacia 642
Romani ſecundo muro potiti ſunt 643
Romani vincuntur 657
Romani iterum inuadunt hoſtem 660
Roxane & Salome filiæ Herodis vna ex Phedra,altera ex Elpide ſuſcepta 526
Ruben 127
Ruben pro ereptione Ioſeph fratres alloquitur 28
Ruben noctu ad lacus venit 28
Rubẽ oratio ad Ioſeph pro fratribus 33
Rufus militum imperator 413.537
Ruta 682
Ruth vxor Maabon, Boaz vxor facta eſt 116 117. de quibus plura in Bibl.in libro qui inſcribitur Ruth à principio vſq; ad finem

S

Saab Galilææ,patria fuit Eleazari 585
Sabachadat eunuchus 266
Sabbatum Hebræis ſeptimanam ſignificat 60
Sabbaticus fluuius prodigioſi ac peculiaris cuiuſdam miraculi eſt apud Iudæos 679
Sabbatorum colendorum quàm magna atque adeò ſuperſtitioſa fuerit Iudæis religio 543
Sabbatum Hebraice idem eſt quod requies ad quã(ex dei voluntate) dedicatum eſt 3, de cuius diei benedictione, vide Biblia Geneſeos cap.2.
Sabæi à Saba dicti 11. Eſt autem Saba vrbs Metropolis in Arabia in fœliciſſimo monteſita,vnde bona thura adferuntur
Sabbæus 300
Sabinus occupat Capitolium 626
Sabinus murum conſcendit 657
Sabinus occiditur 627
Sabæa ſeditio 169
Sabuchadar eunuchus 266
Sacerdotum vxores 69
Sacerdotes 69. de modo autem ſacerdotum creandorum,vide Bibl. in Exodi ca.29
Sacerdotum & Pontificis veſtimenta & literæ in eis elaboratæ,pictæ,aut inſculptæ 62
Sacerdotes Hieroſolymitani, qui & quæ eorum indumenta 638
Sacerdotale quodam genus annotatum 696
Sacerdotes 724
Sacerdotes vnius diei quam Iudæi mirifice celebrabant 40
Sacerdotes poſt tẽpli muros ſeſe occultabant in excidio Hieroſolymitano 667
Sacrificiorum duo genera 66
Sacrificia Paſchatis 67
Saddocus 420
Sadducæi atque eorundem dogmata & inſtituta 428
Sadducæorum & Phariſæorum cõtrouerſia 313
Sadducæi 544
Salomonis natale 160
Salomonis militiæ principes qui 181
Salomon filiam Pharaonis duxit vxorem 180
Salomonis ſapientia 181
Salomon à deo contra dæmones magnam poteſtatem impetrauit ibidem
Salomon quot fecerit hoſtias in templo 187
Salomon quot & quas vrbes condiderit 190. de quibus vide Bibl.Paral.2.c.8
Salomon multas gentes ſubingauit ſibiq; ſeruire coegit 109
Salomonis obitus 194
Salomes accuſatio pernitioſa 523
Salomes odium in filios Herodis 373
Salomen(cum Sylæi Arabis amore capta flagraret) Alexæ nubere Herodes ac Iulia Cæſaris coniunx compellunt 393
Salomes filius Antipater 410
Samaria 496
Samariæ vniuerſa deſcriptio 576 577
Samaria nunc Sebaſtia appellatur 366
Samaria deletur 313
Samaritæ accuſantur apud Darium 257
Samaritæ Cuthei quoque dicti ſunt 255
Samaria obſidetur 214
Samaria Græce, Hebraice Maroon appellatur 293
Samæus filiũ habuit nomine Eleazar

rum 585
Samaræi initiatæ 164
Samuel Saul regem creauit in eremo fundens vas olæi super caput eius 124
Samuel suos congregauit in ciuitatē Mosphat quæ interpretatur deorsum respicere, quòd deo (hauientes aquam) sacrificarent 121
Samuel senex rem domesticam filiis suis gubernandam iniungit 122
Samuelis ortus et eius prophetiæ 117
Samuelis oratio 121
Samuelis altera oratio ad populū 126
Samuelis responsio ad Saul de inobedientia 131
Samuelis prophetæ viri sanctissimi mors 141. de hoc & eius morte si copiosius vis videre recurre ad Biblia. 1. Reg. c. 25
Samuelis vmbra alloquitur Saul 145
Samuel vir Iustus populum per deum adiuratvt nullo affectu detēt? (quo omnis æquus index carere debet) veram coram rege referat sententiam de sui ipsius tā vita anteacta quàm præsenti 126
Samuel in Bethlehem pergit vncturus Dauid regem 131
Sampson & eius facta 114
Sampson Palæstinis traditur 116
Sampson loci nomen 115
Sampsonis quæstio 115
Sanabalath ab Alexandro potestatē obtinet condendi templum 269
Sanctum sanctorum 59
Saphin locus quidam sic dictus in Iudæa 269
Sare ætas mors & sepultura 18 de qua re, vide Genes. ca. 23
Sardianorum decretum à populo receptum 337
Sardonyches 65
Saul Cis filius 124. 129. 123
Saul de inimicis serio triumphat 126
Saul altare constituit 129
Saul genealogia ibidem
Saul apprehensi Samuelis vestem lacerat 131
Saul à cacodæmonibus frequēter infestatus remedium quod non inuenit apud aliquem sapientium à cytharista accepit 132
Saul suo gladio interiit 147 de cuius obitu (si plura cupis) vide Bib. in primo Paral. ca. 10
Saul epitaphium 149
Saul petitio à Samuele 123. 124
Saul omnia quæ sibi Samuel prophetarat vera inuenit 124
Saul à suis destitutus 127
Saul regni sorte adauctus 124
Saltis 698
Simon filius Iairi 661
Simon Cathlæ filius ibidem
Seleucus 733
Suidas Hist. 730
Syria 710
Sebaste vrbs condita 514
Sebaste ciuitas quæ ab Agrippæ nomine Agrippias quoque dicta est 502
Secta quarta à Iuda introducta 422
Sedechias capitur 239
Sedechiæ pseudoprophetæ argutissima & verè sophistica verba præua luerunt 209
Sedechiæ proles 243
Seditio magna 77
Seditiosorum superba responsio 670
Seditiosi regiam deprædantur ibidē
Seditio magna iterum in Hierosolyma oborta, omnium (sed præsertim Militis) malitia conflata 474
Sella vxor Lamech 5
Seductio Euæ mulieris 4
Segor quid significet apud Hebræos 16
Seiani insidiæ 433
Seiron Heb. capillitium siue Cæsariē significat 20
Senaar campus 9, fuit aūt cāpus Babyloniæ in quo turris extructa est, vnde egressus Assur ædificauit Niniuē fuerunt & alii campi hoc nomine appellati, sed de hoc intelligit Iosephus sub finem 9 cap. 1 supradicti cum citat Aestium Histor.
Sennacherib (vt Berosus testatur) Assyriorum rex à suis filius in vrbe Niniue & in tēplo Arasci peremptus est 232
Sennacherib rex magnus 231
Sentius Saturninus 457
Sentii oratio ad senatum 457
Seon rex cum toto suo exercitu occiditur 79
Septem dierum series quam dominus deus IESVS CHRISTVS in omnibus rebus creandis obseruauit 3. de qua serie vide Genes. cap. 2
Sepulturam nulli mortalium quantumuis barbaro & peregrino denegandam 91
Septimi mensis (quem Macedones Hyperuereteum vocant) ratio 67
Sephor 422
Seron vincitur 288
Seruos testari non posse quemadmodum nec militare aduersus liberos nec pro liberis 87
Serpentis pœna quam ei ob eius calumniam & deceptionē dominus deus imposuit 4
Sethosis quandoque Aegyptus Danai frater dictus est, quemadmodum & frater eius Danaus Armais fuit appellatus 700
Sicariorum pertinatia 692
Sydon vrbs ab Herode nobilitata aēq; refecta est. 518. 515. fuit autem Sydō vrbs phœniciæ insignis, olim Chananeorum terminus ad Aquilonem respiciens, postea autem regionis Iudææ facta est, cessidit in sortem tribus Aser: sed nō venit in eius possessionem quia hostes non potuit expellere
Sichimitis sohs à Pelusio AEgypti, vsq; ad rubrū mare pepercit Saul 130
Sicheleh datus est Dauidi 144
Sichimitarum & Abimelech discordia. 99. dicti autem sunt sichimitæ ab vrbe sicheem quæ Græce Sichima latine autem sicima dicta est, fuit ciuitas Iacob sed deserta ē, nihilominus tamen ostēditur locus quidam iuxta suburbium Neapoleos propter sepulchrum Ioseph, fuit autem subuersa hec vrbs ab Abimelech & sale conspersa
Siclus Hebræorū numisma est quatuor drachmis Atticis æquiualēs 64
Sylas in vincula coniectus 466
Sylas reuocatur ibidē
Sylæus 396
Sylæus damnatur 390
Sylæus Obedæ regis procurator 520. 527
Siloa fons 634
Silua agnomine Flauius 685
Symeon retento Ioseph fratres simit abire 34
Simon fratri Ionathæ succesit 307
Simon ad galilæam perueniens hostes suos in fugam conuertit & sic victoriam reportauit 290
Simonis oratio ad populum Iudaicum 308
Simon præclarum Mausolæum fabricauit 308
Simon arcem Hierosolymitanam diruit 309
Simon Herodis seruus 414
Simon capitur 674
Simon Gioræ occiditur 681. 685
Simonis Idumæorum ducis ad Hierosolymos oratio 610
Simonis & Zelotarum pugna 621
Simon victoriam reportat de Cendeo 309
Simonis vxor à Zelotis capitur 622
Simonis interitus 309
Sinnabaris Assyriorum rex 13

Syrorũ perturbatio à deo facta 215
Syria à Iudæis tota fuit deuastata 563
Siroborus Assyriorum rex 13
Sisenna.nom.p.viri 496
Sitenna 20
Socho vrbs quam Roboam Salomonis filius præter alias multas ædificauit 197
Socrates 729
Sodomitarũ reges quinque 13
Sodomæorũ regibus victis ab Assyriis tributum impositum est, & sic qui prius reges erãt tributarii facti sunt 31 sunt aũt dicti Sodomæi aut, Sodomitæ à Sodoma ciuitate, quæ impiorum scelere diuino igni consumpta est. Est aũt sita iuxta mare mortuum, habet à latere Seoram vnam ex quinque Sodomorũ vrbibus quæ & Segot & Zoara quoque dicitur quæ igni quoq; diuino cõsũpta fuisset, nisi Lot deo pro ea supplicasset: cuius meminit Esaias in visione contra Moab
Soemus primò Herodis regis secretarius fidelissimus eius arcana tãdiu fideliter celauit, quandiu mulieres non frequentauit. Verũtamen vbi primum mulierũ blanditiis & verbis (quorũ illis maxima copia est) illectus fuit omnia patefecit 361
Soemum rex Herodes ob magnã eius perfidiam interimi iussit 393
Sol stetit 99
Solutio somnii 30
Somnii coniecturam pastor audiuit ibidem
Sosæ filius Iacõbus 671
Scythæ populi sic à Græcis appellati. quondam aũt Magogæ dicti sunt, sed mutatæ sunt simul cum nationibus linguæ 10
Scythopolis vrbis nomen vbi magna fuit facta Iudæorum clades 564
Scálide 543
Super humeralia 62
Scaurus 324
Scenopegia quid 187
Spicas in iugeribus remanentes non esse colligendas 88
Stagnum Amygdalinum 649
Strennuitas 444
Stolæ sacerdotales 185
Stola pontificis à quibus sit solita cõseruari 322
Strabo Cappadox Hist. 330.351 313
Stratonos turris quæ nunc Cæsarea nuncupatur 366.500
Strutium 649

T

Tabernaculi instrumenta 63
Tabernaculorũ solẽnitas 67
Tabernãculum quomodo fuerit ædificatum 58
Thadallus dux Assyriorum cum principibus alijs coadiutoribus inuadit Sodomitas 13
Tanais & Mœotis paludes 684
Tarichæi à Tito cæduntur 596
Theatrum 368
Thecos vrbs quã Roboam Salomonis filius ædificauit 197
Temporis supputatio ab Adam ad tẽpli vsq; ædificationem 183
Templi structura & constitutio 18, de qua vide Bibl.2.Paral.c.3.
Templi spoliatio 198
Templi porticus accensæ 664
Templi diruti o atq; Hierosolymorũ excidium 285
Templi restauratio ac reparatio 254.289
Templi obsidio 293
Templum 366
Templi nouũ ædificium 371
Templum sic ædificatum fuit, vt trasitus haberet subterraneos 373
Templum cædibus pollutum 628
Templum succenditur 665
Templis statuas, imagines, aut simulachra aliqua apponi nefandissimum habebatur, vnde Cai Cæsaris statuam in tẽplo collocari Iudæi non passi sunt, vt patet fol. 439.532
Tempestas horrenda exorta 611
Themosis rex Aegypti, regnare cœpit quamprimum expulit pastores misitq; in Hierosolymam 690
Tenebrarum caligo 47
Theodas à fado interimitur 474
Theodectes oculis mulctatus est 277
Theodorus incuatos Iudæos inuasit & ideo repente decem milia interfecit, atq; Alexandri sarcinas diripuit 317
Theophrastus 700
Theopompus quid passus sit 277
Thermut Pharaonis filius 41
Terentius Rufus 675
Testes quibus est vsurus Iosephus in suæ historiæ comprobationem 698
Testes falsi secundum legem puniendi 87
Testem vnum nõ sufficere ad alterũ condemnandum ibidem
Testimonium Sibyllæ 9
Tyberias conditur ab Herode 423
Tyberiadis dedicatio 594
Tyberius Augusto successit 423
Tyberius curam sui nepotis Agrippæ committit 432
Tyberius Cæsar ægritudine corripitur 435
Tyberii insimulatio contra Caium 436
Tyberii mors 429
Tyberii mors Agrippæ nuntiatur 437
Tyberius Alexandrinus permultos Iudæos (cum in Alexandria maneret) interfecit 565
Tyberio mortuo Caius succedit in Principatus moderatione 436
Tyberius multos Romanorum proceres extinxit 436
Tyberii mors omnibus grata & omnium animis acepta quamuis dissimulatiõne latebat omnium gaudiũ ne quid mali succederet: gaudio rei tã miseræ propalato. 436
Tygranes Armeniorum rex Cleopatram obsidet 502
Tygranes Ptolomaidem obsidet 321
Tygranæi populi à Tygrane sic denominati sunt, quos Græci Phrygas vocant 10
Tygris paradisi fluuius est Hebraice Diglath dictus quòd acutum aliquid & angustũ significet, 4 sed de hoc & cæteris huiusmodi, vide Geneseos.ca.2
Timæus Historicus 706
Timor & dolor 731
Timotheus iam congregatum suum exercitum more boni imperatoris exhortatur 291
Timotheus prope Rophon ciuitatẽ castrametatur adducens ex Arabia maximum mercede conductorum hominum exercitum 291
Tyrii 700
Tintinabula & malogranata 61
Tyrannus 388
Tirannius & iucundus accusati 522
Tyro atque alii primates iussu Herodis comprehenduntur 391
Tyriorum obsessio 230.
Tyronis filius 392
Tyronis Herodem increpantis audacia 524
Tyrus quis locus sit 284
Tyrus ab Herode refecta 515
Titi & Vespasiani munificentia erga deuictos Iudæos 278
Titi oratio ad seditiosos 669
Titus clam hostibus oppidum occupat atque in suam potestatem asserit 589
Titi oratio ad milites 595
Titus à Giscalenis suscipitur 603
Titus mittitur ad Galbam 620

Titus in Iudæam mittitur 627
Titus vrbem obſidet 630
Titus Iuxta vrbē caſtrametatur 632
Titus militum temeritatē carpit 633
Titus de ſecundo muro non minus quam Romani triumphauit 643
Titi elegans oratio ad milites 656
Titus pugnæ ſpectator 660
Titus ingreditur vrbem 673
Titus ſuis telis. i. ſua ipſius clementia nimia & virtute periit 643
Tityi ab Aſtarate debellati 700
Tubalcain vir ſupra omnes bellicoſus 5
Tubalcain artis ferrariæ primus inuentor ibidem.
Tubæ argenteæ 70
Thurribulum Regiæ Hieroſolymitanæ quale fuerit 637
Turris decidit 641
Tuſculum quantū à Roma diſtabat 433
Tribuum Iudaicarum catalogus 152
Tryphon (non notiſſimus ille, de quo Quintilianus in principio primi li. & Martialis, cū dicit, & faciet lucrum bibliopola Tryphō) ſed alius vir ingenuus & nobilis qui princeps militiæ à militibus conſtitutus eſt 309
Tryphonis viri in conuiuiis præſertim, facetiſſimi reſponſum, quo ita regem Ptolemæum delectauit vt omnes extemplo Tryphoni applaudere iuberet 283
Tryphon adulator 392
Tryphon Tyrannus 487
Tryphonis ſumma malitia 309
Tryphonis iuxta Antiochiam bellum 304

V

Valerius Aſiaticus vir conſularis 457
Varus præſidiū ſuis ferre maturat 415
Varus iubet Antipatro vt refūtet verba Nicolai contra ſe de parricidii ſuſpicione facta 402
Varus Antiochiā perrexit: dum Romam nauigauit Archelaus 409
Vaſa 185
Vaſa promiſſionis 252
Vaſthiani eunuchi 262
Venem ſumma vis 402
Venenum profertur 531
Venones à Parthis pulſus ob nimiā eorum barbariem 423
Venones capitur 424
Ventidius Baſſus dux R manus 344
Verba Mulieris adulteræ volentis in ſuū concubitum inducere Ioſeph, & eiuſdem mulieris accuſatio in eundem nolentem flecti. 29. 30. quæ res mihi per ſimilis videtur illi quæ eſt apud Ouidium de Phedra & Hyppolito
Vermium plaga 47
Veſpaſianus mouet exercitū contra Tarichæos 594
Veſpaſianus à ſuis in medio inimicorum deſeritur 599
Veſpaſiani animaduerſio in exercitum 600
Veſpaſianus à Tyberienſibus recipitur ibidem.
Veſpaſianus grauiſſimum vulnus ac propè lethale ſuſcepit 595
Veſpaſiani & Titi munificentia erga Iudæos deuictos 278
Veſpaſianus templum pacis conſtruxit 681
Veſpaſiani clementia 684
Vinearum Plantandarum mos 88
Vineæ inuentor & plantator primus Noe 11
Vitellius 620
Volumnius militiæ magiſter 524
Vulpes trecentæ 115
Vrias Bethſabeæ maritus occiditur 158
Vrias Ioathan ſucceſit, Vriæ vero Nerias 240
Vriæ literæ 159
Vtenſile pro re qua vti poſſumus vſurpatur folio. 513
Vrbs muro circundatur 651
Vrbs funditus euertitur 644
Vxoris diuortium 90
Vxorum ducendarum mos 89

X

Xanticus menſis appellabatur apud Macedonas māſis ille qui Hebræis Niſan dicebatur. 64. 67. 256. Erat autem hic menſis primus Azymorum, quem nos Aprilē vocamus. Dicebatur & Xanticus dies ille quē nos per Calendas intelligimus.
Xantico menſe iuuenes qui expeditionem Iā facere poterant AEgyptum deſeruerunt 48
Xaloth vicus ſeu vt noſtri dicunt pagus quidam, à quo Ptolomaidis magnitudo vſq; ad Berſabem protendi cognoſcitur 576
Xerxes Perſarum Rex aduerſus Græcos (vt Chœrilus antiquiſſimus poeta refert) militauit 703
Xerxes Dario patri defuncto ſucceſit 257
Xerxis epiſtola ad Satrapas Syriæ pro Iudæis ibidem.
Xerxi defuncto Cyrus eius filius (quē Græci Artaxerxem vocant) ſucceſſit in imperii gubernatiōe quemadmodū & ipſe Xerxes patri Dario ſucceſerat 261
Xerxes ab athenienſibus turpiter fugatur 621
Xylophorias feſtū eſt apud Hebræos in quo omnes homines ligna congerebant in templum vt eſca adhibita, ignis perpetuus pmaneret 561
Xyſtus 663

Z

Abilus Arabum potentiſſimus Z Alexādri Caput abſcidit 303
Zabulon Galilææ terra 700
Zabulon validiſſima Galilææ vrbs incenditur 566
Zacharias Ioadæ filius lapidibus obruitur 222
Zacharias & Aggeus templi concionatores 256
Zacharias accuſatur à zelotis 613
Zamarias Iudæus Babylonicus & eius mors 394
Zamarias princeps tribus Simeon vxorem habuit, Chozabimadiani tidem mulierem ducis cuiuſdam filiam 62
Zamarias equorum princeps ibidē.
Zamarias Helam regem Therſa filium, vix duobus annis regni exple tis interfecit 201
Zamarias totū Baaſan genus (vt Simon prophetaret) è medio ſuſtulit ibidem.
Zamarias aulam regiā igni appoſito ſeq; intus recumbentem concremauit ibidem.
Zara 487
Zaraſſim Mardochæi vxor 264
Zareas rex Athiopiæ 200
Zebedæus Achar filium habuit qui inuentam chlamydem regiam auream atq; variis gemmis cōſperſā & intextam tetræ tumulo ſepeliuit 97
Zeb rex occiſus 110
zebennæi populi à zebenna regione ſunt dicti 312
Zebenæus Alexander ibidē.
zebus princeps Sichimitarum 111
Zebulonitæ 101
zelari 707
Zelotypiæ lex 69
zelotis ſuadet Eleazarus auxilium ali unde efflagitare 608
Zelotæ in vrbem per inſidias clandeſtinas Idumæos intromittunt 611
Zelotarum crudelitas 714
zelotarum pugna Cum Simone 622
Zelotæ 685
Zelotypia Herodis non paucis nocuit 517
zepha Liæ miniſtra 23

Zelpha filium habuit nomine Gad quod interpretatur fortuitum 23
Zenódorus 369
Zenodorus idem 386.513
Zenonis res mirandæ vbi 319
Zephyrium 518
Zephyrus & eius natura 544
Zeugma vrbs 679
Zeuis, Regis Antiochiæ frater 279
Zethura vrbs quam ædificauit Roboam Salomonis filius 197
Ziba libertus Saul 168
Zipha vrbs quam Roboam creditur ædificasse 197
Ziphæi Dauidem prodiderunt tamē ab eo facile veniam impetrarunt 138. dicti autem sunt Ziphæus à Ziph vbi nunc vicus ostenditur in quo Dauid fuit absconsus. fuit autem vicus ille tribus Iuda in Dorbma iuxta fines Eleutheropoleos.
Zoara Arabiæ locus 619
Zoilus tyrannus 316
Zona 61
Zorobabel princeps Iudæorum 250
Zorobabel templum atque vrbem reparaturus proficiscitur 254
Zorobabel sententiam profert de mulierum natura 253
Zorobabel itidem& de veritate sententiam fert ibidem.

TOTIVS INDICIS FINIS.

AD NOBILISSIMVM ET VTRIVSQVE
linguæ eruditiſsimum principem dominum
RODERICVM MANRIQVEZ
Hieronymi Rupei Metinenſis carmen

Ingenuo cuperet cum ſe nimiúmque probato
Hiſtoria hæc noſtro terſa labôre dari,
Præſentemque ſibi cuperet dominúmq; patrẽq;,
Ad tua feſtinum limina vèrtit iter
Nobilium ſoboles caſtæ fœtûra Mineruæ
Heſperiique (ferens) ſplendor honôsq; ſoli
Excipe me: & longæ dábitur ſpes maxima vitæ
Auxilio potero quolibet inde frui
Seu mea Fabricii relegant, ſeu ſcripta Catones
Hoc idem quòd tu dixeris eſſe, ferent.
Hanc igitur Pinceps (tibi quæ ſe tradit habendã)
Hiſtoriam: facili fronte manúque cape.

Eiuſdem Hiſtoriencomion ad lectorem

En prodit ſóphiæ vetus camœna
Cunctôrum reuocans virûm ſeueras
Heróum Hiſtorias, deúmque geſta
A primo reuocat Parente primos,
Conſcribit medios, citat recentes,
Vero geſta patrum ſtylo reponens.
Hinc Hinc ſi Latios petas lepores
Si doctas cupias videre Athenas,
Hebræósque viros, virúmque mores,
Vitam, dogmata, res, modósque cunctos,
Hinc gentes varias, locos vetuſtos,
Hinc ſaltus, nemorum lacus amœnos,
Fontes mellifluos, aquas beatas,
Et quod Chriſticolæ probatiores
Debent poſcere BIBLION ſacrorum
Perfectam Hiſtoriam, ſacrique cultus
Ritus percelebres, deos σωτῆρας.
Non hæc ficta dat, aut proterua facta,
Vexatós ue deos manu Gigantum,
Aut cœlum inſolita via Prometei
Arſiſſe, aut Cereris graues querelas,
Nullam Paſiphaen, poli ue Atlanta.
Nullæ hic Eumenides, Camilla nulla eſt,
Nulli ſunt Satyri feri & bicornes,
Vertas huc igitur tuos labores
Conâtus, ſtudia, & cadûca facta
Quisquis perpetuam petis quietem.

Libri caſtigator Lectori.

Animaduertes Lector ſtudiôſe ſequentem errôrum Catalogum, ne fallâris: Quemadmodũ & illi falſi ſunt, qui, aut ſua ipſorum imprudentia, aut incuria (quo morbo omnes hi quos compoſitores vocant ſolent laborare) cum aut primo componunt, aut compoſita, ex caſtigatoris que recognitione accepta, ſegniter curant emendanda. Scias quoque lector me in hoc negotio inſignes tantum & eos quos facile incautum lectorem remoraturos arbitrâbar, annotaſſe: quos autem quiuis facile ſecum poſſet coniectare, præteriiſſe.

Indicis errores.

Secunda pagi. D. literæ, linea à principio ſexta illi lege, non, illic. & ibidem, linea à fine quinta lege ſæpenumero.
3. pag. D. literæ, in voce Diaphantes, linea. 2. lege effingendam.
penultima pag. C. literæ, linea. 9. lege militum ductores, non auctores.
3. pag. fine penultima literæ. D. linea. 44. τῶν τοπικῶν potius leges, niſi mauis Ἱστῶν Ἀναλυτικῶν nomine Topica quoque comprehendi, quod ſane non fiet præter omnium opinionem.
2. pag. E. literæ linea à fine. 4 Menophilo lege.

Totius Hiſtorię errores.

Primus numerus indicat tibi lib. ſecundus fol. tertius lineam.
1. 495. 53. lege principes non princeps, aut ſi hoc mauis lege erant non autem erat.
1. 513. 23. illi lege potius quàm ille
1. 3. 19. lege natalia non autem natalia, & ibidem aere non ære, & linea immediate præcedenti horarum lege.
1. 15. 6. miſereretur lege. &. 3. 62. 40. herba lege non verba.
20. 774. 28. naſceretur lege. &. 20. 474. 50. diripi lege.
20. 472. 47. ipſe lege. &. 20. 470. 16. Helena lege.
3. 586. 35. ſuggerere lege. &. 7. 149. 44. vſque lege non abſque.
20. 480. 11. IESV lege, non IESVM.
17. 410. 49. lege etiam
1. 711. 26. contra App. obitum lege non abitum, &. 6. 124. 20. ſenſim lege
Totius operis vltima pag. linea. 13. lege Eleazarus, & paulo ante fol. 734. linea. 23.

Marginalium Annotationum errores.

1. lib. fol. 4. Ann. 5. multati lege, &. 17. lib. Ann. 3. lege reliquias.
1. 7. 6. lege frumenta. & 19. 456. 1 ſic lege impetus Germanorum euntium in theatrum. & 11. 269. 3. occurrunt lege.
7. 662. 2. ſic lege Romani fluminis exiſti. & 4. 90. 3. pro mortus lege. & 14. 327. 1. lege vinctus, nõ victus. & 16. 376. 2. redit lege à redeo non aut à reddo. & 742 Ann. 1. lege matris.

IOsephus Mathathię filius, ex Hieroſolymis ſacerdos, à Veſpaſiano captus, cum Tito filio eius relictus eſt. Hic Romam veniens, ſeptem libros Iudaicę captiuitatis imperatoribus patri filiôque obtulit, qui & bibliothecæ publicæ traditi ſunt. Et ob ingenii gloriam ſtatuam quoque meruit Romę. Scripſit autem alios viginti Antiquitatum libros, ab exordio mundi, vſque ad decimũquartum annum Domitiani Cęſaris, & duos ἀρχαιότητος aduerſum Appionem grammaticum Alexandrinum: qui ſub Caligula legatus miſſus ex parte gentilium, contra Philonem etiam librum vituperationem gentis Iudaicæ continentem ſcripſerat. Alius quoque liber eius, qui inſcribitur De imperio rationis, valde elegans habetur, in quo & Machabęorum ſunt digeſta martyria. Hic in decimooctauo Antiquitatum libro manifeſtiſſime cõfitetur, propter magnitudinem ſignorum, Chriſtum à Phariſæis interfectũ & Ioannem Baptiſtam vere prophetam fuiſſe, & propter interfectionem Iacôbi Apoſtoli dirutam Hieroſolymam. Scripſit autem de domino in hunc modum. Eodem tempore fuit Ieſus vir ſapiens, ſi tamen virum eum oportet dicere. Erat enim mirabilium patrator operum, & doctor eorum qui libenter vera ſuſcipiunt, plurimos quoq; tam de Iudæis quàm de gentibus ſui habuit ſectatores, & credabatur eſſe Chriſtus. Cúmq; inuidia noſtrorũ principum cruci eum Pilatus addixiſſet, nihilominus qui eum dilexerãt, perſeuerauerunt. Apparuit enim eis tertia die viuens, multa & hæc & alia mirabilia, carminibus prophetarum de eo vaticinantibus: & vſq; hodie Chriſtianorum gens, ab hoc ſortita vocabulum, non defecit.

Epiſtola Lentuli ſy ſuboo partibus egiſtendos
Quam ad ſenatum p Q R de aparitione & forma
ypi faliciter cecinit Scripſit ſuperius, ſcripſit

Aparuit temporibus noſtris et adhuc eſt homo magne virtutis nominatus
ieſus ypc. qui dicitur a gentilibus prophetā veritatis. Quem eius diſcipuli
filium dei vocant. Suſcitans mortuos, ſanans languores. horum quidem pre ceteris
non mediocriter ſpectabilis. Vultum habens venerabilem: quem intuentes poſſunt
et diligere et formidare. Capillos habens ſy modum coloris nucis cumiliantes
paſſabiles: vſque ad auricule ab auribus vſque ad humeros crines et criſpos
aliquantulum cerulios et fulgentiores ab humeris reflectentibus. diſcrimen in medio
capitis iuxta morem nazareorum. frontem planam et ſerenissimam cum facie ſine
ruga et macula aliqua: quam rubor moderatus venuſtat. Naſi et oris nulla
reprehenſio. Barbam habens copioſam et ſy ſimilitudine capillorum
non longam: ſed ſy modico bifurcatam. Aſpectum habens ſimplicem et maturum
oculis glaucis et claris: et variis exiſtentibus. ſy increpatione horribilis: ſy admonitione
placidus et amabilis. hilaris ſeruata gravitate. Qui nunquam viſus eſt ridere: flere
autem ſic. ſy ſtatura corporis procerus propagatus et rectus. ſy ſermocinio gravis. tamen
et modeſtus inter filios hominum.

Hec deſcriptio ſy romanorum annalibus inuenitur

FLAVII IOSEPHI

RELIGIONE IVDAEI, HISTORIOGRAPHI GRAECI Viri clariſſ. in. XX. libros antiquitatum iudaicarum, è Græco in Latinum traductos Ruffino Aquileieñ. interprete, præfatio.

ISTORIAM conſcribere diſponentibus, non vnam nec eandem video eiuſdem ſtudii cauſam, ſed multas exiſtere, & ab alterutro plurimum differentes. Nam quidam eorum ſui ſermonis pandere volentes ornatum, & ex hoc gloriam aucupantes, ad partem huius diſciplinæ accedunt: Alij vero illis gratiã referentes, de quibus ipſam deſcriptionem eſſe contigerit, in eodem opere vltra virtutem coacti ſunt laborare. Quidam autem ipſa rerũ neceſſitate vim paſſi ſunt, vt ea, quibus interfuerunt cum agerentur, ſcripture declaratione colligerent. Multos autem magnitudo rerum vtilium, inoculto iacentium, inuitauit, vt hiſtoriam ex his advtilitatem deberent proferre cõmunem. Harum itaq; quas prædixi, cauſarum duæ nouiſſimæ mihi etiam proue nerunt. Bellum nanq; quod inter Romanos & nos Iudæos fuit, & qui actus ei, quiq; finis acceſſerit, experimẽto ipſe cognoſcens, narrare coactus ſum, propter eos qui veritatem in ipſa conſcriptione corrumpunt. Præſens autem opus aſſum pſi, credens dignum ſtudium etiam Græcis omnibus apparere. Cõtinebit itaque omnem antiquitatem noſtram, & conuerſationis ordinem, ex Hebraicis libris interpretatum. Dudum ſiquidem, cum bella conſcriberem, propoſueram declarare, qui fuerint in initio Iudæi, & quibus ſint vſi fortunis, & per quem legis latorem ſint eruditi, hoc quod ad pietatem aliámque virtutis continentiã noſcitur attinere: & quàm longis pugnantes temporibus, inuiti nouiſſime venerint ad certamina Romanorum. Sed quoniam ingens erat operis eius ordo, & valde perplexus, in ipſo libro diuidens diſponensque principia atque finem, conſcriptionem ipſam abbreuiare tentaui. Tempore nanque procedente, ſecundum illud, quod ſolet accidere grandia cogitãtibus, mihi quoque ſegnities tarditasque ſucceſſit tantam arripiendi materiam, in vſu extraneæ linguæ, & à noſtra conſuetudine peregrinæ. Erant autem qui me hiſtoriæ deſiderio pro rebus talibus inuitarent: & præcipue horum omnium Epaphroditus, vir qui vniuerſas quidem diligeret diſciplinas, maxime autem rerum geſtarum cognitione gauderet, vtique cum & ipſe magnis rebus & multimodis cauſis interfuiſſet: & in omnibus mirabilem naturæ fortitudinem, & immutabilem ſuæ virtutis voluntatem oſtenderet. Huic enim viro ſemper fui obediens, qui vtiliter & bene agentium cooperator exiſteret: & ne viderer deſidia potius quàm optimo labore gaudere, ad hoc me protinus armaui: illud quoque ſuper ea quæ iam dicta ſunt, non tranſitorie cogitãs: quia per hæc, & de noſtra proſapia aliquid tradere noſtris volui, & Græcis, ſi qui eorum ſcire quæ ſunt noſtra voluerint. Comperi ſiquidem, quomodo Ptolomæorum ſecundus rex, maxime circa diſciplinam & librorum collectionẽ ſtudium habens, in noſtra præcipue lege opus ſuæ largitatis oſtendit, & cõſtituta eius feſtinauit Græca voce transferri. Pontifex vero noſter Eleazarus, nulli virtute ſecundus, non inuidit vt prædictum regem hac vtilitate priuaret: cui omnino forſitan reſtitiſſet, niſi patriæ noſtræ congrueret, vt nihil bonorum eius remaneret occultum, Ideóque mihi ſcilicet ipſi cõuenire putaui, vt magnanimitatem pontificis imitarer, & vt regiæ largitati ſimiliter reſponderetur ab eis, qui doctrinæ amatores eſſe noſcuntur. Neque enim ille omnẽ deſcriptionem à trãslatoribus accepit: quando ea tantummodo quæ legis ſunt, hi qui ad explanatio-

Ratio conſcriptæ noſtræ.

Epaphroditus.

Eleazarus.

Quot annorũ historiam Iosephus conscripserit.

nem missi fuerant. Alexandriam, tradiderunt: cum sint alia innumera, quæ per sacras literas indicantur, vtpote quinque milium annorum historia in iltis expo sita: & diuerse quidem in his continentiæ sunt, multę vero ciuitatum fortunę, & fortia facta ducum, & mutabilitates conuersationum. Quod totum ex ipsa præcipue historia poterit quilibet agnoscere, si eam voluerit lectitare, In qua etiam reperitur, quomodo eis qui propriam voluntatem non sequuntur, & ea quę bene sancita sunt, transcendere non præsumunt, omnia ad terminum fidei tendentia prospere peraguntur: & honoris felicitas præbetur à deo. Quando vero receserunt aliqui ab huius diligentie veritate,, fiunt eis omnia sub inopia, quæ videbã tur in abundantia constituta, & in calamitatẽ importabilem eis vertitur, quicquid quasi bonum agere festinabant. Iam itaque eos qui lecturi sunt hos libros, exoro, vt voluntatem suam deo submittant, & legislatorem nostrum probent, si naturam eius digne considerauit, & semper decetes actus virtutis eius exposuit: puram rationem de illo custodiens ab omni, quæ refertur ab alijs, turpitudine fabularum: licet ex longitudine temporum, & ętate vetustiore potuisset multam figmentorum fallacium habere licentiam. Fuit enim ante annos duo milia: in qua longitudine seculi, neque ipsorum deorum generationes poetæ, nisi forte hominum actus aut leges dicere prę sumpserunt. Integritatem videlicet eorum quę à me conscripta sunt, procedens sermo ordine proprio declarabit. Hoc enim me facturum in isto negotio proposui, vt nihil adijciam, nec iterum prætermittam. Quia vero penè omnia ex Moseos legislatoris sapiẽtia apud nos pendere noscũ tur, necesse mihi est pauca de illo prædicere, ne qui legentium quærant, cur noster sermo, studium descriptionis habens de dictis & factis, in tantam naturę rationem processerit. Sciendum itaq; quomodo legislator ille omnium rerum, necessarium iudicauit, vt quisquis suam vitam bene gubernaturus, & legem esset alijs positurus, dei primitus deberet considerare naturã, operaq; eius mente contemplaretur, & eius exemplum imitaretur, & quãtum virtus esset, hunc sequi tẽ taret. Neq; enim vel ipsi legis latori fuit sufficiens mens, dum in ipsius contemplatione deficeret: nec eis qui conscripturi sunt, pro causa virtutis aliquis prosper euentus, erit nisi præ omnibus doceantur, quia pater omnium & dominus deus existens, & vniuersa respiciens, sequentibus se, vitam felicissimam præbet: à virtute vero digredientes, maximis calamitatibus subdit. Hoc ergo docere desiderans Moses suos ciues ac populos, legis constitutionem non à iure communi, nec à proprijs placitis inchoauit: sed ad deum & mundi fabricam eorum erigens mentes, & persuadens, quoniam creaturarum terrenarum opus dei præcipuum homines sumus: dum habuisset eos iam ad pietatem obedientes, de rebus reliquis eis facillime persuasit. Alij namq; legislatores, fabulas sequentes, humanorum delictorum confusionem potius in deos suos sacrilego sermone verterunt, & multam malignis peccandi licentiam præbuerunt: noster vero legislator summam virtutem deum habere pronuncians, infudit hominibus eam participari, & eos qui taliter non saperent neq; crederent, iussit ineuitabiliter castigari. Secundum hoc ergo argumentum facere examinationem lecturos exoro. Sic enim considerantibus, nihil irrationabile dictum, nihil ad maiestatem dei atq; clementiam videtur incongruum. Cuncta nanq; circa naturam rerum affectionem consonam habere noscuntur, alia quidem aperto vel simplici modo legislatore tangente, aliavero cum sua honestate allegorice proferẽte. Quæcũq; autem clare dici proderat, hæc manifeste declarauit. Volentibus autem etiam causas rerum singulas considerare, cõtemplatio multa nimis, & valde philosopha reperitur. Quod ego nunc quidem dicere superpono: sed deo nobis tempus præbente, post hoc opus tentabo conscribere. Conuertar autem ad rerum narrationem, reminiscens primitus eorum, quæ de mundi fabrica Moses dixit. Hæc autem in sacris libris comperi ita scripta.

FLAVII IOSEPHI

IVDAEI, HISTORIOGRAPHI VIRI CLARIS. ANtiquitatum Iudaicarum liber Primus.

De creatione cœli & terræ, & operibus ſex dierum, & requie diei ſeptimæ. Cap. I.

IN PRINCIPIO creauit deus cœlum & terram. Gene.1. Sed dum terra ad aſpectum non veniret, & profunditate ac tenebris celaretur, & ſpiritus dei deſuper portaretur, deus lumen fieri iuſſit: quo facto, conſiderãs omnem materiam, ſeparauit lumen & tenebras. Et alij quidem rei nomen impoſuit noctem: aliud vero vocauit diem: veſpere & mane appellans initium lucis & requiem. Et is quidem eſt primus dies: Moſes autem eum vnum dixit. Et licet ſufficiam cauſam huius rei etiam nunc dicere, tamen quia pollicitus ſum rationem cauſarum ſingularũ ſeorſum tradere, ad illud tempus & huius rei interpretationem me neceſſarium eſt differre. Poſt hæc ſecunda die cœlum ſuper omnia collocauit, illudq; ab alijs diſtinguens, in ſemetipſo conſtitutũ eſſe præcepit: & ei cryſtallum circunfigens, humidum eum & pluuialem, ad vtilitatem quę ſit ex imbribus terræ, congrue fabricatus eſt. Tertia vero die ſtatuit terram, circa eã mare diffundens. Ipſa vero die repẽte virens herba, & ſemina de terra ſunt orta. Quarta autem die ornauit cœlũ ſole & luna, alijsq; ſideribus motus eis tribuẽs & curſus, quibus horatum diſtinctiões aperte deſignarẽtur, Quinta vero die animalia natalia & volatilia, alia quidẽ in profundo, alia vero in ære eſſe cõſtituit: copulans ea ad cõmunionem atq; permixtionẽ cauſa ſobolis pro futuræ, & vt eorum natura multiplicari poſſet & creſcere. Sexta vero die creauit quadrupedum genus, maſculum faciens atque fœminam: in qua etiam hominem finxit. Ita ergo mundum cunctum ſex diebus, & omnia quæ in eo ſunt, facta Moſes ait: ſeptima die deum ab operibus manuum ſuarum requieuiſſe dicens. Vnde etiam nos ea die laboribus proprijs vacare dignoſcimur, eum ſabbatum appellantes: quod nomen requiem Hebraica lingua ſignificat.

Dies primus

Dies.2.

Dies.3

Dies.4.

Dies.5

Dies.6

Dies.7

De plaſmatione protoplaſtorum: & plantatione paradiſi: deq; introductiõe Adam & Euę in ipſum. Caput. II.

POſt ſeptimam vero diem cœpit de hominis natura Moſes reddere rationẽ, ita dicens: Finxit deus hominem, puluerem de terra ſumens, & in eum ſpiritum inſpirauit & animam. Hic autem homo Adam vocatus eſt: quod nomen Hebraica lingua ſignificat rubeus: quoniam conſperſa ruben terra factus eſt. Talis eſt enim virgo tellus & vera. Præſentauit autem deus animalia Adæ ſecũdum genus, fœminam maſculumque demonſtrans: & his nomina impoſuit: quibus etiam nunc vocantur. Videns autem deus Adam non habentem ſocietatem ad fœminam, neq; cohabitationem, cum vtique non eſſet delectatus vt in alijs animalibus quæ copulata videbantur: vna die eo dormiente auferens coſtã eius, finxit ei mulierem, & Adam ſibi coniunctam cognouit de ſe fuiſſe plaſmatam. Iſcha vero Hebraica lingua mulier appellatur. Nomẽ vero mulieris illius erat Eua: quod ſignificat omnium viuentium matrem. Dicit autem etiam deum plantaſſe ad orientem paradiſum omni germinatione florentem. In hoc énim eſſe & vitæ plantationem, aliamque prudentiæ, qua cognoſceretur quid eſſet bonum, quidue malum: & in hunc hortum introduxiſſe Adam & eius vxorem, præcipientem plantationum eos habere ſolicitudinem. Rigatur autem hic hortus ab vno flumine: circa omnem terram vndique profluente. Hic in quatuor diuiGene.2

Adam rubeus interpretatur

Eua mater omnium dicitur

ditur partes: & vni quidem nomen est Phison, quod inundationē significat: edu
De quatuor fluminibus paradisi ctus in Indiā, pelago late diffunditur: qui Getha nuncupatur à Grecis. Euphra
tes autem & Tigris in mare rubrum feruntur. Vocatur aūt Euphrates quidē Fo
ras, quod significat dispersionem seu flos. Tigris aūt Diglath, quod indicat acu
tum aliquid & angustum. Gyon autem per Ægyptum fluens ostendit eum qui
nobis aboriente redditur, quem Græci appellant. Nilum

De transgressione protoplastorū: & eiectione eorum è paradiso. Cap. III.

DEus igitur Adam & mulierem ex aliis quidē plantationibus gustare pr̄
cepit, de prudentiæ vero plantatione voluit abstinere: prædicens, contin
gentibus ex ea perditionem esse venturam. Et dum illo tempore cuncta
Genesis. 2. & animalia concordiarent, serpens cohabitans cum Adam atque muliere, inuidiā
habuit, in quibus eos arbitrabatur esse felices, obediētes vtiq; præceptis dei: quos
putans per inobedientiam calamitati succumbere, persuasit mala voluntate mu
lieri, vt de prudentiæ plantatione gustaret, dicens in ea boni maliq; esse cogni
tionem. Quo facto, beatam eis vitam, & cui nihil diuinæ cognitionis deesset, di
cebat accedere. Et seduxit quidem mulierem, vt dei mandata cōtemneret. Quæ
cum ex illa plantatione gustasset, & tali epulatione gauderet, etiam Adæ vt ve
sceretur exinde persuasit. Quo facto, cognouerunt semetipsos esse nudos: confu
sionemque manifestam habentes, tegumentum sibimet requirebant. Illa nanq;
plantatio, causa acuminis erat & intellectus. Foliis ergo sici semetipsos operue
Seductio mulieris. runt: & hęc genitalibus opponentes, videbantur sibi magis esse felices in his, quę
prius putabant se difficilius inuenire. Deo autem in hortum veniēte, Adam qui
dem prius, ne ad eius veniret alloquium, conscius iniquitatis suæ, discessit. Deus
itaque intendens quod egerat, causam inquirebat, propter quam prius eius dele
ctaretur alloquio, postea vero refugeret & confunderetur. Illo vero nihil loquē
te, eo quod se cognouerat dei transgressum fuisse mandatum, deus ait: Mihi qui
dem de vobis notum est, quemadmodum felicem vitam, & extra malorum om
nium passionem habueritis, nulla solicitudine vestrum animum conturbante:
cum vobis sponte ad fruendum, & ad voluptatis abundantiam orirentur vniuer
sa, me prouidente, virentia sine vestro labore atq; miseria: sed nunc malis præ
Diuina super hominem sententia. sentibus senectus velox vobis aduenier, & non longa vita succedet: quoniam mi
hi contumeliam tali voluntate feciſtis, mea mandata prēuaricando. Neq; enim
virtutis causa taciturnitate constringeris, sed mala conscientia retineris. Adam
vero peccati veniam postulabat: rogabatq; deum ne eum nimis affligeret: & de
facto coniugem accusabat, dicens se ab ea seductum deliquisse: quæ rursum de
serpēte, qui eam seduxerat, querebatur. Deus autem Adam victum consilio mu
lieris, pœnæ subiecit: præcipiens terræ, ne quicquam eis sponte proferret, sed la
borantibus & operatione contritis, alia quidem fructum redderet, alia negaret.
Euam vero partu & conceptionum doloribus castigauit: quoniam Adam, in qui
Adam & Eua mulctari. bus ipsa fuerat à serpente decepta, seducens, calamitatibus implicauit. Abstulit
autem serpenti vocem, iratus eius malignitati, quam gesserat in Adam: & vene
num ei sub lingua ponens, quod esset hominibus inimicum, præcepit vt mulier
eius capiti plagas inferret: ille vero iacens, hominibus esset aduersus, & interitū
Serpentis pœna. facilem eis pro vindicta portaret. Quem etiam pedibus priuauit, vt volutatus
in puluere traheretur. Et, deus quidem hæc eos pati præcipiens transmigrauit.
Adam & Euam ex horto in aliam regionem.

De interfectione Abel per Cain: & pena qua mulctatus est Cain: deq;
duabus columnis lateritia, & lapidea, in quibus conscripserunt filij
Adam omnem disciplinam rerum cœlestium, quam per se adinuene
runt. Caput. IIII.

Gene. 4. Cain. Abel. NAti sunt autem eis filij duo masculi, quorum vnus quidem prior, appella
batur Cain: quod nomen interpretatū significat possessionem. Abel vero
secundus, quod significat nihil hoc. Quibus natæ sunt etiā filiæ. Germani

siquidem

ſiquidē diuerſis ſtudijs lætabātur: Abel quidē iunior iuſtitiā colebat: & in omnibus quæcunq; gerebat, deum putabat eſſe pręſentem, virtutemq; proſpiciebat, cuius conuerſatio erat paſtoralis. Cain autē erat circa alia maligniſſimus, & ad lucra tantūmodo ſemper intentus. Terram vero primus arare competit, & fratrē huiuſmodi cauſa peremit. Nam cum eis placuiſſet ſacrificare deo. Cain quidem de culturæ generationibus obtulerat fructum: Abel aūt lac, & primogenita gregum. Deus enim hoc potius ſacrificio delectatus eſt, quod ſpontaneis & naturaliter ortis fructibus fuerat honoratus: & nō in illis, quæ ex inuentione hominis auari nata videbātur. Quapropter Cain indignatus, eo quod Abel fuiſſet à deo prępoſitus, fratrē interemit. Quem cum necaſſet, & mortuū occultaſſet, credidit latere cōmiſſum. Deus aūt ſciens quod erat factum, venit ad Cain, de fratre requirēs vbi eſſet, quod eum diebus plurimis non videret, cum cętero tempore illū cum eo conuerſari reſpiceret. Cain aūt hæſitans, nec habens quod deo poſſet dicere, ipſe quoq; ſe prius quod fratrem nō videret, cogitare dicebat. Et cum deus vehementer inſtaret atq; perſeueraret, indignatus ille, non ſe eſſe pædagogū atque cuſtodem eius, nec actorē fratris ſui effectum effatus eſt. Deus vero repente Cain increpauit, interemptorē fratris effectum, & ait: Admiror ſi de fratre neſcis dicere quid factum ſit, quem ipſe peremiſti. Cui tamen ſacrificium celebranti, atq; poſcenti, ne ob hoc iram ſuſciperet, ſæuiorem pœnam homicidij relaxāuit, maledictumq; eſſe conſtituit, & eius ſobolem vſq; ad generationem ſeptimā interminatus eſt eſſe puniendā: & ex illa terra eum cum vxore proiecit. Quo formidante. ne beſtijs capiēdus incideret, & eo modo periret, iuſſit vt nihil triſte de tali cogitatione metueret, neque ei propterea mali quicquam per beſtias eueniret: ac per omnē terram eum ſine formidine, ſigno ei impoſito quo notus fieret, abire pręcepit. Multam vero peragrans terram cum ſua vxore Cain, collocatus in loco qui Naida nuncupatur, ibi que moratus eſt, quo ei etiam filij nati ſunt. At vero pœnam illam non habuit pro emendatione, ſed crementū ad libidinē ſuo potius nutriuit in corpore: licet cum iniuria ſecum cōmorantiū hanc haberet, augēs domum multitudine pecuniarum, ex rapinis & violentia congeſtarū: ad luxuriā quoque & latrociniū ſuos familiares inuitans, quorū doctor in ſceleſtis ſtudijs erat. Et ſimplicitatē quidē, cum qua prius viuebāt homines, adinuētione menſurarū & ponderū permutauit: integramq; eorū vitam ex earū rerum ignorātia magnanimē ad calliditatē corruptionēq; perduxit. Terminos terrę primus poſuit, muriſq; muniuit, illicq; coegit ſuos conuenire domeſticos. Hanc vero ciuitatē, ab Henoch ſeniore filio ſuo, Henochiā appellauit. Henoch vero Iared filius fuit, ex quo Mahuiael: cuius fuit filius Nathuſael, qui habuit filiū Lamech: cui fuerunt filij ſeptē & ſeptuaginta, qui ex duabus vxoribus ei ſunt nati, Sella & Ada. Horum quidē Iabel, qui fuit de Ada tabernacula fixit, & greges amauit: Iubal cōſanguineus eius exiſtēs, muſicā coluit, & pſalteriū citharamq; laudauit. Tubalcain qui ex altera natus eſt, fortitudine cūctos excellēs, res bellicas decēter exercuit: ex his etiā quę ad libidinē pertinēt corporis enutriuit: ferrariam artē primus inuenit, habuitq; filiā nomine. Naema. Et quoniam res diuinas ſapiēter ſciēs, videbat ſe ſubiacere pœnę Cain ob necē fratris, hoc ſuis vxoribus indicauit. Adhuc autē viuēte Adam, cōtigit Cain ſobolē per ſucceſſionē eſſe nequiſſimā, & aliū alio peiorē exiſtere, qui vtiq; ad bella incontinētes erāt, & ad latrocinia properabāt. Siquis autē eorū ſegnis eſſet ad fundēdū ſanguinē, alijs rebus peſſimis imminebat, cōtumeliā faciēs, & auarus exiſtēs. Adam vero (qui primus de terra factus eſt, & de quo nos exigit narratio adhuc habere ſermonē) Abel quidē extincto, Cain aūt propter necē illius effugato, de filiorū procreatione cogitabat: & vehemēter eum generationis amor habebat agentem annos ducentos & triginta: ſuper quos alteros viuens ſeptingentos, defunctus eſt. Fuerūt ergo ei & alij filij plurimi, inter quos etiā Seth. Sed de alijs quidē lōgū eſt dicere, conabor aūt de Seth narrare tantūmodo. Is nanq; nutritus, & peruē-

Abel a fratre occiſus

Menſurarum & ponderū inuētor

Prima ciuitas

Iubal primus muſicam coluit

Artis ferrarie inuentor.

Seth

ad ætatem,quę iam posset ea quæ sunt bona discernere,virtuti studuit.Et cum fuisset vir egregius,imitatores sui filios dereliquit:illi aũt omnes cum boni fuissent orti,in eadem terra sine vexatione viuẽtes, felicissime commorati sunt:nihilq; eis vsq; ad vitæ terminum crudele prouenit.Disciplinam vero rerum cœlestium& ornatum earum primitus inuenerunt.Et ne dilaberentur ab hominibus quę ab eis inuenta videbantur,aut antequam ad notitiam venirent,deperirent, cum prædixisset Adam exterminationem rerum omnium,vnam ignis virtute, alteram vero aquarum vi ac multitudine fore venturam,duas facientes columnas,aliam quidem ex lateribus, aliam vero ex lapidibus,in ambabus quę inuenerant conscripserunt:vt & si constructa lateribus exterminaretur ab imbribus lapidea permanens præberet hominibus scripta cognoscere:simul & quia laterem aliam posuissent:quæ tamen lapidea permanet hactenus in terra Syria.Et isti quidem septem generationibus permanserunt,deum iudicantes esse dominũ omnium,& ad virtutem semper inspicientes.

Inuẽtores rerum celestium

De inundatione diluuij super terram:& vbi Noe saluatus cum generatione sua per arcam. Caput V.

DEinde tẽpore procedẽte de paternis solẽnitatibus ad mala progressi sunt neq; legitimos honores vlterius præbentes deo,neq; circa homines iustitiæ verba faciẽtes:sed zelum quem prius habuerant pro virtute,in duplã malitiã,per ea quæ gerebant,postea demonstrabant.Ob hoc itaq; deum contra se iritauerunt.Nam multi angeli dei mulieribus coeuntes,vitiosos filios genuerunt:qui omne bonum despicientes propter confidẽtiam fortitudinis,similia his qui dicti sunt à Grẽcis gigantes,perpetrasse traduntur.Noe vero grauiter ferẽs eorum actus,& habens eorum consilia nimis ingrata.agebat vt ad meliora mẽtẽ eorum actusq; transferret.Cum autẽ videret nõ acquiescentes ad talia,sedvehementer eos malorum libidine detineri:metuens ne ipsum quoq; cum vxore & filijs & suis omnibus interficerẽt,discessit ab ea terra,Deus itaq; Noe quidẽ iustitiã dilexit:condẽnauit autem nõ solum illorum malitiam,sed & omne genus humanũ.Quod dum ei disperdere placuisset,& aliud constituere genus malignitate priuatum,& minuere hominum vitam,annisq; non quantis prius vixerant, sed vsq; ad centum viginti esse mensuram,tunc aridam conuertit in maria,& sic vniuersi inundatione perierunt.Noe vero liberatus est solus,dicẽte ei domino, vt sibi fabricam ad salutẽ huiusmodi faceret,id est,arcam:quatuor cameras habentem:& longitudinem cubitorum trecẽtorum,quinquaginta vero latitudinẽ, & triginta altitudinẽ:in qua cum matre filiorum, & eorum vxoribus introiuit. Et alia quidem quæ sibi pro solatio vitæ forent necessaria posuit,cunctorumq; animalium ad seruandum genus eorum,masculos simul & fœminas pariter introduxit,aliorum vero animalium numerum septuplum.Erat autem arca parietibus atque cameris fortis,vt ex nulla parte fluctuaret,nec aquę violentia vinceretur.Et Noe quidem cum suis ita saluatus est.Erat aũt & ipse quidem ab Adã decimus,Lamech vero filius,cuius pater fuit Matusalael.Hic autem fuit Henoch,qui fuit Iared:Iared autem Mahelaleel,qui de Cainan natus est,qui fuit Enos cum sororibus plurimis.Enos vero Seth filius fuit,qui natus est ex Adam.

Gene.6

Noe

Diluuii tempus

Contigit autem hæc passio sexcentesimo anno natiuitas Noe, mense secundo, qui à Macedonibus Dios nuncupatur , ab Hebræis autem Marachat . Sic enim in Ægypto annum constituerunt . Moses autem Nisan mensem , qui est Xanticus,primum in festiuitatibus definiuit,in quo ex Ægypto Hebræos eduxit . Hic autem apud eum in cunctis muneribus diuinis valde pollebat, in venditionibus autem & emptionibus , & alia gubernatione , prioris seculi decreta seruauit. Pluuiam vero inchoasse dicit,septima & vicesima die præsentis mensis.Et vsque ad hoc tempus ab Adam,qui primus creatus est , anni fuerunt duo milia , sexcenti quinquagintasex . Quod tempus in sacris libris conscriptum : multa integritate signatum est , vnà cum natiuitatibus

Non ignoret lector,hanc supputationem

insignium

insignium virorum,qui tunc fuerunt, simul & terminis. Addæ si quidem,cũ esset triginta & ducentorum annoram,Seth filius natus est,qui nongentos & triginta vixit annos. Seth autem centesimo & quinto anno genuit Enos . Qui dũ quinq; & nongentis vixisset annis,Cainæ filio suo rerum diligentiam tradidit, quem genuerat anno nonagesimo. Hic vixit annis decẽ & nongentis. Caina cũ vixisset decem & nongentis annis,Mahelaleel filium dereliquit, quem genuit cum esset annorum septuaginta. Iste Mahelaleel cum vixisset quinq; ac nonaginta & octingẽtis annis,defunctus est. Iared filium derelinquẽs,quem genuit cum sexagintaduorum & centum esset annorum. Cui nouem & sexaginta super hæc & nongentis annis viuenti,Henoch filius successit,natus cum sexaginta- super hæc & nõgentis annis viuẽti,Henoch filius successit,natus cũ sexaginta quinq; annis,discessit ad deum. Vnde finis eius non inuenitur esse conscriptus. Matusalael autem Henoch filius,quinto ei & cẽtesimo natus anno, Lamech filium habuit,cum esset annorũ octoginta septem & centum:cui tradidit principatum,quem ipse tenuerat annis non gentis sexaginta & nouem. Lamech autem cum habuisset principatum annis septingentis & septem,Noe filium suum rerum præceptorem ostendit:qui de Lamech natus est agente annum ætatis secundum & octogesimum & centesimum, quiq; quinquaginta & nongentis annis rerum extitit prẽsul. Isti vero anni qui collecti sunt,tempus quod cõscriptũ est prius,compleuerunt. Nullus itaque perscrutetur priscorum fines,quando cũ suis filijs,eorumq; auis aut atauis suam quis extendebat ætatem:sed tantum ortum eorum generationis intendat. Igitur decernente deo, & incipiente pluere, aqua cũctis diebus quadraginta ferebatur , ita vt vsque ad quindecim cubitos transcenderet terram:quod propterea factum est,ne plurimos fugæ occasio liberaret. Quiescente autem pluuia,atquæ vix diebus centum & quinquaginta defecere,quasi mense septimo : quo instante paulatim inchoauit latens herba parere . Deinceps dum arca circa summitatem cuiusdam montis in Armenia constituti sedisset , intelligens Noe aperuit eam : & respiciens modicum circa eam,in spe meliori constitutus,tunc quidem siluit. Post paucos vero dies aqua amplius recedentẽ misit coruum,volens agnoscere , siquid etiam terræ fuisset ab aqua derelictum,& ad egrediendum iam tutum esse videretur. Qui cuncta reperiens inundantia,non regressus est ad Noe. Post septem vero dies columba,quam miserat vt aliquid de terra cognosceret,lutulenta remeante, simul & ramum oliuæ portante,cognoscens terram diluuio liberatam : manensque adhuc alijs septem diebus,&animalia ex arca dimisit,& ipse cum generatione sua simul egressus,sacrificansque deo cum suis epulabatur. Hunc autem locum Armenij egressorium vocant: Illic enim arcæ solutæ reliquias nunc vsque prouinciales ostendunt. Huius vero diluuij & arcæ memoriam faciunt omnes,qui historias barbaricas conscripserunt:quorum est vnus Berosus Chaldæus:narrans enim de diluuio,taliter est effatus: Dicitur autem & nauis eius quæ in Armeniã venit , circa montem Chordieum adhuc aliqua pars esse , & quosdam bitumen exinde tollere,quo maxime homines ad expiationes vtuntur. Meminit autem horum & Hieronymus Aegyptius,qui antiquitatem Phœniciæ noscitur conscripsisse. Sed & Manasseas Damascenus in nonagesimo sexto historiarum libro ita de eis dicit,Est & super Miniadam excelsus mons in Armenia,qui Baris appellatur : in quo multos confugientes , sermo est, diluuij tempore liberatos:& quendam simul in arca deuectum,in montis veniisse summitatem, ligno rumque reliquias multo tempore conseruatas. Fuit autem iste quem etiam Moses legislator Iudeorum scripsit.

diuersam esse non solum a ueritate Hebraica sed etiam ab editiõe.lxx uerum consentientibus uetustis exemplaribus nos quicq; quam immutare minime esse ausos

Gene.7 & 8 Diluuiũ fit super terram. xl diebus

In Armenia arcæ solutæ reliquas ostendi

Manasseas Damascenus

Noe post diluuium oblatis domino hostijs,orat nullam aquarum inundationem vlterius induci super terram. Caput VI

Gene.8 NOe vero metuẽs,ne per annos ſingulos diluuium deus terræ induceret: humanum genus decernens omnino deleri,fana incendens omnia, ſupplicabat de cætero deo pro ſtatu priori: vt nullam vlterius huiuſmodi vaſtationem ſuperinduceret, quo periret omne animalium genus: ſed punitis malis parceret eis,qui propter bonitatem fuerant derelicti,& decreuerunt mala vitare:nam infeliciores ſcilicet eſſent illis. & peiori afflictione damnati,ſi non ſaluarentur ad integrum,ſed magis alteri diluuio ſeruarentur:cum prioris quidẽ terrorem experimentumq; vidiſſent, poſteri vero perditionem nouiſſimam ſuſtinerent:rogabatq; vt eius hoſtias ſuſcipere propitius dignaretur, & nullam iracũdiã ſimilem vlterius terra ſuſciperet:vt eius operibus impinguati, & ciuitates conſtituentes,de cætero vitã poſſent habere felicem, & nullo bonorum quibus ante imbrem adaucti fuerant fraudarentur,ad longam vtiq; ſenectutem,& vitæ longitudinem peruenturi.

Deus annuit precibus Noe, arcum pluuialem deſignans ei in teſtimonium fœderis.

Gene.8.& 9 Caput VII

NOe vero has effundente preces,Deus pro iuſtitia virum diligens, annuit, vt eius vota ad finem vſque perduceret:neq; defunctos dicẽs ipſe perdidiſſe,ſed pœnã pro malitia propria pertuliſſe:neq; tales homines,qui ita perderẽtur fuiſſe factos,cum vtique caſtum noſſet eis eſſe principium:neque donaſſe vitam,quę corruptione delectaretur:ſed per quæ contumeliam, inquit,pietativirtutiq; fecerunt,per ea quoq; compulerunt me vt pœnam eis hanc inferrem. Ceſſabo nanq; de cætero poſt hanc iram ab eis pro ſuis iniquitatibus pœnas exigere,& multo potius te rogante:& ſi in aliquo amplius aliquando peccauerint, iam non opus erit imbrium magnitudine,neque enim vlterius ita terras aquarigabit. Moneo tamẽ vt ab humana nece omnes abſtineant,& ſint ab homicidio puri:facientes quippe tale aliquid,puniturus ſum,Vtimini vero cunctis animalibus vt vultis,& deſiderium quiſquis habuerit,dominos enim feci vos eſſe omnium terrenorum,& natatilium,& quæcunque volatilem habent motum, & in aere vegetantur,abſtinentes à ſanguine,in quo eſt omnium anima. Deſigno autem vobis futuram requiem arcu meo. Arcus autem dei apud illos iris eſſe putatur. Et deus quidem hæc dicens atque promittens,ſiluit.

Pactum dei cum Noe

Arcus dei, Iris dicitur

De morte Noe,& de filijs eius.

Caput VIII

Gene.9 NOe vero cum vixiſſet poſt diluuium trecentis & quinquaginta annis:omne tempus feliciter agens,mortuus eſt anno vitæ ſuæ nongenteſimo quinquageſimo. Nullus autem ad vitam modernam,& annorũ breuitatẽ,quibus nunc viuimus,vitam comparans antiquorum,putet falſa quę de illis ſũt dicta: & eo quod nunc vita tanto non ducatur tempore, credat nequaquam illos ad vitæ illius longitudinem perueniſſe. Illi namq; cum eſſent religioſi,& ab ipſo deo facti,cumq; eis pabula opportuniora ad maius tempus exiſterent præparata,tantorum annorum circulis rite viuebant. Deinde propter virtutes,& glorioſas vtilitates,quas iugiter perſcrutabãtur,id eſt,aſtrologiam, & geometriam deus eis ampliora viuendi ſpatia condonauit:quæ non ediſcere potuiſſent,niſi ſexcentis viuerent annis. Per tot enim annorum curricula magnus annus impletur. Teſtes autem mei dicti ſunt omnes, qui antiquitatem apud Græcos & barbaros conſcribere maluerunt. Nam & Manethon, qui deſcriptionem fecit Ægyptiorum: & Beroſus, qui Chaldaica deflorauit: & Mochus & Eſtius ad hæc & Hieronymus Aegyptius,qui Phœniciam diſpoſuerũt.concordant cum meis dictis. Iſiodorus quoq; & Hecatæus, & Hellanicus,& Acuſilaus,& inter hos Ephorus,& Nicolaus,in hiſtorijs ſuis memoriam faciunt antiquorum,annis mille viuentium. De his itaq; ſicut ſingulis gratum eſt,ita conſiderent. Filij autem Noe tres erant. Sem,Cham,& Iaphet:qui ante centum diluuij annos fuerant generati. Hi primum de montibus ad campeſtria deſcenderunt:vt illic haberent habitaculum: & alios, valde metuentes propter diluuium ad campos deſcendere,

Aſtrologiam & geometriã nullus primum ediſcere potuit,niſi qui ſexcentis uixiſſet annis

Gen.10 *Noe filii tres*

descendere,& segniter habentes,ab excelsis locis ad inferiora venire coegerũt: quippe vt eorum fiducię imitatores existerent. Et campus quidem in quo prius habitauerunt,Sẽnaar appellatur. Deo autem iubente eos ad crementum hominum peruenire,dispersi sunt,ne inter se dissensiones efficerent: sed vt multa colentes spatia terrarum,abundantia fructuum potirentur. Qui cum essent ineruditi,& deo inobedientes existerent,in calamitatibus incidẽtes,sua grauiter peccata senserunt. Et quia iuuentutis multitudine feruebãt,rursus eos deus à semet ipsis migrare fecit:quoniam non in illius propitiatione putabant se habere bona,sed propriam fortitudinem sibi credebant causam esse diuitiarum. Vnde apposuerũt,vt voluntati dei inobedientes existerent:putantes quod per inuidiam eius ab alterutris migraretur,vt diuisi possent deo facilius subiugari.

Sennaar campus

De Nemrod filio Cham: & de ædificatione turris,deq; diuisione linguarum. Caput IX

FEcit autem eos esse elatos ad iniuriam dei atque contemptum Nemrod filius Cham,filij Noe. Qui cum esset audacior & manu fortissimus, suadebat eis vt non deo ascriberent,quia hominibus per illum felicitas eueniret, sed quia hæc eis propria virtute præberetur: & cognatos sui generis ad causam tyrannidis adduxit:solus ipse præsumens homines à dei timore reuocare, & spẽ suam in propria virtute reponere:vlciscig; sese timentes deum putabant, interminantem inferre diluuium terræ. Ob quam rem turrim ædificandam altiorem suadebat,vbi aqua non posset ascendere. Multitudo autem prona erat,vt Nemrod preceptionibus obedirent:graue putantes seruitium, obsequi deo: & turrim ædificabant:in nullo sua studia deferentes. Sumebat ergo altitudo facilitatem, & plus quàm sperare quis posset,multis manibus vtiq; fabricata crescebat. Latitudo tamen ita erat fortissima,vt prope eam respicientibus longitudo videretur imminui. Ædificabatur autem ex latere cocto colligato bitumine, ne forte penetraretur,ac dissolueretur aquis. Sic illos insanientes deus intendens,exterminare omnes pariter non decreuit,quoniam nec alijs dudum perditis formidabant:sed discordiam immisit illis diuersarũ linguarum,vt per multas absonasq; voces intellectu carere possent. Locus autem in quo turrim ædificabant, nunc Babylon vocatur:dicta propter confusionem, quam circa elocutionem suam tunc habuerunt. Hebræi namque confusionem Babel appellant. De hac vero turri,diuersisq; vocibus hominum hoc meminit Sibylla,dicens: Cum omnes homines vnius vocis existerent,quidam turrim ædificauerunt excelsam,tanquam ascensuri per eam in cœlum. Dij vero immittentes ventos,euerterunt turrim,& vocem propriam vnicuiq; partiti sunt: & propterea Babyloniam vocari contigit ciuitatem. De campo vero qui vocatur Sẽnaar in regione Babylonis:meminit Estius,ita dicens: Qui vero de sacerdotibus sunt erepti,Iouis sacra sumentes,in Sẽnaar Babylonis venerunt.

Gene.11

Descriptio turris Babylonica

Testimonium Sibyllæ

De dispersione gentium in vniuersas terras post ædificationem turris. Caput X

DIuisi sunt itaq; post hæc diuersitate linguarum,migrationes agentes vbique,& terram apprehendentes vnusquisq; felicem, & ad quam eos deus adduceret:ita vt omnis terra per eos compleretur,mediterranea simul atque maritima. Quidam autem etiam nauibus transeuntes,insulas habitauerũt: vnde aliquæ gẽtes ab institutoribus positas appellationes hactenus seruãt. Quidam vero placita sibi nomina mutauerunt: alij autem, vt in habitatoribus clarius esse visum est,conuersionẽ nominum fecerunt Græci tamen sunt huius rei autores,qui posteris temporibus confortati, etiam antiquorum gloriã propriam effecerunt,& gentes nominibus exornarunt, vt eis sapiens esse videbatur:ornatum vtiq; ponentes eorum reipub. velut à se constitutæ.

Gene.11

De filijs

De filijs Iaphet filij Noe, & de gentibus quę per eos inſtitutæ ſunt. Cap. XI

Gene. 10

FVerunt autem filijs Noe filij, quorum nomina propter honorem gentibus, quas condiderunt, impoſuerunt homines, & terris quas apprehendere potuerunt. Iaphet autem filius Noe habuit filios ſeptem, & habitauerunt iſti regionem à Tauro & Amano montibus incipientem, & pertingentem in Aſiam vſq; ad flumen Tanaim. In Europa vero vſq; terram Gazirorum, cum nullus eorum qui ſupradicti ſunt, ibidem habitator exiſteret, gentes eius diuerſis ſe nominibus appellabant. Qui enim nunc à Græcis Galatæ nuncupantur, olim dicti ſunt Gomeritæ, quos Gomer inſtituit. Magog vero Magogas à ſe nominatos inſtituit: iſti à Græcis Scythę ſunt appellati. Item filiorum Iaphet Madeus & Ianus fuerunt: & ex Madeo quidem ſunt gentes, quæ à Græcis Medi vocantur: de Iano vero omnes Ionij & Helladici deſcēdunt, qui & Græci, vnde & mare Ionicum appellatur. Condidit autem Iobel Iobelos, qui noſtris temporibus Iberes appellantur, qui & Hiſpani, à quibus poſtea Celtiberi nūcupati ſunt. Moga vero primum dicebatur, quę poſtea Cappadocia, nunc autem Cæſarea, à Romanis hoc ſortito vocabulo, id eſt, à Cæſare. Moſochini vero à Moſochim plātati ſunt, qui nunc Cappadoces nuncupantur, quorum antiquę appellationis ſignum oſtenditur. Nam ciuitas eſt apud eos, quæ adhuc Moha dicitur, oſtendēs intelligere volēti, quòd aliquādo omnes gentes regionis ipſius ita vocatæ ſunt. Tiras autem Tirēſes appellauit ſuos, quorū princeps fuit: à quibus Græci Thracum nomen cōmutauerunt. Tantæ ſiquidem gentes per Iaphet filios inſtitutæ ſunt Gomer aūt habente tres filios, Aſchenaz quidem Aſchenezæos inſtituit: qui nunc Rhegini vocantur à Græcis. Riphat autem Riphęos, qui ducuntur Paphlagones. Tygran vero Tygraneos, qui Phryges à Græcis ſunt nuncupati. Iano autem Iaphet filio, & ipſo tres habēte filios, Eliſas quidem Eliſeos vocauit eos, quorū princeps fuit, qui nunc ſunt Aeolij. Tharſis vero Tharſos, ſic enim antiquitus Cilicia vocabatur. Tarſos enim apud eos maxima ciuitatū metropolis appellatur, T litera pro O mutata. Cethim autem Cethimam inſulā habuit, quæ nunc dicitur Cyprus: & ab ea omnes inſulę, & maritima loca Cethim Hebraice nominantur. Teſtis enim ſermonis mei eſt vna in Cypro ciuitatum, quę antiquam appellationē valuit retinere. Cythis enim ab his, qui ei Græcum nomen impoſuerunt, vocatur: neq; ſic fugiēs Cethi nomen. Iaphet itaq; filij ſeu nepotes habuere has gentes, quæ forſan nunc ignorantur à Græcis. Hoc ergo prædicens, ad narrationem reuertar eorum, vnde digreſſus ſum. Nomina ſiquidem propter ſcripturæ decorē, Græci ad delectationem legētium mutauerunt. Neq; enim prouinciæ noſtræ eſt huiuſmodi formis vti: ſed licet vnū quidem ſchema, & finis nominum ſit vnus, vltimas tamē nominum ſyllabas aliter illi declināt. Noe namq; apud eos Nochus appellatur: & Abram Abramus: & ſic hæc forma in omni ſchemate cuſtoditur.

Filii Iaphet gentesq; ex illis ortæ

Nochus Abramus

De filijs Cham filij Noe, & de gentibus per eos inſtitutis. Cap. XII

Gene. 10

ILij vero Cham à prouincia Syria, & Amano & Libano mōtibus cūctas terras obtinuerunt, quæcunque ad mare ſunt poſitæ: apprehendentes etiam eas quæ vſque ad oceanum ſunt, & proprias facientes appellationes: tamen aliarum quidem omnino perierunt, aliarū vero in alias tranſmutatæ & trans formatæ, nimis ignotæ ſunt. Quatuor enim filijs exiſtentibus Cham, Chuſo quidem nihil nocuit tempus. Nam Aethiopes quorum princeps fuit, hactenus & à ſemetipſis, & ab omnibus Aſianis Chuſæi vocitantur. Seruata vero eſt etiam Meſreis ſecundum appellationem priſca memoria. Ægyptum nanque Meſrim, & Meſræos omnes vocamus Ægyptios. Inſtituit autem & Phut Libyam. Phutos à ſe vocans prouinciales. Eſt autem & fluuius in Mauritania prouincia, qui iſto nomine nuncupatur. Vnde & pluriimos Græcorum hiſtoriographorum inuenimus huius fluminis memoriam facientes. & ex adiacenti prouincia, quæ Phuti vocatur, ei nomen impoſitum Mutatum eſt autem nomen quod ei nunc eſt, ab vno filiorum Meſraim, qui Lahabim dictus

Chuſæi

bim dictus est. Post paululũ vero dicemus & causam, pro qua contigit eam Africam nominari. Chananæus vero, quartus existens filius Cham, quæ nunc Iudęa vocatur inhabitans regionem, à se Chananæam appellauit. Fuerunt autem & istis filij: Chusо quidem Saba, ex quo Sabæi: Euila, à quo Euilæi, qui nunc Getuli vocantur: Sabatha vero ex quo Sabatheni, qui nominantur à Græcis Astaba ri. Condidit autem etiam Sabatacha Sabathachenos. Rama vero Ramæos instituit: & duos filios habuit: quorum Iudas quidem Aegyptiacam gentem Hesperiorum inhabitans, Iudæis cognomen suum reliquit: Saba autem Sabathęos. Nemrod autem filius Chusi permanẽs apud Babylonios, tyrannidem exercuit: sicut à me etiam primitus declaratum est. Porrò Nemrod cum essent octo filij, omnem terram à Chaza Ægyptum vsq; tenuerunt. Solius autem Philistijm cognomen prouincia custodit, cuius partem Græci Palestinam appellant. Ex alijs autem, id est, Ludim, & Anamim, & Lahabim, solus Lahabim à se prouinciam Libyam nominauit. Nephtuhim, autẽ & Phetrusim, Chaslohim, Caphthorim, vltra nomina nihil scimus. Bello enim Æthiopico, de quo postea declarabimus eorum ciuitates euersæ sunt. Fuerunt autem & Chanaã filij: Sidon, qui & ciuitatem sui nominis ædificauit in Phœnice. Sidon autem à Græcis appellata est. Amath autem Amatheos instituit, quę etiam nunc est, & à prouincialibus Amathi vocatur: Macedones vero eam Epiphaniam ab vno priscorum vocauerunt. Aradius autem Aradiam insulam habuit: Aracæus autem Arcen, quæ in Libano posita est. De alijs vero septem, id est, Ethæo, Cethæo, Iebusæo, Amorræo, Gergesæo, Euæo, Cinęo, præter nomina in sacris literis nihil habuimus. Hebręi namq; eorum destruxere ciuitates.

Chananæi Sabæi Euilæi, Getuli

Noe inebriatus nudatus, irrisus, irrisorem filium maledictioni subdidit: fratribus eius maledictum patris effugientibus. Caput. XIII.

NOe itaq;, post inundationem terra ad propriam reuertente naturam, venit ad operam: & dum vineam in ea plantasset, videns fructum in ea perfectum, vindemiauit: & deducto ad vsum vino sacrificans erat in epulis. Inebriatus autem in sopore resolutus, nudatus q; inhoneste iacebat. Quem cum vidisset iunior filiorum, fratribus irridendum ostendit. Illi vero operuerunt patrẽ. Quod dum Noe sensisset, alijs quidem filijs felicitatem optauit. Cham vero propter cognationem sui non quidem maledixit, sed eius proli: & alijs effugientibus maledictionem, deus Chananæi filios emigrauit: & de his quidem dicemus in reliquis.

Gene. 9. Noe Plantator uineæ.

De filijs Sem filij Noe, seu de gentibus per ipsos institutis: & de ortu Abrahæ. Caput. XIIII.

SEm vero tertio Noe filio quinq; fuerunt nati, qui vsq; ad oceanum seorsum habitant Asiam, ab Euphrate facientes initium. Elam siquidem Elamitas, qui Persarum sunt principes dereliquit. Assur autem Ninum instituit ciuitatem, & subiectos sibi Assyrios nominauit, qui fuerunt valde felices. Arphaxad autem, Arphaxadæos nominauit, qui nunc Chaldæi vocantur, cum princeps eorum esset. Aram vero Aramenos instituit, quos Græci Syros appellant. Quos autem nũc Lydos vocant, Lud tunc Ludas nominauit. Aram vero quatuor existentibus filijs, Huz quidem instituit Traconitidem, & Damascum, quæ est media Palestinæ Syriq; coniuncta: Armeniam vero Vl, Gether Bactrianos, Mes autem Mesanæos, quæ nunc Arax vocatur ab omnibus. Arphaxad autem filius fuit Sala, de quo natus est Heber, à quo Iudæos Hebræos initio vocauerunt. Heber autem lectan genuit & Phaleg, Dictus autem Phaleg, quoniam secundum diuisionem habitationum natus est. Phaleg autem diuisionem Hebræi vocant. Iectan vero qui filius fuit Heber, habuit filios, Helmodad. Saleph, Asarmoth, Iarach, Adurã, Vzal, Decla, Obal, Abimahel, Saba, Ophir, Euila, Iobab, Isti à flumine cophino Indię, & positæ circa eã Syriæ loca quædã inhabitãt: Hæc itaque de filijs. Sem dicta sufficiant. Faciam quoque de Hebræis sermonem. Phaleg enim

Gene. 11.

Ab Heber Hebræi dicuntur.

leg enim filio Heber, fuit filius Reu: huius autē Sarug, de quo Nachor filius generatus eſt: cuius filius fuit Thare, qui fuit pater Abraham. Hic autem decimus quidem eſt à Noe. Secundo vero & nonageſimo anno ſuper ducentos poſt diluuium natus eſt. Thare enim ſeptuageſimo anno genuit Abraham. Nachor cum eſſet viginti & octo annorum genuit Thare, De Sarug autem Nachor naſcitur circa annum trigeſimum ſecundum, Reu autem Sarug habuit cū eſſet annorum trigintaduorum. Ijſdem vero annis habuit Phaleg Reu. Heber autem quarto & triceſimo anno genuit Phaleg: natus ipſe de Sala annum habente triceſimum: quem Arphaxad genuit quinto & triceſimo anno natus. Sem filius Arphaxad natus eſt poſt annos duos facti diluuij. Abraham autem habuit fratres Nachor & Aram. Quorum Aram quidē filio derelicto Lot, & Sara & Melcha filiabus inter Chaldæos, mortuus eſt in ciuitate chaldæorum, quæ dicitur Hur: & hactenus ſepultura eius oſtenditur. Duxerunt autem vxores filias fratris ſui: Melchā quidem Nachor, Saram vero Abraham. Porro Thare dum odio habuiſſet terram Chaldeorum propter luctum Aram, migrauerunt omnes in Charran Meſopotamę ciuitatem: vbi etiam Thare morientem ſepelierunt, cum vixiſſet annis ducentis quinq;. Recidebatur enim iam vita hominum, fiebatq; paulatim breuior, vſq; ad generationem Moſi, poſtquam terminus vitę centum & viginti annorum poſitus eſt: hos annos ſtatuente deo, quantos & Moſen quoq; vixiſſe prouenit. Nachor autē de Melcha octo fuerunt filij, Huz, Buz, Camuel, Caſed, Azo, Pheldas, Iedlaph, Bathuel. Iſti ergo Nachor filij fuerunt legitimi. Thabach enim & Gaham, & Thabas & Maacha de concubina eius nati ſunt. Bathuel autem filio Nachor, nata eſt Rebecca filia, & filius Laban.

Genealogia Abrahæ

Genealogia Nachor fratris abrahæ Geneſis. 22.

Abraham ſecundum præceptum domini, de Chaldęa migrat in Chananæum. Cap. XV.

ABraham vero Loth filium fratris ſui Aram, vxoris vero ſuæ Saræ germanum adoptauit, filium legitimum non habens: dimiſitque chaldæam cum ſeptuaginta & quinque annorū eſſet, deo iubente vt migraret in chanaan, in qua etiam habitauit, prolſque ſuæ eam reliquit: prudens exiſtens, & nimis intelligens in omnibus rebus, & ſapiens in his quæ audierat, & de quibuſlibet aliquid cogitaret. Propterea & virtute prudentiæ maior alijs fuit: & opinionē, quā de deo tūc cuncti habebāt, innouare & immutare prævaluit. Primus itaq; pręſumpſit pronunciare, deum creatorē vnū eſſe cunctorū. Reliqua vero ad felicitatem tendentia, per præceptum præbentis ſingula quęq; dari, & non propria virtute ſubſiſtere confeſſus eſt. Hęc vero conijciebat per terræ paſſionem & maris, & ea quę contingunt circa ſolem & lunam, & ex omnibus quæ circa cœlum ſemper eueniunt. Virtute enim eius præſente, & prouidentia ordinationis, eorū cuncta diſponi docebat: quibus quicunq; priuarentur, manifeſti fierent, quia neque ea quę ad vtilitatem nobis neceſſaria ſunt, ſua poteſtate potuerunt poſſidere, quæ ſcilicet ſecūdum iuuentutis fortitudinem miniſtrantur, cui bonum eſt ſolummodo, honorem & gratiarum tribuere actionem propter quæ chaldæis & alijs Meſopotamitis in eum conſurgentibus, migrationem eligens ſequi, per voluntatem & adiutorium dei, terram chananæam late poſſedit: vbi collocatus, altare deo ædificauit, & hoſtias ei immolauit. Meminit autē patris noſtri Abraham Beroſus, non quidem nominans eum, ſed ita dicens: Poſt diluuium decima generatione apud chaldæos fuit quidam vir iuſtus & magnus, in cœleſtibus rebus expertus. Hecatæus autem etiam memoriam eius plus aliquid fecit. Librū enim de illo conficiens dereliquit. Nicolaus vero Damaſcenus in quarto hiſtoriarum libro ſic ait: Abrahamus regnauit in Damaſco, veniens aduena cū exercitu de terra chaldęorum, quę ſuper Babylonem dicitur. Igitur poſt non multū tempus exurgens etiam de hac regione cum populo ſuo, terram, quæ tunc chananæa, nunc vero Iudæa dicitur, habitauit, & hi qui de illo multipliciter ſunt progeniti: de quibus in alio libro quæ dicenda ſunt explanabo. Abraham vero

Geneſis 12 Abraham adoptauit Lot filium fratris ſui in filium.

De ſapientia Abrahæ.

Hecatæus Nicola. Damaſcenus,

vſq;

vſq; nunc in Damaſcena ciuitate nomẽ habetur in gloria: & vicus oſtenditur, qui ab eo dicitur habitatio Abraham.

Abraham fame opprimente Chananęam, Aegyptum ingreditur, vbi dignus & clarus habetur diſciplinam arithmeticæ, & aſtrologiæ, contradens Aegyptijs: à quibus iterum regreſſus in Chananæam, partitur terram cum Loth cognato ſuo. Cap. XVI

FAme vero poſteris temporibus apprehendente Chananęam, Abraham Aegyptios viuere feliciter audiens, ad eos proficiſci tendebat: vt eorũ abundantia participaretur, & ſacerdotum ſimul auditor eſſet, & agnoſceret quę de dijs exponerent: vt aut meliores inueniens ſequeretur, aut eos ſua prudentia in ornatum meliorem tranſponeret: deducens pariter Saram. Metuens autem veſaniam Aegyptiorum circa mulieres, ne rex cum propter vxoris ſpeciem trucidaret, hanc exquiſiuit artem, vt ſe fratrem eius aſſimularet: ſed & illam hoc reſpondere docens, eo quod ſibi prodeſſe confideret. Qui cum veniſſet in Aegyptum, pertulit quod ipſe prędiderat. Tũc enim pulchritudo vxoris eius innotuit. Vnde & Pharao rex Aegyptiorum non contentus his quę de ipſa dicebantur, etiam ipſam inſpicere feſtinauit, arbitratus ſibi Saram poſſe contingere. Sed deus impediuit deſiderium eius iniuſtum, ægritudine ſcilicet, & tumultu cauſarum. Cumq; pro liberatione ſacrificarent, per iram dei peſtem ſacerdotes aduenisſe ſignificabant, eo quod vxori peregrini iniuriam voluiſſet inferre. Ille vero pertimeſcens, interrogauit Saram, vt diceret quę eſſet, & ille qui eam adduxerat. Qui cum veritatem audiſſet, excuſabat ſe apud Abraham, dicens: putaſſe ſororem, & non vxorem eius: & feſtinaſſe circa eam cognationem ſibi facere, & non iniuriæ cauſa ſuum deſiderium perpetrare. Cui multa quoq; munera condonauit, & vt eſſet inter ſapientiſſimos Aegyptiorum inſtituit: virtutemq; eius & gloriam ex hoc eſſe contigit clariorem. Nam cum eſſent Aegyptij diuerſis moribus complacẽtes, & adinuicẽ leges proprias reprobãtes, & à ſe etiam propter ea diſſidentes: ſibimet eos comparans, & vnumquenq; deſpiciens, verba eorum inania nihilq; verum habentia demonſtrabat. Erat igitur in admiratione cunctorum, tanquam vir ſapiens: atq; paratus non ſolum ad intelligendum, ſed ad ſatis faciendum & ad loquendũ quodcũq; docere niteretur. Arithmeticã quoq; eis contulit: & quæ de aſtrologia ſunt, ipſe contradidit. Nam ante aduentum Abraham in Ægyptum, hæc Aegyptij penitus ignorabant. A Chaldæis enim hæc plantata noſcuntur in Ægypto, vnde etiam perueniſſe noſcuntur ad Græcos. Et cum veniſſet in Chananæam, partitus eſt terram cum Lot, dum paſtores eorum inter ſe iurgia facerent propter loca paſturæ: electionem tamen atq; conditionem cõceſſit Lot. Sumẽs itaq; ipſe partem ab eo relictam, habitauit in ciuitate Ebron: quę eſt antiquior annis ſeptem, ciuitate Aegyptia Prothanide. Lot igitur terram, quę poſita eſt in campo circa Iordanem fluuiũ, habitauit non longe à ciuitate Sodomorum: quæ tunc etiam erat bona, nunc autem probatur exterminata voluntate dei. Quam cauſam loco proprio deſignabo.

Genęſis 12 & 13

Aegyptiorum incontinentia

Abraham Arithmeticam & aſtrologiã contulit egyptiis

Separatio abrahãa Lot

Sodomitę congreſſi cum Aſſyrijs prelio vincuntur: victi captiui abducũtur, cum quibus Lot captiuus abducitur. Cap. XVII

ILlo nanq; tempore Aſſyrijs Aſiam obtinentibus, reges Sodomitarum valde florebant in diuitijs, & multa virtute: quibus erant reges quinq;, eorum prouinciam gubernantes. Ballas, Balleas, Sinnabaris, Simoborus, & Baliorum rex. Singuli nanque eorum habebant proprium principatum. Aduerſum quos congreſſi Aſſyrij, & quatuor partes ſui exercitus facientes, obſidebant eos. Dux autem erat vnuſquiſq; ſuis ordinatus. Commiſſo autem prælio vincentes Aſſyrij, tributum impoſuerunt regibus Sodomorum. Duodecim ſiquidem annis iſti ſeruientes, tributum ſibimet impoſitum ſoluere paſſi ſunt, tertiodecimo autẽ abſtinuerunt. Quapropter exercitus Aſſyriorum ſuper eos aduenit: ducentibus ſimul exercitum, Amraphelo, Ariocho, Chodolochomorro, Thadallo, Iſti nanq;

Genęſis 14

De quinq; regibus Sodomitarum

& vniuersam diripuerunt Asiam,& Gigantum sobolem subuerterunt. Qui cum venissent Sodomis,castra posuerunt in valle quæ dicitur putei bituminis. Illo nanq; tempore putei erant in eo loco : nunc autem exterminata ciuitate Sodomorum,vallis illa palus effecta est, quæ dicitur Asphaltitis, id est,bituminalis. De hac itaq; palude rursus non post multa dicemus . Sodomitis autem cum Assyrijs congressis,& forti prælio commisso,multi quidem eorum mortui,reliqui vero captiui sunt ducti:cum quibus & Lot ducebatur,qui venerat ad auxilium Sodomorum.

Palus Asphaltitis

Abraham irrucs in Assyrios,Lot & captiuos Sodomitarũ eripuit:cui regresso occurrit rex Sodomitarum,& Melchizedech rex Solymorum: deinde accepto promisso diuino de posteritate,genuit Ismael: ipseq; circuncisus est præcipiente domino,& Ismael,totaq; domus eius. Cap. XVIII

Genesis 14. & 15

ABraham autem cum audisset calamitatem eius,timor simul de Lot cognato eius,& misericordia in eum ingressa est,propter Sodomitas,amicos atq; vicinos.Et cum festinaret eis ferre suppetias,non tardauit sed accessit : & quinta nocte irruens super Assyrios circa Dan(sic enim alter Iordanis fons appellatur(& inueniens eos antequam armarentur,alios quidem in lectulis cõsti tutos occidit,qui neque suspectionem cladis haberent: alij vero nondum in soporem conuersi,tamen præ ebrietate pugnare non valentes, effugerunt. Abraham autem persequens eos expulit eos vsq; ad terram Damascenorum : ostendens victoriam non in multitudine,nec in plurimis manibus esse: sed confidentiam pugnatorum,& fortitudinem præualere,contra totius numeri quantitatẽ. cum trecentis nanq; decem & octo & tribus amicis,tantum exercitum superauit:quicunq; autem hostium effugerunt,inglorij sunt reuersi.Abraham autẽ captiuos eripiens Sodomitarum,qui capti fuerant ab Assyrijs,cum pace reuersus est.Occurrit autem ei rex Sodomorum ad colloquendum , in loco qui vocatur vallis regia,in via Solymæ ciuitatis.Stuscepitq; eum rex Melchizedec,quod significat rex iustus,& erat vtiq;,& sine dubio talis : ita vt propter hanc causam etiam dei sacerdos esset Solymorum,quam ciuitatem postea Hierosolymam vocauerunt.Ministrauit autẽ iste Melchizedec Abraham exercitui xenia,& multam abũdantiam rerum opportunarum simul exhibuit,& super epulas eum collaudare cœpit,& benedicere deum, qui ei subdiderat inimicos.Abraham vero dante ei etiam decimas spoliorũ,munus accepit.Rex autem Sodomorum prædam quidem de Abraham non poscebat : homines vero qui eius essent,recipere precabatur,quos ab Assyrijs eripuerat.Abraham vero ait,non hoc solum facere:sed nec aliam vtilitatem ex illa se habiturum præda, nisi quæcunq; pro cibo seruorum eius videbantur impensa:partem vero quandam amicis suis fore prębendam,qui cum eo pugnassent: quorum primus Esch ol vocabatur & Aner & Mambre. Laudans autem deus virtutem eius,ait: Non perdes mercedes tuas,dignũ est pro talibus actibus te habere gratiam.Et quæ putas fuit retributio mercedis,cum nondum esset qui ei succederet?erat enim adhuc sine filio.Deus & filium ei generandum esse promisit,& multam ex illo sobolem proximam ; stellarum numero profuturam. Et ille quidem hæc audiens,deo sacrificium obtulit,ab eo iussus hoc facere.Erat autem huiusmodi sacrificium:vitula trienni ,& capra triennis,& aries similiter triennis,& turtur & columba , quæ diuidi iusserat:auium vero nihil diuisum est.Et antequam cõstitueretur ara alitibus super uolantibus,pro concupiscentia sanguinis, vox affuit diuina, significans malignos proli eius vicinos fore annis quadringentis in Aegypto,in quibus afflicti supererent inimicis:& vincentes bello Chananæos, habituri essent eorum terras & ciuitates. Abrahã autem habitauit circa Luzam,quæ vocatur Ogys. Est autem regio Chananæorum,non longe ab ciuitate Hebron.Et cum grauiter haberet super nõ pariente muliere,deprecatus est dominum,vt ei sobolem masculi filij condonaret.Domino autẽ iubente,vti confideret & pro alijs omnibus bonis,

Melchizedec rex iustus Hierony. ad Euagrium,in hac parte Iosephũ refellit

Verba dei ad Abraham

Genesis 16

nibus bonis,in quibus à Meſopotamia eductus fuerat,etiã filios ei promiſit futuros. Tunc Sara præcipiente deo,vnam ancillarum cui nomen erat Agar,Ægyptiam genere,collocauit ei,tanquam ex ea filios habitura. Et dum concepiſſet ancilla,iniuriam facere Saræ preſumpſit,quaſi rex foret filius,qui ex ea fuerat procreatus. Hanc dum Saræ Abraham pro vindicta tradidiſſet,fugam meditata eſt:& afflictiones non ſuſtinẽs,deprecata eſt deum,vt eius miſeretur, occurritq; per deſertum eunti diuinus angelus, iubens eam ad dominos remeare, & vitam habituram potiorem caſte viuentem. Tunc namq; eo quod in dominã ſuperba ingrataq; fuerat,mala talia pertuliſſe:quæ ſi inobediens eſſet deo,& lõgius abſcederet eam perire dicebat:ſi vero reuerteretur,fieret mater pueri in illa terra poſtea regnaturi. His obediens illa,veniam reuerſa à dominis ſuis impetrauit:& poſt non multum peperit Iſmael:ac ſi quis dicat, deo nobilitatam: eo quod exaudierat dominus preces eius. Abraham itaq; cum ſex eſſet annorũ & octoginta,natus eſt ei quem prędiximus. In nonageſimonono autẽ anno eodem conſtituto apparuit deus,promittens quod filius ei de Sara naſceretur,iuſſitq; vocari Iſaac:ſignificans gentes magnas ex eo futuras,& reges,& qui oppugnantes omnem Chananęam à Sidone vſque ad Aegypti terminos obtineret. Præcepit autem,vt genus quod naſceretur ei,aliis non miſceretur,& ſua genitalia circumcideret,& hoc faciendum octaua die poſt partum. Cauſam vero circũciſionis noſtræ in aliis indicabo. Conſulenti autem Abraham de Iſmaele vtrũ multo tempore viueret,lõgæuum ſignificauit deus,& patrem gentium fore magnarum. Et Abraham quidem in his gratias agens deo,repente circunciſus eſt, & omnes qui apud eũ erant,& puer Ismael pariter,qui die illa tredecim erat annorum,ipſe vero nouem & nonaginta annos agebat.

Contemptus Agar ancillæ Aegyptiæ in Saran

Etymologia nominis iſmael

Repromiſſio Iſaac Geneſis 17

De Abraham quomodo tres angelos ſuſcepit:& de Lot, qui & ipſe ſuſcepit angelos hoſpitio:& de euerſione Sodomorum:& quomõ vxor Lot cõuerſa eſt in ſtatuam ſalis:& de commixtione filiarum cum patre. Cap. XIX

EOdem ſcilicet tempore,Sodomitę diuitijs & abũdantia pecuniarum elati, hominibus cõtumelias faciebant:& erant impij circa deum, vt nequaquã recordarentur beneficiorum eius:auerſiq; ſunt à ſuſceptione peregrinorũ, & circa eos affectum habere deſtiterunt. Exaſperatus igitur in his deus, diſpoſuit eorum punire ſuperbiam,& ciuitatem eorum ſubuertere, cunctamq; regionem ſimul exterminare:ita vt neque plantatio,neque fructus ex ea vltra conſurgeret. Cumq; hæc Deus de Sodomitis decreuiſſet explere, Abraham reſpiciẽs tres angelos,dum ſederet ad ilicem Mambre circa ianuam domus ſuæ,putaretq; eſſe peregrinos,conſurgẽs amplexatus eſt:& ibidem eos retinens, rogabat quatenus xenia eis impartiretur. Quibus annuentibus,panes repente de ſimila præcepit fieri:& occidens vitulum & aſſans,obtulit eis ſub quercu iacentibus. At illi ei gratias retulerunt. Et cum adhuc comederent,de muliere querebant vbi eſſet Sara. Quo dicente eam intus eſſe,venturos ſe in futurum eſſe dixerunt,& in uenturos eam iam matrem exiſtere. In hoc ergo ſubridente muliere, & impoſſibile ſibi eſſe filium habere dicente,cum ipſa quidem nonaginta eſſet annorum, vir autem eius centum:tunc illi iam non ſe celare continuerunt,ſed pronunciauerunt ſemetipſos angelos dei eſſe:& quia miſſi ſunt, vt vnus ſignificaret de filio,duo vero Sodomitas euerterent. Hæc audiens Abraham doluit ſuper Sodomitis,exurgensq; deũ deprecatus eſt,rogans ne iuſtos & bonos perderet cum malignis. Deo vero dicente,nullum Sodomitarum eſſe bonum,nam ſi inter eos eſſent decem iuſti,omnibus remitteret peccati ſupplicium: Abraham quidem ceſſauit,angeli vero in ciuitatem Sodomam peruenerunt,quos Lot pro ſuſceptione rogabat(cum eſſet valde circa peregrinos humanus, & Abraham benignitate diſcipulus)vt cum illo manerent. Sodomitæ vero reſpicientes iuuenculos, nimio vultus decore præcipuos, & apud Lot eos ſucceſſiſſe cognoſcentes, ad vim & iniuriam eorum pulchritudinis ſunt conuerſi. Lot vero monente vt caſti eſſent,&

Geneſis 18 & 19

De ſuſceptione angelorum in domo Lot

sent,& ad peregrinorum confusionem nequaquam accederent,sed reuerentiam in eorum successione haberent:quod si ita intemperantes essent, filias suas pro illis concupiscentiæ eorum se dicente præbiturum:neq; sic quieuerunt. Deus autem eorum prǫsumptionibus indignatus,ipsos quidem excæcauit,ita vt non possent ad ingressum domus accedere:Sodomitarum vero omnem populum pestifera morte damnauit. Lot autem dea dicente futuram Sodomitarum perditionem,ereptus est cum coniuge,duas filias assumens,quæ adhuc virgines erant. Sponsi autem egredi cõtempserunt,consuetudinem hanc verborum Lot esse dicentes. Deus igitur immisit gladium in ciuitatem,eamq; cum habitatoribus concremauit,terramq; simili exterminauit incendio:sicut dudum à me dictum est, cum bellum Iudaicum descripsissem. Vxor autem Lot decedens,cum respiceret sæpius ciuitatem,& eius curam haberet,interdicente deo ne faceret, in statuam salis conuersa dignoscitur. Vidi siquidem eam:hactenus enim manet. Fugit autem ille cum filiabus,in paruulo quodam agro se retinens ab igne liberato, qui locus Segor hactenus appellatur:sic enim Hebræi modicum vocant. Illic autem desolatione hominum,& inopia ciborum afflictus habitabat. Virgines autem omne genus humanum exterminatum existimantes,cuicunque misceri voluerint,licere credebant:hoc vero faciebant,ne deficeret genus humanum. Fuerunt autem filij,de seniore quidem Moab,ac si quis dicat ex patre:iunior autem genuit Ammon,quod nomen significat filius generis. Et instituerunt,alter quidem. Moabitas quorum hactenus magna gẽs est:alter vero Ammonitas:vtraque enim gens est in valle Syriæ. Et Lot quidem huiusmodi esse contigit de Sodomis egressum.

Quomodo Abraham migrauit in Gerara. & Abimelech adamauit Satã vxorem Abrahæ:& de natiuitate Isaac. Cap. XX

Genesis 20

ABrahã vero migrauit in Gerara Palæstinæ, in loco sororis,Saram habẽs, similia prioribus simulãs pro timore. Metuebat enim Abimelech locorum regem:qui etiam cum adamasset Saran, credens eam se posse corrumpere, propter concupiscentiam in ægritudinem incidit dei voluntate, medicisq; desperantibus conioparatus somnio,ne cõtumeliam faceret vxori peregrini, & aliquantulum leuiatus,amicis expoluit,quod deus ei hanc ægritudinem intulerat pro vltione peregrini,vt eius vxorem sine iniuria conseruaret:quia non soro rem eam haberet,sed lege iunctam vxorem,& promisisset se ei præbiturum sospitatem,si pro vxore ille sine timore consisteret. Et cum hæc dixisset. Abraham amicis suadentibus euocauit:nihilq; eum vlterius de coniuge quasi aliquid turpe passura,formidare prǫcepit deũ eius habere curam dicens,cuius auxilio vxorem suam permanentem sine iniuria reputaret. Deo enim protestante,conscientiaq; mulieris,dicebat neque eam ab initio se appetisse,si esse eã scisset vxorem, sed tãquàm pro sorore seductum:rogabàt,que vt mitis circa eum esset, & deum ei propitium faceret:& si apud eum manere vellet,omnem ei vbertatem conferret:volenti vero discedere,danda munera rerum omnium,quibus ad eum indigens aduenisset. Hæc illo dicente,Abraham non de cognatione mulieris mentitum se esse dicebat,fratris eam filiam esse referens:& eo quod præter hoc figmentum aduentum suum non fuisse securum arbitraretur:nec esse suam culpam in illius ægritudine prædicabat:& debere regem habere de salute fiduciam, paratumq; se manere apud eum esse dicebat. Abimelech itaque & terram ei distribuit & pecunias:constitueruntq; inter se,vt sine dolo conuersarentur, facientes ad quendam puteum fœdus,quem Bersabeæ vocant,quod fœdus putei poterit dici:sic enim hactenus à prouincialibus nominatur. Post non multum vero temporis natus est Abraham filius de Sara,sicut fuerat ei à deo prædictũ, quem nominauit Isaac:hoc autẽ significat risum. Nã eo quod Sara riserat,dicente deo quod pareret,nec iã speraret præ senectute partum,ideo filius ita vocatur. Hęc itaq; annos tunc agebat nonaginta. Abraham vero centum. Natus est ergo filius vtroq;

Excusatio Abimelech pro Sara

Fœdus putei

Genesis 21

Post octo dies

lius vtroq; ſene, quem repente poſt octo dies circunciderunt. Et ex illo poſt totidē dies mos eſt Iudęorum, circunciſiones efficere: Abraham autem poſt annos tredecim, eo quod Iſmael, qui gentem eorū inſtituit, filius Abrahæ de concubina, hoc fuerit tempore circunciſus: De quo certiſſime omne tempus exponam. *ſit circunciſio iudeorū Arabum poſt treᵈecim annos*

Quomodo Abraham monente Sara: & præcipiente domino amiſit à ſe Agar cum filio Iſmaele. Cap. XXI

SAra natum Iſmaelem de Agar ancilla primitus diligebat, nihil fauoris in eo imminuēs: quem vtiq; quaſi proprium filium, & principatus nutriebat hæredem Iſaac autem filio procreato, non dignabatur eum nutrire cum Iſmaele, cum ſenior eſſet eumq; poſſet opprimere patre moriente. Suadebat ergo Abrahæ, vt eum in aliam regionem cum matre tranſmitteret. Ille vero initio quidem non appoſuit voluntatem ad ea quę Sara fieri feſtinabat: crudele nimis arbitratus, paruulū filium & mulierem neceſſarijs egentem abijcere. Poſtea vero cū deo placuiſſet, ad ea quę prȩcipiebat Sara conſentiens, matri tradidit Iſmaelem, qui nondum à ſe poterat gubernari: & aquam in vtre & panem ferentem, iuſſit abite quo itineris neceſſitas imperaret. Dum ergo abeunti neceſſaria deficiſſent, erat in malis, cum eſſet aquatio difficilis: & exponens puerum ſub quadam arbore animam protrahentem, ne ea præſente deficeret, procul abſceſſit. Ad quam veniens diuinus engelus, dixit ei ad eſſe fontem: & monuit, vt prouideret ac infantulum recrearet, dicens grandia ei eſſe conferenda de pueri ſoſpitate. Illa confidens de promiſſionibus, & ſtudens alere puerum adhibendo curam, declinauit ęrumnas, Cum vero ad virilē puer peruenisſet ætatem, vxor ei coniuncta eſt Aegyptia genere, vnde etiam ipſa antiquitus fuerat oriunda, de qua filij Iſmaeli nati ſunt duodecim, Nabaioth, Cedarus. Abdielus, Mabſam, Maſmaus, Dumaus, Maſaus, Adadus, Themaus, Ieturus, Naphiſus, Cedmas. Iſti nanq; omnem terram ab Euphrate vſq; ad mare rubrum poſitam tenuerūt, Nabathæam prouinciam nominantes. Sunt autem iſti, qui gentem Arabicā ſecundum tribus ab eis vocant, & propter virtutem eorum, & propter Abrahæ dignitatem. Iſaac autem filium ſuum pater Abraham nimium diligebat, cū eſſet vnigenitus, eiq; à deo pro munere & in ſenectute cōceſſus. Prouocabat enim ad fauorem amoremq; ſuum potius parentes & ipſe puer, eo quòd omni virtuti ſtuderet, & parentum haberet ſolicitudinem & affectum circa dei religionem. *Geneſis 21* *Geneſis 25*

Abraham accepit à domino de immolatione Iſaac. Caput XXII *Geneſis 22*

ABraham autem cum felicitatem ſuam filio legitimo relicturus eſſet, morti vicinus hoc voluntate dei promeruit. Qui tentare volens religionē eius apparuit ei: & cuncta quæ præſtitiſſet ei dinumerans, & quomodo hoſtibus ſuperior fuiſſet effectus, & præſentem felicitatem eius ſtudio percepiſſet, & Iſaac filium habuiſſet, eundem filium eius ſibi ſacra immolatione præcepit offerri, in monte nomine Moraim eleuatum, ara ibidem collocata: ſic enim apparituram eius religionem, ſi etiam ſaluti filij præponeret quod deo placeret. Abraham autem in nullo iuſtum eſſe decernēs non obediri deo, ſed cunctos ei miniſtrare debere, tanquam eius prouidentia omnes viuant quibus ipſe eſt propitius, celans coniugem dei præceptum, & quam ipſe habuiſſet de cæde voluntatem: ſed neq; ſeruorum cuiquam hoc palam faciens, ne forte deo parere prohiberetur: ſumēs Iſaac cum duobus ſeruis, & quæ erant ad ſacrificium neceſſaria imponens aſino, iuit ad montem. & duobus quidem diebus iter cum eo ſerui fecerunt. tertia vero, cum iam circa locum montis eſſent, reliquens in campo reliquos qui cum eo erant, cum ſolo filio venit ad montem: in quo templum poſtea rex Dauid collocauit. Portabant autem ſecum cætera, quæ erant ſacrificio neceſſaria præter victimam. Iſaac vero cum eſſet quinque & viginti annorum, altari conſtructo interrogabat quid eſſet ſacrificaturus pater cum victima non adeſſet. Ille autem dicebat, deum ad prębendum hoc idoneum: qui etiam ea quæ non ſunt, abundanter hominibus condonaret: & ea quæ ſunt, ab his qui in ſemetipſis cō- *Obedientia Abrahæ*

fiderẽt,poſſet auferre:daturum ergo & illi victimam,ſi propitius ad ſacrificium ſuum dignaretur accedere:Dum ergo altare fuiſſet conſtructum, & ligna ſuperpoſita,& omnia parata,dicit ad filium:O puer,quem innumeris votis optaui à deo mihi cõferri:& dum peruenisſes ad vitam,nihil eſt quod pro alimento tuo non feci:neq; me feliciorem magis arbitrabar, niſi cum te viderem ad virilem ætatem peruenisſe,& moriens ſucceſſorem mei principatus relinquere cõgaudebam:quia dei volũtate tuus pater ſum factus,denuo ſecundum eius placitum te repono:hanc fortiter porta dicationem.Deo nanq; te cædo,qui hunc honorem à nobis dignatur accipere,eo quod placidus mihi fuit,&per omnia ſuffragator. Natus ergo feliciter morere, non communi modo hanc vitam egrediens: ſed à patre proprio oblatus deo patri cunctorũ,ob legitimum ſacrificium.Reor enim quia te iudicauerit dignum nec ægritudine,nec bello, nec alia qualibet paſſione,quæ ſolent hominibus accidere, ex hac vita liberare: ſed cum oblationibus & ſacrificijs animam tuam ſuſcipere,&apud ſe nihilonimus obtinere.eritq; mei de cætero curam habens,ſenectutemque regens, qua gratia te maxime nutriebam:hæc mihi deo ſcilicet pro te præbituro. Iſaac autem habens patrem valde fortiſſimum,ſapientiaque delectatus, & libentiſſime ſermones eius accipiens, ait:Quia neque iuſtum eſſet, vt initio naſceretur,ſi & dei & patris iudicium eſſet refutaturus, aut non ſe monſtraret amborum voluntatibus præparatum, quando licet ſolo patri hæc volenti facere, ſi non obediret eſſet iniuſtum. Hoc dicens acceſſit ad altare,pariter & ad cædem.Sed opus infirmatum eſt,deo offerente impedimentum. Inclamauit enim Abraham nominatim deus, ſuſpendens eum à filij nece:Non enim quaſi ſanguinem deſideraret humanum,cędem filij ſe ei imperaſſe dicebat,neq; cuius patrem eũ fecerat,hunc ei auferre cum tãta impietate poſcebat:ſed eius mentem ſe probare velle,ſi etiam talia iuſſus facere obaudiret.Cognoſcens vero eius obedientiam,& excellentiã religionis intendẽs,delectari quidẽ ſe in his quę prębuerat ei,nec vnquã fraudandũ eũ omni cura dicebat:& genus eius honorandũ,futurumq; filiũ eius longæuum,feliciterq; victurum in omnibus bonis,prębiturumque ſe eius ſoboli magnum principatum:prædicebatque genus eorum & multis gentibus & diuitijs eſſe conſtituendum,& memoriam ſempiternam generis eius principibus affuturam:Chananeãq; terram armis eſſe poſſeſſuros,& exemplum boni futuros cunctis hominibus.Hęc cum dixiſſet deus,arietem ex improuiſo produxit eis ad ſacrificium, Illi vero præter ſpem ſemetipſos amplexantes,quippe qui bonorum talium promiſſiones audirẽt,oſculabantur alterutrum:& ſacrificio celebrato, reuerſi ſunt ad Saram:feliciterq; degebant,cuncta quæ vellent eis præbente deo.

Allocutio Abrahæ ad filium iſaac

Conſtantia Iſaac

De morte Saræ,& ſepultura ipſius,poſt cuius mortem Abrahã accepit Ceturam vxorem. Caput XXXIII

ET Sara quidem non multo poſt tempore defuncta eſt, cum vixiſſet annis centum viginti & ſeptem:ſepultaq; eſt in Hebron permittentibus Chananæis, ſepulchrumque eius duplex factum eſt: Abraham emente agrum ſiclis quadringentis à quodam Epbron de Hebron: & ſepulchra ſibi Abraham & eius ſoboles conſtituerunt.Poſt hæc autẽ Abraham duxit vxorem nomine Ceturam,ex qua ei ſex filij nati ſũt, & ad labores validi,& ad ſapiẽtiã cauti:Zamran, Iexan,Madam,Madian,Iesboc,& Sue.nati ſunt autem etiam his filij: & Iexan quidem Saba fuit & Dadan. Huic vero fuerunt Aſſurim & Laſurim, & Laumim. Madian autem habuit Epha, & Apher, Henoch,& Abida, & Eldaa. His omnibus filijs filiorumque natis Abraham ex proprijs dona præbuit:qui & Troglodyticam apprehenderunt, & Felicem Arabiam, in quantum ad mare rubrum pertingit.Dicitur autem quod dum Apher caſtra fixiſſet in Libya, & filiorum eius filij habitaſſent in ea,terram illam ex illius nomine Aphricam vocauerunt.Teſtatur autem meo ſermoni Alexander, qui dicitur Polyhiſtor,ſic dicens:Cleodemus autem propheta,qui & Malchus,ſcribens hiſtoriam

Gene.23

Sara moritur

Gene.25

Alexander dictus polyhiſtor

hiſtoriam Iudæorum, ſicut etiam Moſes legiſlator eorum retulit, ait, quia de Cetura Abrahę multi filij fuerunt. Dicit autem eorum etiam nomina tria, Apheran Surim & Iaphran. & de Surim quidem Aſſyriam nuncupatã: ex duobus autem reliquis Iaphran & Apheran, ciuitatẽ Abran & prouinciam Aphricam nominatam, his etiam auxiliũ præbuiſſe Herculem in Libya, & duxiſſe vxorem filiam Iaphran nomine Hecæam, & genuiſſe ex ea Dodorim filiũ, cuius fuit filius Sophon: ex quo barbari Sophaci nominantur.

Quomodo Iſaac quadragenarius duxit vxorem Rebeccam. Cap. XXIIII

ISaac autem circa quadraginta annos iam cõſtituto, pater Abraham vt vxor duceretur ei Rebecca, quæ fuit fratris eius Nachor neptis, filia Bathuelis, ſeniorem ſeruorum ſuorum miſit ad deſponſandam eam, magnis fidei ſacramẽtis obſtrictum, quæ hoc modo faciebant: Sub femore manum mittentes: deinde inuocantes deum teſtem omnium futurorum. Miſit autem & munera ibidem commanentibus, quæ apud illos eſſent rariora, aut nec omnino in illa regione reperirentur. Qui multo tempore vadens, eo quod ſit iter agentibus dira Meſopotamia, hyeme quidem propter luti profunditatẽ, æſtate autem propter aquæ defectionem, inſuper etiam latronibus ibidem commorantibus, quos defugere non eſſet facile, niſi prouidentia viatoribus inhæreret: venit in ciuitatem Carrenorum. Cum ergo eſſet in ſuburbanis, virgines vidit plures euntes ad aquam: orauitq; deum vt Rebecca, ob quam deſpõſandam filio eum miſerat Abraham, ſi ſecundum voluntatem eius eſſent nuptiæ celebrandę, inter illas inueniretur: & ita cognoſceretur, vt alijs aquam poſcenti negantibus, illa præberet. Et ille quidem hanc habens voluntatem, venit ad puteum: rogauitq; virgines vt potum ei præberent. Illis autem auertentibus ſe, dicentibusq; aquam domum portare, & non præbere illi, quæ vtiq; difficile poſſet hauriri, vna ex illis omnibus increpans eas pro peregrino, quaſi non eſſet hominibus ad illas aliquando cõmunio, quæ neq; aquam participarent egeno, ſola ei prębuit abundanter, Ille autem inſpem rerum omnium veniens, inſuper volens cognoſcere veritatem, laudabat eius benignitatem atque nobilitatem, quia etiam cum ſuo labore egentibus ſufficientiam præbere minime declinaſſet: Interrogabat autem de quibus parentibus eſſet, optauitq; quod illi foret gratiſſimum, vt in domum viri boni veniret, filios ei paritura germanos. Illa vero neque hæc inuidit volenti cognoſcere, ſed & genus indicauit: & Rebecca, inquit, ego dicor: pater autem Bathuel fuit, ſed ille quidem iam defunctus eſt: Laban vero frater noſter eſt, qui & domui proſpicit ſimul & matri, & illæ meę virginitatis ſolicitudinem gerit. Ille igitur gaudebat in his quæ facta fuerant atque dicta, Deum ita videns ſuo itineri clare proſpicere: & proferens redimiculum, & alia pariter ornamenta, quibus virginis decet vti, dedit puellæ, vt ei cauſa poculi hæc retributio foret & honor: iuſtum eſſe dicens, vt talia mereretur, quę fuerit bona pręter virgines vniuerſas. Poſcebat autem apud eos ſuccedere, quando ad eam integrius aliter peruenire nequiret, cum iam nox vtique ſupereſſet. Portabatq; ornamenta muliebria valde precioſa: æſtimans nihil eſſe cautius, quàm quibus iam videbatur expertus. & conijcere ex ea & matris & fratris eius clementiã: & quia nihil in eorum eſſet virtute difficile, neque ſe eos grauaturum: ſed mercedem peregrinationis præbiturum, & proprijs impenſis vſurum eſſe dicebat. Illa vero de parentum quidem ſuorum clementia recte eum aſſeruit arbitratum: culpauit autem pro mercedis verbo, cum eſſet vtique omnia ſine mercedibus habiturus. Sed vt nunciaret prius Laban fratri, quo permittente accerſendũ eſſe dicebat. Cum ergo factum hoc fuiſſet, peregrinus adductus eſt: & camelos quidem ſumentes Laban famuli eis diligentiam adhibebant: ipſe vero cœnaturus ingrediebatur cum eo, & poſt cœnam ad eum matremq; puellæ locutus eſt, dicens: Abraham Thare quidem eſt filius, veſter autem cognatus. Nachor enim horum ŏ mulier puerorum auus, frater Abrahę fuit ex eodem patre vel matre: is ergo miſit ad

Geneſis. 24.

Oratio ſerui

ſit ad vos,petens hanc puellam vxorem filio ſuo eſſe iungendam,qui legitimus
Abrahe pro Rebecca eſt ei ſolus in omnibus bonis enutritus:cui poſſibile quidem fuit,feliciſſimam ex
inde mulierem ei copulare,ſed noluit.Honorans autē genus, nuptias poſtulat,
cuius ſtudium ac voluntatem nolite contēnere.Dei enim voluntate & alia qui-
dem pariter mihi proſpera contigerunt,& puellam citius & veſtram inueni do-
mum(Dum enim eſſem proximus ciuitati,virgines videns plurimas venientes
ad puteum,orani,vt in iſtam inciderem,quod ſcilicet factum eſt. Nuptias ergo
diuina prouidentia diſpoſitas vos quoq; firmate.Illi vero per ea quæ eis fuerant
ſecunde collata,diſpoſitionem diuine volūtatis intellexerunt,miſeruntq;, ſicut
petebat,virginem,quam duxit Iſaac potitus omnium rerum Abrahę.Nā qui na
ti fuerant de Cetura,exinde migrauerunt.

Abraham moritur,& ſepelitur in Hebron cum Sara vxore ſua. Cap. XXV.

Gene.25. POſt paululum vero temporis mortuus eſt etiam Abrahā, vir quidem omni
virtute ſummus,& digne à deo pro ſtudio,quod circa eū habuerat,honora
tus.Vixit autē omne tempus ſuū annis centumſeptuagintaquinq;,& in He
bron cum Sara coniuge à filijs ſuis Iſaac & Iſmaele ſepultus eſt.

De partu Rebeccę:& quomodo Iſaac peregrinatus eſt in Gęraris tempore fa
mis:& quia cum ſenuiſſet,& caligarent oculi eius, benedixit Iacob cum
putaret ſe benedicere Eſau. Caput. XXVI.

Geneſis.25. POrrò poſt mortem Abrahā concepit vxor Iſaac:cuius vētre nimis intume-
ſcente,hęſitans conſuluit dominum,reſpōditq; geminos parituram fore Re
beccam,& in omnibus eos gentibus eſſe nominandos:maioris autem prima
tum eſſe minuendū.Peperit ergo paulatim ſecundū diuinum eloquium geminos
filios:quorū ſenior quidem(vt credimus)à capite vſq; ad pedes erat hirſutus ve
hementer,quem iunior præcedentem tenebat à planta. Diligebat autem pater
quidem ſeniorem qui vocabatur Eſau,ſecūdum etymologiam pilorum.Hebręi
nanq; capillaturam Seiron dicūt. Iacob autem iunior charus erat genitrici.Fa
me vero ſuperueniente,dū Iſaac placuiſſet vt iret in Ægyptū,vbertuoſam val-
de prouinciā,pergebat in Geraris deo præcipiente.Hūc ſuſcepit rex Abimelech
pro muneribus & amicitijs Abraham.Et cū multo circa eum fauore fuiſſet vſus
initio,in hoc permanere ſemper inuidia faciente prohibitus eſt.Videns nanque
deum Iſaac eſſe præſentem,& tanto eum ſtudio fouentem,expulit eum. Ille ve
ro huiuſmodi inuidia tentatus per Abimelech, tunc quidem diſceſſit in agrum
Geneſis.26 Abimelech rex, Iſaac per inuidiam expulit qui dicitur Pharan,id eſt,conuallis,nō longe à Geraris vbi cum foderet puteū,
irruentes paſtores in lite congreſſi ſunt,prohibentes illud opus impleri:quo no-
lente contendere,prænaluiſſe videbantur.Diſcedens autem alium fodiebat.Et
vim facientibus alijs quibuſdam Abimelech paſtoribus,etiam hunc relinquens
abſceſſit,expectans bonæ voluntatis gratiorem licentiam.Quod dum ſponte ei
fuiſſet conceſſum,vt puteum ſine prohibitione foderet.Roboth puteum appella
uit,quod nomē ſignificat ſpatioſum.Priorumvero alium quidem Eſchon appel
lauit,quod poteſt dici litigium:alium vero Sitennam,quod nomē ſignificat ini
micitias.Iſaac itaq; rerū magnitudine fortitudineq; pullulabat.Abimelech au-
tem contra ſe creſcere putans Iſaac,propter hoc quod cum eo degens ex incer-
tis inimicitijs egerat:metuens ne prior amicitia nihil ei prodeſſet,cōuerſo Iſaac
Rhoboth Eſchon Sitenna ad vltionem eorum quæ videbatur eſſe perpeſſus,amicitias rurſus cum eo firma
uit:& vnum ducum ſuorum nomine Phicholum ob hoc deſtinauit.Et cū omnia
quæ popoſcerat Abimelech meruiſſet propter Iſaac bonitatem,qui recenti ira-
cundiæ priſcam gratiam in ſe inq; patrem ſuum habitam præpoſuerat,tulit eum
in propria.Iſaac vero filius Eſau,circa quem maximū pater habebat affectum.
cū eſſet annorū quadraginta,duxit vxores,Ada Elomis filiam,& Olibema Se
begonis,virorum inter chananęos valde potentium,ſemetipſum faciens domi-
num in poteſtate nuptiarum,neq; patris conſilium ſumens,quia nec permiſiſſet
De uxoribus Eſau Iſaac,ſi in eius voluntate iaceret.Non enim libenter habebat,ad prouinciales

ſuam

ſuam copulare cognationem. Nolens autem moleſtus eſſe filio, vt iuberet eum abſtinere à mulieribus, tacere decreuit. Cum ſenex autem eſſet, & aſpectum penitus non haberet, euocans Eſau, & ſenectutem indicans, quia & propter cæcitatem & paſſionem viſus, impedimẽtum ei iam eſſet deo ſeruire, iuſſit eum egredi ad venandum: vt dum caperet quodcunque potuiſſet, præpararet ei ad cœnam, poſtq; domino ſupplicaret, vt auxiliator ei in omni vita & cooperator exiſteret: incertum eſſe dicens, quando etiam moreretur: & ante hoc ſe ei præbiturum, vt deum propitium eius orationibus habere mereretur. Et Eſau quidem ad venationem egreſſus eſt. Rebecca vero deum pro fauore Iacob rogabat, & præter Iſaac voluntatem, iuſſit eum hœdos occidere, cœnamq; præparare. Iacob autẽ miniſtrabat matri, ei ſemper obediens. Cum vero fuiſſet cœna parata, hœdi pelle brachia conuoluit Iacob, vt pater propter pilos eſſe credere Eſau, Nam cum in omnibus alijs aſſimilarentur, eo quod eſſent gemini, in hoc tantummodo differebant: trepiduſq; Iacob, ne antequam fierent orationes, repertus in hac calliditate, patrem vt contraria faceret iritaret, proferebat patri cœnem. Iſaac vero ſentiens vocem Iacob, proprio eum nomine vocitabat. Illo autem brachiũ porrigente, cui pellem circundederat hœdi, cõtingens eum Iſaac ait: Voce quidem Iacob proximus, ſecundum pilorum vero profunditatem Eſau mihi eſſe videris. Nihilq; ſuſpicans mali, cum cœnaſſet, conuerſus eſt ad orationem & dei preces Domine, inquit, omnium ſeculorũ, & creator vniuerſæ ſubſtantiæ, tu patri meo magnificam fortitudinem conceſſiſti bonorum, & me dignũ prẽſentibus effeciſti rebus, & ex me procedentibus promiſiſti adiutorem, & propitium, & datorẽ ſemper eſſe meliorum. Hęc ergo confirma, & me noli deſpicere propter præſentẽ neceſſitatẽ, propter quã & præcipue te depoſco: & hunc filium propitius ſerua mihi & ab omni malo ſemper ſine paſſione cuſtodi: dans ei felicem vitam. poſſeſſionemque bonorum, quorumcunque tibi præbere poteſtas eſt. Fac autem eum metuendum inimicis, amicis honorabilem atque gratiſſimum. Et ille quidem arbitratus pro Eſau ſe orationes facere, rogabat deum. Mox enim vt ceſſauit, à venatione affuit Eſau. Iſaac autem ſentiens quod egerat, quieſcebat. Eſau vero petebat ſimilia, quæ fratri fuerant iam collata. Patre vero negante, eo quod omnes in Iacob fuiſſent orationes expenſæ, luctum agebat, quod eſſet oratione fruſtratus eiusque lachrymis afflictus pater, eo quod circa venationẽ & fortitudinem corporis eſſet aptus, in armis & omnibus operibus Eſau probabilẽ fore dicebat: eumq; fructum earum rerum, & gloriam ſempiternam, etiam genus quod ab eo deſcenderet, habiturum: fratri vero eſſe ſeruiturum.

De uenatione Eſau

Iacob & Eſau.

Oratio Iſaac ſuper Iacob

Iacob timens fratrem fugit ad Laban, vbi filias eius duxit vxores, cum ancillis earum: ex quibus filios. 12. genuit, & vnam filiam: quaviolata à Sichem filio Emmor regis Sicimorum, indignati fratres eius, vniuerſos oppidanos contrucidarunt. *Geneſis. 28.*

Caput. XXVII.

IAcob autem metuentem fratrem, vlciſci ſe in eo volentem, pro eo quod in illo deliquerat, mater eripuit. Marito autem hæc perſuaſit, vt Iacob de Meſopotamia cognatam ſuam daret vxorem: cum iam Iſmaelis patrui filiam Baſemath Eſau coniugem accepiſſet. Non enim erant deuoti Chananæi circa Iſaac, in prioribus eius bellis valde grauati, cum Baremutim cepiſſet, circa quam præcipue laborauerat. Iacob autem in Meſopotamiam miſſus à matre propter nuptias filiæ Laban eius germani, permittẽte Iſaac nuptias celebrari, eo quod ei fuiſſet vxoris conſilio perſuaſum, per Chananęam properabat: & propter odium prouincialium, apud nullum ſuccedere voluit: ſed ſub diuo iacebat, caput ſuum lapidibus ſubditis ſuperponens: ibique per ſomnium vidit huiuſcemodi viſionem. Aſtitiſſe ſcilicet ſibi ſcalam, à terra pertingentem ad cœlum, & per eam deſcendentes figuras, honeſtiorem naturam habentes quàm homines, & ad vltimum ſuper eam deum manifeſtè ſibimet apparentem, nominatimque vocantem, & huiuſmodi verba facientem: Iacob cum patris boni

Iacob ſubdio quieſcit

Scala Iacob

Verba dei ad Iacob

tris boni ſis filius,& aui qui gloriá magnę virtutis inuenit,fatigari te in prę ſentibus non oportet,ſed ſperare meliora:etenim opulentiſſima tibi maximorũ bonorum meo ſolatio erit vbiq; prę ſentia. Abraham itaque ex Meſopotamia huc ego deduxi à cognatis expulſum. & patrem tuum cunctis felicem oſtendi, quorum nõ minorem partem in te quoq; reponam. Cõfidens ergo & hoc itinere tuo proficiſcere,me dirigente ſecurus. Impetrabis enim nuptias,ad quas valde feſtinas:eruntq; tibi filij boni,quorum multitudo numero maior erit, & potiores filio: derelinquent,quibus ego huius terræ potentiam condonabo,eorumq; filijs, qui replebunt omnem quam ſol reſpicit terram,ſimul & maria. Sed neque vllũ periculum timeas, nec laborum multitudinem metuas,me prouidente omnia, quę tibi conferenda ſunt & in præſentibus,& multo magis in poſteris. Hæc ita que deus Iacob prędixit:ille vero lętus effectus in his quę viderat,fuerantq; pro miſſa,clarificauit illos lapides:quippe cum tantorum bonorũ factum ei fuiſſet illic alloquium·votumq; fecit,immolaturum ſe ſuper eos,ſi acquirens vitam impaſſibilem remearet:ideoq; promiſſum exoluit denuo remeãs. Nã &ipſum agrũ honorandum eſſe decreuit: eiq; Bethel nomen impoſuit,quod diuinas diuitias latina lingua ſignificat. Procedens autem ad Meſopotamiá,longo tempore peruenit in Carran:paſtoresq; in ſuburbanis inueniens,& pueros aduleſcentulos & virgines,ad quẽdam puteum aquam haurituros. morabatur cum eis potum quærens, & verba cum eis habens, percontabaturq; ab eis, ſi noſſent quendam. Laban adhuc ſupereſſe apud ſe. Illi vero omnes ſe noſſe dixerunt,talémque eſſe virum qui ignorari non poſſit:eiúsque filiam vnam cum eis paſcere gregem,quã mirabantur non eſſe præſentem,dicentes ei:Ab ipſa integrius poteris agnoſcere,quæcunque de illo audire deſideras. Hæc itaque illis dicentibus,aſtitit puella cum paſtoribus qui vnà deſcenderant:eſque Iacob oſtenderunt,dicentes: Peregrinus iſte venit de patre tuo conſulens. Illa vero per infantiam læta facta propter Iacob prę ſentiam,requirebat eum,& quis eſſet,& ad eos vnde veniſſet, & qua cauſa fuiſſet adductus:orabátque ſimul,vt eſſet poſſibile præſtádi ei, quibus veniſſet egens. Iacob autem non propter cognationis cauſam,neq; propter fauorem prę ſentem,ſed amore puellæ victus obſtupeſcebat,pulchritudine eius talem eſſe conſpiciens,vt paucæ mulierũ ita florerent: & ait. Ad te mihi patrem que tuum(ſi tamen filia es Laban)familiaritas eſt,ex antiqua mea tuaq; generatione conſiſtens. de Thare enim Abraham & Aram& Nachor filij ſunt progreſſi Bathuel autem tuus auus,filius eſt Nachor. De Abraham autem & Sara, quæ nata eſt de Aram,Iſaac eſt,meus pater. Vicinum autem & nouum cognationis pignus inuicem poſſidemus. Rebecca enim mater mea, Laban patris tui ſoror eſt,ex eodem ſimul patre & matre progenita. Conſobrini ſiquidem ſumus ego & tu. Nunc autem ſalutaturus vos,& antiquam cognationem renouaturus veni. Illa vero recordata(ſicut iuuenibus ſolet accidere)quę audiſſet à patre de Rebecca,& parentes ſciens eius nomen deſideranter audire, propter paternum fauorem ad lachrymas deducta eſt,& amplexa eſt Iacob. Quem cum oſculata fuiſſet,perducere maxima delectatione optabat ad patrem:omnibúſque domeſticis memoriam matris eius eſſe dicebat:impendíſtque ei totius boni retributionem,eumque ad patrem iam venire iubebat,& ſequi ſe præcedentem:nec eius delectatione fraudari amplius illo tardante poterat. Hæc dicens,ducebat eum ad Laban. Cognitusque ab auunculo,& ipſe ſine formidine inter amicos erat: & illis maximam delectationem cõferebat,inopinabiliter eis oſtenſus. Poſt nõ multos itaque dies,Laban ſe gaudere quidem in eius maxime prę ſentia,& vltra quam poſſet indicari ſermone,dicebat:cauſam vero pro qua veniſſet,patrẽ matremque ſenes derelinquens,& eius præſentiæ ſolatijs indigentes,ab eo quærebat,præbiturumq; ſe ei omnia quibus opus haberet. Iacob autem omnem ei cauſam narrabat,dicens,Iſaac fuiſſe geminos filios ſe & Eſau:quem dum pro paternis orationibus matris ſapientia fefelliſſet, illum ſe interficere voluiſſe dicebat,

Geneſis.29.
Bethel diuinas hoſtias ſignifi cat.

Pulchritudo Rachelis
Oratio. Iacob ad Rachel.

cebat,tanquam ablato sibi à deo regno,& bonis quę pater optasset: & hanc fuis se causam suæ præsentiæ,mãdato materno factæ. Omnibus enim nobis, inquit, sunt fratres:sed mater amplius illius cognationem metuens,ita mihi prospexit, quod vtiq; solum munimen meæ pueritiæ indicauit. Vnde deum respiciẽs,in prę sentibus sum secutus. Laban aute & propter parentes promisit omnem se ei participare demẽtiam: & propter matrem,cuius fauore licet absentis,studium suum circa eum se dicebat ostendere:gregis scilicet curam eum habiturũ constituere se dicebat,& præponendum his exoptabat:volentemq; ad proprios remeare parentes,cum talibus donis & honoribus dimittendum,qualibus talis cognatus iu ste promeriturus esset. Iacob autem libenter hęc audiens.donec esset quidẽ apud eos,hunc laborem ferre se gratissime respondit:mercedem vero pro tali labore, Rachel nuptias postulauit:cum etiam propter alia honore digna apud eum haberetur,tum maxime quod ministra eius fuisset aduentus. Amor nanque puellæ eum huiusmodi verba facere compellebat. Laban autem gauisus in his, annuit ei puellæ nuptias,nec alium generum meliorem sibi optasse venturum,si tamen aliquantum tempus apud eum maneret: ad Ch ananæos enim se non missurum filiam:quia de sororis cura etiam pœnitentiã agere se dicebat,quod eam ibidem direxisset. Cum vero Iacob hoc fieri consentiret,septem promisit annos:tantum enim iudicauit socero ministrandum,virtutis suæ præbens experimentũ,vt quis esset,magis cognosceretur. Laban vero suscipiens sermonem,transacto tempore propoſuit epulas nuptiarum. Nocte vero superueniente,ignorante Iacob,collocauit ei alteram filiarũ Liam,seniorem & non decorã aspectu. Ille vero per ebrietatẽ & noctem ei permixtus,die facto apud Laban de iniustitia quereba- tur. Qui dandam veniã necessitati poscebat,ob quam talia gesserat. non enim per malignitatẽ ei Liam dedisse,sed alia maiori causa victum se hoc fecisse dicebat,quæ tamen impedire non posset:sed amãti daturũ se eam post septẽ alios annos promittebat. Cõsensit ergo Iacob,nihil scilicet aliud ei amor puellæ facer- permittebat. Et præteritis alijs septem annis. Rachel accepit vxorem. Erant autẽ ambabus ministrę,quas dederat pater. Zelpha quidem Liæ,Rachel vero Bala:non quidem ancillæ,sed subditæ. Et Lię magna erat solicitudo de amore viri,quem habebat circa sororem sperabatq; se existentibus filijs honorandam, & exorabat cõtinue deũ. Natoq; filio masculo,& propter hoc conuerso ad eam marito,Ruben filium nominauit,eo quod dei misericordia ei fuisset concessus: hoc enim significat istud nomen. Habuit autem post tempora etiam alios tres filios: Symeon,quod nomẽ significat,exaudibilem ei fuisse deum: deinde Leui, quasi firmator societatis:post hunc Iudam,quod significat gratiarũ actionẽ. Rachel autẽ metuens ne propter copiã partus sororis,minorem apud virũ partem haberet,collocauit cum Iacob suã famulam Balam ex qua nascitur Dan,quod á deo iudicatũ lingua Latina significat:& post hunc Neptalim,tãquam ex machinationibus:eo quod cõtra partus sororis copiam,arte fuerit vsa. Hoc aũt & Lia fecit contra sororis opus denuo machinata:collocauit ei & ipsa suam famulam:& natus est de Zelpha filius Gad,quod quis poterit appellare fortuitũ:& post hũc Aser,quod beatificum potest dici,qui Liæ gloriam cumulauit. Cum autẽ Ruben senior filiorum Liæ matri mandragoræ mala portaret,Rachel aspiciẽs dari sibi poscebat,quem cupiuerat cibum. illa vero non consentiente,sed sufficere ei dicente,quia eam viri honore priuasset:Rachel mitigans sororis iram,cõcessurã se ei dicebat,vt cum ea vir illa nocte dormiret. Qua hoc percipiẽte munus, Iacob cum Lia dormiuit. Rursus ergo nati sunt ei filij: Isachar quidem,quod significat ex mercede factum: Zabulon,quod significat fauoris pignus ad eam. Nata est aũt & filia Dina. Post hæc vero tempora natus est & Rachel filius Ioseph,quod indicat augmentum alicuius faciendum. Hoc ergo omne tempus, quod sunt anni viginti,pascebat soceri greges. Post quod rogabat,vt sumptis vxoribus ab eo discederet. Socero autem non permittente,latenter hoc facẽre cogitabat:

Iacob nuptias Rachelis pro mercede laboris postulat.

Iacob per ebrietatem & noctem nescius Liæ miscetur.

Nomina filiorum Iacob, & nominum etymologia.

Fuga Iacob cum uxoribus & filiis

cogitabat: vxoresque requirebat quid de profectione tractarent. Illis autē discedere libēter habentibus, Rachel & simulacra deorum quos colere patria lex erat, pariter furata, cum Lia sorore fugiebat: & vtriusque pueri, & puellę cum filijs, & quęcunque possessio eis erat. Ducebat autem Iacob etiam gregum medietatem, non respiciente Laban, Rachel ergo deorum simulacra portabat, licet docuisset eam Iacob huiusmodi honorem spernēdum, vt si comprehenderetur patre sequente, veniam illa ad hęc confugiens impetraret. Laban autem post primum diem cognoscens Iacob discessum simul & filiarum, multa animo perpessus mala, persequebatur maxima virtute & circundatus: & septima die in quodā colle procul eos collocatos inuenit. & tunc quidem quia erat vespera requieuit. visio autem ei apparuit, monens, quatenus sumens generum atq; filias conquiesceret: & nihil in eos per furorem præsumeret, sed vt pactum faceret cum Iacob. Quod si eius paucitatem contemnens, aggrederetur cum eo pugnare, ei se auxilium dicebat illa visio præbituram. Laban autem dum huiuscemodi ei factum à deo fuisset alloquium, orto die Iacob euocans, & manifestans ei visionem, cui credens ad talia declinasset, cœpit eum culpare, dicens: quoniam eum & paupere venientem ad se, & omnium indigentem susceperit, ei que cunctam suę possessionis tribuerit vbertatem. Nam & filias meas, inquit, coniunxi tibi, fauorem tuum circa nos per hæc augendum esse confidens: tu vero neq; matris tuæ, aut cōmunionis, quam circa me per cognationem habes, neq; vxorū quas duxisti pudorem gerens, neq; filiorum quorum sum auus, lege belli apud me vsus es: possessionem quidem meam auferens, filiabus autem genitorem suum fugere persuadens, & sacra quoq; paterna diripiens, domū vtiq; portaturus, quæ & à meis parentibus honorata sunt, & à me religione ipsa coluntur. & hæc quidem quæ nec expugnantes inimicos suos faciunt, tu perpetrasti cognatus, & sororis quidem

Gene. 13. Insecutio Laban

Excusatio Iacob

meę filius, filiarū vero maritus, peregrinusque & coepulator meus, domui meæ nequaquam talia ingerere dubitasti. Cum hæc dixisset Laban, Iacob ita satisfaciebat, dicens: Ego non solum deum patriæ desideraui, sed etiam omnes vnà cognatos: & post tantum tempus, dignum est me ad propria remeare. Pro præda vero quod dicis, alio iudicante, tu potius inuenieris iniustus: cum te deceret gratias nobis soluere pro his, quę à me custodita & facta maiora sunt: quomodo in hoc iustitia non priuatis, cum mihi ingratus exististis? cur partem eius paruam sumentes abscessimus? Filię vero tuę non mea malignitate secutæ sunt, sed iusta deuotione, quam scimus vxoribus legitimis circa viros posse competere. Sequuntur itaque non tantum me, quantum filios. Et hæc quidem ipse dicebat, ne aliquid gereretur incongruum. Querebatur autem, accusationémque faciebat: quia cum matris eius videretur esse germanus, & filias ei iunxisset, imperijs eū vulnerasset asperrimis, viginti annis eum detinens: & alia quidem nuptiarum occasione fecisset, quę licet fuissent crudelia, leuiter sustinuisset: peiora tamen facta post nuptias, quæ quilibet etiam inimicus effugeret. Reuera enim valde cru

Defraudatio Laban in Iacob

deliter Laban vsus est Iacob. Videś enim deum ei ad quodcunque voluisset præstabilem, promittebat vt quicquid natum fuisset ei præberet, interdum quicquid procederet album, aliquando vero quæq; nigra nascerentur. Crescente autē sub nomine Iacob gregum partu, aliquando quidem fidem de presenti non custodiebat, aliquando autem in altero anno præbiturum se esse dicebat: eo quod multitudinem gregum videret abundare, cum in futuro tātam fore potius desperaret: fallebatq; rursus in his quæ nata conspiceret. De sacris autem furatis inquisitionem fieri iussit. Cum autem accepisset Laban perscrutandi potestatem, Rachel hoc audiēs, posuit idola in stratorio cameli qui portabat eam. & sedens dicebat naturalem purgationem sibimet imminere. Et Laban quidem cessauit amplius perscrutari, non credens filiam cum tali passione posse ad idola accedere: fecitque cum Iacob fœdus, in nullo eorum se memoriam quæ gesta fuerant habiturum: sed & ille se dilecturum filias eius. Et has pollicitationes fecerunt super

Inquisitio idolorum.

montes

montes quoſdam,in quibus columnam ſtatuerunt ſub ſchemate aræ:vnde mõs ipſe dicitur Galaad,ex quo hactenus Galaaditin terram appellant. Et cum factis pactionib.immolaſſent. Laban quidem reuerſus eſt:Iacob autem in Chananeam procedenti,ſubinde viſiones apparebant:de futuro ei ſpem optimam pollicentes.Et locum quidem illum appellauit dei caſtrum . Volens autem noſſe quid eius cogitaret frater,ſingula cogniturus cum integritate prœmiſit:metuēſq; propter priſcam ſuſpicionē,præcepit his quos mittebat,vt dicerent Eſau:quia Iacob putans iniuſtum eſſe vt hic te iraſcente cõuiueret,de prouincia ſponte diſceſſit:& nunc ſufficiens tempus eſſe putans reconciliationis,reuerſus eſt,vxores & filios ducens cum diuitijs acquiſitis,& cum precioſis rebus ſemetipſum tibi traditurus:quia maximũ bonũ fore iudicat,vt cũ fratre fruatur his,quæ ei ſunt à diuinitate collata.Et illi quidem hęc ei indicauerunt . Eſau vero lætus effectus,fratri cum quadringentis occurrit armatis.Iacob autẽ audiens venire ſibi in occurſum cum tantis armatis,expauit.Deo tamen ſpem ſalutis ſuę cõmiſit,& prouidentiam rerum præſentium fecit, quatenus & ipſe ſuos ſine paſſione ſeruaret,inimicisq; præualeret,ſi aliquid iniuſtum facere voluiſſent. Diſtribuēs ergo eos qui cum ipſo erant,alios quidem præmittebat , alios autem poſt tergũ proxime ſequi iubebat:vt ſi vim paterentur qui præmiſſi fuerant inſiſtente fratre,refugium ſequentes haberẽt,& omnes qui cum eo erant hoc modo diſponens, miſit quoſdam,fratri munera deportantes.Erant enim iumenta quæ mittebantur & multitudo quadrupedũ variorũ:quæ grata ſuſcipientibus forent,eo quod illi rarius hęc haberent.Mittebantur autem diuerſis vicibus,vt frequenter aduenientes multi eſſe putarentur . Placabat aũt per dona iram eius,vel ſi adhuc aliqua indignatio remãſiſſet:ſed etiam ſermonibus blandis iubebat vti,quos mittebat ad eum.Hæc diſponens per totum diem,nocte veniente mouebat ſuos . Cumq; torrentem quendam nomine Iaboch tranſirent,Iacob ibi remanenti viſio quædam apparuit,cum qua luctabatur,illa vtiq; viſione certaminis faciente initium:quæ etiam voce vſa eſt,ſimul & verbis:lætariq; monens eum in his quæ facta videbantur:nec modico ſe præualuiſſe crederet,ſed grandẽ angelũ dei viciſſe,& hoc ſignũ arbitrari magnorũ ſibi fore bonorũ,& quia nunquam eius deficeret genus,nec fortiorẽ hominũ quenquam illius eſſe virtutis:præcepitq; eũ vocari Iſrael,quod Hebraica lingua ſignificat reluctantẽ angelo ſacro.Hæc igitur Iacob poſcenti illa viſio prædicebat.Qui ſentiẽs angelum dei eſſe,rogabat, vt quam partem habiturus eſſet,ei ſignificaret.Et viſio quidem cũ dixiſſet iſta, diſparuit.Lætatus autem in his Iacob,Phanuel locum denominauit. Cumq; ei propter certamen dolor fuiſſet exortus circa neruum latum,& ipſe abſtinuit, eo cibo,& propter illum neq; nobis eſt comeſtibilis . Proximum vero iam audiens fratrem eſſe,iuſſit præcedere vtranq; coniugem ſeorſum cum ancillis,vt de longe conſpicerent opera virorum pugnantiũ,ſi hoc voluiſſet Eſau.Fratem autem ſibi proximumvenientem ipſe ſalutauit,nihil doloſe de eo cogitantem.Et Eſau amplexus eum,requirebat de multitudine filiorum & mulierum.Et cum cognouiſſet,ipſe quidem venire eos rogabat ad patrem.Iacob autem excuſante de iumentorum labore,Eſau diſceſſit in Seiran:illic enim cõmorabatur,appellauitq; vllam de ſua ſcilicet hirſuta capillatura.Iacob autem venit ad Scenas,id eſt, ad tabernacula,quæ hactenus ſic vocãtur.Vnde in Sichimam quoq; profectus eſt,quæ ciuitas eſt Chananæorum. Sichimitis autem feſtiuitatem habentibus Dina quę fuit filia Iacob,ſola tranſiuit ad ciuitatem,emptura ornamentum prouincialium mulierum.Videns autem eam Sichem regis Hemor filius , eam corrupit abreptam:& amore confectus deprecabatur patrem,vt ei puellam accipe ret in vxorem. Ille vero conſentiens venit ad Iacob,ſupplicans vt filio ſuo Sichem.Dinam lege coniungeret. Iacob autem neq; cõtradicere valens propter dignitatem ſupplicantis,neq; legitimum iudicans alienigenæ filiam copulare, petit cõcedendum ſibi ſpatium,vt deliberaret de quibus ille poſcebat. Abſceſſit

Gene.23
Iacob reuertẽti in Chananeam uiſiones apparent.

Iacob cum uiſione luctabatur

Iſrael

Gene.33

De Dina filia Iacob
Gene.34.

ergō rex,ſperans Iacob nuptias filio ſuo conceſſurum. Iacob autem indicans filijs & corruptionem ſororis & ſupplicationem Hemor,petebat cogitādum eſſe quid fieret,& plurimi quidem tacebant,conſilium non inuenientes. Simeon autem & Leui puellæ fratres,ex eadem matre nati,huiuſmodi ſibi cōſtituerunt ad inuicem actionem,vt cum eſſet feſtiuitas,& Sichimitæ epulis & requie vterentur,incunctanter primis cuſtodijs aſſiſtentes,dormientes occiderent: & venientes in ciuitatem,interficerent omnem maſculum,& regem cū eis,& filium eius, ſolisq; parcerent mulieribus. Hæc autem efficientes præter conſcientiam patris reuocauerūt Dinam. Iacob autem factorum magnitudinem admirāti,& filijs iraſcenti,deus aſſiſtens iuſſit eum confidere: & purificantem tabernacula, ſacrificia celebrare:quę prius cum iret in Meſopotamiam,pro ſomnij apparitiōe deo vouerat. Cum igitur purgaret ſuos,Laban deos inuenit:neq; enim ſciebat à Rachel furatos,& quod eos celaſſet in terra ſub arbore quadam. Hos igitur exinde tollēs,ſacrificabat in Bethel:vbi ſomnium viderat,cū in Meſopotamiam prius iret:hinc enim proficiſcens venit in Ephrata,vbi Rachel ex partu mortuā ſepeliuit,quę ſola inter cognatos in Hebron honorem ſepulture habere nō meruit. Et cum valde fleuiſſet,filium ex ea natum Beniamin appellauit,propter dolorem qui ob eū matri prouenerat. Iſti ſunt ergo omnes filij Iacob,maſculi quidē duodecim,fœmina vero vna. Horum octo legitimi,de Lia quidem ſex,duo vero de Rachel,quatuor de famulabus,bini ex vtraq;,quorū nomina dixi ſuperiꝰ.

Pro Dina vltio facta

Gene.35

Rachel ex partu perit

Moritur Iſaac in Hebron & ſepelitur,Rebecca prius defuncta.

Caput XXVIII

Geneſis.35.

VEnit ergo hinc in Hebron ciuitatem poſitam inter Chananæos. Illic autē Iſaac cōmorabatur. & paululum quidem pariter vixerunt, Rebeccā autē Iacob viuam non reperit. Moritur autē & Iſaac,non poſt multum quām filius eius aduenerat: & ſepultus eſt à filijs cum vxore in Hebron:vbi erat eius ſepultura parentum. Fuit autem Iſaac deo vir charus,& multa eius prouidentia dignus poſt patrem ſuum Abraham,& valde longæuus. Cumq; vixiſſet centum & octogintaquinque annis cum virtute,defunctus eſt.

FLAVII IOSEPHI
ANTIQVITATIS IVDAICE LIBER SECVNDVS.

Quomodo Eſau & Iacob,Iſaac filij,habitacula diuiſerunt. Cap. I

Geneſis.35

POST mortem vero Iſaac,filij eius inuicē diuiſerunt tabernacula:non ea quæ acceperant & tenuerāt,ſed Eſau quidem Hebron ciuitatem fratri cedens habitauit in Seir,& in idumæa regnabat, quam regionē ita à ſemetipſo vocauit. Edom enim nominatus eſt, quam nuncupationē huiuſmodi venatiōis cauſa ſortitus eſt. Aliquādo labore venationis eſuriens redibat,dum adhuc puer eſſet ætate,inuenitq; fratrem lētem ſibi præparantem ad prandium,rubeum colorē nimis habentem: & propterea potius incitatus rogabat vt ei præberet ad cibū. Qui vendere ſibi primatū propter cibum per eius eſuriem compulit fratrem. Ille vero fame cōpulſus, ceſſit cum ſacramēto primatū. Quamobrē propter ruborē cibi,à coetaneis infantię tempore Edom vocatus eſt. Hebręi namq; Edom rubeum dicunt. Et ideo regionē ſic appellauit,quam Græci honeſtius Idumæā denominauerunt. Fuit autem pater filiorum numero quinq; quorum Iehus,quidem,& Iaelom,& Core,ex vna muliere ſunt geniti,O holibema nomine:reliquorum vero Eliphas quidem ex Ada,Rahuel autem de Baſemathæa ſunt nati,Iehus quidem filij non fuerunt:Eliphas vero fuerunt legitimi quinq;,

Eſau cur vocatus Edom Gene.36 Hebræi Edom rubeum dicunt

mi quinq;,Theman,Omar,Sophar,Gatham,Cenez.Amalech enim naturalis erat,de cõcubina Thamna nomine procreatus.Isti siquidẽ habitauerũt in Idumæa.quæ Gobolitis est dicta,& ab Amalech Amalechitis est appellata. Cum enim aliquando magna fuisset Idumæa,& in tota regione nomen integrum retinebat,& in partibus appellationes ab habitatoribus cõseruabat. Contigit autẽ Iacob,vt ad tantam felicitatis magnitudinem perueniret,quæ facile ab alijs cõprehendi non posset.Diuitijs enim cunctis prouincialibus eminebat,& filiorum virtutibus inimitabilis & conspicuus erat,nec vllius rei penitus indigebat,quando illi ad opus manuum & laborum tolerantiã erant prompti,& ad intelligentiam præparati.In tantum vero habuit eius prouidentiam diuinitas & felicitatis curam,vt etiam ex his quę videbantur esse tristia,bonorũ ei præberetur sublimitas:faceretq; eum,& qui ex eo procreati sunt,autores reuersionis ex Ægypto, quo patres nostri huiusmodi causa morati sunt. *Quanta fuerit felicitas Iacob*

Quomodo Ioseph iunior filiorũ Iacob,somnijs ei demonstrãtibus felicitatẽ futuram,inuidiam sustinuerit fratrum. Caput II

IOseph ex Rachel filium susciplens Iacob,& propter corporis honestatem & animi virtutem,cum vtiq; alios sapientia præcelleret,eum amplius alijs filijs diligebat.Huic siue paterna dilectio odium fratrum concitauit,siue somnia: quę cũ vidisset,patri & eis protinus indicauit,eo quod profectum eius annunciarent:cũ sępius zelentur homines etiã suorum felicitates.Visiones autem quę apparuerũt Ioseph erant huiusmodi:Missus à patre cũ fratribus vt colligeret messem,cum maturę fruges essent,vidit nimis pręcipuam visionem,& vltra ea quæ solent per somnia prouenire.Quam visionem dum surrexisset,fratribus suis tanquã somnium sibi discernentibus enarrauit:dicens vidisse se trãsacta nocte manipulum suum de tritico stantem in quo eum posuerat loco:illorum vero concurrentes,adorare eum,sicut dominum serui.Illi vero intelligentes,ei virtutem & rerum magnitudinem prædicere visionem,& cõtra se eius potestatem futuram, Ioseph quidẽ tanquã ignorãtes somnium nihil explanauerunt: consilium vero fecerunt,ne ad effectum ei quæ arbitrabatur accederent,& circa eũ graues amplius existebant.Impugnans autem diuinitas eorum inuidiam,secũdam Ioseph pręstitit visionẽ multo mirabiliorem quàm primam.Vidit enim solem similiter & lunam & vndecim stellas in terram descẽdere,& se adorare: quam visionem patri,nihil de fratribus mali formidans,etiam his præsentibus,indicauit:& interpretari sibi,quid vellet hoc significari, poscebat,Ille vero somnio gaudens, cũ expositionẽ eius mente conspiceret, & cũ sapientia non sine consideratione conijceret,lætabatur,magnisq; significationibus felicitatem filio nunciabat:tẽpusq; largiente deo futurum,quo à parentibus & fratribus esset honorandus, & adorari dignus solem quidem & lunam patri matriq; cõparans,eo quod illa augeat & nutriat vniuersa,ille vero formet,& aliam fortitudinem præstet: stellas vero fratribus,cum & ipsi vndecim essent,sicut stellæ vigorem à sole lunaq; percipientes.Et Iacob quidem non insipienter huiusmodi discretionem protulit visionis:fratres vero Ioseph vehementer ea quæ prædicta sunt contristauerunt.& incitati aduersus eum,velut extraneum bona quę significata fuerant illis somnijs habiturum,& non quasi de fratre gaudentes, dum etiam cum eo potuissent his frui bonis:nempe qui cum cognatione communicarẽt,& felicitatis socij forent:interimere adulescentulum sunt aggressi.Dumq; hoc cõsilium statuissent, ad perfectionem eius tendebant,in Sichimis abeuntes.Hęc autem prouincia pasturis est ouium optima,& gregum nutrimentis valde copiosa.Quo dum curam gregum haberent,nec patrem icire fecerunt,quod ibidem morarentur. Ille vero ignorans hæc,eo quod nullus ad eum à gregibus adueniret,qui quod esset verum de filijs nunciaret:tristemq; animum pro illis gerens,& in formidine cõstitutus,misit Ioseph ad greges,vt de fratribus cognosceret,& quid agerent indicaret.Illi autem fratrem videntes ad se venire,gauisi quidem sunt,sed non velut *Somnia Ioseph*

Expositio somnii Ioseph

familiaris ſui præſentia,& à patre directi: ſed quaſi ſuper inimico:& manibus eorum diuina voluntate contradito. Ad internicionem vero eius, nolentes differre præſens tempus,protinus acceſſerũt. Quos dum Ruben ſenior eorum inſpiceret ita conſpirare,& ad actum iam videret vnanimes,eos retinere tentabat, magnitudinem præſumptionis & ſcelus eis oſtendens:quod malignum quidem deo,& hominibus eſſet abominabile,etiam non conſanguineum perimere:multo autem ſceleſtius cædem fratris ita perficere,quo ſcilicet interfecto pater vna perimeretur,& mater in luctu ex filij priuatione non humana lege facta conſumeretur. Etiam eis hoc dicebat,vt vno animo perciperent, quid ipſi paterentur mortuo ſibi bono filio & iuuenculo,& vt recederent à tali præſumptione, deum timentes,qui inſpector ſimul & teſtis eſſet,& vt ab huiuſmodi actione recedentes,pœnitentiam diligerent,& potius temperantiæ deſeruirent. Nam accedentes ad hoc opus,omnem pœnam pro fratris nece perſoluerent,violátes vtiq; dei prouidentiam vbique præſentem:cui neq; quod in deſerto,neq; quod in ciuitatibus agitur,poteſt eſſe abſconſum. Vbicunq; enim eſt homo,oportet eum ſcire illic eſſe deum. Sed etiam conſcientiam ſuam eos habituros inimicam in his præſumptionibus edicebat:quam neq; bonam habentes aliqui,neq; talem qualis in eis tunc habitaret,poſt mortem fratris effugerent. Adijciebat autem dictis ſuis hæc:quod fratrem neq; iniuſtum aliquid facientem ſanctum eſſet occidere: bonum vero eſſe etiam inimicis obliuiſci,ſi quid forte peccauerint. Ioſeph autẽ in nullo malignum circa eos extitiſſe,vnde eum occiderent:cuius ætatis infirmitatem menſurare deberẽt,quando ipſe eorum tutelam potius expectaret. Cauſam vero huius interitus multo peiorem eorum facere actionem,eo quod ptopter inuidiam futurorum ei bonorum,eum vita priuare conarentur:quibus bonis ſimiliter cum eo fruerẽtur,eius cõmunioni pariter participátes,cum nõ extraneus ſed domeſticus eorum exiſteret:vnde deberent ſua putare,quæcunq; Ioſeph largitas diuina conferret,Sed & ſupernam iracundiam propterea ſæuiorem ſibimet affuturam,ſi eum qui à deo iudicatus fuerat dignus,occiderẽt:& auferrent deo eum, cui eſſet talia donaturus. Et Ruben quidem hæc dicens,& his potiora ſupplicás, eos à fratricidio conabatur auertere. Cũ verò in nullo eos mitiores videret, ſed feſtinantes ad necem,ſuadebat vt malum ſceleris aliquatenus leuigarent. Nam vlciſci ſe volentes prius credebat flectere,cum vero præualuiſſent vt fratrem occiderent,dicebat non eſſe valde futuros malos,ſi his quæ nunc hortaretur obedirent:in his enim eſſe & opus quod feſtinarent,non tamen huiuſmodi,ſed leuius in comparatione mali. Petebat enim eos manus in fratrem nõ mittere, ſed proiectum in lacum vicinum,eum illic ſinere mori,& contra ſcelus manuũ ſuarum vel ita luctari. Illis vero conſentientibus,ſumens Ruben aduleſcentulũ,& caute ligás eum,in lacũ cum quiete depoſuit:erat enim ſine aqua. Et ille quidẽ cũ hoc feciſſet,abſceſſit,quærẽs loca opportuna paſturæ.

Rubem pro ereptione Ioſeph fratres alloquitur

Quomodo Ioſeph venundatus à fratribus propter odium,delatus eſt in Ægyptum:ibiq; emptus à Putiphare,tandẽ ab eius vxore falſo accuſatus ſtupri,conijcitur in carcerem. Caput III

Gene.37.et.39

IVdas autẽ,qui & ipſe filius erat Iacob,videns negotiatores Arabes ex Iſmaelitarũ genere,aromata & onera Syra portantes Ægyptijs de Galaad,poſt diſceſſum Ruben fratribus perſuaſit,vt extrahentes Ioſephvẽderẽt Arabis:quo lõgius cõſtituto,vel ſi moreretur apud peregrinos,ipſi forẽt à ſcelere liberi. Hoc dũ placuiſſet,Ioſeph extractum de lacu negotiatoribus vendiderunt precio minarum viginti,cum decem & ſeptem eſſet annorũ. Ruben autẽ nocte ad lacũ veniẽs,latẽs fratres,vt liberaret Ioſeph,dum clamanti ei nõ reſpõderet, metuẽs ne poſt eius abſceſſum interemiſſent eum:culpabat fratres. Illis vero quod geſtum fuerat edicentibus,ceſſauit à luctu Rubẽ. Cumq; hæc circa Ioſeph geſta viderentur à fratribus,quid agerent poſtea,vt extra ſuſpicionem patris fierent, exquirebant.

Ruben nocte ad lacum uenit

exquirebant:tunicamq;, qua venerat indutus ad eos Ioſeph, quam abſtulerant dum eum in lacum deponerent,placuit diſcerpere,& hirci ſanguine maculatam portare,patriq; monſtrare,vt ei videretur quaſi à beſtijs deuoratus. Quod faciẽ tes venerunt ad ſenem. Et cum ab eis de filij cognitiõne requireret,dicebant ſe quidem Ioſeph neq; vidiſſe,neq; ſi qua calamitas accidiſſet ei,nouiſſe:illam ve ro tunicam inueniſſe ſe,ſanguine maculatã atq; diruptam:arbitrari ſe,quod incidens in beſtias interiſſet:ſi tamẽ ea tunica fuiſſet indutus,de domo proficiſcẽs Iacob autem cum prius in leuiori eſſet ſpe,tanquam forte prędato ſuo filio,hanc ſpem deſceuit,cum tunica eius mortis indicium ei faceret manifeſtum. Cogno uerat enim eum ipſa veſtitum,cum properaret ad fratres:& velut ſuper mortuo de cætero videbatur afflictus,aduleſcentem lugens:& tanquam ſi vnius filij pa ter eſſet.& aliorum cõſolatiõe priuaretur,ſic erat apud ſemetipſum:male prius fratribus cum æſtimans comparatum,qui à beſtijs credebatur eſſe conſumptus. Sacco autem ſedebat veſtitus,& ex triſtitia grauiſſimus,vt neque à filijs conſolationem ſumens leuior fieret,neq; laborãdo doloribus interdicere prævaleret. Ioſeph autem venditum,à negotiatoribus comparãs Putiphares vir Ægyptius, qui erat ſuper coquos Pharaonis regis,habebat in omni honore,doctrinamq; liberalium artium edocebat:& eum vti meliori cibo,quàm conueniret ſeruili perſonæ iubebat:commiſitq; ei domeſticam curam. Ille vero cum his frueretur,virtutem humilitatis,quæ circa eum erat,neq; hac mutatione dereliquit:ſed oſtendit,prudentiam(cum certiſſime aſſuerit)prævalere poſſe rebus in vita difficillimis,nec felicitatibus ſolũmodo temporalibus inhærere. Itaq; cum vxor eius domini,propter pulchritudinem & opportunitatem actum eius,eſſet illius amore confecta:& putaret quia ſi hoc ei faceret manifeſtum,facile ſuaderet eum venire ad ſuum concubitũ:quaſi ille iudicaret felicitatem eo quod ei domina ſuppli caret,& ad figuram illius tunc ſeruitij,& nõ ad modum reſpiceret caſtitatis: de ſiderium ſuum ei prodidit,& verba de permixtiõe fecit. Cuius reſpuebat ille preces,dicendo,nõ eſſe iuſtum huiuſmodi ſibi imponi ſeruitium, vnde emptorem à quo dignitate tanta fuerat honoratus.iniquitatis contingeret iniuriam ſuſtinere:ſed rogabat eam comprimere paſſionem,deſperationem quippe huius ei deſiderij proponens:quia ſi non eſſet ſpes,hoc ei facile poſſit auferri:ſe vero omnia potius ferre dicebat,quàm in hoc quodammodo conſentire. Nam ſi ſeruum, inquit,dominæ ſuæ nihil facere oportet aduerſum,contra hæc præcepta maxime conuenit reſultare. Illius autem amor potius augebatur,eo quod non ſperaret omnino deuiare Ioſeph. Et cum vehemẽter obſideretur à paſſione,ſecundũ rurſus fecit experimentum. Igitur dum feſtiuitas publicæ celebrationis inſtaret, in qua ad ceremonias etiam mulieres intereſſent,ægritudinem marito ſimulauit: captans ob hoc ſolitudinem atq; ſilentium,vt exoraret Ioſeph. Qui dum acceſſiſſet, vberiores prioribus obtulit ei ſermones:quia bonum quidem fuiſſet,vt priſcis precibus flecteretur,nec in aliquo contradiceret,propter reuerentiam dominæ depoſcentis: & excellentiam paſſionis,qua cogeretur domina de ſua dignitate deſcendere:ſed nunc melius ageret,ſi quæ pridem contempſerat emẽdaret, quàm quod ſecundas preces expectaret. Hoc illa etiam maiore ſtudio ſe feciſſe referebat,& egritudinem ſimulaſſe,& feſtiuitati vel ceremonijs prępoſuiſſe eius amplexum. ſibi autem quod primis ſermonibus non credendo reſultauerat, nulla factum fuiſſe malitia iudicaret:ſignumq; crederet vtilitatis bonorum pręſentium,quod ipſa in ea voluntate perſiſteret:quæ bona quaſi iã poſſideret, ſi eius amore flecteretur,& maioribus frueretur obediens:vindictam vero & odium eum aſſerens ſuſcepturum,ſi eius contemneret dignitatem,ſed etiam dominæ caſtitatem conferre videretur. Neq; enim hoc illum iuuare poſſe dicebat,ſi ipſa ad accuſationem accederet illius,& tentatam ſe ab illo proprio marito mentiretur:magisq; crediturum vxoris ſermonibus Putipharem quàm illius,licet eos ex veritate proferret. Hæc dicente muliere,ſimul & flente,nec miſericordia

Iacob filium ſuum Ioſeph quaſi mortuum Plangit

Gene.39

Ioſeph uenditus

Mulier adultera Ioſeph appetit

eum recedere à caſtitate ſuaſit,nec metus coegit:ſed & preces reſpuit,miniſq; nō ceſſit,metuens iniuſtitiam ſuſtinere,& pati magis quodlibet ſęuius elegit,quam lęticijs frui præſentibus,in quibus etiam conſcius eſſet perditionis ſuæ. Commorabat autem ei nuptias,& viri ſocietatem,& his potiora tribuēda,quàm temporalis ardoris libidini ſupplicabat:nam talibus perpetratis,quæ pœnitentiam magis augerent,dolorem ſumeret,& nequaquam quæ deliquerat emendaret: & timorem nimium eſſet habitura,quando cauſa huius mali nullatenus poſſit abſcondi:viri autem ſuæ ſocietatis adoptionem habitura ſine periculo:inſuper magnam conſcientiæ apud deum fiduciam ſimul & apud homines,tanquam in eius manens amplexibus munda:& apud eum dominæ poteſtatem,& non pro peccato habitura confuſionem:multoq; melius eſſe habere fiduciam in bonis quæ cognoſcuntur,quam in malis quæ timore celantur. Et hæc dicens, & his multo maiora,ardorem mulieris retinere,eiusq; paſſionem ratione conuertere nitebatur. Illa vero ſuo ſtudio vehementius incitata,immittens manum,cum verbis deſperaſſet ſuadere,eum cogere pertentabat.Cumq; fugiſſet iratus Ioſeph, illa eius veſtem tenente qua ſe exuerat,exiliuit è domo. Quæ in formidine conſtituta,ne viro ſuo hoc diceret,iniuriā volens pręuenire,quatenus aduerſum Ioſeph mentiretur excogitauit,vt hoc modo vlciſceretur iniuriam,quæ ita ſuperbe fuerat contempta,præcedere in accuſatione fore ſapientiſſimum ſimul & muliebre credens:Et ſedebat quidem deiecta atq; confuſa ob triſtitiam,quæ fuerat ſua cupiditate decepta,tentamentum corruptionis ſuæ cum ira fingens.veniente autē viro,vultu conturbato,cauſamq; conſulente,fecit Ioſeph accuſationis initium: & velut mortua dixit:Marite,ſeruum nequam cubile tuumviolare volentem caſtiga:qui neq; qualis in domum noſtram venerit recordatus timuit,neq; quātum ex tua bonitate promeruit,mente percepit:ſed pro his cum rebus omnib.bonum ſe præbere debuiſſet,inſidiatus nobis eſt,vt lectum tuum contumelijs afficeret: & hæc in feſtiuitate,captās abſentiam tuam.Qui licet humilis prius videretur, propter tuum metum quieſcebat,non quod eſſet natura benignus. Hoc aūt factum eſt,eo quod indigne & præter ſpem ad honorem acceſſerit. Qui dum fidē totius poſſeſſionis tuę,& diſpenſationem obtinere prævaluiſſet,& ſeniorib. famulis præpoſitus eſſet,tuam quoq; violare tentauit vxorem.Dum vero quieuiſſet in verbis,oſtēdebat veſtem,quaſi dum tentaſſet ei vim facere,reliquiſſet eā. Putifares autem neq; lachrymis vxoris neq; his quę dicebat illa vel videbat ipſe diſcredens,& eius amori cuncta tribuens,examinationem veritatis fieri hō permiſit,vxori tribuens caſtitatem,Ioſeph vero nequam eſſe decernens:& illū quidem miſit in malignorum carcerem,vxori vero potius ornamenta caſtitatis in eſſe teſtatus eſt.

Verba dominæ contra Ioſeph

Ioſeph carceri mancipatur

Ioſeph ſomnia interpretatur,pincernę ac piſtoris.mox regis ſomnium interpretatus maximis afficitur honoribus. Caput IIII

Gene.39

IOſeph itaq; omnia ſua deo cōmittēs,neq; ad ſatiſfactionē,neq; ad integram factorum manifeſtationē cōuerſus eſt,ſed vinculis & neceſſitati tacitus manſuetusq; ſuccubuit:meliorē eſſe confidēs deum,calamitatis cauſam &veritatē ſciētē,quàm illos,qui eum iniuſtæ pœnæ contradiderant,cuius prouidentiæ experimētum repēte.ſuſcepit. Cuſtos namq; carceris,diligentiam eius fidemq; conſiderans,& videns dignitatē formæ,ſubtraxit vincula,& quod erat peſſimū, leuius ei fecit:ciboq; eum vti,quàm vinctis conueniebat,meliore pręcepit,Eis vero qui in eiſdem calamitatibus erant,dum ab ærumnarum onere ceſſarēt,ad colloquiū(vt aſſolet)cōmunionis & ſimilis calamitatis veniētibus,& ad inuicem cauſas pro quibus cōdēnati fuerāt requirētibus,pincerna regis ab eo vehemēter honoratus,eiusq; affectu deuinctus,& cum Ioſeph habens cōpedes,familiarior ei magis effectus eſt. Sapientia nāq; ei videbatur excellere. Quūq; ſomniū vidiſſet,expoſuit:petēs,vt quid ſignificaret,inſinuaret:cauſās,quia ſupra mala regis

Carcerarius cū Ioſeph huius agit Gene.40

Pincerna ſomnii ſolutionem quærit

adhuc

adhuc ei diuinitas ſolicitudinem apponeret ſomniorum. Dicebat ergo vidiſſe ſe trium palmitum natos botros ex vnoquoq; pendere: grandes iam & ad vindemiandum ſpecioſos: eosq; ſe cõprimere in poculo regis, muſtumq; ei offerre bibituro: & illum gratanter ſuſcipere. Quod ergo viderat, hoc eſſe dicebat: poſcebatq;, vt quemcunq; Ioſeph ſortiretur in his intellectum, ei ſuo manifeſtaret eloquio. Ille vero exhortabatur eũ cõfidere, & ſperare ſe in tribus dieb⁹ à vinculis abſoluendum, rege deſiderante miniſterium eius, & rurſus in eo eſſe conſtituendum. Fructum enim vineæ ſignificabat in bono deum hominibus præbuiſſe, quod etiam ipſi libatur, & fidẽ hominibus amicitiãq; paciſcitur. Soluit ergo lites paſſionesq;, & triſtitias aufert his, quibus offertur, & ad delectationem ſæpe conuertit. Hoc ergo dicis, inquit, ex tribus compreſſum botris manibus tuis ſuſcepiſſe regem: bonam igitur viſionẽ tibi ſcito futuram, & præſentis neceſſitatis indulgentiã in tot diebus prenũciantẽ, de quot palmitibus fructũ viſus es vindemiaſſe per ſomnium. Sed memor eſto mei, dum fueris expertus quæ tibi prænunciaui bona: & in poteſtate conſtitutus, non obliuiſcaris in quibus nos derelinquis. Nihil enim peccantes ad vincula venimus, ſed pro cauſa virtutis & caſtitatis, ea quæ reorum ſunt, ſuſtinere damnati ſumus: quando nec in propria delatione eum, qui nobis hęc intulit, iniuriam ſuſtinere voluimus. Et pincernæ qui dẽ (vt aſſolet) audienti huiuſmodi expoſitionem, gaudium erat, expectabatq; interpretationis finem, Seruus autem quidam ſupra piſtores conſtitutus regis, cũ pincerna vinctus in carcere, dum talem Ioſeph protuliſſet de illius viſione ſententiam, in ſpe bona conſtitutus, quum & ipſe ſomnium vidiſſet, petijt Ioſeph, vt & illi quæ prẽterita nocte viderat, quid vellent ſignificare, depromeret. Erat enim huiuſmodi: Tria inquit, caniſtra ferre me vidi, ſuper caput, duo quidem panibus plena, tertium vero obſonio varijsq; cibis, quales ſolent regibus miniſtrari: ſuperuolantes autem alites, omnia conſumpſiſſe. Et ille quidẽ ſimilem expoſitionem futuram ſibi, quæ fuerat pincernæ dicta, credebat. Ioſeph autem animo concipiens ſomnium, dixit ad eum: Velle ſe quidem interpretem ei fore bonorum, & non talium, qualia viſio demonſtraret: Duas, inquit, ei vitæ ſupereſſe dies: hoc enim ſignificare caniſtra, tertia vero eum crucifigendum, & cibum volatilibus eſſe futurum: nihilque fore, quod ferre poſſit auxiliũ. Hæc ergo ſimilem terminum in ambobus, ſicut Ioſeph prędixerat, ſuſceperunt. Prædicto namque die quum natalis eſſet regis, non ſicut rex agens, piſtorem quidem crucifixit: pincernam vero vinculis abſoluens, in proprium miniſterium reuocauit. Ioſeph vero quum duobus annis vinculorum mala ſuſtinuiſſet, nihilque à pincerna prædictorum memoria iuuaretur: deus eum eripere volens è carcere huiuſmodi ei machinatus eſt libertatem: Rex Pharao nocte viſiones ſomniorum videns duas, & cum his vtriuſque expoſitionem, interpretationem quidem oblitus eſt, viſiones vero recoluit: afflictusque in his quæ viderat, nempe quum triſtia viderentur, facto die conuocauit ſapientes Ægyptiorum, volens agnoſcere ſomniorum diſcretionem. Hæſitãtibus autẽ illis, rex potius turbabatur. Pincernæ vero regis videnti confuſionem, memoria reddita eſt Ioſephi, eiusque circa ſomnia ſapientiæ: & accedens ad regem, indicauit ei de Ioſeph, & viſionem quã ipſe vidiſſet in carcere, pariter & euentum: & quod ipſe dixerit crucifigendum ea die piſtorem: & ſibi omnia ſecundum interpretationem ſomnij contigiſſe, prædicente Ioſeph: victumq; eum afferens à Putiphare principe coquorum vt ſeruum, quum diceret ſemetipſum Hebræorum non humilis eſſe generis, nec gloriæ paruę. Hunc, inquit, euocant, nec propter modernam eum calũniam culpans, quæ tuis ſomnijs indicatur agnoſces. Iubente ſi quidẽ rege Ioſeph ad ſuũ vultum adduci, obediũt famuli, diligẽtia ei præcepto regis adhibita. Rexvero eius dextram comprehendens: à iuuenis, inquit, tu enim mihi nunc optimus, & prudentia digniſſimus teſtimonio mei famuli nunciatus es: his ergo bonis, quibus iſte participatus eſt, etiam me fac eſſe cõſortem, pandens quæcunque ſo-

Solutio ſomnii

Piſtor ſomnii coniecturam audit

Gene. 14.

Picerna regi de Ioſeph Suggerit

mniorum prænunciant visiones. Nolo autem te vllo terrore constrictum, blandiri sermone fallaci, & delectabile facere, si re vera sit triste quod vidi. Putabā
Somnium pharaonis enim circa fluuium ambulans, videre me boues pinguissimas, simul & magnitudine præcipuas, numero septem, gradiri de pascuis ad paludē: alias vero tantas numero proxima de palude currere, valde tenuissimas & ad videndum deformes. Quæ dum deuorassent pingues & magnas, nihil adiutæ sunt, crudeli fame detentæ. Post hāc visionem de somno surgens, & turbatus, quidq; esset visio hęc apud me considerans, rursus in soporem solutus sum: & vidi secundum somnium multo mirabilius priori, quod me etiā potius terret atq; cōturbat. Spicas septem vidi ex vna radice natas, capite iam grauatas, & reclinatas ex fructu, & aptas ad messem: & ad hæc alias septē spicas inanes, & infirmas nimia siccitate. Quę
Solutio somnii conuersæ, vt consumerent speciosas spicas, stuporem mihi fecerunt. Ioseph aūt respondens, ait: Visio quidem ista rex, licet duabus formis apparuerit, vnum tamen terminum eūdemq; significat futurorum. Quot enim boues vidisti, animal in aratro fortissimum, à peioribus deuoratas, & spicas à minoribus fuisse cōsumptas, famen Ægypto & sterilitatem æquis totidem annis prænunciat, æquis scilicet primo temporibus felicitatem ferentibus, quorum vbertas posterorum totidem annorum sterilitate consumetur, Erit ergo difficultas rerum necessariarū, quæ inemēdabilis vehementer existat. Signum autem hoc est, quoniam exhaustæ boues quæ consumpserant meliores, satiari minime valuerunt. Deus tamen non vt tristificet, futura prędicit hominibus: sed vt præscientibus leuiora faciat experimenta prænunciatarum rerum. Tu siquidem congregans bona tempore primo futura, facias, vt calamitatem vēturam Ægyptiorum terra non sentiat. Mirante itaq; rege prudentiam sapientiamq; Ioseph & consulente quemadmodum vbertatis tempora dispensarentur, vt posterior sterilitas leuior esse videretur, huiusmodi consilium dedit, vt frugum parcitas haberetur, & non affluenter Aegyptios his vti permitteret, sed quantum sufficeret ad pabulum erogaret: quæ vero superessent, sterilitatis seruarentur in tempora: recondiq; monebat triticum ab agricolis perceptum, vt ad sata tantummodo & expensas ministrarētur alimētorū. Pharao vtrunq; admiratus in Ioseph, & interpretationem somnij pariter & consilium, dispensationem eius rei ipsi commisit: quatenus ageret
Ioseph Aegypto præficitur ea, quæ populo Aegyptiorum & regi æstimaret vtilia: inuentorē scilicet huiusmodi viæ, etiam dispensatorem optimū fore cōfidens. Ille vero potestate sibi à rege collata, ita vt eius vteretur signaculo, & purpura vestiretur, per vniuersam terrā ductus vehebatur in curru: frumentūq; agricolis sufficiēs ad semen, & pabulum singulis metiens, nulli causam significabat, pro qua talia peragebat.

Quomodo Ioseph totius Aegypti administrationem accepit. Et quomodo gessit se erga suos fratres. Caput V

TRiginta siquidem ætatis iam annos transierat, & omni honore collato sibimet à rege fruebatur: quem appellauit Psomphtonsanicon, videns eius intellectum inopinabilem. Significat autem hoc nomen inuentorem absconditorum. Duxit autem vxorem valde dignissimam, filiam Putipharis, qui vnus fuit Heliopolitanorum sacerdos, adhuc virginem, nomine Asseneth, cooperante sibimet rege. Ex hac fuerunt ei filij duo, ante sterilitatis tempus:
Gene. 4 Ioseph uxor & filii Manasses Manasses quidem senior, quod nomen significat obliuionem, eo quod per felicitatem obliuio ei infelicitatis accesserit: iunior vero Ephraim, quod restitutionem significat, eo quod redditus esset libertati maiorum. Aegypto siquidem, secundum expositionem somniorum Ioseph, septem annis beatissime transigente, fames iam annum tangebat octauum: & eo quod non præsensissent casu rum super se malum, laborantes in eo crudeliter omnes, ad regis ianuas confluebant. Ille vero Ioseph vocauit, qui eis frumentum vendidit, factus multitudinis sine dubio saluator: & mercimonium nō cum prouincialibus tantūmodo faciens, sed etiam paratus vēdere peregrinis: omnesq; homines secundū cognatio-

Ephraim Fames exoritur in Aegypto

nes suas

nes ſuas Ioſeph ſolatia merebantur, eius felicitate vtentes. His ita geſtis, dum Chananæa fame crudeliter vexaretur, omnem namq; terram hæc peſtis inuaſerat, miſit etiam Iacob filios vniuerſos in Aegyptum comparaturos frumentum, cõfidens licere tritici cõmerciũ fieri peregrinis: Beniamin tantummodo retinẽs, qui ei ex Rachel fuerat generatus, & erat Ioſeph conſanguineus. Illi ſiquidem in Aegyptum veniẽtes, adierunt Ioſeph, frumentum emere ſupplicantes. Nihil enim erat, quod non illius conſilio gereretur: nam miniſtratio regia tunc vtilis erat hominibus, quãdo Ioſeph honor exhiberetur. Qui dum cognouiſſet fratres nihil de ſe cogitantes, eo quod adoleſcens quidem ab eis abſceſſerat: ad hanc vero ætatem ita peruenerat, vt figura etiam eis ignotus eſſe videretur: quũ magnitudine quoq; dignitatis neque ſuſpectio proueniret, tẽtabat eos vt diceret, quam haberent de rebus omnibus voluntatem. Quibus frumenta quidem non venundabat, exploratores vero rerum principis eſſe dicebat: & ex multis quidem locis eos eſſe congregatos, excuſationis vero cauſa ſe cognatos aſſerere, impoſſibile dicens eſſe viro priuato tales filios, & forma ita clariſſimos enutrire, quum regibus tot filiorum copia eſſet valde difficilis: vt per hæc etiam de patre quę proue niſſent latenter agnoſceret, ſimiliter & vt de fratre ſuo Beniamin audiret. Metuebat enim ne forſitan & in illum, vt in ſe quoq; peccauerant, aliquid deliquiſſent. Illi autem erant in tumultu pariter & timore maximo cõſtituti, periculum putantes ſibimet imminere, nihilq; de fratre mente ſua percipientes, & aſtãtes reddebant pro cauſis ſingulis rationem, Ruben ita concionante primitus, qui eorum ſenior exiſtebat: Nos, inquit, non pro læſione venimus huc, neq; regis negocijs aliqua mala facturi, ſed egentes ſalute, & refugio malorum, quę regionem noſtram obtinere noſcuntur, veſtram vtiq; ſcientes clementiam, quos nõ ſolum ſubuenire ciuibus proprijs, ſed etiam peregrinis mercimonium propoſuiſſe frumenti audiuimus, vt omnibus indigentibus ſalutem maximam pręſtaretis. Quia vero ſumus fratres, & communis nobis eſt ſanguis, clarum quidem hoc facit familiaritas formæ non valde mutatę. Pater autem nobis eſt. Iacob vir Hebręus, cuius exiſtimus filij duodecim, ex matribus quatuor: quibus omnibus viuentibus felices eramus: vno vero mortuo Ioſeph, res noſtræ ad peiora conuerſæ ſunt. Nam & pater immẽſum in eo protrahit luctum: & nos ex calamitate defuncti, & ærumna ſenis affligimur. Venimus igitur pro comparatione frumenti, curam que patris, & noſtrorum prouidentiam Beniamin iuniori fratri reliquimus. Poteris autem mittendo ad domum noſtram agnoſcere, ſi quicquam dicimus mentientes. Ruben quidem huiuſmodi verbis tentabat perſuadere Ioſeph, vt eis meliora decerneret. Ille vero Iacob cognoſcens viuere, fratrémque Beniamin minime interiſſe, tunc quidem in carcerem eos quaſi per otium diſcutiendos iniecit. Tertia vero die educens eos: quando, inquit, aſſeritis, neq; pro malignitate rerum principis huc veniſſe, & eſſe fratres & vnius patris filios, de quo dicitis, hæc ita eſſe mihi manifeſtabitis, ſi relinquẽtes vnum ex vobis apud me, nihil iniuriabile paſſurũ, portantesq; pabula genitori, denuo reuerſi fueritis ad me, fratrem quem reliquiſſe vos dicitis domi, vobiſcum pariter adducentes: hoc enim erit ſignum credibile veritatis. Illi vero in maioribus malis conſtituti flebant, & inter alterutros de calamitate Ioſeph frequenter ingemiſcebãt: tanquam propter id quod in illum cogitauerant, in eis deo vlciſcente, talia ſuſtineret. Ruben autem nimius erat, & eos in huius pœnitentiæ ſermonibus increpabat, ex qua nulla quidem de Ioſeph generaretur vtilitas: illos vero quicquid mali ſuſtinerent, pro vindicta illius taciente deo, fortiter tolerare poſcebat. Hæc autem dicebant ad inuicem, non credentes ſuam linguam Ioſeph intelligere. Omnes autem Ruben increpẽte, habebat deiectio: & pœnitentia ducebantur rerum geſtarum, cur ipſi non cogitaſſent illo tempore: pro quibus quum tunc punirentur, iudicabant deum eſſe iuſtiſſimum. Videns autem eos Ioſeph ſic æſtuantes, per cõpaſſionem ceſſit in lachrymas: nolensq; fratribus apparere, diſceſſit. Et poſt

Gene. 42

Oratio Ruben pro fratribus ad Ioſeph

quam

Retento Si|meone,fra|tres ſinit a|bire

quam reliquit eos,iterum venit ad eos.Et retinens obſidem. Simeon pro reuerſione fratrum,illos ſumentes mercimonium tritici,abire præcepit: iubens miniſtro,vt pecuniã quã pro frumenti emptione detulerant, oneribus eorum latẽter immittẽs,dimitteret eos,illam pariter portaturos.Et ille quidem imperata perfecit.Iacob autem filij venientes in Chananæam , nunciauerunt patri quid eis apud Aegyptum contigiſſet:& quod quaſi exploratores regis illuc veniſſe ſint crediti:dicentibuſq; ſe fratres,& vndecimum apud patrem reliquiſſe, creditum eis non ſit:& quomodo Simeon reliquerint apud principem militiæ, donec Beniamin veniret,& fidem de his quæ à ſe apud eum dicta fuerant , perficeret,rogabantq; patrem,vt nihil metuens, cum eis iuuenculum deſtinaret.Iacob autẽ nihil omnino placebat ex his quæ à ſuis filijs erant geſta,& dum de Simeon detentione grauiter ferret,ſtultiſſimum iudicabat, Beniamin quoq; his malis adijcere. Et ille quidem neq; ſupplicantis Ruben ſermonibus flexus eſt ,licet filios ſuos traderet,vt ſi quid Beniamin in itinere pateretur,occideret eos auus. Illiro hæſitabant in his malis,quos potius cõturbabat argẽtum,quod in ſaccis miſſum latenter inuenerãt. Tritico vero quod delatum fuerat iam deficiente, & fame magis inualeſcente,coactus neceſſitate Iacob Beniamin deliberauit deſtinare cum fratribus.Non enim poterant in Ægyptum venire,niſi pergerẽt cum ſua promiſſione.Quumq; famen augeri quotidie conſpiceret , filijs ſupplicantibus,quid aliud de præſenti faceret,non habebat.Iudas autẽ quum & in alijs eſſet vir audax,&in his apud eum fiducialiter auſus eſt:dicens,non eum debere de fratre metuere,neq; aliquid aduerſi ſuſpicione concipere : quoniam nihil circa eum agendũ foret,vbi deus prouiſor eſſet:& quia quicquid ei immineret,eo etiã apud eum manente omnino contingeret:eos autem ſic palam in perditione pueri adijcere non debere:nec alimentum ex vbertate Pharaonis promiſſum,propter puerum irrationabiliter auferendum : cogitandum autem & de ſalute Simeon:ne dum parceretur profectui Beniamin,ille perimeretur:deo autem de illo eſſe credendum.Quo exhortãte atq; dicente,aut ſaluum reuocari filium, aut ſe cum eo remanſurum atq; victurum,credens ei Iacob,tradidit ei Beniamin:& duplex tritici precium,ſimul & quę apud Chananeos naſcuntur,vnguenta balſami,& ſtacten,& terebinthum,& mel,munera Ioſeph direxit portanda.Multæ vero in egreſſione filiorum à patre lachrymæ fundebãtur, pariter & ab illis. Ille nanque ſi filios ſaluos de itinere ſuo reciperet , cogitabat:illi vero ſi fratrẽ incolumem reperirent,nihil pro eorum triſticia perpeſſum mali . quotidieq; eis mœror ingerebatur.Et ſenior quidem feſſus tolerabat:illi verolibant in Aegyptum,ſpe meliori triſtitiam curaturi rebus præſentibus.Quum vero in Aegyptũ perueniſſent,ſucceſſerunt apud Ioſeph. Timor autem eos non fortuitus perturbabat,ne propter tritici præcium crimini ſubiacerent,velut ipſi furtum ſub calliditate geſſiſſent:& apud præpoſitum Ioſeph multis ſatisfactionibus vtebantur, dicentes,domi ſe in ſuis ſaccis inueniſſe pecuniam,eamq; nunc reportaſſe. Illo itaq; reſpondente,ſe etiam quod dicerent non ignorare,releuati ſunt à timore: ſoluensq; repente Simeon , cum fratribus eum eſſe permiſit.Veniente vero Ioſeph a miniſterio regis,ei munera proferebant,& ſciſcitanti de patre dicebant, quod eum incolumen reliquiſſent.Ille vero cognoſcens ſuperẽſſe Beniamin, ſi is eſſet iunior frater interrogabat,quem vtiq; in præſenti cernebat. Quibus reſpondentibus ipſum eſſe,ait,deum ſemper omniũ eſſe ſuffragatorẽ.Ipſe vero paſſione motus ad lachrymas,diſcedebat,nolẽs ſemetipſum fratribus demonſtrare,ſumpſitq; eos ad cibũ,fecitq; diſcũbere,ſicut erant ſoliti apud patrẽ. Qui dũ circa recumbẽtes benignus exiſteret,Beniamin partibus duplicibus honorabat.

Beniamin cum aliis dimitti|tur

Ioſeph fratrem Beniamin vt furem retinet:tandemq; ſe fratribus manifeſtãs patrem cum tota domo ad ſe accerſit. Cap: VI

Gene.44

DVm vero poſt cœnã in ſoporem fuiſſent conuerſi,iuſſit præpoſitovt & triticũ eis menſuratũ daret , precium̃q; rurſus in eorum ſaccis abſcõderet:in

onere

onere vero Beniamin etiam poculum argenteum, quo bibere congaudebat, immitteret, Hæcitaq; faciebat: experimentum fratrum ſumere volens: vtrum aliquando auxilium ferrent Beniamin pro furto detento & patienti periculum: an certe relinquẽtes eum, tãquam nihil mali ipſi gerentes, ad paterna limina remearent. Quum vero famulus mandata feciſſet, die facto, nihil horum ſcientes Iacob filij, diſcedebant, recipientes etiam Simeon, & duplici gaudio congaudentes, tam propter eum, quam etiam Beniamin reuocantes, ſicut promiſerant, patri. Qui dum abirent, inſequebantur eos equites, ducentes famulum à quo in ſacco Beniamin poculum videbatur immiſſum: & inopinabili equeſtrium inuaſione turbatos, cauſamq; ſciſcitantes, pro qua ſicveniſſent: illi maliuolos appellabant, qui dum honore & muneribus potiti ab eorum domino fuiſſent, neq; munera, neque hoſpitalitatem Ioſeph memoria retinentes, præſumpſerint iniqua in eum committere: & ſcyphum quo ille in conuiuio bibere congauderet auferẽtes, iniuſta ſecum lucra portarent: amicitiamq; Ioſeph, ſuumq; periculum ſi inuenirentur in fraude, ſecundo loco ponentes: minabanturq; eis ſupplicium futurũ: qui nec deum latuerint, nec cum furto fugientes euaſerint, licet miniſterij famulum latuiſſent. Cognoſcetis ergo, dicebant, quid ignorantes de poculo paſſi fuerimus, ſcituri tamen repẽte vos eſſe puniendos. Hæc & his maiora in eos dicẽs famulus increpabat. Illi vero neſcientes hoc factum, eius verba deridebant, leuitatemq; verborum illius famuli mirabantur: quod talem cauſam viris præſumeret inferre: qui dũ precium in ſuis ſaccis inuentum nequaquam retinuiſſent, ſed quod geſtum fuerat nullo ſciente reuocaſſent, multo potius ab huius maleficij voluntate recederent: & quia rei perſcrutationem negatione iudicabant eſſe fideliorẽ, famulum requirere imperabant: & ſi quiſquam rapuiſſe comperiretur, omnes eſſe puniendos, Nihil enim ſibi conſcij habebant fiduciam, vt putabant, omni periculo carituram. Illi vero inquiſionem fieri exigebant, vnius vero fore ſupplicium, qui infurto fuiſſet inuentus. Et dum quererent, omnesq; iam cæteros pertranſiſſent, ſecundum inquiſitionis modum ad Beniamin nouiſſime peruenerunt: non ignorantes, quomodo in illius ſacculo poculum abſcondiſſent: ſed ſubtilem inquiſitionem ſe facere ſimulantes. alij ſiquidem de ſuo timore liberati, de Beniamin videbantur eſſe ſoliciti: confidebant tamen, quia nec in illo poſſet maleficium inueniri: increpabantq; eos qui fuerant perſecuti, velut eis multum proceſſuris, impedimentum itineris attuliſſent, Quum vero ſcrutantes onus de ſacculo Beniamin inuentum poculum protuliſſent, in luctum & gemitum omnes repente conuerſi ſunt: & indumenta rumpentes, flebant fratrem ſuum pro furti crimine puniendum, ſéque mentitos patri de ſalute Beniamin. Creſcebat autem eis hoc malum ex eo quod iam credentes ſe triſtitiam deuitaſſe, rurſus in fratris ſui malis inciderent: & paternæ ſuper illum triſtitiæ cauſam ſe fore dicentes, qui vim patri feciſſent, vt eum cum eis vnà dirigeret. Equites ergo ſumentes Beniamin, ad Ioſeph ducebant, fratresq; pariter ſequebãtur. Ille autem dum illum quidem cerneret in cuſtodia poſitum, illos autẽ luctuoſo ſchemate laceratos: quid, ait, ŏ maligni aut de mea clementia, aut de prouidentia dei cogitantes, talia in hoſpitem & benefactorem facere præſumpſiſtis? Illis autem in ſupplicium ſe tradentibus pro ſalute Beniamin, & rurſum recordantibus dicentibusq; beatiorẽ eſſe Ioſeph, qui ſi quidem mortuus eſſet, à vitæ triſticia liber eſſet, ſi vero viueret, quia pro illo ſuper eos deus vindictam inferret, aſſerentibus autem ſe eſſe amaritudinem patris, quia triſticiam quam pro illo hactenus haberet, etiam de Beniamin ipſi ei rurſus adijcerent, Ruben etiam eos inter hæc vehemẽtius increpabat. Ioſeph ergo dicente, illos quidem à ſe abſolui, à quibus in nullo fuerat læſus, ſolamq; ei ſufficere pœnam fratris, neq; enim iuſtum eſſe illum dimitti propter eos qui in nullo deliquerant, neq; eos cum fure puniendos, ſed etiam abeuntibus ſe præbere ſecuritatem, omnes quidem tenuit ſtupor, & dolore huiuſmodi paſſionis obmutuerunt. Iudas autem qui etiam

Inquiſitio ſit per ſingulos filios Iacob

Beniamin quaſi reus capitur

patri

patri persuaserat, vt adulescendum dirigeret, & in alijs erat vir efficax, pro fratris salute se decreuit opponere: Licet crudelia, inquit, opera cõmiserimus in te, & supplicio digna: iustumq; sit omnes nos subiacere torméto, licet non sit iniquitas omnium, sed vnius iunioris: tamen desperantibus de eius salute, spes relicta est nobis de tua benignitate, & euadendi nobis, te pollicente, periculum. Et nũc non ad nos respiciens, nec malefacta considerans, sed ad tuam naturam conuersus, virtutem potius exerce non iram, qua alij cum fortitudine parui sint, non in maximis solummodo, sed etiam in fortuitis sumentes vtuntur. Tu esto magnanimus, neq; vincaris ab ita, vt eos perimas, qui neq; suam potuerunt tueri salutẽ, sed à te eam sumere popoſcerũt. Non enim modo eam primitus nobis donas, sed dum frumentorum veniſſemus ad emptionem, velociter & opulentiam donasti ciborum, & nostris familiaribus vberrime deferenda præbuisti, quæ periculum sustinentes à peste famis eriperent. Nec despicias pereuntes egestate rerum necessariarũ nec punias quividentur deliquisse, & circa beneficium quod à te nobis splendidissime collatũ est, inuidiæ calamitate damnatis, permaneat tua grátia, alio tamen modo data. Saluabis enim, quos ob hoc etiam nutristi: animasq; quas fame laborare non passus es, à morte tuis muneribus liberabis: quatenus hoc ita mirabile sit & magnum, vt & animas nobis dones, & præbeas indigentibus vnde possint permanere. Reor enim deum causam hanc præparasse, virtutem tuam circa nos volentem cunctis ostendere: nosq; in hac ærumna constituisse, vt iniquitatibus in te peccantiũ videreris ignoscere, & non solis ob aliam causam indigentibus tuę clementiæ adminicula condonares: quanquam & hoc magnum est, si benefiat inopibus: principale tamẽ existit saluare quenquam eorum, qui pro delicto in se commisso debeant pœnas exoluere. Nam si paruas læsiones deliquentibus dimittere, laudem attulit multis, iracundiam cohibere in his, pro quibus vita peccantium sit obnoxia, diuinæ cognoscitur esse naturæ. Et ego quidem nisi patrem scirem quemadmodum in amissione filiorum affligitur propter Ioseph mortem, nequaquam quantum ad nos attinet, salutis verba proferrem, nisi forsitan hoc tuis moribus donarem: quorum est proprium etiam hos saluare, qui tribulantur in huius morte: sed etiam præberemus nos passuros quęcunq; velles. Nunc autem non nostri miserentes, licet iuuenes simus, & nõdum fruentes vitæ bonis, moriamur: sed de patre cogitantes, & senectutis illius miserentes has tibi preces offerimus, & cõmendamus animas nostras, quas tibi nostra malignitas tradidit ad supplicia perferenda. Nam neq; ille malignus est, neq; nos tales futuros genuit: sed quum sit benignus, & vt experiatur talia, non sit iustum, etiam nũc absentibus nobis, pro nobis suspectus affligitur. Quum autem audierit perditos, etiam causam mortis amarissimæ sustinebit, & ob hoc vitam suam multo citius derelinquet: ita vt eam conuersationis nostræ turpitudo corrumpat, pessimũq; faciat de præsenti luce discessum: & dum ad alios studeat nostra bona pandere, vt nostri actus neq; sentiantur, efficiet. In hac ergo ratione constitutus, licet mala te nostra commoueant, tuam iusticiam dona patri: vt propter illius misericordiam maiora dicaris facere, quã cogaris pro nostra malitia: nec senectus eius in desolatione defecta consistat, aut nostra perditione deficiat. Verere patrum nomina hoc ei condonans. In hoc itaque & tuum honorabis genitorem, & tibi honorem præstabis, quum iam hac appellatione potiaris: & in ea sine passione seruaberis à deo patre cunctorum: in quo per communionem huius nominis pie agere comprobaberis, nostri patris habẽdo misericordiã, ne fraudatus filijs aliquid patiatur. Tua sunt ergo quæ nobis prębuit deus, habentis vtiq; potestatem & auferre & dare, nihilq; ab eius gratia differentis. Nam dum quilibet in vtrunque habuerit potestatem, optimum est, vt hac in bonis vtatur: & potestatem quæ in malo est, tanquam si non sit, obliuiscatur: quasi hoc solum concessum sit, vt de salute sit cogitandum. Tu vero omnes nos saluabis ignoscendo fratri, in quibus infeliciter egit: neq; enim vita nobis est hoc

punito,

punito,quo non licebit ad patrem remeare iam quaſi defuncto: Supplicamus ergo domine,vt ſi decreueris fratrem noſtrum occidi,nos cum eo punias,tãquam delicti participes. Non enim patimur noſipſos,quaſi propter mortui tribulationem afficere: ſed tanquam ſimiles eius malitię exiſtentes,ita debemus interimi. Et quoniam vt iuuenis deliquit,nec dum prudentia roboratus,& humanum eſt talibus veniam tribui,hoc tibi relinquo,& vlterius verba proferre ceſſabo: & ſiquidem nos condemnare volueris, ea quæ dicta non ſunt,non videbuntur nos ad triſticiam deducere: ſi vero abſolueris,etiam illa in tuæ benignitatis conſcientia reuolue,quia non ſolummodo nos ſaluabis, ſed etiam vitam redonabis: propter quod potius iuſtior apparebis,quando plus nobiſipſis probaris de noſtra ſalute ſolicitus. Si autem culpam caſtigare mauis, me magis pro iſto caſtigans hunc patri remitte ſi vero aliquem tibi retinendum iudicas ſeruum, ego vtilitatibus tuis miniſter potior,quanto aptior,ſicut vides, ad vtraſque paſſiones exiſto. Iudas itaque omnia ſuſtinere pro fratris ſalute libẽter habens, proſtrauit ſe metipſum ante pedes Ioſeph,ſi quo modo eius iram flectere potuiſſet. Proſtrati ſunt etiam fratres vniuerſi fluentes, & ſemetipſos pro anima Beniamin neci tradentes. Ioſeph autem animi ſui paſſionibus victus,& nequaquam valẽs iræ tolerare figmentum,iuſſit quidem abire præſentes, vt fratribus ſe tantummodo *Gene 45*
demonſtraret. Diſcedentibus autem omnibus, ſemetipſum fratribus indicauit,dicens: Virtutem quidem veſtram atque fauorem circa fratrem veſtrum valde collaudo, & meliores quàm ſperaram ex his quæ in me cogitaſtis inuenio. Hæc autem omnia feci,experiri volens amorem veſtræ fraternitatis. Naturaliter autem neq; circa me malignos vos arbitror extitiſſe,ſed dei voluntate factũ eſt: quo & nunc bonorum adeptio,& in futuro,ſi propitius deus nobis fuerit,conferenda ſit. Patris ergo ſalutem inopinatam cognoſcens, talesq; vos circa fratrem inueniens,neque illorum quæ in me commiſiſſe putamini, vlterius recordabor. Ceſſabo autem & ab odio malignitatis,quod ſuper his habebam: & tanquam fuerint voluntate dei completa,& ſtatus præſentis mihi vos ſitis occaſio, gratiam me habere profiteor: vosq; ipſos volo illorum obliuionem ſumentes,magis delectari in illo,quod tunc inconſiderate feciſtis,dum ad huius termini qualitatem cauſa peruenerit,quam confuſionem grauiter ferre propter hæc quę putamini deliquiſſe. Non ergo videatur vos contriſtari,quod aduerſum me malignam protuliſtis ſententiam: nec pœnitentia vos eius afficiat,quando impleri non potuerunt quæ fuerant cogitata. Exultantes ergo in his quæ à deo facta ſunt,ite hæc nunciantes patri,ne etiam pro veſtra conſumptus ſolitudine,ſplendorem meæ felicitatis obſcuret: ſi ante quàm ad meum veniens vultum, præſentiumq; rerum potitus,hac luce priuetur. Ipſum ergo,veſtrasq; coniuges, liberos quoque,& cognationem ſumentes,huc migrate. Non enim abſentes oportet eſſe bonorum meorum mihi chariſſimos,in ſuper & fame annis adhuc quinque permanſura. Hæc quum dixiſſet Ioſeph,amplexus eſt fratres. Illis vero in lachrymis & in triſtitia conſtitutis,ſuper eo quod cogitauerant contra illum potius vi debatur eſſe ſupplicium bona voluntas fratris. Et tunc quidem erant in epulis.

Rex autem audiens veniſſe ad Ioſeph fratres, lætatus eſt eximie: & tanquã in proprijs bonis affectus,præbenda eis & vehicula tritici plena,aurumq; ſimul & argentum patri portandum decreuit: ſumentesq; illi dona regis & ampliora fratris,alia quidem patri ferenda,alia ſibi ſingulis habenda,gaudebant: maiori busq; muneribus donato Beniamin,exultantes abibant.

Iacob audito quia Ioſeph viueret in Aegypto,& clarus haberetur,deſcendit ad eum cum tota domo ſua. Cap. VII

QVum ergo reuertentibus filijs. Iacob de Ioſeph cognouiſſet,quia nõ ſolum euaſiſſet mortem,pro qua degebat in luctu,ſed etiam viueret clara felicitate,& cum rege totam Aegyptum ſua prouidentia gubernaret: nihil qui

dem horum quæ ei fuerant nunciata, incredibile iudicabat, cogitans de maximis operibus dei, & ipsius æquitate. Et licet medio tempore afflictione defecisset, repente tamen profectus est ad Ioseph. Et quum peruenisset ad puteum iuramenti, sacrificauit ibi deo, metuens ne propter felicitatem Aegypti, filijs amantibus habitationem prouinciæ, nequaquam ad Chananæam soboles eorum reuersa teneret eam, sicut deus promiserat: aut ne prçter dei voluntatem eorum in Aegyptum oriretur aduentus: super hæc autem formidans ne prius à vita recederet, quam ad Ioseph faciem perueniret. Dũq; has haberet cogitationes, in soporem resolutus est: astititq; ei deus, & secundo nomine vocans, respondentiq; quis esset, ait: Non est iustum ignorare te deum, qui semper præsidio tuis maioribus fuit, & post eos etiam tibi. Nam quum te pater primatu priuasset, hũc ego tibi restitui: & meo fauore solus in Mesopotomiam missus, & bonas nuptias adeptus es, & filiorum multitudinẽ, pecuniarumq; plenus, ad propria remeasti: permansitq; tibi omne genus prouidentia mea saluum, & Ioseph filium tuum, quem te perdidisse putabas, ad maiorem bonorum adeptionem culmenq; perduxi: & Aegypto dominum, vt paululum à rege videatur differre, constitui. Assum vero nunc, dux tibi futurus in hac via, vitamq; tuam in manibus Ioseph finiendam esse nunciaturus, longumq; per seculum tuam sobolem in principatu & gloria mãsuram prænuncians, eamque in terra quam promisi constituendam. In hac ergo visione confidens, promptior in Aegyptum cum filijs & eorum omnibus properabat. Erant ergo omnes septuaginta. Nomina vero eorum significare mihi nõ videtur, & præcipue propter difficultatem eorum. Vt tamen ostendam eis, qui non arbitrantur nos de Mesopotamia esse, sed ex Aegypto: necessarium iudicaui nominum quoq; facere mentionem. Iacob quidem filij erant duodecim, quorũ Ioseph iam prius abierat. Eos vero qui post eum profecti sunt, & eorum sobolem demonstrabo. Ruben itaque fuerunt quatuor filij, Henoch, Phalech, Ezrom, Charmi. Simeon autem sex habuit: Iemuel, Iamin, Ohad, Iachin, Zohar, Saul. Leui quoque filij tres fuerunt: Gerson, Çaath, Merari. Iudæ autem filij fuerunt tres: Sela, Pharez, Zara. Duo autem nati de Pharez: Hezron, & Hamul. Isachar quatuor habuit: Tholas, Phuua, Iob, Simeon, Tres autem Zabulon habuit filios: Sered, Elon, Iaheleel. Hoc ergo genus de Lia descendit, cum qua etiam ascẽderat & filia eius Dina. Sunt ergo isti omnes triginta tres. Rachel autem filij fuerunt duo, quorum Ioseph quidem fuerunt filij: Manasses, & Ephraim. Bẽiamin autem decẽ, Bela, Becher. Asbel, Gera, Noemá, Echi, Mupim, hupim, Ared, Iaros: isti quatuordecim superiorib9 additi, fiunt numero septem & quadraginta: & legitimum quidem Iacob hoc genus fuit. De Bala vero famula Rachel fuerũt Dan, & Nepthalim: quem sequebantur filij quatuor: Iachzeel, Guni, Iezer & Silam. Dan autem vnigenitum habuit filium Asom. His itaque additis super illos quos prædixim9, quinquaginta & quatuor numero adimplentur. Gad autem & Aser nati sunt ex zelpha, quæ fuit famula Liæ: fueruntque filij Gag, septem: Zephion, Hagi, Suni, Ezebon, Eri, Erodi, Ariel. Aser fuit filia Sara, & masculi numero sex, quorum nomina sunt, Iemna, iesua, Iesui, Beria, Heber, Melchiel, Isti quum sint quindecim, adiectis eis prædictis quinquaginta & quatuor, memoratus numerus completur, reputato cum eis iacob. Cognoscens autem ioseph aduenire patrem (nam iudas præcedens eius aduentum nunciauerat) occursurus egressus est, eiq; in ciuitate, quæ Heroum vocatur, apparuit. Ille ex inopinata magnaq; lætitia penè ad defectum mortis vsq; peruenit, sed eum recreauit ioseph, licet nec seipsum retinere potuerit, vt propter nimiam læticiam talia minime sustineret, non tamen qua pater passione deuictus est. Deinceps illum quidem cum quiete venire iubens, & ipse quenq; fratrum suorum sumens pergebat ad regem, dicturus ei aduenire iacob cum genere suo. Ille vero hoc lætus audiuit, iussitque Ioseph, vt diceret eis, quam vitam se habere delectarentur, vt eos degere ita decerneret. Ille

Genealogia filiorum iacob

Genes. 47

ret. Ille vero optimos paſtores eos eſſe reſpondit, nihilq; aliud præter hoc ſolũ modo velle: & vt non ſeparatim, ſed vt omnes pariter habitarent, atque prouidentiam facerent patris, quatenus & Ægyptijs gratus eſſet, & nihil quod illorum eſſet, iſtis imponeret. Ægyptijs enim abominabilis erat conuerſatio paſtoralis. Veniente vero Iacob ad regem, & ſalutante pariter, & pro eo orante, Pharao ſciſcitabatur, quanto tempore iam vixiſſet. Illo vero, centum & triginta annorum ſe eſſe, dicente, longinquitatem vitæ Iacob miratus eſt. Cum vero dixiſſet, quod pauciores annos vixerit quàm eius maiores, conceſſit ei vt cum filijs ſuis in Heliopolitana vrbe conuerſaretur. Illic enim paſcua etiam paſtores eius habuerunt. Fames igitur Aegyptijs augebatur, & peſtis eos potius inopes aciebat, quum neque fluuius terram irrigaret. non enim creſcebat (vt mos erat) neq; pluerat deus, quum vtiq; per ignorantiam futura prouideri nequiuerint. Ioſeph autem ad pecunias dante frumenta, quum eis etiam hæ deficerent, de ſuis opibus & mancipijs triticum comparabant: & quibuſcunq; pars eſſet terræ aliqua, hanc pro precio alimenti cedebant. Sic itaq; rege omnium poſſeſſionum dominio facto, alij alibi migrauerunt, quatenus regiones eorum fierent regi firma poſſeſſio, præter ſolummodo ſacerdotum. His enim regio ſua ſeruata eſt. Nõ ſolum ergo eorum corpora ad ſeruitutem peſtis adduxit, ſed etiam mentes, ita vt de cętero ad turpem egeſtatem alimentorum venire cogerentur. Imminuenteve ro fame, & fluuio terras inaudante, & fructus ea abundanter referente, Ioſeph ad vnam quanq; ciuitatem veniens, eiusq; multitudine congregata, eandem terram quam ipſis cedentibus rex habere poterat ſolusq; frui, in toto redonabat, & velut poſſeſſionis proprię laborem eos amare poſcebat, quintam ſolummodo partem frugũ regi ſoluturos pro terra quam illis dabat. Illos ergo inopinatæ terræ dominos conſtitutos lętitia comprehẽdit, ob quã rem pręcepta quoq; ſunt cõſtituta. Hoc ergo modo dignitas Ioſeph apud Aegyptios potior habebatur, maiorq; fauor ab eis regi collatus eſt: & vt quintam frugum partem regi perſoluere deberent, apud reges etiam poſteros lex iſta permanſit.

Fames inualeſcit & Ioseph frumenta uendit

De morte Iacob, & ſepultura qua ſępultus eſt in Hebrõ à filijs: de morte quoque Ioſeph & fratrum eius. Cap. VIII

IAcob autem ſeptem & decem annos in Aegypto commoratus eſt: & languore confectus præſentibus ſibi filijs, quum optaſſet alijs quidem poſſeſſione bonorum: & prædixiſſet eis per prophetiam, quemadmodum ex eorum generatione habituri eſſent poſteri Chananæam, quod etiam multis poſt temporibus eſt effectum: & quum Ioſeph magnis præconijs prætuliſſet, quia malorum memoriam circa fratres non habuerit, ſed benignus potius fuerit: & donauerit eos bonis innumeris, quæ nec benefactoribus ſoleant repenſari, præcepit quoque ſuis filijs, vt Ioſeph natos, Ephraim & Manaſſen in numerum ſuum acciperent, diuiſuri cum eis Chananeam, de quibus poſt hæc loquemur: popoſcitq; ſimul, vt ei ſepultura fieret in Hebron: & moritur quum vixiſſet annos ſeptem & quadraginta ſimul & centum, in nullo maiorum ſuorum cultu diuinę pietatis inferior: retributionemq; promeruit, quam iuſtum erat ita benignum accipere. Ioſeph itaque concedente ſibimet rege, patris corpus in Hebron reducens, multa largitate ſepeliuit. Fratribus autem reuerti cum eo nolẽtibus, quum terror eos haberet, ne illos patre mortuo caſtigaret, propter nequitiam quam ei fecerant, nec vlterius circa eos mitis exiſteret ſatisfecit eis, vt nihil metuerent, neque talium habe rent ſuſpicionem: multaque bona quæ ſecum detulerant, donauit: nihilque quod circa eos benigne debuiſſet impendere, dereliquit. Mortuus eſt autem & ipſe, cũ vixiſſet annos centum & decem, virtute mirabilis, & omnia ratione diſponens, poteſtatemque ſuã humiliter agens: quod vtique huiuſmodi felicitatis cauſa ei fuit apud Ægyptios, & aliunde ſcilicet venienti, & talem qualem dudum diximus paſſo calumniam. Mortui ſunt etiam eius fratres feliciter in Aegypto conuiuentes: quorum corpora poſt vitam illorum reportantes poſteri eorum, in He-

Gene. 47 48. 49

Iacob langueſcit

Iacob moritur

Gene. 50

Ioſeph moritur

Ossa Ioseph bron sepelierunt. Ossa vero Ioseph nouissime, quando Hebræi egressi sunt ex Aegypto, in Chananæam reportauerunt, sic enim eos coniurauerat Ioseph. Horum ergo vnusquisq; qualiter se habuerit, quibusque laboribus obtinuerint Chananæam, significabo: causamq; narrabo primitus, pro qua Aegyptum deseruisse videantur.

De oppressione filiorum Israel in Aegypto: & de natiuitate Mosi educationeq;: & de sacrorum scriba, qui voluit interficere puerum. Cap. IX

Exodi.1 AEgyptijs siquidem delicatis & desidiosis in laboribus existentibus, & alijs libidinibus valde subiectis, etiam propter amorem lucri contigit, vt pessime circa Hebræos inuidia eorum felicitatis afficerentur. Videntes enim Israelitarum genus augeri, virtute & laboris ingenio, atque diuitiarum affluentia valde nobilitatos, contra se eos augeri suspicabantur: oblitiq; bonorum propter longinquitatem temporum, quę meruerant per Ioseph, regnoq; translato ad aliam domum, crudeliter opprimentes Israelitas, studebant varias illis inferre miserias. Fluuium nanq; per multas deriuationes eos diuidere, murosq; ciuitatib. ædificare, & fossata circunducere, vt eas inundare fluuius non valuisset, & pyramidas ædificare præcipiebant, vt nostrum hoc modo genus attererent. *Præfagium de Mose* Omnes ergo artes efficientes, & in laboribus assueti, quadringentorum annorũ tempus in his miserijs extiterunt, eratq; hæc inter eos pugna, vt Aegyptij quidem vellent laboribus Israelitas consumere, illi vero meliores semper eorũ se præceptionibus exhiberent. Dum vero in his essent vtriq; rebus, causa qua magis studerent in exterminationem generis nostri semper Aegyptij, huiusmodi fuit: Quidam sacrorum scriba (cum sint experti de futuris prædicere veritatem) enunciauit regi pariendum quendam illo tempore inter Israelitas, qui humiliaret quidem Aegypti principatum, augeret autem suo cremento Israelitarum genus, virtuteq; transcenderet vniuersos, & gloriam in perpetuum memorabilem possideret. Cuius consilio iussit rex, vt omne masculinum quod ex Israelitis nasceretur, iactantes in fluuio consumerent: custodiendosq; conceptus Hebręarũ, & partus earum obseruare præcipiens Aegyptijs obstetricibus. Ab eis enim hoc officium iubebat impendi, quas propter cognationem credebat regis non trãscẽdere iussionem. Eos autem qui contemnerent hoc præceptum, & saluare partus earum occulte præsumerent, perimi cum sua generatione præcepit. Hanc ergo illi sustinebant crudeliter passionem, & nõ tantum dolentes quod filijs priuarentur, aut quia dum parentes essent, ad perditionem filiorum sibi nascentiũ ministrarẽt: sed etiam ex illa cogitatione qua eorum deleretur genus, quando nati quidem eorum necabantur, ipsi vero paulatim redigebantur ad nihilum. Et illi quidem erant in illo malo positi contra vero dei voluntatem nemo poterat prę ualere, nec si innumeris hoc artibus exercerent. Puer itaque quem prædixerat ille sacrorum scriba, latenter regia cautela nutritus est: & verax in his quæ

Exodi 2 per eum facta sunt, ille qui prędixit, inuẽtus est quod hoc modo gestum est: Amramis vnus Hebræorum nobilis, cum metueret pro cuncta gente, ne defectio in nutrienda iuuentute proueniret: & grauiter hoc ferret, ne vxor eius pareret: dũq; in hæsitatione consisteret, ad dei supplicationem conuersus est, rogans, vt aliquam miserationem hominũ haberet, qui in nullo eius religionem contemnere viderentur: daretque eis rerum libertatem, pro quibus illo in tempore affligebantur. Deus autem misericordiam eius habens, & ad supplicationem eius aures inclinans, astitit ei per somnium, & nequaquam eum desperare de futuris exhortabatur, pietatisq; eorũ se dicebat habere memoriam. Et propterea retributionem esse prębiturum: & dudũ quidẽ eorũ maioribus hoc donasse, vt ex paucis magna eorũ fieret multitudo: Et Abraham quidem solum de mesopotamia in Chanaan venisse, factumq; loc upletem: & inter alia dum vxor eius ad genus fuisset primitus sterilis, deinde eius voluntate ad hoc habilis facta, genuisset filium: & reliquisset Ismaeli quidem & qui ex eo fuerunt, Arabiam regionem: Che-

turæq

turæ autem filijs Troglodyticē: Iſaac vero Chananęam. Qui dum meo, inquit, pugnaſſet auxilio fortiter, ſemper vicit. Iacob autem etiā cōtribulibus ſuis fuit ignotus, qui deinceps magnitudinem felicitatis cum qua vixit, etiam ſuis poſteris dereliquit. Qui cum ſeptuaginta in Aegyptum venit, & vltra ſexcēta milia iā eſtis effecti. Nunc autē me vtilitatis veſtrę & tuæ gloriæ ſcito prouidentiam communiter habiturum. Is enim puer, cuius generationem Ægyptij metuētes, cuncta perdere decreuerunt quæ ex Iſraelitico ſemine generantur, tuus erit. & diſperdet quidem eos qui eius interitum intendebant, nutritusq; mirabiliter, Hebræorum quidem genus ab Ægyptiorum neceſſitate liberabit: eritq; eius memoria quantiſcunque temporibus permanſerint vniuerſa apud homines, nō ſolum Hebræos, ſed etiam alienigenas gentes, me vtique & alia præbente tibi, & his qui de te naſcituri ſunt. Erit autem etiam ei frater huiuſmodi, qui meum habeat ſacerdotium, & ipſe & qui de eo fuerint cūcto tempore procreati. Dum ergo hęc illi viſio fuiſſet oſtenſa, ſurgens Ammiramis indicauit hoc Iochobel vxori ſuæ, maiorq; timor eis alloquio huius viſionis inſtabat. Non enim de filio ſolummodo eis eſſe videbatur formido, ſed etiam pro magnitudine futurę felicitatis. His tamen quæ prænunciata fuerant à deo, fidem partus prębuit mulieris. qui cuſtodes latuit per conceptus ſui ſilentium, ex eo quod non vehementer ei dolores inſiſterent. Et tribus quidem menſibus apud ſemetipſos occulte nutrierunt infantem. Deinceps autem metuens Ammiramis, ne captus regiæ iræ ſuccumberet, & ipſe cum puero deperiret, & dei prouidentiam excluderet, deliberauit potius hoc modò pueri conſulere ſaluti, prouidentiāq; latendi hanc eſſe iudicauit. Nā illud erat incertum, cum periculum immineret non ſolum puero, qui occulte nutriebatur, ſed etiam nutrienti: deumq; iudicauit omnem habiturum cautelam, quatenus in nullo quæ promiſerat eſſet mendax. Hæc cogitantes, vas rotūdum ex vimine complicitum, velut alueoli magnitudine præpararunt, quod ſufficeret vt infans ibi ſpatioſe iaceret. Deinde vnxerunt illud bitumine. Natura nāque bituminis eſt, vt in viminalibus vaſculis acceſſum aquæ poſſit coercere. Illic ergo mittentes infantem, & circa fluuium ponentes, eius ſalutem domino reliquerūt. Et fluuius quidem eum ſuſcipiens deportabat. Maria vero pueri ſoror matris iuſſione cuſtodiebat, quò illud vaſculum portaretur intendens. Tunc itaque deus oſtendit, humanam prouidentiam nihil eſſe: ſed omnia quæcunq; vult ipſe fieri, effectum optimum protinus adipiſci: nec pręualere quidem eos, qui pro ſua cautela alios quocunque condemnare nituntur interitu, multoq; ſtudio hoc implere conantur, cum inopinabiliter illi ſaluentur, & penitus ex medio periculorum inueniant ereptionem, dei ſolius voluntate. Tale ergo aliquid circa hūc infantem geſtum, aperta virtute dei probatum eſt. Thermut igitur erat filia regis. hęc dum luderet circa littus fluminis, portari à fluuio illud vas conſpiciens, pręcepit vt ad ſe ille alueus portaretur. Venientibus autem qui ad hoc fuerant deſtinati cum alueolo, videns infantem valde gauiſa eſt, propter pulchritudinem & ſpeciem eius. Tanto enim ſtudio deus circa Moſen vius eſt, vt ab ipſis qui propter eius natiuitatem decreuerant interimere omne genus Hebræorum, alimento & cura dignus haberetur. Iuſſitq; mulierem adduci Thermut regis filia, quæ daret infanti mamillam. Quo non accedente ad illius vbera, ſed euitāte, & hoc in multis mulieribꝰ faciente: Maria his aſſiſtens quę flebāt, nō vt quaſi de induſtria videretur, ſed in turba aſtare, ait: Fruſtra ŏ regina has mulieres ad nutrimentum vocas, quæ nullam ad eum cognationem habent. Si vero aliquā Hebræarum mulierum adduci præceperis, puto tanquam contribulis ſuæ, poterit vbera excipere. Cumq; putaretur bene dixiſſe iuſſit hanc abire, vt aliquā quę lactare eū poſſet adduceret. Illa vero accepta huiuſmodi poteſtate, reuerſa eſt, ducens matrem nulli cognitam: infansq; grate quodammodo ad eius acceſſit vbera, & ſupplicante regina commiſſum eſt ei cum omni diligentia pueri nutrimentum. Cui ſecundum euentum rerum, nomen impoſitum eſt, eo quod de flu-

Trium menſium Moſes exponitur

De Thermut filia Pharaōis

mine ſit ſaluatus. Aquam enim Moy Ægyptij vocant. Eſis vero ſaluatus. Cõponẽtes itaque hoc ex ambobus, Moyſes ei nomen impoſuerunt, id eſt, ex aqua ſaluatus. Et erat indubitanter ſecundum dei proloquium, prudentiæ magnitudine & laboribus ſapientium Hebræorum nimis induſtrius. Huic igitur Abrahã pater ſeptimus erat. Erat enim iſte Ammiramis filius, qui fuit ex patre Chaath, qui natus eſt de Leui: Leui vero de Iacob, qui fuit ex Iſaac filio Abraham. Erat autem ei ſapientia non pro ætate conceſſa, ſed ſua menſura multo ſuperior: & ſe niorem huius rei facultatem in infantia demonſtrabat, maioremq; ſpem actio eius iam tunc, quàm viri perfecti gerebat. Et cum trimus fuiſſet effectus, de9 mirabiliter eius ſtaturę eleuauit ſpatium. Nam quantum ad ſpeciem, nullus erat ita ſeuerus, vt Moſen videns, eius pulchritudinem non amaret: multisq; contingebat, dum eum cernerent per plateam ferri, vt conuerterentur quidem ad aſpectum pueri, & ea in quibus videbantur ſtudium habere, deſererent, delectati potius eius viſione. Erat enim in eo infantilis multa gratia, & excellenter circa eũ ac decenter exiſtens, retinebat inſpiciẽtes. Hunc ergo cum talis eſſet. Thermut ſibi filium adoptauit, cum ſobolem legitimam non haberet. Et cum aliquando portaſſet Moſen ad patrem, oſtẽdebat eum, quaſi de ſucceſſione cogitaret, ſi voluntate dei proprium filium non haberet, dicebatque: Nutriui infantem forma diuinum, & prudentia valde fortiſſimum, mirabiliterque de fluminis gratia condonatum, quem meum quidem decreui filium eſſe, tui vero imperij ſucceſſorem. Hæc dicens, poſuit in manibus patris infantem. Ille vero ſumens eum, & ad pectus applicans per amorem, pro filiæ gratia impoſuit ei diadema: Moſes autem cõuoluens illud proiecit in terram, quaſi per infantiam, calcauitque ſuis pedibus, quod regi ferre videbatur augurium. Contemplatus autem ille ſacrorũ ſcriba, qui eius natiuitatem prædixerat, ita futurum ad humiliationem principatus Ægyptij: impetum fecit vt eum occideret. & terribiliter clamans ait: Hic eſt ille puer ŏ rex, quem nobis deus occidendum oſtendit, vt de cætero timore careamus. Teſtimonijs enim oſtenditur, quod tuum inuaſurus eſt principatum. Iſto nanque perempto, Ægyptijs quidem timor eius tolletur: Hebræis autem ſpes confidentiæ, quam propter eum habere creduntur, auferetur. Quæ cum dixiſſet, vix pręualuit eum abripere Thermut: cum etiam rex ſegnior eſſet ad eius necem, deo eum huiuſmodi propter prouidentiam ſalutis Moſaicæ faciẽte. Alebatur itaque multa ſolicitudine: & Hebręis quidem ſpes in eo erat optima circa cuncta, ſuſpicionem vero eius crementum generabat Ægyptijs.
Et cum nullus eſſet certus, vel ſi rex occideret infantem, aut cognatum per adoptionem faceret, aut aliorum quilibet, quid amplius Ægypti verſutiæ vel vtilitati prodeſſet, ex quo iam non metuerunt de præſcientia futurorum, abſtinebãt omnes ab eius nece.

Moſes ſeptimus ab Abraham

Pulchritudo Moſi

De diademate Pharaonis

Poſt quam creuit Moſes, iniunctum eſt ei bellum Aethiopicum: vbi bello feliciter geſto, copulata eſt ei filia regis Æthiopum matrimonio. Vnde odium & inuidiam magnam contraxit Ægyptiorum. Cap. X

Exodi. 2

MOſes itaq; prędicto modo natus atque nutritus eſt, & tranſiens ad ætatem perfectã, Ægyptijs formã ſuæ virtutis oſtendit: & ad humiliationẽ quidẽ illorũ, augmentum vero Hebræorũ factũ eſt, vt huiuſmodi occaſio proueniret. Æthiopes cum ſint proximi Ægyptijs, negotia ſua in eorũ regionẽ portabant, & referebant Ægyptiorũ. Illi vero irati caſtrametati ſunt, vindicaturi cõtemptũ: prælioq; commiſſo deuicti, alij quidem ceciderunt, alij vero turpiter domũ reuertentes euaſerunt. Secuti ſunt autem Æthiopes, & arbitrati illos defeciſſe, pręſumptione ſua omnẽ Ægypti prouinciam obtinere potius exarſerunt: guſtantesq; eorũ bona, ab eis ſe non abſtinebant. Cũq; vicinas partes adeuntibus non prętumerent repugnare, acceſſerunt vſq; ad Mephim & mare, nulla ſcilicet ciuitate reſiſtere prævalẽte. His ergo malis obſtricti, ad reſpõſa & diuinationes

Ægyptij

Ægyptij ſunt conuerſi:& deo eis præbente conſilium,vt auxiliatore vterentur Hebræo,iuſſit rex filie,vt daret Moſen ducem à ſe conſtituendum.Illa vero ſacramentis acceptis,vt nihil ei fieret mali,tradidit Moſen:pro magno quidē beneficio iudicans eius auxilium,& annihilans ſacerdotes, qui eum velut hoſtem prędixerant occidendū,quaſi neſcientes quod aliquādo vtile foret eius auxiliū. Moſes vero à Thermut exoratus,ſimul & à rege,libēter ſuſcepit hoc opus. Gaudebant ergo ſacri vtriuſque gentis ſcribæ:Ægyptiorum quidem,tanquam & hoſtes ſuos illius virtute deuincerent,& ipſum Moſen dolo comprimerēt:Hebræorum autem,tanquam hæc eis occaſio foret.Ægyptios omnino diffugere, quod Moſes eorum dux eſſet.Ille vero antequam hoſtes cognoſcerent eius inuaſionē, ſumens ducebat exercitum,non per fluuium iter faciēs,ſed per terram:vbi ſapiētiæ quoq; ſuæ mirabile fecit indicium. Nam cum terra iter agentibus valde ſit ſæua,propter reptilium multitudinem, quia illic omnia hæc naſcuntur:ita, vt etiam quę apud alios non ſunt,illa ſola nutriat terra, virtute atque malitia & aſpectu ſolito differentia:quorum ſunt aliqua etiam volatilia,vt cum de terra nocere nequeant,ſuperuolando non prouidentes occidāt.Moſes itaque pro cautela exercitus,& itinere eorū innoxio,hoc mirabiliter adinuenit. Plectas enim ex papyro fecit in modum arcarum,easq; complens de ibidibus ſecum portabat. Hoc autem animal ſerpentibus inimicum eſt,fugiunt enim eas aduenientes : & cum ſe celare voluerint,flatu velut ceruorum arreptæ deuorantur. Ibides autē ſunt valde manſuetæ,& generi tātum ſerpentino feroces.Et de his quidem prętereo nunc ſcribere,non ignorantibus Græcis quale ſit genus ibidis. Dum vero ad terram nutricem beſtiarum veniſſent,per eas(vt dixi)naturam ſerpētum ex pugnabant,eisq; velut aduerſus hoſtes vtebantur.Hoc ergo modo iter agens,antequam Æthiopes agnoſcerent ſuperuenit:& cōgreſſus cum eis,pugna deuicit, ſpemq; quam habebant contra Ægyptios & eorum ciuitates abſtulit:ibatq; ſubuertens omnia,& terram Æthiopum maxima virtute vaſtabat.Tunc per felicitatem Moſeos,cum de labore ſuo guſtaſſet Ægyptiorum exercitus, fatigationē minime ſentiebat:tanquam præter eum,ſeruitutem & nouiſſimum ſubuerſionis periculum potuiſſent Ægyptij ſuſtinere.Poſtea autem inſequentibus Ægyptijs cunctos Æthiopes, in Saba ciuitate regia Æthiopiæ,quam poſtea.Cambiſes Meroen denominauit à ſororis ſuæ nomine,obſidebantur.Erat enim valde inexpugnabilis locus ille,cum & Nilus circundaret eum & circuncluderet:& alia flumina Aſtabus & Aſtaburas,fluctus difficiles obijcerent eis,qui illic tranſire tentarent.Ciuitas enim interior exiſtens habitabatur,vt inſula muro circundata valde fortiſſimo.Et contra hoſtes quidem obiectos habet fluuios:foſſata vero grandia inter muros & flumina ſunt quatenus inundari non poſſet ciuitas, aquæ illic violētia deportata.Hæc ergo res etiam illa flumina trāſeuntibus difficilem faciebat ciuitatis inuaſionē.Cum ergo grauiter ferret Moſes ſegnitiem exercitus,quando hoſtis nequaquam ad manus venire præſumeret,tunc tale aliquid prouenit.Tharbis filia regis Æthiopum fuit.Et dum hæc Moſen circa muros exercitum applicantem,fortiterq; pugnantem videret,eius efficaciam experientiamq; mirata,& deſperantibus iampridem Ægyptijs,libertatis autorem eū fore bono ſuæ felicitatis exiſtimās.Æthiopibus ſcilicet exultantibus in his quæ contra eos geſſerant, eumq; tunc in periculis exiſtentem conſpiciens,in amorem eius eſt lapſa crudeliter:& cum paſſio pręualeret,miſit ad eum fideliſſimum ſeruulorum,vt ei de nuptijs loqueretur.Illo vero eius ſermonem ſuſcipiente,vt traderet ciuitatem,præbitiſq; fœderibus,vt & vxorem eam duceret,& ciuitatem obtinens,nequaquam pacta tranſcenderet:effectus verba præuenit:& poſt necem Æthiopum gratias agēs deo Moſes nuptias celebrauit,& Ægyptios in propriā terram reduxit. Illi vero ex quibus ſaluabantur à Moſe,ex his odium aduerſus eum habebant , & feruentioribus aduerſus eum conſilijs vtebantur , arbitrantes non propter bonos actus eum in Ægypto ita creuiſſe : innotue-

De natura ibidum

runtq; regi, quid de facta cæde prouenerit. Ille siquidem apud se industriam vi ri continuit: inuidia vero ductus Moseos, & oppressionis suę formidine tractus. compulsusq; à sacris scribis, nitebatur Moseos nece grassari.

Moses cognitis insidijs regis Ægyptij, latenter effugit: & veniens in Madiã, habitauit cum Rahuele sacerdote, cuius filiam accepit vxorẽ. Cap. XI

Exo. 2. QVi dum cognouisset eius insidias, latẽter effugit: & itineribus obsessis, per desertum fugam suam expleuit. Dumq; ei ciborum esset inopia, viribus to lerantiæ præualebat: veniensq; ad ciuitatem Madian, circa mare rubrum positam, cognomen tum habentem ab vno filiorum Abraham de Cetura proge nito, sedens super quendam puteum, ex labore & miseria quiescebat existẽte me ridie, non procul à ciuitate. Quo ei actus accessit huiusmodi ex vsu prouincia lium, qui cumulum eius virtutis ostendit, occasionem ad meliora præbens. Nã cum sint loca inaquosa, prȩcedebant pastores, ne forte est puteis aqua exhauri retur ab alijs, & oues potu necessario priuarentur. Astiterunt itaq; tunc ad pu teum septem virgines sorores, Rahuelis filiæ sacerdotis, qui multo honore apud prouinciales habebatur. Quę gregum patris curam agentes, eo quod hoc mini sterium etiam mulieribus regionum sit Troglodytarum, sufficientem aquam de

De filiabus Rahuelis puteo leuauerunt, expectantes vt greges suos abundanti irrigatiõe satiarent. Su peruenientibus vero pastoribus, & virgines expellentibus, vt aquam ipsi occupa rent. Moses crudele iudicans puellas despicere, iniustitiam patientes, violentiã q; virorum sinere potiorem quàm iustitiam virginum: illos quidẽ prohibuit vio letos esse, virginibus autem opportunũ præbuit adiutorium. Quo beneficio impe trato, venerunt ad patrem, iniuriamq; pastorum narrantes, & solatium sibi exhi bitum peregrini, rogabant ne eius benefactum illi esset vacuum, ne retributione debita priuaretur. Ille autem & filias approbauit, circa benefactorem ita studẽ tes, & Mosen iussit ad vultum suum adduci, iustissimæ gratiæ recompensans prę mia meritorum. Cumq; venisset, filiarum testimonium ei de suo solatio declara bat: eiusq; virtutem admiratus, non fore eius auxilium bona sine recompensatio ne dicebat, sed idoneum se ad reddendam gratiam, ita vt magnitudine recom pensationis, mensuram possit transcendere benefacti. Fecitq; eum quasi filiũ, & vnam filiarum dedit ei vxorem, gregumq; suorum (in quibus omnis erat anti quis barbaris possessio) eum voluit habere curam atq; dominium. Et Moses qui dem dum hæc impetrasset à Gechegleth (hoc enim cognomen erat Rahueli) de gebat ibi eius pascendo greges.

De rubo qui videbatur Mosi quasi arderet, qui tamẽ non comburebatur: vbi audiuit mandatum diuinum, vt reuertens in Ægyptum, liberaret filios Is rael de oppressione Ægyptiorum. Caput XII

Exodi. 3 POst hȩc autem tempora, dum pasceret gregem, in montem qui vocatur Si na ducebat oues, qui mõs est excelsus, & ad pasturas egregius, optimas her bas babens. Hic enim dum esset opinio habitare deum, primitus nemo pas cebat: quia pastores minime illuc ambulare præsumebant: quo tamen prodigiũ ei mirabile nimis apparuit. ignis namque depascens rubi viriditatem, eiusq; flo rem, transijt innoxius, fructiferosq; ramos nullo incendio dissipauit, cum vti

Rubum ardentẽ Moses uidet que flamma vehemens & velocissima nimis esset, ille autem & iam ipsam visio nem inopinabilem formidans obstupuit, & potius dum vocem ignis emitteret, & nomine eum vocaret, verbaq; facere videretur: quibus etiam fiduciam eius præsumentis accedere ad loca, vbi nullus hominum primitus. ambulasset, eo quod diuina essent, redarguit: eiq; suasit, vt procul ab igne recederet, & vt suffi cerent ei quæ viderat, cum esset bonus vir, magnorumq; virorum proles, nihilq; amplius indagaret. Prædicebatq; futuram ei gloriam & honorem apud homi nes, deo præsente: iussitq; vt cum fiducia abiret in Ægyptum, dux & prin ceps futurus multitudinis Hebræorum, & cognatos proprios ab illorum in iuria liberaturus. Nam & terram, inquit, habitabunt hanc valde felicem,

quam

quam habitauerat pater veſter Abrahã: omnibusq; adepturi ſunt bonis, ad hæc, vtiq; eos te tuaq; ſapientia deducente. iuſſitq; vt educens Hebræos ex Ægypto ſacrificium gratiarum actionis veniens ad illa loca celebraret. Hæc ergo ex illo igne diuina voce prolata ſunt. Moſes autem obſtupeſcens in his quæ viderat, & multo potius quæ audierat: Virtuti: inquit, tuæ non credere dominæ, quam & ipſe colo, & maioribus meis apparuiſſe non dubito, veſaniſſimum ſecundũ meã ſapientiam eſſe puto. Verumtamen hæſito, quemadmodum vir ignarus, & nullius virtutis idoneus, aut ſuadeam verbis, quatenus cognati relinquentes terram quam nunc inhabitant, me ſequantur, ad quam ipſe eos deducam: aut vel ſi ipſis ſatiſſiat, quomodo potero exigere Pharaonem vt dimittat Hebræos, quorum laboribus & operibus virtus eius felicitatis augetur. Deus autem eum in omnibus confidere, ſeq; ei adeſſe promittens: & vbi quidem opus eſſet ſuaſione, verba præbiturum: vbi autem operibus, virtutem miniſtraturum: iuſſit vt baculo in terram proiecto fieret ſerpẽs, quo ſigno crederet promiſſa ſe percepturum. Hoc dum feciſſet, draco repebat conuolutus ſpiris ingentibus, & tanquam contra perſequentes, ſuum caput ſæuiſſimum inſurgebat, qui deinceps factus eſt virga. Poſt hoc vero mittere eum dextram in ſinum præcepit: obediensq;, candidam & velut niuei coloris eam protulit, poſt quod tamen ad ſolitum eſt reuerſa. Iuſſusq; iterum aquam de proximo ſumere, eamq; in terram proijcere, vidit eam colore ſanguineo factam: mirantemq; in his confidere pręcipiebat deus, & adiutorem ſibimet eum noſſe maximum, & ſignis his ad credendum apud omnes vſurum: dicebatq;: Miſſus à me, ſecundum mea mandata facies vniuerſa. Iubeo ergo te in nullo tardantem ad Ægyptum feſtinare, die noctuq; laborare, ne tua tarditas maius tempus faciat Hebræos in ſeruitute conſiſtere. Moſes autem non diffidens in his quæ promittebat diuinitas, inſpector vtique talium iudiciorum, & auditor factus orabat, vt hac virtute eodem modo experiretur in Ægypto: ſupplicabatq; ne nominis ſui deus notitiam ei celaret, vt dum voce eius participatus fuiſſet pariter & aſpectu, inſuper agnoſceret & vocabulum: quatenus ſacrificãs nominatim eum adeſſe hoſtijs ſupplicaret. Et deus quidem ei ſuam ſignificauit appellationem, quam primitus homines nequaquam videbantur audiſſe, de qua mihi dicere non eſt fas. Moſes itaque illa ſigna non tunc ſolummodo, ſed ſemper & vbicumq; contigerat faciebat. Ex quibus omnibus plus maiorem veritatem ſignis diſtribuens, deumq; propicium & ſuffragatorem habiturũ ſe credens, & domeſticos ſe ſaluare ſperabat, & Ægyptios malis afficere.

Verba Moſi ad deum

Exodi. 4.

Moſes regreſſus eſt in Ægyptum ſecundum mandatum domini: vbi faciens ſigna & prodigia maxima, eduxit filios Iſrael de Ægypto in manu valida.

Caput XIII

AVdiensq; Ægyptiorum regem Pharaonem eſſe defunctum, ſub quo ipſe diffugerat, petijt Rahuel, vt eius permiſſu pro vtilitate cognatorum iret in Ægyptum: ſumensq; Sephoram quam habebat vxorem filiam Rahuelis, & filios quos habebat ex ea, Gerſum & Eleazarum, tetendit ad Ægyptum. Nominum vero horum eſt ſignificatio: Gerſus quippe Hebręa lingua ſignificat, in terra peregrina: Eleazarus autem, qui adiutore patrio deo vius, Ægyptios effugiſſet. Cum vero veniſſet iuxta montem, frater Aaron occurrit ei, deo iubente. Cui Moſes ſignificauit. quę in monte contigerunt, pariter & diuina mandata. Procedentibus autem eis, occurrerunt nobiles Hebræorum, eius præſentiam cognoſcentes. Quibus Moſes, quoniam verbis ſuadere non poterat, ſigna ſibimet oſtenſa monſtrabat. Illi vero ſtupore eorum quæ inopinabiliter inſpiciebant, omnino credebant, & ex omnibus erant & in ſpe maxima conſtituti, deo ſcilicet eorum prouidente ſecuritatem. Dum vero iam obedientes haberet Hebręos Moſes, promittentes ſecuturos ſe quæ iuberet, libertatemq; reſpicere, venit ad regem illum qui nuper ſuſceperat principatum, & in quocunque iuuerat olim Aegyptios ab Aethiopibus compreſſos, cum ſuiſſet eorum direpta

Exodi. 4.1

Moſes cũ uxore & filiis tendit ad Aegyptum

Exodi. 5

repta prouincia,declarauit:& quia militia & laboribus magnis vſus tanquã pro ſuis,poſt diuerſa pericula nõ dignamretributionem acceperit,intimauit:pariter etiam quæ illi in monte:Sina contigerant,deiq; voces,& ſigna ſingula ab eo mõ
Exodi.7 ſtrata propter fidem rerum,decenter expoſuit,rogauitq; ne diſcredẽs in his, impedimentum dei faceret voluntati.Deridente vero rege,Moſes opere fecit,vt cõ ſpiceret ſigna,quæ fuerant in monte Sina monſtrata.Ille ergo dedignatus, illũ quidem maligniſſimum appellauit,& prius Aegyptiorum fugiſſe ſeruitium, & nunc pro ſeductione remeaſſe:& prodigiorum opus,ſtuporemq; factum,magicarum artium appetiſſe remedio.Cumq; hæc dixiſſet:iuſſit ſacerdotes eaſdẽ quas ille,facere viſiones:tanquam Aegyptij etiam in hac diſciplina ſapientes exiſterent,& quaſi non ſolus Moſes peritus eſſet rerum,quas ipſe per deum poſſet explere:vt quod eratvalde mirabile,ſi etiam ab alio fieret,oſtenderetur.quomodo humana doctrina conſtaret.Et ponentibus illis virgas,dracones ſunt facti.Moſes autem non expauit,ſed ait.Nec ego quidem ò rex.Aegyptiorum deſpicio ſapientiam:ſed tanto melius à me hæc quàm horum magica arte ſunt facta,quanto conſtat humanis diuina eſſe meliora. Oſtendam vero,non artibus magicis, nec errore,ſed ſubſiſtere veritate,quæ mihi ſunt dei prouidentia & virtute patefacta.Cumq; hec dixiſſet,proiecit virgam in terram,iuſſitq; eam vt in colubrũ verteretur.Illaq; obediens,etiam Aegyptiorum virgas,quę videbantur eſſe dracones,deuorauit inſiliens donec conſumeret vniuerſas.Quam in ſuo ſchemate redeuntem,denuo ſumpſit Moſes. Rex autem nihil maius in hoc actu ſe vidiſſe ſimulauit,ſed iratus,& in nullo eum dicens præferri Aegyptiorum ſapientiæ atque integritati,iuſſit ei,qui ſuper Hebræos videbatur eſſe conſtitutus, vt nullam eis præberet requiem,ſed maioribus quàm prius eos malis affligeret.Ille vero cum prius eis paleas præberet ad lateres,nihil dedit vlterius: ſed die quidem operibus eos faciebat affligi,nocte vero paleas congregare.Et cũ eis duplex hoc malum exiſteret.& ærumna per illum crudelior inſtitiſſet,ille neq; minis regis fatigatus eſt,neq; increpationibus ceſſit Hebręorum:ſed animam ſuam cõſtituit ad vtraq;.vt & laboraret,& libertatem cognatis acquireret:veniẽsq; rurſum ad regem,ſuadebat ei,vt dimitteret Hebræos ad montem Sina, ſacrificaturos deo. Hoc enim deum præcepiſſe dicebat,& in nullo contradicendum iuſſionibus illius exorabat:deumq; propitium fore cunctis,ſi eos dimitteret egredi: ne prohibendo illos ſibimet reputaret patiendum,quæcunq; patiuntur,qui dei prçceptionibus contradicunt:quando eis qui iram in ſe commouerint diuinam, ex omnibus oboriuntur aduerſa.Ex quibus vtiq; neq; terra neq; aer ſuauis exiſtit,nec ſoboles eorum naturali modo progreditur, ſed inimica omnia & aduerſa ſentire Aegyptios edicebat,& Hebræorum populum abire ex eorum prouincia etiam illis nolentibus affirmabat. Rege vero Moſeos deſpiciente ſermones,nullamq; cõuerſionem ſui ad talia faciente,paſſiones peſſimæ,quas ſingulas explanabo.Aegyptios inuaſerunt:nec prius flectebantur quàm eorum experimenta percipe-rent:ſimul & quia vellet deus Moſen in nullo eorum quæ prædixerat monſtrare fallacem. & quia prodeſſet hominibus.vt diſcerent obſeruare & facere ea, in quibus non poſſet offendi diuinitas:ne ad iracundiam conuerſus, in eorum iniquitatibus vlciſcatur.Fluuius enim eis ſanguineus dei voluntate profluxit, & qui bibi non poſſet,cum fontem aquarum alium non haberent. Et non colore ſolummodo talis erat,ſed etiam ſe contingentibus dolores & amarum genitum inferebat:Eratq; talis Aegyptijs,Hebręis autem dulcis & potabilis exiſtebat,li
Exodi.8 cet naturaliter videretur eſſe mutatus.In hoc miraculo rex timens atq; hęſitans propter Aegyptios,abire permiſit Hebręos. Cumq; malum aliquo modo fuiſſet releuatum,rurſus ſentẽtiam permutauit,nec eos permiſit abire.Deus autem, illo contemnente poſt calamitatis ablationẽ:& nolente à ſua malitia ſe temperare,aliam Aegyptijs intulit plagam. Ranarum namq; infinita multitudo eo-
Plaga ranarũ rum terras late depaſta eſt,plenusq; erat his etiam fluuius:& polluebatur eorũ potus,

potus,& animalibus ibi putrescētibus fœtor cūctis noxius exhalabat ex aqua: eratq; cuncta regio huiusmodi malo plena,ebullientibus ranis & morientibus: quæ etiam domestica eorum habitacula valde vexabant:dum in cibis eorum & poculis sępius inuenirentur,& in cubilibus eorum inhabitantes,fœtorq; crudelis erat & abominabilis,morientibus ranis ac putrescentibus. Dum his ergo malis Aegyptij premerētur,iussit rex Mosen tollentem Hebræos abscedere. Cumq; dixisset hoc,repēte ranarum exterminata est multitudo,& terra simul & fluuius in suam reuersi sunt naturam. Pharao vero mox vt passiōibus terra priuata est, oblitus calamitatis illius,rursus retinuit Hebræos:& tanquam si plurimas passiones experiri vellet,nequaquam dimisit Mosen populumq; discedere, quando prius timore potius quàm prudentia eos abire decreuerat. *Plagauermium* Rursus ergo alterius mali percussione,eius fallaciam diuinitas vulnerauit. Pediculorum namq; innumera multitudo Aegyptijs pullulauit,ex interioribus ebulliens,ex quibus mali male consumebantur:neq; lauacris,neq; medicamentorum vnguentis genus eorum exterminare prævalentes. Ob hanc ergo pestem rex Aegyptij turbatus, metuensq; simul pestem sui populi,licet fatue verecundiam se deuicti viri putaret habiturum,cogebatur tamen à malo temperare,& Hebræis concessit egressionem. Cumq; hoc iterum leuigaretur,filios & vxores obsides reuersionis suę eos relinquere sentiebat. Vnde iritauit potius deum,credens se eius quoq; prouidentiam fallere,sicut etiam Mosen. Sed ipsum latere non potuit Aegyptum punientem propter Hebræos. *Bestiarum passio* Bestijs nanq; multigenis & multimodis,quarum aspectibus nullus occurrit,eorum primum impleuit regionem, quibus & ipsi consumebantur,& terra agricolarum cultura nudabatur. *Exodi.9* Siquis enim primarum passionum malis euaderet,hoc languore & interitu hominum talia sustinentium succumbebat. Cumq; Pharao neq; sic dei iussionibus obediret, sed vxores quidem abire cum viris diceret,relinquendosvero filios postularet:non defuit deo, vnde calliditatem eius diuersis malis & maioribus superuenientibus.castigaret. Crudelior namq; eorum corpora vulnerabantur interius corrupta,& ita passim Aegyptiorum multitudo cōsumebatur. *Grandinis oppressio* Rege vero neq; hac plaga temperante, grando vehemens(cum neq; prius in Aegypto aer aliquid tale protulerit, neq; simílis apud eos hyemis tempore descenderit(maiorq; quàm apud habitatores boreæ partis & septentrionalis aeris rigore defertur,effluxit, & fructus eorum vsquaq; contriuit. *Locustarum vastatio* Deinde genus locustarum,germen quod non fuerat consumptum grandine,deuorauit:vt eis generaliter spes terrenorum fructuum deperiret. *Exodi.10* Sufficiebant nanque quemlibet sine calliditate fatuum etiam ea quæ prædicta sunt mala ad intellectum & cogitationem vtilitatis adducere. Pharao vero non tantum imprudens,quantum malignus, sentiens causam, deo tamen contradicebat, iussitq; Mosen cum vxoribus suis Hebræos abducere, facultatem vero eis deserere,eorumq; depopulandas domos. Mose vero non acquiescente ita dimitti eos,quos oporteret deo sacrificium de suis rebus offerre,cum propter hanc causam multo tempore moraretur,tenebræ profundissimæ & partem luminis non habentes,Aegyptijs sunt diffusæ: pro quibus & visus eorum aeris crassitudine clausi sunt,eosq; mori miserabiliter compulerunt. *Tenebrarum caligo* Metuebant enim ne caligine simul absorberentur. Deinde his excussis, post tres dies totidemq; noctes, dum nullatenus pœnitentiam ageret Pharao, propter egressum Hebræorum accedens ad eum Moses ait: Quousque inobediens eris voluntati dei? Iube dimitti Hebræos. Non poteris enim aliter ab his malis eripi,nisi hæc volueris implere. Rex autem iratus in his quæ fuerant dicta,minatus est eius se caput auferre,si ad eum ob hanc importunitatem denuo remearet. Tunc Moses,nequaquam se de his verba facturum dixit, sed illum ipsum cum proceribus Aegyptiorum deprecaturum fore,vt Hebręi discederent. Et ille quidem cum hæc dixisset,abscessit. Deus autem ostendens adhuc vna plaga feriendos Aegyptios,vt dimitterent Hebræos,iussit Mosen præcipere *Exo.11.&.12.*

populo,

Denominatio primi menſis

populo,vt ſacrificium paratum haberent:eſſentq; præſtructi decima die Xantici mẽſis ad quartamdecimam(qui menſis apud Ægyptios quidem Pharmuthi, apud Hebræos autem Niſan vocatur,Macedones vero Xanticum eũ appellãt) & egreſſuros Hebræos,omniaq; portaturos aſſeruit.Et ille quidem præparatos iam habens ad egreſſionem Hebræos,& cõſtitutos per tribus,ibidem retinebat. Cum autem inſtaret quartadecima dies,omnes ad egreſſionem tendentes,& immolantes ſanguinem,domus proprias hyſopi frondibus emundabant.Cunq; cœnaſſent,reliquias carnium egreſſuri concremabant. Vnde hactenus ſecundum hunc morem ita ſacrificamus.Illamq; feſtiuitatem paſcha vocauerunt,quod ſignificat tranſcenſionem eo quod illa die deus tranſcendere eos peſtem voluit, quæ ſcilicet Ægyptios viſitauit.Mors enim primogenitorũ ita Ægyptijs facta

Paſcha

eſt,vt plurimi procerum congregati circa regalia,Pharaoni perſuaderent,quatenus Hebræos ſub velocitate dimitteret.Qui vocatum Moſen abire præcepit: arbitratus fore vt ſi de prouincia recederent.Ægyptus ab imminenti caſtigatione ceſſaret:muneribusq; Hebræos honorabant,alij quidem vt citius egrederentur,alij vero propter vicinitatis eorum conſuetudinem.Et illi quidem egrediebantur,flentibus Ægyptijs,& pœnitentiam agentibus, eo quod eis fuerint ſic crudeles,tendebãtq; ad ciuitatem nomine Lithus,quæ tunc erat deſerta,vbi Babylon poſtea fabricata eſt,dum Cambiſes Ægyptum deuaſtaſſet:celeriterq; iter agentes ad locum Beelſephon,tertia die ad mare rubrum venerunt.Et cum propter deſertum nihil de terra poſſent habere ciborum,fermentata farina,axymis panibus,& modico tantummodo tempore coagulatisveſcebantur:hisq; triginta ſunt vſi diebus: longiori enim tempore eis non ſufficerunt quæ tulerant ex Ægypto,cum iam is cibus ſub neceſſitate cuſtodiretur,nec ad ſatietatem eodem vterentur.Vnde & in memoriam illius inopiæ, feſtiuitatem octo dierum agimus, quæ dicitur Azymorum.Omnis itaq; multitudo,mulierum pariter & infantum egreſſorum,conſiderantibus innumerabilis erat.Qui vero ętatem habebãt aptã ad expeditionem,ſexcenta milia erant:reliqueruntq; Ægyptum mẽſe Xantico, luna decimaquinta,poſt annos triginta & quadringentos, quàm pater noſter Abraham veniſſet in Chanaan:poſt Iacob autem aduentum in Ægyptum, anno ducenteſimo & quinto.Moſes autem erat quidem anno iam octogeſimo,frater autem eius Aaron tribus annis maior extabat.Portabãtq; etiam oſſa Ioſeph dum hæc ille filios ſuos facere præcepiſſet.

Quomodo Ægyptij pœnitentia ducti quod dimiſiſſent filios Iſrael,inſecuti ſunt eos vſq; ad mare rubrum,quod diuiſum virga Moſi ingreſſi filij Iſrael, ſicco veſtigio tranſierunt: Ægyptij autem ingreſſi poſt eos,reuertente mari in ſeipſum,ſuffocati ſunt. Caput XIIII

POrrò cum Ægyptios Hebræorum pœniteret egreſſus,dumq; rex grauiter ferret,tanquam veneficijs Moſeos ſigna facta fuiſſent,deliberauerunt ſuper eos irruere. Et ſumentes arma perſequebatur eos tanquam reuocaturi,

Exodi.14.

vbicumq; comprehendiſſent,nec eos vlterius deo committerẽt:ſeq; contra eos facillime præualere iudicabant,cum & inermes eſſent illi,& itinere fatigati.Et à ſingulis occurrentibus requirẽtes quò abirent. Perſequi cum ſtudio feſtinabãt, licet moleſta ſit illa terra iter agentibus, nõ ſolum expeditis,ſed etiam ſingula riter ambulantibus.Moſes autem per ea loca prouide ducebat Hebræos,vt tũquidem pœniteret Ægyptios,& perſequi vellent Hebræos,ſupplicium malitię ſuę, & tranſgreſſionis indubitanter exoluerent.Per Paleſtinam vero grauiter ferebat tranſire,propter antiquam moleſtiam,volebatq; quolibet modo latere pergens.Confinis enim eſt hæc Ægyptiorum prouincię,& propterea via quidem decente ad Palæſtinam populum non eduxit:per deſertũ vero multum agens iter, malaq; perpeſſus innumera,ad Chananæã ſtuduit peruenire:inſuper & propter mandata dei,iubentis adduci populũ ad montem Sina,illic ſacrificium oblaturos. Apprehenſis ergo Hebræis Aegyptij ad prælium parabatur:& multa vir

tute

tute perſecuti,concluſerant eos in paruulo quodam loco. Sexcenti enim currus perſequebantur eos,& equites quinquaginta milia,& CC milia pariter armatorum. Et itinera quidem clauſerunt quibus Hebræos fugere iudicabant, inter rupes intranſgreſſibiles eos & mare claudentes,vbi terminatur mons ex aſperitate viarum nimis immenſus,& fugam eis penitus amputantes:à maritima náque & montis congreſſione Hebræos militibus obſederũt,os ipſius fugæ claudẽtes,vt egreſſum illis ad campeſtria denegarent. Ita tolerátes obſeſſionẽ modum erant Hebræi propter neceſſariorum egeſtatem,neq; fugæ facultatem habentes,armisq; priuati:qui licet ſi pugnare vellent,eis ſpes rerum omnium videretur amiſſa,niſi ſemetipſos traderent voluntati Ægyptiorum. His ita factis, Moſen culpabant in omnibus oblitiq; ſignorum,quæ eis fuerant à deo pro ſua libertate monſtrata,vſq; ad hoc venerũt,vt etiam prophetam qui eis ſalutem proміſerat,ſua pro incredulitate lapidibus niterentur obruere,ſeq; tradere cogitarent,eratq; luctus & gemitus mulierum & infantum,ante oculos habentiũ mortem:montibusq; ſe & mari claudentibus ſimul & hoſtibus.& fugam nullatenus ex iſtis inueniẽtibus. Moſes autem,licet eſſet in eum exaſperata multitudo,ipſe tamen non ceſſabat circa prouidentiam eorum:ſed hæc omnia iactabat in deũ, qui eis etiam iam alia quæ prædixerat,pro eorum libertate contulerat,neque in hoc eos relinquendos eſſe inimicis dicebat,neq; ſeruituros,neq; perituros,ſtansq; in medio ait. Nec hominibus quidem bene cõuerſantibus circa nos iuſtũ erat non credere:de dei vero prouidentia vos deſperare opus non eſt,à quo vobis omnia prouenerunt,quæcunq; per me ad ſalutem & libertatem ſeruitutis veſtræ,neque ſperantibus compromiſit:cum in hæſitationem ſicut putatis venientes,oporteret nos dei adiutorium ſuſtinere:cuius opus erit,etiam nunc in tali nos difficultate concluſos,ex deſperatione ſicut vos creditis habituros ſalutem,& ex hoſtibus libertatem,qui fortitudinem vtiq; ſuam circa nos eſt oſtenſurus,& prouidentiam facturus. Non enim in paruis diuinitas auxilium ſui fauoris ſolet accommodare,ſed potius in quibus humanam ſpem ad meliora nõ videt accedere. Vnde tanto auxiliatori credentes,cui virtus eſt etiam parua grandia facere,& tantarum infirmitatem rerum ſuo munimine roborare,nolite Ægyptiorum arma metuere:nec quia mare & poſteri montes viam fugæ prohibent, propterea ſalutis ſpatia deſperare. Fient vobis & hæc quaſi campi dei prouidentia, & pelagus conuertetur in terram. Cumq; hæc dixiſſet,ducebat eos ad mare, Ægyptijs intuentibus. Erant enim è diuerſo poſiti,& labore perſecutionis affecti. Ideoq; in craſtinum differre prælium vtile fore credebant, Dum vero Moſes veniſſet ad littus,ſumẽs virgam rogabat deum,& auxiliatorem atq; adiutorem inuocabat, dicens: Neq; tu quidem ignoras,quia effugere nobis mala præſentia nec fortitudine,nec auxilio licet humano:ſed tu præbe aliquod ſalutare exercitui,tua voluntate Ægyptum relinquenti. Tuum eſt enim nos eripere: Quia nunc omni ſpe & auxilio deſolati,ad tua ſolius ſubſidia conuolamus:& quicquid ex tua prouidentia nobis acceſſerit,quod nos ab Ægyptiorum ira liberare nunc poſſit inſpicimus:velociterq; tuam nobis oſtende virtutem: & populum deſperatiõe ruentem in peius,ad ſecuritatem dignare & ad fiduciam pietatis erigere. Nõ enim in extraneis ſumus,ſed tuum quidem eſt mare,tuus & mons eſt qui nos circundat:ita vt hic aperiri te præcipiente,& pelagus conuerti poſſit in terrã. Valebimus enim effugere,etiam per deſertum:ſi tuæ placeat virtuti,hac etiam nos parte ſaluare. Talia ſiquidem cum oraſſet, percuſſit virga mare. Quod repente percuſſione in ciſum,& in ſe diuiſum,terram reliquit nudam,vt Hebræis via eſſet & fuga. Moſes autem videns ad deſtinationem dei & pelagus eis ceſſiſſe propriam terrã,primus illic intrauit:& Hebræos, diuino itinere facto,periculum præſentium hoſtium euadere,& ſe ſequi præcepit. Qui delectabantur in hoc,agebantq; deo gratias propter ſalutem,quæ per eum vltra modum rationis acceſſerat: quos iam nequaquam tardantes,ſed cum feſtinatione pergentes,velut ſibi præſente deo,

Confidentia Moſi

Oratio Moſi ad deum

Diuiſio maris rubri

e veſanos

veſanos quidem primitus Ægyptij iudicabant, & tanquam ad internitionē manifeſte mortis intentos. Cum vero viderent eos illæſos abire, nullumq; impedimentum eis nec difficultates aliquas obuiare, perſequi eos aggreſſi ſunt, tanquā & illis pelagus ita quietum exiſteret. Pręordinantes ergo equos, ingrediebantur in mare. Hebræi vero, illis ſe armantibus atq; tardantibus, ad terram contra poſitam peruenerunt, ſine aliqua paſſione illos effugientes. Quapropter illi audaciores effecti, perſequebantur tanquam nec ipſi aliquid eſſent paſſuri: cum neſcirent Hebręis proprie factam, & non eſſe communem viam: quæ vtiq; pro ſalute periculum patientium fuiſſet oſtenſa: & non propter eos qui ad perditionem illorum accedere feſtinabant. Cumvero Ægyptiorum exercitus omnis intraſſet mare, rurſus effuſum eſt: & deſcendens ventorum procella, imbresq; ſimul è cœlo pariter deſcendentes, & tonitrua valde grauiſſima, coruſcationesq; labentes & fulmina, omnes comprehenderunt Ægyptios: nihilq; fuit vindictæ rerum euenientium per iram dei ad perditionem hominum, quod eis minime tunc acceſſit noxiosq; caliginoſe & fluctuoſe mare apprehendit. Et iſti quidem ita ſunt perditi, vt nemo ex Ægyptijs relinqueretur. Hebręi vero neq; ſe retinere poterāt gaudio inopinabili ſuæ ſalutis, & hoſtium perditione firmiſſime liberati: quando defecerant qui eos ſeruire coegerunt, deumq; adiutorem ſuum inſpiciebant. Et illi quidem periculum ita effugientes, inſuper & inimicos punitos ſic eſſe reſpicientes, vt nulli vnquam priorum hominum potuerint reminiſci, hymnum tota nocte dixerunt. Moſes autem in domini laudem & gratiarum actionem, cāticum propitiationis eius hexametro cōpoſuit. Ego ſiquidem vt inueni in ſacris libris, ita hæc ſingula quæq; tradidi. Nullus vero diſcredat verbo miraculi: ſi antiquis hominibus & malitia priuatis, via ſalutis liquet per mare facta, ſiue voluntate dei, ſiue ſponte reuelata: dum & eis qui cū Alexandro rege Macedoniæ fuerūt, olim & antiquitus à reſiſtentibus Pampbylicum mare diuiſum ſit: & cum aliud iter non eſſet, tranſitum præbuit eis, volente deo per eum Perſarū deſtruere principatum: & hoc confitentur omnes qui actus Alexandri conſcripſerunt. De his itaq; ſicut placuerit cuilibet exiſtimet. Poſtea vero armis Ægyptiorum per fluctus violentia ventorum allatis exercitui Hebræorum, Moſes & hoc arbitratus de permiſſione factum, vt neq; armis egerēt, hæc exijt colligens: Hebræosq; his muniens duxit eos per deſertum ad montem Sina, illic immolaturus deo, & pro ſalute multitudinis Hebręorum, vt dictum erat, munera redditurus in pace.

Exodi. 15

FLAVII IOSEPHI
ANTIQVITATIS IVDAICE LIBER TERTIVS.

Quomodo Moſes populum ex Ægypto ſumens, duxit ad montem Sina, multo itinere fatigatum. Caput I

IGITVR inopinabiliter Hebræi tali ſalute donati, grauiter iterum contriſtabantur, dum Sina duceren tur ad montem, eſſetq; regio valde deſerta, & neceſſarijs alimentis valde egena, & aqua difficilis: quæ non ſolum vt præberet hominibus aliquid indigebat, ſed etiam nec aliquavt aleret animalia erat idonea. Eſt enim ſterilis, nullusq; nouus fructus ex ea valet oriri. Per huiuſmodi ſiquidem regionem neceſſario properabant: quando vnde irent ad aliam non habebant. Portabatur autem aqua ex locis iam trāſactis duce iubente, & ea expenſa, ad effodiendos puteos cum labore propter terræ duritiam accedebant: & cum inueniretur, erat impotabilis: ſed amara ſimul & praua.

& prauа. Hoc itaq; modo facientes iter circa meridiana, veſpere venerunt ad lo Exodi.25
cum, quem propter aquæ malitiam Mar nominauerunt: Amaritudo enim He-
braica lingua ſic dicitur. Ibiq; fatigati itineris violentia, in indigentia ciborum,
qui eis defecerant, omnino manſerunt. Erat enim illic puteus valde dirus, qui
nec ſufficere quidem tanto exercitui poterat, paruam tamen eis conſolationem
præbuerat, quod in illis locis fuiſſet inuentus. Audierant enim ab exploratori-
bus, quod nihil ambulãtes vlterius inuenirẽt. Illa ſiquidẽ aqua amara grauiter
non ſolum hominibus, ſed etiam ſubiugalibus exiſtebat. Videns itaq; Moſes po
pulum in anguſtia conſtitutum, & ſimul cauſam cui conſultari non poterat: ne-
que enim inimicus erat hoſtis, quatenus vim inferenti neceſſitate, potuiſſet ſua
fortitudine reſiſtere: ſed dum iſto modo eorum deficeret virtus, infantũq; & mu-
lierum multitudo debilior, nihilq; prodeſſet doctrina verborum, calamitatẽ om
nium ſuam Moſes propriam faciebat. In vnum deniq; concurrebant eiq; cuncti
inſtabãt: mulieres quidem pro paruulis, viri autem pro ſemetipſis, ne eorum vti-
litatem ſperneret, ſed eorum ſaluti, quocunq; ordine prouideret. Ad hoc ergo cõ
uerſus eſt, vt deo ſolummodo ſupplicaret, vt aquam ex malitia præſenti conuer
teret, eamq; illis potabilem condonaret. Et concedente deo tantam gratiam, ſu
mens ſummitatem virgæ, quam in præſenti gerebat, diuiſit per medium: & in lõ
gitudine ipſam inciſionem faciens, deinceps iactauit in puteum ſatiſfaciens He
bræis, eo quod deus eius orationes audiſſet, & promiſiſſet aquam ſe eis qualem
concupiſcerent præbiturum, ſi tamen iuſſis eius non ſegniter, ſed promptiſſime
miniſtrarent. Illis vero dicentibus quod vellet ſe facturos, ſi aqua conuertere-
tur in melius: iuſſit eos qui iuuentute valebant haurire aquam, dicens quod prius
effuſa plurima, quæ ad vltimum remaneret aqua, eis eſſet potabilis. & illi quidẽ
laudauerunt dictum, aqua vero frequentibus contuſionibus exercitata & pur-
gata, facta eſt potabilis. Hinc itaque caſtris motis, venerunt in Helim, quæ pro
cul quidem bona videbatur aſpectu. Habebat enim palmarum arbores. De pro
ximo autem maligna comprobabatur. Ná palmę illic ſeptuaginta non amplius
erant, increſcibiles, nec multum eminentes à terra, propter aquæ inopiam: quia
dum eſſet locus omnis arenoſus, neque eis ex duodecim fontibus humectatio quę
dam, aut ad rigandum ſpes vtilis habebatur: ſed dum germinare non poſſent,
ſteriles erant indubitanter & paucæ. Cumq; per arenam diſcurrerent, nihil eis
penitus occurrebat: vel ſi manibus paucum aquæ ſumerent, inueniebant inutile
atque cœnoſum. Fructum vero ferre erant illæ arbores nimis inualidæ, propter
aquæ vt dixi ſterilitatem. Pro hac ergo cauſa culpabant Moſen ducem: clama-
bantq; ei ſuam miſeriam, experimentumq; malorum per eum ſe pati dicebant,
triginta dierum ambulantes viam: Quæcunq; enim portabant penitus conſum-
pſerant: & nihil inuenientes, erant in deſperatione rerum cunctarum. In preſen
ti namq; malo habentes animum, & non recordantes quanta eis fuiſſent à deo &
Moſeos virtute ſapientiaq; collata, iraſcebantur aduerſus ducem, & lapidare
eum ſimul aggreſſi ſunt, quaſi ipſe cauſa tantæ calamitatis exiſteret. Ille vero
ita multitudine prouocante, & contra eum amare commota, de deo confidens,
& conſcientia pura prouidentiæ ſuæ, quam gerebat contra contribules ſuos, ſe-
metipſum dedit in medium: & conclamantibus, atque ad lapides manus haben-
tibus, cum eſſet ille aſpectu gratiſſimus, & ad alloquendum multitudinem ſua-
ſibilis, mitigare cœpit iras eorum. Neque eos malorum preſentium recordãtes,
obliuionem priorum beneficiorum habere poſcebat: nec quia tunc laborarent,
ideo debere perpetua dei munera donaq; proijcere, quorum iam magna & inopi-
nabilia meruiſſent. Sed ſperare potius, etiam de præſenti anxietate ſe dei pro-
uidentia liberandos, qui eorum virtutem probare vellet, ſi baberent tolerantiã,
& animo bono præcedentia retinerent. Quia ſi non ad illa bona propter præſen
tia mala reſpicerent, exercerentur in malis, & arguerentur non eſſe boni, neque
circa patientiam, neque circa beneficiorum priſcorum memoriam: cum ita deum

eiusq; voluntatem contemnerent, per quam Ægyptum reliquissent, & ita circa eundem ministrum eius affecti esse viderentur: cum eis vtiq; in nullo fuisset mẽ titus, de quibus dicendum aut faciendum dei mãdato haberet. Enumerabat igi- tur omnia, quemadmodum perempti fuissent Ægyptij, qui eos contra domini compresserant voluntatem & quemadmodum idem fluuius illis quidem sangui neus esset, ipsis vero potabilis atq; dulcis: & quomodo per mare nec longius fu- gientes, nouam viam aggressi, ipsi quidem ex illo saluati sint, inimici autem eo rum prorsus absorpti: & quia dum arma non haberent, etiam hoc eis deus abun- de præbuerit: & alia quæcunque ad perdendos inimicos, & istos saluandos ne- cessaria fuissent, eis vltra spem virtutis suę more contulerit. Non ergo debetis, inquit, etiam in pręsenti de eius prouidentia desperare, sed sine iracundia sustine re: & cogitare, eius auxilium non quidem tardum esse, sed ideo nunc differri, vt vos hac difficultate probet, vtrum credatis deum non per defectum esse segnem sed pro experimento virtutis vestræ & desiderio libertatis: vt cognoscat vtrum & ciborum inopiam, & sterilitatem aquæ pro eo fortiter ferre possitis: an seruire potius eligatis, sicut iumenta dominantibus sibi, & eis qui propter ministerium suum hæc pinguissime nutrire consueuerunt: Adijciens super hæc dicebat, non se tantum de sua salute metuere, quando vtique nihil mali pateretur, si morere- tur iniuste: sed potius pro illis cogitare, ne per lapides quos mitterẽt super eum, deum condemnare iudicarentur, Sic itaque mitigauit illos, & ab impetu quidem lapidationis absterruit, ad pœnitentiam vero ab sceleris actione conuertit: di- cens eos non hoc rationabiliter, sed necessitate feciisse, cogitauitq; quod oporte- ret, vt ad diuinam supplicationem precesq; veniret. Et ascendens in quendam scopulum, deposcebat, vt quæstum aliquem deus populo tribueret, & eos ab ino pia liberaret: in ipso enim esse salutem suam, & in alio nullo: vtq; concederet ve niam his, quæ in præsenti fuerant necessitate populi gesta: cum generi homi- num res importune prouenientes, & difficile placeant, & eis accusatio sit amica. Deus autem & prouisurum se compromisit, & occasionem eorum de siderijs præbiturum. Moses vero à deo hęc audiens, descendit ad plebem. Illi vero cum viderent eum promissionibus lætum, à mœstitia ad hilaritatem con uersi sunt, stetitq; ille in medio, venisse se dicens à deo, portans eis pro hæsita- tionibus pręsentibus libertatem. Et post paululum coturnicum multitudo, quas præcipue nutrit sinus Arabicus, trascenso medio mari peruolauit: & post laborem volatus, quasi ad terrenam requiem descendit inter Hebræos. Illi ergo tanquam alimentum sibi à deo collatum, comprehenderunt eas. Tunc Mo ses ad orationes dei repente conuersus est, qui promissionis suæ compleuit auxi- lium. Mox autem post occasionem cibi prioris, etiam secundum eis deus emi- sit. Extendente namque Mose manus ad orationem, ros descendit ex aere. Cum que fuisset eius manibus illinitus. Moses arbitratus est etiam hoc ad cibum eo- rum à deo fuisse collatum, gustauitq;, & lætus effectus est ignorante multitudi- ne: & imbrem esse credente, & temporis esse pluuiarum quod agebatur, ille doce bat eos, quia non secundum opinionem illorum ros è cœlo descenderet: sed ad salutem eorum cibumq; venisset. Et cum gustaret, fidem credendi præbebat eis. Illi vero imitantes ducem, delectabantur in cibo: mellis enim dulcedi- nem, & delectationem habebat valde suauem. Simile autem erat aromatibus pręcipuis: & magnitudo eius seminis coriandri, festinabantq; singuli colligere vehementer, Quibus pręcipiebatur, vt omnes ex æquo per dies singulos assarij mensuram colligerent, nec esset relinquendus ille cibus in crastinum: hocq; fie- bat, ne debilibus colligendi difficultas existeret, virtute valentium, & ex hoc ad neces accederent. Qui tamen plus pręcepta mensura collegissent, nihil amplius nisi labores habebant, cum maius nihil illic quàm assarium inuenirent, & quod remaneret in crastinum, nulli vtilitati proficeret, quando vermes illud & ama- ritudo consumeret. Sic ergo erat cibus ille diuinus & inopinabilis, & huiusmodi

vltio

vltio fiebat ipſarum rerum priuationes ſeruantibus. Hactenus autem ſic rigatur imbribus locus ille, ſicut etiam tũc à Moſe præſtandum diuinitus miſit hũc cibum. Vocant autem Hebræi hunc cibum manna. Manna itaque interrogatio eſt in noſtra lingua, dicentis, quid eſt hoc? Illi ſiquidem gaudium in his, quę illis fuerant cœlitus miſſa. celebrabãt: Quo cibo quadraginta annis vſi ſunt, quã to tempore in deſerto fuerunt. Cum vero inde migraſſent, venerunt in Raphidim, paſſi nouiſſimas pro intolerabili ſiti miſerias. Nam cũ præcedentibus die bus paucam aquæ difficultatem habuiſſent, tunc omnino comperientes terram inaquoſam, in malis erant: rurſusq; iraſcebantur in ducem. Ille vero paululũ multitudinis impetum deuitans, ad dei preces conuertebatur, rogans vt ſicut cibum eis indigentibus prębuit, ſic etiam potum daret, cum periret apud eos etiam cibi gratia, non exiſtente potu. Qui donum non diu diſtulit: ſed præbiturum ſe Moſi tantam aquæ multitudinem, vnde non poſſit ſperare, promiſit: iuſſitq; vt virga percuteret petram, quæ ibidem erat appoſita, & ex ea ſumeret abundantiã rerum quibus egerent. Curabat enim vt neq; cum labore potus eis adeſſet. Hæc ergo Moſes à deo ſumens, veniebat ad populum ſuſtinentem, & in eum conſpicientem: viderant nanque iam eum de monte deſcendere. Cum vero veniſſet, liberaturum eos etiam de hac neceſſitate dicebat deum, donatamq; ſalutem nõ ſperatam, & de petra eis fluuiũ manare promiſſum. Quibus obſtupeſcẽtibus hũc auditum, ſi eis ſiti & itinere fatigatis neceſſitas ad hęc fieret, vt petram inciderent, Moſes virga percuſſit petram: eaq; ſciſſa, aqua manauit copioſa & valde perſpicua. Illi vero inopinabile factum mirati ſunt. Quod cum viderent, iam eis etiam ſitis ipſa cupiditas ablata eſt: bibentibusq; cunctis dulcis & ſuauiſſimus erat potus, & quale donum eſſe donante deo videretur. Tunc ergo Moſen mirati ſunt, qui à deo ſic fuerat honoratus: & ſacrificia pro dei prouidentia collata ſibimet impendebant. Declarat autem ſcriptura in templo repoſita, quod deus prædixerit Moſi, aquam hoc modo de petra manaturam.

Quid ſit Mãna

Exodi. 17.

Quomodo pugnantes cum Hebræis, Amalechitæ, & qui cum eis erant, deuicti ſunt: & filij Iſrael prædam hoſtium perceperunt. Cap. II

CVm vero Hebræorum nomẽ iam valde vbiq; diuulgaretur, & de his ſermo creſceret, in timore non paruo prouinciales erant, & mittentes legatos, ad inuicem ſolatia depoſcebant, vt ſimul viros illos interimere niterentur. Erant autem in hoc inſtantes quicunq; Goboth & petram inhabitant, qui vocãtur quidem Amalechitæ, pugnatores autem maximi illarum gentium tunc exiſtebant. Quorum quinq; reges inuicem ſemetipſos, & circumhabitantes ad bellum contra Hebræos rogabant: dicentes exercitum alienigenarum & Ægyptiorum ſeruitia fugientem, ſibi inuaſiones inferre: nec bonum ſibi fore, ſi factum tale deſpicerent: ſed antequam eorum fortitudo ad maiorem tenderet poteſtatem, & ipſi pugnare magis inciperent, confidentes, eo quod illis nullus reſiſteret, deſtruendos eos eſſe, cautiſſimum atq; ſapientiſſimum edicebant. Et pœnas etiam de deſerto, & actibus quos illic geſſerant exigendas: quod non ita poſſet euenire, cum ciuitatibus atq; bonis eorum manus inijcerent. Illi autem inchoantẽ inimicorum virtutem, mollire & deijcere optimum eſſe, magis quàm iam proficientem prohibere credebant. Alij vero hoc ſuperfluum putabant. Alij nullam eis occaſionem aduerſum ſe fieri permittebãt. Hæc & his ſimilia per multas prouincias adinuicem legationibus agitantes, deliberauerunt aduerſum Hebræos bella ſuſcipere. Moſes, itaq; cum nihil belli ſperaret, hęſitationem & turbam habuit repente prouincialium, & ad congreſſionem iam præparatam, ſubitaq; pericula Hebræorum multitudinem perturbabant: quia licet omnium rerum haberent inopiam, potiorem tamen neceſſitatem pugnandi cum hominibus, qui eſſent rebus omnibus bene inſtructi, putabant. Moſes autem conſolari cœpit, eosq; confidere poſcebat, decretoq; dei credere, quo ſæpe fuerant liberati. Et quod debellaret

Exodi. 17

A malechitas dicit pugnatores fortiſſimos

Bellum contra Israelitas eos etiam qui eorum hostes existerent: arbitrari autem exercitum quidem multum, & omnibus armis instructum, pecunias, alimenta, aliasq; res in quibus solent homines confisi pugnare, in auxilio diuino consistere, & sibi per deum omnia hæc adesse. Inimicorum vero manum paruam, inermem, debilem: tanquam non frueretur eis quæ istos habere constaret, deo volente facile superari. Scire autem eos oportere dicebat, qualis eorum auxiliator fuisset in multis iam experimentis & grauioribus. Et quia in præsenti quidem bello haberēt laborem aduersus homines: cum vero fuerit eis sitis, & famis inopia, & in montibus atque mari periculum, vbi fugam inuenire non poterant, hæc omnia diuino solatio deuicissent. Ergo rogabat eos promptiores esse, tanquam omnium rerum facultas eis esset, ita vt hostibus præualerent. Et Moses quidem populum huiusmodi verbis exacuebat ad prælium, conuocans tribuum principes: & postea singulos adinuicem, iuuenes quidem exorabat senioribus obedire, illos vero vt verba ducis audirent. Erant autem eorum animæ in periculo constitutæ: & ad præsentia præparatæ, sperabantq; aliquando à malis huiusmodi liberari. Iubebantq; Mosen, vt ad bella præiret, neque tardaret, ne dilatio eorum fiduciam impediret. Illevero ex multitudine pugnacem eligens iuuenem, super eos instituit, Iesum Naue filium, de tribu Ephraim, valde robustum, & labores tolerare fortissimum, ad cogitandum simul & loquendum nimis idoneum, qui nosset decenter deum & Mosen doctorē colere pietate, essetq; apud Hebræos aptus. Paucos vero circa aquā constituit. Plurimos autem totius exercitus circa infantum mulierumq; custodiam. & tota quidem nocte erant præparati, quæcunq; fecerant arma sumentes, & duces proprios intendentes, tanquam prælium aggressuri dum eis pręciperēt. Inuigilabat autem & Moses Iesum docendo, quemadmodum exercitum collocaret. Incipiente vero die iam pandi, rursus poscebat Iesum, ne minus inuenire tur in opere, quàm circa eum spes esset vniuersorum, gloriam præsentis militiæ in futuris nationibus possessurus. Hebræorum vero nobilissimos seorsum rogabat, cunctamq; pariter multitudinem exhortabatur armatam. Et ille quidem cum ita constituisset exercitum sermonibus & operum pręparationibus, discessit ad montem, deoq; simul & Iesu credidit expeditum. Miscebantur itaque hostes, & in manibus erat bellum, fiduciaq; & viribus vtebantur in inuicem. Donec itaque Moses manus extenderet ad cœlum, Hebræi comprimebant Amalechitas. Cumque laborem ex defectu manuum ferre non posset, quia quotiens eas deponebat, totiens Hebręos perdere contingebat, iussit fratrem Aarō, & sororis Mariæ virum nomine Vrion sibi assistere, eiusq; manus ex vtroque latere continere, vt adiuuantes eum non permitterent laborare. Quo facto Hebræi Amalechitas fortiter deuincebant: & omnes interissent vtiq;, nisi nocte superueniente populus recessisset à cæde. Victoriamq; optimam atq; perfectam nostri habuere maiores, inferentesq; bellum vicerunt: & circūhabitantes perterruerunt, abundantiaq; potiti sunt magnorum clarorumq; bonorum, quę suis laboribus habuerunt. Deuincētes namq; exercitum hostium, maximas diuitias & publice & priuatim possederunt omnes, cum primitus etiam alimentis necessarijs indigerent. Fuit autem eis non solum in pręsenti sed etiam in futuro bonorum causa huius, quam prędiximus, pugnæ perfectio. Non tantummodo enim corpora hostium seruitio subdiderunt, sed etiam mentes: & cunctis circumhabitantibus post illorum deuictionem fuere terribiles, eisq; diuitiarum maximum culmen adiectum est. Nam fugientes inimici, magnā copiam argenti simul & auri reliquerunt in castris, & vasa ęrea quibus ad vescendum vtebantur, multamq; & insignē abundantiam vtrarumq; verum, id est, ornamentorum textilium pariter & armorū, & aliorum quę parabantur ad pręlium, diuersaq; iumenta, & quęcunq; moris est sequi iter agentē exercitū: prudentiaq; repleti sunt Hebręi & opere fortitudinis, & multum desiderium virtutis erat in eis. Semper enim laboribus insistebant, omnia se capere iudicātes. Huius ergo belli hic extitit finis. Postea vero Moses

Iesus Naue

exuebat

exuebat mortuos hostium,& arma fugientium colligebat, & hæc pugnatoribus exhibebat:ducemq; militiæ Iesum præconijs attollebat,exercitu testificante cũ cta quæ gesserat.Nemo ergo Hebræorum mortuus est:hostium vero tanti,quãtos neq; numero comprehendi possibile est.Pro gratiarum vero actione Moses sacrificans,altare constituit, quod dei victoriam nominauit:prophetauitq; oẽs fore perituros Amalechitas,nihilq; eorum in futuro relinquendum:eo quod cõtra Hebræos in solitudine dimicassent,& nequaquam positis in calamitatibus pepercissent.Tunc exercitum,fessum,conuiuiorum opulẽtia reparauit.Hoc ergo bello contra hostes suos post egressum ex Ægypto,primitus ita pugnauerũt. Cum vero pacificas post victoriam Moses hostias obtulisset, fecissetq; non paucis diebus Hebræos cessare post pugnam,produxit ordinatum exercitum:multa namq; eis iam copia erat armorum.Et procedens paulisper,tribus mensib⁹ post quam mouit ex Ægypto,venit ad montem Sina : vbi ei circa rubum multas visiones factas esse prædiximus.

Quomodo socerum suum Rahuel,alias Ietro,Moses ad se venientem ad mõtem Sina libenter excepit. Caput III

CVi Rahuel socer,audiens eius felicitatem,libenter occurrit.Et Moses excipiens cum eo Sephoram vxorem suam & filios suos,delectatus est in aduẽtu eius & facto sacrificio epulas copiosissimas populo ministrabat iuxta rubũ,qui flammam ignis euaserat. Et multitudo quidem per cognationes epulis vescebatur.Aaron autem sumens Rahuel & qui cum eo erant,hymnos canebãt in deum,qui eis salutis & libertatis & egressionis autor extiterat. Simulq; laudabant ducem,quasi eius virtute cuncta eis prospera contigissent. Et Rahuel quidem prçconia multa plebis apud Mosen de eorum fortitudine dixit,quia pro cunctorũ salute sic laborauerint vniuersi. *Exodi.18*

Quomodo persuasit ei,vt distribueret populum per millenarios & centenarios,qui prius inordinatus erat. Caput IIII

DEinde videns Rahuel Mosen in rerum multitudine constitutum,cunctis adeuntibus eũ vt lites discerneret postulantium,& tantũmodo se iustitiã impetrare credentium,si ille eis arbiter iudicaret:eis nãq; quivincebãtur, leuius esse perdere videbatur per iustitiam Moseos,quam victoris sententiam cuiuslibet auaritia sustinere:tunc equidem tacuit,nolens impedire volentibus vti ducis virtute.Cũ vero quieuisset à turba,sumẽs eum solum seorsum,docebat quę eum oporteret facere:consiliumq; dabat,quatenus minorũ quidem rerũ curam alijs cõmitteret:de maioribus autẽ & salute plebis ipse tãtummodo prouideret. Nam ad iudicandũ etiam alios Hebræorum dignos inueniri dicebat: cogitare vero pro salute tantorum,non quenquam alium nisi Mosen posse solum.Modo sciẽs,inquit,virtutem tuam,& qualis fueris in ministerio dei ad saluandum populum,rerum arbitrium committe alijs examinãdum.Tu vero ad solum dei ministerium retine temetipsum cogitando & requirendo,quemadmodum populum ab hac possis inopia liberare.Meis ergo consilijs vtere de rebus humanis,& excitum perfecte dispone per dena milia viros,deinde per mille:ita post hæc diuides eos per quingentos,& rursus in centum,deinde in quinquagenos:& iudices constitues super eos.Qui per triginta rursus diuisi,& per vicenos & denos, habebunt proprios iudices,eorum negocia finientes.Sit autẽ aliquis super istos vn⁹, vocabulũ à principio numeri sumens.Et hi quidem sint approbati ex omni plebe,boni & iusti,qui de diuersis rebus iudicent eos:& si quid est maius,ad potiores veniat dignitates,quodvero etiam apud eos difficile fuerit,hoc deducatur ad te.Sic enim fiet vtrunq;,quatenus & Hebræi iustitiam impetrare mereantur, & tu ministranda soli deo facias eum exercitui propitium. *Verba Ietro ad Mosen*

Quomodo hæc singula fecit Moses socero monente. Caput V

HÆc enim monente Rahuel,Moses libenter excepit,& secundum eiusmodi dictum fecit:nõ cælãs consilium eius,nec suam faciẽs illius suasionem,sed

inuentorem eius rei omni populo manifeſtans. Nam & in libris ſuis Rahuel cõ ſcripſit inuentorem prædictæ rei, optimum eſſe credens, vt omnibus notam faceret veritatem: licet ei ſoli potuiſſent præbere gloriam, quæ ab alio ſunt inuenta. Factum eſt itaque, quatenus virtus Moſi potuiſſet etiam ex hac voluntate cognoſci. Sed de his quidem opportune in ſcriptura alia declarabimus. Moſes autem conuocata multitudine, ipſe quidem ad montem Sina iturum ſe eſſe dicebat, tanquã cũ deo mãſurus, & aliquid ab eo vtile percipiẽs, ad eos ſit remeaturꝰ illos vero præcepit iuxta mõtẽ tabernacula ſua ponere, & vicinitatẽ dei tenere.

Quomodo Moſes aſcendit in Sina montem. acceptasq; à deo leges Hebræis dedit. Caput. VI

Exodi.19 HÆc cum dixiſſet, aſcendit in montem Sina, qui excellentiſſimus eſt in illis regionibus: & propter altitudinẽ magnitudinis ſuæ & ſcopulorum proceritatem, non ſolum hominibus inacceſſibilis, ſed etiam qui videri ſine aſpectus labore non poſſit. Et cum ſermo eſſet circa eum deum habitare, terribilis omnibus, & in adibilis erat vniuerſis Hebræis. Siquidem ſecundum Moſi mãdata tabernacula mutauerunt, & radicem montis apprehenderunt: eleuãtes manus ſuas ad deum, tanquã cum promiſſione bonorum, quam eis promiſerat, Moſes reuerteretur à deo: & feſtiuitatem celebrantes ſuſtinebant ducem, purgantes ſemetipſos alia purgatione: nec non & à coitu mulierum tribus diebus, ſicut eis ipſe prædixerat, abſtinentes: rogantesq; deum vt placide ſuſciperet Moſen: & dona præpararet, quibus bene viuendo de cætero vti poſſent. Vtebantur ergo conuiuijs opulenter, & ornamentis decenter cum coniugibus & filijs abſtinebãt. duobus quidem diebus erant in epulis conſtituti. tertia vero die antequam ſol oriretur, nubes operuit cunctum Hebræorum exercitum, & locum vbi tabernacula fixerant omnem circundedit: & fulgura facta ſunt, ventiq; vehementes pluuiam nimiam concitantes vndique ferebantur: & coruſcationes erãt vidẽtibus valde terribiles: & fulmina crebro demiſſa, dei præſentiam omnibus indicabant. Et de his quidem vnuſquiſque legentium ſapiat vt voluerit, mihi vero neceſſitas eſt hæc referre, ſicut in ſacris libris ſcripta ſunt. Hebræos itaq; ea quæ viſa fuerant, & clangor auribus redditus valde terrebat, & etiam ſermo ferebatur, quod deus habitaret in monte: retinebantq; ſemetipſos in tabernaculis ſuis afflicti. Sed & Moſen ira dei periſſe putabant, & de ſeipſis ſimilia ſuſtinebant. Cum vero ita conſiſterent, apparuit Moſes lætus & nimis exultans, qui & formidinem eis abſtulit, & de futuro meliora promiſit: ſerenusq; repente & purus aer, qui ante paululum fuerat conturbatus, Moſe adueniente reuerſus eſt. Igitur inter hæc conuocabat populum in eccleſia, vt audirent quæ illis dixiſſet deus. Quibus collectis, ſtans in excelſiori loco, vnde eum omnes audirent, ait ad Hebrẽos: Deus equidẽ ſicut & prius propitius me ſuſcepit: vitamq; vobis felicem promittens, & conuerſationis ornatum, etiam ipſe nunc aſſiſtet in exercitu. Eum ſiquidem, & opera quæ per illum nobis facta ſunt conſiderantes, non deſpiciatis ea quæ nũc dicuntur, in me qui hæc dico reſpicientes: nec quod per me lingua humana deus vobis loquitur attendatis, ſed virtutem eius conſiderate & magnitudinem quoque illius excellẽtiæ cognoſcite, & quomodo pro vtilitate cunctorum ad me loqui dignatus eſt, Non enim me reſpiciatis Moſen filium Ammiramis & Iochabel, ſed eum qui Nilum pro vobis cõuerti fecit in ſanguinem, varijsq; plagis domuit Ægyptiorum aſtutiã, qui per mare iter nobis oſtendit, quiq; cibum de cœlo fecit hæſitantibus aduenire, qui potum de petra æſtuantibus manare conceſſit, per quem Adam de fructibus terræ marisq; comedit, per quem Noe ex imbribus ereptus eſt, per quem Abraham progenitor noſter obtinuit terram Chananeam, per quem Iſaac de ſenioribus parentibus eſt æditus, per quem Iacob duodecim filiorum virtutibus eſt exornatus, per quem Ioſeph poteſtatis Ægyptiorũ dominus eſt effectus, ille vobis me interprete hæc dignatur verba proferre. Fiãt itaque vobis amabiliora, quam filij vel vxores. Felicem namque vitam habebitis iſta

tis iſta ſeruantes,terraq; eritis potituri fructifera & ſine fluctibus maris,& prole filiorum naturaliter naſciturorũ,eritis etiã hoſtibus valde terribiles. Ad dei namque egoveniens vultũ,incorruptæ vocis auditor effectus ſum:ille enim pro veſtro genere ſemper eius eſt æternitate ſolicitus. Cumq; hæc dixiſſet,eduxit populum cũ mulieribus & infantibus,vt deum ipſum ſibi loquentem de rebus agẽdis audirent,ne vlior videretur dictorũ virtus,ad aures eorum humana lingua per veniens. Omnesq; vocẽ audiebant ex alto venientẽ ad vniuerſos,ita vt nullum effugeret. Et verba quidem quæ Moſes in duabus tabulis dereliquit,fas nobis non eſt ſecundum vnumquenq; ſermonem aperte depromere:virtutes autem eorum inſinuabimus. Docet itaque nos primus ſermo, quod deus eſt vnus,& hic ſolũmodo eſt colendus. Secundus autem iubet,nullius animalis factã imaginem penitus adorandam. Tertius vero,vt per deum in nulla re aliquis debeat fruſtra iurare. Quartus,ſeruandas ſeptimanas,cum ab omni forent opere ceſſaturi. Quintus vero,parentes honorandos. Sextus,abſtinendum à cæde. Septimus vero,non adulterandum. Octauus autem, furtum non faciendum. Nonus,falſum teſtimonium non dicendum. Decimus autem,nullius aleinæ rei habendã eſſe concupiſcentiam. Et plebs quidem cum audiſſet præcipientem ipſum de rebus,quibus Moſes fuerat locutus,gaudens in his quæ prędicta ſunt, à congregatione diſceſſit. Succedentibus vero diebus aduenientes ad tabernaculum, poſcebant ab eo etiam leges ſibi à deo debere proferri. Ille vero & iſtas poſuit, & de omnibus quocunq; modo gerenda forent, reliquis temporibus deſignauit: quarum memoriam opportuno tempore facturus ſum. Plurimas autem leges in alia ſcriptura diſponam, ſeorſum de ipſis expoſiturus. Igitur dum circa eos ita res agerentur,Moſes iterum in montem Sina conſcendit, prædicens Hebræis, eisq; videntibus aſcendebat. Cumq; illic tardaret(quoniam quadraginta diebus ab eis abfuerat)timor inuaſit Hebræos,ne Moſes aliquid pertuliſſet: & inter mala diuerſa nihil eos ſic affligebat,quam quod putarent ſe perdidiſſe ducem. Erat enim tumultus inter homines,alijs quidem dicentibus eum periſſe in beſtias incidentem: & maxime illi hæc dicebant,qui circa eum odium habere videbãtur: alij vero ad deum eum receſſiſſe narrabant. Prudentes autem nihil horum quæ dicebantur à populo, pro ſua delectatione ſuſcipientes: ſed & beſtijs incidentem periſſe humanum putantes, aut certe à deo translatum propter virtutem propriam veriſimile iudicantes,mitius quidem ferre hæc ratio faciebat: ſed præſule ſe deſolatos arbitrati atque tutore, qualem alium habere non poſſent, vehementer affligebantur: & neque opinari poterant in tanta mora illius:quod viro boni quid accidiſſet,neque ſine triſtitia aut deiectione degere præualebãt: exercitum vero nequaquam promouere confidebant,cum Moſes prędixiſſet eos ibidem ſuſtinere. Cumque iam quadraginta tranſiſſent dies,totidemque noctes,Moſes aſtitit,nullo cibo hominibus conſueto participatus: & gaudio apparens totum compleuit exercitum:prouidentiamq; dei quam circa eos haberet expoſuit;ſimul & ordinem,ſecundum quem viuentes eſſent habituri felicitatem: dicens oſtenſum ſibi per hos dies & tabernaculum,quale ſibi deus vellet fieri,in quo deſcendens ad eos ipſe veniret: vt etiam migrantes exinde,id portarent,& nequaquam ad montem Sina egerent aſcendere: quando ad eos ipſe deſcenderet deus,vt eorum adeſſet orationibus. Fiat,inquit tabernaculum, menſuris & operibus quę ipſe monſtrauit,vobis vtiq; ad hoc opus in ſegniter accedentibus. Et cum hoc dixiſſet,duas tabulas oſtẽdit eis,habentes ſcripta illa decem verba, in vtraq; quina. Erat ea inſcriptio manus dei. Illi ergo gaudentes in his,quę videbant & audiebant à principe,quo poſſent eum laudare ſtudij ſui munificentia non ceſſabant. ſed & deferebant argentũ ſimul & aurũ: & æs,lignaq;,& magnam valde materiã,quę nequaquã potuiſſet putredine violari:caprarũq; pilos, & ouiũ pelles,alias quidem hyacintho,alias vero coccino,alias purpureo flore tinctas,alias vero alium colorem præbentes: lanasque prædictis fucatas coloribus,&

X præcepta Exodi 20

Duæ tabulæ Moſi Exodi. 35

ribus,& linum byſſinum,lapidesq; inſertos auro,quibus homines ornamẽti gratia ſolent vti,pecudumq; multitudinem pariter offerebãt. Ex tali namque materia tabernaculum fabricatum eſt,quod migratum,& per loca diuerſa deuectum nihil à templo differebat. His itaque à ſingulis cum magno ſtudio oblatis, ſupra modum vniuſcuiuſque virtutis,atque donatis, architecti mandato dei in his conſtituũtur operibus,quos populus elegerat ſibi poteſtate collata: quorum nomina hæc ſunt,quæ in ſacris libris conſcripta inueniuntur: Beſeleel Vri filius de tribu Iuda, & Mariæ ſororis Moſeos, & Ooliab Achiſamach filius de tribu Dan. Et populus ſiquidem tanto ſtudio in cunctis rebus obediebat,vt etiam Moſes eos ſuſpenderet,dicens ſufficere ea quæ data fuiſſent. Hoc enim etiam artifices iam prædixerant abundare. Accedebant ergo ad opus tabernaculi faciendum:& Moſes eos ſingulam quamque menſuram ſecundũ oſtẽſionem dei,ſimul & magnitudinem,quantaq; oportet fieri vaſa,ſacrificijs miniſtratura diuinis,edocebat. Mulieres autem largitatem ſuam circa ſacra velamina,& circa alia quęcunq; huiuſmodi operibus erant neceſſaria,propter deum in ornamento & precioſis lapidibus offerebant. Omnibus itaque in præparatione iam conſtitutis,auro,& argento,& ære,& textilibus rebus,prædicens feſtiuitatem Moſes,& ſacrificia pro vniuſcuiuſque virtute facienda,ad inſtituendũ opus tabernaculi acceſſit,& atrium prius menſus eſt ita.

Tabernaculũ quomodo ſit fabricatum

Exodi.31

Exodi.36

De tabernaculo quod fecit Moſes in deſerto ad honorem dei,vt templum eſſe videretur. Caput VII

Exo.38.et.36

LAtitudinem quidem quinquaginta cubitorum,centum vero longitudinẽ. Tabulasq; inſtar columnarũ ſtatuit æreas,quinq; cubitorum habentes altitudinem:in vtroq; latere tabernaculi viginti per longum, per latum vero decem. Anuli autem ſingulis tabulis inerãt,& capita columnarum argẽtea. Baſes autem deauratæ, & cælatæ per circuitum & in terram confixæ: pertingebantq; funes ab anulis ducti vſque ad capita clauorũ æneorum,qui erãt magnitudine cubiti vnius: & per ſingulas tabulas in terram valide poſiti,vt ex violentia ventorum tabernaculum immobile cuſtodirent. Cortina vero molliſſima ex byſſo per omnes vndiq; pendebat,à capite tabularum deſcendens,baſim vſque diffuſa:& concludens omnem per circuitum locum,vt nihil à pariete differre videretur. Sic itaq; habuerunt tria latera atrij per circuitum: quartum vero latus fuit quinquaginta cubitorum,quod frons erat totius operis:vbi viginti quidẽ cubiti erant aperti,quatuor habẽtes tabulas in modum portarum:omnes opere argenti factas,præter baſes:erant enim æneæ. Ex vtroq; enim latere portarũ,ternæ erant tabulæ conſtitutæ:& propter portarum fortitudinẽ incaſtratæ, & per eas cortina byſſina circumibat. Et cum eſſent portæ viginti cubitorum longitudine,altitudine vero quinq;,velũ in eis erat ex purpura,cocco,hyacintho,& byſſo factum,ex multis floribus,& varijs exceptis animalium figuris ornatum. Intra ianuas autem aſperſorium erat æneum, ſimilem habens baſim, ex quo ſacerdotibus manus diluere,& pedes perfundere moris erat. Et ambitus quidem atrij erat ornatus hoc modo. Tabernaculũ autem ſtatuit in medio eius loco, cõuerſum ad orientem:vt mox cum ſol oriretur,in id radios ſuos emitteret. Cuius longitudo quidem triginta cubitorum erat,latitudo vero decem cubitorum habebat ſpatium. Et alter quidem paries erat auſtralis,alter vero cõuerſus ad aquilonem,poſt tergum vero eius relinquebatur occaſus: cuius altitudinem tantam oportebat aſcendere,quantam latitudinem eſſe conſtabat. Erantq; tabulæ de ligno,ex vtroq; latere viginti,ſchemate quadrangulo factę:latitudine quidẽ vni9 & dimidij cubiti: altitudine vero quatuor digitorum. laminæ autem factę ex auro erant per interiorem & exteriorem partem,quibus ſingulis tabulis erant cardines bini immiſſi per duas baſes,quæ erant argenteæ,& in ſuis foraminibus tabularum cardines ſuſcipiebant. Parietis vero occidentalis tabulæ quidem ſex erant, alterutrim omnes perfectiſſime copulatæ, vt aptiſſime his compaginatis,vnus

De anulis & baſibus.

De cortinis.

De portis

De laminis aureis

tis,vnus paries esse videretur,intrinsecus & extrinsecus de auratæ. Et lateribus autem tabulę erant numero viginti,quarum latitudo habebat mensuram vnius & dimidij cubiti,altitudo tertiã partem palmæ,& ita triginta cubitos adimplebant. Posterioris vero parietis nouem cubitos sex tabulæ faciebant,quibus coniunctæ sunt aliæ duæ tabulę,ex medio cubito sectæ,quas angulares posuerunt ad instar maiorum tabularum. Singulæ vero tabulæ anulos habebant aureos, per exteriores frontes eminentes,velut quibusdam radicibus confixos per ordinem, adinuicem per circuitum respicientes:& per eos deaurati vectes immissi, vnoquoq; habente magnitudinem cubitorum quinque,erantq; ad coniunctiones tabularum:intrabatq; caput vectis vniuscuiusque in alio vectis capite,veluti in modũ conchę:& post tergum parietum in longitudine positorum vnus erat ordo,per tabulas omnes vadens,quo per vncinos vtriusque parietis latera continebantur,incastrationibus factis & immissis adinuicem.Quod propterea sic exquisitum est,vt neque à ventis moueretur,neque alia causa tabernaculum cõturbaretur,sed immobile secura quiete seruaretur. Intrinsecus autem longitudinem eius tripartite diuisit,id est,decem cubitos ad interiorem partem profuturos distribuit. Quibus dimensis, in medio quatuor tabulas similiter operatas statuit,paululum abinuicem disiunctas alterutrim,quę separarent decem cubitos à reliquis viginti:& quod interius erat eorum adytum vocabatur,reliquum vero tabernaculum sacerdotum erat.Hác itaque tabernaculi dimensionem ad instar rerum naturæ constituit. Tertia siquidem pars eius, quę erat intra quatuor tabulas,quę sacerdotibus intransgressibilis videbatur,velut cœlũ dei erat: reliqui vero viginti cubiti,sicut mare & terra gressibilis est hominibus, ita solis sacerdotibus adiacebant. Per frontem vero vnde ingressus erat factus,colũnæ ex auro factæ erant,& æneis basibus superpositæ, numero quinque,Tegebatur autem tabernaculum cortina ex byssino & purpureo,& hyacinthino, & coccineo colore facta.Et prima cortina quidem cubitorum erat decem,& vndique eas tabulas obtegebat,quæ diuidentes templum adytum habebant interius, & hoc erat quod faciebat vt à nullo videretur.Et omne quidem templum sanctũ vocabatur. Quod vero erat interius & inaccessibile vltra quatuor tabulas, sanctum sanctorum. Cortina autem erat speciosa,quasi floribus vniuersis de terra germinantibus variata:alijsq; omnibus intexta,& quæcunque prętер animalium formas poterant exornare pictores.Alia vero huic & magnitudine & textu & colore vicina,quinq; colũnas in ingressu posita s obtegebat : ab angulo summitatis vniuscuiusque columnæ cortinam anulis continentibus,vsque ad medietatem columnæ depositam.reliquum vero ingressus erat sacerdotibus accedentibus. super quam linea erat alia cortina eiusdem magnitudinis, funibus eam per angulos ducentibus ac retrahentibus:vt tegeret omnia,& impediret aspectum sacrificia contuendi, & maxime in diebus festis. Nam & in reliquis diebus, præcipue quando videretur nubilum, textus eius tegminis fortis erat, & laborem facile sustinebat. Vnde permanebat ista consuetudo etiam nobis ædificantibus templum : quatenus velum huiusmodi in ingressibus appendatur. Decem vero aliæ cortinæ erant singulæ latitudine cubitorum quatuor ,longitudine vero octo: & viginti aureos habentes vncinos, ad copulandum alterutris vncinis & anulis:vt coniunctæ simul,vnam viderentur effi cere.Quæ extensæ,templũ & quod erat desuper obtegebant,& parietes à lateribus & à tergo stantes, terra à vno pede suspensæ. Eiusdem vero latitudinis & alię cortinæ vna plus numero:id est,vndecim erant: longitudine tamen excellẽtes.Erant,enim istæ triginta pedum:textæ vero de pellibus,sicut illæ de lana similes omnes sigillata varietate cõtextæ:erãtq; vsq; ad terrã tegmine suo diffusæ,ad instar thalami culmen velaminis exhibentes,vna cortina ante frõtem pendente,Vndecima nanque cortina ad hoc erat assumpta:aliæ vero super has

Sanctum sanctorum

Exodi.36

expellibus

ex pellibus factæ,pro tegmine & adiutorio de ſuper erãt impoſitæ,propter æſtũ aut imbrium certe diffuſionem.Multos itaq; ſtupor habebat aſpicientes à longe:nam colorem eius in nullo differre putabant cœlo.Hę vero ex pilis & pellibus factæ pendebant,ſicut illud vẽlum portarum,& æſtuum pariter & imbrium iniurijs repugnantes.Hoc ergo modo tabernaculum conſtitutum eſt.

De arca qualis ſit,in qua tabulas legis collocauit Moſes, Caput VIII

Exodi.37 FActa eſt autem & arca deo ex lignis natura fortiſſimis,& quæ nequaquam putredinem ſuſtinerent,quę Hebraica lingua vocantur heron. Cuius conſtructio erat huiuſmodi: Longitudinis quidem quinque palmorum : latitudinis trium,ex auro puriſſimo. Intrinſecus autem & extrinſecꝰ ſic tegebatur, vt eius ligna celarentur: & aureis cardinibus tegmen compaginatum habuit valde mirabile,& vndique ſimul æquale ,nullaq; pars eius compaginationem potuit violare.Per vtrumque vero latus longitudinis eius,anuli erant aurei bini, totum lignum penetrantes,& per eos vectes deaurati,immiſſibiles per vtrunq; latus,vt quoties opus eſſet,per eos arca moueretur.Non enim in vehiculo,ſed à ſacerdotibus portabatur.Super tegmen vero eius erant figurationes duæ,quas Hebræi Cherubim appellant,Sunt enim animalia volatilem habentia figurã: quæ à nullo hominum eſt inſpecta.Hæc dixit Moſes in dei ſe conſpexiſſe ſede figurata.In hac ergo arca duas tabulas recondidit,in quibus fuerant decemverba conſcripta : quina quidem per ſingulas tabulas,bina ſemis autem per vnam quanque paginulam: & has in adyto collocauit.

De menſa propoſitionis,in qua omni ſeptimana duodecim panes azymi ponebantur. Caput IX

IN templo vero menſam poſuit proxime velut Delphicam : longitudine quidem habente duos cubitos:latitudine vero vnum: & altitudine trium palmorum.Erant autem pedes eius ex medietate inferioris partis,facti per circuitũ rotundi & tornatiles:quodvero ad ſuperiora tendebat,quadranguli operis erat: habebatq; per circuitum vniuſcuiuſque lateris labium exornatũ, velut quatuor digitis,alto ligno circumeunte ſuperiorem & inferiorem eius corporis partem: & per ſingulos eius pedes ſuperius labio erãt anuli,per quos vectes deaurati mittebantur in ligno quod eminebat.Sinum enim habebat , vbi anuli erant commiſſi: & his per viam portabatur.Ponebatur enim in templo ad aquilonem conuerſa,non longe ab adyto , & duodecim panes azymos in ea ponebant ,ſenos per partem mundos valde,ex farina duorum aſſariorum: quæ menſura Hebraica ſeptem cotylas Atticas habet.ſuper panes autem ponebantur duæ phialę aureæ thure plenæ.Poſt dies autem ſeptem iterum panes alij portabantur, die qui à nobis ſabbatum appellatur. Septimanam ſiquidem noſtri ſabbata vocãt.Cauſam vero huius rei in alijs edicemus.

De panibus duodecim

De candelabro aureo,& alteri interiori & exteriori. Cap. X

COntra faciem vero menſæ reſpicientis ad parietem meridianum,conſtitutum erat candelabrum ex auro factum fuſile,põdus habens minas centũ, quod Hebræi dicunt Cinthares.Græca lingua interpretatum,talentũ nuncupatur . Fecit autem & ſphærulas,& lilia , cum calamis , & ſcyphis : erantq; omnia ſeptuaginta ,ex quibus in vna baſe compoſitum erat omne candelabrum in altitudine,& in tantas cõſtitutum partes,in quantas diſtribuunt planetas & ſolem.Conſumabaturq; in ſeptẽ capita alterutra per ordinem conſtituta,in quibus lucernæ imponuntur ſeptem,imitantes ſingulas planetarum,quæ reſpiciũt ad orientem & meridiem, candelabro oblique poſito. Inter quod candelabrum & menſam interiorem,vt dixi, thuribulum erat & altare, de ligno quidem vnde & priora ſunt fabricata,imputribili & forti:ex vnoquoque autem latere cubitum latitudinis habens,altitudinem vero duplicem:eratq; craticula aurea in ea facta,habebatq; per ſingulos angulos coronas ex auro puriſſimo ſex: & anuli & vectes inerant,quibus per itinera à ſacerdotibus portabatur.Erat autẽ & altare

ante

ante tabernaculum constitutum,& ipsum quoq; de ligno,mensura vniuscuiusque lateris quinque cubitorum, altitudine vero triuni:similiter exornatū, & ex laminis æris adopertum:cui suberat craticula in modum retium facta. Suscipiebat enim terra ignem,qui de craticula ferebatur, quia bases non erant ei subiectæ.Diuersæ autem ponebantur fuscinulæ,& phialæ,forcipes & scyphi:& quæcunq; alia vasa ad sacrificium fuerant facta,omnia erant ænea.Et tabernaculum quidem erat huiusmodi,nec non & eius vasa.

Quæ sunt vestimenta sacerdotum & pontificis. Caput. XI

FActæ sunt etiam sacerdotibus vestes omnibusq; alijs,quos Chanæos vocāt, pariter & principi sacerdotum, quem Arabarchen vocant, quod significat principem sacerdotum: vt quoties sacrificia sacerdos adiret, purificaretur. Exodi 39
Lex enim purificationem fieri iussit:Et aliorum quidem sacerdotum vestes erant huiusmodi:Primum quidem induebatur manachasim,quod constrictorium poterat dici.Est autem cinctorium circa fœmora subtile,ex byssō cōtorta contextum,ingrediētibus per eum pedibus velut deuastrapis.Scinditur autē vltra medietatem deorsum:& super lumbos astringitur.Super hoc autem lineo indumento duplicis sindonis byssino vestitur:quod chetomene quidem vocatur Hebraica lingua:significat autem lineum:nos enim linum cheton appellamus. Est autem hæc vestis,tunica vsque ad talos,corpus omne complectens,& manicis brachia valde constringens. accinguntur circa pectus modice, super illud xonam De zona
circunducētes latam,quasi digitis quatuor,varie ita contextam,vt videatur pelis esse viperea:in qua flores intexti sunt coccinei & purpurei, cum hyacintho & byssо commixti.Stamen autem eius zonæ est solummodo byssus:& sumēs initium cincturæ à pectore,& circundās reducitur iterum ante pectus, & vsq; ad crura dimittitur,donec sacerdos nihil operatur. Pro decore namque videntium est ita cōposita.Cum vero ad studia sacrificiorum & ministeriorum præparatur, ne impediatur opus,in læuo humero eam portat.Quod Moses quidem Arabanech vocauit:nos autem à Babylonijs discētes,Hemsaneam vocamus:sic enim apud eos hæc tunica nūcupatur.Sinum vero nusquam habet hæc vestis,sed larga est ad collum eius apertura:& nastalæ ex vtraque parte oram eiusdem vesti- De mitra
menti à parte pectoris & scapularum astringunt:hoc etiam Messabazan vocatur.Super caput autem gestat pileum,in modum paruuli calamaci,aut cassidis, quod extenditur supra summitatem capitis,& modice verticis medietatem excedit:vocaturq; Masnaemphthis:& tale est vt videatur ex lini textura confectū: habens vittas quę inuolutæ sæpius connectuntur,ne facile dilabatur. Deinde aliud vnum velamen desuper circundatur,descendens vsq; ad inferiora barbæ, celans pilei illius ligaturas,& totam capitis superficiem:aptaturq; perfecte,ne laborante sacerdote circa sacrificia,corruat.Quales itaq; sint cæterorum sacerdotum vestes declarauimus.Princeps vero sacerdotum ornatur quidem & istis, nihil ex prædictis vestibus relinquens, superinduitur autem tunica de hyacintho facta,quæ & ipsa talaris est,vocaturq; Methir secundum linguam nostrā, De malogra-
quę zona constringitur,coloribus prædictis & floribus exornata,auroq; cōtex- natis & tintin
tovariata,ornatusq; in fimbrijs eis: inest,velut malagranatorum,& tintinnabu- nabulis
lorum aureorum multo decore factorum, ita vt inter duo tintinnabula malum granatum habeatur,item inter duo malogranata tintinnabulum.Est autem hęc tunica non ex duabus incisionibus: vt suta sit super humeros,& per latera: sed vno velo in longum vndiq; circumtexta,ad collum habens tantummodo sectionem,non è latere:sed in longum fissam à pectore ad medias scapulas.Vitta autem ei consuta est,ne possit eius apertio turpiter apparere.Similiter & vnde manus egrediuntur,apertum est.Ad hæc autem tertio induitur vestimento,quod dicitur Ephot,simile est autem superhumerali Græcorum.Fit enim hoc modo, vt sit textus eius magnitudine cubiti,de cunctis coloribus,auroq; variatus,amplectēs omnem pectoris locum:& ad manus eijciendas apertum est, & omni sche-

De rationali mate tunicæ ſimile eſt. Huic veſtimento locus vacuus in medio pectore magnitudine palmi dimittitur, vbi inſeritur Eſſin, quod Græca lingua Logion, Latina rationale ſignificat: & cõplet totum Ephot: hoc eſt, illum locum quem texentes propterea reliquerant vacuum: vniturq; Ephot cum rationali anulis aureis per circulos ſingulos ſub æqualitate cõmiſſis per vittam hyacinthinã, quæ immitti tur per ligaturam, & conſertionibus alterutris anulorum. Ne autem vacua eſſet medietas anulorum, & rationalis, filis hyacinthinis adinuentum eſt vt ea loca conſuerent. Superhumerale vero duo Sardonychi lapides infibulant per ſingu los humeros auro clauſi: habentes per extremitates circellos aureos, in quibus

De ſuperhumerali ſuſcipiunt rationalis ligaturas. His lapidibus inſcripta ſunt nomina filiorũ Iacob, prouincialibus literis lingua noſtra, ſena per lapidem: ſeniores autem in humero dextro ſunt. Inſerti ſunt autem in Eſſin, id eſt in rationali duodecim lapides, magnitudine & decore præcipui. Hoc ornamentum propter eminentiã eius honoris ab omnibus poſſideri nõ poteſt. Siquidem lapides per quatuor ordines, terni per ſingulos ordines conſtituti ſunt, habentes aureas per circuitum coronas, quibus incluſi conſertiq; ſunt, ne poſſit quocũq; modo textura corrupta defluere. Et in primo quidem ordine tres lapides, ſardonychem, topaziũ, ſmaragdum habet: in ſecundo autem carbunculum, iaſpidem, & ſaphirum. In tertio in

Duodecim lapides choat ligurius, deinde amethiſtus, achates eſt tertius, qui & poſt alios eſt nonus. In quarto ordine tenet chryſolithus principatum, poſt quem onyx, deinde beril lus, qui eſt vltimus omnium. Literæ autem in omnibus iſtis ſculptæ ſunt nominum filiorum Iacob, quos tribuum principes arbitramur, ſingulis vtiq; lapidibus eorum nomina referẽtibus ſecundum ordinem, quo nati eſſe noſcuntur. Cum ergo per ſe illi quos diximus anuli ſint infirmi, nec poſſint pondus lapidum ſuſtinere, alios duos maiores in extremitate rationalis, quæ reſpicit ad collum, eminentes ipſam texturam faciunt, qui ſuſcipiant catenas aureas opere plectili, venientes per fiſtulas quaſdam ad extremitates humerorum: quarum catenarum ſummitas aſcendens adducitur poſt tergum, & in circulo qui eſt ad dorſum in ſuper humerali conſeritur: & hoc eſt rationalis munimen eximiũ, ne poſſit aliqua parte diſrumpi. Zona vero rationalis conſuitur de coloribus prædictis auro conſerta: quæ ex vtroq; latere circunducta, & iterum reuoluta, ante pectus ex ambabus ſummitatibus pendere dimittitur, & habet quaſdam fimbrias ex aureis fiſtulis miro decore cõpoſitas, in vtraq; zonæ ſummitate pendẽtes. Pileum autẽ priori ſimilitudine operatum habet pontifex, ſicut reliqui ſacerdotes, & alium cõſutum ex hyacintho variatum. Circundatur autem ei & aurea corona, tribus ordinibus facta: ſupra quam ſurgit in media fronte quaſi calyculus quidam aureus,

De corona pontificis ſimilis herbæ, quę apud nos achoro nuncupatur, quam Græci hyoſcyamon dicunt. Ne quis autem, cum non viderit hanc herbam, per ignorantiam naturam eius ignoret, aut vocabulum ſciens ipſam ignoret: ſignifico huiuſmodi hominibus eius modum: Hæc verba frequenter vltra tres palmos oboritur: radicem vero rotundam habet, & quaſi rapæ ſimilem: folia vero mentæ propinqua ſunt. De ramis autem eius oriuntur calyculi rotundi, & in circuitu habet oculos, vnde fructus egreditur. Calycem vero quẽ diximus ſupra coronam auream poſitũ, habet magnitudinem digiti minoris, cuius cauatio rotũda eſt, quaſi crateris, quẽ tamen latius cõdiſcipulis explanabo. Eſt enim quaſi ſphæra diuiſa, & circa fundum aliam habet inciſionem à radice rotundatam. Deinde paulatim cauatura colligitur, & ad ſuperiora decenter denuo aperitur: & in labio ita colligitur, vt proprie videatur hemiſphærium mira rotunditate tornatum. Super hũc iterum oriuntur inciſiones, quaſi extremitates malagranatorum ſpinoſæ, & in acutiſſimum deficientes cacumẽ: ſemperq; ſeruat fructum huius calyculi ſuperpoſitio ſeminis ſideritis vicinũ. Habet autem flores ſimiles plantagini, & per circuitũ tota corona his floribus eſt cælata, ab occipitio vſq; ad vtrũq; tempus. A fronte vero hoc quidẽ nõ habet, ſed lamina eſt aurea, quę ſacris literis dei nomen habet

inſcriptũ.

inſcriptum. Hoc ergo eſt pontificis ornamentum. Mirari ſiquidem quilibet poterit odiũ hominũ, quod circa nos habere non deſiſtunt: quaſi nobis hoc modo diuinitatem deridentibus, quam ipſi colere non quieſcunt. Siquis enim tabernaculi poſitionem conſideret, & ſacerdotalem inſpiciat veſtem, & vaſa quibus vtimur ad ſacrificia celebranda, & legislatorem virum ſacrum agnoſcet, & fruſtra nos ab alijs blaſphemari percipiet. Nam ſingula queq; eorũ, ad ſimilitudinem & formam rerum facta reperiet, ſi abſq; inuidia velit hæc conſiderare. Taberna culũ namque triginta cubitorum trine diuiſum, in quo duas partes ſacerdotibus cunctis diſtribuit, quaſi profanum quendam communemq; locum, terram & mare ſignificat. Hæc vtique greſſibilia cunctis ſunt. Tertiam vero partem ſoli dicauit deo, eo quod cœlum ingreſſibile ſit hominibus. Super menſam vero duodecim panes poſiti, ſignificant annum, menſium quantitate tanta diuiſum. Per cã delabrum vero, per partes ſeptuaginta compoſitum, ſeptem planetarum memoriam tetigit. Et ſuper id ſeptem lucernis planetarum curſum oſtendit. Tot nam que ſunt numero. Cortinæ ex quatuor coloribus contextæ, elemẽtorũ deſignant naturam. Byſſus enim terrã declarat, eo quod linum oriatur ex ea: purpura vero mare, eo quod piſciũ ſanguine coloretur. Aerẽ voluit ſignificari per hyacinthũ. Coccus vero eſt ignis indicium. Significat aũt & pontificis linea tunica totã terrã: hyacinthina vero veſtis polũ: quę per malogranata coruſcationes, per tintinnabulorũ ſonitũ tonitrua indicare dignoſcitur. Superhumerale etiã ad ſimilitudinẽ toti⁹ naturę eſt, quãdo deo placuit vt quatuor colorib⁹ fieret auro cõtextis, propter ſplendorẽ reor, qui mundo diffunditur. Rationale vero in medio ſuperhumerali, in modum terræ cõſtituit. Hæc namq; vndique medium tenet locum. Zonæ circulus ſignificat oceanum, qui vtiq; cuncta ſuo limbo circundat. Indicat autẽ ſolem & lunam vterq; ſardonix, quos pontifex portat in humeris. Duodecim vero lapides ſeu menſes quis intelligere poterit, ſeu numerum ſtellarum, quem zodiacum circulum Græci vocãt. Pileum vero videtur mihi cœlum imitari, cum ſit ex hyacintho: nõ enim aliter poterat ſuperponi ei nomen dei: & in corona ſcilicet deſignatum, & in lamina aurea, propter ſplendorem quo diuinitas præcipue gaudet. Et hæc quidem tantummodo declarata ſufficiant, cum ſæpius & in multis virtus legislatoris opportune poſſit exponi.

Tabernaculi inſtrumenta

Quomodo Aaron eligitur in ſacerdotem: & quomodo Moſes purificauerit tabernaculum & ſacerdotes: & quemadmodum de feſtiuitatibus & ſingulis diebus fuerit conſtitutum. Caput XII

IGitur dum prędictarum rerum terminus eueniſſet, nondum miniſtris ſacris muneribus dedicatis, aſtitit deus Moſi, & ſacerdotum Aaron fratri eius eum dare pręcepit, qui propter virtutis opus omnibus honore iuſtior haberetur. Tũ ille colligẽs in eccleſiam multitudinẽ, virtutem eius & ſtudium edicebat, & propter eos paſſurum eſſe pericula. Dumq; in omnibus ei populus teſtaretur, & eius ſtudium valde laudaret, Moſes ait: Viri Iſraelitæ, fabrica quidem iam perfecta eſt, ſicut ipſi deo gratum fuit, nobisq; poſſibile. Quia vero oportet tabernaculum iam dicare, decet primum futurum ſacerdotem miniſtraturumq; ſacrificijs, & facturum pro nobis orationes agnoſcere. Et ego quidem hac deliberatione mihi conceſſa, meipſum dignum hoc honore iudicabã, eo quod natura omnes ſui generis potius amatores exiſtant: & maxime, quia multum mihi ſum conſcius pro veſtra ſalute laboraſſe. Nunc autem ipſe deus Aaron dignum hoc eſſe honore decreuit, & hunc ſacerdotem nobis credidit iuſtiorem, ſciens quod dignus induetur ſtola deo deuota, & curam habebit altaris ad hoſtias offerendas & orationes faciendas pro nobis libenter auditurus, qui curam habet generis noſtri, virum quem ipſe magis elegiſſe cognoſcitur. Hebræis itaque placuere quæ dicta ſunt: & ordinationi dei præbuere conſenſum. Erat enim Aaron propter genus & prophetiam & virtutẽ, fratribus honore hoc dignior vniuerſis: habebatq; filios illo in tempore quatuor: Nadab, Abiud, Eleazar, & Ithamar. Quæcunq; vero ad

Exodi. 28. 29. 30. 40

fabricã tabernaculi præparata ſuperauerãt,hæc iuſſit ad tegmen cortinæ ipſius tabernaculi,& lucernæ,& turibuli,aliorumq; vaſorũ expendi:quatenus hæc pariter neque pluuia neque puluere vexarentur:& populum denuo colligens,ſingulos ad oblationem iuſſit offerre dimidium ſicli. Siclus autem Hebræorum numiſma quatuor drachmas Atticas habet. Illi vero libenter implebant quę iuſſerat Moſes(eratq; offerentium multitudo ſexcentorum quinque milium & quingentorum quinquaginta)offerebantq; argenti libram à viginti annorum ætate vſque ad quinquaginta conſtituti: oblatumq; circa tabernaculi opus expendebatur. Purificauit autem & tabernaculum & ſacerdotes hoc modo. Myrrhæ electę ſiclos quingentos & totidem cinnamomi,& calami(eſt autẽ & hæc ſpecies ſuauis odoris,prioris menſuræ tenens medietatem)hæc iuſſit contuſa miſceri:oleiq; oliuarũ pondus menſuræ prouinciæ quæ dicitur hin,duas coas Atticas capiens. Quibus permixtis & coctis,facta eſt artevnguẽtariorũ vnctio ſuauiſſima. Deinde ſumẽs hos ipſos ſacerdotes & omne tabernaculum vnguens purificauit,offerens hoſtias multas & varias in tabernaculo: deinde aureum thuribulum,quod magni erat precij:& reliqua quorum prætermittimus enarrare naturam,ne multiloquium fiat legentibus. Secundo autem in die,id eſt, ante ſolis ortum & ad occaſum,incenſum fieri oportebat omnino:oleumq; purgantes,ad luminaria cõſeruabant. Quorum tres quidem lucernæ ſuper ſacrum candelabrum deo tota die lucebant,reliquæ vero accendebantur ad veſperam. Omnium vero quæ facta ſunt,optimi opifices Beſeleel & Heliab fuerunt. Nam & prioribus artificibus ipſi præpoſiti erant,ad meliorem operationem iugiter exercendam,& ad intelligentiam rerum,quarum inſtructionem primitus ignorabant. Horum itaq; Beſeleel meliorem contigit iudicari. Igitur omne tempus ad opus faciendũ trã ſijt in menſem ſeptimum:& poſt hoc,ex quo Ægyptum reliquerant, primus eis annus impletus eſt. Inchoante autem anno ſecundo, menſe Xantico ſecundum Macedonas,niſan vero ſecundum Hebræos,in nouo menſe tabernaculum conſecrarunt,& omnia vaſa eius,quæ iam declarata ſunt. Oſtendit autem ſe deus gauiſum in operibus Hebræorum,& non fruſtra eos laboraſſe in pulchritudine illius ædificij, ſed acceſſit & habitauit in eo templo. Præſentiam namque ſuam hoc modo fecit: Cœlum ſiquidem mundum erat,ſuper tabernaculum vero ſolũmodo caligo facta eſt,non alta nube,ſatis autem denſa circundans illud,vt putaretur tempeſtas eſſe:neque rurſus ita ſubtilis fuit,vt valeret per eam aſpectus aliquid contueri:gratusq; ros exinde defluebat: pandebatq; præſentiam dei his qui hoc volebãt pariter & credebant. Moſes autem cum artifices,qui talia fuerant operati,dignis muneribus honoraſſet,ſacrificauit in tabernaculi veſtibulo ſecundum mandatum dei taurum,& arietem,& hœdum pro peccatis. Dicturus enim de his quæ ad ſacrificia pertinent,de his etiam quę circa ſacrificia celebrãtur indicaturus ſum,ſimul & de quibus iuſſit holocauſta fieri,& quæ comedenda tanquam cibos laxauit. Mactatis igitur animalibus quæ prędixi,ex eorum ſanguine veſtem Aaron ipſumq; cum filijs aſpergebat, purgans eos fontium aquis & vnguento, vt dei fierent ſacerdotes. Septem itaque diebus hoc modo ipſos & eorum veſtes curabat,tabernaculum ſimul & eius vaſa,ex oleo prælibato, ſicut iam dixi,& ſanguine hircorum & taurorum immolatorum per ſingulos dies, id eſt,vnoquoq; ſecundum genus. Octauam vero feſtiuitatem denunciauit populo,& quenq; ſecundum virtutem immolare præcepit. Illi vero alterutros æmulati,& ſuperantes ſacrificijs ſemetipſos,ſinguli feſtinantes dictis obediebant. Impoſitis autem hoſtijs ſuper altare,repente ex eis ſpontaneus ignis accenſus eſt, & ſimilis flamma fulgori coruſcationis emicuit,& omnia quæ erant ſuper altare conſumpſit. Contigit autem poſt hæc & Aaron calamitas quædam, vt tãquã homo ſimul & pater de ea cogitaret:quam tamen fortiter tolerauit,quoniam & circa caſus animo fortis erat,& hoc dei voluntate proueniſſe iudicabat. Ex quatuor nanque eius filijs,quos iam dixi,duo ſeniores, Nadab & Abiu, portantes

Oblationum deuotio
Siclus
Exodi.40
Leui.8
De oratione ſacrificiorum
Leuit.9

ſuper

ſuper aram hoſtias,non quas prædixerat Moſes,ſed quibus primitus vtebantur, ſubito concremati ſunt,igne ſuper eos magno impetu veniẽte,& pectora facies que eorum inflammante,ita vt nullus eorum valuiſſet extinguere: & illi quidẽ ita defuncti ſunt.Moſes autem iuſſit patrẽ eorum & fratres portantes corpora, extra caſtra deducentes,honore congruo ſepelire : luxitq; eos plebs nimis amare,propter mortem quæ ſic eis inopinabiliter accidiſſet.Solos autem fratres eorum & patrem non cogitare ex hac tribulatione Moſes exorauit: cum deberent dei honorem præponere ſuæ triſtitiæ.Iam enim Aaron & ſacerdotij ſtola videbatur indutus.Itaq; Moſes omnem honorem reſpuens,quem ſibi omnem multitudinem videbat offerre , ſolum deo miniſterium celebrabat: & aliquando quidem ad montem Sina ibat,aliquando vero in tabernaculum ingrediens reſponſa poſcebat,de quibus ſeorſum rogabat deum : & ſtola priuatus, alijs cunctis ſe publicum demonſtrabat,& in nullo ab alijs differre ſtudebat:niſi tantum vt eorum ſaluti prouidere videretur.Inſuper & conuerſationem eorum ſcribebat in leges ſecundum quas deo grati viuerent,& in nullo alterutros accuſarent,quas tamẽ dei præcepto conſtituit. Nunc igitur de conuerſatione & legibus exponam.Quod autem de veſte pontificis prætermiſi,volo proferre. Nullo mõ enim malignitatibus profanorum reliqui occaſionem.Si qui tamen tales ſunt, vt dignitatem dei velint cognoſcere,omnipotentem deum negligentes ſcire , delinquunt,ſiue ad ſacra veniant,ſiue adeſſe nolint,& hoc non ſolum Hebræis voluit deus eſſe manifeſtum,ſed etiam peregrinis iſta legentibus. Lapides autem quos ferre ſuper humerum prędixi pontificem,erant ſardonyces. Eorum puto naturam amplius omnium ad humanam noticiam venientium effulgere. Deus ergo ſacrificijs dum adeſſet,alter qui in dextro humero portabatur micabat:& ex eo ſplendor ita exiliebat,vt etiam procul poſitis appareret,cum prius hoc lapidi non ineſſet.Et hoc vtique mirabile eſt,his tamẽ qui ſapientiam non abiectionem diuinorum operum nanciſcuntur. Quod vero mirabilius eſt dicam. Per duodecim enim lapides,quos ſupra pectus pontifex in Eſſin ſutos,id eſt,rationali portat,victoriam pugnaturis deus prænũciabat.Tantus enim ſplẽdor fulgebat in eis,cum nondum exercitus moueretur,vt omni fieret multitudini manifeſtum,eorum auxilijs adeſſe deum. Vnde Græci qui noſtras ſolenni tates honorant,eo quod nihil in his contradicere valeant, Eſſin rationale vocant. Ceſſauit itaque & Eſſin & ſardonyx ſplẽdeſcere annis ducentis antequã hæc ego conſcriberem, cum deus moleſte ferret tranſgreſſiones legum , de quibus ſub opportunitate dicemus. Nunc autem ad conſequentia verba conuertar. Tabernaculo ſcilicet iam dicato & ornatis ſacerdotum rebus, populus deum apud ſe eſſe cum tabernaculo iudicauit , & ad ſacrificia ſimul & requiem eſt conuerſus,quaſi omnem iam moleſtiam reſpuiſſet: & de futuris meliora deſiderantes,munera deo alia quidẽ communiter,alia vero ſeorſum de ſingulis tribubus offerebant.Principes enim tribuum bini & bini conuenientes,vehiculum & duos boues offerebant:erantq; vehicula ſex: & ita tabernaculum in itinere deuehebant. Ad hæc autem vnuſquiſque eorum phialam thuribulumq; portabat,& capſam capientem claricos decem,plenam thymiamatibus. Thuribula vero & phiala argentea erant:vtraque ſiclos ducentos appendentia. In phiala tamen ſeptuaginta ſolummodo ſunt expenſi. Hæc erant plena farina,oleo conſperſa,quibus vtuntur ad ſacrificia. Super illas autem oblationes vitulũ & arietem cum agno anniculo ad holocauſtum , id eſt, totum incendendum:& cum his hircum pro oblatione peccatorum offerebant ſinguli principum.Sed & alia ſacrificia quę ſalutares appellabantur,per ſingulos dies boues duos, & arietes quinque,cum agnis anniculis & hœdis. Iſti enim ſacrificabant per duodecim dies,vnus in tota die. Moſes autem nequaquam aſcendebat in montẽ Sina,ſed ingrediens tabernaculum cõſulebat deum de actuum legumq; diſpoſitione,quas humanam ſapientiã præcellentes , oporteret firmiſſime omni tempore

Interitus Nadab & Abiu

nota rem mirandum

cuſtodire,& donum dei eſſe cunctis oſtendi:talesq; fore,vt eas Hebræi nec in pace per epulas,nec in bellica neceſſitate tranſcenderent. Sed de his quidem legibus dicere ſuperpono,aliam conſcriptionem facturus.

De generibus & legibus ſacrificiorum & purgationum, & ritu immolandi, deque his quæ immunda ſunt. Caput XIII

NVnc tamen quarundam paucarum memorabo,de purgatione & ſacrificijs poſitarum. Etenim ſermo mihi de ſacrificijs faciendus eſt. Duo enim ſunt ſacrificia,quorum aliud quidem ab vnoquoque proprie,aliud vero celebra
Leuit.1 tur à plebe: & hæc quidem duobus modis efficiuntur,aliud quidem quãdo totum
Duo genera Sacrificiorum quod immolatur incenditur,& propterea etiam nomen holocautomatis habet, id eſt,totum incenſum:aliud vero quod pro gratiarum actione perſoluitur,& ad epulas immolationum exhibetur. De priori nanque narrabo. Vir priuatus holocauſtum faciens,immolat quidem bouem,& agnum,& hœdum:hæc quidem annicula. Boues autem permittuntur immolari etiam iam maiores. Sed hęc omnia maſculini generis holocauſta fiunt. His autem cæſis,limbum altaris ſangui ne perfundunt ſacerdotes:deinde purgãtes ea membratim incidunt,& omnia ſuper altare imponunt,lignis inſtructum,& ſubiecto igne inflammatum. Pedes autem cum iecore purgantes,& inter pinguedinem vna cum alijs offerunt: pelles autem ſacerdotes accipiunt. Et holocautomatis quidem modus eſt iſte.

Pro gratiarum vero actione hoſtias celebrantes,hæc animalia ſacrificant,matura quidem & anniculis gradiora,maſcula tamen fœminis combinata: immo-
Leuit.3 lantesq; hæc,fundunt quidem ſanguinem ſuper aram: renes autem & adipes,& omnem pinguedinem cum reticulis iecorum, & cum his caudam agni ſuperponunt aræ. Pectora autem & crura dextra ſacerdotibus prębent,& duobus diebus de reliquis carnibus epulantur. Quæcunque vero remanſerint, concremantur. Similiter autem prædicto modo ſacrificij etiam pro peccatis hoſtia celebratur. Qui vero ſacrificia maiora non habent,offerunt columbas aut turtures duas:quarum alia quidem ſit in holocauſtum deo,alia ſacerdotibus datur ad cibum. Certius autem de ſacrificijs horum animalium in ſacrificiorum ſermone dicemus. Qui enim per ignorantiam in peccatum inciderit, agnã & hœdum
Leuit.5 fœminam eorundem annorum offert, & ſanguinem quidem fundit ſacerdos in aram non ſicut prius:ſed angulorum tangit extremitates: & renes aliamque adipem cum reticulo iecoris ſuper altare imponunt. Sacerdotes autem tollunt & pelles: & carnes ea die conſumendas in templo: lex enim in craſtinum relinqui non ſinit. Qui vero peccat quidem,ſibiq; conſcius eſt: ſed nullum habet qui eum poſſit arguere,arietem immolat lege præcipiente:cuius carnes in templo ſacerdotes ſimiliter comedunt ea die. Principes autem in quibus peccant ſacrificantes ea quidem offerunt quæ priuati:placant autem deum offerendo ad ſacrificia taurum & hœdum maſculos. Lex autem præcipit in publicis priuatisque
Leuit.6 ſacrificijs etiam farinam mundiſſimam adijci: in agno quidem aſſarij menſuram,in ariete vero duorum in tauro trium: & hoc ſanctificant ſuper altare oleo
leui.4 9 mixtum. Nam & oleum offertur ab immolantibus: in boue quidem H in medietatem,in ariete autẽ huius menſuræ tertiam patrem,& quartam in agno. Hin
leuit.2 autẽ menſura Hebræorũ antiqua choas Atticos recipit duos: ſecundum quam menſuram oleum offerebant. Si quis autẽ ſacrificium non celebrans,pro voto ſimilæ primitias offerat,vnam drachmam mittit ſuper aram: reliquam vero ad veſcendũ ſacerdotes accipiunt aut ad coquendũ. nam & oleo fermentatur. aut certe ad faciendos panes ſacerdoti tollenti quodcunque ex ea ad holocauſtũ neceſſarium eſt. Prohibet autẽ lex immolari alia die natum vna cum genetrice: ſed nec aliter immolari permittit,niſi cũ octaua dies nati tranſierit. Fiũt autem & alia ſacrificia pro lãguoribus euadendis,aut pro alijs cauſis,& æqualia libamina cum hoſtijs expenduntur: quorum in craſtinum aliquid remanere lex prohibet,ſacerdotibus ſcilicet propriam ſumentibus partem. Ex publico autem

ſumptu

ſumptu lex agnum anniculum ſingulis diebus iubet occidi, inchoante die & terminante. Septima vero die quæ ſabbatum nuncupatur, duos occidunt, eodem ſacrificantes modo. In initio mẽſis & quotidiana ſacrificia, & duos boues cũ agnis anniculis ſeptem, & arietem mactant: hœdum vero pro declinatione peccatorum, ſi forte per caſum obliuionis eueniant. Septimo vero menſe quem Macedones Hyperueretæum vocant, adijcientes his quæ predicta ſunt taurum & arietem, & ſeptem agnas immolant, & hœdum pro peccatis. Offerunt autem ſuper hæc duos hœdos, quorum alter quidem viuus vltra terminos deſerti dimittitur, futurus pro toto populo expiatio & declinatio peccatorum: alterũ vero in ſuburbanis in locum puriſſimum deducentes, cum ipſa pelle totum incendunt, nihil omnino purgantes. Concrematur autem ſimul & taurus non oblatus à populo, ſed ex proprio ſumptu pontificis prępparatus. Quo interfecto & oblato in templum, eius ſanguine ſimul & hirci aſpergit digito contra menſam ſepties: eodem autem numero & pauimentum, totiesq; templum & auream aram, & reliquum quod eſt circa maius veſtibulum purgans. Super hęc extremitates & renes, & adipem cum reticulo iecoris ſuperimponunt altari. Prębet autem & arietem deo põtifex ad holocauſtum. Quinta vero eiuſdem menſis & decima, tempore ad hyemen vergente, tabernacula figere iuſſit ſingulos per familias, metuentes frigus, pro anni cuſtodia. Dumq; in patriam peruenirent, in illa ciuitate quam propter templum metropolim haberent, feſtiuitatem eos octo diebus agere, & holocauſta facere, & ſacrificare deo, & pacificas hoſtias offerre pręcepit: vtq; in manibus portarent ramos myrti & ſalicis, ſummitatesq; palmarum, & virgulas mali perſici. Prima itaque dierum fit holocauſtum hoſtiarum, ex tribus & decem bobus, & agno vno aut pluribus, & arietibus duobus, adiecto hirco pro declinatiõe peccatorum. Sex autem diebus ipſe quidem numerus agnorum & arietum cum hirco ſacrificatur: ſubtrahitur autem ſingulis diebus vnus bos, donec ad ſeptimũ veniatur: & ab omni opere die octauo requieſcunt, & deo (ſicut prædiximus) vitulum immolant & arietem, & agnas ſeptem, & hircum pro declinatione peccatorum. Hæc quidem Hebræis tabernacula figentibus celebrare patrij moris eſt. Menſe vero Xantico, qui apud nos Niſan appellatur, id eſt anni principiũ, quartadecima luna, ſole oppoſito in ariete, quo mẽſe liberati ſumus à ſeruitute Ægyptiorum, ſacrificium quod tunc egredientes ex Ægypto fecerunt, immolare nos annis ſingulis (quod paſcha dicitur) celebrareq; ſanciuit. Et vtique celebramus illud per tribus noſtras, nihil immolatorum in craſtinum reſeruantes. Quintadecima autem ſuccedit feſtiuitas azymorum, quę ſeptem diebus celebratur, in qua azymis veſcuntur, & ſingulis diebus tauri occiduntur duo, & aries quidem vnus, agnæ vero ſeptem: & hęc holocauſta fiunt: & hircus quoque pro peccato adijcitur per dies ſingulos ad epulas ſacerdotum. Secunda vero azymorũ die, quę eſt decima ſexta, frugum primitias, quas metunt, antequam ex eis veſcãtur, deum iudicantes iuſtum eſſe primitijs honorari, quo ſint hac vbertate completi, offerunt iſto modo: Siccantes ſpicarum manipulum, & contundentes, & munda ad coquendum hordea facientes, aræ dei aſſarium offerunt: & vnam dragmã ex eo mittentes, reliquum ſacerdotum vſui derelinquunt: & tunc iam licebit omnibus pro ſua metere voluntate. Immolant autem in principijs frugum agnum in holocauſtum deo. Septima vero ſeptimana tranſacta poſt hoc ſacrificium, quarum ſeptem hebdomadarum dies ſunt quadraginta & nouem, pentecoſte celebratur: quam Hebræi Aſarcha vocant, quod ſignificat pentecoſten, id eſt, quinquageſimam. In qua offerunt deo panes de alphita ſiccata factos, cum fermento aſſariorum duorum, & ad mactandum agnas duas. Hæc quidẽ duo offeruntur ſolummodo. Nam cœna ſacerdotibus præparatur, nihilq; ex his in craſtinum relinqui permittitur. Immolant autem ad holocauſtum vitulos tres. & arietes duos, & agnas quatuordecim, duosq; pro peccato hircos. Nulla vero feſtiuitas eſt in qua holocauſtum non faciant, aut in qua ex operibus laborum

Ratio ſeptimi menſis

Leuit. 23
De ſolennitate tabernaculorũ

De ſacrificiis Paſchæ

Feſtiuitas azymorum

De primitiis frugum
Leuit. 2

Leuit. 23
De ſacrificio Pentecoſtes

laborum requiem non habeant: ſed in omnibus & legitimæ immolatiõis ſpecies & vacationis certus eſt modus, & eorum quę ad epulandũ immolantur: ex communi tamen ſimila cocta fermento carens datur aſſariorum vigintiquatuor, & ad panes faciendos expenduntur. Coquuntur enim duo, & duo diuiſi ante ſabbatum. & ſabbato mane oblati ſuper ſacram menſam ponuntur, ſibi ad alterutros conuerſi, duabus pateris aureis ſuperpoſitis, thure plenis, quę permanent vſque ad aliud ſabbatum: & tunc pro illis alij deportantur: Illi vero ſacerdotibus exhibentur: & thure incenſo in igne ſacro, in quo omnia holocauſta fiunt, aliud thus ſupra alios panes adijcitur, Immolat autem ſacerdos de proprijs expenſis ſecundo per diem farinam oleo mixtam, & modica coctione duratam, quo ſit menſura vnius aſſarij: cuius medietatem quidem mane, aliam vero medietatem meridie igni ſolent offerre. De his itaq; integriorem denuo declarabo ſermonẽ,
Num.3 ſufficienter autem mihi etiam nunc de his videor enarraſſe. Moſes autem tribũ Leui, à communione populi ſegregans, ſacram vtique futuram ſanctificauit fontium aquis valde puriſſimis: & ſacrificia pro talibus legitima præbens deo, tabernaculum eis ſacrataque vaſa & reliqua quęcunque ad tegmen tabernaculi videbantur feciſſe contradidit: quatenus pręſidentibus & dicatis iam deo ſacerdotibus miniſtrarent. Et de animalibus diſcreuit ſingula quæ comederent, & à quibus ſe penitus abſtinerent. De quibus cum nobis occaſio huius ſcripturæ
Leuit.17 prouenerit, dicemus, adijcientes & cauſas, quibus motus, alia quidem nobis ad
De his quæ im munda ſunt cibum eſſe pręcepit, ab alijs autem abſtinere imperauit. Sanguinis autem totius vſum ad veſcendum modis omnibus interdixit, animam illum & ſpiritum eſſe putans. Sed & carnes ſpõte mortui animalis ab eſu omnino prohibuit: & ab adipe & reticulo caprino & ouino, & bubulo abſtinendum eſſe prædixit. Expulit autem etiam à ciuitate leproſo corpore maculatos, & ſemine defluentes. Sed & mulieres quibus ſit purgatio naturalis, remoueri iuſſit vſq; ad ſeptimã diem: poſt quam diem quaſi purgatas remeare permiſit. Similiter autem & mortuo facientes exequias, poſt totidem dies legitimum eſt redire. Eos autem qui ſuper numerum horum dierum in pollutione conſiſtunt, ſacrificare legitimũ eſt agnas duas: quarum alteram quidem ſanctificare conuenit, alteram vero ſacerdotes accipiunt. Similiter autem & immolant pro eo cuius defluit ſemen, quoties hoc per ſomnium patitur, deſcendẽte eo prius in aquam frigidam. Idem facit & qui cum legitima vxore concumbit. Leproſos autem omnino expulit à ciuitate, cum nullo penitus conuiuentes, & nihil à mortuis differentes. Si vero quilibet ſuppli cando deo hac ægritudine liberetur, ſanumq; colorem aliquando recipiat, diuerſa deo ſacrificia compenſat, de quibus poſt hæc dicemus. Vnde etiam quilibet irridebit eos, qui dicunt Moſen lepra fatigatum, & propter hanc cauſam ſimiliũ proiectorum ducem factum, in Chananæam veniſſe cum eis. Si enim hoc fuiſſet verum, nequaquam Moſes iniuria ſua hæc ſanxiſſet, cum magis rationabiliter etiam alijs hoc introducentibus contradicere pręualeret, quando & apud gentes multas leproſi ſint, & fruantur honore pręcipuo: & non ſolum iniuria & expulſione priuentur, ſed etiam militia, mereantur inſignes, & ciuilia eis ſingula committantur: & in ſacris, & in templis ingrediendi habeant poteſtatem. Quapropter in nullo prohibebatur Moſes, ſi aliqua huiuſmodi paſſione circa colorem ipſe aut multitudo quæ cum eo erat vexaretur, de iſtis meliora ſancire: nullumq; detrimentum huiuſmodi paſſionibus cogebatur inferre. Sed palàm eſt, quomodo hæc de nobis inuidia concitati loquuntur. Moſes autem ab his mundus exiſtens, etiam mundis contribulibus conſtitutis, de languentibus hoc modo ſanciuit, & hoc pro dei honore decreuit. Sed de his equidem vnuſquiſque cogitet vt voluerit.

Leges mulieris puerperæ, eiusq; mundationes: deq; vxore adulterij ſuſpecta, & prohibito concubitu: de coniugio ſacerdotum, & anno iubileo.

Caput XIIII.

Mulieres

MVlieres vero quando pariunt, intrare in templum prohibuit, ſacrificiaq; cõtingere non permiſit vſq; ad quadrageſimum diem, ſi maſculus ſit qui pariatur: duplicibusq; diebus, ſi fœminam generari contigerit. Ingredientes autem poſt prædicte dilationis tempus ſacrificia celebrant, quæ ſacerdotes ſolẽniter deo diſtribuunt. Si quis adulteratam ſuam ſuſpicatur vxorem, offert farinæ hordeaceæ aſſarium: & vnum pugillum ex ea mittens in altare, reliquũ dat ſacerdotibus ad edendum. Mulierem vero cõſtituit aliquis ſacerdotũ ad ianuas quæ ſunt conuerſæ ad templum: & velamen capitis eius detrahens, ſuperſcribit quidem in mẽbrana dei vocabulum, iubetq; iurare nihil eam nocuiſſe viro ſuo, nec pudicitiæ vinculũ diſrupiſſe: quod ſi commiſit, vt fœmore dextro diſiuncto, vteroq; putrefacto moriatur: ſi vero amore nimio & huius rei zelo petulãter maritus hac ſuſpicione mouetur, vt menſe decimo ei puer maſculus generetur: perfectoq; iureiurando, dei nomen diluens è membrana, in phialã exprimit: ſumẽsq; terram de templo circa parietes iacentem, & ſuperaſpergens, mulieri dat ad bibendum. Illa vero ſiquidem iniuſte accuſata eſt, concipit, & partus eius nutritur in vtero: ſi autem de toro maritali mentitur etiam deo, cum confuſione vitã reliquam ſuſtinebit. Nam & femur eius putreſcit, & vterus vertitur ad hydropem. Et de ſacrificijs quidem & purgationibus eorum. Moſes contribulibus ſuis ita proſpexit. Leges autem eis tales expoſuit. Adulterium quidem omnino prohibuit: feliciſſimum eſſe credens, viros circa torum eſſe ſecuros, & ciuitatibus ſimul & domibus expedire, filios eſſe veraces. Sed & matribus miſceri, tanquam malum maximum lex negauit. Similiter vxori paternæ, & nutricibus, & ſorori bus pro vxoribus coire quempiam filiorum, tanquam prauam iniuſtitiam nimis odiuit. Prohibuit autem & mulieri naturaliter pollutæ miſceri, & iumentis, & maſculis, eo quod hæc libido nequiſſima videatur: & aduerſus eos qui hæc pręſumunt, mortis ſupplicium prouenire decreuit. Sacerdotum vero duplicem fecit purgationem. Nam & ab iſtis ſimiliter eos abſtinuit, & ſuper hæc neque meretrices neque concubinas eos habere permiſit, neq; ancillam, neq; captiuã eis nubere voluit. Sed & eas quę de cauponationibus & pandochijs vitam agunt: & quæ prius maritos habentes, pro cauſis quibuſcunq; dimiſſæ ſunt, ab eorum coniunctione prohibuit. Summum vero pontificem neq; mortui viri habere permiſit vxorem: licet hoc alijs conceſſiſſet, huic ſoli dedit ducere virginem, eamq; ſeruare. Vnde neque ad mortuum ſummus ſacerdos accedit, cum reliqui non prohibeantur fratribus & parentibus & omnibus ſuis ſolẽnia mortuis exhibere: quos eſſe oportet ſimplices omni ſimplicitate vera. Qui inter ſacerdotes integer non eſt, paſci quidem ait de oblationibus ſacerdotis, aſcendere autem ad altare & in templum introire prohibuit. Hos itaque non ſolum ad ſacrificia mundos, ſed etiam circa conuiuia & cultum ſum ſtudioſos & inculpabiles eſſe præcepit. Ob quam cauſam ſtola ſacerdotali veſtiti & immaculati & circa omnia mundi ſunt, & ſapientes exiſtunt. Bibere vinum donec ſtola veſtiti ſunt prohibentur inſuper & oues integras immolant, & in nullo pollutas. Hæc igitur etiam in tempore vitę ſuę geſta tradidit Moſes, quorum quędam & in deſerto degens adinuenit, quatenus dum terram Chananæam perciperent, hæc ſeruarent: id eſt, anno ſeptimo requiem terræ præbeant: ab aratro & plantationibus, ſicut & ipſos ſeptima die ab operib. ceſſare ſanciuit: & vt quę ſponte oriuntur de terra, eſſent volentibus in vſu communia, & cõtribulibus & extraneis, nihilq; ex eis ſeruarent. Hoc autem poſt ſeptimam annorum ſeptimanã fieri iuſſit, qui ſunt anni quidem quinquaginta: vocaturq; ab Hebręis hic annus quinquageſimus iubileus, in quo & debitores à credito relaxantur, & ſerui liberi dimittũtur: quos cum eſſent contribules, pro quadam tranſgreſſione legum ſeruitij ſchemate caſtigauit, mortemq; ſuſtinere prohibuit. Inſtante ſiquidẽ iubileo, quod nomen ſignificat libertatem, reſtituunt etiam agros antiquis dominis iſto mõ: Cõueniunt venditor agri ſimul & emptor, & reputantes fructus & expenſas in agros

Leuit.12

Lex mulierum parientium

Probatio zelotypiæ Num.5

De adulterio

Leuit.19

Ibidem.20

Ibidem.21

De ſacerdotũ uxoribus

De ſacerdotijs bus

Leuit.10

Ibidem.25

Lex ſeptimi anni

Lex iubilei

agros factas, fructibus exuberasse compertis, venditor recipit agrum. Cum vero expensæ transcendunt, hoc quod deest recipiens emptor, à possessione discedit, connumeratis scilicet ex æquo fructibus & expensis, prioribus possessoribus reddit agrum. Eandem legem voluit etiam in domibus obtinere, quæ per vicos quosque venduntur. Nam de his quæ in ciuitatibus venduntur, aliter definiuit. Siquidem antequam compleatur annus recipiat pecuniam, reddere domum cogit emptorem: si vero completus annus fuerit, possessionem confirmat emptori. Hanc igitur legum constitutionem Moses, dum sub monte Sina moraretur exercitus, à deo cognouit, & Hebræis scriptam contradidit.

Leges instruendi exercitus, & numerus Israelitarum aptorum bello, deq; tubis argenteis. Caput XV

CVm vero circa legislationem iam putaret ista sufficere, ad exercitij militaris iura conuersus est, habens in animo bellicas causas attingere: præcepitq; principibus tribuum præter tribum Leui, vt numerum pugnare valentium perfecte cognoscerent. Leuitæ enim sacrati erant, & ministerio alio fungi non poterant. Examinatione itaque facta, inuenta sunt milia sexcenta & tria, & sex centiquinquaginta, qui potuissent arma producere, à vigesimo anno vsque ad quinquagesimum. Pro Leui tamẽ elegit inter principes tribuum Manasse filium Ioseph, & Ephraim, pro ipso Ioseph. Hæc autẽ fuit supplicatio Iacob à Ioseph, dum fecisset filios eius sibi præberi sicut prædixi. Figentes autem castra tabernaculum in medio statuebant, & ternæ tribus per latera singula tabernaculi commanebant, & plateas per medium habebãt: eratq; ornatus quasi fori rerumq; venalium, singulis in ordine constitutis. & opifices artium singularum in stationibus erant: nulliq; alij loco, quàm ciuitati competenter ædificatæ & collocatæ similis erat. Ea siquidem quæ circa tabernaculum erant, sacerdotes tenebant, deinde cuncti Leuitæ. Exquisiti enim sunt Leuitæ masculi, qui vltra triginta annorum essent, inuentiq; sunt vigintiduo milia, octingentioctoginta. Quotiens vero supra tabernaculum stare nebulam contingebat, tanquam deo ibidem cõmorante quiescebant, cum vero conuerteretur, procedebãt. Adinuenit autem & modum tubæ ex argento factę, quę est huiusmodi, longitudinem quidem habẽs penè cubiti. Est autem angusta fistula cantatoria, calamo capacior, prębens latitudinem quę cõueniat ori ad susceptionem spiritus, & classico sono vicina est, quę Hebraica lingua vocatur Asosra. Factæ sunt tales duę, & vna quidem vtebantur ad iussionem & collectionem populi in ecclesijs celebrandam: altera vero, cum oporteret ad cogitandum de rebus necessarijs principes conuenire: ambabus autem multitudo colligebatur. Cũq; tabernaculum moueretur hęc fiebãt: insonante priore, ij qui habitabant ad orientalem tabernaculi partẽ surgebant: cum vero secunda sonuisset, qui ad austrum residebant apparabantur. Et ita in thecam inuoluta tabernaculi medietas, prędentibus sex tribubus portabatur, & alia media sequentibus sex: Leuitę vero omnes circa tabernaculum erãt. Tertia vero sonante, pars quę conuersa erat ad occidẽtem ferebatur: & quarta, quę circa septentrionem. Vtebantur autem his tubis etiam in sacrificijs hostias offerentes, & sabbatis, & cęteris quoq; diebus. Sacrificauit autem tunc prius post excessum de Ægypto, quod pascha dicitur, in deserto.

Num. 26 — Bellicosos Moses recẽsuit

Exodi. 40 — Num. 10 — De duabus tubis argenteis;

Orta seditione rursum contra Mosen ob inopiam cibi, coturnicibus locus est repletus, sumpsitq; deus supplicium de seditiosis. Cap. XVI

ET post paululum procedens à monte Sina, & loca quędam commutans, de quibus dicemus, ad locũ qui dicitur Eserimothvenit. Vbi multitudo rursus seditionem fecit, accusando Mosen, & necessitates profectus sui dicendo, & quod de terra bona eis suasisset exire: & cum illam perdiderint, pro felicitate quã eis se promiserat prębiturũ, diuersis miserijs tenerentur astricti, & aqua priuati: & si contingeret, vt etiam manna deficeret, essent sine consolatione perituri.

Num. 11

turi. Cumq; multa ſæuiora in illum virum edicerent, vnus quidem monebat eos vt neq; Moſeos neq; laborum eius exhibitorũ pro cunctorũ ſalute immemores eſſe deberent, neq; de dei adiutorio deſperarent. Plebs autem ad hoc potius eſt commota, & contra Moſen maior turba conſurgebat. Moſes itaque confortans eos tali deſperatione deiectos, licet turpiter ab eis fuiſſet contumeliam paſſus, tamen promiſit eis carnium multitudinem præbiturum: non vna die ſed pluribus. Illis autem hoc non credentibus & dicente quodam, vnde poſſet hæc tantis milib. quę prædixerat miniſtrare? Deus, inquit, & ego, licet mala audientes à vobis, non tamen recedimus operantes pro vobis, & iſtud non tarde proueniet. Cumq; hæc dixiſſet, coturnicib. repletus eſt omnis exercitus colligebantq; eas circumaſtantes. Deus autem non tarde hanc reddidit Hebręis iniuriam & male dictũ in ſe cõmiſſum. Nõ parua ſiquidẽ multitudo eorũ mortua eſt. Et hactenus locus ipſe cognominatur Cabrothãlia, quod ĩterpretari põt, deſiderij ſepultura.

Quomodo Moſes Hebræos ad Chananæorũ fines duxit, mittẽs in Chananęã duodecim exploratores, qui reuerſi metũ & terrorẽ populo incuſſerunt, volẽti ob id Moſe & Aaron interfectis, Ægyptũ repetere. Cap. XVII

DEducens autem eos inde Moſes in terrã quæ vocatur cõuallis, iuxta Chananęorum terminos exiſtẽtẽ, & ad habitãdũ difficilem, populũ in eccleſia congregauit, eisq; in concione locutus eſt, dicens: Cum deus nobis duo bona promiſerit, libertatem & felicis terræ poſſeſſionem, aliud deo dante iam poſſidetis, aliud eſtis percepturi celeriter. In finibus nãque ſedemus Chananęorum: arcebitq; nos de cætero procedentes neq; rex, neq; ciuitas, ſed neq; omnes eorum gentes. Exercitum ergo præparemus ad bellum. Non enim ſine labore nobis hæc terra conceditur, ſed maximis eam prelijs obtinebimus. Mittamus autem exploratores, qui huius terræ bona conſiderent, & quæ virtus in ea ſit habitantium. Ante omnia vero vnanimes ſimus: & deum, qui eſt in omnibus nobis adiutor, & pugnandi ſocius, honoremus. Hęc itaque cum dixiſſet Moſes, multitudo ei honorem exhibuit: elegitq; exploratores duodecim notiſſimos viros, vnũ de vnaquaq; tribu. Qui circumeũtes omnem terram Chananæorum, à partibus circa Ægyptum iacentibus vſq; ad ciuitatem Emathin, ad montem Libanũ peruenerunt naturamq; terræ & incolarum hominum conſiderantes validam, reuerſi ſunt, quadraginta diebus omne hoc opus explentes, inſuper & fructus quos proferebat illa terra portantes: eorumq; abundantiam & multitudinem bonorũ quam terra illa haberet narrabant, & à voluntate bellandi populum ſuſpendebant, metuentes etiam ſuæ paupertatis inopiam, dicentesq; flumina impoſſibilia tranſituros, & eſſe montes inſuperabiles iter agentibus, & ciuitates muris valde fortiſſimas, & ambitus earum grandi munimine roboratos. In Hebron autem & gigantum prolem ſe inueniſſe dicebant. Et exploratores quidem videntes, quod cunctis quos ab Ægypto egredientes inſpexerant, maiores eſſent Chananæi, & ipſi tabuerunt, & multitudinem hoc credere compulerunt. Illi autem ex his quę audierant, poſſeſſionem terrę illius difficilem ſibi iudicabant: ſolutoq; concilio, cum vxoribus & filijs lugentes degebant, tanquam deus nihil eis opere, ſed tãtũ verbo promitteret. Rurſumq; Moſen increpabant, & inclamabant ei, eiusq; fratri atq; pontifici. & peſſimam quidem, licet cum illorum blaſphemijs, habuerunt noctem. Mane vero concurrerunt ad eccleſiam, deliberationem habentes, vt interfecto Moſe & Aaron, ad Ægyptum denuo remearent. Vnus autem exploratorum, Ieſus filius Naue de tribu Ephrem, & Caleph de tribu Iuda, metuentes in medium proceſſerunt: tenebantq; multitudinem, confidere ſupplicantes, & neq; deum fallitatis arguere, neq; credere his quę pro terrore, non vere de Chananæis dicta videbantur: ſed ſibi potius, qui ad felicitatem & poſſeſſionem bonorũ eos decentius inuitarent: quando neq; montiũ magnitudo, neq; altitudo fluuiorũ virtutem colentibus effectũ poterit impedire: maxime cum deus ſecuritatem præbeat, & eorum propugnator exiſtat. Pergamus ergo dicebant ſimul ad hoſtes,

Num. 31

Num. 9

num. 14

De Ieſu & Caleph

ſtes,nullam timoris habentes ſuſpicionem,ſed duci credite deo:nosq; ſequimini quò vocamus. Et illi quidem dicentes hęc,nitebãtur iram populi mitigare. Moſes vero & Aaron in terram proſtrati,rogabant deum non pro ſalute ſua,ſed vt quieſcere faceret ignorantem plebem,eorumq; ſedaret animos,præſentis hæſitationis paſſione turbatos. Aſtitit autem & nubes,& inſtans ſupra tabernaculum ſignificauit dei pręſentiam.

Deus iratus prædicit per Moſen,neminem eorum terram promiſſam ingreſſurum, niſi filios eorum,poſt quadrageſimo demum annos.

Caput. XVIII

Num.14. MOſes autem confidẽs:in media aſtitit multitudine:deumq; permotum pro eorum pandebat iniuria:percepturosq; fore ſupplicium,non quidem delicto dignum,ſed quale patres pro correptione inferũt filijs. Cumq; trãſiſſet in tabernaculum,coram deo pro futura eorum perditione deflebat: commemorabatq; populum quæ paſſi ab eo, & quantis beneficijs participati ingrati circa eum exiſterent:quando etiam nunc exploratorum terrore decepti,ſermones illorum potius,quàm promiſſiones dei iudicauerint veriores:& ob hanc cauſam non equidem exterminaret eos,neque perderet genus eorum,quod omnibus hominibus haberet apud ſe potius honoratum:verum terra Chananæorum nõ eos eſſe potituros,neq; eius promiſſa felicitate lætaturos,ſed etiam ſine domibus & ciuitatibus in deſerto quadraginta annos eſſe victuros,& hanc pœnam eos pro iniquitate ſoluturos:filijs autem veſtris,dicebat,deus terram daturũ ſe compromiſit:illorum participaturos bonis,& dominos eorum fore quæ voſipſi vobis inuidiſtis accipere. Cum hæc itaque populo Moſes dixiſſet dei voluntate, in triſtitiam & ærumnam conuerſa eſt multitudo,rogabantq; Moſen vt propitium ei faceret deum,& à deſerto liberatis præberet vrbes. Ille autem dicebat deum huiuſmodi non habere conſilium,neque ſecundum leuitatem humanam ductum circa indignationem eorum,ſed habita deliberatione in eos ſententiam protuliſſe. Non itaque iudicandum eſt oportere hæc diſcredi,ſi Moſes cum vir vnus eſſet, tanta milia hominum iraſcentium potuit mitigare,& ad manſuetudinis vota reducere. Deus enim aſſiſtens ei, multitudinem populorum vinci ſermonibus ſuis præparauit:quippe cum ſæpius inobedientes,vtilem ſibimet obedientiam fuiſſe cognouiſſent,vtiq; in calamitatibus incidentes Mirabilis itaque virtute & fortitudine fuit vir ille,ad credendum ſibi de quibuſcunque populus audiret, & hoc non ſolum tempore quo vixit,ſed etiam nunc. Nullus enim eſt Hebræorum qui non tanquam præſente eo & caſtigante, ſi forte ſit moribus incompoſitus, obediat ſanctionibus eius,licet alios latere poſſit. Et alia quidem indicia vltra humanam virtutem eius exiſtunt. Olim enim quidam trans Euphraten habitantium:quatuor menſium itinere venientes propter honorem noſtri ſacrificij,cum multis periculis ſimul & ſumptibus, ſacrificantes non valuerunt immolatione participari: interdicente hoc Moſe quibuſlibet,qui non ſint noſtris legibus eruditi,neq; nobis ex paterna traditione coniuncti. Et alij quidem neque ſacrificãtes,alij vero ſemiplena ſacrificia relinquentes, alij autem neque initium ingrediendi in templum facere valentes diſceſſerunt: obedire Moſeos præceptis potius quàm ſuam voluntatem facere præponentes:& cum prohibentem ſe de talibus non metuerent,ſolam tamen conſcientiam formidantes. Sic legiſlatio quæ videbatur dei,fecit illum virum meliorem ſua natura putari. Sed etiam ante tẽpus modicum huius belli Claudio Romanis imperante,Iſmaele apud nos exiſtẽte põtifice,cum fames talis noſtram regionem obtinuiſſet,vt quatuor drachmis venderetur aſſarium:allata farina ad feſtiuitatem azymorum in coros ſeptuaginta,qui medimni quidem ſinguli ſunt vnus & triginta. Attici autem quadraginta &vnus,nullus ſacerdotum pręſumpſit comedere,cũ ſcilicet terram inopia tanta detineret:quippe cum metuerent legem & iram,quam etiam ſuper iniquitates hominibus occultas ſolet inferre diuinitas. Igitur non oportet ammirari

De fame facta ſub Claudio

de his

de his quæ tunc geſta ſunt,quando etiam nunc literæ à Moſe derelictæ tantam virtutem habent,vt etiam inimici noſtri fateantur, quia is qui conſtituit Rempublicam noſtram per Moſen eiusq; virtutem,deus eſt. Sed de his quidem,vt placuerit vnicuiq;,conſideret.

FLAVII IOSEPHI
ANTIQVITATIS IVDAICAE LIBER QVARTVS.

Bellum Hebræorum abſq; notitia Moſi,contra Chananæos geſtum,ſed infeliciter. Caput I

EBRAEOS itaq; deſerti moleſtia atque difficultas cogebat, etiam prohibente deo, ad Chananæos accedere. Non enim moſi ſermonibus acquieſcebát obedire,ſed etiam præter illius voluntatem ſuperare ſe hoſtes exiſtimantes,illum equidem accuſabát, ſuſpicionem habentes quod eorum negotiaretur inopiam,& vt ſemper eius viderentur egere ſolatio,præliari vero contra Chananæos egreſſi ſunt, dicentes deum non propter Moſen eis auxiliari,ſed communiter genti ſuæ ferre ſolatium propter maiores eorũ ſuamq; virtutem,quorum ſemper prouidentiam habuiſſe videbatur,& quomodo qui prius libertatem præbuiſſet,etiam tunc laborare volentibus ferre ſolatia nõ tardaret: dicebantq; etiam ſolos ſe poſſe hoſtibus præualere, licet vellet Moſes deum ab eis alienare:omnibusq; hoc expedire,vt ipſi ſui rectores eſſent, & non ab Ægyptiorum iniuria digreſſi,Moſeos tyrannidem denuo ſuſtinerent,& ſecundum eius voluntatem viuerent:nec deciperentur quaſi diuinitas ei ſoli vtilia pro eius deuotione prædiceret:tanquam non omnes eſſent de genere Abrahæ: ſed vnus eſſet his autor omnium,cui deus omnia noſſe futura præberet:qui viderentur ſapere,ſi eius ſuperbiam contemnentes & deo credentes, obtinerent terram quam eis volentibus compromiſerat,& non propter prædictam cauſam ſub dei nomine reſpicerent prohibentem. Ergo cogitantes inopiam atq; deſertum, propter quæ ad hęc potius vrgebantur,ad Chananęorum bella profecti ſunt, deum ducem exiſtimantes, & non à legiſlatore ſolatium ſuſtinentes,donec ſibi meliora fore decerneret. Quo facto,hoſtes aggreſſi ſunt. Illi ſiquidem eorũ non obſtupeſcentes inuaſionem ſeu multitudinem, eos fortiter exceperunt. & Hebræorum multi quidem ſunt interempti,reliqua vero militia cohortis eorum ſoluta eſt,ſectatiq; turpiter in tabernaculum confugerunt: & eo quod præter ſpem tanta calamitate occubuiſſent,omnino deiecti ſunt, & nihil vtile de cætero ſperabant,cogitantes quod hęc per dei iracundiam proueniſſent, accedentibus ad bellum contra eius voluntatem. Moſes autem videns ſuos perditione compreſſos,& metuens ne victoria confidentes inimici, & appetentes maiora ſuper eos accederent,indicauit exercitum in deſertum procul à Chananæis educere. Cum iq; ita multitudo ei conſentiret,quæ vtique cognouerat,quod abſque præceptionibus eius prouidentiæ præualere non poſſet,eleuato exercitu abijt in eremum, faciẽs eos ibi quieſcere,nec prius Chananæos adire,donec ad hoc opportunum tempus à deo acciperet. Igitur quod in magno contingit exercitu,& præcipue apud eos,qui in ærumnis calumniatores & inobedientes exiſtunt,hoc etiam Iudęis euenit. Nam dum eſſent ſexcenta milia, & forte prę multitudine conſilijs meliorib. ſe minime ſubijcerent,inopia potius & ęrumnis iraſcebantur,& aduerſus alterutros & contra ducem. Seditio nanque tunc eos,qualem nec apud Grę cos nec apud barbaros factam nouimus,apprehendit,pro qua omnes deſerẽdos

Num.14

à deo,atq; perditionis periculum ſuſcepturos eripuit Moſes,oblitus malorum,H cet paulominus ab eis fuiſſet occiſus. Pro cuius precibus deus nihil mali eos ſuſti nere permiſit,licet legiſlatorem ſuum contumelijs affeciſſent,& mandata, quæ per Moſē ipſe deus dederat,deſpexiſſent:eripuit tamē eos,quādo eis pro ſeditio ne ſua,mala prouenire potuerunt,niſi ipſe eorum periculo proſpexiſſet. Seditio nem vero,& quemadmodum poſt eam Moſes conuerſatus eſt,narrabo:prędicēs cauſam,propter quam talia ſunt commiſſa.

Seditio Core & plebis contra Moſen & fratrem eius de ſacerdotio.

Caput II

Num.16

COre Hebræorum & genere nobilis,& abundans diuitijs, & lingua facilis, & ad perſuadendum plebi nimis idoneus,vidēs Moſen in honore maximo conſtitutum,per inuidiam grauiter hoc ferebat. Nam cum eſſet ex ea tribu. erat eius pariter & cognatus: & mordebatur quaſi iuſtius eſſet,vt eam gloriam ipſe potius obtineret:qui & ditior illo,& genere apud Leuitas nō videretur eſſe deterior;clamabatq; dicens eſſe crudelem Moſen,gloriam ſibimet aucupatum, & hanc per calliditatem acquiſiſſe ſub occaſione,quaſi videret deū: & quod con

Inuidia Core

tra leges Aaron fratri ſacerdotium dederit,non communi placito plebis ſed ſuo iudicio: & ſuper hęc modo tyrannico honores quibus vellet,impenderet. Sęuius autem eſſe dicebat,& vltra violentiam,quia læſionem latenter videretur inferre:quando non ſolum nolentibus, ſed neque intelligentibus inſidias eius,honores auferre contenderet:quia cum ſcierint,inquit,homines nō ſe poſſe violentia prævalere,hanc quidem volentes boni videri non inferunt, doloſa tamen arte machinantur,quatenus deſideratum perueniant ad effectum. His & ſimilibus ſuadebat plebi,quia vtile foret,vt dum adhuc huiuſmodi latere ſe crederent, punirentur,nec ſinerentur ad potiorem accedere cumulum,ne manifeſti fierent inimici. Adijciebatq; dicens: Quam rationē reddere poterit Moſes,vt Aarō & eius filijs crederet ſacerdotium? Si enim ex tribu Leui deus honorem alicui prębēdū eſſe decreuit:ego hunc iuſtior ſum accipere,genere quidē ipſo conſiſtens quo Moſes,diuitijs autem & forma potentior. Si vero maior tribus quæritur,dignum eſt vt Ruben tribus potius honoraretur,& hunc accipiant Datan & Abirom & Balas. Iſti enim ſeniores erant in illa tribu,& potētes facultate pecuniarum. Hęc itaque Core dicens,volebat quidem videri communi vtilitati prodeſſe,opere vero agebat,vt honorem hunc in ſe populi ſuffragatione transferret. Et ille quidē hæc maliuolæ plebi cum doloſo dicebat eloquio: Procedente vero ſermone paulatim ad multos,& creſcentibus auditoribus,contra derogationem Aaron omnis exercitus eſt agitatus. Erant enim concordantes cum Core ducenti & quinquaginta priores viri,ſtudentes quatenus fratrem Moſeos ſacerdotij iure priuarent,& per hoc eum exhonorarent. Tunc itaq; populus,vt etiam Moſen lapidā ret aggreſſus eſt,& in eccleſiam inordinate & turbulenter conueniebant,& ante tabernaculum dei clamabant omnes: Exeat tyrannus,& populus ab eius ſeruitio liberetur,qui ſub occaſione deiviolentia mandata pręcepit. Dicebāt enim: Quia ſi deus ipſe ſacerdotem futurum eligeret,digniſſimum ad hūc honorē proueheret,& non eum multis inferiori daret: & ſi decreuiſſet hūc Aaron dari,corā populo faceret,& non in fratris hoc poteſtate relinqueret. Moſes autem cum derogationem Core iam ex multo præſciret,etiam iritatum populum nō expauit: ſed confidens rebus,quas fideli deuotione tractabat, & ſciens fratrem deivolun

Moſes ad Core

tate ſacerdotium,& non ſuo munere meruiſſe: ad cōcilium venit, & multitudini quidē nihil omnino locutus eſt: ad Core autē clamās,cum eſſet dexter etiam in alijs,& ad loquēdū populis nimis ingenioſus: Mihi,inquit,ō Core & tu,& vnuſquiſq; horum(oſtendebat autē ducētos & quinquaginta viros)honore digni eſſe videmini,& totum exercitum huiuſmodi honore non priuo: licet non habeant quæ vobis ex diuitijs & culmine altę dignitatis exiſtunt. Igitur ſacerdotiū Aarō non eo quod diuitijs præcellat,cum tu ambos nos pecuniarum videaris magnitu

dine

dine ſuperare:neq; propter genus,quãdo commune nobis hoc fecit deus,eũdem progenitorem dans nobis,neq; propter fraternum amorẽ,quod iuſtius alter habere potuiſſet,ego hoc contuli fratri. Nam ſi non cogitarem de dei legibus,hũc honorem mihi potius præbuiſſem,quãdo plus mihi ego ſum vicinus quàm alter, & mihi magis quàm alteri familiaris exiſto. Nam neq; ſapiens conſiliũ erat me met periculis ſubdere,& alij ex tali cauſa felicitatis dona conferre. Sed à malitia ego ſum remotus:deus autem ſe contemni non deſpexit,neq; vos ignorarevoluit,quod hoc facientes ei præſtatis,& ipſe eligens ſacerdotem ſibi futurũ,à quorela nos huiuſmodi liberabit. Non enim Aaron gratia mea hoc, & non iudicio diuino ſortitus eſt. Vnde ponet hoc deus in medio quaſi ad diſceptãdum,vt nũc qui dignus ad hoc inuenitur,accedat. Quod enim dedit deus nõ derelinquimus, ſi volentes accepiſſe iudicamur:cum ſit impium,honorem quem ille præbet non adire: & nimis irrationabile,vniuerſo tempore ſecuritatem promittente deo cõtemnere. Sed & nunc iterũ probari vult eum,qui pro nobis ei debeat hoſtias immolare,& præſul pietatis exiſtere. Incongruum nanq; eſt ŏ Core,vt quilibet appetens honorem,deo hunc præbendi cui voluerit auferat poteſtatem. Igitur à ſe ditione & huiuſmodi turba quieſcite. Mane vero omnes qui ſacerdotium quæritis,thuribulum ſinguli portantes à veſtris domibus cum thymiamate & igne venite. Sed & tu Core cede deo iudicium,& in his eius expecta ſententiam,& non temetipſum deo velis facere meliorem:ſed potius adeſto, de hoc honore taliter iudicandus. Necnon & Aaron arbitror intereſſe iudicãdum,cum & eiuſdem ſit generis,& in nullo poſſit de rebus ſacerdotij iuſte culpari. Conuenientesq; pariter coram omni populo incenſum facite:& cuiuſcunq; veſtrum ſacrificium ſuaue iudicauerit deus,hic vobis ordinabitur ſacerdos:& ita derogatione fraterna,tanquam ei honorem ſacerdotij ego donauerim,liberabor. Hęc Moſe dicente,& à turba & ab eius ſuſpicione multitudo ceſſauit, & laudauerunt cuncti quæ dicta ſunt. Erat enim vir optimus,& loqui vtilia videbatur. Tunc ſiquidem conciliũ eſt ſolutum. Altera vero die cuncti congregati ſunt in eccleſia,vt adeſſent ſacrificio & electioni de ſacerdotio concertantium. Eratq; populus conturbatus,cum eſſet multitudo ſuſpenſa ſpe futurorum:& alij delectarentur,ſi Moſes malignus oſtenderetur:ſapientes vero ſi huiuſmodi ſeditione liberarẽtur,Metuebãt enim, ne procedente turba ordinator eorum diſciplinę deperiret. Omne ſiquidem vulgus cum naturaliter queri congaudeat de eis qui in poteſtate ſunt conſtituti, ad ea quæ forte placuerint ſententiam tumultus efficit. Moſes autem miſſis ad Datan & Abirom miniſtris,eos ſecundum conſtitutum venire iuſſit & ſacerdotium expectare. Cum vero nec obedire eos nuncij retuliſſent,nec velle dicerent Moſi quaſi contra omnem populum malignitate creſcente ſuccumbere,audiens hæc ab eis Moſes,ſequi ſe maiores natu præcipiens,ibat ad Datan & Abirom,nec indignum eſſe putabat ad ſuperbos accedere. Illi vero nihil contradicentes ſecuti ſunt. Datan autem & qui cum eo erant,cognoſcentes Moſen cum nobilibus populi ad ſe venire,accedentes cum vxoribus & filijs ante tabernacula reſpiciebãt quid Moſes eſſet acturus:erantq; circa eos conſtituti famuli,vt ſi vellet aliquam violentiam Moſes facere,vindicarent. Ille vero cum veniſſet in proximum, manus ad cœlos tendens,multumq; clamãs,ita vt populus cunctus audiret,ait: Domine cœli & terræ & maris,tu enim mihi meorum actuũ fideliſſimus teſtis exiſtis,quoniam omnia tua voluntate feci,tu fugientibus præbuiſti viam,miſericordiam in omnibus faciens neceſſitatibus Hebræorum,eſto meus & in his verbis auditor. Tibi nanque nec quod agitur nec quod cogitatur abſconſum eſt:& ideo neque comprimis veritatem,vt horum contra me velis defenſare ingratitudinẽ. Antiquitatem ſcilicet meæ generationis ipſe noſti certiſſime,non auditu cognoſcens,ſed viſu his quæ facta ſunt tunc aſſiſtens. In his ergo quæ de me,licet veritatem aperte ſcientes,iniuſte ſuſpicantur,te teſtem mihi precor aſſiſtere . Ego nanque vitam ſimplicem habens,mea quidem virtute,tua vero voluntate, hãc

Oratio Moſi

mihi Rahuele ſocero meo relinquente, bonorum illorum adeptionem deſerens, meipſum tradidi pro iſtorum ærumnis: & primum quidem pro libertate eorum, nunc vero ſalute maximos labores toleraui, omnique periculo me prone ſubieci. Nunc ergo quoniam velut malignus in ſuſpicione ſum viris, quorum vita meo labore ſubſiſtit, tu qui mihi locutus es in monte Sina, & tuæ tunc vocis auditorem eſſe voluiſti, & inſpectorē prodigiorū quæ in illo loco feciſti, & iuſſiſti ad Ægyptum properare, & tuam voluntatem his innoteſcere: qui Ægyptiorum remoui ſti felicitatem, & à ſeruitute his præbuiſti refugium, mihique poteſtatē Pharaonis paruulam quidem demonſtraſti, & in terram pelagus neſcientibus nobis itinera conuertiſti, & permixtum mare Ægyptiorum necibus conturbaſti: qui nudis armorum munimina contuliſti, qui corruptos fontes nimis hæſitantibus potabiles feciſti, potumque nobis ex lapidibus præbuiſti, qui à terrenis cibis inopes maritimis ſatiaſti, qui etiam cibum cœleſtem præbuiſti primitus non inſpectum, qui legum modum dediſti & ordinem noſtræ Reipublicæ demonſtraſti: veni domine omniū iudex, & teſtis eſto meus, quem ſuffragia vlla non redimunt: tu noſti quia nullum munus ego contra iuſtitiam ab Hebræis accepi, nec condemnaui propter diuitias paupertatem, nec contra vniuerſitatis læſionē conuerſatus ſum: qui nūc in extraneas meorum ſtudiorum ſuſpiciones incurri, tanquam te non iubente, ſed mea potius voluntate ſacerdotium Aarō dederim: oſtēde pariter nunc, quia omnia tua prouidentia gubernantur: & nihil fortuitu, ſed tuæ voluntatis interpoſitione perueniunt ad effectum: & quoniam geris ſolicitudinem generis Hebræorum, vindica in Datan & Abirom, qui te de inſenſibilitate condēnāt, quaſi mea videantur arte compreſſi. Fac itaque ſuper eos apertum iudicium prouenire, ita vt contra tuam gloriam ſæuientes, non eos communi modo facias tranſire de vita, neque humana lege morientes de ſeculo præſenti recedere: ſed deglutiat eos ſimul & generationem & ſubſtantiam eorum terra quam calcant. Hæc enim erit, tuæ virtutis oſtenſio, atque doctrina cunctorum. Sic enim caſtigabis eos, qui talia de te non bene ſuſpicantur, ſic ego miniſter præceptorum tuorum fidelis omnibus apparebo. Si autem vere contra me derogaſſe noſcuntur, illos quidem innoxios ab omni læſione ſeruato: necē vero quam illis optaui, facito meā & pœnas ab eo exige, qui tuam voluit nocere plebem, vt de cętero pax concordiaque ſuccedat: Sana multitudinem tuis præceptis obedientem, illæſam cuſtodiens eam, & à pœna peccati huius exortem. Tu ſiquidem noſti, quoniam iuſtum non eſt, pro eorum malitia ſupplicium ſuſtinere communiter cunctos iſraelitas. Hæc eo dicente ſimul & flente, repente quidem terra commota eſt, & veluti violentia venti turbatis fluctibus agitata. Populis autem cunctis expauit, grauique & duriſſimo ſtrepitu per illorū tabernacula cōcitato, terra ſciſſa eſt, & abſorbuit Datan & Abirom: & omnia quæcunque erant illis gratiſſima, in ea ſunt prorſus abſorpta. Quibus ſic exterminatis, vt non occurrerent quidem illud agnoſcere: mox apertio terrę ſuper eos reducta eſt, & ita redintegrata, quaſi nihil horum quæ prędicta ſunt, factum eſſe videretur inſpicientibus. Et illi quidem ita perierunt. Probatione vero diuinę virtutis effecta, cognati quidem illorum dolebāt non ſolum calamitatem, quę digna gemitu quidem videretur, ſed etiam proximitatis affectu. Sapientes autem, quos euidenter voluntas latebat, illorum euētus iudicij certos fecit, & decernentes quia veluti erratici deperiſſent, qui fuerāt cum Datan, de eis neque contriſtabantur. Igitur Moſes euocauit eos qui de ſacerdotio contendebant propter ſacerdotum probationem: quatenus ſcirent, cuius ſacrificium deus ſuſciperet, illum conſtitui ſacerdotem. Conuenientibus autem ducentis quinquaginta viris, qui & propter patrum virtutem honorabantur à populo, & propter ſuam illos etiam tranſcenderant: proceſſerunt quoque & Aaron & Core, & ante tabernaculum omnes ſanctificauit in thuribilis quæ ferebant. Ignis vero repente tantus effulſit, quantum nullus opifex vidit,

nec de

nec de terra prolatus, vel concurſione fluctuum, aut violẽtia ſpirituum, vel materia adinuicem percuſſa, ſpõte aliquando viſus eſt exilire: ſed qualis potuit dei voluntate ſuccendi, & clarus & flammeus: quo veniente ſuper eos, cuncti ducẽti & quinquaginta & Core ſimul extincti ſunt, ita vt neque etiam corpora eorũ alicubi viderentur. Solus autem liberatus eſt Aaron, nihil ex igne læſus, qui vti que à deo videbatur electus. Moſes igitur his pereuntibus, volens pœnam eorũ memoriæ reſeruare, eamq; futuros agnoſcere, iuſſit Eleazarum filium Aarõ thuribula eorum circa altare æneum collocare, vt in memoriam eſſent futuro generi, quæ illi ſunt paſſi, qui putabant virtutem dei ſe poſſe deludere. Et Aaron quidem iam non munere Moſeos pontificatum ſe habere credebat: ſed dei iudicio patefacto, cum filijs firme ipſo honore fruebatur. Seditio tamen neque ita ceſſauit, ſed multo magis augebatur, & crudelius accreſcebat. Eratq; tumultus valde deterior, & nunquam hoc malum finiri putabatur, ſed longo tempore permanere. Homines nanque credentes iam nihil prẽter dei prouidentiam geri, & abſq; dei gratia hęc circa Moſen geſta minime iudicantes, culpabant Moſen: eo quod tanta ira dei non tam propter iniuſtitiam punitorum, quàm propter fauorẽ Moſi prouenerit. Illos enim periſſe dicebant, nihil delinquentes, niſi quod circa dei religionem ſtudium habuiſſent: Moſen vero interitu talium virorum, & optimorum omnium populum deleuiſſe, inſuper & fratri ſacerdotium dediſſe quod auferri nequiret, nullumq; alium ad hoc vlterius promouendum, cum priores viderent ita periſſe. Super hæc etiam & à cognatis extinctorum ſupplicatio multa fiebat ad populum, vt gloria Moſeos minueretur: hoc enim ad ſuam cautelã accedere iudicabant. Moſes autem diu populum in tumultu conſtitutum patienter audiebat, & metuens ne quid iterum ſeditionis emergeret, & magnum malum aliquod proueniret, in eccleſiam multitudinem congregauit, & ſuſtinens audiebat: nec ad ſatisfactionem veniebat, ne magis vulgus exacueretur auditu. Hoc autẽ ſolum principibus tribuum prędixit, vt nomina tribuum ſuis virgis inſcripta portarent. Illum enim ſacerdotium habiturum, in cuius virga deus indicium gloriæ deſignaſſet. Portauerunt ergo omnes alij virgas, & Aaron ſcribens in virga ſua tribum Leui, easq; Moſes in dei tabernaculo collocauit. Altera vero die protulit virgas, erant enim cognitæ, cum eas tũc ſinguli viri ſignaſſent, & coram multitudine deportaſſent. & alias quidem virgas in quo ſchemate Moſes accepit, in eo permanſiſſe videbant: de Aaron autem virga germen & ramos ortos, & fructum ſpecioſum amygdalæ ex eo ligno proceſſiſſe mirabãtur. Tunc obſtupeſcẽtes huiuſmodi viſionem: & licet aliquod fuiſſet odium circa Moſen & Aarõ, hoc continuo relinquentes, mirari cœperunt in illis dei iudicium: & de cætero placito diuino fauentes, ſinebant Aaron habere pontificatum. Ille ſiquidem tertio iã cum ordinante deo, hunc honorem firmiſſime poſſidebat. Hebræorum itaque ſeditio licet multo tempore viguerit, hoc tamen modo quieuit.

Core cum ducẽtis & quinquaginta exactus

Iterum ſeditio orta

Num. 17

Virga Aaron frondiuit

Quemadmodum Moſes inſtituit decimas dare Leuitis, & ſacerdotibus: & de morte Mariæ & Aaron primi ſacerdotis domini: cui ſucceſſit Eleazarus filius ipſius, Cap. III

Num. 18

IGitur Moſes Leuitarum tribũ ſeruituram deo, à prælijs & militia ſegregauit: ne propter inopiam aut quæſtum neceſſariorum ad vitam præſentem, eſſent circa ſacrificia negligentes: iuſſitq; vt dum ſecundum dei voluntatem Chananæam obtinerent Hebręi, Leuitis octo & quadraginta ciuitates bonas & præcipuas diſtribuerent: ſed & terram ante muros duorum milium cubitorum ad eos pertinere deſcripſit. Super hæc autem & populum conſtituit annuorum fructuũ decimas ipſis Leuitis ſacerdotibusq; prębere. Hæc enim ſunt quæ accepit hæc tribus à populo. Neceſſarium autẽ iudicauit, ipſorum ſacerdotum quæ ſint propria declarare. Quadraginta octo quidem ciuitatum tredecim ex eis Leuitis cedere pręcepit, & decimarum quas à populo per annum accipiunt decimas eis diuidi:

insuper etiam primitias omnium frugum de terra nascentiũ, deo populum offerre iustum esse sanciuit. Quadrupedum vero quæ sacrificijs offerũtur quod primitus nascitur, si masculinũ sit immolandũ præberi sacerdotibus iussit, & vt ipsi cum domo tota epularentur in ciuitate. Sacratorum vero, quæ comedi non possunt ab eis secundum patrias leges, dominus siclum & dimidium eis præberi sanciuit. Pro homine vero primogenito quinq; siclos. Sunt autem apud eos primitię etiam tonsionis ouium & mellium, vnde panes facti eis solenniter ministrãtur. Si qui vero eorũ semetipsos vouerint, quos Nazaræos appellant, comam nutrire, & vino non vti, isti dum capillos suos dedicant, propter sacrificia venientes ad sacerdotes, Corban offerũt deo, quod significat munus: mulier quidem triginta siclos, vir autem quinquaginta. De his vero quicũq; sunt egeni pecunijs, licet sacerdotibus vt voluerint iudicare: sed etiam his qui domibus immolant: epulationis causa non religionis, necesse est offerre sacerdotibus pectus & dextrũ brachium pecoris. Et sacerdotibus quidem Moses ex his, quæ pro peccatis populus sacrificans præbet, sicut in præcedenti libro significauimus, hoc dari constituit. Omnium vero quæ sacerdotibus offerũtur, participari constituit, & seruos, & filios, & mulieres, absque hostijs quæ offeruntur pro peccatis. Illas enim in tẽplo soli masculi sacerdotes ea die consumunt. Cum hæc Moses constituisset, surgens cum omni exercitu, ad terminos Idumææ venit, & legatos ad regem Idumęorũ misit, poscens viá sibi concedi, quá se confidebat accipere, & illum cum nihil læderetur sine dubitatione prębere. Necessaria nanq; exercitui se ministrare dicebat, & aquę pretiũ eos iubebat accipere. Ille vero his, quæ à Mose petebátur, nõ consentiens, neq; viam cedens, sed castrametatus occurrit, prohibiturus eos sivio lenter transire pręsumerent. Moses autem dum deus fieri pugnę initium non iussisset, recedebat, per desertum faciens iter. Tunc itaq; sororem eius Mariam finis vitę accepit, cum quadragesimum complesset annum ex quo Ægyptum dere liquit, zantici mensis initio secunda luna: sepelieruntq; eam publice nimis splendide, supra montem quendam qui vocatur Hor: & post triginta dies à fletu populum Moses hoc modo purgauit: Vitulam fœminam aratro & cultura expertem, totamq; rubeam, paululum ab exercitu procul eductam, in loco mundissimo põtifex immolauit: & eius sanguine septies digito aspersit tabernaculũ dei: deinde incensa, vt erat, tota vitula cum pelle atq; visceribus, lignum cedrinũ in mediũ ignem miserunt, & hysopum & lanam coccineam, colligensq; omnem cinerem vitulæ vir mundus: posuit in locum purissimum. Hi ergo qui morte polluti erãt, paululum cineris in fontẽ mittentes, & hysopum baptizantes, & hoc cinere spargentes tertia & septima dierum, erant in reliquo mundi. Hoc etiam ad promissam sortem venturos seruare pręcepit. Postquam vero propter luctum sororis in exercitu huiusmodi purgatio facta est, duxit populum per desertum & per Arabiam, venitq; ad locum quem Arabes Metropolim suam putant, primo quidem Archim nominatum, qui nũc Petra vocitatur. Hic itaq; cum esset excelsus mõs, ascendens in eum Aaron, Mose sibi manifestante quia moriturus esset, vidente cuncto exercitu, erat enim è diuerso locus vbi erat populus constitutus, exutus pontificali stola, tradens eam Eleazaro filio, ad quem propter ętatem pontificatus aduenit, mortuus est populo eum vidente: ipso quidem anno quo soror videbatur esse defuncta, cum vixisset annis tribus, & viginti, & cẽtum. Defunctus est autem secũda luna initio mensis qui apud Athenienses quidẽ Ecatombaion apud Macedones autem Lochos, apud Hebręos vero Sedebath, apud Romanos nuncupatur Augustus. Cumq; luctus populi super eum diebus triginta fuisset expletus, post hęc cessauit.

De Nazæriis. Corban offerũt deo

Maria soror Mosi moritur

Quemadmodum Seon & Ogreges Amorręorum, bello vicit Moses & filij Israel. Caput IIII

Num. 21

SVmens igitur Moses inde exercitum, venit ad fluuiũ Arnõ, qui de montibus Arabię descendens, & per totũ desertum fluens, in stagnum Asphaltiten erũpit, diuidens

pit,diuidens Moabitidem & Ammonitida. Hæc autem terra eſt fructifera, & hominum multitudinem bonis ibi naſcētiū alere copioſa. Ad Seon itaq; regem eius regionis Moſes miſit,populo viam petens, vt fœderibus quibus vellet ille credere factis,in nullo læderentur,neque terra,neq; qui ſub eo conſtituti eſſe vi debantur:ſed etiam venalia populo ſub pretio fore vendenda, ſicut illorum pro curaret vtilitas: & aquam peregrinis vt vellent eos venundare depoſcens. Seon autem hæc negans,proprium armauit exercitū,vt Hebræis Arnon fluuiū tranſi re prohiberet. Tunc Moſes videns hoſtiliter Amorræum inſiſtere, non paſſus vt Hebræis per inertiam proueniret inopia,primitus acceſſit ad eos: & cum eſſet difficile vt prævaleret contra Seon,conſuluit deum, ſi eum pugnare permitte-ret. Cumq; deus victoriam promiſiſſet,fiducialiter ipſe ad certamen aduenit, & exercitum totum exacuit:dicens eos bellandi nunc deſiderio potituros, quo diu nitas vti iubebat. Illi vero vt deſiderabant poteſtate percepta, ſumentes arma ad prælium repente profecti ſunt. Amorræus itaq; inſiſtētibus populis cum iam non eſſet æqualis,ipſe quidem Hebræos obſtupuit:exercitus autem eius,fortem ſe non opere,ſed timore reſpondit. Prima ergo congreſſione non tolerantes reſi ſtere & ſuſtinere Hebræos,in fugam verſi ſunt: hoc ſibi potius pro ſalute,quàm pugnare vtile iudicantes. Confidebant enim in ciuitatibus valde munitis,in qui bus cū recluſi fuiſſent,nihil profuit eis. Hebrei nanq; dum eos fuga declinare reſ picerēt,in ſiſtebant: & irrumpentes eorum aciem,eos inſecutione perterruerunt. Illi ſiquidem diſrupti fugiebant ad ciuitates, Hebræi vero perſequentes nequa-quam fatigabantur: quando & ad labores præparati, & vti fundibulis exerciti, & in omnibus iaculis propter facilitatem armorum ad perſequendum videban-tur aptiſſimi:ita vt cum hoſtes longius eſſent,fundibulis & iaculis ſternerentur vt proximi. Multa ergo cædes effecta tunc noſcitur, quando etiam fugientes vulneribus vexabantur: laborabantque potius propter ſitim, quàm propter fu-gam. Erat enim tempus æſtatis. Et cum hoſtes deſiderio ſitis, plurimi ad flu-uium concurrerent fugientes,circundantes eos Hebrei percutiebant,omnesq; il los iaculatos ſagittatosq; peremerunt: ita vt etiam Seon eorum rex ſimul extin gueretur. Hebræi vero mortuos ſpoliabant,prædamq; ſumebant, multamq; co-piam habuerunt ex illa terra,cum eſſet adhuc plena fructibus. Tunc igitur ex-ercitus ſine terrore iam captis hoſtibus egrediebatur ad epulas. Nullū enim eis erat impedimentum pugnæ,cum omnes præter paucos deperiſſent. Amorrēos ſi quidem huiuſmodi peremptio comprehendit,qui nec prudentia videbātur aſtu-ti,nec opere neceſſario boni,quorum Hebræi terram late ceperunt. Eſt autem hic locus inter tria flumina poſitus,quaſi naturam inſulæ tenens. Quem locum Arnos quidem à meridiana parte circundat,Iaboch autem ſeptentrionis circuit latus,qui in Iordanem fluuium deſcendens,illi etiam nomen tradidit. Occiden talem vero partem eius regionis. Iordanis ripa concludit. Quum ergo res illę ita conſiſterent,Iſraelitis inſtabat Og Galadinæ & Galanitidis rex,ducēs exer citum copioſum,& feſtinans quidem tanquam ſolatium amico Seon præbitur⁹. Cuinvero eum iam cognouiſſet extinctum,etiam tunc deliberauit congredi cum Hebræis, putans ſe prævalere, eorumque virtutem experimento cognoſcere. Cumq; fuiſſet ſpe ſua deceptus, & ipſe bello mortuus,& omnis eius exercitus eſt peremptus. Moſes autem Iaboch fluuium tranſiens,regnum Og regis peram-bulabat,ciuitates deſtruens, & omnes inhabitatores eius occidens: qui & diui-tijs omnibus in illa terra,& virtutibus & opulentiæ multitudine præcellabant, Og autem regis magnitudo & pulchritudo fuit vehemens,qualis eſt paucorum. Erat enim manu vir fortis, vt operibus virtutis magnitudo & pulchritudo cor poris videretur æqualis. Fortitudinis vero eius & magnitudinis ſunt experti, qui lectum eius viderunt in ciuitate Rabatha regni Ammonitidum, factum quidem ex ferro, quatuor vero cubitorū latitudinem habentem, longitudinem vero duplicem, & vno cubito fotiorem. Hoc igitur cadente non ad præ-

Seon rex occiſus

Og rex cum exercitu pe-rimitur

sens solummodo Hebræis rerum fiducia est concessa, sed etiam in futuro causa
Alias. XL eis bonorum moriens est effectus. Nam sexaginta vrbes clare nimis munitas illiq; subditas tenuerūt: prædamq; copiosam, & seorsum singuli, & communiter omnes adepti sunt.

De Balach Moabitarum rege de Balam propheta, qui consilium dedit Balach, quo modo seduceret populum: & de vltione quæ secuta est, & seductos Hebræos, & seductores Madianitas: & vbi Moses Iosue successorem sibi constituit. Caput V

MOses itaq; castrametatus deduxit exercitum ad Iordanem circa magna cā pestria, cōtra Hiericho ciuitatem opulentissimam, & palmas atq; balsamum ferre copiosam. Cœperunt autem proni esse Israelitæ, & desideriū habere bellandi. Porrò Moses cum paucis diebus deo pacificas hostias immolasset, populumq; epulari fecisset, partem quādam armatorum misit, qui & terram
De Balach rege Madianitarū explorarent, & eorum patrias obsiderēt. Causa vero bellandi adMadianitarum uersus eos huiusmodi fuit. Balach Moabitarum rex dum amicitias paternas haberet, atq; societatem circa Madianitas, & Israelitas videret tanto cremēto proficere, etiam de rebus suis in formidine nimis erat constitutus. Deniq; non credebat terram aliam Hebræos quærere nisi suam, cum promisisset vtiq; deus Chananæam illos fore possessuros: velociterq; studuit amicos de hac re suis tentare sermonib. & pugnare quidem ipse in felicitate constitutus, contra illos qui obstringeretur ærumnis non iudicauit: sed prohibere magis eos, ne potiores efficerentur: deliberauitq; legationem pro eis ad Madianitas protinus destinare. At illi
Nume. 22 dum esset quidā ab Euphrate propheta præclarus illorum temporum, eisq; nimis amicus, miserunt ad eum cum legatis Balach viros de suis fide dignissimos, rogātes vt veniret ille propheta, quatenus pro perditione Israelitarum maledictiones faceret. Qui venientes legatos suscepit. & largitatē eis hospitalitatis exhibuit. Cūq; cœnasset, dei voluntatem consuluit, quæ foret, & pro quibus Madianitę rogarent. Cumq; deus impedimentū eorum voluntati fecisset, ad legatos rediit: desiderium quidem suum & studium eis ostendens circa ea quæ a deo requirerent, sed deum resistere suæ voluntati dicens, qui eum ad tantam gloriam propter veritatis eloquium perduxisset: exercitumq; pro quo maledicendo eum venire rogarent, esse nimis deo amabilem: suadebatq; simul, vt propter hanc causam inimicitias suas ab Israelitum gēte suspenderent. Cumq; hæc dixisset, legatos dimisit. Madianitæ vero, Balach vehementer insistente, & preces maximas offerente, miserunt iterum ad Balaam. Tunc ille studens aliquid viris illis præstare, deū denuo consuluit. Qui volens eam rem experimento probare, iussit ne legatis in aliquo contradiceret, sed cum eis iret. Qui arbitratus deum hæc ei non pro deceptione iussisse, cum legatis mox ibat. Angelo autem sancto occurrente ei per viā in quodam angustissimo loco, qui erat accinctus gladio bis acuto, asina in qua Balaam sedebat, intelligens diuinum eius spiritum, declinauit cum Balaam ad vnā maceriam, nō sentiens plagas quas ei Balaam inferebat, dum percussa ad maceriam vexaretur. Cum vero insisteret angelus, asina percussa, voluntate dei vocem loquentis emisit, Balam accusans velut iniustum, quod dum prioribus ministerijs nihil quod de ea quereretur haberet, tunc ei plagas inferret: non intelligens, quoniam voluntate dei prohiberetur ab his quæ festinaret implere. Cumque Balā, asina humane loquente, perturbaretur, palā etiam angelus apparuit,
Asina plane loquitur eumq; increpare de plagis asinę cœpit, tanquam non esset hæc culpa iumēti, sed quod eius iter contra dei voluntatem fieri prohiberetur. Metuens autē Balaam, studuit remeare: sed deus eum confortauit vt iret præcipiens, vt quicquid eius in mentem poneret, hoc ille manifestaret. Et ille quidem, cum hæc dixisset deus, venit ad Balach, Rege vero decenter eum valde suscipiente, petebat vt ductus ad quendam montium, consideraret quemadmodum Hebræorum exercitus esset constitutus. Balach autem ipse per se deduxit prophetam cum regio ministerio in

sterio in montem, qui supra eorum caput videbatur existere: Abierat enim ab Hebræorũ exercitu stadijs sexaginta. Videnscq; eos ille, præcipit, vt septem aras rex constitueret, & totidem tauros & arietes adduci iuberet. Cumq; rex celerrime ministrasset, ille hæc immolauit holocausta. Quo facto, cœpit è diuerso bene dicere, dicens: Hic populus felix, cui dabit deus multorum possessionem bonorũ, eritq; eius auxiliator in omnibus, & præsulem prouidentia sua ei concedet: itavt nullum hominum genus sit, quod non virtutem eius & studia iudicet optima, & ab omni malitia segregata. Hæc itaque & vos habebitis, & melioribus filijs relinquetis, Deo quippe vos solos homines intendente, & vbicũq; fueritis in omni terra sub sole posita feliciores habente. terram vero in quã vos ipse misit obtinebitis, seruituram semper filijs vestris, quorumq; gloria complebitur omnis terra simul & mare: & sic abundabitis in orbe terrarum, vt omni terræ habitatores ex vestro genere præbeatis. O admirandum te atque beatum exercitum, qui tantus ex vno patre creatus es. Sed nunc quidem vos adhuc paucos Chananęorũ terra suscipiet, scituri orbem terrarum vestrum fore habitaculũ in æternũ. Nam multitudo vestra ita & insulas dilatabitur, & in omnes terras, sicuti nec cœli numerus est astrorũ. Et cũ tanti fueritis, nec vbertatẽ vobis negabit deus, in pace omnia bona ministrando, & victoriam atq; potẽtiam in bello largietur, & filios inimicorum qui contra vos aliqua præsumptione contenderint, subiugabit. Non enim vltra reuertetur aduersarius vester victor, qui filios suos lætari faciat aut vxores. Tanta vobis fortitudo prouidentia dei præstabitur, cui grandia minuere virtus est, & latius augere quæ parua sunt. Talia siquidẽ ille sua sacratione præferebat: cum non esset in semetipso, sed potius spiritu dei vinceretur. Balach autem contristato & proclamante, eo quod pactum transcenderet, qui fuisset à suis amicis magnis muneribus inuitatus: & cum venisset pro maledictione hostium, laudaret eos, & cũctorum beatiores ostenderet: ait ad eum Balaam: O Balach, de cunctis rebus cogitas, & putas in nobis esse de talibus quicquã dicere seu tacere, quando dum nos spiritus dei præceperit, voces & verba quæ ipse vult nihil scientibus nobis emittit. Ego vero recordor, quomodo tu & Madianitæ supplicantes me huc desiderabiliter adduxistis, & propterea veni: fuitq; mihi votiuum in nullo tuum desiderium violare. Sed melior est deus horum, quàm quæ ego tibi præstare credebat. Nimis enim insani sunt, qui præscientiam humanarũ rerũ apud semetipsos ita suscipiunt, quatenus non ea quę diuinitas dictat dicant, quo magis illius violentiam faciant voluntati. Ego siquidem hunc exercitum neque laudare proposui, nec in quibus bonis genus eorũ deus habiturus sit aperire: sed deus propicius eis existens, & festinans eis felicem vitam gloriamq; præbere petuam, hæc mihi verba promissionum talium ministrauit. Nunc autem quoniã mihi votum est tibi præstare & Madianitis, quorum preces me repellere indecens, & nimis veni rursus aras alias erigamus, & sacrificia proxima prioribus celebremus: si forte flectere potuero deum, vt me permittat hos homines maledictionibus obligare. Cumque Balach fieri permisisset, & secundo sacrificanti nequaquam numen vt Israelitas malediceret annuisset: cadens pronus in terram, prædicebat passiones regibus affuturas, & quęcunque ciuitatibus eximijs erant euentura: quarum aliquas quidem nec habitari contingeret. Quæ etiam facta sunt: dum hæc temporibus priscis per terram siue per mare vsque ad memoriam meam hominibus euenissent. Et cum hæc omnia talem terminum exceperint, qualem ille prædixit: quilibet conijcere potest, quomodo & in futuro sic erit, quemadmodum præfatus est ille. Balach autem indignatus, eo quod maledicti non erant Israelitæ, remisit Balaam nullo honore muneratum. Ille vero iam discedẽs & circa transitũ Euphratæ veniẽs, & Balach principibusq; Madianitarũ vale dicens, ait: O Balach & Madianitæ præsentes, oportet me & prętet voluntatẽ dei vobis præstare consiliũ. Hebræorũ quippe genus nulla pestis apprehendit, nec bella, nec aliqua necessitas: nec sterilitas fructuum terrenorum,

num. 23

num. 24

Diuinatio Balaam de populo Israel

Verba Baldam ad ba.

nec

nec alia quælibet eos causa corrumpit. Est enim cura deo, liberare eos ab omni malo: nullamq; permittere super eos venire huiusmodi passionem, quatenus omnes deperire debeant. Euenient autem eis pauca, & ad modicum temp⁹, ex quibus humiliari videbuntur. Sed deinde intelligent, quia pro timore eis fuerit illa vexatio. Vos autem quandam victoriam ad breue tempus aduersus eos lucrari desideratis, quod impetrabitis, si hæc quæ moneo feceritis: Filiarum vestrarum speciosas præcipue virgines, quibus subdi & deludi castitas possit inspicientium propter pulchritudinis honestatem, circa eorum exercitum proxime destinate: & supplicantibus eorum iuuenibus, vt earum amplexibus misceantur, præcipite, quatenus dum eos concupiscentia viderint obligatos, deserant: rogantibusq; manere eas, non primitus annuant, quàm eos patrias leges relinquere iubeant, simul & honorem dei qui eas posuit eis, & Madianitarum atq; Moabitarum colere ritum cogant. Sic enim illis indignabitur deus. Cum hęc ille dixisset, abscessit. Madianitæ vero dum misissent filias suas, sicut ille monuerat, Hebræorum iuuenes decepti sunt pulchritudine puellarum: & ad earum colloquia veniētes, rogabant quatenus earum pulchritudine fruerentur, nec consuetudinis proximitate recederent. At illæ libenter hæc verba audientes, consenserunt eis, obligantes eos amore suo. Quibus dum cōcupiscentia creuisset, eos illæ cœpere deserere. Dumq; illos angustia de mulierū discessione crudeliter inuasisset, vberrimis fletibus exorabant, ne eos illæ desererent, sed futuras vxores & dominas omniū substantiarum suarum manere poscebant. Hæc autem cū iurisiurandi religione firmabant, deumq; mediatorem in promissione faciebant, flentes, & vndique semetipsos misericordia dignos mulieribus ostendentes. Illæ vero dum eos seruitute iā captos esse cognoscerent, & omni vinculo fidei consuetudinis obligatos, eis talia cœperunt edicere; Nobis quidem ŏ fortissimi iuuenes domus paternæ sunt, & bonorum magna possessio, parentumq; & domesticorum fauor atque dilectio, nihilq; horum egentes venimus ad vestrum alloquium, nec quæstum speciosi corporis requirentes, vestram nobilitatem adiimus: sed viros bonos & iustos existimantes, honorare vos xenijs quibus indigeatis aduenimus. Nunc vero quando dicitis circa nos habere dilectionem, & nostro contristari discessu, ne quę nos vestras præces abijcimus, sed tantummodo fidem volumus fauoris vestri percipere: per quam nos credere digniſſimum iudicamus, vt vestram conuersationem diligentes, vxores esse possimus. Formidamus etenim, nedum fueritis satietate nostræ consuetudinis adimpleti, deinceps contumelijs affectas ad parētes nos proprios remittatis. Rogantibus autem illis, & vt vellent fidem daturos se pollicētibus, & ob amorem in nullo contradicentibus, dixerunt illæ. Quoniam hæc quidem vobis placent, moribus autem & vita vtimini omnibus aliena: ita vt etiam cibos proprios habeatis, & pocula cum nullo communia: necesse erit volentibus vobis habitare nobiscum, etiam & deos colere nostros: nec erit indicium aliud circa nos vestri fauoris, nisi eosdem deos quos nos, adoretis: nullusq; culpabit vos, si terræ ad quam veniſtis, eius colatis & numina: vtiq; cū dij nostri sint cōmunes omnibus, vester vero in nullo sit talis. Dicebantq; eis, vt aut quę essent omnium ea facerent: aut aliam quærerent terram, in qua possent legibus proprijs conuersari. Illi autem amore earum deuincti, optima illas dicere iudicantes, & semetipsos tradentes voluptatibus earum, patria iura transgressi sunt: deosq; plurimos iam putantes, & immolare eis lege prouinciæ proponentes, cibis etiam extraneis congaudebant: & omnes ad libidinem mulierum contra leges proprias insurgebant, ita vt iam per omnem exercitum iuuenes agerēt contra legem, & seditio priore multo peior incideret, cum omnino solennitates iam proprię deperirent. Nam dum semel iuuenes mores attigissent extraneos, eos vberius appetebant. Sed & siqui priorum virorum propter virtutes patrum nobiles erant, cum eis vitio subiacebant. Denique Zamarias princeps tribus Symeon, dum haberet Chozabi Madianitidem mulierem, ducis cuiusdam filiam

Colùm Baalam aduersus Israel

Nume. 25

filiam,viri inter illos valde potẽtis,vxore iubente ante ſolennitates Moſaicas, quod illam magis delectaret,effecit,non immolando lege patria, ſed alienigenæ nuptias eligendo.Et dum hæc ita gererentur.Moſes metuẽs,ne quid peius accideret,congregãs populũ in eccleſia,nullum equidem nominatim culpauit,nolens quenquam deſperatione deijcere:quia dum laterent,poterant pœnitere.Docebat autem,quomodo non agerent digna ſe,aut ſuis patribus opportuna, dum libidinem deo præponerent,& ei placentia violarent: oportere tamen, vt dum adhuc bene eis eſſet,reuerterentur ad fortitudinem: arbitrantes non ad vim inferendam leges eſſe poſitas,ſed ad concupiſcentiam repellendam.Super hæc autem adijciebat non eſſe rationabile,vt qui caſti fuiſſent in eremo, nunc conſtituti inter bona tanta peccarent:& res quas adepti fuerant per indigentiam, tempore vbertatis amitterent.Et ille quidem hæc dicens,conabatur emendare iuuẽculos,& ad pœnitentiam eorum quę geſſerant reuocare.Poſt quem ſurgens Zamarias,ait: Tu quidem ŏ Moſes vtere legibus,quas ipſe poſuiſti,ex ipſa conſuetudine eis firmitatem attribuens:& quoniam iam frequenter caſtigaſti hebrẽos, qui non bene ſeducuntur,me in his quæ tyrannice imperas non habebis obnoxium.Non enim aliud quicquam hactenus ſub figmento legum & dei,quàm iugum ſeruitutis nobis inferre machinaris,& tibimet defendere principatum:auferendo nobis deſiderium,& proprium viuendi arbitrium, quod eſt liberorum & dominum non habentium.Crudelior itaque circa Hebræos tu ſolus eris Ægyptijs,caſtigare nos volens,& ſecundum leges tibi placitas ſingulorum voluntates aſtringere.Sed multo iuſtius eſt,vt tu potius puniaris:quando ea quæ omnibus indubitanter bene ſe habere videntur,ſolus exterminare contendis,&cõtra omniũ placita tuam valere ſententiam.Mulierem itaque peregrinam,ſicut ais, duxiſſe me fateor.A me enim audies meos actus ſicut à libero. Non enim latere propoſui,nec pro me alter delator erit.Et ſacrificaui dijs,quibus ſacrificandũ non iudicatis:iuſtum exiſtimans per multos me debere acquirere veritatem, & non velut ſub tyranno viuere, & omnem ſpem ſemper ex vnius conſeruatione pendere. Dum hæc autem Zamarias de his quæ & ipſe & alij male geſſerant ediſſet,populus quidem quieſcebat formidine futurorum,legiſlatorem intendens,nolentem illius ſuperbiam ex aduerſo litigio prouocare. Metuebat enim, ne multi propter luxuriam verborum eius imitatores facti,multitudinem perturbarent:& in his quidem dimiſere conuentum,ſed cauſa mali potius augebatur. Cumque zamarias ex tali cauſa motus non fuiſſet, Phinees vir, & in alijs quidem rebus melior exiſtens multorũ iuuenum, & dignitate patris tranſcendens coætaneos vniuerſos,Eleazari ſacerdotis filius & fratris Moſi nepos, dolens in his quæ geſſerat zamarias,& antequã per licentiam fortior efficeretur iniuria, opere volens vltionem inferre,& iniquitatem ne creſceret amplius prohibere: dum adhuc qui hæc arripuerant minime punirentur, animi ſimul & corporis ſic audacia cõfortatus eſt,vt nõ prius decertare quieſceret,quam victoriã in eo facto perciperet. Tunc ad tabernaculũ zamariæ veniens,ipſum euaginato gladio & Cozabi ſimul extinxit. Iuuenes autem omnes quib⁹ erat virtutis amor,& Phinees imitatores eſſe videbãtur,perimebant eos qui in culpa zamariæ ſimiles exiſtebant.Multi ſiquidem inique gerentiũ,horum virtute perempti ſunt,omnesq; peſtilentia perierũt,deo illis poſt hęc immittente languorem,Nam & quicũque eorũ conati fuerant,& cum prohibere debuerint,magis ad iniuriam dei eos exacuerant,pariter ſunt extincti. Perempti ſunt itaque ex eorum cœtibus,non minus quatuordecim milia virorũ, Hac itaq; cauſa exaggeratus Moſes,ad interitũ Madianitarũ miſit exercitum:de quorum prælio poſt paululum edicem⁹,narrantes primitus quod reliquimus. Iuſtũ nanq; eſt,legiſlatoris voluntatem nequaquã in hoc ſine laude tranſire. Balaam enim(qui petitus fuerat à Madianitis, vt malediceret Hebræis, & hoc quidem complere diuina prouidentia non valuit,ſed conſilium dedit,quo hoſtes vtentes Hebræorum populum pene conſume-

rent

merent) Moſes magnifice nimis honorauit, eius diuinationis verba probãs: cum poſſet huius gloriam propriam facere, quando nullus qui mendacium argueret
num. 31 teſtis extaret. Illi nanque teſtimonium reddidit, & eum memoria dignum fecit. Et hæc quidem ſicut voluerint, quicunque conſiderẽt. Moſes itaque pro quibus rebus prædixi, ad terram Madianitarum miſit exercitus, ex vnaquaq; tribu duo decim milia virorum eligens, quorum ducem ſtatuit Phinees, cuius fecimus pau lo ante memoriam: qui leges cuſtodiuit Hebræorum, & Zamariam tranſgrediẽ- tem eas ipſe percuſſit. Madianitæ vero videntes exercitum contra ſe venire, & quantus nunquam aduerſus eos acceſſerat: congregantes prouinciæ multitu- dinem, expectabant hoſtes, & vndique muniti excipiebant eos. Venientibus autem eis, congreſſione facta, Madianitarum cecidit multitudo quæ computa- ri non poſſet, numerumq; tranſcenderet. Sed & reges eorum quinq; pariter ſunt perempti, quorum nomina erant Eui, & Zur: Rebe, & Vr: Quintus vero rex eſt Recem: de cuius cognomine ciuitas in terra Arabum cõſtituta, hactenus ab om nibus de nomine regis ædificãtis, Arecen vocatur, quæ apud Græcos dicitur Pe tra. Hoſtibus itaq; effugatis, Hebræi eorum tenuere prouinciam: multamq; ſu- mentes prædam, & poſſeſſores cum mulieribus perimẽtes, ſolas virgines reliqueruntur. Hoc enim Moſes duci Phinees iuſſerat. Qui reuerſus incolumem reduxit
num. 27 exercitum, & prædã valde copioſam, id eſt, boues quinquaginta duo milia ſexa
Moſes Ioſue ſucceſſorem facit gintaſeptem, aſinos autem ſexaginta milia, auri vero & argenti vaſa innumeræ multitudinis, quibus vtebantur in domo. Nam per longam felicitatem ornatu erant valde locupletes. Deductæ ſunt autem & virgines, quaſi triginta & duo
num. 32 milia. Moſes itaque diuiſa in duas parte prẽda, alterius quidem quinquageſimã partem Eleazaro dedit & ſacerdotibus: Leuitis autem alterius quinquageſimã: reliquam vero vniuerſo populo diſtribuit. Viuebantq; de cætero valde feliciter: eratq; eis per virtutem omnium bonorum copia, nullaq; triſtitia eorum volupta tes impediebat. Moſes igitur cum eſſet ſenex, Ieſum ſucceſſorem ſibi conſti- tuit ad prophetias, & ad militiæ principatum, ſicubi neceſſarium foret, iubente deo, vt rerum teneret imperium. Ioſue autem omni doctrina legum, diuinisq; mi niſterijs Moſe docente erat inſtructus. Inter hæc autem duæ tribus, Gad, & Ruben, & Manaſſe dimidia, quadrupedum multitudine & omnibus alijs valde diuites, habentes commune conſilium, rogabant Moſen, vt eis præcipue Amor- ræam concederet, quæ paſcuis opima videbatur. Ille vero exiſtimans eos timuiſ ſe Chananæorum pugnam, & honeſtam occaſionem quaſi pro paſcuarum dili- gentia quæſiſſe, malignos eos appellabat, & turpem occaſionem timoris adinue niſſe: ipſosq; velle ſine labore deliciari, dum omnes adhuc in ærumnis conſiſte- rent: & terram ideo quam peterent obtinere velle, ne de cætero cum eis labora- rent, quibus terram ſe traditurum deus promiſerat trans Iordanem, & aduerſas gentes interempturum. Illi vero conſpicientes iratum ducem, & contra ſe iu ſtiſſime prouocatum, reſpondentes ſatisfaciebant, non pro timore periculorum, neque propter laboris defectum hoc petere: ſed vt prædam in opportunis conſti tuentes locis, expediti ad certamen & ad bella venire poſſent: dicebantq; ſe præ paratos, vt dum poſſiderent ciuitates, ad cuſtodiam filiorum & vxorum & facul tatis ſuæ, vbique cũ exercitu properarent. Porrò Moſes, cum iſte ſermo placuiſ- ſet, vocans Eleazarum ſacerdotem & Ieſum, & ad vltimũ vniuerſos, conceſſit eis Amorræam, ita vt auxilia conferrent cognatis ſuis, donec omnia complerẽ- tur. Accipientes itaq; iſta conditione prouinciam, & ciuitates fortiſſimas poſſi-
num. 15 dentes, filios & coniuges, & alia quæcunque poterant circumeuntibus impedi- mentum facere, in eis apte conſtituerunt. Ædificauit autem & Moſes decem
Deut. 4 De ciuit. ſtib. fugitiuorum ciuitates, quæ in numero quadraginta octo forent: quarum tres diſtribuit, vt ad eas qui nolentes facerent homicidiũ, confugerẽt: & tempus fugæ conſtituit, ha- bẽtibus ſcilicet poteſtatem cognatis perempti occidere homicidam, ſi eũ extra terminos ciuitatis ad quam fugerat inuenirẽt, quod nulli alij permiſſum eſt per-

petrare.

petrare. Hæ ſiquidem ciuitates fugacibus diſtributæ ſunt: Boſor quidem in Arabiæ finibus: Arimnam autem in terra Galaadinorũ, Gaulalim vero in Batalticle regione. Cumq; etiam Chananæorum terram obtinerent, tres alias ciuitates inter vrbes Leuitarũ Moſes fabricãdas ad habitaculũ fugacium delegauit. Moſes autem adeuntibus eum maioribus natu tribus Manaſſe: & dicentibus virũ in ſignem tribuũ fuiſſe defunctum nomine Orophatim: & filios quidem maſculos non reliquiſſe ſed filias: & cõſulentibus ſi earum fuiſſet hæreditas, aut ſi quidem aliquos de tribu ſua ducerent, cũ hęreditate ad eos irent: ſivero ex alia tribu alicui nuberent, hæreditatẽ in paterna tribu relinquerent, tunc manere vniuſcuiuſq; hæreditatem in propria tribu conſtituit.

Moſes heredi tatem filiæ defuncti fratris conſtituit

Moſes prædicens ſe moriturum, ſtatuit populo varias leges. Tandem ab hominibus & eorum conſpectu clara circundatus nube ſublatus eſt. Cap. VI

CVm vero iam quadraginta anni minus triginta diebus implerentur, Moſes eccleſiam congregans ad Iordanẽ, vbi nunc ciuitas eſt Abila: locusq; palmarũ, cõueniente vniuerſo populo, ita locutus eſt: O viri cõmilitones, & ſicut deo placuit calamitatis longæ participes, centum viginti annis ſenectute cõfectum oportet me ab hac vita diſcedere. In his vero quæ gerenda ſunt trãs Iordanem, iam non eroveſter adiutor neq; pugnabo vobiſcum, à deo prohibitus. Iuſtum tamen credidi, neque nunc meam deponere pro veſtra felicitate curam, ſed propriam iudicare veſtræ vbertatis adeptionem, & memoriam meam in abundãtia bonorum referre veſtrorum. Nunc igitur explanans, quemadmodum vos felices eritis, veſtris filijs bonorum veſtrorum relicturi poſſeſſionem, ab hac vita diſcedo: dignusq; ſum, vt mihi fides habeatur, & propter priſtinas virtutes, & eo quod animæ ad vitæ huius terminum venientes, cum omni loquantur integritate. O filij Iſrael, cunctis hominibus cauſa bonæ poſſeſſionis propicius deus eſt. Hic enim ſolus dignis hoc tribuere, & auferre in ſe delinquẽtibus poteſt: cui vos exhibere, quales vos ipſe vult eſſe, ſimul & ego voluntatẽ eius ſciens, aperte vos moneo. Nõ enim eritis beatiſſimi & in omnibus imitabiles aut felices, ſi aliquãdo ex illius mandatis ceſſaueritis. Poſſeſſio nanque bonorum, quam nunc tenetis, firma manebit: & præſentium rerum celerrimam ſecuritatem habebitis, ſi ſolummodo quæ vos deus vulti ſequi his obediatis: & neque legum alienarum ordinem præponatis: neque pietatem, quam nunc circa deum geritis ſpernentes, ad modum alienum conuertamini: Hæc autem agentes, fortiſſimi cunctorũ eritis bella ferre, & inimicorum nulli ſuccumbere. Deo enim vobis auxiliatore prę ſente, cunctos vos poſtponere rationis eſt: præmia ſiquidem magna virtutis nobis ſunt poſita, quæ omni vita poſſideatis. Virtus etenim primtus bonarũ cauſarum eſt præmium, deinceps etiam aliarum rerum præſtat augmentum: ita, vt dum inter vos ea vſi fueritis, magnam vobis conferat vitam, & inter alienigenas glorioſos efficiat, & apud poſteros eminentes oſtendat. Hæc itaque poteritis adipiſci, ſi legibusquas dictante mihi deo conſtitui obediatis, easque cuſtodiatis, & earum ſapientiam meditemini. Ego autem diſcedo gaudens inveſtris bonis, commendans vos caſtitati legis & bonæ conuerſationis ornatui, virtutibusque ducum, qui prouidentiam veſtræ vtilitatis exhibebunt: Deus autem qui hactenus veſtri præſul extitit, pro cuius voluntate & ego vobis vtilis ſui, non vſq; ad præſens ſtare faciet prouidentiam ſuam: ſed quanto tempore ipſi volueritis eum habere patrocinantem, in virtutis ſtudijs permanentes, tanto præſidiũ eius habebitis. Conſilia nanque vobis præbebunt optima, quæ ſequentes, felices eritis: pontifex Eleazarus & Ieſus, nec non & ſeniores, & principes tribuum, quos audire vos conuenit: ſcientes, quoniam omnes qui bene ſub principe conſiſtunt, & principatum tenere, & libertati pręeſſe poſſunt: nec indignemini in his quę vos agere duces veſtri popoſcerint. Non etenim, vt benefacientibus iniuriam faciatis, in hoc fiduciam ponetis: quod de cætero declinantes, meliores cauſas habebitis: nec huiuſmodi iram aliquando ſumatis, quali circa me vti ſæpius præ-

Deut. 4.

Oratio Moſi ad populum Iſrael ante mortem

sumpsistis. Nostis enim quia frequenter peiora à vobis, quàm ab hostibus mortis pericula sustinui. Et hæc non opprobans vobis dico: non enim in exitu vitæ dolentes contra me relinquere volens, hæc ad memoriam reuoco, quando nec tempore quo hæc patiebar, iratus agnoscor: sed vt de futuro à talibus temperetis, & in nullo vestris prælibus iniuriam propter diuitias faciatis: quæ vobis Iordanē, Deu. 7. & 11 transeuntibus & Chananæam obtinentibus, affluenter aduenient. Nam si per eas fueritis contemptores effecti, & virtutem deuotionemq; perdideritis, quam circa deum geritis, cum primitus habebitis inimicum: & terram quam armis obtinuistis, iterum cum magnis opprobrijs amittetis: totumq; dispersi per orbē, vestro seruitio omnem terram & mare complebitis: eritq; vobis, dum horū omnium experti fueritis, inutilis iam pœnitentia & memoria legum non seruatarum. Vnde si vultis hæc apud vos permanere, dum hostibus præualueritis, nullum relinquatis ex eis, sed omnes perire decernite: ne viuētibus eis illorum studia degustā tes, à cōuersatione paterna recedatis. Sed & aras & lucos & templa quecunque habuerint, destruenda commoneo, & genus & memoriam eorum igni consumi. Sic etenim bonorum vestrorum vobis erit firma securitas. Ne vero per ignorantiam melioris rei natura vestra ad peiora declinet, & leges vobis dictante mihi deo composui, & ordinem bonę conuersationis institui, cuius seruantes ornatum felicissimi eritis omnium rerum. Hæc dicens, dedit eis in libro leges, & conuersationis modum ibi conscriptum. Illi vero flebant, & multum querebantur ducem memoriam periculorum eius habentes, & quanta pro eorum salute gessisset: desperantes etiam de futuris, quasi nullus eis princeps similis foret, minusque iam deum sui prouidere credētes, eo quod Moses eum potius exorasset. Tunc eorum quæ in deserto ei cum ira locuti fuerant, pœnitentiam agentes ingemiscebant: ita vt omnis populus in lachrymas prorumperet: & plus quàm sermone dici potest, gemitus cum dolore proferret. Moses autem consolabatur eos: & licet dignus multis esse lachrymis videretur, tamen admouebat eos à fletu, vtq; magna vterentur conuersatione poscebat. Tunc ergo conuentus ita dimissus est. Volo autem conuersationem primitus dicere Moseos, eiusq; dignitatis virtutes exponere, vt per hæc legentes agnoscant, qualia initia nostri habuere maiores, & sic aliarum rerum venire narrationem. Scripta sunt autem hæc omnia sicut ille reliquit, nihil nobis adijcientibus ad ornatum, quod à Mose relictum nō est. Hoc tantum placuit nobis modo nouitatis inducere, vt secundum genus nobis singula disponantur: disperſa nanque ab illo in scriptis relicta sunt, quemadmodum deum in singulis quibusque cōsuluit. Propterea namq; necessarium iudicaui hęc prędicere, ne qua nobis à contribulibus hāc scripturam legentibus quæstio generetur: Hic autem est ordo legum in nostra conuersatione competentium. Quas autem nobis communiter ad alterutros dereliquit, has de morib. & causis explanare & referre distuli: quod adiuuante deo post nobis insinuare propositum est. Ait enim: Dum Chananæorum terram possederitis, & ad vsum bonorum vacaueritis, & ciuitates iam ædificare cœperitis, ea facientes quæ deo placita sunt, firmissimum pignus felicitatis habebitis: sit vna vobis ciuitas sacra in terra Chananæorum in loco optimo, & virtute præclaro, quancumq; deus sibi per prophetā elegerit: & tēplū in ea sit vnū, & altare vnū ex lapidibus non manu dolatis, sed passim iacētib⁹, qui dealbati erūt, & ad decorē, & ad videndū valde purissimi: ascensus autem ad eum sit non per gradus. In alia vero ciuitate nec altare, nec templum sit. Deus enim vnus, & genus Hebræorum est vnum. Qui vero blasphemauerit deū, lapidat⁹ suspendatur per diem, & sine honore turpiterq; sepeliatur. Cōueniant autem in ciuitatem, in qua templum constituunt, ter in anno, à finibus terræ quam Hebræi tenuerint, quaten⁹ deo & pro his quę possidēt gratias referant, & de futuris preces effundant, & conuenientes ad inuicem tunc epulātes amici sint. Bonum est enim, vt semetipsos alterutrum contribules nō ignorēt, sed sua studia sibi cōmunicent. Hoc autem eis ex hac societate proueniet, vt Deu. 16

Legem scriptam dedit Moses populo

Vt una ciuitas sacra fieret, et unum templum

& aspectu

& aſpectu & loquela memoriam ſui ſemper obtineant. Si enim alterutris imper mixti ſint, extranei ſibimet putabuntur. Sit autem & decima exceptio frugũ vo- bis, præter eam, quam diſtribuit dominus ſacerdotibus & Leuitis dari: quæ vẽda tur quidem per prouincias, & ad epulas miniſtretur, & hoſtias, quæ in ſacra vr- be ſunt celebrandæ. Iuſtum eſt enim ex his quæ de terra naſcuntur, quam deus poſſidere vobis conceſſerit, vt ad honorem eius qui hæc tribuit, perfruantur. Ex mercede mulieris fornicariæ non ſunt ſacrificia celebranda. Nunquã enim ex his quæ de contumelia, procedũt, diuinitas delectatur: nihil enim cõfuſione cor porum peius eſt. Similiter autẽ ſiquis pro coitu canis, aut venaticij aut cuſtodis gregum, mercedem acceperit, nunquam exinde deo ſacrificandum eſt. Nullus blaſphemet eos, quos aliç ciuitatis eſſe putant. Sacra peregrina non eſſe furãda, neque æs denominatum alicui deo, ſumendum. Nullus veſtrũ texta ex lana & li no tunica veſtiatur. Hæc enim ſolummodo ſacerdotibus eſt conceſſa. Conue- niente vero multitudine in vrbe ſacra ad immolandũ, poſt ſeptem annos inſtan te feſtiuitate quæ vocatur ſcenopegia, id eſt, tabernaculorum defixio, ſummus ſa cerdos ſtans in excelſo tribunali, vnde poſſit audiri, leges omnibus legat: & neq; vxor, neq; filij audire prohibeantur, ſed neq; ſerui. Bonum eſt enim, vt animab9 inſcriptæ leges, etiam memoria conſeruentur, qua nunquam deleri poſſint. Sic ergo neq; peccabunt, non valentes dicere, quod decreta legũ ignorare videantur Leges enim multum habebunt contra peccantes audaciam, vtique prædicentes eis, quæ ſint paſſuri delinquentes, & animabus eorum inſcribentes, quę præci- piunt per auditum, quatenus omnino in interioribus eorum conſiſtat voluntas le gum: in qua cum deficiunt, autores ipſi ſuę læſionis exiſtunt. Diſcant etiam pue ri primum legem, quæ eſt doctrina optima, & cauſa felicitatis eximia. Secundo autem per ſingulos dies, mane & veſpère teſtificanda ſunt dona dei, quæ libera- tis de terra Ægyptiaca cõceſſit. Iuſta eſt enim naturaliter gratiarum actio, quę refertur & pro compenſatione rerum iam factarum, & pro inuitatione futura- rum. Inſcribenda vero & in ianuis ea, in quibus eis deus benefecerit, & brachijs ſingula quæq; declaranda, quæ virtutem dei valeant deſignare, & fauorem eius circa eos oſtendere, quatenus vndique circa eos illuceat dei fauor. Principes au tem ſint in vnaquaq; ciuitate viri ſeptẽ, qui & virtute, & iuſtitiæ ſtudio ſint exi- mij: vnicuiq; vero principatui duo viri miniſtri prębeantur ex tribu Leuitarum. In omni autem honore qui in vrbibus iudicare conſtituti fuerint habeantur, ita vt illis pręſentibus neque blaſphemare, neq; aſpere agere liceat aliquibus: ſic vti que reſpicientibus pudorem dignorum hominum, tanquam ſi deum in illis con- temnere videantur. Iudices autem puri poteſtatem habeant pronunciãdi, quod- cunque videtur eis, niſi forte pecunias eos quilibet accepiſſe pro iudicij diuerſita te demonſtret, aut aliam cauſam proferat, per quam eos non bene iudicaſſe con uincat. Non enim lucrum attendentes aut dignitatẽm, conuenit iudicare, ſed iu ſtitiam rebus omnibus pręponentes. Nam hoc non agens, deum quilibet cõtem nere putatur, eumq; infirmiorem credere quàm illos, quibus contra iuſtitiam ti- more poteſtatis ſententia propria præſtare contendit. Dei enim virtus, iuſtitia eſt. Quiſquis enim præſtat eis, qui aut non iuſtè querunt aliquid, aut non iuſte in dignitate ſunt conſtituti, illos potius deo potiores facit. Si vero iudices non in- telligunt de rebus ſibi creditis iudicare, quando multa talia ſolent hominibus prouenire, integram cauſam in vrbem ſacram remittent: & conuenientes ponti fex & propheta & ſeniores, quæ eis videntur iuſta, pronuncient. Vni teſti nõ cre dãtur, ſed tribus, aut ad vltimum duobus: quorum teſtimonium verum faciat vi ta prior. Mulierum teſtimonium nequaquam recipiendum propter leuitatẽ, & procacitatẽ generis earũ. Sed neq; ſerui teſtimonium perhibeant propter ignobi litatẽ animi: quos aut propter lucrũ, aut propter timorem veriſimile poteſt credi nõ poſſe vere teſtari. Si quis autem falſe teſtatus eſt: conuictus ea patiatur, quæ paſſurus eſſet is, contra quem teſtimonium dixit. Si homicidio facto in aliqua

Deu. 18

De mercede mulieris fornicariæ

Deu. 22

Deu. 11

pueri primum diſcant legem Deu. 6

Septem principes

Vni teſti non credendum

Serui non ſint teſtes deu. 19

Falsus teſtis puniendi

De homicidio facto Deu.21

vrbe non inueniatur is qui fecit, ne in suspicione sit aliquis, quasi hoc per odium perpetrauerit, quæratur quidem homicida cum multo studio: quinetiam de eo nunciando proponantur edicta. Cum vero nullus eum nunciauerit, principes ciuitatum vicinarum regionis illius, in qua cædes facta est, & seniores conuenientes metiantur à loco, vbi iacet mortuus, regionem: & pars quæ fuerit vicinior ciuitati, populi huius ementes vitulam, & deferentes ad vallem, & ad locum inutilem aratro & plantationibus, incidant ceruicem bouis: & sumentes aquam lauent manus suas super caput bouis sacerdotes, simul & Leuitæ & seniores illius ciuitatis, & exclament ab homicidio mũdas se manus habere: & neque gessisse, neq; factori communicare: & inuocent deum sibi propitium fore, & nunquã tam malam passionem in illa terra contingere. Optima est, inquit huiusmodi dispositio, & conuersatio talis: nec vobis alterius reipublicæ sit affectus, sed hanc diligite, dominas leges habentes, & secundum eas omnia facientes. Satis enim est, vt deus sit vester princeps. Si autem fuerit vobis regis amor, sit equidem iste cõtribulis, sitq; ei iustitiæ prouidẽtia semper, & virtutis alterius magnitudo. Sciat autem is legibus atque deo plurimam inesse sapientiam, nihilq; gerat præter põtificis seniorumq; sententiam: nec multas nuptias vsurpet: neque abundantiam sectetur pecuniarum, nec ornatus equorum: quibus rebus sibi collatis, vltra leges superbus erit. Prohibeatur autem etiam siquis horum studium habuerit, fieri vltra modũ vestrævtilitatis potẽtior. Terminos terre moueri nõ liceat, nec proprie nec alienæ, per quos vobis seruabitur pax: sed habeãtur firmi in ęternũ positi, sicut diuina sententia, tanquã prælijs & seditionibus ex hoc oriundis, dũ accedere vltra terminos auari voluerint. Nam neque procul est, vt transcendat leges, qui terminos voluerit permutare. Qui in terra plantauerit, si ante quartum annum folia fructumq; attulerit, neque deo ex hoc primitias offerat, nec ipse comedat. Non enim secundum tempus hoc illarum est, dum naturæ præter tempus vim fecisse videatur. Vnde hoc neq; deo neq; proprio dño cõpetit ad edẽdũ Quarto vero anno vindemiã, & omne quod nascitur (tunc enim maturum est) colligens, ad sacram deportet vrbem: & cum decimis aliarum frugum expẽdat, cum amicis proprijs epulãdo, & cum pupillis & viduis. Quinto autem anno sit dominus, vt quæ fuerint nata fructificet. Qui terram vineis plantat, non seminet eam: sat enim est hoc, hanc enutrire germen, & laboribus aratri esse priuatam. Bobus terra aranda est, & nulla cum eis altera animalia iungenda sũt: sed proprium hoc genus sit ad arandum. Semina vero sint munda, & impermixta: & non duobus aut tribus generibus seminetur. Non enim communione dissimilium natura lætatur. Neque iumenta permisceantur: quæcunque cognata non sunt. Metuebat enim tunc legislator, ne per hoc iniuria transiret ad homines, initium à minoribus & turpibus primo sumens. Nihil enim huiusmodi debet esse licitum, ex quo per similitudinem conuersio quædam in communibus rebus habere possit accessum. Qua propter de rebus vilibus leges negligentiam non habuerunt, sciẽtes omnibus prouidere, ne in aliquo viderentur esse culpabiles. Metentes, inquit, & manipulos colligentes, non omnem decet messem excutere: sed relinquere aliquos manipulos, qui sint egentibus alimentum. Similiter autem & de vineis racemusculos pauperibus reliquendos, & oliuarum quendam fructum reseruandum colligentibus, & escam propriam non habentibus. Non enim tanta abundantia ex nimia colligendi diligentia dominis vtilis erit, quanta gratia ex indigentium satietate proueniet. Tunc diuinitas terrã ad illationem fructuum promptiorem efficiet, eorum qui non suæ tantummodo vtilitati prospiciunt, sed etiam pro aliorum cibo cogitare noscuntur. Sed neq; boum ora dum spicas terunt in area, sunt liganda. Non enim iustum est, vt qui simul laborauerunt in fructu, & circa natiuitatem eius fatigati sunt, participare prohibeantur. Neq; poma matura cõtingere iter agentes arcendi sunt, sed tanquam de proprijs eos debent permittere satiari, siue prouinciales sint, siue peregrini: &

De plantanda vinea

Bobus terram arandam, nec diuerso genere seminandam Deu.22

Deu.24 Remanentes spicas non colligendas

Deu.25

Leu.25

ni:& cum gaudio præbendũ eſt eis ad comedendum:portare vero nil liceat. Neque vindemiantes ex his quæ ad torcular portantur,guſtare prohibeant ſibimet occurrentes Iniuſtum eſt enim bona quę dei voluntate ad viuendum data ſunt, inuidere deſiderãtibus ea comedere:dum pomum ſit in maturitate ſicut deo placuit,& mox abire feſtinet. Et licet aliqui per verecundiam contingere non præſumant,rogantes eos,cum ſint quidem Iſralitæ tanquam ſocij,& propter cognationem pariter domini,& ex alio loco venientes,& vt munera ſuſcipiant deprecandi ſunt,quæ deus eosvidere conceſſit. Damna ſiquidem iudicanda non ſunt, quæcunq; per benignitatem tranſeuntibus conferuntur:quando deus vbertatem bonorum præſtat hominibus:non vt vtantur ſoli,ſed etiam alijs largiantur:volens hoc modo fauorem ſuum circa Iſraeliticum populum,& felicitatis eorũ ad miniſtrationem alijs apparere,cum eos ſuam abundãtiam alijs participare præcepit. Qui vero præter hæc fecerit,quadraginta minus vna plagas habena publica accipere voluit,& liberum pœnam hanc turpiſſimam ſuſtinere,quia dum lucro ſeruit,fecit iniuriam dignitati. Bene,inquit,vobis erit expertis ærumnarum Ægyptiarum atque deſerti,ſi habeatis curam eorum,qui nunc in ſimilibus cõſtituti ſunt,& adepti diuitias ex miſericordia & prouidentia dei, eaſdem ſimiliter egentibus diuidatis. Super decimas autem duas quas annis ſingulis prædixi celebrandas,aliam quidem Leuitis,alteram vero ad epulationes,tertiam quoque per annum tertium expedit fieri ad diſtributionem inopum,mulierumq; viduarũ & infantum pupillorum. Germina quoque quæcunque prius naſci contingit, ad templum perferant:& pro terra hæc proferente,quam eis præſtitit poſſidere, deum benedicentes,ſacrificiaq; quæ leges eos offerre iubent celebrantes,horum primitias ſacerdotibus templi diſtribuant. Cum vero hæc quilibet impleuerit,& omnes decimas vnà cum primitijs,quas Leuitis ad epulandum dari mos eſt,obtulerit,diſceſſurus domum ſtans eſt diuerſo templi gratias quidem agat deo,qui eos ab Ægyptiorum iniuria liberauit:terraq; eis magna frui multaque conceſſit: teſtimoniũq; perhibeat quia decimas ſecundũ leges Moſi obtulit:exoretq; deum ſibi propitium & placidum ſemper eſſe, & communiter cum Hebræis omnibus permanere:vtq; ſeruet bona quæ dedit eis,& addat quæcunque donare poteſt. Deu.26

Vxores autem ducant nubili iam tempore virgines liberas,bonis parentibus procreatas. Qui vero virginem ducturus non eſt,ei nõ iungatur quam diſcedere ſua ſit ab alio,neque contriſtet priorem maritum eius. Ancillas liberi non ducãtvxores,nec ſi per amorem ad hoc aliqui compellantur. Concupiſcentiam namque retinere decorum eſt,& congruum liberæ dignitati. Sed neque fornicariæ ſequendę ſunt nuptiæ, pro quibus corporis iniurijs nuptiales hoſtias non ſuſcipit ſumma diuinitas. Sic itaque prudentia filiorum erit libera,& ad rectitudinis virtutem præparata,ſi non fuerint de turpibus nuptijs,neque de concupiſcentia non legitime conuenientium procreati. Si quis velut virginem deſponderit, deinde non eam talem inueniat,cauſam dicturus,ipſe quidem accuſet vtẽs ad probationem documentis ſuis reſpondeat autem puellæ pater aut frater, vel quicũq; poſt eos genere vicinior eſſe monſtratur:& dũ iudicatum fuerit puellam non eſſe cul pabilem,cum accuſatore permaneat, nullam habente viro vlterius poteſtatem dimittendi eam,niſi magnæ cauſæ, præceſſerint,& contra quas nec reſpondere poſſit. Is vero qui audacter aut petulanter cauſam puellæ vitij & derogationis intulerit:multa condemnetur quadraginta minusvna plagarum,& quinquaginta ſiclos patri dare cogatur. Si vero conuicerit puellam fuiſſe corruptam,ſi quidem popularis ſit,eo quod caſte virginitatem vſque ad legitimas nuptias nõ ſeruauerit,lapidetur:ſi vero de ſacerdote ſit nata,viua protinus concremetur. Si quis duas vxores habuerit,& alia quidem in honore magno fuerit & fauore,aut propter pulchritudinem & amorem,aut ob aliam cauſam,altera vero in minori apud eum parte cõſiſtat:ſi ex dilecta filius,cum ſit iunior illo qui ex alia procreatus eſt, petat propter patris fauorem quem circa matrem habet, priuilegia

De uxoribus ducendis

Liberi non ducant ancillas

Deu.24

Deu.21

ſenioris:quatenus duplicem ſubſtantiæ paternæ partem accipiat, ſicut in legibus diffinitum eſt,non ei concedatur. Iniuſtum nanque eſt,vt qui natiuitate ſenior eſt,eo quod minus mater eius à patre diligatur,debita parte fraudetur. Qui puellam corruperit ab alio deſponſatam,ſiquidem ſuadens ei,& ad corruptionē ſibi conſentientem habuerit,cum ea moriatur. Maligni enim ſunt vtriq;:ille quidē,eo quod turpitudinem puellam voluntarie ſuſtinere ſuaſerit, & nuptijs liberis hæc mala præferre coegerit:illa vero,quod ſemetipſam propter libidinē propriam,aut propter lucrum ad contumeliā perſuaſa præbuerit. Si vero alicubi eā ſolam inueniens nullo adiutore præſente compreſſerit,ſolus ipſe moriatur. Qui virginem corruperit nondum alicui deſponſatam,ipſe eam ducat vxorē. Si vero patri puellę non placeat vt ducat eam,quinquaginta ſiclos præciū ſoluat iniurię. Ab vxore copulata ſibi volens quicunq; diſiungi propter quaſcunq; cauſas, quæ multis modis hominib. prouenire noſcuntur,ex ſcripto, quod nunquā cum ea conueniat,cōpromittat. Sic enim habebit poteſtatem aliæ copulari: nā prius illa alteri iūgi nō poteſt. Si autē & illo morietevoluerit eā prior vir recipere,nō ei liceat. Quæ ſi ſine filijs fuerit à marito derelicta,frater illi9 eā accipiat:& natū filiū mortui nomine vocās,hęreditatis ſuę nutriat ſucceſſorē. Hoc enim & publicis vtilitatib9 proderit,domib9 minime deſtitutis,& cognatis poſſunt ſubſtātię cōſeruari,& mulierib9 releuatio calamitis auferri:quando priorum maritorū proximis coniunguntur. Si vero noluerit eam ducere frater,veniens mulier illa apud ſeniores teſtimonium huius rei perhibeat:quia volentem eam domi manere,& filium ex eo habere non ſuſcipit,iniuriam faciens fratris defuncti memoriæ. Requirentibus vero ſenioribus,pro qua cauſa nuptijs eius abſtineat,ſiue maximā cauſam ſiue paruam dixerit,ad hoc veniendum eſt,vt ſoluens vxor fratris caligulas illius viri,& expuens in faciem eius dicat,hoc dignum eſſe ab ea pati, iniuriam defuncti memorię facientem. Et ille quidem à ſenioribus aſcedat,hoc obprobrium habens omni tempore vitæ ſuæ:illa vero ſi voluerit,alij cuilibet ſe petentium nubat. Si quis captiuam ceperit virginē,ſiue iam nuptam volens ei copulari,non primitus liceat eius cubile cōmunionemq; contingere, antequā illa radens caput ſuum & lugubre ſchema percipiēs,parentes defleat & amicos, quos in bello perdidit:quatenus de eorū triſtitia ſatiata,ſic deinceps ad epulas conuertatur & nuptias. Bonum eſt enim & iuſtum accepturo,de qua filiū habiturus eſt,vt eius ſatisfaciat voluntati:& non tantummodo libidinē ſequens propriā,quod vxori futuræ charum poſſit eſſe contēnat. Triginta vero in luctu dies expletis(ſufficiunt enim iſti dies ſapiētibus ad lachrymas amatorū)tūc procedat ad nuptias. Si vero cupiditate plenus,habere eā cōtemnat vxorē, ad ſeruitiū eā deducere non habeat poteſtatē:ſed vbicunq; voluerit mulier ire,diſcedat, hanc libertatem habens. Quicunque vero iuuenum contēnunt parentes ſuos,& eis honorent non prębent,aut propter verecundiam,aut propter inſipientiā iniuriam faciētes eis:primū quidem ſermonibus eos moneant ipſi parentes(ſufficiūt enim ad hæc huiuſmodi iudices)dicētes non ſe propter delectationem fuiſſe coitu naturali permixtos,neque pro augmento pecuniarum, dum eſſent facultates parenti vtriq; cōmunes:ſed vt ipſi filios haberent,qui eos in ſenectute gubernarent,& quibus egerēt per eos haberent:quod dum cum gratia fiet, deo præcipue charū eſt. Adijciant etiā hęc verba,dicentes,fouētes ſtudio magno nutriuimus, nulliq; rei pepercimus,quæ ad ſalutem tuam tenderet,& vtilitatem optimæ tibi eruditionis afferret:nunc aūt quoniā decet veniam tribui iuuenum delictis,monemus te:reſipiſce in quocunq; pro noſtra exhonoratione minor inuentus es, & ad modū temperamenti cōuertere:ſciens etiam deum ea quæ contra parētes præſumuntur,nimis ingrate ferre:quoniā & ipſe totius humani generis pater eſt, & vnà cū illis exhonorari videtur,qui eande appellationē habere noſcuntur. Indignū ergo eſt à filijs ſuis hæc ſuſtinere,cum & lex talium ſit vltrix ineuitabilis, cuius te fili experimentum ſumere non optamus. Et ſi in his verbis iuuenū temperetur

Deu.22

Diuortium uxoris

Vt fratris defuncti ſine filiis uxorem quis accipiat

Deu.23

Luctus triginta dierum pro mortuus

De parentum cōtemptoribus

peretur audacia, ab obprobrijs liberantur, quæ ex ignorãtia proueniũt. Sic enim & legislator bonus inuenietur, & patres felices erunt, nonvidentes nec filium puniri, nec filiam. Cui vero parentum sermones atq; doctrina propter intemperantiã suam pro nihilo esse videbuntur, sine pacis fœdere inimicas sibi faciet leges, cum frequentibus contra parentes præsumptionibus incitatur. Is enim, inquit, eiectus extra vrbem, sequente multitudine, lignoq; suspensus, & permanens tota die adviſionem cunctorum, nocte sepeliatur: sicut & alij, qui quocunq; modo perimi legibus, decernuntur. Sepeliantur autem & hostes, & nullus mortuus expers iaceat sepulturæ, soluens pœnam vltra iustitiam. Nulli vero Hebræorũ ad vsuras liceat fœnerari, neq; cibum, neq; potum. Non enim iustum est à contribule redditus sustinere, sed solatium vtilitatis eius lucrum esse decernere: & gratiarum actionem, & recompensationem à deo referendam pro benignitate suffice re. Qui vero acceperint siue pecunias, siue quoscunq; fructus siccos vel humidos reminiscentes deum, hæc cum dilectione restituant, tanquam reponentes in propijs loculis, & iterum cum opus fuerit, hæc tollentes. Qui vero circa redditionẽ impudentes extiterint, non in domos eorum est introeundum, pignusq; sumendum, antequam ex hoc causa dicatur. Pignus enim à foris sumendum est: & ei debitor per se portare debet, nihil resistens ei, qui cum auxilio legis ad eum venit. siquidem idoneus sit cui pignus ablatum est, teneat illud creditor, quoadusq; restituat quod debetur: si vero pauper est, restituat antequam sol occumbat, & maxime si vestis sit in pignore constituta, ita vt eam habeat ad soporem: quãdo naturaliter pauperum deus misereatur. Mola vero & vasa ei congrua non sunt accipienda pro pignore, ne instrumentis necessarijs ad ciborum alimenta priuentur, & pro egestate peiſimum aliquid patiantur. In furto hominis, pœna sit mortis: qui vero aurum aut argentum abstulerit, condemnetur in duplum, Qui iumẽtum rapuerit. damno quadrupli condemnetur, præter bouem purum: hoc enim quincuplum soluat. Qui vero ad soluenda multa fuerit inops, sit seruus eorum, quibus est condemnatus. Si quis fuerit contribuli venditus, sex annis seruiat: septimo autem liber abscedat. Si vero filio ei ex ancilla nato apud emptorem, propter affectum eius ex familiaritatis dilectione seruire voluerit, instante anno iubileo, qui est quinquagesimus, liber efficiatur cum vxore simul & filijs. Si quis autem aurum vel argentum per viam inuenerit, quærat eum qui perdidit, præconemq; mittens, in quo eum loco inuenit, restituat: & ex alieno damno non bonã vtilitatem esse decernat. Similiter autem & de pecudibus, quæcunq; in deserto errare comperent, non inuento repente domino, apud se reseruet: testem habens deum in his, quod noluit aliena lucrari. Nulli liceat pertransire, cum iumentum alicuius tempestate fatigatum in luto viderit cecidisse, sed alleuet illud, & proprio adiuuando labore, ei adiutor existat. Vias autem ignorantibus demonstrãdas, & non ritum actitantes de eorum errore alienis vtilitatibus liceat impedire. Nemo blasphemet absentem. Percussus in lite quis, vbi non est ferrum, repente mactetur: idem patiente eo qui percussit, quod fecit. Si vero portatus ad domum propriam qui percussus est, ægrotet diebus multis, deinde moriatur, sit innocens qui percussit. Sanato autem illo, & multas expensas in ægritudine faciẽte, restituat vniuersa percussor, quæcunq; in vulneris sanandi tempus expendit, & quæcunque medicis erogauit. Qui mulierem pregnantem calce percusserit, si quidem abortiuum fecerit mulier, pecunijs à iudicibus condemnetur, tanquã per corruptionem ventris augmentum plebis faciens detrimentum. Dentur autem & viro mulieris ab eo pecuniæ. Moriente aũt ea ex ea plaga, & ipse moriatur: animamq; pro anima cedente lege ponendã. Venenũ neq; mortiferũ, neq; quod ad alias iit vtile lęsiones, vllus Israelitarũ habeat. Si vero inueniatur quisquã hoc possidere, moriatur: hoc patiẽs, quod erant toleraturi illi, contra quos venenum probatur esse confectum. Qui excæcauerit quenquã, similia pariatur: priuetur, quo priuauerit alios: nisi forte pecunias accipere voluerit qui excęcatus est.

Etiã hostes sepeliendos esse Deu. 23.

Deu. 24.

De furto

Deu. 22

Lexpercussorũ

Leges etiã illi dãt licentiam, qui paſſus eſt, æſtimare caſum paſſionis ſuæ: & cõ
De boue cornu petẽ cedentes ſunt, ſi ſeuerior eſſe voluerit. Bouem cornu percutientẽ dominus interficiat. Si vero aliquẽ interficiat percutiens taurus, ipſe quidẽ lapidatus moriatur: & neque ad cibum vtilis habeatur. Si vero culpabilis etiã approbetur dominus, præſcius eius naturæ, nec cauens, & ipſe moriatur: tanquam ipſe eius qui à boue peremptus eſt, autor mortis extiterit. Si vero ſeruum vel ancillam bos perimat, ipſe quidem lapidetur: triginta vero ſiclos eius domino, lapidati dominus dare damnetur. Bos aũt ſi à boue percuſſus mortuus fuerit, vendatur & qui mortuus eſt & qui percuſſit: & precium amborum eorum domini ſibi diſtribuant. Qui puteum, ſiue lacum effodiunt, diligentiam habeant, vt tabularum illic faciant tegumentum: non vt aliqui haurire prohibeantur, ſed vt nullum ſit ibi cadendi periculum. Et ſi in huiuſmodi profunditatem non clauſam incidens iumentum alĩ
Exodi. 21 cuius moriatur, eius precium domino proprio ſoluendum. Circundanda eſt quoque maceria in puteis, ſiue lacubus, quę pro muro ſit, quatenus non ſinat illic deuolutos extingui. Depoſitum ſi quis acceperit, tanquam rem ſacram, aut diuinã ita cuſtodiat: nullusq; fraudare creditorem ſtudeat, neq; vir, neq; mulier, nec ſi
Deu. 24. immenſam auri lucraturus ſit quantitatẽ: ſpernens quaſi nullus ſit, qui eũ poſſit arguere. Generaliter itaque conuenit, vnũquenque ſuam conſcientiã ſcientem bene agere: & teſtimonio ſuo ſibi ſufficientẽ vniuerſa gerere, que ab alijs poſſint laudis premia cõdonare, & maxime reſpicientem ad deũ, quem nullus malignorum latere poteſt. Si vero nihil agens doloſe perdiderit, cui creditũ eſt depoſitũ, veniens ad ſeptem iudices, iuret deum, quod neq; eius conſilio vel malitia perijt neq; aliqua rei perditæ parte ſit vſus: & inculpabilis tunc abſcedat. Si vero vel in aliqua parte vſus fuerit, rem ſibi creditam ipſe perdat: etiam vniuerſa & quæcunq; accepit, reddere cõdemnetur. Sicut autem de rebus depoſitis ſancitum eſt, ita & ſi quis mercedem fraudet operantium corporibus ſuis, habeatur odibilis. Vnde non eſt fraudanda viri pauperis merces: ſcientibus vniuerſis, quod proterra alijſq; poſſeſſionibus ei deus hoc præbuit. Sed neq; differenda ſolutio eſt, ſed ſub die præbenda: tanquam nolente deo fraudari quenquam vſu laboris ſui. Pro iniuſtitia patrum non debere filios puniri, ſed propter ſuam potius virtutem eis
Filii pro patribus non ſunt puniendi miſericordia præbenda eſt, non lęſio, quod filij peſſimorum fuere patrum: neque odio habendi ſunt ab iniquis nati. Sed neque patribus filiorum iunt repenſanda peccata, cum multa iuuenes extra noſtram doctrinam ſibimet arrogent per ſuperbiam, nolentes quę ſunt vtilia doceri, & coitum fugere: per quẽ vnà ſecum & maſculi virtutem, & fructum filiorum procreationis amittunt, quem nobis hominibus ad augmentum generis prębuit deus: quãdo hoc velut in nece futurorũ filiorum agitur, & per hoc eorum exterminatur initium. Nam ſicut animæ illorum debilitantur, ita & quę ſunt corporis permutãtur. Similiter autem quicquid putatur eſſe videntibus monſtruoſum, non liceat fieri neq; de hominibus, neq; de cæteris animalibus. Hæc ſiquidem vobis legum veſtræ reipub. ſit pacifica cõſtitutio: & deus propitius eius decorem inuiolabilem conſeruabit: nullumq; fiat tẽpus, quo in aliquo aliquis hęc innouet, & in contrarium mutet. Quia vero neceſ
Leges bellorũ ſe eſt humanũ genus incõſiderata pericula, aut voluntarias turbas incidere, etiã de his breuia proloquamur: quatenus præſcientes que oportet fieri, ad opus ſalutis ſitis idonei, & nõ tunc requirẽtes quæ vos cõueniat facere, minus inſtructi tẽporibus ſuccumbatis. Terram quam vobis ſine laboribus prębuit deus & ſine virtutum exercitatione conceſſit, præſtitit quidem vt ea ſine bello fruamini: neque alijs in ea contra vos bellantibus, neq; inteſtina ſeditione concuſſis: per quã cõtraria veſtris patribus gerẽtes, quæ ab illis cuſtodita ſunt perdatis: ſed vtẽtes bonis legibus quas vobis deus præbuit, perſiſtatis. Si vero caſus belli aut nunc vobis, aut veſtris filijs poſtea forte prouenerit, extra terminũ hoc agatur. Belli vero legatiões & præcones mittite ad voluntarios hoſtes. Ante arma náq; bonum
Deu. 20 eſt apud eos vti ſermonibus declarantibus, quoniam & militiã copioſam habentes, &

tes,& equos,& arma,& ante hæc propitium deum,& vobiſcum pariter dimicã-
tem,tamen petitis,vt nequaquam cum eis pugnare debeatis,ne res eorum aufer
re cogamini.Et ſiquidem conſentiunt,bonum vobis eſt ſeruare pacem: ſivero cõ
fidentes in ſe,quaſi virtute præcellant,& vos vexare conantur,exercitum ſuper
eos inducite,principe quidem vtentes omnipotente deo:ſub principem vero con
ſtituite vnum,qui cũctos virtute præcellat.Multorũ namq; principatus,his qui
agere quicquam celeriter compelluntur,impedimentum eſt,& potius nouit no-
cere quã iuuare.Exercitus autem ducatur mundus,& inter omnes corporis robo
re,& animi audacia præpoſitus:timidi vero diſcernendi ſunt,ne dũ circa cõgreſ
ſionem belli conuertuntur ad fugam,hoſtibus magis vires adijciant.Eos qui nu
per ædificauerunt domus,quibus tempus annale non fuit ad fruendũ,& qui plã
tauerunt,& nec dum participati ſunt fructibus,in prouincia dimittẽdos: ſed etiã
eos qui ſponſi ſunt,& qui nuper vxores duxerunt:ne deſiderio earum parcentes
vitæ,& ſeruantes ſemetipſos,vt illis fruantur,arma tractare contẽnant. Cumve
ro caſtra,inquit,ducitis,prouidete ne quid mali geratis.Obſidentes vero ciuita- *Arbores fructi*
tes,& lignis egentes ad machinarum opus,non incidatis arbores terræ fructife- *feras non incid*
ras:ſed parcite,ſciẽtes eas à deo pro vtilitate hominum eſſe productas:quę ſi vo *dendas*
cem haberent,iurgiũ vobis inferrent:quia cum non ſit in eis cauſa bellorum,ini
que ſectionis prędudicia patiantur,& ſi virtus eis foret,etiam demigrarent,& in
aliam terrã accederent.Vincentes autem in pugna,rebelles occidite: ælios vero
ad tributa reddenda ſeruate,abſq; gente ſcilicet Chananæa.Hos enim cum om
ni domo cunctos oportet exterminare.Cuſtodite autem in bello prȩcipue,vt ne
q; mulier vtatur inſtrumento virili,neq; vir tunica muliebri. Huiuſmodi ſiqui-
dem Moſes Hebræorum rempublicã dereliquit.Leges aũt prius quadrageſimo
anno conſcriptas tradidit,de quibus in alia ſum conſcriptione dicturus. Reli- *Deu.27*
quis vero diebus frequenter eis benedictiões per eccleſias dedit:& ſuper eos qui
non legitime viuerent,ſed quę in eis ſunt definita tranſcenderent,maledictiões
impoſuit:deinde hexametrum eis carmen effecit,quod in libro dereliquit in ſa-
crario conſeruandum,eloquium continens futurorum,ſecundum quod omnia fa
cta ſunt atq; fiẽt,nullaq; veritate priuatur.Hos igitur libros ſimul & arcam, in
qua & decem verba duabus tabulis conſcripta recondidit,& tabernaculum tra-
didit ſacerdotibus:& populum adhortatus eſt,vt dum obtinerent terram, & col
locarentur in ea,Amelechitarum non obliuiſcerentur iniuriam: & caſtrameta- *Deu.31.32. 33.*
ti ſuper eos,pœnam de eis ſumerent,eo quod eos in deſerto afflixiſſent. Capta
vero terra Chananæorum,omnem eius multitudinem perimi iuſſit: & altare eri
gendum,quod ad ſolis reſpiceret ortum : non longe ab vrbe Sichimorum inter
duos montes:Garizeo quidem à dextris poſito,à leuo autem eo qui Hebal nun-
cupatur:diuiſoq; exercitu per ſex tribus in duobus,& cum eis Leuitis & ſacerdo- *deu.27.28*
tibus,primum quidem eos qui in monte Garizeo eſſent orare ſanciuit: bona ſu-
per eos accedere,qui circa religionem dei legumq; cuſtodiam ſtudium haberent,
ne offenderent in his quæ Moſes imperauit,& his fauere alias tribus : rurſumq;
his orantibus,ſex alias reſpondere benedicentes: deinde tranſgreſſoribus pone
re maledicta,& in eorum confirmatione ſibi tribus adinuicem conſonare.Con-
ſcripſit autem bene dictiones & maledictiones eorum,vt nequaquam longo tem
pore hæc doctrina deficeret.Quas etiam moriens in altaris latere vtroq; cõſcri
pſit,ſtante populo,& ſecũ ſacrificia & holocauſta celebrante,quod nequaquam
vlterius fecit.Hæc ergo cõſtituit Moſes,& Hebræorum gẽs hæc mandata ſequẽ
do conſiſtit.Altera vero die populum cum mulieribus & infantibus in eccleſiã *Eccleſiam Mo*
conuocauit,ita vt etiam famuli adeſſent,& ei iuſiurandum pro legum cuſtodia *ſes conuocat*
celebrarent,vt de deo perfectè cogitantes:neq; cognatis fauentes,neque terrore
permoti,neq; aliam quamlibet fortiorem cauſam quàm legum cuſtodiam arbi-
trantes,earum præcepta tranſcenderent : ſed ſiue quiſquam eorum conſangui-
neus tentare huius conuerſationis iura confundere,ſiue ciuitas foret,in eis

vlciſcerentur

vlciſcerentur & ſingulariter & communiter: & cum eis prævalerent, etiam fundamenta ſubuerterent, vt neq; pauimentum contemnentium, ſi eſſet poſſibile, remaneret: ſi vero nequirent ferre tormentum, hoc ipſum oſtenderent, quia nō ſua voluntate feciſſent, Et in his quidem multitudo iurabat. Docuit autem eos quēadmodum ſacrificia præcipue deo placerent, & quomodo præliantes digni fierēt vtentes coniectura lapidum, de quibus primitus declaraui. Prophetauit autem
Ieſus prophetat & Ieſus præſente Moſe. Igitur Moſes cuncta quæ forent pro populi ſalute faciēda: in bellis ſimulq; in pace tractans, legibusq; compoſitis, & diſtributis reipubli-
Prophetia Moſis cæ pariter ornamentis, ait, quia ei diuinitas indicauerit, ſi tranſgrederentur eius religionem Hebræi, experirentur aduerſa: ita vt eorum terra armis hoſtium compleretur, & vrbes deſtruerentur, & templū concremaretur, & viri venditi ſeruituri forent, nullo eorum calamitatibus miſerante: eosq; cum talia ſuſtinerent. fruſtra eſſe pœnis vſuros. Deus tamen, inquit, qui vos creauit, & ciuitates ciuibus veſtris templumq; reſtituet, eritq; harum rerum calamitas non ſemel ſed ſæpius affutura. His dictis, exhortatus eſt Ieſum ad Chananæos exercitum ducere, tanquam deo cooperante in his quæcunq; tentarent: & omni multitudini benedicēs, quoniam ego, inquit, ad noſtros pergo maiores, & deus hodie me ad illos ire decreuit, gratias quidem ei adhuc viuens vobisq; preſens refero, propter prouidētiam eius, quam non propter libertatem ſolummodo veſtram gerens, ſed etiam pro muneribus optimis ſemper exhibuit: laborantiq; mihi, & omnem ſollicitudinem adhibenti pro meliori veſtra conuerſatione, ſua ſolatia non negauit, & in omnibus placidum nobis præbuit ſemetipſum: magis autem ipſe fuit, qui etiam bonam cogitationem dedit, finem conceſſit, me vtens ſub principe pariter & miniſtro, in quo veſtrum populum voluit adiuuare. Pro quibus omnibus benedicere virtuti dei, cui cura erit & in futuro cogitare pro vobis, moriens optimum iudicaui, & ipſe vtiq; hoc debitū deo reſtituens, & vobis ad memoriā derelinquēs: quia colere vos ſemper hunc oportet, & honorare: & leges rerū omniū quas præſtitit, placidusq; permanens adhuc præbebit tanquam optima dona ſeruare: quia peſſimus inimicus eſt & homo nequiſſimus, qui legislatori facit iniuriā, & leges ipſas fruſtra poſitas arbitratur. Deum vero non prouocetis ad iracundiam legibus neglectis, quas ipſe deliberauit vobis. Hæc autē Moſe ad finem vitæ dicente, & cum benedictione ſingulis tribubus futura prophetante, populus ceſſit cunctus ad lachrymas: vt etiā mulieres tundētes ſua pectora, demōſtrarent in eius morte lugubrem paſſionem. Sed & paruuli flentes, cum adhuc magis ad retinendam triſtitiā inualidi forēt, declarabāt, quoniam & ipſi virtutem eius & magnitudinē vltra ipſam infantiam ſentiebant. Erat itaq; iuuenibus ac ſenioribus ērū na magna & triſtitia. Alij nanq; ſcientes quali autore priuarentur, de futuro lugebant: alijs vero maximus ob hoc inerat luctus, quoniā cum nondum bene eius viderentur deguſtare virtutē, tali principe fraudabātur. Nimietatē vero gemitus populi atq; dolorum, cōijcere poterit vnuſquiſq; ex eo, quod tunc ipſi legislatori proueniſſe dinoſcitur. Nam dum omni tempore ſuaderet, non oportere quēquā pro futura deijci morte, tanquam hoc volūtate & legis natura ferente: in hiſtamen quę gerebātur à populo, victus eſt vt defleret. Igitur properantem quò erat auferendus, cuncti cum lachrymis ſequebantur. Et Moſes alios quidem, manu ſilentiū faciens, procul quietos manere præcepit: proximos autē ſuis conſolabatur ſermonibus, ne ſequentes lugubrē ei facerent finē. Illi vero etiam hoc præſtā
Deu. 34. dū iudicātes, vt propria voluntate diſcederet, ſemetipſos in alijs locis retinuere flentes, & abeuntē lachrymis currentibus intuentes: quē ſolūmodo ſeniores deduxerunt, & pontifex Eleazarus, & princeps Ieſus. Cumq; veniſſet ad montem qui vocatur Abarim, qui eſt excelſus, & è diuerſo poſitus Hiericho, terrā optimā Chananęorum & amplam intuentibus ad videndum præbens, ſeniores dimiſit. Et dum valediceret Eleazaro & Ieſu, eisq; adhuc loqueretur, nube ſubito ſuper eum aſtante, in quadam conualle ſublatus eſt. Scriptum eſt autem in ſacris libris,

bris eum fuiſſe mortuum propter metum,ne propter excellentiam virtutis quæ erat circa eum,ad diuinitatem abiſſe putaretur. Vixit autem omne tempus annorum viginti & centum,ex quibus à parte tertia princeps fuit,minus vno menſe. Defunctus eſt autem vltimo menſe anni,qui à Macedonibus vocatur diſtrus apud nos autem adar menſis initium eſt:ſapientia cunctos homines qui fuerũt quocunq; tempore ſuperans,& optime his quæ intelligebat vtens:ad dicendum vero & ad loquendum populo valde gratiſſimus,& alia multa bona poſſidendo nimis idoneus,ſic quoq; cunctis abſtinẽs paſſionibus,vt neq; eſſe in eius anima putarentur,ſed ſolummodo earum nomina ſciret,& in alijs potius, quàm in ſe eſſe conſpiceret. Et dux quidem inter paucos illi ſimilis fuit,propheta vero qualis ille,alter nullus,ita vt quicquid eum contigiſſet loqui, deus putaretur audiri. Luxit hunc populus triginta diebus:& nunquam Hebræos triſtitiæ magnitudo tanta detinuit,quanta fuit in tranſitu Moſi. Diligebant etenim eum non ſolum qui fuerunt experti,ſed etiam qui eius legebant leges,quæſtionesq; vehemẽtiſſimas faciebant,& eius virtutem ita conſiderabant. Finis itaq; Moſeos declaratus à nobis hoc modo ſufficiat.

Anniuita Moſi centum & viginti

FLAVII IOSEPHI ANTIQVITATIS IVDAICAE LIBER QVINTVS.

Ieſus Moſe mortuo ductor exercitus trãſito Iordane euertit Hiericho,ſeruatatãtum Raab. Achar ob furtum occiditur,dum ob eius maleficiũ,multi Iſraelitę cecidiſſent,vltore deo:deq; ciuitate Ain expugnata,prædaq; inde direpta.

Caput I

MOSE itaq; prædicto modo ab hominibus abeunte, Ieſus iam in eo omnibus legitimis finem habentibus,& luctu quieſcẽte,præcepit vt populus eſſet prę paratus ad expeditum:miſitq; exploratores ad Hiericho,qui & virtutem eorum,& quam ipſi voluntatem habere viderentur,ignoſceret. Ipſe vero diſponebat exercitum,tanquam Iordanem opportuno tẽpore tranſiturus:& cõuocans principes tribuum Ruben & Gad,& præſules Manaſſe(nam & huius tribus mediam partem in Amorræa aſcripſerat habitare,quæ eſt Chananæorum terræ pars ſeptima)commemorabat eis quæcunq; Moſi promiſiſſent:atque poſcebat,vt præſto eſſent illius prouidentiæ,qui neq; dum moreretur circa eos defeciſſet:& vtilitati communi ſemetipſos ad ea quæ præciperet pronis mentibus exhiberent:& ſequentibus quinquaginta milibus armatorum à loco qui dicitur Abela,ad Iordanem acceſſit in ſtadijs ſexaginta. Cum q; fuiſſet illic caſtrametatus, repente exploratores aduenerunt, nihil horum quæ agebantur apud Chananæos ignorantes. Latenter enim prius omnem vrbem eorum licenter conſiderauerunt, ſimul & muros, quicunque fortes, & qui non ita cauti eſſe viderentur: ſed & portas,quę dum eſſent fragiles, opportunum præberent inuaſuris introitum. Non autem curabant ciues, quicunque videbant eos iſta conſiderare, putãtes viſionis gratia peregrinos aptiſſima eos ciuitatis loca ſingula perſcrutari,non voluntate tamen hoſtili. Cumq; veſperę factum fuiſſet,& deſcendentes in habitaculum quoddam murovicinum veniſſent,in quo etiam cœnaturi erant,eſſetq; eis iam diſcedendi cura, nunciatum eſt regi cœnanti, quod exploratores quidam ciuitatis ex Hebręorum exercitu venientes eſſent in Raab habitaculo, cum multa latendi prouidentia conſtituti. Ille vero repente eos præcepit comprehenſos adduci, vt eos torquens

Ioſue

Ioſue explorat tores mittit

Exploratores Hiericō

torquens agnoſceret, quid agere volentes adeſſent. Cumq; inuaſionem eorum Raab agnoſceret (nam ſupra murum ſtipulam lini ſiccabat) exploratores quidē illic abſcondit. His autem qui miſſi fuerant à rege dicebat, quod peregrini quidam ignoti fuerint ante paululum quàm ſol occumberet apud eam, & cœnantes abſceſſerint. Quos ſi timorem ciuitati, & regi periculum ferētes veniſſe putarēt: ſine labore eos comprehenderent perſequentes. Illi vero muliere ita loquente, nullum eius arbitrati dolum diſceſſerunt, neq; perſcrutantes habitaculum eius. Cumq; perrexiſſent per vias per quas eos præcipue ire credebant, & quæ ducerent ad vada Iordanis, & nullum ſignum agnoſcerent, à labore quieuerunt. Tumultu autem ſedato. Raab deducens viros, & periculum pro eorum ſalute faciēs ſuum, quæ ſi capi in eorum occultatiōe potuiſſet, nequaquam ſupplicia regis eua ſiſſet, ſed cum omni domo peſſime deperiſſet, rogabat vt haberent ſui memoriā: & dum Chananæorum terram obtinerent, huius ſalutis repenſationē eos ſibi conferre poſcebat. Quo facto, dimiſit abire eos ad propria: iurātes, vt eam liberarēt, & qui cum ea forent, dum venientes in ciuitatem vaſtarent eam, & omnes habitatores eius ſecundum ſententiam apud ſe præfinitam vnà perimerēt. Hæc enim illa ſe ſcire dicebat, ſignis dei virtutē monſtratis. At illi & de præſentibus gratias referentes, & de futuris iurabant opere ſe repenſaturos fore: & ſuadebant, vt dum ſentiret capiendam ciuitatem, omnem poſſeſſionem ſuam atq; domeſticos in illo habitaculo reconderet, & ante ianuas coccineum funem appenderet, quatenus ſciens domum princeps, ne quid ei mali fieret, cuſtodiret. Adijciebāt enim.

Raab meretricis beneficētia

Ioſue.3

Nunciabimus ei, quia tuo fuerimus ſolatio liberati. Si quis vero pugnando ceciderit tuorum aut tu, nequaquam nobis hoc aſcribas, quia propter deum quem iurauimus, nunc tibi proponimus, vt in nullo debeas quaſi de iuriſiurādi tranſgreſſione dubitare. Et illi quidem hæc promittentes abibant dimiſſi per murū: & ad ſuos peruenientes, nunciauerunt quæcunque in vrbe geſſiſſent. Ieſus autem pontifici Eleazaro & ſenioribus dixit quæ fuerant ab exploratoribus iurata Raab, qui iuſiurandum ſua quoque ſententia firmauerunt. Metuente vero duce tranſitum fluminis, cum eſſet grandis eius impetus, & neque pontibus tranſiretur: nā primitus non erat iunctus, qui etiam ſi vellet ei pontē facere, nequaquam ſe arbitrabatur propter hoſtes habere permiſſionem, inter hæc deus tranſibilem fluuium fieri ei compromiſit, magnitudinem eius imminuens. Et duobus trāſactis diebus, Ieſus transpoſuit cunctum exercitum, totamq; multitudinem, tali modo: Præcedebant quidem ſacerdotes habentes arcam, deinde Leuitę, tabernaculum & vaſa quæ ad ſacrificiorum miniſteria ſunt neceſſaria deferentes. Sequebatur autem Leuitas per tribus ſuas omnes exercitus, habens in medio infantes atque mulieres. Metuebant enim propter eos, ne vim paterentur in flumine. Cumq; ſacerdotibus primis introeuntibus meabilis iam fluuius videretur, altitudine quidem eius imminuta, alueo vero (eo quod non multus eſſet fluctus) quaſi ad ſicci pauimenti inſtar expoſito, omnes iam confidēter fluuium tranſmeabant: & quæ lem eum deus futurum eſſe prædixerat, talem eſſe conſpiciebant. Steterunt autē in medio ſacerdotes, donec turba tranſiret, & ſecuritatem attingeret. Omnibus itaq; tranſeuntibus, egreſſi ſunt ſacerdotes, liberum iam fluuium relinquētes, vt more ſuo diſcurreret. Et fluuius quidem egreſſis Hebræis denuo crēuit, & magnitudinem ſuam recepit. Illis vero quinquaginta ſtadijs præcedentibus, exercitus vſque ad decē ſtadia Hiericontis acceſſit. Ieſus autem altare ex lapidibus, quos ſinguli principes tribuum tulerant de profundo Iordanis, iubente propheta cōſtituens, pro futuro ſigno interrupti fluminis, ſuper eum ſacrificauit deo & feſtiuitatem Paſchæ in illo loco cunctus populus celebrauit: & omnium quæ eis deerant primitus, facilime tunc abundabant. Nam & meſſem iam maturam Chananæorum metebant, & cætera opulentiſſima poſſidebant. Tunc etenim eis etiā cibus mannæ defecit: quo aliti quadraginta fuerant annis. Cum hæc vero Iſra-

Ioſue.4

Ioſue.5

elitæ facerent, & Chananæi nequaquam cōtra eos exirēt, ſed clauſi muro quieſcerent,

ſcerent, Ieſus eos obſidere deliberauit. Et prima die feſtiuitatis ferebant arcam ſacerdotes, & circa eam vndiq; pars erat armatorum cuſtodiẽtium. Alijq; ſacerdotes prȩcedebãt ſeptem buccinis ſuis tubas mittentes: rogabantq; ſimul exercitum, vt viriliter circuirent murum, ſenioribus ſuis ſequentibus, & tubas mittentibus ſolummodo ſacerdotibus. Quo geſto, ea die nihil amplius facientes, ad caſtra reuerſi ſunt. Cumq; hoc ſex diebus feciſſent, ſeptimo die omnem populum colligens armatorum Ieſus, captiuitatem vrbis annunciauit: & quia eis illa die deus eam ſine labore contraderet, muris eius ſponte proſtratis, omnia tamen occidenda quęcunq; animum potuiſſent habere prȩcepit, & nullo labore ab hoſtiũ nece quieſcendum: & vt neq; miſericordia cædendi, neq; circa prædam vacandã fugientes contemnerent inimicos, ſed animantia cuncta perimerent, & nihil ad vſum propriæ voluptatis auferrent: aurum vero vel argentum quodcunq; inueniretur, iuſſit auferri, vt deo præcipuæ geſtorum primitiæ ſeruarentur, quæ primũ fuiſſent ciuitate ſubacta perceptę: ſolam vero Raab liberandam decreuerũt, & generationem eius, eo quod exploratores ei præbuerant iuſiurandum. Hæc dicens Ieſus, atq; diſponens exercitum, deduxit ad ciuitatem. Circuibant autẽ iterum vrbem arca præcedente, & ſacerdotibus ad opus populum commonentibus. Cumq; ſepties circuiſſent, & paulatim quieuiſſent, repente cecidit murus: neque machina, neque alia violentia muro ab Hebræis illata. Illi vero ingredientes vrbem Hiericho omnes in ea peremerunt, inopinabilẽ muri ruinam obſtupeſcẽtes, mentibus vtique eorum ad defenſionem ſuam inutilibus ſubito conſtitutis. Necabantur autem per itinera conſtipati. & in domibus apprehenſi, nulliq; penitus parcebatur: ſed omnes pariter occidebant, vſque ad mulieres etiam infantes: eratq; ciuitas plena mortuorum corporibus, & nullus effugit necis incurſum. Ciuitatem vero cunctam incenderunt, ſimul & regionẽ. Raab vero ad illud cœnaculum cum ſuis coniugientem, exploratores eripuerunt. Quam dum ad ſe Ieſus venire feciſſet, gratias egit pro exploratorum ſalute, & pro tali beneficio dixit non ſe retributionibus fore minorem: donauitq; eam repente multis agris, & rebus maximis honorauit. Si quem vero locum ciuitatis per tranſibat, ignis eum deſtruebat, & ſuper habitatores eius decidebat. Sed & ſi quis vaſtatã poſtea vel let inſtruere, maledixit: quatenus qui fundamenta murorum iaceret, priore filio careret, qui vero perficeret, & nouiſſimum ſimul amitteret. Hoc vero maledictũ non neglexit diuinitas, ſed in poſteris dicturus ſum paſſionem, quæ propterea facta aduenerit. Congregata eſt igitur innumera multitudo argenti ſimul & auri, necnon & æris, cum nulli placuerit aliquid exinde ſuſtuliſſe, nec ad vtilitatem propriam eam diripuiſſe. Et hæc quidem Ieſus ſacerdotibus theſaurorum recondenda contradidit. Hoc ergo modo perijt Hiericho. Achar vero quidam Zebedæi filius ex tribu Iuda dum inueniſſet chlamydem regiam totam auro contextam, habentem auri mazam, hoc eſt ſiclorum pondo ducenta: crudele iudicans, ſi is qui periculum habuerat, lucrum inueniens quod in ſua vtilitate cõferret, daret hoc deo, & non magis egenti: foueam faciens valde profundam in ſuo tabernaculo, ſuffodit eam: latere ſe iudicans deum, ſicut potuit latere commilitones. Vocatus eſt autem locus, in quo caſtrametatus eſt Ieſus, Galgala, quod nomen ſignificat libertatem. Tranſeuntes enim fluuium, iam ſemetipſos ab Ægyptijs, & ab ærumnis deſerti, cõfidebant eſſe ſecuros. Poſt paucos vero dies vaſtationis Hiericho, miſit Ieſus triginta milia armatorum in ciuitatem Ai in poſitã ſuper Hiericho, quatenus dimicarent. Et congreſſis hoſtibus, ceciderunt Hebrȩorum viri ſex & triginta. Cumq; hoc nunciatum fuiſſet Iſraelitis, magnam triſtitiam & crudelem anguſtiam protinus habuerunt: & non tantum propter cognatos amiſſos, licet omnes viri boni & nimis exercitati periſſent, quantum propter deſperationem ſuam. Credentes enim iam ſe terram obtinuiſſe, & à prȩlijs iam exercitum vacare, hoc deo taliter permittente, potiores inopinabiliter videbant hoſtes: & ſaccos ſuperinduentes ſtolis ſuis, tota die erant in luctu & lachrymis

Obſidio urbis Hiericho

Ioſue. 6

Ioſue. 7

constituti: nulli requirentes cibum: casu siquidē qui cōtigerat grauissime videbā tur afflicti. Vidēs autem Iesus exercitum ita percussum, & ex omnib. iam rebus pessima desperatione deiectum, audacter accessit ad deum, & ait: Nō nostra petulantia venimus vt hanc terram armis subijceremus, sed Mose famulo tuo ad hoc nos adhortante processimus, dum multis signis possessionem huius terrę prębiturum te nobis esse promiseris: & exercitum armis hostium facere meliorem. Quę sunt hęc quę nobis repente venerunt? Nunc autem præter spem decepti videmur, & tanquam non firma sint tua promissa quæ Moses prædixit afficimur, & deterior nunc de futuris metus nos desperabiles habet, primo experimento talia sustinentes. Sed tu domine quoniam tibi virtus est malis his adhibere medicinam, & presenti nostrę tristitię prębere victoriam, etiam de futura desperatione tuo fauore nos libera. Sic equidem Iesus pronus in terra iacens, deprecabatur deum. Cui responsio à deo data est, vt surgeret & exercitum à sua pollutione purgaret: propter furtum enim rerum ei dicatarū hanc deuictionem nunc super eos euenisse dicebat: sorte vero requireretur qui fecerat: ac cū puniretur, victoria eis semper de hostibus proueniret. Hæc ergo populo Iesus enarrabat, & vocās Eleazarum pontificem, & principes tribuum, sortem per eos mittebat. Cumq; hoc delictum in tribu Iuda factum esse declararetur, rursum per ḡnus sortem misit, & veritas huius iniquitatis circa cognationem Achar illuxit. Tunc denuo pervnū quenq; virum inquisitione facta, apprehensus est Achar. Ille vero cum non potuisset negare deo, dum eum ita constrixisse probabatur, furtum confessus est, & protulit in medium vestem. Et ille quidem repente peremptus, turpem pœnā & incunctanter congruam suæ præsumptioni meruit sepulturam. Iesus autem purgatum exercitum deduxit ad Ain vrbem: & nocte circa ciuitatem insidijs constitutis, diluculo cum hostibus est cōgressus. Illis autem cum fiducia propter priorem victoriam super eos euntibus simulando se recedere populus Hebręorū hoc modo longius eos quasi persequentes traxit: quia illi de ciuitate, & tanquam de victoria erant confidentes. Dum vero restitisset exercitus contra faciem eorum, dedisseteq; signa quę constituerat eis quos in insidijs collocauerat eosq; excitasset ad pugnam, tunc illi ciuitatem ingressi sunt, dum essent circa muros ciues intenti, aliqui vero & circa aspectum eorum qui egressi fuerant mentibus occupati. & illi quidem ciuitatem ceperunt, & omnes occurrentes sibimet extinxerunt. Iesus autem procedentibus illis ad prælium occurrens, omnes conuertit in fugā. Cumq; refugerent quasi ad integram ciuitatem, cum & ipsam captā inspicerent, & incensam cum mulieribus & filijs agnouissent, per agros dispersi sunt, defendere semetipsos solitudine non valentes. Cum talis siquidem calamitas hostes apprehendisset, infantium turba atque mulierum capta est, & rerum aliorumq; vasorum innumera multitudo, necnon greges pecudum. Hebræi ceperūt, multasq; pecunias. Erat enim locus idoneus. Et hæc omnia Iesus in Galgalis positis militibus partitus est.

Ioſue. 8

Quomodo Gabaonitæ aliorum casu territi, fœdus cum Hebręis se inituros simulauerunt: sed dolo eorum deprehenso, publicę seruituti mancipati sunt: quos Iesus postea à quinque regum obsidione liberauit, omnibus occisis, & vniuersa eorum terra depopulata, prolato ad hoc in immensum die.

Caput II

Ioſue. 9

GAbaonitæ vero habitantes iuxta Hierosolymā, videtes passiones quę proueuerant Hiericho & Ainitis, & ad semetipsos transire hanc vastationem existimantes. Iesum quidem aperte rogare nolucrunt: neq; enim hoc impetrare se quasi aliquid mediocre putabant, dum in interitu totius Chananæorum gentis eum pugnare agnoscerent. Cheferitas aūt & Chiatemeritas, qui vicini eis erāt, ad auxilium popoſcerunt: dicentes neque illos periculum declinare, si istos Israelitæ deuincerēt, coadunati vero possent magnitudinem eorum virtutis euadere, Et dum hæc verba placuissent, miserunt legatos ad Iesum, amicitiā postulantes:

lantes: quos præcipue iudicabant idoneos vt agerent quæ omnibus expedirent. Illi vero confiteri se Chananæos incautum existimantes, fugere se huiusmodi periculum crediderunt, si dicerent nihil sibi cum Chananęis quolibet modo competere, sed longissime ab his habitare, & venisse se pro fide virtutis eorum, ambulantes itinere multo: & pro coniectura sermonis huius vestimenta monstrabant. Vestes enim cum nouæ essent quando egrediebantur, longo tempore itineris atritas sibimet asserebant. Cilicinis enim, vt eorum verbis crederetur, vestibus vtebantur. Stantes ergo in medio, dicebant se missos à Gabaonitis. & vicinis ciuitatibus multũ ab ea terra remotis, facturos cum eis pacem more fœderis patriæ suæ: agnoscentes enim dei gratia atq; dono Chananæorum terram eis possidere concessam, his tributa ferre gratulari, & ciues eorũ fieri promereri. Hæc itaq; illi dicentes & indicia itineris astendentes, rogabant Hebræos ad pacta amicitiasq; descendere. Iesus aũt dictis eorum credens, quod nõ essent de gente Chananęorum, amicitias fecit cum eis. Et Eleazar Pontifex cum senioribus præbuit iusiurandum habituros amicos & socios, nihilq; cogitari aduersus eos iniustum, populo scilicet in iureiurando vnà consentiente. Et illi quidem quæ voluerant callido consilio promerentes, ad semetipsos abibant. Iesus autem castrametatus contra Chananæos in confinio Gabaonitarum, & cognoscẽs nõ procul ab Hierosolymis Gabaonitas inhabitare, & Chananæorum generis esse, euocatos eorum principes, de falsitate culpabat. Illis autem nõ aliã præter hanc salutis occasionẽ se habuisse dicentibus, & propterea ad hæc ex necessitate venisse, conuocabat Pontificem Eleazarum & seniores: eisq; censentibus, publicos eos famulos, ne iusiurandum transgrederetur, esse decretum est. Et illi quidem pro calamitate quę comprehenderat eos, hanc sui cautelam atq; custodiam inuenerunt. Quum vero rex Hierosolymorum grauiter ferret, eo quod Gabaonitæ cum Iesu pacta fecissent, vicinarum gẽtium reges contra eos pugnaturos ad solatia rogauit. Quibus ei præsentibus (quatuor enim erant) & cum eo castrametantibus circa quendam fontem non procul à ciuitate, dum iam pararent obsessionem, Gabaonitæ auxiliatorem aduocauerunt Iesum. Ad hoc enim ventum erat, vt à suis quidem perimi se putarent: & ab eis qui ad interitum Chananęorũ gentis castrametabantur, saluari se propter factas amicitias existimarent. Iesus autẽ cum omni exercitu ad eorum solatia properare festinans, & die noctuq; perambulãs, diluculo venit ad hostes, & fugiẽtes sequebatur per agros in descensu Bethura. Ibi etiam dei quoq; cooperationem cognouit significatam sibi tonitruis & fulminibus, & grandinis demissione maiore quã solitum est: insuper etiam de crescente, ne nox succedens Hebręorum impetum refrenaret. Iesus autẽ reges in quadã spelunca celatos circa Mathitẽn inuenit, omnesq; puniuit. Quod vero longitudine tunc dies extensus est, & plus solito creuit, palam est per scripturas, quæ sunt in templo repositæ. Sic igitur exterminatis regibus, qui eduxerãt contra Gabaonitas exercitũ, reuersus est rursum ad Chananææ montana Iesus, & multa cæde in ea facta, sumens prædam, venit ad exercitũ Galgalis constitutũ. Et quum de Hebræorum virtute per circuitum habitantes sermo discurreret, stupor habebat omnes audientes multitudinem peremptorũ. Castra autem metati sunt super eos reges Chananęi, qui circa montem Libanum habitabant, & Chananęi qui in campestribus erant, Palæstinos secum ducentes, venerunt ad ciuitatẽ Berothi Galilęę superioris, & de Sesecha, qui locus non procul à Galilęis est. Totius autem exercitus armatorum erant tercentum milia, & decẽ milia equitũ, & duo milia curruũ. Turbabat itaq; hęc multitudo & ipsum Iesum & Israelitas, & sperare meliora propter timoris excellentiã dubitabant. Deo autem arguente timorẽ eorum, & ii magis solatiũ ab eo quærerent, promittente vt deuincerent inimicos, & iubente equos hostiũ subneruari, currus incendi dux in promissionibus dei factus fidẽs perrexit ad inimicos: & quinta die veniẽs circa eos, congressus est, pugnaq; fortis effecta est, & cędes potior, quam credi po-

Fœdus amicitiæ Iesu cum Gabaonitis

Iosue. 10

Stetit sol

terit vel audiri. Perſequens autem eos, multum perambulauit, & omnem exercitum hoſtium prẽter paucos extinxit, regesq; ceciderunt vniuerſi. Deficientibus autem hominibus ad interficiendos equos. Ieſus eos occidit, & currus incendit. Quo facto, prouinciam licentius poſſidebat, nullo prẽſumente bellum eis inferre: ſed & ciuitates obſeſſione capiebat, & quicquid potuiſſet ſumere, deuaſtabat. Quintus iam annus tranſierat, & nullus remanſerat Chananæorum, niſi quidã qui in munitionem murorum fugerant. Ieſus autem de Galgalis denuo caſtrametatus, ſacrum tabernaculum conſtituit circa ciuitatem Silon. Locus enim opportunus pulchritudine videbatur, donec ædificari templum quietis cauſa permitteret. Et inde procedens ad Sichimam cum omni populo, altare cõſtituit deo, vbi Moſes quoq; prædixit: & diſtribuens exercitum, in monte quidem Garizi conſtituit medium, & in Ebal dimidium: in quo & altare ædificauit: nec nõ & Leuitas ſacerdotesq; diuiſit. Sacrificantes autem & maledicta facientes, & ea cõſcripta in ara relinquentes, ad Siloam denuo ſunt reuerſi.

Ioſue.24

Ieſus ſenio iam confectus, conuocato populo terram promiſſam æſtimari iubet: deinde ea tribubus ſorte diuiſa, monens nulli Chananæo parcendum eſſe, gratiasq; deo agens ad concordiam & dei obedientiam hortatur.

Caput III

Ioſue.13.14. & 18

IEſus autem quum eſſet ſenex, & Chananęorũ ciuitates nõ facile capiuideret, tam propter locorũ munitionem in quibus erãt, quã propter fortitudinem murorũ, quos pro naturali ciuitatũ cuſtodia circunduxerant, & credebant hoſtes deſperatiõe captionis ab obſidione recedere: nã propter ſuum interitũ Chananęi cognoſcentes Iſraelitas egreſſuros ab Ægypto, omni illo tempore erant ad faciendas ciuitates fortiſſimas occupati: congregari tũc populum in eccleſiam. Siloe præcepit. Quibus cum ſummo ſtudio concurrentibus, commemorans eis, & quibus fuerant iã potiti, & actus quos geſſerãt, quã eſſent optimi, & deo præbẽte digni: & quod virtute legũ quas ſequebantur, triginta & vnũ reges præſumẽtes eis bellum inferre deuicerant: & omnẽ exercitum quicũq; ſperauerat contra eorum ſe fortitudinẽ dimicare, ita necauerant, vt neq; eorũ generatio relinqueretur: quum ciuitates aliæ quidẽ iam captæ viderentur, apud alias aũt lõgo tempore & longa oppreſſiõe adhuc opus eſſet, propter murorum munitionẽ, & habitãtium in eis audaciã: petebat eos qui trans Iordanem erant. vt laborantes cũ eis, & in periculo adiuuantes fratres ſuos, ſortibus proprijs fruerẽtur, grates vtiq; eis pro labore reſtituentes. Tunc etiam ſingulos ait per tribus de quibus teſtimoniũ daretur, eo quod virtute prẽcellerent, dirigendos, qui terram metiẽtes fideliter, & in nullo malignantes, eius magnitudinẽ ſine dolo renũciarẽt. Et Ieſus quidẽ hæc verba faciens, populũ ſibi habuit fauentem: & viros qui terram eorũ deberent metiri direxit, dans eis aliquos terræ menſores doctos: quos propter artem veritas nõ lateret: mandans eis vt in ea menſuras æſtimarẽt, & felicem terrã, & quæ minus eſſet idonea. Natura náq; terræ Chananęorũ huiuſmodi eſt, vt & planiciẽ magnã habeat, & fructus ferre ſit copioſa. Quæ cõparata quidẽ aliẽ terrę, creditur eſſe felix: cũ locis aũt Hierichuntis & Hieroſolymitarũ æſtimata, putatur valde viliſſima. Licet omnino hæc ſpacia parua, & eorũ multa mõtana ſint, magnitudine vero fructuũ ad cibos aptorũ, & pulchritudine, alia ſimilis nõ eſt: & propterea æſtimãdas potius quã metiẽdas decreuit has ſorte, dũ ſæpius vnum iugerũ pro mille ſit dignum. Viri aũt qui miſſi fuerant, quũ eſſent decẽ, circumeũtes & æſtimantes terrã, ſeptimo mẽſe ad eum reuerſi ſunt, ad ciuitatẽ Silon: vbi tabernaculũ cõſtituerant. Tunc Ieſus Eleazarũ & ſeniores cum principibus tribuum ſumens, diuiſit hęc nouem tribubus & dimidię Manaſſe, ſecundum magnitudinem ſingularum tribuum menſuram efficiens. Quumq; miſi eſſet ſortẽ. Iudæ quidẽ tribus ſorte cadente, elegit ſuperiorẽ Idumęam. Quę in longum quidẽ extenditur vſq; ad Hieroſolymã, latitudine vero vſq; ad paludẽ. Sodomæ conſtituta eſt. In hac aũt ſorte ciuitates erant Aſcalon & Gaza. Simeoni vero in ſecũda

De natura terræ Chanaan

Ioſue.15

Ioſue.16.18

ſortę

sorte prouenit Idumæa, quę circa Ægyptũ est & Arabię montẽ. Beniamitę vero sortiti sunt à Iordane quidem flumine vsq; ad mare longitudinẽ, latitudinem vero quę Hierosolymis Bethelisq; terminatur. Hæc autẽ sors angustissima fuit propter terræ felicitatem: Hierichon enim & Hierosolymitarum tulerũt vrbes. Ephraim autem tribus à Iordane flumine vsq; ad Gaxaram longitudinem habuit: latitudinem vero quæcunq; à Bethelis vsq; ad campum maximum terminatur. Manasse vero medietas à Iordane quidem vsq; ad ciuitatem Deron, [illegible]- Ioſue.16
dinem vero ad Bethsames, quæ nunc Scythopolis appellatur. Post hos autem
Isachar Carmelum montem, & fluuium in longitudine habuit: Taburium vero Ioſue.17.19
montem in latitudine. Zabulonitæ vero vsq; Genesar descendentem circa Carmelum & mare, sortiti sunt: & conuallem quæ à Carmelo nuncupatur: eo quod etiam huiusmodi sit. Aseritæ vero omnem terram quæ ad Sidonẽ conuersa est, habuerunt. Ciuitas autem Arche in eorum parte fuit, quæ etiam Actipos nuncupatur. Partes vero ad orientem conuersas vsq; ad Damascum ciuitatẽ, & Galilæam superiorem Neptalitę sumpserunt vsque ad montem Libanum, fontesq; Iordanis quorum fluctus de montibus est collectus. Danitæ autem loca coñualis ad occasum solis posita tenuerunt Axoto & Doris, determinationemq; Iamniam simul & Geth ab Eteron vsq; ad montem ex quo tribus Iuda pẽdebat. Sic itaq; diuisit Iesus terram, & nouem atq; dimidiæ tribui eam tradidit possidendã. Nam Amorręam, quę & ipsa ab vno Chananęi filio sic vocata est. Moses dudũ capiens, tribubus duabus & dimidię distribuit. Hoc autem & primitus indicauit. Loca vero circa Sidonem & Archeos, & Amatheos, & Aritheos, inculta tunc erant. Iesus autem quum eum iam senectus impediret, nec posset quæ cogitabat efficere, & dum qui post eum erant principatum sumpturi, negligenter in communi vtilitate conuersarentur: prędcepit singulis tribubus, vt nullum de Chananæorum genere in terra quam sunt sortitę, relinquerent. Hanc enim cautelam eis atq; custodiam paterharum solennitatum fore, hanc etiam Mosen prędixisse commemorans, & in hoc ei esse credendum dicebat: sed & Leuitis octo & triginta ciuitates esse restituendas, qui iam prius acceperant in Amorræa decem. Quarum tres distribuit fugacibus habitandas, id est, de tribu Iuda Hebron: Sichem vero ex Ephraim, & Cades de Neptalim. Est autem hic locus supra Galilęam. Diuisit autem & cunctas prędę reliquias. Erat nanque terra ampla: & magnas Ioſue.23
diuitias obtinebant. Abundabant enim & communiter omnes & seorsum singuli auro & vestibus, & alijs vasis, & quadrupedum copia, quorum numerus comprehendi non poterat. Post hæc autem exercitu in ecclesiam conuocato, eis qui super Iordanem in Amorręa constituti erant, quorum exercitus quinquaginta milium armatorum esse videbatur, ita loquutus est: Quoniam deus pater & dominus generis Hebræorum hanc terram possidere concessit, & possessam semper se nobis seruare promisit, pro cuius mandato cognatis indigentibus, promptissime vos obtulistis ad omnia: iustum est, nulla vos difficultate vlterius detinente quiete iam frui, securis vtiq; nobis de voluntate vestra, quia si rursus opus fuerit ad necessaria, eam insegniter offeretis, neq; post hos labores eritis aliquando tardiores. Gratias ergo vobis pro periculis in quibus iuuistis, non modo solum, sed etiam semper acturi sumus: quia cum sitis boni, amicorum memoriam habebitis omnium, & mente retinebitis quæcunq; per vos prouenerunt nobis, & quomodo vsum bonorum vestrorum propter nos distuliſtis, & laborantes primitus in quibus nunc dei fauore cõsistimus, postea vestra sorte frui vtile iudicastis. Accesserunt autem super nostra bona ex laboribus, quos nobiscũ habuistis, multę diuitię, prędam precioſam augentes, & aurum & argentum, & super hæc omnia quod maius est, fauor vester. Ob quam rem ita nos ad quodcunque volueritis in repensatione paratos habebitis: quia nequaquam horum quę Moses prędixit, estis obliti, illo etiam ab hominibus abeunte: nec est quicquam, in quo vobis gratiarũ debita non soluamus Gaudentes ergo vos ad sortes vestras dimittimus

& rogamus, vt nullum esse terminum nostrę cognationis existimetis, nec quod inter nos iste fluuius est. alteros nos, & non Hebræos esse credatis. Omnes enim sumus ex Abraham, qui hic & illic habitamus, vnusq; deus qui & nostros maiores & vestros ad illorum perduxit vitam: cuius religionis habete curam & conuersationis, quam per Mosen semper constituit. Perdurantes enim in istis, fauorem dei & eius solatium semper habebitis: conuersis vero vobis ad imitationem gentium externarum, auersabitur vestrum genus. Hæc quũ dixisset, singulos maiorum, & communiter eorum multitudinem salutans, ipse quidem restitit. Dedu
Iosue. 22 xit autem eos populus, non tamen sine lachrymis, & vix semetipsos abinuicem dimiserunt.

Quomodo Iesus duxit Hebræorum exercitum: & dum pugnasset contra Chananęos & deuicisset terram eorũ, per sortes funiculorum est partitus: & de morte ipsius Iosue & Pontificis Eleaxari. Cap. IIII

TRansiens autem fluuium tribus Ruben & Gad, & quicunq; de Manasse pariter sequebantur, altare super ripam collocare Iordanis decreuerũt: vt memorabile signum generationi futurę, cognationis eorum qui intra Iordanẽ habitare videbantur, existeret. Audientes autem qui intra Iordanẽ habitabant, eo quod dimissi ab eis altare constituissent: & nescientes qua hoc voluntate fecissent, pro nouitate tamen culturæ deorum peregrinorum hoc celebratum creden
Altare à Rubenitis collocatũ tes, & sacræ religioni derogatum, verisimile iudicantes, erant armati ad vltionem eorum qui collocauerant altare, fluuium transituri, & puniturі eos, quasi pro paternarum destructione solennitatum. Non enim videbatur eis iustum, vt cognationem respicerent, aut dignitatem eorum, qui aũtores fuerant harum rerum: sed dei complectebantur mandata, & quomodo honorari congaudeat. Et illi quidem armati sunt per furorem: retinuit autem eos Iesus & Pontifex Eleazarus, & pariter seniores, sermonibus suadentes, vt prius experimenta eorum voluntatis acciperent: deinde si malę voluntatis agnoscerent eorum mentes, tunc armis super eos incederẽt. Miserunt itaque legatos ad eos. Phinees filium Eleazari, & decem alios apud Hebręos honoratos, cognituros sapienter, vt quid altare, transeuntes, super ripam fluminis statuissent. Quumq; illis transeuntibus & ad eos venientibus, fuisset ecclesia cõgregata, stans Phinees hæc dicebat: Magis quidem deliquistis. quàm possitis correpti de futuro sermonibus emendari: veruntamen non secundum magnitudinem iniquitatis nos reddituri vobis, ad arma repente vltionemq; descendimus. Cognati namque prius verbis corripere volentes, hanc celebrarunt congregationem, quatenus agnoscerent causam pro qua accessistis vt altare fabricaretis, ne petulanter videremur armis adire vos: vtrum voluntate bona feciſtis hoc, an reuera culpa conuincitur, vnde in vobis iustius vlciscamur. Non enim credimus vos ipso experimento dei voluntatem sæpius agnoscentes, & auditores legum, quas ipse vobis contulit existentes, diuisos à nobis & in propriam sortem venientes, quam dei gratia & ipsius circa vos prouidentia meruistis, obliuionem eius habere: & tabernaculum arcamq; deferentes, super altare quod vobis est proprium, peregrinos introducere deos, Chananæorum mala sectantes. Sed nihil inique fecisse optamus, agentes pœnitentiam, & nequaquam vesanientes vlterius, legumq; paternarum pudorem memoriamq; sumentes. Si vero in delicto consistitis, nequaquam laborem pro legibus refutamus, sed transeuntes Iordanem defendemus eas, & ante omnia deum, nihil vos à Chananæis differre credentes: sed sicut ipsos, vos quoque similiter perimentes. Non enim putetis, quod quia transistis fluuium, etiam à dei virtute estis extranei. Vbique enim in his quæ sunt ipsius estis, & effugere potestatem eius atque iudicium nullo modo poteritis, Si vero creditis hunc locum, vbi nunc estis positi, impedimentum esse correptionis, nihil prohibet denuo terram diuidere, eamq; ad pecudum pascua deputare. Sed agite temperanter, & à nouo delicto recedite. Rogamus ergo vos per filios & vxo-

res,

res,ne nobis faciatis neceſſitatem huius defenſionis,quod nec veſtræ nec ipſorum ſaluti,aut cauſæ expedit ſic cogitare,vt nō verbis vinci potiꝰ,quàm experimentum velitis ſuſtinere pręliorū. Hæc Phinees dicēte,præſules eccleſiæ & omnis multitudo cœperunt de querimonijs ſatisfacere: & profiteri,neq; ab eorum ſe cognatione receſſiſſe,neq; pro nouitate altare cōdidiſſe:ſed & deum vnū noſſe, qui Hebræis eſt omnibus communis,& illud altare poſitum ad ſacrificia faciendā. Hoc autem altare,propter quod & ſuſpecti eſtis facti,dicebant non pro religione collocatum,ſed vt ſignum foret,& indiciū in futuroveſtræ familiaritatis. Et neceſſe eſt nobis temperare,& in patrijs legibus permanere:non autem tranſgreſſionis initium ſicut ſuſpicatū eſt facere. Teſtis aūt nobis ſit deus,quod iſtud altare non pro tali cauſa conſtruximus. Vnde meliorem de his habentes opinionē,nihil culpetis vlterius:neq; nos extra ſortem iudicandos eſſe credatis:nec eorum ſimiles,qui quum generis Abrahā ſint,ad nouas ſolennitates accedūt. Hæc dicentes laudans Phinees reuerſus eſt ad Ieſum, & eorū verba populo nunciabat. Ille vero gaudēs,quia neq; vlla pugnandi foret neceſſitas,ne ad ſanguinem bellūq; deducerētur cōtra cognatos,pacificas deo pro his hoſtias immolauit: & dimittēs poſt hæc multitudinem in proprias ſortes Ieſus,ipſe in Sichē cōmoratus eſt. Poſt hæc autē annoviceſimo ſenior iam exiſtens,conuocabat honoratos maxime ciuitatum,& principes & ſeniores,& multitudinem quantācunq; erat congregari poſſibile. Quibus invnum conuenientibus,cuncta beneficia dei commemorabat(Erant autem multa)per quæ ab humili forma ad hanc gloriam & ſubſtantiā peruenīſſent. & ſeruari dei voluntatem,quæ talis circa eos eſſet,orabat. Et pie cūctos poſcebat agere,per quod ſolū eis grata diuinitas permaneret. Hoc enim bene ſe habere dicebat,vt tranſiturꝰ à vita,huiuſmodi eis monita derelinqueret:poſcebatq; ab illis,vt quę ille diceret,memoria retinerēt. Et ille qui dē talia præſentibus loquēs,defunctus eſt,quū vixiſſet annis cētum & decē:quorū cum Moſe quidē pro doctrina vtiliū rerum cōmoratus eſt quadraginta: dux autem poſt illius mortē ſex & viginti fuit annis,vir nec ſapientia indigꝰ nec eorū quæ cogitabat vt multa ſapiēter ediceret inexpertus:ſed vbiq; ſummus,& ad opera periculaq; magnanimus,audaxq; bella diſponere,& in pace dexter, & in omni tempore præcipua virtute conueniens. Sepultus eſt autem in ciuitate Thāna,in tribu Ephraim. Eodē vero tēpore mortuus eſt & Eleazarus Pontifex. Phinees filio ſacerdotium relinquēs,cuius ſepultura eſt facta in Gabatha ciuitate.

HISTORIA LIBRI IVDICVM

Quomodo mortuo duce,filij Iſrael feliciter aliquanto tempore pugnauerunt contra Chananęos,principatu dato tribui Iuda:de capto Adonibezecho: deq; Hieroſolyma Beniamitis tributaria facta. Caput V

POſt horum itaq; tranſitū Phinees prophetauit ſecundum dei voluntatem, ad delendum Chananæorū genus,tribui Iudæ præbendū eſſe principatum. Erat enim ſtudiū populo cognoſcere,quid etiam placeret deo. Tunc aſſumpta eſt etiam tribus. Simeon ad pugnandum,quatenus exterminatis hoſtib. ſub ditione etiam eos qui in ipſa ſorte conſiſtebant efficerent. Chananæi autem viuentibus apud ſe illo tēpore regibus,cum magno exercitu eos in Bezechin expectabant,regi Bezechinorum Adonibezecho principatū credentes: quod nomē ſignificat dominus Bezechinorū: Adonai enim Hebræa lingua dominꝰ indicatur. Sperabāt enim vincere Iſraelitas mortuo Ieſu. Cōgreſſi vero Iſraelitæ duabus tribubus,quas prædixi,magnifice pugnauerunt: & occiderunt quidem eorū decem milia: fugantes aūt reliquos,& inſequentes,Adonibezechum quoq; ceperunt:cuius dum manuū ac pedum ſummitates abſciderent,ait: Non ſemper potui latere deum,illa patiens,quæ contra vos, & ſeptuaginta reges prius facere non erubui. Et viuum quidem hunc tulerunt vſq; ad Hieroſolymā,mortuumvero ſepelierunt. Et egrediebantur vaſtantes ciuitates, & plurimas capientes. Inter hæc obſederunt,& Hieroſolymam:ſed hanc quidem longo poſt tempore ca-

Iud.i

pientes,omnes in ea habitantes interemerunt.Erat enim eis valde gratis de ſuper munitio murorũ ,& loci natura reſiſtendo. Vnde caſtrametati ſunt in Hebron,& hanc capientes omnes interfecerũt.Relinquebatur adhuc genus Gigãtum:qui propter corporum magnitudines atq; formas in nullo alijs hominibus proximas,vltra modum admirabiles hactenus per eorum oſſa monſtrantur, in nullo his de quibus fides habetur æqualia:quorum genus Leuitis præcipue dederunt munus:etiam cum duobus milibus cubitis:terram quoque Caleph dono dederunt mandato Moſi:hic enim fuit vn⁹ exploratorũ,quos miſit Moſes in Chanançam.Dederunt autem & filijs Iethri Madianitæ qui fuit ſocer Moſi terram ad poſſidendum.Nam patriam relinquẽtes ſecuti ſunt eos, & fuerũt in deſerto cum eis. Tribus itaque Iuda & Simeon ciuitates quidẽ Chananæas in montana ceperunt,in campeſtribus autẽ & ad mare poſitas,Aſcalona & Azotum.Etiaſit autem Gaza & Accaron,Nam dum eſſent in campeſtribus.& copioſam haberent curruum abundantiã,irruentes ſibimet affligebant. Et iſtæ quidẽ trib⁹ maxime bellando locupletatæ,ad ciuitates proprias receſſerunt,& arma depoſuerunt. Bẽiamitæ vero,quorum erat Hieroſolyma , habitatores ſuos conceſſerunt tributa perſoluere:& ita quieſcẽtes omnes,alij quidem interficere,alij vero pericula ſuſtine ad terrarũ ſe tradidere culturam.Hoc aũt & reliquæ tribus imitantes Beniamitas faciebãt,& eorum tributa percipiẽtes permittebant Chananẽos ſine prælijs eſſe. Tribus autem Ephrem cum obſediſſet Bethelã, finem dignum tẽpore,& magna laborũ obſeſſione inuenire non potuit:quando illi licet affecti in obſidione omni modo perdurabant. Deinde Ephramitæ capientes quendam in ciuitatem euntem,neceſſaria deferentẽ,fidem dederũt ei,vt ſi ciuitatem traderet,ſaluarent eum, & cognatos eius eriperent.Et ille in his iurabat ciuitatem ſe traditurum.Qui tradẽs vrbem,cum ſuis hoc modo ſaluatus eſt.Illi autem ingredientes cunctos inhabitantes ibi,tenuerunt de cætero ciuitatem.

Quẽmadmodũ denuo Palæſtini pugnantes deuicti ſunt ab Hebræis. Ca. VI

IGitur poſt hæc circa hoſtes quidem molliores erant Iſraelitæ,circa terram vero & eius operam diligẽtiam potius exhibebant. Qui ad diuitias ſe tradentes per epulas & libidinem iam virtute deficiebant,& in conuerſatione legum integri Hebræi,& circa ea quæ dei ſunt non erant.in his indignata diuinitas ſuſcitabat quidem primum,vt ita dicam,ſua voluntate Chananæos,qui poſtea ſectũ dũ eorum actus multa contra eos crudelitate ſunt vſi.Hebræi nanq; & circa ea quæ dei ſunt negligentes erant,& circa bella difficiles,cum multa Chananæis obſtulerint,& ad labores iam eſſent propter epulas diſſoluti:agebaturq; vt eorũ optima iam conuerſatio deperiret:& ſeniores non audiebant,nec aliorum pręceptum,nec priorum vlla ſolennia conſeruabãt.Erant autẽ magis libidine lucrorũ intenti,& multa requie ſeditio eos crudelis iterum comprehendit: & ad hoc vſque perducti ſunt aut ad inuicem huiuſmodi cauſa pugnarent. Vir Leuita de populo,qui erat ſortis Ephraim,& ibidem habitabat,de Bethlehem duxit vxorẽ. Hic aũt locus eſt tribus Iudę. Cumq; vehementer amaret coniugem, & eius pulchritudine victus afficeretur,quando ab illa non ſimiliter amabatur,& ille propterea paſſione amoris eius potius vteretur, lites frequenter inter eos euenie bant.Ad vltimum vero mulier his grauata relinquens virum,abijt ad parentes menſe quarto.Vehemẽter autem feruens vir per amorem venit ad ſoceros,ſolutisq; litibus placatus eſt circa eam.Et quatuor quidem diebus ibidem commoratus,præbentib⁹ei hoſpitalitatẽ puellæ parentibus:quinta die placuit vt abirent, & circa meridiẽ ſunt egreſſi.Tardius enim dimittebant parẽtes filiam, & diei iã tarditas accedebat.Vnus autẽ eos famulus ſequebatur,& aſinus erat eis,in quo mulier vehebatur.Quumq; veniſſent circa Hieroſolymã,ambulãtib⁹ ſtadijs triginta perſuaſit famulus vt manerent,ne & propter noctem ambulantes difficultas aliqua cõprehenderet,dum nec procul hoſtes exiſterẽt, & tẽpus frequenter incautum faciat ſuſpecta,etiam quę putantur eſſe tutiſſima.Illis autem nõ placuit

Cauſa pro qua tribus Beniamin deleta eſt

cuit apud alienigenas viros ſuccedere. Eratq; ciuitas Chananæorum. Sed accedentes viginti adhuc ſtadijs, optabant ad propriam deſcendere ciuitatem. Quũque hæc ſententia valuiſſet, venit in Gabaa tribus Beniamin, iam veſpere. Et quum nullus ciuium eũ in manſione ſuſciperet, ſenior quidam ex agro deſcẽdẽs, qui de tribu quidem erat Ephrem, in Gabaa vero cõmorabatur, vidẽs eum, quis eſſet interrogabat, & propter quas cauſas, mittẽs quum iã eſſent tenebræ, neceſſaria cœnæ requireret. Ille vero Leuitam quidem ſe dixit eſſe, mulierem autem à parentibus reducere, & ad propria remeare: habitationem vero ſignificabat habere ſe in ſorte Ephrem. Quem ſenior & pro cognatione, & eo quod eandem poſſideret tribum, & propter colloquium, ad ſuum duxit hoſpitiũ. Quidam vero iuuẽculi Gabaonitarũ mulierem in platea videntes, & pulchritudinem eius ſtupeſcẽtes, dũ apud illum ſenem eam ſucceſſiſſe cognoſcerent, contemnentes eorum infirmitatem & paucitatem, venerunt ad ianuas eius. Et quum eis ſenior vt abſcederẽt ſupplicaret, & vt nec violentiam inferrent hoſpiti, nec iniuriam: illi petebant, vt data ſibi muliere, à rerum inuaſione recederent. Seniore vero dicente, quod & cognata eſſet Leuitis, & per libidinem in leges inique delinquerent deficientes circa iuſtitiam: deridebant minabanturq; ſe eum interficere, eo quod eorũ concupiſcentiam impediret. Quumq; in neceſſitatem veniſſet, nolens hoſpites in contumelia magna relinquere, ſuam eis filiã conceſſit: dicens eis, min⁹ eſſe peccati, ſi concupiſcentiam ſuam in ea cõplerent, quã ſi iniuriã peregrinis inferrẽt: & iniuſtitiã non perferre quos ſuſceperat, hoc modo putabat. Quũ vero illi nequaquam à ſuo feruore pro peregrina recederent, ſed imminerẽt vt eam acciperent, ille quidem ſupplicabat vt nihil inique præſumerent. At illi rapientes, & adijciẽtes pro libidine violentiam, ad ſemetipſos mulierem deduxerũt, & per totam noctem vſq; ad principiũ diei in eius corporis ludibria ſunt extenti. Illa vero defecta in his quæ prouenerãt, ad hoſpitem redijt: & contriſtata in his quę pertulerat, perverecundiã ad faciem mariti minime præſumebat accedere, eumq; circa ſe pro his quæ contigerant incurabilem reputabat: lectuloq; decumbẽs, animã reliquit. Vir aũt eius arbitrat⁹ ſopore graui mulierem detineri, nihil mali metuẽs, excitare eam tentabat, & conſolari: quaſi raptorum non ſpõtanea voluntate ſe præbuiſſet iniurijs. Quum vero certe defunctam cognouiſſet, ob malorum magnitudinem, imponẽs iumẽto mortuam, ad ſe portabat vxorem: & diuidens eam per membra in partes duodecim, per tribus ſingulas deſtinabat, mãdatũ dans portantibus, vt proderent autores mortis eius, & eiuſmodi crudelitatem cunctis tribubus indicarẽt. Illi autẽ & aſpectu & auditu grauiſſimorum malorũ affecti, nullum primitus huiuſmodi ſumentes exemplum, ira intemperata concitati, in Silo ſunt ante tabernacula congregati: & in arma procedere repente tentabant, & inſilire Gabaonitis vt hoſtibus. Retinuerunt autem eos ſeniores, ſuadentes non oportere ſic cito contribulibus inferre bellum, antequã verbis agerẽt de criminibus, quãdo lex nec circa extraneos permitteret præter legationem Iſraelitas bella tractare: ſi forte pœnitentiã agerent, qui iniuſte aliquid aſſumpſiſſent. bonũ ergo eſſe, vt legi obedientes, ad Gabaonitas mitterent, & mali autores expeterent: quibus præbitis, eos punirent, contemnẽtes autem armis adirẽt. Miſerunt ergo ad Gabaonitas accuſantes iuuenes de muliere, & eos dari ad ſupplicia depoſcentes, qui legitime non egiſſent: quaſi eſſet iuſtum, vt pro omnibus illi potius morerentur. Gabaonitæ vero neque iuuenes tradiderunt, & crudele iudicauerunt, timore belli alienis obedire præceptis, in nullo ſe putantes eſſe minores armis, neq; multitudine, nec bellandi præſumptione. Erant enim nimis inſtructi, & ſuper alias tribus induſtrij: deſpexeruntq; illos, & indignati ſunt è diuerſo tanquam compreſſuri, violentiam facientes. Quumq; talia fuiſſent Iſraelitis enũciata, iuſiurandũ fecerunt, nullam ſuarum viro Beniamitæ dare nuptijs filiam: ſed armari ſuper eos, & ampli⁹ eis quã aduerſus Chananęos exiſtere, quos Hebræi ſæpius expugnaſſent. Repente ergo eduxerũt ſuper eos exercitum quadringenta Iud. 20

dringenta milia virorum. Beniamitæ vero habuerunt viginti ſex milia armato rum & aliorum ſeptingentos, qui ſiniſtris manibus ad fundibulas videbãtur ex perti. Et commiſſo prælio circa Gabaa, fugauerunt Iſraelitas Beniamitæ viri, ceciderunt; ex eis viginti duo milia: fuiſſent; plurimi forte necati, niſi nox eos retinuiſſet, & pugnam ſoluiſſet. At Beniamitę gaudentes, abibant in ciuitatem: Iſraelitæ vero obſtupeſcentes ſe ita deuictos, ad exercitum remeabant. Altera vero die rurſum congreſſi, Beniamitæ vicerunt, & mortui ſunt decem & octo milia Iſraelitarum, metuentes; exercitum reliquerunt. Venientes autem in ciuitatem Silo proxime conſtitutam, & ieiunantes altera die, deprecabantur deũ per Phinees ſacerdotem, vt eius ita quieſceret, ei; in duabus eorum deuictionibus ſatisfieret, daret; potentiam contra hoſtes atque victoriã. Deus autem hæc fieri Phinees prophetante promiſit. Duabus itaq; partibus diuidentes exercitum, mediam quidem partem in inſidijs circa vrbem nocte collocauerant, medij vero Beniamitis congreſſi, paulatim eis imminentibus recedebant: & Beniamitæ perſequebantur, Hebræis paulatim refugientibus, & omnino volentibus omnes eos ab vrbe protrahere: quos quaſi fugiẽtes inſequebantur, ita vt etiam ſeniores & iuniores in ciuitate propter infirmitatem relicti diſcurrerent, adire volentes hoſtes. Quũ vero multum à ciuitate receſſiſſent, fugere quidem Hebræi ceſſauerunt: conuerſi autem ſteterunt ad pugnam, & illis qui in inſidijs erant, dederunt ſignum. Qui ſurgentes cum clamore, hoſtes aggreſſi ſunt. Illi vero vt ſenſere ſe eſſe deceptos, in anguſtia cõſtituti, in quadam valle coacti & concauo loco collecti ſunt, & ibi iaculis ſauciati, ita vt omnes interirent, præter ſexcentos viros. Hi namq; cõuerſi & conſtipati, & per medios hoſtes tranſeuntes, fugerunt ad vicinos mõtes: quos tenentes ibidem cõmorati ſunt. Illi vero circa viginti. & quinque milia ſunt extincti. Igitur Iſraelitæ & Gabaa ciuitatem igne concremauerunt, & mulieres & infantes maſculos peremerunt, alijs Beniamitarum ciuitatibus ſimilia facientes: ſicq; erant contra eos infeſti, vt etiã Iabitas qui erant Galaatidis regionis, eo quod eis auxilium non præbuiſſent contra Beniamitas, mittentes duodecim milia ſe ſuis armatis, iuberent eos interimi: occideruntq; hi qui fuerant miſſi, omnes pugnaces ciuitatis cum filijs & vxoribus, præter quadrin-
Iud. 21 gẽtas virgines. Tanta ira ſuccenſi ſunt propter paſſionem corruptæ mulieris, & armorum ab eis electa conditione. Poſt hæc autẽ Iſraelitæ pro calamitate Beniamitarũ pœnitẽtia ducti ſunt, & ſuper hoc ieiunare propoſuerũt, licet iuſta paſſi eſſent, eo quod in legẽ peccauerint: tunc ſexcentos viros qui fugerant, euocare legationib9. Erãt enim ſuper quandam petram, quæ Roas appellatur. Legati vero nõ illis tantũmodo calamitatẽ proueniſſe, ſed etiã ſibi cognatis pereuntibus ingemiſcentes, ſuadebant eis, vt patienter ferrent, & ad illorũ cœtum cõcurrerẽt, ne omnino quãtũ ad ſe Beniamitarũ tribum exterminari decernerẽt: dicebant;, ſimul cedimus vobis terram ad prædam quantamcunq; tollere potueritis. Illi vero his contra ſe dei decreto geſtis, quando ſuam iniquitatẽ ſcientes pugnauerant, ad tribuum patriam obedientes vocantibus, aduenerunt. Iſraelitæ vero vxores eis quadringẽtas virgines Iabitidas dederunt, & de ducentis reliquis cogitabant, quomodo & illi haberent vxores, vt filios procrearent: quum vtiq; iuraſſent ante bellũ, vt ſuas filias nulli Beniamitę cõiugerent. Et alij quidẽ ſuadebãt illud iuſiurãdũ non debere ſeruari, quod per iram & non voluntate nec iudicio proueniſſet: nihilq; fore deo moleſtũ, ſi tribũ periturã ſaluare poſſent: adijcientes periuriũ, non quãdo neceſſitate fit eſſe peſſimũ, ſed quando fuerit malignitate cõmiſſum. Quumq; ſeniores periurij nomen valde metuerent, quidẽ ait: Hoc conſilio & iſti vxores habebunt, & religio iuriſiurãdi ſeruabitur. Ter in anno in Silo ad mercimonium fit conuentus, ſequunturq; mulieres & virgines chorum. Sinantur ergo Beniamitæ, vt raptu ducant vxores quaſcunq; potuerint, nobis neq; inuitantibus, neq; prohibẽtibus. Et dum patres earum queſti fuerint, vindictamq; popoſcerint, dicemus eos potius eſſe culpabiles, qui cuſtodiam non

habuerint

habuerint filiarum. Oportet enim Beniamitis iram cedere, qua iam circa eos vsi sumus immensa. His itaque consentientes, decreuerunt Beniamitas raptu nuptias celebrare. Instante vero festiuitate, illi quidem ducentiviri determinantes ciuitatem per vineas & loca, in quibus se latere credebant positi, insidiabantur virginibus venientibus. Illæ autem cum lusu, nihilq; metuētes, sine custodia properabant. Tunc illi surgentes, tenuere dispersas. Et hoc modo ducentes vxores, ad opera se terræ dederunt, studentes vt ad secundam felicitatem denuo remearent. Hoc itaq; modo tribus Beniamin quum pene tota periisset, Israelitarum sapientia reparata est. Floruit itaque repente & opulentiæ magnitudine, alijsq; rebus ditata est. Hoc itaq; bellum ita sedatum esse dinoscitur.

Quomodo post afflictionē, Israelitę rursus impie agentes, opprimūtur à Chananæis, & à Cusardo rege assyriorum, cui seruierunt annis octo, sed postea libertas eis restituta est per Cenez, principantem annis quadraginta. Cap. VII

HOrum vero similia etiam tribum Dan ex huiusmodi causa contigit sustinere. Quum Israelitæ bellorum iam studium reliquissent, & ad opera se terræ dedissent, Chananæi contemnentes eos, nec aliquid se ab eis pati credentes, suum collegerūt exercitum, firmam habentes spem, quasi Hebræos affligerent, & de cætero ciuitates licenter inhabitarent: currusq; faciebant, exercebā tur armis, & vrbes adinuicem sibi consentiebant. Et de tribu quidem Iuda Ascalonam ciuitatem. & Accaron abstulerunt, & alias multas in campestribus cōsti tutas, & ipsos Danitas in montana fugere compulerunt, nec paululum eis locum in campestribus relinquentes. Et dū illi nec ad bellandum essent idonei, nec terram sibi iam sufficientem haberent, miserunt de suis quinq; viros ad loca mediterranea, qui terram inspicerent, in qua habitare de cætero possent. Illi autem non procul à monte Libano, & iuxta Iordanis fontes, circa maximum campum Sidonis ciuitatis viam trium dierum perambulantes, contemplantesq; terrā bonam & nimis vberrimam, significauerunt eis. Quo cum exercitu procedētes, ędificauerunt illic vrbem, Dan cognominatan ab vno filiorum Iacob, ex quo ipsa tribus appellata videbatur. Israelitis autem, & quum iam essent in labore difficiles, & quod in diuinitatis cultu deficerent, aduersa proueniebant. Nam dū fuissent à sua conuersatione transgressi, ferebantur ad libidinem, vt pro sua viuerēt voluntate: ita vt imminentibus Chananæis, malis omnibus implerentur. iratus est eis igitur deus, & felicitatem, quam innumeris laboribus acquisierant, propter epulas amiserunt. Castra siquidem contra eos agente Cusardo rege Assyriorum, multi pugnantes perierunt, & obsessi fortiter capti sunt: quidá vero propter timorem sponte se illi contradiderunt, & maiora quàm possent tributa imposita sibimet exoluebant, & diuersas iniurias perferebant per annos octo, post quos hoc modo liberati sunt. Cenez quidam de tribu Iuda, vir industrius, prudentiaq; fortissimus, respōso sibi dato, ne despiceret Hebræos in necessitate huiusmodi constitutos, sed potius reducere eos ad libertatem auderet, paucos quosdam in his laboribus præceptis diuinis adhibens sibi, quibus tunc in illis rebus positis aut pudor esset, aut quos spes confidentiæ nimis aueret, primum quidem Cusardi castra disrupit. Quumq; plurimi Hebræorū ad certamen accederent, eo quod bene eis prior confidentia processisset, cum Assyrijs congressi sunt: eosq; valde persequuti Euphraten transmeare coegerunt. Cenez autem quum ipso opere fortitudinis suæ prębuisset effectum, principatus accepit honorem, vt populum iudicaret, in quo scilicet quadraginta annis conuersatus est.

Iud. 1. 2. 3

Ciuitas Dan conditur

Cusardus rex Assyriorum castra ponit contra Hebreos

Quomodo rursus populus Israel annis decem & octo seruiuit Moabitis, & à quodam Aoth nomine, à seruitute liberatus est, eo principatum annis octoginta tenente. Caput VIII

HOc autem moriente, denuo res Israelitarū sine principe vexabantur. Et dū honorē deo nō ferrent, nec legibus obedirent, magis ac magis afflictionibus

Iudicum 3

nibus ſubiacebant, vt Eglon rex Moabitarum deſpiciens inhoneſtam conuerſationem eorum, bellum eis inferre præſumeret, & multis eos prælijs obtineret ac ſubderet, & omnem poteſtatem eorum prorſus humiliaret, eosq; iuberet tributa perſoluere. Conſtituens autem ſibimet regnum in Hiericho, nihil mali reliquit, quod populo non impoſuit: eosq; ad inopiam vſque perduxit annis decē & octo. Miſertus autem deus in his quæ patiebantur, & eorum ſupplicationibus inclinatus, ab iniuria Moabitarum hoc modo eos eripuit. Quidam iuuenculus nomine Aoth, de tribu Beniamin, ex patre Gera, audaciaque fortiſſimus, & corpore ad opera exercenda robuſtus, in lęua manu maximam fortitudinem habens, quum in Hiericho habitaret, Eglon regi factus eſt notus, muneribus eum placans; ita vt per hæc etiam cæteris qui erant circa regem charus exiſteret. Aliquando autem cum duobus famulis munera regi ferens, latenter gladio in dextro fœmore ligato introibat ad eum. Erat autem æſtatis tempus. Quumq; iam dies medius eſſet, regiæ quieſcebant cuſtodiæ, & propter æſtum, & cunctis ad prandia recedētibus. Quum ergo iuuenculus Egloni munera præbuiſſet, commoranti in quodam loco caloris temporibus opportuno, eius ſecretum petijt. Aderant autem ſoli famuli regis. Quumq; rex famulos abire iuſſiſſet, & quum Aoth loqueretur, & ſederet ſuper ſolium ſuum, & Aoth terror ingreſſus fuiſſet, ne eum fortiſſime percutere non valeret, relaturum ſe ei ex dei præcepto ſomnium dixit. Quumq; ille lætus pro ſomnij recitatione de ſolio ſurrexiſſet, Aoth eum in corde percuſſit: & gladium derelinquens, egreſſus eſt, & clauſam ianuam dereliquit. Miniſtri vero quieſcebant, credentes regem in ſoporem conuerſum: Aoth vero Hierichuntinis latenter hoc indicans, exhortabatur eos, vt ſuam defenderent libertatem. At illi gratiſſime hoc audiētes, tubis vtebāntur Mos enim patrius eſt, his populum conuocari. Miniſtri itaque Eglon diu quæ ei contigerant, ignorantes, quum iam ad ueſperaſceret, metuentes, ne quid ei inopinabiliter accidiſſet, in eius cubiculum ſunt ingreſſi: eumq; mortuum comperientes, in ſtuporem conuerſi ſunt: & antequàm ſua caſtra colligerent, Iſraelitarū ſuper eos irruit multitudo. Et alij quidē repente perempti ſunt, alij in fugam verſi, tanquam in terra Moabitide liberandi. Erant autem peremptorum vltra decem milia. Viri autem Iſraelitæ prœoccupantes Iordanis tranſitum, eorum multos interfecerunt: & nullus eorum manus euaſit. Et Hebræi quidem hoc modo ab iſtorum ſeruitute liberati ſunt. Aoth autem ob hanc cauſam principatu honoratus à plebe, defunctus eſt, dum hanc poteſtatem per tempus octoginta tenuiſſet annorum, virtutumq; etiam præter hāc cauſam maxima laude dignus exiſtens. Et poſt hunc Sangar filius Anath electus ad principatum, primo anno vitam expleuit.

De quodam iuuenculo Aoth nomine

Eglon confoditur

Quomodo Chananęis eos in ſeruitutem redigentibus, per annos viginti, liberati ſunt per Barachum & Deboram prophetiſſam, qui eorum principes fuerunt. Caput IX

Iudicum 4

IGitur Iſraelitæ calamitates quas paſſi fuerāt: non colendo deum, nec legibus eius obediendo, correptionem non aſſignantes dei, antequàm a Moabitarum ſeruitio reſpirarent, à rege Chananęorum Iabin nomine ſubiugati ſunt. Hic autem ortus quidem videbatur de ciuita Aſorte, quæ poſita eſt ſuper paludem Samachonitidem: habebatq; armatorum tercentum milia, equitum decem milia, curruum tria milia poſſidebat. In hac itaque militia dux erat Siſara, apud regem honore primus. Qui conueniens ad Iſraelitas, vehementer afflixit, itavt tributa eis imponeret. Qui viginti quidem annis hæc ſoluere paſſi ſunt, quū nec ipſi per infelicitatem ſuam ſaperent, & deus maiori tempore eos dominari vellet propter eorum iniurias & ingratitudines nimis multas. De cætero autem temperantes à malis ſuis & agnoſcentes has calamitates ſibi pro legum contemptuve niſſe: quandam prophetiſſam nomine Deboram, quod nomen Hebraica lingua ſignificat apem, rogauerunt, vt deprecaretur deum, quatenus miſericordiam haberet eorum, nec deſpiceret eos à Chananæis oppreſſos. Deus autem annuit

eorum

eorum ſaluti,& ducem elegit de tribu Neptalim Barachum: quod nomen coruſcationem Hebræa lingua ſignificat. Euocans igitur Debora Barachum, iuſſit eum eligere decem milia,& ad hoſtes procedere: præſumebat enim prædicente deo,& victoriam promittente. Quumq; Barachus dixiſſet,non ſe exercitum fore ducturũ,niſi & illa quoque vna procederet,irata dixit: Tu quidem cedis mulieri dignitatem quam deus tibi contulit,ego vero non refutabo. Et congregãtes decem milia virorum,caſtrametati ſunt apud Thabor montem. Quibus Siſara.rege præcipiente,obuiam venit:& non procul ab eis caſtra fixit. Quumq; Iſraelitæ & Barachus obſtupeſcentes multitudinem hoſtium de fũga iam cogitarẽt,Debora retinebat eos,& ipſa die dimicare pręcipiebat,victoresq; eos deo auxiliante pollicebatur. Congreſſis ergo atque permixtis,eis imber magnus influxit. Et aqua nimia ſimul & grando,& pluuia in faciem Chananæorum verſa,& ventus eorum aſpectibus imminebat,ita vt arcus eorum & fundibulæ inutiles fierent,& armati præ frigore vti gladijs non valerent. Iſraelitas vero tempeſtas immiſſa poſt terga,minus nocebat: quia auxilio dei ſumebant valde fiduciam! & hoſtes in medium circundantes,multos eorum interfecerunt. Et alij quidem ab Iſraelitis exterriti ſunt,alij vero equis excuſſi proprijs,ceciderunt: ita vt etiam multi eorum concultati curribus,morerentur. Siſara vero exiliens de curru,quum videret fugam exercitus ſui factam,fugiẽsque venit ad mulierem quã dam Cenęitarum, nomine Iahel. Quem rogantem vt cælaret eum, ſuſcepit:& petenti poculum lactis,dedit. Erat enim fatigatus. Et quum nimis bibiſſet,conuerſus in ſomnum eſt. Illa vero dormienti ferreum clauum per tempus immiſit: & cum malleo percuſſum ad terram vſque depoſuit:& hominibus Barachi poſt paululum venientibus,eum oſtendit terræ confixum. Sic ergo victoria conſtitit ſecundum ea quæ à Debora dicta ſunt, vt per mulierem hic triumphus accideret. Barachus autem agens exercitum ſuper Aſorte, obuiam venientem interemit Iabin:& cadente principe,ciuitatem vſque ad fundamenta deijciens, princeps fuit Hebræorum per quadraginta annos.

Quomodo pugnantes Amalechitæ contra Iſraelitas vicerunt: eorumq; prouinciam afflixerunt annis ſeptẽ: quos liberauit dominus per Gedeon, qui ſuper populum annis fuit quadraginta. Caput X

EOdem itaque tempore moriente Baracho & Debora, poſt hæc Madianitę rogantes Amalechitas & Arabes,caſtrametati ſunt ſuper Iſraelitas: & cõgreſſos ſibimet viri pugnaces interemerunt: eosq; manibus alligantes, cuncta deprædabantur. Hoc autem facientibus illis per annos ſeptem, Iſraelitarum populus per montana collectus eſt,& campeſtria dereliquit, foueas quaſdam & ſpeluncas facientes,in quibus fugientes ab illis poſſent quodammodo liberari. Nam Madianitæ æſtatis tempore agentes exercitum,per hyemem Iſraelitas colere terram permittebant, vt laborantes comprimere facillime poſſent. Erat igitur fames,& ciborum maxima difficultas, Tũc ergo conuerſi ad dei preces Hebræi,vt eos eriperet,exorabant. Gedeon autem Iaſi filius de tribu Manaſſe,paucos manipulos ſpicarum ferens,latẽter eos terebat in torculari,quum metueret hoc publice in area facere propter hoſtes. Tunc viſio apparuit ei in forma iuuenculi,dixitq; eum felicem & charum deo:& hoc eſſe maximum eius propitiationis indicium,eo quod tunc vteretur pro area torculari: Quumq; præciperet eum fiduciam habere,& feſtinare,quatenus defenderet libertatem, ille hoc impoſſibile ſibi eſſe dicebat,quando & tribus ex qua eſſet multitudine priuaretur,& puer eſſet ad tantarum rerum opus infirmior. Deus autem quod deerat,ſe impleturum eſſe dicebat,eoque duce Iſraelitis ſe victoriam præbiturum. Et quum hoc Gedeon quibuſdam iuuenibus enarraſſet, creditumque fuiſſet ei,& repente ad certamina decem milium virorum videretur præparatus exercitus, aſtitit Gedeoni per ſomnium deus, & imbellem naturam hominum ſibi placere declarauit: & quod eſſet fortitudine præcipua, recitauit, vt victoriam non

Iudicum.6

Quomodo populum ab Amalechitis liberauerit Gedeon

Iudicum.7 sibi,sed deo proprie reputarent,& tanquam si multo dignoq; hoc gereretur exercitu:& crederent certo,quia eius auxilio victoriæ opus fuisset impletum:præcepitq;,vt circa medium diem in solis ardore ad fluuium venire faceret exercitum: & eos quidem qui inclinati biberent,magnanimos æstimaret:qui vero cum festi natione turbaque biberent,eos crederet hostium formidine detineri. Et quum Gedeon secundum iussionem dei hoc adimplesset, trecenti viri reperti sunt,qui aquam manibus cum timore & turba lamberent.Dixitq; deus, vt istos ducens, hostes adiret. Posuerunt itaque castra super Iordanem, die altera transituri.

Trecenti aquã manibus biberunt Et quum Gedeon cum timore consisteret die quo ei prædictum fuerat, vt nocte hostes inuaderet,volens cum deus à formidine reuocare,præcepit,vt sumẽs vnũ militem iuxta tabernacula Madianitarum accederet,ab eis consilium belli confidentiamque sumpturus. Obediens autem & sumens proprium famulum nomine Phara,accedensq; ad quoddam tabernaculum,inuenit vigilantes in eo, & iuuenculum aliquem suo commilitoni somnium recitantem, ita vt Gedeon audiret.Erat enim huiusmodi visio quam dicebat,quasi vidisset panem hordeaceũ, qui pro vtilitate sua incomestibilis esset hominibus,per exercitum reuolutum,regis apprehendisse tabernaculum,nec non & cætera deiecisse.Ille vero visionem interitum exercitus significare prænunciauit, dicens vnde etiam ei hoc videretur:Omne,inquit,semen quod vocatur hordeaceum,constat esse vilissimum, & inter omnem populum Israelitæ videntur abiecti genus hordei,& apud Israelitas nunc Gedeon exultat,& eius exercitus. Quod vero panem te videre dixisti qui tabernacula nostra vastauit,metuo ne deus contra nos Gedeoni victoriam condonarit. Gedeon autem somnium audiens spem magnam habuit,pariter & fiduciam:iussitque suos armari,narrans eis etiam hostium visionem. Illi vero in his quæ dicta fuerant præparati sunt,& circa primam vigiliam Gedeon suum deducebat exercitum in tres diuisum:portabantque cuncti vacuas pharetras & lampades ardentes,quatenus grauis hostibus videretur inuasio:& in dextra manu cornua ferebant,quibus pro tubis vtebantur. Multum itaque locũ hostium tenebat exercitus,habebatque multitudinem camelorum,& secundum gentium morem pascentes,in vno circuitu erant omnes. Hebræis autem prædictum fuerat,vt dum venissent circa hostium castra:signo dato,tubis canerent: pharetras que concutientes cum lampadibus,impetum facerent, cum laudibus iubilantes, quod victoriam deus Gedeoni conferret. Quod quum fecissent,turba comprehendit homines adhuc dormientes(erat enim nox)& hoc deus fieri ita præceperat:suntque perempti pauci quidem ab hostibus, plurimi vero à semetipsis, eo quod linguis proprijs discordarent. Nam dum fuissent in turbam redacti, vnusquisque perimebat proximum, dum eum crederet inimicum: & facta est magna cædes. Fama vero victoriæ Gedeonis ad Israelitas perueniente, cuncti simul armati sunt,persequentes hostes:& comprehenderunt eos in quadam conualle scopulis valde circundata,quam transire non possent: & circunstantes occiderunt omnes, duosque simul reges Oreb & Zeb. Reliqui vero duces relictos milites colligentes,qui erant quasi octo & decem milia,castrametati sunt multo procul ab Israelitis. Gedeon autem labore non fessus,sed persequens cum omni exercitu,eisq; congrediẽs,hostes vniuersos funditus interemit: & reliquos duces Zerbin & Zarnon apprehendens,captiuos duxit.Mortui sunt in ea pugna Madianitarum & Arabum,qui eis solatia præbuerunt, quasi centum & viginti milia:multaque præda auri & argenti & vestium & camelorum, & subiugalium,Hebraicæ tunc est collata victoriæ. Gedeon autem veniens in Ephrem propriam regionem,occidit quoque Madianitarum reges. Tribus autem Ephrem ex qua erat Gedeon, quum grauiter ferret, quod cum eo minime dimicasset,exercitum super eum festinabat inducere:cur eis non indicasset quando hostes inuaserat Gedeon vero quum esset humilis animo & omni virtute summus, dicebat non se autoritatis suæ consilio præter eos contra hostes,

sed

ſed deo iubente, pugnaſſe: victoriam vero non minus eorum quàm ſui laboris eſſe fatebatur. His ergo ſermonibus eorum mitigans iram, plus Hebræis profuit quàm hoſtium præda, eosq; à præcipitio inteſtinæ ſeditionis eripuit. Iniuriæ tamẽ huius pœnam illa tribus excepit, quam ſcilicet opportuno tempore declarabimus. Gedeon itaque principatum ponere volens, coactus retinuit illum annis iugiter quadraginta, populi iura diſponens: & diuerſis ad eius iudicia concurrẽtibus, quæcunque dixiſſet, firmiſſime omnia ſeruabantur. Qui quum ſenex defũctus fuiſſet, in Ephrem regione ſepultus eſt.

Quomodo Abimelech filius Gedeonis ex concubina, mortuo patre arripuit principatum, interfectis cunctis fratribus ſuis, excepto vno: & de pœna quam exſoluit pro fraterna cæde. Cap. XI

IS habuit quidem filios liberos ſeptuaginta, plures enim habebat vxores: naturalem vero vnum de concubina Droma, nomine Abimelech, qui poſt mortem patris pergens in Sichen ad cognationem ſuæ matris vnde fuerat orta, & ſumens ab eis pecunias, quoniam iniquitatum magnitudine videbãtur inſignes, cum eis ad paterna quoq; tecta regreſſus eſt, & omnes fratres occidit, abſq; ſolo Ioathan. Hic enim fugæ beneficio eſt liberatus. Abimelech autem aſſumpta tyrannide, dominum ſe pro legitimis filijs in his quæ vellet facere, declarauit, quod vehementer iuſticiæ præſulibus erat acerbum. Igitur dum quodam tempore publica in Sichen feſtiuitas eſſet, cũctaq; illic multitudo cõſiſteret, frater eius Ioathan, quem fugiſſe prædiximus, aſcendens in montem Garizin, qui Sichimorum ſupereminet ciuitati, clamauit: & multitudine præbente ſilentium petijt, vt quod diceret, libenter audirent: factoq; ſilentio, dixit, quod arbores facto ſui cõſilio humana voce petiſſent ficum, vt ſuper eas regnaret. Qua denegãte, eo quod honore fructus proprij frueretur, nec alium quærere deberet extraneum, arbores rurſum cogitationem regni nõ reliquerunt. viſumq; eis eſt, vt honorem viti præberent. Sed & vitis eiſdem verbis quibus ficus vſa reſpuit regnum. Hoc ipſum facientibus & oliuis. Rhamnus, quam arbores petierant vt regnum ſumeret ſuper eas (hoc enim genus eſt inter ligna, quod habet ignem proferendi naturam) promiſit ſe regnum ſuſcipere, & inſigniter imperare, ita tamen, vt ſub eius vmbra requieſcerent. Si vero ei contraria forent, eius igne concremarentur. Hæc autem, inquit, non riſus cauſa dico: ſed quoniam multorum bonorum experti Gedeonis ea quæ nunc geruntur: deſpiciunt, videntes Abimelech principem hi qui meos cum eo fratres interemerunt, cum vtique nihil ab igne differat. Quumq; talia dixiſſet, abſceſſit, & habitauit latenter in montibus annis tribus, timẽs Abimelech Poſt non multum vero temporis Sichimitæ pœnitentes pro nece filiorum Gedeon, expulerunt abvrbe Abimelech, pariter & à tribu. Ille vero cogitabat affligere ciuitatem. Tempore vero ſuperueniente vindemiæ, metuebant colligere fructum, ne quid eis Abimelech faceret mali. Veniente vero ad eos quodã principe, Gaal nomine, cum armatis cognatisq; ſuis. Sichimitæ popoſcerunt ſibi ab eo præberi munitionem, donec vindemias congregarent. Quo eorum faciente petitionem, procedebant ad opus ſuum, & cum eis Gaal ſuos ducebat armatos. Quumq; fructus fuiſſet cum ſecuritate collectus, & canentes per ſingulos choros, Abimelech aperte iam præſumerent blaſphemare: ſed & principes inſidijs loca ciuitatis apprehendentes, multos Abimelech latenter interfeciſſent: Zebul quidam princeps Sichimitarum quũ eſſet extraneus Abimelech, ea quibus populum Gaal exacuebat, Abimelech miſſis nũcijs, indicauit: & monuit, vt inſidias poneret ante vrbem, ſeq; ſuaſurum dicens Gaal vt egrederetur de ciuitate. quo facto, irruere ſuper eum deberet Abimelech, & agere vt in eo ſe defenderet: & deinceps ſibimet populi amicitias collocaret. Quumq; Abimelech in inſidijs reſediſſet, & Gaal incaute cõmoraretur in ſuburbano, & cũ eo Zebul, videſ pauſatim armatos accedere, Gaal ad zebul ait. inſiſtere ſibimet viros armatos. Quo

Iudicumẽq;

Diſcordia inter Sichimitas & Abimelech

reſpondente,vmbraculum eſſe petrarum,quum magis appropinquarent,verius hoc aſpectu conſiderans,non vmbras eſſe,ſed virorum dixit inſidias. Reſpondensq; ad eum Zebul:Nonne,inquit, tu malitiam Abimelech accuſabas? Cur itaque tuæ virtutis magnitudinem non oſtendis,& cum eo pugna congrederis? Gaal vero turbatus,congreſſus eſt cum Abimelech:& ceciderunt quidem aliqui de eius armatis:ipſe vero fugi: in ciuitatem, vt alios euocaret. Et denuo zebul egit,vt Gaal expelleretur ex vrbe:accuſans eum,quaſi cõtra milites Abimelech mollior extitiſſet.Abimelech vero cognoſcens egreſſuros advindemiam denuo Sichemitas,loca circa vrbem inſidijs occupauit. Quibus procedentibus,tertia quidem pars exercitus apprehendit portas,vt ciuibus auferret ingreſſum:alij vero diſperſos interemerunt,&vbiq; cædes facta eſt: & ciuitatem ad fundamenta vſque ſubuertens,ſalq; ſuper eius ruinas ſeminans victor diſceſſit. Omnes itaq; Sichimitæ hoc modo perempti ſunt.Quicunquevero per prouinciam diſperſi pericula fugerunt, ſuper quandam petram munitiſſimam congregati morabãtur. Quumq; in ea morari niterentur, voluntatem eorum Abimelech prænoſcẽs, ſuper eos cum exercitu venit:collectisq; de ſylua lignis,iuſſit vt hæc etiam exercitus faceret vniuerſus.Velociter autẽ ſaxo circundato lignis,ſubiectus eſt ignis: & flamma ſurgẽte,nullus ex eo ſaxo defugit,ſed vnà cum vxoribus & filijs ſunt extincti:viri quidem circa mille & quingenti,reliqua vero nimia multitudo.Et Sichimitas quidem huiuſmodi calamitas interemit. Quibus hæc afflictio nata eſt,eo quod ſuper virum ſibimet vtilẽ,eiusq; genus mala talia protuliſſent. Abimelech autem Iſraelitas malis Sichimorum perterrens,pręſumebat etiam maiora retentare,& nequaquam violentiæ ſuæ modum imponere,donec perderetvniuerſos.Veniebat ergo ad Thebes, & ciuitatem quidem facto diſcurſu cœpit. Quumq; eſſet in ea maxima turris,in qua vniuerſi confugerant, obſidere hãc volens,dum proxime veniſſet ad murum,ſumens mulier quędam fragmentum molæ,caput eius repente percuſſit.Qui dum cecidiſſet ſaucius,armigerum rogauit, vt eum occideret,ne mors eius opus mulieris eſſe videretur.Et ille quidem præceptum fecit. Abimelech autem huiuſmodi pœnam pro fraterna morte, & his quę in Sichimitas præſumpſiſſe probabatur,exoluit. Hæc ergo calamitas ſecundum diuinationem Ioathanvidetur impleta.Exercitusvero qui cum Abimelech fuit,eo cadente diſperſus diſceſſit ad propria.

Quomodo Iſraelitæ relinquentes legem dei, opprimuntur ab Ammonitis, quos liberauit dominus per Iephthe Galaaditem,qui tenuit principatum per ſex annos. Caput XII

Iudicum.10 ISraelitarũ vero principatũ poſt eum Iaer Galaadinus ex tribu Manaſſe percepit,vir & in alijs felix:& filios bonos habẽs triginta numero,& in equitatu pręclaros,& principatũ ciuitatũ Galaadinarũ habẽtes.Hic duob⁹ & viginti annis obtinẽs principatũ, ſenex defunctus eſt: & ſepulturã in Camon Galaadinorum ciuitate promeruit.Res equidẽ Hebræorum ad inhoneſtã vitam,& iniuriam dei legumq; ferebãtur.Quos Ammonitæ deſpicientes & Palæſtini, magno exercitu prouinciã deuaſtabant: omnẽq; regionem trãs Iordanem detinentes, reliqua comprimere præſumebãt.Hebræi vero malis afflicti,ad ſupplicationes dei cõuerſi ſunt,& ſacrificia celebrabãt,rogãtes eum,vt placat⁹ eorũ precibus, ab ira quieſceret. Deus vero placatus,eis ſuum conceſſit auxiliũ.Igitur Ammo
Iudicum.11 nitis caſtrametantibus in terra Galaadinorũ,prouinciales occurrerunt,ammonẽte ſe gẽtis duce.Erat autem quidam nomine Iephthe,vir virtute paterna potens ad exercitũ diſpenſandũ,quem ſub mercede poſcebant. Ad hunc ergo mittentes,rogabant vt cum eis pugnaret,promittentes,vt ei cuncto tempore principatum exercitus ſui concederẽt.Ille vero nequaquã precibus obediuit, culpãs eos,quod nõ ei prębuiſſent auxilium,dũ iniuſticiã perpeſſus aperte fuiſſet à fratribus.Non enim conſanguineus eis erat,ſed peregrinus. Cuius vtique matrem propter amoris ardorem filijs ſuperinduxerat pater.Hũc ergo fratres expulerãt

deſpicientes

deſpicientes eius infirmitatem. Et ob hoc in prouincia Galaaditica morabatur: & omnes de longe ad ſe venientes, ſub mercede propria retinebat. Illis vero ſupplicantibus, atq; iurantibus, omnem principatū ſe ei fore præbituros, tandem ali quando conſenſit: & velociter diligentia rerū habita, in vrbe Maſphat exercitu conſtituto, legationem miſit ad regem Ammonitarum, cauſam eius inuaſionis accuſans. Ille remittens, potius Iſraelitarum accuſabat egreſſum ex Ægypto: petebatque, vt ab Amorræa recederent, quaſi patrū eius à tempore antiquo fuiſſet. Cui reſpondens Iephtæ, ait, quod irrationabiliter progenitores Iſraelitarū de Amorræa culparet, ſed potius eis gratias agere deberet pro Ammonitide terra ſibi conceſſa: quod dum poſſibile fuiſſet ſecundum Moſi iuſſionem vt eam tollerent, iſti eos illic degere permiſiſſent, quam poſt annos trecentos dei auxilio re parauerant, ob quam rem pugnaturum ſe fore dixit. Et hæc quidem effatus, legatos abire permiſit. Ipſe vero deum pro victoria deprecatus, & ſacrificium promittens, vt ſi viuus reuerteretur, quicquid ei prius occurreret, immolaret, cōgreſſus copioſe vicit, & occidens hoſtes, per ſequutus eſt vſque ad Ammonitidem ciuitatem, Et inde digreſſus in Ammonitem, multas vaſtauit vrbes, prædamque collegit, & à ſeruitute domeſticos liberauit, quam decem & octo ſuſtinuerant annis. Reuerſus autem, calamitatem incurrit, nullo modo priſcæ felicitatis æqualem. Nam ei filia vnigenita & virgo, tunc primitus quum veneràt, occurrit. Qui grauiter ingemiſcens magnitudine tanti doloris afflictus, filiam ſibi obuiā veniſſe culpabat, quam ſacrificandam deo deuouerat. Quæ tamen illo caſu non doluit, pro patris victoria & ciuium libertate moritura. Petijt autem duos mēſes ſibi concedi, vt iuuentutem ſuam cum ciuibus lamentaretur, & tunc votum perferret. Quo tempore tranſeunte, filiam pater immolauit: nec legitimum faciens holocauſtum, nec deo charum: nonvtique deliberans apud animum ſuum, qualis apud cæteros huius facti cauſa videretur. Igitur quum tribus Ephrem ſuper eum exercitum niteretur inducere, eo quod bellum Ammonitarum eis non indicaſſet: ſed voluiſſet ſolus & prædam habere & gloriam: hoc modo ſatisfaciebat, dicens, quod primo quidem non eos latuiſſet cognatorum oppreſſio, ſed etiā vocati ad auxilium, non veniſſent, quum oporteret eos ante preces occurrere. Deinde dicebat, quod hoſtibus quidem iniuſte pugnātibus non præſumerent reſiſtere, poſtea vero cognatis inferre bella tentaſſent: & interminatus eſt, ſi non temperarent à talibus, deo auxiliante ab eis pœnas exigeret. Quibus dum ſatisfieri non potuiſſet, ſed contra eum cum exercitu à Galaadina terra venientes, pugnarent, amplius eorū dilatauit interitum, & perſequens fugientes, & præoccupans exercitu præmiſſo vada Iordanis, pene quadraginta duo milia virorum occidit. Ipſe vero quum principatum tenuiſſet ſex annis, defunctus eſt, & ſepultus in Sebech patria ſua, quæ eſt in terra Galaaditide. Mortuo vero Iephthe, tenuit principatum Abſanis de tribu Iuda ciuitatis Bethlehem. Hic filios habuit nonaginta maſculos, & reliquas virgines: quos omnes dimiſit viuos, filias viris tradēs, & filijs dans vxores. Qui dum nihil egiſſet in ſeptem annis, ſermone & memoria dignum, in ſenectute defunctus eſt, & ſepulturam in patria ſua promeruit. Igitur Abſane ita moriēte, neque is qui poſt eum decem annis habuit principatum, nomine Elon, de tribu Zabulon, aliquid egit virtute præcipuum. Poſt hunc Abdon Hilonis filius, de tribu Ephraim, ciuitate Pharathonitarum exiſtens, principatum habuit, qui pro ſola eruditione poterit habere memoriā, nullumq; opus propter pacem rerumq; licentiam nec ipſe clarum exercuit. Hic autem filios habuit quadraginta, & alios ex eorum ſemine deſcendentes, triginta, erantque ſimul omnes ſeptuaginta in equis exerciti. Quos omnes ſuperſtites delinquens, in ſenectute defunctus eſt, & inopinabilem in Pharathone promeruit ſepulturam. Hoc autem mortuo, Iſraelitis Palæſtini præualuerunt, ita vt ab his per quadraginta annos tributa perciperent: à qua ſeruitute hoc modo liberati ſunt.

Votum Iephthe temerarium

De filia Iephthe

Iudicum 12.

Poſt Abſanen Elon

Prænunciatio natiuitatis Samſon, & fortitudo eius, & quantorum malorum autor fuerit Palæſtinis. Caput XIII

Iudicum 13 QVidam Manue de tribu Dan, inter paucos egregius, & patriæ ſine dubio primus, habuit vxorem forma pulcherrimam, & quæ inter centum cõprouinciales fœminas eminebat. Et quum filios non haberet, grauiter ferẽs, deum pro chara ſucceſſione rogare cœpit, in ſuburbano ſuo in cãpo maximo frequenter ad veniẽs cum vxore. Erat autem & nimius in vxoris amore, & ob hoc ſine temperatione zelotypus. Et quũ quadam die mulier eſſet ſola, apparuit ei angelus dei, pulchro iuueni ſimilis & procero, eiq; maſculum filium futurũ dei prouidentia nunciauit, qui foret optimus, & fortitudine præcipua clarus, à quo creſcentes Palæſtinos comprimendos aſſeruit: monuitq; vt eius comæ minime tonderentur, nullumq; potum niſi atque deo præcipiente, eſſe bibiturum. Et quum hæc dixiſſet, abſceſſit. Illa vero marito venienti indicauit angeliviſionẽ, admirando iuuenis pulchritudinem atq; proceritatem, ita vt ille zelatus in eius laudibus obſtupeſceret, & ſuſpicionem quaſi de extraneo eius amore conciperet. At illa volens irrationabilem eius triſtitiam mitigare, rogauit deum, vt angelum denuo deſtinaret, quatenus maritus inſpiceret. Et iterum per dei gratiam angelus venit in ſuburbano illorum, & apparuit mulieri viro remoto. Quem rogabat, vt ſubſtineret donec maritum adduceret: permittẽte angelo, Manue vocatus aduenit. Quem quum vidiſſet, nec tunc à ſuſpicione ceſſauit: rogauitq;, vt quæcunq; vxori eius dixerat, illi pariter declararet. Et quum dixiſſet angelus, ſufficere vt noſſet illa quæ dixerat, rogabat eũ, vt ei manifeſtaret quis eſſet: quatenus filio nato, gratias ei & munus offerrent. Illo autem dicente, quod nihil horum indigeret, nec ob hanc cauſam futuium eis filium nunciaret, petijt vt expectaret, quatenus ei aliquod munus offerrent. Qui dum primitus non annuiſſet, poſtea eo precibus inſiſtente, conceſſit, vt aliquid ei dono daret. Tum Manue occidens hœdũ, eumq; coquendum vxori præbens, attulit ei. Dum geſtum hoc fuiſſet, præcepit vt poneret ſupra ſaxum, & panes & carnes abſque vaſis. Quo facto, virga quam tenebat angelus tetigit carnes, & igne protinus emicante, carnes cum panibus ſunt abſumpti, Tunc angelus ſuper fumum, quaſi in curru, eis ad cœlum aſcendere videbatur. Quumq; Manue metueret, ne quid ei propter viſionem dei proueniret aduerſum, eum vxor vt confideret, confortabat, & pro ſua vtilitate deum ſe vidiſſe, fatebatur. Quum ergo concepiſſet, cuſtodiam habuit mandatorum: natumq; puerum appellauit Samſon, quod nomen ſignificat robuſtum. Creſcebatq; puer velociter: & tam per abſtinentiam ciborum, quàm capillorum remiſſionem propheta iam futurus agnoſcebatur. Hic itaque veniens cum parentibus ad Thamna Palæſtinorum ciuitatem, dum celebraretur ibi feſtiuitas, virginem prouincialium concupiuit, rogauitq; parentes vt ei puellã peterent in vxorem. Quibus negantibus, eo quod eſſet de alienigena gente progenita, deumq; dicentibus ei nuptias Hebræas congruas præbiturum: vicit eius petitio vt ei virgo deſponſaretur. Dumque frequenter ad eius parentes iret, occurrit leoni: & quum eſſet inermis, tenens eum manibus ſuffocauit, & in ſylua interiore extra viam proiecit. Rurſumque dum iret ad puellam, inuenit examen apum, fauum mellis in leonis illius ore feciſſe: & tollens exinde tres fauos mellis, cum donis reliquis quæ portabat puellæ contradidit. Quumq; Thánitæ omnes eſſent in epulis nuptiarum, metuentes fortitudinem iuuenis, triginta circa eum pubertate præceſſos cõſtituerunt: ſermone quidem velut ſocios futuros, opere vero cuſtodes: ne quid vellet forte committere conuiuiorum ſocietate creſcente. Quumque in luſu conſiſteret, qualia ſolent tali tempore prouenire. Samſon ait: Proponam vobis parabolam, & ſi ſolueritis mihi ſeptem diebus propoſitam quęſtionem, lineas ſingulas & ſtolas totidem propter honorem veſtræ ſapientiæ me dante percipietis, & cum hac largitate gloriam quoque & lucrum ſapientiæ poſſidebitis: Illisque petentibus vt diceret, ait, Qui cuncta vorat,

Natus Samſon

Iudicum 14

Samſon leonẽ ſuffocat

ctavorat,cibum genuit de ſemetipſo ſuauem, licet ipſe ſit nimis inſuauis. Illis autem per tres dies quęſtionem non valentibus inuenire, & dicentibus puellæ, vt à viro cognoſcens,eis annunciaret,cui etiam minati ſunt incendium,niſi hoc ſtuderet implere,Samſon puellæ roganti vt diceret,primũ quidẽ reſtitit. Quum q; illa nimis inſiſteret,& ad lachrymas peruenisſet,& indicium hoc eſſe querere tur,quod eam Samſon minus amaret:indicauit ei quemadmodum leonem inter feciſſet,& quomodo apes in ore eius inueniens,tres fauos mellis portaſſet ei. Et ille quidem nihil doloſum metuens,omnia declarauit:illa vero ſermonem hũc petentibus rurſus,expoſuit. Septima vero die,quum tempus eſſet,vt propoſitam exoluerent quęſtionem,antequàm ſol occumberet conuenientes, dixerunt, neq; à leone comprehenſis quicquam inſuauius eſſe , neq; dulcius vtentibus melle. Quibus Samſon reſpondit: Nec quicquam aliud muliere doloſius, quæ vobis meum expoſuit verbum. Et illis quidem dedit quęcũq; promiſerat, facta pręda Aſcalonitarum qui ei pariter occurrerunt:nã & iſti Palęſtini ſunt. Illas vero nuptias refutauit:& puella quidem quæ eum prouocauit ad iracundiam,duxit eius amicum. Pro qua iniuria exaſperatus Samſon, deliberauit vt Palæſtinos omnes cum ea affligeret. Quumq; eſſet tempus æſtatis,& fructus meſſium prę paratus aſtaret,comprehendens trecentas vulpes,& caudis earum ligans arden tes lampades,dimiſit in meſſes Palæſtinorum: & hoc modo eorum depopulatus eſt fructus. Palæſtini vero ſcientes eſſe opus Samſon, & cauſam pro qua talia perpetraſſet,miſerunt principes in Thamna,vxoremq; eius cum parentibus ſuis peremerunt,tanquam qui mali huius authores exiſterent. Samſon autem quum multos in Palæſtinorum campeſtribus occidiſſet,habitabat in Ethan : eſt enim ſaxum valde munitum in tribu Iuda. Palæſtini ſiquidem contra tribum Iuda caſtrametati ſunt. Illis vero dicentibus non ſibimet inferri iuſte ſupplicium pro pter delicta Samſon,dum vtiq; tributa perſoluerent,dixerunt,vt ſi nollent hæc pati Samſon contraderent alligatum. Qui volentes euadere venerunt ad ſeceſ ſum vbi Samſon habitabat,cum tribus milibus armatorum : et culpantes eum pro his quę contra Palæſtinos viros egerat, qui poſſent omni generi Hebræorũ calamitates inferre,rogabant vt deſcenderet,quatenus eum ditioni illorum cõ traderent,poſcebantq; vt hoc ſponte perferret. Qui quum iuſiurandum accepiſ ſet,quod nihil ei plus fieret,quàm vt hoſtibus traderetur:deſcendens de ſeceſſu, ſemetipſum contribulium ſuorum poteſtati contradidit:ibiq; eum duobus funi bus alligantes,ducebant vt traderent Palæſtinis. Et quum in quendam locum veniſſent,qui nunc Maxilla nuncupatur,propter fortitudinem quæ in Samſon videbatur effecta,quum nomen primitus non haberet:non procul Palęſtinis ca ſtrametantibus , & occurrentibus eum gaudio & clamore,tanquàm ea quæ cu piebant,deſiderabiliter adimpleſſent,diſrumpens vincula Samſon,& arripiens aſini maxillam,quæ in pręſenti iacebat,in hoſtes inuectus eſt,& percutiens eos cum maxilla,quaſi mille quidem peremit,alios vero turbatos in fugam vertit. Samſon igitur pluſquàm oportebat exultans,nõ dei cooperatione credebat hoc factum,ſed ſuis virtutibus aſcribebat,eo quod per maxillam alij quidem hoſtiũ ceciderunt, alij vero in fugam ſunt verſi. Quem dum ſitis fortiſſima tenuiſſet, conſiderans quod nihil eſt virtus humana,& dei cuncta eſſe teſtatus, rogabat, ne propter hæc iraſcens,eum traderet inimicis,ſed vt potius illi auxilium in ne ceſſitate conferret,& à malis eriperet. Cuius precibus miſertus deus, fontem circa quandam petram de aſini maxilla ſuauem copioſumq; produxit. Vnde Sam ſon ipſum locum vocauit, Maxillam, & hactenus hoc nomine nuncupatur. Poſt hanc pugnam Samſon decipiens Palæſtinos,venit in Gazam,& in quodã diuerſorio morabatur. Agnoſcentes ergo Gazæ principes eius præſentiam, fe cerunt inſidias ante portam,vt egrediens non lateret. Samſon vero dum hoc co gnouiſſet,circa mediam noctem ſurgẽs,eruit portas:ipſasq; clauſuras ſimul & vectes,& alia earum ligna ſuper humerũ tollens,& ſuper montẽ Hebron defe-

Quæſtio Samſonis

Iudicum.15.

De trecentis vulpibus.

Ind.16.

rens,collocauit. His ita gestis,trãscendebat iam leges patrias. & edicta propria requirebat,mores imitando peregrinorum,quod ei initium malorum fuit. Cõcupiscens enim mulierem meretricem,nomine Dalilam,apud Palæstinos habitantem,cum ea degebat. vnde tunc iudices Palæstinorum venientes ad eam,promissionibus astrinxerunt,vt à Samson disceret,quæ causa fortitudinis eius esset,per quam vinci non posset. Illa vero circa potum & huiusmodi consuetudines constituta,dum miraretur eius actus,artibus agebat vt agnosceret, quemadmodum tanta virtute præcelleret. Samson autem dum adhuc sapientia fortis esset, fallebat eam,dicens: Si septem vinearum palmitibus,qui adhuc flecti possunt : vinctus fuero,cunctis infirmior ero. Illa ergo tunc quidem tacuit,postea vero indicans principibus Palæstinis,cælauit aliquos militum intra domum,& dormientem Hebræum arctissime palmitibus alligauit: deinceps excitans eum,dixit insistere aliquos super eum. Ille ruptis palmitibus,tanquam contra inimicos nitebatur insurgere. Tunc mulier eo sibi loquẽte,grauiter se ferre dicebat,si propter incredulitatem fauoris sui,& tãquam non cælaturæ quod ei proderet,nollet edicere veritatem. Quumq; rogantem rursus falleret,dicens,septem sese funibus alligatum,perdere fortitudinem: dum & hoc quoq; faciens,nihil egisset,tertio alligari comas suas dixit. Quum vero neq; hoc facto vera⁊ inueniretur,nimiũ supplicanti ad vltimum,quum iam ei calamitas immineret,volẽs præstare,Dalilæ ait: Mei deus curam habet,& eius prouidentia natus,has nutrio comas, iubente deo,ne tõdear: mea siquidem fortitudo in harum augmentis est,Hoc illa cognoscens,abrasis crinibus eius,eum tradidit Palæstinis,quum iam non valeret ab eorum se inuasione defendere. Qui auferentes eius oculos,ligatum circunduci vbique fecerunt. Procedente vero tempore,coma Samson creuit: & dum esset festiuitas publica Palæstinis,& principes atq; nobiles simul epularentur in fano,cuius culmen duæ columnæ portabant,adductus est ibi Samson ad conuiuium, vt omnes ei illuderent. Ille crudelius hoc arbitratus,eo quod ab iniurijs defendere se nequiuerat,puero ducenti se persuasit,vt duceret eum: quo post laborem requiesceret,& post abiret quum eum ad columnas reclinaret. Vbi dũ aduenissent,commouit eas,simulq; cuncta destruxit: subuersisq; cum fano colũnis,tria milia hominum sunt extincta: inter quos & Samson vnà defunctus est,quum tenuisset principatum Israelitarum annis viginti. Dignum est igitur laudare virtutem & fortitudinem,& magnanimitatem huius viri etiam circa mortem,& iram quam vsq; ad finem sui contra hostes exercuit. Nam quod à muliere captus est: humanæ naturæ oportet ascribere,quæ est ad vitia facilis; virtutis vero eius coronam memorabilia necesse est habere præconia. Cuius cognati sumentes corpus, sepelierunt in Saraa regione cum cognatis suis.

Samson Palæstinus traditur

Post mortem Samson præfuit Israelitis Eli sacerdos: & de Noemi vxore Elimelech,seu de Ruth Moabitide,quam duxit vxorẽ Booz,pater Obed patris Iesse patris Dauid. Cap. XIIII

POst mortem vero Samson,præfuit Israelitis sacerdos Eli. Sub hoc prouincia eorum apprehendente fame. Elimelech quidam de Bethlehem ciuitate tribus Iuda,famem ferre non valens,vxorem suam Noemin,& filios ex ea natos,Chelion & Maalon sumens,migrauit in terram Moabitarum. Dumq; ei cuncta bene procederent,filijs suis Moabitidas dedit vxores: Chelion quidem Orphan, Maalõ autẽ Ruth. Trãsactis autẽ annis decẽ & octo,Elimelech & filij eius in breui defuncti sunt. Noemis autem amare ferẽs quod ei prouenerat, & desolationẽ charorum nõ sustinens filiorũ,propter quos & de patria sua videbatur egressa,rursus reuertebatur ad eã. Audierat enim quod iam prospera de ipsa regione nũciarentur. Cuius nurus disiungi ab ea nõ tolerabãt,sed nec ipsa refutãdo eas,secũ proficisci poterat euitare. Et quũ insisterent,exoptans feliciores nuptias eis,quã quibus fuerãt iã priuatæ,& filios,aliaq; bona cõferri,eas illic remanere poscebat,nec cũ ea debere proficisci in rebus incertis,& terrã propriã deserẽtes. Et

Ruth.1

tes. Et Orpha quidem mãsit. Ruth autẽ quum ei à se recedere persuadere nõ potuisset, sociam sibi duxit in omne quicquid emergeret, Veniente siquidẽ Ruth cũ socru in Bethlehem, Booz Elimelech cognatꝰ, suscepit eas. Et quũ Noemin nomine suo vocarent, ait illa: Iustius Maram me vocate. Significat enim lingua Hebraica Noemis quidem felicitatem, Mara autẽ dolorem. Ruth itaq; tempore messis egressa est, permittente socru, vt spicas colligeret: vt alimentũ haberent: venitq; in agrum Booz. Veniens autẽ post paululum Booz, videnscq; puellam, propter eam agri præpositũ requirebat. Ille vero dum iam ab ea primitur agnouisset, domino declarauit. Qui de fauore socrus atq; memoria mariti sibimet copulati gratias agens, & ei experimentum rerum bonarum exoptãs, spicas quidẽ eam colligere noluit: sed metere quicquid posset, & sibi portare permisit: præcipiens villico, vt nihil eam tollere prohiberet: prandiumq; & potum ei præbuit, dum messores hora competenti comederent. Ruth autẽ tollens ab eo alphita, socrui conseruauit, & vespere cum spicis ad eam venit, Seruauerat aũt ei & Noemi partes ciborum, quos ei vicini præbuerant. Narrauitq; ei Ruth ea quę illi dixerat Booz Quumq; illa indicasset quod cognatus esset, & propter pietatem ei suam prouidentiam exhiberet, rursus sequentibus diebus egressa est ad colligendas spicas cum ancillis Booz. Veniens autem non post multos dies Booz, quum iam esset messis hordearia maturata, ad aream propriam dormiebat. Hoc autẽ quum audisset Noemis, cogitabat quemadmodum cum eo Ruth collocare posset. Iudicabat enim vtile, si Booz Ruth haberet vxorẽ: misitq; puellam vt circa pedes eius dormiret. Illa vero dum in nullo nefas esse iudicaret, vt socrus suæ iussioni resisteret: veniens ad aream, tunc quidem latuit Booz profundissime dormientem. Excitatus vero circa mediam noctem, requirebat quæ esset. Illa vero suum nomen dicente, & petente vt tanquam dominus eam cubare permitteret, tunc quidem quieuit. Diluculo vero antequam ad opus famuli mouerentur, excitans eam, iussit, vt tollens hordei quantum posset, properaret ad socrum, antequam ibi dormisse videretur ab aliquibus dicẽs castitatem in talibus derogationibus esse seruandam: & maxime quando nihil perpetratur aduersum. De reliquis vero sic ait: Est mihi proximior genere qui te ducere possit vxorem: & si voluerit, necessarie sequeris illum: quo te repudiante coniugem, te ego secundum leges habebo. Hæc illa socrui referẽte, securitas eas tenuit: spem habentes, quod pro eis Booz de cætero cogitaret. Ille vero iam media die veniens in ciuitatẽ, & seniores colligens, mittens etiam, vocauit Ruth & cognatum. Quo veniente: Elimelech, inquit, & filiorum eius hereditatem tenes. Illo confitente hanc sibi proximitatis lege competere, Booz ait: Ergo nõ ex media parte oportet legum habere memoriam, sed vt secũdum eas vniuersa facias. Maalon enim vxor huc venit, & sui agri partem obtinere oportet vxorem eius secũdũ leges accipere. At ille Boox & hereditatem & vxorem cessit, quum & ipse cognatus esset defuncti, qui & vxorem iam se habere dixisset, & filios. Booz itaq; testificãs seniores, iussit mulieri vt eius calciamentum solueret secundum legem, & in faciem eius expueret. Quo facto, Booz Ruth duxi vxorem, eisq; post annum masculus es filius procreatus: quem Noemis sumens consilio mulierum, vocauit Obed, eo quod in eius seruitute nutriretur. Obed enim Hebraica lingua significat seruiens. Porrò Obed habuit filium Iesse, ex quo Dauid, qui regnauit, & principatum suis filijs perviginti, & vnam generationes virorum longo tempore dereliquit. Hæc quidem necessarie quæ de Ruth gesta sunt, explanaui, ostendere volens dei potentiam, cui possibile est ad dignitatis maximum culmen euehere quoscunq; voluerit: & ad quale perduxit etiam Dauid, huiusmodi ortum initijs.

Ruth.2

Ruth.3

Ruth.4

Booz Ruth duxit uxorem

Genealogia Dauid

De ortu Samuelis prophetæ: qui prædixit cladẽ Israeliticam, filiorumq; Eli sacerdotis perditionem. Caput XV

1 reg.1

Vita & mores filiorum Eli

HEbræi itaq; rebus eorum afflictione prægrauatis, bellum rursus ob huiusmodi causam habuerunt cum Palestinis. Eli sacerdoti erant filij duo, Ophni & Phinees,

Phinees, & circa homines iniurioſi, & circa diuinitatem impij, nullíq; iniquitati parcebant: & alia quidam munera oblatorum propter honorem ſibimet ſequeſtrabant, alia vero rapinæ modo tollebant: & mulieribus religionis cauſa venientibus contumelias inferebant: alijs quidem violentiam facientes, alijs vero perſuadentes donis, nihilq; eorum vita à tyrannide peſſima differebat. Quorum pater grauiter hæc ferebat. Populus autem quanto non ſperabat venturum dei ſuper eos fore ſupplicium, tanto vehementius gemiſcebat, Quumq; futuram cladem filiorum eius deus expoſuiſſet, & Eli & Samuel, qui illo tempore puer erat, tunc palam ſuper filijs habuit luctum. Volo itaq; primitus de propheta loqui, & poſtea de Eli filijs enarrare, nec non & infelicitatis cauſam, quam habuit populus Hebræorum. Helchana vir Leuita, inter medios ciues Ephrem ſortis exiſtens, & ciuitatem Ramatham inhabitans, duas vxores duxit, Annam, & Fenennam, ex qua etiam ei filij ſunt progeniti. Qui tamen Annam, quum eſſet ſine filijs, diligebat, Veniente vero cum ſuis coniugibus Helchana in ciuitatem Silon, vbi erat dei tabernaculum conſtitutum, ſicut prædiximus, dum earum vir per epulas vxoribus & filijs diſtribueret partes, Anna reſpiciens alterius mulieris filios circa matrem ſuam, deſcendit ad lachrymas: & eo quod non haberet filios, ea ſolicitudine gemiſcebat: dumq; conſolatione viri contriſtari prohiberetur, venit ad tabernaculum, rogans deum, vt ei ſobolem concederet, filijq; faceret eſſe matrem: votum vouens, vt primogenitum ſuum miniſtraturũ deo dicaret, nec eum ſimilem cum priuatis hominibus victum habere permitteret. Et dum in orationibus multo tempore moraretur, Eli ſacerdos ſedens ante tabernaculum, velut ebriam abire præcepit. At illa dum nuſquam ſe bibiſſe fateretur nec ebriam eſſe, ſed propter ſterilitatem filiorum afflictam rogaſſe deum, fiduciam eam exhortabatur habere in deum, filios donaturum eſſe promittens. Tũc cum bona ſiquidem ſpe veniens ad maritum, cibum læta percepit, & reuertentibus eis ad patriam, concepit & peperit filium, quem appellauerunt omnes nomine Samuel, quaſi à deo poſtulatum, Quibus venientibus, vt pro filij natiuitate hoſtias immolarent, & decimas offerrent, recordata mulier orationis ſuæ & promiſſionis quam de filio vouerat deo, tradidit eum Eli dicatum deo, prophetam futurum: creſcebatq; eius coma, & potus eius erat aqua. Et Samuel quidem nutritus in templo cõmorabatur. Helchanæ autem ex Anna alij filij, tresq; filiæ progenitæ ſunt. Porro Samuel pleno iam anno duodecimo, prophetauit. Quem quodam tempore dormientem, nominatim deus vocauit. Ille vero putans ſe à ſacerdote vocatum, venit ad eum. Sacerdote vero dicente eum ſe non vocaſſe, tertio deus hoc fecit. Quod dum Eli cognouiſſet, dixit ad eum, Primo quidem Samuel ſilui, nunc autem dico tibi, deum eſſe qui vocat, & notat quæ dicat. Cumq; deus iterum locutus fuiſſet, audiens petijt vt quæ vellet præciperet, in nullo eius miniſterium dilaturus. Cui deus: quoniam, inquit, ades, cognoſce futuram cladem Iſraelitis, omni narratione & crudelitate maiorem, & Eli filios vna die morituros, & ſacerdotium à domo Eli eſſe migrandum, Eli namq; plus ſuos filios etiam contra eorum vtilitatem elegit diligere, quàm mihi placere. Cumq; iureiurando cogeret Eli prophetam Samuelem vt ei hoc indicaret, nolebat enim eũ contriſtare Samuel tali ſermone, tamen eo dicente, certiorem magis habuit expectationem de eorum perditione. Samuel autem magis ac magis gloria augebatur, dum vtiq; cuncta quæ prophetabat, probarentur eſſe veracia

Anna concipit & parit Samuelem

1. Reg. 3

Verbum domini ad Samuel

Quomodo filij Iſrael pugnantes cum Palæſtinis cęſi ſunt filij Eli ſacerdotis in bello pereunt: arca dei capta abducitur: ipſe ſacerdos cõperto quod factum eſt, de ſella corruens mortuus eſt, cum tenuiſſet principatum quadraginta annis. Cap. XVI

1. Reg. 4

EO ſiquidẽ tempore Paleſtini caſtra mouerũt ſuper Iſraelitas, circa ciuitatẽ Amphet, leuiterq; hoc Iſraelitis ferẽtibus, ad potiora venerũt. Vicerũt aũt Palæſtini,

& occiderunt Hebręorum vſq; ad tria milia, reliquam vero multitudinē vſq; ad caſtra propria perſecuti ſunt. De ſumma vero perditiõe formidāti. Hebræi miſerũt ad ſeniores atq; pontifices, vt arcam dei adferēt, qua præſente congreſſi hoſtibus præualerent, ignorantes quanto maior eſſet quàm arca, qui eis calamitatem inferre decreuerat. Aderat itaq; arca pariter ac pontificis filij: quibus præcepérat pater, vt ſi capta arca viuere voluiſſent, ad eius faciē nõ venirent. Phinees enim iam ſacerdotij fungebatur officio, patre hoc propter ſenectutē ſibimet permittente. Quo facto, ſecuritas multa nimis data eſt Hebręis tanquam per aduētum arcæ poſſent hoſtibus præualere. Inimici vero ſtupeſcebāt Iſraelitas, metuētes arcæ præſentiam, ſed vtriq; parti non ſicut putabāt acceſſit. Facta nanq; cõgreſſione, victoria, quam Hebræi ſperabant, Palæſtinis allata eſt: & perditionē quā illi metuebant, ſuſcipientes Hebræi, cognouerũt fruſtra ſe habuiſſe in arca fiduciam. Repente namq; in manibus hoſtium deuenerunt & amiſerunt vſq; ad triginta milia virorũ, inter quos ceciderũt quoq; filij ſacerdotis, & arca ab hoſte ablata eſt, Nunciata vero perditione in Silon & arcæ captiuitate per quendam iuuenculum Beniamiten, qui interfuerat bello, cuncta ciuitas luctu repleta eſt. Porrò Eli ſacerdos ſedebat ad portas in altiori ſede, & audiēs ciuitatis planctũ atq; putās aliquid noui circa ſuos effectũ, euocato iuuene, dũ cognouiſſet ea quę in bello fuerant geſta de filijs, & alijs quæ de exercitu pariter dicebātur, leuiter habuit, tanquam per deũ præſcius futurorũ: quando valde ea mala confundunt quæ pręter ſpem repente proueniũt. Cum vero etiam arcam audiſſet ab hoſtib⁹ captam, dolore turbatus, eo quod præter ſpem tantum onus acceſſerat, ruēs à ſe defunctus eſt, dum octo & nonaginta vixiſſet annos: quorũ quadraginta tenuit principatum. Ea ſiquidē die defuncta eſt & cõiunx Phinees eius filij, dum poſt caſum mariti nequaquam viuere toleraſſet, cui pręgnāti nũciatus eſt luctus viri. Peperit autem filium ſeptem mẽſium, quem Iſchaboth appellauerunt: quod nomen deſignat inglorium, eo quod illo tempore exercitui huiuſmodi deformitas accidiſſet. Habuit autem principatum primus Eli ex domo Ithamar, qui fuit vnus filiorum Aaron. Nam primitus de domo Eleazari ſacerdotes erant, ex quo honorem filius à patre percipiebat: & Eli Phinees filio ſuo tradidit. Poſt quem Abiezer eius filius hũc honorem accepit, quem Buzi ſuo filio dereliquit. Cui rurſum Ozi filius ſucceſſit ſuus, & poſt hunc Eli tenuit ſacerdotium, de quo nũc nobis ſermo eſt habitus: cuius genus vſque ad tempora imperij Solomonis hoc habuit, tũc enim ſacerdotium ex domo Eleazari denuo receperunt.

FLAVII IOSEPHI
ANTIQVITATIS IVDAICAE LIBER SEXTVS.

Interitus Palæſtinorum & terræ eorum, per iram dei propter arcam quæ ab eis fuerat capta, & quemadmodum eam remiſerunt ad Hebræos. Caput I

IENENTES igitur Palęſtini captiuam ſuorũ hoſtium arcam, ſicut prædiximus, in ciuitatem Azotũ portauerunt eam, & apud deum ſuũ qui vocabatur Dagon quaſi trophæum aliquod poſuerunt. Sequẽti vero die diluculo ingreſſi templum, vt deũ ſolenniter adorarent, inuenenerunt deum ſuũ circa arcā iacentem: iacebat enim euulſus de baſe ſua in qua ſtatutus eſſe videbatur: quem denuo eleuantes ſtatuerunt, grauiter de eius caſu dolentes. Cumq; frequenter venientes Dagon inuenirent iacentem, & arcam ſimiliter adorantem: in anguſtia & confuſione grauiſſima cõſtituti ſunt. Nouiſſime vero Azotorum ciuitatem atque prouinciam diuinitus peſtis inua- 1.Reg.5

ſit.

ſit. Moriebantur enim crudeli paſſione dyſenteriæ: & antequã velox eis interitus proueniret, antequã anima bona morte reſolueretur à corpore, inteſtina eorum corrupta corporis putredine ferebantur. Prouiciam vero conſurgens multitudo muriũ deuaſtabat: ita vt neq; arboribus neq; fructibus abſtinerent. Dumq; his malis Azoti tenerentur, & reſiſtere calamitati non poſſent, intellexerunt hanc ſibi cladem propter arcam dei proueniſſe, victoriamq; eius non ſibi pro bono fuiſſe. Miſerunt ergo ad Aſcalonitas, petentes vt arcam ipſi ſuſciperent, Quibus Azotorum ſupplicatio non fuit ingrata, ſed eis quodammodo gratias retulerunt: Arcam vero percipientes, in malis ſimilibus conſtituti ſunt. Secum nãq; paſſiones Azotorum Aſcalonitis arca deuexit. Quam denuo ad alios Aſcalonitæ miſerunt: ſed neq; apud illos manſit. Nam cum & ipſi ijſdem paſſionibus turbarentur, eam vicinis ciuitatibus tradiderunt. Et iſto modo arca ciuitates Palæſtinorum quinq; tranſiuit, quaſi prædam quandam exigens paſſionibus per ſingulas ciuitates. Deſperati vero malis hi qui iam videbantur experti, & dum audientibus hæc nota fierent, nec arcam vlterius aliqui ſuſcipere vellent, huiuſmodi habentes mercedem: ad vltimum cogitabant quemadmodũ ea carere poſſent Conuenientesq; quinq; vrbium principes, Getho & Accaron, & Aſcalon, necnõ & Gazę, & Azoti, tractabant quid fieri conueniret. Et primum quidem placuit
1. Reg. 6 vt arca remitteretur ad ſuos: cum deus eam proprius vendicaret, & ob hoc peſtes illis inferret, vrbesq; vaſtaret. Erant autem qui dicerent hoc quidẽ fieri non debere, nec falli, vt arcæ paſſionum cauſas aſcriberent, cum ei poteſtas huiuſmodi aut fortitudo non eſſet: quando ſi deus habuiſſet curam eius, nequaquam tradita fuiſſet hominibus: ſed quieſcendum, & cauſam harum paſſionum dicebant leuiter tolerandam, quod vtique non deberent niſi ſolummodo reputare naturæ, quę corporibus, & terræ, & arboribus, & omnibus quæ ex ea conſiſtunt, per temporum curſus huiuſmodi mutationes ingenerat. Prædictas itaque ſententias cõſilium virorum, qui à priſcis temporibus intellectu præcellebant atque prudẽtia ſuperauit, & maxime quando in rebus præſentibus ſuadere congrua videbãtur, & neque remittendam arcam neque retinendam eſſe dicebant: ſed quinq; ſimulacra aurea pro vnaquaque ciuitate dedicanda deo pro gratiarum actione, quã do eorum ſaluti prouiderit, eosq; viuere fecerit, & à paſſionibus quibus præualere non poterant liberarit: totidemq; aureos anulos, & mures, qui eorum regionem depaſti fuerant atque corruperant: & hęc in loculum eſſe mittẽda, & ſuper arcam ponenda: faciendumq; vehiculum nouum, & boues quę nuper genuerant eſſe iungendas: quarum partus claudendos ac retinendos, ne ſequentes matres impedirent, ſed vt eorum deſiderio celerrimũ potius iter facerent: tunc illas depulſas portantesq; arcam in triuio deſerendas, eisq; quodammodo committendum quam vellent agere viam: & ſiquidem ad Hebrços irent, & eorum regionẽ aſcenderent, arcam arbitrandum cauſam fuiſſe paſſionum: ſi vero alibi fortuitu properarent, reuocandam eſſe dicebant, cognoſcentes, quod arca nullam videre tur habere virtutem. Hęc itaq; recte ſe habere iudicantes, repente fieri decreuerunt. Agentes autem ea quę ſunt prędicta, vehiculum cũ bobus deduxerũt in triuium, Illudq; relinquẽtes ibidem ſeceſſerunt. Bobus autem recta via velut quodam ductore pręcedente pergentibus, Palæſtinorum principes ſequebantur: quò ſtarent aut ad quos venirent, volentes agnoſcere. Eſt autẽ quidam vicus in tri-
Bethſamis arca deuenit. bu Iuda, nomine Bethſamis, in quo venerunt boues. Cumq; in campũ magnum deueniſſent, vlterius accedere ceſſauerunt: ſtatuẽtes autem illic vehiculũ, gratũ miraculum habitatoribus vici illius prębuerunt. Aeſtatis nanque tempore, dum omnes in agris eſſent pro colligendis frugibus, cum vidiſſent arcam, delectationes paſſi, & opus manuum relinquentes, repente cucurrerunt ad eam: & deponẽtes arcam, & vas in quo erant recondita ſimulacra, ſimul & mures, poſuerũt ſuper quandã petrã quę erat in campo: & mox immolantes deo & vehiculũ ſimul & boues, holocauſtum offerentes, pariter epulati ſunt. Hæc videntes Palęſtinorum

rum iudices,ad propria ſunt reuerſi. Ira vero atque indignatio dei ſeptuaginta. Bethſamitas occidit,eo quod non fuiſſent digni arcam contingere,quia nec ſacerdotes erant apud illos qui ad eam acceſſerãt. Quos talia patientes fleuerunt ſui prouinciales,& luctum in eis leuauerũt,qualem potuiſſent habere pro malo diuinitus miſſo,ſuumq; mortuum vnuſquiſque lugebat: & indignos ſe iudicãtes, vt apud eos arca conſiſteret,mittentes ad omnes Hebræos indicauerunt arcam à Palæſtinis fuiſſe reuocatam. Qui cognoſcentes hoc, reportauerunt eam in Chariathiarim proximam ciuitatem Bethſamitarum,vbi in domum cuiuſdam Leuitæ Aminadab nomine,qui videbatur eſſe iuſtus & vita religioſus,arcam introduxerunt,velut in locum deo dignum,in quo habitaret vir iuſtus. Miniſtrabant enim arcæ eius filij,& huic curæ annis viginti præfuerunt. Tantis enim temporibus fuit in Cariathiarim,dum apud Paleſtinos mẽſibus ſeptẽ habitaſſet

Quemadmodum Paleſtinorum exercitus ſuper eos venerit: & de victoria Hebræorum,quam duce Samuele propheta adepti ſunt. Caput II

CVmq; omnis populus illo tempore,quo ciuitas Cariathiarim habuerat arcam,in orationibus & ſacrificijs deditus eſſe videretur, & maximum circa eam religionis exhiberet officium. Samuel propheta videns fiduciam eorũ quaſi opportunum eſſet vt talibus loqueretur,de libertate & boniseius fecit allo quium,ſecundum quod credebat eorum mẽtibus eſſe gratũ,& ait: O viri quibus adhuc hoſtes ſunt grauiſſimi Palæſtini,& deus iam incipit eſſe propicius & amicus: non ſolum concupiſcenda libertas eſt,ſed etiam faciẽda,per quę vobis eius bona proueniant. Non enim optare debetis ab homine liberari,& agere pro quibus potius ſeruiatis: ſed eſtote iuſti,& maliciam depellentes ab animabus veſtris,easq; purgantes totis mentibus,inuocate deum,eumq; bonis actibus honorate. Hæc enim vobis facientibus bona proueniẽt,ſeruitusq; fugabitur,& de hoſtibus repente triumphus afferetur: quem promereri non armis poterunt,non robore corporum,non multitudine populorum. Non enim malis deus promittit ſe talia præbiturum,ſed bonis exiſtentibus atq; iuſtis. Ego autem vobis digna gerentibus huiuſmodi promiſſorum a ſtipulator adero. Cumq; hæc dixiſſet,vniuerſus populus ei fauit,& eius exhortatione gauiſus eſt,ſimul & annuerunt omnes obedire ſe deo. Quo facto congregauit eos Samuel in quadam ciuitate quæ vocatur Maſphat,quod nomen deorſum inſpicere Hebraica lingua ſignificat. Hic haurientes aquam immolauerunt deo, & tota die ieiunantes in orationibus conuerſati ſunt. Qui tamen ibidem congregati Palæſtinos minime latuerunt. Nam cognoſcentes conuentum eorum,magno exercitu atq; virtute,vt nõ ſuſpicantibus bellum & impræparatis inferrent,aggreſſi ſunt. Illos autem hoc valde terruit,& ad tumultum formidinemq; perduxit: & recurrẽtes ad Samuel animas ſuas corruiſſe,& morti proximos iam perditione dicebant. Et propterea quieſcendum,nec virtutem hoſtium commouendam: quando nobis te duce ad orationes & ſacrificia & iuramenta venientibus,ſuper nudos & inermes caſtrametati ſunt inimici. Spes ergo nobis alia nulla ſalutis eſt, niſi per te exoratus deus,euadere nobis conceſſerit Palæſtinos. At ille & fiduciam habendam dixit & deum allaturum eis,compromiſit adiutorium. Et ſumens lactentem agnum ſacrificauit pro populo,rogauitq; deum,vt eos contra Palæſtinorum bellum ſua dextra tueretur: nec eos perituros deſpiceret,qui ſecundo iam videbantur afflicti. Exaudiuit itaq; deus orationes,hoſtiamq; placitam auxiliatrice mẽte ſuſcipiens,annuit eis victoriam & potentiam conferendam. Dumq; adhuc eſſet ſuper altare dei ſacrificium poſitum,& nondum ſacra fuiſſet flamma conſumptũ proceſſit è caſtris hoſtium multitudo, & aciem conſtituit ad pugnandum,tanquam ſpe fulti victoriæ: dum vtiq; Iudęi in anguſtia viderentur incluſi,quando nec arma haberent,nec ad pugnandum ibidem concurriſſent. Inciderant enim inopinate in rebus talibus: quæ etiam ſi prędictę fuiſſent,non facile crederẽtur. Palæſtinis igitur primitus deus terram mouit,eamq; tremere fecit,& eis dubiam

1 Reg. 7

Oratio Samuelis

1 demonſtrauit:

demonſtrauit:ita vt eius baſis ſubtrahi videretur, & ſciſſa in diuerſis apertionibus ſorberetur. Deinde tonitruis concrepantibus, & igneis coruſcationibus lõge micantibus, velut incendens eorum vultus: minis eos affecit, & ex eorum manibus arma diripiẽs, nudos in fugam vertit. Quo facto. Samuel eos cum multitudine perſecutus eſt, & plurimos interfecit perſecutusq; eſt vſque ad locum quendam qui vocatur Correon, ibiq; lapidem fixit, velut terminum victoriæ, & hoſtium fugæ, eumq; lapidem fortitudinem appellauit, qui eis ſignum eſſet diuini ſolatij contra hoſtes adhibiti. Inimici vero poſt illam plagam nequaquam ſuper Iſraelitas egreſſi ſunt: ſed timore & memoria rerum, quę ſuper eos acceſſerant. quieſcebant. Fiducia ſiquidem quæ dudum fuerat Palæſtinis aduerſus Hebræos poſt hanc victoriam facta eſt Hebræorum. Porrò Samuel ſuper eos caſtra ducens, peremit multos: eorumq; ſuperbiam ad nihil deduxit, & abſtulit regionem illam, quam primitus victis Iudæis prælio detinebant. Hæc autem erat vſque ad ciuitatem Accaron, à finibus Geth extenſa. Fuerunt igitur illo tempore amicitiæ inter reliquos Chananæos, & Iſraelitas. Propterea vero Samuel diſpoſito populo, eisq; reddita ciuitate, in vnum eos conuenire præcepit, vt de diuerſis actibus ad inuicem diſceptarent: ipſe vero ſemel in anno circũiens ciuitates iudicabat, & multo tempore ęquitate omnia expleuit.

Propter iniquitatem filiorum Samuel iam ſeneſcentis, populus poſtulat regem. Caput III

DEinde ſenectute grauatus, & agere ſolennia præpeditus, filijs ſuis populi tribuit principatum: quorum ſenior quidem dicebatur Iohel, iunior autem Abia. Prępoſuit autem alium quidem in Bethlehem ciuitate, vt illic ſederet & iudicaret: alium vero in Berſabee, diuidens populum qui eorum iudicijs obedirent. Iſti ſiquidem facti ſunt exemplum & indicium manifeſtum quibuſdam, vt nec ſimiles parentibus ſuis exiſterent, ſed vt boni quidem & moderati ex malis, & praui producerentur ex bonis. Nam à patris ſui ſtudijs recedentes, & viam contrariam ambulantes, & muneribus, turpibusq; lucris iuſticiam comprimebant: & iudicia non vera, ſed ſecundum præmia proferebant: & ad epulas precioſaq; conuiuia declinantes, primum quidem quæ erant inimica deo gerebant, ſecundo quæ etiam patri videbantur aduerſa, qui multo ſtudio ac prouidentia geſſerat, vt etiam plebs ſciret ſeruare iuſtitiam. Populus itaque dum contumeliam priori conuerſationi prophetę filij facerent, grauiter hoc ferens ad patrem denuo remeauit, qui in Ramatha ciuitate commorabatur, eiq; iniuſtitias filiorum omnes expoſuit, & quia cum ſenex eſſet, & à tempore iam defectus, rebus pręeſſe non poterat, ſupplicabant ei atque rogabant, vt eis aliquem eorum regem eligeret, qui & principatum gentis haberet, & Palęſtinos affligeret, qui eis erant prioris iniuſtitię debitores.

Samuel ſenex filiis ſuis res diſpenſandas iniungit

Indignans Samuel, dei iuſſu iungit Saul, qui poſtea ſorte electus, confirmatur. Caput IIII

HÆc ergo verba grauiter concuſſerunt Samuel propter incertam ei iuſtitiã, & odium circa reges. Optimam enim illius tunc cõuerſationis electionem valde diligebat, quę dum eſſet ſancta, beatos etiam ciues vtentes ſe faciebat: nimiaq; cogitatione his dictis afflictus, neq; cibi memoriã habuit, neq; ſomni: ſed facta nocte rerum cogitationes euoluens, ſine ſopore permãſit. Cumq; talia cogitaret, apparuit ei diuinitas, eumq; conſolata eſt, dicẽs, ne pro petitione populi deberet affligi, quaſi nõ in illũ ſuperbi fuerint, ſed magis in ſe, ne ſolus ſuper eos ipſe regnaret: & hęc opera, ex quo egreſſi ſunt vt ab Ægypto, molitos: nõ tamẽ poſt multum tempus eos grauiſſimam eſſe pœnitẽtiam habituros. per quam nihil equidem quod geſtum fuerit, infectum erit. Arguentur autẽ vt cõtemptores & quod cõſilia non pacifica circa me, & circa tuam prophetiã habuiſſent. Pręcipio

pio autem tibi,vt eis ordines quencũq; monſtrauero,regem:prædices tamen eis, quales erunt,& quæ ſub rege mala paſſuri ſunt: proteſtatus, qualem mutationem habere feſtinant.Hęc Samuel cum audiſſet,mox die facto,conuocatis Iudæis,ait daturum ſe eis regem,ſed primitus quidem narrare eis deberet, quę illis eſſent futura per reges,& quibus forẽt afflictionibus atterendi. Scitote, inquit, quod primum quidem filios veſtros auferent,& alios quidem curruum agitatores eſſe iubebunt,alios vero equites & armigeros & præcurſores, alios millenarios & centenarios:facientq; alios armorum artifices,& opifices curruum,& inſtrumentorum fabros,& agrorum ſuorum cultores,vinearumq; foſſores: & nihil erit in quo non obediant his,quæ iubentur:ſeruientes ad ſimilitudinem eorum, qui pretio comparantur in plebe.Sed & filias,inquit, veſtras vnguentarias habebunt,& cocquinarias,& molarias:& efficiẽt omne opus ſub neceſſitate,quaſi famulæ plagas metuentes,& verbera.Sed & veſtras poſſeſſiones áuferẽt,& eas eunuchis ſuis & armigeris condonabunt,& iumentorum greges eis diſtribuent. Et vt breuiter ſit dicendum,ſeruietis cum omnibus veſtris regi,ſimiles ſeruorum eius effecti:horumq; ſermonum memoriam tunc habebitis,quando hęc paſſi fueritis:& pœnitentia ducti rogabitis deum,vt veſtri miſereatur,& donet à regali onere velociſſimam libertatem:qui veſtras non ſuſcipiet preces,ſed eas reſpuẽs vos ſinet,vt malorum conſiliorum tormenta ſuſtineatis,Erat autem populus in hac prouidentia futurarum rerum valde fatuus & difficilis, vt conſilium quod ſemel in mente collocaret nõ expelleret.Nã neq; audientes talia ſunt conuerſi neq; eos de ſermonibus prophetæ pœnituit:ſed magis vehementes inſtabant,& regem ſibi ordinari poſtulabant. Nec cogitandum de venturo eſſe cenſebãt,ſed fore neceſſarium,ſecum pro afflictiõe inimicorum habere pugnaturum regem quando nulla vicinarum prouinciarum in tali conuerſatione ſine rege conſiſteret. Videns autem eos Samuel nec in his quæ fuerant prædicta conuerſos,ſed potius imminentes,ait: Nunc equidem ad propria ſinguli quique recedite:opportune vero vos euocabo,dum quem vobis daturus ſit regem à deo cognouero. 1.Reg.9.
Erat igitur quidam de tribu Beniamin vir nobilis moribusq; laudabilis,nomine Cis,Huius filius iam erat iuuẽculus,formaq; pulcherrimus,& corpore valde procerus,quiq; multos mente ac prudentia præcederet,vocabaturq; Saul.Hic vero Cis,dum aſinæ præcipuæ de grege eius erraſſent,in quibus nimis & ſicut in nullo alio iumento delectabatur,filium ſuum ad requirendas eas cum vno famulo deſtinauit.Qui dum tribum patriam requirendo aſinas circuiſſet,venit ad alias & dum neq; in eis inueniſſet,diſcedere cogitabat,ne patri de ſe moleſtiam cogitatiõis inferret:Dumq; in Ramatha ciuitatem veniſſet,& puer qui cum eo erat dixiſſet ei,in ea eſſe prophetam verum,dediſſetq; ei cõſilium vt ad eum irent,& per eum de aſinis quas quærebant agnoſcerent,reſpondit,nihil habere præ manibus,quod euntes deberent offerre prophetæ:quoniam viæ pecunia iam fuiſſet expenſa.Tunc famulus dicit eſſe ſibi quartam partem ſicli,& hoc ei datum poſſe ſufficere. Errabant autem ignorantes quod non acciperet propheta mercedem. Cumq; peruenirent ante portas,virgines inuenientes ad aquam euntes interrogauerunt eas de domo prophetæ.Quæ cum indicaſſent,adijciebant vt feſtinarent antequam ad comedendum accederet.Multos enim eum illa die dicebant paſcere,& cum his qui vocati fuerant eum primum diſcumbere.Samuel autem propterea multos tunc ad conuiuium vocauerat.Nam dum præcedenti die deprecaretur deum,vt ei prædiceret quem conſtitueret regem,indicauerat ea hora,altera die miſſurum ſe aliquem iuuenem de tribu Beniamin. Porrò Samuel in domo ſedens,tempus quod ei promiſſum fuerat,expectabat.Quo adimpleto deſcendens ibat ad menſas,occurritq; ei Saul,cui deus protinus iudicauit hunc eſſe regnaturum Hebræis.Saul autem acceſſit ad Samuel,eumq; ſalutans ſupplicauit,vt ei domum prophetæ monſtraret,quam ſcilicet vt peregrinus ſe ignorare dicebat.Cumq; Samuel ſe eſſe dixiſſet,eumq; duceret ad conuiuium,incolumes

lumes esse pro quibus quęrendis missus fuerat asinas indicauit, & omnia ei bona regni esse conferenda promisit. Cui Saul: Minimus, inquit, sum domine mi hac spe, & de vltima tribu, quę regibus apta nō est, & ex inferiori patria vrbium cæterarum: sed tu magis illudis, & pro ridiculo me fatigare contendis, de rebus maioribus quàm vt mihi conuenit nunc loquendo, Quem Propheta deducens ad conuiuium, recumbere fecit simul & sequentem puerum super eos qui fuerant inuitati. Erant enim numero septuaginta. Præcepitq; vt pars ei regalis apponeretur. Et cum hora dormiendi venisset, aliorū quidem singuli ad propria discesserunt, Saul autem apud prophetam cum famulo suo soporatus est. Die ergo facto Samuel eum excitans duxit foras. Et cum extra ciuitatem venissent, famulum quidem præcedere iussit, illū vero remanere, quasi aliquid ei nullo alio præsente dicturus. Dumq; Saul puerum præmisisset, sumēs Propheta vas olei super iuuenis caput effudit, eumq; complexus ait. Esto tu rex constitutus à deo, & contra Palęstinos vindicaturus Hebræos. Hoc autem erit tibi signum quod te volo pręscire. Cum profectus fueris, inuenies tres viros in via euntes in Bethel adorare deum. Quorum primum quidem tres panes offerre videbis, secundum vero hœdum, & tertium vtrem vini, Isti iuuenes te salutabunt, & libenter te suscipient, & dabunt tibi duos panes. Tu autem accipiens, exinde venies ad sepulchrum Rachel: vbi cognosces quod inuentæ sint asinæ. Post hæc venies in Gabata, & ecclesiam inuenies prophetarum, & diuinitus inspiratus, prophetabis cū eis, ita vt omnes habentes sensem cum viderint obstupescant, atque mirentur, dicentes: Vnde ad hanc felicitatem peruenit filius Cis, vt possit etiam prophetare? Cumq; hæc signa omnia fuerint facta, scito deum esse tecum, & salutabis patrem tuum atque cognatos: veniesq; post hæc euocatus à me in Galgala, vt pro his deo pacificas hostias immolemus. Hæc autem prædicēs, dimisit eum. Porrò Saul omnia secundum prophetiam Samuel euenerunt. Cumq; venisset domum, cognato suo Abner, quem præ omnibus parentibus diligebat, interrogante de profectione eius, & quid accidisset, aliarum quidem rerum nihil abscondit neque quod apud Samuelem prophetam fuisset, neque quod ei asinas inuentas esse dixisset. De regno autem & eius euentibus, quę etiam si audirentur & inuidiam & incredulitatem parerent, tacendum esse decreuit: quod amico, & amplius sanguinis vicinitate coniuncto cautum aut sapiens credidit non indicare dubitans vt reor de humana natura: quippe cum verū sit, quod perfecte nemo deuotus est, neque amicus neque cognatus, neque vsquam in dei donis purum aliquis seruat affectum, sed circa prouectus sublimium, maleuoli & inuidiosi esse noscuntur. Samuel autem conuocauit populum ad ciuitatē Masphat, & apud eum diuino mandato verba deposuit dicens. Quoniam cum eis deus pręstiterit libertatem & subdiderit hostes, beneficiorum sint eius immemores, & deum qui dem regem reprobauerint, nescientes quomodo nimis vtilissimum est, ab omniū regum excelso iuuari, cum deus vtique omnium sit solus excelsus elegerint autem habere se hominem regem, qui eis velut iumentis subditis consilio & desiderio suo alijsq; voluntatibus sit vsurus, & potestatem suam sine aliqua parcitate omnibus sit illaturus quique non ita sicut deus proprium opus atque factura tueri humanum genus festinabit, quod deum solum semper constat efficere. Sed quoniam vobis, inquit: placuit: & hæc iniuria prævaluit contra deum, ordinamini omnes per tribus & sceptra, & mittite sortes vestras. Quod dum Hebræi fecissent, sors cecidit super tribum Beniamin. Et dum fuisset denuo sors missa per genus, exijt progenies Methri. Cumque per viros ipsius generis sorsmissa fuisset, ad Saul filium Cis sors regni perducta est. Quod dum iuuenis agnouisset, semetipsum abscondit, nolens videri (vt arbitror) sponte suscipere principatum: sed tantam sui abstinentiam & temperātiam demonstrauit, vt dum multi nec in parua felicitate gaudium valeant retinere, sed omnino conspicui esse desiderent: ille non solum semetipsum pro tali regno, & tantarum gentium futu-

Samuel Saul ungit in regē
1. reg. 10

rus

rus dominus non ostendit,sed etiam conspectui eorũ quib9 erat regnaturus eripuit,& quærendum se non sine eorum fatigatiõe fecit. Quibus difficultatem patientibus,& cogitãtibus eo quod Saul abesset,rogauit propheta deum,vt ei vbi esset ostẽderet,& inuenem manifestum efficeret. Dumq; cognouisset à deo locũ in quo erat cælatus Saul,iussit eum adduci. Et cum inuenisset,eum in medio populi collocauit. His enim omnibus eminebat,& ipsa proceritate regius erat. Dixitq; propheta: Hunc vobis deus dedit regem: videtis quod & melior cunctis est & imperio dignus: Cumq; optasset populus regi salutem, ea quæ illis erant futura propheta conscribens,rege audiente legit,& librum in tabernaculo dei recondidit, ob testimonium eorum quæ prędixerat,venturis generationibus afferendum. Dum hęc itaq; Samuel celebrasset,dimisit populum ad propria remeare,& ipse quidem in Ramatham ciuitatem patrię suæ profectus est. Cum vero Saul iret in Gabaath,ex qua erat,multi quidem bonorum virorum secuti sunt, honorem regi debitum exhibentes plurimi vero maligni & illum contemnebant & alios irridebant,& neque munera offerebant,neque studio aut sermone Saul sibi placere monstrabant.

Præliũ Saul super Ammonitarũ gentẽ & victoria hostiũq; vastatio. Cap. V 1.Reg.11.

POstmodum vero,totius honoris eius initiũ,belli causa cõtigit contra Naas regem Ammonitarum. Hic enim multa mala Iudeis habitantibus trãs Iordanem intulit,& cum multo ac pugnaci exercitu eos afflixit, vrbesq; eorũ seruituti subegit. Quorum fortitudinem vi propria ad præsens suæ subdidit ditioni: sapientia vero atq; tractatu sic infirmos reddebat,vt neque rursus iugum possent euadere seruitutis. Eorum namque quicunque ad eũ aut fide data venissent aut quos lege bellica cepisset, dextros oculos euellebat. Quod ideo faciebat, vt sinistram partem vultus sui scutis cælantes, ad bellandum nimis forent inutiles. Et hæc quidem rex Ammonitarum cum fuisset habitantibus trans Iordanem,supra Gallaadinos abijt: vbi castra ponens circa ciuitatem Iabes, legatos ad eos misit,pręcipiens vt se ei traderent: quatenus eorum oculos dextros auferret. Quodsi nollent,per obsessionem eorum ciuitates se interminabatur euertere,electionem vero in ipsis esse,vtrum vellent partẽ corporis amittere: an certe vniuersi perire. Galaadini vero mœrentes in talibus,neutrum horum promittere pręsumpserunt,neque semetipsos tradere,neq; repugnare. Septem vero dierum inducias poposcerunt,vt ad contribules legationem mittentes,solatium ab eis exposcerent. Et si quidem auxilium eis veniret, pugnarent: si vero huius rei foret inopia,tradere se dixerunt, passuri quicquid placeret hosti. Naas autem spernens multitudinem Galaadinorum: eorumq; responsum,dedit eis inducias: & solatia à quibuscunque vellent postulare permisit. Illi vero repente per ciuitates Israelitarum miserunt,indicantes quę eis faceret Naas,& in qua tenerentur angustia. Qui vsque ad lachrymas,magnanq; tristitiam hoc audito venerũt Timor autem eos aliud quicquam facere non permisit. Cumq; legati in regis Saul ciuitatem venissent,& in quibus essent Iabitę periculis nunciassent, populus quidem idem fecit,quod illi priores,flebant enim omnes cognatorum calamitates. Saul autem ab opere agri reuersus in oppidum venit,flentesq; proprios ciues inuenit: & dum causam tristitiæ & cõfusionis inquireret,agnouit quod cõtigerat à legatis,& diuinitus inspiratus Iabitas quidem remisit: promisitq; eis in auxilium se vẽturum die tertia,& ante solis ascensum hostes esse victurum, ita vt victores eos & timore liberos ortus solis inspiceret. Iussitq; eorũ aliquos producatu itineris sustinere. Volens autem populum ad Ammonitarum bellũ damnitimore conuertere,eisq; citius subuenire,incidens boum suorum neruos,hęc se facere cunctis interminatus est,si non armati altera die concurrerent ad Iordanem,eumq; sequerentur & Samuelem,vbicumq; eos educerẽt. Illis autem propter timorem imminentis damni definito tempore concurrentibus in ciuitatem Balam,dinumerata multitudine,inuenit eorum numerum præter tribum

Iuda,ſeptingenta milia virorum:illius autem tribus ſeptuaginta milia viri fue runt. Tranſiens ergo Iordanem & decem funium tota nocte faciens iter, orien te ſole exercitu in tribus partibus conſtituto,repente & inopinabiliter irruit ſu per hoſtes:factaq; pugna,& alios multos Ammonitarum peremit ſimul & re gem. Hoc igitur opus clarum fecit valde Saul,& apud omnes Hebræos eũ lau
Victoria Saul. dabilem demonſtrauit,magnamq; fecit gloriam fortitudinis adipiſci. Nam ſi qui primitus fuerant,qui eum ſpreuerant,tunc conuerſi ſunt vt eum honorarẽt, & meliorem cunctorũ principatu iudicarent. Non enim ſuffecit illi ſolummodo Iabeſſenos eripuiſſe,ſed etiam ſtuduit cunctam pugnando Ammonitarum ſub uertere regionem:prædamq; ſumens exinde copioſam,clarus ad propria remea uit. Populi ergo pro rebus quæ geſtæ fuerant à Saul,magna delectatione gaude bant,& quia regem talem ordinauerant,exultabant. Contra eos autem, qui eũ nihil rebus prodeſſe dixerant. exclamabãt, Vbi ſunt nunc illi? exoluant pœnas: & reliqua ſimul adijciebant,quæ ſolet vulgus felicitate detentum euomere con tra illos,qui in principijs huiuſmodi rerum eſſe videntur autores. Saul autem horum quidem circa ſe fauorem amplectebatur, & voluntatem: iurauit autem nullum ſe nocere cõtribulium,nec illa die necari permittere:cum eſſet nimis in congruum,ſi data à deo victoria,proprij generis ſanguine fœdaretur: ſed decere,vt gratiam habentes adinuicem,feſtiuitatem potius celebrarent. Cumq; Samuel dixiſſet,ſecundam ordinationem in confirmatione regni Saul oportere fie
I. Reg. 12 ri,omnes congregati ſunt in Galgala ciuitatem. Illic enim eos venire præcepe-
Oratio Samue lis ad populũ rat. Et rurſus vidente populo propheta vnxit Saul oleo ſancto,& ſecundo denũ ciauit regem. Itaq; iſto modo Hebręorum reſpublica ad regum iura cõuerſa eſt. Nam tempore Moſi,& Ieſu eius diſcipuli: qui poſt eum dux fuit, optima ducis conuerſatione regebantur. Poſt illorum vero mortem annis decem & octo, po pulus eorum ſine principe fuit. Poſtea ad conuerſationem priſtinam ſunt reuer ſi,ei quippe qui bello & fortitudine cunctos excelleret,iudicij poteſtatem tribu entes,& propterea tempus conuerſationis huiuſmodi nimis eximium vocauerũt Samuel autem propheta congregatis Hebręis ait: Coniuro vos per maximum deum,qui fratres illos optimos Moſen & Aaron deduxit ad vitam,& patres no ſtros ex Ægypto de domo ſeruitutis eripuit,vt neque verecundię aliquid confe rentes,neque timore perterriti, neque alia qualibet paſſione detendi,dicatis: ſi quid à me prauum,aut iniuſtum,aut lucri gratia,aut auaritię cauſa geſtum eſt. Arguite me,ſi cuius aliquid accepi:aut vitulum,aut ouem aut cibum recepi: aut ſi cuius iumentum ad vtilitatem meam tollens,aliquem contriſtaui. ex his ergo omnibus ſi quid abſtuli,dicite coram rege. Illi vero clamabant,horum nihil ab eo factum,ſed ſancte ac iuſte eum præfuiſſe populis Hebræorum. Samuel autẽ cum cunctorum huiuſmodi teſtimonium fuiſſet de eo prolatum,ait. Quoniam indicaſtis mihi:quod nihil incongruum de medicere valeatis coram rege, nunc audite cum fiducia me dicentem: Quomodo impie nimis egiſtis in deum petentes regem,cũ vos oportuiſſet habere in memoria,quod cum ſeptuaginta ſolummo do noſtri generis auus Iacob propter famem venit in Ægyptum: & illic multis: milibus procreatis,quæ ad peſſimum ſeruitium Ægyptii perduxerunt, oratione patrum abſque rege tantam multitudinem ex neceſſitate deus eripuit, mittens eis Moſen & Aaron fratres,qui vos eduxerunt in terram hanc,quam nunc vti que poſſidetis? Et his adeptis per deũ bonis, didiciſtis pietatem atque religionẽ dei,quos ille hoſtibus ſubditis liberauit,& primum quidem Aſſyriorum & eorũ fortitudine potiores effecit:deinde præbuit victoriam Ammonitarum: nouiſſi me vero Palæſtinorum: & hæc omnia conceſſa ſunt non habentibus regem, ſed cum Iephthe & Gedeon duces exiſterent. Quę vos ergo tenuit ſtultitia, vt fuge retis à deo,& hominibus velletis eſſe ſub iugo? Sed ego quidem hunc vobis inſti tui,quem deus elegit. Vt tamen vobis manifeſtum ſit,deũ iraſci,& ingrate ferre petitionem veſtram,in extremo faciam,vt deus ipſe hoc vobis oſtendat apertis

indiciis,

indicijs,quod nullus aliquando veſtrum hic vidit factum,vt meſſis tempore imbrē deum deprecemur effundere. Cumque hæc Samuel dixiſſet ad populum,tonitrua ſubito,& coruſcationes,& grādinis impetus diuinitatis iuſſione prorupit, veritatem prophetę apud cunctos oſtendens:ita vt obſtupeſcentes,& in formidine conſtituti,peccaſſe ſe cuncti profiterentur,& in hoc per ignorantiam incidiſſe:vtque deum propheta velut optimus pater & mitis rogaret, quatenus propitius eſſet eis,peccatumq; quod per incuriam & iniquitatem commiſerant,dimitteret,exorabāt. At ille promiſit deum ſe rogaturū,vt eis veniam concederet meritorum. Monuit tamen eos,vt iuſti forent & boni: & haberent ſemper memoriā eorum,in quibus prætuaricationem virtutis inciderant,& ſignorum dei, & legiſlationis Moſi,ſi eis cum felicitate regiæ ſalutis eſſet affectus:quia ſi hæc negligerent,venturam eis,eorumq; regi à deo plagam maximam,prophetauit. Igitur Samuel dum hæc dixiſſet Hebræis confirmato ſecundo Saulis regno, populum remeare permiſit ad propria.

Numeroſo exercitu Palæſtinorum Hebræis imminente, Saul à ſuis deſtitutus,quod Samuelem non expectauerat,increpatur. Verum Ionathas dormientes aggreſſus mire turbat hoſtes. Cap. VI 1.Reg.

SAul igitur eligens quaſi tria milia virorum ex omni plebe,duo quidem milia ipſe retinens morabatur in ciuitate Bethel. Ionathæ vero filio ſuo dedit mille armigeros,eumq; miſit in Gabaa. Ille autem obſidebat caſtra Palæſtinorū non procul à Galgalis. Palæſtini nanque qui in Gabaa morabantur, arma Iudæis abſtulerant:& munitiſſima loca ſuisq; caſtris opportuna detinebāt,interdicentes Hebræis vti ferro. Propter quam cauſam agricolæ, ſi quod inſtrumētum eis eſſet neceſſarium ad culturam,venientes ad Palæſtinos fabricabant illud. Cum ergo Palæſtini cognouiſſent caſtra ſua ab Hebręis obſeſſa,indignati,& cōtemptum Hebræorum magnam iniuriam iudicantes, Iudeis prælium intulerūt, ducentes pedeſtrium quidem trecēta milia,curruum vero triginta milia, & equitum ſexaginta milia:caſtraque poſuerunt circa ciuitatem magnam. Quod cum cognouiſſet Saul rex Hebræorum,deſcendit in Galgalam ciuitatem: & in omnem prouinciam miſit,populū propter libertatem ad bellum contra Palæſtinos inuitans:eorūq; potentiam viliſſimam eſſe declarans,& nimis indignam,vt per timorē pericula ſuſtinerent. Dumq; populi qui erant cum Saul, multitudinem Palæſtinorū inſpicerent,valde ſunt territi:& alij quidem in ſpeluncis & cauernis & cloacis ſemetipſos cælauerunt,plurimi vero trās Iordanē fuga lapſi ſunt, qui erant præcipue ex tribu Gad & Ruben. Miſitq; Saul ad prophetam vocans eū,vt cū eo de bello & rebus præſentibus cogitaret. Ille autem ſuſtinere eum ibi præcepit,& hoſtias prępararę:poſt ſeptē vero dies venturus ad eum, vt ſeptima die ſacrificantes ita congrederentur ad bellum. Qui ſuſtinuit quidem ſicut Propheta mādauit mādatū vero nequaquā cum perfectione ſeruauit: ſed cū videret Prophetam quidem morari,ſe autem à militibus derelinqui, celebratis hoſtijs cum audiſſet Samuel venientem,ei in occurſum feſtinanter egreſſus eſt. Ille vero non recte eum feciſſe dixit,eo quod orationes & ſacrificia, quæ dei voluntate erant facienda pro populo,offerre petulanter ipſe præceſſerit. Saul vero ſatis faciente,& dicente,ſuſtinuiſſe ſe quidem præfinitos dies,ſed pro neceſſitate & diſceſſu militum,& propter hunc timorem & inimicorum aduentum, cum in magno eſſet metu,eo quod auditi fuiſſent in Galgala deſcēdiſſe,ad offerenda ſacrificia ſe fuiſſe compulſum: Reſpōdens Samuel ait:tu quidem ſi iuſtus eſſes,& mihi non inobediens,nunquam in his quę pro præſentibus rebus prȩcepit deꝰ primitus defeciſſes,quam in rebus neceſſarijs expediri,vt tibi tuæq; ſoboli regnare plurimo tempore liceret. Hæc Samuel quidem ferrens grauiter in his quę fuerāt facta,diſceſſit ad propria. Saul autem in Gabaa ciuitatem, habens ſecum ſexcentos ſolummodo viros,cum Ionatha filio venit:quorum plurimi arma nequaquam habebant, dum ferrum vtique in prouincia minus eſſet, & qui arma

facere potuiſſent. Non enim ſinebant eos Palæſtini, ſicut dudum iam declarauimus, hęc habere. Igitur diuidentes tribus agminibus exercitum Palęſtini, & per totidem itinera diſcurrentes, Hebræorum prouinciam deuaſtabant: videntibus ſcilicet Saul rege & eius filio Ionatha, & terram defendere, cum eſſent ſexcenti ſolummodo: non valeſcentibus. Dumq; reſideret ipſe & eius filius & ſacerdos Achias qui erat de prole Eli ſacerdotis, ſuper collem excelſum, terramq; populari reſpicerent, eis in maxima anguſtia conſtitutis: Saul filius cũ ſuo armigero cõſtituit. vt latenter ad hoſtium tabernacula properarent: turbamq; eis & quen-
1. Reg. 14 dam modum cõmotionis inferrent. Dumq; armiger eius pronius ſe eum ſecuturũ aſſereret, licet mors immineret, ſumens ſolatium iuuenis & de colle deſcendens, ad hoſtes pariter ibant. Erant igitur caſtra hoſtium ſuper ſcopulum habentẽ ſub tiliſſimam longitudinem, tribus verticibus acutiſſimis prominẽtem, ſcopulis per circuitum euntibus, & quaſi propugnaculis inuaſiones pugnantium prohibentibus. Vnde contingebat, vt cuſtodes minorem haberent ſolicitudinem caſtrorũ, quod natura locus ille omnibus videbatur eſſe munitus, & ad capiẽdũ valde difficilis: eo quod non ſolum aſcendere illic, ſed etiam accedere difficile videretur. Cum ergo veniſſet ad caſtra Ionathas, armigerum confortabat, exacuens vt ad hoſtes accederẽt: ſignũq; hoc victoriæ iudicarent, ſi eos ad ſe vocarent: ſi vero nihil eloquerentur, tãquam non vocantibus, reuerti deberent. Accedẽtibus igitur ad exercitũ hoſtiũ apparente iam die, videnteq; Palęſtini eos alterutrim dicebãt: Ecce de cauernis & ſpeluncis egrediuntur Hebræi: Et ad Ionathan eiusq; armigerum dicebant. Venite aſcendite ad nos, vt vos digne pro veſtris præſumptionibus puniamus. Quã vocem ſuſcipiens grate Saul filius, tanquam ei victoriam deſignante, tũc quidẽ ab illo loco, in quo hoſtibus fuerãt viſi, receſſit: mutansq; locũ, venit ad petram: quę erat propter munitiones locorũ deſolata cuſtodibus: & exinde quaſi repentes, & trahentes ſemetipſos cum multo labore, naturam loci vicerũt, vt ad inimicorum caſtra cõſcenderent. Irruentesq; eis dormientibus, occiderunt quidem quaſi viginti: turbatos vero pauore eos vehementi impleuerũt, ita vt alij quidẽ effugerent, arma omnia relinquentes: alij vero ſemetipſos non agnoſcẽtes, eo quod cõgregati ex multis gentibus eſſent, credentesq; inimicos, & Iſraelitas ſuper ſe irruiſſe putantes, & non hoc duorũ hominum præſumptione cõmiſſum, ad alterna bella conuerſi ſint. Quorum alij quidem perempti moriebantur, alij vero fugientes per ſaxa præcipites collabebantur.

Saul maximam ſtragem, infert Palæſtinis. Ionathas ſuffragante populo à morte libertatur. Caput VII

DVmque exploratores Saul dicerent regi. Palæſtinorum caſtra valde turbari, requirens Saul ne quis ſuorum deeſſet, audiuit ſuum abeſſe filium & eius armigerum, iuſſitq; vt pontifex ſumpta veſte ſacerdotali de futuris rebus ei prophetaret. Cumque eum ille vincere, & hoſtibus fortiter prævalere diceret, Palæſtinos inuaſit, & turbatos aggreſſus eſt, qui ſe potius inuicem peremerunt. Refugerunt autem ad eum etiam qui priuitus ſe per cauernas & ſpeluncas petrasque celauerant, audientes Saul eſſe victorem. Congregatis autem quaſi decem milibus Hebræorum, perſecutus eſt inimicos, cuncta regione diſperſos. Igitur ſiue propter inopinatæ victoriæ gaudium, dum ſæpe felices contingat extolli: ſiue ignorantia faciente, palmæ illius decus peſſima lamentatione fœdatum eſt. Volens etenim Saul funditus interimere Palæſtinos, & pœnam eos exoluere, maledixit Hebræis: vt ſi quis à cæde ſe retinens inimicorum, antequam nox futura veniret aliquid comederet, & ab interfectione hoſtium, aut à perſecutione ceſſaret, maledictus eſſet. Cumque Saul hoc dixiſſet, veniens ad quandam quercum excelſam, in ſorte Ephrem conſtitutam, Ionathas filius eius, dum illic apum contigiſſet eum inuenire cubilia, maledictum patris ignorans, nec populi ſuper eo profeſſionem agnoſcens, expreſſo mellis fauo comedit. Inter hæc autem cognoſcens, quomodo cum nimio maledicto eius

Victoria Saul de inimicis

pater

pater interdixiſſet aliquem guſtare cibum ante ſolis occaſum, comedere quidem ceſſauit: non autem recte patrem prohibuiſſe dixit, quãdo cum maiori potius fortitudine atque fiducia perſequentes cibo ſumpto plurimos inimicorum capere & interficere potuiſſent. Multa ſiquidem milia Palæſtinorum interficientes, circa veſperam ad ſpolia hoſtium ſunt conuerſi: magnamque prædam & pecora ſumentes occidebant, & hæc cum ſanguine comedebant. Hoc autem à ſcriba nunciatum eſt regi, quomodo populus peccaret in deum: & occiſis pecudibus, antequam ſanguinis bene diluereturꝫ nondum purgatis carnibus veſcerentur: iuſſitque Saul volui lapidum magnum in medio, & prædicari in populo, vt ſuper eum interficerent, & carnem cum ſanguine non comederent, quoniam hoc nequaquam deo placeret. Cunctis autem iuxta regis præceptum facientibus, ſtatuit illic altare Saul, & holocauſtum ſuper illud deo celebrauit. Hoc autem altare conſtituit primum. Mox itaque volens ad hoſtium caſtra procedere, vt quæ in eis eſſe videbantur diriperet ante diem, militibus inſigniter eum ſequentibus, & cum multa fiducia eius præceptis obedientibus, vocauit rex Architob ſacerdotẽ: iuſſitq; vt cõſuleret, ſi deus annueret, vt eũtes ad inimicorum caſtra, hoſtibus de nuo præualerent. Dicente vero ſacerdote deum reſponſa non dare, Saul dixit: Nõ ſine cauſa conſultus deus vocẽ nobis nõ reddidit, qui primitus antequã interrogaretur omnia nunciauit. Sed hæc taciturnitas alicuius eſt latentis cauſa peccati. Vnde iuro per eundem ipſum deum, licet filius meus Ionathas peccaſſe reperiatur, interficio eum, & deum ita placabo: quanto magis ſi in extraneam & nihil mihi competentem perſonam ſupplicium inferre cognoſcar. Cumque hoc fieri populus exclamaſſet, repente cũctos in vno loco conſtituit, ſtetitq; ipſe in alia parte cum filio, & eum qui deliquerat inſtanti ſorte requirebat: inuentusq; Ionathas peccaſſe, interrogat⁹ à patre eſt quid feciſſet & quid in ſua vita nõ recte nec ſancte peccaſſet. Cui dixit: Pater, nihil aliud ſcio, niſi quod ignorãs heſterno maledictũ ac iuſiurandũ à te prolatum, perſequens inimicos fauum guſtaui mellis, Quem Saul occidere ſe repente iurauit, quatenus & generi & naturæ ſimul amori hoc modo præponeret iuſiurandum. Qui nequaquam mortis interminatione perterritus, ſed animam ingenue nimis magnanimiterque componens: Nec ego ſupplico, inquit, pater parcendum: mors mihi ſuauis eſt, quæ pro tua geritur pietate, & populi magna victoria. Maxima ſiquidem mihi cõſolatio eſt, Hebræos de Palæſtinis reliquiſſe victores. In his itaque omnis populus doluit, & nimis ingemuit: iurauitque, non ſe mori permittere Ionathan, victoriæ huius autorẽ. Et ipſi quidem arripuerunt eum à maledicto patris, orationes pro eo faciẽtes, vt ei peccatum quoque dimitteret deus. Saul autem reuerſus ad propriam ciuitatem, vſque ad ſexaginta milia hoſtium interfecit: regnauitque feliciter: & vicinas prouincias gentesq; belli iure ſubegit: id eſt, Ammonitarum, & Moabitarũ, atque Palæſtinorum, & Idumæorum, & regem Suba. Fuerunt autem ei filij maſculi quidem tres, Ionathas & Ieſui & Melchiſue, filiæ vero duæ, Merob & Michol. Habuitq; militiæ principem patrui filium, Abner, filium Ner. Ner autem & Cis pater Saul, fuerũt fratres, filij Abihel. Habebatque Saul curruum multitudinem, & equeſtrium: & cum quibuſcunque pugnaret, cum victoria remeabat. Hebræosque ad excelſam magnitudinem felicitatis euexerat, & aliarum gentium potentiſſimos demõſtrarat. Iuuenes autem proceritate & pulcritudine præcellentes elegit, eosque armigeros ſuos effecit.

Saul altare conſtituit

Genealogia Saul

De⁹ iubet Saul vt Amalechitas penit⁹ deleat: deq; Agag capto. Ca. VIII

VEniẽs igitur Samuel ad Saul, miſſum ſe dixit à deo, vt eũ cõmoneret, quia eum electũ ex omnib⁹ regem fecit, & propterea deo eſſe deberet obediẽs, quoniã ipſe quidem haberet gentium principatum, deus vero & ipſius eſſet & rerum omniũ dominator. adijciebatq; dixiſſe eum, quoniam multa mala Amalechitæ Hebræis in deſerto fecerunt, quando egredientes ex Ægypto, veniebãt in regionem quæ nunc eſt eorũ: ideoq; bello perimendos Amalechitas. quibus ſubditis,

1 Reg. 15

ditis,nullum eorum debere viuũ penitus relinqui:ſed omnem necandam ætatẽ,
Iuſſio dei ad delendos Amalechitas incipiendo à mulieribus perimendos pariter & infantes: & hoc ſupplicium eis, quod maiores noſtros afflixerint,ſuſtinendum. Sed neq; iumentis,neq; alijs pecudibus ob vtilitatem propriamq; poſſeſſionem ait eſſe parcendũ:ſed cuncta dicanda deo & nomen Amalech ſecundum Moſi mandata delendum. Saul vero profeſſus eſt ſe præcepta complere: & obedientiam non ſolũ in hoc credidit, vt contra Amalechitas pugnaret,ſed vt etiam velociter ſe properaturum eſſe monſtraret:congregansq; cunctum exercitum,eumq; dinumerans in Galgalis,inuenit Iſraelitarum abſq; tribu Iuda circa quadraginta milia virorum: illa nãque tribus ſola triginta milia armatos habebat. Tunc ergo Saul Amalechitarum regionem ingreſſus inſidias occultas circa torrentem fecit,vt non ſolum aperte pugnans eos affligeret,ſed etiam inopinate ſuper eos per incertas vias irrueret, & circundatos deuaſtaret. Igitur congreſſus in pugnã,fugauit hoſtes, multosq; peremit,& reliquos perſecutus eſt fugientes. Cumq; illud opus propitia diuinitate compleſſet,Amalechitarum vrbes obſedit:& alias quidem molitionib⁹,alias vero ſuffoſſionibus cloacarum,& muris extrinſec⁹ è diuerſo ædificatis:alias autem fame & ſiti,alias vero modis alijs obſidens,& fortiter capiens,ad necẽ cunctorum infantum & mulierum ſimul acceſſit:nihil crudele nec dirum nec vltra humanam naturam ſe facere credens:primum,quod in hoſtes hæc agebat:deinde quod præcepto diuino,cui non obedire foret grande periculum,miniſtrabat: cepitq; etiam regem hoſtiũ Agag captiuum. Cuius corporis pulchritudinem magnitudinemq; miratus,decreuit eſſe ſaluandum:non hoc faciens diuina volũtate,ſed iudicium proprium ſequens,& ſine cauſa cedens vitam quaſi miſericorditer,vnde illi poteſtas ſine ſuo periculo miſerẽdi non eſſet. Deus nanq; ſic odiuit Amalechitarum genus,vt neque infantibus parceretur,quibus potius miſereri natura eſt. Saul itaq; regem Agag,& malorũ quæ contra Hebræos geſtavidebantur,autorẽ,à morte ſeruauit,& hoſtis pulchritudinem præceptis dei præpoſuit. Peccauit quoq; cũ eo ſimul & populus. Nam & illi iumentis & pecudibus
Sichimitas ſaluatos pepercerunt,eaq; ſibi diripuerũt,iubente domino non eſſe ſeruanda:ſed & alias res diuitiasq; collegerũt. Si quid vero dignũ poſſideri nõ erat,cõſumpſerũt. Cũque viciſſet Saul vniuerſos à Peluſio Ægypti vſq; ad rubrum mare reſidẽtes hoſtes,Sichimitarum gentem ſolũmodo dereliquit. Iſti nanq; in regionis Madian medio habitabant. Quibus ante pugnam denunciauit vt abſcederent,ne fortè Amalechitarum calamitati communicarent. Nam cum eſſent cognati Rahuel ſoceri Moſi,credit eſſe ſaluandos.

Irato deo Saul propter inobedientiam,Samuel prædicit auferendum eius eſſe imperium. Caput. IX

1.Reg.15 SAul igitur tanquam in nullo Prophetæ mandata præuaricans quæ acceperat,dum contra Amalechitas pugnaturus exiret,ſcilicet velut omnibus integre conſeruatis,deuictis hoſtibus,cum lætitia reuertebatur ad propria. Deus autem pro Amalechitarum vita,& rapina pecudum quam populus geſſerat,contriſtatus eſt,quoniam hæc fuerant eo prohibente commiſſa. Dirum nãque iudicabat,vt cuius fortitudine fuerant adepti victoriam,eum ſpernerent, & nec tanquam humani regis præceptionibus obedirent. Dicebat ergo Prophetæ, pœnitere ſe eo quod Saul ordinauerit regem,quando eius iuſſa non faceret,ſed vteretur propria voluntate. Hæc audiens Samuel,valde confuſus eſt: & deum cœpit tota nocte rogare,vt eſſet propitius Saul,ſeque ab indignatione ſuſpenderet. Qui veniam ſe dare Saul etiam propheta poſcente non annuit: iniuſtum eſſe decernens,ſe tantis peccatis indulgentiam condonare,non ob aliam cauſam aſſerens mala generari,niſi cum aliqui iniuſtitiam paſſi,ad vindictam negligẽtiores extiterint. Aucupantur enim,inquit,gloriam benignitatis & patientiæ, & latenter hæc pariunt. Dum ergo deus precibus prophetæ denegaſſet, ne parceret,die facta Samuel ad Saul venit in Galgala:videnſq; eum rex,cucurrit & oſculatus eſt, dicens

est,dicens:Gratias ago deo,qui dedit mihi victoriam,& quod omnia pro eius voluntate sunt gesta. Cui respondens Samuel: Vnde ergo,inquit,audio clamorem iumentorum & ouium in exercitu,Cui respondit,populum hæc ad sacrificia reseruasse:genus autem Amalechitarum mandato diuino omne delesse,nullumque fuisse relictum nisi tantummodo regem:de quo quid opporteret fieri, dicebat adinuicem cogitandum. Cui Propheta dixit:deum non super sacrificia delectari,sed super bonos & iustos:huiusmodi autem esse illos qui eius consilium & mandata sequuntur,& nihil adhuc bene se agere iudicant,nisi quod pro dei fece rint voluntate. Is enim contemnitur,non quando ei non sacrificatur, sed quando inobedientię spiritus adhibetur. Ab his enim qui ei subditi non sunt,nec eum vera religione colunt,neq; dum multas hostias & magnas obtulerint, neq; dum ornamenta ex auro argentoque facta dicauerint, suscipit hæc libenter:sed potius auersatur,& magis studium hoc nequitiæ,non iudicat esse pietatem. Ad illos autem qui solummodo quod præcipit diuinitas recordantur, & mori potius eligunt quàm præuaricari aliquid quod iubetur, semper conuertitur:& neque sacrificium ab eis exquirit:sed & dum sacrificauerint siue simplex aliquid,siue vilissimum,gratius eorum parua munera, quàm ditissimorum maximam suscipit opulentiam. Tu siquidem scito tibi deum iratum:spreuisti nanque & neglexisti ea quæ tibi mandauit. Quomodo igitur arbitraris eum sacrificia respicere, ex his reb9 quas decreuit ille perire:nisi forte similia iudicas illa peccata,& quæ vis offerre domino sacrificia? Expecta igitur regnum tibimet auferendum:& potentiam,quam à deo tibi neglexisti collatam fuisse. Porro Saul fatebatur quidem inique feciſſe,& peccatum se negare non posse,transgressumque se mandata Prophetæ dicebat:sed pro timore ac metu exercitum non probuisse prædam diripientem,nec tantam multitudinem retinere potuisse: sed ignosce,inquit,& esto nunc mitis:de cętero enim obseruabo ne peccem. Rogabatque Prophetam, vt reuertens hostias deo pacificas immolaret. Illevero cùm deum illi parcere nō videret,remęauit ad propria. Saul autem volens retinere Samuelem,apprehēdit eius pallium,violenterque tractam, eo quod Samuel impetu facto discederet,vestem eius disrupit. Cui Propheta dixit:Sic tuum scindetur imperium, & accipiet illud vir bonus & iustus:quando deus permanet in suo decreto,nec mutatur atq; conuertitur. Nam mutare sententiam passionis humanæ,non fortitudinis est diuinæ. Saul autem impie quidem se gessisse fatebatur,infecta vero facere quæ fuerant facta non posse:rogabatq; eum,vt se coram multitudine honoraret,& deum veniens adoraret. Quod dum feciſſet Samuel, veniens adorauit deum,deductusq; ad eum est rex Amalechitarum Agag. Et dicens quàm esset amara mors,audiuit: Sicut tu multas Hebræorum matres pro filijs ingemiscere lugereq; feciſti,sic ingemiscet in tua morte genitrix tua. Iussitq; repente eum in Galgalis mori. Ipse vero in Ramatham ciuitatem abijt.

Responsio Samuelis ad Saul

Obserua lector

Saul apprehenso Samuele uestem eius disrupit.

Samuel mandato dei pergit in Bethlehem, vbi deo monstrante Dauid vngit in regem. Saul vero destitutus spiritu dei vexatur à dæmonio:qui psallente Dauid, liberatur. Ob id Saul armigerum suum Dauid constituit. Caput X

De morte Agag regis

REx vero Saul sentiēs quæ mala passurus esset,qui sibi deū in regno fecerat inimicum,ascendit in Gabaa,quod nomen interpretatum significat collē, & post illā diē non vidit Samuelem. Cumq; Propheta propterea tristis esset iussit deus vt à cogitationib9 quiesceret,& sumens vas olei, in Bethlehē ciuitatē iret ad Ieſſe filium Obed,& eius vngeret natum,quem ipse monstraret,in regē. Cumq; metueret ire,ne cognoscens Saul,aut latēter aut palā eum occideret: dicente deo & dante securitatis viā venit ad ciuitatē. Quem cuncti salutauerūt, causam eius inquirentes aduentus. Quibus dicebat,veniſſe se vt deo sacrificaret. Tunc sacrificio celebrato,vocauit Ieſſe cū filijs sui ad altare:& inspiciēs eius filium seniorē procerum & optimum, credidit propter pulchritudinem hunc esse futurum

1.Reg.16

futurum regem:ſed prouidentia diuina fruſtratus eſt. Dum enim conſuluiſſet deum,ſi iuuenem vngeret,quem ipſe admiratus fuerat,& dignum imperio iudicabat:reſpondit deus,non ea videre homines quæ deus intendit: ſed tu, inquit, pulchritudinem iuuenis reſpiciens,hunc arbitraris regno placere:ego autem nõ corporis pulchritudinem ac ſpeciem,apicem facio eſſe regalem, ſed animi ſine dubitatione virtutem. Ille ſiquidem perfecte pulcher eſt,qui pietate & iuſtitia ſimul & fortitudine,necnon & obediẽtia ſplendet,& ex omnibus ex quibus animæ pulchritudo cõſiſtit. Cumq; dixiſſet hæc deus,præcepit Samuel Ieſſe,vt omnes ei ſuos filios demõſtraret. At ille alios quinque venire fecit,quorum ſenior quidem Eliab vocabatur,ſecundus autem Abinadab, Samma tertius, quartus vero Nathanael,quintus autem Iael,ſextus Aſam. Videns autem & iſtos propheta in nullo minores pulchritudine ſenioris,conſuluit deum quem horum eligeret fore regem. Quo dicente nullum,denuo requiſiuit Ieſſe,ſi prẽter iſtos haberet alios filios, Qui dixit eſſe alium nomine Dauid,paſtorem,ouium curam habentem:iuſſitque eum Samuel velociter vocari, impoſſibile dicens eos eſſe comeſturos ante quam illeveniret. Cum ergo veniſſet Dauid,vocatus à patre,puer quidem colore rubeus,& pulcher aſpectu,tacite Samuel dixit ad eum: Hic eſt qui deo placuit ad regnandum. Tunc & ipſe diſcubuit, fecitq; iuuenem ſub ſe diſcumbere,& Ieſſe cum reliquis filijs. Deinde videnti Dauid,ſumens oleũ,vnxit eum,eique adhuc tacite dixit atque ſignificauit,quoniam regnare eum deus eligeret:monuitque iuſtum eſſe debere,& eius præceptis obedire. Sic etenim regnum ei multo tempore fore manſurum, domumque claram ac famoſiſſimam habiturum,vaſtaturumq; pariter Palæſtinos. Sed & cum quibuſcunque gentibus congrederetur,& vinceret,& ingẽtem gloriam poſſideret,quod & ipſum habere & poſteris relinquere promittebat. Samuel quidem dum hæc monuiſſet abſceſſit,diuinitas autem ad Dauid Saul relicto migrauit. Et ille quidem prophetare cœpit,ſpiritu ſancto ſuper ſe veniente. Saul vero quædam paſſiones & dæmonia repente comprehenderunt,ſuffocationes ei & anguſtias inferentes:ita vt medici nullum ei ſalutis remedium inuenirent. Si quis tamen cantare eſſet peritus,& in cithara pſallere doctus,hunc adduci iuſſerunt:vt cum eum demonia inuaderent & turbarent,ſuper caput eius aſtans pſalleret,& hymnos ediceret. Ille vero hoc non diſſimulauit efficere,ſed quæri huiuſmodi hominem protinꝰ imperauit. Cumq; ei quidam ſuorũ dixiſſet,vidiſſe ſe in ciuitate Bethlehem quendam Ieſſe filium adhuc ætate iuuenculum,pulchrum atq; decorum,& alijs ſtudijs valde dignum nec non pſallere & hymnos cantare doctum,inſuper & eximium pugnatorem:mittens Saul ad Ieſſe,Dauid ſublatum à gregibus ad ſe venire præcepit:mandans ei velle ſe iuuenculum videre de cuius pulchritudine ac fortitudine commonuiſſent. Ieſſe vero miſit filium dãs ei munera quæ Saul portaret. Quo veniente gauiſus eſt,fecitq; eum armigerum,& bonis omnibus honorauit. Delectabatur enim in eo,& maxime in inuaſione dæmoniorum: qui cum ad eum accederent,ſolꝰ erat medicus,hymnos dicendo & pſallendo rurſus in cithara,& Saul à mentis oppreſſione reuocando. Miſit igitur Saul ad patrem pueri Ieſſe,petens vt apud eum Dauid maneret. eo quod eius præſentia delectaretur: Ieſſe autem Saul non contradicendum ratus conceſſit.

Dauid paſtor ouium in regem eligitur

Saul demonio corripitur

Quemadmodum miratus Saul fortitudinem Dauid victo Goliath,ei filiam ſuam copulauit: & poſt hæc ſuſpectum Dauid ſibi rex Saul perimere feſtinauit. Caput XI

1.Reg.17

POſt non multa ſiquidem tempora Palæſtini denuo congregati, & maximũ ſuper omnes Iſraelitas exercitum colligentes,inter Socho & Azeca caſtra metati ſunt. Contra quos denuo Saul produxit exercitum: & ſuper quendã montem caſtra ponens,coegit Palæſtinos priora quidem caſtra relinquere,& ex aduerſo montis quem Saul apprehenderat aduenire:diuiſitq; eorum exercitꝰ medius mons qui erat poſitus inter eos. Igitur deſcẽdens quidam de exercitu Palæſtinorum

ſtinorum nomine Goliath de ciuitate Geth, vir valde procerus, cui altitudo ſex erat cubitorũ & palmi vnius, accinctus armis quę pro magnitudine ſua natura eius corporis exigebat: Indutusq; lorica, cuius erat pondus quinque milium ſiclorum ætis: Galeam vero & tibialia habebat ærea, quę talis viri & magnitudinem & inopinabilia potuiſſent membra protegere. Haſta vero eius non leuis dextræ portatio, ſed quam & ipſe geſtabat in humeris, cuius ferrum ſexcentorum ſiclorum fuit: ſequebanturque eum multi arma portãtes. Hic igitur Goliath ſtans in ter medias acies, vocem emiſit grandem contra Saul & Hebræos, dicens: A pugna nunc & periculis vos abſoluo. Quæ enim neceſſitas eſt noſtrorũ exercitus deperire? Sed date aliquem veſtrum contra me pugnaturũ, vt totum bellũ vnius victoria terminetur: ſeruiatq; pars altera eius, quorum fuerat ille quiuicerit. Eſt enim multo melius & temperantius, vnius periculo promereri, quã peſtem adeſſe multorum. Hæc cum dixiſſet, ad caſtra propria remeauit. Altera vero die rurſum venit, ac eadem verba fecit: & ſimiliter vſque ad diem quadrageſimum hoſtes ad prædictas conditiones prouocare non deſtitit, ita vt terretur & ipſe Saul & exercitus. Et conſtituebant quidem acies quaſi pugnaturi, ad congreſſionem vero minime veniebant. Bello quidem conſiſtẽte inter Hebræos & Palæſtinos, Saul remiſit Dauid ad patrem ſuum Ieſſe, cum ei tres eius filij alij ad ſolatiũ & periculum pugnæ ſufficerent. Ille vero tunc quidem ad ouilia & paſturas pecudum remeans, non multo poſt ad caſtra eſt reuerſus Hebræorum, miſſus à patre, vt neceſſaria fratribus deportaret, & quid ageretur cognoſceret. Cumq; Goliath denuo reuertens & prouocans exprobraret, quaſi nullus inter eos vir eſſet qui cõtra eum pugnare præſumeret: cum fratribus loquens Dauid ea quæ mandauerat pater & audiens illum blaſphemantem exercitum, & pariter affligentem, indignatus eſt, & fratribus ait: paratum ſe eſſe ſolum cum hoſte pugnare. Cui ſenior fratrum Eliab interminatus eſt, & præſumptionem habere eum præter ætatẽ dicens, & inexpertum huius officij, iuſſit ad patrem & ad paſcua remeare. Qui reueritus quidem fratrem diſceſſit, & apud quoſdam militum eſt locutus, quod vellet cum Palæſtino prouocante pugnare. Illis autem repente Saul iuuenis indicantibus voluntatem, rex eum vocauit: & dum requireret, vt quod vellet ediceret, dixit: Nõ deficiat mens tua ŏ rex nec metuas: ego ſuperbiam huius hoſtis pugnando proſternam, ita ſublimem procerumque ſubdam: & ſic iſte quidem irridebitur, tuus vero exercitus glorioſus inuenietur, ſi neque à viro bellatore prouocatus, aut in acie perito, ſed & victus à puerili ætate moriatur. Saul autem eius præſumptionem atque magnanimitatem valde mirante, non tamen in eo habẽte fiduciam propter ætatem: ſed infirmum eſſe, vt contra peritum hoſtem bellum ſuſciperet, edicente, Dauid ait: Polliceor hoc: confidens in deo qui mecum eſt, cuius etiam adiutorij fungor experimento. Nam dum aliquando leo ouiculas meas inuaſiſſet, & abripuiſſet agnum, ſequens apprehendi eum: & agnum quidem ex ore eius abripui, ipſum vero dum contra me feciſſet impetum, à cauda comprehenſum, & percuſſum in terra peremi. Idem & vrſo faciente, in eo vltus ſum. Putet ergo & ille hoſtis vnum ſe eſſe huiuſmodi beſtiarum, diu exprobrãs exercitui: & noſtrum blaſphemans deum: qui mihi faciet eum eſſe ſubiectum. Saul igitur voluntari pueri atque præſumptioni ſimilem orans à deo terminum dari, dixit: Vade ad pugnam. Et accingens eum lorica ſua ſimul & gladio, & apponens ei Galeam deſtinauit. Dauid autem oneratus his armis, cum non eſſet exercitatus in eis, ait: Iſta quidem rex tua ſint ornamenta, cui fortitudo eſt hæc geſtare præcipua: mihi vero tanquam ſeruo tuo concede ſicut ego volo pugnare. Ergo poſitis armis, ſumpto baculo paſtorali, & quinque lapidibus de torrente in paſtorali pera. & fundam in dextra manu portans, ibat ad Goliath. Videns autem eum Goliath ſic venientem, ſpreuit, & iniuriam ei fecit, quaſi non arma gerens hominum pugnaturus veniret, ſed quibus canes repelli ſolent, dicẽs: Num me canem exiſtimaſti? Ille autem nõ canem, ſed deterius aliquid eum eſſe

Monomachia Dauid

se putare respondit. Commonitque Goliath ad iracundiam, vt ei maledictum apponeret ex vocabulo dei sui: & interminatus est, daturum se carnes eius terrenis bestijs, & cœli volatilibus deuorandas. Cui respondit Dauid: Tu quidē venis cōtra me cum gladio, & hasta, & lorica: ego autem venio ad te armatus deo, qui & te & omnem vestrum exercitum nostris manibus perditurus est. Hodie nā que caput tuum obscindemus, & reliquum corpus similibus tui canibus apponemus, sciēntq; cuncti, quomodo deus præsul est Hebræorum, & arma nostra ipse est semper & fortitudo. Nam omnis exercitus & reliquus apparatus inutilis est absente deo. Palæstinus autem armorum pondere grauatus cum currere non valeret, paulatim venit ad Dauid, contemnens eum, & se confidens nudum adhuc simplici ætate puerulum sine labore perimere. Occurrit autem ei iuuenis cū deo auxiliatore suo, qui ab hoste non videbatur: & sumens de pera vnum lapidem quem de torrente collegerat, & emittens eum de fundibula percussit repente Goliath in fronte, & vsque ad cerebrum pertransiuit: ita vt mox confracto capite, Goliath caderet pronus in terram. Tunc stetit Dauid super eum, & caput eius incidit. Cadente ergo Goliath, facta est Palæstinis occasio maximæ fugæ. Nā dum peritissimum suorum cecidisse conspicerent, de rebus omnibus desperātes, consistere non valuerunt: sed validæ se turpique fugæ tradentes, conabantur liberari. Saul autem & cunctus exercitus Hebræorum clamore facto super eos exilierunt: & multos interemerūt, & persecuti sunt vsque ad terminos Geth, & portas Ascalonis. Et mortui quidem sunt Palæstinorum triginta milia & totidem vulnerati. Porro Saul reuertens ab exercitu hostium, eorum castra diripuit, & si
1 Reg. 19 mul incendit. Caput autem Goliath Dauid in tabernaculum proprium deportauit, & hastam dicauit deo. Porro circa Dauid inuidiam atq; odium Saul regis, virgines mulieresq; prouocauerunt. Occurrentes enim victrici militiæ cum cymbalis & tympanis, delectabantur omni lætitia dicentes: mulieres, quia multa milia Saul Palæstinorum interemisset: virgines autem, quia multa dena milia exterminasset Dauid. Hęc audiens rex quod in millenario numero testimonium ipse perciperet, & dena milia multitudo iuuenculo voueret: & cogitans, quia nihil post hunc tam clarum fauorem nisi regnum minus esset Dauid cœpit eum timere & nimis habere suspectum: & à priori quidem officio, quo vtique suum armigerum fecerat, eum amouit: ne dum nimis proximꝰ esset, occidere eum posset: constituit autem eum millenarium, dans ei locum quidem meliorem, & vt putabāt sibimet cautiorem: volebatque eum ad hostes & ad prælia mittere, vt in his pericula sustinendo periret. Dauid autem deum habens vbique ducem, quocunque venisset prævalebat, & optime agere videbatur, ita vt propter excellentiam fortitudinis & populus eum, & regis filia virgo concupiscceret amore eius detenta, cunctisque ita fieret manifesta, vt hoc eius desiderium perduceretur ad patrem. Ille vero quasi percepta occasione in mortem Dauid, hoc libenter audiuit: daturumque nuptijs eius se virginem hæc sibi nunciantibus ait, eo scilicet pacto vt sexcenta hostium capita adueheret necatorum. At ille sic claro honore ei propositio, volens ex opere periculoso & incredibili gloriam magis assumere, procedere tendebat ad causam. Saul autē ducebat eū fore ab hostibus perimendum, & decenter sua vota compleri, si per alios & nō eo faciente moreretur: iussitque suis famulis vt voluntatem Dauid experirentur, qualis circa puellæ nuptias esset. Illi vero cœperunt cum eo loqui, quia diligeret eum rex Saul vnà cum populo, & vellet ei etiam suam filiam copulare. Qui dixit: Nō modicum videri putatis me generum esse regis. Mihi vero nihil tale subsistit, præcipue cum sim abiectus, & à gloria vel honore segregatus. Saul autem famuli cum Dauid respon sa dixissent, ait: Dicite ei non me pecunijs egere, nec honoribus, quibus rebus venditur filia potius quàm nuptijs collocatur: sed eligere generum habentem fortitudinem, aliasque virtutes, quas te habere manifestum est: & velle me ab

eo percipere pro nuptijs filiæ,non aurum nec argentum,neque vt hæc de domibus paternis eijciat:ſed pro ſupplicio hoſtium, capita ſexcenta Palæſtinorum. Et mihi enim ipſi nullum potius quam hoc clarius munus erit. Sed & meæ filiæ multo ſolennius honoribus eſt præcipuum,ſi viro tali,& tanto teſtimonio de hoſtium triumphis decorato poſſit coniungi. His verbis delatis ad ſe Dauid gauiſus,quod Saul ſtuderet eum ſibi cognatione coniungere, neque conſilium expectauit,nec ſi poſſibile aut difficile eſſet opus præſens animo cogitauit,ſed repente cũ ſocijs ad hoſtes pro nuptiarũ pollicitatione profectus eſt. Deus enim erat, qui cuncta facilia Dauid,& poſſibilia faciebat. Cumq; multos interemiſſet,abſcidens ſexcenta capita venit ad regem. Et harum rerum probatione facta nuptias exigebat. Saul autem cum non haberet vnde promiſſa refugeret: & mentiri turpiſſimum iudicaret,aut per inſidias eum occidere,cum forſitan etiã in hoc fruſtrari ſuo conſilio poſſet,dedit ei ſuam filiam nomine Michol.

Biblia habent ducenta præputia

Quomodo ſæpius Dauid per Saul periculum mortis paſſus effugit, & oblata ſibi aliquando occidendi poteſtate,noluit interficere: Cap. XII

CVMq; rex Saul non eſſet recta voluntate manſurus,videns etiam Dauid & apud deum & apud homines approbari,expauit, & metum cęlare non valens timore magnarum rerum,id eſt,regni ſimul ac vitæ,ne priuaretur vtroque,cogitauit eum crudeli calamitate perimere:eiusq; mortem Ionathæ filio,& reliquis familiaribus delegauit. Filius autem admiratus permutationem patris circa Dauid,cum poſt multam eius deuotionem non mediocriter in eum, ſed ad mortem vſque ſæuiret: & cum iuuenem diligeret eiusq; virtutem, dixit ei ſecreto voluntatem patris ſui:ſuaſitq; vt die futuro ſe cuſtodiret. ipſe vero ſalutaturum ſe patrem dixit,eiq; pro eo opportuno tempore locuturum, cauſamq; cogniturũ, vt ei exprobraret,eo quod occideretvelut iniuſtum,qui tanta bona fuerat operatus:qui etiam ſi valde peccaſſet,veniam deberet promereri:dixitq; ſe ei poſt hęc patris indicare ſententiam. Dauid autem conſilio benigno obediens, egreſſus eſt à rege. Altera vero die Ionathas venit ad Saul, & dum eum lætum & exultantem aſpiceret,cœpit de Dauid proferre ſermonem,dicens:In qua maiori vel minori iniquitate inueniẽs culpabilem Dauid,præcepiſti eum pater interimi, virum qui tibi quidem magnæ ſalutis cauſa fuiſſe probatus eſt, Palæſtinis autem valde ſupplicium:ab illuſione & iniurijs ſimul eripiens populum Hebræorum, quas diebus quadraginta ſuſtinuit,nullo vtique præſumente prouocationis certamina ſuſtinere:& qui poſt hæc iuſſione tua deferens hoſtium capita, ſororem meam præmio accepit vxorem:cuius mors nobiſipſis grauior erit, nõ propter ſolam virtutem eius,ſed etiam propter ipſam cognationẽ:quando eius morte etiã filia tua vexabitur,penè ante cõiugij gaudium veniens ad viduitatis opprobriũ. Hæc ergo cogitans pater,ad clementiam conuertere, & nihil committas in virum:primo quidem quod nobis magnum beneficium præſtitit tuæ ſalutis,quando malo ſpiritu & dæmonibus in te reſidentibus,illos expulit,pacemq; tuæ animæ condonauit:ſecundo autem,quãdo & in tuis hoſtibus vltus eſt. Hæc etenim obliniſci,turpiſſimum eſt. His ergo ſermonibus mitigatus Saul, iurauit filio,nihil Dauid iniuſte fore paſſurum. Sermo enim iuſtus & iracundiam regis ſubiecit & metum. Ionathas autem euocato Dauid,indicauit ei de ſua ſalute,quam impetraret à patre,eumque deduxit ad regem: & erat in cõſpectu ipſius ſicut pri⁹. Eodem vero tempore,Palæſtinis bella gerentibus denuo ſuper Hebræos, Saul contra hoſtes Dauid cum exercitu deſtinauit. Et congreſſus aduerſus eos, multos eorum proſtrauit,victorque reuerſus eſt ad regem. Quem Saul non ſicut ſperauit poſt bella ſuſcepit,ſed potius eius felicitate contriſtatus eſt,tanquam illius bonis actibus videretur ipſe deceptus. Cumque regem rurſus pueris aſtantibus dæmon ageret,ſpiritusque turbaret,vocans Dauid in domum in qua iacebat tenens lanceam,eum pſallere & hymnos cantare præcepit. Quo iuſſa faciente,in-

1.Reg.19

Oratio Ionathæ ad patrem ſuum Saul pro Dauid

surgens in eum, lanceam iaculatus est: eamq; Dauid prævidens declinauit, fugitq; in domum suam, & in ea tota die permansit. Nocte vero mittens rex, iussit eum vsque ad diluculum custodiri, ne latenter effugeret: quatenus mane deductus ad publicum, traheretur ad mortem. Michol autem Dauid coniunx, filia regis, cognita voluntate patris Dauid indicauit, dubiam spem eius vitæ conspiciens, & de anima sua pariter diffidens. Neque enim se credebat posse habere vitam, si fuisset illius amore priuata. Eique dixit: Non te hic ŏ coniunx solis ortus
A stultia Michol
inueniat, nam te vlterius non videbo: sed fuge citius, dum tibi præbet nox fugæ præsidium, faciatq; tibi hanc dominus longiorem. Scito enim te à patre meo si inuentus fueris occidendum. Quo dicto eum per fenestram deposuit & dimisit. Deinde construit lectulum quasi egrotantis, & sub sago iecur spirans capræ supposuit. Die vero facto, misit pater vt Dauid deduceretur ad eum. Illa vero nunciante quod nocte fuisset factus infirmus, & ostendente eis lectulum coopertum, dum iecur pecoris quod sub sago iacebat palpitaret, egrotum vere esse, & dormire Dauid, qui missi fuerant crediderunt. Renunciantibus autem illis infirmũ factum esse per noctem, iussit eum sic adduci, se velle eum perimere dicens. Qui venientes & lectulum discooperientes, & deceptionem inuenientes factam ab eius vxore, renunciauerunt regi. Quam dum culparet pater, eo quod eius qui dem liberauerit inimicum, illum vero deceperit, satisfecit ei verisimilia loquẽs, quasi eam ad hæc non consentientem Dauid occidere voluisset: & hoc pro salutis suæ timore fecisset: pro quo ei deberet ignoscere, quia hoc necessitatis causa & nõ voluntatis effecerit: adijciensq; dixit: Arbitror ego pater quia non ita voluisti illum perimere, sicut me potius liberare. Et Saul quidem veniam puellę dedit. Dauid autem declinauit à periculo, & venit ad Samuel prophetam in Ramatha, eiq; regis insidias indicauit, & quod iaculo eius pene fuisset extinctus, dum neque circa eum extiterit inimicus, neque circa hostium certamen infirmus: sed potius in omnibus & pronus, & felix, quæ magis causa Dauid inuidiam generauit. Cognoscens itaque propheta regis iniustitiam, Ramatham ciuitatem reliquit: & deducens Dauid ad quendam locum nomine Galboa, commorabatur illic cum eo. Cumque nunciatum fuisset Saul, eo quod Dauid esset apud prophetam, misit armatos, eumq; ad se comprehensum iussit adduci. Qui cum venissent ad Samuel, inuenientes ecclesiam prophetarum, participati sancto spiritu prophetare cœperunt. Saul autem audiens hoc super Dauid, alios destinauit, & illis idem facientibus denuo misit alios. Prophetantibus etiam qui tertio fuerant missi, ad vltimum iratus ipse perrexit. Cum vero iam erat in proximo, antequam eum videret Samuel, prophetare cœpit: veniensque ad eos Saul spiritu vehementi compulsus, amens factus est: & exutus veste, tota die canebat & nocte, Dauid & Samuele videntibus. Ionathas vero Saul filius occurrentem sibi Dauid, & de patris eius insidijs ingemiscentem, & dicentem, quia dum nihil impie gessisset, neque peccasset, eum pater eius occidere festinaret: rogabat vt nihil suspicaretur tale, neque derogantibus siqui forte huiusmodi essent, crederet: sed vt ad se respiceret, & securus esset, nihil tale in eum cogitante patre. Nam & si cogitasset, ei sine dubio pandisset, dum pater eius vtique consilio omnia celebraret. Porrò Dauid iurauit ita esse: & supplicabat, vt credẽs prouidẽtiã eius haberet, potius quàm eum sperneret quasi mendacem, eiq; renunciaret quicquid agnosceret aut videret: Dicebatq; ideo non ei de se dixisse patrem, quia sciret illum circa se amicitias & affectũ habere. Contristatus itaque Ionathas, eo quod Dauid huiusmodi patris eius esse circa se crederet voluntatem, interrogauit eũ, quid velit vt faceret. Ille autem: noui, inquit: omnia te mihi conferre, & velle præstare. Crastina die initium mensis est: & habeo consuetudinem sedens comedendi cum rege: si tibi videtur, à ciuitate egredior, & maneo in campo latenter: tu vero Saul quęrente eo dic me profectum esse in regionem Bethlehem in tribum meam, ad festiuitatem celebrandam: adijciens etiam quia tu me ire permiseris.

ſeris. Et ſiquidem vt aſſolet dici de amicis proficiſcentibus, cum bono vadat, aut aliquid ſimile dixerit, ſcito nihil in eo circa me fore doloſum nec inimicũ: ſi vero aliter reſponderit, hoc tibi erit indicium quod aduerſum me fuerit cogitatum: & renunciabis mihi voluntatem patris, miſericordiæ hoc & affectui communi tribuens, per quem fidem à me accipere, & idem tu domine famulo dare voluiſti. Si vero inuenis in me malignum aliquid, ipſe me perime, vt ſic proficiſcaris ad patrem. Quæ verba nouiſſima Dauid, Ionathas oneroſe ſuſcipiens, promiſit ſe ea quę prius popoſcit eſſe facturum: & ſiquidem triſte aliquid, aut quod eius odium panderet pater reſponderet, ei nunciaturum. & vt eum potius ſecurum redderet, egreſſus ſub diuo, nihil ſe prætermiſſurum pro Dauid ſalute iurauit, dicens: Hũc deum quem magnum eſſe vides & vbique præſentem, & antequam mẽtẽ meam ſermonibus prodam, iam præſcientem eam, eum in communi pacto teſtem promiſſionis adduco, quoniam non ceſſabo frequenter tentans patris animum cognoſcere, donec mihi eius animi ſecreta pandantur: quæ cum didicero, non celabo, ſed protinus tibi nunciabo, ſiue mitis circa te, ſiue ſit valde crudelis. Nouit autem hic deus, qualem eum circa te ſemper eſſe exoro, qui & nunc tecum eſt, nec te delinquit: facietq; te inimicorum tuorum, ſiue pater meus eſt, ſiue ego, eſſe meliorem. Tu tantum horum eſto memor: & licet me finire vitam contingat, filiós meos ſerua. & pro rebus præſentibus illis tuam retribue bonitatem. Cumq; iuraſſet hæc dimiſit Dauid: & ad quendam campi locum ire præcepit, in quo erat ſolitus exerceri: quecunque cognouiſſet à patre, nunciaturum ſe ei promittens, hoc modo: vt deducens puerum mitteret tres ſagittas: & ſi iuberet puero ſagittas afferre, quas ante eum iaceret, cognoſceret nihil eſſe apud patrem malitiæ: ſi vero diuerſa aliqua audiret illo dicente, à rege contraria ſimiliter expectaret: ſecuritatem vero ſe ei præbiturum dicens, ne quid ſuſtineret incongruum: vtque felicitatis tempore memor eſſet, & humanitatem filijs eius exhiberet, Dauid itaque à Ionatha hanc fidem accipiens, ad locum proximum eſt profectus. Altera vero die cum eſſet menſis initium, purificatus ſolenniter rex ad conuiuium venit, & ſedentibus circa eum filio Ionatha à dextris, & principe militiæ Abner à ſiniſtris, videns eſſe locum Dauid vacuum tacuit ſuſpicatus eum non eſſe à coitu mundum. Cumque ſecunda die noui menſis non affuiſſet, requiſiuit à filio Ionatha, cur non & tranſacto & præſenti conuiuio Ieſſe filius adfuiſſet. Ille vero ait, abiiſſe eum ſe permittente ſecundum ſolennitatem ad propriam regionẽ, quia tribus eius feſtiuitatem ageret: & rogatum ſe pariter, vt etiam ipſe cum eo ad ſacrificia celebranda concurreret. Et ſi præcipis, inquit, pater, & ego poſt eum vadam: noſti enim quia ego illi deuotus ſum. Tunc igitur Ionatha Saul iniquitatẽ circa Dauid agnouit, & apertè voluntatem eius aſpexit. Non enim retinuit iram Saul, ſed blaſphemauit, eumque natum de muliere virum vltro appetẽte, & prorium hoſtem dixit, & ſocium Dauid, & cooperatorem eius, & nec ipſum erubeſcere, nec eius matrem, talia facientes: nec volentes intelligere, quia donec Dauid viueret, regnum eorum eſſet incautum: dixitque vt eum vocaret, quatenus pœnas exolueret. Reſpondente vero Ionatha, quid iniquum fecit vt puniatur? non ad verba iam & blaſphemias iramq; Saul acceſſit: ſed arrepta lancea ſuper eum vt reſpondentem interficeret inſiluit. & hoc quidem non impleuit prohibitus ab amicis, manifeſtus autem apparuit inimicus eſſe Dauid, & quia deſideraret eum occidere, ita vt propter illum penè propria manu filiũ interficere voluiſſet. Tunc ergo regis filius declinato periculo, & nihil aliud præ triſtitia facere valens, ſed deflens, eo quod & ipſe penè mortuus fuerit, & Dauid necem definitam eſſe cognouerit, matutino facto perrexit: & quaſi exercitaturus venit in cãpum, vt amico (ſicut conſtituerat) regis proderet voluntatem. Fecit ergo Ionathas ſicut pollicitus eſt, & ſequentem puerum in ciuitatem dimiſit, vt Dauid in deſerto loco ad faciem loqueretur. Quoviſo Dauid cecidit ad pedes Ionathæ, eũque adorans ſaluatorem animæ ſuæ vocabat. Quem Ionathas eleuauit à terra,

Iuramentum Ionathæ

Dauid & Ionathas inuicem ſe ſalutant

& alterutros se amplectentes, valde semetipsos osculabantur, & flebant ætatem suam inuidiæ malignitate consumptam, & futuram separationem, quæ nihil differret à morte. Vix etenim quiescentes à gemitu, & memoriam iurisiurandi apud alterutros constare poscentes diuisi sunt.

Dauid ad Achimelech fugit, dein ad regem Achim, à quo ad Moabitas. Saul occidit sacerdotes, cuius vitæ bis parcit Dauid, licet proditus à Ziphæis. Samuel moritur. de Nabal. Sidelech datur Dauid Cap. XIII

ET Dauid quidem fugiens Saulem, & imminentem ab eo mortem, venit in 1.Reg.21
ciuitatem Nobe ad Achimelech sacerdotem. Qui dum eum solum venisse videret, & nec amicum nec famulum cum eo esse præsentem, miratus est, & causam cur nemo esset cum eo quæsiuit. Ille vero causam ait sibi secretam iussu regis iniunctam, ad quam non eum habere multos comites oporteret, dicēs, quia constituisset ad quendam locum famulos sibi occursuros: petebatq; vt ei itineris necessaria non negaret, per quæ opus amici faceret, & præsentibus necessitatibus subueniret. Quibus adeptis, etiam arma sibi dari si qua essent præ manibus postulauit. Aderat autem illic seruus Saul, genere quidē Syrus, nomine Doech, qui mulas pascebat regis. Tunc ad Dauid sacerdos ait: nihil equidem se tale habere, sed esse lanceam Goliæ, quam ipse illo peremptо deuouerat deo: eamque sumens Dauid, ex omni Hebræorum regione fugit in Geth, quæ est regio Palæstinæ, vbi regnauit Achis. Cumque cognitus fuisset a famulis regis, eique manifestatus, illis indicātibus, quod Dauid esset, qui multa milia Palæstinorum peremisset, metuens Dauid ne ab eo necaretur, & periculū quod declinauerat à Saul ab illo susciperet, simulauit se esse furiosum & rabidum, ita vt spumam ex ore proijciens, & alia quæ furiosi sunt faciens, fidem regi veræ passionis ostenderet. Qui famulis indignatus, eo quod vesanum hominem ad eū introduxissent, velociter à se Dauid iussit expelli. Et ita liberatus de terra Geth, venit in tribum Iudā: & habitans in spelunca circa ciuitatem Odollam, misit ad fratres suos, eisque vbi esset ipse, mandauit. Illi vero ad eum cum omni cognatione venerunt. Sed & alij, quibus aut odium aut timor erat regis Saul, ad eum pariter concurrerunt, facturosque se quæcunque placerent illi, dicebant: fueruntque omnes simul quasi quadringenti. Tunc ille securus, quasi auxilium ei fuisset adiectum, surgens inde, venit ad regem Moabitarum: rogauitq; eum, vt parentes eius, donec ipse de suo fine cognosceret, in regione sua susceptos haberet. Quo annuente, parentes eius omni tempore quo apud eum fuerunt, dignis muneribus honorati sunt. Præcipiente vero propheta, vt desertum Dauid relinqueret, & ad tribum Iuda pergens, ibidem habitaret. eidem obedijt: & de Moab reuersus, venit in ciuitatem Aret, & in ea moratus est. Saul autem audiens Dauid visum cum multitudine, non in timorem fortuitum corruit & tumultum: sed sciens viri prudentiam atque præsumptionem, quia non ex eo paruum sibi timoris onus 1.Reg.22
exurgeret, quod luctum & labores conferret, conuocans amicos & principes, & tribum ex qua ipse erat, in collem vbi regnum habebat: & sedens in Segete (sic enim locus ille vocabatur) dum circa eum esset ordo ciuilis, simul & armigeri, cunctis ait: Viri contribules, noui quidem, quia meorum beneficiorum non estis immemores, quando & agrorum quosdam dominos feci, & honores populares, & officia præbui. Interrogo ergo vos, si maiora his dona & ampliora, Iesse filium vobis dare confiditis? Noui enim quoniam omnes illi potius consentitis, quando etiam meus filius Ionathas ita sapit, & vos ad talia persuasit. Non enim ignoro, quod iusiurandum cum Dauid & fœdera celebrauit, nec quod contra me Ionathas tractator eius & cooperator existit, nullique vestrum curæ est, sed tacentes, rei exitum susti netis. Quumq; rex tacuisset, alius quidem præsentium nemo respondit. Doech vero Syrus, pastor mularum eius ait, quia vidisset Dauid in Nobe ciuitatem venisse ad Achimelech sacerdotem, vt futura sibi

ra ſibi eo prophetante cognoſceret; perceptisq; ab eo ſumptibus, & haſta Goliæ, ad quos ire volebat, ab eo fuiſſe deductum. Tunc vocans ſacerdotem, & cunctã eius generationem Saul, ait: Quid mali paſſus à me, ſeruum inutilem Ieſſe filiũ ſuſcepiſti, eiq; ſumptus dediſti, & arma, quũ mei regni nimius inimicus exiſtat? Cur etiam futurorum ei reſponſa prębuiſti? Non enim te latuit, quod me fugeret, & odio meam domum haberet. Sacerdos autem quæ facta fuerant, non negauit ſed cum fiducia ſe hæc præbuiſſe confeſſus eſt: nec ſe Dauid præſtitiſſe, ſed regi, dicens: Non enim eum, inquit, nouimus tuum ininicum, ſed fidelem ſocium, & præcipuum ſeruum & millenarium: & quod horum maius eſt, generum pariter & cognatum: & hęc non inimicis hominibus præſtiti, ſed ei qui circa tę opus ſuę deuotionis exhibuit. Prophetaui autem ei, non modo ſolum, ſed ſæpius. Dicente nãque cum magna feſtinatione fuiſſe ſe directum, ſi ei quibus egebat, minime præbuiſſem, non illi putarer, ſed potius tibi reſiſtere. Quapropter nihil doloſum aduerſum me cogitare debes: neque in his quæ nunc audiſti meam tunc fuiſſe debes credere voluntatem. Amico nanque & regis genero & millenario hęc impendi, non hoſti. Hæc dicens ſacerdos, nequaquam ſatisfecit regi Saul. Qui cum eſſet in magno terrore, neque veram confeſſionem credens, iuſſit armatis circunſtãtibus, vt eum cum ſua cognatione perimerent. Quumq; illi non præſumerent contingere ſacerdotem, ſed diuinitatem formidarent, potius quàm regi parere vellent, tunc Syro Doech rex ſacerdotis imperauit interitum. Qui ſumens ſuæ militiæ ſimiles, occidit Achimelech, eiusq; progeniem. Erant autem omnes quaſi trecentiquinque. Quo facto, miſit quoque Saul in ciuitatem ſacerdotum Nobe, & omnes occidit: non mulieri, non infanti: non alij pepercit ætati, eamq; ſuccendit. Vnde filius vnus Achimelech tãtummodo, Abiathar nomine, liberatus eſt. Hæc ſiquidem contigerunt, ſicut deus ſacerdoti Eli prophetauit, propter iniquitates duorum filiorum eius, dicens prolem eius radicitus euellẽdam. Porrò Saul rex crudele ſic opus efficiens, & totam generationem ſacerdotalem interimens, & neque infantibus miſericordiam, nec ſenibus reuerentiam habens, ſed & ciuitatem diſperdẽs, quam patriam ſacerdotum. prophetarumq; nutricem diuinitas elegerat, & ſolam tales viros habere decreuerat: hoc actu omnes fecit agnoſcere, & humano modo conſiderare, quod donec fuerint aliqui ſimplices & humiles nec fuerint abuſi natura, nec voluntatem ſuam implere præſumpſerint manſueti ſunt atque mites: ſectanturq; ſolam iuſtitiam, & circa eam omnem ſtudent habere deuotionem: tunc etiam de diuinitate confidunt, quia omnibus quæ fiunt in hac vita, preſens eſt: & non ſolum opera, ſed etiam mentes vnde procedunt hæc antequam fiant, aperte conſiderat. Quum vero ad poteſtatem veniunt, & ſuperbię cumulo dilatantur, tunc omnibus illis exuti, & velut in ſcena vultus, & mores, & moderationem actuum reponentes, ſuſcipiunt audaciam, ſuperbiam, & contemptum rerum humanarum & diuinarum: & dum pręcipue pietatem iuſticiamq; deſpexerint, & in omnibus quę cogitant aut agunt, ſibimet arrogauerint, tunc quaſi non videat eos deus, aut certe poteſtatem eorum non habeat, peſſimis graſſantur in actibus: & quicquid aut audire metuunt, aut odio habent, reſpuunt: quę autem irrationabiliter diligunt, hęc rata, firma, vera, & hominibus placita ſimul & deo credunt. De futuris vero rebus nullus eis ſit ſermo, ſed eos qui pertulerunt multas laborum miſerias, exhonorant: & eos habentes odio ſimul inuidiam his canflant: deducentesq; eos ad medium, non ſolum adeptos honores eis auferunt, ſed per calumniam etiam vita eos priuare nituntur: puniuntq; non propter opera digna ſupplicio, ſed derogationibus & accuſationibus nequaquam examinatos extinguunt: non quos oportet hęc pati, ſed in quibus iniuſte nituntur vlciſci. Hoc igitur nobis Saul filius Cis, qui primus poſt illam optimam ducum rem publicam regnauit in Iſrael, manifeſtum eſſe monſtrauit, occidens trecentos ſacerdotes atque prophetas, per ſuſpicionem quam habuit in Achimelech, deijciens etiam eorum ciuitatem, & ſtudens

quodammodo deum ſacerdotibus prophetisq; priuare, dum tantos ſimul occideret, vt neque patriam eorum manere permitteret poſt illos, vt potuiſſet aliquis oboriri. Abiathar itaque Achimelech filius, qui ſolus fuerat de ſacerdotibus à Saul interfectis ereptus, fugiens ad Dauid, ærumnam ſuorum omnium, & patris interitum declarauit. Qui ait, non ſe hæc eis ignoraſſe futura: ſed videns Doech ſuſpicatum fuiſſe, quod ſacerdotem regi declararet: ſeq; dolebat quaſi huius calamitatis autorem: & poſcebat, vt apud eum de cętero commaneret, tanquam qui in alio loco latere non poſſet. Eo ſiquidem tempore audiens Dauid Palæſtinos
1.Reg.23. Ceilanorum prouinciam deuaſtare, conſuluit deum per prophetam, ſi eum pugnare præciperet. Quo dicente, quod diuinitas victoriam promiſiſſet, cum ſuis ſocijs Palæſtinos hoſtes inuaſit, multamq; eorum cædem fecit, & prædam tulit. Dumq; apud Ceilanos eſſet, donec areas ſuas, fructusq; ſine timore colligerent, regi Saul nũciatum eſt, quod apud eos habitaret. Opus enim illud & magnus effectus, apud quos geſtum eſt, cœlari non potuit: ſed fama etiam ad extraneorum auditus aduenit, & ad regem vſq; delata eſt. Gauiſus eſt Saul, quum audiſſet Dauid in Ceila commorari, dicens, deum illum eius manibus tradidiſſe quando coactus ſit venire in ciuitatem, muros & portas & ſeras habentem: iuſſitq; omni populo, vt ad Ceilam vnanimiter conuenirent: & obſidentes eam, capientesq; Dauid, interimerent. Hæc itaque ſentiens Dauid, & agnoſcens à deo, quomodo eum forent Saul tradituri Ceilitæ, ſumens quadringentos qui cum eo erant, de ciuitate profectus eſt in deſertum Gedon. Et rex quidem quum audiſſet eum fugiſſe de Ceila, ab eius perſecutione ceſſauit. Dauid autem iurgens exinde, venit in quẽdam locum Ziphin, qui vocatur Noua, vbi Ionathas filius Saul veniens ad eum, & oſculatus, ſecurum eum eſſe dixit, & ſpem bonam habere futurorum: nec præſentibus rebus eum debere deficere, quoniam regnaturus foret, & habiturus ſub ſe Hebræorum omnium potestatem: & quoniam gratiora eſſent, quæcunque magnis laboribus euenirent. Et rurſus iureiurando celebrato inter alterutros pro deuotione vitæ totius & fidei: & deum vocans teſtem Ionathas, maledixit ſibi ſi tranſcenderet conſtitutum, & in contraria mutaretur. Tũc Dauid ibidem relinquens, paululũ à timore & ſolicitudine releuatum, ad Saul ipſe reuerſus eſt. Ziphæi vero volentes gratiam præſtare Saul, indicauerunt ei, apud ſe commorari Dauid: promiſeruntq;, vt ſi veniret, illum ei contraderent:
Ziphei prodũt Dauid quod ſcilicet dum anguſtias Ziphæorum apprehendiſſet, non poſſet vlterius alibi deuiare. Quos laudauit rex, & gratias egit indicantibus inimicum: eisq; pollicitus eſt, non tarde eorum ſe compenſare deuotionem: miſitq; qui quærerent Dauid, & deſertum omne perſcrutarẽtur, dicens etiam ſe continuo ſecuturum. Et illi quidem qui directi fuerant pro inueſtigando & capiendo Dauid, præcedebant regem, ſtudentes fauore ſuo non ſolum nunciare inimicum, ſed etiam manifeſtatum, in regia poteſtate contradere. Hi tamen iniuſta & malignißima voluntate fruſtrati ſunt, qui quũ nihil mali ſuſtinere potuiſſent, ſi non hunc indicaſſent: Saul propter blandimenta regia, virum religioſum, & ad mortem iniuſte quæſitum, & qui latere poterat, prodiderunt, & ſe eum tradere promiſerunt. Cognoſcens autem Dauid malitiam Ziphæorum, & regis inuaſionem, anguſtias quidem illius regionis derelinquit: fugit autem ad petram maximam, in deſerto Maon conſtitutam. Quumq; Saul eum ibi perſequeretur, cognouit in itinere Dauid ab illis anguſtijs diſceſſiſſe, quaſi ad aliam petrę partem. Et quum Saul ex alia parte conſiſteret, vt eum penè iam capere potuiſſet, audiens Palæſtinos Hebræorum regionem valde vaſtare, à Dauid perſecutione diſceſſit: & contra eos qui naturaliter hoſtes erant, dimicãdum magis neceſſarium iudicauit, quàm inimicum proprium perſequendo, vaſtationem ſuę terrę deſpicere. Sic ergo Dauid inopinabiliter declinato periculo, venit in anguſtias Engaddi. Quum vero Saul expuliſſet alienigenas, venerunt qui nunciarent ei, Dauid in Engad-
1.reg.24. di montibus habitare. Qui ſumens tria milia armatorum virorum, abijt

ſuper

ſuper eum: & quum non eſſet procul à locis illis, vidit circa iter ſpeluncam profundam atque rotundam, multa longitudine & latitudine, nimis apertã, in qua Dauid cum quadringentis erat abſconſus. Dumq; Saul naturaliter ventris purgandi neceſſitate vrgeretur, ingreſſus in eam ſolus eſt. Quem dum vidiſſet quidam hominum Dauid, & dixiſſet de eius inimico tempus à deo datum, & ſuaderet, vt vltionis cauſa Saul caput abſcinderet, quatenus graui perſecutione & miſeria priuaretur, ſurgens Dauid, abſcidit quidem ſummitatem veſtis ſolummodo, qua Saul erat indutus: & repente pœnitentia tactus, ait, non eſſe iuſtum vt ſuum occideret dominum, & qui ſcilicet à deo fuerat regnare præceptus. Nam licet iſte, inquit, circa nos malignus exiſtat, me tamen erga eum non decet eſſe talem. Quumq; Saul de ſpelunca fuiſſet egreſſus, accedens Dauid, exclamauit à longe, petens vt Saul audiret. Conuerſo autem rege, adoratuit eum ſecundum morem, proſtratus in faciem, & ait: O rex, non te oportet malignas & falſas detogationes cõfingentibus aures accommodantem, illis credere, & in ſuſpicione diligẽtes te viros habere, ſed magis operibus affectum conſiderare cunctorum. Derogatio namque multorum eſt, deuotionis vero clara probatio actuum veritate cõſiſtit: & ſermo quidem cuiuslibet in vtroque habet ſimilitudinem veritatis & falſitatis: opera vero nudum habent veritatis intuitum. Cõſidera igitur ex iſtis, qualis ego circa te tuamq; ſim domum: & quod mihi oportet credi, & non accuſantibus, & dicentibus ea quæ neq; animo cõcepi, neq; facere potui. Cur apponis perſequi animam meam, & nihil die noctuq; aliud cogitare, niſi animæ meæ interitum, quam iniuſte perſequeris? Quomodo enim nõ falſam opinionem de me ſumpſiſti, quaſi occidere te voluerim: aut quomodo non impie agis in deum me occidere concupiſcens, & inimicum tuum credens, hominem qui poteſtatem hodie habuit punire te, & à te pœnas exigere, & noluit, quum tempore ad hæc vſus eſt oportuno? Quod ſi contra me tibi idem licuiſſet, nequaquam ſic abiens præteriſſes. Quando enim tuæ veſtis incidi partem, potui etiam caput auferre. Et oſtendens pannum veſtis eius, rei fidem exhibuit. Et ego, inquit, à iuſta vltione me retinui, tu vero iniuſtum contra me habere odium non vereris. Sed deus hæc iudicet, & vtriuſque noſtrum arguat voluntatem. Saul autem ſuam vitam inopinabiliter admiratus fuiſſe ſeruatam, & humilitatem iuuenis ac naturam eius obſtupeſcens, ingemuit. Quumq; & Dauid hoc feciſſet, reſpõdit cum gemitu Saul, illum potius eſſe iuſtum: Tu, inquit, cauſa bonorum mihi fuiſti, ego vero tibi calamitatum: & oſtendiſti hodie priſcorum te habere iuſticiam. Quis enim inimicos ſuos in deſerto comprehenſos, ſaluandos eſſe duxerit? Confido namque quod deus regnum tibi conſtruet, & omnium Hebræorum te poteſtas expectat: ſed da mihi iuriſiurandi fidem, ne meum genus extermines: neque habens malorum memoriam, ſtudeas meum germen eradicare: ſed vt meam domum ſerues & ſalues. Iurante vero Dauid quod popoſcerat, Saul quidem ad proprium reuerſus eſt imperium. Dauid autem cum ſuis aſcendit in anguſtias Maſpha.

Hoc itaque tempore & Samuel propheta defunctus eſt, vir qui non fortuitum honorem apud Hebræos habuerat: cuius virtus etiam apparuit in hoc opere, quod pro eius deuotione populus multo tempore luctum duxit, & circa ſepulturam eius atque ſolennium largitatem, ſtudium magnum competenter exhibuit. Sepelierunt autem eum in patria ſua in Ramatha: multisq; eum fleuere diebus, nõ communiter hoc facientes, velut extranei mortem, ſed tanquam propriũ ſinguli quique lugentes: Fuit enim vir iuſtus, & natura benignus: & propterea magis amicus deo: qui præfuit populo ſolus poſt mortem quidem ſacerdotis Eli, annis duodecim: cum Saul vero rege annis decem & octo. Et Samuel quidem huiuſmodi habuit finem. Erat igitur quidam Ziphæorum de ciuitate Maon, diues & pecora multa poſſidens: trium nanque milium ouium gregem habebat in paſcuis, & mille caprarum. Has ergo Dauid illæſas & ſine vexatione cuſtodire ſuos præcepit: vt neque deſiderio, neque egeſtate, neque pro loco deſerto

1. Reg. 25 *Samuel propheta uir ſanctus defũgitur uita*

De Nabal uiro ſtulto & crudeli

vbi

vbi potuiſſent latere, aliquis eas vexare præſumeret: ſuper hæc autem illud ſeruandum dicens, vt nihil iniuſtum fieret, & aliena tangere peſſimum iudicarent, neque deum offenderent. Hæc autem docebat eos homini bono præſtare ſe credens, & dignum eum eſſe beneficium huiuſmodi promereri. Erat enim illi nomẽ Nabal, vir durus & ſtudijs maligniſſimus, habens vitam deteſtabilem, cui erat vxor bona, ſimul & caſta, & ſpecie nimis eximia. Igitur ad hunc Nabal, tempore quo tondebat oues, miſit Dauid viros decem, vt eum ſalutarent: & optabat vt hoc multis annis efficeret, & quod eſſet ſibi poſſibile, ab eo præberi popoſcit cognoſcens ſcilicet à ſuis paſtoribus, quod nihil eis aliquando nocuerint, ſed etiam cuſtodes eorum gregumq; fuerint, dum multo tempore in deſerto pariter habitaſſent, & quod non eum pœniteret, ſi quid Dauid ſua largitate præberet. Nabal autem his qui miſſi fuerant inhumane nimis & dure reſpondit. Dũ enim interrogaſſet eos, qui eſſet Dauid, & illi reſpondiſſent, filium Ieſſe, ait: Nunc video, quia valde in ſemetipſis ſuperbiunt fugitiui, & gloriantur ſuos dominos reliquentes. Quod dum fuiſſet Dauid renunciatum, iratus eſt: & quadringentos quidem armatos ſequi ſe præcipiens, ducentis pro rerum cuſtodias derelictis, ibat contra Nabal: iurans illa nocte domum ſe & omnem poſſeſſionem eius exterminare: non ſolum enim ob hoc iratus eſt Dauid, quia videretur ingratus, & nihil dediſſet eis qui multam benignitatem circa eum habuerant: ſed etiam quia blaſphemaſſet, & maledixiſſet, à quibus in nullo fuerat contriſtatus. Interea quidam ſeruus cuſtos ouium Nabal, dominæ quidem ſuæ, illius vero coniugi dixit, quod miſerit Dauid ad virum eius, & non ſolum nec aliquid vellet eum percipere, ſed etiam iniurias, & peſſimas in eum dixerit blaſphemias: dum omni prouidentia & cuſtodia circa eos fuerit vſus in gregibus, affirmans hoc in malum domini ſui, & ipſius profuturum. Quo dicto, Abigail, vxor Nabal, eijciens aſinos, & onerans eos cunctis muneribus, nihilq; marito dicens, ſciens quod per ebrietatem ipſe ſenſu careret, profecta eſt ad Dauid. Cui deſcendenti montis anguſtias, Dauid occurrit, cum quadringentis viris veniens ſuper Nabal. Quem quum vidiſſet mulier, de aſina exiluit: & proſtrata in faciem, adorauit: ſupplicans, vt nequaquam Nabal verba reſpiceret, qui vtique Nabal recte vocaretur: quod nomen dementem lingua ſignificat Hebræa. Satisfaciebat autem, dicens, nõ ſe eos vidiſſe qui ab eo miſſi fuerant: & debere ſe veniam promereri: vtq; magis ageret ipſe deo gratias, qui eum à ſanguinis humani pollutione prohibuit, exorabat. Nã quum tu, inquit, benignus ſis, ille iudicat in malignis, Quæ enim Nabal, inquit, mala ſuſtineat, ſuper capita inimicorũ tuorũ eueniant. Eſto mihi propitius quidem & iudica me dignam, per quam hæc dona ſuſcipias, iram vero atque furorem, quem ſuper maritũ meum & eius habuiſti domũ, mihi remitte. Hæc enim te decent, quum ſis placidus, atque clemens dominus: & quod maius eſt, regnaturus. Suſceptis autẽ muneribus, ille ait: O mulier, propitius te hodie ad nos deus adduxit. Non enim futurum videras diem, quum iam iuraſſem, domum Nabal hac nocte diſperdere, vt nullus veſtrum penitus remaneret: quum vtique ſit vir ille ingratus, & callidus circa me & ſocios meos, nunc autem prẽueniſti, & meũ, curante deo, mutaſti furorem. Et Nabal quidem, licet modo propter te relinquatur inultus, non tamen effugiet pœnas: ſed alia cauſa quę eum competit, eueniet ei. Hæc dicẽs, dimittit mulierem. Illa autem domum reuerſa eſt: & inueniens virum cum multis epulantem, & in ebrietate iacentem, tunc quidem nihil horum quæ geſta fuerant, indicauit. Cui altera die cuncta ſignificans, ſic eum triſtẽ reddidit, vt ad ſolutionem membrorum, & penè ad mortem vſque deduceretur: &

Nabal moritur non amplius quàm decem dies poſtea viuens Nabal, defunctus eſt. Dauid autẽ audiens mortem eius, vltum ſe quidem à deo dixit. Nabal vero propria malignitate defunctum, deo dediſſe illum pœnas, ſeq; ſeruaſſe ab eius ſanguine, mũdam habentem dextram. Tunc etiam agnouit, eo quod maligni diuinitus arguantur, & nullus inter homines deſpiciatur à deo, qui dat quidem bonis ſimilia, malisve

ro refert

ro refert digna ſupplicia. Et mittēs ad eius vxorē, petijt, quo eā ſibimet copularet Illa vero his qui miſſi fuerant, dicens, ſe non dignā fore, vt illius vel pedes attingeret: cum omni tamen apparatu proprio venit, eiq; coniuncta eſt: quæ ad hunc honorem venire promeruit, tam pro modo caſtitatis atq; iuſtitia, quàm pro ſpecie ſuę formæ. Habuit autem Dauid vxorem, quam primitus duxerat, de ciuitate Ebiſar. Michol autem Saul regis filiam, quę fuit Dauid vxor, pater eius Phalti filio Lais coniunxit, qui erat de ciuitate Gallim. Quumq; hæc fuiſſent geſta, quidam Zipheorum venientes ad Saul, indicauerunt ei, quia rurſus eſſet in eorum regione Dauid, & poſſent volenti eum comprehēdere, ſua præbere ſolacia. At ille cum tribus milibus armatorum ſuper eum egreſſus eſt. Quumq; ſuperueniſſet nox, caſtra poſuit in loco quodam, qui dicitur Sicela. Audiens vero Dauid, contra ſe venire Saul, miſſis exploratoribus, iuſſit ſibimet nunciari, ad quē locum iam veniſſet. Quibus dicentibus, in Sicela eum eſſe, ſurgens nocte, ita vt lateret ſuos, venit ad caſtra Saul, ducens ſecum Abiſai, natum ſororis ſuæ Saruiæ, & Achimelech Gethæum. Saul itaque dormiente, & circa eum per circuitum armatis & Abner principe militiæ conſtitutis, Dauid ingreſſus caſtra eius, nec ipſe peremit eum, inueniens eius ſtratum & lanceam quæ erat fixa ad caput eius, nec Abiſai permiſit volentem eum occidere, & in hoc vehementer inſtantem: ſed dicens, ordinatum à deo regem occidere eſſe nimis iniquum, licet ille ſit malus, venturamq; ei pœnam oportuno tempore ab eo qui ei præbuit regnum, retinuit impetum eum volentis occidere: & pro ſigno, quod quum potuiſſet eum interimere, ſe potius abſtinuerit, ſumens eius lanceam & vrceolum aquę appoſitū dormienti Saul, nullo ſentiente in exercitu, cunctisq; iacentibus, latenter egreſſus eſt: quum omnia facere potuiſſet, quæ & ipſum tempus offerret, & contra regem digna præſumptio ſuaderet. Tranſiens vero torrentem, & in verticem montis aſcendens, vnde potuiſſet audiri, clamans voce magna militibus Saul, & Abner principi militiæ, excitauit eos à ſomno. Hunc enim vocabat, & populum. Audiente vero principe militiæ, & requirente, quis eum vocaſſet, Dauid ait: Ego ſum, filius quidem Ieſſe, veſter vero fugitiuus. Cur igitur quum ſis magnus, & apud regem honore præcipuus, corpus eius ita cuſtodis, vt ſomnus ſit tibi dulcior, quam illius ſalutis affectus? Hæc quippe digna morte ſunt, atque ſupplicio. Dudum enim ingreſſos quoſdam in veſtro exercitu ſuper regem, & ſuper vniuerſos alios, non agnouiſti. Quære lanceam regis & vrceum aquę, & cognoſces quantum malum vos latuit intrinſecus conſtitutos. Saul autem cognoſcens Dauid vocem, & videns, quod dum eum captiuum habuiſſet ſopore confectum, cuſtodibus negligentibus, non occidit, ſed pepercit ei, quem iuſte perimere potuiſſet, pro ſalute ſua gratias egit: & rogauit, vt confidens, nihilq; ab eo mali iam metuēs, iret ad propria: affirmans credere ſe, quod nec ſemetipſum aliquis ita diligeret, ſicut Saul à Dauid amaretur: & accuſans ſeipſum, quod eū quidem qui illum cuſtodire poſſet, & multa indicia circa eum ſui fauoris oſtenderet, perſequeretur iniuſte: & tanto tempore hęſitātem de anima ſua degere in fugam cōpelleret, ab amicis & cognatis propriis deſolatum: ipſe vero ab eo ſępius liberatus, non quieſceret Saul, quin eius animam aperte deſideraret auferre: Quo facto, Dauid iuſſit, vt aliquis veniens reciperet lanceā & vrceum aquę dicens: Deus vtriuſq; noſtrum & voluntatis, & actuum iudex ſit: qui nouit, quod etiam preſenti die, quū te occidere potuiſſem, tui miſertus, abſtinui. Et Saul quidem ſecundo Dauid manus effugiens, ad regnum proprium remeauit. Metuens autem Dauid, ne permanens ibi, aliquādo in Saul manus incideret, decreuit ad Paleſtinos diſcedere, & illic habitare. Tunc cum ſexcentis, qui erant circa eum, venit ad Achim regē Geth. Erat autem hęc vna Paleſtinarum vrbium. Quumq; eum rex ſuſcepiſſet cum viris, & habitaculum prębuiſſet, habente eo ſimul duas vxores. Achinoen & Abigail, morabatur in Geth. Saul autem hęc audiens, vlterius

Dauid Abigail ducit uxorem

1. Reg. 27.

rius voluntatem non habuit,vt aut mitteret ſuper eum, aut ipſe forſitan properaret,quum ſecundo penè tale periculum pertulerit,vt ab illo potius potuiſſet cõprehendi. Porrò Dauid non placuit,vt in ciuitate Geth habitaret: ſed regem rogauit,qui eũ clementer acceperat, vt ei locum aliquem in prouincia donaret, vbi cum ſuis degere potuiſſet:pudori eſſe dicens,ſi in ciuitate maneret,ſe ei onerоſum exiſtere.Cui dedit rex quendam vicum,Sicelech nuncupatum: quem vicum ita dilexit,vt quum regnaſſet Dauid,eum ipſe & eius pueri quaſi propriam poſſeſſionem honorarent. Sed de his in alio loco dicemus.Tempus itaque quo commoratus eſt Dauid in Sicelech Palæſtinæ,fuit menſium quatuor, & viginti dierum.Vnde latenter inſurgens contra Palæſtinos,in vicina regione conſtitutos.Serritas & Amalechitas,eorum prouinciam deuaſtabat:multamq; prædam iumentorum & camelorum ſumens,reuertebatur ad propria: ab hominibus autem abſtinebat,metuens ne eum indicarent ad regem : partem tamen prædæ ei dono mittebat.Quum vero requireret rex,quos vaſtaſſet.prædamq; tuliſſet, dicendo eos,qui ad auſtrum Iudæi conuerſantur,& in campeſtribus habitabant,ſe eſſe depopulatum,ſatisfecit regi.Sperabat enim quod Dauid odio haberet propriam gentem,& ſeruus eius foret,donec apud eum conſiſteret.

Sicelech datur Dauidi

Saul aduerſus Achim pugnaturus,conſulit Pythoniſſam,à qua Samuel ſuſcitatus,dicit eum in bello cum filijs caſurum.Saul fortiter pugnãdo victus, proprio ſe gladio confodit iuuante hoſte,cuius corpus à Iabitis eſt ſepultũ in Iabes nemore. Cap. XIIII

EOdem vero tempore Palæſtinis contra Iſraelitas pugnare volentibus, & mittentibus ad omnes amicos,vt eis adeſſent in bello in Ceila, vbi congregati erant exituri ſuper Hebræos:Achis rex Geth Dauid rogauit, vt cum ſuis armatis ei ſolatium contra Hebræos præberet.Illo vero gratiſſime promittente,& dicente inueniſſe tempus,in quo beneficijs eius vicem rependeret,& ſuſceptionis eius munus exolueret,promiſit rex cuſtodem corporis poſtvictoriam, & belli certamina eum ſe eſſe facturum,honoris & fidei promiſſione ſtudens voluntatem eius augere.Saul itaque rex Hebræorum,omnes diuinos & ventriloquos,& omnem huiuſmodi artem de ſua expulerat regione, abſque prophetis. Audiens autem Palæſtinos iam eſſe præſentes,& iuxta Sunam ciuitatem in cãpo poſitam,caſtra fixiſſe,ad eos cum omni exercitu ſuo profectus eſt. Quumq; veniſſet ante montem quendam nomine Gelboe,& vidiſſet è diuerſo hoſtium multitudinem,timore fortuito conturbatus eſt,dum eſſet eorum exercitus potior & multo melior,deumq; conſuluit per prophetas,vt ei de prælio & eius fine prædicerent.Deo autem non reſpondẽte,Saul magis expauit,& animo corruit, malum ſibi aperte imminere proſpiciẽs,quum vtique deum arbitraretur præſentem ſibi non eſſe:iuſſitq; ſibi quæri mulierem ventriloquam,habentem ſpiritũ, & vocãtem animas defunctorum:vt vel ita agnoſceret,ſi in rebus imminentibus præualeret.Genus enim ventriloquorum,euocando mortuorum animas,per eas ſolet poſcentibus futura prædicere.Quumq; fuiſſet à quodam famulo ei nunciatũ, eſſe huiuſmodi mulierem in ciuitate Endor,latens omnem exercitum,exutusve ſte regali,& aſſumens duos famulos,quos nouerat fideliſſimos , venit in Endor ad mulierem,rogauitq; eam vt diuinaret,& animam ſuſcitaret,cuius ipſe dixiſſet.Muliere vero repugnante,& dicente ſe regem non poſſe ſpernere,qui genus hoc diuinantium expuliſſet:ſed nec illum bene facere,qui dum nihil per eã fuiſſet læſus,ei pararet inſidias,vt prohibita facientem pœnæ cõtraderet, iurauit,ſe nec cuiquam eius diuinationem prodere,nec periculum fore.Quumq; iureiurando ſatisfeciſſet,nõ eam debere metuere,iuſſit vt ei animam Samuelis euocaret. illa vero neſciens quis Samuel eſſet eum ex inferno euocabat.Quumq; apparuiſſet,videns mulier virum ſanctum & deo docibilem,conturbata eſt: & tunc eius faciem obſtupeſcens:Nonne tu es,inquit,rex Saul.Hoc enim ei Samuel indicauerat,

1.Reg.28

uerat. Quo confitente, & perturbationem eius requirente, ait vidisse se virum senem forma similem deo: eoq; iubente vt imaginem & formam & statū eius quē viderat, explanaret, significauit se senem iam & glorioſum, & ſacerdotali pallio vidiſſe circumamictum. Ex quibus agnouit rex hunc Samuelem eſſe: & procidens in terram, ſalutauit & adorauit. Anima vero Samuel inquirente, cur eam commouiſſet, Saul in gemiſcebat neceſſitatem incumbere, & hoſtes ſibi grauiter imminere, & eſſe in hæſitatione rerum præſentium conſtitutum, à deo vtique de relictum: & neque reſponſum promereri, neque per prophetas, neq; per ſomnia: & propterea, inquit, ad te qui mihi ſemper proſpexiſti, confugi. Samuel autem vi dens eum fini vitę iam proximum, ait: Superflue à me aliquid vis agnoſcere, quū à deo ſis derelictus, Sed audi regnaturum Dauid, & in bello victurum: tu vero tuusq; principatus cum vita erit finiendus: quoniam inobediens fueris deo in bel lo Amalechitarum, & eius nequaquam mādata ſeruaueris, ſicut viuens tibimet prophetaui. Igitur ſcito te ſubdēdum & populum inimicis, & te cum filijs die cra ſtino in bello cadentes, mecum eſſe manſuros. Hæc audiens Saul, triſticia faciē te, loquendi amiſit officium: & proſtratus in terram tam propter dolorem qui ei indicatus fuerat, quàm propter abſtinentiam (non enim prȩcedenti die aut no cte cibum ſumpſerat) non facile valebat aſſurgere. Quum autem ſurgeret, vix re cipiens ſpiritum, coegit illū mulier vt guſtaret, hoc munus ab eo petens ſibimet repenſari pro diuinatione, quā ſui periculo ei præbuerat, quum ei hoc facere pro pter timorem eius non licuiſſet. Quæ licet ignoraſſet qui fuerit, tamen poſtulata conceſſerit, pro quibus rogaret, vt appoſita menſa, cibum ſumeret, quatenus re cepta virtute, ad caſtra propria remearet. Quumq; ille refutaret, & nimis auerſa retur in anguſtia conſtitutus, compulit & perſuaſit ei: & habens vnum vitulū mā ſuetum, & à ſe domi nutritum, in quo ſolo requieſcebat, eum occidit, & carnibus præparatis, ei vt comederet eiusq; ſeruis appoſuit. Quo facto, Saul noctanter ad ſua caſtra reuerſus eſt. Iuſtum eſt autem laudare mulieris largitatem, quod licet eius ars à rege fuiſſet exerceri prohibita, tamen dum aduenisſent in domū eius, quos nunquam viderat prius, non habuit mali memoriam, vituperando eum qui eius prohibuerat diſciplinam: nec auerſata eſt peregrinum, & cuius conſuetudi nem non habuit: ſed condoluit, & conſolata eſt eum, dum cognouit regem: & cir ca quem animo potuerat nimis ingrata conſiſtere, eum potius vt comederet, in uitabat: & quod ei ſolummodo in paupertate fuerat, hoc libenter largiterq; con ferebat, non aliquam retributionem eius expectās, nec munus aliquod accipiēs: quippe quem proxime moriturum cognouerat: quū plerunque natura ſit homi num, boni aliquid aut repenſaturis beneficium exhibere: vel à quibus ſe aliquid credunt accipere, his mutuare. Bonum eſt ergo illam imitari mulierem, & bene facere cunctis egentibus: & nihil arbitrari melius eſſe, nec amplius aliquid gene ri humano competere potius, quàm hoc ex quo deum propitium, & largitore bo norum ſemper habeamus. Igitur de illa muliere hoc dixiſſe ſufficiat. Sermonem vero nunc faciamus, ciuitatibus & populis gentibusq; profuturum, & bonis om nibus congruum, ex qua prouocentur vniuerſi virtutem ſectari, & æternæ glorię decus appetere: ſed & qui ſapientibus, regibus & principibus multum deſideriū, & ſtudium rerum bonarum adijciat: & pro ſalute patriæ ad pericula mortis libē ter adducat: & cuncta quę videntur grauia, doceat eſſe contemnenda. Habeo nā que rei huius autorem Saul Hebræorum regem. Hic enim, quum iam futura noſ ſet, & mortem ſibi imminere, propheta prędicente, cognoſceret, non fugit, nec amore vitæ ſuum exercitum prodidit inimicis, nec regiæ contumeliam intulit di gnitati: ſed potius cum omni domo ſemetipſum tradens ſimul & filijs', optimum iudicauit magis cum ipſis cadere, pro ſubiectis pugnando, & filios vnà perire, li cet boni ei fuiſſent, quàm eos in incerto relinquere, quaſi regni ſucceſſionem & generis habituros. Is ergo & iuſtus, & caſtus, & fortiſſimus ſolus mihi eſſe vide tur, & ſi quis fuerit talis, aut fuit, & cunctorum teſtimonio virtutis adeptione di

Samuelis umbra Saul loquitur

gnissimus. Nam eos qui sub spe victoriæ proficiscuntur ad bellum, & incolumes se redire confidunt, si quid gesserint clarum, mihi non videntur satis benefacere, qui eos voluerint fortes appellare, quod & alibi in historijs & alijs conscriptionibus inuenitur quamuis & illi sint approbãdi. Magnanimes autem & grandia præsumentes: & rerum terribilium soli contemptores, dicendi sunt omnes qui Saul imitantur. Illi namque qui nescientes quod in bello futurum est, nequaquam animo deficiunt: sed in incertum semetipsos emittunt, licet aliquid grande faciant, non tamen valde admirandi sunt. Quum vero vtile nihil venturum animo cogitatur, sed iam mors futura præscitur, & solummodo hoc passuri dimicant aliqui, & neque terrentur, neque pro mortis periculis obstupescunt, huiusmodi viros perfectæ fortitudinis esse decerno. Hoc igitur fecit Saul, ostendens, quia cunctos desiderantes glorię palmam habere post mortem, talia conuenit adimplere, & maxime reges, quos propter cumulum principatus, non solum ma-
1.Reg.29 los non licet esse circa subiectos, sed neque mediocriter esse bonos. Plurima quidem de Saul & eius magnanimitate potui dicere, maximam mihi hoc argumento prębente materiam: sed ne diu eius laudibus videar inhærere, denuo ad ea reuertor, vnde egressus esse cognoscor. Palæstinis igitur sicut prædiximus, castrametantibus, per singulas gentes & reges & satrapas exercitum disponẽtibus, ad vltimum veniebat cum suo exercitu rex Achis, & post eum Dauid cum ducentis armatis sequebatur. Et quum duces Palæstinorum qui cum Dauid in auxilium regis venerant, viderent inter eos Hebræos, percõtabãtur à rege qui nam essent. Qui dixit, Dauid esse, qui fugerat Saul dominum suum: quem ad se venientem, ipse susceperat: & nunc velle sibi eum beneficia rependere, & Saul interficere, & propterea in solatium ipsius aduenisse. Quo dicto culpatus est à ducibus Palæstinorum, eo quod virum inimicum ad solatium adduxerit: eumq; remitti suadebant, ne forte latenter mali aliquid circa eos efficeret, habendo tempus & causam, per quam suum dominum placare posset: sed si vellet ei prospicere, remitteret eum suis ad locum quem dederat illi prius. Adijciebant autem, Nonne hic est Dauid, de quo cantabant virgines Hebræorum, quia dena milia peremisset? Quæ quum audisset rex Geth, vtiliter hæc dicta cognoscens, vocauit Dauid & ait: Ego quidem quum sim testis studij tui circa me atque deuotionis, propterea te ad solatium meum adduxi: principibus autem non placet. Sed facto die, per ge ad locum quem dedi tibi, & ibi meam custodi prouinciam, ne quis hostium ad
1.reg.30 eam accedat: est enim & hoc amico pars magna solatij. Dauid itaque iubente rege Geth, venit in Sicelech. Nam eo tempore quo egressus fuerat Dauid, solatiũ ferens Palæstinis, gens Amalechitarum ingrediens Sicelech, fortissime ceperat eam: qua incensa, multaq; pręda ex ea & alijs Palęstinorum regionibus sumpta, discesserant. Inueniens ergo Dauid vastatam omnem prouinciam, & omnia fuisse direpta: & duas vxores eius, & eorum qui cum eo erant vnà cum filijs in captiuitatem direptas, continuo scissa veste, flens & gemens cum socijs & amicis, ad hoc vsque peruenit, vt etiam lachrymę nimio eorum fletu deficerent. Sed & ipse periculum passus est, ita vt à socijs dolentibus captiuitatem vxorum & filiorum penè lapidaretur: ipsum enim solum huius rei principem, ipsum vnusquisque malorum dicebat autorem. Igitur à tristicia releuatus, & mentem suam erigens, rogabat Abiathar Pontificem, vt indutus veste sacerdotali, consuleret deum, & prophetaret, si persequens Amalechitas, comprehenderet eos, & liberaret vxores ac filios: & vlcisceretur in hostibus. Sacerdote vero iubente vt eos persequeretur, consurgens continuo, cum sexcentis armatis persequutus est hostes. Quum q; venisset ad torrentem Besor, inueniens quendam errantem Ægyptium genere Æthiopem, fame defectum, qui tribus diebus ac noctibus in deserto sine cibo permansérat: primo cibo eum potuq; confortans, & reficere faciens, requirebat, cuias esset, aut vnde. Tunc ille quidem se genere significauit Ægyptium, & propter infirmitatem à sua domino derelictum, eo quod non valuerit sequi: pariter

etiam

etiam indicauit,se esse ex eis qui incendissent & diripuissent Iudæã simul & Sicelech. Hunc ergo Dauid habens ducem super Amalechitas,apprehendit eos in terra iacentes,& alios quidem prandentes,alios iam ebrios & vino solutos. Quibus cum socijs vberrima præda fruentibus,irruens repente, eos late prostrauit. Nudi namq; erant,& nihil huiusmodi suspicantes: sed ad potum & epulas conuersi,remissiores omnes erant. Et alij quidem adhuc mensis appositis apprehensi,super eas extincti sunt,& sanguis eorum cibo permixtus est: alios vero inuicẽ se ad pocula inuitantes,occidit: & multos etiam in soporem conuersos extinxit. Quicunque vero occurrerunt,& armis induti ex aduerso consistere potuerunt, hi etiam facilius quàm illi qui iacebant in terra,nudi perempti sunt. Quos ab hora prima interficientes,vsque ad vesperam permanserunt,ita vt Amalechitarũ non remanerent amplius quàm quadringenti: qui tamen in camelis dromadibus ascendentes,vix euadere potuerunt. Eripuit ergo Dauid alia omnia quæ tulerant hostes,sed & vxores suas & sociorum. Quumq; reuertentes,venissent ad locum,vbi ducentos qui eos non potuerunt sequi: reliquerant ad castra custodienda,illi quidem quadringenti partem prædæ eos accipere non censebant, qui secum non fuerant,sed in labore molliores extiterant, tantum recipientes vxores quiescere iudicabant. Dauid autem malignam hanc & iniustam dixit esse sentẽtiam,quum essent digni deo præbente,vt & vlciscerentur in hostibus,& omnem prędam cum his qui vnà ad persequendum egressi fuerant,ex æquo diuiderent, quando ad vasorum custodiam remanserant: & ex illo lex ista apud eos permanſit,vt tantum accipiant qui custodiunt castra,quantum illi qui pugnant. Veniens autem Dauid in Sicelech,omnibus in Iudæa amicis & necessarijs partem prędę direxit. Et vastatio quidem Sicelech,& Amalechitarum huiusmodi interitus fuit. Palęstinis igitur dimicantibus,& pugna graui commissa. Palęstini quidem vicerunt,& multos suorum hostium peremerunt. Saul autem rex Israelitarum,& eius filij fortiter decertantes,& vtentes omni fiducia,tanquam gloria eorum in bona morte & in hostium dimicatione consisteret,nihilq; hoc pretiosius esse iudicantes,omnium inimicorum cohortem contra se conuertentes,vndique circundati pariter sunt extincti,multos tamen Palæstinorum forti dimicatione perimentes. Erant autem filij Saul,Ionatas,& Aminadab,& Melchis. His ergo cadentibus,Hebræorum populus conuersus est in fugam: & turpitudo & confusio facta est,& interitus valde grauissimus,hostibus quippe super eos fortiter irruentibus. Saul autem hoc modo peremptus est. Quum esset hostium multitudine constipatus, Palæstinis crebro super eum iacula dirigentibus, omnes penè prostrauit,paucis exinde fugientibus: ipse vero clarissime decertauit,qui vulnera in se multa gerens,ita vt nequaquam iam posset tolerare,nec ferre plagas,semetipsum quidem perimere erat inualidus: iussit autem armigero,vt eum gladio educto,perimeret,antequam viuum eum comprehenderent hostes. Armigero vero non presumente dominum suum occidere,ipse gladium suum educens, & in terram figens,irruit in mucronem: & quum nequiret sibi vltima mortis inferre,nec ferrum eius membra transiret,conuersus & videns quendam iuuenem, requisiuit,quis esset. Quem quum cognouisset Amalechitam,rogauit,vt educto gladio,eũ qua morte vellet,occideret. Quod quum fecisset,sublato auro ex eius brachijs,& corona regali,diffugit. Videns autem armiger eius Saul extinctum, occidit & semetipsum: nullusq; de custodibus corporis est relictus,sed omnes ceciderunt in monte qui dicitur Gelboe. Audientes autem Hebręi qui habitabant in conualle trans Iordanem,& qui in campestribus ciuitates habebant,quod Saul cecidisset: & eius filij,& omnis cum eo perijsset exercitus, relinquentes proprias ciuitates,ad loca munitissima fugerunt. Palæstini vero inuenientes vrbes dereli ctas atque desertas,habitauerunt in eis. Quumq; Palæstini altera die venissent hostes exuere,inuenerunt corpora Saul & filiorum eius. Quos expoliantes,eorum capita truncauerunt,& in omnem prouinciam vulgauerunt hostes suos ce-

Cædes magna Amalechitarũ

Lex de spoliis & præda diuidenda

1. Reg. 31

Saul suo gladio interiit

cidisse. Quorum arma quidem consecrauerunt in Astaroth templo: corpora vero suspenderunt super murum ciuitatis Bethzan: quę nunc Scythopolis appellatur. Quum vero audissent habitatores ciuitatis Iabes Galaaditidis, eo quod truncassent Saul mortuum & eius filios Palæstini, crudele iudicantes eum insepultũ despicere, egressi viri fortissimi, & præsumptione præcipui, quum ipsa ciuitas & corporibus & animis viros haberet valde robustos, tota nocte iter agentes, venerunt ad ciuitatem Bethzan: & accedentes ad muros hostium, & deponentes corpora Saul, & filiorum eius, detulerunt in Iabes, hostibus propter fortitudinẽ eorum nequaquam prohibere valentibus, aut præsumentibus. Viri autem Iabes cũ omni populo flentes, sepelierunt corpora eorum in optimo loco prouincię, quem Segehen appellant: & ieiunium septem dierum cum mulieribus & infantibus super eos celebrauerunt, tundentes pectora, ac lugentes regem & filios eius: nec cibum desiderantes gustare, vel potum. Hunc itaque finem Saul, prophetante Samuel, habuit, quia obediens deo non fuit, propter mandata quæ contra Amalechitas acceperat: & quia Achimelech sacerdotis generationem & ipsum Achimelech, & sacerdotum vnà peremit vrbem. Regnauit itaque Saul, Samuel viuẽte, annis decem & octo: moriente autẽ, alios duos qui huiusmodi habita conuersatione defunctus est.

FLAVII IOSEPHI
ANTIQVITATVM IVDAICARVM LIBER SEPTIMVS.

Quomodo mortuo Saul Dauid vni tribui primum rex præfuit, sumpto supplicio de Saul interfectore, relicto reliquo principatu filijs Saul. Bellum inter Ioab & Abner & Isboseth. Deq; Abner dolo à Ioab interfecto.

Caput. I

2. Reg. 1

PRAEDICTVM itaque prælium gestum est die, qua Dauid victis Amalechitis reuersus est in Siceleh. Et cum iam ibi duos maneret dies, tertia venit quidã liberatus à pugna, quę contra Palæstinos fuerat gesta, & qui Saul interemerat, scissa veste, & aspersocinere capite. Qui dum adorasset Dauid, interrogatus vnde tali modo veniret, ait: ab Israelitarum pugna, quibus infelicem terminum proueniisse dicebat: & multa quidem Hebræorum milia fuisse necata: & regem pariter eorum Saul cum filijs interemptum: significabatq; vidisse se & Hebræorum fugam, & fugienti quoque regi se fuisse præsentem: quem etiam ne comprehenderetur ab hostibus, ipse rogatus ab eo iugulasse fatebatur: quoniam dum gladio suo incubuisset, propter vulnerum magnitudines non se valebat occidere. Cum hæc dixisset, signa mortis eius ostendit: aurum brachiorum eius atque coronam: quæ, cum expoliasset mortuum Saul, ei detulerat. Dauid itaque cum iam non diu crederet, sed aperta signa mortis eius inspiceret, vestem quidem repente disrupit: deflens autem & ingemiscẽs cum suis, totam diem in fletu & lamentatione protraxit: cui maior tristitia nata est pro morte Ionathæ, qui ei fidelissimus amicus fuerat, & ei causa salutis extiterat. Tantam autem virtutem sui Dauid circa deuotionem Saul ostendit, vt non solum finem eius luctuose satis habuerit, licet sæpius per eum mortis pericula passus sit, sed etiam punierit eius interfectorem. Nam cum dixisset ei, quod ipse sui accusator erat qui regem occiderat, & cognouisset quia de genere Amalechitarum esset, repente eum præcepit interimi. Conscripsit autem Dauid

uid epitaphium,ſicut fieri aſſolet in ſepulchris,quod lamentationes contineret, & laudens Saul & Ionathæ,quod etiam vſque ad meum permanſit tempus. *De epitaphio Saul 2.reg.2* Cum vero hoc modo regi exhibuiſſe exequias,finito luctu per prophetam conſu luit deum,quam ei ciuitatem daret ad habitandum de tribu Iuda. Cumq; dixiſ- ſet daturum ſe ei Hebron,derelicta Sicelech venit ad eam,deductis duabus vxo ribus ſuis,& qui erant cum eo cunctis armatis:Ad quem conuenientes omnes populi tribus illius,cum conſtituerunt regem.Qui cum audiſſet quod Saul & eius filios ſepeliſſent viri Iabes habitatores Galaaditidis,miſit ad eos,laudans & approbans eorum virtutem:& agens gratias pro ſtudio,quod circa defunctos habuerant:pariter dicens,quod tribus Iuda eum conſtituiſſet in regem . Abner autem princeps militiæ Saul,filius Ner,vir efficax & optimus valde natura, cognoſcens cecidiſſe regem & Ionatham & duos alios filios eius,veniens ad ca ſtra,filium Saul qui relictus fuerat , nomine Iſboſeth,abripiens,regem ſuper eos qui trans Iordanem erant & totius populi pariter ordinauit,præter tribum ſcilicet Iuda:ſtatuitq; regnum eius in terra,quæ ſecundum patriam linguamvo catur Manalim,ſecundum Latinos autem dicitur Caſtra Abner autem exin- de promouit electum nimis exercitum,vt congrederetur cum tribu Iuda: iraſce- batur enim aduerſus eos,à quibus rex Dauid fuerat ordinatus.Huic autem oc- currit miſſus à Dauid Ioab, filius Saruiæ ſororis eius de patre Aſar na- tus:hic enim erat contra Abner conſtitutus militiæ princeps. Cum quo etiam fuerant & ſui fratres Abiſai & Aſahel,& omnes armati Dauid. Itaque veniens ad quendam fontem in ciuitate Gabaa,aciem conſtituit ad pugnandum. Dicen te vero Abner ad eum,velle ſe probare quis eorum robuſtiorem haberet exerci- tum,conuenit inter vtroſque vt duodenos viros pugnaturos emitterent:& proce dentes inter medias acies,quæ ex vtraque parte locum facerent,ad certamẽ ele cti,eductis gladijs viri Dauid,& tenentes capita hoſtium,eorum lumbos & la *Bellũ Inter Ioab & Abner* tera ſuis gladijs perforarunt, donec omnes quaſi ex vno conſtituto perimeret. His autem cadentibus etiam reliquus eſt diruptus exercitus:& dimicatione for- tiſſima procedente, Abner populus deuictus eſt,fugientesq; Ioab perſequi non ceſſabat:præcipiens armatis vt poſt eorum veſtigia proſequerẽtur,& nequaquã occidendo deficerent. Cuius etiam fratres decertauerunt proniſſime,inter quos clarior & præcipuus fuit iunior Aſahel:qui tantam habuit gloriam in pedumve- locitate,vt non ſolum homines,ſed etiam equos ad currendi certamina ſupera- ret. Is igitur perſequebatur principem Abner recto greſſu,in neutram partem declinans.Cumq; reſpexiſſet Abner,& conſideraſſet impetum ſequentis:& di- xiſſet,vt vnius militis arma ſumens ab eo quieſceret,& rurſus ille nequaquam à ſuo conamine penitus abſtineret:monente eo denuo vt recederet,ne coactus eũ percuteret,& ante eius fratrem vlterius fidutiam non haberet,& verba eius illo deſpiciente,fugiens poſt tergum lanceam coactus emiſit,eumq; repente mortali vulnere penetrauit.Hi vero qui cum eo perſequebãtur Abner,cum veniſſent ad locum vbi iacebat Aſahel,mortuum circunſtantes nequaquam perſecuti ſunt hoſtes.Ioab autem & frater eius Abiſai pertranſeuntes cadauer illius,& maio *Aſahel perimitur* rem iræ fomitem contra Abner habentes pro morte fratris,magna vſi velocita- te abſque ad locum quendam nomine Mathon perſecuti ſunt Abner. Et cũ ſol occumberet,aſcendens in quendam collem cum tribu Beniamin,expectabat ho ſtes ſimul & Abner.Qui dum clamaret & diceret ad Ioab,non eum oportere vi- ros contribules tanto certamine perſequi:ſed etiam fratrem eius Aſahel deliquiſ ſe,quia dum eum commoneret vt à perſecutione eius recederet,nec acquieſceret, propterea percuſſus occubuiſſet:ſapienter vero faciens Ioab,& hæc verba ſatiſfa ctionem eſſe decernens,miſſa tuba reuocauit exercitum,& à vehementi perſecu tione retinuit. Et Ioab quidem in illo loco moratus eſt: Abner autem tota no cte iter faciens,& tranſiens fluuium Iordanem,venit ad caſtra ad Saul filium Iſboſeth.Altera vero die Ioab dinumerans corpora defunctorum,ſepeliuit vni

uerſos. Ceciderant autem de exercitu quidem Abner milites quaſi trecenti & ſexaginta: de Dauid vero decem & nouem, & Aſahel. Cuius corpus reportantes Ioab & Abiſai in Bethlehem, & in monumento paterno ſepelientes, ad Dauid
2. Reg. 3 reuerſi ſunt in Hebron. Cœpit igitur ex illo tempore bellum inteſtinum inter Hebræos fieri, & multo tempore permanſit, proficientibus ſemper his qui Dauid erant & amplius ad bella creſcentibus: filij vero Saul exercitu penè quotidie defluente. Hoc itaque tempore nati ſunt Dauid filij numero ſex, ex totidem mulieribus. Quorum ſenior quidem de Achinoe matre progenitus, appellatus eſt Ammon: ſecundus vero de vxore Abigail nomine Celeb: tertius Abſalom, qui natus eſt de Machamis filia Ptolemæi regis Geſſur: quartum vero de muliere habuit Agith, quem vocauit Adoniam: quintum habuit filium Abiatharim. Sextum autem Ierſan de Agla natum cognominauit. Cumq; inteſtina bella conſiſterent: & ſæpius ad opera belli conuenirent vtriuſq; regis exercitus. Abner princeps militiæ exercitus Saul cum eſſet ſapiens, & valde à populo veneraretur, valde deuote egit, vt omnes cum Iſboſeth eſſent: qui etiam cum eo magna deuotione conſtricti, multo ſic tempore permanſerunt. Poſt hæc autem Abner in quodam crimine deprehenſus, cuius cauſa fuit, quod cum Saul concubina concumberet, nomine Reſpha, filia Sebabeth, culpatus à rege eſt. Qui dolens & grauiter indignatus, quod non iuſtam retributionem mereretur ab eo, pro quo tãta inſtantia laboraret, interminatus eſt regnum ſe translaturum ad Dauid: & oſtenſurum, quia non ſua fortitudine ſapientiaq; regnaret Iſboſeth ſuper eos qui erant vltra Iordanem, ſed illius potius operibus atque fide. Tunc mittens in Hebron, petijt vt Dauid fidei iuſiurandum acciperet, & eum ſotium & amicũ haberet: promittẽs ſuaſurum ſe populo, vt à Saul filio recederet, & ipſum regem totius prouinciæ cõſtitueret. Dauid autem quæ poſcebat impleuit, lætatus in his quæ Abner apud eum egiſſet: primumq; indicium fœderis hoc petijt, vt ei ſuam vxorem reduceret, quã magnis bellorum periculis comparaſſet: quippe pro qua ſexcenta capita Palæſtinorum Saul regi obtulerat. Et vxorem quidem eius Michol ſublatam Phalti, cui tunc erat copulata, remiſit Abner ad Dauid. In quare etiam Iſboſeth cooperator fuit: ſcripſerat enim & illi Dauid, vt vxorem ſuam reciperet iuſte. Conuocatis itaque ſenioribus plebis & tribunis & millenarijs. Abner verba hæc retulit ad eos dicens. Sæpius quidem paratos vt ab Iſboſeth receretis, & pertingeretis ad Dauid, ab hac ego vos, inquit, voluntate retinui: nunc autem ſi vultis implere hoc permitto, ſciẽs quia per Samuelem prophetam deus ordinauit Dauid Hebræorum omnium regem: & prædixit quod Palæſtinos ille vaſtaret, & ſubiectos illos efficeret. Hæc audientes ſeniores & principes, quod & Abner princeps militiæ voluntatem cum ſua, quam & primitus habuerant, circa rerum effectus haberet, vnanimes conſenſerunt, vt Dauid regno ſe traderẽt. Cumq; ad talia conſpiraſſent, conuocauit Abner primum Beniamin tribum: omnes enim ex ea cuſtodes corporis Iſboſeth habebat, quibus etiam iſta locutus eſt. Cumq; nullum videret ſibi reſiſtere, ſed magis ad omnia quæ vellet paratos ipſos haberet, ſumens ex eis viginti venit ad Dauid, vt promiſſa iuriſiurãdi religione firmaret: fideliora namque ſunt quæ per noſipſos gerimus. quàm ea quæ per alios pro nobis aguntur: vt & verba quæ cum eo haberet, principibus diceret, & ad omnem tribum quę ipſe per ſe gereret indicaret, quem dum ſplendidiſſime ſuſcepiſſet, & per multos dies opulentis & pretioſis conuiuijs refeciſſet, petijt vt dimiſſus ab eo, deduceret ad eum populum, quo prę ſente atque videte, ei traderet principatum. Cumq; Dauid dimiſiſſet Abner, adhuc eo ab Hebron non procul abeunte venit Ioab, qui erat pro eo militię princeps: & agnoſcens quia veniſſet ad regem Abner, & ante paululum dimiſſus eſſet fœderibus celebratis pro regno Dauid, metuens ne illum quidem in honore primi ordinis conſtitueret, vt haberet regni participem: & cum in rebus alijs eſſet aſtutus

Filii Dauid

& prouidus,

& prouidus,ille certis proficeret tẽporibus,ipſe vero decreſceret,& militię amit teret principatum:viam peſſimam &maligniſſimam cogitauit. & primo quidem tẽtauit,vt ei detraheret apud regẽ,monẽsvt ſe cuſtodiret,& promiſſiones non re ſpiceret Abner quas faceret:dicens,vt Saul filio cõfirmaret imperiũ,& quia pro fallacijs atq; dolo veniſſet ad eum,& vellet ſpem & diſpenſationem regni eius cognoſcere,& ſic ad propria remeare. Cum vero his verbis non potuiſſet perſua dere regi,nec eum videret ex hac via declinare,deteriorem ruinam rurſus aggreſ ſus eſt. Et cum deliberaſſet,vt Abner interimeret,miſit qui ſequerẽtur eum, & comprehẽſum ex Dauid præceptione nominis reuocarent:tanquam eſſet aliqua ei detecturus,quæ ipſo præſente videbatur oblitus. Abner autem dum hęc audiſ ſet à nuncijs(apprehenderant enim eum in quodam loco nomine Sira:qui abe rat ab Hebron ſtadijs quaſi viginti)nihil metuens futurorum reuerſus eſt. Cui occurrens Ioab ante portam,& ſuſcipiens eum quaſi maxime deuotus pariter & amicus(ſæpe enim ſe fingunt vere eſſe bonos,& malignæ ſuſpicionis extraneos, qui aliqua iniqua tẽtare præſumunt)ſegregauit illũ ab alijs hominibus, tãquã in ſecreto ei locuturus:& in locum portæ deſertiorẽ ducto,cum eſſet ipſe ſol9, & Abiſai frater eius,euaginato gladio ei9 latus effodit. Et Abner quidẽ hoc mõ ab Ioab dolo perẽptus eſt,pro morte quidẽ ſicut ipſe dicebat fratris Aſahel,quẽ per ſequẽtem ſe interemerat Abner in pugna facta in Gabaon:vt tamẽ veritas ha buit,pro metu proprij principat9 & honoris,quem habere poterat apud regẽ. Ex his itaq; debet cõſiderare quilibet,quãta & qualia præſumunt homines propter auaritię zelum,& principatus affectũ,cũ nulli cedere volunt. Nã cõcupiſcẽtes hęc adipſci,per multa mala ad ea perueniũt:Quę rurſus metuẽtes amittere,mul to deterioribus actionibus vt ea retineant implicantur:tanquam non ſit ęquale malum,adipiſci velle tantummodo magnitudinis poteſtatem. Et dum aſſueue rit quilibet eis bonis,timet etiam rurſus amittere,cum in retinendo potius excel ſior ſit ærumna:& propterea crudeliora moliũtur,& præ timore ne amittãt quæ adepti ſunt,committere grauiora præſumunt. Sed de his quidem indicaſſe breui ter ſufficiat. Porrò Dauid audiens interitum Abner, animo quidem grauiſſime doluit,& coram omnibus teſtificatus eſt,tendens ad deum dexteram ſuam,& cla mans,quod non fuiſſet in Abner interitu conſentiens:nec eius mandato nec con filio fuiſſet extinctus:& maledicta poſuit valde grauiſſima cõtra illum qui Ab ner occiderat:& domum eius vniuerſam,& eos qui hoc egerant pœnis eſſe ſubie ctos. Erat enim ſolicitus,ne contra fidem & iuſiurandum agere videretur quod exhibuerat Abner. Præcepit autem deflere,& lugere,& lamentationes fieri ſu per virum,& eius corpus ſolennibus honorari exequijs,cum & ipſe veſtem diſrũ peret ingemiſcens,& ſacco videretur indutus. Hæc quidem facere præcepit præ cedentes loculũ,ipſe lugens & deflens ſequebatur cum ſenioribus atque proceri bus: oſtendens deuotionem circa viuos, & triſtitiam circa defunctos, & quod non eius conſilio fuiſſet extinctus. Sepelierunt autem eum in Hebron valde decenter:& conſcribens lamentationes,ſuper eius ſepulchrum ſtatuit: ſtans etiã ipſe primus ſuper monumentum fleuit,& alijs hoc celebrare contradidit. Sic au tem eum mors Abner afflixit,vt neq; cibum cogentibus amicis ſumeret, ſed iura ret nihil ſe guſtaturum vſque ad ſolis occaſum. Hoc itaque factum deuotionem ei populi generauit. Nam amici Abner honorem collatum mortuo gratiſſime ſuſceperunt,& Dauid cuſtodem fidei crediderunt:& quod omni dignitate, & re bus ſolennibus eum tanquam parentem & amicum colere potuiſſet: cui non vt inimico contumeliam fecerat, nec turpi eum aut neglectæ ſepulturæ tradide rat. Omnes ergo pro optima & mitiſſima regis natura lætabantur, vno quoque credente talem futuram regis in ſe prouidentiam, qualem eum in Abner mor te videbant. In his ergo geſtis Dauid præcipuam gloriam habere videbatur: Vn de factum eſt,vt nullus ſuſpicaretur Abner voluntate eius occiſum. Locutus q;

Abner ab Ioab ab interio mitur

est & ad populum, quod ipsi quidem tristitia non fortuita proueniisset optimi viri morte sauciato, sed nec parua detrimenta fore Hebræis illius virtute priuatis, qui eos consilijs optimis, & virtute manuum contra hostium fortitudinem defendere potuisset. Sed deus, inquit, cui cura est rerum omnium, nō huius sanguinem deserat indefensum. Ego noui quod Ioab & Abisai Saruiæ filijs nihil præualeo facere, cum sint memetipso potentiores: sed vicem eis reddat pro huiusmodi præsumptione diuinitas. Igitur hoc modo Abner defunctus est.

Quomodo Isboseth filio Saul interfecto ab amicis, Dauid omnem principatū Israhel consequutus est, licet ęgre mortem illius tulerit. Cap. II

2.Reg.4 AVdiens autem mortem eius, Saul filius, Isboseth, non leuiter est afflictus, cum fuisset cognato priuatus, & qui ei causam regnandi præbuerat: multūque condoluit, & mortem Abner vehementer ingemuit, Sed nec ipse multo tempore super eum vixit: sed à filijs Remmon, id est, Banaa & Recha passus insidias, interemptus est. Isti enim cum essent de genere Beniamin in priori ordine constituti, cogitauerunt, quod si perimerent Isboseth, maxima dona à rege Dauid, & principatum militiæ, aut aliud quoddam munus accipere mererentur: solumque eum reperientes in meridie dormientē, & neque præsentes esse custodes, neque puellam, quæ ianuas erat obseruare solita, vigilantem: sed & ipsam labore & opere consueto simul & æstu in soporem esse conuersam: ingressi domum, in qua Saul filius dormiebat, occiderunt eum, eiusque caput abscindentes, tota nocte iter egerūt, velut fugientes eos quos læserant: & festinantes ad eū cui erant sua beneficia præbituri, ac per eum adepturi securitatem, venerunt in Hebron: ostendentesq; Dauid caput Isboseth commendabant semetipsos quasi deuotos & interfectores inimici eius imperij. At ille nō sicut sperabant, eorum scelere delectatus est, sed ait: O pessimi viri, & vltionem repente suscepturi, nescitis quod ego interfectorem Saul perenni, qui eius mihi coronam auream deportauit licet ille rogatus hoc feciisset, ne Saul comprehenderent hostes. An certe mutatum me, & nequaquam esse huiusmodi credidistis, sed quasi lætarer cum malignis hominibus, & munus crederem pessimas actiones interfectorum proprij domini, & necantium in suo lectulo virum iustum, qui nihil operatus est mali, & vosipsos multa prouidentia & honore glorificauit? Quapropter illi quidem nūc dabitis pœnas: à me vero excipietis digna supplicia, qui putastis me libenter mortē illius habiturum. Non enim aliter gloriam meam fœdare potuistis, quam vt me talia velle crederetis. Cumque dixisset hæc, omni eos tormento puniri iussit: caput vero Isboseth in tumulo Abner honore maximo sepeliuit. His igitur finitis venerunt omnes maiores natu Hebræorum ad Dauid in Hebron, & millenarij & duces eorum, tradideruntque semetipsos, deuotionem quam adhuc veniente Saul habuerant, recordantes pariter & honnorem, quem eis dum esset millenarius præbuisset, necnon & quomodo per Samuelem prophetam à deo rex fuerat ordinatus, & quomodo Hebræorum prouinciam eius dimicatione contra Palæstinos habita, deus liberari concesserit. Ille vero hunc fauorem grate suscipiēs rogauit, vt in hac voluntate persisterent nec eos huius rei causa pœniteret. His ergo conuiuijs opulentissime saginatis, misit vt omnem populū vndiq; conuocarent. Et congregati sunt ex tribu quidem Iuda quasi sex milia octingenti, ferentes arma & scuta & lanceas: isti nanq; Saul filio ministrabāt: quibus prætermissis, tribus Iuda regē fecit Dauid: Ex tribu autē Simeon septem milia centum: Ex tribu Leui, quatuor milia sexcenti, habentes principem Iodam: cum quibus erat princeps sacerdotum Sadoch cum viginti & duobus cognatis & ducibus: De tribu autem Beniamin, armati quatuor milia: Hæc autem tribus adhuc sustinebat, credens quenquam de Saul genere regnaturum: De tribu autem Ephrem, viginti milia & octingenti, potentissimi, & summo robore præcellentes: De dimidia vero tribu Manasse, decem & octo milia: De tribu autem Isachar, ducenti quidem prænoscentes futura, armati vero viginti milia: De tribu autem Zabulon,

Isboseth occiditur

2.Reg.5

bulon,armati electi,quinquaginta milia:Hæc enim tribus ſola ad Dauid tota conuenit.Iſti ſi quidem eadem arma habuerant quæ & tribus Gad:Ex tribu autem Neptalim,viri inſignes & principes mille,armis vtentes,ſcuto ſimul & lancea:quos ſequebatur tribus ſua,quæ numero comprehendi non poterat:Ex tribu autem Dan,electi viginti ſeptem milia quingenti: Ex tribu Aſer, quadraginta milia:E duabus autem tribubus & media Manaſſe,quæ trans Iordanē habitabāt,armati ſcutis & lanceis & caſſidibus & loricis & gladijs,centum viginti milia:ſed & reliquæ tribus gladijs vtebantur.Hæc itaque multitudo cōgregata eſt ad Dauid in Hebron,cum multo apparatu panis & vini,& omniū quæ ad cibum pertinere noſcūtur:& vno decreto Dauid cōfirmauere imperium. Cumq; tribus diebus feſtiuitatem populus celebraſſet,& in Hebron epulas habuiſſet,exurgēs inde Dauid cū omnibus venit in Hieroſolymam.

Quomodo Dauid expugnatis Iebuzæis,primus Hieroſolymā nuncupauerit: deq; amicitia inter eum & Hiram regem Tyri conciliata. Caput III

IEbuzeis autem habitantibus ciuitatem,qui erant ex genere Chananæorum, & claudentibus eis portas:& cæcos aſpectu,& claudos, omnesq; leproſos, ad deriſionem regis conſtituentibus ſuper murum,& dicentibus,quod probiberēt eum cæci ingredi ciuitatē,quæ tamen agebāt deſpicientes eum pro maxima munitione murorum,iratus rex Hieroſolymam obſidere cœpit:& multo ſtudio & labore conari,vt eam caperet,quatenus in ipſo principatus initio ſuam fortitudinem demonſtraret. Interminatus itaq; rex & ipſis & alijs,ſi qui forte haberēt ad uerſus eum reſiſtendi conamen:inferiorem ciuitatē magna virtute cepit. Cumque adhuc arcem obtinere nō poſſet,cœpit honores & munera promittendo rex pronos ad opus bellicum commilitones prouocare: vt quicunque per ſubiectos colles in arcem conſcenderet,eamq; caperet,principatum militiæ totius poſſideret.Cunctis itaque conſcendere feſtinantibus, & nullo labore pro muneris repromiſſi retributione tardantibus,Saruiæ filius Ioab præuenit vniuerſos:& aſcēdens,in cacumine clamauit ad regem,exigens militię principatum.Expulſis itaque rex de ſumma arce Iebuzæis,& reædificans ciuitatem,eam Hieroſolymam nuncupauit,& omni tempore in ea ſui habitauit imperij. Tempus autem quo ſuper tribum Iuda habuit principatum in Hebron,fuerunt anni ſeptem,& menſes ſex.Cumque regnum ſuum conſtituiſſet Hieroſolymis, rebus potius clarioribus vtebatur,deo ſemper ei meliora prouidēte,& gloriam eius latius ampliante. Inter hæc autem miſit ad eum Hira rex Tyri,& amicitias cum eo ſocietatemq; firmauit:miſitq; ei etiā dona,id eſt,ligna cedrina,& artifices viros, fabros lignarios,& inſtructores,qui regiā domum in Hieroſolymis conſtruxerūt.Dauid aūt ſuperiorem muniens ciuitatē,eiq; copulans arcem,vnum vndiq; corpus effecit, & cuncta muro circumdedit:ſuper opus autem murorū Ioab conſtituit. Primus itaq; Dauid Iebuzæis expulſis hanc vrbem Hieroſolymam nuncupauit.Nā ſub Abraham noſtro parente,Solyma vocabatur.Quidam vero dicūt, quod & Homerus poeta Hieroſolymam nuncupauit.Hieron vero Hebræa lingua munitio eſt.Fuit autem omne tempus,ab illo quo Ieſus princeps Iſraelitarū contra Chananæos pugnauit,eisq; deuictis terram eorum diuiſit Hebræis præter Hieroſolymam,vnde non potuerunt Hebręi Chananæos expellere,vſq; dum eos Dauid obſediſſet,annorum quingentorum quindecim.Faciam vero memoriam cuiuſdam nomine Orpham,viri quidem inter Iebuzæos valde locupletis, qui tamen in obſidione Hieroſolymorum non fuerit interfectus à Dauid,propter fauorem quem habuerat apud Hebræos,& quoddam beneficium & ſtudium, quod etiam circa ipſum regem oſtendiſſe videbatur: quæ tamen poſt paululum opportunius declarabo.Accepit autem Dauid extra eas quas habuit,alias vxores & cōcubinas:& filios genuit numero XI:quos etiā nominauit,Ammon, Ellum,Ebā, Nathan,Solomonē,Iebar,Eliel,Falna,Ennaphim,Inas,Elifal:necnō & filiā Thamar:quorū nouem quidem ex generoſis fœminis erant nati,duo vero quos

2. Reg. 5

Hierudem expugnatur

Hieroſolyma

vltimos

vltimos nominauim⁹,de cõcubinis.Porro Thamar conſanguinæa fuit Abſalõ.

Quod ſecundo pugnantes contra ſe Palæſtinos in Hieroſolymis vicit, & de arca dei de Cariathiarim in Hieroſolymam deducta. Caput IIII

2.Reg.5 COgnoſcentes itaque Palæſtini Dauid regem factum ab Hebræis,venerũt ſuper eum in Hieroſolymam: & apprehendentes conuallem, quæ vocatur Gigantum(eſt enim locus non procul ab vrbe)illic caſtra poſuerunt. Rex autem Iudeorum,quoniam nihil abſque propheta deiq; iuſſione faciebat, volẽs eius voluntatem agnoſcere,& velut aſtipulatorem eum habere, præcepit ſacerdoti,vt quid deo placeret,& qualis terminus foret in hoc bello,eo conſulto prædiceret. Quo prophetante victoriam,contra Palæſtinos eduxit exercitum: & habita pugnæ congreſſione,ipſe poſt tergũ irruens ſuper hoſtes,alios robore magnæ virtutis occidit,alios fugauit. Nemo tamen credat modicum veniſſe Palæſtinorum exercitum ſuper Hebræos,eo quod hoſtes fuerint ſic facillime ſuperati,aut nihil aut non forte dignum aliquid memoria fecerint:ſed cuncti ſciãt omnem Syriam,& vniuerſam Phœnicen,& ſuper hæc alias multas & pugnaces gẽtes fuiſſe cũ eis hac dimicatione cõmunes. Cuius rei hoc maximum indiciũ fuit, quia cum ſæpius iam Palæſtini deuicti fuiſſent.& de ſuo exercitu multa milia iã perdidiſſent,ſine dubio cum maiori veniebant virtute ſuper Hebræos. Denique & hoc prælio deuicti,denuo cum triplici manu ſuper Dauid venerunt:& in eodem loco caſtra poſuerunt. Quo facto,rurſus Iſraelitarum rex conſuluit deum de prælij huius euentu,prophetauitque ſacerdos,vt in ſylua quæ vocatur Planctus,retineret exercitum:erant autem non procul ab hoſtibus:& nec primitus ſe moueret,nec inciperet dimicare, donec arbores vento non flante mouerentur. Cum vero ſylua concuſſa fuiſſet,& tempus quod ei prædixerat deus adueniſſet, in nullo moratus egreſſus eſt,quaſi iam ad præparatam certamque victoriam. Cuius impetum non potuit multitudo hoſtium ſuſtinere,ſed mox à prima cõgreſſione in fugam conuerſos,paſſim perſequendo proſtrauit:quos etiam perſecutus eſt vſque ad ciuitatem Gezerennam,quæ horũ terminat regionem. Diripuit au
2.Reg.7 tem eorum caſtra,in quibus & multas diuitias comperit,& deos eorum ſimul exterminauit. Hoc igitur bello huiuſmodi qualitate finito,placuit Dauid,habito cõſilio cum ſenioribus,& principibus,& millenarijs,vt ex omni prouincia,& ex omnibus tribubus cunctam pubertatem ad ſe faceret euocari:deinde ſacerdotes atque Leuitas,vt euntes in Cariathiarim,arcam dei exinde in Hieroſolymã deducerent:& culturam ei debitam exhiberent officijs & honoribus,quib⁹ moris erat placari diuinitatem:quod ſi adhuc regnãte Saul egiſſent, nihil mali poterant ſuſtinere. Igitur omni populo congregato,ſicuti tractauerant, venit etiã rex ad arcam. Quam portantes de domo Aminadab ſacerdotis, & imponentes ſupervehiculum nouum,eam ducere fratres ſuos & filios cum bobus permiſerũt. Rex autem prȩcedebat arcam,& cum eo populus vniuerſus, hymnum dicentes deo,& totius prouinciȩ modulatione canẽtes,cum vario ſono & percuſſione, & diuerſæ ſaltationis ingenio,necnon & pſalmis,& tubis ſimul &cymbalis arcam deduxerunt in Hieruſalem. Et cum veniſſent ad quendam locum, qui vocatur area Chedon,accedens ad arcam Oza,repente ira dei percuſſus eſt. Nam cum boues declinaſſent arcam,extendens ille manum ſuam,& volens eam retinere, cum ſacerdos non eſſet,quoniam eam contingere prȩſumpſit, extinctus eſt. Et rex quidẽ,& populus vniuerſus,eius in morte affligebantur. Locus autem in quo defunctus eſt Oza,conciſio hactenus appellatur. Metuens autem Dauid & cogitans,ne forte hoc pateretur ipſe,ſi apud ſe ſuſciperet arcam in ciuitatem,quod Oza pertulerat,qui eum quod ſolummodo manum ad eam protenderat, ita videbat extinctum: arcam quidem non ſuſcepit ad ſemetipſum in ciuitatem, ſed præcepit,vt in agro viri iuſti cuiuſdam, nomine Obededom genere Leuitæ reconderetur:quæ tribus menſibus ibi manſit,domumq; nimis Obededom amplificauit,cui deus per eam bona multa conceſſit. Audiens autem rex,quomodo

hæc

hæc proueniſſent Obededom: & ex priori paupertate & humilitate, opulentiæ magna vbertate polleret, ita vt zelum circa eum omnes inſpicientes haberent: ſecurus quod nihil pateretur mali, arcam ad ſua regalia deportauit. Quã ſacerdotes quidem deferebant, ſeptemvero chori quos rex conſtituerat præcedebant. Ipſe vero ludebat in cithara atque plaudebat, ita vt etiam vxor eius Michol, Saul filia primi regis, videns eum faciẽtem talia deriſerit. Deferentes autem arcam poſuerunt in tabernaculo, quod ei Dauid conſtituerat. Tunc immolauit hoſtias copioſas atque pacificas, & omnem populum ad conuiuia conuocauit: ita vt & mulieribus & viris, & paruulis diſtribueret collyridam panis, & aſſaturam, & laganũ frixum, & partem immolationis. Cumque populis huiuſmodi epulas præbuiſſet, dimiſit eos: ipſe vero domum propriam venit. Cui dum aſtitiſſet filia Saul Michol vxor eius, pro alijs quidem rebus orauit deum, vt ei bona præberet, quæ ipſe propitius conferre poſſet: culpauit vero illum, eo quod tantꝰ rex ludendo ſaltationibus ante ſeruos & famulas fuiſſet turpiter nudatus. Cui Dauid reſpondit. non ſe vereri facere, quæ deo placerent, qui eum præpoſuiſſet vtiq; patri eius & cæteris, & ludere ſæpius & ſaltare, & nihil quod famulis eius vel ei turpe videretur attendere. Hæc itaq; Michol ex Dauid quidem filios minime procreauit, iuncta vero ei, cui illam pater ſuus tradiderat ab Dauid abreptã, quinq; filios genuerat, de quibus loco proprio declarabimus. Videns autẽ rex bene quotidie dei volũtate ſua negotia promoueri, delinquere ſe putauit, ſi ipſe quidẽ habitaret in domibus cedrinis & excelſis, & optima conſtructione decoratis: arcã vero dei in tabernaculo deſpiceret commorari. Ob quam rem voluit templũ ædificare deo, ũcuti prędixerat Moſes. De quibus rebus cum locutus fuiſſet Nathan prophetæ, ad faciendũ opus agreſſus eſt, tanquã deus ei in omnibus exiſteret coperator. Et cum haberet iam præparatã ad fabricam templi materiã, illa nocte deus Nathan prophetam viſitauit in ſomnis, præcipiens vt Dauid diceret: quia voluntatem quidem eius & deſideriũ approbaret, cum nullus primitus cogitaſſet ei templum ædificare: ſed ipſi quidem habenti huiuſmodi voluntatem, nõ cõcedi conſtruere templum, eo quod multis prælijs decertando hoſtium fuiſſet ſanguine maculatus: poſt mortẽ vero eius longa ſenectute ſuſcipiendam, faciendam domum à Salomone eius filio, qui ei foret ſucceſſurus in regno. cui ſe ita proſpicere ſicut pater filio compromiſit: & regnum quidem filiorum ſe nepotibus ſeruaturum & traditurum: ipſum vero ſi deliquerit languore & terræ ſterilitate puniẽdum. Hæc ergo audiens à propheta Dauid, & lætus effectus in eo, quod ſuis nepotibus regnum permanſurum fore cognoſceret, & quia firmiſſime eius domus clarior foret, repẽte venit ad arcam, & proſtratus in faciem ſuam adorauit deũ, & ex omnibꝰ gratias egit, tã pro his quę ipſi præſtiterat, & ex humili ac paupere tanta regni magnitudine ſublimarat, & ad gloriæ culmẽ euexerat, quàm pro eiꝰ nepotibus regno compromiſſo, necnon & propter prouidentiam quam Hebręis & eorum libertati contulerat, Hæc cum dixiſſet, & deum laudaſſet, abſceſſit. 2.Reg.7

Pugna quam habuit Dauid contra Palæſtinos & Moabitas, & Adrazarum regem, & Damaſcenos, atquè victoria, & de amicitia facta inter ipſum & Thou regem. Caput V

INtermiſſo ſiquidẽ pauco tempore, cogitauit vt belluin Palæſtinis inferret, ne vllam pigriciam aut deſidiã generari ſuis rebus inſpiceret: vt ſicut ei prędixerat deus, ſubuerſis hoſtibus, in pace de cętero relinqueret nepotibꝰ ſuis imperiũ. Et cõuocato rurſus exercitu, denuncians vt eſſet ad bellũ paratꝰ, cũctis rite diſpoſitis ſurgens de Hieroſolymis venit ad Palæſtinos. Quos dũ bello viciſſet, & multã prouinciã tenuiſſet, adieciſſetq; terminis Hebręorũ, bellũ conuertit ad Moabitas. & duas quidem partes eorum exercitus victas dimicãdo conſumpſit, reliquos aũt captiuos accipiẽs, & annua tributa eis imponens, rurſus cõtra Adrazarum, filium quidẽ Arachi, regẽ vero Sophenæ conuertit exercitum. de cuius 2.Reg.8

acie

acie habita congreſſione circa Euphratem fluuium,pedeſtrium quidem peremit quaſi viginti milia,equeſtrium vero quinque milia :cepitq; currus eorum,quorũ plurimos incendit,centum tantummodo reſeruauit. Audiens autem Damaſci & Syriæ rex Adadus,quod Dauid expugnaſſet Adrazarum , tanquam amicus ad eiusſolatia cum maximo venit exercitu,eum ſicut ſperabat ab obſeſſione libera turus: & congreſſus denuo apud Euphratem cõtra Dauid,bello deuictus eſt. Ce ciderunt autem ferientibus eos Hebræis de exercitu Adadi quaſi viginti milia virorum,reliqui vero in fugam verſi ſunt. Meminit autem & huius regis Nicolaus in quarto hiſtoriarum libro,ſic dicens:Poſt hæc autem tranſacto iam multo tempore,quidam prouincialium nomine Adadus valde fortiſſimus in Damaſco,& alteri Syriæ præter Phœnicen imperauit : & habuit bellum contra Dauid Iudeæ regem. Cumq; multis prælijs dimicaſſet,ad nouiſſimum circa Euphratem victus eſt,qui tunc optimus regum robore & fortitudine videbatur. Ad hæc autem liberos eius dicit,qui poſt illius mortem ſuſcipiebant ab alterutris & regnum & nomen,his verbis: Illo ſiquidem moriente,eius nepotes vſque ad decimam generationem regnauerunt:ſingulis quibuſq; à patre mox in ipſo principio accipientibus nomen,ſicut in Ægypto Ptolemæi:quorum tertius valde potens, & reparare volens aui perditionem,bello illato Iudæis vaſtauit prouinciá,quæ modo Samaria nuncupatur. Non eſt autem hiſtoriographus à veritate priuatꝰ. Is eſt vtique Adadus,qui pugnauit in Samaria,regnante Achab apud Hebræos de quo poſt hæc loco ſuo narrabimus. Igitur Dauid caſtrametatus ad Damaſcũ, omnem reliquam Syriæ regionem ſuæ ditioni ſubiecit: & munitiones in prouincia vniuerſa conſtituens,tributaque eos conferre decernens,reuerſus eſt: aureas que pharetras, & arma diuerſa,quæ cuſtodes corporis Adadi gerebant,deo dicauit in Hieroſolymis:quę poſtea Ægyptiorum rex Suſſachus dum pugnaſſet contra eius nepotem Roboam,accepit: & multas alias ex Hieroſolymis ſecum diuitias ad propria deportauit Hæc itaque dum in locum proprium venerimus,ſingula quæq; narrabimus. Rex igitur Hebræorum deo ſibimet cooperante, & omnia bella ſubdente,etiam contra alias Adrazari regis gentes & ciuitates caſtrametatus eſt:id eſt Baachan & Machon,quas capiens magna virtute vaſtauit. Iuuentumq; eſt in eis aurum multum,necnõ & argentum,inſuper & æs:quod auro melius eſſe dicebãt:ex quo etiam Salomon illud magnum vas, quod mare vocabatur, effecit: & optimos cantharos,cum deo templum ædificaſſet. Cumq; rex Hemathenus audiſſet,Adrazar & eius exercitum eſſe vaſtatum,metuens ne Dauid ſuper eum quoque veniret,amicitijs & fide eum voluit obligare: miſitque ad eum Adoram filium ſuum,egitque gratias,quod inimicus eius Adrazar fuerit expugnatus:vtque ſocietatem cum eo & amicitias faceret,exorauit. Cui etiá magna munera direxit,id eſt,vaſa antiqua operatione facta,aurea & argentea,ſimul & ærea. Dauid autem facto fœdere cum Thou rege Hematheno, eiusq; dona ſuſcipiens,filium ipſius cum honore cõpetenti vtriuſq; dimiſit: ea vero quę ab illo fuerant deſtinata, & aurum aliud & argentum , quod de ciuitatibus diuerſis & gentibus habuerat ſubiugatis,ſecum portans,dicauit deo. Non autem ipſi ſolummodo dimicanti, & exercitum producẽti victoriam contulit deus,ſed etiam miſit Abiſai fratrem Ioath cum magna manu in Idumæam : & per illum quoque victoria ceſſit,Idumæorumque decem & octo milia viros Abiſai dimicando peremit. Tunc etenim omnem Idumæam rex in ſua ditione percipiens,tributa pro terra, & pro vniuſcuiuſque capite ab eis accipiebat. Erat autem vir naturaliter iuſtus, & iudiciorum contemplatione veriſſimus. Principem vero totius exercitus habuit Ioab:ad cõſcriptiones autem geſtorum Ioſaphat filium Achil. Inſtituit autem de domo Phinees principem ſacerdotum Abiathar,qui eiꝰ amicus erat:ſcribam vero fecit Saraiam:Banaiæ autem filio Iohoiadæ cuſtodũ corporis præbuit principatum Seniores autem filij eius circa corporis eius cuſtodiã erant. Recordatus autem eſt etiam fœderis: & iuriſiurandi,quod habuerat cum

Nicolaus hiſtoricus

Ionatha

Ionatha filio Saul,& amicitiarum atque ſtudij illius oblitus non eſt. Nam inter alias virtutes memor etiam erat eorum,qui ei præterito tẽpore beneficia prębuiſ ſent. Præcepit ergo requiri,ſi aliquis de Saul genere ſupereſſet, cui retributionis debitum pro Ionathæ amicitijs repenſaret. Et cum quidam fuiſſet adductus de domo Saul,qui potuiſſet ſcire,ſi quis adhuc ex genere illius ſupereſſet, interroga uit,ſi aliquẽ noſſet viuere de cognatione Ionathæ,vt pro beneficijs illius ſua ei munera repenſaret. Qui reſpondit relictum eſſe ei filium nomine Miphiboſeth, veſtigijs claudicantem. Is enim dum pater eius & auus nunciati fuiſſent in bel- 2.Reg.9
lo cecidiſſe,à nutrice ſua raptus,& ea fugiẽte lapſus ex eius humeris,'greſſus val de vexauerat. Dumq; cognouiſſet vbi vel apud quẽ nutriretur,miſit ad Machir in ciuitatem Iodabar,apud quem Ionathæ filius alebatur. Quo facto venit Mi phiboſeth ad regem,& proſtratus in faciem adorauit eum. Dauid autem iuſſit eum habere fidutiam,& ſperare meliora: dediq; ei domum paternam,& omnem ſubſtantiam quam Saul auus eius poſſederat,fecitq; eum conuiuam ſuum: præci piens vt nulla die ab eius mẽſa recederet. Cumq; puer adoraſſet,& retuliſſet gra tias pro verbis pariter & donis,vocauit Dauid Ziba dicens: paternam ſe domum & omnem Saul ſubſtãtiam Ionathæ filio condonaſſe. Illi vero præcepit,vt ope raretur terrã,& collectos redditus vniuerſos in Hieroſolymam deportaret,atq; quotidie ad menſam regis deduceretur puer, ipſumq; zibam & filios eius nume ro quindecim,& famulos numero viginti Miphiboſeth filio Ionathæ donauit. Hæc itaq; conſtituente rege,ziba famulus adorans,& cuncta ſe promittens fa cturum eſſe,diſceſſit. Ionathæ vero filius in Hieroſolymis habitauit,habens cũ rege conuiuium,cui omnis diligentia veluti filio regis exhibebatur, Habuit au tem & filium quem appellauit Micham. Ergo qui relicti fuerant de genere Saul & ionathæ,hunc honorem apud Dauid habuiſſe noſcuntur.

De Miphibo ſeth filio Ionatha

Quomodo Ammonitæ legatos Dauid magna contumelia affecerunt: & quomodo vltus eſt Dauid illam,profligando eos cum Meſopotamitis & Syris. Caput VI

ILlo itaque tempore,Naas amico Dauid Ammonitarum rege defuncto,eiq; in 2.Reg.10
regnum filio ſuccedente,miſit Dauid vt eum conſolaretur, mortem patris le uiter ferre monens: vtq; amicitiæ quas cum patre eius habuerat permanerent. Quod principes Ammonitarum mala voluntate,& non ſecundum Dauid conſi lium ſuſceperunt: & exacuerunt regem ſuum,dicentes exploratores miſiſſe Da uid,qui eorum prouinciam & exercitum clemẽtiæ occaſione cognoſcerent,& ca uenda eorũ colloquia,ſuaſeruntq; ne incaute periculum alicuius calamitatis in curreret. Hæc itaque credens bene tractaſſe ſuos iudices Ammonitarum rex le gatos qui à Dauid miſſi fuerant,grauiſſimis affecit iniurijs Radens enim medie tatem barbæ eorum,& veſtium medietatem abſcindens,relaturos operibus & nõ verbis dira reſponſa dimiſit. Rex autem Iſraelitarum hæc cognoſcens, indigna tus eſt: & iniuriam factam ſibi nequaquam deſpiciens,contra Ammonitarum re gem parauit bellum,vt contumeliam quæ fuerat legatis ſuis impoſita,regis peri culo vindicaret. Porrò neceſſarij regis Ammonitarũ & principes, videntes quia fœdera dirupiſſent,& pœnas pro tali præſumptione luere deberent, ſemetipſos ad prælia præparabant. Tunc vero mittentes ad Syrum Meſopotamiæ regẽ mil le talenta,ſocium eum ſub hac mercede fieri popoſcerunt. Habebant autem iſti reges pedeſtrium viginti milia. Conduxerunt autem & regem prouinciæ Maa cha,& quartum nomine Iſtob. Sed & iſti habebant duodecim milia armatorum. Dauid autem non expauit,neque horum ſolatium,neque Ammonitarum exer citum: ſecurus de deo,qui iuſte cõtra eos erat pro huiuſmodi iniuria pugnaturus. Et cum dediſſet ioab principi militiæ florem totius exercitus, miſit eum contra illos ad prælium. Qui circa metropolim Ammonitarum Charanachans veniẽs caſtra fixit. Hoſtibus igitur egredientibus,& aciem non ſimul,ſed in duas partes

disponentibus,quorum auxiliatorum quidem manus in campo Curico constituta esse videbatur,Ammonitarũ autem exercitus circa portas aduersus Hebræos:
Industria ioab contra hostes videns hoc Ioab cõtraria molitione tractauit:& fortissimos quidẽ viros eligẽs, se opposuit Syro,& regibus qui cum eo erant : reliquam vero partem fratri suo Abisai tradidit,vt contra Ammonitarum aciem dimicaret:dicens,vt si videret Syros sibi & prœualere,& fortiores esse,acie cõuersa ferret ei solatia: si autem illum Ammonitæ opprimerent,ipse eum similiter adiuuaret. Cumque inuitasset fratrem,atque rogasset,vt magnanimiter & fiducialiter ageret vniuersa,& grauem verecundiam metuens decertaret:illum quidem cum Ammonitis pugnaturum dimisit,ipse autem Syros aggressus est.Qui primo quidem fortiter restituerunt,multos tamen eorum peremit Ioab,omnes autem cõuertit in fugam.Quod videntes Ammonitæ,metuentesq; Abisai & eius exercitum, non restiterunt,sed suos socios imitati sunt,& in ciuitatem repente fugerunt.Hostibus igitur ita deuictis,Ioab ad regem claro triumpho in Hierosolymam remeauit.Hæc ergo deuictio non persuasit Ammonitis vt bello quiescerent:neque dum cognoscerent Dauid victorem,à prælijs abstinerent:sed mittentes ad regem Syrorum Adrazarum trans Euphratem,eum ad solatium conduxerunt,qui habebat quidẽ principem militiæ Sobachum,pedestrium vero octoginta milia,& equitum mille. Cognoscens autem rex Hebræorum rursus Ammonitas tantum exercitum congregasse,non iam aduersus eos per duces suos pugnare decreuit,sed ipse cum omni virtute transiens Iordanem fluuium eis occurrit:& congressus in pugna vicit egregie,& interfecit milia pedestrium quadraginta,equitum vero vsque ad septingentos.Prostrauit autem in acie principem militiæ Chadam nomine Sobachum,quo vulnere mortuus esse cognoscitur. Mesopotamitæ vero dum pugna fuisset hoc modo terminata,tradiderunt se Dauid,& dona miserunt ei. Et ille quidem saluus est reuersus in Hierosolymam. Cum autem ver inchoasset , misit Dauid principem militiæ Ioab,vt cum Ammonitarum gente pugnaret.Ille vero proficiscens,omnem eorum depopulatus est regionem , & ipsos in metropoli Rabath clausos obsedit.

De adulterio Dauid cum Bethsabeæ,& cæde Vriæ huius coniugis. Increpatio Nathan,& Salomonis natiuitas. Caput VII

COntigit igitur ea tempestate Dauid pessimum vitium,cum esset natura iustus atque religiosus,& patrias leges magna virtute seruaret. Is enim dum hora meridiana iã ad vesperam declinante,in superiora regalia solito more deambularet:vidit mulierculam specie valde pulcherrimam,& cunctis fœminis præponendam in domo propria aqua frigida se lauantẽ,nomine Bethsabeæ.
Dauid capitur amore Bethsabeæ Cuius mulieris pulchritudine superatus,concupiscentiam retinere non potuit. Quam dum vocari feciſſet,cum ea concubuit. Quæ concipiens,misit ad regem, & vt excogitaret insinuauit,quatenus commissum scelus potuisset abscondi, ne secundũ leges patrias moreretur adultera. Dauid autẽ virũ eius nomine Vriam, qui erat Ioab armiger,de obsessione bellica fecit euocari. Quoveniente de exercitu,hunc de obsessione requirebat. Illo autem referente omnia ei prospera prouenire,tollens epulas de suo conuiuio,dedit ei:iussitq; vt pergens ad suam coniugẽ,in eius cubaret amplexibus. Vrias autem hoc quidem non fecit,dormiuit autem inter alios armigeros regis. Quod dum comperisset rex, requisiuit cur post tantum tempus propriã non isset ad domum,nec ad vxorem,dum omnes de peregrinatione remeantes hanc habeantvoluntatem.Cui respondit,non esse iustum vt dum commilitones eius,& dux inter castra,& in hostium regione dormiret ipse cum vxore propria requiesceret,& epulis indulgeret. Et cum hæc dixisset rex præcepit,vt illa die ibi maneret,altera vero die pergere dimitteretur ad ducem. Vocatusq; rursus ad cœnam Vrias à rege,& ab ebrietatem vsque perductus, in uitante eum studio rege frequenter ad pocula,nihilominus iterum dormiuit ad ianuas regis,nullo desiderio concitatus vxoris.Quo facto rex nimie cõtristatꝰ,

scripsit

ſcripſit Ioab, Vriã quaſi in eo deliquerit præcipiens puniendum. Significauit etiam vltionis modum, ne fieret ipſe in ſuo ſcelere manifeſtus, dicens vt in parte qua eſſet hoſtium grauis manus, & poſſet pugnando periculum ſuſtinere ibi eum poneret: & commiſſo prælio iuberet cũctos ab eo recedere, vt ſolus in mortis periculo remaneret. Et cum hæc ſcripſiſſet, & ſuo ſignaculo muniſſet, epiſtolam Ioab deferendam dedit Vriæ. Ioab autem literas ſuſcipiens, & voluntatem regis cognoſcens, in loco vbi hoſtes nouerat fortiter imminere, Vriam conſtituit. Literæ Vriæ
Deditque ei quoſdam militum optimorum, ſeq; dixit omni virtute præbiturum ſolatia, ſi forte poſſent partem muri deijcere, & ad interna ciuitatis intrare: quẽ petijt, vt cum eſſet miles valde fortiſſim⁹, & haberet gloriam apud regem, & omnem exercitum, ad hoc non dedignaretur accedere, ſed potius huiuſmodi resagere congauderet. Cumque hoc Vrias fiducialiter agere promiſiſſet, Ioab ſeorſum cum eo pugnaturis dixit, vt eum ſolum facta hoſtium incurſione deſererẽt. Hebræis igitur ad ciuitatem accedentibus, Ammonitæ metuentes, ne in illo loco, vbi Vrias conſtitutus erat, venientes inimici muros ciuitatis aſcenderent: eligentesque fortiſſimos viros, & repente portas aperientes, magno curſu & impetu inimicos aggreſſi ſunt. Quod dum vidiſſent, omnes qui erant cum Vria (ſicut eis prædixerat Ioab) receſſere poſt tergum. Vrias autem dum confunderetur fugere, aciemq; deſerere, ſuſtinuit hoſtes & impetum eorum ſua viuacitate ſuſcipiens, peremit quidem non paucos. Circundatus autem & captus in medio vulneratus interijt: cum quo etiam quidam alij de ſocijs ſunt extincti. His ita geſtis, nũcios Ioab miſit ad regem, præcipiens vt ei dicerent, quod ſtuduiſſet quidem capere ciuitatem, ſed cum acceſſiſſet ad murum, multis vbi cadentibus abſceſſiſſet: & ſiquidem iraſceretur, Vriæ mortem pariter indicarent. Hæc igitur audiente rege, & grauiter ferente, & dicente eos incaute feciſſe, vt ad murum vrbis accederent, cum magis debuerint per cuniculos aut alias machinationes capere ciuitatem: dum vtique exemplum haberent filij Gedeon Abimelech, qui dũ turrim Thebes expugnare vellet, violẽter à ſene muliere petra percuſſus probaretur extinctus, & cum eſſet vir fortiſſimus, propter difficultatem rei turpiter ſit peremptus, qua memoria oportuiſſet eos muros hoſtium non adire: cum ſit optimum apud omnes, vt ea quæ geruntur in prælijs ſeu bene ſeu male, memoria teneantur: quatenus alia quidem imitanda ſint, alia fugienda. Cumque hęſitaret rex, & de caſu bellico cogitaret, Vriæ morte à nuncijs indicata, repente ab indignatione ceſſauit: iuſſitq; vt reuertentes Ioab dicerent: humanũ eſſe quod contigit, & bella huiuſmodi ſemper habere naturam mutabilem, vt aliquando quidẽ inimici ſuperiores ſint, aliquãdo vero ſubiecti: de cætero vero in oppreſſione pro 2. Regũ
uidendum, ne denuo in aliquam partem delinquerent, ſed vallis & diuerſis munitionibus obſiderent, & præualentes ciuitatem omnino ſubuerterent & habitatores eius omnes pariter trucidarent. Nuncius itaq; Ioab ea quæ fuerant à rege dicta portabat. Vxor autem Vriæ Bethſabeæ mortem ſui viri cognoſcens, multis eum diebus fleuit. Quieſcẽte vero triſtitia eius & lachrymis, mox eam rex accepit vxorem, & filius maſculus ex ea proceſſit. Quas nuptias deus non libenter inſpexit, ſed iratus cõtra Dauid in ſomnis apparuit prophetæ Nathan, regẽ culpans in his quæ male cõmiſerat. Nathan autem cum eſſet vir vrban⁹ & ſapiẽs, & cogitaret quia reges dum in iram incitãtur, amplius eam quã iuſtitiæ iura reſpiciunt: interminationes quidem dei tunc tacere decreuit, & alia verba viro vtilia eloqui diſpoſuit: & dicens ei huiuſmodi cauſam, quid de ea ſentiret, manifeſtum ſibi fieri poſtulabat: Duo, inquit, viri in vna ciuitate degebant, quorũ vnus opulentus erat, & multos greges iumentorum, boumq; & ouium poſſidebat: alter pauperculus, qui vnam tantum agnam habebat, quam cum ſuis filijs enutrierat cum qua etiam cibis proprijs veſcebatur, & quam nõ aliter quàm filiam diligebat. Cumq; hoſpes veniſſet ad diuitem, nihil de ſuis pecudibus voluit occidere, vt epulas amico præberet: ſed miſit ad agnam pauperis, & eam ſublatam, peregri-

no conuiuium miniſtrauit. Hic itaque ſermo vehementer commouit regem, ma lignumq; pronunciauit illum hominem coram Nathan, qui talia perpetraſſet, & quadruplum dixit pro agna iuſte redditurum, & ſuper hoc morte mulctandū. Nathan autem reſpondens, ait, ipſum eſſe quem ille pati talia decreuiſſet, qui opus malum valde commiſerit: reuelauitq; ei, & aperte manifeſtauit iram dei, qui eum regem cunctorum fecerat Hebræorum, & omnium in circuitu gentium multarum atque magnarum conſtituerat dominum, & à manibus Saul antea liberauerat: dederatque ei coniuges, quibus iuſte fuerat & legaliter copulatus, ſed quia deum ſpreuiſſet, & impie conſpexiſſet vxorem, & virum eius necandum hoſtibus tradidiſſet, ideo eum pœnas exoluere, & vxores eius ab vno dicebat filio violentias ſuſtinere: ſed & ipſum fore eius inſidijs expellendum: & dum eius peccatum occulte fuiſſet geſtum, illud cunctis videntibus ageretur: moriturumq; pariter & puerum qui ex ea eſſet procreatus. In his ergo rege turbato, & valde confuſo, & cum lachrymis & triſtitia impie ſe egiſſe confeſſo (erat enim deicola vir, qui nihil omnino in ſua vita præter in caſu vxoris Vriæ deliquerat) miſertus eſt deus: & reconciliatus ei, ſeruaturum ſe illius vitam, regnumq; pollicitus eſt, agenti pœnitentiam de his quę ab eo fuerant male geſta. Cumq; hæc Nathan regi prophetaſſet, domum reuerſus eſt. Puerum vero qui de vxore Vrię fuerat generatus, grauis diuinitus languor inuaſit. Pro quo rex nimis afflictus, cum à cibo ſeptem diebus abſtinuiſſet, & adhortantibus ſæpe famulis non comedit: ſed & veſtib⁹ atris indutus, atque proſtratus in cilicio iacebat in pauimento, & deo pro ſalute pueri ſupplicabat, quia valde eius matrem amabat. Septimo vero die puero moriente, non præſumebāt hoc regi famuli nunciare: cogitantes, quia ſi cognoſceret, & à cibo & ab alia ſui diligentia potius abſtineret: tanquam in luctu mortui filij conſtitutus, quippe cum eo languente talia præ triſtitia pertuliſſet. Sentiens autem rex famulos perturbari, & ea pati quæ pręcipue ſolent aliquid cælare volentib⁹ prouenire, intelligens mortuum puerum, & vocans vnum de famulis, ac veritatem audiens, repente ſurrexit & lauit ſe: & ſumens candidam veſtem venit ad tabernaculum dei, iuſſitque ſibi cibos apponi. Quo facto multus ſtupor eius cognatos & famulos apprehendit: quia cum nihil horū puero languente feciſſet, eo mortuo ſimul hæc omnia celebraret. Cumque ab eo huius facti cauſam requirerent, aſſerens eos nimis indoctos, ait: quia adhuc quidem viuente puero dū ſpem ſalutis eius haberet, omnia faciebat, credens per hæc placari diuinitatem: quo de ficiente vita, triſtitia nihil prodeſſet. Quod cum dixiſſet, regis ſapientiam laudauerunt. Poſt hæc autem ingreſſus eſt ad mulierem Bethſabeæ. Quæ concipiens maſculum filium procreauit, quem iubē te Nathan propheta Salomonem appellauit. Porro Ioab Ammonitas obſeſſione fortiter affligebat, aquam eis auferēs, & rerū cæterarum vbertatem, multumq; eos cogebat cibi & potus inopia laborare. Ex modico nanq; puteo bibebant omnes: & licet illis eſſet fontis auxilium nec tamē deficeret: non eo largius vtebantur. Quo facto ſcripſit hæc regi, ſignificās, & rogans eum vt veniret ad ciuitatem, quatenus ſuo nomini victoriam deſignaret. Quod cum ſcripſiſſet Ioab, approbans rex eius voluntatem & deuotionis fidē, ſumpto ſecum exercitu, venit vt Rabath depopularetur. Vrbem vero hanc dū bellica lege cepiſſet, milites eam vaſtare permiſit: ipſe vero tulit coronam regis Ammonitarum, habentem pondus auri talentum, & lapides precioſos, & in medio ſui ſardonychem, quā ſemper Dauid geſtabat in capite. Multa ſiquidem & alia precioſa ſpolia in ea comperit ciuitate. Viros autem eius tormentis affecit. Hoc itaq; modo etiam alias Ammonitarum vrbes quas cepit euertit.

Salomon nas ſcitur

Quomodo Amnon ſororem Thamar vi comprimit, Abſalom fratre horum ob id moliente necem in Amnon: & quomodo iram patris Abſalom fugit, licet poſtea reuocauerit eum pater. Caput VIII

Reuertente

REuertente igitur Hierosolymam rege, domus eius turpi vitio maculata est. Erat enim illi filia virgo nomine Thamar, pulchritudine valde præcipua, ita vt omnes fœminas speciosas euinceret. Huic frater erat Absalom, ex vna genitrice generatus. Hanc Amnon filiorum Dauid senior concupiuit: & cũ neque propter virginitatem eius, neq; propter custodiam suo posset desiderio prę ualere, crudeli percussus vulnere carpebatur. Dumq; eius corpus interiori lãguore tabesceret, & iam colorem macies permutaret, innotuit Ionadab cuidã cognato eius pariter & amico. Erat enim vir iste sapiens, & intellectu nimis acutus. Videns ergo quotidie Amnon non naturale corpus habentem, accedens interrogauit vt ei causam rei huius ediceret: dicebatq; arbitrari se hæc illum amoris occasione perferre. Cumq; cõfessus fuisset ei amnon passionem suam, & quia sororem suam consanguineam concupisceret, consilium ei suum desiderium adipiscendi hoc modo dedit: monens vt ægritudinem simularet, & venientem ad se patrem peteret, vt ei sororem exhibituram competens ægrotãti ministerium destinaret: quod si fieret, priuaretur citius à languore. Amnon ergo ponens semetipsum in lectulo secundum Ionadab consilium simulabat infirmitatem: & dum ad eum visitandum pater veniisset, poposcit vt sororem ei dirigeret. Quam pater incunctanter iussit adduci. Ea veniente præcepit, vt ei manu sua faceret panes frixos, dicens suauiter se ex eius manibus comesurum. Illa vero vidente fratre, cõspersa farina faciens collyridas, easq; frigens obtuli fratri. Et ille quidem nequaquam gustauit ex eis, sed iussit famulos vt omnes à domo repellerent, vt quasi quiete facta dormiret. Cumq; famuli quod iusserat impleuissem, iussit sororem vt ei cibũ ab interiorem locum domus afferret: Quod dum puella fecisset, apprehendens eam, vt cum ea concumberet suadere tentauerat. Puella vero clamabat, dicens: Noli violentiam facere, nec impietatem frater mi inferre: noli leges transcendere, & te iniquissima confusione miscere: sed quiesce à tam iniusto & sceleratissimo desiderio, ex quo obprobrium & turpitudo nostræ domui perpetua cõferatur: adijciens quia si de hac re loqueretur patri, coniugium eius non denegaret ei. Et hæc quidem dicebat volens ad præsens impetum eius petulantem declinare. At ille non acquieuit: sed nimietate amoris illius inflãmatus & robore eius passionis valde perplexus, vim intulit ei. Quem repente odium post stuprum sororis inuasit: & iniuria perpetrata, eam surgere & abire præcepit. Cumque illa in hoc deteriorem proclamaret iniuriam sibimet irrogatam, nec vsque ad noctem eam manere permitteret, repẽte eam inde discedere iussit, vt etiam hinc testimonium suæ confusionis incurreret. Qua resistente, iussit famulo vt eam prorsus expelleret. Illa vero dolens iniuriam simul & violentiam, dirupto colobio, quo antiquę virgines vtebantur, habente manicas, & ad talos vsque profuso, ne facile viderentur, & cinere aspersо capite, ibat per mediam ciuitatem, clamans & ingemiscens violentiam sibimet irrogatam. Quam dum inueniisset frater Absalom, requisiuit qua causa proueniente hoc ageret. Et cum factam sibi dixisset iniuriam, quiescere & mediocriter ait ferre germanam, & iniuriam non putare, quod corrupta fuisset à fratre. Cui dum satisfactum fuisset, clamare & violentiam suam multis indicare cessauit: & multo tempore apud fratrem suum Absalom vidua toleranit. Quod cum cognouisset Dauid, doluit quidem: sed cum Amnon seniorem filium valde diligeret, eum noluit contristari. Quem Absalom crudeliter abhorrebat, & latẽter opportunũ tempus vltionis delicti illius expectabat. Igitur secundus iam annus corruptionis sororis eius excesserat, & cum greges suos tonsurus ascẽderet in ciuitatẽ Betsephon (est autem hæc in sorte trib⁹ Ephraim) rogauit patrem vt cum alijs fratribus ad eius conuiuium conueniret. Quo recusante, ne illi grauis videretur existere, vel fratres dirigi supplicauit. Quibus destinatis, iussit Absalom famulis suis, vt cum viderent Amnon ebrietate dissolutum, illo innuente interficerent eum, nullumq; metuerent. Quo facto fratres cũctos terror grauis & tumultus inuasit, & de se quoque singuli formidantes, ascen-

Collobium

dentesq; in equis reuertebantur ad patrem. Quidam vero præcedens nunciauit patri, quasi cunctos fratres interfecisset Absalom. Tunc Dauid quasi omnibus vere simul interfectis, & hoc à fratre, tristitia, quæ eum vsque ad mortem ferre videretur, amara nimis inuasit, & eo dolore neq; causam requisiuit, neque aliud quicquam. Post hoc tanti mali facinus cognoscere voluit, neque sustinuit: sed repente veste disrupta prostratus in terram iacebat, lugens filios vniuersos, & qui mortui nunciati fuerant, & simul qui eos occiderant. Ionadab vero Samma fratris Dauid filius consolabatur eum, vt à tristitia tanta recederet, nec crederet filios alios interemptos: quia nec causa talis extaret: sed esse credibile. quia hoc fecisset Absalom in solum Amnon, propter Thamar suæ sororis iniuriam. Inter hæc quidem sonus equorum & tumultus quorundam venientium attentos eos fecit. Erant autem filij regis, qui de conuiuio fugiebant. His lugentibus tristis pater occurrit, & præter spem videns quos ante paululum periisse crediderat, amplexatus est eos. Erat itaq; cunctis luctus & gemitus, illis quidem super mortuo fratre, regi vero super filium interemptum. Absalom autem fugit in Gessur ad auum maternum, virum prouinciæ illius præpotentem, apud quem trium annorum tempore commoratus est. Cumq; Dauid voluntatem haberet, vt ad reuocã-
2. Reg. 1 dum Absalom filium destinaret, non ad vindictam, quando erat ira iam longo tempore leuigata, ad hanc rem princeps militiæ Ioab eum potius incitauit. Præparauit enim quandam mulierem iam ætate proiectam, vt eum sub schemate luctus interpellaret, & huiusmodi verba proferret. Quæ ait: Duo filij mei rex erant qui in agro fuerant, & in contentionem conuersi, nullo præsente qui eos placare potuisset, ab altero alter percussus interijt. Cognatis autem interfectorem petentibus, & volentibus eum occidere, supplico vt mihi salutem præcipias filij condonari, nec reliquam spem meæ senectutis auferri, & prohibeas cunctos qui meum filium interficere moliuntur. Non enim quicquam aliud illi poterunt sequi, nisi quod timor regius imperauerit. Rege siquidem mulieris precibus annuente, respondens denuo mulier regi, Gratias, inquit, ago rex tuæ benignitati, qui meam miseratus es senectutem, & pene filijs desolatam filium habere fecisti. Sed vt firma mihi sint tuæ dona clementiæ, precor tuo filio esto propitius, eiq; remitte delictũ. Quomodo enim creditura sum veritati mihi in hoc præbuisse beneficium, cum te videam in causa simili cum tuo filio manere semper iratum? Fœdum nanque est, vt cum filius vnus contra voluntatem patris mortuus sit, sponte huic casui apponatur & alius. Intellexit itaque rex hoc consi-
Dauid reuocat Absalom lium studio Ioab immissum, & interrogata sene muliercula dum cognouisset hoc verum esse, reuocans Ioab, ait ipse ei studij sui votum, eumq; Absalom reuocare præcepit. Non enim circa eum iam vlterius se dixit esse crudelem, sed iram indignationemq; remittere. Ille vero cũ adorasset regem, eiusq; sermonibus gratias egisset: repente profectus est in Gessur, & assumpto Absalom, in Hierosolymã remeauit. Præmisit autem rex dum venire filium cognouisset, & præcepit, vt ad domum propriam remearet: nõ enim iustum esse credidit, vt mox venientem susciperet, aut videret. Ille vero patre iubente eius declinauit aspectum, cui tamẽ à familiaribus debitum exhibebatur officium. Huius itaque pulchritudo licet in tristitia positi, & diligentiam competentem regis filio non habentis, nequaquã deposita est: sed erat speciosus, & splẽdebat omni decore, & corporis magna pro ceritate, ita vt eos qui erant in epulis constituti transcenderet. Cuius capitis erat tanta cæsaries, vt vix octo diebus tonderi potuisset: & erat tonsuræ eius pondus siclorum ducentorum, qui faciunt quinque minas. Habitauit autem in Hierosolymis annis duobus, & habuit tres filios masculos, & filiam vnam nimis speciosam, quam rex postea Roboam Salomonis filius accepit vxorem, ex qua natus est puer nomine Abias. Inter hæc itaque mittens Absalom ad Ioab popo-
scit ab eo, vt perfecte placaret patrem: & peteret, quatenus eum ad suum con-

spectum

ſpectum & colloquium reuocaret. Negligente vero Ioab, mittens aliquos ſuorũ confinem ſegetem eius incendit. Quod cum ille cognouiſſet, ad Abſalom venit, culpans eum, & ex eo cauſam rei huius inquirens. Cui reſpondit: Hoc conſilium comperi, vt te ad nos perducere potuiſſem, negligentẽ verba quæ tibi pro paterna reconciliatione mandaueram. Quapropter præſentem te deprecor, vt mitiges genitoris mei iram. Ego nanque peius exilio eſſe iudico huc me modo veniſſe, patre mihi hactenus iraicente. Ioab autem neceſſitatem eius agnoſcens, & miseratus mediator extitit apud regem, eiq; locutus de filio egit, vt libenter eum repente ſuſciperet. Quo veniente, & in terram proſtrato, ac ſupplicante vt peccati veniam impetraret, porrecta dextera alleuauit eum, & geſtorum obliuionem ſe habere pollicitus eſt.

Quomodo Dauid ab Abſalom eſt regno pulſus cõſultante Achitophel: Deq; Ziba & Miphiboſeth, & iniurijs Semei, deq; exploratore Chuſi, & Achitophel ſuſpendio. Caput. IX.

ABſalom autem dum ei hoc fuiſſet à patre conceſſum, in paruo tempore multos equos, multosq; ſibi currus inſtituit, & armigeros quinquaginta: & diebus ſingulis ſurgens diluculo & ad regalia veniens, eis qui cauſas habebãt, & minores inueniebantur in eis, delectabiliter loquebatur, quaſi non habẽte bonos conſiliarios patre, ſed iniuſtos in ſuis ſentẽtijs conſiſtentes, quorum iudicio grauarentur. Pro qua re fauorem ſibi omnium conciliabat: adijciebatq; pariter dicens, quia ſi haberet & hanc poteſtatem, ipſe cũcta ſub legum æquitate diſponeret. His itaque geſtis, populo ſibi placato, cum iam deuotionem cunctorum ſe obtinuiſſe confideret, poſt reconſiliationem patris annis quatuor iam trãſactis, ſupplicauit vt eum pater in Hebron ire permitteret, quatenus promiſſa deo ſacrificia celebraret, quæ fugiens deuouiſſet. Dauid ergo concedente profectus eſt, ad quem multus populus eo inuitante confluxit. Aderat autem ei & conſiliarius Dauid Achitophel Galamoneus: & ducenti viri ex Hieroſolymis, neſciẽtes quidem conamen huiuſmodi, ſed velut ad ſacrificium euocati. Hoc itaque conſilio rex ab omnibus ordinatus eſt. Quod dum fuiſſet Dauid nunciatum, & inopinabiliter hoc feciſſe filium cognouiſſet, metuens impietatem eius & præſumptionẽ miratus: quia nec peccati veniam recordatus eſt, ſed ſuper illa ſcelera potiora & iniquiora committeret: primum quidem vt regnum à deo donatum vellet auferre: ſecundo vt patrem vita priuaret, deliberauit vt fugeret trans Iordanem, & vocatis amicis & neceſſarijs, & de filij ſuperbia participato cum eis conſilio, cunctaq; committens deo, decem concubinas cuſtodes regalium derelinquens, diſceſſit ab Hieroſolymis: & alia multitudine cum eo fiducialiter egrediente, ſimul & ſexcentis viris armatis, qui Saul viuente fuerant ei in fuga priori participes. Abiathar autem & Sadoch ſacerdotibus, & omnibus leuitis volẽtibus ſimul egredi cum arca dei, ſuaſit magis vt in ciuitate conſiſterent, cum eum poſſet deus etiam arca non portata liberare: mandauitq; vt ei latenter geſta quæq; nunciarentur. Habuit autem fideles ad omnia miniſtros, Achimaam filium Sadoch, & Ionatham filium Abiathar. Sadoch autem Iethæus cum eo profectus eſt licet Dauid eum manere in ciuitate voluiſſet. Cui dum acquieſcere noluiſſet, ei puritatem potius ſuę deuotionis oſtendit. Aſcendente autem Dauid per montem oliueti pedibus nudis, & cunctis cum eo flentibus, nũciatum eſt Achitophel eſſe cum Abſalom, & eius parti fauere. Quod dum audiſſet, triſtitia eius magis accreuit, deumq; rogabat, & ſuppliciter exorabat, vt abalienaret mentem Abſalom à cõſilijs Achitophel. Formidabat enim ne contra ſe ei dãdo cõſilia præualeret. Erat enim vir ille aſtutus & ad proſpiciendam vtilitatem nimis argutus. Cum in mõtis verticem peruenisſet, ciuitate reſpecta cum multis lachrymis quaſi amiſſo regno domino ſupplicauit. Occurrit autẽ ei vir quidã fidelis nomine Chuſi & ipſe amicus. Quem cũ vidiſſet Dauid ſciſſa veſte, & aſperſo capite cinere flentẽ atq;

2. Reg. 15

ingentem, consolatus est eum, & à tristitia cessare poscebat: Et post hæc supplicauit vt iret ad Absalom, quasi ei consentiens, & eius secreta consideraret, consiliaq; resisteret Achitophel: quia si cum Dauid pergeret, tantum prodesse nō posset. Obediens ille Dauid, eo derelicto venit in Hierosolymam, quo etiá non post multum venit Absalom. Paululum itaque exinde procedente Dauid, Ziba famulus Miphiboseth, quem curatorem instituerat possessionum quas donauerat filio Ionathæ, occurrit ei cum duobus asinis oneratis rebus in itinere necessarijs, ex quibus ipse & qui cum eo erant refici debuissent. Requirente vero Dauid, vbi reliquerit Miphiboseth: ait in Hierosolymis, expectantem ordinari regem se in præsenti seditione, propter memoriam beneficiorum Saul. In his autem indignatus Dauid, omnia quæcunque concesserat Miphiboseth. Zibæ donauit: multo iustius esse credens, vt hic quàm ille potius hæc haberet. Et Ziba quidem hoc facto gauisus est. Igitur veniente Dauid in locum Bachuran, progressus quidam de cognatiōe Saul, nomine Semei filius Gera, lapidabat eum, ac pessimis sermonibus accusabat. Circunstantibus autem amicis, adhuc amplius blasphemabat, & sanguinarium eum multorumq; malorum dicebat autorem, increpans eū, quatenus ex illa terra velut pollutus excederet: deoq; gratias referebat qui eum priuasset regno per proprium filium, pro eo quod peccasset in dominū, & in rite pœnas exigeret. Omnibus autem super eum mota iracundia prouocatis, & præcipue Abisai, volente interficere Semei, Dauid eum ab ira retinuit, dicens: ne malis præsentibus opus nouæ occasionis adijciamus. Non enim circa hūc rabidum canem mihi respectus aut pudor est, sed ad deum intendo, propter quem iste super nos ita videtur inuectus. Nec est admirandum, ab isto me talia iustinere, quādo etiam filij videor impietatem expertus. Sed forsan aderit nobis misericordia dei & prœualebimus inimicis, quo adiuuante securo itinere properemus. Semei antē per aliam montis partem currebat, & crebras faciebat iniurias. Cumq; Dauid venisset ad Iordanem, reficiebat ibidem suos itinere fatigatos. Igitur cum veniisset Absalom & Achitophel cōsiliarius in Hierosolymam cum omni populo, venit ad eum amicus Dauid Chusi: & cum adorasset Absalom, optabat regnum eius incolume, & in omni tempore permanere. Illo vero dicente, cur cum præceptus patris eius esset amicus, eiq; fidelis in omnia videretur, non cum eo tunc esset, sed illo derelicto transisset ad eum: temperate se facere dixit, siquidem & populi vniuersi fore iudicium. His, inquit, domine tecū manentibus, recte & ego te sequor. Regnum itaque tibi à deo collatum est, quapropter eandem fidem atq; deuotionem præbebo quam patri. Nō enim pro rebus præsentibus indignari fas est, quādo non in extraneam domum mutatum est regnum, sed in eadem permansit, filio succedente patri. Hæc dicens satisfecit, cum prius vtique videretur esse suspectus. Et Absalō vocato Achitophel, quid oporteret agi tractabat: Qui suasit vt ad concubinas sui patris accederet, ex hoc enim populum sciturum, creditarumq; dicebat, quia circa patrem nulla ei iam reconciliatio supereſſet: ob hoc cū multa fiducia aduersus eum omnis multitudo pugnaret: hactenus autem apertas inimicitias eos habere metuere, credentes posse patrem cum filio quocunque tempore concordari. Hoc etiá consilio flexus, iussit famulis vt tentoria in solatio regio figerent. & videnti populo accedens, ad patris sui concubinas ingressus est. Hæc autem gesta sunt secundum Nathan prophetiam, quam Dauid olim de filij sui inuasione significauerat. Cum vero fecisset Absalom quæ monuerat Achitophel, rursus secundum cōsilium de prelio contra patrem eum proferre poscebat. Cumq; decem milia ille electos sibi dari petisset, vt & patrem eius interimeret, & eos qui cum eo pergerent incolumes reuocaret, vt tunc firmum haberet, imperium cum pater eius extingueretur: dum hæc sententia placuisset, vocauit etiam Chusi amicum sui patris antiquum, sic enim ille eum vocabat. Cui dum sententiam Achitophel indicasset, quid etiam ipsi videretur de eadem causa requirebat. Ille vero cognoscens, quia si fierent quę suadebat Achitophel, Dauid ad

De iniuriis Semei

Absalom concubinas patris suio lat

2. Reg. 17

mortis

mortis periculum peruenisset: contrariam sententiam nitebatur afferre: Non ignoras, inquit, ô rex tui patris & eorum qui cum eo sunt fortitudinẽ, qui & multis prælijs dimicauit, & semper superatis hostibus est reuersus. Nunc equidẽ credo illum in exercitu constitutum: est enim sicut nosti bellicosus, & idoneus omnia prouidere, & dolos superuenientium hostium declinare certissimus: circa vesperam autem derelinquere suos, aut in aliquam aulã se celare, aut circa petras insidias facere. dumq; contigerit vt nostri congrediantur ad prælium, illius quidem viri vt æstimo, modicum se subducẽt, & dum securi fuerint de regis auxilio, resistent. & inter hæc illis pugnantibus repente cum alio exercitu tuus pater apparens suis quidem fortitudinem præbebit ad bellũ, tuos vero inopinabili superuentu prosternet. Fac igitur comparationem mei consilij, & cognoscens eius vtilitatem. Achitophel quidem refuta sententiam: mittẽs autem in omnem prouinciam Hebræorum, præcipe vt contra patrem tuum cunctus congregetur exercitus: & sumens ipse prælij militiam vniuersam, esto dux eorum, & nulli alij commitas hoc bellum. Facillime enim te crede victorem fore, si eum cum paucis comprehenderis, cum tu multa milia pugnantium habeas, deuotionem suam tibi præbere volentium. At si pater tuus fuerit obsessione circundatus, machinationibus, aut cuniculis ciuitatem illam facillime capiemus. Hæc cum dixisset, probabilior apparuit quàm Achitophel. Nam præ illius consilio, Absalom potius huius elegit, Deus enim erat, qui in eius mente consilium Chusi melius esse faciebat. Quo facto festinauit Chusi ad sacerdotes Sadoch & Abiathar, consiliumq; Achitophel necnõ & suum pandens, & quia placuissent quæ ipse monuerat indicauit: & exhortatus est repente, vt mittentes hæc renunciarent Dauid, & quæ ab aduersarijs tractata videbantur aperirent: adijciens vt studeret velociter transire Iordanem, ne eum suus filius persequi festinaret, & antequam se ille muniret, posset à filio comprehendi. Sacerdotes autem oportune suos filios ad hoc officiũ extra vrbem cælatos habebant. Quibus mandantes per fidelem ancillam quæ tractabat Absalom, præceperunt vt Dauid cum festinatione hæc significarent. Illi vero nulla dilatione tardantes, sed mandata seruantes patrum, pij fidelesq; ministri & officij sui velocitatẽ & necessitatis instantiam cito iudicantes implẽdam, festinabant ad Dauid. Cumq; duobus stadijs à ciuitate processissent, vidẽtes eos quidam equites, indicauerunt Absalom. Ille continuo vt comprehenderentut misit. Quod cognoscentes filij sacerdotum, ab itinere declinantes in vicum quendam non longe ab Hierosolymis, cui nomen erat Bochor: inuenientes q; quandam mulierculam rogauerunt vt eos celaret, & munitionem metuentibus præberet. Illa vero iuuenes illos in puteum repente deposuit, & expansis desuper pellibus os eius operuit. Cumq; persequentes eos veniissent, & de eis mulierem requisissent, illa vidisse quidem se non negauit: dicens apud se eos sumpsisse potum, & continuo discessisse: tamen si cum velocitate sequerentur, facile eos cõprehendi posse dicebat. Cumq; diu secuti non comprehendissent, reuersi sunt. Mulier autem videns eos remeantes, & nullum iam periculum comprehensionis inuenibus imminere conspiciens, abstractos è puteo dimisit ad propriũ itineris opus. Qui multo studio festinantes, venerunt ad Dauid, & cuncta ei quæ Absalom tractabat subtiliter indicauerunt. Tunc ille licet iam nox esset, præcepit tamẽ suos Iordanẽ transire cum festinatione. Achitophel autem videns suam sententiã reprobatã, ascendens iumentum suũ venit ad regionem Galmon: conuocatis q; omnibus suis, consilium quod dederat Absalom exposuit: & quia eo quod auditus ipse non fuerit, non eius tardaret interitus indicauit. Dicebat enim Dauid post victoriam in regnum continuo rediturum: & melius sibi fore vt libere & magnanime abrumperet vitam, quàm se Dauid reseruaret ac pœnas, cõtra quẽ Absalom talia cõsilia præbuisset. Et cum hæc dixisset, accedens in locum domus suæ secretiorem, laqueo se suspẽdit. Igitur Achitophel iudicio suo huiusmodi morte

damnatus

damnatus est:quem deponentes sui de laqueo,sepulturæ contradiderunt.Dauid autem sicut prædiximus transiens Iordanem,venit in castra optima,& munitissimam ciuitatem,susceperuntq; eum libentissime priores prouinciæ:& fugá illius temporis reuerentes,& honorem ei pristinæ felicitatis exhibẽtes.Erãt autẽ Berselleus Galaadites,& Siphas potentissimus,& Amanthias,& Machir terræ Galaaditidis primus.Hi nanq; omniũ rerũ copiam Dauid & qui cũ eo erant opulẽtissime prębuerunt,ita vt neq; lecti strati deessent,nec panes aut vinum,sed etiã vbertatem pecudũ ministrarent:quatenus & quietẽ laborantibus,& ciborumvtiliũ copiam eis ad satietatẽ exhiberent.Et hi quidem hoc modo erant constituti.

Quomodo Absalom instructo contra patrem exercitu victus est:ipseque crinibus prolixis arborum ramis implicitis pendens transfossus est:& de luctu Dauidis. Caput. X

2.reg.18 ABsalom itaque congregato magno Hebræorum exercitu super patrẽ,& trãsiens fluuium Iordanem non longe à castris,venit in Galaaditidem regionem,constituitq; principem totius exercitus Amasam in loco Ioab consobrini sui.Erat enim de patre Ietheo,& matre Abigea progenitus : Abigea vero & Saruia mater Ioab,Dauid sorores fuere. Cumq; recensuisset Dauid eos, qui cum eo erant & inuenisset vsque ad quatuor milia armatorum,noluit expectare quando super eum Absalom veniret : sed constituens super illos millenarios & centenarios,diuiso exercitu tripartite,aliam quidem partem Ioab principi militiæ dedit,aliam vero fratri eius Abisai:tertiam autem commisit Etheo,qui erat amicus eius de ciuitate Geth.Cumq; vellet ipse ad bellum simul exire,amici non permiserunt:consilio eum sapientissimo retinentes.Dicebant enim, quia si cum eo deuincerentur,omnem spem vtilitatis amitterent:si vero vna parte victa ad eum reliqui remearent,posset denuo prælium reparari:quando etiam hostes arbitrarentur alium exercitum manere cum rege.Hoc consilium libenter accipiẽs Dauid,ipse quidem in castris manere decreuit:& cum duces & amicos ad prælium destinaret,rogauit vt fortitudinem sui & fidem & memoriam haberent,vtq; puero Absalom victores parcerent,ne illo moriente aliquid in se mali ipse committeret:optansq; cunctis victoriam,dimisit exercitum.Ioab itaque aciem constituit cõtra hostes in campo quodam,habens post tergum syluam. Eduxit autem è diuerso Absalom suum exercitum:& facta congressione,belli opera præcipua manuũ & maximæ præsumptionis ex vtraq; parte gerebantur:alij quidem vt regnum Dauid reciperet,elaborabant,& omni magnanimitate desudabant : alij vero,ne eo priuaretur Absalom,& daret patri pro sua præsumptione suppliciũ, in nullo segnes erant aut facere aut pati quodcunque belli casus afferret . Insuper metuebãt etiam,ne ab Ioab & eius paucis militibus tanta multitudo subiugaretur.Igitur inter hæc vicit Dauid exercitus robore magnanimitate & exercitatione bellorum fortium:fugiẽtesq; per syluas & colles persecuti sunt,& alios quidem ceperunt,alios autem interfecerunt,ita vt plures caderent fugientes quàm in acie repugnantes.illa siquidem die quasi viginti milia virorum ceciderunt. Exercitus autẽ Dauid accessit ad Absalom:erat enim cunctis proceritate & pulchritudine manifestus.qui metuẽs ne eum comprehẽderent hostes,ascendẽs mulam regiam fugiebat.Cumq; velociter veheretur,& ipso motu leuis existeret,arbori maximę & ramis extensæ eius replexa cæsarie inopinabiliter est appẽsus,& iumẽtũ quidem velocitate sua quasi dominum adhuc portaret abscessit,ille vero ramis comarũ alligatione retinebatur astrictus.Quem cum vidisset quidam militum Dauid,Ioab indicauit.Quo dicente,quinquaginta siclos se ei daturũ si peremisset Absalom:nec si mille siclos ei promitteret,occidere ille se filiũ domini sui dixit,dũ omnibus audientibus pater eius ei parci rogauerit.At ille ostẽdi sibi præcipiens,vbi eum vidisset appensum,& locum inuenisset,in corde eũ iaculans interemit.Armigeri vero Ioab circunstantes de arbore cadauer eius deposuerũt eumq; in foueam proijcientes,aceruum super eum lapidum posuerunt,ita vt figura sepulchri

ra ſepulchri fieret,& ingentem tumulum locus ille ſeruaret. Ioab vero ſigno dato,à perſecutione reuocauit exercitum,parcens contribulibus ſuis. Igitur Abſalom conſtituerat ſibi ſtatuam marmoream regiam in valle, quæ duobus ſtadijs ab Hieroſolymis aberat:quam appellauit ſuam manum,dicens quia etiam filijs eius morientibus nomen eius in ſtatua permaneret. Erãt enim ei maſculi filij quidem tres,filia vero vna Thamar. Quæ coniuncta Salomonis filio Roboam,peperit filium Abiam,qui patri ſucceſſit in regnum. Et de his quidem poſtea declarabimus. Igitur poſt mortem Abſalom populus quidem ad propria loca diſperſus eſt. Achimaas autem Sadoch ſacerdotis filius rogabat Ioab,vt præueniens ipſe Dauid victoriam nunciaret,& quia dei ſolatium & prouidentiam ipſius habuiſſet. Cui non conceſſit hoc Ioab dicens,quia cum ſemper boni nuncij homo fuiſſet,modo non deberet regi mortem filij nunciare, Vocansq; Chuſi,ei opus hoc iniunxit:vt quod ipſe vidiſſet,regi etiam indicaret. Cumq; iterum Achimaas rogaret,vt eum nunciare permitteret,dicens,quia rex circa ſolam victoriam attẽtus,nequaquàm de Abſalom morte curaret,conceſſit ei vt pergeret ad Dauid,tenensq; compendioſam viam,quam ipſe ſolus nouerat,præuenit Chuſi. Cumq; ſederet Dauid inter portas,expectans quando ei aliquis geſta bellica nunciaret, quidam ſpeculatorum videns Achimaam currentem,& nondum quis eſſet agnoſcens,ait ad Dauid videre ſe aliquem venientem. Qui dum dixiſſet bonum fore nuncium,poſt paululum alium quendam ſequi pronunciauit. Cumq; & ipſum bonum nuncium aſſereret,videns explorator pręcurrentem iamvicinum,eſſe Achimaam Sadoch filium ſacerdotis Dauid indicauit,Qui gauiſus,eum bonum nuncium eſſe dixit,& aliquid optabile de prælio portaturum. Cumq; hæc dicerentur à rege,veniens Achimaas adorauit:& interroganti de pugna regi,victoriam nũciauit. Quo requirente de filio eius quid cognouiſſet,ait,quia mox vt vidiſſet fugatos hoſtes,ipſe ad eum pergere feſtinaſſet,& audiſſe ſe magnasvoces perſequẽtium Abſalom,& nihil amplius potuiſſe cognoſcere,eo quod cogeretur miſſus, à Ioab victoriam nunciare. Veniente autem Chuſi,& adorante regem, & victoriam nunciante,de filio eum Dauid continuo requiſiuit. Tunc Chuſi:Hæc, inquit:proueniant tuis inimicis,quę recepit Abſalom. Quod verbum victorię gaudium,nec apud ipſum manere,nec habere exercitum permiſit. Aſcendens enim Dauid in locum ciuitatis excellentiſſum,flebat filium,tundens crebro pectora, capillos capitis ſui dilacerans,& omni ſe afflictione caſtigans clamabat,dicẽs: Vtinam mihi & non tibi ŏ fili adueniſſet interitus. Nam cum eum diligeret per naturam,huiuſmodi mortis eius euentui,quàm ſibi potius cõdolebat. Exercitus autem & Ioab audiẽtes,quia rex filium ita lugeret,reueriti ſunt triumphali ſchemate ingredi ciuitatem:ſed deiecti & flentes & quaſi deuicti potius intrauerũt. Cumq; rex capite velato reſideret,& filij interitum ingemiſceret,introiuit ad eũ Ioab & conſolatus eſt eum,dicens:O domine rex,aperte demonſtras ex his quæ agis,quia diligentes te & pro te pericula ſuſtinentes,nec non & te tuamq; generationem protegentes prorſus abhortes,& diligis inimicos:& illos concupiſcis potius qui iuſte pœnas ſoluentes obierunt. Nam ſi Abſalom viciſſet,& ipſe regnum firmiſſ.tenuiſſet,nullius noſtrum cadauer remaneret:ſed omnes à teipſo & à tuis filijs incipientes,fuiſſemus ſine dubio proſtrati, nullo noſtrorum hoſtium flente,ſed cunctis potius congaudentibus:inſuper etiã punientibus eos,ſiqui forte noſtrorum miſerati fuiſſent. Tu vero hęc agere ſuper maximo non confunderis inimico,qui cum tuus filius eſſet,nequaquam hęc impia in te cõmittere formidauit. Igitur recedens ab hac iniuſta triſtitia procede, militibus oſtende temetipſum:eisq; pro victoria & labore certaminis gratias age:Ego nãq; optime noui quia ſi in hoc actu permãſeris,hodie à te populusvniuerſus abſcedet,& alij regnũ tradet,& tũc amariſſimũ ac verũ habebis luctum. Hęc dicens Ioab,regẽ à triſtitia reuocauit,& ad cauſas Reipublicę vtilitatis abduxit. Transformatus enim a

Luctus Dauid ſuper Abſalom

fletu

fletu Dauid,& opportune compoſitus pro aſpectu populi,ſedit ad portas,ita vt audiens populus vniuerſus concurreret,& omnes eum libẽtiſſime ſalutaret: Hęc itaque tali modo ſunt geſta.

Dauid victo Abſolom,iterũ recipit totum regnum,dedentibus ſe cunctis tribubus. Ipſe inimicos clementer recipiens in gratiam,contra Sabeæ nouæ ſeditionis autorem mittit Amaſam,quem Ioab dolo occidit,licet poſt ea Sabeæ deuicerit. Caput. XI

POrrò qui cum Abſalom fuerant,& de prælio fugerãt,reuertentes ad ſemetipſos,ſinguli mittebant per ciuitates cunctas, Dauid beneficia commemorantes,& libertatem,quam eis reſiſtendo multis hoſtibus præbuerat,edicẽtes:culpantesq; ſemetipſos quia eum expuliſſe viderentur à regno,& alium ordinaſſent:quo nunc defuncto principe qui ab eis fuerat ordinatus,rogare deberent Dauid,vt ab indignatione quieſceret eisq; faueret,& recepto regno illis ſuã prouidentiam non negaret. Hæc itaque Dauid crebro nunciabantur, Sed etiam ille nihilominus miſit ad Sadoch & Abiathar ſacerdotes,vt principibus loquerentur tribus Iuda,quia turpe fuerit vt aliæ tribus ante illam Dauid conſtituerent regem,cum illi & cognati eſſent,& ſanguinis eius participatione gauderẽt. Hæc eadem & Amaſam principi militiæ eos præcepit edicere: quia cum filius ſororis eius fuiſſet,non diſſuaderet populo vt Dauid reſtitueretur imperium,pro qua re non ſolum regi reconciliari poſſet,ſed & totius militiæ principatum ſicut Abſalom ei præbuerat obtineret. Et ſacerdotes quidem principibus tribus Iuda locuti ſunt,& Amaſam deflexerunt,promiſſiones regias edicentes, vt in eius partibus conſiſteret. Hoc itaque facto tribus Iuda miſit ad regem legatos,rogantes vt ad proprium remearet imperium. Hoc autem & omnes Iſraelitæ fecerunt, adhortãte eos Amaſa. Igitur accedentib. legatis ad eum venit in Hieroſolymam,omnes tamen prçuenit tribus Iuda,vt regi ad Iordanis flumen occurreret:& Gera filius Semei cũ milleviris,quos de tribu Beniamin ducebat:& Ziba libertus Saul & filij eius quindecim,& viginti ſerui. Iſti nanque cum tribu Iuda pontem fluminis effecerunt,vt facile rex eum tranſiret cum ſuo exercitu. Cumq; veniſſet ad Iordanem,tribus quidem Iuda eum libentiſſime ſalutauit. Qui dum pontem aſcenderet,proſtratus eſt ante eum Semei,& detinens pedes eius,veniam poſtulabat in his quæ peccauerat,rogans vt non circa eum eſſet acerbus,nec poteſtate recepta enm iuberet dari ſupplicio:ſed potius conſideraret,quia geſta pœnitentia in his quæ prius deliquiſſet,primus ei occurrere feſtinaret. Cumq; in his ſupplicaret atque depoſceret,tunc Abiſai frater Ioab ait. Nunquid nam propter hæc non morieris,qui conſtitutum à deo regem nequaquam blaſphemare metuiſti? Tunc Dauid conuerſus ad eum ait: Non ceſſatis filij Saruiæ has commouere denuo nobis ſuperiores turbas,& ſeditiones inſtantes. An ignoratis quia initium mei regni ſit hodie? Quapropter omnibus impie in me agentibus,iuro dimitti ſupplicia,& nulli ſua delicta reſeruari. Tu,inquit,ŏ Semei ſecurus eſto,& nullum mortis habeto metum. Qui mox adorans cum cæteris præcedebat,inter hæc autẽ occurrit & Miphiboſeth de cognatione Saul,ſordida veſte circumamictus, comamq; gerens proſuſam & hiſpidam barbam. Nam poſt fugam Dauid nec tõſus fuerat præ triſtitia,nec veſtem depoſuerat ſuam,ſeq; in hac afflictione deuouerat permanere,donec regiam videret conuerti calamitatem. Hunc autem accuſauerat Ziba ſeruus ſuus apud Dauid iniuſte. Qui dum ſalutaſſet,eiq; proſtratus eſſet,cœpit interrogare Dauid,cur non fuiſſet egreſſus & eius fugæ particeps:ille autem Zibam ubi fuiſſe obſtaculo dixit,cui dum iuſſiſſet,vt ei itineris neceſſaria præpararet,curare noluiſſet,ſed velut quẽdam ſeruulum contempſiſſet: qui ſi greſſus habuiſſet incolumes,nullo modo ab eo diſceſſiſſet,cum poſſet etiam pedibus vti in fuga,Adijciebat pariter,non ſolum in his,inquit, domine nocuit mihi,ſed etiam apud tuam circa me pietatem derogare,& mentiri maligna voluntate

luntate præſumpſit. Sed noui quia nihil horum tua mens recipit, cũ ſit iuſta & & veritatem diligat, quam vult vbiq; ſemper valere diuinitas. Nam cum à meo auo paſſus fuiſſes magna pericula, & omnis mea generatio pro illius debuiſſet ſceleribus deperire, tu humilis & benignus exiſtens, & quod præcipuum eſt illorum malorum obliuionem agens, quando poteſtate ſumpta prioravindicare poteras, amicum me tuum eſſe iudicaſti, & in menſa quotidie regia poſuiſti: nihilq; mihi defuit quod honorato parenti debuit exhiberi. Cumq; hæc dixiſſet ille, neque Miphiboſeth rex voluit caſtigare, nec Zibam tanquam fallacem abijcere: ſed cum omnia iá donaſſet Zibæ, quod cũ illo Miphiboſeth regi nõ occurriſſet, & Miphiboſeth veniam dediſſet, medietatem ſubſtantiæ reddi præcepit. Cui Miphiboſeth cuncta, inquit, ò rex Ziba habeat: mihi vero imperium te recepiſſe ſufficiat. Berezel autẽ Galaaditen, virum præcipuum atque bonum, & qui multa in caſtris ei præbuerat, & regem vſque ad Iordanem deduxerat, rogabat Dauid vt cum eo veniret Hieruſalem, promittẽs eius ſenectutem omnino decorandam, & eius tanquam patris habere prouidentiam. Qui deſiderio ſuorum cum eo ſe poſſe degere refutauit: dicẽs ſenectutẽ ſibi ſic imminere, vt etiã in rebus ſuauibus delectari non poſſet, cum vtique octoginta eſſet annorum, & de ſepulchri termino cogitaret. Qui magis è diuerſo rogabat, vt ſi ei præſtare vellet, concederet eum ad propria remeare, quando temporis longæuitate nec conuiuiorũ epulas diſcerneret, & auditus iam obturatos haberet: nec ſonum calamorum aut modulationem aut aliorum inſtrumentorum, quę reges ſolẽt inter conuiuia mulcere, ſentiret. Quo nimium ſupplicante, Dauid ait: Te equidem dimitto, tuum vero filium Achiman mihi concede, vt ei omnium rerum bonarum debeam munus impendere. Tunc Berezel dimiſſo filio, adorans regem, & optans ei vtilia prouenire ſicut deſiderabat, domum eſt reuerſus. Dauid autem venit in Galgala, habens ſecum iam mediam partem populi, & pariter tribum Iuda: veneruntq; ad eum primi prouinciæ cum grandi pariter multitudine, & tribum Iuda culpabant, eo quod ei latenter occurrerat, cum omnes ad eum debuiſſent vna voluntate cõcurrere. Principes autem tribus Iuda hoc modo ſatisfaciebant, dicentes: ne ferrent grauiter eo quod illi præceſſiſſent, qui tanquam eius cognati, & propterea eũ potius diligentes præuenirent: & quia non quaſi munera percepturi hoc fecerunt, ne illi qui venerant poſtea mouerentur. Hæc autem dicentibus tribus Iuda principibus, nequaquam aliarum tribuum principes ceſſauerunt, ſed dixerunt, Admiramur nos equidem fratres, quod vos ſoli regem cognatum veſtrum eſſe dicitis. Nam qui omnium noſtram poteſtatem à deo percepit, omnium nõſtrum iudicatur eſſe cognatus, Quapropter populus equidem noſter vndecim partes habet, vos autem vnam, & ſeniores nos ſumus. Non ergo bene feciſtis, occulte & latenter venientes ad regem. Cum hæc igitur inter ſe tribuum principes loquerentur, vir quidam iniquus, & ſeditione præcipuus, cui nomen erat Sabee, filius Bochori de tribu Beniamin, ſtans in medio populi, cum magno clamore dixit: Neque habet aliquis noſtrum partem apud Dauid, nec ſortem apud filium Ieſſe. Et poſt hæc verba tuba canens, bellum ſignificauit fieri contra regẽ, omnesq; ſecuti ſunt eum relinquentes Dauid, ſola tantum tribus Iuda cũ eo remanſit, eumq; in Hieroſolymis regem eſſe conſtituit. Qui concubinas quidem ſuas, ad quas filius eius Abſalom ingreſſus fuerat, in domum aliam tranſmigrauit, eisq; omnia præcepit neceſſaria miniſtrari: ipſe vero nequaquam copulatus eſt illis. Conſtituit quoq; & Amaſam principem militiæ, & locum ei in quo Ioab fuerat, dedit: iuſſitq; vt congregaretur quantum colligi poſſet exercitus ex tribu Iuda, & poſt tres dies veniret, quatenus ei militiam daret vniuerſam, eumq; pugnaturum contra Sabee Bochori filiũ deſtinaret. Egrediẽte vero Amaſa, & circa cõgregationẽ exercitus remorante, dum die tertia non rediret, dixit rex ad Ioab, Non eſt vtile dilationem dare Sabee, ne longo tempore poſſit exercitum congregare, & deterioris cladis exiſtere quàm Abſalom autor. Noli, inquit, tardare: ſed prẽſentem ſu-

Seditiõ Sabee

mens exercitum,pariter & ſexcentos viros,cum Abiſai germano tuo hoſtes perqui feſtinato:& vbicunq; repereris,ei congredere, & feſtina eum comprehẽdere, ne capiens munitiſſimas ciuitates certamina nobis & multos poſſit ſudores inferre,Ioab autem in nullo moratus,ſed ſumens fratrem pariter & ſexcentos viros, & omnem exercitum qui erat in Hieroſolymis,ſecutus eſt cum omni feſtinatione Sabee.Cumq; in Gabaonvicum procul ab Hieroſolymis ſtadijs quadraginta veniſſet,occurrit ei Amaſa vt ſalutaret eum,non multo adhuc exercitu cõgregato.Ioab autem accinctus gladio & lotica veſtitus,veniente ad ſe Amaſa vt ſaluta ret eum,arte quadam quaſi caderet gladius è vagina finxit, eumq; ſe de terra colligere:& altera manu venientem proxime Amaſam,quaſi ei oſculum daturus,à barba comprehendẽs improuido gladium fixit in vtero,eumq; peremit,impium nimis & ſceleſtiſſimum opus efficiens in bono iuuẽculo pariter & cognato, & qui nihil ei nocuerat,habens pro principatu militiæ & æqualitate honoris inuidiã.Pro hac etenim cauſa Abner interemit:ſed in illo ſcelere & occaſione detentus quaſi pro vindicta fratris Aſahel,veniam habere videbatur.Perẽpto autem Amaſa nullam fomitis excuſationẽ potuit impetrare.Interempto igitur tanto pari duce perſequebatur Sabee,derelinquens vnum ad eius corpus, qui clamaret exercitui,Amaſam iuſte peremptum:qui vero regi faueret,ſequeretur ducem Ioab & Abiſai eius fratrem.Cumq; cadauer illius iaceret in via,& omnis populus ſuper eum cõflueret,& cum quadã defuncti miſericordia moraretur, & Ioab ſequi tardaret,tollens exinde cadauer illius cuſtos eius,portauit in quendam locum ab itinere ſegregatum,& illic poſitum veſte cooperuit.Quo facto Ioab vniuerſus populus eſt ſecutus.Cumq; perſequeretur Sabee per omnẽ Iſraelitarũ prouinciam,quidam nunciauit eum in ciuitate munitiſſima Abelmacheam nomine reſidere.Quò dum veniſſet Ioab obſidebat eam,vallis vndiq; circunductis:militibusq; iuſſit,vt eius muros omni virtute deponerent:Nam dum eum ciues loci illius ſuſcipere noluiſſent,& ſuper eum crudeliter inſiſterẽt: tunc quædam mulier caſta ſimul & ſapiens,videns patriam in nouiſſimo periculo conſtitutam,aſcendens in murum vocauit inter armatos Ioab.Quo veniente,cœpit ad eum huiuſmodiverba proferre:Quia deus reges & principes ad hoc feciſſet,vt Hebræorum hoſtibus reſiſterent,& Iſraelitis pacis iura præberẽt:tu,inquit, feſtinas metropolim Iſraelitarũ quæ nihil deliquit euertere atq; vaſtare. Tunc Ioab,orauit propitium ſibi deum fore,& quia non haberet huiuſmodi voluntatem,nec vllum de populo vellet occidere,quanto magis tantam nõ perdere ciuitatem:ſed ſi acciperet ab eis rebellem regis ad pœnam,id eſt,Sabee filiũ Bochori,ab obſeſſione ceſſaret, & exercitũ continuo reuocaret.Quod dum audiſſet mulier, ab Ioab paruulas inducias poſtulabat,vt hoſtis caput de muro repẽte proijceret.Quo facto deſcendit ad ciues,eisq; locuta eſt,dicens:cur vellẽt peſſime cum filijs & vxoribus deperire propter malignum hominem,nec cognitum vnde eſſet,quem regem vellent habere pro Dauid,qui eis tanta beneficia contuliſſet,& vna ciuitas ſtuderet tanto exercitui reſultare? Hoc dicto ſuaſit eis,vt Sabee caput abſciſſum in Ioab proijceretur exercitum.Quo facto Ioab miſſa tuba obſeſſionem repẽte diſſoluit: & reuerſus Hieroſolymam,totius militiæ princeps conſtitutus eſt.Ordinauit autem rex etiam Banaiam ſuper corporis cuſtodiam , & ſuper ſexcentos armatos: Aduram autem ſuper tributa:& Ioſaphat ſuper geſtorum conſcriptores: Suſam vero ſcribam:Sadoch autem & Abiathar ſacerdotes inſtituit.

De expiatione ſceleris Saul in Gabaonitas:cuius cauſa facta eſt fames in prouincia.& de prælijs aduerſus Palæſtinos feliciter geſtis , ſeu de fortibus Dauid. Caput XII

2.Reg.21 IGitur poſt hęc cũ fames prouinciam inuaſiſſet,rogauit Dauid dominũ, vt populi miſereretur:& cauſã ei pariter,& medelã famis illi9indicaret. Cui prophetę dixerunt,velle deũ,vt Gabaonitę vindicarentur,quos rex Saul impie interfecerat,& cõculcauerat iuſiurãdũ,quod eis Ieſus princeps militiæ prębuerat, ſe-

nioresq;

nioreśq; firmauerant: & ſi vltio quam Gabaonitæ peterent pro defunctis, exhiberetur eis, poſſet propitiari deus & populus à peſte liberari. Dauid autem audiens à prophetis hæc velle deum, euocauit Gabaonitas, eośq; quid vellent fieri requiſiuit. Illis autem ſeptem de genere Saul filios ad ſupplicium poſtulantibus, requirens rex tradidit eis, parcens tantummodo Miphiboſeth filio Ionathæ. Sumentes autem Gabaonitæ viros quos voluerunt, punierunt eos. Quo facto, cœpit deus repente pluere, & terram ad fructuum germina reuocare, liberauit́q; à priore fame, & ad vbertatem Hebræorum prouinciam hoc facto reſtituit. Igitur non multo poſt tempore rex Dauid caſtrametatus eſt contra Palæſtinos: & commiſſo prælio cum eos vertiſſet in fugam, ſolus perſequẽdo repertus eſt. Cuḿq; eſſet fatigatus, quidam hoſtium nomine Achimon, filius Aſaphat, qui erat de prole Gigantum, habebat́q; haſtam cuius pondus erat trecentorum ſiclorum, & loricam catenatam, & gladium, fecit impetum quaſi regem ſuorum hoſtium perempturus. Erat enim iam labore diſſolutus. Tunc ſubito exorſus Abiſai frater Ioab, & regem à repentina morte protexit, & hoſtem audacter trucidauit. Quo facto, periculum regis & penè mortem grauiter tulit exercitus: euḿq; principes coniurauerunt, vt nequaquam cum eis exiret ad bellum, ne propter fortitudinem atque fiduciam ſuam aliquid mali eo paſſo, & bonis quæ propter eum fuerant ſæpius præbita priuarentur, & quæ eo viuente adhuc poterant adipiſci. Conuenientibus itaque Palæſtinis in Gazarim ciuitatem, audiens hoc rex, ſuper eos miſit exercitum. Inter quos tunc debellator optimus extitit, & probatiſſime dimicauit Saboch Ethæus, qui erat vnus fortiſſimorum Dauid. Hic enim multos hoſtium inclytos interemit, & ex prole Gigantum nimis audacia ſuæ fortitudinis exultantium, fuit́q; victoriæ huius autor apud Hebræos. Poſt hanc vero congreſſionem, Palæſtini denuo pugnauerunt: ſuper quos exercitum mittente Dauid, vir fortis apparuit Ephan cognatus eius. Nam contra ſingulos fortiſſimos Palæſtinorum ſolus pugnando peremit eos, & alios conuertit in fugam, quorum etiam multi in prælio ceciderunt. Paulo ſiquidem tempore Palæſtini quieſcentes, denuo caſtra poſuerunt circa ciuitatem quæ erat non longe à finibus Hebræorum: erat́q; inter eos vir proceritate quidem ſex cubitorum, habens etiam digitos in vtroque pede necnon & manu, vno plus quàm ſolet natura concedere, hoc eſt, ſenos. Contra quem vnus de exercitu Dauid Ionathas filius Sarma pugnans eum deuicit, & totius victoriæ autor effectus, maxime gloriæ culmen accepit. Nam & ille Palæſtinus gloriabatur ſe de prole Gigantum exiſtere. Poſt quam pugnam nequaquam contra Iſraelitas habuere certamina. Expeditus itaque Dauid à prælijs & periculis, cum pace iam altiſſima frueretur, cantica in deum hymnośq; vario metro compoſuit, alios quidem trimetros, alios autem quinquemetros: diuerſáq; conficiens organa, docuit vt Leuitæ ſecundum ea deo hymnos edicerent per ſabbatorum diem aliaśq; feſtiuitates. Organorum autem ſpecies huiuſmodi eſt: Canora quidem eſt cithara decem chordis coaptata: hæc plectro percutitur: Nabla vero duodecim ſonos habens, digitis tangitur. Erant enim & cymbala ærea, & grandia & lata. Et de his quæ dicta ſunt ſufficiant, ne omnino horum organorum natura neſciatur. Circa regem igitur erant omnes valde fortiſſimi, quorum inſigniores & actionibus clari octo & triginta fuerunt. Horum enim quinque tantum opera narrabo, per quos etiam virtutes aliorum poterunt iudicari. Erant etenim ſic validi, vt & prouinciam regerẽt, & gentibus præualerent. Primus itaque Ieſobos filius Achime, qui aciem hoſtium frequenter irrumpens, nequaquam pugna ceſſauit, donec ex eis nongentos occideret. Poſt hunc erat Eleazar filius Dodi, qui cum rege fuerat in Serpha. Hic aliquando Iſraelitis formidantibus Palæſtinorũ exercitum, & ob hoc fugientibus, ſolus reſtitit: irruẽśq; ſuper hoſtes, occidit eorũ multos, itavt ſanguine occiſorum gladius eius hęreret in dextra. Et cũ Palęſtinos tunc Iſraelitę viderent in fugam eſſe conuerſos, deſcendentes de mõtibus perſecuti ſunt eos, & mirabilis ac famoſiſſima

2. Reg. 22

2. Reg. 23

De fortiſſimis Dauid

ſiſſima victoria tunc prouenit,cum Eleazar tantos interfeciſſet hoſtes, eosq; Iſraelitæ perſequerentur, & ſumerent ſpolia interemptorum. Tertius autem fuit filius Eli,nomine Semeas. Et hic in Palæſtinorum certaminibus,dum in locũ qui dicitur Maxilla,aciem poſuiſſet,& rurſus Hebræi metuentes eorum exercitũ refugerent,ſolus eorum aciem exercitumq; portauit,quorum alios quidem proſtrauit,alios autem non ferentes eius vim & fortitudinem perſecutus eſt cõuerſos in fugam. Hæc igitur opera manuum ac præliorum tres iſti demonſtrauerunt. Quo tempore cum rex eſſet in Hieroſolymis,Palæſtinorum ad bellandum ſuperuenit exercitus: tunc Dauid quidem in arcem ciuitatis aſcendit, ſicut prædiximus, vt de bello conſuleret deum,caſtra vero inimicorum erant in valle fixa vſque ad ciuitatem Bethlehem,quæ ab Hieroſolymis procul eſt ſtadijs viginti. Dauid itaq; ſocijs ait: Bonam aquam habemus in regione mea. Et præcipue laudabat eam, quæ erat in puteo iuxta portam,mirabaturq; ſi eſſet qui ex eo poculum ei præberet:quod magis optaret, quàm ſi quis ei magnum pecuniarum põdus ad tempus offerret. Et cum audiſſent hoc tres viri,mox currentes,& per medium hoſtiũ iter facientes,venerunt ad Bethlehem: & haurientes aquam,denuo ad regem per eorum caſtra reuerſi ſunt,ita vt Paleſtini eorum fiduciam & magnanimitatem obſtupeſcentes, quia ſic pauci eos contemnerent, à dimicatione ceſſarent. Delata ſiquidem aqua noluit bibere rex. quaſi de periculo & ſanguine hominum ſibi fuiſſet aduecta, & propterea non eſſet bibenda: libauitq; eam deo, & de ſalute virorum gratias egit. Poſt iſtos autem fuit frater Ioab Abiſai. Is enim vna die hoſtium nongentos occidit. Quintus fuit Banaias genere ſacerdos,qui prouocatus à viris inſignibus in Moabitide regione,ſua eos virtute interfecit. Rurſus autem cum vir Ægyptius genere, proceritate mirabilis eum prouocaſſet, nudus armatum ipſius iaculo proſtrauit ac perdidit: nam auferens eius iaculum,& viuum adhuc pugnantemq; ſpolians, armis eum proprijs interemit. Annumeratur autem & hoc prædictis eius actionibus,aut tanquam primum magnanimorum eius operum,aut quaſi non diſpar. Quadam tempeſtate cum ningeret, in puteum lapſus incidit leo. Et cum os putei eſſet anguſtum, latebat abſconſus nec apparebat: erat enim ipſum orificium niue damnatum. Nullum ergo egreſſum leo videns, nec ſalutis exitum rugiebat. Banaias autem audiens beſtiam proclamantem,dũ iter tunc ageret,accedens ad puteum in eum deſcendit: & baculo quem portabat in manu, beſtiam repente proſtrauit. Tales igitur virtute fuerunt & reliqui numero trigintatres.

De peccato numerationis populi pœnaq; ſequente & area Ornan. Cap. XIII.

2.Reg.24 REx autẽ Dauid volẽs agnoſcere,quot eſſent milia populi totius, eſt oblitus mandati Moſaici,quo prædictum fuerat,vt ſi dinumeraretur populus, pro vniuſcuiuſq; capite deo ſicl9 pręberetur. Pręcepit ergo Ioab principi militię vt pergens vniuerſum dinumeraret exercitũ. Quo dicente nõ eſſe neceſſe hoc,nõ quieuit: ſed iuſſit numerũ Hebræorum inſigniter adimpleri. Ioab vero ſumẽs tribunos & ſcribas,& peragrans Iſraelitarum prouinciam, cõſiderata multitudine quanta eſſet,Hieroſolymã remeauit ad regem poſt menſes nouẽ & viginti dies: obtulitq; numerũ regi,abſq; tribu Beniamin: Hanc dinumerare non potuit,neq; tribum Leui. Pœnituit autem Dauid quod dinumeraſſet populum,eo quod deliquiſſet in deum. Fuit ergo aliorum Iſraelitarum numerus nõgenta milia virorũ arma ferentium,& militiam exercere valentium: Iudæ vero tribus per ſe ſolã habuit quadraginta milia. Prophetis itaq; declarãtibus Dauid,quia de9 ei iraſcere tur,ſupplicare cœpit,eumq; rogarevt propitius eſſet,& veniã peccato cõcederet. Tunc Gad prophetam miſit ad eum deus,tres ſupplicij conditiones portantẽ,vt earum quam probaret eligeret: vtrum vellet famẽ in prouincia generari annis ſeptem,an tribus mẽſibus pugnãdo vinceretur a b hoſtibus,an certe morbus & languor accederet tribus diebus Hebręis. Ille vero in anxietate huius electiõis omnium

nium rerum peſſimarum metum incurrens tribulabatur,& vehementer animo videbatur eſſe comfuſus. Cumq; propheta diceret hoc omnimodis imminere,& reſponſum velociter exigeret,vt electam ab eo conditionem deo renunciaret: cogitans rex,quia ſi famem eligeret,contra alios hoc facere videretur,quando ipſe quidem habens multa frumenta non pateretur inopiam,reliquis vero eſſet anguſtia: Item ſi eligeret trium menſium victoriam hoſtium,ipſe quidē habens circa ſe viros fortiſſimos & cuſtodes,nihil omnino metueret,neci vero eius exercitus ſubiaceret: inter hæc communem potius paſſionem & regum & ſubiectorū elegit,in qua timor omnibus eſt æqualis: dicens,quia multo melius eſt in dei magis quàm in hoſtium manus incidere. Hæc audiens propheta,renunciauit deo. Qui morbum & interitum miſit in exercitum Hebræorum. Moriebantur enim non vno modo,vt facile languor potuiſſet agnoſci: ſed mors quidem vna erat, multis vero languorum occaſionibus,& quæ non poſſent cognoſci facile,peribant. Alius vero ſuper alium moriebatur: & latenter imminēs malum: velociter ferebat interitum. Alij ſiquidem repente cum vehementibus doloribus,& amaro gemitu animam relinquebant alij vero ipſis paſſionibus marceſcebant,ita vt neq; curam exhibere corporibus prævalerent,ſed in ipſo labore deficerent: alij autem repentinis tenebris eorum viſum abripientibus ſuffocati,protinus expirabant: alij ſuper mortuos quos ſepeliebāt ipſi quoq; moriebantur,imperfectas pariter relinquentes ſepulturas. Incipiente itaq; peſtifero languore eos ab hora matutina perimere,vſq; ad horam prandij conſumpta ſunt milia octoginta. Extenditq; angelus manum ſuam ad Hieroſolymam,vt etiam illic peſtem languoris inferret. Rex autem ſacco amictus ſedebat in terra,rogans deum & ſupplicans vt morientium leuigaretur interitus. Tunc rex reſpiciens in aerem,& videns angelum euaginato gladio in Hieroſolymam properantem clamauit ad dominum dicens: iuſtum eſſe vt ipſe puniretur qui paſtor erat,& greges qui nihil deliquerant ſeruarentur: & in ſe poſcebat iram dei conuerti,& in generationem propriā peruenire ſupplicium,vt innoxio populo parceretur. Exaudiens vero deus eius preces,ceſſare fecit interitum: & mitens Gad prophetam præcepit vt ad aream Iebuzæi Orpham repente conſcenderet,ædificans illic altare vt hoſtias immolaret. Audiens hoc Dauid,non ceſſauit,ſed mox in locum vbi præceptū ei fuerat properauit. Orpham vero terebat frumentum. Cumq; vidiſſet regem & omnes eius pueros venientes,cucurrit ad eum,& adorauit. Erat enim genere Iebuzæus, Dauid autem præcipuus amicus: & propterea ei nihil mali fecit: quando ciuitatem (ſicut prædiximus) deuaſtauit. Cumq; Orpham interrogaret,cur dominus veniſſet ad famulum ſuum,dixit,vt aream compararet ab eo: quatenus altare in ea conſtituens,deo hoſtias exiberet. Qui & aream dixit,& aratra,& boues ſe ad holocauſta præbiturum,& deum oraturum,vt ſacrificium hoc grate ſuſciperet. Rex autem eius quidem ſimplicitatem & magnanimitatem diligere ſe profeſſus eſt,munusq; ſuſcipere: precium vero eum rerum omnium accipere poſtulabat,dicens non eſſe iuſtum,gratis ſacrificia celebrari. Dicente vero Orpham,vt quod vellet,efficeret,quinquaginta aream ſiclis ab eo comparauit: & ædificato altari ſacrificia fecit,& holocauſta celebrauit,& hoſtias pacificas immolauit,quibus placauit deum: & denuo propitius eſt effectus. In illo ſiquidem loco aliquando contigerat Abraham offerre filium ſuum Iſaac,quando cum iam paratus eſſet occidere filium,& in holocauſtum exhibere,ex improuiſo aries apparuit,& alta re circunſtitit,quem Abraham pro filio,ſicut prædiximus,immolauit. Videns autem rex Dauid orationem ſuam exauditam à deo,& ſacrificium grate ſuſceptum,decreuit,vt ille locus Area totius populi vocaretur,quam vocem nimirum oportune iam tunc pro templo illic deo ædificando prompſit. Deus enim miſit ad eum prophetam,& dixit, templum illic eius filium eſſe facturum, qui eſſet ei ſucceſſurus in regnum.

Quidam codices Ornan, alii Orphni, biblia Arnan habent

De paratis impenſis pro templo dei. Cap. XIIII.

POst hanc itaque prophetiam iussit rex dinumerari colonos: & inuenti sunt centum & octoginta milia. Ex his instituit lapidum cæsores, octoginta milia. Aliam vero multitudinem vt lapides veherēt, deputauit: ex quibus tria milia quingentos laborantibus præposuit. Præparauit autem multum ferrum, & æs ad opera, & ligna cedrina valde procera, Tyrijs hæc mittētibus, & Sidonijs: quibus mandauerat, vt ei hanc materiem ministrarēt. Amicis vero suis dicebat, hæc se tunc agere, vt regnaturo post se filio præparatam materiem ad opus fabricæ derelinqueret: & non tunc, cum esset nouus, & inexpertus propter ætatem, circa talia laboraret: sed habens hæc præparata, citius opus impleret. Vocans autē filium Salomonem, præcepit ei, vt succedēs in regnum, templum ædificaret deo, dicens: quia eum volentem hoc facere prohibuisset deus, bellis & humano sanguine sordidatum: & prædixisset, quia Salomon iunior filius eius ædificaret templum: & quia vt hoc nomine vocaretur, non ipse tanquàm pater prospexisset, sed deus: & promisisset prouinciam Hebræorum eius tempore fore felicem, & non solum in alijs bonis & pace: quod est omnium valde præcipuum: sed & bellorum atque seditionum intestinarum futuram maximam libertatem. Tu igitur, inquit, quando & ante natiuitatem à deo rex fore monstratus es, enitere etiam in alijs eius prouidentiæ dignus esse, & pius existere, simul & iustus & fortis: mandata quoque eius, & leges, quas nobis per Mosen tradidit, & tu conserua, & alios nequaquàm præuaricari permittas. Templum autē quod te regnante ipse sibi præcepit fieri, deo reddere festinato: non paueſcas magnitudinem operis, nec labore terrearis: cuncta nanque tibi ante meum obitum præparabo. Scito siquidem auri talenta iam collecta decem milia, argenti vero centum milia talentorum, ferri vero & æris pōdus, quod & numerum posset excedere, præparaui lignorum & lapidum maximam copiam. Habes autem insuper hæc & qui lapides possint cædere & fabricas instruere, multa milia virorum: & si quid his defuerit, adijcere non moreris. Esto igitur optimus gubernator, deum habendo patronum. Præcepit autem & principibus populi, quos fabricare præceperat, filium adiuuare: & bonis omnibus abundantes, circa dei vacare religionem, dicens, pro his fruituros pace simul & quiete, quę deus iustis & pijs omnibus consuetus est recompensare. Ædificato siquidem templo, arcam eum præcepit illic & sancta vasa recondere, dicens: quod ante multum tempus, hoc templum habere debuerant, nisi patres nostri deo inobedientes fuissent: cum deus vtique sibi templum, postquam hanc terram obtinuerāt, ædificari præceperit. Hæc itaque ad principes suos Dauid & ad filium suum est locutus.

De Abisac Dauidi iuncta, & Salomone rege instituto & inuncto, paratisq; impensis ad structuram templi. Cap. XV.

3. reg. 1

ET cum iā esset senex, & corpore frigidus, ita vt propter ętatē sic algeret, vt neq; multis pallijs coopertꝰ calefieri posset: cōgregati medici, & consiliū faciētes, tractauerūt vt ex omni regione speciosa virgo eligeretur, quæ cū eo dormiret: hoc ei cōtra frigus fore remediū, vt eum puella virgo foueret. Ad quam rem vna adolescētula in ciuitate reperta est, quę mulieres pulchritudine sua cunctas excelleret, nomine Abisac: quę dormiens solummodo cū rege, calefaciebat eum. Rex autem ad rem Veneream, quæ iam senectute defecerat, & ad coitum mulieris nō valebat. Quartus igitur filius Dauid, iuuenis speciosus atq; procerꝰ, ex muliere Agith ei natus, nomine Adonias, qui post Absalō fuerat procreatus, habens regnādi superbiam, dicebat amicis, quia ipsum oporteret in regnū succedere: fecitq; sibi currus multos, & equites, & quinquaginta viros sibi pręcursores instituit. Quę cum videret pater, non corripuit eum, neq; impetū voluntatis eius prohibuit, donec cognosceret, pro qua causa talia cogitaret. Habuit autem Adonias huius rei cooperatores, principē militię Ioab, & Abiathar sacerdotē, cui solummodo resistebat Sadoch sacerdos, & propheta Nathā, & Banaias qui supra corporis custodes fuerat, & Semeias amicꝰ Dauid, & omnes viri fortissimi. Cūq;

prępara sset

præparaſſet Adonias cœnam extra ciuitatẽ circa fontem,qui erat in hortõ regali,& omnes fratres præter Salomonem vocaſſet,nec non & principem militię Ioab,& Abiathar,& principes tribus Iuda:Sadoch tantummodo ſacerdotẽ,& Nathan prophetam,& Banaiam, & omnes diuerſæ voluntatis ad conuiuium non vocauit. Hoc autem matri Salomonis Bethſabee Nathan propheta nũciauit,dicens:Adonias rex eſt,& Dauid hoc ignorat:deditq; ei conſilium,vt ſaluaret ſe,& filium ſuum Salomonem:& ingreſſa ad Dauid ſola,diceret ei,quia ipſe quidem iuraſſet,poſt ſe regnaturum fore Salomonem,& quia Adonias iam teneret imperium. Qua regi loquente,propheta ſe aſſeruit ingreſſurum,& eius verba ſuo teſtimonio confirmaturum. Credens autem his prophetæ verbis Bethſabee introiuit ad regem:& cum ſolenniter adoraſſet, ſilentio petito, omnia ei ſicut propheta monuerat explicauit conuiuium Adoniæ, & vocatos ab eo Abiathar ſacerdotem,& Ioab principem militiæ, & eius filios abſque Salomone, & neceſſarios eius amicos vocatos inſinuans:dicebatq;, quia omnis populus ſuſtineret,quem rex ordinare vellet:rogans,vt haberet in animo, quia poſt mortem eius ille regnans,eam & eius filium vnà perimeret. Cumque adhuc loqueretur cum rege mulier,nunciauerunt ei,quia propheta Nathan eum videre vellet. Rege iubente,vt veniret,ingreſſus Nathan interrogauit,ſi ea die regem feciſſet Adoniam,& ei principatum populi tradidiſſet,dicens eum ſplendidumvalde feciſſe conuiuium:& omnes regis filios præter Salomonem,ibidem inuitaſſe,& principem militiæ Ioab:qui cum plauſu nimio epulantes & luſu, æternum eius optabant efficere principatum:adijciens,neque me,inquit, neque ſacerdotem Sadoch vocauit,nec Banaiam, qui ſupra corporis cuſtodes erat poſitus: & iuſtum eſſe,vt omnes agnoſcerẽt,ſi eius factum fuerit voluntate.Hæc dicẽte Nathan. præcepit rex vocari Bethſabee:paululum nanque è cubiculo diſceſſerat, ingrediente propheta. Cumq; veniſſet mulier,rex ad eam:Iuro,inquit,tibi per deum noſtrum excelſum, filium tuum Salomonem eſſe regnaturum, ſicut & primitus iam iuraui:& hunc ſuper ſolium meum fore ſeſſurum,& hoc hodie celebrãdum. Cumq; mulier adoraſſet eum,& longęuam eius optaſſet vitam, Sadoch ſacerdotem & Banaiam vocari præcepit. Quibus venientibus,iuſſit,vt ſumpto Nathan propheta,& armatis qui circa aulam regiam reſidebant,imponentes eius filium Salomonem in iumento regio,foras ciuitatem ducerent ad fontem, qui dicitur Gion:& vngentes oleo ſancto,eum conſtituerent regem:& hoc Sadoch ſacerdotem,& Nathan prophetam celebrare præcepit:ſequentesq; per mediam ciuitatem,tuba canerent:clamantes,in æternum viuere regem Salomonem:& ſedere in regio ſolio cõſtituerent,vt agnoſceret omnis populus,quod ei traditum à patre fuerit imperium. Salomoni vero mandauit de regno, vt pie & iuſte circa Hebræã gentem & tribum Iuda conuiueret. Cumq; Banaias optaſſet,vt eſſet deus Salomoni propitius,repente & inſigniter,& nullam habentes moram, impoſuerunt Salomonem in regiam mulam:educentesq; eum extra vrbem ad fontem,& oleo eum vngentes,introduxerunt eum rurſus in ciuitatem, fauentes,& regnum eius longæuũ fieri deprecantes:deinde venientes ad domũ regiã,ſedere fecerunt eum in ſolio regis. Tunc omnis populus mox conuerſus ad epulas & magnam feſtiuitatem,lætatus in calamis alijsq; muſicis organis,delectabatur exultans:ita vt diuerſitate organorũ,& melodia muſica omnis terra & aer reſonaret. Cumq; ſenſiſſent clamorẽ Adonias & qui cum eo erant in conuiuijs, turbati ſunt:dicebatq; Ioab,non ſibi placere ſonum tubæ quam audiebat. Dumq; cunctis in conuiuio conſtitutis,nullus guſtaret cibum,ſed omnes diuerſis cogitationib⁹ inhærerent,cucurrit ad eos ſacerdotis Abiathar puer, nomine Ionathas. Cumque vidiſſet Adonias iuuenem,& dixiſſet boni eum nuncij fore portatorem,ille eis pãdit vniuerſa de Salomone, & voluntatem regis Dauid aperuit. Exiliens igitur mox è cõuiuio Adonias,& omnes qui vocati fuerant, ſinguli fugerunt. Metuens autem Adonias regem pro his quæ fuerant geſta, ſupplex factus eſt ei.

Et dum cornu altaris teneret, hoc feciſſe nunciatum eſt Salomoni, & quia roga ret, vt ab eo acciperet iuſiurandum, quia non haberet rex circa eùm huius facti memoriam, nec mali aliquid ſuſtineret: ille vero manſuete miſit, temperanterq; agẽs, ab illo quidem de licto eum dimiſit illæſum, dicens: quod ſi conaretur aliquid denuo nouitatis afferre, ipſe ſuæ punitionis autor exiſteret. Et mittens iure iurando prębito, euocauit eum. Qui dum veniſſet, & adoraſſet, iuſſit eum ad domum propriã remeare, nihil de cætero metuentem: vt tamen bonum ſe pro ſua vtilitate maxime exhiberet, admonuit. Volẽs autem Dauid oſtendere totius populi regem ſe filium effeciſſe, conuocauit principes vniuerſos in Hieroſolymam, & ſacerdotes & Leuitas: & dinumerans populum, inuenit ab anno triceſimovſq; in quinquageſimum exiſtentes, triginta octo milia: ex quibus inſtituit curatores fabricæ templi, vigintitria milia: ianitores autem domus dei quatuor milia: iudices autem populi & ſcribas eorum, ſex milia: & totidem qui hymnos dicerẽt deo, cantantes in organis quæ Dauid ſicut prædiximus inſtituit. Diuiſit etiã eos per generationes, & ſegregans à tribu ſacerdotes, inuenit eorum generationes viginti quatuor: de domo quidẽ Eleazar ſedecim, & de Ithamar octo: & præcepit eis vt vnaquæq; generatio miniſtraret deo per dies octo à ſabbato vſq; ad ſabbatũ: & ita omnium generationes ſortem acciperent, præſente Dauid & Sadoch & Abiathar ſacerdotibus, & principibus vniuerſis. Et prima quidem generatio cõſcendens ſcripta eſt prima, & ſecunda pariter & tertia, & conſequenter vſque ad vigeſimam quartam: & diuiſio hæc permanſit vſque in præſentem diem. Fecit autem & de tribu Leuitarum partes viginti & quatuor, & ſortiti eodem modo cõſcenderunt: vtq; ſecũdum modum ſacerdotũ, octo diebus ipſi quoq; miniſtrarẽt, inſtituit. Eos vero qui erant de germine Moſi, eminentius honorauit. Fecit autem eos cuſtodes theſaurorum dei, atque vaſorum quæ reges deo dicare cõtingeret: iuſſitq; omnibus de tribu Leui ſimul & ſacerdotibus, vt die noctuq; deo ſerui rent, ſicut eis præceperat Moſes. Poſt hæc autem omnem diuiſit exercitum in cohortes duodecim cum ducibus ſuis & centenarijs & tribunis. Habebat vero vnaquæq; cohors vigintiquatuor milia virorum, quos obſeruare præcepit per tricenos dies à prima hora vſq; ad nouiſſimam Salomonem regem cum millenarijs & centenarijs. Conſtituit autem iudicem vniuſcuiuſq; cohortis, quem bonum iudicauit & iuſtum, & tutores theſaurorũ, & vitium, & agrorum, aliosq; iumentorũ, quorum nomina non credidi neceſſarium reminiſci. Cumq; hæc ſingula prædicto modo diſtribuiſſet, conuocans in eccleſiam iudices Hebræorum, & principes tribuum, & duces cohortum, & qui in vnoquoque actu aut ſuper poſſeſſionẽ regiam fuerant conſtituti, & ſtans in excelſiori ſolio rex ait: Fratres noſſe vos volo, quomodo templũ deo ædificare deliberans, aurum multũ præparaui, pariter & argentum, centum milia talentorum. Deus autem prohibuit me per Nathan prophetam propter bella quæ pro vobis geſſi, ex inimicorum cædibus pollutam habẽtem dexteram, ei templum ædificare: ſed filium mihi ſucceſſurum in regno, hoc implere præcepit. Nũcio itaq;, quoniam dũ pater noſter Iacob duodecim filios habuiſſet, noſtis Iudã fuiſſe regẽ, & meipſum cũ ſex fratres haberẽ, prępoſitũ & à deo recepiſſe regnũ, & nullum fratrũ meorum grauiter hoc tuliſſe: & ego depoſco meos filios, vt non in alterutros ſeditiones exerceant, Salomone regnũ ſuſcipiente: ſed agnoſcentes, quod deus eum elegit, ferant eum libenter vt dominum. Non enim grauis debet eſſe dei voluntas, quando non extraneo ſeruiunt: ſed magis lætentur in fratrem honorem imperij poſſidentem, eiq; vnà participãtes. Oro itaque, vt promiſſiones dei perducantur ad finem, & felicitas in cuncta prouincia ſeminetur: omniq; tempore teneatur, ſicut eam ſub rege Salomone eſt ipſe pollicitus præbiturum. Erunt autem hæc firma, & terminum bonum habitura, ſi pium ac iuſtum, & cuſtodem paternarum legum temetipſum ò fili præbueris. Sin vero has non cuſtodieris, mala te ſcito eſſe paſſurum. Rex autem dum hæc compleſſet verba, ceſſauit. Deſcriptionem vero & conſtitutionem ædificij templi

templi omnibus videntibus Salomoni tradidit,quemadmodum fundamẽta domus & ſuperiora eius,& quanta vel qualis latitudo & altitudo fieret,nec nõ & quanta vaſa aurea vel argentea, quorum pondus ipſe decreuit: monuitq; eum etiam ſuis ſermonibus, vt omni inſtantia operi immineret,vtq; principes & Leuitarum tribus cum eo pariter laborarent propter eius ætatem: & quia eum deus delegerit,qui & fabricæ templi,& præſul eſſet imperij,facile illis & nõ valde laborioſum ædificium fore dicebat:cum ipſe multa auri talenta,plurima vero argẽti,& ligna,& fabrorum multitudinem & lapides cædentium præparaſſet:necnõ & ſmaragdos,& alios lapides precioſos:ſed & tunc oblationis primitias faciẽs, alia tria milia talentorum auri puriſſimi ſe præbiturum eſſe dicebat,ad adytum & ad currum dei faciendum,de quo & Cherubim eſſent,ſub quibus conſtituerẽt arcam. Cumq; tacuiſſet Dauid,principibus & ſacerdotibus atque Leuitis multũ ſtudium oblationis habentibus,& promiſſiones claras & magnificas exhibentibus,quę etiam ſunt impletæ ab eis:oblata auri quidem talenta quinq; milia, & ſtateres decem milia,argenti vero talenta decem milia,ferri autem talenta multa milia. Sed & quicunq; precioſos lapides habuit,obtulit,& inter theſauros tradidit conſeruandos,quorum agebat curam pronepos Moſi Iabis. In his itaq; omnis populus exultabat. Sed & Dauid videns ſtudium & munificentiam procerum ac ſacerdotum & ſimul vniuerſorum,deum benedicebat magna voce,patrẽ eum & genitorem omnium eſſe proclamans,ſed & opificem rerum humanarum & diuinarum,& quibus eum ipſe præpoſuiſſet pręſulem, ſimul & curatorem feciſſet generis Hebręorum, & felicitatis eorum,quorum ei prębuerat principatũ. Inrer hæc autem orans,& omni populo bona ſemper exoptans ,& Salomoni filio mentem ſanam & iuſtam,& in cunctis partibus virtutem & incolumitatem, iuſſit vt etiã populus benediceret deum. Illi vero proſtrati in terram,adoraueruũt:egeruntq; gratias Dauid pro omnibus quæ eo regnante potiti ſunt. Alterave ro die deo hoſtias celebrauit. vitulos mille,& totidem arietes , & agnos mille, quos in holocauſtis obtulerunt:ſacrificaueruntq; pariter & pacificas,multa milia ouium occidentes: & tota die rex feſtiuitatem habuit cum omni populo. Sed & Salomonem ſecundo vnxerunt oleo,regemq; fecerunt,& Sadoch pontificem vniuerſæ plebis,deducentes ad regalia Salomonem,& fecerũt ſedere in ſolio patris. Ab illo nanq; tempore ei cunctus populus ſeruiebat.

Dauid moriturus inſtruit Salomonem. Caput XVI

POſt paululum vero tempus Dauid ægritudine & ſenectute confectus,ſciẽs ſe moriturum,vocauit Salomonem filium,& hęc ei locutus eſt: Ego quidẽ ò fili iam ad vniuerſorum debitum ad patres procedo meos, commune gradiens iter omnium qui nunc ſunt,quiq; futuri ſunt:illuc pergens, vnde non licet vlterius remeare,& quæ in hac vita geruntur agnoſcere. Quapropter viuens adhuc,& iuxta mortem conſtitutus,ea te moneo,quę dudum dixi ſuadẽs,vt ſis qui dem iuſtus circa ſubiectos,pius autem circa deum , qui tibi dedit imperium:atq; mandata ſerues,& leges,quas ad nos per Moſen ipſe tranſmiſit: & neque gratia, neq; inimicitijs,neq; concupiſcentia,neq; alia paſſione conſtrictus,has forte cõ temnas. Dei nãque fauorem amittes,ſi legis præuaricator fueris: & è diuerſo prouidẽtiam eius in te conuertes,ſi talis fueris qualem eſſe decet rectorem imperij. Sed ego etiã deum exoro,vt genus noſtrum,regnum tempore vniuerſo poſſideat nec altera domus Hebræorũ habeat principatum,ſed vt noſipſi per ſecula æterna regnemus. Eſto aũt memor iniquitatis Ioab,qui per zelum occidit duos militiæ principes iuſtos & bonos,Abner filium Ner,& Amaſam filiũ Iethra. Quorum mortem,vt fuerit viſum tibi,vlciſcere:quoniam potior me atque potentior exiſtens Ioab,pœnam hactenus declinauit. Commendo autẽ tibi & filios Berſellei Galaaditis,quos in omni honore & prouidentia conſeruabis , hoc munus præſtando mihi. Non enim eis initium benefaciendi conferrimus, ſed ea potius recompenſamus:quia pater eorum mihi in fugæ tempore miniſtrauit. Sed & Geræ filiũ 3.Reg.2

ræ filium Semei de tribu Beniamin,qui multũ mihi in fuga posito blasphemauit proficiscenti,& postea remeanti occurrit ad fluuium Iordanis: & fidem accepit,quod nihil mali tunc pateretur:nunc causam rationabilem requirens, in eũ decenter vlciscere. Dumque filium hæc monuisset,de omnibus rebus & amicis, & de his quos nouerat pœna dignos,defunct9 est:cũ vixisset annis septuaginta. Ex quibus regnauit septem annis in Hebron super tribum Iuda, & menses sex:

Actes Dauid & laus

in Hierosolymis autem regnauit super prouinciam vniuersam,annis triginta tribus. Hic enim fuit vir optimus,& omni virtute plenus,quã esse oportet in regibus,quibus tantarum gentium cõmittitur salus:fortis,qualis non fuit alius. Nã in certaminibus quę propter subiectos habuit,primus ad pericula properabat:laborare & pugnare milites inuitans ipse operando potius,nõ sicut dominus imperando:ad intelligendum & considerandum de futuris & dispensatione præsentiũ nimis idoneus,castus,mansuetus,benign9 circa eos qui in calamitatibus erãt: iustus,& nimis humanus. In his autem quę regibus præcipue conueniunt,in nullo penitus nisi circa vxorẽ Vriæ,magnitudine potestatis deliquit. Reliquit autẽ & diuitias,quantas nullus alius regum,neq; Hebrẽorum,neq; gentiũ aliarũ. Sepeliuit autem eũ filius eius Salomon in Hierosolymis,decenter nimis,& alijs rebus quæ solent circa exequias regias ministrari,& multas diuitias cum eo recondidit. Quarum magnitudinem ex his quę dictur9 sum,poterit quilibet agnoscere. Post tempus enim annorum mille & trecentorum Hyrcanus Pontifex,dũ

De thesauris in sepulchro Dauid reconditis

ciuitas obsideretur abAntiocho rege,qui Pius cognominatus est,filio Demetrij, volẽs ei dare pecunias,vt ab obsessione recederet,& exercitum suum auferret,nõ habens vnde hoc adimpleret,aperuit vnũ loculum sepulchrorũ Dauid,& sublatis exinde tribus milibus talẽtorũ,partem dedit Antiocho, & ita anxietatem obsessionis amouit:sicut etiã in alijs indicabimus. Post hæc autem multo annorum tẽpore iam transacto,rursus Herodes rex alium loculũ aperiens, plurimas exinde pecunias tulit. Nullus autem aliorum loculos regum inuenit. Erant enim sub terra mechanico modo reconditi, vt ingredientibus in monumentum,nullatenus possent esse manifesti. Sed de his quidem hæc nos indicasse sufficiat.

FLAVII IOSEPHI ANTIQVITATVM IVDAICARVM LIBER OCTAVVS.

Quomodo Salomon sumpsit de seditiosis supplicium pro robore regni. Cap. I

DAVID ITAQVE REGIS virtutem,quantorumque bonorum autor extiterit contribulibus suis, quantaque bella pugnasque gesserit,& longæuus sit mortuus,in præcedenti declarauimus libro. Salomone vero eius filio adhuc ætate iuuenculo, suscipiente regnum, quem adhuc viuens pater dominum populi vniuersi voluntate dei constituit, sedente eo videlicet in solio patris, omnis equidem populus solẽniter fauit,vt assolet in regis initio,quatenus eius res optime gererentur,& vsq; ad senectutem feliciter permaneret in regno. Adonias autem,qui eius etiam patre adhuc viuẽte, tentauerat regni culmen inuadere,ingressus ad regis matrem Bethsabee,eaq; humiliter salutata,requisitus ab ea,vt si pro aliqua petitione veniisset,ediceret,promittẽte se grata voluntati cõferre,ita loquutus est: Nosti quidem & propter ętatem & populi voluntatẽ,regnum fuisse meũ:sed decreto dei ad Salomonẽ tuum filium peruenisse:me tamen amplecti profiteor, & grate seruire ei, & libenter agere quę iusta sunt. His dictis,pariter postulauit, vt apud filium suum eiusque fratrem

fratrem intercederet,eiq; ſuaderet,dari ſibi Abiſag,quæ eius cum patre dormierat,vxorem:dicens quia præ ſenectute eam pater non agnouiſſet, ſed adhuc virgo perſiſteret. Bethſabeæ vero & miniſtraturam ſe in hoc negocio ſtudioſe promiſit,& nuptias promereri propterutrunq;,quia & rex ei vellet aliqua præſtare, & illa pro eo prona volũtate depoſceret. Adonias aũt ſpe nuptiarum lætus, abſceſſit. Salomonis aũt mater repẽte perrexit ad filium,loquutura de quibus Adoniæ ſupplicanti promiſerat. Et occurrente ſibi filio,eamq; cõplectente,quũ deduxiſſet eam ad locum vbi ſolium erat regium conſtitutum,rex aliud ſolium à dextris matri iuſſit apponi. Quumq; ſediſſet Bethſabee: Vnũ,inquit,ò fili munus mihi petenti concede,& nec velis quaſi difficile denegare,triſtemq; deſerere. Cui Salomon,vt imperaret,quod vellet,ait: quia ſanctum eſſet marri cuncta præbere:culpabat tamen petitionis eius initium:quia tanquam non habens firmiſſimã ſpem adeptionis,huiuſmodi verba proferret,& adhuc quicquam ſibi negari metueret. Tũc illa rogabat,vt virginem Abiſag Adoniæ fratri daret vxorem. Hoc verbum rex iracunde ſuſcipiens,dimiſit quidem matrem,dicens:quoniam Adonias cauſas nimis eminentes appeteret: & mirari ſe, quomodo non poſceret etiã regnum,quæ quaſi ſeniori Abiſag dandam rogaret vxorem,qui potentes haberet amicos,Ioab principem militiæ,& Abiathar ſacerdotem. Mittens autẽ Banaiam,qui erat ſuper corporis cuſtodes,fratrem Adoniam præcepit occidi. Vocans autem &Abiathar ſacerdotẽ,dixit ei:Dignum quidem mori hoc te liberat, quia & cum patre meo ſæpius laboraſti,& arcam cum eo in hanc regionem vexiſti:hoc autem tibi propono ſuppl icium,eo quod fueris cum Adonia iunctus,eiq; conſenſeris,vt neque hic moreris,neq; ad faciem meam ingrediaris:ſed pergens ad patriam tuam,in agros degas:& hanc conuerſationem dum viuis,exerceas: quoniam peccaſti,& non eſt iuſtum,te habere ſacerdotium. Sic igitur domus Ithamar ſacerdotij honore priuata eſt,propter prædictam cauſam ſicut Samuel Eli prædixerat,tranſiuitq; ad genus Phinees,id eſt,ad Sadoch. Degenere vero Phinees,tempore quo ad domum Ithamar ſacerdotium tranſmigrauit,Eli primo Pontificatum accipiente, iſti deſcendiſſe noſcuntur, qui ſacerdotio ſunt priuati: Vochar filius Ioſeph ſummi ſacerdotis,huius autem filius Ionathan, Ionathan autem Mareoth, Mareoth Aſophi, Aſophi autem Achitobi, Achitobi autem Sadoch,qui prim⁹ ſub Dauid rege ſacerdos eſt factus. Ioab igitur princeps militię peremptum audiens Adoniam,valde perterritus eſt. Erat enim eius amicus potius quàm Salomonis regis: & hoc periculum propter illius fauorem nõ irrationabiliter ſuſpicatus,fugit ad altare,credens ſibi cautelã religionis interuẽtu ob pietatem regiam profuturam. Quod dum fuiſſet regi nunciatum,mittens Banaiam,eum iuſſit adduci,vt in eius iudicio ſatisfaceret. Ioab autem ait,nõ ſe relicturũ ſacrarium,ſed ibi potius quàm in loco alio moriturum. Quod dum Banaias renunciaſſet legi,præcepit Salomon,ibi ſicut vellet,caput eius abſcindi: & hanc eum recipere pœnam pro duobus militiæ principibus,quos indecenter occiderat,& eius cadauer ſepeliri:vt peccata quę geſſit,eius nunquã deſererent genus:& à Ioab morte ipſe,eiusq; pater eſſet innoxi⁹. Quod dum feciſſet Banaias, ipſe princeps militiæ totius exercitus conſtitutus eſt. Sadoch autem ſolum fecit rex ſacerdotem in locum Abiathar,quem remouit. Semeivero præcepit,vt domum ſibi ædificaret in Hieroſolymis,ibiq; maneret,& torrentem Cedron tranſgredi non auderet:quod ſi tranſcenderet,vltionem mortis incurreret:ſuper hanc autem comminationem iuriſiurandi eum religione conſtrinxit. Semei autem hoc præcepto Salamonis gaudere ſe dicens, atque ſeruare,inſuper adijciens iuſiurandum, relicta patria in Hieroſolymis habitauit. Tranſactis autem annis tribus,audiens duos ſeruos,qui ei fugerant,in Geth commorari, perrexit vt eos quæreret. Quo cũ eis reuertente,cognoſcens rex,quia & mandatũ eius & iuſiurãdum ſpreuiſſet,grauiter hoc tulit:eoq; vocato: Tu,inquit,iuraſti,nõ te me eſſe relicturũ,

Adonias ſibi Abiſag petit vxorem

Adonias occiditur

Ioab occidi tur in templo

relicturum, neque ab hac ciuitate ad aliam aliquatenus egressurum. Non ergo iurisiurandi effugies vltionem: sed etiã pro quibus patrem meum fugientem iniurijs affecisti, dabis nunc pœnas: vt cognoscas, quia nihil lucrantur, qui non repente pro sua iniusticia puniũtur, sed omni tempore quo se putãt nihil passuros, sine timore conistere, crescit eorũ pœna, & causa maior efficitur: quia peccasse noscuntur. Tunc Banaias iussu regis Semei interemit.

De Salomonis vxore, sapientia, & iudicio primo inter meretrices prudentissimo. Caput II

3. Reg. 3 Salomõ filiam Pharaonis duxit uxorem

QVmq; Salomon iam regnum haberet firmum, punitis omnibus inimicis, duxit vxorẽ filiam Pharaonis regis Ægyptiorum: & ædificatis muris Hierosolymorum, multo potioribus atque munitioribus quàm primitus existebant, de cætero maxima pace gubernabat imperium, in nullo per iuuentutem circa iusticiam legumq; custodiam, aut paternorum memoriam mãdatorum minor existens: sed cuncta quæcunq; ætate prouecti sapientiaq; perfecti faciunt, cum integritate præcipua celebrabat: placuitq; ei, vt veniens in Hebrõ, in altari æreo quod fecerat Moses, sacrificaret deo. Tunc itaque mille oues obtulit in holocaustum. Quod dum feciisset, præcipue visus est placare deum, apparuitq; illi ea nocte per somnium, præcipiens, vt quædam sibi pro cultu pietatis peteret dona conferri. Salomon autem optima & eximia postulauit: quæ & deus grate præberet, & homo vtiliter perciperet. Non igitur aurum, nõ argentum, non alias diuitias, vt homo & iuuenis, sibi dari deprecatus est: hæc enim apud multos sola putãtur magna & dei dona præcipua esse: sed da mihi, inquit, mentem sanam, & prudentiam bonam, vt circa populum iustum possim verumq; proferre iudicium. His petitionibus placata est diuinitas: & etiam alia cuncta quorum memoriam prece non fecerat, dare se dixit, id est diuitias & gloriam, & de inimicis victoriam, & præ omnibus intellectum & sapientiam, qualem nullus alter hominum habuit, nec regum, nec priuatorum: seruaturumq; se etiam nepotibus eius imperium multo tempore promisit, si iuste viueret, & ei obediret, patrisq; sui in optimis actionibus imitator existeret. Hæc Salomon audiens dicta à domino, repente exiliuit à somno, & adorans eum, ad Hierosolymam remeauit, & ante tabernaculum sacrificijs celebratis, epulas vniuersis exhibuit. His itaque diebus iudicium apud eum deductum est, cuius terminum erat inuenire difficile. Causam vero vnde lis prouenerat, necessarium iudicaui referre: vt legentibus & iurgij nota sit difficultas: & si tale aliquid emerserit, quasi ex imagine regij decreti, cito possint huiusmodi proferre sententiam. Duæ ad eum mulieres socia conuersatione venerũt: quarum vna quę læsa videbatur, prima cœpit hæc verba proferre: Habitabamus, inquit ò rex, ego & hæc in vna domo: contigit autem ambabus, vt vna die eademq; hora pareremus: Transacta iam tertia die, dormiens hæc, super suum filium incubuit, & eum violenter occidit: tollensq; meum, ad se contulit, & mortuum in vlnas meas dormientis apposuit. Mane facto, dum vbera porrigerem vellem meo filio, meum quidem non reperi, huius autem mortuum adiacere mihi cognoui, & misera certius hoc turbataq; considerans, factum scelus aspexi. Vnde repetens meum filium & non recipiens, ad tuum domine remedium confugi. Dum enim solæ simus, & nullum qui nos arguat metuamus, contemnens hæc denegare persistit. His dictis, requisiuit rex, quid allegare vellet & altera. Qua negante quod hoc feciisset, & dicente suum viuere filium, & aduersariæ suæ fuisse defunctum, quũ nullus posset huius rei inuenire iudiciũ: sed in eius discretione omniũ mens hæreret, solius rex huius rei quæstionẽ inopinabiliter soluit. Iussit deferri & viuum & mortuum infantem, vocauitq; quendam armigerum, præcipiẽs vt euaginato gladio ambo diuiderentur infantes: vt vtraq; medietatem, & eius qui mortuus fuerat, & qui viuebat, acciperet. In hoc autem iudicio omnis quidẽ populus ignorans sententiam, deridebat, quasi ab adulescente rege prolatam. Inter hęc autem, vera matre proclamante ne hoc fieret, sed potius vt infantulus

lus ſociæ traderetur,ſibi ſufficere,vt tantum viueret,eumq; videret,licet alterius eſſe videretur:cum è diuerſo altera præparata eſſet vt diuiſum videret infantem, inſuper veram matrem tormentis affici poſtularet:cognoſcens rex vtriuſque voces de vero corde prolatas,reclamanti quidem ne perimeretur infantulus,iuſſit filium redonari,veram matrem eam eſſe cognoſcens:alterius vero malitiam accuſauit,quæ necato proprio filio,etiam ſuæ amicæ natum videre cupiebat extinctum. Hoc itaque magnum exemplum,& præcipuum ſapientiæ & prudẽtiæ eius indicium populus credidit vniuerſus:& ex illo tanquam diuinum habentem ſenſum,omnes ſuſpiciebant. Iſti ſiquidem principes militiæ & duces erant ei in omni prouincia. In tribu quidem Ephraim. Vri:In regione autem Bethlehem erat Dochis:Dorẽſem autem & maritimorum regionem Abinadas habuit ſub poteſtate ſua,duxitq; filiam Salomonis vxorem. Campus autem maximus erat ſub Banaia filio Bachi,cui adiecta terra eſt ad Iordanem vſque protenſa. Galaaditidem vero & Gaulanitem vſque ad Libanum montem,centum & ſexaginta ciuitates maximas atque munitas habens ſub ſe Gabiar, gubernabat eas. Achinadab autem totius Galileæ vſque ad Sidonem curam habebat,& ipſe habens vxorem filiam Salomonis nomine Baſima. Maritima vero quæ circa Arcen ciuitatem poſita ſunt,habuit Banach: Sabach autem montem Taurum, & Carmelum,& inferiorem Galilæam. Regionem autem vſque ad Iordanem fluuium cõſtitutam,Baſan diſponebat. Semei autem ſors Beniamitidis erat iniuncta. Gaber autem habuit regionem poſitam trãs Iordanem,& ſuper omnes hos vnus erat poſitus princeps. Mirabile itaque incrementum habuit & populꝰ Hebræorum & tribus Iuda,conuerſi ad terrę culturam. Nam pace potiti,& ad bella tumultusq; vlterius non abſtracti,inſuper & deſideratam libertatem adepti, intemperantes erant circa ſubſtantias congregandas,& eas ſemper potius extẽdendas. Erant autem regi & alij duces, qui Syrorum terras & alienigenarum à fluuio Euphrate diſtentas vſque ad Ægyptum gubernabant, tributa colligẽtes ex eis gentibus. Inferebant & eius menſæ quotidianæ ad regale conuiuium ſimilæ coros triginta,farinæ ſexaginta, boues ſaginatos decem,& de paſcuis viginti,agnos ſaginatos centum. Hæc omnia præter illa quę de venationibus capiebant,id eſt,ceruos & bubalos,& volatilia: ſed & piſces quotidie ab alienigenis portabantur. Tantam vero multitudinem curruum habuit Salomon,vt quadraginta milia præſepia equorum ſubiugalium eſſent,& præter hos duodecim milia equites:quorum medietas quidem regem in Hieroſolymis obſeruabat,reliquiero per vicos regios diſperſi,manebant. Idem vero dux,cui commiſſa erat menſæ regalis expenſa,etiam equis neceſſaria miniſtrabat,deuehens hęc ad locumvbi rex ipſe morabatur. Tantam itaque deus præbuit Salomoni ſapientiã ac prudentiam,vt etiam homines antiquos excelleret: & nec Ægyptijs qui ſapientia omnibus differre videntur,comparatus,vel modicum minor eſſet,quorum vtiq; multum nimis ſapientiam præcedebat. Tranſcendit autem ſua ſapientia etiam eos qui apud Hebrẽos tunc ſcientia clarere videbantur,quorum nomina nõ præteribo. Erant autem Iethan & Heman,& Chacad,& Darda filij Samad. Compoſuit autem & libros de canticis & modulationibus quinque & mille, & parabolarum & ſimilitudinum fecit libros tria milia:per vnumquodq; enim arboris genus parabolam dixit,ab hyſſopo vſq; ad cedrum. Eodem modo & de iumentis,& de reliquis rerrenis,necnon aquatilibus,& aerijs animalibus diſputauit. Nullamq; naturam ignorabat,inexaminatamq; prętерijt:ſed de omnibus philoſophatus eſt,& diſciplinam proprietatum eorum eminenter expoſuit. Præſtitit autem ei deus,vt etiam contra dæmones artem ad vtilitatem hominum & eorũ curas ediſceret:& incantationes inſtituit,quibus ægritudines ſoleant mitigari. Modos etiam coniurationum,quibus obſtricti dæmones ne denuo redeant,effugantur,inuenit:& hæc cura hactenus apud nos multum præualere dinoſcitur. Vidi etenim quendam Eleazarum de gente noſtra,præſente Veſpaſiano & eius

3.Reg.4 principes militiæ Salomonis

Sapientia Salomonis

Poteſtas in dæmones

filijs & tribunis, alioq; simul exercitu, curantem eos, qui à dæmonibus vexabantur. Modus autem medicinæ fuit huiusmodi. Intulit naribus eius qui à dæmonio vexabatur, anulum habentem subter signaculum radicem à Salomone monstratam: deinde dæmonium per nares odorantis abstraxit, & repente cecidit homo. Postea coniurauit eum, iuramentum obijciens Salomonis, ne ad eum denuo remearet, id est, cantica quę ille composuit, edicens super eum. Volens autem satisfacere atque probare pręsentibus Eleazarus, hãc se habere virtutem, ponebat ante eos, aut calicem aqua plenum, aut peluim: & demonio imperabat, vt egressus ab homine, hæc euerteret, & videntibus prębere indicium quod hominem reliquisset. Quo facto, sapientia Salomonis cunctis innotuit: propter quam, vt omnes magnitudinem eius naturæ cognoscerent atque religionem, & vt nullius rei virtus de omni genere sub sole eum lateret, hæc dicere sum compulsus. Audiens autem Hira rex Tyri, quia Salomon Dauid patri successit in regnum, & valde lætatus, quia Dauid eius erat amicus, misit ad eum salutans, & propter
3.Reg.5 pręsentia bona congaudens. Destinauitq; ad eum denuo Salomõ literas hęc habentes: Rex Salomon regi Hiræ. Scito patrem meum voluisse deo ædificare templum, & bellis frequentibus fuisse prohibitum: non enim primo desijt inimicos extinguere, donec eos tributarios sibimet subiugaret. Ego vero gratias ago deo pro pace pręsenti, propter cuius vacationem ei volo ędificare domum. Ipse nanque meo patri dixit, à me hanc esse ædificandam. Quapropter rogo, vt aliquos mitti iubeas cum meis ad montem Libanum, qui ligna secare possint: ad sectionem nanque syluarum Sidonij sunt doctiores nostris. Mercedes vero quas decreueris, ego incidentibus ligna prębebo. Legens autem Hira hanc epistolam, & in his quæ scripta fuerant delectatus, Salomoni ita rescripsit: Rex Hira regi Salomoni. Dignum est equidem vt benedicatur deus, quia tibi paternum præbuit principatum sapienti viro, & omni virtute pollenti: ego autem in his omnibus delectatus, quæcunque mandasti libentissime ministrabo. Incidens enim ligna procera & multa, cedrina pariter & cypressina, per meos ad mare destinabo: pręcipiens, vt ratibus factis, nauigantes ad locum quemcunque volueris, ea deponant, vt tui hæc ad Hierosolymam deferant. Sed & tu pro his præbe nobis frumenta, eo quod horum nobis esse videatur inopia. Quapropter supplicamus in hoc te esse solicitum. Harum igitur epistolarum hactenus exempla seruantur non in nostris solummodo libris, sed & apud Tyrios. Et si quis hęc voluerit integre cognoscere, rogans custodem monumentorum publicorum Tyrię ciuitatis, inueniet ea consona horum quę à nobis dicta sunt. Hęc itaque dixi, volens lecturos agnoscere, quia nil amplius extra veritatem proferimus: neque ex verisimilibus quibusdam, aut fallacibus, aut delectabilibus rebus hanc historiam componentes, examinationem quidem fieri declinamus, & vt nobis credatur, exigimus: imò in nullo potius hæc recipi deprecamur, nisi adhibita probatione, & manifestis indicijs veritatem ipsius virtutis aperiamus. Rex itaque Salomon dum ei fuissent literę Tyrij regis allatę, eius voluntatem & fauorem valde laudauit, & ea quę poposcerat, repensauit: misitq; singulis annis tritici triginta milia coros, & totidem olei batos. Batus autem capit sextarios septuaginta duos. Eandem vero ei mensuram etiam vini prębebat. Amicitię siquidem Hirę & Salomonis ac potius largitates creuerunt, & iurauerũt has esse iugiter permãsuras. Rex autem indixit omni populo tributa triginta milia operariorum, quatenus opus præ multitudine sine labore constaret, diuisitq; eos valde prudenter. Decem milia enim fecit incidere vno mense in Libano monte, vt duobus mensibus remeantes ad propria, requiescerent, donec iterum illa viginti milia definito tempore suum opus implerent. Ita contingebat vt quarto mense priores denuo ad laborem remearent. Super hos enim laboratores procurator institutus erat Aduram. Erant autem ex his quos reliquerat Dauid ad portandos lapides aliamque materiam, septuaginta milia virorũ, & eorum qui lapides inci-

debant

debant octoginta milia, & eorum præpoſiti tria milia trecenti: velociterq; ſecabant lapides eximios ad fundamẽta templi, quos primitus poliebant & copulabant in montibus, & ad ciuitatem ita deferebãt: fiebantq; hæc non ſolum à prouincialibus ſtructoribus, ſed etiam ad artificibus quos miſerat rex Hira.

Ædificatio templi, vaſorum, & ornamentorum. Caput III

COepit autem Salomon ædificare templum anno quarto regni ſui, menſe ſecundo, quem Macedones Artemiſion vocant, Hebræi autem Hiar: anno quingenteſimo ſecundo filiorum Iſrael profectionis ex Ægypto. Poſt mille autem & viginti annos aduentus Abraham in Chananæã de Meſopotamia: à tẽpore vero diluuij anno milleſimo quadringenteſimo quadrageſimo: ab Adã autem protoplaſto vſque ad ædificationem templi Salomonis præterierunt anni ſimul tria milia, centum & duo, qua tempeſtate cœpit ædificare templũ. Tũc ſiquidem vndecimum iam in regno Tyri Hira annum habuit. A Tyri vero cõditione vſque ad ædificium templi, fuit tempus annorum quadraginta & ducentorum. Depoſuit itaque rex fundamenta templi in nimia terræ profunditate, de lapidibus valde fortiſſimis, & qui poſſent longo tempore permanere: quiq; conſtipati ſibique conferti, terræ pauimentum & fortitudo ſuperædificati operis eſſent: & propter inferiorem ſui fortitudinem, ſine defectu impoſitam magnitudinem & pretioſam vnà pulchritudinem ſuſtinerent: quę vtique fundamenta non minus pondus habitura erant, quàm alia, quę erant tãta celſitudine & faſtigio, quaſi ad inſtar mundi, & ad magnificentiam fabricanda. Eleuauit itaque templum vſque ad cameram ex lapide albo conſtructum, cuius altitudo fuit ſexaginta cubitorum, & longitudo tantundem, latitudo autem viginti. Super hoc autem erat aliud ædificium æqua menſura, ita vt eſſet omnis altitudo templi cubitorum centum viginti: eratq; cõuerſum ad orientem. Cuius veſtibulum habebat longitudinem cubitorum viginti, quantam & latitudo templi: latitudinem vero cubitorum decem, in altitudinem ſurgens cubitis centum & viginti. Ædificauit autem in circuitu templi triginta paruulas domus, quę ſui copulatione totum tẽpli ſpatium extrinſecus ambiebant. Nam & ingreſſus earum ita fecit ad inuicẽ, vt ex alia intraretur ad aliam. Harum nanque ſingulæ domus latitudinem quidem habebant quinque cubitorum, & tantundem longitudinis. altitudinis vero viginti. Erant autem ſuperædificatę his alię, & rurſus alię ſuper eas æquales & menſuris & numero, ita vt omnem altitudinem haberent proxime ſicut domꝰ inferior: ſuperior nanque circumædificata nõ erat, operiebatque eas camera cedrina. & domibus quidem ſingulis erat hoc proprium & imputribile tegumentum. aliarum vero erat tectum longiſſimis in commune trabibus adopertum, & cuncta tegentibus: ita, vt medij parietes ab eis trabibus conſtipati, firmiores exiſterent. Cameras vero quę ſub trabibus erant, de lignis eisdem fecit, cælatis opere laqueario, auroque veſtitis. Parietes autẽ cedrinis tabulis exornauit, eisque pariter deaurauit, vt omne templum nimis effulgeret, & vultus ingredientium faceret auri lumine reſplendere. Fabrica vero totius templi multa arte confecta eſt de lapidibus politis, arteq; compoſitis, & nimis lympide conſtitutis: ita, vt neque mallei, neque alterius inſtrumẽti fabrilis aliquod conſiderantibus appareret indicium: ſed prẽter hunc vſum omnis materia congruenter explicita videretur, vt naturali harmonia potius quàm ferramentorum crederetur neceſſitate confecta. Excogitauit autem rex aſcenſum ſuperioris domus per latitudinem parietis efficere: non enim habuit ianuam grandem ad orientem, ſicut domus inferior: ſed à lateribus erant ingreſſus ianuarum valde paruarum. Veſtijt autem templum intrinſecꝰ de lignis cedrinis, vncinis fortibus colligatis, quatenus hoc pro munimine & fortitudine magna conſtaret: diuiſitque templum in duas partes, vt interior quidem domus viginti cubitorum adytum eſſet, quadraginta vero cubiti, quę à templo ſecernerentur. In pariete vero diuidente adytum à reliquo tẽplo, ianuas de cedro ſtatuit, auro multo & diuerſis hiſtoriarum cælaturis ornatas:

3. Reg. 6. Supputat. O annorum ab Adam uſq; ad edificationem templi

Digeſtio ſtruẽturæ templi

tas:ſuſpenditq; ante eas vela ex magnis colorum floribus:id eſt,hyacinthi & purpuræ & coccini & byſſi molliſſimi iplendidiſſimiq; contexta. Recondidit autem in Adyto quod erat latitudine cubitorum viginti, & totidem longitudine,duo Cherubim ex auro puriſſimo,habebantq; vtraque altitudinem cubitorum quinque. Duæ alę erant vni Cherubim quinis cubitis extẽſæ. Quapropter nõ procul à ſemetipſis aberant,ita vt alis ſuis vna tangerent parietem auſtralem: alia vero poſitum ad aquilonem:alię vero alę ſemetipſas contingentes, arcam quæ in medio poſita erat,operiebant. Hæc vero duo Cherubim, nullus qualia fuerunt,dicere vel conijcere poteſt. Strauit autem pauimentum templi petalis aureis:poſuitq; in porta templi ianuas ſecũdum altitudinem parietis menſuratas, habentes latitudinem cubitorum viginti,easq; pulcherrime deaurauit: & vt breuiter dicam,nullam partem templi reliquit extrinſecus & intrinſecus,quę nõ eſſet deaurata:operuitq; ſimiliter has etiã ianuas ſicut interiores,velis varie decoratis. Porta vero veſtibuli nihil habuit horum. Miſit ergo rex Salomon ad Hiram,& ab eo accepit artificem nomine Chiram, habentem matrem ex genere Neptalim,& patrẽ Vriam generis Iſraelitici:hic totius quidem operis erat edoctus,præcipue tamen artifex ad operandum aurum & argentum & æs,per quem ſcilicet vniuerſa pro volũtate regis in templo ſunt diuerſis machinationibus ad impleta. Fecit autem is artifex Chiram duas columnas æreas cum canalibus,cauatione quatuor digitorum, quarum erat proceritas decem & octo cubitorum, & ambitus in circuitu duodecim cubitorũ,& ſuperpoſuit vtrique columnæ capitella fuſilia liliata,altitudine cubitorum quinque, ſuper quas erant ærea retia facta,quæ operiebant lilia capitum columnarum,de quibus retibus pendebant bini ordines malogranatorum ducẽtorum. Harum ſiquidem columnarũ, aliam quidem conſtituit in parte dextra ante portam in veſtibulo templi,vocauitq; eã thalamum Iachin,aliam vero in parte ſiniſtra,quam nominauit Booz. Fudit autem & mare æneum in ſchemate hemiſphærij,quod opus ęreũ propter ſui magnitudinem,mare vocatum eſt. Erat enim velut cantharus ingens, habebatque eius diametrum,id eſt,ab angulo vſque ad alium angulũ,cubitos decem,& craſſitudo eius erat fuſilis digitorum quatuor:habebatque fũdum in medio aluei ſui loco,opere rotundum,* quinque coronis explicitum. Huius diameter erat cubiti vnius. Circũſtabant autem in hoc mari vituli duodecim, reſpicientes ſinguli ad quatuor regiones ventorum,hoc eſt,tres vituli per vnamquãque regionem: quorum terga intus reſpiciebant,& ſuper eos hemiſphærium incumbebat. Cuius hemiſphærij rotunditas ad interiora tendebat,capiebatque hoc mare batos tria milia. Fecit autem decem cantharis baſes ęreas quadrangulas,& vniuſcuiuſque latitudo fuit cubitorum quinque,longitudo quatuor, altitudo ſex, concluſumq; eſt opus particulariter. Ita vero ordinatum erat, Erant columnæ quatuor quadrangulæ,per angulos ſtantes,latera baſis ex vtraque parte in ſe habẽtes inſerta:erantq; trine diuiſa,& ſingulus eorum locus habebat cælaturas ſuas, id eſt, alibi erat leo,alibi taur9,alibi aquila:& in columnellis ſimiliter per latera erãt huiuſmodi cælaturę,quaſi criſpantibus plectulis factæ,quarum altitudo fuit cubiti vnius & dimidij. Erat mirum videre orbes rotarum,quemadmodum erãt cęlatę,baſium iunctę lateribus. Angulos vero ſuperiores concludebant humeris,expanſis vtique & manibus animalium:ſuper quas ſedebat fundus cantharj reclinatus:id eſt,incumbens ſuper manus aquilæ,vituli & leonis:quod opus erat ſibimet ita coaptatum,vt naturaliter inſertum quodammodo videretur. Inter hęc autem erant & arbores cęlatę palmarum. Huiuſmodi ergo erant decem baſes effectę. Fecit autem ad hęc decem cantharos rotundos æreos,quorum ſinguli ferebant quadragenos coros,eratq; altitudo eorum quatuor cubitorum,& tãtundem ab alterutris eorum labia recedebant:poſuitq; hos decem cantharos ſuper decem baſes,quę vocabantur Melchenoth, quinque cantharos ſtatuens à parte ſiniſtra templi,quę erat ad Aquilonem, & totidem à latere dextro ad auſtralẽ

Duo Cherubim

Columnæ ęreæ

Mare æneum

Alias decem

Cantharj ęrei

ſtralem partem,reſpiciẽtes ad orientem:quo etiam mare conſtituit aqua plenũ: diſpoſuitque amare,vt ingredientes ſacerdotes templum,in eo lauarent manus ac pedes, aſcenſuri ſcilicet ad altare:cantharos autem ad animalium interiora diluenda,ſimul & pedes eorum,quę erant holocauſtis imponenda. Fecit autem & altare æreum,cubitorumviginti longitudine & totidem latitudine,altitudine vero decem,ad holocauſta celebranda. Fecitq; eius vaſa omnia ærea:inſuper & ollas,& caldarias,& trullas,& harpagones: & omnia operatus eſt ex ære, cuius ſplendor & pulchritudo ſimilis erat auro. Obtulitq; rex multitudinem menſarũ, & vnam quidem valde præcipuam auream, ſuper quam ponebant panes dei: & huic proximas decem milia altero modo factas: ſuper quas vaſa iacebant,id eſt, phialæ & pateræ,aureæ quidem decem milia,argẽteæ vero quadraginta milia. Fecitq; candelabra decem milia,ſecundum prȩcepta Moſi: ex quibus vnum in templum recondidit,vt per diem luceret ſecundum legem: & menſam vnam,ſuper quam poſiti erant panes ad partem templi,reſpicientem ad aquilonem,e diuerſo poſitam candelabri,quod in auſtrali parte conſtituit. Aureum vero altare inter hęc medium erat. Hęc enim omnia domus habuit quadraginta cubitorum ante velum adyti,vbi erat arca recondita. Fecit itaq; rex vaſa vini fuſilia octoginta milia: & phialas aureas decem milia,argenteas vero duplici numero: pateras vero aureas ad offerendam in eis ſimilam conſperſam ad altare,octoginta milia: & argenteas duplici numero. Crateras autem in quibus ſimilam cum oleo fermentabant,aureas quidem quinquaginta milia, argenteas vero duplici numero. Menſuras autem ſimiles eis quę Moſaicæ vocabantur & aſſerones,aureas quidem viginti milia,& argenteas dupliciter. Thuribula vero aurea quib⁹ offertur incenſum viginti milia: ſimiliter & alia thuribula,in quibus portabant à maiore altari ignem ad minus altare quod erat in templo, quinquaginta milia. Stolas autem ſacerdotales Pontificibus,cum his quę pendebant ad pedes,& ſuperhumerales & rationales,ex auro & gemmis mille. Corona vero in qua deũ Moſes ſcripſerat,vna fuit: & ad hanc diem vſque permanſit. Sacerdotales autem ſtolas ex byſſo contextas,& zonas purpureas cum cingulis,decem milia,& tubas ſecundum prȩcepta Moſi ducenta milia. Item ſtolas Leuitarum hymnos dicentium,ex byſſo ducenta milia: & inſtrumenta muſica, & ad hymnos dicendos adinuenta,quę vocantur Nabla,& Cinnira,ex electro conſtituit quadraginta milia. Hęc enim omnia ad honorem dei Salomon copioſe,& magnifice fabricatus eſt: in nullo parcus exiſtens,ſed circa ornamenta templi vſus eſt præcipua largitate,quę etiã in theſauris dei recondidit. Circumdedit autem templum per ambitum vniuerſum,quod propria quidem lingua Giſon, Latine vero macelria ſeu cancellus nuncupatur,tribus cubitis erigẽs eius altitudinem,vt ab ingreſſu templi cæteros prohiberet,& ſolis ſacerdotibus hoc licere ſignificaret. Extrinſecus autem huius templi aliam ędificauit aulam,quadrangulo ſchemate factã,erigens maximas porticus atque latas,& portas excelſas & amplas per quatuor mundi partes in ea conſtituens: quarum ſingulæ ad vnumquenque ventum quatuor angulis attendebant, vbi ianuas aureas collocauit. In hoc ergo ſacrarium,omnes populi quibus purgatio & obſeruatio legitimorum in erant, introibant. Siquidem mirabilis,& omni ſermone præcipua fuit,& ſi dici poteſt,etiam contemplationem viſionis ipſius excedebat aula,quę foris erat. Magnas enim effodiens profunditates,quas propter infinitam celſitudinem nõ poterat aliquis ſine terrore conſpicere,& erigens fabricas in quadringentis cubitis, earum altitudines ęquales vertici montis in quo tẽplum ædificabatur, effecit: & propterea aula quę erat exterius ſub diuo, facta erat ęqualis cum templo. Circundedit autem porticibus hanc aulam,duplicibus columnis eas ex lapide naturali portantibus,quarum camera erat de cedro,& laquearibus exculptis: baſes autem in his omnibus fecit argenteas.

Altare æreum

Vaſa

Menſa aurea

Candelabra

Altare aureum

Cratera

Thuribula

De ſacerdotalibus ſtolis

De corona aurea

De arca domini,& precibus Salomonis ad deum,& hoſtijs. Cap. IIII

3.Reg.8 QVum hæc igitur opera & magnitudines, & decores ædificiorum, atque sacrorum templi ministeriorum, rex Salomon septem annis expleſſet, diuitiarum magnam faciens & velocitatis ostensionem, vt quilibet inspiciens, omni tempore putaret expleri vix potuisse, quę sic breuiter visus est quantum ad operis templi magnitudinem terminasse: scripsit principibus & Hebræorum senioribus, iubens omnem populum ad Hierosolymam conuenire, visurum simul & templum, & dei arcam ibidem portaturum. Quumq; nũciatum fuisset omnib⁹, vt ad Hierosolymam properaret, vix conuenerunt septimo mense, qui lingua patria Thesria, à Macedonibus Hyperberetæus appellatur. Eodem tempore etiam festiuitas concurrit Scenopegiæ, id est, positionis tabernaculorũ, quę satis apud Hebręos excelsa atque pręcipua est. Portantes itaq; arcam & tabernaculum quod fixerat Moses, & omnia vasa ad ministerium sacrificiorum dei constructa, introduxerunt in templũ. Præcedebat autem eam cum hostijs & ipse rex, & populus vniuersus, & Leuitæ libaminibus & multo sacrificiorum sanguine iter totum implentes, & incensum infinitum, & hostiarum multitudinem portantes, ita vt omnis vndique aer impleretur, & etiam longe consistentibus s odor suauitatis occurreret, & agnoscerent aduentum dei, & habitaculum secundum humanam opinionem crederent in nouam domum ei nuper dicatam esse faciendum. Nam neque hymnos dicentes, neque choros agentes, donec peruenirent ad templum, aliquo modo quieuerunt. Hoc itaque modo arca migrata est. Quumq; iam eam in adytum oporteret induci, alia quidem plebs recessit: soli vero sacerdotes qui portauerant eam, inter duo Cherubim collocauerũt, quę eam suis alis complexa sunt. Sic enim erant ab artifice fabricata, vt arcam velut quodam tabernaculo, aut cameratione protegerent. Habuit autem arca nihil aliud, quam duas tabulas lapideas, quę decẽ verba à deo Mosi dicta in mõte Sina, scripta retinebant. Candelabrum vero & mensam, & altare aureum statuerũt in tẽplo, ante adytum in eisdẽ locis, in quibus & olim in tabernaculo posita erant, & quotidiana sacrificia ministrabant. Altare vero æreum statuit ante templum contra ianuas, ita vt eis apertis, ad faciem essent videntium sacrificia, & hostiarum maximę opulentię: reliqua vero vasa congregans intus in templo recondidit. Quumq; omnia sacerdotes circa arcã constituissent, egressi sunt: & repente non quidem metuẽda, neque qualis hyemali tempore imbre plena solet nubes assistere, sed diffusa & temperata effluxit, & templum omne compleuit: & facies quidem sacerdotum obumbrauit, ita vt se inuicem videre non possent: mentibus autem omnium phantasiam quandã & opinionem prębuit, quasi deus descendisset in templum, & libenter habitaret in eo. Talem quidem opinionem hanc omnes habuerunt. Rex autem Salomon de loco vbi sedebat exurgens, fecit ad deum verba, quę diuinæ naturæ credidit esse decentia: Tibi, inquit, domine perpetuam domum, quam ipse fabricatus es, esse nouimus cœlum & terram, simul & mare: & quum tibi nequaquam hęc vniuersa sufficiãt, hoc tuo nomini cõstitui templum, vt ex eo orationes ad te sacrificantes & immolantes, emittamus in aera: & confidamus, quum nobis sis pręsens, neq; à tuis sedibus procul absis. Vt enim omnia videas, & audias vniuersa, neque à loco vbi nunc habitas, recedens, omnibus vicinus es: & vnicuique nocte dieque cogitanti semper assistis. Quumq; hęc dixisset ad deum verba, conuertit se ad populũ, manifestans eis dei potentiam & prouidentiam eius: quod Dauid eius pater omnia futura, sicut iam multa prouenerant, & forent ventura reliqua, prædixisset, quod ipse quoq; non dum nato imposuit ei nomen, & quod templum ipse ędificaturus esset, & primus post obitum patris regnaturus: & quum omnia secundum ipsius fierent prophetiam, supplicabat vt deo benedicerent vniuersi, & in nullo de eius promissionibus desperarent, quas pro eorum felicitate prædixerat, sed crederent hæc implẽda ex his quæ fuerant iam transacta. Quumque hæc dixisset ad populum, expansis manibus, ait: Operibus quidem impossibile est, vt valeant homines pro

his

nes pro his quæ meruerint, deo munera debita compensare. Diuinitas enim nullius eget, & omnium rerum compensatione superior est. In quo enim alijs animalibus per te domine meliores sumus effecti, in eo tuam benedicimus maiestatem: & pro his quæ stirpi nostræ tribuisti pius, necessarium est gratias agere populum Hebræorum. Nullum enim alium magis optamus habere propitium, & in eo tuam circa nos deuotionem cognoscimus per munera, quia per te est nobis vox quam ex aere habemus, & per eum iterum nouimus ascendentem. Per hanc ergo gratias tibi referimus primitus de hoc templo, quod ex inuisibili ad tantam gloriam prouexisti: deinde pro meipso, cui omnia vsque ad præsentem diem, sicut à te prædicta sunt, condonasti. Supplico ergo de cætero, vt mihi ministres quæcunque deum hominibus honoratis præbere possibile est: & nostrã domum omnibus bonis adaugeas, sicut Dauid meo patri & viuenti & circa obitum promisisti: & quomodo apud nos manebit regnum, & genus illius infinitis regum successionibus fiet honorabile. Hæc ergo nobis largire quæ sufficiant, meisq; filijs virtutem quæ tibi sit grata, concede. Super hæc autem exoro, vt pars aliqua tui spiritus in hoc templo habitet, quatenus & in terra circa nos esse videaris. Tibi siquidem habitatio parua est etiam omne cœlum, & alueus qui sub eo est omnium existentium, non dicam hoc paruissimum templum, quod precor vt custodias ab omni vastatione bellorum, & tanquam proprie possessioni feras auxilium. Supplico pariter, vt si quando peccauerit populus tuus, deinde plaga quadam pessima peccato digna, à te terris illata fuerit, aut sterilitas, aut corruptio, aut fames, aut huiusmodi passio quam tu iuste transgressoribus soles inferre, prouenerit, & congregatus ad hoc confugerit templum, rogando te vt à peste saluetur, exaudibilis ei effectus, velut intus habitans, misericordiam præbeas, & à malo suæ calamitatis euellas. Hoc auxilium non Hebræis solummodo à te rogo conferri precantibus, sed etiam si à totius terræ finibus quidam aduenerint, aut de quolibet loco & pro aliquo bono preces effuderint, exaudi clemens, & postulata concede. Sic etenim omnes agnoscent quia tu quidem ipse à nobis tibi domum fieri voluisti: nos autem non inhumani naturaliter sumus, quando non eos qui contribules non sunt, extraneos iudicamus, sed communiter omnibus tuum adiutorium & bonorum effectum adesse suppliciter exoramus. Hæc dicens, iterum prostratus in terra, & diutius adorans deum post ista surrexit, & in templo obtulit hostias, & replens illud sacrificijs, manifeste deum vidit sacrificia grate suscipientem. Ignis enim ex aere descendens omnibus videntibus ad altare, hostias totas abripuit & absumpsit. Hac igitur apparitione monstrata, populus quidem manifestationem hanc esse diuinæ habitationis in templo conijciens, procidens adorauit in terra. Rex autem cœpit benedicere deum, cunctosq; vt hoc facerent adhortari, habentes iam circa se diuini fauoris indiciũ, vt quæ orarent, semper sibi ab illo talia prouenire scirent: & vt mentem suam puram ab omni malitia conseruarent ad iustitiam diuinamq; culturam: & ad seruanda mandata, quæ per Mosen eis clementia diuina contulerat: quia sic foret felix gens Hebræorum, & totius generis humani beatior. Rogabatq; pariter, vt in memoria haberent, quemadmodum bona præsentia conquisissent, eaq; firmiter tenerent: & maiora & ampliora de cætero sustinerent. Non enim percepta hæc solummodo propter pietatem atque iustitiam, sed etiam obtinenda per hæc curarent: quia esset apud homines præcipuum non tantum aliquid conquirere, quantum acquisita seruare, & nihil pro eorum amissione delinquere. Hæc ergo loquutus ad populum, dimisit ecclesiam, quum sacrificia celebrasset pro se & vniuersis Hebræis, id est, vitulos quidem viginti duo milia, oues centum & viginti milia. Tunc enim primum in templo sacrificia celebrata sunt, & in eo epulati sunt omnes Hebræi cum vxoribus suis & filijs. Insuper etiam & festiuitatem quæ vocatur Scenopegia, faciens, ante templum clare nimis & magnifice diebus quatuordecim, rex cum omni populo pariter epulatus est. Quumq; hęc fuissent suffi-

Numerus hostiarum quas Salomon obtulit in templo.

cienter exhibita, nihilq; deesset circa pietatis diuinæ culturam, dimittente rege, singuli ad propria remearunt: agentes gratias regi propter prouidentiam quam habuisset, & opera quę fecisset: & orantes deum, vt eis regem pręberet longæuo tempore Salomonem: agebantq; reuertentes cum gaudio suum iter, & cum delectatione hymnos decantantes, ita vt ea iucunditate sine labore ad propria remearent. Sic itaque dum arcam induxissent in templum, eiusq; magnitudinẽ vidissent pulchritudinẽq;, sacrificijs maximis festiuitatibus impartitis, ad suas ciuitates singuli sunt regressi. Apparuit igitur regi per somnium deus, significãs, quod eius exaudisset orationes, & quod conseruaret templum, & in eo semper habitaret, nepotibus scilicet eius & omni multitudine facientibus iustitiam, ipsumq; primum, si in patris sui monitis permaneret, ad excellẽtiam & infinitum cumulum felicitatis asseruit vehendum: & regnaturos semper in ea prouincia ex eius esse genere principes, & de tribu Iuda: Si vero mandata eius contẽneret, obliuioniq; mandaret, & peregrinos imitatus coleret deos, esset radicitus abscindendus: & neque reliquias ex eius genere mansuras, sed ne Israel vlterius nominandos, populumq; terra quam patribus eorum dederat, & multis iustificationibus esse priuandum: multisq; bellis & malis exterminatos, & à terra quam eorum patribus præbuit eiectos, incolas alienæ terræ esse pręciperet: templum quoque nunc ædificatum incendendum diripiendumq; cõtraderet inimicis, sed & ciuitates hostiũ manibus subuertendas: & eorum ærumnas faceret fabularum relatione dignissimas, & propter magnitudinem nimię infelicitatis incredulas: ita vt vicini eorum audientes mirarentur calamitates, & causas inquirentes pro quibus Hebræi tali odio haberentur à deo, qui primitus ab eo fuerint ad tantæ gloriæ atque diuitiarum culmen euecti, ab his qui relinquerentur audirent, quia pro peccatis & pręuaricationibus legum paternarum talia pertulissent. Hæc enim ei per somnium deum dixisse conscriptum est. 3.reg.9

De regia Salomonis extructa: & ænigmatis. Cap. V.

POst templi vero fabricam, quam prædiximus septem annis fuisse perfectam ædificium domuum regalium construere cœpit, quod tredecim annis vix impleuit. Non enim huiusmodi erat ferues studium sicut in templum. Sed illud licet esset quidem grande, & operatione mirabile, & cunctis simul inopinabile, cooperante deo cui fiebat, terminum in his annis accepit. Regiæ vero domus multum templi dignitate minores erant, cum neque materia tanto tempore aut largitatis fuisset opulentia præparata: & eo quod regum habitatio, & non quasi dei futura, tardius esset effecta. Hæc quidem secundum felicitatem Hebraicæ religionis, ac merito regis gdificata sunt: quorum totam expositionem & ordinem dicere necessarium est, vt ex hoc omnes conijciant magnitudinem, cum legentes viderint huius rei descriptionem: Erat magna nimis basilica & pulchra: hæcq; innumera columnarum multitudine portabatur: quam ad iudicia rerumq; cognitiones distribuit, vt posset capere populi multitudinem ad iudicia venientem. Cuius longitudinis magnitudo erat cubitorum centum, latitudinis vero quinquaginta, altitudinis autem triginta: columnasq; quadrangulatas omnes habebat: regebaturq; cedro opere Corinthio, phialis æqualibus, & scutulis mira arte cælatis: eratq; robusta, & varijs decoribus exornata. Item alia erat basilica in medio totius amplitudinis constituta, habens latitudinem cubitorũ triginta & contra templum validis columnis extensum: eratq; in ea solium valde decorum, in quo sedens rex iudicia proferebat. Huic erat iuncta alia quoque reginæ basilica, & reliqua habitacula & sedilia, vbi post causas explicitas residebant, strata omnia tabulis cedrinis. Et alia quidẽ ædificauit ex marmoribus de cẽ cubitorũ, alia vero tabulis vestita sectilibus & pretiosissimis, exornauit secundum decus templorũ, & miraculum habitationũ regalium, cuius pulchritudo tribus ordinibus opere intexta Assyrio. Quarta vero pars cælaturis ornata, miraculũ artis vidẽtibus offerebat. Eratq; illic sculptę arbores, & vniuersa poma, quasi in ramis 3.Reg.7

in ramis & ex eis pendentibus folijs obumbrata, ita vt propter miraculũ ſubtilitatis agitari quodãmodo putarẽtur: alia vero pars dealbata erat, & varijs depicta coloribus. Ædificauit autẽ ſuper hęc domus alias epularum, porticus valde protenſas, in domo regali poſitas, inter quas vnam fecit omnino præclarã ad regum conuiuia neceſſariã, & vndiq; deauratam: necnon & omnia alia vaſa quæcunq; ſunt epulis opportuna, fecit ex auro. Difficile nanq; eſt enumerare magnitudinem & varietatem domorũ aularumq; regaliũ, quanta erãt magna, & quanta harum inferiora, & quanta ſub terra quę videri non poterant: necnon & pulchritudinem ſolariorum & viridariorũ, quæ erant facta delectabiliter ad aſpectum, quo exuſta corpora poſſent ab æſtus ardore refugere. Et vt breuiter dicã, totam regiam domũ, ex albo lapide, & cedro, & auro & argento ſplendide nimis & opulentiſſime inſtruxit. Cameras & parietes veſtiuit auro: & eo modo quo dei templum reſplendentes exhibuit. Fecit & ex ebore ſoliũ magnitudine nimis eximium, & cęlatum ſchemate tribunalis: habebatq; ſex gradus, & in ſingulis eorũ ex vtraq; parte duo leones ſtabant, & in ſuperioribus gradibus alij totidẽ: in reclinatione vero manus erant portantes regem: eratq; ipſa reclinatio in vitulo reſpiciente poſt tergum, & ex omni parte tribunal auro circundatum. Hæc Salomon viginti annis ædificauit. Cui multum aurum & argẽtum Tyri rex Hira ad ædificium contulit: & inſuper ligna cedrina & cypreſsina, quem Salomon quoque magnis compenſationibus redonauit, mittens ei per ſingulos annos triticum viuum & oleum, quibus maxime indigebat rebus, eo quod habitaret in inſula ſicut prædiximus. Ad hęc autem & ciuitates Galileæ regionis viginti numero, nõ procul à Tyro poſitas condonauit. Quas dum circuiſſet atq; conſideraſſet, diſpliciuiſſetq; ei donum, mittens ad Solomonem dixit ſe ciuitatibus non egere, & ex tũc hæ appellatę ſunt terra Chabulan. Chabulan etenim interpretatum lingua Phœnicia, diſplicere ſignificat. Miſit itaq; prædictus rex Hira ad regem Salomonem, rogans eum, vt quædã ſophiſmata & verba parabolarum quæ ei direxerat aperiret, & quęſtionum difficultates abſolueret. Qui cum eſſet aſtutus & intelligens, nihil horum ignorans, ſed in omnibus ratione prævalens, & eorũ cauſas agnoſcens, omnes obſcuritates earum perduxit ad lumen. Meminit autẽ horum duorum regum & Menãder, qui ex Phœnicia lingua antiquitates Sidoniorum in vocem conuertit Græcam, ita dicens: Moriẽte autem Abybalo, ſucceſsit in eius regnũ filius eius Hira, qui dum vixiſſet annis quinquaginta tribus, regnauit triginta quatuor. Hic effodit amplũ terrę ſpatium, & auream columnam quę eſt in Iouis templo dicauit: inſuper & lignorum matẽriam à monte Libano incidit ad tecta templorum, & deſtruens antiqua ſacraria templum ędificauit Herculis & Haſtartę, & primum Herculi hoc erexit menſe Piritio, & cõtra Eucheos tributa non reddentes egit exercitum: eisq; ſibi ſubiectis denuo remeauit. Huius temporibus erat Abdemonis filius iuuenculus, qui ſemper prępoſitiones, quas imperaſſet Hieroſolymorum rex, euincebat. Meminit autẽ etiam Dios hiſtoriographus ita dicens: Abybalo moriente filius eius Hiram ſucceſsit. Hic partẽ ciuitatis poſitam ad orientem diruit, & maiorem vrbem effecit, & olympici Iouis templum deſtruens, mediũ locum ciuitati coniunxit, & aureis anathematibus exornauit: aſcendensq; in montem Libanũ, ſyluam maximam ad ſacrorũ ſecuit ędificia. Adiecitq; ad hęc: regem Hieroſolymorum Salomonem miſiſſe ad Hiram Tyri regem figuras quaſdam, & petiſſe ab eo ſolutionẽ, ita, vt ſi non poſſet diſſoluere, ſoluenti pecunias daret. Cumq; fateretur Hira nõ poſſe ſe illas ſoluere, multaq; foret pecuniarũ detrimenta paſſurus: per Abdimum quendam Tyrium quę propoſita fuerant ſoluta ſunt: & alia ab eo propoſita quę ſi Salomon nõ ſolueret, Hirę regi pecunias multas daret. Et hęc quidem Dios ſic dixit. Cumq; rex Salomon videret muros pro munimine turribus indigere, aliaq; tuitione (nam ſecundum ciuitatis meritum oportebat etiam copioſam firmitatem eſſe murorum) hæc effecit, & turribus præcipuis ciuitatem circundedit.

Munera Hirã

3. Reg. 9

Aenigmata Hire a Salomone ſoluta

Vrbes

Vrbes egregiæ à Salomone conditę: & quare omnes pene Ægyptiorũ reges vſq; ad ſocerũ Salomonis Pharaones dicti ſunt: & quomodo Chananæos in ſeruitutem redegit: deq; regina Ægypti & Æthiopiæ, quæ multis muneribus, ſapiẽtiam eius mirata, Salomonem donauit. Caput VI.

3.reg.9

COnſtruxit autem & ciuitates, inter præcipuas vrbes annumerandas, Aſor, & Magedon, & terram Gazarim: quæ cum fuiſſet in regione Palæſtinorũ, Pharao rex Ægypti caſtrametatus, & obſidens eam cepit, & omnes eius habitatores occidit, eamq; ſubuertit, deditq; eam poſtea dono ſuæ filiæ Salomonis vxori. Quapropter ædificauit eam rex, cum eſſet natura munita, & ad bella temporumq; motus vtiliter opportuna. Non procul ab has duas alias ædificauit vrbes, quarum vna vocabatur Bitthora, altera vocabatur Balath, Vltra has autem fecit & alias ad voluptatem & epulas opportunas: & rerum temperamentis, pomorumq; fertilitate, & aquarum frigidiſsimarũ poculis abundantes. Pergens enim & in deſertum ſuperioris Syriæ, eamq; capiens, conſtituit ibi maximam ciuitatem, duorum dierum itinere à Syria ſuperiore diſtantem, ab Euphrate vero venius, & à maxima Babylone ſex manſionibus procul extantem. Vt autem hæc ciuitas à partibus habitabilibus Syriæ ita diſtet, hæc cauſa eſt, eo quod in inferiori terra aqua nuſquam inueniatur, in illo autem loco ſolummodo fontes & putei abundent, Hanc itaque ædificans ciuitatem, & muris eminentibus eam circumtegens, Thadamor appellauit: & hactenus apud Syros ita dicebatur, quam Græci Palmiram vocant. Hæc itaque Salomon rex illo tempore agebat. Propter eos autem qui quærunt, quomodo omnes Ægyptiorum reges à Mineo qui Memphim ædificauit, & ante multos annos fuit, quàm noſter progenitor Abraham, dum inter hæc vſque ad Salomonem mille & triginta anni trãſierint: Pharaones vocati ſunt à quodam rege Pharaone, qui poſt priores his temporibus imperauit: Pharaonum vocabulum aſſumens explanare hoc neceſſarium iudicaui: vt & caliginem eorum ignorationis auferam, & cauſam huius nominis declarare contendam. Pharao nomen ſecundum Ægyptios ſignificat regem. Reor autem eos ab infantia alijs quidem nominibus appellatos: venientes autem ad regnum, hoc quod lingua patria ſignificaret imperium eos fuiſſe participatos. Nã & Alexandriæ reges cum primitus alijs nominibus vocarentur, venientes ad regnum vocati ſunt Ptolemæi, & Romanorum imperatores, à natiuitate alijs vocati nominibus, Cæſares appellantur: cum poteſtas & principatus eis nomen imponat, & non in ijsdem permaneant appellationibus, quas à genitoribus ſuis primum ſuſceperunt. Puto ſiquidem & Herodotum Alicarnaſſeum propterea poſt Mineum, qui Memphim ædificauit, dixiſſe trecentos & triginta fuiſſe reges Ægyptiorum: & nequaquam eorum nomina declaraſſe, quia Pharaoth omnes cõmuniter appellauit. Nam poſt horum obitum regnantis mulieris vocabulum poſuit, nomine Nicaulam eam vocitatam fuiſſe declarans: quia maſculi quidem reges Pharaoth appellationem habere poterant, fœminæ vero nequaquam, & propterea naturale huius nomen edixit. Ego autem & in libris noſtræ prouinciæ repperi, quod poſt Pharaoth ſocerum Salomonis, nullus rex Ægyptiorum hoc vocabulo nuncupatus eſt: & quod poſtea venit ad Salomonem mulier quã prædixi, Ægypti Æthiopiæq; regina: de qua non poſt multum denuo referemus. Horum vero ideo nunc memini, vt oſtenderetur, quia noſtri libri & Ægyptiorum de multis rebus concordare noſcuntur. Rex itaque Salomon Chananæos qui in monte Libano morabantur vſque ad ciuitatem Amathi, inobedientes ſubdidit, & tributa eis impoſuit, & vt ei miniſtrarent ac ſeruile opus efficerent, & agricultu-ram exhiberent, ex his quoſdam annis ſingulis eligebat, quia nullus tunc ſeruiebat Hebræorum. Non enim erat rationabile, vt cum deus eis multa milia gẽtium ſubdidiſſet, & ex his oporteret eos habere ſeruitia, ipſi in hoc ſchemate permanerent: quando omnes armati equis & curribus militarent, potius quàm ſeruitia peragerent. Chananeis autem quos ad ſua miniſteria tulerat, conſtituit principes

Vrbes à Salomone conditæ

Cur omnes Aegyptiorum reges uſq; ad ſeſe cerum Salomonis pharaones dicti ſunt.

Salomõ multas gentes deuicit, quas ſibi ſeruire coegit.

principes quingentos & quinquaginta: qui ſuper eos omnem à rege poteſtatem perceperant, vt eos docerent opera negotij ſui, in quibus neceſſaria eſſe viderentur. Fecit autem rex etiam multas naues in ſinu Ægyptiaco maris rubri, in quodam loco qui Aſiongaber appellatur, non procul à ciuitate Elana, quæ nunc Beronice vocatur. Hæc enim regio fuit primitus Iudæorum. Habuit autem ad ædificandas naues beneficia regis Hiræ. Ipſe nanque ei & multos viros gubernatores, & in marinis rebus edoctos miſit: quos iuſsit nauigare cum diſpenſatoribus ſuis ad locum qui olim Ophyra, nunc Terra aurea nuncupatur (eſt autem in India) vt aurum deferrent: & colligentes quadringenta talenta, ad regem denuo ſunt reuerſi. 3.Reg.10

Igitur reginam Ægypti & Æthiopiæ ſapientia plenam, & alijs valde mirandam, audientem crebro Salomonis virtutem atque prudentiam, & habentem deſiderium eius multum, & eorum quæ illi de rege quotidie dicebantur, ad ſemetipſam adduxit: vt experimento ei & non auditu potius ſatiſfacere poſſet: quando opinio mandax ſæpius inuenitur, & pro referentis narratione ſuſcipitur. Cum ergo ad eum venire voluiſſet, vt in præſenti ſapientiæ eius experimenta perciperet, ſtuduit etiam quæſtiones proferre, & earum ſolutiones exigere. Venit ergo Hieroſolymam cum magna gloria, & apparatu multo diuitiarum, cum auro & aromatibus & lapidibus pretioſis: eamq; rex grate ſuſcepit, & circa eam in omnibus extitit largiſsimus: & propoſitiones ſophiſmatum intellectu ſuo concipiens, velocius quàm ſperari poterat, ſoluebat. Cuius illa ſapientiam ita ſe trãſcendentem, & potiorem quàm audierat agnoſcens, vehementer obſtupeſcebat: & maxime culmina domorum regalium mirabatur: earumq; pulchritudine mira & magnitudine delectabatur egregia: nihilominus & diſpoſitione varia fabricarum, in qua multam regis prudentiam, aſtutiamq; cernebat: plus tamen eam obſtupeſcere faciebat domus quæ ſylua Libani vocabatur, & quotidianarum opulentia cœnarum: & apparatus eius, & miniſterium: & veſtes miniſtrantium, eorumq; decens circa ſuum officiũ diſciplina: præcipue tamen ſacrificia quæ quotidie deo celebrabantur, & ſacerdotum circa hæc miniſterium, nec non Leuitarum maxima diligentia. Hæc videns diebus omnibus nimis admirabatur. Et cũ non poſſet tacere miracula quæ videbat, verbis voluntatem ſui cordis aperuit, dicens ad regem, quibus ſuam mentem victam eſſe monſtrauit: Cuncta, inquit, ô rex quæ per auditum veniunt ad notitiam, cum quadam incredulitate ſeu dubitatione ſuſcipiuntur: tuorum vero bonorum quæ & ipſe in te poſſides, hoc eſt, ſapientiam & prudentiam, & quæ tibi præſtantur ex regno, non eſt mendax fama, ſed vera, licet multo minor, quàm in præſenti conſpicio. Nam opinio aliquid auribus ſuadere nititur: dignitas vero rerum non ita fieri nota, ſicut aſpectu & ipſa præſentia comprobatur. Ego ſiquidem neque his quæ nunciabãtur propter multitudinem & magnitudinem credens, multa potiora conſpexi, & beatum iudico populum Hebræorum, ſeruoſq; tuos pariter & amicos, qui quotidie tuo vultu fruuntur, & ſapientiam audire promerentur. Quis etiam non benedicat deum, ſic hanc diligẽtem prouinciam & eius habitatores, vt te ad regni culmen eueheret? Oſtendens autem poſt hæc verba quemadmodum eius regis habuiſſet affectum, etiam muneribus aperuit ſuæ mentis indicium. Viginti nanque auri talenta regi dedit, & aromatum innumeram multitudinem, & lapides pretioſos. Dicunt autem quod & radicem balſami, quam hactenus fert noſtra prouincia, ipſa dederit regi. Cui etiam è diuerſo Salomon bona multa donauit, & maxime quæ ipſa deſideranter eligeret: nihilq; fuit, quod poſtulanti non præberet: proniusq; dabat, quæ illa peteret, quàm quæ ipſe offerret: eamq; ſuæ largitatis munere præcurrebat. Regina ſiquidem Ægyptiorum & Æthiopię dans rurſumq; dona recipiẽs, quę prędiximus, ad propria remeauit. *De regina Aegypti & Aethiopia*

De diuitijs Salomonis & concubinis regijs diuiſioneq; regni. Cap. VII.

EOdem vero tempore delati ſunt regi de terra quę vocatur aurea, lapides pretioſi, & ligna pinea, quibus vſus eſt ad fortitudinem templi, domuumq; regalium, 3.Regũ

lium,& inſtrumentorum muſicorum,fecitq; ex eis citharas,& nablas,vt dicerẽt deo hymnum Leuitæ.Omnium vero rerum quæ fuerunt quocunque tempore regi delatæ,præcipua fuerũt ea quæ illo die deuecta ſunt, magnitudine & pulchritudine.Nullus igitur arbitretur,quod ligna pignea,quæ nunc propter pretia vẽdentium ſic appellantur,illis vicina ſint:illa ſiquidem viſione rotunda quaſi pinea ſunt,ſed iſta multo candidiora,& valde fulgentia.Hoc autem dixi,vt nullus naturam veræ pinus ignoret.Quia vero propter vtilitatem regis eius memoriam fecimus,opportunum etiam iudicauimus,ſignificare allati auri illo tempore quantitatem:quod fuit pondere talenta ſexcenta ſexagintaſex,non reputatis eis quæ negotiatores emerant:neque quod dono Arabiæ toparchæ, regesq; mittebant.Conflauit ergo aurum,vt ducentas lanceas faceret,quæ ſiclos ſexcentos haberent.Fecit & ſcuta trecenta,vnoquoque habẽte auri minas tres:poſuitq; ea in domum,quæ ſylua Libani vocabatur:necnon & pocula ex auro & lapidibus pretioſis ad conuiuia neceſſaria præparauit.Dumq; vno pręcipuo artifice hęc feciſſet,vt etiam alia vaſorũ opera lagitate auri faceret,exquiſiuit.Non enim aurum aut argentum vendebatur,aut emebatur:ſed multæ fuere naues,quas rex in mari Tarſico conſtituit,vt interiora gentium penetrarent,& comparatum aurũ argentumq; regi deferrent,necnon & elephantes Æthiopas, & ſimias.Nauigationẽ vero euntes & redeuntes tribus annis implebant.Tunc enim regis illuſtris opinio omnes in circuitu prouincias circuibat, virtutem eius & ſapientiam vndique diuulgans,ita vt omnes vndique reges deſiderarẽt aſpectum eius,propter incredulitatem rerum quæ de eo referebãtur:magnisq; muneribus ſuum circa eũ ſtudium demonſtrabant.Mittebant itaq; ei vaſa aurea & argentea,veſtesq; purpureas,& aromatum genera multa,& currus & equos, & onerigeras mulas quę virtute & pulchritudine regi placerẽt:ita vt curribus & equis priſtinis ex his qui dirigebantur accreſceret curruum numerus quadringentorum:erant enim primitus mille:& item equi duo milia,cum primitus fuiſſent viginti milia.Nutrieban tur autem,vt eſſent pulchri, pariter & curraces,& comparatione facta, nec decentiores alij, nec velociores inuenirentur. Exornabantur autem & aſcenſores eorum, primum decora iuuentutę florentes, habentesq; magnam proceritatem, ſatis alios excedentes:longamq; diffundentes in equorum ceſsione cęſariem, ex purpura Tyria veſte circumamicti,auriq; tincturam quotidie in ſuis comis adij cientes,vt eorum capita percuſſa ſole,auro radiante fulgerent.His circa eum amatis exiſtentibus,arcusq; ferentibus,rex vectus in curru,& alba veſte circumamictus,ſolitus erat exire ad quẽdam locum qui ab Hieroſolymis duobus ſchœnis abeſt,vocaturq; Itham,hortus aquarũ rigationibus gratus & locuples. Huc ergo cauſa delectationis rex egrediebatur,circa res omnes maxima prouidentia & ſtudio ſemper vtens,& vbiq; cultus ac decorus exiſtens:neq; viarum deſidiã habuit,ſed regias quę ad Hieroſolymam ducerent , lapide nigro ſtrauit:vt etiã ambulantibus non poſſent eſſe difficiles,vt oſtenderent diuitiarum & imperii dignitatem.Diuidens autem currus,& diſponens,vt ſingulis ciuitatibus certus eorum numerus eſſet,paucos quidem circa ſe retinuit:vrbes autẽ vbi diſperſi ſunt, ciuitates curruum nominauit. Argenti vero tantam multitudinem fecit rex in Hieroſolymis abundare,quanta erat & lapidum. Sed & lignis cedrinis quę primo non fuerant,ſicut arboribus mori,campos Iudeę ita compleuit.Iuſſit autem & negociatoribus commercia ex Ægypto deferẽtibus, vt venderent ei currum cum duobus equis,dragmis argenti ſexcentis,quos ipſe regibus Syrię,& trãs Euphratem habitantibus deſtinabat . Qui dum fuiſſet omnium regum glorioſiſſimus atq; religioſiſſimus,& prudentia & diuitiis excelleret omnes, qui ante eum Hebręorum tenuerant principatum,non in his vſq; ad terminum vitę ſuę permanſit:quando relinquens cuſtodiam ſolennitatum paternarum,nõ ſecundum ſimiles actus rerum,quas de Dauid prędiximus,conuerſatus eſt:ſed circa mulieres,& Venerem captus,& per intemperãtiam turpiter exardeſcens,non prouincialium

Argenti copia quanta lapidũ

cialium ſolummodo delectationem habuit fœminarum,ſed etiã multas ex alienigenis gentibus duxit vxores: Sidonias,Tyrias,Ammonitidas,& Idumęas: le gesq; præuaricatus eſt Moſaicas,quibus ille contradixit alienigenis mulieribus Hebręos non debere miſceri: & deos earum cœpit colere,vt mulieribus,earumq; amori placeret:cum legiſlator prædixiſſet,ne Hebræus alienigenæ regionis vxo 3.Regn.
res duceret:ne forte illarum ſolennitatibus mixtus,& deos illarum coleret, & à veneratione proprij dei pariter ſe abſtineret.Sed hæc quidem deſpexit Salomõ, irrationabili amori conſtrictus:& ducens vxores principum,inſigniumq; virorũ filias numero ſeptuaginta,& trecentas concubinas:ſuper has autem & filiam regis Ægyptiorum:repente ab his captus eſt, ita vt earum ſectaretur quoque culturas.Et ideo cogebatur fauoris ſui eis præbere & dilectionis indicia,vt more earum patriæ viueret:& quæ illis eſſent grata,compleret.Ætate ſiquidẽ proceden te,& ratione pariter propter tempus infirmante,cũ iam non poſſet ſtudia patria retinere,deum proprium abiecit:& deos vxorum iugiter honorabat:ſed etiã ante hæc peccauerat,& circa legum cuſtodiam iam deceptus fuerat,quando boũ æneorum ſimilitudines fecit,quos mari ſubiecit,& leonũ quos in ſuo ſolio regalí decoris cauſa diſpoſuit.Non enim hæc facere fas erat,dum optimum & familiare paternæ gloriæ & virtutis habuiſſet exemplum,quod ei propter dei pietatem fuerat relictum.Hoc ergo non imitatus,cum ſecundo eum deus per ſomnium patrẽ monuiſſet ſequi,in gloriam huius factus eſt expers.Venit ergo repente propheta miſſus à deo,dicens:Quod neque iniquitas eius lateret eum,neque diu in his eſſet lætaturus:interminatus ſimul,quia ei quidem nõ auferret imperium, quoniã Dauid patri eius fuerit promiſſum:moriente vero eo,citius eius filium hoc amittere,nõ tamen omnem ab eo populum receſſurum,ſed decem quidem tribus eius traderet ſeruo,duas autem nepoti Dauid, huius filio reſeruaret, propter illũ qui dilexit deum, & propter Hieroſolymorum vrbem,in qua templum habere decreuit.Hæc audiens Salomon, contremuit: & valde turbatus eſt, ex omnibus penè bonis in quibus erat,repente mutatus:non multo tempore trãſeunte, ex quo hęc ei prouenere,quæ dicta ſunt à propheta.Mox ſuſcitauit ſuper eum deus inimicũ Adad nomine,quarum inimicitiarum cauſa hæc fuit.Hic Adad puer erat, genere Idumęus,de ſemine regio natus.Qui dum Ioab princeps militiæ Dauid vaſtaſſet Idumæam,& omnes qui armis vti poterant,ſex menſibus peremiſſet,fugiens venit ad Pharaonem Ægyptiorum regem,qui eum magna largitate ſuſcipiens, dedit ei & domum,& prouinciam habitandam.Et cum creuiſſet,dilexit eum,ita vt ei vxoris ſuæ ſororem nomine Raphim daret vxorem: ex qua natus eſt ei filius,& inter filios eiuſdem Pharaonis regis enutritus. Audiens vero in Ægypto mortem Dauid pariter & Ioab,accedens ad Pharaonem rogauit,vt eum ad propria remeare permitteret. Cumq; requireret rex,cur hoc peteret,aut quid paſſus eum relinquere feſtinaret, cum ſæpius ei importune & nimis inſiſteret atque rogaret,tunc quidem dimiſſus non eſt:ſed tempore cum iam Salomon in malis erat propter præuaricationes prędictas,& dei pariter iram,dimiſſus Adad à Pharaone venit in Idumæam. Et cum eam non potuiſſet à Salomone recolligere, quia multis præſidijs ſeruabatur,nec eſſet facilis eius inuaſio,ſurgens inde venit in Syriam.Iunctus eſt autem illic cuidam, Raaz nomine, qui regem Sophenæ Adrazarum dominum ſuum fugerat,& prouinciam latrocinijs deuaſtauerat:eiq; copulatus amicitijs,cum haberet ille circa ſe latronum maximam multitudinem,aſcendens & tendens in Syriam,rex eius effectus eſt. Tunc quoque diſcurrens Iſraelitarum prouinciam affligebat: & adhuc viuente Salomone vaſtabat. Et hæc quidem Hebræis prouenerunt per Adad. Inter hæc autem Hieroboam filius Nabath,ſurrexit contra Salomonem,& quoſdam contribules ſuos,ſecundum prophetiam olim ſibimet dictam.Is cum puer eſſet à patre derelictus, & à matre erudiretur,videns Salomon robuſtum & nimis ſtrenuum, eum ſuper ædificium murorum conſtituit:quando munitionem propugnaculorum in Hieroſo-

lymis fecit. Qui ita in hoc opere laborauit, vt rex eum approbaret, eique principatum militię ſuper tribum Ioſeph conferret. illo ſiquidem tempore, cum Hieroboam veniret ab Hieroſolymis, occurrit ei propheta, de ciuitate Silo, nomine Achias. Quem dum ſalutaſſet, deflexit eum paululum ex itinere ad quēdam locum, vbi nullus alius intereſſet: diuidensq; ſuum pallium quo erat indutus, in duodecim partes, iuſſit, vt Hieroboam decem ex his ſumeret: prædicens, quia deus hæc vellet, vt ſciſſo principatu Salomonis, filio quidem eius propter promiſſionem Dauid, duas relinqueret tribus, & illi decem: quoniam Salomon in eo peccaſſet, & mulieribus earumq; dijs ſe improuide ſubdidiſſet. ſciens, inquit, cauſam pro qua deus ſuam dilectionem à Salomone ſubtraxit, eſto iuſtus, & eius cuſtodi præcepta, propoſitam habens palmam dei pietate & honore præcipuam: talis vtique futurus, qualem noſti fuiſſe Dauid. Elatus itaque Hieroboam prophetæ ſermonibus, cum eſſet natura iuuenis feruentiſſimus, & rerum grandium appetitor immenſus, non quieſcebat: ſed cum veniſſet ad exercitum, habens memoriam eorum, quæ ei dixerat Achias, repente viſus eſt populo ſuadere, vt à Salomone recederet, & regnum ei contraderet. Cognoſcens autem Salomon eius voluntatem & dolum, quærebat, vt eum comprehendens, velociter interimeret. Quod dum cognouiſſet Hieroboam, fugit ad Suſſachum regem Ægypti, vſque ad Salomonis obitum ibi moratus: & ne quid pateretur lucratus, & futuro ſeruandus imperio. Mortuus eſt itaque Salomon, valde longæuus: qui regnauit quidem annis octoginta, vixit autem quatuor & nonaginta: & ſepultus eſt in Hieroſolymis, cunctos felicitate & prudentia atque diuitijs excellens reges: præter illa in quibus circa ſenectutem deceptus mulierum ardore, præuaricatus eſt: de quibus, & de malis quæ propterea prouenerunt Hebræis, opportunius explicabo.

Obitus Salomonis

De Hieroboam rege Iſrael inſtituto & Roboam Salomonis filio rege Iuda Iſraelisq; peccato Caput VIII.

POſt mortem vero Salomonis, in regnum ſuccedente filio eius Roboā, ex muliere Ammonitide Naama nomine procreato, repente miſerunt in Ægyptum populi principes, vt reuocarent Hieroboam. Qui dum veniſſet ad eos in ciuitatem Sichimorum, etiam Roboam venit in eam. Placuerat enim, vt illic cōuenientes Iſraelitæ, eum conſtituerent regem. Adeuntes ergo eum principes populi, ſimul & Hieroboam, rogabam dicentes, vt aliquid de ſeruitio relaxaret: & melior eſſet patre, cuius iugo fuerant prægrauati, vt & ipſi deuotiores eſſent, & propter manſuetudinem potius quàm timorem ei ſeruire diligerent. Qui cum poſt tres dies reſponſurum ſe eorum petitionibus dixiſſet, mox quidem eos ſuſpectos fecit, cur non repente quæ petebantur annueret. nam rem bonam & humanam facilem eſſe iudicabant, & magis in iuuene: tamen & in eo quod cogitare ſe dixerat, & non repente negauerat, ſpem aliquam faciebat. Qui conuocatis paternis amicis, tractabat cum eis, quale deberet populo præbere reſponſum. Illi vero quæ deuoti facerent, naturam vtique vulgi ſcientes, monebant, vt manſuete loqueretur ad populum, & communis quàm regius exigeret faſtus: vt ita fauorem omnium ſibimet obligaret, cum naturaliter diligant ſubiecti manſuetudinem regum, atq; communionem. Tunc ille vtile conſilium forſitan deo volente deſpiciens, vocatis aduleſcentulis ſecum enutritis, eisq; pandens cōſilium ſeniorum, quid oporteret fieri requiſiuit. Illi vero cū neque iuuentus, neque deus meliora eos tractare permitteret, monuerunt, vt aſperius loqueretur ad populū, & inferiorem ſuum digitum lumbis paternis diceret vaſtiorā: & ſeueritatem quā fuerant in illo comperti, in ſe multo potiorem agnoſcerēt. In his delectatus rex, & credens dignitati regiæ conuenire reſponſum, dum die tertia plebs auditura veniſſet, & omnis populus videretur ſuſpenſus eſſe, vt verba regis audiret, credens aliquid clementius eſſe, relinquens ille conſilium ſeniorum, reſpondit aduleſcentium. Hæc autē dei voluntate gerebantur, vt quę prędixerat Achias, perducerentur

ducerentur ad terminum. Tunc ergo cuncti eius sermonibus, velut opere iam percussi, & dolentes quasi iam experimento ipsarum rerum quæ dicebantur, afficerentur, indignitati sunt: & omnes pariter voce magna clamauerunt, nihil sibi post hunc diem esse commune ad genus Dauid, vel qui erant ex eo progeniti: sed solum templum ei cedere, quod pater eius ędificasset: eumq; interminati sunt se relicturos: & sic amare iracundiam seruauerunt, vt dum misisset rex Roboam quendam nomine Aduram, super tributa constitutum, qui eos aliquo modo mitigaret, & post sermones qui petulanter ab ætate iuuenili prolati fuerant, ad cor̃ cordiam reuocaret: passi non sint: sed eum lapidantes interemerint. Quod dum vidisset Roboam, credens se quoque lapidandum, metuens ne & ipse tale aliquid sustineret, ascendens in currum, fugiensq; venit mox in Hierosolymam. Et tribus quidē Iuda, simul & Beniamin eum constituere regem: reliqua vero plebs ab illa die recedens à filijs Dauid, omnium regem Hieroboam constituit. Roboam vero Salomonis filius conuentu facto duarum tribuum, in quibus regnabat, sumens ex eis electos milites centum octoginta milia virorum, contra Hieroboam & contra populum dimicare cogitabat, quatenus eorum subderet sibi bello seruitium. Prohibitusq; est à deo per prophetam Semeiam, vt bellum non inferret: eisq; dicebat non esse iustum, vt aduersus contribules dimicarent, cum ab eo dei voluntate populus recessisset. Quo facto, nequaquam egressus est ad prælium. Diuiso itaque regno, prius narrabo, quæcunque Hieroboam Israelitarum rex egit. Deinde, quæ à Roboam duarum tribuum rege gesta sunt, explanabo. Sic enim totius ordo historiæ seruabitur. Igitur Hieroboam constitutis in Sichimorum ciuitate regalibus, ibidem morabatur: quod etiam in Phanuel ciuitate fecit. Non multo post dum scenopegiæ festiuitas immineret, cogitans Hieroboam quia si permitteret populum, vt dominum deum pergens in Hierusalem adoraret, festiuitatem illic solenniter agens pœnitentia duceretur, & propter templum & propter dei religionem: forsitan & metuens ne eum quidem relinqueret, ad regem vero pristinum remearet, & ob hoc mortis periculum sibimet immineret, opus hoc malignum sua cogitatione molitus est. Fecit duas vitulas aureas, & totidem templa construxit: vnum quidem in ciuitate Bethel, aliud vero circa Dan, quæ ad fontes Iordanis minoris videtur existere, posuitq; has vitulas in templis quæ prædiximus ciuitatum: & rex vocans decē tribus quibus ipse regnabat, his verbis concionem fecit ad populum: Viri contribules, nosse vos volo, quod omnis locus habeat deum, & non ostenditur locus in quo proprie præsens est, sed vbique semper exaudit, & cultores suos intendit. Vnde mihi non videtur necessitatem vos pati ad Hierosolymam properandi, ad hostium vtique ciuitatem: & vt adoretis deum, longo itinere fatigari. Homo enim illud ædificauit templum, & ego feci duas vitulas aureas deo æquiuocas, quarum vnam quidem in Bethel ciuitate dedicaui, aliam vero in Dan vrbe constitui: quatenus quicunque vestrum eis vrbibus sunt vicini, adorent in eis deum. Constituamq; ex vobis ipsis sacerdotes earum, atque leuitas, vt tribu Leui nequaquam neque Aaron filijs indigeatis: sed qui voluerit vester esse sacerdos, offerat vitulum deo & arietē vnum, quod & primum pontificem Aaron fecisse dicunt. Quod cum dixisset, seduxit populum, vt à patria religione recedens, præuaricaretur leges. Hoc itaque Hebræis malorum fuit initium: & qui cuncta deuicerant prælijs, in alienigenarum sunt ditione subiecti. Sed hæc quidem opportune narrabimus. Igitur dū instaret septimo mense festiuitas, volens & ipse eam in Bethel ita agere, sicuti duæ tribus in Hierosolymis celebrabant, ante vitulam quidem ædificauit altare, & ipse ppntifex factus cum sacerdotibus ad altare conscendit. Cumq; esset hostias & holocausta coram omnibus populis oblaturus, venit ad eum ex Hierosolymis prohepta, nomine Iadon, missus à deo. Qui stans in media multitudine, audiente etiam rege, faciens ad altare sermones: deus, inquit, futurum quēdam esse prę dixit ex genere Dauid, nomine Iosiam, qui temporis illius supra te falsos peri-

De peccato Hieroboam quo recessit a deo faciens aureas uitulas

Verba Hieroboam abducentis populum in idololatriam

3. Reg. 13 Iadon prophęta increpat Hieroboam

mat ſacerdotes: ſed & oſſa etiam horum populum ſeducentium & erroneorum & impiorum ſupra te nunc ſimul exurat. Vt tamen credant iſti hoc ita futurum, ſignum eis prædico nunc fiendum: ſubito enim rumpetur hoc altare, & omnis pinguedo ſacrificiorum ſuper illud poſita, fundetur in terram. Hæc dicente propheta, indignatus Hieroboam, manum extendit, præcipiens eum continuo comprehendi, Cuius manus mox eſt arefacta, nec valuit eam ad ſe denuo reuocare, ſed habuit eam marcidam & ſolutam. Ruptumq; eſt repente ſacrarium: & ſicut propheta prædixerat, cuncta diffuſa ſunt. Cumq; videret rex veracem hominem, & præſciẽtiam diuinam habere cognoſceret, rogauit, vt ſupplicaret deo, quatenus eius dextera curaretur. Quo rogãte deum, & manum ſibi naturaliter reſtitutam gaudebat, prophetamq; rogabat obnixe, vt eius conuiuijs intereſſet. Iadon vero dixit, non ſe pati, vt ingrederetur ad eum, nec panem aut aquã in ea ciuitate guſtaret: hoc ſibi præceptum à deo dicens, vt etiam alio quàm vnde venerat itinere rediret. Huius igitur abſtinentiã rex miratus, erat in timore poſitus: & permutationem rerũ ex his quæ dicta fuerant, non proſperã ſibimet imminere credebat.

Quomodo Iadon quod pſeudoprophetæ auſcultauerat, à leone necatus eſt: & ſepultus à propheta maligno qui Hieroboam omnem dei timorem exemit. Caput IX.

3. Reg. 13 De falſo propheta & maligno ſeducente Iadon.

ERat autem quidã in ciuitate ſenior, malignus homo, falſusq; propheta, quẽ Hieroboam magnis ſtudijs honorabat: cum eo dicente quæ illi grata foret, crebro deciperetur. Iſte itaque tunc erat in lectulo propter ſenectutis infirmitatem. Filijs autem indicantibus ei prophetam, qui de Hieroſolymis venerat, & de ſignis effectis, & quomodo arefacta manus Hieroboam dextera, illo orante fuerat reſtituta, metuens ne peregrinus melior eſſet apud regẽ & potiori honore frueretur, præcepit filijs, vt ei repente ſtratum ad iter aſinum præpararent. Quibus præceptum feſtinanter implentibus, aſcendens proſecutus eſt prophetam: & inueniens eum ſub alta & vmbroſa ilicis arbore quieſcentem, ſalutauit primum, deinde obiurgauit, cur apud eum non intraſſet, & eius eſſet hoſpitalitate participatus. Quo dicente, ſe à deo prohibitum, vt apud quẽquam in illa ciuitate guſtaret: non, inquit, prohibuit diuinitas, vt meam menſulam deuitares. Nam & ego propheta ſum, & in ea tecum religione communis: & adſum nunc miſſus à deo, quatenus te comeſurũ ad me deducam. Ille vero credens mentienti, reuerſus eſt. Quibus adhuc prandentibus, & pariter epulantibus, deus apparuit Iadon: eiusq; mãdata præuaricantem dixit ſupplicia ſuſtinere, & qualitatem pœnæ continuo declarauit: leonem ei occurſurum in itinere, quo dilaceraretur: & quod ſepultura patria priuaretur, edixit. Hæc autem facta reor voluntate diuina, vt Hieroboã nequaquàm verba Iadon metueret, quaſi fallacis & ita defuncti. Remeante ſiquidem Iadon rurſus in Hieroſolymam, occurrit ei leo, & deijciẽs eum de aſino peremit & quidẽ in nullo nocuit, ſed cum eo ſedẽs, & illũ & corpus prophetę magna tuitione ſeruauit: donec aliqui iter agentiũ videntes hoc, venientes in ciuitatẽ falſo propheta denunciarent. Qui miſsis filijs, eius corpus deuexit in ciuitatẽ, & ſplendida pompa eius celebrauit exequias, præcipiens filijs ſuis, vt ipſum mortuum cum eo ſepelirent, dicens: quod omnia quidem vera eſſent, quæcunque ille propheta aſſet aduerſus ipſam vrbem & altare, & ſacerdotes, necnon & contra falſos prophetas: & quia ipſe non pateretur iniuriam poſt propriam mortem, ſi cum eo ſepultus eſſet, oſſibus eius copulatus, qui propter ſocietatem oſſium prophetæ non poſſet agnoſci. Sepeliens ergo prophetam, & filijs iſta præcipiens, cum eſſet malignus & impius, acceſsit ad Hieroboam, eiq; dixit: Quare turbatus es verbis fatui viri? Cumq; illi rex de ſacrario & manu ſua narraret, ſanctum vere & prophetam egregium eum vocans, cœpit deſtruere eius opinionem: & veriſimilibus vtens, rerum geſtarum creditam conabatur imminuere veritatem. Nitebatur enim ei ſuadere, quia pro labore portandi multa ſacrificia, eius manus obſtupuiſſet: & deinde cum requieuiſſet, ad naturam propriam denuo remeaſſet.

meaſſet. Altare autem cum prius fuiſſet vacuum, ſuſceptis multis hoſtijs & ingẽtibus, propter onus impoſitorũ fuiſſe diſruptum, & cecidiſſe dicebat: ſignificauitq; ſimul ita mortem eius: & quia ſignat hæc prædixerat, eo fuiſſet à leone diſceptus: & nihil eſſe quod propheta locutus eſſet. Hæc ergo dicens, regi ſatisfaciebat: eiusq; mẽtem penitus auertit à deo, & à ſanctis operibus, & ad actus impios euocauit. Qui rex tantam deinceps contumeliam diuinitati fecit, & ita contra leges atrociter inſiluit, vt nihil aliud quotidie quæreret, quàm vt aliquid noui ſuper ea quæ iam perpetrauerat ſcelera, cumularet. Igitur de Hieroboam in prẽſenti hæc dixiſſe ſufficiat.

De regno Roboam tranſgreſsione & pœna. Caput X.

FIlius autem Salomonis Roboam, qui ſicut prædiximus, ſuper duas regnauit tribus, ædificauit munitiſsimas ciuitates & magnas Bethlehem, & Itham, & Thecos, & Bethſura, & Socho, & Odollam, & Hippam, & Mariſſam, & Zipham, & Aduram, & Lachis, & Zethuram, & Helum, & Hebron. Has quidẽ in ſorte Iuda primas ædificauit. Fecit & alias præcipuas in ſorte Beniamin, muriſq; circundans, cuſtodes inſtituit vniuerſis, & principes multumq; frumentum, & vinum, & oleum: & alia quæ ſingulis ciuitatibus pro cibarijs eſſent neceſſaria largiſsima vbertate recõdidit: inſuper etiam & ſcuta, & iacula nimis innumera. Conuenerunt autem ex omnibus Iſraelitis ſacerdotes ad eum in Hieroſolymã, pariter & Leuitæ, & quicunque alij de populo erant boni vel iuſti, relinquentes proprias ciuitates, vt culturam dei in Hieroſolymis exhiberent. Non enim libẽter habebant, dum compellerentur vitulas adorare, quas fecit Hieroboam: & auxerunt imperium Roboam per tres annos. Qui dum cognatam quandam duxiſſet vxorem, & tres ex ea filios ſuſcepiſſet, poſt eam quoque duxit nomine Maachan, natam de Thamar filia Abſalom, quæ & ipſa videbatur eſſe eius cognata de qua natus eſt ei filius maſculus, quẽ Abiam appellauit: habuitq; filios ex alijs coniugibus, ſed ſuper omnes potius diligebat Maacham. Habuit autem lege ſibi coniunctas vxores decem & octo, concubinas vero triginta. Et filij quidem ei nati ſunt decem & octo, filiæ vero ſexaginta. Succeſſorem autem ſui regni conſtituit. Abiam ex Maacha procreatum, cui & theſauros & munitiſſimas tradidit ciuitates. Reor enim quia ſæpius cauſa malorũ & iniquitatis exiſtat hominibus magnitudo rerum, earumq; ad peiora cõuerſio. Videns autem Roboam regnum ſuum his crementis augeri, ad impias & iniuſtas conuerſus eſt actiones: & ſpreuit dei religionem, ita vt populus eius imitaretur iniquitatẽ. Cum moribus nanque principum corrumpitur conuerſatio ſubiectorum: & cum viderint illorũ luxurias, ſuæ caſtitatis merita reſpuentes, quaſi virtutem eorum imitari nituntur illecebras. Non enim opera principum approbare videntur, niſi etiam ſimiliter hæc agantur. Hoc igitur accidebat ſubiectis Roboam. Nam cum ille ageret impie & inique, ſtudebant & illi nõ eſſe iuſti, ne rex videretur offendi. Quapropter vindicem ſuper Hebræos miſit deus regem Ægyptiorum nomine Suſſachum: de quo narrans Herodotus, actus eius poſtremo adiunxit. Is enim Suſſachus quinto anno regni Roboam cum multorum milium exercitu caſtrametatus eſt cõtra Hieruſalem: Sequebantur enim illum currus mille & ducenti, equitũ vero ſexaginta milia, & quadraginta milia peditum, quorum plurimos habebat Libyes & Æthiopes. Inuadens itaque Hebræorum regionem, munitiſſimas Roboam ciuitates ſine dimicatione detinuit, & nouiſſimum armatus ad Hieroſolymã venit, vbi Roboam & eius exercitus propter militiam Suſſachi tenebatur incluſus: de umq; rogabant, vt eis victoriam ſalutemq; conferret. Quos tamen non exaudiuit deus, nec eis pugnaturis victorię ſpem promiſit. Propheta enim Semeias ait, deum eſſe interminatum eos ſe relicturũ, ſicut ipſi eius videbantur deſeruiſſe culturam: Hæc audientes animo ſunt ſoluti: & dum nullam viderent in ſe ſalutem cõfitebantur omnes quod eos deus iuſte deſpexerit, cum ipſi circa eum impie eruderiterq; geſſiſſent, & eius legitima confudiſſent. Quos videns deus ita deiectos,

2. Paral. 11. 12

Vrbes a Roboã edificatæ

3. Regu 14.

& ad pœnitentiam fuiſſe deductos,nõ ſe perditurum eos prophetæ dixit, ſed Ægyptijs tantum fore ſubdendos,vt agnoſcerent vtrum hominibus ſeruire eſſet infatigabilius an certe deo. Capiens ergo Suſſachus nõ lege bellica ciuitatem, ſed pactis præcedentibus Roboam eum ſuſcipiente propter timorem,ingreſſus fœdera non ſeruauit,ſed & templum expoliauit, & theſauros dominicos & regios exhauſit,auri & argenti multa milia,& innumerabilia ſecum deuehens ornamenta,& nihil omnino illic derelinquens. Abſtulit autem & aureas lanceas,& ſcuta quæ rex fecerat Salomon:ſed neq; pharetras aureas dimiſit, quas Dauid ſumptas à rege Sophenæ deo dicauerat. Quod cum idem Suſſach feciſſet,ad propria remeauit. Meminit autem huius prælij & Herodotus Halicarnaſeus,qui ſolummodo circa regis nomen errauit. Sed quia & gentes alias multas inuaſit, & Palæſtinam Syriam ſubiugauit, capiens ſine prælio cunctos in ea regione degẽtes vnde palàm eſt,quia noſtram gentem ſubditam Ægyptijs indicare vult. Ait enim quomodo & ſtatuas eorum,qui ſine prælio ſe tradiderunt, reliquerit:& mulierum genitalia in eis cælauerit. Roboam etenim rex noſter ei tradidit ſine prælio ciuitatem. Dixit autem & Æthiopas ab Ægyptijs didiciſſe genitalium circunciſionem. Phœnices autem & Syri in Paleſtina fatentur hoc ſe ab Ægyptijs didiciſſe:& palàm eſt,quomodo nulli alij circuncidebantur Syrorum in Palæſtina habitantium præter noſtros. Sed de his ſentiat quiſque vt voluerit. Igitur diſcedente Suſſacho, Roboam rex pro aureis lanceis & clypeis ærea eiuſdem numeri fecit:& cuſtodibus regalibus ſeruanda tradidit:& qui cum ſplendido principatu & claritate rerum debuerat imperare,ſub multo ſilentio & timore regnauit:fuit autem Hieroboam regi cũctis temporibus inimicus. Mortuus eſt autem cum vixiſſet annis quinquaginta & ſeptem, in quibus regnauit annis decem & ſeptem,vir ſuperbus & fatuus:& qui nolens paternis amicis credere, perdiderat principatum:ſepultus eſt autem in Hieroſolymis in tumulis regum. Roboam itaque ſucceſsit in regnum filius eius Abias:cum Hieroboam octauum & decimum annum iam haberet in regno. Et hæc quidem huiuſmodi ſine ſunt conſumpta.

Templum ſpoliatur

Herodotus

De circunciſione uariarum gentium

De morte filij Hieroboam & quomodo victus ab Abia rege Iuda.

Caput XI.

3.Reg.14. COnſequens eſt nunc,vt de Hieroboam dicamus,quemadmodum & ipſe fuerit conuerſatus. Is enim nõ quieuit iniquitates facere corã deo: ſed quotidie in excelſis montibus erigebat aras,& ſacerdotes de populo faciebat. Cõtra quas impietates,ſupplicia non poſt longũ tempus in eius caput & totius generationis ipſius erat relatura diuinitas. Illa ſiquidẽ tempeſtate,cũ filius eius nomine Abimen ægrotaret,dixit vxori ſuę vt mutata veſte priuatũ ſchema ſuſcipiẽs, iret ad Achiam prophetam,aſſerẽs eum virum eſſe mirabilem,& futura prædicere, qui etiam de regno ei ſignificaſſet:& ab eo quaſi peregrina requireret,ſi puer languorem poſſet euadere. Quæ mutataveſte,ſicut maritus ei præcepit,venit in ciuitatẽ Silo,vbi morabatur Achias. Cumq; foret domum illius ingreſſura,cum eſſet iam prophetæ viſus ſenectute grauatus,apparuit ei deus,vtrunq; denuncians,& quia Hieroboam regis veniſſet ad eum vxor,& quid deberet pro quibus aderat reſpõdere. Quia in eius domũ veniẽte,veluti priuata ſimul & peregrina,ille clamauit Ingredere vxor Hieroboam,quid te cælas? Deũ latere nõ potes,qui mihi & tevẽturam eſſe denunciauit, & imperauit quæ tibi dicã. Reuertẽs igitur ad maritũ, dic ei hæc præcepiſſe deum: Quoniam te magnum ex paruulo,& nihil exiſtente conſtitui regem:& ſcindens regnum à genere Dauid, tibi cõtradidi: tuq; horum non recordatus,meamq; religionem deſerẽs,fuſilesq; deos efficiens, illos potius honoraſti:deijciam te denuo,& omne tuum genus exterminabo,& canum voracitati volatiliumq; dabo:& quidem à me ſuſcitabitur rex totius populi,qui de genere Hieroboam nullum penitus remanere permittet. Participabitur autem iſto ſupplico etiã populus,& copioſa hac terra priuabitur, & trãs Euphratẽ vlterius diſpergitur:quoniã cuncti regis impietates ſecuti,deos ab eo factos adoranerũt

& meam

& meam religionem venerabilem reliquerunt. Tu vero mulier hæc marito festi
na renunciare: filium vero tuum inuenies esse defunctum. Te nanque ingredien
te ciuitatem, spiritum mox amittet, sepelieturq; planctu populi communiter ho
noratus. Hic nanq; solus ex genere Hieroboam bonus fuisse perhibetur. Hæc
nanq; propheta perhibente exiliens turbata mulier de morte filij & lamentans
per viam, festinabat iter lugens & ingemiscens, filium vtiq; quem in spe dereli
querat, viuum vlterius non visura, quem cotinno mortuum esse crediderat. Que
dum venisset in ciuitatem, filium quidem sicut propheta dixit, inuenit extinctu,
regi vero cuncta narrauit. Hieroboam itaque nihil horum cogitans, multo exer
citu congregato contra Abiam filium Roboam, qui in duabus tribubus patri suc
cesserat castrametatus est: despiciebat enim illum propter ætatem. Qui cum Hie
roboam inuasionem audisset, obstupefactus est: veruntamen vltra prudentiam
iuuentutis spe bellandi roboratus, electo ex tribubus duabus exercitu, occurrit
Hieroboam ad quendam locum qui vocatur mons Amorræorum, & castra cir
cunfigens, bello necessaria præparabat. Erat enim eius exercitus sexaginta mi
lia virorum. Hieroboam vero manus duplex erat. Cumq; exercitus ex vtroque
ad opus bellicum, & certamina committenda esset iam in acie cõstitutus, instãs
in loco excelsiore rex Abias manu silentium imperauit, & Hieroboam petijt vt
cum quiete prius audiret, factoque silentio cœpit hæc dicere: Nec vos equidem
ignoratis, quod deus principatum Dauid & eius soboli in tempore vniuerso con
cesserit: miror autem quomodo recedentes à meo patre, seruo Hieroboam inde
center adhæseritis, & cum eo nunc pugnaturi contra eos, qui à deo regnare decre
ti sunt, aduenistis, vt eorum regnum his prælijs auferatis. Hactenus itaque re
gnum Hieroboam iniuste detinuit, quod non reor maiori eum tempore possessu
rum; quia deo pœnas etiam de præterito nunc soluens, ab iniquitatibus & insu
rijs cessabit, quas ei hactenus inferre præsumpsit: sed & vos talia perpetrare coe
git: qui nullam à meo patre passi cõtumeliam, sed tantum quia non in cœtu quæ
vobis placerent locutus est malignis hominibus credens, illum quidem vt puta
tis ira faciente reliquistis: quod autem verius est, à deo vos & eius legibus abstra
xistis, cum potius ignoscendum fuerat non verbis solummodo durioribus, viri iu
uenculi & contentionis ignari: sed etiam si ab aliquam difficultatem operis per
iuuentutem fuisset inexperientiamq; perductus, propter Salomonem patrem il
liusq; beneficia vobis sæpe collata: quia venia danda est vtique peccatis filiorũ,
pro beneficijs & affectu parentum. Vos autem nihil eorum cogitastis, neq; tunc
neque modo, sed venitis super nos tantus exercitus. Vel in quo de victoria con
fiditis? An in vitulis aureis & aris in montibus constitutis, quę vestræ sunt im
pietatis & non religionis indicia? An certe spem vobis multitudo præbuit: quę
castra nostra transcendit? Sed nulla virtus illic est, vbi licet cum multis mili
bus vn9 pugnat iniuste? solummodo enim iustitia & pietate diuina spes victorię
cõsistit immota, quæ scilicet apud nos est, seruantes à principio leges, & propriũ
deũ venerantes: quem non manus de putrescibili sylua fecerunt, nec excogitatio
mali regis populi seductione construxit, sed cuius est opus principium finisq; cũ
ctorum. Vnde suadeo nunc vobis, vt pœnitentiam præteritorum habeatis, &
meliora cogitantes dimicare cessetis, paternasq; leges recolatis, & quicquid ad
magnitudinem vos tantæ felicitatis euexit. Hæc equidem Abias est locutus ad
populum. Adhuc aũt eo loquente, quosdam militum Hieroboam latenter immi
sit, vt Abiam ex aliquibus partibus circundaret: quas exercitus non videret. Qui
cum inter hostes apparuissent, exercitus quidem conturbatus expauit. Abias au
tem confortabat eos, vtq; in domino spem haberent, poscebat. Tunc illi pariter
inuocantes dei solatium, sacerdotalibus tubis cum clamore hostes aggressi sunt.
Et illorum quidem audaciam ac iuuentutem dissoluit deus exercitum aũt Abiæ
fecit excelsiorem. Nam quanta in nullo bello refertur cædes fuisse commissa.
neque Græcorum, neque Barbarorum: tantos interimentes de exercitu Hiero-

boam,mirabilem & famoſiſſimam perceperunt deo conferente victoriam. quin quaginta enim milia hoſtium bello proſtrata ſunt,eorumq; munitiſſimas ciuitates diripuerũt:inſuper Bethel eiusq; regionem forti dimicatione tenuerũt. Hieroboam itaque hac perditione fatigatus,nequaquá vires habuit, quantocunque tempore poſt hæc Abias vixit. Qui tamen poſt hanc victoriam paruo tempore ſuperuiuẽs,obijt cum regnaſſet annis tribus. Et ſepultus eſt in Hieroſolymis,in paternis monumentis. Reliquit autem filios quidem duos & viginti,filias autem decem & ſex,quos omnes de vxoribus viginti quatuor procreauit. Huic ſucceſſit in regno filius eius Aſa,cuius iuuenculi mater fuit nomine Maacha: Quo regnante omnis prouincia Iſraelitarũ pace potita eſt annis decem. Hoc ergo modo Abiæ filij Roboam nobis geſta ſunt tradita. Mortuus eſt ergo Hieroboam, rex decem tribuum,cum vigintiduos annos tenuiſſet imperium : ſucceſſitq; ei filius Nadab,ſecundo iam anno imperij regis Aſa tranſacto: Regnauitq; Hieroboam filius annis duobus,patris impietati malitiæq; concordans. In his aũt duobus annis caſtrametatus eſt contra Gabathon ciuitatem Palæſtinorũ. Cumq; eam foret obſeſſione captur9,dolum paſſus à quodam amico nomine Baaſa Meheli filio,mortuus eſt. Qui poſt eius obitum potitus imperio,omne genus Hieroboam interemit: & euenit,vt ſecundum prophetiam dei,alij quidem cognatorũ Hieroboam in ciuitate mortui lacerarentur à canib. atque conſumerentur, alij vero in agris à volatilibus deuorarentur. Et domus quidem Hieroboam pro eius impietate atque iniquitate hac vice dignam pertulit vltionem.

Abia mortuo ſuccedit Aſa

De victorijs Aſa & Baaſa regum Iuda & Iſrael. Cap. XII

REx autem Hieroſolymorum Aſa,dum moribus eſſet egregius,& ſemper ad diuina reſpiceret: nihilq; gereret neque cogitaret,quod non eſſet pietati cõueniens,aut ad legum cuſtodiam pertineret,ſuum compoſuit regnum,abſcindẽs cunctam ab eo nequitiam,& ab omni macula emundans. Habuit autem exercitum electorum virorum,arma ferentium, ſcuta & lanceas, de tribu quidem Iuda trecenta milia: de Beniamin autem ſcuta arcusq; portantium,ducenta quinquaginta milia. Cumque iam decem regnaſſet annis,caſtra cõtra eum mouit cũ magno nimis exercitu Zareas rex Æthiopiæ,ducens pedeſtrium quidem nonaginta milia,equeſtrium vero decem milia,& currus trecentos. Qui dum vſq; ad ciuitatem Mariſſam quę eſt in tribu Iuda,cum exercitu ſuo veniſſet, occurrit ei Aſa: & caſtris contra eum poſitis in quadam conualle nomine Sebatatha, non procul à ciuitate,cum vidiſſet Æthiopũ multitudinem,poſcebat à deo cum clamore magno victoriam,& vt tam multa milia hoſtium ipſe perimeret. Neque enim & in alio confidendũ eſſe dicebat,quàm in eo qui poſſet etiam paucos multorũ potiores oſtendere,& facere infirmos fortiſſimis pręualere. Hæc oráte Aſa, ſignum victoriæ deus oſtendit: & cum gaudio diuinæq; virtutis auxilio bello cõgreſſus,multos Æthiopum perculit,& conuerſos in fugam perſecutus eſt vſque ad Geraritidem regionem. Relinquentes autem hoſtiũ occiſionem ad direptionem ciuitatis Gerareth quam ceperant,eorumq; ad caſtra protinus acceſſerunt, ita vt tollerent multum aurum,multumq; nimis argentum,prædamq; deuehẽrẽt valde mirabilem & camelos & ſubiugalia,& pecudum greges innumeros. Aſa autem & eius exercitus ſumpta huiuſmodi à deo victoria atque pręda, in Hieroſolymam remeauit. Quibus venientibus occurrit invia Azarias nomine prophe ta,& pręcipiens,vt paululum à greſſu itineris ſuſtinerent, cœpit ad eos dicere, quod illa victoria fuiſſet eis à deo cõceſſa,eo quod iuſtos ſe ſanctosq; ſeruaſſent, & omnia dei voluntate feciſſent. Quos in eius mandatis permanentes dixit ſemper hoſtibus prævalere,& habituros diuina virtute felicitatem & proſperitatem, relinquentes autem religionem,in contraria deuenire: futurumq; tempus,in quo nullus inueniretur verax propheta in eo populo,neque ſacerdos qui iuſte aliquid reſponderet: ob quam rem ita & ciuitates ſubuertendas,& gentem in omni terra diſſeminandam,& vitam miſerabilem & inopem habituros. Suaſit quoq; eis vt

Victoria Aſa de Aethiopibus

2. Paral. 15

Prophetia Azariæ

dum

dum hoc haberent, bene agerent, & nequaquam à diuina deuotione recederent. Hæc audiés rex & populus, gauisi sunt: multumq; studium & omnes in cõmune, & singuli circa iustitiam exhibebant: misitq; rex in omnem prouinciam præci- 3. Regũ 5
piens, vt legitima diligenter vbique seruarentur. Sic igitur Asa regis duarum tri buum actio gerebatur. Reuertar autem ad regem Baasan, qui Israelitico populo præsidebat, occideratq; Nadab filium Hieroboam, & eius tenuerat principatũ. Is enim in Thersa ciuitate degens, & habitaculum ibi constituens, regnauit qui dem annis vigintiquatuor: sed fuit malignus & impius vltra Hieroboam & filiũ eius, & populum multis malis afflixit, & deo fecit iniuriam. Qui mittens ad eum Gimon prophetam, prędixit & se & omne genus eius exterminaturum, & eisdem malis quibus domum Hieroboam percussérat perditurum: quia rex ab eo constitutus, beneficium non repensauit, vt iuste & pie populo præsideret: quę primitus ipsis prodessent, deinceps deo gratissima forent: sed magis imitatus est pessimum Hieroboam: cuius dum perisset anima, viueret tamen eius in isto malignitas: di cebatq; supplicium malorum illius hunc habiturum, qui ei similis extitisse videbatur Baasa autem quãuis per prophetam audisset futuram sibi suoq; generi pro commissis sceleribus vltionem, tamen de reliquo non quieuit, neque respexit, quia male agendo deperiret inglorius, & pœnitendo pro malis præteritis à deo veniam mereretur: sed tanquam illi quibus pręmium proponitur laborare nõ ces sant, donec ad proposita dona perueniant: sic & Baasa propheta prædicente si bi futura, tanquam si ad magna dona concurreret, in perniciem sui generis, & totius domus interitum, peior fieri quotidie non cessabat. Namque velut athle ta nequitiæ, in his agebatur malis. Nouissime vero exercitu sumpto, obsidebat Ramath non ignobilem ciuitatem, quę quadraginta stadijs ab Hierosolymis ab erat: eamq; capiens, cogitauit vt in ea exercitum derelinqueret: quatenus exinde procedens, terram Asa regis inuaderet. Metuens etiam Asa conamen hostis, co gitans quia possit exercitus qui Ramatha ceperat, eius violare prouinciam, mi sit ad regem Damascenorum legatos, simul & aurum & argentum, petens ab eo solatium, & commemorans quia amicitiam antiquitus habuissent. Ille vero & pecuniarum opulentiam grate suscepit, & solatia prębuit, soluẽs amicitiam quã habuerat cum Baasa: misitq; ad ciuitates quę Baasa videbantur imperio subiace re, vt eas affligerent. Qui alias quidem incẽderunt, alias depopulati sunt, id est, Elon & Dan & Iabellan: & alias multas. Hæc audiens rex Israelitarum, ędifi care quidem Ramathan atque munire cessauit. Enimuero cum studio festinauit, vt proprijs ferret auxilium. Igitur Asa ex apparatu ædificiorum quæ Baasa con gregauerat, construxit in eo loco duas fortissimas ciuitates, quarum altera Ga baa, altera vero Maspha vocabatur. Et post hæc non habuit iã Baasa temp⁹ pu gnandi aduersus Asa. Peremptus est enim à Creone, & sepultus est quidem in ci uitate Thersa: cui successit filius Helan. Hic autẽ cum regnasset duob⁹ annis de functus est, quem occidit Zamarias, equorum ordinis dimidij princeps. Nam dũ epularetur apud dispensatorem suum nomine Osa, suasit quibusdam equitib⁹ vt subito discurrentes, eum armigeris & principibus desolatum reperientes, occide rent. Illi nanq; cuncti circa obsessionem Gabathenę ciuitatis in Palęstina posi tæ, occupati videbantur. Perimens itaque Helã regem princeps equorum zama rias, ipse regnauit, & omne Baasan genus secundum prophetiam Gimon interemit. Eodem nanque modo eius domus propter impietatem radicitus est euulsa, sicut genus Hieroboam perisse descripsimus. Exercitus autem qui Gabathon ob sidebat, audiens quod de rege contigerat, & quod zamarias occidisset eum & in uasisset imperium, & ipsi principem suum Amarin constituerunt regem. Qui à Gabathena vrbe mouens exercitum, venit in Thersa: & accedens ad ciuitatem, manu bellica eam cepit. Zamarias autem videns ciuitatem fuisse detentam, fu git ad locum aulæ regiæ secretiorem, & succẽdens eã semetipsum pariter cõcre-

Gimoñ pro⁹ pheta mittit⁹ tur ad Baasam

mauit,

mauit, cum regnasset diebus septem. Mox itaque Israelitarum diuisus est populus, & alij quidem Thaman regnare volebant, alij autem Amarin. Cumq; vicisset pars Amarin, interemptus est Thamã, & in toto exercitu regnauit Amarin. Trigesimo autem anno regis Asa, Amarin suscepit imperiũ, & tenuit annis duo decim. Quorum sex quidem annos in Thersa egit, reliquos autem in ciuitate quę Mareon appellatur, à Græcis vero Samaria. Hic autem appellauit eam Samareon à Samaro quodam, qui ei montem venundauerat, in quo ciuitatem constituerat. In nullo autem differebat priorum regum, nisi quod peior erat. Omnes enim quęrebant modum, quatenus suis impietatibus quotidie populum facerẽt à deo recedere: & propterea discerpsit eos, & nullum permisit ex eorum genere superesse. Et is ergo defunctus est in Samaria, successitq; ei filius suus Achab. Ex his enim cognoscitur, quantam prouidentiam humanarum rerum probatur habere diuinitas: & quomodo bonos quidem diligit, malos autem abhorret & à radice disperdit. Israelitarum denique reges, propter suam iniquitatem & iniustitiam, alter super alterum irruentes, multi paruo tempore perierunt, & eorum genus exterminatum est. Asa autem rex Hierosolymorũ, qui duabus tribubus præsidebat: & propter pietatem atque iustitiam, ad longam felicemq; perductus est senectutem: & cum regnasset quadragintavno annis, bona morte defunctus est. Quo moriẽte, successit ei filius suus Iosaphat, de Abiatha matre procreatꝰ. Hũc autem imitatorem proaui sui Dauid, pietate atque fortitudine cuncti ipsis operibus crediderunt. Sed de hoc rege non est modo referendi necessitas.

Samaria unde dicta

De Achab & Iezabel & de Heliæ gestis & Abdiæ. Cap. XIII

IGitur Achab Israelitarũ rex habitauit in Samaria, tenuitq; principatum annis viginti & mensibus duobus: nihil amplius innouans, quàm prisci fecerant reges, nisi quod mali magnitudine tenderet ad peiora: omnem eorum nequitiam, & quod ad diuinam pertineret iniuriã vinaciter imitatus, & præcipue Hieroboam imitatus iniquitatem. Is nanque vitulas ab illo constructas adorauit, & super hęc alia potiora molitus, duxit vxorem filiam Ithobaal regis Tyri & Sidonis, nomine Iezabel, per quam didicit eius adorare deos. Erat enim mulier nimis acerrima, simul & audax, quę ad tãtam venit luxuriam atque vesaniam, vt
3. Reg. 17 etiam templũ deo Tyri quem Baal appellabant, ędificaret, & plantaret omniũ arborum lucos. Constituit autem & sacerdotes falsosq; prophetas, huic deo mini straturos. Sed & ipse rex multos huiusmodi circa se fouebat, stultitia atq; nequitia omnes priores suos excellens. Quidã igitur propheta summi dei de ciuitate Thesbõ Galaaditidis regionis, veniẽs ad Achab, dixit ei: Quia prædiceret deꝰ, neq; imbrem, neque rorem illis annis in ea prouincia se missurum, nisi ipse rursus apparuisset. Et in his dictis cum iurasset, accessit ad partes australes, & habitauit circa torrentem quendam, vnde poculi habebat auxilium: nam corui cibũ ei quotidie deferebant. Cumq; fluuius siccitate nimia defecisset, in ciuitatem Sareptam non procul à Sidone Tyroq; deuenit, quę ciuitas in harũ medio constituta est. Deus enim præceperat illic cuidam mulieri viduę, vt cibum ei præberet. Et cum non procul esset à porta, vidit mulierem viduam sibimet colligentem ligna. Cui cũ deus significasset, hanc esse quæ cibum ministratura esset, accedens salutauit eam, & ad bibendum aquã sibi tribui postulauit. Quę cum præcederet, denuo vocans eam, etiam panem sibi poscit afferri. Illa cum iurasset nihil se intus habere, nisi modicũ farinæ & paululum olei: & propterea perrexisse ad colligenda ligna, vt cõsparsa farina sibi quoq; suoq; filio panes faceret: cum aliud nihil superesset, nisi vt fame morerentur, ait propheta: Confidens perge, & in spe meliori consiste, & faciens primitus mihi pabulum defer. Prædico nanque quia non tibi deficiet hydria farinæ, neq; vas olei, donec dei gratia imbrem fundat in terras. Hęc ei dicente propheta, veniens ea, quę dixerat fecit. Et ipsa habuit pabulũ, & filio ministrauit pariter & prophetæ: nihilq; horũ defuit eis, donec siccitas

Corui pascunt Heliam

tas deficeret. Meminit etiam ſiccitatis huius & Menander in geſtis Ithobali Tyriorum regis, ita dicens: Et ſiccitas ſuper eos facta eſt à menſe hyperueretæo vſque ad alium annũ hyperueretæi. Qui dum deo ſupplicaret, multa flumina ſunt emiſſa. Is nanque ciuitatem Bothrum ædificauit in Phœnice & Auzoniblipſa. Et hęc quidem ait, ſub Achab factam ſignificans ſiccitatem. Hoc enim tempore etiam Ithobalus, cuius Menander fecit mentionem, regnauit in Tyro. Mulier itaq;, quam paulo ante prędiximus pabulum prophetæ præbuiſſe, cum ceciderat eius filius in languorem, ita vt animam dimitteret, & mortuus appareret, deflẽs & manib. ſemetipſam valde diſcerpẽs, vocesq; quas dictabat luctus emittens, accuſabat apud ſe factam prophetæ prędentiam, quaſi ipſe peccata eius augueret, & ideo puer fuiſſet extinctus. Ille vero eam æquo animo eſſe prędicipiens, & ſibi filiũ cõtradi dicens, viuum ſe eũ reſtituere promiſit. Qua tradente, portãs eũ ad locũ in quo ipſe degebat, & in lectulo collocans, clamabat ad dominũ dicens, quia non fuiſſet mulieri bene repenſatum quę illũ ſuſceperat & nutrierat, cum eius fuiſſet ablatus, rogabatq;, vt denuo animam puer reciperet, eiq; viuendi copia pręberetur. Cumq; deus & matris habuiſſet miſericordiam, & vellet precibus prophetæ rogantis annuere, ne videretur ad eam pro læſione veniſſe, continuo contra omnem opinionem reuixit puer. Illa vero gratias prophetæ referẽs, tunc aperte ſe cognouiſſe dicebat, quia loqueretur ei vere diuinitas. Trãſacto ſiquidem paruo tempore, voluntate dei perigebat ad regem Achab, futurum enunciaturus imbrem. Aerumna enim & neceſſariorum inopia prouinciam nimis inualerat: ita vt non ſolum homines propter ſiccitatem, ſed etiam cętera animalia fames afficeret. Rex igitur euocans quendam Abdiam, qui erat ſuper iumenta eius dixit ei, vt ad fontes aquarum & torrentes pergeret, quatenus paſcua animalibus inueniret. Qui dum miſiſſet in cunctum orbem terrarum, ad quærendũ prophetam Heliam, nec inueniſſet, prącepit vt eum etiam ipſe requireret. Quod dũ fieri placuiſſet, & rex & Abdias per ſingula itinera perrexerunt. Cõtingerat itaque tempore quo Iezabel regina prophetas occiderat, vt centum prophetas iſte in ſpeluncis abſconderet, eosq; ſolũmodo pane & aqua nutriret. Cum igitur Abdias receſſiſſet à rege, prophęta ei Helias occurrit. A quo requiſito quis eſſet, & agnoſcens eſſe propbetam, protinus adorauit. Cui propheta: perge, inquit, ad regem, & dic ei quoniam aſſum. Cui ille reſpondit: Quid mali paſſus es à me, vt illuc me mittas. vbi poſſim indubitanter occidi. An ignoras, quoniam nullum reliquit locum, quo non direxerit, vt te repertum ad caſum necis adducat. Præcauebat enim, ne dum regi nunciaret, illo alibi diſcedente mentiri videretur, mortiq; ſuccumberet, cõmemorabatq; ei quemadmodũ cum Iezabel prophetas occideret, centum ipſe abſconſos, & multos alios in ſpelæo liberaſſet. Cui propheta, nihil metuens, ait, ad regem feſtinus accede: præbuitq; ei iuriſiurandi religionẽ, quoniam illa die ab Achab regem ipſe quoque veniret. Cumq; regi nunciaſſet, quia vidiſſet Heliam, mox occurrit Achab: requirens cum iracundia, ſi ipſe eſſet qui in populo Hebręorum autor inopiæ exiſteret. Tũc propheta in nullo formidans ait, eum potius mala omnia perpetraſſe, eiusq; genus in illam prouinciã deos alienos introduxiſſe: & deum qui ſolus eſt reliquiſſe. Sed nunc, inquit, omnem populum ad montem Carmelum præcipę congregari, nec non prophetas tuos pariter & ſacerdotes, quotcunque ſunt numero, prophetasq; lucorum quaſi quadringentos. Qui dum omnes ad prędictum montem Achab vocante veniſſent, ſtans in medio eorum Helias ait: Quouſque diuiſam mentem & voluntatẽ habentes, in hac conuerſatione perſiſtitis? Si quidem putatis noſtræ prouinciæ deum verum & ſolum, eum ſequimini, eiusque mandata ſeruate: ſi vero hæc non exiſtimatis: ſed peregrinis creditis, illisq; exhibẽdã etiam putatis eſſe culturam, eis nihilominus obedite. Cumq; nihil populus ad talia reſponderet, petijt Helias pro experimento fortitudinis alienigenarum deorum, & ſui, cuius ſolus ipſe propheta remanſerat, cum illorum eſſent numero quadringenti, vt ſumeret bouem,

Menander hiſtoriograph.

3. Reg. 18

Rex Achab Heliæ occurrit

Helias probat ſuum deum ex perimento

uem,& eum occiſum ſuper altare poneret, nequaquam igne ſuppoſito: ſimiliter autem illos facientes inuocare proprios deos,quatenus illorum hoſtias concremarent:hoc, inquit,facto cognoſcetis veram dei prævalere naturam. Quod dū placuiſſet,ait Helias:vt eligentes bouem illi primitus occiderent,&deos ſuos inuocarent. Quorum dum non audiretur oratio,deridens Helias magna eos voce ad deos ſuos clamare monebat, quia aut profecti aliquo fuiſſent, aut forte dormirent. Illis autem à matutino vſque ad mediam diem hoc facientibus,& ſemet ipſos more patrio cultris & gladijs incidentibus & nihil agentibus, cum ipſe eſſet iam hoſtias oblaturus,illos quidem abire præcepit:populum vero in proximo iuſſit accedere,vt viderent & cuſtodirent eum,ne ignem lignis latenter immiteret. Cumq; populus accediſſet,ſumens duodecim lapides, ſecundum tribus Hebraici populi,conſtituit ex eis altare:& circa id foueam fecit valde profundam, & impoſuit ligna ſuper altare,& in his ſuperpoſuit hoſtias:præcepitq; vt quatuor hydriæ de fonte completæ funderētur ſuper altare,donec fouea illa quę aquam ſparſam ex altari ſuſcipiebat,impleta manaret. Quo facto cœpit orare deum,& clamare,vt erranti populo multo iam tempore,ſuam manifeſtam faceret poteſtatem. Cumq; dixiſſet hæc,repente ignis de cœlo vidente populo cecidit ſuper aram,& conſumpſit hoſtias vniuerſas:ita vt etiam aqua ipſa concremaretur,& locus ad cineres vſque perduceretur,qui hactenus ita perdurat. Hoc videntes Iſraelitę,ceciderunt in terram,& adorauerunt vnum deum,maximum,ſolum,verumq; proclamantes:alios vero fallaciter ſe & vana opinione coluiſſe. Tunc comprehendentes prophetas ſuos,cunctos Helia præcipiente peremerunt. Dixitq; propheta regi: Perge ad conuiuium tuum,nihil de cętero cogitans:poſt paululum namque à deo imbrem largiſſimum videbis effundi. Igitur Achab poſt hęc verba diſceſſit. Helias autem in culmen Carmeli montis aſcendens, poſitis in terra genibus, eisq; coniungens caput orauit. Quo facto,iuſſit vt eius miniſter pergens in quendam ſcopulum,ad mare reſpiceret,& ſi alicunde nubem ſuſcitari videret,ipſi diceret. Tunc etenim erat aer valde puriſſimus,& ſerenitate perſpicuus. Quo aſcendente ſæpius,nihil ſq; videre ſe dicente, dum ſepties hoc feciſſet,ait ſe videre aerem aliquo modo,non tamen amplius quàm vnius hominis veſtigio,nigreſcentem. Quod dum audiſſet Helias,miſit ad Achab iubēs, vt ad ciuitatem citius abiret,antequam imber irrumperet. Qui mox in vrbem Iezrael feſtinus aduenit. Tunc repente ſiquidem aere obducto caligine, & nubibus adoperto,ſpiritus vehemens exortus,& vberrimus imber effuſus eſt. Prophetave ro diuinitus inſpiratus, ante currum regis ad ciuitatem Iezrael vſque perrexit. Audiens itaque vxor Achab Iezabel ligna quæ fuerant ab Helia celebrata, & quia prophetas ſuos occidiſſet,indignata miſit ad eum nuncios,& per eos interminata eſt ſe eum ita interfecturam,ſicut perdiderat ille eius prophetas. Tunc formidans Helias,fugit in ciuitatem nomine Berſabee: hęc eſt autem in vltimo ſortis Iudæ,in terra Idumæorum:vbi relinquens ſuum miniſtrum,abſceſſit in eremum,& orauit vt moreretur: non enim ſe meliorem patribus eſſe dicens, vt illis perditis ipſe viuere aliquatenus exoptaret. Quo facto circa quandam arborem obdormiuit. Et cum eum aliquis excitaſſet,ſurgens inuenit cibum & aquam. Comedens autem & percipiens ex illius cibi refectione virtutem,venit ad montem Sinai,vbi Moſes legem à deo dicitur accepiſſe:inueniensq; in eo ſpeluncam quā dam,ingreſſus in eam commorabatur. Cumque eum vox quędam ex incerto facta requireret,vt quid illic adeſſet,& cur reliquerit ciuitatem:ait, eo quod occidiſſet prophetas alienigenarum deorum, & populo comprobaſſet quia vnus ſit deus,quem ab initio coluiſſent, ob hoc ad ſupplicium quæreretur à regis vxore. Rurſus autem audiēs,vt ſub diuo procederet,& quid oporteret fieri altera die cognoſceret,ex ſpelunca digreſſus eſt:& facto ſubito terræmotu,ſplendorem fulgētis ignis inſpexit:factoq; ſilentio vox diuina nequaquam eum timere præcepit, quem nullus deterrere poſſet inimicus,iuſſitq; vt domum reuertens, vngeret populi

Falſi prophetæ perimuntur iuſſu Heliæ

Heliæ orante imber uberrimus effuſus eſt

3.Reg.19

puli regem Hieum, Namaſſi filium: in Damaſco vero Syriæ Aſahel: proſe autem prophetam conſtitueret Heliſæum de ciuitate Abela: vt totius impios populi perimeret, alios quidem Aſahel, alios autem Hieus. Hæc audiẽs Helias reuerſus eſt ad regionem Hebræorum, & inueniens Heliſæum filium Saphat arantẽ, & cum eo quoſdam alios vſque ad iuga duodecim, accedens proiecit ſuper eum pallium ſuum. Heliſæus autem cœpit continuo prophetare, & relictis bobus ſecutus eſt eum: rogans vt ei permitteret, quatenus parentes proprios ſalutaret. Quo iubente vt ita faceret, valedicens eis, ſecutus eſt: & fuit Heliæ cuncto tempore eius vitę diſcipulus & miniſter. De hoc itaq; propheta hæc dixiſſe ſufficiat.

Helieus prophęta efficitur

De agro Naboth interfecti, & pœna Achab, eiusq; bellis in Syros, cum geſtis Ioſaphat & verbis Micheæ prophetæ. Caput XIII

QVidam igitur Naboth, de Azari ciuitate, regio agro vicinus, rogante rege, vt ei vicinum agrũ quolibet precio venundaret, quatenus eo coniuncto poſſeſſionem faceret meliorem: quod ſi nollet pecunias accipere, ex eius agris quem vellet eligeret: ait, hoc ſe facere nolle, ſed paternam ſortem malle poſſidere: contriſtatusq; rex, quia alienum prędium non poſſet accipere, neq; lanacris vſus eſt, neq; cibis. Iezabel autem vxore ſua requirente cur ita contriſtaretur, cum neque balneas, neque prandium appeteret, neq; cœnam, narrauit ei Naboth ſuperbiam: & quia dum ipſe manſuetis ſermonibus, & inferiorib⁹ regia dignitate locutus ei fuiſſet, non impetrando quę popoſcerat, pertuliſſet iniuriã. Illa vero rogabat, vt à puſillanimitate triſticiaq; recederet, & ſuo corpori ſolenniter prouideret, ſe dicens de Naboth ſupplicio cogitare. Quę mittens literas ad iudices Iſraelitarum nomine Achab, iuſſit vt ieiunarent omnes, & habito conuẽtu Naboth facerent præſidere, cum vtique inſignis eſſet genere: & inſtruerẽt tres quoſdam viros audaces, qui contra eum teſtimoniũ dicerent, quaſi deo blaſphemaſſet & regi: & hoc modo perimeretur. Naboth itaque ſecundum ſcripta reginæ & teſtimonio contra ſe perhibito quaſi deo blaſphemaſſet & regi, lapidatus & mortuus eſt. Audiens autem Iezabel, ad regem ingreſſa mox eſt, eiq; dixit vt vineam Naboth gratis acquireret. Achab itaque lętat⁹ in his quę acta ſunt, exiliens è lecto, pergebat vineam Naboth inſpecturus. In hoc indignatus deus, miſit prophetã Heliam ad agrum Naboth, quatenus ad Achab accederet, eiq; de his quę fuerant geſta loqueretur: & quod occidens verum dominum agri, ipſe illius hæreditatem poſſideret iniuſte. Cum ergo veniſſet ad eum dicente rege quid vellet, ait, quia peccato pollutum eũ inueniſſet, in illo loco in quo Naboth mortuus canibus videbatur fuiſſe deuoratus, eiusq; ſanguinem & vxoris ita fundẽdũ, & omne gen⁹ eius eſſe periturum, eo quod huiuſmodi impietates effecerint, & cõtra leges patrias ciuem iniuſte peremerint. Contriſtatus autem Achab, & pœnitentiam agens, ingreſſus eſt: & indutus ſacco nudis pedibus ambulabat, non appetens penitus cibum, & peccata ſua confitens, & deum hoc modo placare contendens. Tunc deus prophetæ dixit: Achab quidem viuente, eius generi differendum eſſe ſupplicium, ſed eius filij temporibus inferendũ. Et hæc quidem Helias cum regi dixiſſet, abſceſſit. His itaque temporibus, Adadus filius Adadi regis Syriæ & Damaſci, collecto prouinciæ totius exercitu, & ſolatijs triginta duorum regum habitantium trans Euphratem, contra Achab caſtrametatus eſt. Ille vero cum par non eſſet exercitu, ad dimicandum non præſumpſit accedere: ſed omnia neceſſaria in ciuitatib⁹ munitis includens, ipſe mãſit in Samaria. Habebat enim hæc muros valde fortiſſimos, & erat inexpugnabilis obſidentibus. Rex vero Syriæ exercitu ſumpto venit ad Samariam, & obſidens eam, præconem miſit ad Achab, petens vt eius legatos ſuſciperet, & quid vellet cognoſceret. Quod dum rex Iſrael fieri permitteret, venientes legati rege mandante dixerunt diuitias & vxores & filios Achab Adado regi dandas: & ſi promitteret hæc ita facienda, vt tolleret horum quęcunq; vellet, caſtra ſolueret, & ab obſeſſione ceſſaret. Achab autem legatis dixit, vt euntes ſuo dicerent regi, quia & ipſe & omnis illius poſſeſſio

Naboth lapidatus

Pœnitentia Achab

Bellum Adadi Syrorum regis contra Achab

eius foret. Hæc illis renũciantibus, misit denuo, altera die missurum se famulos, qui eius regalia perscrutarẽtur, & amicorum & cognatorum domos, & quicquid in eis optimũ reperirent, auferrent: & quæ displicerent, sola relinquerẽt. Achab itaque secunda legatione Syrorum regis vehementer affectus, aduocata populi concione dixit, quia ipse quidem paratus fuerit pro salute & pace cunctorũ, & vxores suas, & filios, & omnem dare possessionem: & quia hæc rex Syrorum prima legatione quæsisset: nunc autem, inquit, denuo missa legatione, petit perscrutandas domos, vt quicquid in eis optimum inueniri possit, auferat: & occasionem hanc machinatus oppugnat: & sciens quia meis rebus non pepercissem, ad vestras accessit: ego vero quod vobis placuerit, exhibebo. Populus autem respondit, ei non obediendum, sed magis contemnendum esse: & ad bellandum se præparatos existere, Legatis itaque rex respõdit, vt abeuntes dicerent regi, quia primæ quidem petitioni paratus esset obedire: maneret autem pro ciuium securitate solicitus, nec secundam petitionem posset implere, dimisitq; eos. Adadus autem audiens hæc, potius indignatus, tertiam legationem misit ad Achab, interminando atque dicendo, quia altiorem terræ cõgeriem muris, de quibus ille præsumebat, erigeret: si singulos terræ pugillos de exercitu suo vnusquisque portaret: & his eum interminationibus deterrebat. Achab autem respondente, quia non deberet gloriari, qui armis esset accinctus, sed qui bello superior demonstratus: legati venientes, & regem cum trigintaduobus, qui in eius solatio venerant, regibus inuenientes in epulis, renunciauerunt ei responsum. At ille repente præcepit circundari ciuitatem, & aggeres circa eam extolli, & nullo modo ab obsessione relinqui. Achab autem erat in his gestis cum omni populo in angustia constitutus. Tunc tamen securior factus est & à formidine reuelatus, cum ad eũ quidam propheta veniisset, atque dixisset, promisisse deum, vt tanta hostium milia eius ditioni contraderet. Quo requirente, per quos hęc victoria proueniret: per filios, inquit, principum, te scilicet eorum imperitiam præcedente. Conuocans autem filios principum rex, inuenit quasi ducentos triginta duos: & agnoscens Syrum ad conuiuium fuisse conuersum, aperiens portas, filios principum mox emisit. Exploratoribus autem renunciantibus Adado, quid gereretur, destinauit qui eis occurrerent: præcipiens, vt siquidem ad prælium venirent, eos ad se ligatos adducerent: si vero pacifici essent, idem efficerent. Achab autem exercitum habuit alium intra murum in subsidijs præparatum. Porrò filij principum congressi Syrorum custodibus, multos eorum interemerunt, & alios vsque ad castra secuti sunt. Videns autem eos rex Israel vincentes, etiam alium exercitum dimisit exire. Qui repente in Syros irruentes, præualuerunt eis. Non enim Syri sperabant, eos super se sic inopinabiliter venturos. Quos propterea inuenientes nudos & ebrios, ita persecuti sunt, vt illi etiam arma sua relinquentes, fugerent, & vix in equo rex potuisset euadere. Achab autem multos in itinere persecutus interfecit Syros, & eorum castra diripuit: & inueniẽs in eis diuitias auri & argenti non paruas, & curruum Adadi, & equorum, in ciuitatem denuo remeauit. Dicente vero propheta, vt præpararet exercitum, quia futuro anno denuo super eum Syri reuerterentur, Achab in ciuitate hæc agebat. Adadus autem cum quanto potuit exercitu, de prælio liberatus, cum amicis proprijs cogitabat, quemadmodũ cum Israelitis denuo dimicaret. Qui in montibus equidem nõ pugnandum esse dicebant, quasi dij eorum in locis talibus non præualerent, & propterea tunc ab eis essent deuicti: sed si in campo gererent bella, deuincerent. Super hoc autem dabant consilia, vt reges quidem qui venerant in solatium eius, ad propria remeare dimitteret, & eorum exercitum prælijs retinens, satrapas ordinaret: & in loco occisorum, exercitum de prouincia eorum eligeret: & equos, currusq; suppleret. Credens hęc sibi bene dicta rex Syrorum, disponebat exercitum, verisq; tempore castra mouens, accedebat super Hebræos: veniensq; in ciuitatem Aphecam, in magno campo castra constituit. Achab autem occurrẽs cum

sua

ſua virtute,è diuerſo tabernacula ſua fixit. Erat enim quantũ ad Syros paruus valde eius exercitus. Tunc rurſus acceſſit ad eum propheta, & victoriam deũ dare promiſit, ſuamq; virtutẽ oſtendere: quiá non ſolum in montibus, ſed etiam in campis exiſteret, quod apud Syros non ita conſtaret. Igitur diebus ſeptem caſtris poſitis quieſcebant: ſeptima vero die diluculo procedẽtibus hoſtibus, aciẽq; conſtituentibus, ad pugnãdum è diuerſo & Achab ſuum dirigit exercitum. Tũc congreſſus robuſtiſſima dimicatione commiſſa, hoſtes conuertit in fugam, & ad eorum interitum perſequens imminebat. Illi vero ſuis curribus impediti, ad inuicem ſunt extincti: pauciq; diffugere valuerũt in ciuitatem Aphecam. Sed & ipſi ſunt mortui: muris enim cadentibus ſuper eos, vigintiſeptem milia defecerũt. In prælio autem centum milia ſunt occiſa. Rex autem Syrorum Adadus fugiens, cum quibuſdam ſibi fideliſſimis ſeruulorum in ſubterraneo loco cælatus eſt. Cui dum dixiſſent ſerui, quia clementes eſſent & miſericordes Hebræi, & poſſent modo conſueto rogati ſalutem ei cõferre, ſi adeũtes rogarẽt Achab, dimiſit eos hoc agere. Tunc illi induti ſaccis, & reſtibus ſua capita alligantes (ſic enim olim captiui rogabant Syri) ad Achab venerunt, petẽtes eum vt Adadus rex mereretur ſalutem ab eo, qua gratia eius foret ſeruus. Ille vero dicens ſe libenter habere ſi vere viueret, nec in bello defeciſſet: honorem quoque ad deuotionem exhibiturũ ſe ei vt fratri debitam promiſit. Tunc illi accipientes iuſiurandum, quia nihil pateretur aduerſum, eduxerunt eum de loco in quo videbatur eſſe cælatus: & ſedenti in currũ obtulerunt Achab. Qui cum adoraſſet eum, dans ei Achab dexteram eleuauit eum in curru, & oſculatus eſt eum: iuſſitq; eſſe ſecurum, dicens, vt nihil mali deberet de cætero formidare. Adadus autem gratias egit, & nullo tempore ſe obliuiſci hæc beneficia compromiſit: ſed etiam ciuitates Iſraelitarum, quas tulerant reges ante eum, ſe redditurum dixit, & Damaſcum: vt ita rex Hebræorum egrederetur ad ſuam, ſicut maiores eorum in Samariam. Celebratis itaque fœderibus inter eos, ita Achab multis muneribus donatum Adadum, ad proprium dimiſit imperium. Igitur bellũ Adadi regis Syrorũ, quod habuit aduerſus Achab & Iſraelitas, hoc modo terminatum eſt. Interea quidam propheta nomine Micheas, accedens ad vnum Iſraelitarum, petijt vt eum in capite pro voluntate dei percuteret. Quo nolente, prædixit ei, quia eo quod inobediens eſſet deo eiusq; præcepto, occurrente leone perimeretur. Quod dum illi homini contigiſſet, prophe-
ta rurſus acceſſit ad alium, & vt idem faceret imperauit. Qui dum percuſſiſſet eum, & eius verticem cruentaſſet, alligato capite acceſſit ad regem, dicẽs ei: quia dum eſſet in exercitu conſtitutus, accepiſſet à quodam tribuno ſeruandum captiuum: ſibiq; ab eo dictum, vt ſi captiuꝰ fugeret, ipſe moreretur: quo fugiente is qui eum tradiderat, mortem ei minaretur inferre. Tunc reſpondente Achab mortem ei imminere iuſtiſſimam, ſoluens caput agnitus eſt Micheas eſſe propheta: Hac enim parabola vtebatur, propter ſermones quos erat ei dicturus. Ait namque, quoniam cum deus ei conceſſiſſet vt ſupplicium hoſtis euaderet, ipſe inimicum eius Adadum qui deum blaſphemauit dimiſiſſet, & propterea deus decreuiſſet ipſum quidem ab illo perimi, populum vero ab eius exercitus inuaſione cõſumi. Iratus vero Achab prophetæ, illum quidem clauſum ſeruari iuſſit. Confuſus autem Micheæ ſermonibus, ad ſuam domum remeauit. Igitur de Achab hęc dixiſſe ſufficiat. Reuertar autem ad Hieroſolymorum regem Ioſaphat: is enim augens ſuum imperium, & exercitum in ciuitatibus & ſubiectorum prouinciam vniuerſam conſtituens, non minores quàm auus eius, ab hoc tempore quo Hieroboam ſuper decem tribus regnauerat, munitiones vbique conſtituit. Habuit enim propitiam & cooperatricem ſibi diuinitatem, quum eſſet iuſtus & pius, & quid boni coram deo faceret, ſingulis diebus inquireret. Honorabant enim eum reges in circuitu conſtituti, munera conferentes, ita vt diuitias haberet ampliſſimas & gloriam valde præclaram. Anno ſiquidem tertio regni ſui, conuocans prouinciæ ſuæ principes & ſacerdotes, iuſſit vt peragrantes vbique omnem populum

Numerus cæſorum

3. Reg. 20

3. Reg. 22

Ammonitarũ & Moabitarum contra Ioſaphat pugna atq; deuictio

pulum ſub eo conſtitutum,docerent per ſingulas ciuitates leges Moſeos,atquevt eas ſine prȩuaricatione ſeruarent,& circa eius religionem deuoti ſemper exiſterent. In his etenim cuncta multitudo ita gauiſa eſt,vt nullus aliud amplecteretur potius,neque diligeret,quàm leges ſeruare. Sed etiam confines nimis amabant Ioſaphat,cum quo etiam pacis fœdera celebrabãt,eiq; Palæſtini ſolita tributa reddebant: & Arabes annis ſingulis miniſtrabant agnas trecentas ſexaginta & totidem hœdos:muniuitq; maximas ciuitates atque fortiſſimas, & exercitus in eis contra hoſtes & arma præparauit. Tunc enim erat ex tribu quidẽ Iuda exercitus armatorum trecenta milia virorum,quorum principatum habebat Hedrous:Ioannes autem ducentorum milium princeps erat:de tribu vero Beniamin ſagittarios habuit ducenta milia. Alter autem princeps militiæ nomine Gezonat,armatorum habebat centum milia: & præter hos alia centum milia regi famulabantur:quos direxit per munitiſſimas ciuitates. Is filio ſuo Ioram accepit vxorem filiam Achab,qui decem tribubus imperabat, nomine Gotholiam. Quumque poſt tempus ad Samariam perrexiſſet, opulenter eum Achab ſuſcepit:& populo qui eum ſequut9 fuerat,claram valde largitatem hoſpitalitatis exhibuit:id eſt,tritici & vini & pecudum vbertatem:rogauitq; vt contra regem Syrorum ei ſolatia non negaret,quatenus Ramatha ciuitatem in Galaad conſtitutam auferret,quia eius patris primo fuerat, & à patre tunc regis Syriæ videretur ablata. Promittens vero Ioſaphat ſe ſolatia daturum, quando non ab illius minor erat eius exercitus,euocat ex Hieroſolymis ad Samariam ſuum populũ: egreſſiq; foras ciuitatem ambo reges,& in proprijs ſolijs vtrique reſidentes,ſuum exercitum diſponebant. Ioſaphat autem inter hæc iuſſit,vt ſi quis prophetarum adeſſet,euocatus conſuleretur:ſi eſſet eo tempore prælium contra Syros agendum. Fuerat nanque tunc pax Achab vnà cum Syro permanẽs annis tribus,ex quo eum poſt captiuitatem dimiſerat ad propria remeare vſque ad illum diẽ. Vocans ergo Achab prophetas ſuos quaſi numero quadringẽtos,iuſſit conſuli deũ, ſi ei aduerſus Adadum victoriam pugnandi concederet, & captionem ciuitatis, propter quam bellum præparabat inferre. Prophetis autem dicentibus,pugnare ſimul & vincere,& Syrum eſſe captiuandum ſicut & prius:intelligens in eorum ſermonibus Ioſaphat quia falſi eſſent prophetæ:requirebat Achab regem, ſi alter quis eſſet propheta dei,vt certius de futuris agnoſcerent. Achab autem eſſe quidem dixit,ſed inuiſum ſibimet hominem:eo quod mala prophetaret,& prȩdixiſſet à Syrorum rege eum moriturum:quapropter in cuſtodia tunc teneretur:cuius nomen erat Micheas filius Obei. Quumq; petiſſet Ioſaphat eum vocari,mittens eunuchum,eduxit eum. Et dum eunuchus iſſet,indicauit ei omnes alios prophetas regi victoriam prædixiſſe. Ille vero dixit,nihil ſe aliud de rege fore dicturum,niſi quod deus in ore eius poſuiſſet. Quum veniſſet ergo ad Achab,eũque coniuraſſet,vt quod verum eſſet,ediceret:ait,oſtendiſſe deum ſibi Iſraelitas fugientes in perſecutione Syrorum,& ab eis cunctos diſpergi per montes, ſicut greges paſtoribus deſolatos:dicebatq; ſignificatum ſibi,eo quod alij quidem reuerterentur ad propria:ipſum vero ſolummodo periturum in prælio. Quumque Micheas hæc dixiſſet ad Ioſaphat,Achab ait: Nonne pauloante ſignificaui tibi,qualis ſit circa me hominis huius affectus,& quia peſſima mihi prophetaret? Et quum Micheas diceret eum oportere omnia quȩ à deo dicebantur, audire, & quia falſi prophetæ eum exacuerint,vt ſpe victoriæ egrederetur ad bellum, immineret autem caſus eius in prælio, erat Achab triſticia remiſſus. Interea Sedechias quidam falſus propheta accedens ad regem,ait: non eſſe reſpiciendum Micheam,quia nihil diceret veritatis: & indicio ſimul vtebatur Heliæ, qui prophetaſſet in Iazara ciuitate in agro Naboth ſanguinem eius à canibus lambendũ:ſicut & Naboth qui per eum à populo fuiſſet occiſus. Quibus ab illo ſic prophetatis,Micheam dicebat eſſe mendacem,quando meliori prophetæ dicere cõtraria videbatur: & quia rex tertia die moreretur. Cognoſcetis,inquit,repente,

ſi vera

ſi vera ſunt quæ dicit iſte: aut ſi poteſt ſpiritus ſancti habere virtutẽ. Cæſus enim palmis à me noceat meæ manui: ſicuti Iadon dextrã regis Ieroboam aridam fecit, dum eum comprehendere voluiſſet. Hoc enim omnibus notum eſt. Quumq; percuſſiſſet Micheam, & nihil fuiſſet paſſus, confortatus Achab in ſemetipſo: cõtra regem Syrorum mouit exercitum. Vincedat, arbitror, illud quod immineret: & falſi prophetæ verba plus quã erat veritas credibiliora fecit, vt ex occaſione perueniret ad finem. Tunc ſtans Sedechias & faciẽs ſibi cornua ferrea, dixit ad Achab: quoniam manifeſtaſſet ei deus in illis omnẽ Syriam ſubuertendam. Micheã vero dicentẽ: quia Sedechias non poſt multos dies de cubiculo in cubiculũ ſe cælaret, vt quereret pœnam ſui declinare mendacij, iuſſit rex in cuſtodiam duci ad Achamum principem ciuitatis, & nihil aliud amplius ei, præter panem & aquam miniſtrari. *Falſi prophetæ uerba præualuerunt.*

Quomodo Achab contra Syros pugnando deuictus eſt, & ſagitta percuſſus interijt. Caput XV

ITgitur Achab & Ioſaphat Hieroſolymorum rex ſumentes exercitum, venerunt Ramatha Galaaditidis ciuitatem. Rex vero Syrorum audiẽs eorum aduentum, ſuum eis obiecit exercitum, & non procul à Ramatha caſtra fixit. Cõſtituerunt autem inter ſe Achab & Ioſaphat, vt Achab regium ſchema deponeret, Hieroſolymorum vero rex propria veſtitus ſtola, conſtaret in acie. Et illi quidem qui Micheæ dicta contempſerat: etiam præter habitum regium, quod debebatur, euenit. Adadus nanq; rex Syriæ exercitui præceperat vniuerſo per principes ſuos, vt nullum aliorum perimerent, niſi tantummodo Iſraelitarum regẽ. Syri vero facta congreſſione videntes ante aciem regem Ioſaphat aſtantem, & eum credentes eſſe Achab: impetum ſuper eum fecerunt, eumq; circundederunt. Quũq; appropinquantes, ipſum non eſſe cognoſcerent, receſſere poſt tergũ, Ab ortu namque diei vſque ad veſperam pugnantes & præualentes, mandato regis neminem penitus occiderunt, quærentes Achab interficere ſolum, & inuenire ne quiuerunt. Quidam vero puer, regis nomine Adan, quum ſagittaſſet inter hoſtes, regem Achab per loricam in pulmone percuſſit. At ille caſum ſuum exercitui manifeſtare noluit ne timore conuerteretur in fugam: ſed aurigæ præcepit, vt cõuerſo curru de prælio declinaret. Grauiter enim & mortaliter fuerat ſagittatus: & vſque ad occaſum ſolis factus exanguis, interijt. Igitur Syrorum exercitus nocte ſuperueniente ſignum dante præcone diſceſſit ad caſtra: & agnoſcentes cũcti mortuum Achab, ad propria ſunt reuerſi. Corpus autem Achab ſui ad Samariam referentes, ſepelierunt: currumque eius abluerunt in Iezara fonte Samariæ regis ſanguine cruentatum: & tunc cognouerunt Heliæ prophetiam eſſe veram. Canes nanque eius linxerunt ſanguinem, & meretrices ad fontem, quod erat reliquum diluerunt, Mortuus eſt ergo in Ramatha, Michea hunc prædicente caſum. Dum ergo hæc Achab regi à duobus prophetis prædicta videantur, oportet magnam iudicari diuinitatem, & honorare ſemper & coli: & quæ vera ſunt potius recipi, quàm ea quæ pro cuiuſpiam libidine dicuntur, amplecti: & arbitrandum quia nihil vtilius eſt, quàm virorum talium præſcientia, præbente ſcilicet deo, quid vnuſquiſque debeat obſeruare: & cogitandum ex his quæ regi prouenerunt: quia quod debetur, neque dum præſcitum fuerit, euitatur, ſed repit in animas hominum inutili ſpe blandiendo, & hoc modo ſeducendo, donec à deo debita paſſio compleatur. Hoc ergo modo videtur etiam Achab eſſe deceptus, cum prædicentibus quidem perditionem ſuam non crederet: prophetantibus autem ea quæ delectabatur audire credendo, moreretur. Cui Ochozias filius ſucceſſit in regnum. 3.Reg.22

FLAVII IOSEPHI
ANTIQVITATVM IVDAICARVM LIBER NONVS.

De religione Ioſaphat & iuſticia, eiuſq; victoria diuinitus conceſſa contra Moabitas.

Caput I

2. Paralip. 19. & 20

IOSAPHAT ITAQVE rege ad Hieroſolymam remeante poſt bellum, quo ſolatiũ prębuerat Achab contra Adadum regem Syrorum, ſicut prædiximus, occurrẽs Hieus propheta, culpabat eum, cur Achab ſolatia prębuiſſet homini impio pariter & maligno, deum quidem dicens moleſte pertuliſſe hoc: ſed ei licet valde peccaſſet, tamen propter naturam eius optimam, ab incurſu hoſtium peperciſſe. Et tunc equidem ad gratiarum actionem rex ad ſacrificia dei cõuerſus eſt. Poſt hæc autem cœpit omnem ſuam prouinciam circuire, & populum edocere, vt leges per Moſen à deo datas omnino ſeruarent, & pietatem circa deum nihilominus exhiberẽt. Conſtituensq; iudices in vnaquaque ſui imperij ciuitate, præcepit vt pro nulla re ita agerent, quàm vt iuſticiam populis exhiberent: & neque munera, nec cuiuſpiam dignitatem propter iudicialem faſtum, aut diuitias, aut genus conſiderarent: ſed omnibus æqua iura tribuerent, ſcientes quia etiam quæ occulte geruntur, à deo non ignorantur. Hæc autem quum docuiſſet in vnaquaque ciuitate duarum tribuum, in Hieroſolymam denuo remeauit: conſtituitq; etiam ibi iudices de ſacerdotibus, ac Leuitis, atque primatibus. monens, vt diligenter & iuſte iudicia cuncta diſponerent: ſi autem de rebus maioribus quidam contribulium ex alijs ciuitatibus eos conſulerent, cum maximo ſtudio eis & iuſtiſſime reſponderent: quandoquidem rectum deberet eſſe iudicium in ea ciuitate conſtitutum, vbi & templum dei & habitaculum erat imperatoris. Horum autem principes conſtituit Amaſiam ſacerdotem, & Sabadaiam, qui erat de tribu Iuda. Rex igitur hoc modo cuncta diſpoſuit. Eo nanque tempore caſtrametati ſunt aduerſus eum Ammonitæ & Moabitæ: & ſumentes ſecum Arabum maximam legionem, caſtra poſuerunt apud Gaddi ciuitatem, quæ eſt circa paludem Aſphaltiten, trecentis ſtadijs procul Hieroſolymis, in qua naſcitur palma præcipua, ſimul & opobalſamum. Audiens autem Ioſaphat quomodo hoſtes tranſeũtes paludem, in eius prouinciam deueniſſent, metuens, conuocauit in cœtu populum Hieroſolymorum in diuino ſacrario, & ſtans contra faciem templi, orabat & inuocabat deum, vt ei ſuum auxilium præberet & robur, quatenus hoſtibus præualeret: dum & is qui templum hoc ędificaſſet, idipſum rogaſſet, vt ipſe contra hoſtes dimicaret, & pręſumentes contra eum manus inferre, comprimeret: qui vtique ob hoc venirent, vt terram quã eis ipſe præbuerat, molirentur auferre. Hæc autem orabat deflens, ſimul & populꝰ vniuerſus cum vxoribus & filijs deo ſupplicabat. Quo facto, quidam Iazihel propheta progreſſus in medium cœtum, clamauit ad populum, dicens & regi, quia deus eorum preces audiſſet, & contra hoſtes ſine dubio dimicare permiſiſſit: præcepitq;, vt altero die electo exercitu, occurrerent hoſtibus, eosq; inuenirent inter Hieroſolymam & aſcenſum Gaddi, qui locus dicitur Culmen, & contra eos quidem non dimicarent, ſed tantummodo ſtarent, videntes quomodo diuinitas eos expugnaret. Hæc vero dicente propheta, rex quidem & populus in terra proſtratus, deo gratias retulerunt. Leuitæ autem in organis ſolennibus inceſſanter dicebant hymnos. Die ſiquidem facto, procedens rex in deſertum, ſub ciuitatem Techua, dixit ad populum, quia oporteret verba prophetę audiri, & ad illa quidem

2. Par. 20 *Mirabilis victoria de Ammonitis*

non

non contradicere,ſed præponi debere ſacerdotes cum tubis,& Leuitas,vt hymnum dicentes,ſic deo gratias agerent,quaſi iam Hebræorum prouinciam ad hoſtibus liberaſſet. Placuit ſententia regis,& quæ præceperat,agebantur. Deus autem maximum terrorem & tumultũ ſuper Ammonitas immiſit: & cædẽtes inter ſe hoſtes ſuos,mutuis ſe vulneribus occiderunt,ita vt ex tanta militia nullus penitus euaſiſſet. Ioſaphat autem reſpiciens in conuallem vbi hoſtium erat exercitus,& videns eam plenam corporibus mortuorum, lætatus eſt in dei ſolatio, ſic inopinabiliter & euidenter allato,vt non laborantibus illis, ipſe per ſe victoriã contuliſſet: iuſsitq; vt exercitus hoſtium caſtra diriperet,& mortuos expoliaret, diebusq; tribus exuentes eos,penè defecerunt: tanta erat multitudo vtique perem ptorum. Quarta vero die omnis populus congregatus in quadam conualle, de virtute & ſolatijs benedixit deum,pro qua re etiam locus ipſe vocatus eſt cõuallis benedictionis. Exinde vero ducens exercitum ad Hieroſolymam rex,multis diebus ad hoſtias eſt conuerſus & epulas. Igitur poſtquam hanc hoſtium eius vaſtationem alienigenæ gentes audiebant,omnes valde ſunt territæ, deum eius auxiliatorem ſic aperte videntes. Ioſaphat itaque ex illo tempore cum magna gloria & iuſticia,diuinæq; pietatis amore degebat. Fuit autem amicus Achab filio Iſraelitarum regi. Cum quo communione facta in conſtructione nauium, vt ad Põtum nauigaret ad emporia Thraciarum,nequaquam niſum ſuũ implere præualuit: naues enim præ magnitudine perierunt, & propterea naues vlterius non inſtruxit. Circa Ioſaphat igitur hæc ſunt geſta.

De perfidia Ochoziæ, & zelo raptuq; Heliæ. Caput II.

ACHab autem filius regnauit in Iſrael, in Samaria degens, malignus homo, & per omnia ſimilis vtrique parenti,& Hieroboam, qui prius iniquitatem fecerat,& populum decipere inchoauerat. Quumq; iam in regno ſecundum haberet annum rex Moabitarum rebellauit ei: & tributa quæ Achab eius patri reddebat,miniſtrare ceſſauit. Contigit autem vt Ochozias, quum deſcẽderet de ſuperioribus domus ſuæ,caderet: & quum langueret,miſit ad deũ Accaron Muſcam(hoc enim erat nomen illi deo)& conſuluit de ſalute ſua. Apparuitq; deus Heliæ prophetæ,præcipiens vt miſsis à rege nuncijs occurreret, eosq; requireret, ſi deum proprium Iſraelitarum populus non haberet,& ideo miſiſſet rex eorum ad alienum deum,vt de ſalute conſuleret. ſimul & vt faceret eos ad regem reuerti: eiq; dicerent,quia non euaderet hunc languorem. Helia vero dei faciente præcepta,audientes nuncij,ad regem ſunt continuo reuerſi: admirantiq; reuerſionis velocitatem,& requirenti cauſam,dixerunt,occurriſſe ſibi quendam hominem, & prohibuiſſe quidem eos vlterius procedere: reuertentes autem nos tibi dicere ex mandato Iſraelitarum dei mandauit,quod non poſsis ab hac ægritudine liberari. Rege vero præcipiente,vt ei hominem qui talia diceret,indicarent,dixerũt eſſe virum hirſutum,& pellicea zona circundatum. Ille vero per hæc agnoſcens Heliam eſſe quem nuncij deſignabant: miſit ad eum tribunum & quinquaginta armatos,vt eum adducerent. Tribunus autem qui miſsus fuerat, inueniẽs Heliã in montis vertice reſidentem,petebat,vt deſcendens veniret ad regem,quoniam ille iuſsiſſet: qui ſi nollet,duceretur inuitus. Cui Helias: Vt agnoſcas,inquit, me prophetam verum exiſtere,deſcendens ignis de cœlo cõſumat, & milites tuos & te. Et continuo veniens ignis flamma,coſumpſit & tribunum, & qui cum illo pariter erant. Hac perditione regi denunciata, nimis iratus, ad Heliam tribunum alium cum totidem miſit armatis. Qui quum veniſſet ad prophetam, credens ſe eum violenter adducere, ſi noluiſſet ſponte venire: orans iterum propheta,eum ſicut priorem fecit igne conſumi. Agnoſcens hoc rex, etiam tertium deſtinauit. Ille vero quũ eſſet ſapiens & moribus valde mitiſsimus,veniẽs ad locũ vbi erat Helias,nimis blande ei loquutus eſt,dicẽs quia inuitus regiq; iuſsioni pareret,ad eum veniẽs: & priores non volũtarie,ſed coacti neceſsitate veniſſent: rogabatq; vt & illius & qui cum eo venerant armatorũ,haberet miſericordiã,& deſcendẽs

4. Reg. 1 *De filio Achab Ochozia rege maligno.*

Heliæ habitus.

Inuaſorum Heliæ ultio

veniret ad regem. Helias autem ſuſcipiens manſuetudinem, & verborum eius vr banitatem, deſcendens ſequutus eſt eum. Quumq; veniſſet ad regem, propheta uit ei, dicens hæc ſibi indicaſſe deum, eo quod ſpreuiſſet eũ, quaſi non eſſet deus, & non vere de eius languore prophetare potuiſſet: miſiſſet autem ad deum Acca ron, vt conſuleret qualis ei terminus languoris accideret: ob quam rem, inquit, cognoſce te moriturum, Et ille ſiquidem paruo tempore tranſacto, ſicut Helias prædixerat, defunctus eſt. Cui ſucceſsit in regno frater Ioram: nam ille ſine filio mortuus eſt. Hic vero Ioram par Achab fuit malignitate: regnauit autem annis duodecim, homo omni iniquitate circa deum & impietate plenus. Nam relin quens culturam dei ſui, deos venerabatur extraneos: erat enim & in alijs nimis acerbus & peſsimus. Illo ſiquidem tempore Helias ab hominibus eſt ablatus, & vſque ad hodiernum diem nullus finem eius agnouit. Diſcipulum vero, ſicut prę diximus, reliquit Heliſæum. De Helia tantum & Henoch, qui fuit ante diluuiũ, in libris ſacris ſciptum eſt, quia ſublati ſunt, quorum mortem nemo vidit.

Henoch & Heliæ mortem nemo uidit

De bello regum contra Moabitas, deq; mirabilibus Heliſæi. Cap. III.

4. Reg. 3 *Bellum Ioræ cõtra Moabitas*

SVſcipiens itaq; regnum Ioram, contra regem Moabitarum Miſa mouit exer citum, qui ſicut prędiximus, ab eius fratre receſſerat, dum patri eorũ Achab tributa ſolueret, ouium cum lanis ſuis ducenta milia. Congregãs vero Ioram ſuũ exercitum, miſit etiam ad Ioſaphat, rogans eum, quum eſſet olim patris ſui amicus, vt ei ſolatium contra Ammonitas pugnaturo præberet, qui ab eius receſsiſſe videbantur imperio. Tunc ille non ſolum ſe adiutorem eſſe compromiſit, ſed etiam regem Idumæorum, qui ſub eo erat, compulſurum, vt ei quoque pugnaturus occurreret. Ioram autem talibus ſolatiorum promiſsionibus à Ioſaphat rege per ceptis, ſumpto exercitu, venit in Hieroſolymam, & clare nimis ab Hieroſolymo rum rege ſuſceptus eſt: placuitq; eis vt iter ad hoſtes per deſertum facerent Idu mææ, non credẽtibus inimicis, quia exinde eis fieri potuiſſet inuaſio. Tunc ergo tres reges ab Hieroſolymis properabant, rex ipſe Hieroſolymorum, & Iſraelita rum, atq; Idumææ: & dum ſeptem dies peragraſſent iter, ad inopiam aquæ exer citus & iumenta venerunt, quum duces eorum ignorantia itineris aberraſſent. & omnes quidem erant in anguſtia conſtituti: præcipue tamẽ Ioram, qui nimia tri ſticia faciente, clamabat ad dominum: Quid mali facientes deduxiſti tres reges, vt ſine bello tradantur regi Moabitarum? Quem Ioſaphat confortabat, quũ eſ ſet iuſtus. Qui mittens in omnem exercitum, requirere cœpit, an quis in eis eſſet propheta, vt per eum voluntatem dei poſſent cognoſcere, & quid faciendũ eſſet, audirent. Et dum quidam famulus Ioram dixiſſet, vidiſſe ſe illic Helię diſcipulũ Heliſæum filium Saphat, tunc tres reges monẽte Ioſaphat, ad eum pariter vene runt. Dumq; ad prophetę caſtra veniſſent (habebat enim habitaculum ſuũ extra tabernacula conſtitutum) conſulebant eum de futura militia, præcipue tamẽ Io ram. Cui quum diceret, vt illi moleſtus non eſſet, ſed potius ad prophetas patris ſui matriſq; properaret, quaſi illi veri eſſent, rogabat, & ſupplicabat, vt prophe taret, eosq; à periculo liberaret. Ille vero iurans per deum, quia ei non reſponde ret, niſi propter Ioſaphat ſanctum & iuſtũ, deducto ad medium quodã homine ſciente pſallere, diuinitus inſpiratus, præcepit regibus, vt in torrẽte multos lacus effoderẽt, dicẽs: Neq; nube neq; ſpiritu aliquo flante, neq; imbre diffuſo videbitis fluuium aqua plenũ, ita vt homines ac iumenta vbertatis poculo ſatientur: eritq; vobis non ſolum hoc à deo, ſed etiam hoſtes ſperabitis, & vrbes Moabitarum mu nitiſsimas capietis. & arbores quidem incidetis pomiferas, & vaſtabitis prouin ciam, fontes autẽ fluuioſq; damnabitis. Hæc propheta dicente, altera die priuſ quã ſol oriretur, torrẽs vehemẽter influxit. Cõtigerat aũt, vt tribus dieb. in Idu męa vehemens imber effunderetur, ita vt exercitus & iumenta abundãtia nimia rigarentur Quũq; audiſſent, Moabitæ, tres reges per deſertũ contra ſe veniẽtes, collecto exercitu, rex eorũ iuſsit, vt montana exercitus eius aggrederetur, ne la tenter hoſtes prouinciã inuaderent. Et quum non eſſet Hebræorum à Moabitis

Prophetia Heliſæi

procul

procul exercitus,reſpicientes Moabitæ de ortu ſolis aquam in torrente ſanguini ſimilem ſuſpicati ſunt eo quod ſe tres reges inuicem peremiſſent, & fluuius eorũ ſanguine redundaſſet. Quod dum arbitrati fuiſſent, petierunt à rege ſuo, vt eos ad ſpolia hoſtium deſtinaret. Et impetu facto, quaſi ad diuitias præparatas,ad inimicorum caſtra venerunt,& ſpe ſua fruſtrati ſunt. Nam circundantibus eos Iſraelitis,alij quidem eorum perempti,alij vero per vniuerſam prouinciam ſunt diſperſi. Tresvero reges ingredientes Moabitarum ciuitates,& eas ſubuerterũt, & agros eorum populati ſunt,& vehementer exterminauerunt,replentes eos lapidibus torrentium, & arbores optimas abſciderunt, & fontes aquarum pariter obſtruxerunt,ac muros vſque ad fundamenta depoſuerunt. Rex autem Moabitarum,dum perſequutionem & oppreſsionem nimiam pateretur,& videret ciuitatem capi poſſe, impetum fecit cum ſeptingentis viris, vt inter hoſtium caſtra quo poſſet effugeret: quod tamen implere non potuit. Nam ad quendam locum veniens valde munitum,dum fugere non valuiſſet,reuerſus in ciuitatẽ, opus deſperationis & crudelis neceſsitatis ſic impleuit: Filium nanque ſeniorem, qui erat ei ſucceſſurus in regnum,eleuans ſuper murum,ita vt à cunctis hoſtibus videretur,deo immolauit holocauſtum. Reges autem videntes hoc factum eius neceſsitatis,ab vrbe habuerunt miſericordiam,& humana paſsione oppreſsi,detẽtionem ſoluerunt,& ſinguli ad propria remearunt. Ioſaphat autem reuerſus ad Hieroſolymam, in pace degebat: & quum pauco tempore poſt illud prælium vixiſſet,defunctus eſt. Qui vixit quidem annis numero ſexaginta, imperauit autẽ quinque & viginti,magnificamq; meruit in Hieroſolymis habere ſepulturam,ſimilisq; fuit magnorum operum Dauid. Reliquit autem & filios multos,ſucceſſorem vero habuit ſeniorem filium Ioram. is enim nomen habebat fratris matris ſuæ regis Iſraelitarum filij Achab. Veniens autem de regione Moabitarum rex Iſraelitarum in Samariam,habebat ſecum Heliſæum ſicut prophetam, cuius actus volo narrare. Sunt enim valde præcipui & hiſtoria digni, ſicut ex libris ſacris datur agnoſci. Aiunt enim quia acceſsiſſet ad eum vxor Obeth diſpenſatoris Achab eiq; dixiſſet,quia non ignoraret, quoniam vir eius liberaſſet à morte prophetas,dum regis Achab vxor Iezabel requiſiuit vt eos occideret: & contracto debito,centum ex eis occulte pauiſſet : & poſt viri ſui mortem à creditoribus vrgeretur,atque eius filij ad ſeruitium raperentur: ob quam cauſam rogabat, vt eius mariti miſereretur operibus, & aliquod ſolatium in neceſsitate præberet. Qui dum requiſiſſet,ſi quid haberet in domo,aliud nihil eſſe ſibi reſpondit, niſi paruum vas olei. Tunc propheta præcepit, vt multa vaſa vacua ſibimet à vicinis accommodaret,& clauſis ianuis domus ſuæ ex illo oleo in omnia vaſa diffunderet,quia deus ea cuncta impleret. Quod dum mulier feciſſet, & eius filij vnũquodque vas obtuliſſent: dum completa fuiſſent omnia,& nullum vacuum remãſiſſet,veniens ad prophetam,nunciauit hoc ei. Ille vero conſilium dedit,vt oleũ venderet, & precium creditoribus daret: & ex ipſo olei precio quod remaneret, ad alimentum filiorum efficeret. Inter hæc autem miſit Heliſæus ad Ioram, amonens vt cuſtodiret locum quendam,in quo eſſe Syrorum,volentium eum occidere,dicebat inſidias. Tunc rex ad venationem præparatam nequaquá egreſſus eſt,obediẽs verbo prophetæ. Adadus autem rex Syrorum,dum ſe vidiſſet fuiſſe deceptum,quaſi aliquis hominum eius Ioram regi ſua cõſilia prodidiſſet,indignatus veluti proditores ſecretorum regis occidere minabatur, quum vtique hoc nulli alij niſi illis tantummodo credidiſſet. Et dum ei quidam præſentiũ dixiſſet: ne falſa opinione teneretur,nec crederet quoniá aliquis inimico eius conſiliũ prodidiſſet,ſed Heliſæſt prophetam omnes regi factas inſidias prodidiſſe: miſit,requirẽs,in qua ciuitate Heliſæũ habitaret. Illivero qui miſsi fuerãt reuertẽtes,indicauerũt,eum in Dotham vrbe cõmorari, Tunc itaq; Adher qui & Adadus,miſit ad ciuitatem multum nimis exercitũ,equeſtrium ſimul & currũ,vt caperent Heliſæũ. Qui tota nocte circũeuntes vrbem,nihil egerunt. Die ſiquidem facto,

Rex Moabitarum immolat filium

Ioſaphat defungitur, ſuccedit que Ioram

4. Reg. 4

4. Reg. 4

facto cognoſcens hoc prophetæ miniſter, quia hoſtes eum comprehendere niterentur prophetæ quod agebatur, indicauit. Ille vero ſecurus de auxilio dei, contemnebat hoſtes, miniſtrumq; metuentem crebro, fiduciam habere præcepit, ſperans quoniam oſtenderet deus virtutis ſuæ potentiæq; præſentiã. Tunc deus prophetæ orationes exaudiens, multitudinem curruum & equorum & armatorum, Heliſæum circunſtantium, vt miniſter videret, oſtendi, ita vt ille remoto timore, illa viſione confortatus aſtaret. Poſt hæc autem Heliſæus rogabat dominum vt etiam hoſtium aſpectus obcæcaret, & nebulam eis immitteret, per quam eum inſpicere non valerent. Quo facto, veniens inter medios inimicos, requiſiuit quẽ quærerent. Illis autem prophetam ſe quærere reſpondentibus Heliſæum, promiſit eum ſe traditurum, ſi ad ciuitatem in qua eſſet ille, ſequerentur. Qui præcedẽtem prophetam, deo ſcilicet eorum mentes obcæcante, cum feſtinatione ſequebantur. Tunc Heliſæus deducens eos in Samariam ad Ioram regem, præcepit vt clauderentur portæ, & regis exercitus circa Syros ſtaret. Quo facto, rurſus orauit dominum, vt hoſtium oculos aperiret, & caliginem ab eis auferret. Tunc repente ab illa cæcitate reuocati, inuenerunt ſe inter medios inimicos exiſtere. Et obſtupeſcentes Syri, in nimia ſunt anguſtia conſtituti, & qualis vtique potuiſſet eis ſic inopinabili & diuino opere prouenire. Tunc rege Ioram conſulente prophetam, ſi eos iaculari præciperet, hoc quidem fieri prohibuit Heliſæus, dicens iniuſtum eſſe, qui lege bellica non capiuntur, occidi: illos autem nihil mali feciſſe in eius prouincia: ſed neſcientes ad eum veniſſe virtute diuina. Deditq; conſilium, vt & hoſpitalitatem eis præberet, & menſa eius ſine læſione fruerentur. Ioram vero obediens prophetę, dum conuiuia præbuiſſet opulentiſsima Syris, dimiſit eos ad proprium remeare regem.

Heliſæus hoſtes ad Ioram regẽ deducit

De bello Syrorum contra Samariam, & mirabili victoria de cœlo data precibus Heliſæi. Caput IIII.

4. Reg. 6 Adadus bellum reparat aduerſus Ioram

His vero redeuntibus: & quæ prouenerant indicantibus, admiratus Adher inopinabilem Iſraelitarum dei præſentiam atque virtutem, pariter & prophetam, cui ſic adeſſet aperte diuinitas, latenter iam noluit contra regem Iſraelitarum aliquid attentare, metuens Heliſæum: palàm vero pugnare diſpoſuit, multitudine militiæ, & exercitus ſui magnitudine ſe credens hoſtibus præualere. Caſtra ſiquidem metatus eſt cum magna virtute contra Ioram, qui credens non ſe ſufficere ad reſiſtendum Syris, ſemetipſum in Samaria clauſit, de murorum munitione confidens. Adher autem cogitans quia & ſi non poſſet machinationibus capere ciuitatem, tamen inopia ciborum Samaritas obſtringeret, ad ciuitatem acceſsit: & tanta fuit apud Ioram neceſſariorum inopia, vt propter magnitudinem famis in Samaria, octoginta argenteis numiſmatis caput aſini venderetur, quinque argenteis numiſmatis ſextarium ſimi columbarum pro ſale compararent Hebrei. Timebatq; Ioram, ne propter famem ciuitas traderetur inimicis, & muros quotidie circuibat atque cuſtodes, ne quis ab eis intus occultaretur, & actus ciuitatis hoſtibus indicaret. Quod dum faceret, quadam die clamante aliqua muliere: Domine miſerere: putans eam aliquid cibi petituram, iratus maledixit ei, per dominum dicens, nec aream ſibi eſſe, nec torcular, vnde aliquid poſſet ei prębere. Quumq; nihil horum illa ſe diceret poſtulare, nec pro cibo depoſcere, ſed vt eius cauſam dignaretur audire, iuſsit vt loqueretur, atque diceret quęcunque vellet. Tunc illa feciſſe ſe dixit cum altera muliere vicina & amica ſua hanc pactionem, vt quoniam fames & inopia talis eſſet, interficerent filios ſuos vtræque maſculos, & diebus ſingulis comederent eos. Et ego, inquit, meum occidi, & præterito die meum ambę comedimus: hęc autem non vult hoc facere, ſed pactum tranſcendit, & filiũ ſuum, ne comedatur, abſcondit. Hęc quũ audiſſet Ioram, vehementer afflictus eſt, & ſciſſa veſte, crudeli voce clamauit. Deinde iratus Heliſęum prophetam interficere voluit, quia nõ ſupplicaret deo, quum potuiſſent omnes hoc modo à malis præſentibus liberari: & repente miſit, qui eius

Obſidio Samariæ

qui eius caput auferret. Ille ſiquidem ad necem prophetæ pergebat, Heliſæum vero regis ira non latuit. Sedens autem in domo ſua cum diſcipulis ſuis, indicauit eis, quia Iorã homicidæ filius miſiſſet, qui caput eius auferret: ſed vos, inquit, dum venerit qui miſſus eſt, & intrauerit, obſerantes ianuas claudite, eumq; paululum retinete: ſequuturus eſt nanque veniens ad me rex, eo quod eum pœnituerit ſui præcepti. Tunc illi Heliſæi dicta fecerunt. Ioram vero pœnitentia ductus, ob iram ſuam circa prophetam, & metuens ne eum qui miſſus fuerat, occideret, feſtinauit, vt necem prohiberet, & prophetam à morte reduceret, venienſque culpabat eum, cur à deo abſolutionem malorum præſentium minime poſtularet, ſed ſic eos interire deſpiceret. Heliſæus autem altera die ea hora que venerat rex ad eum, promiſit multam ciborum copiam affuturam, ita vt venderentur in publico duo ſata hordei ſiclo vno, & ſatum ſimilæ duobus ſiclis. Hoc autem dictum, & Ioram, & qui cum eo erant, conuertit in gaudia. Prophetæ namque non poterant diſcredere, propter rerum præcedentium veritatẽ: inopiamq; illius diei atq; miſeram, ſpes iam futuræ abundantiæ leuigauit. Princeps autem tertiæ partis quum regi amicus eſſet, ſupra quem tunc ipſe rex incumbebat: Incredibile eſt, inquit, ò propheta, quod dicis: & ſicut impoſſibile eſt, vt de cataractis cœli hordeum pluat deus, aut ſimilam, ita non poteſt credi quod à te nunc dicitur, adimpleri. Ad quem propheta: hæc, inquit, videbis hoc modo fieri, ſed nõ guſta bis ex eis. Quæ ſcilicet ſicut ab Heliſæo fuerant prædicta, completa ſunt. Lex igitur erat in Samaria, vt habẽtes lepram, & qui à tali paſſione mundi nõ eſſent corpore, extra ciuitatem manerent. Quatuor ergo viri propter hanc cauſam manentes ante portam, quum nullus eis propter neceſſitatem famis aliquid afferret, & in ciuitatem ingredi propter legis mandata non poſſent: quibus vel ſi licet ingredi, præ fame ibidem necarentur, cogitauerunt inter ſe dicentes, quia ſi illic manerent, propter inopiam deperirent, & propterea tradere ſe hoſtibus magis eligerent, qui aut parcendo, aut necãdo famis eos neceſſitatibus liberarent. Hoc conſilium inter ſe conferentes, nocte ad caſtra hoſtium deuenerunt. Incipiebat enim deus iam terrere & conturbare Syros, & ſonum curruum & armorũ eis inferre, tanquam exercitus grandis ſuper eos accederet. & paulatim tubarum fragor eorum auribus increpitaret: qui ita repente turbati ſunt, vt relinquentes caſtra propria, concurrentes ad regem, dicerent, quia Ioram rex Iſraelitarũ conducto ſolatio regis Ægyptiorum & inſularum, ſuper eos accederet, quibus veniẽtibus, ſonum tubæ venientis audirent. Hæc eis dicẽtibus, etiam Adher quum ad aures eius ſonus ſimilis adueniſſet, populo credidit: & cum multa turba atq; confuſione relinquentes in caſtris equos atq; iumenta, innumerasq; diuitias, repente conuertuntur ad fugam. Leproſi autem qui diſceſſerant à Samaria, ad caſtra Syrorum venientes, & in eorum tabernaculis multum ſilentiũ taciturnitatemq; reperientes, ingreſſi in vnum tabernaculum, dum nullum prorſus inſpicerent, comedentes atq; bibentes, portantesq; multas veſtes & aurum, & extra caſtra cælantes, deinde in aliud tabernaculum accedentes ſimiliter, & exinde res ſibi placitas ſumentes, dum hoc quater feciſſent, & nullus eos omnino videret, arbitrati hoſtes abſceſſiſſe, culpabãt ſemetipſos, cur Ioram regi & ciuibus hoc minime nunciaſſent. Tunc illi aduenientes ante ciuitatis murum, & cuſtodibus clamantes, indicauerunt eis quæ de hoſtibus contigiſſent. illi autem hæc regis cuſtodibus nunciauerunt, à quibus audiens hæc Ioram, vocauit amicos ſuos & principes, quibus ait, pro inſidijs arte callida Syrorum diſceſsiſſe regem: eo quod deſperaret fame capi potuiſſe ciuitatem: vt quaſi fugientibus illis, & egreſsis ad caſtrorum direptionem nobis, latenter irruerent & interficerent, & ciuitatem pariter deuaſtarent. Vnde vos, inquit, moneo, vt cuſtodiatis ciuitatem, & nuſquã abire tentetis, hoſtes fugiſſe credentes. Tunc dicente quodam, optime quidem arbitratum a rege, & conſilium dante, vt duo equites vſq; ad Iordanem fluuiũ mitterentur, qui cuncta perquirerent, vt ſi illi quidem capti ab inſidijs hoſtiũ deperirent,

4. Reg. 7

Turbatio Syrõrũ a deo facta

ſecuritas

ſecuritas exercitui fieret, ne cuncti aliquid ſimile ſuſtinerent: peruentes autem paucos annumerarent cum his quo: vaſtauerat fames: hoc dictum dum placuiſſet regi, exploratores miſit. Qui euntes, caſtra quidē inuenerunt hoſtibus vacua, locum vero plenum cibis & armis, quæ reliquerant vt eſſent leues ad fugā. Hæc autem dum rex audiſſet, ad direptionem caſtrorum miſit exercitū. Qui nihil tulerunt vile nec paruum, ſed aurum multum pariter & argētum, gregesq; multos iumentorum, frumentiq; & ordei multa milia, quantum nec in ſomno ſe videre credebant. Quo pacto, à malis priſtinis liberati, maximam copiam habuerunt, ita vt emerentur duo ſata hordei ſiclo vno, & ſatum ſimilæ duobus ſiclis, ſecundum prophetiam hominis dei Heliſæi. Satum itaque fert modium vnū & ſemis Italicum. Horum itaque bonorum ſolus ille princeps tertiæ partis, quem prædiximus potitus non eſt. Nam conſtitutus à rege vt ſtaret ad portam, quatenus turbam moderate ab egreſſu ciuitatis emitteret, ne alterutros comprimentes ad pericula peruenirent: quod alios pati prohibebat, ipſe ſuſtinuit: & hoc modo ne guſtaret ex his quæ fuerant prophetata, defunctus eſt: Heliſæo prædicēte eius mortem: dum ea quæ de vbertate ciborum ille prophetauerat, ſolus iſte non credidérat. Adher autem Syrorum rex dum veniſſet in Damaſcum: & agnouiſſet quia diuinitas ei & eius exercitui timorem immiſiſſet & fugam, & non inuaſione hoſtium fuiſſe factum, nimis afflictus, eo quod ita deum haberet iratum, corruit in languorem. Illo ſiquidem tempore dum propheta Heliſæus veniſſet in Damaſcum, cognoſcens hoc Adher, fideliſsimum ſeruulorum Aſahel nomine miſit, vt ei occurreret & dona portaret, præcipiens ab eo requiri, ſi ægritudinis eius periculum poſſet euitari. Aſahel itaque cum quadraginta camelis quæque optima & pretioſa in Damaſcena prouincia ex domo regia dona regia portabat, & veniēs ad Heliſeū, & decenter ſalutans, ait miſſum ſe à rege Adher ad eum vt dona portaret, & de eius languore cōſuleret, ſi poſſet euadere. Propheta vero Aſaheli inſſit, vt nihil ei mali nunciaret, dixit autē regem moriturum eſſe. Et famulus quidem hæc audiens, contriſtabatur. Heliſæus autem flebat, & multas lachrymas effundebat, præuidens quę mala populus paſſurus eſſet poſt mortē Adher. Dumq; Aſahel cauſam eius confuſionis inquireret: defleo, inquit, Iſraelitarum populum, dolens in his malis quæ paſſurus eſt abs te. Interficies enim optimates eorum, & munitiſsimas ciuitates incendes, & paruulos lapidibus alliſos crudeliter trucidabis: & mulieres habentes in vtero ſæua morte diſrumpes. Aſahel vero dicente: Quæ mihi virtus eſt, vt per me poſsint talia prouenire: ait, deum ſibi indicaſſe, quia eſſet regnaturus in Syria. Aſahel itaque veniens ad regem, illi quidem bona nunciauit. Altera vero die infuſo laqueo vinciens eum, illum quidem ſtrangulauit, ipſe vero apicem regiæ poteſtatis obtinuit. Erat enim vir efficax, multaq; Syrorum & populi Damaſcenorum deuotione florebat, ita vt hactenus & ipſe Adher & Aſahel qui poſt eum regnauit, quaſi dij colantur, propter beneficia & templorum ædificia, quibus Damaſceorum exornauerant ciuitatem. Iſti nanque ſoli in pompa quotidie quaſi pro honore regio deferuntur, & Syri de eorum antiquitate gloriantur, ignorantes quia ſunt nouelli, & non habent iſti reges vltra mille & centum annos. Ioram vero rex Iſraelitarum audiens Adher defunctum, à timore & formidine, quam propter eum habebat, aliquo modo reſpirauit, & pacem gratanter excepit.

4.Reg.8

De crudelitate Ioram regis Iudæ, & digna ſubſequente pœna. Cap. V.

4.Reg.8

IGitur Ioram Hieroſolymorum rex, qui & ipſe quidem, ſicut prædiximus, hoc nomen habebat, rerum potitus, mox ad necem fratrum ſuorum, & paternorū pariter amicorum & principum eſt conuerſus, & malitiæ ſuæ hoc fecit initium, in quibus malis nil differens à regibus populi, qui ante eum iniquitatem fecerāt, in ſolennitatibus Hebræorum, & in religione diuina: docuit quoque vulgus & in alijs eſſe malum, & extraneos adorare deos per Gotholiam Achab filiam coniugem ſuam. Et deus quidem propter Dauid regis promiſsionē, genus eius noluit exterminare.

Atheliam uocant Biblia

exterminare. Ioram vero nihil prætermittebat, quo minus aliquid quotidie nouæ impietatis efficeret, & quod vastationē patriæ traditionis attenderet. Illo siquidem tempore ab eo recedentibus Idumæis, & primo quidē interficientibus regem, qui erat eius patri subiectus, & constituentibus quem ipsi voluerant, Ioram cum equitibus suis & curribus noctanter in Idumæam venit: & eos quidem q̄i vicini eius regno esse videbantur, occidit. Longius autem non abijt: nihil tamē dum hoc feciſſet, vtilitatis exhibuit. Nam omnes ab eo receſſerunt, simul & qui prouinciam Labennam habitabant. Erat autem ita vesanus, vt etiam populum cogeret in excellentissimos montes ascendere, & deos alienos adorare. Quumq; hæc ageret, & omnino leges patrias à mente sua repelleret, delata est ab Helia propheta ad eum epistola, in qua pandebatur, magnam pœnam eum fore passurum, quoniam patrum suorum non esset imitator, sed Israelitarum regum impietatem sequeretur: insuper cogeret tribū Iuda, & ciues Hierosolymitas relinquentes sanctam patrij dei culturam, ad idola conuenire, quę Achab rex Israelitarū in suo regno feciſſet: & quia fratres suos interemisset, & bonos viros & iustos pariter occidisset: suppliciumq; quod pro his susceperus esset, propheta in literis indicabat, id est, cladem populi, & corruptionem vxorum regis & filiorum: & quia ipse quoque moreretur ægritudine longa nimis confectus, viscera propter nimietatem internæ corruptionis effusis, ita vt videret suam calamitatem, nec posset vllatenus subueniri. Et hæc quidem epistola significabat Heliæ. Post breue siquidem tempus exercitus Arabum iuxta Æthiopiam habitantium, & alienigenarum, Ioram regnum aggressi sunt, & prouinciam vastauerunt & regis domū, insuper & filios occiderunt pariter & vxores eius: vnusque solummodo filiorum eius nomine Ozias hostes effugiens, derelictus est. Qui post hanc calamitatem prædictum à propheta languorem incurrens, multo tempore fatigatus, diuinitate eius viscerib⁹ immittente, miserabiliter superna indignatione defunctus est, quum viscera sua diffusa videret. Quem etiam populus mortuum multis contumelijs affecit: &, vt reor, credentes ita mortuum ira fuisse diuina peremptum, nec exequijs regalibus eum fecere dignū, nec in paternis sepeliere monumentis, nec alium ei exhibuerunt honorem: sed velut priuatum tumulo tradiderunt. Qui vixit annis quadraginta, regnauit octo: traditq; principatum eius Hierosolymorum populus filio eius Oziæ.

Idumeā a Ioram deficit

Ioram moritur

De Hieu ab Helisæo inuncto in regē, & de vindicta in impios Cap. VI.

IGitur Ioram rex Israelitarum, post mortem Adher, sperans Ramatha ciuitatem se capere, & eam Syris auferre, cum magno apparatu castrametatus est super eos. In qua obsessione à quodam Syro non mortifere sagittatus, abijt in ciuitatem Iezraelem, vt vulnus suum positus in ea curaret, directo in Ramatha omni exercitu, simul & duce nomine Hieus, qui fuit filius Namesi, vt post curam reuerteretur ad pugnam. Helisęus vero prophetam vnum discipulorum suorum dato ei oleo sancto, misit in Maratha, vt vngeret Hieum, eiq; diceret, quoniam eum regem diuinitas elegisset, cui & alia pariter indicaret, præcipiens ei, vt sub modo fugæ faceret iter, quatenus cūctos illic proficiscendo lateret. Qui dum veniſſet in ciuitatem, Hieum quidem inuenit cum principibus militum residentem in medio, sicut ei prædixit Helisæus, & accedens ad eum, ait, se quædam ei fore dicturum. Qui dum surrexisset, & in cubiculum sequutus eum fuisset: seorsum sumens eum iuuenis, oleo eius caput infudit, dicens eum vnctum à deo regem, ad Achab generis peremptionem, & ad vindicandum sanguinē prophetarum, qui ab Iezabel nequiter fuisset effusus: vt domus eorum sicut Hieroboam Nabathei, & Abisa propter impietatem propriam radicitus deperiret, & nullum semen de Achab genere remaneret. Et ille quidem cum dixisset hæc, de cubiculo protinus exiliuit, ne ab aliquo in exercitu videretur. Hieus autem venit ad locum vnde surrexit, & cum alijs principibus residebat. Quibus requirentibus vt eis diceret, cur ad eum iuuenculus aduenisset, insuper & vesanum eum dicē

4. Reg. 9

tibus:recte,inquit,iudicastis:nam verba vesana locutus est. Quibus festinantibus, vt ea audirent, atque rogantibus, ait eum dixisse, quia ipse fuerit electus à deo rex. Hæc itaque cum dixisset, vnusquisque exuens se quod habebat, vestes proprias ei substernebant: & mittentes tubas, Hieu regem esse clamabant. Ille vero exercitu congregato, pergebat ad Ioram in ciuitatem Iezraelem, in quam sicut prædiximus pro vulnere curandus abierat, quod ceperat cum obsideret Ramatha. Contigit autem, vt eo tempore Hierosolymitarum rex Oziasveniſſet ad Ioram(erat enim filius ſororis eius, ſicut iam dudum diximus) vt visitaret eum propter vulnus quod in obsessione acceperat. Hieus veto volens subito super Ioram irruere, rogauitvt nullus militum descedens, regi Ioram quæ gesta fuerant nunciaret: dicens hanc esse maximam eorum circa se deuotionem, si eum regem hoc ordine demonstrarent. Illi vero in his quæ fuerant dicta, gratanter itinera conseruabant, ne quis latenter pergens, quod gestum fuerat indicaret. Et Hieus quidem sumptis electis equitibus, sedens in curru ibat in Iezrael. Cumq; proximus fuisset ciuitati, explorator quem rex constituerat Ioram, vt ad ciuitatem venientes inspiceret, videns cum multitudine Hieum venientem, nunciauit Ioram regi videre se equites venientes. Ille vero repente aliquem mitti iussit equestriũ qui ei occurreret, & quis esset agnosceret. Qui dum venisset ad Hieum, de exercitu requisiuit, dicens à rege se missum. At ille nihil de his respondens, requirentem sequi se iussit. Quod dum explorator videret, indicauit Ioram: quia qui missus fuerat equestris, mixtus multitudini veniret vnà cum eis. Iterum rege mittente etiam alium, hoc idem eum facere Hieus imperauit. Quod dum explorator Ioram indicasset, nouissime in currum ipse conscendens, cum Ozia Hierosolymorum rege in eius occursum egressus est. Hieus autem cum multa moderatione & disciplina agebat iter. Cumq; Ioram veniſſet in agrum Nabuthei, requirebat si in exercitu recte omnia gererentur. Et cum ei Hieus amarissime malediceret, matremq; eius veneficam ac meretricem clamaret, metuens eum rex, & nihil eũ cogitare quod esset salubre credens, conuerso curru suo vt poterat fugiebat: dicens ad Oziam, quod insidijs & dolo fuisset captus. Hieus autem sagittam post eum emittens, cor eius iaculo penetrauit: & Ioram quidem repente cadens flexo poplite animam dereliquit. Hieus autem continuo iussit Vadraco principi tertiæ partis, vt corpus Ioram in agro proijceret Nabuthei, recordans prophetiam Heliæ, quam patri eius qui fuit interfector Nabuthei prædixerat, quoniam & ipse & eius genus in ipso illius agro periret. Sic enim, cum sederet tunc post tergum currus Achab, audisse se prophetam narrantem dicebat, quod etiam secundum illius prouenit eloquium. Igitur cadente Ioram, metuens Ozias de sua salute, currum in aliam itineris partem diuertit, credens quod taliter effugeret. Hieu. Ille vero persecutus est eum, & in quodam ascensu comprehendens, sagitta emissa eum percussit. Qui derelicto curru, ascendens in equum effugit Hieum in Mageddon: ibiq; curatus, post paucum vulneris illius tempus & ipse defunctus est: portatusq; in Hierosolymam, illic sepultus est, cũ regnasset anno vno. Fuit enim malignus, & plusvalde, quàm pater eius. Cum autem Hieus intrasset in Iesraelem vrbem, Iezabel ornata stãs supra turrim: bonus, inquit, seruus qui occidit dominum suum. Ille vero respiciens ad eam, quæ esset interrogauit, & de scendentem ad se venire præcepit. Nouissime vero eunuchis imperauit, vt eam de turri proijcerent. Quæ dum præcipitata fuisset, murum sanguine suo aspersit & conculcata equorum pedibus expirauit. His ita gestis, Hieus ingressus palatiũ cum suis amicis, & semetipsum reficiebat & illos, conuiuijs alijsq; rebus: præcepitq; famulis qui Iezabel peremerant, vt eam propter decus generis sepelirent, erat enim ex regibus. Sed nihil de eius corpore, quibus hoc imperatum fuerat, inuenerunt, nisi tantummodo summitates manuum & pedum: aliud vero corpus totum à canibus est absumptum. Hæc audiens Hieus, Heliæ prophetiam nimis obstupuit: Is enim in Iezraele prædixerat, hoc eã interitu fore periturã. Interea dum Achab

Hieus Ioram ſagitta occidit

Iezabel de turri præcipitata a canibus deuoratur

dum Achab filij ſeptuaginta in Samaria nutrirentur, miſit Hieus duas epiſtolas: aliam quidem pædagogis eorum, aliam principibus Samaritanorum: dicēs, vt fortiſsimum filiorum Achab conſtituerent regem, cum & currus haberēt multos & equos, & arma ad militiam, & ciuitates munitas: quod dum facerent, domino ſuo recompenſarent. Hæc autem ſcripſit, volens Samaritanorum mentes agnoſcere. Relegentes vero literas principes & pædagogi timuerunt: & cogitantes, quia nihil poſſent contra eum facere, qui magnis duobus præualuerat imperijs: ſcripſerunt profitentes, ſe eum habere dominum, & facere quæcunque præciperet. Ille vero ad hæc reſcripſit, præcipiens, vt ſi ei obedirent, filiorum Achab abſcindentes capita ei deſtinarent. Tunc principes euocantes nutritores infantum, iuſſerunt vt occidentes eos, capita eorum abſcinderent, & mitterent ad Hieu. Hæc illi nihil reſiſtentes egerunt: & componentes in quibuſdam vaſculis de vimine factis eorum capita deſtinarunt. His autem allatis ad Hieu, cum amicis cœnanti nunciatum eſt, quod capita filiorum Achab viderentur eſſe delata, qui iuſsit ante portam ex vtraque parte ex eis capitibus aggeres fieri. Factoque die, ad eavidenda proceſsit, & inſpiciens dicere cœpit ad populum, quia ipſe quidem contra dominum ſuum militaſſet, & eum peremiſſet, hos autem omnes non ipſe peremerit: eosq; cognoſcere depoſcebat de generatione Achab: quia omnia ſecundum prophetiam dei fuerant geſta, & domus eius ſicut prædixerat Helias deperiſſet. Cumq; necaſſet eos qui apud Ieſraelitas ex Achab genere ſunt inuenti, cum equis ad Samariam properabat: per iter autem inueniens aliquos Oziæ Hieroſolymitarum regis, interrogauit eos quò properarent. Illis vero dicentibus, quia venirent vt Ioram ſalutarent, & regem ſuum Oziam, neſcientibus quod ab eo ambo occiſi fuiſſent, Hieus eos comprehenſos occidi præcepit. Erāt autem numero quadraginta & duo. Poſt hæc autem occurrit ei vir quidam bonus & iuſtus nomine Ionadab, olim amicus eius. Qui cum ſalutaſſet eum, cœpit laudare, eo quod omnia cum dei voluntate feciſſet, & Achab genus exterminaſſet. Hieus autem rogabat vt aſcendens in currum, vt in Samariam cum eo veniret, ei ſe demonſtraturum dicens, quia nulli parceret malignantium: ſed & falſos prophetas, & falſos ſacerdotes, & ſuadentes plebi, vt magni quidem dei religionem deſererent, & extraneos adorarent, ipſe puniret: cum eſſet vtique optima nimis hæc inſpectio atque gratiſsima, vt bonus & iuſtus vir videret malos tormentis affligi. His conſentiens Ionadab, aſcendens in currum, venit pariter in Samariam. Hieus autem requirens omnes cognatos Achab, interfecit. Volens autem nullum de falſis prophetis, neque ſacerdotibus Idolorum Achab ſupplicium declinare, deceptione quadam & dolo comprehendit vniuerſos. Congregato ſiquidem populo, dixit velle ſe duplices deos introductos, quos Achab colebat, adorare: rogans vt eorum ſacerdotes & prophetæ & ſerui pariter adueniret: quatenus copioſa ſacrificia, & præcipuas dijs Achab hoſtias immolaret: & eſſet morte multandus ſacerdos, qui tunc non foret inuentus. Deus autem Achab Baal appellabatur. Conſtituens itaque diem, quo vellet ſacrificia celebrare, miſit in omnem Iſraelitarum prouinciam nuncios dicens, vt ad illum Baal ſacerdotes adducerent. Quibus pariter congregatis, iuſsit Hieus pontifici vt daret omnibus veſtes: eisq; ſumentibus ingreſſus in domum cum amico ſuo Ionadab, præcepit vt cum diligentia quæreretur, ne quis inter eos alienigena aut peregrinus inueniretur: cum nollet ſacerdotibus idolorum alios intereſſe fidelium: Illis vero dicentibus, nullum intereſſe peregrinum, & ſacrificia inchoantibus celebrare, conſtituit à foris octoginta numero viros armatos, quos nouerat fideliſſimos: iuſsitq; eis vt falſos prophetas occiderent, & ipſi in paterna ſolennitate permanerent, quam multo tempore iam deſtituiſſent: & ſimul interminatus eſt, vt ſi qui effugerent, pro illis animas eorum auferret. Illi verò & omnes viros interemerunt, & domum Baal igne concremauerunt, & hoc modo à peregrinis ſolennitatibus Samariam liberauerunt. Hic itaque Baal Tyriorum fuit deus.

De ſeptuaginta filiis Achab iuſſu Hieu interfectis

Hieus occidit ſacerdotes Baal

Baal Tyriorū deus

Achab autem volens parere.ſocero Ithobal,qui rex Tyriorum tunc erat & Sidonis,templum ei fecit in Samaria:ſacerdotesq; conſtituit,& omni eum cultura religionis honorauit.Cum hic igitur deus fuiſſet exterminatus, aureas tamen vitulas Iſraelitas Hieus adorare permiſit. Hæc autem dum feciſſet, & pro impiorum caſtigationibus cogitaſſet, deus ei per prophetam prædixit, quod in quatuor generationes ſuper Iſrael eſſent eius filij regnaturi. Igitur circa Hieu talia gerebantur.

De Gotholiæ reginæ digniſsimo interitu,& Ioas regis inſtitutione per Ioiadam ſacerdotem. Caput. VII.

4.Reg.11

GOtholia vero Achab filia,audiens Ioram fratris ſui & Oziæ filij mortem, & totius generis regum vnam perditionē,ſtuduit vt nullum de domo Dauid relinqueret,ſed omne genus eius exterminaret, vt nullus ex eis ad regnum vlterius perueniret.& hoc quidem ſicut potuit,fecit.euaſit autem vnus filius Oziæ,mortem hoc modo diffugiens.Ozias rex ex vno patre habuit ſororē nomine Ioſabeth,cui copulatus erat pontifex Ioiada. Hæc ingreſſa regiam domum,vbi erant interfecti filij regum,Ioas nomine infantulum anniculum cælatum inueniens cum nutrice,& portans in cubiculum clauſit,& latēter aluit ipſa & vir eius Ioiada in templo ſeptem annis, quibus in Hieroſolymis ſuper duas tribus Gotholia regnauit. Septimo vero anno Ioiada hunc ſermonem pandit quinque viris centurionibus:eisq; ſuaſit, vt ei conſentirent contra ea quæ à Gotholia fuerant perpetrata,& regnum infanti contraderent: perceptoq; ab eis iureiurando,quo ſecuritas talia gerentibus præpararetur,prodidit eis quæ gerenda forent atque complenda. Tuncviri quibus ſacerdos Ioiada ſuum conſilium commiſerat,circumeuntes omnes prouinciam,ſacerdotes atque Leuitas congregantes ex ea,ſimul & principes tribuum,omnes Hieroſolymis ad pontificem adduxeruut. Qui mox fidem ab eis cum iureiurando petijt, vt quod ab eo cognoſcerent,cum taciturnitate ſeruarent,donec niſus eius intentionis potuiſſet impleri. Quibus iurantibus ſecurus effectus,deducens eum quem de genere Dauid nutrierat:iſte,inquit, vobis ex illa domo rex erit,quam noſtis deum prophetaſſe ſuper nos omni tempore regnaturam. Moneo ſiquidem vt tertiam partem veſtrū eum cuſtodire faciatis in templo : quartam vero in omnibus templi ianuis ſtatuatis, reliqua vero pars teneat portam quæ ducit ad tecta regalia, alia vero inermis multitudo conſiſtat in templo: nullumq; armatum permittatis intrare, niſi tantummodo ſacerdotes. Eis quoque præcepit,vt pars aliqua ſacerdotum & Leuitarum circa ipſum regem conſiſteret,eum euaginatis gladijs circundātes:vt ſi quis armatus in templum intrare præſumeret, repente perimeretur:& nihil metuentes regis tutamen fortiter cuſtodirent. Illi vero conſilio pōtificis obedientes, ſuā voluntatem opere declararunt. Interea Ioiadas aperiens armamentarium quod erat in templo à Dauid conſtitutum, diuiſit centurionibus & ſacerdotibus & Leuitis arma quæcunque inuenit,lanceas & pharetras,& quodcunque aliud apprehendit genus armorum:& armatos circa templum ſtatuit,vt manu ſua totum cō ſtipare viderentur ingreſſum,& quaſi murum habita teſtudine molirentur,præripientesq; in medio puerum,ei regium diadema impoſuerunt:& vngens eum Ioiada,regem ſolenniter ordinauit. Populus,itaque gaudēs clamauit. Viuat rex.Porrò Gotholia tumultum & laudes inopinabiles repente cognoſcens, vehementer perturbata cum ſuo exercitu de regalibus exiliuit. Et cum veniſſet ad templum, ſacerdotes quidem eam protinus exceperunt,armatos vero qui ſequebantur introire prohibuerunt. Erant enim à pontifice præpoſiti, ſicut dictum eſt, vt templi aditus obſeruarent. Tunc itaque Gotholia videns puerum ſtantem ſuper tribunal regium,eiq; diadema regale ſuperpoſitum,ſciſſa veſte vehementer exclamans, iuſsit occidi qui ei fecerant inſidias, & principatum auferre tentauerant. Ioiada vero euocans centuriones,iuſsit vt educentes Gotholiam in conuallē cedron,eam ibi perimerent,ne templum illic violarentveneficam in eo occidētes:

Ioas infantulus in regem vngitur

vnà præci

vnã præcipiens,vt ſi qui ei ferre vellet auxilia,pari ſorte perimeretur. Tunc quidam cui fuerat eius iniuncta peremptio,ſumens Gotholiam deduxit eam ad portam mularum regis & illic eam interfecit. Cum vero hæc circa Gotholiam fuiſſent geſta, conuocans populum & armatos Ioiada in templo, coniurauit omnes,vt regi fauerent,& eius ſaluti proſpicerent, quãdo in deuotione regia deum potius honorarent,& ne tranſcenderent Moſeos leges,eos iuſiurandum quoque compulit exhibere. Poſt hæc concurrentes ad domum Baal, quam Gotholia & Ioram vir eius inſtruxit ad iniuriam paterni dei & honorem Achab, eam fundi tus euerterunt,& ſacerdotum eius Mathan nomine peremerunt,diligentiam vero atque templi cuſtodiam ſacerdotes & leuitas Ioiada habere permiſit,& ſecundum regis Dauid præceptum,iuſsit eos ſecundo in die holocauſta & ſacrificia ſolenniter immolare,vt ſecundum legem incenſum offerrent. Fecit autem & quoſdam leuitarum portarios ad templi munimen, ne illic ſordidum aliquid latenter intraret. Hæc itaque vniuerſa diſponens cum centurionibus & principibus & omni populo,ſumens puerum de templo Ioiadas,eum cum vniuerſis ad regalia vſque perduxit. Quo in ſolio regio reſidente,cunctus populus cum fauore ſolenni exclamauit,& ad epulas conuerſi ſimul feſtiuitatem multis diebus egerũt. Ciuitas ergo quietem habebat,Gotholia de rebus humanis ablata. Ioas itaque adeptus regnum,erat annorum ſeptem,cuius mater erat nomine Sabia ex regione Berſabeæ,multamq; habuit cuſtodiam legum:& culturam diuinæ religionis exhibuit omni tempore quo vixit Ioiadas. Ætate vero congrua duxit vxores duas,dante ſibi põtifice,ex quibus maſculi & fœminæ natæ ſunt. Igitur de Ioas, & quemadmodum inſidias Gotholiæ effugerit, regnumq; perceperit, hæc indicaſſe ſufficiat.

Gotholia perimitur

De reſtauratione templi per Ioas regem,& præuaricatione eiuſdẽ ſequente & pœna mortis ſucceſſoreq; filio Amaſia. Cap. VIII.

ASahel autem Syrorum rex,dum pugnaret contra Iſraelitas,& contra regẽ eorum Hieu, vaſtauit prouinciam trans Iordanem, quæ erat ad orientem tribus Ruben, & Gad & Manaſſe,& Galaad,& Bathaneam,percurrens vbique,& cuncta diripiens,& vim reſiſtentibus inferens vniuerſis. In quo potuit quidem vleiſci Hieu, dum cunctam prouinciam deuaſtaret:ſed circa diuinitatẽ ſuperbus & contemptor exiſtens,& legitima ſancta deſpiciens,mortuus eſt,cum regnaſſet ſuper Iſraelitas annis ſeptem & viginti. Sepultus eſt autem in Samaria,ſucceſſorem principatus Ioachazan derelinquens. Regem vero Hieroſolymorum Ioas quoddam deſiderium apprehendit,vt templum innouaret dei. Quadam ergo die euocans pontificem Ioiadan, iuſsit vt in omnem mitteret regionẽ, & Leuitas & ſacerdotes exigeret pro vniuſcuiuſque capite dimidium ſiclum argenti ad fabricam & renouationem templi, quod à Ioram, Gotholia, & eorum filijs videbatur eſſe deſtructum. Pontifex equidem hoc non fecit,ſciens quia nullus conferret argentum. Tertio vero & viceſimo anno regni ſui Ioas euocans ad ſe Ioiadam ipſum & Leuitas,& quaſi inobedientes ſui præcepti culpans,iuſsit vt pro hac re in futuro anno pro renouatione templi proſpicerent. Quo facto conſilio pontifex vſus eſt pro congregatione pecuniarum,quod populus libenter habuit, & gratanter impleuit. Fecit nanque ligneam arcam, & vndique muniens eam,vnum ei foramen aperuit: quam ponens in templo iuxta ſacrarium, inſsit ſingulis vt quantum vellent in eam mitterent per foramen pro templi reparatione. Ad hoc itaque opus omnis populus libenter acceſsit: & multum argenti, multumq; auri largitus eſt. Quo facto euacuantes arcam rege præſente ſcriba ſimul & ſacerdos gazophylaciorum,dinumerantes quod fuerat congregatum,deinde eandem arcam in ipſo loco repoſuerunt, & hoc diebus ſingulis faciebant. Cumq; populus quod ei viſum fuerat obtuliſſet,miſerunt pontifex Ioiadas,& rex Ioas,vt cæſores lapidum inſtructoresq; conducerẽt,& ligna maxima de optima ſylua deponerent. Templo ſiquidem reparato,aurum quod remanſerat,& argẽ-

4. Reg. 14

Ioas primo fit reparatio templi

tum non paruum,ad pateras,& vini fuſoria, coopercula, & vaſa reliqua deportarunt ſacrificijſq; quotidie adolentes altare degebant. Et hæc quidem tempore quoad vixit Ioiadas competenti ſtudio gerebantur. Cum vero is mortuus fuiſſet,qui vixerat annis centum & triginta, iuſtus & per omnia venerandus, & ſepultus fuiſſet in Hieroſolymis in regijs monumentis,quoniam generis Dauid re pararat imperium,rex Ioas curam perdidit diuinæ religionis,cum quo etiam primates plebis pariter vitiati ſunt,vt circa ſolennitates & legitima iura delinquerent. Deus autem dure ferens tranſgreſsionem regis & aliorum,miſit prophetas qui conteſtarentur eos vt ab huiuſmodi geſtorum malignitate recederent. Illi vero in tali malorum more & deſiderio permanſerunt, vt nec alios qui ante ſe propter legitimorum iniurias fuerant caſtigati,neque prophetas qui prædicebãt vt pœnitentiam agerent,& conuerterentur ab iniquitate, reſpicerent. Nam & Zachariam filium pontificis Ioiadæ,lapidibus in templo rex iuſsit occidi,beneficiorum patris eius oblitus. Quem cum deus prophetam cõſtituiſſet,ſtans in media multitudine ſuadebat eis ſimul & regi,vt iuſtitiam facerent: & quod magna ſupplicia ſuſciperent,ſi nollent dei præceptionibus obedire. Qui tamen dum moreretur,ſuarum paſsionum teſtem deum & iudicem proclamauit: quia pro bono conſilio,& pro his quæ pater eius præſtiterat regi Ioas,ille amare & violẽter oc cumberet. Rex autem Ioas non poſt multa temporis ſpatia,iuſtiſsimas pœnas horum,in quibus præuaricatus eſt,exoluit. Veniente nanque Aſahel Syrorum rege in eius prouinciam,& Geth deuaſtante atque depopulãte,cum eſſet iam ad Hieroſolymam deducturus exercitum,metuẽs Ioas obſeſsionem,euacuatis omnibus dei theſauris atque regalibus & miniſterijs templi,miſit Syrorum regi,his redimens eum,ne ciuitas pateretur obſeſsionem, aut periculum rerum omnium ſuſtineret. Cui dum ſatisfactum fuiſſet ingenti multitudine pecuniarum,nequaquam ad Hieroſolymam caſtrametatus eſt. Ioas tamen cum peſsimum languorem incurriſſet,inſtantes amici qui mortem Zachariæ Ioiadæ filij defendebãt, eiq; inſidias facientes interemerunt eum. & ſepultus eſt quidẽ in Hieroſolymis, non autem in monumentis patrum,quia fuerat diuinæ religionis inimicus. Vixit autem annos quidem ſeptem & quadraginta,in eius autem imperium ſucceſſit filius eius Amaſias. Vigeſimo autem primo anno regni Ioas,Iſraelitarũ principatu potitus eſt Ioachas filius Hieu in Samaria,quem & habuit annis ſeptem & decem,patris quidem ſui nec ipſe imitator exiſtens:impie vero gerens,ſicut & primi reges qui deum ſpreuiſſe videbantur. Hunc autem humiliauit Aſahel, & cum extenta poteſtate contriuit,dum aduerſus eum caſtra mouiſſet. Nam & ciuitates ei plurimas & maximas abſtulit,& eius milites trucidauit. Hæc itaq; paſſus eſt Iſraelitarum populus ſecundum Heliſæi prophetiam:quãdo Aſahel, qui occidit dominum ſuum, regnaturum eſſe prædixerat ſuper Syros & Damaſcenos. Cumq; Ioachas in his anxietatibus teneretur,ad preces dei ſupplicationeſq; confugit:rogans vt eum de Aſahel manibus liberaret,nec pateretur vt ſub illius ditione viueret. Deus autem pœnitentiam pro virtute ſuſcipiens,& corripere magis quàm perdere hominem huiuſmodi volens,conceſsit ei quatenus belli pericula declinaret. Pace itaque potita prouincia rurſus ad ſtatum priſtinum copiamq; reuerſa eſt. Poſt mortem vero Ioachas filius eius Ioas ſuſcepit regnum. Cum ſeptem iam & triginta annos haberet in regno Ioas ſuper tribum Iuda, tenuit principatum iſte Ioas in Samaria ſuper populum Iſrael. Nam & ipſe idem habebat nomen,quod Hieroſolymorũ rex:tenuitq; regnũ annis ſedecim: fuitq; bonus,& in nullo paternæ naturæ conſimilis. Illo ſiquidem tempore Heliſæus propheta cum iam in ſenectute conſiſteret,& ægritudinẽ incurriſſet,venit Iſraelitarum rex viſitare eum. Et dum eũ in nouiſsimis inueniſſet,flere cœpit eo vidẽte & ingemiſcere,patremq; & ſcuto ſui regni vocare: præter eum ſe dicens nunquam cõtra hoſtes armis egiſſe, ſed illius prophetia ſine dimicatione viciſſe:qui dũ à vita diſcederet,Hebræos Syris,& alijs inimicis captiuãdos relinqueret. Quapropter

Zacharias Ioiadæ lapidatur

Ioas

Ioas occiditur ſuccedente filio Amaſia

Ioachas filius Hieu rex Iſrael Aſahel

propter nec ipsam vitam securam vlterius fore dicebat: sed grâtum sibi esse, vt cũ eo à prẽsenti luce recederet. Hæc dicente atque gemente rege, Helisæus consolabatur eum, iussitq; vt allatum sibimet arcum extenderet. Qui cum præparasset arcum contingens manus eius Propheta iussit vt sagittaret. Cumq; tres sagittas dimisisset atque cessasset, ait: Si plures dimisisses, eradicasses Syrorum regnum. Quia vero in tribus solummodo quieuisti, toties congressus Syris pugnando prẽualebis, vt regionem quam abstulerunt à patre tuo, rursus obtineas. Et rex quidẽ dum hæc audisset, abscessit. Post non multum vero tempus & Propheta defunctus est, vir institia famosissimus, & valde prẽclarus. Miraculum nanque & inopinabilia opera per suas prophetias ostendit, & apud Hebræos memoriam claram & magnificam sepulturam habere promeruit, & qualem viro ita religioso decebat impendi. Illo siquidem tempore contigit, vt quidam latrones in Helisæi sepulchrum mortuum, quem ipse videbantur interfeciſſe, proijcerẽt: cuius cadauer dum eius fuisset corpori sociatum, continuo suscitatum est. Et de Helisæo quidem propheta, & quẽcunque prẽdixit, & quomodo post mortem virtutem diuinam habuit, hæc declarata sufficiant. Defuncto itaque rege Syrorum Asahel, ad filium eius Addam imperium peruenit: contra quem Ioas Israelitarum rex dimicans, & tribus congressionibus eum vincens, omnem prouinciam ab eo detraxit, & quoscunque vicos & ciuitates pater eius Asahel de Israelitarũ regno subtraxerat liberauit. Hoc itaque secundum prophetiam Helisæi prouenit. Cumq; contigisset vt etiam Ioas moreretur, ille quidem sepultus est in Samaria, regnũ vero suo filio Gessaban nomine dereliquit.

In sepulchrũ Helisæi mortuus reuiuiscit

De bello Amasiæ contra inimicos, & insolentia subsequente. Caput IX

ANno secundo Ioas regis Israelitarum, regnauit super tribum Iuda in Hierosolymis Amasias, cuius mater erat nomine Ioad, genere ciuis, & iustitiæ prouisione laudabilis. qui cum iuuenis esset, veniẽs ad regnum, cogitauit vt inimicos, qui patrem eius occiderant, puniret, & comprehensos omnes occidit, Filijs autem eorum pepercit sequens Moseos leges, qui sanciuit non propter peccata parentum filios occidendos. Deinde eligens exercitum de tribu Iuda & Bẽiamin, qui in flore iuuentutis & circa viginti annos existerent, & cõgregãs quasi trecenta milia, constituit super eos centuriones: mittensq; ad regem Israelitarum, conduxit centum argenti talentis cẽtum milia armatorum. Deliberauerat enim vt Amalechitarum gentibus, & Idumæis, & Gabaonitis inferret bellum. Cumq; præpararetur ad prælium, & iam videretur positus in procinctu, suasit ei propheta vt dimitteret Israelitarum exercitum, quia esset impius, & deus eũ vinci prædiceret, vtq; suorum solummodo solatijs vteretur, & hostibus præualeret cum paucis contra eos pugnando, volente deo. Cumq; graniter hoc ferret, rex, eo quod mercedes Israelitis iam prẽbuisset ingentes, monebat Propheta, vt ageret quod deo placeret, cum possent pecuniæ ex ipsius muneribus abundare. Et illos quidem dimisit, cedens etiam quas dederat rex mercedes: ipse vero cum suo exercitu ad prẽdictas gentes accessit. Et prælio gesto vincens, decem quidem milia occidit, & totidem viuos cepit: eosq; deducens ad magnã petram quæ est in Arabia constituta, ex ea præcipitauit. Prædam autem & diuitias ex his gentibus abstulit infinitas. Dum itaque in his Amasias consisteret, Israelitæ, quos cum mercede data remiserat, indignati, & credentes iniuriam quia quasi pro vituperatione fuissent ab eo remissi, eius regni terras aggressi sunt, & vsque Betthoram procedentes, diripuere prouinciam, & multa quidem abstulere iumenta, & tria milia hominum occiderunt. Amasias autem victoria ex his quæ gesta fuerant elatus, deum quidem qui ei horum omnium autor extiterat, cœpit spernere: ac deos illos, quos de Amalechitarum prouincia vexerat, adorare. Tunc accedens ad eum Propheta, mirari se dixit, cum eos deos rex arbitraretur adorãdos, qui suos & à quibus honorabantur non possent adiuuare, nec ab huius manibus liberasse nt, sed multos pereuntes contempsissent, & ipsi quoq; in Hierosolymam ad in-

4.Reg.14.

Amasias gloria elatus idola veneratur

ſtar hoſtium captiuorum vincti deducti fuiſſent. Hæc itaque regi monerunt irā, & præcepit debere reijci Prophetam, interminatus ſe eum puniturum ſi ampliùs loqueretur. Et Propheta quidem tacere ſe dixit: prędicens non eſſe præbiturum deum ea, quæ rex facere moliretur.

De Amaſia contra Ioas bellante deuicto Cap. X

AMaſias autem dū ſe abſtinere non poſſet in rebus felicibus conſtitutus, quas à deo perceperat, eiq; faciebat iniurias, ſcripſit ad regem Iſraelitarum Ioas, vt ei obaudiret & ipſe & populus vniuerſus: ſicut prius ob audiebant parentibus eius Dauid & Salomoni. Qui ſi parere nollent, ſcirent quia bello terminū cauſa perciperet. Cui Ioas reſcripſit: Rex Ioas regi Amaſiæ: Erat in Libano mōte cypreſſus omnino procera, & puluis exinde miſit ad cypreſſum, petens filiam eius vt filio ſuo daret vxorem. Et dum hæc ageret, beſtia quędam tranſiens pulueremconculcauit. Hoc ergo tibi erit exemplū vt maiora non appetas: nec quoniam Amalechitas vicisti, in hoc exultans, tibi tuoq; regno videaris inferre pericula. Hæc autem relegens Amaſias, ad bellum potius incitatus eſt: deo vt arbitror ad hoc impellente, vt pro his quę fuerāt ab eo commiſſa, pœnas exolueret. Cumq; produxiſſet exercitum contra Ioas, eſſetq; iam prælium commiſſurus, milites Amaſiæ repentinus terror & ſtupor inuaſit, qualem non propitius deus immittit, & antequā venirent ad manus, in fugam animi pauore conuerſi ſunt. Illis ergo terrore diſperſis, contigit vt Amaſias deſolatus ab hoſtibus caperetur: eiq; Ioas mortem interminatus eſt, ni Hieroſolymitis ſuaderet, vt aperiētes portas, eum cum exercitu in ciuitatem ſuſciperent. Et Amaſias quidem mortis terrore compulſus, ſuſcipere fecit hoſtem. Qui deſtruens partem muri quaſi quadringentorum cubitorum, cum curru ingreſſus eſt Hieroſolymam, Amaſiam captiuū ducens: & dominus hoc modo Hieroſolymitanæ ciuitatis effectus, & dei theſaurum abſtulit, & aurū argentumq;, quod in Amaſiæ regalibus inuentum eſt, exhauſit, & ita eum à captiuitate reſoluens, regreſſus eſt ad Samariam. Hæc itaq; geſta ſunt circa Hieroſolymitas anno quarto & decimo regis Amaſiæ. Qui poſt hæc paſſus inſidias amicorum, fugit quidem in ciuitatem Lachis: interfectus eſt autem ab eis, mittentibus qui eum illic interimerent. Cuius corpus referentes in Hieroſolymā, regaliter tumulauerūt. Igitur Amaſias hoc modo finiuit vitā pro pter ſuperbiam & cōtemptū, quem habuit circa deum: qui vixit annos quidem. LIIII: regnauit autem XXIX. Huic ſucceſſit filius ſuus nomine Ozias.

Amaſias occiditur

De Hieroboam rege, propheta Iona, & Ozia ſacrificante punito. Cap. XI

4. Reg. 14

ANno autē quintodecimo regni Amaſiæ, regnauit in Iſrael filius Ioas Hieroboam in Samaria annis quadraginta. Hic autem rex circa deū quidem iniurioſus, & iniquus extitit vehementer idola colendo, & multa incogrua & opera extranea faciendo, populo vero iſraelitarum multorum bonorum fuit occaſio. Huic quidem ionas prophetauit, quia oporteret eū Syros vincere dimicando, & regnum propriū dilatare in partibus quidem aquilonis vſque ad Hemathi ciuitatem: à meridie vero vſque ad Aſphaltiten paludem. Antiquit9enim termini Chananęi iſti fuerunt, ſicut princeps ieſus ea loca determinauit. Igitur Hieroboam caſtrametatus contra Syros, omnem eorum prouinciam (ſicut ionas prophetauerat) deuaſtauit. Neceſſariū vero iudicaui integritatem rerum cōtradere, ſtudens quęcunque & de iſto propheta in ſacris libris inueni ſcripta, omnia declarare. Hic enim iuſſus à deo vt iret ad Niniue regnum, & ibidem prędicaret, quia eſſet amiſſura ciuitas principatum: metuens non perrexit, ſed fugit deum in ioppe: & inuenta naue ingreſſus in Tarſum ciuitatē Cilicię nauigabat. Cumq; tempeſtas immineret aſperrima, & nauis ſubmerſionis pericula ſuſtineret, nautę quidem & gubernator, & ipſe nauclerus fundebant orationes, quatenus periculū mortis euaderent: ionas autem operiens ſemetipſum iacebat, & nihil enitebatur horū quæ alios videbat efficere. Cumque tempeſtas potius augeretur, & violentius

Hiſtoria Ionæ prophetæ

lentius ventorum nimietate mare attolleretur in cumulũ, cogitantes simul quia aliquis nauigantium huius tempestatis autor existeret, constituerunt vt quicũq; is esset, sorte proderetur. Quibus hoc facientibus, sors cecidit in Prophetam. Interrogantibus autẽ illis vnde esset aut quid ageret, genere se quidem dixit Hebræum, prophetam vero summi dei: eisq; suasit: vt si vellent præsens periculum declinare, eum in pelagus proijcerẽt, qui tempestatis eorũ autor extiterat. Et illi quidẽ non hoc prius facere præsumpserunt, impium iudicantes, si peregrinum hominem, & qui eis suam cõmiserat salutem, ad hæc mala cõpellerent, cum vtique nondum nauis submersio proueniisset: à propheta vero post hæc compulsi, & timore suæ salutis astricti, eum in pelagus proiecerũt: & tẽpestas quidem remota est. Ille vero sermo est, quia à ceto deuoratus, post tres dies totidemq; noctes in Euxino ponto viuus euomitus est, in nulla parte corporis maculatus: qui supplicans deo, vt ei veniam concederet pro delicto, ad Niniuen profectus est ciuitatem, & stans in medio prædicauit, quia post breuissimum tempus Asiæ perderent principatum. Hæc ergo indicans eis est reuersus. Hanc ergo narrationẽ explicui, sicut scriptam inueni. Igitur Hieroboam rex cum omni felicitate vitã degens, & regnãs annis quadraginta defunctus est, & sepultus in Samaria cui successit in regnum eius filius Zacharias. Eodem vero modo & Ozias Amasiæ filius quarto iam & decimo anno regni Hieroboam duab. tribus in Hierosolymis imperauit: cuius mater fuit Achelamas nomine, genere vero ciuis. Erat autem hic bonus & naturaliter iustus atque magnanimus, & ad rerum prouidentiam nimis industrius. Castrametatus contra Palæstinos, eosq; bello deuincens, ciuitates eorum cepit, Geth, & Iamniam, sed & muros earum destruxit. Post hanc vero militiam aggressus est Arabes vicinos Ægyptijs: & ædificans ciuitatem circa mare rubrum, constituit in ea custodias. Deinde Ammonitas subdẽs, & tributa eis imponens, & omnia vsq; ad terminos Ægyptiorum suæ ditioni subijciens, cepit de cætero Hierosolymitarum curam habere. Nam quicunque muri fuerant longo tempore aut regum priorum desidia iam destructi, eos rursus ædificauit & reparauit, necnon & quoscunque destruxerat Israelitarum rex, quando patrem eius Amasian captiuum tenens, ingressus fuerat ciuitatem. Ædificauit autem & turres multas, singulis quibusque centum & quinquaginta cubitos habentibus. Fecit & in desertis locis magnas valde munitiones, multos aquę ductus instituens. Habebat aũt iumentorũ & aliorum animalium innumeram multitudinẽ, quãdo & prouincia fertilis erat ad pascua: eratq; præcipuæ terræ cultor, & curam habebat circa plantationes, & semina fructuũ diuersorũ. Exercitum vero circa se habuit electorũ trecenta & septuaginta milia virorũ, quorũ duces & tribuni & millenarij erant valde fortissimi, & qui suo robore non possent ferri numero duo milia. Constituit aũt per cohortes totum exercitũ, & omnes armauit: dansvnicuiq; iaculum & scutum & loricas æreas, & arcus & fundas. Super hęc autem & multa machinamẽta ad oppressiones instituit, quibus saxa emitterentur, & iacula, & hargapones, & his similia præparauit. Dumq; hæc ita constituisset, mentis elatione corruptus, & mortali substantia ditatus, contra immortalem omni tempore agere nitebatur, Est autem immortalis substantia, pietas circa deum, & custodia mãdatorum. Lapsus est itaq; felicitatis euentu, & ad paterna peccata descendit: quę etiam illum postquã claritatem bonorũ & rerum magnitudinem dereliquit, apprehenderũt. Hic enim instante insigni die & generali festiuitate, indutus stola sacerdotali intrauit in templum, oblaturus incensum in aureo altari deo. Pontifice vero Azaria cum alijs octoginta sacerdotibus eũ prohibẽte ne faceret quod non liceret: quoniam hæc solummodo his adiacerent, qui erant ex genere Aaron: & clamantibus ei vt exiret, & non ageret contra leges dei, iratus interminatus est eis mortem, nisi tacerent. Inter hęc autem terræmotus factus est magnus, & stupescente populo claritas solis nimis effulsit, & cecidit in faciem regis, & illi quidem lepra cõtinuo prouenit. Ante ciuitatẽ vero in loco qui dicitur Eroge, scissa

Ionæ 3

4. Reg. 14
4. Reg. 15

Ozie status

Præsumptio Ozie regis

ſciſſa eſt media pars mõtis ad occidentem,& ſua volubilitate per quatuor ſtadia procedens,ad orientalem reſtitit montem,ita vt & vias clauderet,& regios hortos opprimeret. Cumq; ſacerdotes regis faciem lepram apprehendiſſe conſpicerent,pandebant ei calamitatem ſuam,hortantes,vt tanquam pollutus exiret à ciuitate. Ille vero confuſione huius euentus,& dũ illi iã eſſet nulla fiducia,treme factus quod iubebatur impleuit. Qui licet fuiſſet vltra humanas mentes elatus, & propter hoc impie geſſiſſet in deo,miſerabilem tamen hanc & vilem pertulit paſſionem: & tempus quidem aliquod extra ciuitatem commoratus, in vita priuata degens,licet filio eius Ioatham regnum ſuſcipiente,deinde mœſtitia geſtorum faciente defunctus eſt. Qui vixit quidem annis octo & ſexaginta,in quibus regnauit quinquaginta & duos,ſepultꝰeſt autem ſolus in proprijs hortis. Zacharias autem filius Hieroboam dum menſibus ſex regnaſſet in Iſrael,dolum paſſus occiſus eſt à quodam amico nomine Sellum,filio Iotauis,qui poſt eũ regno percepto nõ amplius quam diebus triginta tenuit principatum. Princeps autem militiæ Manahen illo tẽpore,cum eſſet in ciuitate Tharſa,& audiſſet quod de zacharia fuerat geſtum: ſurgens inde cum omni militia,venit in Samariam,& cõmiſſo prælio Sellum peremit,& ſemetipſum conſtituit regem. Surgensq; exinde in Tharſa ciuitatem venit,cuius ciues obſerãtes portas eius,regem ſuſcipere noluerunt. Ille vero vlciſcens in eis,& quæ foris erant depopulatus eſt,& ciuitatem obſeſſione fortiſſima cepit: & grauiter ferens,quod fecerant ciues eius,omnes occidit,neque paruulis parcens,et quicquid ad culmen pertinebat ferocitatis & ſæuitiæ non relinquens. Nam quod alienigenæ capiẽtes eos facere non potuiſſent, hoc iſte de ſuis contribulibus operatus eſt. Itaque Manahen hoc modo regnauit annis decem fuitq; peruerſus & regum omnium valde ſæuiſſimus. Cumque aduerſus eum caſtra mouiſſet Phiolaus Aſſyriorum rex, ad certamen quidem pugnæ contra Syros non acceſſit: ſed mittens ei mille argenti talenta,egit vt à bello diſcederet. Ad hanc itaque cauſam profuit populus regi Manahen, Nã vnuſquiſque pro capite ſuo quinquaginta præbuit dragmas. Poſt hęc vero defunctus eſt,& ſepultus in Samaria. Phaceiam vero ſuũ filium ſucceſſorem proprij regni dereliquit. Qui ſequens paternam crudelitatem,duobus tantummodo regnauit annis,deinde in conuiuio dolo cum amicis proprijs interemptus eſt. Phaceias enim mille narioꝰ,filius Romeliæ,ei fecit inſidias: qui & ipſe Phaceias tenuit principatũ annis viginti. Fuit autem impius & iniquus. Rex autem Aſſyriorum Teglatphalaſſar nomine,caſtrametatus aduerſus Iſraelitas,& cunctam Galaaditidem regionem vaſtans,& trans Iordanem,& quę Galilæa nuncupatur,& Tarſan & Aſaran,& habitatores vnà captiuos ducens,eos in regnum ſuum migrauit. Igitur & de Aſſyriorum rege hæc nos dixiſſe ſufficiat. Ioathan itaque Oziæ filius regnauit in Hieroſolymis ſuper tribum Iuda, cuius mater fuit ciuis illius ciuitatis quæ vocabatur Ieraſis. Is autem rex nulla virtute minor fuit,ſed & rebus diuinis pius,apud homines autem iuſtus aſtabat: habuitq; curam rerum ciuitatis: & quæcunque reparatione & ornatu pariter indigebant,hæc largiſſime procurabat: fecitq; porticus in templo,& eius ingreſſus ornauit, muros quoq; qui ceciderunt rurſus erexit,turresq; proceras & inuincibiles in eis ædificauit: & in reliquis omnibus quę in regno neglecta videbantur,opus fabricationis exhibuit. Qui dum Ammonitis intuliſſet bellum,eosq; viciſſet,ſingulis annis illos tributa præcepit exoluere talenta auri centum,& tritici decem milia coros, tantumdem & hordei. Sic autem proprium auxit regnum,vt hoſtibus quidem eſſet valde terribilis,familiaribus vero præcipue felix.

Phaceias patri Manahen ſuccedit

Oziæ ſucceſſit Ioathan

Prophetia Naum hic inſerta. Cap. XII

Naum 1.2.3

EO ſiquidem tempore fuit propheta quidã nomine Naum,qui de Aſſyriorum ſubuerſione & Niniue vrbe prophetans,hoc dicebat: quomodo Niniue piſcina aquæ cõmota,ſic & populus omnis turbatus & fluctuans commouebitur fugiens,cunctis dicentib. ad alterutros,ſtate & manete,aurumq; vobis argẽtumq; diripite

diripite: & nullus hancvoluntatem habebit, dum animas ſuas omnes magis quã facultates ſeruare feſtinent. Crudelis enim alterutros decertatio habebit, & luctus & diſſolutio magna membrorum, & vultus eorum terrore palleſcent. Vbi tunc erit habitaculum leonum? Dicit autem tibi deus Niniue: quoniam extermi nabo te, & nequaquam leones progredientes ex te imperabunt mundo. Super hæc autem & multa alia prædixit iſte propheta de Niniue, quæ dicere neceſſarium non putaui, ne legentibus viderer importunus oſtendi. Hæc autem omnia prouenerunt Niniue poſt annos centum & quindecim. De his ergo nunc à nobis ſufficienter expoſitum eſt.

De impietate regis Achaz & digna pœna. Cap. XIII

POrrò Ioathan mutauit vitam, cum vixiſſet annos vnũ & quadraginta, ex quibus regnauit ſedecim: ſepultusq; eſt in regijs monumentis, venitq; regnũ ad eius filium Achaz: qui impius circa deum exiſtens, & paternæ præuarica tor legis reges Iſraelitarum imitatꝰ, in Hieroſolymis idolorũ aras inſtituit, & ſuper eas ſacrificauit: in quibus etiam ſuũ in holocauſtum obtulit filium, more Chananæorum: & ſuper hæc multa alia ſcelera perpetrauit. Cumq; circa hæc ita veſanus exiſteret, caſtrametatus eſt aduerſus eum Syrorum & Damaſcenorum rex Raſin. & Phaceias Iſraelitarum: erant enim amici. Et claudentes eum in Hieroſolymis multis eam temporibus obſidebant, propter murorum munitionem eam capere non valentes. Syrorum vero rex capiens ciuitatem Ailach, ad mare rubrum poſitam, & habitatores eius occidens, in ea Syros ſtatuit: & alijs in circuitu ciuitatibus ita fecit, perimẽs vbique Iudeos: qui multam deuehens prædã, in Damaſcum cum ſuo remeauit exercitu. Rex autem Hieroſolymorũ cognoſcens Syros ad propria remeaſſe, & credens ſe præualere cõtra Iſraelitarum regem, exercitũ ſuum aduerſus eum armauit, & congreſſus bello ira dei faciente deuictus eſt, propter impietates ſuas multas & maximas. Ea nãq; die cẽtum & viginti milia eius militum ab Iſraelitis occiſi ſunt: & Amaſias princeps militiæ Zachariã filium regis Achaz in bello peremit, & tutatorẽ totius regni Ezricam cõſtituit, & principem militiæ tribus Iuda nomine Elicam captiuum tulit, & ex tribu Beniamin mulieres & infantes, multamq; ſimul diripientes prædam, in Samariã ſunt reuerſi. Quidã vero Odidas illius temporis propheta, cũ eſſet in Samaria, exercitui ante muros occurrens magna voce clamauit, dicens victoriam eis non propria virtute collatã, ſed propter iram dei quam habuit ſuper Achaz regem, culpauitq; eos cur eis non ſufficeret ſua felicitas, ſed etiam præſumpſerint ex tribu Iuda & Beniamin cognatos ſuos captiuos abducere: ſuaſitq; illis vt eos cõtinuo ſinerent ad propria remeare, qui ſi non obedirent deo ſubderentur repente prælio. Populus igitur Iſraelitarũ in cœtu conueniens, quid de his fieret cogitabat. Tũc quidam Barachias nomine cum eſſet in Republica probatiſſimus, ſurgens in medio, & cum eo tres alij dixerunt: Non eſt permittendũ vt captiui in vrbem introducantur, ne omnes à deo pariter pereamus. Sufficiant prima peccata, ſicut prophetæ dicunt, & non nouas impietates adijciamus. Hæc ergo milites audientes, permiſerũt eis vt facerent quodcunque crederent expedire. Sumentes ergo prędicti viri captiuos, lauantesq;, & diligentiam exhibentes, & itineris dantes expenſas, innoxios ad propria dimiſerunt. Nihilominus & illi quatuor venere cũ eis, & vſq; ad Hiericho deducentes eos nõ procul ab Hieroſolymis, in Samariã ſunt reuerſi. Rex autem Achaz hęc paſſus ab Iſraelitis, mittens ad regem Aſſyriorũ, popoſcit ab eo belli ſolatium aduerſus Iſraelitas, & Syros, & Damaſcenos, multas pecunias ſe ei daturum promittens, miſitq; ei & munera valde præclara. Ille vero legatis ad ſe venientibus, venit in auxilium regis Achaz, & caſtrametatus aduerſus Syros, & regionem eorum depopulatus eſt, & Damaſcũ bellico iure cepit: inſuper & regem Raſin occidit. Damaſcenos autem in ſuperiorem Mediã deſtinauit, & quoſdam Aſſyriorum in ciuitate Damaſcena conſtituit. Iſraelitarũ vero terrã nimis affligens, multos ex ea captiuos abduxit. Cum ergo hęc contra

4.Reg.16.

Rex Aſſyriorum Raſin occidit

Syros

Syros egiſſet rex Hieroſolymorum auferens aurum quodcunque erat in regalibus theſauris, pariter & argentum, & quod erat in templo dei, & quod fuit optimum ornamentum, deuehens hæc venit in Damaſcum, & ſecundum promiſſiones dedit hæc Aſſyriorum regi, & gratias ei pro omnibus referens, in Hieroſolymam remeauit. Hic autem rex ſic fuit ſtultus, & circa modum ſuæ vtilitatis à ratione alienus: quia neque dum bello comprimeretur à Syris, deos eorum adorare ceſſauit, ſed in eorum veneratione permanſit, quaſi poſſent ei conferre victoriã: & deuictus, Aſſyriorum denuo cœpit colere deos, & omnes potius videbatur venerari quàm patrium verumq; deum, cuius ira fuerat eius perditionis cauſa. Qui ad tantam inſaniam contemptumq; dei peruenit, vt omnino clauderet templum & ſolennes offerri hoſtias prohiberet, & ornamenta eius auferret. His igitur rebus iniuriam faciens deo mortuus eſt cum vixiſſet annis ſex & triginta, ex quibus regnauit ſedecim. Cuius filius Ezechias mox ſucceſſit in regnum. Eodem vero tempore mortuus eſt etiam rex Iſraelitarum Phaceias, dolo cuiuſdam amici nomine Ozias, qui tenuit regnum annis nouem, fuitque malignus & dei contemptor.

De Ezechia rege, reſtituta religione & azymorum feſto. Cap. XIIII

4.Reg.18

CONtra hunc autem caſtrametatus eſt Aſſyriorum rex Salmanaſar: eumq;, cum vtique Ozias deum nõ haberet propitium nec adiutorem, fecit ſibimet ſubditũ, & tributa definita præcepit exoluere. Anno ſiquidem quarto Oziæ regis, regnauit in Hieroſolymis Ezechias filius Achaz, & Abiæ quæ fuit genere ciuis. Erat autem huic viro natura benigna, iuſta & valde religioſa. Nihil enim ob aliud ſe credidit veniſſe ad regum, neque aliquid magis neceſſarium, nec vtilius ſibimet, eiq; ſubiectis arbitratus eſt eſſe, quàm vt coleret dei religionem. Et conuocans omnem populum, pariter & ſacerdotes atque Leuitas, contionem habuit apud eos, dicens: Non ignoratis, quoniam patris mei peccato, qui tranſgreſſus eſt dei ſanctam honorabilemque culturam, multa & maxima mala eſtis experti, & abeo veſtra mens corrupta eſt, ſuaſitque quos ipſe colebat deos vos pariter adorare. Hortor itaque vos, poſt quàm opere cognouiſtis, quàm peſſimum eſt impie agere, vt illorum iam obliuionem habentes, purgetis vos à priori pollutione, & cum ſacerdotibus atque Leuitis conuenientes aperiatis templum, & purgantes illud ſolennibus ſacrificijs, ad honorem antiquum & patrium reuocetis. Sic enim vobis deus propitius erit: & iraſci ſuper veſtra peccata ceſſabit.

Ezechias reuocat ſacrificia diu intermiſſa

Hæc dicente rege ſacerdotes aperuerunt valuas templi dei, & pollutiones eijciẽtes, ſacrificia ſolennia ſuper altare impoſuerunt. Mittens autem rex in prouinciam ſibi ſubiectam omnem populum ad Hieroſolymam conuocauit, vt feſtiuitatem celebraret Azymorum: multum enim tẽpus præterierat propter iniquitatem prædictorum regum, quod non fuerat acta. Miſit pariter & ad Iſraelitas: inuitans eos, vt relinquentes malæ conſuetudinis conuerſationem, reuerterẽtur ad priſtinam dei culturam, dicens, concedere ſe venientibus in Hieroſolymam, vt Azymorum agerent feſtiuitatem, & cum eis pariter epulas exercerent. Hęc autem dicebat, monens tantum, non ſibi eos ſubiectos facere ſtudens, ſi tamen nollent: quod ſi voluiſſent, vtiq; beati fuiſſent. Iſraelitæ vero venientibus ad ſe legatis, & eis proprij regis mandata nunciantibus, non ſolum non acquieuerunt, ſed etiam legatos tanquam fatuos irriſerunt. Pariter etiam prophetas hæc monentes & prædicentes quę paterentur, ſi ad pietatem dei cõuerti nollent, ſpreuerunt, & ad nouiſſimum eos comprehendentes interemerunt. Et neque in his ſolis iniquitatibus perſtiterunt, ſed horum quoque peiora faciebant: nec prius quieuerunt donec deus vindicans in eis, hoſtium eos ſubderet ditioni, Et de iſtis quidem poſtea declarabim9. Multi tamẽ de tribu Manaſſe, & Zabulon, & Iſachar obedientes monitionibus prophetarum, ad pietatis iura conuerſi ſunt. Et iſti omnes ad Ezechiam in Hieroſolymã concurrerunt vt adorarent deum. His autem venientibus rex Ezechias aſcendens in tẽplum cum principib9 & omni populo,

ſacrificauit

ſacrificauit pro ſe tauros ſeptem,& totidem arietes,& agnas ſeptem,& totidem hircos:& imponentes manus ſuper capita pecudum ipſe rex & principes,ſacerdotibus ſolennia ſacrificare permiſerunt.Et illi quidem ſacrificabant & holocauſta faciebant,Leuitæ vero circunſtantes cum muſicis organis cãtabant hymnos in deum,atq; pſallebant ſicut docti fuerant à Dauid, reliqui vero ſacerdotes tenentes tubas cum hymnum dicentibus concrepabant.His itaque factis proſtratus in faciem & ipſe rex & populus vniuerſus adorauerunt deum, deinde ſacrificauerunt boues ſeptuaginta,tauros cẽtum,agnas ducentas.Populo vero ad epulas condonauit boues quidem ſexcentos,reliqua vero pecora tria milia, & omnia quidem ſacerdotes ſecundum legis conſuetudinem compleuerunt. In his itaque delectatus rex epulabatur cum populo gratias agẽs deo.Inſtãtem vero azymorum feſtiuitatem celebrantes, quod dicitur paſcha, alia de cætero ſacrificia diebus ſeptem exhibuerunt.Populo vero præter illa quæ immolata ſunt, donauit rex tauros quidem tria milia,pecudum vero diuerſarum ſeptem milia. Idem vero fecerunt & principes,mille nanque tauros dederunt eis, & pecora mille & ſexaginta.Et dum hoc modo à Salomonis tempore celebratio non fuiſſet effecta,tunc primum ſplendide & largiſſime probatur exhibita.Cumq; feſtiuitas fuiſſet impleta,egreſſi in prouinciam purgauerũt eam:ſed & ciuitatem ab omnium idolorum pollutione mundauerunt.Conſtituitq; rex vt quotidiana ſacrificia ex eius proprijs celebrarentur impenſis ſecundum legem,& ſacerdotibus atq; Leuitis dicatas dari à plebe decreuit primitias frugum,vt ſemper circa religionem obſeruarent,& à cultura eius ſeparari nequirent.& populus quidem offerebat omnes fructus,vt moris erat. domus autem & cubicula rex ædificans, ſingulis ſacerdotibus diſtribuit,& Leuitis,eorumque filijs & vxoribus,& ita ad antiquam dei culturam denuo ſunt reuerſi.Hæc itaque prædicto modo rex ſtatuens, bellum egit aduerſum Palæſtinos,eisque deuictis tenuit omnes ciuitates hoſtium à Gaza vſque in Geth.Rex autem Aſſyriorum mittens ad eum interminatus eſt, omnem ſe eius ſubuertere principatũ,niſi tributa quę pater eius dabat prius exoluereret.Ezechias autem de interminationibus non curauit,ſecurus de dei pietate & de prophetia Eſaiæ,à quo futura omnia certiſſime cognoſcebat.Et de hoc quidem rege hæc in præſenti dixiſſe ſufficiat.

De captiuitate regni Iſrael à Salmanaſar,Cutheisq; ſurrogatis. Cap. XV

SAlmanaſar autem Aſſyriorum rex,dum ei nunciatum fuiſſet,quia iſraelitarum rex Ozias latenter miſiſſet ad Suham Ægyptiorum regem, petens cõtra eum ab illo ſolatia, iratus caſtrametatus eſt in Samaria anno ſeptimo regis Oziæ.Et dum eum rex ſuſcipere noluiſſet,annis tribus obſidẽs Samariam cepit eam nono quidem anno regni Oziæ,ſeptimo autem Ezechiæ regis Hieroſolymorum:& Iſraelitarum regnum vehementer exterminauit,& omnem populum tranſmigrauit in Mediam & Perſidam.Inter quos & regem Oziam viuum cepit & tranſmigrauit.Aliasq; gentes ex quodam loco nomine Cuthi,qui ex flumine Perſico ita vocantur,in Samariam & Iſraeliticam regionem conſtituit. Migrauerunt ergo decem tribus Iſraelitarum de Iudea,poſt annos numero nongentos quadraginta & ſeptẽ,à quo tempore egredientes ex Ægypto maiores eorum,hanc tenuere prouinciam ſub principe Ieſu: ex quo autem recedentes à Roboam,qui fuit ex genere Dauid, regnum Hieroboam tradiderunt,ſicut & prius à me ſignificatum eſt,anni tunc erant ducenti & quadraginta,& menſes ſeptem & dies ſeptem. Hic ergo finis apprehendit Iſraelitas trãſgredientes leges, atq; prophetis nõ obedientes,qui eis hanc prædixere calamitatem,nec ab impietatibus recedentes. Cœpit autem malorum eorum cauſa fabricari,ex quo ſeditione facta circa Roboam nepotem Dauid,Hieroboam eius ſeruum fecerunt regem,qui in deum peccando fecit eum vniuerſis populis inimicum, imitantibus ſuum malum.Et ille quidem quam dignus erat exoluit pœnam.Rex autem Aſſyriorũ inuaſit pugnando cunctam Syriam,& Phœnicen vniuerſam. Nomen

4.Reg.17

Cuthi

autem regis huius in archiuis Tyri conscriptum est. Pugnauit enim aduersus Tyrum, cum in ea regnaret Helisæus. De quibus testatur & Menander, qui temporum facta conscripsit, & Tyriorum antiquitatem in Græcam linguam cõuertẽs, sic ait: Helisæus nomine, regnauit annis triginta & septem, hic recedentibus Cutheis nauigans reduxit eos: contra quos denuo Salmanasar Assyriorum rex insurgens, cunctam Phœnicem inuasit. Qui facta pace cum omnibus, post terga sua reuersus est. Receſſit autem à Tyro ciuitas Sidon, & Arce & antiqua Tyro, & multæ aliæ vrbes, quæ semetipsas Assyriorum regi tradiderunt. Quapropter Tyrijs non subiectis, denuo rex aduersus eos egressus est, Phœnicibus exhibentibus ei naues sexaginta, & remiges octingentos. Contra quos Tyrij nauigantes in duodecim nauibus, dispersis hostium nauibus cepere captiuos viros quingentos. Vnde honor Tyriorum propter hoc creuit eximie. Reuertens autem Assyriorum rex, dispoſuit custodias super fluuium & aqueductus ciuium, vt Tyrios haurire pocula prohiberent. Et dum hoc quinque annis fuisset factũ, tulerũt de effossis puteis bibentes aquã. Hæc in archiuis Tyri de Salmanasar Assyriorum rege scripta sunt. Igitur dũ fuissent in Samariam transmigrati Cutheichoc enim vocabãtur nomine hactenus, eo quod de prouincia Persida, & à quodam flumine quod Cutha vocabatur, migrati viderentur) secundũ gentem propriã singuli eorũ deos in Samariam portauerunt: erant autem quinq;. Et cum eos more proprio colerẽt, ad iracundiam & furorem maximum deum prouocauerunt, venitq; pestilentia super eos: per quam corrupti, cum nullam malorũ medicinam inuenire possent, deum maximum colere pro salute cœperunt. Mittentes itaque ad regẽ Assyriorũ legatos, supplicauerunt, vt sacerdotes eis ex captiuis Israelitarum, quos pugnando tenuerat, destinaret. Quo mittente sacerdotes, leges dei & cultu ram eos docuerunt. Et cum cœpissent eum summa deuotione venerari, pestilentia repente cessauit: & hactenus ipsas solennitates celebrare noscuntur. Hi siquidem secundũ eloquiũ Hebræorum Hebrçi, secundũ genus Cuthei, grece aũt Samaritæ vocantur, qui pro rerũ motu semper parati sunt: & quãdo vident Iudæos esse felices, cognatos eos appellant, quasi de Ioseph nati videantur, & ex illo cũ eis habeant societatis initium: quando vero deiectos vident, nequaquam eis deuotione aut genere cõmunicari volunt: sed & trãsmigratos & alienigenas semet ipsos edicunt. Sed de his quidem oportunius edicemus.

Menander historicus

De Tyriorum obsessione

Cutheorum transmigratio

FLAVII IOSEPHI ANTIQVITATIS IVDAICAE LIBER DECIMVS

Bellum Sennacherib contra Hierosolymã: & Rapsacis blasphemia. Ca. I

4. Reg. 18

VM EZECHIAS duarum tribuum rex, quartum & decimum annum haberet in regno, Assyriorum rex nomine Sennacherib maxima manu aduersus eum castrametatus est, & forti brachio omnes ciuitates tribuũ Iuda & Bẽiamin tenuit. Cumq; ad Hierosolymã tenderet, præuenit eum missis legatis Ezechias, promittens & obedire se ei, & tributa quę imponeret exoluere. Sennacherib vero cognoscens quę legati ferebat, dignum iudicauit bello desinere: & precantium suscipere dignitatem, tunc promisit. Qui accipiens trecenta argẽti talẽta, auri triginta amicus discessit, dans legatis iurisiurandi fidẽ: quia ei nihil discedẽdo noceret. Ezechias autem credens & euacuans thesauros, misit ei pecunias, sperans se à periculo belli & regni amissione liberari. Assyrio aũt hæc sumens

ſumens, ex his quæ promiſerat cogitauit nihil, ſed ipſe profect9 eſt ad Ægyptios & Æthiopas, principes vero militiæ Rapſacen cum multo exercitus robore & duobus alijs ad vaſtandam Hieroſolymam dereliquit, quorum nomina erant Dathara & Anaciris. Tunc itaque venientes ante muros caſtra fixerunt, miſeruntq; ad Ezechiam petentes, vt cum ipſo poſſent habere colloquium. Ille vero per ſe quidem propter metum nõ abijt: tres autem neceſſarios ſibi amicos miſit: hoc eſt, Heliachim tutorem regni, & Sobnean & Ioan, qui ſuper ſcribas erat. Iſti ſiquidem procedentes è diuerſo ante principem militiæ Aſſyriorum ſteterunt. Quos dum vidiſſet Rapſaces princeps militiæ petijt, vt euntes dicerent Ezechię Rex magnus Sennacherib requirit ab eo: de quo præſumẽs atque cõfidẽs refugit dominum ſuum, & obedire non vult, neque ſuſcipere eius exercitum? An certe propter Ægyptios, ſperans exercitum ſuum illorum ſolatio ſubleuari? Si autem hoc expectat, fatuus eſt, & ſimilis homini incumbenti calamo fracto, qui cũ ceciderit, inſuper manu vexata ſentiet plagam. Sciat autem quia etiam voluntate dei contra eum caſtra metatus eſt, qui conceſſit ei Iſraelitarum vaſtare regnum, & eodem modo, quo ſubiectos eius, diſperderet regnum. Dum hæc Rapſaces Hebraica lingua diceret, habebat enim linguæ huius experimẽtum, Heliachim metuens ne populus audiens metu corrueret, popoſcit vt Syrorum magis loqueretur eloquio. Ille vero intelligens ſuſpicionem eius & metum, maiori voce amplius clamans reſpondit Hebraice, dicens: Audiant omnes præcepta regis, & quod vtile eſt eligant, & ſe nobis tradant. Palàm eſt enim quia vos & rex populum vana ſpe decipitis, & repugnare ſuadetis. Si vero præſumitis vt exercitum noſtrum repellere vos dicatis, dante me duo milia equos de exercitu mihi commiſſo, totidẽ aſcenſores præbentes veſtrum exercitum nobis oſtendite, ſed non habetis tot homines. Quid igitur tardatis tradere voſmetipſos melioribus qui vos capturi ſunt & inuitos, dum ſpontanea traditio ſecurior ſit vobis, inuita vero valde periculoſa, vt cauſa calamitatis exiſtat? Hæc audientes & populus & legati, dicente Aſſyriorum principe, ea Ezechiæ renunciauerunt. Ille vero hæc audiens, exut9 veſte regali, indutusq; ſacco & habitu miſerando lege patria, proſtratus in facie rogabát deũ, vt adiuuaret, nullam aliam ſpem habentem ſalutis mittensq; & amicos quoſdam & ſacerdotes ad Eſaiam prophetam, popoſcit vt oraret, & factis ſacrificijs pro ſalute omniũ rogaret deum, quatenus & hoſtium ſpem frangeret, & populo ſuo miſericordiam condonaret. Propheta vero hęc faciens, admonitus à deo confortauit regem & eius amicos, prædicens quia ſine bello deuicti hoſtes turpiter ab vrbe recederent, & non eos fortitudine illa valere quã ſe habere credebant, deumq; prouiſurum vt fortiter vaſtarentur. Sed & ipſum regem Aſſyriorum Sennacherib non pręualentem aduerſus Ægyptios, cum ad propria remearet ferro periturum eſſe prędixit. Ipſo ſiquidem tempore ſcripſit Ezechię Aſſyrius epiſtolas, in quibus fatuum eum eſſe dicebat, credentem, quia eius ſeruitium poſſet euadere, qui multas gẽtes & maximas ſubdidiſſet: & interminabatur ſuum ditus ſe eum diſperdere, dum caperet vrbem, niſi portas aperiens ſponte in Hieroſolimis exercitum eius exciperet. Quę cum relegiſſet Ezechias, ſpreuit propter ſpem quam habebat in deum, Epiſtolam vero plicans in templo repoſuit. Rurſus autem cum deo vota & orationes effunderet pro ciuitate & ſalute cunctorũ, Eſaias propheta eum aſſeruit exauditũ, & nec in pręſenti tempore eſſe ab Aſſyrijs obſidendum, & in futuro omnes qui ab illo iam capti fuerant eſſe reuerſuros, & tertio anno cum pace opus ſuum facturos, & propriarum poſſeſſionum ſine timore diligentiam habituros. Interea paruo tempore tranſeũte, Aſſyriorum rex bello quod Ægyptijs intulerat fruſtratus, ob huiuſmodi cauſam ſine effectu remeauit ad propria. Is enim cũ multo iam tempore fuiſſet commoratus in obſeſſione Peluſij, & dum aggeres contra muros eleuati fuiſſent, quibus ciuitati nitebatur obſiſtere, audiuit Æthiopum regẽ Tarachen cum multo exercitu ad Ægyptiorum venire ſolatium, & per deſertum iter facere, vt ſubito in Aſſyriorũ ca-

ſtra irrueret. Turbatus ergo rex Sennacherib ad ſacerdotem Vulcani caſtra ſe metari dicebat, quaſi iſte rex ad eũ regem Ægyptiorũ veniſſet, qui eſſet Vulcani ſacerdos: & obſeſſionem Peluſis huiuſmodi cauſa diſſoluit.

Strages magna Aſſyriorum, eorumq; regis. Caput II

4.Reg.19 Herodotus

ORante itaque rege Hieroſolymorum ad deum, & deus exaudiens maximã plagam miſit in eum, & multi perempti ſunt. Herodotus autem de rege Sẽnacherib errorem ideo facit, quia non Aſſyriorum dicit regem, ſed Arabum: adijciens quia ſoricum multitudo vna nocte arcus & arma reliqua comedit Aſſyrio

Beroſus

rum: & propterea cum non haberet rex arcus, exercitum à Peluſio reuocauit. Et hæc quidem Herodotus. Beroſus autem qui Chaldaicam conſcripſit hiſtoriam, meminit regis Sẽnacherib, & quia regnauit ſuper Aſſyrios, & caſtrametatus eſt contra omnem Aſiam & Ægyptum, ita dicens: Reuerſus autem Sennacherib à prælijs Ægyptiorum, ad Hieroſolymam cum veniſſet, exercitum quem cũ Rapſace dimiſerat, inuenit in periculo peſtilentię conſtitutum: deus enim morbum populo eius immiſerat, ita vt prima nocte eorum qui obſidebant, deperirent centum octogintaquinque milia viri cum iudicibus & tribunis. Propter hanc calamitatem in nimio terrore & anguſtia conſtitutus, de cuncta iam militia metuẽs fugit cum ſua manu ad proprium regnum, in ciuitatem quæ appellatur Niniue.

Aſſyriorum rex a filiis perimitur

Et dum modicum tẽpus ibidem commoratus fuiſſet, dolo à ſenioribus filijs Adramelech & Selenſaro eſt peremptus in proprio templo, quod dicitur Araſci. Et illi quidem pro cæde patris effugati, ad Armeniam diſceſſerunt. Succeſſit autem in eius regnũ Aſaraeoldas. Terminus igitur obſeſſionis Aſſyriorum cõtra Hieroſolymitas, tali occaſione prouenit.

4.Reg.21

Ezechias moritur⁹ vitæ productionem obtinuit: ſolis quoq; retroceſſio. Ca. III

EZechias autem inopinabiliter à terroribus liberatus, gratificas hoſtias cum omni populo celebrauit deo, et cognoſcens quia nulla alia cauſa hoſtes alios quidem peremiſſet, alios vero timore morti ſimiles effugaſſet ab Hieroſolymis, niſi diuino ſolatio, omni ſtudio & largitate vſus eſt circa dei cultum. & non poſt multum graui languore detẽtus, à medicis quidem deſperatus eſt: nihilq; nec ipſe de ſe, nec eius amici ſpei vlterius ſuſtinebant. adijciebatur autẽ regi & alia magna anguſtia, eo quod filios nõ haberet, et quod moriturus eſſet, de ſolatam relinquens domum, nec ſucceſſorem ſui generis habiturus. Dũq; nimis in hac parte fatigaretur, rogauit deum vt ei paruo tempore vitam concederet, do nec filios habere poſſet: & non prius anima priuaretur, antequam fieret pater. Cui miſertus deus petitionemq; ſuſcipiens, quia non dolebat eo quod priuandus eſſet bonis imperij, ſed vt filios haberet, qui in eius principatum ſuccederent, mittens Eſaiam prophetam iuſſit ei dicere, quia poſt tertiam diem caſum languoris euaderet, & poſtea annis quindecim ſuperuiueret, & filios generaret. Dum hæc dei mandata Propheta dixiſſet, propter nimietatem languoris, & ea quæ inopinabiliter promittebantur non credens, ſignum aliquod et indicium petijt vt faceret Eſaias, quatenus hæc dicẽti ſibi crederet, & à deo eum miſſum vere cognoſceret, Nam ea quæ vltra rationem ſunt, et fortiora ſpe videntur, huiuſmodi rebus credũtur eſſe veracia. Et dum Propheta interrogaſſet eum, quod vellet fieri ſignum, vmbram ſolis petijt decem gradibus ad ea loca vndevenerat, remeare. Et dum Propheta rogaſſet deum vt fieret, videns rex impletum eſſe quod voluit, repente ſolutus à languore conſcendit in templum, & adorãs deum vota debita celebrauit. Eo ſiquidem tempore contigit Aſſyriorum regnum à Medis diſſolui, quod tamen in alijs indicabo. Rex itaque Babyloniorum Baladas miſit legatos ad Ezechiam portantes munera, & ab eo popoſcit vt ei eſſet ſocius & amic⁹. Ille vero legatos libenter ſuſcipiens, & theſauros eis oſtendens, & armorum inſtructionem, & aliam copiam quam in auro & gemmis habebat, ſimul etiam munera præbens regi Baladæ deferenda: dimiſit eos. Tunc venit ad eum Eſaias

propheta

propheta,& quæsiuit qui essent qui venerãt. Cui dixit,de Babylonia eos & à suo rege veniſſe,& ostendiſſe se eis vniuersa,vt videntes diuitias & virtutem regni cognoscerent,& regi suo renunciarent. Cui Propheta respondens: Scito,inquit, non post multum tempus in Babyloniam filios tuos & diuitias transmigrãdas, insuper & nepotes tuos eunuchos faciẽdos,& amissuros virile nomen,& regi Babyloniæ seruituros. Hæc enim prædixit deus. Ezechias autem cõtristatus in his quæ dicta fuerant,ait,non se quidem velle suam gentem in talibus ærumnis incurrere: sed quia impossibile est quæ apud dominum deliberata sunt,posse mutari,rogabat vt vsque ad vitam ipsius pax permaneret. Meminit autem Baladæ regis Babyloniorum Berosus. Cum itaque propheta Esaias indubitanter & mirabiliter de veritate confideret,& nihil falsi penitus loqueretur, omnia quæcunq; prophetauit,scribens dereliquit in libris: vt ex effectu postea hominibus apparerent. Et non solus iste Propheta,sed & alij numero duodecim idem fecerunt: & omne siue bonum siue contrarium sit apud nos,secundum illorum dictum proue nire dinoscitur. Sed horum singula denuo declarabimus.

De impietatibus Manassæ regis. Cap. IIII

EZechias autem rex dum superuixisset tempus quod prædiximus,& omne illud spatium in pace degisset, mortuus est anno vitæ suæ quinquagesimo & quarto,in quibus regnauit viginti & nouem. Cui succeſſit in regnum filius proprius nomine Manasses de matre quidem nomine Echibene, qui à paternis volũtatibus abscisus,& ad diuersa conuersus,omne genus malignitatis ostendit,& nihil impium dereliquit: sed iniquitates Israelitarum imitatus est,quibus in deum delinquentes affligebantur. Præsumpsit autem & templum dei polluere simul & ciuitatem,pariterq; omnem regionem. Nam spernendo deum ad hoc vsq; peruenit,vt omnes Hebræorum iustos occideret,& neque prophetis parceret,quorum quotidie singulos perimebat, & eorum sanguine Hierosolymorum plateas irrigabat. In his autem iratus deus,misit prophetas ad regem & populum, per quos interminatus est easdem eis futuras calamitates,in quibus incurrerant fratreseorum Israelitę,cum ei iniurias intulissent. Illi vero eorum nõ crediderunt verbis, quibus lucrari potuerant vt nihil mali paterentur,sed operibus vera fuisse cognouerunt,quę prophetæ prędixerunt. 4.Reg.21

De conuersione Manassæ,& insigni pietate Iosiæ regis optimi. Cap. V

IGitur dum in eis perseuerarent,bellum super eos intulit rex Babyloniorum & Chaldeorum. Is enim misso exercitu in Iudæam,& regionem eorum depopulatus est,& regem Manassen dolo captum & ad se deductũ,habuit ad ea quæ voluit tormenta subiectum. Manasses autem intelligens in quibus malis tunc esset,& horum omnium se arbitratus autorem,supplicabat deovt ei hostem suũ clementem faceret atque misericordem: cuius orationes deus exaudiens,hoc ei concessit: & remissus à rege Babyloniorum,ad sua regna reuersus est. Cumq; venisset ad Hierosolymam,priorum quidem delictorum quę circa deum gesserat,pœnitens studebat etiam memoriam malorum,si esset possibile,ab animo suo repellere,& ad seruitium dei & omnem diuini cultus religionem accedere, templumque purgauit & ciuitatem,& ad hoc solum erat de cætero constitutus,vt gratias deo pro dono salutis exolueret, quatenus ei in omni vita propitius permaneret. Hæc autẽ ipsa & populum agere docuit,agnoscens in quibus calamitatibus inciderat propter ritum,qui sanctæ conuersationi erat aduersus: ædificansq; rursus altare,solennes hostias immolabat,sicut constituit Moses diuinam exponendo culturam. Eodem itaque modo & pro Hierosolymorum cautela cogitauit,itavt etiam muros antiquos cum magno studio repararet,& aliumvltra eos erigeret,& turres eminentissimas exaltaret: custodias vero quæ ante ciuitatem fiunt, multa munitione firmauit: & sic in omnibus à priori conuersatione mutatus est: & post hæc vitam habuit beatissimam,vt multi imitatores eius essent, ex quo dei cœpit colere pietatem. Qui cum vixisset annis sexaginta & septem, et regnasset quin- 4.Reg.21

quaginta & quinque,defunctus eſt,& ſepultus in ſuis hortis.Cuius regnum per-
Amon uenit ad eius filium Amon,cuius mater fuit nomine Maſelmis de ciuitate Iecha
bath.Qui dum imitaretur opera patris,quę ille in iuuentute præſumpſerat,dolũ
4.Reg.22 paſſus à ſuis,in domo ſua peremptus eſt,cum vixiſſet annis quatuor & viginti,&
in regno egiſſet duos.Populus autem peremit eius interfectores,eumq; cum pa-
tre ſepelierunt, regnumq; Ioſiæ eius filio tradiderunt cum eſſet annorum octo,
Cuius mater de ciuitate fuit Voſcheti,nomine Ezi de ciuitate Vaſuroch. Erat
enim iſte natura benign⁹,& ad virtutem vtiliter pręparatus: & in ſtudijs Dauid
regis,& intentione & in regula totius diſpoſitionis eius intentus.Cumq; ad duo-
Ioſie re- decimum ætatis veniſſet annum,pietatem & iuſtitiam in ſe mirabilem eſſe mon
gis laus ſtrauit.Cunctumq; populum correxit & monuit,vt derelicta idolorũ ſecta, qua
ſi non eſſent dij,colerent patrium deum: & opera maiorum regum,in quibus deli
querant,velut ſenior emẽdabat:quæ vero bene,& opportune facta cognouerat,
obſeruabat,& eorum imitator erat,& per ſuam ſapientiam & intellectum natu
ralem ſimilia celebrabat:conſilijsvtique bonis tradens ſenſum.Sequẽs enim le-
gem velut ordinem ciuitatis,& pietatem circa deum gerens,omnia proſpere gu-
bernabat,& maxime quod à priorum regum iniquitate recedebat.Qui &omnem
in circuitu ciuitatẽ atque prouinciam purgauit,& lucos extraneos qui facti fue-
rant abſtulit,& ornamenta quæ in eis à prioribus fuerant ad iniuriam dei obla-
Reparatio ta diuellit: & tali modo populum ab huiuſmodi ſecta retractum,ad religionis di
ſacrificiorum uinæ iura conuertit.Qui & legitimas hoſtias obtulit, & holocauſtorum ſacrifi-
cia altari ſolenniter rurſus exhibuit, & in vnaquaq; cauſa iuſtitiam non minus
quàm animæ ſuæ coluit medicinam:miſitq; in totam prouinciam,iubens vt qui
vellent aurum argentumq; deferrent ad reparationem templi,pro ſua voluntate
atque virtute.Dumq; pecuniæ allatæ fuiſſent,ad ſolicitudinem templi & eius ex
penſas præpoſuit Amaſiam,qui erat ſupra ciuitatem,& ſcriptorem Saphan,&
ſcribam monimentorum Ioan,& pontificem Heliachim.Qui dilationem nulla
ſegnitie facientes,ſed inſtructores,& omnia quæ erant neceſſaria præparantes
operabantur: & hoc modo celebrata reparatione templi,pietas regis oſtenſa eſt.
Liber Moſis Qui dum octauum decimum imperij haberet annum,miſit ad Heliachim ſacer-
inuentus dotem,iubens vt pecuniæ quæ remanſerant conflarentur,& fierent exinde crate
res,& libatoria & phialæ ad miniſteriũ dei:inſuper & quãtumcumq; aurum vel
argentum eſſet in theſauris,etiam hoc proferret ad crateras, & vaſa huiuſmodi
facienda.Proferens autem Heliachim pontifex aurum,inuenit ſacrum librum
Moſeos,in templo poſitum,quem ſimul eiiciens dedit ſcribæ Saphæ.Qui dum
relegiſſet venit ad regem,& dum omnia terminũ habere ſignificaſſet,relegit &
Olda pro- ei librum illum Tunc ille cum verba libri eius audiſſet,ſciſſa veſte vocauit ponti
phetiſſa ficem Heliachim,& ipſum ſcribam,& neceſſarios ſimul amicos miſitque eos ad
quandã mulierem prophetiſſam nomine Oldam,vxorem Salomi cuiuſdam,inſi
gnis viri & nobilitate clari:iuſſitq; vt euntes conſulerent eam,ſi propitius eis fo-
ret deus,cũ metuerent ne præuaricando Moſeos leges & mandata maiorum,pe-
riculũ trãſmigrationis incurrerent,et ad extraneas terras deuenientesvitã agerẽt
miſerabilem.audiens autem prophetiſſa quæ fuerant à rege mandata,iuſſit vt
remeantes dicerent regi,quia diuinitatis quidẽ decretum,quod iã contra eos pro
tulerat,precibus infirmari non poſſet,id eſt,vt populus non periret,aut non de
prouincia pelleretur,aut bonis tunc præſentibus minime priuaretur,dũ tranſgreſ
ſi fuiſſent leges,et tanto tẽpore pœnitentiam nõ egiſſent:prophetis vtique monẽ
tibus,vt ſobrie viuerent,et impietatis ſupplicia deuitarent:quę facienda dicebat
vt crederent,quia deus eſt,et nequaquàm mentitur in verbis,quę per prophetas
ſuos prænunciauit:propter iuſticiam tamen regis retinendas iſtas ærumnas,&
poſt ei⁹ obitũ diffinita ſupplicia populis inferenda.Illi igitur qui miſſi fuerãt mu
4.reg.23 lieris prophetiã remeantes nunciauerunt regi.Tunc ille mittens vbiq;,populum

iuſsit

iuſsit ad Hieroſolymam conuenire, & ſacerdotes atque Leuitas, & omnem ætatem ſimul adeſſe præcepit. Quibus congregatis, primum quidem eis ſacrum relegit librum, & ſtans in tribunali in media multitudine, coegit cunctos fidem & iuramenta præbere, vt apud deum fierent, & Moſeos leges per omnia cuſtodirent. Illi vero & promptiſsime iurauerunt, & præcepta legis implere promiſerunt. Mox itaque ſacrificia celebrantes, deum poſcebãt ſibi eſſe propitium. Rex autem ſacerdoti præcepit, vt ſi quod aliud vas à parentibus eius oblatum idolis, aut dijs extraneis inueniretur in templo, proferret. Et dum fuiſſent multa collecta, comburens ea, cineres eorum conſperſit in fluuium: & ſacerdotes idolorum, qui ex genere Aaron non erant, interfecit. Dum hæc ergo feciſſet in Hieroſolymis, proceſsit in vniuerſam prouinciam, & lucos qui ab Hieroboam rege ad honorem deorum extraneorum facti videbantur, exterminauit: & oſſa falſorum prophetarum ſuper altare, quod prius Hieroboam conſtruxerat, concremauit. Ea igitur quæ veniens Propheta ad Hieroboam, cum ille ſacrificaret, omni populo audiente, futura eſſe prædixerat, hoc modo terminum perceperunt: quando ex genere Dauid Ioſias nomine fecit ea, quæ prædicta ſunt ante annos trecentos ſexaginta & vnum. Poſt hæc autem rex Ioſias profectus eſt ad cũctos Iſraelitas, qui captiuitatem & ſeruitium Aſſyriorum effugerant: eisq; ſuaſit, vt impios actus, & honores deorum extraneorum relinquerent, & maximum patriumq; colerent deum, eiq; dicarent & domos & vicos. Perſcrutatus eſt autem & ciuitatem, ne aliqui forte idolum habentes intra ſua tecta cælarent: necnon & currus, qui ædificati fuerant à prioribus regibus, & quæque alia huiuſmodi erãt, quæ velut deos adorabant, cuncta pariter amputauit: & hoc modo purgata omni prouincia, ad Hieroſolymam omnem populum conuocauit, & ad Azymorũ feſtiuitatem, quæ paſcha dicitur, eos adduxit: donauitq; populo nouellos hœdos in paſcha, & agnos triginta milia, boues autem ad holocauſta tria milia. Præbuerunt autem & primi Iudæorum propter paſcha ſacerdotibus agnos quinque & ſexcenta milia: & Leuitis agnos duo milia eorum præſules obtulerunt, boues vero quingentos. Et dum eſſet hæc abundantia quadrupedum, ſacrificia faciebant Moſeos, hoſtias ſingulas enarrantibus ac miniſtrantibus legibus: nec fuit alia ſimilis feſtiuitas apud Hebræos à Samuelis prophetæ temporibus. Cauſa vero huius feſtiuitatis hæc erat, vt omnia ſecundum leges, & antiquam traditionẽ paternæ ſolennitatis efficerentur.

Azymorum ſolennitas

De obitu Ioſiæ. Caput VI.

POſt hæc autẽ, dum Ioſias in pace atq; diuitijs, & gloria ſuper omnes excelleret, Nechaõ rex Ægyptiorum caſtra poſuit ad Euphratem fluuiũ, vt contra Medos & Babylonios dimicaret, qui Aſſyriorum ſoluerunt principatum. Habebat autem deſiderium vt regnaret in Aſia. Et dum veniſſet in ciuitatem Medin, quæ erat de regno Ioſiæ, prohibebat eum Ioſias per ſuam prouinciã contra Medos iter facere. Tunc mittens legatos Nechaon, ſignificauit nõ ſe contra eũ exercitum mouere, ſed ad Euphratem fluuium properare: adijciens vt eum prouocare non deberet ad ſua bella, prohibẽdo ne aliena iret ad prælia, quò tẽdebat. Ioſias vero nõ acquieſcebat verbis Nechaon, ſed inſtabat ne iter ſuum per eius faceret regionem. Reor, vrgebat eum, vt quod imminebat accideret. Nam cũ aciẽ exercitus ſui componeret, & in curru vectus à cornu tranſiret ad cornu, quidã iaculatus eum Ægyptiorũ, à belli feſtinatione ſuſpẽdit. Mox enim vulnere nimis affectus, iuſsit exercitũ reuocari, & ad Hieroſolymã remeauit. Qua plaga defuncta eſt, ſepultusq; magnifice in patrijs monumẽtis. Qui vixit annis triginta & nouẽ, regnauit autẽ ex eis vnum & triginta, omnisq; populus eum multis diebus cum magno luctu gemituq; defleuit. Sed & Hieremias propheta pro morte eius carmen lamẽtabili modulatione cõpoſuit, quod hactenus noſcitur permanere. Hic vero Propheta futurã ciuitatis cladem prædicẽs, ſcripto reliquit ſimul & captiui

4. Reg. 23

Ioſias moritur

tatem,nunc apud nos habitam,& in Babylonem vna migrationem.Et non ſolum iſte Propheta prædixit hæc populis eſſe ventura,ſed & propheta Ezechiel primus de his duos libros conſcribens populo reliquit. Erant autem ambo genere ſacerdotes,ſed Hieremias quidem in Hieroſolymis eſt commoratus à tertiodecimo anno regis Ioſiæ,vſque dum ciuitas vaſtaretur & templum. Quæ tamẽ de hoc Propheta prouenerunt,loco proprio declarabimus. Mortuo ſiquidem Ioſia,ſicut prædiximus,ei ſucceſsit in regnum filius Ioachaz cum trium & viginti eſſet annorum. Et hic quidem regnauit in Hieroſolymis, matrem vero habuit Amital de ciuitate Thobona,fuitq; impius & ſceleſtus.

De rege Ioachim captiuo & de victoria Nabuchodonoſor contra regem Ægypti. Caput VII.

4.Reg.24 REx igitur Ægyptiorum dum fuiſſet à pugna reuerſus, euocauit Ioachaz ad ſemetipſum de ciuitate Syriæ,quæ dicitur Hemath. Qui dum veniſſet,eum repente vinxit: & ſeniori eius fratri,ex eodẽ patre progenito,nomine Eliachim, tradidit regnum,mutans ei nomen Ioachim. Prouinciæ vero tributum impoſuit centum argenti talenta, & vnum auri. Ioachim ergo has pecunias exoluebat. Ioachaz autem deduxit in Ægyptum,qui etiam mortuus eſt in ea, dum regnaſſet tres menſes,& dies decem. Ioachim vero mater vocabatur Zabud de ciuitate Abuma. Hic autem vir erat natura iniuſtus,& valde nequiſsimus,& neq; circa deum ſanctus,nec circa homines manſuetus. Cumq; quartum iam regni haberet annum, Babyloniæ principatum quidam Nabuchodonoſor accepit: & eodem tempore cum magno apparatu ad Archamim ciuitatem venit, quæ eſt iuxta Euphratem,pugnaturus contra regem Ægypti Nechaon: ſub hoc enim Syria erat vniuerſa. Dumq; cognouiſſet regis Babyloniæ voluntatem Nechaon, penitus non expauit,ſed cum magno brachio ſuper Nabuchodonoſor ad Euphratem venit. Qui facta congreſsione deuictus eſt, & multa milia varijs belli rebus amiſit. Tranſiens autem Euphratem Babyloniæ rex,omnem Syriam vſque ad Peluſium cepit, præter Iudæam. Quarto igitur anno Nabuchodonoſor regis, qui erat octauus Ioachim regis Hebræorum,contra Iudęos cum magno exercitu caſtrametatus eſt Babylonius,tributa exacturus à Ioachim,aut certe dimicaturus Ille vero metuens eius minas,& pacem habere deſiderãs,præbuit ei tributa quæ præceperat annis tribus.

De Ioachim regis defectione & morte,deq; Hieroſolymæ captiuitate. Caput VIII.

4.Reg.24 TErtio vero anno audiens Ægyptios denuo contra Babylonium pugnaturos tributa nõ reddidit, ſed ſpe Ægyptiaci belli deceptus eſt. Nam pugnare cõtra eum Ægyptij minime præſumpſerunt. Propheta ſiquidem Hieremias quotidie prædicebat,quia fruſtra Ægyptiorũ ſpe tenerentur,& quia immineret ciuitati vt à rege Babylonio vaſtaretur,& rex Ioachim ſubderetur ab eo. Sed hęc nulla vtilitate dicebat quando qui crederet nullus erat. Nã & populus & principes audiẽtes hæc,negligebãt: & indignantes ſuper his quę dicebantur,quaſi auguriũ aduerſus regem Propheta ferret,accuſabant eum: & ſubiectum iudicio vt ad ſupplicium quoq; traderetur,contra eum dari ſententiã poſtulabant. quod multi qui dem aduerſus eum fieri decreuerũt,ſeniores autẽ receſſerunt. Quin ea volũtate, qua iuſte Prophetam abſoluerant,ea ipſa etiã alijs ſuadebãt,ne quid mali fieret Hieremiæ: dicentes,quia non ſolũ iſte ciuitati futura prædiceret,ſed & Micheas ante eum olim talia prædixiſſet,& multos ſe ſcire huiuſmodi verba dixiſſe,quorum nullus tunc à regibus aliquid pertuliſſet,ſed quaſi prophetæ dei fuerint honorati. His itaque verbis mitigantes turbas,eripuerunt Hieremiã à definito ſupplicio. Qui omnes prophetias ſuas conſcribens,ieiunãte populo, & in eccleſiam congregato,in templo menſe nono quinti annis regis Ioachim, relegit librum, quem de futuris rebus ciuitati & populo temploq; cõſcripſiſſe videbatur. Audientes itaq; principes tulerunt ab eo librum: iuſſerũtq; eũ & ſcribã Baruch de medio tolli,

Hieremias ſperuitur

tolli,ne quibuſdam fierent manifeſti.ipſumvero librum portantes,regi dederũt. Qui præſentibus amicis iuſsit ſcribam ſuum relegere, & audiens quæ ſcripta no ſcebantur in libro,iratus rex diripuit eum,& igne cremauit: & requiſitos Hieremiam & Baruch iuſsit ad ſe puniendos adduci. Illi ſiquidem eius tunc iram declinauerunt. Non poſt multum vero tempus venientem contra ſe magno cum exercitu regem Babyloniorum,fœderis iure ſuſcepit,propter metum eorum quę dicta fuerant à Propheta,credens nihil ſe fore paſſurum,neque per obſeſsionem neque per pugnam.Cumq; Babyloniæ rex intraſſet in ciuitatem, fidem nequaquam ſeruauit,ſed iuuenes fortiſsimos & pulchritudine decoros Hieroſolymitarum occidit vnà cum rege Ioachim.Quem etiam ante muros inſepultum proijci iuſsit,filium vero eius Ioachim cõſtituit regem vniuerſæ prouinciæ. Eos autem qui erant in dignitatibus conſtituti,numero tria milia captiuos duxit in Babyloniam,inter quos erat & propheta Ezechiel cum eſſet adhuc puer.Hic ergo finis habuit Ioachim regem,qui cũ vixiſſet annis ſex & triginta, regnauit vndecim. Succeſſor vero eius regni Ioachim,de matre nomine Ioas, regnauit mẽſibus tribus,& diebus decem.

De captiuitate regis Ioachim in Babylonem & Sedechiæ obſtinatione contra Hieremiam prophetam. Caput IX.

REgem vero Babyloniorum,qui Ioachim conceſſerat principatum,repente timor inuaſit. Formidatus eſt enim, ne forte habens mali memoriam pro nece paterna,prouinciam eius inuaderet.Et mittens exercitum,regem Ioachim in Hieroſolymis obſidebat. Ille vero cum eſſet natura benignus & iuſtus, noluit ciuitatem propter ſe videre pericula ſuſtinere: ſed ſumens matrem & cognatos,tradidit obſides ducibus qui fuerant à Babyloniæ rege directi:accipiens ab eis iuſiurandum,vt nihil mali paterentur, nec ipſe nec ciuitas, quorum fides nequaquam manſit inuiolata.Non enim ſeruauit eam Babyloniæ rex,ſed præcepit principibus ſuis,vt omnes qui erant in ciuitate iuuenes,captiuos ſumerẽt, pariter & artifices,eosq; ad ſe ligatos adducerent,qui omnes fuerant decem milia,octingenti,triginta & duo: ſimul & Ioachim cum matre pariter & amicis, quos deductos ad ſe habuit in cuſtodia: Patruum vero Ioachim, nomine Sedechiam,conſtituit regem:accipiens ab eo iuſiurandum, vt ei prouinciam cuſtodiret,& nihil hoſtiliter ageret,nec faueret Ægyptijs.Sedechias autem erat quidẽ annorum viginti & vnius,quando accepit regnum,& nomẽ matris eius Amias. Fuit enim contra iuſticiam ſuperbus,circa quem impij locum maximum habere videbantur.Quapropter & propheta Hieremias ad eum veniens,crebro teſtabatur,dicens,vt reliquas quidẽ impietates & iniquitates deſereret, & iuſticiæ prouideret,& neque duces qui eſſent maligni,reſpiceret,neque falſis prophetis eum ſeducentibus crederet,quaſi nequaquam contra ciuitatem Babyloniæ rex dimicaret,quia Ægyptij contra eum bella rurſus inferrent & vincerent,quoniã hæc vera non eſſent,nec hoc modo ventura forent.Sedechias autẽ dum audiret prophetam hæc dicentem,conſentiebat ei per omnia tanquãvera loquenti,& quaſi prodeſſet ei vt eius crederet verbis:ſed rurſus amici eius ſubuertebant mentem, & à prophetæ dictis ad ea quæ voluerant,adducebant.Prophetauit autem Ezechiel de Babylone futuras calamitates populi,& miſit in Hieroſolymam.Sedechias autem eorum prophetijs non credidit propter huiuſmodi cauſam : Alia ſiquidem vniuerſa conſona à prophetis edicta ſunt, quomodo & ciuitas vaſtaretur,& ipſe Sedechias duceretur captiuus in Babyloniam:diſcordauit autẽ Ezechiel,dicens,quia Sedechias Babyloniam non videret,quum Hieremias dixiſſet,quia vinctum eum rex Babyloniæ duceret,& eo quod non idem vterque dixiſſet,etiam illa quæ concordabant,non eſſe vera dicebat,licet omnia ei ſecundum eorum euenerint prophetias:quæ tamen opportunius declarabimus. Igitur ſocietatem Babyloniorum,quam habuit octo annis,diſſoluit,& ſemetipſum ad Ægyptios tranſtulit,ſperans cum illis contra Babylonios prævalere.

4.Reg.24

Prophetat Hieremias in Iudea, Ezechiel in Chaldea & non audiuntur

De deſtru

De destructione Hierusalem à Chaldæis. Caput X.

INterea dum hoc cognouisset Babylonius rex, castra mouit aduersus eum: & afflicta prouincia, & munitiones eius vnà diripiens, ad ipsam Hierosolymorum ciuitatem obsidendam cum magno veniebat exercitu. Rex autem Ægyptius audiens, quia & Sedechias amicus eius esset, sumpta virtute maxima bellatorum, venit ad Iudæam quasi eius soluturus obsessionem. Babylonius autem recessit ab Hierosolymis, & occurrit Ægyptijs, eisq; congressus, prælio superauit, & eos in fugam conuersos, de Syria coegit exire. Quumq; Babylonius discessisset ab Hierosolymis, deceperunt falsi prophetæ. Sedechiam, dicentes, quia neque Babylonius denuo contra eum pugnaret, & contribules eorum quos de prouincia ad Babyloniam demigrauerat, cum dei vasis omnibus, quæ rex detulerat de templo, reuerterentur. Sed Hieremias his contraria atque vera, transiens in medium, prophetauit, dicens, quia male quidem facerent illi, qui regi talia suaderent, quando per Ægyptios nihil iuuari possent: quos vtique deuincens Babyloniæ rex, in Hierosolymam remearet: eamq; fortiter obsideret, & populum fame corrumperet, ac reliquos captiuos abduceret, substantiasq; diriperet, simul & diuitias templi exhauriret, & ipsum insuper concremaret, ciuitatemq; subuerteret: & essent seruituri Babyloniæ regi, eiusq; nepotibus, annis septuaginta. A quorum seruitio nos, inquit, tunc remouebunt Persæ & Medi, Babyloniorũ destruentes imperium: & ad hanc remeantes vrbem, ædificabimus templum rursus & Hierosolymam denuo reparabimus. Hæc dicente Hieremia, plurimi quidem crediderunt: principes autem & impij, excessisse eum à sua mente dicebãt, eumq; sub hoc fomite deridebant. Igitur quum ei placuisset ad patriam properare, quæ dicitur Anatoth, viginti stadijs procul ab Hierosolymis constitutam, inueniens eum in itinere quidam principum comprehensum detinuit, calumniam faciens ei, quasi ad Babylonios iret. Ille vero metiri quidem illum, & calumniæ sibi crimen inferre, se vero ad patriam remeare, dicebat. Qui ad hæc verba non flexus, vinctum deduxit ad iudicium magistratuum: à quibus omnia verbera & tormenta perpessus, ad necis supplicium reseruabatur: qui quoddam tempus hæc quæ prædiximus, nimis iniuste sustinuit. Anno vero nono Sedechiæ regis, decima die mensis decimi, vice secunda, Babyloniæ rex ad Hierosolymam castrametatus est: & sedens circa eam decem & octo menses, cum studio magnæ virtutis obsedit, obsessosque Hierosolymitas, duo mala & alia maxima deprimebant, morbi languor, & fames eis vehementer obsistens. Hieremias vero propheta, quum esset in custodia, non cessabat, sed clamabat & prædicabat aperte, monendo populum, vt regem Babyloniorum portas aperientes susciperent: hoc enim facto, eos cum omni domo posse saluari, alioqui radicitus asserebat euelli: prædicabatq; pariter, quoniam si quis maneret in ciuitate, omnino periret, aut fame consumptus, aut gladijs hostium. Si vero ad hostes confugeret, & inimicos & mortem quodammodo declinaret. Principes autem hæc audientes, nec inter ipsa consistentes mala, patiebantur eius verba animo suo percipere: sed cũ ira graui venientes, indicauerunt regi, & accusantes eum, quasi vesanum occidẽdum esse prophetam poscebant, qui eorum animos frangeret, & malis promissionibus audaciam populi valde molliret: quando dum parati essent omnes pro eo & patriæ salute pugnare, ille moneret vt ad hostes fugerent vniuersi, quia ciuitas capiẽda foret, & omnes in ea pariter perituri. Rex ergo ipse pro bonitate quidem & iusticia iratus non est. Sed ne principibus tali tempore videretur esse contrarius, permisit eis vt facerent prophetæ, quod vellent. Qui hoc sibi concesso à rege, mox ingredientes in carcerem, & sumentes eum in quendam lacum plenũ cœno deposuerunt, vt morte propria suffocatus, extingueretur. Ille vero vsq; ad guttur in luto depositus, in his degebat angustijs. Quidam vero seruorũ regis honoribus decoratus, & genere Æthiops, ærumnas prophetæ nũciauit regi, dicens non recte amicos & principes eius feciſſe, quod Hieremiã in cœno submergerẽt quod

Hieremias vinctus abducitur

Obsidio Hierosolymorum

quod opus omni morte & vinculis esset amatius. Hæc quum audisset rex, pœnitẽ tia ductus, quia prophetam principibus tradidisset, iussit Æthiopi, vt sumptis tri ginta regis ministris & funibus, & quicquid expediret ad salutis eius vtilitatem, cum festinatione Hieremiam extraheret. Æthiops autem sumens quod præce perat rex, prophetam de lacu reduxit, & sine custodia esse permisit. Euocante ve ro eum latenter rege, & requirente, si quid diuinum ei in rebus præsentibus posset edicere: ille se habere quidem quod diceret asserebat, sed non fore sibi credẽdum nec dum moneret, audiendum: quando iam quasi malum aliquod agentem eius amici perdere decreuissent. Vbi sunt, inquit, nunc qui Babylonium nequaquam dimicaturũ esse dicebant, audientésque fallebant? Sed & si nunc dixero veritatem, morte me non condemnes? Quumq; rex ei iusiurandum præbuisset, quia nec ipse eum perimeret, nec principibus supplicij iure contraderet, data fide, securus suadebat ei, vt Babylonijs traderet ciuitatem. Hæc enim dicebat deum ei per se prophetare si liberari vellet, & præsentia pericula declinare: & neque ciuitatem vsq; ad fundamenta deiici, nec templũ ab hostibus cõcremari: quod si non fieret: ipse malorũ autor & sibi & ciuitati huius calamitatis existeret. Hæc audiẽs rex, velle se quidẽ quæ monebat facere, dixit, & expedire sibi: sed metuere contribu les, qui ad regem Babyloniæ iam perrexissent, ne accusantibus eum periculo sub iaceret. Quem propheta cõfortabat, & frustra supplicium suspicari dicebat: nihil mali passurum si Babyloniis traderet ciuitatem, nec ipsum, nec vxores, nec filios eius, insuper & quia templum maneret illæsum. Et Hieremiam quidẽ quum hæc dixisset, dimisit rex, præcipiens, vt nulli ciuium quæ locuti fuerant, proderet, sed neq; principibus aperiret: qui si cognoscentes eum a regevocatum requirerent, vt quod cum eo loquutus fuerit, illis quoq; narraret, diceret quia popposcisset, ne in vincula aut in carcerem denuo traderetur. Qui scilicet hoc eis dicebat, dum ve nientes ad prophetam, requirerent, quid locutus fuisset ad regem. Hæc quidẽ ita gesta sunt. Babylonius autem obsessionem grauius inferebat, faciens turres cum magnis ædificiis, & aggeres ingentes exaltans, ex quibus resistebat de muris re pugnare nitentibus: multas quoq; machinationes erexit, æquãs muris per circui tum ciuitatis. Illi siquidem qui erãt intra vrbem, fortiter & promptissime resiste bant, neque fame, neque languore fatigati: & licet intus his passionibus angeren tur, animo fortes videbantur ad præliũ, in nullo adinuẽtiones inimicorum & ma chinamenta expauescentes: sed contrarias machinationes in omnibus quę facie bant illi, opponere cogitantes, ita vt magnũ certamen esset Babyloniis cum Hie rosolymitis velocitatis, atq; prudentię: illis quidẽ nihil arbitrantibus amplius cõ modi quàm captionem illius ciuitatis: his aũt salutem suam non in alia causa po nentibus, nisi vt magno studio laborarent, & non desperarent excogitare, quibus modis hostium machinamenta destruerent. Et hæc passi sunt mẽsibus octo & de cem, donec fame vastarentur & telis, quæ de turribus iaculabantur aduersus eos hostes. Capta est vero ciuitas vndecimo anno Sedechiæ regis, quarto mense, die nono: ceperuntq; eam principes Babyloniorum, quibus obsessio a rege Nabucho donosor videbatur esse cõmissa. Ipse autem in Reblata ciuitate morabatur. No mina vero prĩcipum qui Hierosolymam obsiderunt, hæc sunt: Nergella, Serrarẽ Matuse, Megarus, Nabuzardan, Saris. Capta siquidem ciuitate circa mediam noctem, & principibus hostium ingressus in templum, agnoscens hæc Sedechias rex, sumptis vxoribus & filiis, & principibus, & amicis, de ciuitate fugit per deser tum valde tutissimũ. Quod dum à quibusdã traditiciis principib9 Babyloniorũ indicatũ fuisset, diluculo eum persequi aggressi sunt. Quem dum circa Hierichũ tem apprehendissent, eum vnà circundederunt. Amici vero & principes qui cum Sedechia fugiebant, dum hostes proximos esse conspicerent, relinquunt eum, al ter ad alterum locum fugiens, & vnusquisque se liberare contendens. Quem com prehensum cum paucis, hostes cum vxoribus & filijs perduxerunt ad regem. Venientémque ad se Nabuchodonosor impium & infelicem vocare cœpit, & iu-

Consultat rex prophetam

Studium Babyloniorum in urbe capienda

Sedechias capitur

risiurandi

risiurandi immemorem, quod probuerat vt ei prouinciam custodiret. Super hęc autem eũ obiurgauit ingratũ: quia dum ab eo suscepisset imperium, quod ab eius fratre tulerat, & illi tribuerat, contra munificum largitorem egisse videbatur hostiliter. Dixitq; post hæc: Magnus deus, qui odio habẽs tuam nequitiã, nostro te subiugauit imperio. His igitur verbis vsus aduersus Sedechiam, filios eius iussit pariter & amicos continuo perimi, ipso scilicet Sedechia, & alijs captiuis inspicientibus: deinde oculos eruens Sedechiæ, eumq; vinciens, perduxit in Babyloniam. Hæc autẽ prouenerũt ei, quæ Hieremias Ezechielq; prophetauerunt, quia cõprehensus duceretur ad Babyloniã, & loqueretur ei ore suo, & non eã videret, sicut Hieremias dixit: cæcatus aũt & ductus ad Babyloniã, eam non vidit, sicut Ezechiel prædixit. Hæc igitur, quæ sufficiẽter possunt dei manifestare naturam, nesciẽtibus explicauimus, quia diuersa est atq; multimoda & vniuersa ordine suo conspiciens, & quæ congruant agi prædicẽs, ignorantiamq; hominũ & infidelitatem redarguens, per quæ curari nequiuerunt ab his quæ erant passuri. Nam quũ ea quæ prædicebantur, custodire nollent, calamitatibus noscuntur esse contraditi, ita vt esset impossibile talia declinare. Igitur qui de genere Dauid regnauerũt huiusmodi conuersationem habuisse noscuntur. Fuerunt autem viginti & vnus vsque ad vltimũ regem, regnauerũtq; omnes annis quingentis & quatuordecim, & mẽsibus sex, diebusq; decem. Ex quibus principatum tenuit primus eorũ Saul annis viginti, non tamen ex eadẽ tribu cõsistens. Porrò Babylonius misit principem militiæ suę Nabusardã in Hierusalẽ, vt expoliaret tẽplum, præcipiẽs ei, vt & illud incenderet, & regalia pariter & ciuitatẽ ac pauimentum vsq; deponeret, & populum in Babyloniam migraret. Qui dum veniisset ad Hierosolymam vndecimo anno regis Sedechiæ, & templum subuertit, & vasa dei aurea, argenteaq; tulit, nec nõ & maximum cãtharum, quem posuit Salomon: insuper & columnas æreas, & capita earũ, aureasq; mensas, & candelabra: & hæc auferens, templum quoque succẽdit mense quinto initio mensis, anno vndecimo Sedechiæ regis, decimo octauo autẽ Nabuchodonosor. Succendit autem & regalia, ciuitatemq; destruxit. Et templum ita concrematum est post quadringentos & septuaginta annos, & menses sex, diẽsq; decem, ex quo illud constat ædificatum. Ab egressu autem populi ex Ægypto anni tunc erant mille, sexaginta duo, menses sex, diẽsq; decem. A diluuio vero vsq; ad vastationẽ templi omne tempus fuit annorũ mille nongentorum quinquaginta septem, mensium sex, dierum decem. Ex quo factus est Adam, vsq; ad ea quæ prouenerunt tẽplo, anni sunt tria millia quingenti tredecim, menses sex, dies decem. Tantus ergo numerus est annorũ. Quæcunq; vero gesta sunt, singula vt prouenere, manifestauimus. Princeps itaque regis Babylonii, postquam Hierosolymam & templum subuertit, sumens captiuos, migrauit eos, & pontificem Sarream. & sacerdotem Iosedech secundarium eius, & custodes templi tres, & eunuchuum qui erat super armatos, & amicos Sedechiæ septem, & scribam eius, & alios principes sexaginta, quos omnes cum vasis quæ deprædatus est, deduxit ad regem in Reblata, prouincię Syrie ciuitatem, Rex autem pontificis quidem & principum capita ibi iussit ascidi: ipse vero omnes captiuos & Sedechiam deduxit in Babylonem. Vinctum vero circumegit & Iosedech Pontificem, filium Sarreæ Pontificis, quem occidit Babylonius in Reblata Syriæ ciuitate, sicut dudum iam designatum est. Igitur quia genus regium explanauimus, & qui fuerunt, & eorum tempora cuncta narrauimus: necessarium iudicaui etiam nomina Pontificum referare, qui Pontificatum regum temporibus habuerunt. Primus siquidem Sadoch Pontifex templi fuit, quod Salomon ædificauit: post eum filium eius Achimaas in eius honorem successit: post Achimaam Azarias: post hũc autem Iorrã: & post eum Anxioramus: deinde Phideas: post Phideam vero Sudeas: post hunc autem Hilus: Hilo vero successit Ioathan: cui rursus Vrias: Vriæ vero Nerias: post Neriam autem Ideas fuit: post hunc vero Sallum: deinde Helchias: post hunc Zaroch: & post hunc fuit Iosedech, qui

captiuus

Quot & quandiu reges Hierosolymorum regnauerint.

Catalogus Pontificum

captiuus in Babyloniam ductus est. Isti siquidem omnes in Pōtificatu, filius patri per ordinem succesſerunt. Veniens autem in Babyloniam rex, Sedechiam ſe cum habuit donec aduixit in carcere. Quem dum regaliter ſepeliſſet, vaſa quæ in Hieroſoymorum templo fuerat deprædatus, dijs dicauit ſuis, & populum in Babyloniorum regione conſtituit: Pontificem vero ſoluit à vinculis.

De reliquijs Iudæorum, & morte Godoliæ, malicia Iſmaelis: Cap. XI.

PRinceps itaque militiæ Nabuzardan, dum captiuaſſet populum Hebræorū pauperes & eos qui ſe tradiderant, dereliquit: conſtituens eis principem nomine Godoliam, filium Aichan, de nobilibus natum, manſuetum & iuſtum iuſsitq; vt opus in terra prouinciæ facientes, regi definita tributa perſoluerent. Hieremiam vero prophetam ſoluit à carcere, eiq; ſuaſit, vt ad Babyloniam ſecū veniret: fuerat enim ei hoc à rege iuſſum, vt illi per omnia placide miniſtraret: qui ſi nollet hoc facere, indicaret, vbi manere vellet, quatenus hoc regi ſignificaret. Propheta vero nec ſequi voluit, nec alibi commorari: ſed libenter ſe habere dixit in deſerta patria, & cum miſerrimis habitare reliquijs. Cognoſcens autem eius voluntatem militiæ princeps, Godoliæ quem conſtituerat in Hieroſolymorum vrbe, præcepit, vt eius prouidentiam in omnibus haberet, eiq; miniſtraret quibus egeret: & donatis prophetæ multis pretioſisq; muneribus, dimiſit ad propria. Et Hieremias quidem manſit apud Godoliam in ciuitate prouinciæ, quæ dicitur Maſphat: rogauitq; Nabuzardan, vt cum eo dimitteret diſcipulum Baruch, filium Neriæ, ex magna valde familia, & qui lingua patria præcipue fuerat eruditus. Hæc dum feciſſet Nabuzardan, in Babyloniam profectus eſt. At illi, qui obſeſſa Hieroſolymorum vrbe diffugerant, diſperſi per certa loca, dum receſsiſſe Babylonios cognouiſſent, & quaſdam reliquias in Hieroſolymorum vrbe reliquiſſe, & qui eam incolerent, ſupereſſe, vndique collecti, venerunt ad Godoliam in Maſphat. Erant enim principes eorum, Iohannes filius Zarij, & Saræas, & Iezonias, ſimul & alij. Porrò de genere regio erat quidam Iſmael, vir malignus & callidus: qui quum obſideretur Hieroſolyma, ad regem euaſit Ammonitarum nomine Vachalim, & ibi illo tempore commoratus eſt. Igitur qui ad Hieroſolymam concurrerant, fecit eos Godolias ibi manere, nequaquam Babylonios metuentes: colentesq; terram nihil mali paſſuros eſſe dicebat: & hæc quoque iuramento firmauit: adijciens, quia & ſolatium cunctis præberet: & ſi quis ab alio grauaretur, illius mereretur auxilium: ſuaſitq; vt ſinguli in qua vellent ciuitate, manerent, & vt mitteret cum eis qui eorum habitacula reparārent: & ipſe quoque faceret, dum tempus eſſet vt triticum, & vinum, & oleum reconderent, quatenus hyemis tempore pabulis non egerent. Hæc quum dixiſſet, dimiſit eos ad prouinciæ loca, quæ vnuſquiſque voluiſſet. Fama vero diſcurrente ad genus Iudææ, quia venientes ad ſe de fuga, Godolias clementiſsime ſuſciperet & ad terram colendam habitare dimitteret, vt regi Babylonio tributa per ſoluerent, concurrebant omnes ad Godoliam, & in prouincia habitarunt, conſiderānteſque prouinciam in pace regi, & Godoliæ benignitatem atque clementiam, Iohannes & principes qui cum eo erant, valde dilexerunt eum: dicebantque mittendum ad regem Ammonitarum Vachalim, vt Iſmaelem latenter occideret, quatenus ipſe ſecurus eſſet in Iſrael: quia ille erat de regio genere, qui ſolus poterat rebellare. Cuius dolum dicebant poſſe declinare, ſi potius Iſmaelem ipſe perimeret, vt metum de cætero non haberet: adijcientes inſuper ſe timere, ne Godolia magis ab illo perempto, funditus Iſraelitarum reliquiæ deperirent. Ille vero acquieſcere noluit, dicens, non eſſe rectum contra virum qui adhuc nil malignitatis geſſerat, inſidias exercere: non enim veriſimile eſſe, quia in tali deſolatione huiuſmodi malitiam exerceret: & quem in tanta neceſsitate fouerat, & ab inimicis alij eripuerat, ipſe perimeret: ſed & ſi è diuerſo faceret ille dolum, melius eſſe, vt ipſe perimeretur ab illo, potius quàm homo qui ad illum confugerat, ſuamque ſalutem ei tradiderat, & commendauerat vitam, dolo perimeretur

4. Reg. 25

per ſomnium deus aperuit. Quod dum euigilaſſet, oblitus, mox Chaldæos vocauit, & magos atque diuinos: dixitq; ſe vidiſſe ſomnium, & expoſitionem eius, & hæc ſimul oblitum: iuſſitque, vt dicerent ſomnium, & quid ſignificaret. Illis vero dicentibus, hoc inuenire eſſe hominibus impoſsibile: ſed ſi viſionem exponeret, ſomnij explanationem ab eis audiret: interminatus eſt eis mortem, niſi ſomnium eius edicerent. Et dum faterentur non poſſe quod iubebat fieri, omnes vnà præcepit occidi. Daniel autem audiens, quoniam omnes ſapientes rex iuſſiſſet interimi, inter quos & ipſe cum ſuis cognatis periculo ſubiaceret, acceſsit ad quendam Ariochim, cui fuerat principatus commiſsus ſuper regis armigeros eumque rogauit, vt ei cauſam ediceret, pro qua rex omnes ſapiẽtes & Chaldæos & magos iuſsiſſet occidi: & dum de ſomnio cognouiſſet, & quia iuſsiſſet rex indicari ſibi quam viderat viſionem, quod dum non potuiſſent facere, ad ſuum interitum prouocaſſent regem, rogauit Ariochim, vt ingreſſus ad regem, vnam noctem peteret, vt à magorum nece ſe retineret: ſperare ſe dicens, quod ea nocte ſupplicans deo, ſomnium regis agnoſceret. Ariochis vero nunciauit regi inducias quas poſceret Daniel. Et rex quidem magorum ſuſpendi iuſsit interitum, donec promiſsionem cognoſceret Danielis. Tunc ille puer cum ſuis cognatis ad habitaculum propriũ veniẽs, tota nocte rogauit deum, vt ei ſomnium regis indicaret: ne magi & Chaldæi, & inter eos ipſi quoque perirent, ſed vt eos potius ab ira regis eriperet, eiq; oſtenderet viſionem, quam rex reuelatam ſibi nocte præterita noſcebatur oblitus. Deus autem miſericordiam habens illorum qui periculo ſubiacebant, ſimul & Danielis, ſomnium ei & modum explanationis innotuit: vt ab eo rex etiam quod ſignificaretur, agnoſceret, Daniel autem à deo hæc ſibi reuelata cognoſcens, gauiſus ſurrexit: & hoc fratribus indicans, illos quidem de vita deſperatos, & iam paratos ad mortem, ad ſecuritatem & ſpem vitæ reduxit. Deo autem gratias præcipuas egit, qui miſericordiam ætatis eorum habuiſſet. Factoq; die, uenit ad Ariochim: petens, vt eum introducere deberet ad regem, adijciens velle ſe ſomnium quod viderat tranſacta nocte, narrare. Ingreſſus igitur ad regẽ Daniel, hoc primo popoſcit, ne ſapientior putaretur alijs Chaldæis & Magis, quia dum illi ſomnium nequaquam inuenire potuiſſent, ipſe ei indicaturus accederet: quando non experimento humano, nec quia maiori ſtudio mente propria laboraſſet, hoc ſciret: ſed miſeratus, inquit, deus omnium qui in mortis videbantur periculo conſtituti, & mei, ſimul & qui eiuſdem ſunt gentis, ſomnium & explanationem eius mihi aperuit. Non enim minus pro illis, quàm pro nobiſipſis vitæ termino te iubente multatis, ſolicitus eram: dum vtique viros bonos & optimos iniuſte mori præceperas, quos nihil quod ſit humanæ ſapientiæ, præcepiſti facere: ſed quod dei ſolius eſt, ab eis exigere voluiſti. Tibi ſiquidem cogitanti, quis totius mundi teneret principatum, volens deus omnes poſt te regnaturos oſtendere, huiuſmodi ſomnium reuelauit. Vidiſti enim ſtatuam valde proceram, cuius caput quidem erat aureum, humeri vero & brachia argentea, venter autem & fœmora ærea, crura pedesq; ferrei. Deinde vidiſti lapidem de monte abruptum, decidiſſe ſuper ſtatuam: eamq; proſtratam contriuiſſe totã, & nullam eius partem integrã reliquiſſe: aurum vero & argentum, & æs, & ferrum plus farina contritum, & ſpiritu vehementi flante direptũ, atque diſperſum: lapidem vero creuiſſe tantũ, ita vt omnis terra ab eo videretur impleta. Somniũ itaq; quod vidiſti, hoc eſt: cuius interpretatio hũc ſenſum habet: Caput quidẽ aureũ te ſignificat. & qui ante te in gẽte Babylonia regnauerunt. Duæ, inquit, manus & humeri, indicãt, quia à duobus regibus veſter poſsit deſtrui principat9. Illorumq; denuo, alter quidẽ ab occidẽte erit deſtructurus imperiũ, ſimilis æramẽto: cuius rurſus regnũ ceſſare faciet, qui ferro videatur æqualis, teneatq; omnia, quanto ferri natura ſit robuſtior auro & argento, ſimul & ære. Signauit equidẽ & de lapide regi Daniel, quod mihi non placuit indicare: ſed præterita quæ ſunt iã facta deſcribere, nõ futura tractare. Si quis autem integritatem deſiderans, vult

Daniel prodit regi ſomnium

hæc

hæc perſcrutari,& de incertis vtrum fiant ſtudet agnoſcere, feſtinet legere librũ Danielis quem inueniet inter literas eſſe diuinas. Rex autem Nabuchodonoſor hæc audiens,& ſomnium ſuum agnoſcens,obſtupuit ingenium Danielis:& procidens in faciem ,eo modo quo deus adoratur,ſalutauit Danielem:eiq; ſacrificari quaſi deo,præcepit. Cui etiam proprij dei impoſuit nomen,& procuratorem totius regni conſtituit eſſe cum ſuis cognatis,qui per inuidiá & dolũ pericula ſuſtinuerunt,& regem ex huiuſmodi cauſa offendiſſe videbãtur. Interea rex, dum feciſſet ſtatuam auream,altitudine ſexaginta cubitorum,latitudine ſex,&eam ſtatuiſſet in campo maximo Babyloniæ,dedicaturus eam conuocauit ex omni terra(cui præerat) principes vniuerſos præcipiens eis primo , vt dum audirent tubæ ſonum , proſtrati , ſtatuam pariter adorarent : qui vero hoc non facerent,eos in ignis caminum interminatus eſt eſſe mittendos . Omnibus ergo poſt tubæ ſonitũ adorantibus ſimulachrum , Daniel & cognati eius minime hoc feciſſe dicuntur, nolentes vtique leges præuaricari paternas,Qui dum victi fuiſſent,repente ignẽ miſſi, & inopinabiliter diuina prouidentia liberati , mortis pericula effugerunt. Non enim contigit eos ignis. Reor vtique eo quod nihil iniuſte feciſſent,vt in caminum miſſi,non ſint ab igne contacti. Et facta eſt flammæ natura debilior,habens in ſe dei miniſtros,qui eorũ corpora eſſe talia præparauit,vt non potuiſſent ab igne conſumi. Hoc ergo factum oſtendit eos iuſtos apud regem,atque religioſos:pro quare habebantur ab eo in honore præcipuo . Poſt paululum itaque tempus denuo vidit in ſomnis rex aliam viſionem,quia caſurus de regno,cum beſtijs eſſet habitaturus:& quũ degiſſet hoc modo annis ſeptem in deſerto,reciperet denuo principatũ. Hoc quum vidiſſet ſomnium:magos denuo conuocauit:eiſq; referens quod viderat,interpretationem congruam exigebat. Et aliorum quidem nemo potuit virtutem ſomnii comprehendere,neque regi manifeſtare. Daniel vero ſolus & hoc expoſuit: & ſicut ei prædixerat,ita prouenit. Nam quum habitaſſet prædictum tempus in eremo,nulluſque præſumpſiſſet illis ſeptem annis rerũ dominium detinere,ſupplicãs deo,vt regnum rurſus reciperet,denuo ad id reuerſus eſt. Nullus igitur me culpet,eo quod ita narrauerim ſingula,ſicut in antiquis libris inueniuntur ſcripta. Nã in ipſo hiſtoriæ meæ principio,propter eos qui quæſtionem faciunt aut in aliquo culpare nituntur,aſtruxi,dicens, tranſlaturum me libros Hebraicos in eloquium Græcum: & hos volentibus aperire neque adijcere ipſe aliquid ſeorſum,neque ſubtrahere me promittens . Porrò Nabuchodonoſor dum vixiſſet annis quadraginta & tribus,defunctus eſt: vir illuſtris,& prioribus regibus valde felicior. Meminit huius actuum & Beroſus in libro tertio hiſtoriæ Chaldæorum,ita dicens. Audiens autem pater eius Nabuchodonoſor,quia ſatrapa qui conſtitutus fuerat in Ægypto, & locis Syriæ inferioris , & Phœnicis, receſſiſſet ab eo,quum ipſe iam fatigari non poſſet,committens filio Nabuchodonoſor inueni quandam partem exercitus,miſit aduerſus eum . Nabuchodonoſor autem congreſſus aduerſus eum,qui ab eius patre receſſerat , facta dimicatione, & eum vicit,& prouinciam ex iſto principio ſuo ſubiugauit imperio.

Rex ſtatuam adorare iuſſit

De pueris in caminum ignis proiectis

Dan. 4.

Beroſus hiſtoriographus

De regno Babyloniorum inſtaurato,& finito. Caput XIII.

EO ſiquidem tempore contigit,vt pater Nabuchodonoſor ægrotaret in Babylone ciuitate,& à vita recederet: qui regnauit annis viginti & vno. Nabuchodonoſor autem non poſt multum tempus mortem patris agnoſcens, & diſponens cauſas Ægypti,reliquamque prouinciam,& captiuos eius,& Phœnicum,& Syrorum,& gentium Ægyptiarum, & præcipiens quibuſdam amicis, vt cum magna virtute & omni vtilitate ad Babyloniam cuncta deferrent : ipſe cum paucis per deſertum venit ad Babyloniam:& potitus rerum quæ tunc gubernabantur à Chaldæis,à quodam viro ſibi optimo reſeruatarum, totius regni paterni dominus eſt effectus. Captiuis autem venientibus habitationem conſtituit in locis opportuniſsimis Babyloniæ ciuitatis: ipſe vero de manubiis hoſtium & templum Belis,& reliqua largiſsime nimis ornauit , & antiquæ ciuitati aliqua

Magnificentia ſecundi Nabuchodonoſor

contulit & priſca reparauit,ita vt nequaquam obſidentes valerent fluuium conuertere,& ciuitati aliquo modo prævalere. Erexitque tres porticus intrinſecus, & tres extrinſecus de latere cocto: decentérque muniens eam, & exornans valde munifice,paternis quoq; regalibus alia proxime regalia fabricatus eſt: quorum ſpatia, & reliquam multitudinem pulchritudinis, credo ſuperuacuum dicere. Veruntamen hoc ſciendum,quia dum eſſent hæc magna,& nimis eximia,diebus ſunt quindecim conſummata. In iſtis vero regalibus lapides poſuit,quorum ſimilitudo erat inſtar montis: & plantauit diuerſas arbores,fecitq; hortum quod ſuſpenſile dicebatur,eo quod vxor eius proſpectum regionis propriæ videre deſideraret, quæ nutrita fuit in locis Mediæ. Horum itaque meminit etiam Megaſthenes in quarto Indicorum libro: vbi nititur approbare hunc regem fortitudine & actuum magnitudine Herculem tranſcendiſſe. Dicit enim eum vaſtaſſe Libyen ciuitatem,& Iberiam. Sed & Diocles in ſecundo Coloniarum libro, memi nit huius regis: Philoſtratus in Indicit & Phœnicijs hiſtorijs dicit,quia iſte rex obſedit Tyrum annis tribus & decem menſibus: cum illo tempore in Tyro regnaret Ioathabalus,Hoc ergo modo diuerſi ſcriptores huius regis fecere memoriam. Poſt mortem vero Nabuchodonoſor, Amilmathapacus qui & Abimatadocus,filius eius ſuſcepit regnum: & Hieroſolymitarum regem Iechoniam, qui & Ioachim ſoluit à vinculis: eúmque inter amicos neceſſarios habuit, & multa ei dona conceſſit: fecitque eum in Babylonia inter reges haberi. Nam pater eius fidem non ſeruauerat Iechoniæ,qui ſe vtique cum vxoribus & filiis & omni cognatione ſponte tradiderat pro ciuitate ſua,ne,ſicut prædiximus,obſeſſione capta,vaſtaretur. Moriente vero Amilmathapaco, poſt annos octo & decem ſui regni. Egeſſarius filius eius tenuit principatum quadraginta annis. Eoq; mortuo, ad eius filium Laboſordachum peruenit imperium. Quod dum nouem menſibus habuiſſet,eo defuncto,tranſiit ad Balthaſar,qui Naboan nũcupabatur. Contra hunc itaque regem caſtrametati ſunt Cyrus Perſarum rex,& Darius Medorum. Quem dum obſiderent in Babylonia, mirabile quoddam prodigium contigiſſe dinoſcitur. Iacebat nanque cœnans in domo maxima, & conuiuiis regalibus opportuna, cum ſuis concubinis pariter & amicis: placuitque ei, vt de proprio templo vaſa dei deportarentur: quæ de Hieroſolymis deprædatus Nabuchodonoſor, vſus quidem eis non fuerat, ſed in templo ſuo dicauerat. At ille ſuperbia ductus eſt,vt eis vteretur ad pocula, & hoc modo blaſphemaret deum. Tunc itaque vidit de muro venientem manum, & in pariete quaſdam ſyllabas conſcribentem. qua viſione conturbatus,conuocauit Magos atque Chaldæos, & omne genus ſimilium, quod inter Barbaros ſomnia, & huiuſmodi ſigna diſcernere prævalebat, vt ei quæ fuerant ſcripta, manifeſtarent. quumq; magi nihil penitus inuenire, neque intelligere ſe poſſe dicerent, in anguſtia rex conſtitutus, & multa triſtitia propter hanc ſic inopinabilem cauſam, in omni prouincia prædicari fecit,vt qui literas illas,& quæ per eas ſignificarentur,poſſet exponere,ei torquem auream,veſtémque purpuream daret, ſicut regibus Chaldęis mos erat vti, & tertiam partem ſui pariter principatus. quo facto, dum multi magi concurrerent, vt propoſitam munificentiam regis haberent, inuentionem aut ſignificationem literarum nequaquam inuenire poterant. Dumque regem videret in anxietate ſua auia conſtitutum,cœpit eum confortare ac dicere,quod eſſet quidam de Iudæa captiuus,ex eorum genere,quos deduxerat Nabuchodonoſor quũ Hieroſolymam vaſtaſſet,cui nomen erat Daniel,vir ſapiens & argutus,vt poſſit res inuenire difficiles,& quæ ſoli deo notæ viderentur: qui etiá Nabuchodonoſor regi,quum nullus alter potuiſſet dicere,quibus egeret,ad agnitionis lumẽ adduxerat quod quærebat: adiiciens,vt eum aduocaret & peteret, quatenus de literis eo narrante,cognoſceret, quod nullus poterat inuenire, ſi triſte aliquod ſignum ſignificaretur à deo. Hæc audiens Balthaſar,Danielem ad ſe venire præcipit. Cui quum dictum fuiſſet de eo, eiuſq; ſapientia, & quia ſanctus ſpiritus ei ineſſet, & ſolus

Megaſthenes

Diocles.

Philoſtratus

Succeſſio regũ babyloniorum.

Danielis.9.

Demãnu in pariete ſyllabas conſcribente

ſolus inuenire poſſet,quæ alij neque mente conciperent,poſcebat, vt ei quæ ſcripta fuerant,& quæ ſignificare poterant,indicaret. Quod ſi faceret,purpura veſtiendum,&torquem auream circa collum eius dandam eſſe promiſſit:inſuper ei & tertiam partem regni pro honore ſapientiæ conferendam,vt ex eis,inſignisvi dentibus appareret. Quo facto, daniel dona quidem cum retinere apud ſe dixit: ſapientiam nanque & diuinitatem ſine ſuffragijs ſemper exiſtere, & gratis prodeſſe credentibus:ea vero quæ ſcripta videbantur,ei ſignificaturum ſe eſſe promiſit,dicens,hæc eius vitæ ſignificare ſubuerſionem,eo quod neque ex his,ex quib⁹ parens eius propter iniurias dei fuerat caſtigatus,ille didicit eſſe pius,& nihilvltra humanam cogitare naturam,quando & Nabuchodonoſor mutatus in beſtiam,propter ea quæ impie geſſerat, poſt multas preces ac ſupplicationes miſericordiam potuit promereri,& ad humanam redire conuerſationem,ac regna priſtina reparare:qui poſt hæc ſolum deum omnem habere virtutem,& humano generi prouidere,donec aduixit,aſſeruit. Tu,inquit,oblitionem horum habens, multumq; diuinitatem blaſphemás,in eius vaſis vna cum tuis concubinis tibi miniſtrari feciſti. Quæ videns deus & iratus,per ea quæ ſcripta ſunt, pronunciauit, qui tibi terminus ſit futurus. Illæ vero literę deſignant hæc: MANE,quod Latina lingua ſignificare poteſt numerum:quia vitæ,inquit,tuę deus tempus &regni dinumerauerit,& parũ tibi ſupereſſe decreuerit. TETHEL quidẽ,hoc ſignificat pondus. Apponderans,inquit,deus vitæ tuæ tempus,iam illud declinare pronunciat. PHARES,ſed& hoc fragmẽtũ ſignificat lingua Romana: Franget,inquit, deus regnum tuum,& Medis illud Perſiſq; diſtribuet. Cumq; Daniel hæc indicare dixiſſet quæ in pariete conſcripta fuerant, Balthaſar quidem regem triſtitia, qualis poterat pro tantæ calamitatis ſignificatione prouenire detinuit, non tamen prophetæ quaſi malarum rerum indici,dona quę promiſerat denegauit,ſed cuncta conceſsit:cogitans,quia illa quidem pro quibus darentur,propria eius & non prophetantis eſſent:illum vero qui hæc vere diſcreuerit,virum bonum dicebat ſimul & iuſtum. Igitur non poſt multum tempus & ipſe eſt captus,& ciuitas, Cyro Perſarum rege aduerſus eum fortiſsime dimicante. Balthaſar enim is eſt, ſub quo capi cõtigit Babyloniam,cum regnaſſet iam decem & ſeptem annis, nepos Nabuchodonoſor regis,cuius talem vitæ terminum fuiſſe percepimus. Darius autem Aſtiagis filius,qui Babyloniorum principatum deſtruxit,cum Cyro cognato ſuo:annum agebat ſexageſimum & ſecundum,cum Babylon fuiſſet inuaſa:qui tamen alio nomine vocabatur à Græcis:quiq; Danielem prophetã ſumens ad ſe,in mediam duxit,& omni honore eum celebrauit. Erat enim vn⁹ inter tres ſatrapas,quos Darius ſuper trecentos ſexaginta ſatrapas inſtituerat.

Scripturam Daniel explanat

Babylõ a Cyro & Dario capta

De Daniele in lacum coniecto & liberato,deq; viſionibus arietis & hirci. Caput XIIII

DAniel itaq; cũ eſſet apud Dariũ in honore præcipuo,ita vt quaſi ſoli viderentur cũcta cõmiſſa,inuidiæ apud cæteros crimine laborabat. Mordentur enim,qui quoſdã apud principes plus quàm ſe valere conſpiciunt. Et dũ quęrerent occaſionem,& derogationis fomitẽ, videntes eum apud Dariũ eſſe probabilem,nullã inueniebãt cauſam. Nam dũ eſſet ſuper theſauros,& omne ſuffragium oblatũ à quocunq; deſpiceret, cui turpe videbatur aliquid etiam pro bonis rebus accipere,nullã criminis cauſam accuſatores inuenire faciebat. illiverò dũ nihil haberẽt,quod cõtra Danielem dicerent,vt regio eum poſſent honore priuare,alium quæſiere modũ,quo eum minorem apud gratiam regis oſtenderent. Videtes nanq; eum tertio in die orantem ad deum,occaſionem ie inueniſſe putabant,per quã perderent Danielem. Et venientes ad Darium,nunciauerunt ei,quia ſatrapis eius & principibus placuiſſet,vt triginta dieb⁹ populus requieſceret,quatenus neq; ipſum aliquis,neq; deos eorũ adiret:ſimiliter nec oraret:quo-

Dan.6

rum ſi quis ſententiam tranſcenderet, in lacum leonum periturus includeretur. Rex autem eorum nequitiam non intendens, neq; hæc contra Danielem arbitratus molimina facta, dixit placere ſibi quæ ab eis decreta videbantur, & eorum ſententiam confirmare promiſit: propoſuitq; decretum in populo, quod ſatraparum placita deſignabant. Et cæteri quidem iuſſa cuſtodientes, ne tranſcenderet quæ præcepta videbantur à rege, quieſcebant: Danieli vero nulla fuit in iſtis cura: ſed vt erat ſolitus, ſtans deum cunctis videntibus adorabat. Satrapæ occaſione ſumpta, quam contra Danielem inuenire quærebant, mox venerunt ad regẽ accuſantes, tanquam ſolus Daniel eius precepta tranſcenderet: quia dum nullus alter apud eos orare preſumpſerit, quod nõ quidem propter impietatem, ſed propter cuſtodiam fieret preceptorum, ille cõtemnens præcepta, ad ſuum oraret deũ Credentes etenim quia propter magnum fauorem, quo eum Darius diligebat, etiam illorum decreta contemnens, Danieli veniam daret, in hoc potius habentes inuidiam, magis inſtabant, & ad nullã manſuetudinem recedebant, ſed eum ſecundum legem datam in lacum leonum proiiciendum eſſe poſcebant: Sperans autem Darius quia eum eriperet deus, & nihil ab eis ſuſtineret aduerſum: conſolabatur eum, vt fortiter ferret euentum. Rex itaque, dum fuiſſet in lacum miſſus Daniel, ſignato lapide, qui pro ianuis in eius poſitus erat ore, diſceſsit: & incœnatus totam noctem duxit inſomnem, mœſtus & pro Daniele nimis afflictus. Die vero facto ſurgens, venit ad lacum: & inueniens ſignaculum ſanum, quo lapidem obſignauerat, aperiens clamauit voce magna, Danielem requirens ſi ſanus eſſet. Quo reſpondente regi, quia nil paſſus fuiſſet malis, iuſsit eum repẽte de lacu protrahi beſtiarum. Inimici vero videntes nihil mali pertuliſſe Danielem, dicebant regi, non eum diuina prouidentia cuſtoditum, ſed ſatiatos leones copiis contingere eum noluiſſe. Ille vero eorum nequitiam videns, iuſsit leonibus multas carnes apponi, eiſque ſatiatis inimicos Danielis in lacum leonũ præcepit immitti, vt ſi reuera per ſatietatem ad eos leones minime accederent, hoc aperte cognoſceret. Quo facto, & ſatrapis in lacum depoſitis, Dario manifeſtatum erat, quia diuinitas ſaluauerit Danielem, Leones enim nulli eorum penitus pepercerunt, ſed omnes pariter diſcerpſerunt: quaſi rabida fame pleni, & nulla cibi copia recreati. Arbitror enim quia nõ fuerunt ad hoc fame prouocati leones, qui vtique paulo antevidebantur carnium abundantia ſatiati, ſed hominum nequitia etiam irrationabilibus erat animalibus manifeſta, ſimul & quia deivoluntate vocabantur ad pœnam. Peremptis itaque hoc modo Danielis inimicis, rex Darius quod actum fuerat diuulgauit in omni prouincia, laudans deũ quem Daniel colebat eumque verum & omnipotentem aſſeuerans eſſe ſolum. Habuit autem etiam Daniel in honore præcelſo, principem eum ſuorum faciens amicorum. Dum ergo Daniel ſic eſſet inſignis & clarus, eo quod religioſus exiſteret, ædificauit in Egbatanis Mediæ mauſoleum valde præclarum, & mirabiliter nimis inſtructum: Sic eius pulchritudo videtur noua, & ſolida, nulloq; ſenectute tam magni temporis lõgeuitate confecta: cum ædificia eadẽ quæ homines patiantur, & ad vetuſtatem veniant, & ſua fortitudine longæuitate careant, ac proprij decoris amiſsione marceſcant. Manet enim hactenus & videntibus creditur nuper ædificatum, ita vt ea die qua conſpicitur putetur eſſe conſtructum. Hactenus enim ſepeliuntur ibi Medorum reges atque Perſarum, pariter & Parthorum, & cui hæc cura committitur, ſacerdos eſt Iudæorum, & hoc fit vſque ad præſens tempus. Dignum eſt enim de Daniele dici, quod maxime quilibet audiens debeat ammirari. Qui dum mirabiliter, & quaſi in vno quodam maxime loco poſitus omnia propheta aſſet, & vitæ ſuæ tempore apud reges & plebem in honore fuit, & gloriam & memoriam poſsidet ſempiternam. Omnes nanque libri quoſcunque conſcribens dereliquit, leguntur hactenus apud nos: & ex his credimus, quia Danieli loquebatur deus. Non enim ſolum futura ſicut alij quoque prophetæ dixit, ſed etiam tempus definiuit, quo hæc neceſſe ſit adimpleti.

Daniel in lacum leonum mittitur

Mauſoleum a Daniele conſtructum

Autoritas Danielis

Prophetis

Prophetis nanque prioribus mala prædicentibus,& propterea à regibus & popu lo non bene ſuſceptis,Daniel bonarum rerum propheta fuit apud eos: & propter famam rerum quas prædicebat,fauorem videbatur habere cunctorum, per euen tum vero cauſarum veracium acquirebat dictorum fidem, & opinionem diuini tatis in populo habebat. Reliquit enim nobis ex his quę conſcripſit,vnde inte gritas eius prophetiæ, & nulla mutatio poſsit cognoſci. Ait enim quia cum eſ- Dan.8
ſet in Suſis in metropoli Perſidę,cum ſuis ſodalibus exiuit in campum: & repen te terræmotu facto,relictus ſit ſolus, amicis eius per diuerſa fugientibus,& con turbatus in faciem ſuper ambas ceciderit manus. Tunc quodam tangente eum, & inter hæc vt ſurgeret imperante, quatenus ea quæ erant poſt multas generationes ciuibus euentura conſpiceret,dū ſurrexiſſet oſtenſum ſibi dixit arie tem magnum,multa quidem cornua habentem,nouiſsimum vero eorum valde prȩcelſum:deinde quidem reſpexiſſe ad occidētem,& vidiſſe hircum exinde fer ri per aerem,congreſſumq; arieti,& eum ſecundo cornibus impetitum proſtraſſe in terram,& vndiq; conculcaſſe:deinde vidiſſe hircum de fronte cornu maximū produxiſſe:quo fracto,orta ex eo loco cornua quatuor,& ad ventos ſingulos eſ ſe conuerſa,inter quę aliud paruulum ortum fuiſſe conſcripſit. Quod dum creſce ret,dicebat deus qui hęc eidem monſtrabat,expugnaturum fore eius gentem, & ciuitatem fortiter eſſe capturum,templumq; cōcrematurum,& ſacrificia fieri pro hibiturum diebus mille,ducentis ſexagintaſex. Hæc quidem in campo qui eſt in Viſiones Da
Suſis,Daniel ſe vidiſſe conſcripſit: & tali modo deum ſibi hanc aperuiſſe viſio- nielis pro
nem expoſuit:arietem quidem regnum Perſarum & Medorum ſignificare dicēs: phetæ
Cornua vero,eos qui regnaturi forent, nouiſsimum vero cornu ſignificare dice bat vltimum regem,& hunc diuitijs & gloria priorum eſſe prȩcipuum. Hircum autem ſignificare narrabat,quia aliquis de Grȩcis regnaturus eſſet,qui ſecundo congreſſus aduerſus Perſam,eum bello deuinceret,& omnem gloriā eius princi patus auferret: & ex maximo cornu quod erat in hirci fronte primum,ſignificari regem: & ortum quatuor cornuum illo cadente,quę quatuor partes terræ videbā tur aſpicere,ſucceſsionem vniuſcuiuſque poſt obitum primi regis dixit annūcia ri: & diuiſionem regni inter eos eſſe faciendā,dum ille prior nec filios nec cogna tos eſſet habiturus:multisq; annis in terrarum orbe eſſe regnaturos: & ex eis quen dam oriri regem,expugnaturum gentem eius,& leges atque conuerſationem pa riter ablaturum,& templum deprędaturum, & ſacrificia celebrari tribus annis prohibiturum. Et hęc vtique noſtra gens ſuſtinuit per Antiochum,qui appella tus eſt Epiphanes,hoc eſt præclarus,ſicut vidit Daniel: & ante multos conſcri- pſit annos, quæ omnia deo ſibi monſtrante conſcribens reliquit, vt legentes & quæ iam prouenere conſiderantes,credant in honore diuino fuiſſe Danielem, & per hęc quę ſunt ita veriſsima,Epicureos errare cognoſcāt, qui & prouidentiam vitæ negant,& deum res humanas curare non exiſtimant,neq; à beata incorru- ptibilisq; ſubſtantia pro ſtabilitate cunctorum gubernari iudicant vniuerſa: ſed hunc mundum ſine rectore,& ſine cura ali qua fieri ſponte confirmant. Quæ ſi, vt aiunt,ſine prȩſule eſſent,ſicut naues gubernatoribus deſolatas ventorū violē tia ſubmergi conſpiciunt,aut currus ſine agitatore confringi,ita & mundus ſine prouidentię regimine olim potuit deperire quaſſatus. Ego náque Danielis dicta reſpiciens,valde puto à vera opinione recedere eos,qui nullam prouidentiā hu manarum rerum dicunt habere deum. Non enim ſi hęc ſponte gererentur, ſecun dum illius prophetiam omnia prouenire conſpiceremus. Ego ſiquidem vt de his inueni & legi,ita conſcripſi,Si quis autem vult opinionem aliam ſequi, crimen pro diuerſa ſententia habebit.

FLAVII IOSEPHI
ANTIQVITATVM IVDAICARVM LIBER VNDECIMVS.

De reditu Iudæorum ad Hieroſolymam licentia Cyri & ædificatione templi.

CAPVT PRIMVM

1.Eſd.1
3.Eſd.3

PRIMO imperij anno regis Perſarũ Cyri, cui ſeptuageſimus concurrebat, ex die quo noſtrum populum contigit ex proprijs finibus ad Babyloniam migrare, miſeratus eſt captiuitatis deus, & illius calamitatis infelicium Iudæorum: & ſicut per Hieremiã prophetam ante prædixerat quam ciuitas euerteretur, poſtquam ſeruierunt Nabuchodonoſor eiusq; nepotibus, & hanc ſuſtinuerunt ſeruitutem per annos fere ſeptuaginta, rurſus eos ad propriam reſtituit terrã & templũ reædificare, & præterita frui felicitate decreuit. Concitans ergo animum Cyri, fecit eum per omnem Aſiam ſcribere: Cyrus rex hæc dicit: Quoniam me maximus orbis terrarum deus regem conſtituit, credo hunc eſſe quem gens Iſraelitarum adorat. Is enim & meum prædixit nomen per prophetas, & quomodo templum eius ædificaturus eſſem in Hieroſolymis in terra Iudæa. Hæc autem cognouerat Cyrus legens librum quẽ inter ſuas prędicationes Eſaias reliquerat ante ducenteſimũ & decimum annum. Sic enim in arcano prędicauerat dixiſſe deum: Quoniam volo Cyrum, quem multarum & magnarum gentium regem conſtitui, mittere populum meum ad propriam terram, & templum mihi reconſtruere. Hæc Eſaias prædicauerat, ante annos centum & quadraginta deſtructionis templi. Quem dum legeret Cyrꝰ, & miraretur nomen ſuum, impetus quidam eum accepit, vt munificam ſcripturam impleret.

Relaxat Cyrus captiuitatem Iudeorum

Conuocans autem clariſsimos Iudęorum, qui Babylonem habitabant, dixit ſe concedere Iudæos ad propriam remeare prouinciam, & ciuitatem Hieroſolymã & templum dei reconſtruere, ſe eos ſcilicet adiuuante. Tunc ſcripſit ſuis ducibus illius terræ vicinis, vt aurum conferrent & argentum ad templi renouationem, inſuper & immolanda pecora. Hęc Cyrus cum Iſraelitis dixiſſet, egreſsi duarum tribuum principes, Iudæ ac Beniamin, vnà cum Leuitis & ſacerdotibus, ad Hieroſolymam peruenerunt. Multi vero reſederũt Babyloniæ, minime paſsi poſſeſsiones ſuas relinquere. Quò dum veniſſent, omnes amici regis adiuuabant eos, & conferebant ad templi renouationem, alij aurum, alij argentum, quidam autem & equos ac iumentorum multitudinem, & vota deo reddebant, & conſtitutas ſecundum veterem conſuetudinem immolationes celebrabant, tanquam creatã & antiquã religionis conſuetudinẽre diuiuam. Tranſmiſit etiam Cyrus vaſa dei, quę auferens à templo rex Nabuchodonoſor, ad Babyloniam vſq; portauerat. Quæ reuehenda tradidit Mithridati ſuorum theſaurorum cuſtodi, pręcipiens ea dari ſeruanda Abaſſaro, donec templum reędificaretur: perfecto autem eo, traderet ſacerdotibus & principibus vulgi reponenda in templo. Direxit etiam epiſtolam Cyrus ad Syrię ſatrapas, hęc continentem: Rex Syrus Siſinnio & Sarabaſnæ ſalutem: Iudæos terram meam inhabitantes, qui voluerunt ad ſuam patriam remeare permiſi, & ciuitatem renouare, tẽplumq; dei in Hieroſolyma rurſus ædificare, in eodem loco in quo prius fuerat conſtitutum. Miſi autem & Mithridatẽ theſaurorũ meorum cuſtodẽ, & Zorobabelũ principẽ Iudæorũ, vt fundamẽta reſtituant, tẽplumq; recõdãt. Cuius altitudo ſit ſexaginta cubitorũ, eorundẽ & latitudo: & faciãt tres parietes lapideos ex lapide polito, & vnũ parietẽ ligneũ ex materijs ipſi⁹ prouinciæ: ſimiliter & altare, ſuper quod immolent deo. Sumpt⁹ vero de meo

Epiſtola Cyri regis

de meo in his omnibus volo fieri, Transmiſi etiam vaſa, quæ de templo rex Nabuchodonoſor abſtulerat, tradens ea Mithridati pecuniarum mearum cuſtodi, & Zorobabel principi Iudæorum: quatenus ea ad Hieroſolymam reportent, & templo dei reſtituant. Quorum numerus eſt tantus: Refrigeratoria aurea quinquaginta, argentea quingenta: ſitulæ aureæ quinquaginta, argenteæ quingentæ: libatoria aurea triginta: pateræ aureæ triginta, argenteæ duo milia quadringentæ: & vaſa alia maxima mille. Concedo etiam eis honorem, quo potiebãtur parentes eorum. Præterea pro iumentis, & oleo & vino, dragmas ducenta quinque milia quingentas: & ad ſimilam tritici, vigintiquinque milia, quadringẽtas artabas: quæ iubeo pręberi de tributis Samariæ, faciantq; immolatiões in Hieroſolymis ſacerdotes ſecũdum leges Moſaicas, & offerentes ſupplicent deo pro ſalute regis & generis eius vt regnum Perſarum permaneat. Eos vero qui hęc contempſerint vel infirmauerint, iubeo crucifigi, ſubſtãtiasq; eorum eſſe regales. Et epiſtola quidem hęc habuit. Hi autem qui ex captiuitate ad Hieroſolymam conuenerunt, fuerunt milia ſexcentaduo, & quadringenti ſexagintaduo.

De prohibitione Iudæorum à templi ædificatione præſidum factione. Caput II

SEd cum mitterent templi fundamenta, & nimis circa ędificia feſtinarent, omnes in circuitu gentes, præſertim Cuthæi, quos à Media & Perſida terra Salmanaſar rex Aſſyriorum migrãs, habitare fecit Samariã, tum exinde populum Iſraelitarum tuliſſet, petebant ſatrapas, & eos qui ædificia curabant, vt impedirent Iudeos, ne inſtaurarẽt ciuitatem templumq; conſtruerent: qui pecunijs corrupti, vendiderunt Cuthæis negligentiam & ſocordiam ædificationum. Hæc Cyrus ad bella occupatus ignorabat, qui exercitum ducens contra Maſſagetas, vita priuatus eſt. Cambyſe autem filio Cyri principatum ſuſcipiente, qui in Aſſyria & Phœnice & Ammonitide & Moabitide & Samaria morabãtur, epiſtolam mittunt hæc continentem: Domine, ſerui tui Rathimus omnia accidentia ſcribens, & Semelius ſcriba, & curatores Syrię iudicesq; Phœnices. Cognoſcere te oportet rex, Iudæos qui Babyloniam deducti fuerant, ad nos rediſſe, & ciuitatem rebellem ac maliuolam & fores eius, ac muros ędificare, templumq; reconſtruere. Scito autem, his perfectis neque tributa eos pati reddere, neque obaudire, ſed etiam regibus reſiſtere, & magis imperare quàm obſequi feſtinare. Dum autem ædificatur templum, & fieri feſtinatur, optimum nobis viſum eſt, reſcribere tibi quatenus monumenta parentum tuorum inquiras, in quibus inuenies rebelles Iudæos & regibus inimicos, ideoq; ciuitatem eorũ fuiſſe deſtructam. Propterea viſum eſt nobis & hoc vobis certum facere, quod fortaſſe neſcitur, quoniã ſi ciuitas ſic renouata, & muris vndique munita fuerit, via tibi claudetur ad inferiorem Syriam & Phœnicen. Poſtquã vero Cambyſes hanc legit epiſtolam, natura maliuol9 exiſtens mouetur, & hęc ſcripſit dicẽs: Rex Cambyſes Rathimo accidentia ſcribenti, & Beleſemio, & Semelio ſcribæ, & reliquis cõſtitutis, & habitantibus Phœnicen & Samariam, hęc dicit: Legens miſſos à vobis apices, iuſsi parentum meorum inquiri volumina: & inueni ciuitatem hanc inimicã regibus ſemper exiſtere, & ſeditiones ac bella habitatores eius commouiſſe, regesq; eorum cognouimus potenter & violenter tributa inferioris Syriæ ac Phœnices exegiſſe: Igitur pręcipio, minime concedi Iudæos ciuitatem ædificare, ne plus creſcat eorum malitia, qua ſemper contra reges vſi ſunt. Cum has literas legiſſent Rathimus & Semelius ſcriba, & qui cum eis erant, ſtatim equis deuecti, propere ad Hieroſolymam ducentes ſecum multitudinem, aduenerũt: & ciuitatem & tẽplum Iudæos ędificare vetabant. Quę quidem opera per annos nouem impedita iunt, vſq; ad ſecundum annũ Darij regis Perſarũ. Nam Cambyſes ſex annis regnauerat. Qui cum ſubiectis Ægyptijs reuerteretur, defunctus eſt in Damaſco.

1. Eſd. 4
3. eſd. 2

De propoſitæ quęſtionis diſſolutione, Iudęorum reditu & templi reſtauratione impedimentoq; multiplici. Cap. III

Poſt

POst Magorum vero interitum,qui defuncto Cambyſe,principatum Perſarum anno tenuerunt,hi qui ſeptem domini nũcupabantur apud Perſas,filiũ Hiſtaſpis Darium regem ordinauerunt. Qui dum priuatus eſſet, deum orauit,& ſi fieret rex,omnia dei vaſa quanta Babyloniæ inuenirentur,ad templum Hieroſolymitanum mittere ſe promiſit. Contigit autem eodem tempore proficiſci Zorobabel ducem captiuorum Iudeorum ad Hieroſolymis ad Darium, qui regi quondam amicus extiterat. Vnde etiam corporis eius cuſtos cum alijs duo
3.Eſd.3 4 bus dignus iudicatus,quem ſperauerat honore potitus eſt. Primo vero imperij ſui anno,Darius ſummo apparatu cœnam exhibuit amicis, & vernaculis ſuis, & ſatrapis Perſarum,& prefectis Indiæ & Æthiopiæ magiſtratibuſq; centumui gintiſeptem prouinciarum. Cum autem completis dapibus vnuſquiſque ad dormiendum rediſſet,rex Darius ad cubiculum veniens,paucũq; noctis requieſcẽs, & expergefactꝰ, quod noctis reſtabat reliquũ inſomne protraxit: ſermonẽq; ad
Queſtio Darii cubiculariis ſuis propoſita tres corporis ſui cuſtodes conuertit,promiſitq; ſummo honore fulciendum, qui eius interrogationi ſapienter & vere reſpondere valuiſſet: & indui purpura, & in poculis aureis bibere,& ſuper aurum dormire,curruq; frenis aureis ornato vehi,& cidari byſsina ac torque aurea vti,& poſt ſeipſum ſedere propter ſapientiã affinemq; ſuum eſſe vocitandum. Cum igitur hæc illis dona promiſiſſet,primum interrogauit vtrum fortius ſit vinum,ſecundo vtrum rex,tertio vtrum mulieres, aut his omnibus magis fortior ſit veritas. Has cum Illis propoſuiſſet quæſtiones requieuit. Luceſcente autem die conuocauit omnes magiſtratus, & ſatrapas,& præfectos Perſarum & Medorum:ſedensq; in ſolio quo ſolebat,vnumquenq; corporis cuſtodem coram omnibus iuſſit pronunciare,quid eis de propoſitis quęſtionibus videretur. Tunc primus excellentem vini fortitudinem oſtendens,ait:Cũ ego vere vini fortitudinem conijcio,omnia id hoc modo vincens inuenio. Nam mutat & decipit bibentium mentes,& animas: Reges etiam pupillo & infanti ſimiles facit:ſeruũ quoque ad liberi audaciam concitat,& pauperes ſimiles diuitibus parat. Conuertit enim & reformat animas,& calamitatibus compreſſas reficit:mœſtitiam extinguit,alienæq; debitores pecunię ad obliuionem perducit,ita diſponens eos,vt ſe omnibus ditiores putent,nihilq; vile loquantur, ſed memores dititiarum,felicibus vtantur vocabulis,& reges magiſtratusq; contemnant. Amicorum quoque ſolitam expellit memoriam. Nam ſcit homines etiam contra amiciſsimos armare,ſocietatesq; diſſoluere: & cum ad ſobrietatem, per noctem vina relinquẽtes,peruenerint,excitantur,nihil penitus de his quæ in ebrie
De fortitudine regis tate commiſerant cogitantes. Hæc ergo conſiderans,omnibus fortitudinem vini comperio potiorem,& violẽter omnia vincentem. Poſt quam hæc primus de fortitudine vini quę dicta ſunt diſſeruit,ſecundus dicere cœpit de regis fortitudine, oſtendens eum ſuperiorem ac potentiorem his quæ valida iudicãtur. Modum autem approbationis hinc aſſumpſit,& dixit: Dum omnia ſub hominum coercentur poteſtate,qui mare ac terras cogunt competenter ſibi ſeruire,etiam ipſi homines ſub manu regum ac poteſtate degunt. Qu ergo ſuper tam potens & validum animal dominantur,cur non inſuperabiles illi virtute ac fortitudine iudicentur Vnde & bella & pericula ſubiectis imponentes audiuntur, & eos cõtra inimicos dirigentes propter ſuam fortitudinem habent obedientes: montes quoque dirui, muros ac turres deponi iubent,qui propterea accidere ac interfici patiuntur,ne regum præcepta tranſcendere videantur. Vincentes autem prædam quam ab illis abſtulerint bellis,regi reportant. Hi quoque qui non militant,ſed terram colunt arantes,cum laborauerint,& omnem operum miſeriam tolerauerint,meſſem facientes ac fructus colligentes,tributa regibus offerunt, & quod vel dixerint vel iuſſerint ſine dilatione completur. Qui cum omni luxuria vel libidine ſaturati dormierint,alijs vigilantibus cuſtodiuntur,tanquam ipſo timore victis:minime enim audent dormientem relinquere vel diſcedere, & ſibi prouidere: ſed vnum opus hoc exiſtimant ne ceſſarium,vt permanentes cuſtodiant regem. Cur itaque

non

non videtur rex cunctos fortitudine ſuperare,cui tot populi obſecundare præci piuntur? Iſto quoque tacente de mulieribus & veritate tertius Zorobabel cœpit docere,dicens: Sic equidem forte vinum fortis & rex eſt, cui omnes obaudiunt, ſed his potentior pulchritudo mulieris exiſtit, Nam regem enixa mulier ad vitã edidit, & eos qui vites plantauerunt, vnde profluit vinum, mulieres creauerũt & aluerunt, Nihil autem eſt, quod non ab his habeamus. Nam & veſtes nobis ab his texuntur, & domus noſtræ per has curantur atque ſeruantur, & non poſſum? à mulieribus ſegregari. Sed etiam aurum multum & argentum ſi poſsideamus, & quicquid aliud fuerit precioſum & induſtria dignum, cum viderimus decoram mulierem, omnia relinquentes, ſpeciem eius obſtupeſcimus: patimur omnia concedere que poſsidemus, vt deſiderata pulchritudine potiamur. Patres, & altricem terram, ſæpius & amicos obliuiſcimur propter vxores, & animas vnà cum ipſis perdere non timemus. Nonne laborãtes, & omnem tolerantes miſeriam per mare ac terram, cum aliquid per laborem acquirimus, totum offerentes vxoribus, tã quam dominis credimus vel tradimus? Regem quoq; vidi aliquando tantorum dominum, à filia Rabazaci Themaſij, nomine Apama, concubina eius, alapis percuti: & diadema tollentem capiti eius & ſibimet imponentem, & hæc omnia tolerantem: ridebatq; cum illa riſiſſet: & cum irata fuiſſet, mœſtitia confuſus, & blandimentis placauit mulierem, rogans eam, & ſe nimis humilians, ſi quando eam vidiſſet triſtem. Poſt hæc inuicem aſpicientibus ſatrapis & ducibus, idẽ Zorobabel diſputare de veritate cœpit, euidenter quidem oſtendens, quantum mulieres fortes exiſtant: debiles tamen & iſtæ & rex ad comparationem veritatis apparent. Nam ſi terra maxima eſt, & cœlum altum & velox, hæc omnia volũtate dei mouentur. Verus autem deus & iuſtus, & ex eadem cauſa oportet veritatem fortiſsimam iudicari, quodq; nihil contra eam iniquitas valet. Inſuper & cętera quidem quæ fortia videntur, mortalia & citius deficientia probantur: veritas autem & immortalis eſt & ſempiterna: nobis autem non pulchritudinem tẽpore tabeſcẽtẽ accommodat, neque ſubſtantiam caſibus auferendam, ſed iuſta & regalia diſcernit, ab his quæ iniuſta vel iniqua monſtrãtur. Cum ergo terminaſſet zorobabel de veritate ſermonem, laudante multitudine optime eum dixiſſe, quomodo veritas fortitudinem immutabilem & non ſeneſcentem ſola poſsidet, imperauit ei rex petere præter promiſſa quæ vellet: nam præſtaturum ſe ei dixit. eo quod ſapientior & prudentior alijs apparuiſſet. Iuſitq; etiam ſecum eum ſedere, & affinem vocari. Tunc zorobabel ammonuit eum, vt votum quod deuouerat ſi regnum perciperet, adimpleret. Votum autem quod deuouerat hoc erat: re ædificare Hieroſolymam, templumq; dei conſtruere, & vaſa reſtituere, quę auferens Nabuchodonoſor rex ad Babyloniam deportauerat. Et dixit: hęc mea eſt petitio, quam nunc iubes me poſcere, eo quod iudicatus ſum ſapiens ac prudens. Rex autem in hoc lætatus ſurrexit, & eum oſculatus, toparchis & ſatrapis ſcripſit, præcipiens vt deducerent zorobabel, necnon & eos qui ad templi renouationem cum eo profecturi eſſent. Præterea mandauit Syriæ ac Phœnices magiſtratibus, ligna cedrina à Libano deciſa Hieroſolymam tranſmittere, & cum eis recondere ciuitatem. Scripſit etiam liberos eſſe omnes Iudęos, qui à captiuitate recierunt ad terram Iudęam: prohibuitque ſatrapas ac procuratores ſuos imperare Iudæis opera regalia. Super hæc præcepit & omnem terram quam colere voluiſſent, ſine tributis eos poſsidere: iuſsitque etiam Idumæos & Samaritas, & eos qui humilem Syriam habitabant, reddere vicos Iudæorum quos tenebant. Inſuper ad templi ædificationem quinquaginta dari talenta mandauit. Sacrificare quoque eos legitimas immolationes permiſit, omnem autem impenſam, & ſacrã veſtem, qua ſeruiunt in templo principes ſacerdotum & reliqui ſacerdotes, & Leuitis inſtrumenta quibus domino cantent, de ſuo fieri præcepit. Cuſtodibus quoque ciuitatis & templi, iugera terræ per ſingulos annos, & pecunias conſtitutas ad neceſſaria vitæ dari decreuit. Tranſmiſit etiam vaſa, & omnia quæ Cyrus

De mulieris fortitudine

Nihil fortius veritate

Munificẽtia Darii in Iudæos

Zorobabel proficiscitur reparaturus templum & urbem

ante ipsum de Iudæorum restitutione facere voluit, eadem Darius definiuit impleri. His omnibus à rege donatis, Zorobabel exiens de domo regia, respexit sursum ad cœlum, & cœpit agere gratias deo sapientiæ per quam victoriam Dario præsente perceperat, dicens: Nequaquam his dignus fuissem, nisi te domino propitio. Ita deo gratias agens de præsentib⁹, petebat vt ei in futuris adiutor existeret. Peruenit autem ad Babyloniam, & contribulibus suis regis mandata patefecit. Audientes illi deo gratias referebát, qui eos patriæ suæ restituebat: & ad potum conuiuiaque conuersi, per septem dies summa lætitia fruebãtur, & restaurationem & regressionem patriæ festiua gratulatione celebrabant. Postea omnes principes tribuum ad Hierosolymam profecturi, cum vxorib⁹ & filijs ac sub iugalibus, elegerunt homines Darij quos cum eis rex vsque Hierosolymam destinauit, & cum lætitia & iucunditate vel cantibus tibijsq; ac sonantibus cymbalis ibant. Præcedebat autem eos & reliqua multitudo Iudęorum cum ludis. At illi ad Hierosolymam conscendebant ab vnaquaque parte patrum tribuumque certus numerus existens. Sed mihi minime visum est nomina patrum recensere, ne legentium animos à rerum consequentia suspendens, obscuram eis facerẽ narrationem. Septem vero cantores & cantatrices ducentæ quadragintaquinque, cameli quadringentitriginta. Summa vero multitudinis euntium, qui circa duo decimum annum ætatis habebãt, ex tribu Iuda & Beniamin, fuerunt quater mille milia, & sexcentaquigintioćto milia, Leuitæ autem quatuor milia septuaginta. Mulierum autem & infantium commixtim corpora fuerunt quadraginta milia, septingenti quadragintaduo. Præter hos vero Leuitas fuerunt cantores centumuigintioćto, ianitores centumdecem, serui templi trecenti nonagintaduo: insuper & alij sexcenti sexagintaduo, dicentes se quidem Israelitas, nullo modo tamen valentes suum ostendere genus. Repulsi vero sunt quidam à sacerdotali honore, qui vxores sibi copulauerant. Hi nec suum genus dicere prędualebãt, nec in generatione Leuitarum vel sacerdotum inuenti sunt, qui fuerunt quasi quingenti vigintiquinque. Mancipiorum vero multitudo sequebatur eos qui ad Hierosolymam pergebant, numero septem milia trecenti vigintiquinque subiugalia vero quinque milia quingenta vigintiquinque. Dux vero dinumeratæ multitudinis zorobabel fuit, fili⁹ salathiel, ex filijs Dauid genit⁹ de tribu Iuda & Iesus filius Iosedech, princeps sacerdotum, nec non & Mardochęus, & Serebæus qui à populo principes fuerant constituti, & contulerunt auri quidem minas centum, argenti autem quinque milia. Sacerdotes autem & Leuitæ, parsque totius populi Iudæorum, quanta in Babylone fuit, ita ad Hierosolymorum rediens ciuitatem ibidem habitauit, reliqua vero multitudo ad suas patrias discessit. Cũq; septimus venisset mensis, ex quo de Babylone egressi sunt, mittens Iesus princeps sacerdotum, & Zorobabel iudex, cunctos ex prouincia Hierosolymis congregauit. Qui sine dilatione construxerunt altare in loco quo prius ædificatum fuerat, & legitimas super ipsum hostias obtulerunt secundum legem Mosi. Dumque hæc facerent, gentes ostendebantur vicinæ, quæ eis odiosæ erant. Celebrauerunt autem illo tempore dies tabernaculorum, quemadmodum legislator Moses præceperat. Præterea & oblationes, & quos dicunt Endelechismos & hostias sabbatorum, & omnium sanctorum dierum sacrificabant vota reddentes, à primo die septimi mensis. Cœperunt etiam renouare templum, multas præstantes pecunias lapidum cæsoribus & ædificatoribus. insuper & alimenta operantibus ministrabant. Sidonijs vero leue & suaue videbatur à Libano ligna cedrina deponere: quę ligantes in modum ratium, ad portum Ioppæ transferebant. Nam sic ante prędeperat Cyrus, sed tunc iubente Dario fiebat. Quę secundo anno profectionis Iudęorum ad Hierosolymam mense secundo deuecta sunt: cum & templi renouatio vrgeretur, & fundamentis restitutis superædificaretur, à prima die sequentis mensis anni secundi. Operibus vero præpositi fuerunt Leuitæ

Numerus Iudæorum repetentium Hierosolymam

Templi reparatio

1. Esd. 2, 3. et. 5

1. Esd. 3

Leuitæ

Leuitas, viceſimum iam annũ ætatis agentes: & Ieſum & filios & fratres, & Abdoelum fratrem Iudæ, & Aminadab, & filios eius. Itaque templum omni ſtudio fabricantibus eis qui ædificationem curabant, propere quàm ſperabatur conſummatio euenit. Perfecto autem templo, ſacerdotes cum tubis, ornati habitu ſolenni, & Leuitæ & filij Aſaph ſurgentes, laudabãt dominum laudibus quas Dauid prius eis oſtenderat. Cumq; ſacerdotes & Leuitæ, & ſeniores prouinciarum vetus recordarentur templum ingenti magnificentia conditum, & nouum viderent per inopiam non ita conſtructum: arbitrati quãtum à priori felicitate minores exiſterent, triſtes ac dolorem minime tenere valentes, ad lachrymas lamentationesq; proruperunt. Populus vero præſentibus cõtentus erat, & de templi ædificatione lætabatur, nullam prioris memoriam faciẽs, nec antiqui cõparatione cruciabatur. Vincebant autem tubarum ſonos, & populi læticiam ſacerdotum & ſeniorum lamẽtationes, eo quod eis videbatur minor templi conſtructio inſtitiſſe. Cumq; clangores tubarum audiſſent Samaritæ, odium erga tribum Iudæ & Beniamin habentes, concurrebant, cauſam tubæ volẽtes agnoſcere: videntesq; quod captiui Iudęi à Babylone redeuntes, templum reædificaſſent, petierunt Zorobabelum & Ieſum principes tribuum, vt ipſis quoque permitteretur vnà cum eis tẽplum renouare, & in commune laborare. Nam non colimus dicebant minus ab illis deum, quoniam & religionis cupidi ex illo tempore ſumus, ex quo nos hic Salamanaſar Aſſyrius rex ex Chutia & Media migrauit. Poſtquam hæc locuti ſunt, Zorobabel & princeps ſacerdotum Ieſus, & duces tribuum Iſraelitarum reſponderunt quidem impoſsibile eſſe eis communicare, quoniam ipſis permiſſa eſſet templi innouatio, prius quidem à Cyro, nunc autem à Dario: adorare vero ſi vellent licere, & hoc ſolum illis eſſe commune, & omnibus hominibus venientibus in templum adorare deum. Poſtquam vero hæc audierunt Cuthæi (nam hac appellatione Samaritæ vocantur) indignati perſuaſerunt gentibus Syrię petere ſuos ſatrapas eodem modo quo prius ſub Cyro & Cambyſe, vt cum illis templi renouationem prohiberent, & feſtinantibus Iudæis moram afferrent ac tarditatem. Per idem tempus aſcenderunt ad Hieroſolymam Siſinnius Syriæ ac Phœnicię prefectus, & Sarobarzanes cum alijs, & interrogauerunt Iudęorum magiſtratum, quis eis conceſsiſſet templum ſic ædificare, vt magis caſtrum videretur eſſe quàm templum, vel cur portas & ciuitatem tam munito circumdediſſent muro. Zorobabelus vero & princeps ſacerdotum Ieſus, ſeruos quidem ſe eſſe maximi dei dixerũt: hoc vero templum ipſi deo quondam à rege ſuo feliciſsimo, & qui omnes virtute mortales vicerat, fuiſſe conſtructum, multisq; temporibus permãſiſſe, ſed cum ſui patres iniquitatem coram deo geſsiſſent, Nabuchodonoſor rex Chaldęorum & Babylonię, ſua potentia ſuperans ciuitatem euertit, templumq; depopulatus incendit, & populum captiuum ad Babyloniam migrauit. Cyrꝰ autem qui poſt eum perſarum & Babylonię rexit imperium, ſcripſit vt templum reędificaretur: & exinde omnia quę Nabuchodonoſor extulit ornamenta & vaſa, zorobabelo & Mithridati cuſtodi pecuniarum tradidit, pręcipiens vt hęc iterum ad Hieroſolymam reportarent, & in propria renouato reſtituerent templo. Hoc enim mandauerat feſtinanter fieri, ideoque Sabaſſarum aſcendere iuſsit ad Hieroſolymam, vt operi faciendo omnimodis immineret. Qui poſtquam à Cyro literas accepit, veniens ſtudioſe fundamenta diſpoſuit, & ex illo tempore hactenus hęc conſtruxit, ſed propter malorum inuidiam imperfectum adhuc remanſit. Igitur ſi vultis ac probatis, ſcribite Dario, vt inquirat imperatorum monumẽta, & inueniet nihil penitus nos fuiſſe mentitos. Hęc dicente zorobabelo & principe ſacerdotum, Siſinnius & qui cum eo erant, ędificationem quidem templi vetandam iudicauerunt, donec regi Dario ſuggererent. Statimvero ei propter hęc Eſdræ cõſcripſerunt. Tunc Iudęi timentes & exterriti, ne aliud quam prius iuſſerat, regi videretur de templi conſtructione, fiduciam à duobus prophetis, qui per idem tempus apud eos erant, Aggeo & zacharia acceperunt, dicentibus nihil penitus

Cuthæorum inſidiæ

à Perſis durum eſſe metuendum, cum deus poſitum templum prædixerit inſtauari. Qui cum credidiſſent prophetarum ſententiæ, ædificationem curabant nullum prętermittentes diem. Dario vero ſcribentibus Samaritis, & accuſantibus per epiſtolam Iudæos, qui ciuitatem munirent, & templum caſtello magis ſimile quam templo conſtruerent, & dicentibus non ea quæ fiunt ei prodeſſe: inſuper epiſtolas oſtendentibus, per quas Cambyſes templi ædificationem fieri vetuiſſet, cognoſcens rempublicam ſuam non eſſe tutam Hieroſolymis reſtitutis: cum literas à Siſinnio & ab his qui cum eo erant directas legiſſet. iuſsit in monumẽtis regalibus de his inquiri: & inuentus eſt in Egbatanis conſtructa turre in regione Mediæ codex, in quo hęc conſcripta leguntur: Primo imperij ſui anno rex Cyrus iuſsit templum in Hieroſolymis renouari & altare, cuius altitudo eſſet cubitorum ſexaginta, latitudo eorundem: ex tribus parietibus lapideis lapide polito, & ligneum parietem vnum ex materijs ipſius regionis. Sumptus autem à rege fieri diſpoſuit, & vaſa quæ abſtulit Nabuchodonoſor, & ad Babyloniam portauit, reddi Hieroſolymitis. Quorum curam Sabaſſaro Syrię ac phœnices pręfecto, & magiſtratibus collegis eius iniunxit, vt ipſi quidem à locis illis recederẽt ſeruis vero dei Iudęis & magiſtratibus eorum, templum ędificare permitterent. Iuſsit quoque vt adiuuarẽt eos ad opera, & ex tributis prouinciæ quam curabãt, darent Iudęis immolationis cauſa tauros & arietes, agnos ac hœdos & ſimilã, olęumque & vinum, & alia quæcunque peterent ſacerdotes, vt orarent pro ſalute regis atque Perſarum. Eos vero qui eius mandata contemnerent, crucifigi pręcepit, & eorum ſubſtantias regię domui deputari: deprecatus quoq; orationibus deum: vt ſi quis auderet templi renouationem vetare, hunc talem percuti, cumq; à ſua iniquitate ſuſpendi. Hæc inueniens in commentarijs Cyri Darius, reſcripſit Siſinnio & collegis eius, dicens: Rex Darius Siſinnio equitum præfecto & Sarabazeni, & collegis eius ſalutem: Exemplar epiſtolæ, quam in monumentis inuenimus, tranſmiſſi, & iubeo omnia fieri quæ in ea continentur. Valete. Igitur epiſtolam cognoſcentes Siſinnius & qui cum eo erant, regis voluntati de reliquo competentia faciebant: & inſtabant ſacris operibus, adiuuantes ſeniores & magiſtratus Iudæorum, & procedebat ſummo ſtudio templi conſtructio, prædicantibus Aggeo & zacharia ſecundum mandata dei: & cum voluntate Cyri & Darij regum ędificatum eſt ſeptem annis. Nono autem imperij anno Darij, viceſimatertia die menſis vndecimi, quem Hebræi vocant Adar, Macedones Diſtrũ, ſacerdotes & Leuitæ ac reliqua iſraelitarum multitudo, poſt captiuitatem pro renouatione veterum bonorum, & dedicatione templi obtulerunt hoſtias, tauros centum, arietes ducentos, agnos quadringentos, & hircos duodecim pro duodecim tribubus (nam tantæ ſunt tribus iſrael) pro ſuis vnaquęq; peccatis. Sacerdotes vero & Leuitę ſecundum legem ordinauerunt ianitores per ſingulas ianuas. Nam ędificauerant iam Iudęi templi porticus, in circuitu interioris ſacrarij. Veniente autem de feſto Azymorum primo menſe quem Macedones Xanticum, nos autem Niſan nominamus, omnis populus ab agris in ciuitatem confluxit: dieſq; feſtos ſanctificati cum ſuis vxoribus & filijs ſecundum patriam legem celebrauerunt. Sacrificium etiam quod paſcha dicitur, quarta decima die eiuſdem menſis immolauerunt, & per ſeptem dies nullis abſtinuere delicijs. Holocauſtũ autem offerentes, deo ſacrificabant, agẽtes gratias, quod iterum eos terrę patrię legibusq; reſtituiſſet, mentemq; regis Perſarum propitiam eis prębere dignatus eſt. Quibus rebus admoniti, deo munifice nimis & locupletabiliter immolabant. Habitabant autem in Hieroſolymis, & optimatum gubernatione regebantur. Nam ſacerdotes tractabant eorum negotia, vſque quò regnare contigit nepotes Aſamonei. Nam ante captiuitatem & tranſmigrationem, à Saul & Dauid, qui primi imperium gentis Iudaicę ſuſceperunt, alia illis erat forma reipublicę, per quingentos triginta duos annos, menſes ſex, dies decem. Ante hos autem reges, pręſules eos regebant, qui appellabantur iudices & monarchę. Et hac republica

Eſdræ 6

Epiſtola Darii ad prefectos

Qualis ante captiuitatem & poſt fuerit Iudæorum reſpublica

vſi ſunt

vſi ſunt annis plus quingentis, poſt mortem Moſi & ducis Ieſu. Hæc quidem reductis à captiuitate Iudæis temporibus Cyri & Darij omnia contigerunt. Samaritæ vero inuidi vel moleſti aduerſum eos erecti, multa in Iudæos operati ſunt, diuitijs confidentes & cognationi Perſarum, quoniam ex his fuerant progreſſi. Nam quanta iubebantur à rege immolationis cauſa devectigalibus pręberi, nullatenus dare volebant: & vt prefectos equitum fauentes ſibimet in hoc & cooperantes haberent, aliaque multa, quibus nocere Iudęis per ſe aut per alios potuiſſent, non eos pigebat efficere. Placuit igitur Hieroſolymitis mittere legationem ad regem Darium, quo accuſarent Samaritas. Legatus itaque miſſus eſt zoroba bel, & alij quatuor de ſenioribus. Cũ vero crimina & cauſas, quas contra Samaritas ferebant, à legatis rex cognouiſſet, dedit eis epiſtolam deportãdam ad præfectos equitum, & curiam Samarię, quę huiuſmodi erat ſcripta: Rex Darius Táganæ & Sambalę prefectis equitum, & Sadracę & Velueni Samaritis, & reliquis conſeruis eorum in Samaria conſtitutis: zorobabel & Iamnias & Mardochæus legati Iudæorum vos accuſant, tanquam moleſtos & impedientes templi conſtructionem, & nullatenus velle præſtare ad hoſtias quos vobis pręcepimus ſumptus. Volo igitur, vt legentes preſentem epiſtolam præbeatis his ex regalibus theſauris, & tributis Samarię omnia, quę illis ad immolationem ſunt vtilia, quemadmodum ſacerdotes vobis indixerint: vt non prætermittant diurnis ſacrificijs, & pro me & pro Perſis ſacrificare deo. Epiſtola quidem hæc continebat.

Samaritæ accuſantur apud Darium

De redeuntibus Hieroſolymam ſub Eſdra & Neemia: de vxoribus abdicatis & muro extructo opera Neemiæ. Cap. V

DArio autem defuncto, filius eius Xerxes regnum ſuſcipiens, voluntatis paternæ colendi & honorandi deum hæres apparuit. Omnia nanque faciebat, quę religionis erant, patremq; ſecutus Iudæis liberaliter vtebatur. Per illud tempus princeps fuit ſacerdotum filius Ieſu, nomine Ioachim. Erat autem in Babylone vir iuſtus, & gloria magna potens apud multitudinem, primus populi ſacerdos, nomine Eſdras. Qui cum legum Moſi integram haberet experientiam, Xerxi regi amicus factus eſt. Ad Hieroſolymam autem aſcendere deliberans, & ducere quoſdam ſecum de Babylone Iudęos, à rege popoſcit epiſtolã ſibi ad ſatrapas Syrię dari, per quam noticiæ eorum quis eſſet, intimaretur. Rex autem ad ſatrapas huiuſmodi direxit epiſtolam: Rex regum Xerxes Eſdræ ſacerdoti, & lectori legis dei, ſalutem. Opus eſſe meæ clementiæ putans, eos quivolũt ex gente Iudaica, vel ſacerdotes, vel leuitas ſub noſtro regno conſtitutos, pergere ad Hieroſolymã præcipio, ſi deſiderãt vt eant, quemadmodum & mihi, & ſeptẽ conſiliarijs meis viſum eſt, quatenus viſitent Iudæam, & ſecundum ritꝰ lęgũ dei portent dona deo Iſrael, quę deuoui ego & amici mei. Aurum & argentum, quantũ inuentũ fuerit in terra Babyloniæ deo dicatum, hoc omne ad Hieroſolymã deportetur pro ſacrificijs dei: nec nõ & quodcunque volueris ex auro vel argẽto conſtruere, liceat tibi cum tuis fratribus facere. Vaſa etiam ſacra quæ tibi tradita ſunt, diſpone: & quicquid mente cogitaueris vt fiat, impendi à nobis iuſſimus, vt ex regalibus theſauris efficias. Scripſi etiam cuſtodibus pecuniarum Syrię & Phœnices, vt diligentiam habeant circa ea, quæ per Eſdram ſacerdotem vel lectorem legum dei, mandata noſcuntur. Igitur vt nequaquam de me aut de nepotibus meis iram deus aſſumat, omnino pręcipio ad vſque tritici modios centum deo ſecundum legem dari. Vos autem ſacerdotibus & leuitis, ac ſacris cantoribus & ianitoribus, ſacriſq; ſeruis templi ſcribis nullo modo aut tributa imponatis, aut aliquid captioſum, vel oneroſum. Sed etiam tu Eſdra ſecundum dei ſapientiam cenſores ordina, qui omni Syriæ & Phœnicæ, tuam legem ſciẽtibus indicent, eamq; diſcẽdam ignorantibus trade. Et ſi quis ex gente tua, dei ſui legem vel imperatoris tranſgreſſus fuerit, puniatur: & non tanquam ignorans videatur

1. Eſd. 7

Epiſtola Xerxis regis pro Iudeis

transgredi,sed cognoscēs audácter negligere comprobetur. Ergo huiusmodi cō temptores aut morte,aut pecunijs condemnentur. Vale. Tunc Esdras hanc epistolam accipiens,lętatus deum adorare cœpit: & regiæ beneuolentiæ ipsum cōfitebatur autorem. Ideoq; omnes ipsi gratias dicebant esse referendas. Legēs autem epistolam Iudeis Babyloniæ constitutis,eam quidem signauit. Exemplum autem eius ad omnes Israelitas & Mediam habitantes transmisit. Hi vero cognoscentes regis circa deum pietatem,& fauorem quem in Esdram habere probabatur,eum dilexerunt omnes. Multi siquidem facultates suas deportantes,ad Babyloniam venerunt,cupientes ad Hierosolymam descendere. Totus autē populus Israel in illa prouincia permāsit: ideoq; duæ tantum tribus consistunt per Asiam & Europam obsequentes Romanis. Decem autem tribus hactenus trans Euphratem cōmorari probantur,quarum multitudines inæstimabiles minime possunt numero comprehendi. Venerunt etiam ad Esdram multi sacerdotes, & Leuitæ,& ianitores cātoresq;,sacriq; serui: quos cōgregās de captiuitate,trās Euphratem tribus diebus moratus ieiunia eis impōsuit,vt deo vota persoluerēt, ne quid in via paterentur aduersum,aut per hostes,aut per aliam quādam difficultatem forsitan accidentem. Nam Esdras regi prædicens,quod deus eos perduceret,iam non petijt qui eos præcederent equites: & postquam vota perfecerunt, ab Euphrate surgentes,die duodecimo primi mensis,septimo imperij anno Xerxis,ad Hierosolymam peruenerunt,quinto mense eiusdem anni. Et illico esdras custodibus pecuniarum,ex sacerdotali genere existentibus,restituit sacras pecunias,argenti talenta sexcenta,quinquagintavasa argentea talentorum centum, vasa aurea talentorum viginti,& vasa ærea auro meliora,habentia pondo talēta duodecim. Hęc nanque rex & consiliarij eius,& omnes Israelitæ Babyloniā habitātes donauerunt. Cumque Esdras tradidisset ea sacerdotibus, obtulit deo legitimas hostias in holocaustum,tauros tredecim: pro communi vero populi salute arietes nonaginta,agnos septuagintaduos, hœdos pro purgatione delictorum,duodecim. Regis quoque dispensatoribus,& prefectis humilis Syrie & phœnicis,regias literas obtulit,qui denunciationem eius agere compellebantur,gentemque honorabant, & ad omne opus bonum cum eis elaborabant. Hæc igitur quemadmodum & ipse Esdras deliberauerat,processerunt: deo eum,vt arbitror, dignum in his quæ voluit iudicante,propter iustitiam ac benignitatem eius.

Duæ tantum tribus rediunt Hierosol.

Esdras uenit Hierosolymam

Quem pauco tempore transeunte,aliqui adierunt,accusantes, quod quidam sacerdotum & Leuitarum transgressi sunt patrias leges, vxores alienigenas ducentes,& genus sacerdotale confundentes? Petebantque, vt legibus subueniret, ne communis super omnes veniens ira calamitatibus iterum eos inuolueret. Quæ cum audisset,mox præ mœrore vestem disrupit: & caput barbamq; contumeliose dilacerans,sese prostrauit in terram, quod tale facinus populi primates commisissent,existimans,quia si præciperet eis vxores cum earum filijs deserere,nemo eorum obediret: & ideo permanebat in terra iacens. Cōcurrebant autem omnes meliores eorum ad eum, & dolorum eius in his quæ facta sunt, participes erant. Cum autem Esdras à terra surrexisset,& manus ad cœlum tetendisset,dicebat: Cōfundor quidem a deo propter populi delicta veniam suscipere, qui etiā de sua memoria parentum nostrorum iniquitates remisit. Rogabat vero deum, qui semen aliquod & reliquias ab illa eorum calamitate,vel captiuitate seruauerat, & rursus ad Hierosolymam & propriam terram restituerat, qui & reges Persarum impendere eis misericordiam præparabat,vt veniam solita pietate concederet: se vero morte quidem digna commisisse,bonitatis autem dei esse hos tales à tormentis eripere. Qui post quam orando conticuit,cunctis lugentibus qui cū vxoribus & filijs ad eum cōuenerant,quidam Achanomius nomine primas Hierosolymitanus,accedens ad eum dicebat ipsos quidē peccasse,cohabitantes cum alienigenis vxoribus: persuadebatq; ei omnes iurare,quatenus suas vxores cū earum filijs amouerent: & hos punirēt,qui legi obedire contēnerent. Flexus igitur

Esdras

Esdras, fecit principes tribuum, & sacerdotum, & Leuitarum, Israelitarum iurare, quod vxores suas & filios secundum Achanomij consilium incunctanter abicerent. Suscipiens vero sacramenta, statim egressus è templo ingressus est habitaculum Ioannis filij Eliasib, & nihil penitus illo die propter mœrorem comedens, ibidem commoratus est. Facta autem prædicatione, iubet omnes qui ex captiuitate redierant, ad Hierosolymam colligi: & hos qui non ante biduum aut tres dies occurrissent, alienari à multitudine, & substantias eorum auferri decernens, secundum iudicia seniorum. Conuenerunt itaque intra tertium diem ex tribu Iuda & Beniamin, in vicesimo die noni mẽsis, qui secundum Hebræos kisleu, secundum Macedones Apellæos vocatur. Cumque in superiori loco templi consedissent, præsentibus senioribus, & propter zelum vehementer afflictis, iurgens Esdras criminabatur illos, qui præter legis consuetudines, alienigenas duxissent vxores: nunc ergo facturos eos rem deo gratam, & sibi vtilem dicebat, si vxores eijcerent. Cumque omnes se id perfecturos clamarent, sed abundentem esse multitudinem, tempusq; hyemale, & hoc opus non vnius aut duorum esse dierum, oportere dicebant, vt duces & alij qui non cum alienigenis habitabant vxoribus, tempus acciperent dilationis: & seniores cohabitantes cum alienigenis visitarent multitudinẽ. Cum hæc decreuissent, cœperunt quærere à primo die mensis decimi, eos qui cum alienigenis habitabant, vsque ad primum diem secundi mensis: & inuenerunt multos ex nepotibus principis sacerdotum Iesu, & fratrum eius sacerdotum, & Leuitarum, ac Israelitarum, qui vxoribus filijsq; earum dilectionem magis legum suarum præponentes, eas illico refutarunt. Quo facto, hostias placantes deum, immolatis arietibus, obtulerunt. Quorum nomina minime visum est nobis dicere necessarium. Igitur prædictum nuptiarum peccatum sic Esdras purgauit, vt de cætero hæc consuetudo non permaneret. Septimo vero mense scenopegiam celebrantes, & toto penè populo congregato, ascendendentes ad superiora templi ad orientalem portam, Esdram rogabant, vt leges eis Mosaicas legeret. Qui stans in medio populi, à solis ortu legit vsque ad medium diem. Et cum audissent recensitam legis iustitiam, ad præsens quidem & in posterum docebantur: de præteritis autem gemebant, lachrimásque fundebant: & recordati sunt quod si legem custodissent, nihil ex tot supradictis malis perpessi fuissent. Cumque videret Esdras sic eos afflictos, præcepit eos ad sua discedere, & à lachrymis abstinere propter festos dies, in quibus, minime liceret affligi: hortabaturque magis ad epulationes eos conuerti, & facere quæ sunt grata, & conuenientia celebrationi præsenti: pœnitentiam vero & mœstitiam de prioribus peccatis habendam, & obseruandum ne quid in posterum eis simile eueniret. Postquam vero eos Esdras hortatus est, cæperunt habere lætitiam. Cumque hoc per dies octo in suis tabernaculis egissent, ad propria discesserunt, laudantes deum pro emundatione communium peccatorum: Esdræque gratias referebant. Quem contigit post gloriam, quam apud deum habuerat, in senectute veneranda finire vitam, & in Hierosolymis cum multa sepeliri liberalitate. Sub idem tempus & Ioachim defuncto principe sacerdotum, filius eius Eliasib in principatu sacerdotali successit. Quidam autem ex captiuis Iudæis Xerxis regis pincerna, nomine Neemias, occurrens quibusdam peregrinis ante Metropolim Persarum Susa, ex longo itinere ad ciuitatem intrantibus, & audiens eos ad inuicem Hebraice loquentes consulabat vnde essent profecti. Illis autem respondentibus, se à Iudæa venisse, rursus interrogabat, qualiter se haberet eorum multitudo, & metropolis Hierosolyma. Cumq; ei dixissent, male habere ciuitatem, & depositis in solum muris, multa mala gentes in circuitu positas inferre Iudęis, & die tota percurrere deuastantes prouinciam, & nocte tanta mala conficere, & multos à prouincia vel ab ipsis Hierosolymis captiuos abducere, & quod omnes viæ singulis diebus inueniebantur plenæ cadaueribus occisorum: tunc Neemias propter suorum calamitatem fleuit: & attendens paululum ad cœlum, dixit:

2. Esdræ. 9.

2. Esdræ. 8.

Dominevsque quo despicis quæ nostra patitur generatio? Sic rapina, vel spolia omnibus sumus effecti? Remorante autem eo in porta, & hæc deflente, quidam nunciauit iam regem accumbere præparatum. Qui statim sicut erat illotus, ad ministerium poculi regij festinauit. Vt vero rex cœnauit, suauitate plenus ad iuuenem respexit mœstum: & quærebat, cur tristis esset. Tunc ille precatus deum, vt gratiam ei quandam postulanti præstaret, quomodo, inquit, possum tibi rex non talis apparere, neque animo non dolere, dum audierim patriæ meæ Hierosolymorum, in qua & monumenta & sepulchra meorum sunt parentum, muros in terra iacentes, & portas eius incensas? Sed præsta mihi proficiscenti muros restituere, partémque templi cadentem denuo reconstruere. Tunc rex annuit dare se donationem ei quancunque supplicasset, & ad satrapas literas deportandas, quatenus eum honorarent, & omnia quæ opus haberet, præberet ei, dicens: Repelle tristitiam, & de reliquo gaudens nobis ministra. Igitur Neemias deum adorans, & regi gratias agens, mœsticiam vultus, confusionémque suam pollicitationis hilaritate mutauit. Postero autem die conuocans eum, præbuit Syriæ & Phœnices & Samariæ præfecto Addeo epistolam deferendam: in qua de honore iuuenis, & impendijs ædificationis mandauerat exhibendis. Veniens ergo ad Babyloniam, & multos gentis suæ sponte eum secutos adducens ad Hierosolymam peruenit, vicesimoquinto anno regnante Xerxe: & demonstrans epistolas porrexit Addeo, & alijs præfectis æquitum: & congregans omnem populum ad Hierosolymam, stetit in medio templi, talem ad eos effundens orationem: Vos scitis viri Iudæi, deum quidem in memoria patrum Abraham, Isaac, & Iacob permanere: & per illorum iustitiam non derelinquere prouidentiam nostri. Vnde & adiuuit me, vt acciperem à rege potestatem muros vestros refabricare, ac reliquam partem templi perficere. Volo autem vos vicinarum gentium certe scire inimicitias: & quia si cognouerint magnificenter nos ædificia reparare, resistent: & multa molientur, vt nos impedire præualeant. Primum ergo in deum cõfidere debemus, qui illorum inimicitijs potest resistere: nec die vero nec nocte studium ædificandi relinquere, dum tempus opportunum existit. Cumque hæc dixisset, iussit & magistratibus murum metiri, & opera eius diuidere populo per vicos & ciuitates, secundũ vniuscuiusque possibilitatem: pollicitus & seipsum cum suis seruis ædificationem adiuuare. Solutaq; concione, Iudæi statim opus aggressi sunt. Iudæi vero dicti sunt ex die, qua à Babylone profecti sunt ex tribu Iuda, quæ prior ad illa loca peruenerat. Vnde & ipsi & prouincia à tali appellatione vocantur. Audientes vero murorum ædificationem accelerari Ammonitæ, & Moabitę, vel Samaritæ, & omnes qui inferiorem Syriam habitabant, molestè ferebant, & meditabantur insidias eis contexere, quatenus voluntatem eorũ impedirent: multosq; interficiebant Iudæos: ipsum etiam Neemiam dilacerare quærebant, quoidam alienigenas conducentes, qui eum perimerent. Proterea in timore & turba dispersis rumoribus eos mittebant, tanquam multis gentibus præparatis contra eos arma proferre: quibus turbati rumoribus, constructionem penè reliquerant. Neemias autem nullo modo his permotus studium operis dereliquerat: sed custodiæ causa corporis sui agmine satellitum circumseptus, sine vllo nere permanebat, operis desiderio tribulationem non sentiens. Ita siquidem intentus agebat, ac prouidebat suæ saluti, non timore mortis, sed cognoscens post suum interitum minime concedi suis ciuibus muros construere. Vnde præcepit in posterum, vt armis ædificatores præcincti fabricarent. Igitur ædificatores, vel impensarum portatores, gladios habebant: clypeos autem iuxta eos poni decreuit. Buccinatores autem à quingentis pedibus statuit: præcipiens, vt si hostes apparuerint, significarent hoc populo, quatenus armati resisterent, ne eos nudos inermesq; oppugnarent. Ipse autem nocte circumiens ciuitatem, minime aut operibus, aut somno, aut cibo fatigabatur, nihil autem horum suauiter, sed sub necessitate vtebatur. Quos labores sustinuit per annos duodecim & menses quatuor.

2. Esdræ 3.

Labor Neemiæ & cura.

Nam

Nam tãto tempore Hieroſolymorum ſunt muri perfecti: octauo autem & viceſimo anno, & menſe nono imperij Xerxis, poſtquàm muri perfectionem acceperunt, Neemias & reliqua multitudo ſacrificauerunt deo pro eorum ædificatione, ac per octo dies ſunt epulati. Gentes autem quæ Syriam habitabant, audientes perfectã conſtructionem murorum, grauiter angebantur. Neemias autem in ciuitate videns paucos homines habitare, rogauit ſacerdotes & Leuitas, vt vicos relinquentes, ad ciuitatem migrarent, & in ea manerent: fabricans eorum domicilia proprijs expenſis. Populum etiam agros colentem decimas fructuum ad Hieroſolymam iuſſit offerre: vt habentes ſacerdotes & Leuitæ alimenta, perpetua religionis iura non derelinquerent. Et hi quidẽ libenter ſequebãtur decreta Neemiæ. Ciuitatẽ vero exinde contigit hominum multitudine compleri. Multa etiã alia bona & laudibus digna, cum ſumma feciſſet magnificentia Neemias ad ſenectutem perueniens, defunctus eſt, vir benignus & naturà iuſtus, atque munificentiſſimus erga propriam gentem: qui in memoriam æternam ſui, muros Hieroſolymitanos reliquit. Hæc ergo imperio Xerxis ſunt acta. *Neemiæ mors tua*

Hiſtoria Heſter. Cap. VI.

DEfuncto vero Xerxe, regnum ad eius filium Cyrum (quem Græci Artaxerxem vocant) contigit transferri. Quo regente Perſarum imperium, periclitata eſt tota gens Iudæorũ cum mulieribus & filijs deperire: Cauſam vero paulo poſt demonſtrabo. Nam decet primũ de rege diſſerere, quemadmodum Iudæam duxit vxorem de regio genere, quam noſtrã dicunt ſeruaſſe gentem. Nam cum regnũ Artaxerxes accepiſſet, & ordinaſſet ab India vſq; ad Æthiopiã centum & vigintiſeptem ſatrapas: tertio imperij ſui anno, amicos ſuos & gentes Perſis ſubiectas cum ducib⁹ earum magnifice pauit: ſicut regem oportuit, qui diuitiarum oſtentationẽ per centum & octoginta dies parauerat. Poſtea gentes ac legatos earum in Suſis per ſeptem dies delicijs ſaginauit: quorum conuiuium huiuſmodi erat inſtructum. Tabernaculum enim fixerat ex aureis argenteiſq; columnis, vela purpurea ſuper eas extendens, vt multa milia diſcumbentium operirent: Miniſtrabatur vero poculis aureis, & lapidibus pretioſis, ad delectationem ſimul & ſpectaculum præparatis. Præcepit itaq; miniſtris, ne cogerent bibere eos, potionem eis offerentes, quod apud Perſas fieri ſolet, imò vt concederent vnicuiq; diſcumbentiũ, vt quemadmodum vellet, epularetur. Miſit autem per omnẽ prouinciam, denuncians, vt opera relinquerẽt, multiſq; diebus pro eius imperio lætarentur. Regina quoque mulierum conuiuium in aulà collegit. Quam rex prandentibus volens oſtendere, ad conuiuium iuſſit accedere cunctas mulieres pulchritudine præcellentem. Quæ pro legum Perſarum cuſtodia, prohibentium ab extraneis alienas coniuges videri, non acceſſit ad regem. Cumq; ſæpius eunuchos ad eam mitteret inuitantes, nihilominus ſuum denegans aduentum permanſit. Vnde rex ira cõmotus, ſoluit conuiuium: & ad ſe conuocans ſeptẽ Perſas, apud quos legum mandata ſeruantur, accuſabat vxorem, dicens, qualiter fuiſſet ab ea contemptus, cum ſæpius ad conuiuium vocaretur, nec ſemel paruiſſet. Præcepit ergo, vt pronunciarent contra eam quandã legis definitionem. Tunc vnus ex his, nomine Nocheus, locutus eſt, non ipſi ſoli hanc iniuriam factam fuiſſe, ſed omnibus Perſis, periculũ vitæ patientibus, vt turpiter à ſuis contemnantur vxoribus: nulla enim (inquit) iam pudore tenebitur exemplum reginę ſuperbiam aduerſum te omnium rectorem habens: & ideo hortabatur, vt eam, quæ ſic iniuriata fuerat regem, maximis damnis afficeret: & hoc facto cũctis gentibus denunciaret, quæ ſunt in reginã decreta. Placuit ergo, vt regina Vaſthis abijceretur, & honor eius aliæ mulieri præberetur. At ille amore coniugis detẽtus, grauiter diſiunctionem eius ferebat: & conciliari quidem propter legẽ non poterat: triſtis tamen in ſolicitudinibus permanebat. Quem videntes amici nimio mœrore confectũ, perſuadebant, vt memoriam quidem vxoris & amorem nihil profuturum deponeret: & quæreret *Heſter. 1.* *aſſueri conuiuium* *Heſter. 2.*

quęreret per vniuerſam terram virgines decoras, ex quibus pulchriorem haberet vxorem: extingui enim prioris ſic poſſe cupidinem aiebant, alia introducta, & deſiderium paulatim à muliere proiecta ſubtractum, ad cohabitantem poſſe cõuerti. Hoc flexus conſilio, ſtatim quibuſdam iuſſit de palatio eligere præcellẽtes pulchritudine virgines, & ad ſe deducere. Cum vero congregatæ multæ fuiſſent, inuenta eſt quædam puella in Babylonia ambobus orbata parentibus, quę apud auunculum nomine Mardochæum nutriebatur. Is enim fuerat ex tribu Beniamin. Omnéſque primas Iudæorum Heſter (hoc enim nomen ei erat) pulchritudine ſuperabat, & gratia vultus ſui reſpicientium magis delectábat aſpectũ. Quæ tradita cuidam eunucho pro diligentia, cuncta rerum prouidentia fruebatur, affluentia aromatum, odore & largitate vnguentorum, quibus corpora vtuntur, irrigabantur: & his fruebantur per menſes ſex, numero quadringentæ. Cumq; putaſſet virgines per prædictum tempus diligentiæ ſatis habuiſſe, & dignas iam regio factas eſſe cubiculo, per ſingulos dies ad concubitũ vnam regi mittebat. Qui poſt concubitum ſtatim eas ad eunuchum remittebat. Veniẽte vero ad eum Heſter, delectatus eſt: & in amorem incidens puellę, legitime eam duxit vxorem, & nuptias celebrauit imperij ſui anno duodecimo, menſe qui dicitur Adar. Deſtinauit autem per omnes gentes, eos qui Angari dicuntur, præcipiens eis, pro ſuis nuptiis feſta celebrare. Ipſe autem Perſas & primos gentium paſcebat per totum menſem pro nuptijs ſuis. Quam cum introduxiſſet ad aulam, corona eam induit Habitauitq; cum eo Heſter, minime ei prodens, ex qua eſſet natione. Trãſiens autem & auũculus eius à Babylone ad Perſicã Suſim, & habitans illic, ſingulis diebus in palatiõ commorabatur: requirens qualiter puella cõuerſaretur, quam tanquam filiam diligebat. Cumq; legem rex poſuiſſet, vt nemo familiarium ad eum non vocatus accederet, cum ſuper ſolium ſederet. Sedebat itaque etiam ipſe rex virgam auream ferens. Quam cum aliquem liberare voluiſſet horum qui non vocati venirent, porrigebat ei: & cũ tetigiſſet, vitabat periculum mortis. De his quidem ſufficienter nobis dictum eſt. Interiecto vero tempore inſidiantibus regi Bagatheo & Theodeſto Vaſthianis eunuchis, ſeruus alterius eunuchorum genere Iudæus, cum intellexiſſet inſidias, reginæ auũculo indicauit. Mardochæus autem per Heſter manifeſtans, inſidiatores prodidit regi. Turbatus autem rex veritatem inueniens, eunuchos quidem crucifixit: Mardochæo autem tunc nihil præſtitit, quamuis ſalutis eius nuncius extitiſſet, nomen tantum eius annalibus monumentis inſeri præcepit, & in palatio eum permanere: vt amicus regis neceſſarius exiſteret. Quo tempore Aman Amadathi filium, genere Amalechitam, ad regem introeuntem, peregrini & Perſæ adorabant. Nam hunc ei honorem Xerxes ab omnibus iuſſerat exhiberi. Mardochæum vero propter ſapientiam & patrias leges non adorantem, Aman cuſtodiri fecit: & interrogauit eum ex quo genere eſſet. Audiẽs autem Iudæum eſſe, indignatus dixit: Omnes liberi Perſæ adorant me: hic ſeruus exiſtens hoc facere dedignatur? Et punire volens Mardochęum, ipſum quidem à rege petere ad tormenta paruum putauit: gentem autem eius decreuit totam vnà perimere. Nam Iudæos in odio ſatis habebat: quoniam Amalechitarũ genus, è quibus ipſe fuerat, ab ipſis omne perierat. Audiẽs ergo regem, accuſabat Iudæos, dicens, gentem eſſe malignam, diſperſam per vniuerſum orbem, quæ eius non ſeruiret imperiis, nec mixtam, nec alii genti coadunatam, nec eandem cum cæteris religionem colentem: quæ nec legibus, inquit, ſimilibus vtitur, & inimica moribus & profeſſionibus tui populi, & hominibus cunctis exiſtit. Sed ſi vis aliquod ſubiectis beneficium commodare, iube radicitus eam perire, nec eius reliquias aliquas remanere, nec aliquis eorum ad ſeruitutem aut ad captiuitatem ſeruetur. Veruntamen vt nullum patiaris damnum, tributa eorum de propria ſubſtantia ipſe me præbere polliceor quadraginta milia pecuniarum talenta vbicunque pręceperis. Has autẽ pecunias libenter offero, ſi pacatum ab his malis tuum fuerit imperium. Poſtquam Aman hæc intimauit, rex ei & pecunias

Heſter. 3.

& homines

& homines donauit: quicquid de his vellet, efficeret. Desiderio autem adepto, Aman statim mandat, tanquam à rege per omnes gentes præcepta, hunc modum continentia: Rex maximus Artaxerxes ab India vsque Æthiopiam, cētum viginti septem prouinciarum principibus & iudicibus, qui eius imperio subiecti sunt, salutem dicit. Cum pluribus gentibus imperassem, & vniuersum orbē meæ ditioni subiugassem: volui nequaquam abuti potentiæ magnitudine, sed clementia & lenitate gubernare subiectos: vt absque vllo timore vitam quiete transigentes, optata cunctis mortalibus pace fruerentur. Quærente autem me à consiliarijs meis, quomodo hoc posset impleri, vnus qui sapientia ac fide cæteros præcellebat, & erat post regem secundus, Aman nomine, indicauit mihi in toto orbe terrarum populum esse dispersum, qui non nostris vteretur legibus: & contra omnium gentium faciens consuetudinem, regum iussa contemneret, & vniuersarum concordiam nationum sua dissensione violaret. Quod cum didicissemus, videntes vnam gentem rebellem aduersus omne genus hominum, peruersis vti legibus, nostrisque institutionibus contraire, & turbare subiectarum nobis prouinciarum pacem atque concordiam, iussimus, vt quoscunque Aman, qui omnibus prouincijs præpositus est, & secundus meus est pater, monstrauerit, cum coniugibus ac liberis deleantur ab inimicis suis, nullusque eorum misereatur, quarta decima die duodecimi mensis Ader, anni præsentis: vt nefarij homines vno die ad inferos descendentes, reddant pacem imperio nostro, quam turbauerunt. Hoc per ciuitates & prouincias veniente præcepto, omnes ad interitum Iudæorum constituta die parabantur: quod etiam in Susis præparabatur. Rex ergo & Aman epulationibus vacabant: ciuitas vero turbabatur. Quod Mardochæus cognoscens, vestem rupit: & sacco indutus, cinereque perfusus, ciuitatem circuibat, clamans interimi gentem quæ nihil peccauit. Et hoc dicens, ad aulam peruenit: & ante ipsam stetit. Nam minime ei licebat ingredi, tali circumamicto habitu. Idem & omnes fecerunt Iudæi, per ciuitates, quibus de hoc literę proponebantur, lugētes & plangentes nunciatas sibi calamitates. Cum vero quidem reginæ nunciasset Mardochæum in tam misero ante aulam habitu stantem, audito sermone turbata, misit qui eius vestitum mutarem. Quo nolente sacco exui, quia nondum erat malum finitum, pro quo saccum induerat, vocans assistentem eunuchum Acratheon, ad Mardochæum destinauit, interrogans, quid ei tristitiæ cōtigisset, quod hunc habitum nec ea petente deponeret. Tunc Mardochæus indicauit eunucho causam, & literas contra Iudæos per omnes prouincias sub rege constitutas, transmissas: & promissionem pecuniarum, per quam à rege perditionem gentis cōparauerat Aman. Harum etiam exemplum ad Hester tradidit reportandum, quæ propositæ in Susis fuerant: mandans ei, quatenus de his regi supplicaret: nec recusaret pro salute gentis habitum humiliorem accipere, per quem regi ostenderet, Iudæis periculum imminere. Aman, inquit, qui secundum honorem post regem obtinet, accusando Iudæos, regem aduersum eos incendit. Hæc cum regina cognouisset, rursus mittit ad Mardochæum, dicens, quod non esset à rege vocata: & si quis ad eum non vocatus intraret, moreretur: nisi volens quendam seruare, porrigeret ei virgam auream. Nam inuocato & ad eum intranti, si hoc rex fecerit, hic solus non interimitur, sed veniam accipiens liberatur. Mardochęus vero hæc verba deportanti sibi ab Hester eunucho, renunciare præcepit, non suę saluti prouidere, sed totius gētis periculum amouere. Nam si nunc ipsa, inquit, contempserit, adiutorem quidem genti deum omnibus modis futurum: ipsam vero & paternam eius domum ab illis quos contempserat perituram. Hester autem denunciauit Mardochæo per eundem ministrum, vt pergens ad Susa, constitutos illic Iudæos ad concionem congregaret, & ieiunare cunctos triduo pro ipsa præciperet: quod & ipsa cum suis agens ancillis, promisit se præter legem adire regem, & si mori oporteret, non recusaret. Mardochæus autem secundum Hester mandata populum fecit ieiunare, deumque suum petere, vt nec eam, nec gentem eius perituram

Hester. 13

Hester. 4. Luctus Mardochei,

perituram contemneret, ſed vt ſępe ante prouidit, & peccanti veniam cõceſſit, & nunc à denunciato dudum interitu liberaret. Non enim propter aliquod peccatum ita cogebatur ſine gloria deperire, cum & ipſe dominus noſſet cauſam furoris Aman, quod eum non adorabat. Neque enim, inquit, honorem quem tibi domine offerebam, hunc illi quoque patiebar offerre: ideoq; iratus contra eos, qui tuas leges tranſgrediuntur, talia machinatus eſt. Eaſdem etiam voces vulgus emittebat, petens deum prouidere ſuæ ſaluti, cunctoſque Iſraelitas per omnem liberare terram à futura calamitate: nam iam præ oculis eam ſperabãt, & ſimul habebant. Rogabat etiam Heſter deum, patria ſe lege proſternens in terram, lugubrique veſte circumamicta. Cibum autem & potum, omniáque ſuauia renuebat per tres dies, deum petens, vt adiuuaret eam, quatenus regi videretur ſupplicans ſuauis eloquio, ſpecie vero pulcherrima, vt ex vtroque ſuſtentata, & ipſa periculum euitaret, & gentis ſuæ ſalutem acquireret: Aman quoq; regis odium concitaret. Sic deum per tres dies deprecans, lugubrem veſtem depoſuit, & habitu mutato ornata, ſicut oportebat reginam, ibat cum duabus ancillis: quarum vna leuiter eam incumbentem ſuſtentabat, altera ſequens longitudinem veſtis vtiq; ad terram profuſam ſummis eam digitis deportabat. Quæ ita facie rubore plena, verecundum ac modeſtum habens decorem, adibat regem etiam cum timore: Cum vero ad faciem eius ſedentis in ſolio deueniſſet, & vidiſſet eum circũdatum ornatu, qui ex varia veſte velauro, vel lapidibus pretioſis valde fulgebat, terribiliorémque magis eum propter hæc intuens, cumque & ille aſperius eam vultuq; iracundo aſpiceret, membrorum eam debilitas comprehẽdit: & ſuper ancillas quæ prope latera eius erant, repente collapſa eſt. Rex autem voluntate arbitror dei mentem mutauit, & timens ne quid mali vxor eius timore pateretur, furrexit à ſella, ſuoque eã gremio colligens fouebat, & oſculabatur, blandéque loquebatur: confidere petens eam, nec aliquid mali metuere, quod ad eum non vocata veniſſet: nam legem iſtam propter ſubiectos eſſe poſitam, ipſam autem ſimiliter cum eo regnantem omnem habere licentiam. Hæc dicens, ſceptrũmque in manu eius ponens, virgam ſuper ceruicem eius tetendit propter legem, liberans eam à mortis diſcrimine. Illa vero reſpirans: domine, inquit, non habeo facultatem explanandi, quæ mihi ſubito contigerunt. Nam vt te vidi maximum, & pulchrum atq; terribilem, ſtatim ſpiritus meus receſſit, & à mea anima ſum relicta, Vix illa cum debilitate hæc loquente, etiam regem anxietas habuit: deinde confidere: melioraq; ſperare Heſter inuitabat. Nam medium ei regnum ſe cõcedere, ſi hoc peteret, promittebat. Heſter vero ad conuiuium eum cum Aman amico ad ſe venire ſupplicabat, paraſſe ei Cœnam ſe dicens. Cumq; annuiſſet & aduenisſet inter poculorum letitiam iuſſit rex Heſter aperire quid vellet: nihil enim ſe negaturum eſſe promiſerat, etiam ſi partem regni poſcere voluiſſet. Tum illa in poſterum diem explanaturam ſe ſuum conſilium promiſit, ſi rurſus ad conuiuium cum Aman veniret. Cumq; rex promiſiſſet, Aman egreſſus eſt, gaudens quod ſolus apud Heſter cum rege meruit epulari, dum nullus alius talem honorem potuiſſet adipiſci. Videns vero in aula Mardochæum nimis indignatus eſt, quod non aliquam ab eo venerationem ſibimet exhiberi ſenſiſſet. Tunc ingreſſus ad ſemetipſum, vxorem Zaraſſan cum amicis vocauit. Quibus præſentibus honorem expoſuit, quo frueretur non apud regem tantum, ſed & apud reginam: & qualiter illo die ad eam cum rege ſolus accitus eſſet, & in poſterum diem rurſus inuitaretur Dicebat autem, non ei placuiſſe quod Mardochæum videret in aula Iudæũ. Cui reſpondit vxor ſua Zaraſſan: Iube lignum ſecari quinquaginta cubitorum, & mane pete Mardochæum à rege crucifigendum. Cuius conſilium laudans, præcepit famulis lignum paratum in atrio ſtatuere, quod ad pœnã Mardochæi ſeruarent. Deus autem ſpem malignam Aman deridebat: & accidentia præuidens, de futuris delectabatur. Nam regi ſomnum per illam noctem abſtulit. Qui nolens in otio

Oratio Mardochæi.

Triduanum Heſter ieiunium

Heſter ſe ornat

Heſter ad regẽ ſupplicatura ingreditur.

Heſter. 6.

otio vigilias perdere, sed ad gubernationem sui principatus habere, scribam iussit ferentem prædecessorem suorum & suorum factorum monumenta relegere. Hester.6.
Cumq; detulisset, & recensseret, inuentus est quidam, qui pro virtute sua pretium agros acceperat, quorum & nomen signatum erat: alter vero pro fide donationē impetrauerat. Post hæc legendo venit ad Bagatheum & Theodestum eunuchos insidiatores regis, quos Mardochæus indicauerat. Et cum hoc tantum scriba pronunciasset, & ad alterius transisset actus, rex eum detinuit: consulens, si quid ei pro remuneratione datum scriptum haberetur. Scriba respondit, nihil. Tunc rex iussit eum tacere, & interrogabat eos quibus hoc commissum fuerat, quę esset hora noctis. Audiens autem iam diluescere, præcepit, vt quem inuenirent amicorum ante aulam præsentem nunciarent. Euenit autē Aman inueniri. Nam præter solitam horam maturius processerat, mortem Mardochæi petiturus. Cumq; serui renunciassent Aman ante ædem stare, præcepit eum vocari. Cum ergo intrasset: amicum, inquit, te sciens fidelem, peto vt consilium mihi præbeas, quemadmodum debeam secundum meam munificentiam honorare quēdam mihi valde charissimum. Aman vero putans consilium quod dedisset, hoc pro se futurum nam amari se solum à rege credebat: quam existimabat optimam esse sentētiam regi declarauit, & dixit: Si vis quem dicis hominem dilectum gloriæ meritis honorari, fac eum super equum procedere tua veste indutum, & torquem auream habere, & præcedere vnum ex tuis necessarijs amicis, clamantem per totam ciuitatem, quod tale beneficiū merebitur, quē rex honorificari voluerit. Igitur Aman huiusmodi largitatem arbitratus ad se venturam, talia persuasit. Rex vero delectatus hac monitiōe: vade, ait, habes equum & stolam & torquem, require Mardochæum Iudæum, & his illum induens, antecede æquum eius. Nam tu, inquit, amicus es mihi præ cunctis. Ergo perfice consilium cuius vtilis suasor extitisti: & hæc ei a nobis donentur, qui meam animam liberauit. Postquàm hæc præter spem omnem audiuit, mente confusus, & mœstitia perculsus, exijt, equum ducens cum purpura & auro: & Mardochæum reperiens, ante aulam sacco indutum, iussit exutum purpura circundari. Tum ille nescius veritatem, sed deludi se putans: pessime, inquit, omnium hominum, ita calamitatem nostram derides? Vt vero certe cognouit, quod ei rex hunc honorem donauerit pro salute quam illi præbuerat, insidiatores eunuchos redarguens, purpura induitur, qua rex sæpe vestitus degebat: & torque cernicem circundatus, & super æquum sedens, totam circuibat vndique ciuitatem, precedente Aman & prædicante quod huiusmodi fruator donis, quem rex amauerit, & dignum honore probauerit. Cumque totam circuisset ciuitatem, Mardochæus ad regem ingreditur. Aman autem ex confusione ad se recedens, cum lachrymis vxori & amicis quæ contigerant, indicauit. Illi nequaquam puniri posse Mardochæum dicebant: deum enim esse cum ipso credebant. Dumque hæc adinuicem loquerentur, venerunt Hester eunuchi, Aman vrgentes ad cœnam. Sabuchadar vero vnus ex eunuchis, videns crucem fixam in domo Aman, quam Mardochæo parauerat, consuluit aliquem seruorum, cuius causa eam parasset: & audiens, quod reginæ auunculo, quem Aman à rege petiturus erat ad pœnam, tunc quidem tacuit. Cumque rex vnà cum Aman epulatus, interrogaret reginam, vt diceret quam vellet ab eo donationem impetrare, completurum enim se eius desiderium promittebat: tunc regina pro populi deprecabatur periculo, eo quod tradita fuisset ad perditionē cum sua gente, ideoque sermones ad eum facere decreuisset. Neque enim molestum sibi dicebat, si amaram eis seruitutem imponeret, parnum enim hoc esse malum, sed suplicabat hæc amoueri. Itaque interrogante rege, à quo hæc sancita fuissent, accusabat iam manifeste Aman: & maleuolum contra eos existentem, has molitum insidias arguebat. Tunc rex ad hoc turbatus, à conuiuio ad hortos egreditur. Hester vero reginā Aman petere cœpit, & veniam pro peccatis expoſcere, nam intellexerat in quibus iam malis esset. Cumq; super lectum procidēs reginā

Consiliū Aman inspiratum

Hester.7.

Hester accusat Aman

peteret,ſuperuenit rex: & huiuſmodi viſu magis incitatus, dixit: Peſſime omnium, vxori meæ etiam violentiám irrogare conaris ? Ad quod Aman obſtupuit, & nihil potuit reſpondere. Tunc Sabuchadar eunuchus cœpit accuſare Aman, quemadmodum inueniſſet in atrio eius paratam crucem ad mortem Mardochęi: nam hoc illi interroganti ſeruus indicauerat, cum ad ipſum inuitaturus eum ad cænam veniſſet: crucem autem dicebat eſſe altitudine cubitorum quinquaginta. Quod rex audiens,in illam eum pœnam tradere decreuit, quam contra Mardochæum ipſe tractauerat:ſtatimq; iuſſit cruci ſuſpenſum interimi. Vnde mihi contigit mirari nomen dei,& ſapientiam,& iuſtitiă eius agnoſcere, quod non ſolum maleuolentiam Aman puniuit, ſed quod excogitata contra alium tormenta in eum conuertit & cæteros hoc ſentire permiſit,quoniă qui cõtra alium quædá molitusfuerit,hęc in ſe primum parata cognoſcat. Itaq; Aman honore,quem à rege perceperat,ſupra modum abuſus,huiuſmodi cruci confixus eſt. Rex autem ſubſtantiam eius reginæ donauit:& Mardochæũ aduocans,dedit ei annulum quem Aman ipſe præſtiterat. Nam iam Heſter ad notitiam eius perduxerat cognationem quam ad illum habebat. Donauit ergo & regina Mardochæo Aman poſſeſſionem,& ſupplicauit regi liberari à mortis metu gentem Iudæorum: nota ei faciens,quæ per vniuerſas prouincias ſcripſiſſet Aman filius Amadathi. Nam patria gente ſua perempta,nullatenus ſe vitam poſſe tolerare dicebat. Cui rex promiſit,nihil eam fruſtra petere,nec ſtudio eius aliquid contrarium prouenire. Vnde præcepit,vt ſcriberet quæ vellet de Iudæis nomine regio, ſignarétque eius ſigillo,& tranſmitteret per omne eius imperium. Si quis enim legeret ſignatas epiſtolas ſigillo regio,minime ſanctionibus obuiaret. Scribas ergo regales conuocans, iuſſit ſcribere gentibus & primatibus & magiſtratibus pro Iudæis, ab India vſque Æthiopiam centum vigintiſeptem prouinciarum. Epiſtolæ autẽ hunc ordinem continebant: Rex magnus Artaxerxes, ab India vſque Æthiopiam centumuiginti ſeptem prouinciarum ducibus ac principibus,qui noſtrę obediunt ditioni,ſalutem dicit. Multi bonitate principum, & honore qui in eos collatus eſt,abuſi ſunt in ſuperbiam: & non ſolum ſubiectos regibus nituntur opprimere, ſed datam ſibi gloriam non ferentes, in ipſos qui dederunt moliuntur inſidias cogitare: nec contenti ſunt gratias non agere beneficijs, & humanitatis in ſe iura violare,ſed dei quoque cuncta cernentis arbitrantur ſe fugere poſſe ſententiam: & in tantum vetaniæ proruperunt, vt eos qui credita ſibi officia diligenter obſeruant, & ita cuncta agunt, vt omnium laude ſint digni, mendaciorum funiculis conentur ſubuertere:dum aures principium ſimplices,& ex ſua natura alios exiſtimantes,callida fraude ſubuertunt. Quæ res & ex veteribus probatur hiſtorijs, & ex his quæ geruntur quotidie,quomodo malis quorundam ſuggeſtionibus regum ſtudia deprauantur. Vnde prouidendum eſt paci omnium prouinciarum: nec putare debetis, ſi diuerſa iubeamus, ex animi noſtri venire leuitate: ſed pro qualitate & neceſſitate temporum, vt Reipublicæ poſcit vtilitas ferre ſententiam. Et vt manifeſtius quod dicimus intelligatis:Aman filius Amadathi,& animo & gente Macedo,alienuſque à Perſarum gẽte, & pietatem noſtram ſua crudelitate commaculans,peregrinus à nobis ſuſceptus eſt:& tantam in ſe expertus humanitatem, vt pater noſter vocaretur, & adoraretur ab omnibus poſt regem ſecundus. Et in tantum arrogantiæ tumorem ſubleuatus eſt, vt regno nos priuare niteretur & ſpiritu. Nam Mardochæum, cuius fide & beneficijs viuimus, & conſortem noſtri regni Heſter, cum omni gente ſua nouis quibuſdam atque inauditis machinis expetiuit ad mortem: hoc cogitans,vt illis interfectis inuidiare tur noſtrę ſolitudini,& regnum Perſarum transferret in Macedonas. Nos autem à peſſimo mortalium Iudæos neci deſtinatos, in nulla penitus culpa inuenimus, ſed è contrario iuſtis vtentes legibus,& filios altiſſimi & maximi ſempérque viuentis dei:cuius beneficio & patribus noſtris,& nobis regnum eſt traditũ, & vſq; hodie cuſtoditur. Vnde & eas literas, quas ſub noíe noſtro ille direxerat, ſciatis

Heſter.8.

Heſter.16.

eſſe

esse irritas. Pro quo scelere ante portas huius vrbis, id est, Susis, & ipse qui est machinatus, & omnis cognatio eius pendet in patibulis: non nobis: sed deo ei reddente quod meruit. Hoc autem edictum quod nunc mittimus, in cūctis vrbibus proponatur, vt liceat Iudæis vti legibus suis. Quibus debetis esse adminiculum, vt eos qui se ad necem eorum parauerant, possint interficere decimotertio die mensis duodecimi, qui vocatur Adar. Hunc enim diem omnipotens deus mœroris & luctus eis vertit in gaudium. Vnde & vos inter cæteros festos dies hāc habetote diem, & celebrate eam cum omni lætitia: vt & in posterum cognoscatur, omnes qui fideliter Persis obediunt, dignam pro fide recipere mercedem: qui autem insidiantur regno eorum, perire pro scelere. Omnis autem prouincia & ciuitas, quæ noluerit solennitatis huius esse particeps, gladio & igne depereat: & sic deleatur vt non solum hominibus, sed etiam bestijs inuia sit in sempiternum, pro exemplo contemptus & inobedientiæ. Igitur equites epistolas deportantes exierunt, & viam propositam peragebant. Mardochæus vero regia indutus stola, & corona aurea & torque processit ornatus. Quem videntes ita honorificatum à rege Iudæi Susis inhabitantes, communem æstimauerunt felicitatem. Propterea gaudium & salutare lumen, propositis regalibus sanctionibus per ciuitates & prouincias, Iudæos circundedit, ita vt etiam multæ gentes propter timorem Iudæorum perterrerentur, libertatem ex periculo eis comparatam inspicientes. Nam duodecimi mensis tertiadecima die: qui apud Iudæos Adar, apud Macedones Distros vocatur: portatores regalium literarum nunciabant, quemadmodū deberent die quo ipsis periculum imminebat, inimicos cōsummere. Tunc præsides & Satrapæ & tyranni & reges & scribę summum Iudæis reddebant honorē, quoniam timor Mardochæi eos ad temperātiam coercebat. Postquam edictum regis per omnes prouincias lectum est, in Susis Iudæi inimicorū quingentos interemerunt. Cumque rex peremptorum in ciuitate numerum Hester nunciasset, & in prouincia quid actum fuisset ambigeret, si quid amplius vellet interrogauit eam. Illa petiuit eum, vt præciperet Iudæis, & in posterum diem ita facere in reliquos inimicos suos, & vt decem Aman filij crucifigerentur. Quod quidem Iudæis rex concessit, nequaquam resistere volens Hester. Iudæi vero parati decimoquarto die Distri mensis, occiderunt rursus aduersariorum trecentos, nihil possessionis eorum tangentes. Interfecti sunt etiam per prouinciā aliasq; ciuitates à Iudæis septuagintasex milia inimicorum, quos strauerunt tertiodecimo die mensis, quem festū celebrauerunt. Similiter autem & Iudæi in Sūsis collecti, die decimaquarta & decimaquinta eiusdem mensis epulati sunt. Vnde hactenus omnes in orbe terrarum Iudæi hos celebrant dies, particulas de conuiuijs sibi inuicem mittētes. Scripsit etiam Mardochæus omnibus sub imperio Artaxerxis degentibus, Iudęis quatenus hos obseruarent dies, semper eos celebrantes, & nepotibus traderent per omnia tempora celebrandos, ne aliquando obliuioni traderentur, quod in his fuerant ab Aman perituri, iustumque esse, cum vitassent periculum, & inimicos puniissent, honorare eos, gratias offerentes deo. Vnde prædictos dies Iudæi celebrant, appellantes eos cōseruatores. Mardochæus autem magnus & clarissimus erat apud regem, principatumq; eius regebat, & potiebatur communi conuersatione cum regina. Tunc Iudæi super omnes liberatis licentia fruebantur. Hæc quidem sub imperio Artaxerxis sunt gesta.

Iudæi multos inimicorū trucidant.

Decretū Mardochæi super diebus festis

Reliquas huius vndecimi historias non habent Biblia.

De vagose duce, & Manasse sacerdotium ambiente. Cap. VII.

DEfuncto autem Eliasibo principe sacerdotum, Iudas filius eius principatū sacerdotalem suscepit. Defuncto autem & hoc, Ioannes filius eius honorem suscepit. Porrò Vagoses dux alterius Artaxerxis templum violauit, & tributa Iudæis imposuit: nec prius dimisit quotidianas offerri hostias, quàm pro vnoquoque anno vectigal exigeret dragmas quinta. Hoc autem ex huiusmo-

di cauſa contigit: Frater erat Iohannis Ieſus, cui Vagoſes amicus exiſtens, pro-
Frater fratrē ob ſacerdotium intēplo occidit miſit ſacerdotij principatum dare. Qua confidentia Ieſus altercatus in templo aduerſus Iohannem, incitauit fratrem, vt eum interficeret, & tantum in templo facinus Iohannes in fratrem committeret, quod nunquam nec apud Græcos nec apud Hebræos ita crudeliter vel ſcelerate factum eſt. Vnde nec deus hoc impune dimiſit, ſed populum propter hanc cauſam ad ſeruitutem redegit, & templum violari à Perſis permiſit, dicente Vagoſe: auſi eſtis homicidium in veſtro templo commitere: ego perēpto in templo mundior ſum. Et hęc verba faciens, in templū ingreſſus eſt. Hac igitur vſus occaſione Vagoſes, annos ſeptem eos pro nece Ieſu puniuit. Finiente vero Iohāne vitam, ſuccedit in principatu ſacerdotū filius eius Iaddus. Erat autem etiam huic frater Manaſſes nomine, cui Sanabalat miſſus à Dario ad Samariam ſatrapa, genere Cuthæus, ex quibus & Samaritæ deſcenderunt, audiens claram eſſe ciuitatem Hieroſolymam, & reges eius multa Aſſyrijs, & habitatoribus humilis Syriæ pericula feciſſe, libenter copulauit ſuam filiam nomine Iſacham: arbitratus per affinitatem obſidem ei futuram ad fidem gentis Iudæorum. Per idem tempus & Philippus rex Macedorum in Ægis à Pauſania filio Ceraſtæ, genus ab Oreſte trahente, inſidias paſſus perimitur. Succedens
De Alexandro Magno vero filius eius Alexander imperio, tranſijt Helleſpontum, & duces Darij deuicit ſuper Granicum flumen contingens cum eis. Cumq; percurriſſet Lydiam, & Ioniam captiuaſſet. Syriámque prædaſſet, ad loca Pamphyliæ peruenit, vt alibi explanatum eſt. Hieroſolymorum vero ſeniores indignabantur, quod principis ſacerdotum Iaddi frater, alienigenæ cohabitans vxori, ſacerdotij particeps exiſtebat. Arbitrabantur enim hoc connubium initium fieri occaſionis præſtandæ, volentibus leges tranſgredi pro vxorum copulationibus, quas ab alienigenis ſibi coniungere feſtinabant. Nam extitiſſe etiam priorem ciuitatis captiuitatem per
manaſſes prohibetur a fratre accedere altare hæc coniugia mala putabant, eo quod multi peccaſſent, dum non vxores prouinciales ducerent. Iubebant ergo Manaſſem diſiungi ab vxore, aut non introire ſacrarium. Principes quoque ſacerdotum cum populo hoc indigne ferebant. Manaſſes autem prohibitus à fratre ad altare accedere, ad ſocerum Sanabalath peruenit, amare ſe dicens filiam eius Iſacham: ſacerdotalem vero honorem maximum eſſe apud gentem & ciuitatem & genus Iudæorum, nec velle ſe propter huiuſmodi coniugium ſacerdotij iure priuari. Itaq; Sanabalath non ei ſolum ſacerdotium, ſed etiam principatum ſacerdotij & potentiam, ac honorem omnium locorum ſibi ſubiectorum dare promiſit, volens ſuam apud eum filiam permanere. Dicebat etiam templum ei ædificare ad inſtar Hieroſolymorum, ſuper montem Garizin, qui altior omnibus Samariæ montibus apparebat, ſed hoc facere cum regis Darij ſententia. His promiſſionibus eleuatus Manaſſes, permanſit apud Sanabalath, principatum ſacerdotij arbitratus ſe accepturum, Dario conferente. Nam iam Sanabalath vergebat in ſenium. Multis vero ſacerdotibus, & Iſraelitis huiuſmodi iunctis vxoribus, non parua ſeditio Hieroſolymitas habebat dum plures Manaſſen tranſirent. Quibus Sanabalath pecunias miniſtrabat, & terram collendam habitationémque deputabat, omnibus modis genero ſuo concordans.

De geſtis Alexandri apud Hieroſolymam, pro Iudæis, Cap. VIII.

EOdem tempore Darius audiens Alexandrum Helleſpontum tranſiſſe, ſatrapaſq; ſuos ſuper Granicum flumen pugna viciſſe, & vlterius acceſſiſſe; delectorum equitum & peditum colligens exercitum, occurrere ſtatuit Macedonibus prius quàm omnem percurrentes Aſiam deuaſtarent. Tranſiens ergo fluuium Euphratem, & montem Ciliciæ Taurum, hoſtes ipſe in Cilicia ſuſtinebat, illic eos ſperans expugnare. Tunc Sanabalath propter diſceſſum Darij gauiſus, ilico Manaſſæ dicebat promiſſa complere, Dario poſt captionem hoſtium reuertente. Nam credebat non ipſe tantum, ſed etiam omnes Aſiam habitantes, nec ad manum belli Macedonas cum Perſis propter multitudinē eſſe ventutos.

Alitef

Aliter vero quàm ſperabatur euenit. Nam cõgreſſus cum Macedonibus rex, eſt victus: multamq; partem exercitus perdens, & captis matre pariter & vxore, & filijs, ad Perſas fugiens remeauit, Alexander autem ad Syriam veniens, Damaſcum cepit: & ſubiugata Sidone, Tyrum obſidebat. Literas vero ad principẽ ſacerdotum Iudæorum miſit, inuitans eum auxilium ſibi mittere, & venalia exercitui præparare: & quanta prius Dario conferebant, ei præberet: eumq; inuitauit amicitiam Macedonum eligere, ne in poſterũ pœniteret. Cumq; principes ſacerdotum literarum portatoribus reſpondiſſet, ſacramenta Dario ſe dediſſe, vt nequaquam contra eum arma portaret, nec poſſe viuente Dario conſtituta trãſcendere: Alexander incitatus, Tyrũ quidem relinquere non decreuit, paulò poſt capiendam: qua victa, minabatur contra principem ſacerdotum gentis Iudæorum exercitum ducere, vt omnes per eum diſcerent, quibus deberent conſtituta ſeruare. Quapropter intentius obſidione perſeuerans, vaſtauit Tyrum. Cumq; eam cepiſſet, ad ciuitatem Gazam peruenit, eamq; cum duce ſuo nomine Bibimaſin obſidebat. Arbitratus autem Sanabalath opportunum ſe inueniſſe tempus, Dario iam deſperato, eligens de ſuis ſubiectis octo milia, ad Alexandrum proficiſcebatur: quem reperit inchoantem Tyri obſidionem. Cui etiam promiſit dare loca ſub ſua poteſtate conſtituta, magiſq; ipſum dominum libenter habere quàm Darium. Cumq; intellexiſſet grate ſuſceptum, confiſus iam, & de præſentibus fretus verba Sanabalath offerebat, dicens ſe generum habere Manaſſen fratrem Iaddi principis ſacerdotum Iudææ gentis, multosq; alios cum eo præſentes ex ea gente, quos velle aiebat ſub eo templum locis conſtitutis ædificare: hoc autem & ipſi profuturum videretur, vt in duas partes eſſet Iudæorum potentia diuiſa, nec eadem concordia gens coniuncta bellaret, aut in aliquo regibus obuiaret, quemadmodum prius & Aſſyrijs contingebat. Concedente vero Alexandro, omni ſtudio adniſus Sanabalath, ædificauit templum, & ſacerdotem Manaſſen cõſtituit, maximum arbitratus præmium ex filia nepotibus profuturum. Septem autem menſibus in obſidione Tyri tranſactis, & duobus in Gazæ, Sanabalath mortuus eſt. Alexander autem capta Gaza, ad ciuitatem Hieroſolymitarum aſcendere feſtinauit. Quod princeps ſacerdotum Iaddus audiens, in pauore eſt conſtitutus, multisq; ſacerdotibus in timore conſtitutis, moliebatur Iaddus quemadmodum Macedonibus feſtinus occurreret, rege indignante propter priorem contumaciam. Præcipiens igitur populo ſupplicationem & immolationem deo offerre ipſe deprecabatur ſubuenire genti, venturiſq; eam liberare periculis. Obdormienti vero poſt ſacrificium, deus præcepit, vt confideret, ſertiſq; ciuitatem ornaret, protinuſque portas aperiret: & alios quidem cum veſte alba, ipſum autem & reliquos ſacerdotes cum legitimis ſtolis iuſſit occurrere, nihil ſæuem ſperantes pati deo prouidente. Cumq; à ſopore ſurrexiſſet, valde congaudens, nocturnũ oraculum omnibus indicauit: & quæ vidit in ſomno cunctis facere mandans regis præſentiam expectabat. Quem audiens non longe eſſe à ciuitate, proceſſit cum ſacerdotibus & ciuili multitudine, ſacram & maiorẽ alijs gentibus ei præparans occurſionem ad aliquem locum qui Saphin appellatur, quod nomen latine translatum ſcopulum ſignificat, ex quo loco Hieroſolyma templumque potuiſſet videri. Phœnices vero & Chaldæi regem ſecuti, putabant quia quicquid potuiſſet furor imperialis permittere in ciuitatem, ipſe committeret: & vt principem ſacerdotum ſummis afficeret contumelijs. Quod é diueſo contingit euenire. Nam Alexãder prætuidens multitudinem veſtibus albis indutam, antiſtes vero cum byſſinis ſtolis, & principem ſacerdotum hyacinthina & aurea ſtola, ſuper caput habentẽ cidarim, & ſuper laminam auream, in qua ſcriptum erat dei nomen: adijt eum ſolus, & numen adorauit: & principem ſacerdotum primus veneratus eſt. Omnibus vero Iudæis vna voce Alexandrum ſalutantibus & circumaſtantibus, Syriæ reges & reliqui hoc facientem ſtupuerunt, correptamq; regis mentem putauerunt. Parmenio vero ſolus eum interrogauit, cur omnibus eum adorãtibus ipſe adoraſſet prin-

Obſidio Tyri

Obſidio Gazæ Sanabalath ab Alexandro poſteſtatẽ obtinet cõdendi tẽpli

Principes ſacerdotum cum reliquis Alexandro occurrit

cipem ſacerdotũ gentis Iudęæ. Cui ille: non hũc, inquit, adoraui: ſed deum cuius
Somnium Alexandri principatu ſacerdotij functus eſt. Nam per ſomniũ in huiuſmodi eum habitu cõ
ſpexi, adhuc in Dio ciuitate Macedoniæ conſtitutus eſt. Dumq; mecum cogitaſ-
ſem, poſſe Asiam vincere, incitauit me vt nequaquam negligerem, ſed confiden-
ter tranſirem. Nam ſe perducturum meum dicebat exercitum, & Perſarum tra-
diturum potentiam: ideoq; neminem alium in tali ſtola videns, cum hunc aduer
tiſſem, habens viſionis & probationis nocturnæ memoriam, ſalutaui. Exinde ar
bitror diuino iuuamine me directum Dariumq; vinciſſe, virtutẽmque ſoluiſſe Per-
ſarum. Propterea & omnia quæ meo corde ſperantur, prouentura confido. Poſt-
quam Parmenioni locutus eſt principem ſacerdotum honorans, occurrentibus re
liquis ſacerdotibus ad ciuitatem vſque peruenit: & ad templum aſcendens, ſacri-
Alexander deo ſacrificat ficauit deo, ſecundum ſacerdotis oſtenſionem. Ipſe autem ſacerdotum principi,
& reliquis ſacerdotibus munificenter multa donauit. Allato vero ei volumine
Danielis, in quo ſcriptum erat, quendam Græcorum deuicturum Perſarum po-
tentiam, arbitratus ſeipſum eſſe quem ſcriptura ſignificabat, gauiſus eſt. Et tunc
quidem multitudinẽ dimiſit. poſtera autem die conuocans eos, iuſſit petere, quas
vellent donationes accipere. Principe vero ſacerdotum petente, vt liceret patrijs
vti legibus, & ſeptimum annum ſine tributis eſſe mandaret, omnia cõceſſit. Cum
Benignitas Alexãdri erga Iudeos que ab eo poſtulaſſet vt Iudæos in Babylone & Mediæ gente pręciperet ſuis poti
ri legibus, promiſit libenter facere quæ poſcebant. Dicente vero ipſo ad multitu
dinem, ſi quis eligeret ei militare, permanens in patrijs legibus, & ſecundum eas
viuens, paratum ſe eos ducere, ſe pugnaturos cum eo dixerunt. Igitur Alexander
ita diſponens Hieroſolymam, duxit ad reliquas exercitum ciuitates: & omnibus
eum ad quos peruenit amabiliter ſuſcipientibus: Samaritæ metropolim tunc Si-
chimam nomine habentes, poſitam iuxta Gariſin montem in quo tranſgreſſores
habitabant Iudæi, videntes ab Alexandro ita magnifice Iudæos honoratos, coa
cti ſunt Iudæos ſe fateri. Nam huiuſmodi Samaritæ naturæ ſunt, ſicut prius ali-
bi demonſtrauimus, in calamitatibus merſis Iudæis negant ſe eſſe cognatos, ve-
ritatem confitentes: & cum viderint clarum eis aliquid oblatum, tunc ſocios ſe
Iudaico generi profitentur, originem ſuam à nepotibus Ioſeph, Ephraim, & Ma
naſſe recenſentes. Tunc ergo caritatẽ, & multum animi ſui affectum oſtendẽtes
occurrerunt regi, paulò minus quàm Hieroſolymitæ. Cumq; laudaſſet eos Ale-
xander, Sichimitæ adierunt regem Alexandrum cum militibus, quos ad eum Sa
nabalath tranſmiſerat, petentes vt ád ciuitatem peruenire, & templum apud eos
poſitum honoraret: qui reuertens ad ipſos ſe venire promiſit. Petentes autem tri-
butorum ſeptimi anni conceſſionem (nam neq; ipſi ſeminant) in eo conſuluit. qui
eſſent qui talia poſtularẽt. Cumq; reſpõdiſſent Hebræos ſe quidam eſſe, Sichimi
tas autem à Sydonio nũcupari: iterum interrogauit eos, vtrum Iudæi eſſent. Illis
autẽ dicentibus non eſſe: & ego, inquit, hæc Iudæis conceſſi: ſed reuerſus quidem,
à vobis certius edoctus, quæ viſa fuerint agam. Et Sichimitis quidem ita poſtula
tionem negauit. Similiter vero amicos Sanabalath ſequi pręcepit ad Ægyptum
ibi daturũ ſe eis iugera terræ promittens: quod & poſtea fecit, Thebaidam cuſto
dire prouinciã eis iniungens. Igitur defuncto Alexandro, principatum à ſucceſ-
ſoribus eius conſtat diuiſum: templumque ſuper Garizin montem permanſit. Et
ſi quis culpam habuiſſet apud Hieroſolymitas, aut de cibo illcito, ſeu de tranſ-
greſſione ſabbatorum, aut de huiuſmodi peccato, ad Sichimitas recedebat, dicẽs
ſe iniuſte culpari. Defunctus eſt autem illo tempore princeps ſacerdotum Iad-
dus, & Onias filius eius principatum ſacerdotalem ſuſcepit. Et in his conſtituti
Hieroſolymitæ degebant.

FLAVII IOSEPHI
ANTIQVITATIS IVDAICAE LIBER DVODECIMVS

Historiæ huius duodecimi vsq; ad caput vi. non habentur in biblijs.

De statu Iudęorum post mortem Alexandri Caput I

ALexander rex Macedonum vbi regnum Persarum subegit & dissoluit. Iudæamq; disposuit, vt prædictum est, à vita discessit. Cumq; multos principatus sui successores reliquisset, Antigonus quidem Asiam apprehendit, Seleucus autem Babylonem, gentesq; vicinas obtinuit, Lysimacho cessit Hellespōtus, Macedoniā rexit Cassander, Ptolemæus filius Lagi Ægyptum possedit. Qui dum aduersum se seditiones haberent, suumq; dilatare contenderent principatū, diuturnis bellis ciuitates concussæ, multis suis ciuibus inter certamina pereuntibus, ingemiscebant. Tunc & omnis Syria sub Ptolemæo filio Lagi, qui saluator nuncupabatur, contraria nominis eius est perpessa. Namque hic etiam Hierosolymam depugnauit, fraudibus & dolis ciuitatem die sabbatorum ingressus, sub specie sacrificij, nequaquam Iudæis resistentibus, quando hostile nihil existimabant, & ideo otiose vel in suspecte segnes erant. Qui cum sine labore ciuitatem apprehendisset, crudeliter eis dominabatur. Testis est orationi meæ Gnidius Agatharchides, qui successorum Alexandri facta conscribens, superstitionem nostram pro qua libertatem amisimus exprobrauit, cum hæc diceret: Est gens quę Iudęa dicitur, ciuitatem munitam & magnā Hierosolymam habens, quę contempsit sub Ptolemæo constituta, dum arma capere deuitasset, & propter superfluam superstitionem sæuissimum dominum pertulit habere. Agatharchides quidem hęc de gente nostra conscripsit. Ptolemæus vero multos captiuos à montanis Iudææ: vel à vicinis locis Hierosolymitarum, id est, à Samaria, vel à Gargazo trahens, ad Ægyptum commigrauit. Sed cum cognouisset eos, quos ab Hierosolymis abstraxerat, firmior iurisiurandi veri dei cultores existere, cum Alexandro legationem ad eos mittenti sic respondissent: Dario viuente contra eum arma nequaquam sumere: vnde post Darij expugnationem multos ad castella deputauit, & pares cum Macedonibus Alexandriæ ciues statuit: fidemq; ab eis recepit, vt nepotibus suis societatem custodirēt, cum & alij non pauci Iudæi sponte ad Ægyptum peruenissent, opulentia locorum, Ptolemæique munificentia inuitati: quorum nepotes seditiones contra Samaritas, dum suæ gentis patriam oblationem seruare festinarent, excitabant. Nam Hierosolymitę defendebant, dicentes suum templum sanctum existere, & immolationes illuc transmitti oportere, Samaritę vero ad Garizin montem destinari iubebant.

De Bibliorum translatione & septuaginta interpretibus, donisq; vicissim redditis à Ptolemæo rege Iudęis Caput II

POst decimum vero & secundū annū imperij Alexandri, & post quadragesimum Ptolemæi Soteris, regnum Ægyptiorum Philadelphus obtinuit, per annos triginta nouem, qui & legē Iudęorū interpretatus est: & seruientes in Ægypto Hierosolymitas à seruitutis vinculo resoluit, vsq; ad centūnigintimilia ex huiusmodi causa: Demetrius Phalereus super bibliothecam regis constitutus,

Demetrius regiæ bibliothecæ prefectus

dum ſtuderet omnia per vniuerſam terram inuenta volumina congregare, & acquirere ſi quid audiſſet dignum induſtria vel voluntate regis, quem erga collectionem codicum munificenter accendi cognouerat, interrogatus à Ptolemæo, quot milia codicum haberet, cum vigintimilia iam reſpondiſſet, ſed pauco poſt tempore vſq; ad quinquaginta milia poſſe peruenire: & nunciatum ſibi diceret, multa apud Iudæos legum eorum eſſe cõſcripta, ſtudio vel bibliotheca regali digna: quę figuris literarum vel ſermone eorum compoſita, laborem non paruum præberent, ſi in Græcum mutarentur eloquium, cum viderentur Syrorum literis ſimiles eſſe eorum figuræ, æqua pronunciatione vocis: nihil ergo, inquit, prohibet tuarum pecuniarum ſumptu eas interpretari, dum in bibliotheca tuo illorũ quoq; leges contineantur. Igitur rex optima Demetrij ſententia delectatus, poſt quam ſtudium ſuum multos colligendi codices demonſtraſſet, ſcripſit principi ſacerdotum gentis Iudææ, hæc fieri demandans. Ariſtæus autem amicus regi neceſſarius, propter humilitatem morum ab eo dilectus, cum ſępius ante niſus eſſet Ptolemæum petere, quatenus dimitteret captiuos Iudæos, qui ſub imperio eius eſſent, tempus hoc petitionis proſperum arbitratus, ante loquitur primatibus cuſtodum regis corporis, Soſibio Tarentino & Andreæ, vt ſimul laborarent, de quibus petiturus regem accederet. Quorum ſententia cõfirmata, cum huiuſmodi ſermonibus regem adijt, dicens: Minime rex oportet vana nos ſpe negligenter decipi, ſed veritatem intimare. Nam ſi legem Iudæorum non tantum tranſcribere,

Ariſteus pro abſoluendis Iudeis regi ſupplicat

ſed etiam interpretari pro tua gratia ſtudemus: qua ratione poſſit hoc fieri, tot iudæis in regno tuo ſeruientibus? Quos benignitatem tuę munificentię decet à præſenti iugo ſeruitutis abſoluere, ac deo qui leges expoſuit, pro tui regni tutela remittere. Nam cum multa ſępius indagaſſem, cognoui eos factorem omnium deum colere, quem nos Zina, id eſt, Iouem nominamus, quod omnibus indulget Zein, id eſt, viuere. Quapropter ad honorem dei, quem eximia religione placant, liberos eos patrię moribuſq; ſuis reſtitue. Cognoſce tamen princeps me nec affinẽ eis eſſe, nec ab eadem genitum natione, vt pro illis hęc ſuggeram: ſed dum omnium hominum factorem deum ſcirem ſuauiter ſuos benefactores amplecti, ad hanc petitionem perueni. Poſtquam hęc Ariſteus locutus eſt, & rex in eum hilari & ridentivultu reſpexit: quanta, inquit, milia arbitraris poſſe dimitti? Tunc Andreas reſpondit dum interfuiſſet & dixit, paulo pluſquam centum milia poſſunt exiſtere. Non paruam, inquit, Ariſtęe donationem à nobis expoſcis. Soſibio vero cum pręſentibus dicente, dignum eſſe munificentia ſua, ſi deo qui regnũ ei donauit, has gratiarum vices offerret: propterea lętus iuſſit vt de eis militibus merces annonę pręſtaretur, pro ſingulo videlicet captiuo apud eos conſtituto dragmę centumuiginti darentur. De quibus etiam pręcepta ſe proponere promiſit, per quę munificentiam ſuam & Ariſtæi petitionem confirmaret. Propterea voluntas dei affulſit, per quam non tantũ illos, qui à patre eius vel exercitu trãslati fuiſſent, verum etiã illos, qui ſub regno eius extitiſſent, abſolutioni donaret, vel ſi qui poſtea ſuperueniſſent, pro quorum redemptione plus quam quadringẽta talenta ſunt à rege tributa. Vnde & exemplum ſanctionis, ad manifeſtandã poſteris regis munificentiã, cuſtodiri decreuerunt, quod erat huiuſmodi: Quicunque ſub noſtri patris imperio militantes, Syriam & Phœnicen cum eo Iudęam; vaſtauerunt, & captiuos adductos ad noſtras ciuitates & prouincias vendiderũt, hos & qui olim ſub meo regno exiſtunt, & ſi quos nunc ſuperduxerunt, dimittant, pro ſingulo corpore accipientes dragmas centumuiginti: & milites quidem cum annonis ſuis, reliqui vero à regali męſa redemptionis precium accipiãt. Arbitror enim eos ſine volũtate mei patris cõtra iuſtitiam deprędatos, prouinciãq; eorũ fuiſſe deuaſtatã. Vnde & multos milites profeciſſe cognouimus, dum ad Ægyptũ eos traducerent. Iuſtũ ergo conſpiciens, miſereor eis: & iubeo conſtitutos in ſeruitute Iudęos omnes dominis eorum antedictã accipiẽtibus ſummã, abſolui: nec quenquã in hac re fraudem agere, ſed his potius conſtitutionibus obedire.

Diſpoſitiones

Diſpoſitiones autem meas prȩcipio, ex quo miſſæ ſunt, per tres dies proponi, qua tenus ad iudices domini conueniant, corpora ſtatim oſtendentes, hoc enim meo credo profuturum imperio. Contumaces vero liceat cuiq; volenti nunciare, qua tenus eorum ſubſtantiæ regis poſſeſſionibus ſocientur. Cum hæc ſanctio lecta regi fuiſſet, & viſa eſſent omnia iuſte decreta eſſe, tantum vero deeſſe de abſolutione priorum, & eorum qui poſtea ducti Iudæi fuiſſent, ipſe de eis ſua liberalitate præcepit. Præterea ſciens ſubitaneam diſtributionem difficilem exiſtere, iuſſit rerum miniſtris & regijs ſaccellarijs pecunias ſeponere. Quo facto, intra ſeptem dies omnia regis præcepta completa ſunt, & talenta quȩ ſupra diximus quadringenta data, & ſuper hæc ſexaginta pro redemptione partita cognoſcũtur, dum & pro infantibus domini centumuiginti dragmas exigerent, ſicut rex pro his demã daſſet, ſcribendo pro ſingulo corpore prædictam ſummam exhiberi. Cum hæc ſecundum regiam munificentiam laudabiliter diſpoſita fuiſſent, iuſtum viſum eſt Demetrio, de Iudaicis libris deſcribẽdis eius allegare decretum. Nam nihil fruſtra à regibus diſpenſatur, ſed omnia cum multa diligentia geruntur. Quapropter allegationes, vel epiſtolarum exemplum deſignauimus, & ornamentorum tranſmiſſorum multitudinem, & quicquid in vnoquoque conſtructum eſt: vnde poteſt optime opificum ars proſpici, & vaſorum omnium excellentia cognoſci. Allegationis autem exemplum huiuſmodi probatur: Maximo regi Demetrius. Præcipiente te ò princeps, de his quȩ hactenus ad conſummationem bibliothecæ deſunt, quatenus colligantur, & de his quæ corruerunt, vt debitam diligentiã impetrarent, omni ſtudio vſus in his ad noticiam veſtram perduco, legislationis Iudaicæ volumina nobis cum alijs deeſſe. Nam figuris Hebraicis, & voce gentili conſcripta, inexplanabilia nobis exiſtunt. Contigit etiã minus diligenter eam quam habent transferri, dum regalem prouidentiam minime percepiſſent neceſſarium tamen eſt hęc apud te cautius expoſita reponi. Nam ſapientiſſima & integra legislatio, ſicut à deo data eſt videtur exiſtere. Quapropter inquit Agathius Abderita poetas ſeu conſcriptores hiſtoriarum, nullatenus meminiſſe eius, nec virorum qui ſecundum eiuſdem legislationis prȩcepta vixerunt, quod caſta nimis exiſteret, ac non oporteret eam profanis linguis exponi. Si videtur ergo tibi rex, ſcribe principi ſacerdotum gentis iudææ, quatenus trãſmittat ſeniores ab vnaquaque tribu legum peritos, vt cum ab eis codicum explanationem & conſonantiam cognouerimus, & interpretationis rerum cautam expoſitionem acceperimus, dignos codices tua voluntate reponamus. Igitur tali ſuggeſtione facta, præcepit rex, vt ſcriberet de his Eleazaro principi ſacerdotum gentis Iudææ, ſimul etiam de abſolutione ſeruientium apud eos Iudæorum, prȩterea mandaret ei, quod tranſmiſiſſet ad faciendos crateras & libatoria, pondo auri talenta quinquaginta, lapidũ vero precioſorum inęſtimabilem multitudinẽ: denuncians etiã cuſtodibus arcarum, in quibus lapides ſeruabantur, vt electionem illorũ darent opificibus, quatenus quos vellent ad ſpeciem operis tollerent: necnon imperauit, vt pecuniæ pro immolationibus & reliquis cauſis centum talenta ſacerdoti darentur. Narrabo igitur facturas & modum conſtructionis eorum, cum declarauero exemplum epiſtolæ principi ſacerdotũ Eleazaro à rege conſcriptę, qui principatus honorem pro tali cauſa ſuſcepit. Defuncto principe ſacerdotum Onia filius eius Simon ſucceſſor extitit, qui iuſtus eſt appellatus, propter pietatem quã in deum, & fauorem quẽ erga regem habuiſſe videbatur. Quo mortuo & filium infantulum relinquẽte nomine Oniam, frater eius Eleazarus, de quo ſermonẽ fecimus, principatũ ſacerdotij ſuſcepit, ad quem Ptolemæus huiuſmodi literas deſtinauit. Rex Ptolemæ⁹ Eleazaro principi ſacerdotũ ſalutem, Multis habitantib⁹ ſub imperio meo Iudæis, quos Perſæ eũ potentes fuiſſent in captiuitatẽ traxere: quorum aliquos pater meus ad militiam maioribus ſtipẽdijs deputans honeſtauit: alijs autem in Ægyptum cum eo ambulãtibus, caſtella & eorum cuſtodiã demandauit,

Demetrii epiſtola ad regẽ pro tranſcribendis libris Iudaicis

Epiſtola regia ad Eleazarum pontificem

mãdauit,vt ſint Ægyptijs in terrorem:Cum vero ego principatum ſuſcepiſſem, omnes clementer tractaui,preſertim ciues tuos,quorum plus centummilia capti uos & ſeruientes remiſi,poſſidentibus eos pro redemptione pecunias perſolues. ætatibus autem vigentes numeris militaribus deſignaui: multosq; qui mihi vel aulæ regiæ potuiſſent fidem ſeruare,in palatio conſtitui,arbitratus deo iucundũ pro mea prouidentia votum hoc ei maximum deuouere. Porro volens & iſtis & omnibus pervniuerſam terram Iudæis preſtare libertatẽ,leges veſtras literisHebraicis cõſcriptas,tranſlatas literis Græcis,& deGræcis in noſtras in mea bibliotheca decreui reponere. Bene ergo facies,eligendo viros optimos,ſeniores,& ab vnaquaq; tribu dirigendo ſex,qui per ætatem legum ſint periti, valeantq; interpretationem earum caute nobis exponere. Nã opinor his perfectis,maximã nobis gloriam prꝑarari. Trãſmiſi vero qui debeãt de his vobiſcum diſputare,Andream primatem cuſtodum mei corporis,& Ariſtẽ mihi dilectiſſimos,per quos etiam primitias votorũ ad templum,& pro immolationibus,&alijs rebus,trãſmiſi talenta centum. Tu autem mãda nobis quæ volueris fieri,quod gratius amplectemur. Cum regis epiſtola Eleazaro fuiſſet porrecta, nimium liberaliter ad eũ ita reſcripſit: Princeps ſacerdotum Eleazarus Ptolemæo regi ſalutem. Valentibus vobis cum Arſinoe regina,vel filijs,bene nobis omnia conſtant. Cum vero epiſtolam tuam ſuſcepimus,ſatis de tua voluntate ſumus gauiſi. Congregantes aũt multitudinem legimus eam,quatenus omnibus oſtẽderemus quam pietatem erga deum habes. Demonſtrauimus etiam pateras, quas miſiſti aureas viginti, argenteas triginta,crateras quinque,mẽſam dedicandã,& quę directa ſunt pro immolatione vel renouatione eorum quę templo deſunt,talenta centum,deportata per Andream & Ariſtęum chariſſimos tibi amicos,viros optimos,& doctrina prꝑcellentes,tuaq; virtute dignos. Cognoſce vero nos pro tuis vtilitatibus, & præter naturam aliquid velle pati,dum reddamus tuis beneficijs,quę multiplicíter in noſtros ciues largiris. Statim ergo pro te tuaq; vxore vel filijs hoſtias obtulimus,& multitudo vota perſoluit,vt vobis eueniãt quę deſideratis,& tuus principatus in pace cuſtodiatur. Ad interpretandam vero legem noſtram,quam pro tuis cõmodis accipere poſtulas,elegiviros ſeniores ſex ab vnaquaque tribu,quos direximus legem ferentes. Erit autem tuę pietatis vel iuſticiæ,vt poſt legis tranſcriptionem ad nos eam caute cum portatoribus remittas. Vale. Hęc quidẽ princeps ſacerdotum reſcripſit. Mihi vero non eſt neceſſarium viſum,ſeptuaginta ſeniorum ab Eleazaro miſſorũ nomina declarare,licet intimata ſub epiſtola fuiſſent. Vaſorum tamen magnificentiam ad conſtructionem, quę deo rex direxit, non incongruũ exponere putaui,quatenus omnibus munificentia regis erga deũ dilucidetur. Siquidem ipſe largos ſumptus in hęc prꝑſtitit, & ſemper opificibus opera tranſmittebat,nihil cõſtrui deſidioſe concedens:quorum de ſingulis qualis fuerit magnificentia narrabo,quamuis hiſtoria narrationem eorum minime depoſcat,regis enim diligentiam vel munificentiam ita legentibus arbitror aperiri. Prius autem de menſa diſſeremus. Igitur habebat rex in propoſito ſuo valde magnam menſam cõficere. Præcepit autem dedicatæ in Hieroſolymis menſæ quantitatem cognoſci,ſi poſsit maior fieri. Cumq; percepiſſet qualis eſſet illa conſtituta. & quia nihil prohiberet maiorem conſtrui,dixit quintuplam magnitudinem ſe velle facere,ſed timere ne ad miniſterium pro magnitudinis quantitate inutilis fieret. Nam nõ eam tantum ad ſpectaculum deuouere,ſed etiam miniſteriis habilem voluit dedicare. Qua propter arbitratus mediocrem priorem menſam auri inopia confectam,magnitudine quidem ſuperare prꝑiorem noluit: varietate vero vel pulchritudine materiali clariorem cõficere iudicauit. Sagax ergo ad diſcernendam rerum variã naturã erat & inuenire nouas admirandasq; naturas,quę ſine deſcriptione fuiſſent. Horum ipſe prudenter inueniebat effectum,& oſtendens artificibus,ita perfici enunciabat:quę vero deſcripta fuiſſẽt, vt eorum cautam ſimilitudinemvidentes opifices imitarentur,hortabatur. Promiſſa

Epiſtola Eleazari põtificis ad Ptolemeum

missa ergo complentes, mensam describere festinamus. Huius duorum semis cubitorum longitudinem, latitudinem vero vnius, altitudinem vnius & semis construxerunt, totam de auro formantes eam. Coronam quidem in palmum conferunt, frontispicia vero versatilia sculpturam habentia ornatam, speciem restis ex tribus partibus mire simulantē. Triangulis enim existentibus frontispicijs, vnus quisq; angulus eandem formæ dispositionem habebat. Quæ dum verterentur, vnam & non diuersam speciem demonstrabant. Porro coronæ pars quę sub mēsa erat inclusa, pulchre cōstructa fulgebat: pars autem quæ deforis apparebat, artificij decore plus culta splendebat, quia visui vel spectaculo patebat. Vnde proceritatem partium ambarum acutam fieri contigerat, ne vllus angulus triū, vt prędiximus, existētium in transductione minor videretur. Dispositi vero erāt in modum funium torno factorum precioſissimi lapides, aureis sphærulis per foramina inclusi. Partes autem quæ per latera coronæ cernebātur, in speciem ouorum optimo lapide factorum figuratæ nitebant, sculpturę virgulas imitatæ: quę spissæ circa mensam voluebantur. Ob horum autem dispositionem circunduxerunt opifices tornatam omnium fructuū naturam, vuas pendentes, aristas surgētes, malogranata concluſa. Lapides autem secundum genus prædictorum fructuum, ad proprium vniuscuiusque colorem formatos, circa totam mensam ex auro ligabant. Sub corona quoq; ouorum similis ordo, seu virgarum constiterat, vt ex ambabus partibus eandem operis varietatem, causamq; species mensæ cōstructa proferret: nē frontispiciorum vel coronæ positio in altera parte mēsæ cōuersa, videretur esse diuersa: sed eas vsque ad pedes facies operis extenderet. Nā ductile aurum quatuor digitis latum, secundum totam mensæ latitudinem, super quod pedes eius imponerent, fecerunt: deinde sphærulis & clausuris eos cū corona mensæ construxerunt, vt eundem artificij, vel magnificentiæ visum prębereť, in quamcunque partem mensa cōuerteretur. Super mensam autem Meandrum fluuium sculpserūt, lapides precioſissimos in medio eius tanquā stellas vario colore ponentes. Nam carbunculum vel smaragdum iucundo aspectu fulgētes miserunt, aliorumq; genera lapidum, quiuel industria vel ęmulatione digni, per excellentiam naturę cunctis existunt. Post Meandrum autem cōpletum, in speciem funis quiddā circunferebatur, in medio figuram sub longam & rotundā habēs: super quod cristallinus lapis erat vel electrius impositi, pari penè formarum aspectu, qui delectationē mirā intuentibus prę stabant. Capita vero pedum eius similia lilijs fabricauerant, curuationem brachiorum habentia sub mensa reflexam: intus vero rectum instar lilij germen videbatur: quod lapis carbunculus in palmū factus figuram crepidinis ostendens, & latitudinem octo digitorū habens, sustentabat. Nam super eum pedum omne pondus innitebatur. Sculpserūt etiā tenuissimo vel laborioſissimo torno vnumquemq; pedum: in quibus hederæ vel vitis palmites cum vuis existentibus eminebant, vt nihil à veris discrepare putarentur: Si quidem ad auræ flatum per tenuitatem & extensionem summitatis suę cōmotæ, imaginationem naturalium arte prębebant. Verum etiam figuram totius mensæ tribus tabulis construxere: compagine partium inuicem ita colligata, vt inuisibilis existeret: nec intelligeretur earum insertio. Crassitudo vero mensæ non minus dimidio cubito fuisse cognoscitur. Talis ergo votiua mēsa, multa regis munificētia, vel precioſitate materiæ, ac varietate pulchritudinis & industria artificum studioſe perfecta est: & licet magnitudine prioris deo deuotæ mensę non distaret, artificio tamen & nouitate, vel claritate factūrę, valdę melius & splendidius elimata fulgebat. Crateres etiam aurei duo, sculpturam vi peream ab inferiore parte vsque ad cingulum habentes, lapidibus varijs in squama concluſis. De hinc super eos fecerunt Meandrum altum cubito, compoſitione lapidum diuersorum, specie magna fulgētem: in quo virgarum ordo instabat, de quibus complexionibus similis vsque ad labrum protrahebatur. Per me-

Descriptio mē sę mirabilis a Ptolemæo re gę deo oblatæ

diūm

dium quoque quatuor digitorum ſcuta pulchris lapidibus inſerta, decorem crate rarum oſtendebant, quorũ labra liliorum folijs, & vuarum floribus in orbem pro ductis corona complectebatur. Et aureos quidem crateras duos, capientes vtroſ que amphoram, huiuſmodi conſtruxerunt. Argenteivero clariorem ſpeculis ſplẽ dorem emittebant, vt certius in his facies aſpicientium videretur. Inſuper fecit rex pateras triginta ex auro, necnon omni lapide precioſo, & circundatæ folijs hederæ, vel bracteolis: quaſi viris cælatura artificioſe obumbrabantur. Hæc au tem ideo ita fiebant, quod per ſcientiam opifices arte mira reliquos anteirent, & multo melius ſtudio vel munificentia regis formabantur. Non enim tantum in ceſſanter & large opificibus impendia prẽſtabat, quantum & publicorum nego ciorum relictis regiminibus, ipſe operantibus ſemper inſtabat, & frequenter arti fices viſitabat. Quapropter opera opificum, diligentia regis & induſtria feruen te propenſius imminebant. Cumq; ad Hieroſolymam tranſmiſſa voto Ptolemæi fuiſſent, & princeps ſacerdotum Eleazarus ea dedicaſſet, portatores eorum ho norans, donaq; regi deportanda præſtans ad eum remiſit. Ergo poſtquam Alexã driam peruentum eſt, & Ptolemæus prẽſentiam eorum cum ſeptuaginta ſeniori bus audiuit, ſtatim Andream & Ariſtæum legatos euocari præcepit. Quivenien tes, epiſtolas quas à principe ſacerdotum deportauerant, obtulerunt: & ea quæ verbis, eos diſſerere iuſſerat, edixerũt. Studens autem colloqui ſenioribus ab Hie roſolymis pro interpretatione legum directis, diuerſos quidem, qui pro ſuis cau ſis aderant, dinunciauit dimitti, mirabilem hanc & præter conſuetudinem faciẽs dimiſſionem: vt qui propter huiuſmodi cauſas adducebantur, poſt quintum diem eum adirent. Legatis vero poſt menſam à rege tunc dimiſſis, illos ab Eleazaro deſtinatos expectabat. Dumq; ſeniores cum donis, quę regi deportanda princeps ſacerdotum eis dederat, aduenirent, cum voluminibus tranſierunt, in quibus li teris aureis cõſcriptę leges continebantur. Tunc rex eos de codicibus per cũcta tur. Cum vero reuelarent, & oſtenderent tenuitatem membranæ, vel incompre henſibilem eorum compaginem, rex miratus eſt, quod ita fuiſſent compacti. Dũ que hoc diu feciſſet, gratias, inquit, ago vobis quidem quod veniſtis, maiores ve ro illi qui vos deſtinauit, ſed ante omnes deo, cuius hæ leges venerandæ proban tur. Cumq; clamaſſent ſeniores, vel hi qui prẽſentes aderant, orantes proſpera re gi diuinitus euenire, nimium delectatus, prorupit in lachrymas. Nam ſæpiꝰ na tura hoc ſummo gaudio patitur, quod etiam dolentibus ſolet accidere. Tunc iuſ ſit codices primatibus officii deſignari, viros autem oſculatus, æquum dixit eſſe, primum ad eos facere ſermonem pro quibus eſſent vocati: imo & diem quo ad eũ deducti fuiſſent, clarum ſingulis annis per totum vitæ ſuæ tempus celebrate ſe promiſit. Nam euenit eundem eſſe primum præſentiæ illorum, & victoriæ diem, quo Antigonum nauali prælio vicerat. Epulari etiam ſecum eos prẽcepit, hoſpi tiaq; in arce denunciauit eis omnia deputari. Nicanor autem ſuper ſuſceptionẽ peregrinorum conſtitutus. Dorotheum vocans qui de his curam habebat. iuſſit ſingulis neceſſaria præbere. Nam ita diſpoſitum à rege fuerat, vt alimenta qui bus ſingulæ ciuitates vtuntur, exhiberentur indulgenda conſuetudini peregrino rum ad eos venientium, & eis omnia pararentur, quatenus cibis ſolitis magis de lectarentur, ne forſan corrupti extraneis grauarentur, quod & circa iſtos effectũ eſt. Dorotheo vero quem pro ſynceritate vitæ ſuper rex conſtituerat, per quem & prẽparauerat omnia, quę ad huiuſmodi conuiuia conuenirent: hęc implente, in duas partes eos diſcumbere prẽcepit, partem quidem mediam eorum ad dexte ram ſuam, reliquos autem poſt eius accubitum, nihil prætermittens quod ad eo rum honorificentiam pertineret. Poſtquam autem ita diſcubuerunt, iuſſit Doro theo ſolita miniſtrare, quibus omnes Iudęi ad eum venientes vtebantur. Tunc itaque ſacrorum præcones & immolatores & alios qui vota faciunt recuſauit: & vnum ex ſenioribus nomine Heliſęum ſacerdotem exiſtentem, rex petiuit face re orationem. Qui in medio ſtans rei bona & ſubiectis eius optauit, & poſt plau ſus cum

ſus cum gaudio & clamore omnium ſurrexerunt, & reſidentes ad epulationem & delicias paratas ſe contulerunt. Pręterea autem rex quantum ſatis ei viſum eſt, cœpit philoſophari, & vnumquemque eorum naturales percontari ſermones, & ad contemplationem quęſtionis accendere: cauteq; illis ad omnia reſpondentibus quę eis obiecta eſſent, & explanantibus, gauiſus, per duodecim dies hoc conuiuium inſtruxit. Et qui vult ſingula cognoſcere, quę in conuiuio illo pręparata ſunt legat volumina Ariſtæi, quæ propter hoc conſcripſerat, & intelliget. Mirãte vero eos non tantum rege, ſed etiam Menedemo philoſopho, dicente omnia per prouidentiam diſpenſari, ideoq; virtutem & pulchritudinem videri, deſtitit rex quidem de his facere ſermonem. Dicebat aut ẽ maxima ſibi bona per pręſentiam eorum fieri: nam profuiſſe ei quod didiciſſet ab illis quemudmodum deberet regnare: iuſſitque dari ſingulis talenta tria, & deputari illis qui eos perducere ad diuerſoria deberent. Poſtquam vero tres exceſſerunt dies, congregans eos Demetrius, tranſijt ad ſtudium maris, & tranſiens pontem, abijt ad partes Aquiloni coniunctas, conciliumq; fecit in domum prope littus ſtantem, & aptam ſecretis negociorum. Vbi eos perducens, petebat omnia quę opus habebant ad legis interpretationem ipſis præſentibus, vt inceſſanter opus implerẽt. Cumq; illi munificenter & laborioſe cautam interpretationem facerent, vſque ad horam nonam in hoc ſedentes, ad curam corporis vertebantur, ita inuitante eos Dorotheo, vel opulenter conuerſationis ſalubria prębente, multaq; etiam ex his quæ regi parabantur. Mane autem ad aulam venientes, Ptolemęum ſalutabant, & rurſus ad eundem locum redibant: & manus in mari lauantes, & ſeipſos purificãtes, ita legis interpretationi vacabant. Itaque tranſſcripta lege, & opere interpretationis ad effectum per ſeptuaginta duos dies tranſacto, congregans Demetrius Iudæos omnes ad locum in quo translatæ leges fuerant, præſentibus etiam interpretibus, legis eas. Quumq; multitudo amplexa legem, vel ſeniores eius interpretes, Demetrium, eo quod magnarum rerum inuentor eſſe videretur, laudaſſent, rogauit etiam, vt præſidibus ſuis daretur legenda: & petierunt omnes ſacerdotes interpretes legis ſeniores, & præpoſiti gẽtis, vt bene interpretata, permaneret immobilis. Quumq; omnes ſententiam laudaſſent, iuſſerunt, vt ſi quid aut ſuper fluum, aut minus aliquid ſcriptum viderent in lege, hoc reſpicerent, & manifeſtum facientes, emendarent, hoc caſtigantes, vt quod ſemel iudicatum fuerat bene ſe habere, ſempiterna memoria permaneret. Gauiſus ergo rex, & videns voluntatem ſuam ad vtilem rem eſſe perfectam, & delectatus, relictis legibus omnibus vniuerſarum nationum, & ſenſum diuinę legis, & ſapientiam, & legislatores obſtupeſcens, ad Demetrium ſermones facere cœpit, quod ita mira exiſtente legislatione, nemo neque hiſtoriographus, neque poeta meminiſſet eius. Cui Demetrius reſpondit: neminem fuiſſe auſum harum legum tangere conſcriptionẽ: quod diuina & venerabilis eſſet, & quia læſi ſunt quidam à deo hoc pręſumentes. Significauit quidem, qualiter Theopompus volens in hiſtoria aliquid de his conſcribere, ſit mente turbatus plus triginta diebus: & reuerſus ad ſe, cum humilitate à deo veniam ſupplicarit, quum inde ſibi dementiam factam ſuſpicatus eſſet, nec non & in ſomnis vidiſſet, quod ei hoc ideo accidiſſet, quia diuina ſcrutatus eſſet, & proferre ea ad homines impuros vellet: quũq; cõſcribere quieuiſſet, recepit ſenſum. Referebat aũt & de Theodecte tragœdiarum poeta dici, quia quum niſus fuiſſet in aliquo dramate eorũ meminiſſe, quę in diuino volumine continentur, oculis obſcuratis, cauſam ſuæ cæcitatis recongnouit, & ita liberatus eſt à paſſione, deo veniã indulgente. Hæc ergo rex pure ſuſcipiens, petiuit interpretes frequẽter ad ſe de Iudęa proficiſci: hoc enim eis ad honorẽ & ad donationẽ ab eo profuturũ dixit, nũc vero iuſtum eſſe eos dimitti dicebat, ſponte aũt ad eum venientes, omnia quę æquũ eſſet ſapiẽtiã eorum impetrare, pollicebatur & pro ſua maieſtate dignũ largiri promiſit. Et tunc quidem remiſit eos, donans vnicuiq; rex optimas ſtolas, & auri talenta duo, & calicẽ vnius talẽti, totũq; con

Quid Theopompus paſſus ſit

De theodecte oculis multate

uiatorium. Principi autem ſacerdotum Eleazaro deſtinauit per eos lectos cum argenteis pedibus decem, & conuenientem eis omnem ſupellectilem, & calicem talentorum triginta: inſuper ſtolas decem, & purpuram coronamq; decoram, & lineas de byſſo centum: præterea & pateras, & trullam, & libatoria, & crateras aureos duos deo vouendos. Petiuit autem eum & per epiſtolas, vt ſi quis ex his viris voluiſſet reuerti ad ſe, eum permitteret: dum nimium delectaretur cum eruditis ſemper habere ſermonem, & diuitias ſuas talibus libenter impartiri. Huiuſmodi quidem cauſa ad honorem & gloriam Iudæorum Ptolemæo nomine Philadelpho, fieri contigit.

Quomodo varijs honoribus Iudæi affecti ſunt à regibus Cap. III

IMpetrauerunt autem & à regibus Aſiæ honorem, quoniam cum eis caſtrametati ſunt. Nam Seleucus nomine Nicanor, in ciuitatibus quas per Aſiam ædificauerat, & in inferiore Syria, & in ipſa metropoli Antiochia, republica ſua dignos eos effecit, & æquum eis honorem cum habitatoribus Macedonibus & Græcis deputauit. Et hactenus in eadem conuerſatione aliquando eos manſiſſe, ſignum eſt, quod Iudæi nolentes alienigenarum vti oleo, accipiunt diffinitam quandam à principibus olympiaci certaminis pro pretio olei pecuniã: populoq; Antiocheno in præſenti bellovolenti ſoluere conſuetudinem, Mutianus præfect⁹ tunc Syriæ, conſtituta ſeruauit. Et poſt hęc imperatoribus Veſpaſiano & Tito orbis terrarum, ſupplicauerunt Alexandrini & Antiocheni, vt eis ius reipublicę de reliquo cum Iudæis non deberet eſſe cõmune: nec impetrauerunt. Vnde poteſt conſiderari Romanorum modeſtia, & potius magnificentia Veſpaſiani & Titi: qui quum multa pericula bellando contra Iudęos ſuſtinuiſſent, acerbe ferentes, quod ſe tradere noluiſſent, ſed vſq; ad finem pugnantes permanſiſſent, nihil penitus eis de hoc quod dudum præſtitum fuerat, abſtulerũt, ſed ſimul & priorẽ irã, & petitionem magni populi Alexandrini & Antiocheni vitaciter expulerunt: dum nihil neque pro amicitijs ad gratiam iſtorum, neque pro inimicitijs deuictorum concederent: quatenus ſolueretur aliquid priſtinæ Iudęorum vtilitatis, dicentes eos in pugna dediſſe pœnas, qui arma ceperunt: inſontes autem non eſſe iuſtum ſua poſſeſsione priuari. Similiter vero & Marcũ Agripam erga Iudęos affectum cognouimus. Nam motis contra eum congreſsionibus, & petentibus M. Agrippã, vt conuerſationem quam eis Antiochus Seleuci nepos (qui apud Græcos deus nuncupatur) dederat, ſoli poſsiderent: & dicentibus, vt ſi cognati eſſent eorum Iudæi, colerent proprios eorũ deos: habito iudicio, Iudæi vicerunt, vt ſuis vterentur moribus, defendente eos Nicolao Damaſceno. Nam Agrippa interlocutus eſt, nihil innouare eis licere. Si quis autem vult hæc certius noſſe, legat Nicolai centeſimã & viceſimã tertiam & quartam hiſtoriam. Et Agrippæ quidem iudicium non eſt forſitan admirandum. Non enim pugnabat tunc gens noſtra aduerſus Romanos. Veſpaſiani autem & Titi magnanimitatem quilibęt audiens obſtupeſcit, qui poſt tot bella & tanta certamina, quę contra nos habuerunt, tam pie diſpoſiti ſunt. Repetam autem orationem, vnde videor ad hæc digreſſus. Iudæos igitur ſub imperio magni Antiochi regentis Aſiam conſtitutos, contigit multa toleraſſe, dum terra eorum diuerſis calamitatibus ſubiaceret, cũ illis qui humilem Syriam habitare videbantur. Nam quum Antiochus pugnaret contra Eupatorem Ptolemæum, & eius filium, cognomine Epiphanem, laborare eos cõtigit, illo vincente, & victos eadem pati, vt pares exiſterent naui turbatæ & tempeſtatibus fluctuanti, dum inter felicitatẽ & calamitatem Antiochi fuiſſent pariter conſtituti. Quumq; viciſſet Ptolemæum Antiochus, Iudęam recepit. Defuncto nanque Ptolemæo Philopatore, filius eius magnam virtutẽ militum miſit, & ducem Scopam nomine, contra humilem Syriam, multasq; eorũ ciuitates cepit. Ex quo noſtra gens expugnata, adiecta eſt ei. Et non poſt multum tempus Antiochus Scopam vicit, cõfligens contra eum iuxta fontem Iordanis, & multos de exercitu eius proſtrauit. Poſtea vero Antiocho capiẽte Syriæ

Munificentia Veſpaſiani & Titi erga Iudæos deuictos

M. Agrippa

ciuitates

ciuitates,quas Scopa tenuerat, & Samariam, ſponte gens Iudæorum adeum tranſiens,in ciuitatem omnem eius exercitum ſuſcepit, & elephantis abundanter alimenta prębuerunt: & obſidenti eos qui ab Scopa in arce Hieroſolymorũ relicti ſunt cuſtodes,prono animo auxilium pręſtiterũt. Igitur Antiochus iuſtũ arbitratus,Iudæorum erga ſe ſtudium liberaliter remunerandum, ſcripſit magiſtratibus & amicis,teſtimonium perhibens quod ab eis benigne tractatus eſt:ſed & donationes quas eis pro gratia retribuere cogitauit, manifeſte illis innotuit. Referam vero epiſtolas quas magiſtratibus de ipſis deſcripſerat, proponens teſtimonium quod nobis prębet Polybius Megalopolitanus in vndecima hiſtoria ſua,ita dicens: Ptolemæi dux Scopa ad ſuperiora vadens loca,ſuperauit hyemis tempore gentem Iudęorum. Dicit nanq; in eodem volumine, qualiter Scopam Antiochus deuincẽs,Bithyniam,& Samariam,& Abela, & Gadera cepit. Paulo poſtvero tradiderunt ſe ei Iudęi,qui circa templum habitabant. Factę aut m apparitio is in templo ad aliud tempus narrationem differamus. Polybius quidem hæc in hiſtoria conſcripſit. Nos autem reducamus orationem ad narrationem priorem,intimantes epiſtolas regis Antiochi. Rex Antiochus Ptolemęo ſalutem: Iudæi mox vt prouinciam eorum ſumus ingreſſi,liberalitatem circa nos ſuam oſtenderunt,& venientes nos ad ciuitatem clare ſuſceperunt,cum ſenioribus & principibus occurrentes: & abunde miniſtrauerunt militibus,& elephantis victualia,& nobiſcum ad arcem pugnauerunt contra cuſtodes Ægyptiorum Et nos ergo dignum iudicamus eos remunerare,& reficere ciuitatem deſtructã, & rurſus in eam habitatores congregare diſperſos. Et primũ conſtituimus propter pietatem eis pręſtare ad immolationes victimarum, & vini & olei & libaminis precium,argenteorum viginti milia: & ad ſimilam ſecundum prouincialẽ legem, tritici modios mille quadringentos ſeptuagintaquinque,& ſalis modios trecentos ſeptuagintaquinque. Pręberi autem hæc,inquit,eis volo ſecũdum mea mandata,& opus templi conſtrui,& porticus,& quicquid aliud oportet refici. Materies autem lignorum deponatur ex ipſa Iudęa,& ab alijs gentibus,& à Libano,nullo pro his exigẽte vectigal. Similiter & in alijs,in quibus oportet,clariſsimam templi gerivolumus ædificationem. Conuerſetur etiam omne genus eorum ſecundum proprias leges:relaxentur ſacerdotes & ſcribæ templi, & cantores ſacri,à tributis,quę pro ſuo capite dabant,& à regio vectigali,vel ab alijs cũctis oneribus: vt pro opere eorum,ciuitates habitationibus hominum aptæ reddantur. His quoq; qui vel nunc habitant, vel habitaturi conuenient, donamus tributa vſque ad menſem Hyperueretæum: & per tres annos liberamus eos à tertia parte fiſcalium,quatenus eorum læſio releuetur. Et quicunque ab ipſa ciuitate adiuga ſeruitutis abſtracti ſunt,ex ipſis genitos libertati donamus,& ſubſtantias eis reddi pręcipimus. Epiſtola quidem hęc cõtinebat. Ornato autem templo edictum per omne ſuum miſit imperium,in quo cõtinebatur,neminem alienigenarum intra muros templi ingrediendi habere licentiam: nec Iudęos,niſi quibus mos eſt purificatos ſecũdum patriam legem: neque inferre in ciuitatem equinas carnes,neque mularum,neque ferarum manſuetarum, vulpium aut leporũ,aut pardorum: & generaliter omnium animalium,quę Iudęis interdicta ſunt: vt nec pelles eorum liceret afferri,neque aliquid eorum intra ciuitatem liceret paſci: ſed ſolitis parentum victimis,ex quibus & deo oportet ſacrificari,vti permiſſum eſt. Qui autem aliquid horum tranſgreſſus fuiſſet,iuſsit vt multatus ſacerdotibus perſolueret pecunię dragmas tria milia. Scripſit etiam,teſtimonia noſtræ pietatis & fidei prębens,cum rebelles Phryges & Lydos audidiſſet, eo tempore, quo ad ſuperiores Perſarum ierat prouincias: iubens Zeuſidi ſuo chariſsimo, vt mitteret quoſdã à Babylone noſtrorum ad Phrygiam, ita per epiſtolam ſuam mandans. Rex Antiochus Zeuſidi fratri ſalutem: Si ſani eſtis, bene eſt, ſanus autem & ego ſum. Audiens autem Phryges & Lydos rebellare, magna cogitatione per motus, conſilium animo percepi quid oporteret fieri. Placuit autem ad caſtella

Polybius Megalopolitanus

Epiſtola Antiochi ad ptolemæum

Epiſtola antiochi in qua laudat Iudæos

vel neceſſaria loca Meſopotamię & Babiloniæ, Iudeorum domos duo milia cũ apparatu ſuo deducere: credo enim fideles nobis eos cuſtodes futuros propter pietatem, quã circa deum habent. Nam teſtificantur parentes noſtri, fidem eos & pronum animum habere in his quę petiti fuerint. Volo igitur, licet difficile eſſe credam migrari, vt permittas eos legibus proprijs vti: & cum eos ad propria loca migraueris, ad ædificãdas ſibi domos locum vnicuique diſtribui, terramq; colendã dari, & vitium plantationes, & tributa fructuum terræ concedere per annos decem. Accipiãt vero, vſque quo fructus colligant, triticum ad cibum ſeruorũ, quod eis ſufficiat: vt noſtram impetrantes clemẽtiam, proniores ſeipſos erga nos prębeant. Pręterea prouidentiam facies eorum gentis ſecundũ poſsibilitatẽ, quatenus à nullo moleſtiam patiãtur. De amicitia quidẽ magni Antiochi & Iudęorum, hęc à nobis pro teſtimonio dicta ſint. Poſtea vero vt amicitiam & fœdus Ptolemęus cũ Antiocho cõpoſuit, dedit ei filiam Cleopatram nuptum: concedens ei humilem Syriam, & Samariã, & Iudęam, & Phœnicen dotis nomine. Diuiſis autem in vtrumq; regem tributis, vnuſquiſq; ſublimiſsimus patrię ſuę collegẽs vectigalia, ſummam ſtatutam regibus offerebat. Eodem vero tempore Samaritani feliciter agentes, multa contra Iudęos mala fecerunt: terramq; eorũ dẽpopulantes, multos exinde captiuos trahebãt, quę facta ſunt ſub principe ſacerdotũ Onia. Nam defuncto Eleazaro, principatũ ſacerdotij patruus eius Manaſſes ſuſcepit, cuius poſt vitę finem Onias ſine honore ſucceſsit, filius exiſtens Simonis cognomine iuſti, qui Simon frater Eleazari, ſicut prędiximus erat.

Nuptiæ Antiochi & Cleopatræ

De quodam Ioſepho, Oniæ ſacerdotis ex ſorore nepote, quomodo Ptolemæum auunculo ſuo quod tributa noluerit ſoluere, concilia uerit. De Hyrcano filio ioſeph, egregiæ indolis, & ob id inuidiam fratrum paſſo. Caput IIII

IS autem Onias parũulus mente, & pecunijs auarus exiſtens, pro populo regibus vectigal, quod patres eius ex proprijs dabant id eſt viginti talenta pecuniarum, non reddens, ad iram regem Ptolemæum cõmouit, qui & legatum mittens ad Hieroſolymam, culpauit Oniam non reddentẽ tributa: & interminatus eſt, vt ſi non acciperet tributa, terram eorum ad iugera metiretur, & mitteret ad habitandum illic milites. Audientes vero regis mandata milites q; aduenturos, Iudęi turbabantur. Hunc autem Oniam nihil horum flectebat, propter auaritiam ſuam. Ioſephus autem quidam, iuuenis ætate, ſed propter caſtitatem & prudentiam ſuam iuſtitię gloriam habens apud Hieroſolymitas, à patre Tobia, & ex ſorore Oniæ principis ſacerdotum progenitus, mandante matre legati pręſentiam, dum ille eſſet ad Ficulam vicum, vbi natus erat, veniens in ciuitatem, increpabat ſacerdotem, non prouidentem innocentiæ ciuium, ſed volentem ad pericula mittere gentem propter pecuniarum priuationem, dum per ipſum populũ dignitatem accepiſſet, & principatum ſacerdotalis honoris impetraſſet. Si autẽ propter cupiditatẽ pecuniarum periculum fieri patriæ, & ciues ſuos afflictos videre pateretur, ſuadebat ei ad regem ire, & petere, vt aut omnis aut pars ei pecuniæ concederetur. Tunc Onias nec velle principatum ſe gẽtis habere reſpondit: imo & ſacerdotalem honorẽ, ſi eſſet poſsibile, paratum ſe eſſe deponere, ne tantũ ad regem accederet. Et dum nihil ad ſe de his pertinere dixiſſet, Ioſephus interrogauit eum, ſi ſibi cõcederet legationem ad Ptolemęum gerere pro gente. Cumq; cõceſsiſſet Onias, aſcendit ad templum Ioſephus, & conuocata multitudine ad cõcionem, nihil turbari eos vel timere ſuadebat propter auunculi ſui Oniæ circa eos negligentiam, ſed rogabat, vt deponerent cordis mœſtitiam, qua pro regis mandatis affligebantur. Nam legatione ſe functurum ad regem promiſit, vt flecteret eum, quo nihil iniquitatis in eos efficeret. Multitudo quidem hęc audiens, Ioſepho gratias egit: ipſe à templo deſcendens, in hoſpitium ſuſcepit regis Ptolemęi legatũ, donauitq; ei mnnificẽtiſsima munera, & per multos dies munificentiſsime eum pauit, & ad regem remiſit, promittens ei, vt & ipſe ſequeretur. Nam

De quodam Ioſepho iuuene

tur. Nam pronior factus erat proficiſci ad regem legato inuitante eum, & conci tante ad Ægyptũ peruenire, & promittente omnia quę à Ptolemæo petierit, per ſe eum impetraturum, quia modeſtiam morum eius nimis amabat. Cumq; lega tus ad Ægyptum peruenisſet, & regi nunciaſſet indeuotionẽ Oniæ, & vtilitatẽ Ioſephi, quem venturum ad eum dicebat, & ſatisfacturũ pro exceſsione Oniæ, qui etiam patronum regem eſſe confideret, qui tanta laudum magnitudine pro aduleſcente vtebatur, vt & regem & vxorem eius Cleopatram prius familiarem habere faceret Ioſephum, quàm eum viderent præſentem: Ioſephus autem man dans amicis ad Samariam, & mutuam ab eis accipiens pecuniam, & parans con uenientia profectioni, veſtes & pocula & ſubiugalia, quę omnia adviginti milia dragmas erant, Alexandriam vſque peruenit. Contigit autem per illud tempus omnes primates & magiſtratus aſcendere ciuitates Syriæ & Phœniciæ, vt vecti galium ſuſciperent exactionem. Nam ſingulis annis potentibus per ciuitates eã rex committere conſueuerat. Videntes autem hi per viam Ioſephũ, deridebant eius paupertatem & inopiam. Cumq; ad Alexandriam peruenisſet, in Memphi Ptolemæum eſſe cognouit, cui & occurrere feſtinauit. Sedente autem ſuper cur rum rege cum vxore & amico Athenione, qui cum legatione ad Hieroſolymam fuerat deſtinatus, & à Ioſepho hoſpitio clemẽter exceptus: videns Athenio mox regi innotuit, dicens hunc eſſe quem ab Hieroſolymis venturum eſſe nunciauit: quàm bonus inquit, rex iuuenis & liberalis? Ptolemæus vero rex primus eum ſa lutauit, & aſcendere ſuper currum ſuum fecit. Poſtquam vero ſedit, cœpit rex Oniam incuſare. Tunc Ioſephus ait: Veniam ei queſo pręſta propter ſenectutẽ. Non enim vos latet, ait, quod ſenes & infantes eandem mentem contingat ha bere. A nobis autem reddetur tibi ratio, vt ei penitus iraſci non debeas. Gauiſus autem rex de prudentia atque benignitate iuuenis, plus eum quippe iam expertũ diligere cœpit: iuſsitq; in aulam regiam ſuſcipi, & quotidie ſuę menſæ eſſe conui tuam. Cumq; veniſſet ad Alexandriam rex, videntes Syriæ priores confedentem cum rege Ioſephum, ægre ferebant. Inſtante vero die quo ſuſcipi habebant vecti galium ſolenniter exactiones, diuerſarum ciuitatum nobiles data pecunia ſuæ patrię exigenda fiſcalia conducebant, quę vſque ad octo milia talenta humilis Syriæ & Phœnices &, Iudææ & Samariæ vectigalia colligebantur. Audiens er go Ioſephus, culpabat eos qui conducebant, tanquam paruo munere exigenda regi vectigalia promiſiſſent. Ipſe autem duplum dare pollicitus eſt, & fiſci iuri bus peccantium ſubſtantias applicare. Nam & hoc cum vectigalibus tradeba tur. Rex itaque libenter audiuit, quod ad eius ærarium ſpectaret augmentum: & petente Ioſepho confirmari ſibi vectigalium conductionem, interrogauit rex ſi ſecundum promiſsionem ſuam vades idoneos habere potuiſſet. Ille vero facile reſpondit: Dabo, inquit, homines bonos & optimos, de quibus confidas. Cumq; diceret rex, qui ſunt iſti vades, quos te dare promittis? Te, Ioſephus inquit, ŏ rex & tuam vxorem, propter vtranq; partem ſponſores prębeo tibi. Cuius verba li benter ſuſcipiens Ptolemæus, ſine fideiuſſoribus vectigalium exactionem eum habere permiſit. Quod factum nimis cõtriſtauit eos, qui de ciuitatibus Syriæ ad Ægyptum venerant, quod ſimili non fuerant benignitate tractati: vnde cũ ma gna confuſione ad ſuas vnuſquiſque prouincias receſſere. Ioſephus vero accipiẽs à rege duo milia peditum: petiuerat enim à rege auxilium aliquod, vt ſi vires ha beret, contumaces ac rebelles exigeret: tunc mutuans propter expenſas ſuas ab amicis regis quingenta talenta, de Alexandria in Syriam eſt profectus: qui poſt quam venit in Aſcalonem, vectigalia exigens erat. Aſcalonitæ autem nihil da re voluerunt, ſed etiam contumelijs grauibus eum afficiebant. qui capiens prio res ipſorum viginti trucidauit, & ſubſtantias eorum vſque ad mille collectas ta lenta, regis vtilitatibus applicuit, intimans ei quę contigerunt. Miratus autem Ptolemæus prudentiam eius, & laudans quę facta fuerant, permiſit ei agere quę vellet. Hæc audientes Syrij, obſtupuerunt aſcalonitarum contumaciam & exẽ-

Legatio Ioſephi ad Ptolemæum

pla,metuentes ciuitatib⁹ ſuis,& ideo foribus ciuitatum reſeratis deuotis animis aduentum Ioſephi ſuſtinebant. Nitentibus vero Scythopolitanis contumelijs eum afficere,& vectigalia denegare quę prius ſine dilatione reddebant, horum quoque priores interfecit,ſubſtantiasq; eorum fiſci iuribus applicuit. Colligens vero pecunias multas,& maximum faciens lucrum ab exactione vectigalium, abutebatur collecta pecunia,vt ei potentia permaneret:occaſionem ſibi,& cauſam felicitatis ſeruare putans ex his quæ congregauerat: & multa large regi & Cleopatrę vel amicis eorum dona dirigebat,patrocinia ſibi eorum fauoremque concilians. Potitus vero hac felicitate per annos vigintiduos,& pater factus ab vna quidem vxore ſeptem filiorum:habuit etiam de filia fratris ſui Solini vnum nomine Hyrcanum,quem accepit ex tali cauſa:Cum fratre quondam Alexandriam pergens,ducente etiam ſecum filiam nuptijs iam maturam, vt eam coniungeret alicui ſublimi Iudæo:dumq; apud regem cœnaret,& intraſſet pantomima ad conuiuium pulcherrima, concupiuit eam:fratrique nunciauit deſiderium ſuum,petens eum cælare peccatum. Nam lege apud Iudæos prohibetur alienigenæ conuenire mulieri,quapropter petebat vt fideliter cauſam eius cupiditatis expleret. Frater autem eius libenter miniſterium ſuſcepit,ornansque filiã ſuam, nocte adduxit ad eum,& collocauit. Ille ex ebrietate neſciens veritatem, cum fratris filia concubuit:quo ſæpius facto, valde dilexit eam: dixitq; ad fratrem, quod vita eius periclitaretur,ſi rex ei minime concederet pantomimam. Fratre vero petente nihil eum debere metuere,quoniam licebat eum frui muliere, vxoremque habere:& verum aperiens ei,ac dicens,quia libẽter& ſuam haberet magis filiam iniuriam ſuſtinere,quàm illum videre ad confuſionem deteſtabilẽ venire:laudans eum Ioſephus de concordia fraternitatis, filiam eius duxit vxorẽ, & filium ex ea genuit Hyrcanum,vt prædiximus. Qui tũc tertiumdecimum annum agens,demonſtrauit naturalem fortitudinem & prudentiam,vt etiam acerbã æmulationẽ fratrib⁹ ſuis excitaret. Ioſepho verovolẽte cognoſcere quis de filijs ſuis virtute melior exiſteret,vnumquenque eorum ad doctorum ſublimium ſtudia deſtinauit. Et cæteri quidem delidia diſciplinarum indocti fatuiq; redierunt. Poſt illos autem aduleſcentulum Hyrcanum de ſe dimiſit,dans ei trecenta iuga boum,miſitq; viam duorum dierum ad ſolitudinem ſeminare, cælans lora quibus ligantur:quæ non habens Hyrcanus, aratorum quidem ſententiam reprobauit,ſuadentiũ vt ad patrem mitteret quoſdam qui lora deferrent. Tempus autem arbitratus non oportere ſe perdere,dum expectaret illos, qui tranſmitti deberẽt ad patrẽ,excogitauit virile quiddam& maius ætate ſua. Occidens enim decem iuga,carnes quidẽ operarijs diſtribuit,pelles vero eorum incidens,retinacula fecit,per quę iuga ligauit:& hoc modo ſeminans terram quam ei præceperat,reuerſus eſt ad patrem:quem pater ſuſcipiẽs,nimis dilexit propter prudẽtiam & argutiã mentis:& fiduciam eius laudans, tanquam ſolum magis proprium filium diligebat,propter quod fratres eius contriſtabantur. Vt vero nunciauit quidã Ioſepho,per illud tempus filium regi Ptolemæo genitum,& quod omnes priores Syriæ,& ſubiectarum prouinciarum celebrarent natalem pueri diem,cum apparatu maximo ad Alexãdriam ire ipſe quidem ſenio prohibebatur: filios autem interrogauit,quis illorũ ad regem vellet ire:maioribus vero recuſantibus,& ad tales cõuentus indoctos ſe eſſe dicentibus,fratremq; Hyrcanum poſſe ad regem ire firmantibus,conſuluit eum. Qui cum ſe promiſiſſet iturum, dicens ſe in via non multas pecunias opus habere,dum ſoleret bibere modeſte, & ei decẽ milia dragmæ abũde ſufficerent:gauiſus eſt de ſobrietate filij. Differens autem parum puer,patri ſuadebat dona quidem exinde regi non mittere,dare vero epiſtolam ad diſpenſatorem in Alexandria,quatenus ei daret pecunias ad comparationem eorum,quę optima vel precioſa poterat inuenire. Qui opinatus eſt decem talenta ſufficere ad ſumptum regij muneris: Filiumque collaudans vt bene

Ioſephus genuit Hyrcanum

Aſtutia et prudentia Hyrcani aduleſcentuli

admonentem

admonentem, ſcripſit diſpenſatori Arioni, qui omnes per Alexandriam eius diſpenſabat pecunias, non minus tria milia talenta exiſtentes. Nam Ioſephus à Syria pecuniam ad Alexandriam mittebat. Et conſtituto die veniente, in quo aſſignari eas regi oportuiſſet, Arioni ſcribebat, vt eas rederet. Igitur Hyrcanus ſurgens, patris accepit epiſtolas, & Alexandriam perrexit. Egreſſo autem eo fratres eius ſcribunt omnibus regis amicis, vt eum occiderent. Qui vt peruenit Alexandriam, porrexit Arioni epiſtolam. Quo interrogante eum, quanta vellet accipere talenta, nam ſperabat eum quærere decem tantum, aut his paulo plus: cumq; dixiſſet, mille opus habere, iratus increpabat eum, quaſi volentem luxurioſe viuere, & dicebat ei: quemadmodum pater eius ſubſtantiam collegiſſet labore & abſtinentia, & imitatorem fieri genitoris inuitabat. Dare autem non plus decem talenta ſe dicebat, & hæc ad regiam donationem. Tunc furore commotus aduleſcens, in vincula Arionem miſit: cuius vxor ad Cleopatram demandans petijt, quatenus puerum increparet, nam valde Arion apud eam honoribus præcellebat: quod etiam ad regis noiam Cleopatra perduxit. Itaq; Ptolemæus ad Hyrcanum mittens, admirari ſe dicebat, quod à patre ad ſe trãſmiſſum non enim videret inſuper & diſpẽſatorem ligaſſet. Venire, ergo eum, & cauſam ſibi pro qua veniret indicare præcepit. Quem ferunt nuncio regis ita reſpondiſſe: Legem eſſe penes Iudæos, quæ prohibet communes epulas prius attingere, quàm in templo deo immolare: & ideo diſtuliſſe ne ſine donis à patre tranſmiſſis ad regem peruenisſet: propter hanc vero cauſam non ad eum veniſſe: ſeruum autem puniſſe, non obſequutum iuſſionibus ſuis, dum nihil diſtaret inter magnum & minorem dominum. Sed ſi talium contumacia non emendatur, & tu, inquit, ſpera ſimiliter à ſubiectis contemni. Quæ Ptolemæus audiens, ad riſum conuerſus, magnanimitatem aduleſcentis miratus eſt. Cumque audiſſet Arion, quod ita rex reſponſum accipiens nullum ei auxilium præberet, dedit aduleſcenti mille talenta, & à vinculis eſt abſolutus. Tres vero differens Hyrcanus dies, regem reginamque ſalutauit: quem illi libenter ſuſcipientes viderunt, & amicabiliter pauerunt propter honorem patris. Qui latenter ad negociatores accedens, comparauit ab eis pueros centum, literas ſcientes, vnumquenque talento vno: & centum virgines, ſingulas eodem precio. Cumque inuitatus ad regis conuiuium diſcubuiſſet cum prioribus prouinciarum, & vltimus omnium, & tanquam puer ab his qui loca ſecundum dignitatem habebant contemneretur: cumque omnes conuiuæ regis oſſa ciborum ante Hyrcanum in menſa proijcerent, ipſo tacente, Tryphon, qui ad conuicia & riſus conuiuarum erat aptus, rogantibus ſe conuiuis, iuxta menſam aſſiſtens, regi ait: Vides domine ante poſita oſſa Hyrcano? Ex hoc conijce, quod & pater eius ſic omnem Syriam denudauit, quemadmodum hæc oſſa iſte carnibus expoliauit. Rege vero ridente ad verba Tryphonis, & interrogante Hyrcanum, cur tanta ante eum oſſa iacerent: Apte, inquit, domine: nam canes ſemper oſſa cum carnibus deuorant, ſicut iſti fecerunt (id de accũbentibus dicens, quoniá iſta ante eos minime iacebant) homines vero carnes comedunt: oſſa autem iactant: quod & ego tanquam homo nunc feci. Rex autem miratus eius reſponſum tam ſapienter dictum, omnes plaudere iuſſit, verbum eius laudãtes. Poſtera vero die ad vnumquemq; regis amicum accedens, & ad potentes aulę, hos quidem ſalutauit, famulos autem interrogauit: quę dona daturi ſunt regi die natalis filij eius? Illis vero dicentibus, quoſdam daturos decem talenta, alios autẽ nobiles ſecundum magnitudinem ſubſtantiæ ſuę: contriſtari ſe ſimulauit, quaſi non valens talem donationem offerre: nam plus quinque talenta ſe non habere affirmabat. Quod ſerui audientes, dominis nunciauerunt: qui gauiſi ſunt, ſperantes Ioſephum regem offendere propter numerum paucitatem. Inſtante vero die, cæteri quidem offerebant talenta non plus viginti, qui magnam videbantur offerre munerum quantitatem: Hyrcanus, quos cõparauerat pueros centum, & virgines totidem, vnicuiq; dans talentum portare, obtulit pueros quidem

De centum pueris & totidem uirginibus ab hyrcano pretio comparatis.

Acuta reſponſio de oſſibus, quæ cõuiuæ ante eum iacebãt

Pueros regi donauit, puellas reginæ

regi,puellas vero Cleopatræ reginæ:omnibus munerum magnificẽtiam admiratis tibus,& ipsis regibus & amicis eorum,insuper & regi seruientibus,quod digna dona multis talentis obtulisset:vnde etiam& mortis pericula declinauit Hyrcanus quæ fratres eius zelo ducti parauerunt ei. Tunc Ptolemæus magnanimitatẽ adulescentis admiratus,imperabat ei donationem quã vellet accipere:ille nihil plus petiuit ab eo in se fieri,quàm vt patri eius scripta dirigeret. Honoransergo eum liberaliter,& donationes copiosas præstans, patri & fratribus & omnib9 magistratibus scripta transmisit. Audientes autem fratres eius Hyrcanum à rege talia meruisse,magnoq; cum honore redeuntem,in occursum eius se egredi simulantes,interficere illum etiam patre sciente omni modo decreuerunt. Irascebatur enim ei pater propter pecunias,quas regi obtulerat,& non curabat salutem eius: & iram quidem quam circa eum habebat, regem timens cælabat. Committentibus vero aduersus eum fratribus pugnam,multos eorum qui eos sequebantur, occidit cum duobus fratribus suis. Cæteri autem ad patrem Hierosolymam confugerunt: qui postquã ad ciuitatẽ venit,nullo se suscipiente discessit trans Iordanam fluuium, remoratus vectigalia ab Arabis exigebat. Per idem autem tempus regnabat in vbi Asia Seleucus,qui Soter nominabatur, filius magni Antiochi. Tunc moritur & pater Hyrcani Iosephus,vir bonus & magnanimus,qui populũ Iudęorum à paupertate & debilitate ad clarissimas rerũ causas vsq; perduxit. Is etiã viginti & duobus annis Syrię & Phœnices & Samarię tributa dispẽsauit. Defunctus est vero & auunculus eius Onias,principatum sacerdotij Simoni filio derelinquens.

De Lacedemoniorum epistola,& ædificiis Hircani. Cap. V.

MOrtuo quoq; & isto, filius eius Onias in honorem successit,ad quem rex Lacedemoniorum Arius translegationem & epistolas direxit, quarum huiusmodi cõtinebatur exemplar. Rex Lacedęmoniorum Arius Oniæ salutem. Legentes scripturam antiquam,inuenimus ex vno genere Iudæos & Lacedæmones extitisse,& familiaritatem cum Abraham socialiter habuisse. Iustum est ergo vt fratres existentes,transmittatis ad nos,& pietatis quæ vobis necessaria iudicatis:facimus vero & nos idem,& vestra propria simul,& nostra communia reputamus. Portior literarum Dimoteles epistolas vobis defert,quadrangulo scriptas,signaculum habentes aquilam draconem vnguibus deportantem. Epistola igitur à Lacedæmoniorum rege destinata,textum huiusmodi continebat. Defuncto autem Iosepho, populum contigit seditionem pati propter filios eius. Nam maioribus bellum gerentibus contra Hyrcanum vltimum filiorum Iosephi, dissensit ab inuicem multitudo:plures quidem maioribus auxiliũ ferebant cum principe sacerdotum Simone, qui cognatus eorum & affinis esse videbatur. Hyrcanus autem redire quidem ad Hyerosolymã minime iudicauit. Sedens vero trans Iordanam, frequenter Arabas debellabat. Ædificauit vero turrim fortissimam ex lapide albo construens eam,& totam vsq; ad terram sculpsit eam diuersis animalibus,& in circuitu fecit magnum & altum Euripum,id est, piscinam. Ex petra autem contrapositi montis, cuius incidens sinistram extensionem,speluncas multorum spatiorum in longitudinem ibi constituit. Deinde domos quasdam in ea ad conuiuia & somnum,& conuersationem fecit aptissimam multitudini, cameratas etiam currentium aquarum delectatione gratissimas, ad ornamentum totius aulæ. Ostia vero speluncarum aperuit minora,vt vnus& non multi per ea possent intrare: & hoc custodiæ gratia cõdidit,vt obsessus à fratribus minime periculo subiaceret. Insuper ędificauit & atria magnitudine excellẽtia,& paradisis ornauit egregijs,& talem perficiẽs locum, Tyrum eum nominauit: qui locus est inter Arabiam & Iudęam positus trans Iordanem,non longe à Sebonitide regione. Præfuit ergo partibus illis per annos septem omni tempore, quo Seleucus Syriam tenuit. Hoc autem iam defuncto,post eum frater eius Atiochus, qui & Epiphanes vocabatur,regnum obtinuit. Moritur etiam Ptolemæus rex Ægyptiorũ, qui similiter Epiphanes vocabatur, relinquens duos filios minores ætate: quorũ

vnus

vnus qui & maior erat, Philometor dicebatur, minor autem Philoſcon. Hyrcanus autem videns magnam Anthiocum habere virtutem, & timens ne tentus ab eo, tormentis afficeretur, pro his quæ cõtra Arabas egerat, vitam propriæ manus internitione concluſit, cuius ſubſtantiam Antiochus ſuis cõmodis applicuit.

De malis multis Hieroſolymæ ſub Antiocho perpeſſus. Cap. VI.

PEr idem tempus defuncto Onia principe ſacerdotum, fratri eius Antiochus ſacerdotij contulit principatum. Nam filius quem Onias reliquerat, adhuc infans erat. Demonſtrabimus autem ſingula in loco proprio; quæ ad hunc puerum pertinere videbũtur. Ieſu vero, nam hic frater erat Onię, principatum ſacerdotij rex abſtulit iratus, & dedit eum iuniori fratri eorum, nomine Oniæ: Simoni nanque tres filij hi fuerunt, ad quod principatus ſacerdotij, ſicut prædiximus, peruenit. Et Ieſus quidem Iaſonem ſe nominauit, Onias autem Menelaus eſt nuncupatus. Seditionem itaque prius princeps ſacerdotum Ieſus aduerſus Menelaum concitauit: & diuiſa in vtrunque populi multitudine, pro parte Menelai filij Thobiæ conſiſtebant: populi vero pars plurima Iaſonem adiuuabant. Vnde laborantes Menelaus & filij Thobiæ ad Antiochum diſceſſerunt, ad notitiam eius perducentes, quod vellent patrias relinquere leges, & conuerſationem & mores obſeruare Græcorum. Rogauerunt ergo eum, vt permitteret eis ædificare gymnaſium Hieroſolymis: Cumq; conceſſiſſet, circunciſionem ſuam velauerunt, vt non apparerent in denudatione Græcis eſſe diſſimiles: cæteráque omnia relinquentes, quæ illis mos patrius imponebat, aliarum facta gentium rituſq; ſequebãtur. Antiochus autem pro ſuo feliciter imperio exercitum ducere deliberauit ad Ægyptum, tractus deſiderio eius, & contemnens filios Ptolemæi vt debiles, ac nequaquam tanta negotia regere prævalentes. Perueniens igitur cum magna virtute ad Peluſium, & dolo Philometorem Ptolemæum circũueniens Ægyptum occupauit. Et cum adiſſet loca Memphiticæ ciuitatis, eam capiens, contra Alexandriam, vt obſidendo Ptolemæum caperet, ambulauit. Expulſus vero eſt, non ab Alexandria tantum, ſed etiam à tota Ægypto: Romanis ſibi denunciantibus, vt diſcederet à prouincia: ſicut prius & alibi demonſtrauimus. Exponam vero per partes de hoc rege, quemadmodum Iudæam & templum pariter occupauit. Nam in mea prima conſcriptione capitulatim eorum memoriam feci, nunc neceſſarium putaui ad certiorem eorum narrationem denuo remeare. Reuerſus ergo propter Romanorum timorem ab Ægypto rex Anthiochus ad Hieroſolymorum ciuitatem ducit exercitum, quò perueniẽs anno centeſimo quadrageſimo tertio poſt regnum primi Seleuci, centeſima quinquageſima tertia olympiade, viceſimo & quinto die mẽſis kiſleu, quem Macedones Apellæon appellant, cepit eam ſine conflictione cuiuſpiam, aperiantibus ei portas his qui voluntati eius conſentiebant. Ingreſſuſque ciuitatem Hieroſolymitarum, multos interemit ſibi contraria ſapientes: necnon etiam eos qui portas aperientes, ciuitatem ei tradiderunt, propter templi diuitias interfecit: multaſque ab eo auferens pecunias, ad Antiochiam reuerſus eſt. Poſtquàm autem expoliauit templum, ita vt vaſa dei auferret, lucernas aureas, & arcam auream, & menſam, & ſacrarium, neque velis abſtinuit, quæ ex byſſo & coco erant. Exhauriens autem omnia, & de theſauris nihil penitus relinquens, ad maximũ Iudæos propter hæc luctum vſque perduxit. Nam & quotidianas immolationes, quas deo ſecundum leges offerebant, celebrare prohibuit. Deprædans vero totam ciuitatem, quoſdam interfecit, alios captiuos cum vxoribus & filijs deduxit, ita vt numerus multitudinis captiuorum vſque ad decem milia exiſtere videretur. Incendit etiam optima ciuitatis loca, & deponens muros, arcem ædificauit in interiori parte ciuitatis: nam alta & eminentior pars erat in tẽplo: & propter hoc muniens eam muris altis & turribus, cuſtodiam Macedonũ ibi diſpoſuit. Manebant etiam in arce nihilominus hoſtes impij, & morib⁹ maligni, à quib. ciues multa & acerba ſubinde patiebãtur. Ædificans vero & in ſacrario aram, ſuper eam porcos immolauit, hoſtias

1. Machab. 1.

Antiochus tenet in Aegypto.

Exidium Hieroſolymorum & direptio diuitiarum templi.

hostias non legitimas, nec patriæ religioni Iudæorum congruas. Coegit etiã eos relinquentes religionem patriam, idolum venerari: ędificare etiam in vnaquaq; ciuitate & vico templa deorum, & arcas collocantes immolare super eas porcos omni die præcepit: & ne quis circunciderẽtur, aut ne filij eorum. Insuper in termi natus est tormenta grauissima, si quis præter hæc facere inueniretur.

De abnegatione legis & zelo Matathiæ, pro lege dei. Cap. VII.

1. Machab. 1. CONstituit itaque præpositos qui cogerent eos imperialia mandata perficere. Et multi quidem Iudæorum sponte, alij vero propter timorem imminentis regis, præcepta eius sequebantur. Probatissimi autem & generosi detestabi le facinus execrãtes patrijs legibus adhæserunt: propterea diebus singulis pœnis afflicti, & amara passi tormenta, trucidabãtur. Nam & verberati, & diuersis cru ciatibus fatigati, adhuc viuentes, crucis patibulo figebãtur. Vxores vero & filios quos circunciderunt præter voluntatem regis, laqueis suffocabant, parentum eos ceruicibus illigantes. Nam & si apud aliquem volumen inuentum fuisset sacrũ, aut lex, & is quoque crudeli sorte moriebatur. Videntes Samaritę Iudæos hęc pa ti, de reliquo se neque cognatos ipsorum, neque templum super Garizin maximi dei, vt prius, esse fatebantur, consuetudinem suæ faciẽtes naturæ, de qua superius constat expressum: sed dicebant se Medorum Persarumq; colonos. Mittentes er go ad Antiochum legatos & epistolam, quæ subter sunt scripta, significarunt. Re gi Antiocho Epiphani relatio à Sichimitis Sidoniorum: Nostri maiores propter crebras prouinciæ pestilentias, sequuti priscam quandam superstitionem, consue tudinem fecerunt colendi, quæ dicitur apud Iudæos Sabbatorum dies: ædifican tes sine nomine in Garizin monte templum, offerebant in eo deuotas immo lationes. Vobis autem malignitatem Iudæorum digne vlciscentibus, venien tes iudices vestri, arbitrati ob cognationem illorum nos eadem facere, similibus nos pœnis afficiunt, dum ab initio Sidones esse noscamur, quod manifestum esse publicis constat annalibus. Petimus ergo te beneficum & saluatorem denunciare Apollonio, nostrarum partium iudici, & Nicanori regalia tractanti negotia, vt nihil nos debeant molestare, quasi Iudæis aliqua superstitione coniunctos, quũ genere & moribus ab eis probemur alieni. Templum vero ædificatum, quod ad huc sine cuiusquam dei nomine constat, Cretæi Iouis illud appellatione petimus dedicari. Quo facto, vitamus importunas molestias sustinere, operibusque sedulo vacantes, tibi soluimus redditum quantitatem. Hæc petentibus Samaritis, rex ista rescripsit: Antiochus rex Nicanori. Sichimitæ Sidonij porrexerunt mihi pu plicam relationem. Sed quia cogitantibus nobis amicis, docuerunt ab eis missi, quod criminibus Iudæorum in nullo probantur esse participes, quando moribus Græcorum viuere potius elegerunt, absoluimus eos à Iudæorum pœna nocẽtium & templum eorum quemadmodum petierunt Cretæi Iouis appellatione dedice-
1. Machab. 2. tur. Eadem & Appollonio partium iudici scripsit, sexto & quadragesimo anno mẽse. Heccato, octaua decima die. Eodem tẽpore erat habitãs aliquis in Modin vico Iudææ: nomine Matathias, filius Iohannis filij Simeonis, filij Asomonei, sacerdos de vice Iobab Hierosolymitæ. Erant autem ei filij quinque, Iohannes, qui vocabatur Gaddis: & Simon, qui dictus est Matathias: & Iudas qui cogno minabatur Machabęus: & Eleazarus, qui nũcupabatur Aphus: & Ionathan qui appellabatur Abaron. Iste ergo Matathias plangebat apud filios statum rerum, & ciuitatis rapinam, & templi nuditatem, & calamitates plebis dicebatq; melius illis esse pro patrijs mori legibus, quàm ita sine gloria viuere. Venientibus autem ad Modin villam à rege directis, vt cogerent Iudæos facere quæ præcepta vide bantur à rege, & iubentibus illic constitutis idolis immolare, secundum regis ius sionem, & primum Matathiam, qui doctrina vel fama gloriæ reliquos anteibat, sacrificare compellentibus, Matathias recusabat hoc facinus dicens: Licet alij omnes iussionibus Antiochi pro timore obtemperent, mihi tamen & meis filijs

tale

tale ſcelus nullatenus imponitur. Quumq; tacuiſſet, accedens quidam ex Iudęis, immolauit in medio, ſicut præcepit Antiochus: iratuſque Matathias irruit ſuper eum cum filijs ſuis habentibus gladios, eiuſq; ſanguinem ſuper aram effudit, & iudicem regis Appollonium, qui eos ad talia cogebat, cum ſuis paucis militibus interemit, & aram deponens, clamauit: Si quis æmulatur patrias leges, & dei religionem, ſequatur me. Et hæc dicens, cum filijs ad ſolitudinẽ exijt, relinquens omnem ſuam poſſeſſionem. Idem multi facientes, cum filijs & vxoribus ad ſolitudinem confugerunt. Audientes vero iſta iudices regis, auxilia conuocantes quæ in arce Hieroſolymorum pro cuſtodia permanebant, prius quidem conabantur verbis eos flectere, vt ad pœnitentiam peruenirent, & eligerent potius illa quæ proſunt, ne aliqua neceſſitate cogente, eis tanquam hoſtibus vterentur. Quibus non accipientibus verba, ſed econtra ſapientibus, conflixerunt die Sabbatorum: & ſicut erant in ſpeluncis, ibi eos atroci incendio cremauerunt, cum repugnare propter diem ſabbatorum noluiſſent, ne in malis ſuis honorem ſabbati tranſgredi viderentur. Nam vacare in eo nobis legitimum eſt. Mortui ergo ſunt cum vxoribus & filijs in ſpeluncis, globis fumiferis ſuffocati, numero mille. Multi autem liberati adiuncti ſunt Matathiæ, & illum ſibi iudicem ordinarunt, qui & ſabbatis eos docebat pugnare, dicens: Quod ſi hoc non fecerint obſeruantes legem, ſibimetipſis erunt hoſtes, in illo die contra eos venientibus inimicis. Hoc dicens perſuaſit eis, & hactenus nobis permanet conſuetudo pugnandi, etiam ſi tali die bella conſurgant. Colligens ergo ſibi Matathias armatam multitudinem, aras depoſuit idolorum: & peccantes in eis quantos manu capere potuit, interemit. Nam multi eius timore diſperſi ſunt ad gentes propinquas. Et pueros non circumciſos iuſſit circuncidi, expellens eos, qui vt talia prohiberent erant conſtituti.

Exhortatio Matathiæ morituri ad filios. Cap. VIII.

IGitur eo magiſtrante vno anno, dũ morbo grauiſſimo premeretur, conuocauit filios ſuos: & circunſtãtibus, ego quidẽ, inquit, ŏ filij decretam proficiſcar viã. Commendo autem vobis patrias leges, obteſtans, ne earum trãſgreſſores, ſed potius cuſtodes eſſe debeatis. Paternæ vero voluntatis memores, ritus patrios cuſtodite, & periclitantem antiquam conſuetudinem reſtaurate: nec ſeducti ab his qui ſponte aut neceſſitate ea aut perdunt, aut produnt, ſed digni meo inſtituto, omnẽ violentiam & neceſſitatem tolerando ſuperate, ita vos præparantes, vt ſi oporteat, pro legibus grata mente moriamini: ſcientes hoc, quia deus tales non deſpicit: ſed veſtram virtutem inſpiciens, reddet vobis libertatem, & quandoque reſtituet vt cum ſecuritate veſtris moribus perfruamini. Nam corpora noſtra mortalia & temporalia ſunt, factorum vero monumenta immortalitatis ordinem conſequentur. Quod conſiderantes vos decet appetere gloriã, quæ nullo ſit fine claudenda. Concordiam vero vos habere commoneo, & in quo aliquis melior exiſtit altero, cedentes vobis inuicem proprijs miniſtrare virtutibus: & Simonẽ fratrem veſtrum ſapientia antecedentem, vobis patrem putate. Et quicquid ille perſuaſerit, cuſtodite. Machabæum vero propter virtutem & fortitudinem habebitis militiæ ducem. Nam gentem defendens, hoſtes viriliter expugnabit. Suſcipientes viros iuſtos & religioſos, veritatem eorum fouete. Iſta filijs loquutus eſt, deum orans adiutorem eis fieri. Et vt populo leges propriæ conſeruẽtur, fideli corde ſupplicans, viuendi finem communi ſorte ſuſcepit. Et ſepelitur in Modin, magnumque luctum omni populo ſuper eum agente, ſucceſſit gubernationi rerũ filius eius Iudas, qui & Machabæus, centeſimo & quadrageſimo ſexto anno. Et adiuuantibus ſe prono animo fratribus, cæterisque religioſis finitimis, inimicos à prouincia expulit, & tranſgreſſores legum patriarum Iudæos occidit, & purificauit ab omni macula ſuam terram.

1. Mach. 2. *Matathias moritur.*

De Apollonio victo à Iuda, ſucceſſoréque Lyſia. C. IX.

HÆc cum audiſſet Apollonius dux Samariæ, colligens exercitum, egreſſus eſt cõtra Iudam. Ille autem occurrit ei, & committens cum eo pugnam vicit, &

1. Mach. 3.

cit, & multos eorum interfecit: inter quos & ducem Apollonium armis exuens, interemit, multamq; prædam ab exercitu hostium auferēs discessit. Seron autem dux inferioris Syrię, audiens quod multi transirent ad Iudam, & magna iam virtute circunseptus ad bellum accederet, statuit contra eum dimicare: & colligens milites sub se constitutos, vel transgressores Iudæos, contra Machabæum produxit exercitum. Perueniēs autem vsque ad Bettoram, vicum Iudeæ, ibi exercitum collocauit. Iudas autem occurrens ei, & confligere disponens, quia milites ad pugnā videbat propter paucitatē & ieiunium desides, hortabatur eos, dicens: Non propter multitudinē vincendos hos aut expugnandos esse credatis, sed pietate: & hoc euidentissimum habemus exemplum, maiores nostros, qui propter iustitiam propriasq; leges certantes, multa sæpius milia deuicerunt. Nam nullum læsisse maxima virtus extitit. Hæc dicens suasit eis contemnere multitudinem & confligens cum Syris, duce eorum interfecto vertit cunctos ad fugam. Sequutus autem eos vsque ad campum, occidit octo milia: reliqui autem fugati, ad maritima loca discesserunt. Quæ audiens rex Antiochus, maximo furore commotus, omnem propriam virtutem congregans, & multos ab insulis mercede conducens, parabat circa veris initium dimicare contra Iudam. Vt vero militibus stipendia distribuens, vidit thesauros deficere: non enim ei omnia vectigalia reddebātur propter seditiones gentium: nam cum magnificus esset, ei minime sufficiebant quæ dudum collegerat: deliberabat primum ad Persidam ire, tributaq; prouinciæ congregare. Relinquens autem pro rerum gubernatione quendam Lysiam, gloriam apud se maximam possidentem, vt regeret prouincias à fluuio Euphrate vsque ad fines Ægypti, & inferioris Asiæ, & partem exercitus, & elephantos ei tradens, præcepit ei filium suum Anthiochum diligenter nutrire, & vastare Iudæā, & habitantes in ea ducere captiuos, & euertere Hierosolymam, & genus Hebręorum omnino disperdere. Hæc quidem prȩcipiens Lysiæ rex Antiochus, abijt ad Persidam, centesimo & quadragesimoseptimo anno, & transiens Euphratem, ad superiores prouincias ascendit.

Vincitur Seron

Lysias ad uastā dam Iudæam relinquitur.

De victoris Iudæ, & occupatione Hierosolymæ, restitutionéque cultus diuini. Cap. X.

1. Mach. 3. LYsias vero eligens Ptolemæum Dorimenis, & Nicanorem, & Gorgiam, viros potentes, & amicos regis: & tradens ei peditum quadraginta milia, equitum vero septem milia, transiuit contra Iudæos. Qui vsque Emaus ciuitatem venientes, in campo exercitum locauerunt. Superuenerunt vero eis auxilia de Syria, vel à finitimis locis, & multi transfugæ Iudæi, nec non & negociatores quidam, sperantes se emere captiuos Iudæorum, argentum & aurum pro prætijs eorum secum deportātes. Exercitum autem & multitudinem aduersariorum Iudas intendens, suadebat suis militibus cōfidere, hortabaturq; spem victoriæ in deum habere, & vt saccis induti patria lege eum rogarēt, solitumq; petitionis habitum ostendentes supplicarent, quatenus præberet eis contra inimicos auxiliū. Quo facto disponens eos secundum antiquum & patrium modum per millenarios, & illos dimittens, qui paulo ante vxores duxerāt, & eos qui possessiones paulo ante acquisierant, ne pro earum desiderio minus audacter cōtra hostes pugnarent, residuos talibus hortabatur affatibus. Tempus quidem vobis non aliud necessarium est, ō socij, nisi vt fortiter pericula contemnatis. Nunc enim licet viriliter certādo accipere libertatem, quam & propter seipsam vobis charam, & pro diligentia colendi deum plus desiderabilem esse confido. Tanquam ergo in hoc solo vobis positis, vt accipientes eam, felicem & beatam renouetis vitam quasi secundum leges & consuetudines conuersemur, agite, ne forte per negligentiā vestram Iudaicæ gentis semen intereat. Ita ergo pugnate, mortem pro maximo lucro putātes, vt ii viceretis, cum libertate & patrijs legibus æternam gloriam conquiratis. Parate ergo vos crastina die audacibus animis, vt bellum pro lege patria committatis. Iudas quidem incitans socios, ita loquutus est. Hostibus vero

Oratio Iudæ ad socios.

transmittentibus

transmittentibus Gorgiam cum quingentis peditibus & mille equitibus, quatenus per noctem irrueret super Iudam, & ad hoc præuios eis dantibus eis aliquos de transfugis Iudæorum, sentiens filius Matathiæ, statuit & ipse castra hostium latenter inuadere. Cumq; cœnasset, focos plurimos derelinquens, tota nocte proficiscens, in aduersariorum castra ad locum Emaum peruenit. Gorgias autē exploratus est castra Iudæorum, nec eos inueniens, arbitratus eos in montes ascendisse, vbi essent quærere decreuit. Lucescēte vero die, apparuit hostib⁹ in Emaus Iudas cum tribus milibus plus minus, armatis vtcunq; propter paupertatem. Qui respiciens aduersarios optime septos, & studio militari dispositos, inuitauit Victoria Iudæ
Iudæos, dicens: Etiam nudis corporibus pugnare debemus & deum inuocare, qui sæpius nos inermes contra plures & armatos fecit habere victoriam. Sermone vero finito iussit tubicines clangore significare militibus suis, quatenus inopinatos hostes inuaderent. Quorum multos resistētes occidit, reliquos vero persequutus est vsque ad Gazara, campos Idumææ, & Azoti, & Iamniæ. Prostrata sunt autem tria milia eorum. Iudas vero iubebat militibus suis hostium prædam contemnere, dum adhuc certamen & pugna contra Gorgiam eis supereſſet, quibus expugnatis, esset prędæ licentia. Adhuc eo dicente hęc ad milites, respexerunt illi qui cum Gorgia erant: & exercitum quem in castris reliquerant, viderunt esse deiectum, castraq; incensa. Nam fumus à longe eis quæ acciderant indicabat. Vt ergo hæc ita esse qui erant cum Gorgia cognouerunt, & eos qui cum Iuda erant paratos ad aciem attenderunt, mente ad fugam conuersi sunt. Iudas autem sine pugna deiectis Gorgiæ militibus, reuersus tulit hostium spolia: multumq; aurum & argentum, & purpuram & hyacinthum auferens, ad propria remeauit cum lætitia, laudans deum de his quę potuit obtinere. Nam hæc victoria desi deratam eis contulit libertatem. Tunc Lysias de perditione exercitus quem perdiderat confusus, statim alia electorum peditum sexaginta milia, & quinque milia equitum congregans, venit protinus ad Iudęam. Et ascendens super montana in Bethsuris villa Iudęæ castrametatus est. Occurrit autem ei cum decem milibus Iudas. Alia victoria Iudæ
Et multitudinē hostium videns, adiutorem deum sibi fieri postulauit. Et confligens cum præcursoribus aduersariorum, sine aliqua dilatione superauit, prosternens quinque milia virorum, & factus est reliquis in timorem. Attendens autem Lysias audaciam Iudæorum, quia parati sunt mori, nisi eis viuere cum libertate licuisset: & timens eorum desperationem tanquam fortem, colligens residuū exercitum redijt Antiochiam: & remorabatur ibi, præsidia congregans peregrinorū, vt cum maiori expeditionis apparatu contra Iudæos venire posset. Toties igitur victis Antiochi regis ducibus Iudas concionem faciens, suadebat, vt post tantas sibi donatas victorias à diuina dispensatione, ascenderent Hierosolymam, templumq; ab idolis expiarent, legitimasq; hostias immolarent. Qui dum cum tota Iudas occupat Hierosolymam
multitudine ad Hierosolymam peruenissent, templum desertum inueniens, & incensas portas, & syluas in templo per longam solitudinem pullulasse, lugere cœpit cum proprijs socijs pro templi visione. Eligens autem quasdam milites, iussit eis expugnare eos qui arcem custodiebant: dum ipse templū à ruine fœditate purgaret. Quod diligenter emundans, introduxit noua vasa, candelabrum, & mensam & aram ex auro factam. Recomposuit autem & vela in ingressu, & ianuas ipsas construxit. Deponens quoque altare, de lapidibus nouis aliud ædificauit. Quinta vero & vigesima mensis kisleu quem Macedones Apellæon vocant, accenderunt lumina super candelabrum, & adoleuerunt, & holocausta in nouo altari obtulerunt. Hæc autem facta sunt post tres annos, eodem die quo mutata est eorum religio ad profanam idolorum consuetudinem. Nam templum destructū renouatio templi
ab Antiocho, sic tribus annis permansit. Quinto enim anno & quadragesimo & cēteſimo, hæc in templo facta sunt, quinto & vicesimo die Apellæi mensis olympiade centesima & quinquagesima tertia: renouatum vero est in eodem die, quinta & vicesima Apellęi mensis, octauo & quadragesimo & cēteſimo anno: olym-

piade centeſima & quinquageſimaquarta. Deſolationẽ vero templi contigit fieri ſecundum Danielis prædicationem, quam ante quadringentos & octo annos prædixerat: per quam ſignificauit, quod Macedones illud deſtruerent. Celebrauit autem Iudas cum ciuibus ſuis pro renouatione templi ſacrificia per dies octo, nullum genus deliciarum relinquens, ſed pretioſiſſimis dapibus eos paſcens. Deum autem laudibus & pſalmis glorificabat, ſeſeq; mutuo cantibus delectabãt. Pro renouatione vero ſolennium, poſt multum tempus inſperata religione receptorum, legem poſuerunt, vt poſteri per octo dies hanc renouationem templi celebrarent. Vnde & ab illo tempore hactenus hanc feſtiuitatem celebramus, vocantes eam Lumina, eo quod præter ſpem hoc nobis ſplendidum lumen colendæ religionis apparuit. Murum autem in circuitu ciuitatis cõſtruxit, & aduerſus incurſiones hoſtiũ turres ædificauit altiſſimas, cuſtodes in eis deputans: ſed & Bethſuram nomine ciuitatem muniuit, quatenus pro caſtello ea aduerſus neceſſitates hoſtium vteretur.

Feſtum Luminarium.

Debellis Iudæ contra Idumæos & Ammonitas. Cap. XI.

1. Machab. 5.1

His ita factis, gentes ſinitimæ reparationem templi & fortitudinem Iudęorum grauiter ferebant. Quapropter inſurgentes, multos Iudæorum per incurſiones & inſidias opprimebant. Aduerſus quos frequenter bella Machabæus educens, ab incurſionibus & à malis, quæ iudæis inferebant, eos arcere tentabat. Et ſuper filios Eſau idumæos adueniens per ſummitates, in ea multos eorũ incendit vicos muroſq; proſtrauit. Deinde contra Ammonitas perrexit, exercitum magnum habentes, quorum dux erat Timotheus. Subijciens autem & iſtos, Azotorum cepit ciuitatem: & vxores & filios eorum ducens captiuos & ciuitatem incendens reuerſus eſt ad iudæam.

De bello iudæorum contrà Tyrios & Timotheum. Cap. XII.

1. Machab. 5.

Audientes autem eum vicinæ gentes reuerti: congregantur in Galaaditidem contra iudęos ſibi finitimos. Qui fugientes ad Dathemam caſtellum, tranſmiſerunt ad Iudam, mãdantes ei quod feſtinaret Timotheus capere locum in quo confugerant. Cumq; legerentur epiſtolę, à Galilæa quoq; alij nũcij ſuperuenerunt, indicantes congregari eos qui in Ptolemaide, Tyro, & Sidone, & alijs erant ciuitatibus Galilææ. Ergo ex vtraq; parte hoſtibus nunciatis, cogitas Iudas quid deberet fieri, Simonem quidem fratrem præcepit tria milia electorum accipere, & in ſolatium Galilæorum exire: ipſe vero cum Ionatha fratre ſuo, & octo milibus militũ exiens in Galaaditidem, reliquit ſuper cęterũ exercitum Ioſephũ Zachariæ & Azariam: præcipiens eis ſeruare diligenter iudæam, & cum nullo hoſtiũ bellum cõmittere, donec ipſe reuerteretur. Igitur Simon perueniens ad Galilæam, & confligens cum inimicis in fugam eos conuertit, & vſq; ad portas Ptolemaidis perſequens, occidit tria milia eorum, & ſpolia tollens peremptorum, & captiuos ab eis Iudæos, & ſarcinulas eorum auferens, ad propria remeauit. Iudas vero Machabęus & frater eius Ionathas tranſeũtes Iordanem fluuium, & viam trium dierum ambulantes, Nabathęos cum pace occurrẽtes inueniunt. Quibus narrantes, quę in Galaaditide contigiſſent, & quod multi eorum tribularentur per caſtella & ciuitates Galaaditidis, ſuadentes ei properare contra alienigenas, vt poſſit à periculis Iudęos eruere, flexus reuertetur ad ſolitudinem: & irruens primum ſuper habitantes Bethſuram, cepit eam, & omnem maſculum ętate validum trucidauit, & ciuitatem incendit. Facta autem nocte, nec ſic abſtinuit. Sed profectus ad caſtellum in quo Timotheus Iudæos obſidebat, mane ad eum peruenit. Et inueniens iam ad muros accedẽtes aduerſarios, & quoſdam ſcalas vt aſcenderent, alios machinamenta ferentes, iuſſit tubicinem ſignum dare. Adhortatuſque milites pro fratribus & propinquis prono animo laborandum, & in partes diuidens exercitum, hoſtes à tergo inuadit. Sentientes autem hi qui cum Timotheo erant, quia Machabæus eſt, experti iam

Simon victor euadit

Iudæ victoria de Thimotheo

prius

prius cum per bella virtutis & fœlicitatis, ad fugam conuersi sunt. Sequutus autem eos Iudas cum exercitu, interfecit octo milia eorum. Deuians autem ad Mellam ciuitatem alienigenarũ, cepit eam, & omnes masculos interfecit, ciuitatem vero ipsam succendit: exiensq; inde, Castomachi, & Bosor, ac multas ciuitates Galaaditidis euertit. Interiecto vero tempore, Timotheus maximum præparás exercitum, aliaq; præsidia colligens, & Arabas mercede conducens, venit trans Torrentem prope Rophon ciuitatem, exhortatusq; est milites dicens: Si pugnam cum Iudæis commiseritis, prono animo certate, neque torrentẽ transeatis. Nam si trãsieritis, perditionem vobismet ipsis cognoscite imminere. Iudas autem Machabæus Timotheum præparatum ad pugnam audiens, cum vniuersis suis militibus festinabat ad bellum. Et transiens torrentem, irruit super inimicos, & quosdam eorum occurrentes occidit: alijs autem timorem incutiens, arma sua proijcere coegit. Quorum quidam ad locum, qui dicitur Grana, fugientes, sperauerunt salutem. Iudas vero ciuitatẽ capiens, eos interfecit, & locum incendit, varia vsus specie ad hostium necem. Cumque hæc peregisset, colligẽs Iudæos qui in Galaaditide erant, cum vxoribus & filijs, & omni eorum supellectile, decreuit ad Iudæam reuerti. Cumq; veniisset ad aliquam ciuitatem, quæ dicitur Enfron, in via positam, dum nec aliud iter pergere potuisset, nec reuerti vellet, misit ad ciues in Enfrõ, rogans eos quatenus licentiam darent ei per suam ciuitatẽ transire. Nam illi portas lapidibus obstruxerant, & exitus itineris occupauerant: quibus minime acquiescẽtibus, Iudas adhortatus suos circundedit obsidione ciuitatẽ. Quam vna die vel nocte expugnans cepit, & omne masculinum in ea occidit, incendes totam. Quo facto, per eam sibi viam aperuit. Tanta autem erat peremptorũ multitudo, vt etiam semper mortuos ambularent. Transeuntes vero Iordanem, venerunt ad magnum campum, cuius in prospectu iacet ciuitas Bethsamis, quæ Græce dicitur Scythopolis. Inde ad Iudæam perrexerunt, cantantes & laudantes, & solitos pro victorijs ludos agentes: vbi immolauerunt sacrificia, gratias agentes pro his quæ peregerunt, & pro salute exercitus. Nam nullus Iudæorum in his prælijs est defunctus. Iosephus vero Zachariæ & Azarias, quos præsides reliquerat Iudas, tempore quo Simõ in Galilæa Ptolemaidem expugnabat, cum & ipse Iudas cum fratre suo Ionatha in Galaaditide debellaret, audientes, vt & ipsi gloriam acquirerent ducum fortissimorum, omne sub se constitutum auxiliũ colligentes ad Iamniam venerunt, Gorgiæ duci Iamniæ occurrentes: prælioque facto, duo milia suorum militum amittentes, ad Iudæam fugerunt. Euenit vero eis hæc calamitas, eo quod non obedierunt præceptis Iudæ, dicentis vt contra neminem pugnam ante suum aduentum committerent. Nam super omnes alios bellicos tractatus in hoc mirandus extitit, quod Iosephi & Azariæ cladem futuram prædixerat, si transgrederentur eius præcepta. Iudas autem & frater eius pugnare contra Idumæos non cessabant, sed vndique eis imminebant. Et Chebron ciuitatem capientes, munimina eius deposuerunt. Et turres incendentes, deprędabãt terram omnem alienigenarum. Ad Marisan vero ciuitatem & Azotum venientes, tenuerunt eas: & multa spolia exinde ducentes, ad Iudæam reuersi sunt.

Alia victoria

Bethsamis quæ & Scytopolis

Infelix pugna.

De causa mortis Antiochi. Cap. XIII.

EOdem tempore & rex Antiochus superiorem prouinciam percurrens, audiuit ciuitatem Persarum diuitijs excellentem Elimaidem nomine, præciosissimumq; templũ in ea Dianæ, & omni specie ornamentorum plenum: insuper & arma, & loricas, quas reliquisse audierat filium Philippi, regem Macedonum Alexandrum. Cõmotus ergo egreditur contra Elimaidam, & obsidebat eã. His vero qui in ea erant, minime territis impetu eius, neque obtẽssione, sed pertinaciter repugnantibus, spe deceptus discessit. Nam exeuntes à ciuitate, fugauerunt & persequebantur eũ vsq; ad Babyloniã. Vbi cum post multã suorum militum amissionẽ veniisset, quidam ei nunciauit & ducum perditionem, quos pugna-

1. Machab. 6.

Antiochus frustra obsidet Elimaidem.

re contra Iudæos reliquerat, & creuisse fortitudinem Iudæorum. Super priorem itaque curam hoc crescente malo, incurrit in ægritudinem. Qua diu tenente, & crescentibus passionibus, intellexit quod moreretur, cõuocansq; amicos, morbum suum eis atrocem esse indicauit: confessus hæc ideo se pati, quod Iudæorum gentem affligens, templum expoliasset, deumq; contempsisset. Quo dicto, ilico expirauit. Vnde miror Polybium Megalopolitam, quod vir bonus existẽs, dicit ideo perisse Antiochum, quia voluit templum Dianæ in Persida deuastare. Nam qui nullatenus egit peccatum, sed tantum cogitauit, nullo reatu tenebatur. Si autem Polybio videtur ideo Antiochum vitã finisse, multo plus verisimile creditur propter templi Hierosolymitani excidium sacrilegum regem perisse. Sed ob hoc nõ resisto Megalopolitæ, cum nostra opinio vera videatur. Antiochus autem priusquam moreretur, cõuocans Philippum, vnum ex amicis suis, tutorem eum regni constituit, & dans ei diadema, & stolam & annulum, filio suo Antiocho iussit deportare, & censuit vt prouideret eius educationem, & custodiret eius imperium. Defunctus vero est Antiochus nono & quadragesimo & centesimo anno.

Moritur Antiochus

De pugna Eupatoris contra Iudam, Eleazari fortitudine, & incommodis Hierosolymæ. Cap. XIIII.

LYsias autem mortẽ eius nuncians multitudini, filium eius Antiochum, quẽ ipse nutriebat, regem constituit, vocãs Eupatorem. Eodem tempore hi, qui erant in arce Hierosolymorum custodes Macedonum, & transfugæ Iudæorum, multa in iudæos aduersa fecerunt. Eos enim qui ascendebãt in templum immolare, repente inuadentes, hostiliter opprimebant. Nam arcis culmen templi altitudinem superabat. His igitur accidentibus Iudas deuastare arcis custodiam deliberauit, & colligens omnem populum, arcem instãtius obsidebat, anno principatus Seleuci centesimo & quinquagesimo. Construens igitur machinamenta & aggeres accumulans, arcem capere laborabat. Multi vero ex transfugis ea nocte egressi ad prouinciam, & aliquos similes & impios congregantes, ad Antiochum regem vsque venerunt: petentes non debere se despici, dum à cõtribulibus suis atrocia peterentur, quæ ideo sustinerent, quoniam religione sua relicta, patris eius imperijs obedissent, & nunc pericula sustinerent per Iudam & viros eius necnon & custodes à rege deputati, nisi aliquod ab eo præsidium mitteretur. Hæc audiens adulescens Antiochus, valde iratus est: & conuocans duces & amicos, præcepit colligendum exercitum, siue peregrina solatia. Congregatusq; est exercitus peditum quidem centum milia, equitum vero viginti milia, & elephantos ducentos & trigintaquinque. Producensque exercitum, egressus est ab Antiochia cum Lysia, habente totius exercitus gubernationem: & perueniens ad Idumeam, exinde ad Bethsuram ascendit, ciuitatem nimis fortiter munitam. Sustinentibus vero Bethsuræis, & præparationem machinamentorum eius incendentibus, multum temporis in obsidione consumptum est. Iudas vero audiens regis aduentum, distitit quidem ab obsidione arcis. Occurrens autem regi, castrametatus est in augusto quodam loco, qui dicitur Bedoscaria, decem stadijs ab hostibus distante. Rex autem egressus à Bethsura, per angusta duxit exercitum ad castra Machabæi: factoque diluculo, milites ordinauit in acie. & elephantos quidem sequi seipsos inuicem fecit, propter locorum angustiam non eos valens in latitudinem collocare. in circuitu vero vniuscuiusque elephanti properabant pedestres quidem mille, equites vero quingenti. Gestabant autem elephãti turres excelsas, & arcarios in eis: reliquamq; virtutem ex vtroque latere mõtis fecit ascendere, amicos exercitui præponens: & iubens clangorem fieri ad hostes accessit, aureos enudans clypeos simul & æreos, vt nimium fulgorem suæ claritatis emitterent: montésque eis frementibus resultabant. Hæc Iudas inspiciens, territus non est, sed fortiter excipiens inimicos, ex eorum præcursoribus vsq; ad sexcentos occidit. Eleazarus autem frater eius, quem Mauronem vocabant, vidẽs sublimio-

Antiochus contra Iudam

rem

rem elephantum ornatum loricis esse regalibus, & putans in eo sedere regem, accessit ad eum omni virtute: & multos circa elephantē perimens, alios disperdens fugere compulit: & sub ventrem ingressus elephantis, eum percussit. Qui mortali plaga percussus, moriens cecidit, & Eleazarum suis compressum ponderibus interemit. Sic enim magnanimiter multos inimicorum disperdens, vita priuatus est. Iudas autem fortitudinem hostium contemplatus, discessit ad Hierosolymā, & obsidioni necessaria præparabat. Antiochus autem partem expeditionis in Bethsuram misit, vt eam deuastaret: cum reliqua autem multitudinis virtute ipse ad Hierosolymam profectus est. Bethsuritæ ergo territi fortitudine aduersariorum, & sua videntes nessaria defeciſſe, seipsos accepta fide tradiderunt. Antiochus autem capiens ciuitatem, omnes ciues nudatos eiecit, & suos ibi custodes reliquit. Multo vero tempore templum obsidens, in Hierosolymis sedebat, pertinaciter intus repugnātibus ciuibus. Nam ad singula quæ contra eos statuerat rex machinamenta, illi è contrario ad suam defensionem instrumenta bellica requirebant. Quibus & alimenta defecerunt, fructibus prioribus omnibus consumptis Et terra illo anno non erat culta, quia septimus annus instabat: in quo secūdum legalia instituta, relinquebatur vacua terra. Multi vero obsessorum refugiebāt propter inopiæ necessitatem. Vnde relicti sunt in templo pauciſſimi. Et his quidem qui in templo obsidebantur, tales res accidebant. Lysias vero dux, & rex Antiochus, quum Philippus à Persida veniens nunciatus est eis, commendatum sibi præsumpsisse imperium, & rempublicam Antiochi sibi velle defendere: prætermittentes obsidionem, ire aduersus Philippum decreuerunt. Quod consilium nequaquam manifestum cæteris ducibus facere noluerunt, sed iussit rex Lysiam ducibus dicere diuturnam obsessionem nihil eis posse proficere: quando & locum aduersariorum constaret esse munitum, & sibi victualium necessitas irrogaretur & expediret pacem facere cum Iudæis, eosq; relinquere proprijs vti ceremonijs: vnde à nobis hactenus prohibiti, existere videntur aduersi. Hæc dicens, de Philippi tyrannide tacendum esse decreuit, ne exercitus sui dubia corda perciperet. Hæc Lysia dicente, exercitui & ducibus sententia placuit. Tunc mittens rex ad Iudam, pacem promisit obsessis, & patrijs legibus eos viuere pollicetur. Hi vero suscipientes verba, & confirmatis sacramentis & fide, exierunt à templo. Intrans vero Antiochus, & aspiciens munitum locum, impudenter sacramenta transgressus est, iussitque omnem exercitum in circuitu stantem deponere muros vsque ad solum. Postquam hæc fecit, reuersus est ad Antiochiam, ducens Oniam principem sacerdotum, qui & Menelaus dicebatur. Nam Lysias persuasit regi Menelaum occidere, si vellet Iudæos esse pacatos: dicens hunc fuisse initium malorum, qui flexit patrem suum cogere Iudæos religionem patriam relinquere. Mittens ergo rex Menelaum ad Berœam Syrię ciuitatem, interfecit eum, post decimum annum principatus sacerdotij eius: qui vt ipse principatum obtineret, impulit Iudæos transgredi leges. Princeps vero ordinatus est post Menelai interitum Alchimus, qui & Ioachim vocatus est. Rex autem Antiochus inueniens Philippum iam rebus imperantem, debellabat eum. Quem sub sua faciens potestate, occidit. Filius autem principis sacerdotum Oniæ, de quo prædiximus adhuc puerulus defuncto patre relictus, videns quod auunculum suum Menelaum rex interfeciſſet, & principatum sacerdotij Alchimo dediſſet non existenti de genere sacerdotum, sed à Lysia flexus, vt transponeret honorem ab ea familia ad aliam domum, fugit ad Ptolemęum regem Ægypti, & honorem meruit ab ipso & vxore eius Cleopatra: locumque petijt in regione Heliopolitana, vbi simile Hierosolymorum ædificaret templum. De his quidem tempore oportuno exponemus.

Obsidio templi

De gestis Demetrij contra Iudam. Cap. XV.

EOdem tempore fugiens Demetrius Seleuci filius à Roma, & perueniens ad Tyrum, imposuit sibi diadema, & colligens quosdam mercede conductos *1. Machab. 7.*

ſatellites,ingreſſus eſt aulam,omnibus libenter eum ſuſcipientibus. Comprehendentes vero Antiochum regem cum Lyſia, viuentes perducunt ad eum. Qui ſtatim iubente Demetrio interempti ſunt, cum regnaſſet Antiochus annis duobus, ſicut iam & alibi demonſtratum eſt. Conuerſi autem ad eum multi Iudæorũ maligni vel transfugæ, cum quibus & Alchimus princeps ſacerdotum, accuſabant vniuerſam gentem, & Iudam, & fratres eius, dicentes quod omnes amicos regis interfeciſſent, omneſq; eius fautores perdidiſſent, ſeipſos quoque à patria terra iactatos, extorres proprio ſolo factos: & rogabant etiam mitti aliquem ex Iudæis amicis eius, qui certius de facinoribus Iudæ renunciaret. Demetrius autem commotus, miſit Bacchidem, amicum regis Antiochi Epiphanis, cui omnis Meſopotamia credita erat, dans ei exercitum, & principem ſacerdotum Alchimum commendans, præcepitq; perimi Iudam, & eos qui cum illo erant. Egreſſus ergo de Antiochia Bacchides, peruenit ad Iudæam, direxitq; ad Iudam & fratres eius, de amicitia vel pace loquens, dolo volens illum capere. Ille vero minime credidit, videns cum tanta multitudine exercitus eum adeſſe, quanta ad bellum & non ad pacem veniſſet. Sed quidam ex populo anttẽdentes quæ Bacchides concionabatur, & exiſtimantes nihil ſe ab Alchimo ſæuum pati conſanguineo exiſtente, ad eos tranſierunt, & ſacramentum abvtríſque acceperunt, nihil pati, neque ipſi neque hi qui eiuſdem fuerant voluntatis. Bacchides vero tranſgreſſus ſacramẽtum, ſexaginta ex eis interfecit, & alios qui ad eum tranſire cogitabant remorari fecit prioribus fidem non cuſtodiens. Deſcendens autem ab Hieroſolymis, cum advil lam quę dicitur Birzito veniſſet, multos cepit trãsfugas, & aliquos populi. Quos omnes occidens, denunciauit prouincialibus cunctis vt Ioachim obedirent. Cui aliquá militum partem relinquẽs ad prouinciam cuſtodiendam, ad regem Demetrium Antiochiam reuerſus eſt. Ioachim vero principatum ſuum confirmare volens, & credens, quod ſi fidem prępararet multitudini, tutiorem ſibi magiſtratum acquireret, omnes ſeducebat verbis: & ad libitum vnicuique loquens, nimis velociter manu valida transfugarum circumſeptus eſt. Cum quibus miniſtris circuibat prouinciam, & quotquot in ea Iudæos non conſentientes ſibi inueniſſet, interficiebat. Videns autem Iudas Ioachim magnum fieri, multosq; interfeciſſe viros bonos & venerabiles, ipſe quoque circumiens prouinciam, occidebat partium eius fautores. Quod cum vidiſſet Ioachim, & intellexiſſet minime ſe contra Iudam valere, ad auxilia regis Demetrij conuertitur. Veniens igitur ad Antiochiam ciuitatem Iudam accuſabat, quaſi multa ab eo mala perpeſſus, & ampliora toleraturus, niſi citius vindicaretur.

Quomodo Nicanor aduerſus Iudam deſtinatus perijt C. VXI.

TVnc Demetrius hoc & ſuis rebus noxium putans eſſe ſi negligeret tanta Iudæ facinora, Nicanorem fideliſſimum amicum cum exercitu deſtinauit, qui cum eo à Romana ciuitate fugerat: præcipiens ei, nullatenus genti parcere Iudęorum. Nicanor vero perueniens ad Hieroſolymam, pugnare aduerſus Iudã minime decreuit. Dolo autem opprimere eum cupiẽs, mittit ei verba pacifica, dicens nulla neceſſitate pugnãdi ſe veniſſe, ſed ſacramentum præſtare, quod nihil ſæuiſſimum à rege pateretur. Hæc dicente Nicanore, Iudas & fratres eius flexi, nullamq; fraudem ſuſpicati, data fide ſuſcipiunt Nicanorem cum exercitu. Qui ſalutans Iudam, dum ſermocinarẽtur dedit ſignum proprijs militibus, quatenus Iudam comprehenderent. Qui cum inſidias intellexiſſet, exiliuit & ad ſuos confugit. Patefacta vero voluntate ſua, & apertis inſidijs, bellare Nicanor contra Iudam decreuit, & pugnam præparans conflixit cum eo in vico Capharſamala. Quem victum compulit ad arcem Hieroſolymorum confugere. Cui deſcendenti ab arce ad templum, occurrentes aliqui ſacerdotum & ſeniorum ſalutabant eum: & immolationes oſtendebant, quas pro rege deo ſe offerre dicebant. At ille interminatus eſt eis templum deponere, niſi redeunti ſibi traderent Iudam. Et hæc quidem interminatus, exijt ab Hieroſolymis. Sacerdotes autem propter dictorum

ctorum eius mœrorem,in lachrymas proruperunt, & deo ſupplicabant, eos ab interminatis periculis liberaret. Cumq; Nicanor ab Hieroſolymis egreſſus, in aliquo vico,qui Bethorō dicitur,peruenisſet,ibi caſtra conſtituit:vbi & alia prę ſidia de Syria deſtinata ſuſcepit. Iudas autem in Adaſis altero vico, ſtadijs diſtante triginta à Bethoro caſtrametatus eſt,mille tantum ſocios habens:hortatusq; ne pertimeſcerent multitudinem aduerſariorum, ſed qui ſint,& de quibus prę mijs pericula paterentur,cogitantes,vnanimiter hoſtes inuaderent,procedit in pugnā:& cōmittens fortiſſimum prælium cum Nicanore, aduerſarios valde contriuit. Deinde ipſe Nicanor dum atrociter decertaret occiſus eſt. Quo caden te,ducem perdens exercitus terga conuertit ad fugam. Quos perſequens Iudas interficiebat,&ſono turbarum in circuitu poſitis ſignificabat,quod hoſtes prę lio ſuperari diſcederent. Qui audientes,armati exibant, & fugientibus occurrentes occidebant eos. Ex quo prę lio nullus euaſit,dum nouem milium numerus extitiſſet. Quę victoria contigit quartadecima die menſis,qui dicitur apud Iudęos Adar,apud Macedones Diſtrus. Hanc celebrant per omnem annum,feſtum co lentes diem,Et ex illo quidem tempore breui ſpatio gens Iudęorum ab illis calamitatibus requieuit:ſed poſtea ad certamina rurſus & pericula redierunt. Principem autem ſacerdotum Ioachim volentem deponere murum ſanctuarij vetę rem,& conſtructum ab antiquis prophetis,plaga quędam dei repentina percuſſit,ex qua mutus in terram cecidit,& tortus per multos dies deteſtabiliter expirauit,principatum ſacerdotij tenens annis quatuor. Quo defuncto,ſacerdotium populus Iudæ contradidit.

Iudas auxilia Romanorum implorat. Cap. XVII

QVi audiens virtutē Romanorū,quod expugnaſſent Gallias, & Hiſpaniā, & Carthaginem Africæ,necnon & Gręciam ſubegiſſent,& regem Perſeū, & Philippum,& magnum Antiochum,deliberauit cum eis amicitias copu lare, mittens Roman amicos ſuos,Eupolemium filium Ioannis,& Iaſonē Elea zari:rogabatq; per eos,Romanos auxiliatores ſibi & amicos eſſe, & Demetrio ſcribere,quatenus non confligeret cum Iudęis. Cumq; veniſſent Roman legati Iudæ,ſenatus eos libenter excepit,& ea quę petierunt celeriter annuit. Faciens que ob hoc ſe natuſconſultum,exemplum quidem ad Iudæam tranſmiſit,ipſum aūt tabulis æreis ſcriptum in Capitolio collocauit. Erat autem huiuſmodi ſena tuſconſultum,de auxilijs & de fide circa gentem Iudæorum:Neminem ſubiecto rum Romanis,bellare contra gentem permittimus Iudęorum,nec alicui bellanti prębendum cenſemus triticum,aut naues,aut pecunias:& ſi quis contra iudęos putauerit eſſe bellandum,ſciat eis nos auxilia pręſtaturos:& rurſus ſi Romanorum quilibet inuaſerit terram,iudęos eis modis omnibus obſtaturos. Et ſi quid de hoc pacto gens Iudęorum voluerit vel addere vel auferre,communi ſententia populi Romani faciendum eſſe conuenit. Scriptum eſt autem hoc ſenatuſcōſultum per Eupolemium Ioannis filium,&iaſonem Eleazari,ſub principe ſacerdotū iuda,duce Simone fratre ipſius. Hæc quidem prima inter Romanos & iudæos amicitia cognoſcitur contigiſſe. 1. Mach. 8

De pugna indę cum Bacchide,in qua & occubuit Cap. XVIII

DEmetrius aūt nunciata ſibi morte Nicanoris, & perditione militię, rurſus ad iudęā Bacchidem cum exercitu deſtinauit. Qui ab Antiochia egreſſus, peruenit ad iudęam,& in Arbellis ciuitate Galilææ caſtra cōſtituit,&eos qui in ſpeluncis habitabant,cū multi ad eas confugiſſent,captos ſuis partib9 aggregauit:exídeq; mouēs, ad hieroſolymā properabat. Qui audiēs iudā in aliqua villa,nomine Birziton,caſtra locantē,contra eum alacriter feſtinabat cū pedi tū vigintimilibus,& equitum duobus milibus. Iudæ vero fuerunt omnes duo milia. Qui multitudinem Bacchidis timentes,tētoria relinquentes, fugerūt omnes 1. Mach. 9

præter octingentos. Iudas vero proprijs militibus destitutus, & hostibus immi-
Audax Iudæ facinus nentibus nec tempus habens congregandi exercitum, non dubitabat cum octingentis pugnam contra Bacchidem cõmittere, hortatusq; suos vt hostes inuaderent, & pugnam viriliter sustinerent: cum illi dixissent, se non esse ad tantã magnitudinem exercitus idoneos, & suaderent nunc quidem discedere, & à periculis liberari, postea vero inimicis, collectis viribus, obuiare: non hoc, inquit, videat solis aspectus vt terga mea hostibus nudem: sed licet omnimodo immineat perire pugnantem, fortiter stabo, omnia viriliter perferens futura pericula. Bacchides vero producens de castris exercitum, ad prælium parabatur: & equites in vtroque cornu disponens, leuiores autem & arcarios ante omnem aciem, ipse in dextro cornu constitit. Qui cum sic aciem ordinasset, iussit tubicinem signum dare. Hoc idem faciens & Iudas, committit cum hostibus pugnam, & constanter ambobus certantibus, prælium vsque ad occasum solis extensum est. Videns autem Bacchidem Iudas cum electis suis in dextro cornu ordinatum, congregans animosiores viros, inuadit illam partem exercitus, & confligens ibi ordinem eorum disrupit, & medios ad fugam conuertit, sequutus eos vsque Gazara. Videntes ergo fugam dextræ partis, qui in sinistro cornu erant, circunuenerunt, & Iudam sequentes in medio eum obsederunt. Qui fugere minime valens, circumse-
Iudas interiit ptus ab hostibus, stans pugnabat cum suis: multosq; interficiens aduersariorum, percussus interijt. Iuda vero interfecto, socij eius tali duce priuati tergaverterũt. Cuius corpus ab hostibus sub pacto Simon & Ionathas fratres eius redimentes, perduxerunt ad Modin oppidũ, vbi & pater eorum sepultus erat lugente eũ per multos dies populo Hebræorum, & honorante secundum communem & legitimam consuetudinẽ. Finis quidem talis Iudam inuenit, virum fortem & magnũ, & bellicosum, & mandatorum patris sui memorem, & omnia pro libertate ciuiũ & facere & pati paratum. Tali ergo virtute plenus, magnam sibi gloriam & monumenta seruauit, liberans gentem à Macedonum seruitute. Qui cum principatum sacerdotij tribus annis habuisset, hoc ordine defunctus est.

FLAVII IOSEPHI
ANTIQVITATIS IVDAICAE LIBER DECIMVSTERTIVS.

De bellis Ionathæ & Bacchidis post occisum Ioannem. Caput I

1. Mach. 9

VIBVS modis gens Iudæorum, Macedonibus in seruitute eam tenentibus, libertatem recepit, & per quot & quanta certamina dux eorũ Iudas transiens defunctus est, pro ipsis bellans, in volumine anteriore monstrauimus. Post interitum vero iudæ iterum quicunq; erãt impij, & transgressores patrię legis, venerunt contra iudæos, & vndiq; eos pessime vastabant. Adiuuabat etiam horum malitiam & fames, quę tunc prouinciam omnẽ occupauit, vt multi propter inopiam necessariorum nõ tolerantes ambas calamitates, famis & inimicorum, transfugerent ad Macedones. Bacchides autem iudæis, qui patria reliquerant solennia, & communem vitam elegerant, congregatis eis custodiam prouincię tradidit. Qui tenentes amicos Iudæ Bacchidi prodebãt, quos torquens crudeliter occidebat. Tantis ergo in dęis calamitatibus oppressis reliqui ex amicis iudæ videntes gentem miserabiliter pereuntẽ, adeuntes fratrem eius Ionathan, rogabant eum, vt imitaretur fratrẽ

suum

ſuum, & illius erga ſuam gentem prouidentiam adhiberet hortabantur, & ne deſpiceret populum ſine defenſore pereuntem. Ionatha vero promittente paratũ ſe eſſe mori pro cunctis, & credentes eum ſuo fratri parem exiſtere, ducem Iudęorum ordinauerunt. Quod Bacchides audiens, & timens ne regi vel Macedonibus pericula cõcitaret Ionathas, ſicut olim iudas, dolo eum interficere ſtatuit. Cuius voluntas non latuit ionathan, neq; fratrem eius Simonem. Qui colligentes ſocios omnes ad deſerta confugerunt: & veniẽtes ſuper aquam quę dicitur lacus Aſphar ibidem commorabatur. Bacchides autem ſentiens eos diſceſſiſſe, & in illo loco conuerſari, contra eos cum omni ſua virtute progreſſus eſt, & trans Iordanẽ caſtra ponens refouebat exercitum. Ionathas cognoſcens Bacchidem contra ſe veniſſe, mittit fratrem ſuum Ioannem qui Gaddis dicebatur, ad Nabatheos Arabas, vt apud ipſos deponerent ſuppellectilem, vſquequo pugnarẽt cõtra Bacchidem: erant enim amici. Ioannem ergo euntem ad Nabathæos, inſidijs collocatis in Medaba ciuitate, filij Amarei capiunt vnà cum ſuis: & rapientes omnia quę portabant, occidunt Ioãnem & omnes ſocios eius. Vindictam vero, quam per hoc receperunt à fratribus eius, poſtea demonſtrabo. Bacchides autem cognoſcens Ionathan in nemoribus Iordanis caſtra poſuiſſe, obſeruans ſabbatorum diem contra eum venit tanquam non in ea pugnaturum propter legẽ. Ille vero ſocios hortatus, & animę eos pati pericula dicens, in medio comprehẽſos fluuij & hoſtium, & viam qua fugerent non habentes, dum hoſtes ante faciem, fluuius à tergo prohiberent: orans autem ad deum vt victoriam ſibi præſtaret, committit pugnam cum hoſtibus. Quorum multos occidens, cum videret temerariũ ſe Bacchidem appetentem, dextramque ad feriendum extendentẽ, ipręuidens plagamq; deuitans, cum ſocijs in fluuium exiliuit, & pernatans trans iordanem, periculum mortis euaſit. Nam Bacchides fluuio relicto, ad Hieroſolymorum arcem diſceſſit, vſque ad duo milia ſuorum amittens. Qui etiam multas iudææ ciuitates capiens, muniuit Hiericho, & Amathuntem, & Bethoron, & Bethullam, & Thamnam, & Pharathonem, & Oconam, & Gazara: & turres in vnaquaque ciuitate conſtituens, & muros circundans eis validos, & magnitudine præcellentes, cuſtodiam in eis ſtatuit, vt exinde iudęos affligeret. Arcem vero Hieroſolymorum cautius muniuit, & tollens filios nobilium iudęorum, ob fides in arce concluſit. Eodem tempore veniens quidam ad ionathan & fratrem eius Simonem, nunciauit filios Amarei celebrare nuptias, & nouam nuptam nobilem duci à Medaba ciuitate, & Arabas cum pompa munificentiſſima: ionathas tunc & Simon tempus putantes proſperum ſibi ad fratris ioannis apparuiſſe vindictam, cum multa potentia ſociorum egrediuntur ad Medaba, & inimicos inter montes inſidijs collocatis præſtolabantur. Vt aũt virginem viderunt & ſponſum, & multitudinem amicorum cum eis ſicut in nuptijs, exiliẽtes ab inſidiis omnes occiderũt, & ornatum cum omni pręda tollentes reuerſi ſunt, pœnã pro fratre ioanne à filiis Amarei talem exigentes. Nam ipſi cum ſequentib⁹ amicis & vxoribus vel filiis, numero quadringẽti perempti ſunt. Simon itaq; & ionathas ad orã iordanis reuerſi, ibidem permanebant. Bacchides autem omnem iudęam muniens, ad regem reuerſus eſt. Iudęi vero duobus annis à bellorũ tumultu requieuerunt. Tunc transfugæ vel impii, videntes ionathan cum ſuis multã licentiam habere libertatis, direxerunt ad regem Demetrium, petentes mitti Bacchidẽ vt ionathã debellaret: quod facilius euenire pollicebãtur, ſi vna nocte inopinabiliter eũ inuaderet. A rege ergo Bacchides deſtinatus, perueniens ad iudęam omnibus ſcripſit amicis & iudæis auxiliari ſibi, quatenus ionathan comprehenderẽt. Feſtinantibus autem eis, & nõ valentibus ionathan tenere, quia nimis ſe caute tractabat, Bacchides ira commotus, trãsfugarum primos quinquaginta qui ſibi & regi mẽtiti ſunt, occidit. Ionathas vero cũ fratre vel ſociis ad Bethalagam villam timens Bacchidem abſceſſit: ædificáſq; turres, & muro circũdãs, habebat eam valde munitam. Quod audiens Bacchides, mulites ſuos cum iudęorũ

Ioannes occiditur

Ionathas vbi ſcitur fratrem in nuptijs

Bacchides Ionathã obſidet

auxiliaroribus

auxiliatoribus perducens contra Ionathan peruenit, & ad eius munimina accedēs, per dies multos obsidebat eum. Qui obsidioni fortiter resistēs, Simonem quidem fratrem suum expugnaturum Bacchidem in ciuitate dimisit: ipse vero furtim egreditur in prouinciam, & congregans manum multam, nocte Bacchidis inuadit exercitum: & multos occidens, Simonem fratrem fecit aduentum suū cognoscere. Qui sentiens hostes interimi, egreditur: & Macedonum machinamenta obsidioni præparata, suppositis flammis incendit, & multos eorum viriliter interfecit. Videns autem Bacchides ab inimicis se circumseptum, alios quidem ante se, alios autem retro conspiciens, turbatus hęc inspērate sibi euenisse, in trāsfugas tanquam in deceptores suum furorem conuertit: volebatq;, si posset, obsidione soluta sine dedecore ad propria remeare. Cuius voluntatem cognoscens Ionathas, legatum ad eum pro amicitijs destinauit, quatenus redderent inuicem sibi quos ceperant vtrique captiuos. Putans autem hāc honestiorem Bacchides discessionem, paciscitur cū Ionatha, & iurauerunt vtrique vt nūquam cōtra se arma pręsumerent: & captiuos dantes & recipientes in Antiochiam Bacchides recessit. Qui post hanc discessionem, nequaquā ad Iudęam deinceps peruenit Ionathas vero hanc libertatem acquirens, in Machma ciuitate, populorū negotia disponebat: & malenolis vel impijs cruciatis, Iudęorum gentem purgabat.

De amicitia Ionathæ cum Demetrio & transfugis Iudęis. Cap. II

1. Mach. 11 ANno vero sexagesimo & centesimo, Epiphanem Antiochi filium contigit Syriam ascendere, & Ptolemaidam capere ciuitatem per proditionem militum intus cōmorantium. Erant enim ingrati circa Demetrium propter superbiam suam: quia dum se clausisset in quadam turri regali, quam non lōge ab Antiochia construxerat, à nemine videbatur, sed & rempublicam vt desidiosus negligebat. Vnde ei odium à subiectis exortum est, sicut iam alibi demonstrauimus. Igitur in Ptolemaidem Alexandrum Demetrius audiens peruenisse, omnem cōtra eum produxit exercitum. Direxit autem & ad Ionatham legatos pro auxilijs, nam præuenire Alexandrum statuit, veritus ne ille prius auxilium eius postularet, aut Ionathas memor malorum se cum inimicis coniungeret. Denunciauit ergo eum multitudinem congregare, obsidesque Iudæorum recipere, quos Bacchides in arce Hierosolymorum concluserat. Talibus inter hęc à Demetrio Ionathas ad se nuncijs venientibus, ad Hierosolymam peruenit: & epistolas regis, audiente populo vel arcis custodibus hilaris intimauit: Quibus relectis, trāsfugæ vel impij trepidauerunt, pręcipiente rege, quatenus Ionathas exercitū congregaret & obsides reciperet. Quos cum accepisset, vnumquenque suis parentibus reddidit. Et quidem Ionathas in Hierosolymis mansionem faciebat, renouans ciuitatem suaque voluntate singula construens, & ædificans muros ciuitatis lapidibus quadratis, vt forent aduersus hostes munitissimi. Quę videntes custodes muniminum in Iudęa, relinquētes ea omnes ad Antiochiā fugerunt, pręter illos qui in Bethsura ciuitate & in arce Hierosolymorum erant, quorum plurima pars impiorum & transfugarum fuit Iudæorum. Quapropter castra non reliquerunt.

De sacerdotio Ionathæ & occiso Demetrio Cap. III

1. Mach. 10 COgnoscēs aūt Alexander promissiones, quas Demetrius fecerat ionathæ, & fortitudinē eius, & quanta disposuerat bellans contra Macedones, & iterum qualia ipse pertulerat à Demetrio & Bacchide duce demetrij, & meli9 nihil inuenire quàm ionathæ pręsidium, ad amicos dicebat: in pręsenti tempore ionathas contra hostes fortis existit, & odium habet propriū in Demetriū à quo multa mala perpessus est: igitur si videtur, amicū eū facere constra demetriū nūc debemus: non alias vtilius est rogare eum ad auxilium cōferendū. Cumq; ei & amicis placuisset, trāsmisit ad ionathan, scribens talem epistolā: Rex Alexander ionathę fratri salutem. Fortitudinem quidem & fidem tuam iá dudum audiuimus. Et ideo transmisimus ad te pro auxilijs, & ordinamus te hodie principē sacerdotum

tum Iudęorum, & amicum noſtrum vocari pręcepimus. Idciro etiam deſtinaui ti bi pro munere purpuream ſtolam, & auream coronam, & peto honoratũ te à no bis ſimilem erga nos fieri. Suſcipiens epiſtolam Ionathas, induitur quidem ſacer dotali ſtola, celebratione tabernaculorum inſtãte, poſt quartum annum mortis Iudæ fratris ſui. Nam neque per ipſum tempus princeps ſacerdotum aliquis con ſtitutus eſt. Collegit vero & multum exercitum, & armatorum copiam quam ip ſe conſtruxerat. Quod factuum vt peruenit ad Demetrium, nimis eum multumq; contriſtauit, ſuamq; cœpit accuſare tarditatem, quod non ante Alexandrum et- ſet ipſe demeritus Ionathan. Veruntamen nec ſic diſtulit ſcribere ad ionathan, & ad populum eius. Cuius exemplar taliter exiſtebat: Rex Demetrius ionathæ gentiq; iudæorum ſalutem. Quoniam noſtram ſeruaſtis amicitiam, tentãtibusq; vos inimicis non conſenſiſtis: hanc quidem veſtram laudo fidem, & in his vos permanere quęſumus: recipientes à nobis vicem vel gratiam, per quam mereami ni vectigalium veſtrorum reuelationem. Et quicquid prædeceſſoribus meis regi bus vel mihi hactenus prębebatis, omnia noueritis noſtra vobis largitate cõceſ ſa. Super hec etiam precium ſalis vobis, & coronarum, quas nobis offerebatis, vel quod pro tertia parte frugum, & medietate fructus lignorum, quod parti meæ cõ petebat, vobis ab hodierno die remitto. Sed & cenſum ſingulorum habitantium in Iudæa, quod noſtro ærario proficiebat: Necnon & triũ finitimarum vobis pro uinciarum, Samariæ, & Galilææ, & trans iordanem, vniuerſa concedo, à nunc per omnia tempora. Ciuitatemq; Hieroſolymorum ſacram & intiolabilem pri- uilegia ſua poſſidere, liberamq; cum ſuis confinibus à decima parte vectigalium eſſe pręcipio. Arcem autem committo ſacerdoti veſtro Ionathæ, vt quos ipſe pro bauerit fideles amicos, cuſtodes in eam deputet nobis ſeruandam. Captiuosq; Iu dęorum & ſeruientes apud nos, liberos eos eſſe concedo. Nec poſt hanc ſanctio nem Iudęorum iumenta violentijs angariarum ſubiaceant. Sabbatũ autem vel omnes dies feſtos & tres ante eos dies ſine vectigalibus eſſe denũcio. Eodem mo do iudęos noſtram terram habitantes, liberos ac ſine læſione dimitto. Licentiã que mihi militare volentibus vſque ad triginta milia pręſtamus, eadem quibus & me⁹ vtitur exercitus, vbicunq; ierint accepturis. Ordinabo vero quoſdam eo- rum in caſtris, quoſdam mei cuſtodes corporis & duces in aula mea conſtituam. Pręcipio vero meis, veſtris vti legibus, caſq; cuſtodire, & tribubus propoſitis in iudæa legibus obedire. Principemq; ſacerdotũ diligentiã habere volo, ne quis iu dæorũ aliud templum pręter Hieroſolymitanũ ſolum veneretur. Prębeo etiã ad ſumptus immolationũ per ſingulos annos, centumquinquaginta milia dragmas quęq; ſuperfuerint pecunię, veſtras eſſe volo. Decem milia aũt dragmas, quas re ges à templo accipiunt, vobis cedo: quia ſacerdotibus templo miniſtrantibus cõ petunt. Quicũq; aũt ad templũ Hieroſolymorum vel intra fines eius cõfugerint, debitores regaliũ pecuniarũ, ſiue qualibet cauſa faciente, licentiam eis indemni tatis concedo, ſaluasq; eorũ eſſe poſſeſſiones. Renouari vero templum impendijs ex meo factis, murosq; ciuitatis ſpondeo fabricari, turresq; altas cõſtruere. Et quicquid ad munimen veſtrũ neceſſe fuerit, meis ſtipendijs reſtaurare polliceor. Tãtũ vt quas cœpiſtis amicitias nobiſcũ & fœdus, ſine ſimulatione ſeruetis. Hęc quidẽ promittens & blandiens Demetrius iudæis, ſcripſit. Rex vero Alexander magnũ colligens conductũ exercitum, & milites qui de Syria tranſierũt ad eũ, cõtra Demetriũ duxit: pugnaq; cõmiſſa, cornu ſiniſtro Demetrij aduerſarij ſunt fugati, & perſecutione diutina multi eorum occiſi ſunt, caſtraq; direpta: dextrum aũt cornu, in quo Demetrius pręliabatur, deuictũ eſt. & alij quidem omnes receſ ſerunt. Demetrius aũt fortiter pugnans, non paucos hoſtiũ proſtrauit. Cumq; fu gans alios equus eius cœni barathro inhęſiſſet, minime fugere valens, occiditur. Nam videntes hoſtes quid ei contigiſſet, reuerſi circundederunt eum: & omnib⁹ in eũ iacula deſtinãtibus, cum ille pedeſtris fortiter reſiſteret, poſtea multis per-

Epiſtola Demetrii

Demetrius occiditur

foſſus

fossus vulneribus, nec valens sustentare, collapsus est. Demetrij quidem talis extitit finis, qui regnum per vndecim annos rexit, sicut & alibi demõstrauimus.

De templo dei ab Onia in Ægypto ædificato Caput IIII

ONiæ vero principis sacerdotum filius, eodem nomine quo pater nuncupatus, quem Alexãdriam fugisse ad Ptolemęum regem cognomine Philometorem diximus, videns Iudæam à regibus Macedonum mala pati, volęsq; memoriam & gloriam æternam sui relinquere, ad Ptolemæũ regem & reginam Cleopatriam transmisit, petẽs licentiam, quatenus templum ædificaret in Ægypto simile Hierosolymorum, leuitasq; vel sacerdotes de genere suo constitueret, quod desiderabat, confidens in prophetia Esaiæ, qui ante sexcentos annos prędixerat, quod oporteret in Ægypto templum ædificari maximo deo per virum Iudęum. Idcirco elatus Onias, Ptolemæo vel Cleopatræ huiusmodi destinauit epistolam: Multa vel maxima vobis bellorum conficiens opera, & cum dei auxilio perueniens ad humilem Syriam, & Phœnicem, & in Leonum ciuitatem Heliopolim, perq; alia loca multa veniens, præter constitutiones Iudęos templa construxisse reperi, quapropter & perfidos extitisse, quod etiam Ægyptijs accidit, propter templorum multitudinem variamq; religionem. Opportunum autem inueni locum, qui dicitur agrestis Bibaste castrum plenum varia materia, vel sacris animalibus: & peto concedendum mihi eum dominio segregatum, quatenus purgare templum ibi dirutum, & ædificare maximo deo possim, mensura eadem & simili qua Hierosolymorum, pro te tuaq; coniuge vel filijs: quatenus habeant Ægyptum habitantes Iudæi, quò cõuenientes secundum concordiam quam ad inuicem habent, possint tuis vtilitatibus ministrare. Nam & Esaias propheta prædixerat esse in Ægypto domino deo sacrarium: multaq; talia de ipso prædicauit. Hęc quidem Onias regi Ptolemæo scripta transmisit. Considerent tamen aliqui pietatem eius, & Cleopatræ suæ fororis & cõiugis, ex epistola quam scripserunt. Nam peccatum & legis transgressionem super caput Oniæ posuerunt, rescribentes hæc: Rex Ptolemęus & regina Cleopatra Onię salutẽ. Legimus tuã petitionem, in qua suggerebas, permitti tibi in Leonum ciuitate templum Heliopolitanum dirutum purgare, quod appellatur agrestis Bibaste. Quapropter miramur si deo gratum sit tẽplum, quod ædificaturus sis in tam luxurioso loco, plenoq; sacris animalibus. Sed quoniam dixisti prophetam Esaiam iam dudum hoc prędixisse, cõcedimus tibi, si contrà legem vestram non est, vt nihil nos in deum peccasse videamur. Accipiens igitur locum Onias, ædificauit templum, aramq; deo similem Hierosolymorum, minus tamen & pauperrimum. Mensuram vero eius & vasa minime visum est mihi nũc describere. Nam in septimo libro Iudaicæ antiquitatis inserta sunt. Inuenit enim & Onias quosdam sui similes Iudęos sacerdotes & Leuitas, ibi religionem colentes. Sed de hoc templo late narrauimus. In Alexandria vero Iudæos & Samaritas, qui templum temporibus Alexandri Macedonis super Garizim montem construxerunt, contigit contra se seditionem excitare, & propter templa coram ipso Ptolemæo certare: Iudæis: quidem dicentibus, secundum legem Mosi templum se in Hierosolymis construxisse: Samaritanis autẽ in Garizim: & supplicauerunt vt cum amicis rex considera ret, audiens de his altercationem, victosq; morte mulctaret. cũq; pro Samaritis

Iudæorum & Samaritarum disceptatio

Sabbęus & Theodosius intimassent, pro Iudæis vero & Hierosolymitis Andronicus Messalanus, iurauerunt per deum coram rege secũdum leges dicta sua probare: petiueruntq; Ptolemeum, quatenus iurisiurandi transgressorem perimerẽt. Rex vero multos secum amicos in concilium congregans, sedit partes audire, Tũc Iudęi Alexandriæ cõstituti, nimis timebãt de viris qui pro templi Hierosolymitani parte differebant: nam atrociter ferebãt, si hoc tam antiquum & nobile per vniuersum mũdum templum solueretur. Cumq; Sabbæus & Theodosius concessissent, vt primus Andronicus verba faceret, idem Andronicus approbationem facere suam cœpit ex lege, vel prędecessoribus principum sacerdotum, quis ex

quo

quo genere honorem ſacerdotij de patre ſuſcepiſſet,& quomodo omnes Aſiæ reges templum varijs oblationibus & clariſſimis donis honorauerũt:de Garizi vero templo neminem ſermonem feciſſe. Quę dicens Andronicus,& his multa ſimilia,regem flexit ſententiam pronunciare decernentem,templum Hieroſolymitarum ſecundum leges Moſi fabricatum fuiſſe:Sabbæum autem & Theodoſium interficiendos. Hæc ſunt quę contigerunt Iudæis in Alexandria temporibus Ptolemæi Philometoris.

De amicitia Alexandri cum Ionatha inita,& nuptijs Cleopatrę. C. V

TAque Demetrio in pugna perempto,ſicut ſuperius indicauimus, Alexander accipiens regnum Syriæ,ſcripſit Ptolemæo,vt acciperet matrimonio ſuo filiam eius Cleopatrã:iuſtumq; hoc dicebat eſſe,cum paternum obtinuiſſet principatum,&per dei prouidentiam in eo perductus fuiſſet poſt perditionem Demetrij. Sed etiam per alia multa dignum ſe eius familiaritate,vel cognatione dicebat. Ptolemæus vero libenter ſponſalia accipiens,reſcripſit dicens, gauiſum ſe eſſe quod paternum ſuſcepiſſet principatum,daturumq; ei ſuam filiam promiſit, & ocurrere iuſſit eum ad Ptolemaidem,quatenus ei filiam ſuam iure traderet nuptiali. Tunc ipſe,puellam ad Ptolemaidem ab Ægypto producendam,ibiq; coniungendam eſſe conſtituit. Ptolemæus quidem hæc ſcribens, propere ad Ptolemaidem peruenit,filiam Cleopatram ſecum adducens:vbi ſecũdum conſtitutũ, Alexandrum reperit,filiamq; ſuam ei coniunxit,dotem argento vel auro ſecundum regiam qualitatem complens. Cumq; nuptiæ celebrarentur, ſcribens Alexander Ionathæ principi ſacerdotum,iuſſit eum ad Ptolemaidem feſtinare. Qui perueniẽs ad reges,munificenter eis offerens dona,dato apud eos honore potiebatur. Tunc Alexãder cõpulit eum propria veſte exutum purpura indui,ſimulq; ſuper tribunal ſecum ſedere:iuſſitq; duces cum eo procedere, perq; mediam ciuitatem clamare,nemini contra eum quicquam dicere,vel cauſas licere contexere,Quod cum duces feciſſent,regis erga Ionathan videntes honorem hi qui parati fuerant eum accuſare,ſimul cum inimicis eius profugerũt,veriti ne quid peſſimum paterentur. Tanto vero ſtudio rex Alexander ionathan dilexit, vt primum eum ſuorum deſcriberet amicorum.

1. Mach. 10

Ionathas induitur purpura

De bello Ionathæ cum Ioppenſibus & victoria reliquarum vrbiũ C. VI

CEnteſimo vero & ſexageſimoquinto anno Demetri Demetrij filius,cũ multis conductis quos ei Laſthenes Cretenſis præſtiterat, à Creta ad Ciliciam nauigauit. Quod Alexãder audiens,in pauore turbaq; conſtitutus, continuo de Phœnicia ad Antiochiam feſtinauit: vt prius quàm huc perueniret Demetrius, eam tute diſponeret. Reliquit vero humilis Syriæ ducem Apollonium, cognominé Titum,qui cum multo exercitu profectus ad Iamniam, ionathæ principi ſacerdotum mandauit,dicens:iniuſtum eſſe eum ſolum cum licentia vel poteſtate viuere,non obedientem regi: Sibiq; dicebat hoc magnum obprobriũ ab omnibus inferri,quod eum non regi ſubigeret, Non ergo te,inquit,in montibus obſcõdas,arbitratus fortitudinem te habere,ſed ſi confidis tuæ virtuti deſcende,quatenus per camptum noſtri milites confligant,& fortiſſimi belli euentus demõſtret victoriam. Scito tamen optimos a bvna quaq; ciuitate mihi commilitones iũctos qui ſemper tuos proauos euicerunt. Contra nos autem in tali terra certãdum eſt, vbi non lapidibus ſed armis decet fortiſſime pręliari,ne ſit tibi locus quò valeas deuictus effugere. His incitatus ionathas,decem milia militum eligens,ab Hieroſolymis egreditur cum fratre Simone:peruenienſq; ad Ioppen, caſtra foras ciuitatem diſpoſuit, Nã Ioppenſes portas concluſerant,intus habentes cuſtodias ab Appollonio conſtitutas. Cumq; ionathas obſidere eos paraſſet,timentes ne ſuam ciuitatem deuaſtaret,portas aperiunt. Appollonius vero captam audiens Ioppen à ionatha,tria milia equitũ ſumens,& octo milia peditum, ad Azotum peruenit,& exinde tacite paulatimq; viam ſibi perfecit. Cũ ergo veniſſet in Ioppen,tanquã recedens ionathan trahit ad cãpũ,confidẽs in equitibus,& ſpem in

1. Mach. 11

Ionathas capit Ioppen

eis habens ſuæ victoriæ. Cumq; proceſſiſſet Ionathas, perſequebatur vſque ad Azotum Appollonium: qui cum ad campū vidiſſet hoſtem veniſſe, conuerſus pugnā cum eo cōmiſit. Mille nanque equites Appolonius ad inſidias in aliquo torrente diſpoſuerat, qui à retro inimicis inſiſterent. Quod ſentiēs Ionathas, non eſt turbatus: ſed ordinans in quadro exercitum, vt per ambas partes inimicos exciperent, hortatus eſt, vt fortiter ante vel retro pugnantibus vbique reſiſterēt. Prælio vero vſque ad veſperā procedente, dans fratri Simoni partem exercitus, iuſſit eum aduerſariorum aciem inuadere, ſuisq; præcepit, teſtudine facta ſagittas equitū excipere. Qui cum præcepta feciſſent, nihil lædebantur, quāuis hoſtes ſuper eos frequentia tela vibrarent, vſquequo ſuas euacuaſſent pharetras. Nam ſagittæ corpora clypeis ſepta, minime contingebant, cū cōſtipatione teſtudinis tela veniētia refugarētur. Cum vero à primo mane vſque ad veſperum iaculantes aduerſarij defeciſſent, intelligens Simon laſſos eos, inuadit aciē: fortiterq; cum ſuis militibus dimicans, fugat inimicos. Videntes aūt pedites equites ad fugā cōuerſos, & ſpe eorum decepti, ſine decore & turpiter abſceſſerunt, & per omnē cāpum diſperſi fugerunt. Quos ſecutus Ionatas vſq; ad Azotum multos occidit eorū. Qui de ſua ſalute deſperantes, ad templum Dagonis cōfugerunt, quod erat in Azoto. Capiens autem incurſione ſua ciuitatem Ionathas incendit eam, & omnes circa eam vicos, neque pepercit templo Dagonis, ſed etiā id flāmis conſumpſit, & eos qui eò confugerant interfecit. Multitudo vero quę in illo cōcidit prælio vnà cum illis qui in templū confugerant, octo milia fuerunt. Vincēs ergo tā tum Ionathas exercitum, ab Azoto diſceſſit, & Aſcalonem venit: & foras ciuitatē caſtra conſtituēti, territi Aſcalonitæ, in occurſum ei exierunt dona portātes. Qui laudans eorum voluntatem, reuerſus eſt ad Hieroſolymam multam prędā ferens, quam videbatur à victis hoſtibus abſtuliſſe. Alexander autem deuictum audiens ducem ſuum Apollonium, ſimulauit gaudium, quod præter eius ſententiam cum Ionatha cōflixiſſet, qui eius amicus erat: mittitq; teſtimonium Ionathæ præbens & præmium & honorem, & torquem auream, ſicut ſolet affinibus regis dari: eiq; commiſit Accaronis prouinciæ magiſtratum.

Victoria Ionathæ

De geſtis Ptolemæi cum Alexādro, Demetrio & ionatha Cap. VII

EOdem tempore rex Ptolemæus Philometor dictus, nauale ducens exercitū & pedites, ad Syriā veniebat, Alexādro ſuo genero ſolatia præbitur9. Quē omnes ciuitates ſtudioſe Alexandro præcipiente ſuſcipiebant, & deducebant vſque ad Azotum: vbi omnes proclamabant, accuſantes Ionathā, quod tēplum incendiſſet & deſtruxiſſet, prouinciamq; deuaſtaſſet, multosq; eorū interemiſſet. Quę Ptolemæus audiens tacuit. Ionathas aūt in Ioppen occurrit Ptolemęo, dona clariſſima vel honorē ab eo percipiens: & perducēs eū vſque ad fluuiū qui Eleutheros appellatur, ad Hieroſolymā remeauit. Peruenies aūt Ptolemaidē, præter omnē ſpē paulominus habuit interfici Ptolemęus inſidijs Alexandri, quas ei per Ammoniū amicum parauerat. Manifeſtis aūt factis inſidijs, ptolemęus Alexandro ſcribit, ad pœnam Ammonium petens, & dicens inſidias ſe ab eo paſſum, & vindictam ſumere iuſtum eſſe. Alexandro vero non concedente, Ptolemæus intellexit illum cauſam inſidiarum extitiſſe: quapropter ei factꝰ eſt odioſus, antiochenis autem etiam prius erat odibilis alexander propter Ammonium: multa nanq; per eum paſſi fuerant. & pœnam quidē ab Ammonio pro delictis eius exegerunt, occidentes eū, qui tanquam mulier ſe properabat abſcondere, habitu circundatus fœmineo, ſicut alibi dictum eſt. Ptolemæus itaque accuſans eum vt proditorē nuptiarum filiæ ſuæ, tranſgreſſorēq; auxilij, quod ei cōtra Demetriū deduxiſſet, ſoluit affinitatē. Nam & auferens filiam ſuam, ad Demetriū legationē direxit, amicitiā cū eo componēs, filiamq; daturum ſe illi vxorem, & reſtituere paterno eum principatui compromittens. Demetrius vero gaudēs ſuſcepit legationē & nuptias. Tum nimis iam Ptolemæo labor reſtabat, flectere antiochenos, vt Demetrium ſuſciperent: nam inimici eius fuerunt, eo quod

à patre

à patre eius Demetrio multa mala perpeſſi fuiſſent: & Alexandro tamen Antiocheni propter Ammonium iráſcebantur, vt prędiximus. Qui pulſus ab Antiochia, in Ciliciam vſque peruenit. Ptolemæus ergo ad Antiochenos veniens, rex ab illis & à militibus ordinatur, coactusq; duo ſibi diademata ſuperpoſuit, vnũ Aſiæ, alterum Ægypti. Benignus aũt, & iuſtus exiſtens, nec concupiſcens aliena, ſed & futura prędiuidens, recuſare regnum decreuit, ne Romanos offenderet: ideoq; Antiochenos in concionem congregans, flectit eos vt Demetrium ſuſcipe rent, dicens eum nequaquam pro patre dolorem ſeruaturum ſi bene mereretur ab eis: doctorem autem in bonis & ducem illis ſe eſſe, nec ſe fallacibus negotijs immiſcere: ſibi autem dicebat Ægypti regnum ſufficere. quę diſſerens, flectit Antiochenos Demetrium ſuſcipere. Alexandro vero cum magna militia vel apparatu ad Syriam à Cilicia profecto, terramq; Antiochenorum prædante, Ptolemæus cum genero cõtra eum duxit exercitum (nã iam filiam ſuam matrimonia li iure Demetrio contradiderat) & vincens Alexandrum, ad Arabiam fugauit eum. Contigit autẽ in pręlio, vt equus Ptolemæi, vocem elephantis audiens, Ptolemæũ iactaret. Quod cũ vidiſſent hoſtes, impetum ſuper eum fecerunt: multisq; vulneribus caput eius perforantes, ad periculum mortis eum adduxerunt. Sed cuſtodes corporis eius rapientes eum liberauerunt, & ita per quatuor dies defectus iacuit, vt nec loqui nec intelligere potuiſſet. Alexandri vero caput Arabum potentiſſimus Zabilus abſcidens, Ptolemæo tranſmiſit. Qui die quinto releuatus à vulnerum dolore, ſuauem ſibi rem ſummumq; ſpectaculũ Alexandri mortẽ ſimul & caput vidit, qui tamen paulopoſt vitam finiuit, pro Alexandri morte gaudio ſummo completus. Regnauit vero Aſiæ Alexãder, qui dictus eſt Balais, annis quinque, ſicut in alijs demonſtratũ eſt. Suſcipiens vero principatum Demetrius, qui Nicanor appellabatur, fraudibus corrũpere cœpit Ptolemæi militiam, oblitus & quod ſocer eius & auxiliator fuiſſet, & affinis per cõnubiũ Cleopatrę. Qua propter milites Ptolemæi ad Alexandriã confugerunt: elephantes autem Demetrius comprehendit. Ionathas autem princeps ſacerdotum, ex omni Iudęa milites ſibi congregans, arcem Hieroſolymorum obſidebat: vbi cuſtodia Macedonum, & tranſgreſſorum multitudo locata videbatur. Et hi quidem contemnebãt Ionathan facientem machinamenta, confidentes loci munitionibus. Noctu vero quidam maleuoli iudæi exeuntes, venerunt ad Demetrium, ei arcis obſidionem nunciantes. Qui nuncio incitatus, exercitum contra ionathan ab Antiochia eduxit. Cumq; ad Ptolemaidẽ peruenisſet, ſcripſit ionathæ, præcipiens ad Ptolemaidam eum citius occurrere. Ionathas autem obſidionem quidem minime ſoluere decreuit: ſeniores vero populi & ſacerdotes congregans, & aurum & argentum & veſtem, cum multitudine dona portans, ad Demetrium vſque peruenit. Quę cum obtuliſſet, iram eius molliuit: & honoratus firmum ab eo principatũ ſacerdotij ſuſcepit, quem à regibus ante ipſum donatum poſſidebat: accuſantibusq; eum Iudæis transfugis, Demetrius eis non credidit: ſed & petenti quaten? pro omni Iudæa, vel tribus prouincijs, Samaria, vel Ioppe, vel Galilea, trecenta tantum daret talenta, pro omnibus his epiſtolam ei pręſtitit, quę verba huiuſcemodi continebat. Rex Demetrius Ionathæ fratri, gentiq; Iudęorum ſalutẽ. Exemplum epiſtolæ, quam Laſtheni cognato noſtro ſcripſimus, tranſmiſimus vobis, vt eã noueritis. Rex Demetri? Laſtheni fratri ſalutem. Iudæorũ genti nobis amicæ, noſtraq; iura ſeruanti, pro fide decreui dona prębere, & tres poſſeſſiones, Afferema, Belſcelida, vel Ramathe: quę additæ ſunt iudæis de Samaria, & his attinentia, nunc quantacunq; ab immolantibus Hieroſolymorum reges accipiebant ante me, vel quęcunq; de fructu terræ, vel plantis, omniaq; alia quæ noſtro competunt iuri, vel paludes ſalis, vel coronas, quę nobis offerebantur, eis cõcedo: vt nihil extorqueatur ab his à modo in poſterũ. Cura igitur vt huius epiſtolæ fiat exẽplar, & detur Ionathæ, quatenus in nobili loco templi reponatur. Hęc quidẽ ſcripta fuerant. Videſ vero Demetrius pacem, nullumq; ſupereſſe periculum, nec

Ptolemeus benignus

lum,nec belli timorem,ſoluit exercitum ſtipendiaq; eorum imminuit: & ſolis illis ſumptus prębebat,qui cum eo à Creta vel ab alijs inſulis venerãt. Vnde odiũ vel inimicitiæ militum contra eum conflatæ ſunt,quibus ipſe quidem nihil præbebat:reges vero ante ipſum eis annonas etiam in pace ſubminiſtrabant, vt eos in certaminibus,ſi oporteret,pro ſe fideles & pronos haberent.

De bello Tryphonis circa Antiochiam, deq; victorijs Ionathę & de tribus hæreſibus Iudæorum Caput VIII

1. Mach. 11

INtelligens itaque militum odium circa demetrium Alexandri quidam dux, Apamenus genere,diodotus nomine,qui & Tryphon dicebatur,venit ad Malachũ Arabum,qui filium Alexandri Antiochum nutrierat:manifeſtansq; ei inimicitias exercitus,quas contra Demetrium habebant, dari ſibi petebat Antiochum,nã regem eum facere,vel paternum principatum ei reſtituere ſe dicebat. Qui primũ quidem reſiſtebat,minime credens: poſt multo vero tempore Tryphone petente,vincitur Malachus,flexusq; voluntate ſua eſt ad ea quę Tryphõ petebat. Princeps autem ſacerdotum Ionathas capere volens arcem Hieroſolymorũ,& Iudęos tranſfugas vel impios,omnesq; qui per totam prouinciam cuſtodes erant,tranſmittens ad Demetrium legatos cum donis,rogabat vt de caſtellis Iudęæ cuſtodes eijceret. Cui rex,non hęc tantum ſe prębere,ſed etiam his maiora promitrebat,poſt finem belli quod præ manibus habebat:petebatvero eum & auxilia tranſmittere,mandans quod exercitus ſuus ab eo receſſiſſet. Tunc Ionathas tria milia militum eligẽs deſtinauit. Antiocheni vero Demetrium propter hæc quæ paſſi fuerant abhorrentes,& propter patrem eius,qui multa contra eos mala commiſerat,tempus ſeruabant quo potuiſſent eum inuadere:videnteſque auxilia veniſſe Demetrio ab Ionatha, & arbitrati quod multa congregaret auxilia niſi prævenirent eum,arma ceperunt: & circunſtantes aulam obſidionis modo,cũctos exitus partiti,regem conabãtur opprimere. Ille ergo videns populum hoſtiliter ſe cum armis inuadere, colligens conductos & ab Ionatha tranſmiſſos Iudæos,cum Antiochenis confligit,quorum vim non ferens vincitur. Videntes autem ſic Iudæi Antiochenos atrociter expugnantes, ſuper palatij culmen aſcenderunt:vnde illos vulnerantes,ipſi quidem propter altitudinem mini me lædebantur,illos vero telis proſternebãt,quę de ſuperioribus ad inferiora iactabant,& ſic eos de proximis domibus repulerunt. Deinde igne ſuppoſito,flamma totã ciuitatem ex lignis conſtructam,rectorum ſpiſſitudine deuorauit. Antiocheni vero nequaquam valentes ignem extinguere, ad fugam conuerſi ſunt: & cum iudæi de tecto ad tectum diſſilirent,& ita eos perſequerentur, ammirabilem contigit fieri Antiochenſium depulſionem. Rex autem, vt vidit Antiochenos filios ſuos & vxores ſuas velle ſaluare,quapropter & pugnã reliquiſſe,per anguſtas vias inuadit eos,& confligens cum eis multos interfecit, ita vt cogerentur armis proiectis tradere ſe Demetrio:qui veniam eis pro facinoribus cõceſſit, ſeditionemq; compeſcuit. Donauit etiam Iudæis partẽ prædæ. Cauſamq; victoriæ ſuæ factos eos profeſſus,gratias agens Ionathæ ad Hieroſolymã tranſmiſit, laudans eum pro auxilijs deſtinatis. Poſt autem maleuolus cõtra eũ extitit, promiſſionesq; fraudauit:bellumq; minatus eſt,niſi cuncta redderet tributa,quę gẽs Iudæorum prioribus regibus Syriæ perſoluebat. Et hęc feciſſet,niſi Tryphõ impetum eius prohibuiſſet,& apparatum eius cõtra Ionathan,erga ſuas vertiſſet curas. Reuerſus enim ad Syriam ex Arabia cum puero Antiocho, imponit ei quãuis adoleſcenti diadema. Cumq; omnes milites tranſiſſent ad eum Demetrium deſerentes,bellum contra Demetrium producit,& confligens cũ eo, victoriam obtinuit,& elephantos cum Antiochenſium ciuitate ſubiecit. Demetrius ergo victus ad Ciliciã receſſit. Antiochus autem legatos ad Ionathan deſtinans & literas,amicum eum ſibi parauit,& principatum ſacerdotij confirmauit: & quatuor prouincias,quę terræ Iudęorum additæ fuerãt,inſuper & aurea vaſa vel pocula,

& purpuream

& purpuream veſtem ei tranſmiſit,hiſq; omnibus ei vti permiſit,& fibulã aureã ei donauit,primumq; amicum ſuum vocauit. Simonem aũt fratrem eius ducem ſuper omnem militiam à regione Tyri vſque ad Ægyptũ cõſtituit. Ionathas autem de donationibus Antiochi gauiſus,mittens ad eum & ad Tryphonem legatos,amicum ſe eis profeſſus eſt,& pugnare cum eo contra Demetrium, inſinuãs pro prẽmijs laborum non parua mala à Demetrio ſe eſſe perpeſſum. Concedente igitur Antiocho à Syria vel Phœnice vt congregaret exercitum,quatenus cũ ducibus Demetrij confligeret,ſtatim ad ciuitates exijt. Quæ cum eum ſplendidiſſime ſuſcepiſſent,exercitum dare diſtulerunt. Veniens aũt ad Aſcalonam ciuitatem,& munificenter Aſcalonitis cum donis ſibi occurrentibus, hoſipſos petebat,& vnam quanq; humilis Syriæ ciuitatem à Demetrio deſiſtentem,ad partes Antiochi tranſire: ac ſecum bellum producere pro vltione Demetrij, & his quæ quondam in eis peccaſſet: eſſe autem dignas occaſiones,per quas hęc cogitare deberent. Cumque flexiſſet ciuitates auxilium Antiocho mittere,peruenit ad Gazam,ſperans ſe & horum fidem ad Antiochum conuertere. Multum vero prẽter quod ſperauerat aliter Gazæos inuenit,qui duriſſima obiectione non eum ſuſcipere,nec Demetrium relinquere decreuerunt. Quo dum Ionathas concitatus eſſet,ad obſeſſionem eorum & afflictionem prouinciæ parabatur. Nam partem militiæ circa Gazam diſponẽs,cum reliqua ipſe percurrens,cuncta prędabatur vel incendebat. Quę cum vidiſſent Gazæi. nullumq; auxilium à Demetrio ſibi veniſſe conſpicerent,& periculum præſens,adiutorium vero longe, & incertum eſſe vtrum veniret: optimum eſſe decreuerunt,hunc dimittentes illi obedire. Facientes igitur cum Ionatha amicitias,auxilia promiſerunt. Homines enim antę malorum peritiã vtilitates non intelligunt ſuas: ſed cum in malis fuerint conſtituti,tunc mente percipiunt,& agunt quę nihil læſi facere debuerunt: Ionathas vero conſentiens eis de amicitijs,tollensq; obſides ad Hieroſolymam tranſmiſit: ipſe vero totam prouinciam percurrit vſque ad Damaſcum,dum Demetrij duces audiſſet ad Cedeſſam cum multa manu veniſſe. Cedeſſa inter Tyrum & Galilæam conſiſtit. Nam hoc deſiderabant duces Demetrij, vt de Syria eum Galilæam traherent,putantes minime eum pati Galilæos ſibi ſubiectos affligi. Cũque Ionathas eis occurriſſet, Simonem fratrem in Iudæa ducem reliquit. Qui multum exercitum de prouincia congregans,Bethſuram obſidebat,locũ Iudææ munitiſſimum: nam tenebat eam Demetrij cuſtodia, ſicut & prius à nobis demõſtratum eſt. Vt vero aggerem compoſuiſſe Simonem viderunt, & machinamenta conſtituiſſe,multaq; vſum induſtria contra Bethſuræ obſidionem, timuerunt cuſtodes,ne capto loco interirent,& mittentes ad Simonem,petebant fidem accipere,ne quid ab eo peſſimum paterentur. Qui cum dediſſet, illos quidem de ciuitate tulit,ſuamq; cuſtodiam ibi conſtituit. Ionathas aũt exiens à Galilæa, ab aquis quę Genniſaron dicuntur, nam ibi ſua caſtra poſuerat,ad campũ qui dicitur Aſor peruenit,neſciens illic hoſtes exiſtere. Demetrij vero duces cum ante vnum diem cognouiſſent contra ſe Ionathan venire,inſidias ei per montem collocauerũt,ipſiq; cũ electis militibus in campo ei occurrerunt. Quos cum vidiſſet Ionathas ad pugnam paratos,hortabatur ſuos. Illi vero qui à Demetrij ducibus per inſidias erant locati,à retro Iudæos inuadunt. Qui cum timerent ne in medio capti perirent,ad fugã ſe dederunt. Et ibi quidem omnes reliquerunt Ionathan,pauci vero cum eo numero quinquaginta remanſerint,& Matathias filius Abſalomi,& Iudas Capſei,qui duces erant totius exercitus. Hi audacter & deſperate ſuper inimicos irruentes,atrociter eos fugauerunt. Tunc vero milites Ionathæ,qui diſceſſerant,vt viderunt hoſtes ad fugã verſos, congregati perſequebãtur eos: & hoc fecerũt vſq; ad Cedeſſam,vbi caſtra hoſtium erãt. Victor igitur Ionathas in illa pugna prẽfulſit,duo milia proſternẽs inimicorũ, & ad Hieroſolymam reuerſus eſt. Qui cum vidiſſet omnia ſibi dei prouidẽtia ſecundũ ſuam acceidere volũtatem,legatos Romã deſtinauit,renouare cupiens olim cum gẽte Iu-

dæorum amicitias celebratas. Suis etiã legatis præcepit. vt redeuntes ab Italia, per Spartiatas transirent, quos deberent ad memoriam amicitiæ vel cognationis reducere. Qui cum Romam veniſſent, & ingreſſi ad ſenatũ, mãdata principis ſacerdotũ Ionathæ dixiſſent, quod eos mitteret amicitias renouare, quę prius per ſenatum de Iudęorum amicitiis fuiſſent ſtatutæ: ſenatus dedit eis reportãdas epiſtolas ad omnes Aſiæ reges, & magiſtratus ciuitatum, quatenus per eos illæſi ad propria remearent. Reuertentes aũt ad Spartiatas venerunt, & epiſtolã ionathæ eis porrexerunt, cuius exemplar huiuſmodi fuerat: Ionathas princeps ſacerdotũ gentis Iudæorum, vel curia & collegiũ ſacerdotũ, præſidibus & ſenatui & populo Lacedæmoniorum ſalutem. Si ſaluis vobis publica vel priuata bene procedunt, ſic ſunt vt volumus: ſalui autem ſumus & nos. In prioribus autem temporibus, epiſtola noſtro principi ſacerdotum Oniæ à veſtro rege Ario, & ab omni populo miſſa eſt de veſtra ſimul & noſtra cognatione, cuius exemplum ſubiacet epiſtolæ, quam quidem libenter ſuſcepimus, & populo & Ario fautores facti ſumus, non egentes huius rei approbatione, quia per ſacras noſtras literas hoc eſſe credidimus. Initia ergo recognitionis non credidimus nos primi facere, ne præripere videremur veſtram gloriam. Multo vero tranſacto tempore, ex quo familiaritas cõmunis extitit, in ſacris & conſtitutis diebus deum pro veſtra ſalute velvictoria ſacrificiis deprecamur, & cum multa nos circunſtitiſſent bella per auaritiam vicinorum, nec vobis nec aliis propinquis moleſtos nos eſſe decreuim9. Poſt quam aũt hoſtes expugnauimus, legatos ad Romanos tranſmiſimus, Numeniũ Antiochi, & Antipatrũ Iaſonis, ſenatorio apud nos ſeptos honore: quibus dedimus etiam ad vos epiſtolam, quatenus renouent vobiſcum cognationem. Bene igitur facietis, ſi & vos nobis reſcripſeritis, & mandaueritis ſi quid forſitan indigetis, minime dubitantes, nos erga veſtrum affectum impigros exiſtere. Lacedæmonii vero libenter legatos ſuſcipiunt: & componentes pacta cum eis de amicitiis, dimiſerunt. Eodem tempore tres hæreſes Iudæorum fuerunt, quę de rebus humanis diuerſa credebant: quarum vna Phariſæa dicebatur, altera Sadducæa, tertia vero Eſſenorum. Igitur Phariſæi dicebant, fata nõ omnia, ſed aliqua gubernare, altera vero quę accidunt per ſe conſiſtere. Genus autem Eſſenorum, omnia ſub fato eſſe confirmat: & nihil eſſe quod hominibus non illius decreto proueniat. Sadducæi fatum quidem nihil eſſe exiſtimant, neque per id humana concludi, ſed omnia noſtræ ſupponunt poteſtati, bonorumq; noſipſos autores fatentur, & peiora per noſtram eligi dementiam. Sed de his quidem certius in ſecundo libro hiſtoriæ Iudaicæ demonſtrauimus. Demetrij autem duces cum vellent pugnam in qua victi ſunt reſtaurare, ampliores priori exercitu vires congregantes, contra Ionathan venerunt. Qui cum audiuiſſet hoc, citius eis ad Amathetidem occurrit: neq; enim tardare decreuit, vſquequo ingrederentur Iudæam: caſtraq; diſponens non longius ab hoſtibus quinquaginta ſtadiis, mittit ſpeculatores qui caſtra deberent hoſtium perſcrutari. Cumq; omnia ei nunciaſſent, & aliquos nocte cepiſſent, qui aduerſarios ſuperuenturos indicabant, cuſtodias extra caſtra diſpoſuit, & exercitum per totam noctẽ armatum habebat, præcepitq; vt forti animo eſſent: & ſi oporteret etiã nocte pugnare, ne repentino impetu turbarentur. Demetrii vero duces cum audiſſent Ionathan cognouiſſe ſuum conſiliũ, perturbati quod inimici manifeſtati fuiſſent, nullo modo valebant per inſidias eos inuadere. Nam ex eo quod ſe credebant non eſſe pares Ionathæ militibus, fugam meditati ſunt, multaq; facientes incendia diſceſſerunt: ita vt hæc videntes Iudæi, putarent eos eſſe manſuros. Ionathas autem cum ad caſtra eorũ maneviſſet, inuenit ea deſerta. Cumq; intellexiſſet eos fugiſſe, perſequebatur quos nullatenus valuit comprehendere. Nam iam Eleutheron fluuium tranſierant. Vnde reuerſus ad Arabiam Nabathæos expugnabat: multamq; eorum prędam abigens, captiuosq; ducens, peruenit ad Damaſcum, vbi omnia illa repoſuit. Per idem tempus frater eius Simon, omnem peragans Iudęam, & Paleſtinam, vſque ad Aſcalonam

Epiſtola Ionathæ ad Spartiatas

Tres hæreſes in populo Iudæorum

Ionathas Nabatheos expugnat

ad Aſcalonã muniuit caſtella. Quæ cũ ædificijs & cuſtodijs tuta feciſſet, ad Iop pen peruenit: & occupãs eam, magnã introduxit ibi cuſtodiã. Nam audierat Iop penſes velle ducibus Demetrij tradere ciuitatem. Hæc ergo poſtquã Ionathas & Simon tractauerũt ad Hieroſolymam ſunt reuerſi. Cumq; omnem populum ad templum congregaſſent, ſuadebant muros Hieroſolymorũ refabricandos, & dirutam partẽ muri templi reconſtruendam, altiſq; turribus muniendam necnon, & in media ciuitate aliũ ædificare murum, vt cuſtodibus arcis alimentorũ copia negaretur. Inſuper etiam caſtella quæ ſunt in prouincia, facerẽt tutiora vel fortiora. Cui dum & populus de bene propoſitis cõſenſiſſet, ipſe quidẽ mœnia ciuitatis ædificabat, Simonẽ vero miſit prouinciam cõmunire. Demetrius autem trãſiens ad Meſopotamiã peruenit. Quam cum vellet cum Babylone & ſuperioribus prouincijs obtinere, vt exinde occaſiones de toto acciperet imperio, tũc illic Græci vel Macedones habitantes, vt eis propemodum conueniret, legationẽ ad eum miſerunt, promittẽtes ei ſubuenire ſi ad illos trãſiret, & traderet ſe, vel expugnare cum eo regem Parthorum Arſacen. Qua ſpe ſublatus ſubito egreditur ad eos, vt ſi Parthos deuinceret, viréſque reſumeret, regem Tryphonem poſtea debellaret, longeq; eum à Syria pelleret. Quem cum prono ſuſcepiſſent animo prouinciales, & multos congregaſſet viros, bellumq; & omnem militiam aduerſus Arſacen produxiſſet: ipſe quidem viuus capitur, ſicut alibi iam retulimus. *Demetrius capitur.*

De obitu Ionathæ, & ſucceſſore fratre Simone. C. IX.

TRyphon vero cum mortem Demetrij cognouiſſet, perfidus Antiocho cœpit exiſtere. Inſidiabatur enim, qualiter eum interficiens, ipſe regnum teneret. Impediebant vero impetum eius & voluntatem amicitiæ Ionathæ, quas cũ Antiocho habebat. Vnde primũ Ionathan ſtatuit occidere, & tunc aduerſus Antiochum accedere. Fraudibus ergo vel dolo cogitans Ionathan conſumere, ad Bethſuram ab Antiochia venit, quam Græci Scythopolim appellant, vbi cum electis quadraginta milibus ei Ionathas occurrit, putans ad bellum eum veniſſe. Tryphon vero cum Ionathan vidiſſet ad pugnã paratũ, donis eum placauit, ſuiſque ducibus vt Ionathæ obedirent præcepit: per hæc fidem ſuam volens cofirmare, cunctamq; ſuſpicionem depellere, quatenus confidẽtem & incautum, nihilq; prẽuidentem caperet: & perſuaſit ei vt exercitum dimitteret, quẽ fruſtra dicebat eſſe fatigatũ ab eo, nequaquã bello exiſtente, & vndiq; pacem rebus habentibus ſed tenere paucos, & Ptolemaidem ſimul cum eo venire ſupplicabat: nam tradere ei ciuitatem, & omnem prouinciæ moderationem, ſe veniſſe profitebatur. Ionathas vero nihil ſuſpicans, ſed vera fide vel voluntate Tryphonem hæc ſuadere credens, exercitum dimiſit, tria milia ſecum ſola tenens. Ex quibus in Galilæa duo milia relinquens, cum mille tantum militibus ad Ptolemaida Tryphonem comitatus ſuperuenit. Vt vero intrauit Ptolemaida, portas ſtatim ciues ſeraue-runt, ſecũdum quod eis à Tryphone erat præceptum, & Ionathan viuum capientes, omnes qui cũ eo erant interemerunt. Miſit etiam Tryphon ilico ad Galilæã qui relicta duo milia interficerent. Sed hi cum fama præueniente captionem Ionathæ comperiſſent, antequam venirent à Tryphone miſſi circundati à prouincia, proceſſerunt. Tunc ſatellites Tryphonis cum vidiſſent eos pro anima decertare, nullam eis moleſtiam inferentes, ad Tryphonẽ reuertuntur. Hieroſolymitæ tamen cum audiſſent Ionathan captum, & cum eo milites periſſe, flebant illius interitum: & ſummus de ipſo queſtus apud omnes fiebat: magnus autẽ timor eos inuadens contriſtabat, ne eis virtute vel prouidẽtia Ionathæ priuatis, vicinæ gẽtes inimicæ, & propter Ionathæ mortem inquietatæ, contra ſe bellũ conſtruerent, & ad mortis pericula peruenirent: quæ ſicut ſuſpicabantur euenerũt. Nam gentes mortem Ionathæ cum audiſſent, contra Iudæos bellare cœperunt, tanquã indigentes duce. Tryphon vero exercitum multum congregans, ad Iudæam aſcendere ſtatuit, vt Hieroſolymam debellaret. Simon autem videns Hieroſolymitas metuentes, cœpit eos alloquio confortare, quatenus forti animo eſſent, *1. Machab. 13.*

nec pertimeſcerent Tryphone ſuperueniente. Et conuocans in templo populum alacriorem eum ſuis verbis effecit: hinc allocutionis initium ſumens: Pro veſtra, inquit, libertate ò viri Iudæi, me dudum cum patre vel fratribus mori paratum, quis ignoret? Siquidem exempla mihi plurima non deſunt. Mori enim pro legib⁹ patria religione, noſtram familiam nullus timor inuadit, qui hanc voluntatem ab anima noſtra poſſit eijcere, ſed introducat magis deſiderium vitæ, vel gloriæ. Quapropter non vt indigentes duce, qui laborare vel pati pro vobis recuſet, ſequimini, prono animo vbicunq; perduxero: nec enim melior meis fratribus exiſto, vt meæ parcam animæ: neq; peior, vt quod illis viſum eſt optimũ, pro patrijs interfeci legibus, vel pro dei religione, deuitem: ſed in quibus oportet me germanum illis fratrem oſtendere, in his me demonſtrabo conſimilem. Confido enim in deo, vltionem ab inimicis expetere: voſq; omnes cum vxoribus vel filijs ab eorũ violentia liberare: templumq; incolume cum dei auxilio reſeruare. Nam video gentes contempſiſſe vos, tanquam ducem non habẽtes, bellaq; pręparaſſe. Cum hæc Simon verba ad plebã feciſſet, confeſtim depulſo populus ab animis metu audaciam ſumpſit, deſperãſq; ad ſpem bonã repente mutatus eſt, & vnanimiter exclamauit, nutu dei eſſe Simonẽ ducem, & Iudę vel Ionathę fratrum principatum tenere dignum ſe quoq; omnibus iuſſionibus eius obſecuturum promittens, ducis ei contulit dignitatem. Tunc Simon cõgregans omnes ſui exercitus bellatores, feſtinauit ciuitatis muros reconſtruere, turribuſq; altis & fortibus eam munire. Deſtinauit etiam Ionathan quendam amicum, filium Abſalomi cũ militibus ad Ioppen, imperans habitatores eius eijcere: nam timebat ne ciuitatem traderent Tryphoni: ipſe vero Hieroſolymam tuebatur. Tryphon autem exiens ab Ptolemaide cum multo exercitu, ad Iudæam venit, Ionathan ligatum ducens. Cui Simon cum ſuis occurrit ad Iadam ciuitatem, quæ ſuper montes iacet, vnde etiam Iudeæ campi pateſcunt. Cum vero Tryphon à Iudæis audiſſet ducem Simonem conſtitutum, direxit ad eum, fraudibus vel dolo cupiens hunc quoque circunuenire: iubetque ei, ſi vellet fratrem Ionathan redimere, mitteret argenti talenta centum duoſq; filios Ionathæ, quatenus fides illi haberetur poſt demiſſionem, ne Iudæã in ſuam ditionem redigeret: quia & nunc non pro alia re, niſi pro debito vectigalium eum ſe ligaſſe confinxerat. Tum Simon intelligens artem Tryphonis, quia & ſi argentũ mitteret, ille tamen fratrem eius minime relaxaret, ſed & filios eius hoſti tradi fruſtra cognoſcens, tamen territus ne à populo accuſaretur, ſe cauſam fraternæ necis extitiſſe, quod non pecunias nec filios pro ipſo contraderet: colligens exercitum, mandata Tryphonis indicauit, dicens quod hæc dolo vel inſidijs plena ſunt: tamen optabilius eſſe pecunias, & filios eis tranſmittere, quàm propoſitis à Tryphone non obediens, putaretur non velle fratrem abſolui: initoq; cum ſuis Simon tractatu, filios Ionathæ pecuniaſq; tranſmiſit. Quas cum Tryphon accepiſſet, nec fidem ſeruare, nec Ionathan abſoluere voluit: ſed mox exercitum colligens, ad propria remeauit: ordinatoq; itinere per Idumæam, ad Hieroſolymam aſcendere cupiens, venit ad Doram ciuitatẽ Idumææ. Præcedebat vero cum exercitu Simon, caſtra contra eum ſemper diſponens. Quod cognoſcentes hi qui in arce Hieroſolymitana erant, ad Tryphonem dirigunt, rogãtes eum ad ſe ocius properare, quatenus alimenta eis præberet. Ille vero per noctem illã equitatum parauit, quaſi Hieroſolymam aſcenſurus: ſed niue vehementi ea nocte cadente, iter inuium reperit equis vel peditibus ſuis. Qua cauſa obſtante, nequiuit ad Hieroſolymam Tryphon aſcendere: ſed reuertens ad Syriam, & prope Galaaditidẽ ingreſſus, Ionathan ibi perimi vel ſepeliri iuſſit, & ita ad Antiochiam peruenit. Simon autem à Baſcama ciuitate transferens oſſa fratris, ſepelinit in patria ſua, luctum maximum omni ſuper eum populo faciẽte. Tunc Simõ ingens Mauſoleum fabricãs, patri ſuo fratribuſq; ſepulturam ex albo & polito lapide conſtruxit, opus mirabile conſpicuumq; faciens: cuius & porticus vndiq; columnis ſuſtentãtibus ex vno lapide viſu mirabiles ſtatuit, inſuper & pyramydes

oratio Simonis ad populum Iudaicum

1. Machab. 13.

Ionathan perimitur.

Mauſoleum

ſeptem

ſeptem parentibus, vel vnicuique germanorum ſingulas ſuperpoſuit, magnitudine vel decore lucentes, quæ hactenus ſeruantur. De ſepultura quidem Ionathæ, & ædificationes monumentorum, hoc ſtudium Simonis cognouimus. Defunctus vero eſt Ionathas principatum poſſidēs ſacerdotij, per quem annos quatuor gentem continuit Iudæorum. Et de labore quidem mortis eius in mutuis documentis, publiciſq; monumentis primi anni Simonis benefactoris, & Iudæorum principis ſcriptum eſt. Itaque Iudæi feliciter aduerſarios vicinos ſuperauerunt, cum Simon Gazara ciuitatem, vel Ioppen, vel iamniam deuaſtaret, arcémque Hieroſolymorum deponeret, ne forte inimicis refugium fieret, vnde percurrentes eos lædere poſſent. Quod cum feciſſet, optimum & vtile putauit, etiam montem ſuper quem arx conſtituta erat, deſtruere. Quo multitudo cunctique ingreſſi, montem deſtruebant, & nec die nec nocte ceſſantes per tres annos, depoſuerunt eum ad ſolum, campumq; planiſſimum fecerunt, ita vt eminentius templum excelleret, arce vel monte depoſitis.

Simon arcē Hierosolymitanā diruit.

De Tryphonis malicia & dolis. Cap. X.

POſt captiuitatem Demetrij, non multo poſt, Alexandri filium Antiochum, qui Theos nominabatur, Tryphon interemit tutor eius, quarto imperij eius anno: amicos autem & familiares ſuos ad milites tranſmiſit, & multas dare pecunias pollicitus, ſi eum rgem ordinarent. Nam Demetrium à Parthis captū nunciabat teneri, fratrem vero eius Antiochum, ſi principatum obtineret, multa peſſima eis facturū eſſe dicebat, dum proditionem eorum vlciſceretur. Qui cum ſperaſſent affluentia pecuniarum ſub regno Tryphonis frui principem eum conſtituunt. Tryphon autem vt regni inſignia ſuſcepit, cōtinuo nequitiam ſuam patefecit, & innotuit omnibus, quia quod priuatus humiliter multitudini obſequebatur, non hoc voluntate bona, ſed impoſſibilitate faciebat. Poſtquam vero regnum adeptus eſt, exuēs ſe ſimulatione verus Tryphon apparuit, cœpitq; potius extraneos quàm clientes diligere. Pro qua re exercitus eius recedens ab eo, ad Cleopatram Demertij vxorē ſe contulit, quæ tunc in Seleucia cum filijs erat concluſa. Errantem vero fratrem Demetrij Antiochum, qui Soter dicebatur, nullaque eum ciuitate admittente Tryphonis timore, accerſit Cleopatra, ad ſuas eum nuptias & ad imperium inuitans. Quem ad hoc vocauit ſuadentibus amicis, & timore nolentibus Trypphoni ciuitatem Seleuciam aperire.

Tryphon primū ceps conſtituitur a militibus.

De morte Tryphonis. Cap. XI.

CVmq; intraſſet Seleuciam Antiochus, & fortitudo eius per ſingulos dies creſceret, exijt pugnaturus contra Tryphonem. Quem vincens à ſuperiore Syria repulit ad Phœnicen, & in Dora caſtello munito concluſum obſidebat, mittitq; ad Simonem principem ſacerdotum Iudæorum legatos pro amicitijs vel auxilijs. Qui cum libenter petitionem ſuſcepiſſet, pecunias multas cum alimentis militaribus Doram obſidentibus large præbuit, vt Antiochum inter neceſſarios pauco tēpore pateretur. Nam Tryphon dum à caſtello Dora ad Apameam fugeret, captus in ea concluſione, peremptus eſt, tertio ſui regni anno.

De victoria Simonis contra Cendebeum. Cap. XII.

SEd Antiochus auaritia vel pranitate ſua, Simonis obliuionem vnà cum minis ſtratis pecunijs & alimentis concepit: viréſque militares cuidam Cendebeo amico tradens, ad deprædationem Iudææ captiuitatémque Simonis miſit. Sed cum Simon audiſſet Antiochi prænuaricationē, licet ſenex eſſet, tamen quod nihil ab Antiocho iuſtū fieri videbat, concitatus ad audatiam ſuper ætatem ſuā, iuuenilem fortitudinem accepit: & diſpoſuit quidem filios cum bellicoſiſſima parte militum, ipſe vero per aliam partem cum reliquis viribus perrexit ad bellum multoſq; in vallibus montium ad inſidias locabat, nulluſq; conatus eius euaſit, ſed omnem hoſtium vincens exercitum, in pace reliquam vitam agebat. Namq; ipſe cum Romanis de auxilijs compoſuerat.

De interfectione Simonis. Cap. XIII.

Igitur

IGitur annis octo principatum ſacerdotij Iudæorum regens, moritur in conuiuio per inſidias Ptolemæi generi: qui vxorẽ eius cũ duobus filijs capiens: & vinctos habens miſit tertium Iohannem, qui & Hyrcanus vocabatur, occidi. Quod cum ſenſiſſet iuuenis, euaſit periculũ, & ad ciuitatẽ feſtinauit: confidẽs de populo propter patris ſui beneficia, Ptolemæiq; odium. Properantem vero per aliam portam Ptolemæum intrare, populus expulit: nam iam Hyrcanum receperat. Hinc Ptolemæus ad quoddam caſtellum, nomine Dago in Hierico diſceſſit.

De bello Hyrcani contra Ptolemæum deq; matris Hyrcani morte & paſſionibus. Cap. XIIII.

1. Machab. 6.

ACcipiens autem paternum principatum Hyrcanus, deum hoſtijs placauit, & ita contra Ptolemæi militiam produxit exercitum. Et cum ad locum peruenisſet, in alijs omnibus hoſtem circunueniens pręualebat: vincebatur tamen matris & fratrum amore, quos ſuper murum Ptolęmeus trahẽs, in proſpectu eius torquebat, & præcipitare minabatur, ſi non ab obſidione diſcederet. Hyrcanus autem quantum remitteret de obſidionis induſtria, tantum chariſſimis putabat offerre ſubſidia, ne dum male paterentur, eius crudelitati reputaretur. Mater autem protendens manus petebat, ne propter eos differret, ſed multo magis impetu caſtellum inuaderet: inimicoq; ſuæ poteſtati ſubacto, pro chariſſimorum tormentis redderet retributionem: ſibi quoque æſtimans hoc eſſe vtiliſſimum, ſi per ſuam mortem hoſtes atrocius deperirent. Hyrcanum vero petitionibus matris incenſum, caſtellum capiendi furor tenebat. Rurſus vero cum vidiſſet matrem cędi vel diſſipari, ſoluebatur: & pro ingeſtis matri tormentis, impetum deponebat obſidionis: taliq; neceſſitate obſidendi protractus, annum expleuit in quo ſemper Iudæi vacant. Nam per ſeptem hunc obſeruant, ſicut in ſeptimis diebus. Quapropter Ptolemæus à bello ſolutus, occidit matrem & fratres Hyrcani, & fugit ad Zenonem, qui Cotylas appellabatur, in Philadelphia tyrannidem exercentem.

De amicitijs initis inter Antiochum & Hyrcanum déque ſepulchro Dauid. Cap. XV.

Hic finis eſt hiſtoriarũ bibliæ

ANtiochus autem infeſtus Simoni de interitu ſui exercitus, contra Iudæam acceſſit, quarto anno ſui imperij, primo vero principatus Hyrcani, olympiade centeſima ſexageſima ſecunda. Cumq; deuaſtaſſet prouinciam, Hyrcanũ in ciuitate concluſit, quã ſeptẽ aciebus circundedit: nihil tamen penitus proficiebat propter murorũ munimina, & propter obſeſſorũ virtutẽ, necnon & aquarum inopiã, qua propter ſiccitatẽ domabatur. In parte vero planiſſima turres ſtatuit celſiores, numero centũ, tria tecta vnaquaque habente, ſuper quas militares ordines diſpoſuit: multoſq; quotidie labores cõgreſſus inferebat, foſſamq; altã & latiſſimã conſtruens, muros ciuitatis depoſuit. Iudęi vero multas incurſiones contra moliebantur, & ſi quidẽ incautos aduerſarios inueniſſent, peſſime eos cõterebant: ſi vero pręſenſiſſe cognoſcerẽt, innocui redibant. Vt vero noxiam multitudinem intra ciuitatem Hyrcanus attendit cõſumendis citius neceſſarijs, nihilq; populo prodeſſe proſpexit, inutilẽ eius partẽ ſecernẽs foras ciuitatem emiſit: quę vero bellicoſa & fortis erat, hanc tantum tenuit. Antiochus aũt proiectos egredi vetabat Qui dum inter muros errarent ſęuiſſimis tormentis miſerabiliter animam exhalabant. Cum vero feſti dies tabernaculorũ veniſſent, miſerati eos intra ciuitatẽ denuo receperunt. Hyrcanus autem ad Antiochũ legatos direxit, petens induciας ſeptem dierum, propter feſtiuitatem deiq; ſupplicatione. Qui cum audiſſet, reſpondit legatis: immolate. Nec nõ etiam ſacrificium magnificentiſſimum deſtinauit, taurum cornibus inauratis, & pocula plena omnib⁹ aromatib⁹, aurea vel argentea: quod ſacrificiũ adductũ ſuſceperunt qui ante portas ſtabant & ad templum deduxerũt. Antiochus autẽ iſte in exercitu melius Antiocho Epiphane claruit: nam ille capiẽs ciuitatem, porcos ſuper aram immolauerat, & ius carnium per totũ templum ſparſerat: etiam leges Iudęorũ, paternamq; religionẽ confuderat

Quantũ iſte anteriore melior fuerit Antiochus

cõfuderat,propter quæ gens illa rebellauit,& minime recõciliari paſſa eſt: hũc vero Antiochum propter pietatem religionis,omnes pium vocauerunt,laudantque modeſtiam eius. Hyrcanus etiam animaduertens ſtudium ipſius erga deum, petiuit eum,vt patriam eis conuerſationem reſtitueret.Qui cum refutaſſet peſſimum conſilium ſuadentium gentem capi legibus diſſonantem,ad omnem pietatem flexus, legatis reſpondit:quod ſi traderent arma, partemq; tributorum Ioppes,aliarumq; ciuitatum circa Iudæam exiſtentium ſoluerent,& cuſtodiam in ciuitate ſuſciperent,confirmans pactum, finiret bellum. Iudæi vero omnia perferre præter cuſtodiam cõſentiebant, quam non propter aliud niſi pro diſſimili conuerſatione recuſabant:pro cuſtodia tamen obſides dare profitebantur,& talenta argenti quingenta:ex quibus ſtatim trecenta cũ obſidibus obtulerunt,inter quos erat & frater Hyrcani. Quæ cum ſuſcepiſſet rex Antiochus, & coronam ciuitatis depoſuiſſet, obſidionem ſoluens diſceſſit. Hyrcanus vero ſepulchrum Dauid aperiens,qui multo ditior quondam regibus fuit, tria milia talenta pecuniarum exinde protulit:ex quibus primus Iudæorum cœpit peregrinos alere. Compoſuit etiam cum Antiocho amicitias,ſuſcipiénſque eum intra ciuitatem, munificenter abundéque militibus omnia neceſſaria miniſtrabat.Cumq; exercitum Antiochus cõtra Parthos duceret cum eo Hyrcanus egreſſus eſt. De his teſtis eſt Nicolaus Damaſcenus,ſic in hiſtoria dicens: Trophæum ſiſtens Antiochus iuxta fluuium Lycum,vbi vicerat Indathim Parthorum ducem, ibi duobus diebus remoratus eſt,petente Hyrcano Iudæo propter Iudęorum celebrationem,in qua non erat legitimum eos proficiſci. Et hæc quidem non eſt mentitus. Nam quinquageſima feſtiuitas poſt ſabbatum inſtabat,in qua minime licet nobis vel in ſabbatis vel in feſto die viam conficere. Tunc etenim Antiochus cũm Arſace Parthorum rege confligens,& multum perdens exercitum,interijt. In regno autem Syriæ frater eius Demetrius ſuccedit. Arſace eum à captiuitate ſoluente, eo tempore,quo Anthiochus Parthorum terram ingreſſus eſt,ſicut prius demonſtratum eſt.

De ſepulchro Dauid aperto.

Nicolaus Damaſcenus

De Hyrcani victorijs & amicitia cum Romanis. C. XVI

HYrcanus vero Antiochi morte cognita,ſtatim ad Syrię ciuitates expeditionem parauit:arbitratus eas imparatas & deſertas pugnatoribus defenſoribuſq; inuenire,quod etiam euenit. NamMedabam,cum multum exercitus eius laboraſſet,ſexto menſe capit:poſt etiam Samogam,vel illas quæ vicinæ fuerunt,nec non & Sichymam,ac Garizim,gentémque Cuthæorum,quę templum ædificatum ad ſimilitudinem Hieroſolymitani poſſidebat,quod Alexãdri mandato Sanabalath dux condidit,propter Manaſſen generum ſuum, fratrem Iaddi principis ſacerdotum,ſicut ſuperius intimauimus.Contigit vero templum hoc dirui poſt annos ducentos. Hyrcanus vero ciuitates Idumææ Aboram, Mariſam,cunctoſq; cum domuiſſet Idumæos,permiſit eis prouinciam habitare, ſi circunciderentur, legibuſque Iudaicis vterentur. Qui deſiderio patriæ terræ circunciſionẽm, & aliam conuerſationem Iudæorum prætulerunt, ideoque ex illo tempore cœperunt eſſe Iudæi. Quo facto, Hyrcanus princeps ſacerdotum, ſocietatem Romanorum renouare cupiens,legationem ad ipſos direxit. Cũmque ſenatus ſcripta eius ſuſcepiſſet, compoſuit amicitias hoc modo. Fannius M.filius, conſul ſenatum omnem octauo idus Februarias, in campo iuſſit conuenire, præſente L. Manlio, L. Mennij filio, & C. Sempronio, Falernæ filio: propter hoc,quod legati Iudæorum petiuerant,Simon filius Doſithei,& Apollonius Alexandri, & Diodorus Iaſonis, viri optimi à populo Iudæorum deſtinati, de ſocietate vel auxilijs exhibendis, quam cum Romanis de publicis rebus habuerunt,vt Ioppe, & portus,& Zora,vel fontes, & ciuitates, inſuper & villæ, quas Antiochus pugnans contra ſenatuſconſultum tenuit, reſtituantur: quatenus nec regij milites per terrã eorum cum ſubiecti ſint,tranſeant:vt etiam illa quę per antiochũ geſta ſunt contra ſenatuſconſultũ,caſſentur: vt & legatos mittant,

tant,quatenus recipiantur,quæ ab Antiocho ablata ſunt: vt & prouinciam æſtiment vaſtatam:vtq; eis ad reges& populos liberos literæ darentur,quatenus ad propriam domum illęſi reuerterentur.Placuit igitur amicitias & auxilia cum hominibus bonis, & à bono populo vel amico tranſmiſſis,eſſe renouandas. De rebus autem ablatis reſponderunt conſulares,cum à ſuis negocijs ſenatus vacuum habuerit, feſtinabitur in poſterum nullam in eos iniquitatem ab aliquo fieri: decernentes vero dare conſulem Fannium publicas iuſſerunt pecunias expendendas, dum ad patriam remearent. Et Fannius quidem legatos Iudæorum remittit,pecunias publicas eis præſtans,&ſenatuſconſultum per quod debuiſſent cum tutela ad ſuam redire patriam . In his quidem principes ſacerdotum Hyrcanus erat. Interea rex Demetrius cum exercitum aduerſus Hyrcanum colligeret, nec tempus ei, nec occaſio data eſt: cum milites & Syri malitiam eius abhorrerent, & per legationem peterent Ptolemæum Fiſconem cognominatum, quatenus de genere Seleuci tranſmitteret eis , qui deberet accipere principatum . Ptolemæus autem cum Alexandro Zebenna exercitum mittens,pugna comniſſa,Demetrium ſuperat . Qui dum fugeret ad Cleopatram ſuam vxorem in Ptolemaida ab ea non ſuſceptus,Tyrum recedens,multaq; paſſus ab inimicis,interijt.

De felicitate Iudæorum ſub Hyrcano & eius bello contra Samariam. Cap. XVII.

Bellum fratrũ inter ſe

ALexander autem regnum accipiens , & amicitiam cum Hyrcano principe ſacerdotum componens, interiecto tandem tempore, expugnatus ab Antiocho filio Demetrij Grypi nomine,occiditur. Cumque Antiochus imperium Syriæ tenuiſſet, contra Iudæam exercitum deſtinare timuit . Audiens vero germanum ſuum,& ipſum nomine Antiochum, ex eadem matre progenitum, multas vires cõtra ſe à Cyrico congregaſſe,eum intra prouinciam ſtatuit expectare, quatenus obuius incurſionibus fratris Antiochi reſiſteret: qui Cyzicenus dicebatur,quod in illa ciuitate nutritus eſſet:filius autẽ fuerat Antiochi,qui Soter nuncupatur, & vitam bello Parthico terminarat . Hic etiam frater fuerat Demetrij Grypi patris . Contigit vero ambos fratres vnam vxorem Cleopatram duxiſſe, quemadmodum & alibi retulimus.Cyzicenus autem Antiochus ad Syriam perueniens,diu cum fratre bella commiſit. Iterim Hyrcanus omni tempore illo,pace fruebatur.Nam & ipſe poſt mortem Antiochi à Macedonib9 deſtitit, dum neque vt amicus,vel ſubiectus aliquid eis præbuiſſet. Cuius res abunde creuerunt, temporibus Alexandri Zebennei,& magis tunc, quando hi fratres contra ſe pugnabant.Nam dum bello occupati fuiſſent,Hyrcanus Iudęam cum licentia poſſidebat,multamq; pecuniarum ſummam collegit,amboſq; inter ſe dimicantes cõtemnens , expeditionem contra Samariam ciuitatem valde munitam produxit: de qua ſuo loco referam, qualiter ab Herode ſit condita, & Sebaſtia nominata. Accedens igitur ad eam ſtudioſe obſidebat,memor malorum quæ Samaritæ contra Mariſenos colonos,& auxiliatores Iudæorum commiſerunt obedientes regibus Syrorum:Cum ergo mœnia vndiq; circũdediſſet, duplici muro cincta ſtadijs octoginta filios ſuos obſidioni prępoſuit,Antigonum& Ariſtobolum.Quibus imminentibus,in tantam neceſſitatem famis Samaritę inciderunt,vt etiam illicita tangerent,& vocarent adiutorem Antiochum Cyzicenum. Qui ſtatim veniens ad defenſionem, vincitur ab Ariſtabulo : fugatuſq; à fratribus vſque ad Scythopolim currens,euaſit periculum. Hi rurſus ad Samaritas reuerſi,concludunt eos intra murum,vt ſecundo neceſſitatis Samaritæ adiutorem vocarent Antiochũ: qui cũ à Ptolemæo Lathyro ſex milia viros petiſſet,quos Ptolemæus inuita matre direxit(nam necdum à principatu eum expulerat) primum prædatorio modo inuadit Hyrcani prouinciam cum Ægyptijs , non audens aperte pugnam committere (Nam vires ſuas ſciebat impares) ſed ſperans populatione terræ cogere Hyrcanum à Samariæ obſidione recedere . Cumq; multos milites perderet inſi-

Hyrcànus obſidet Samariam.

dijs

diis circunuentus, discessit ad Tripolim. Callimandro & Epicráti bellũ Iudaicũ committẽs. Callimander ergo aduersarijs fugã similantibus, & post reuersis, statim consumitur. Epicrates autẽ manifeste pecunijs seductus, Scythopolim cum vicinis locis prodidit Iudæis: Samariæ vero obsidionẽ soluere non potuit. Igitur Hyrcanus sub anni cõclusione capiens ciuitatẽ, non hoc solo contentus est, sed totam deleuit Samariã. Nam sic eam euertit, vt vallũ magis quàm ciuitatẽ fuisse illic quisquã iudicaret. Mirabile tamen aliquid de principe sacerdotũ Hyrcano dicitur, quemadmodũ ei deus locutus est. Nam referunt illo die, quo filij eius cum Cyziceno conflixerant, dum ipse in tẽplo solus sacerdos adoleret thura, audisse vocem quod filij eius vincerent Antiochũ. Qui cum à templo processisset, hoc omni populo manifestũ fecit, quod ita constat euenisse. Hyrcanus quidem in his degebat. Per idem vero tẽpus, non solum Hierosolymorũ Iudæi, sed & prouinciales, & Alexandriã habitantes, & Ægyptũ, & Cyprum, feliciter agebant. Nam Cleopatra regina contra filiũ Ptolemæum Lathyrũ seditionem mouẽs, ordinauit duces Chelchiã, & Ananiam filios Oniæ, quem superius templũ ædificasse constat in terra Heliopolitana, ad similitudinẽ sacrarij Hierosolymorũ Cleopatra tamen cum tradidisset istis exercitũ, sine sententia eorũ nihil tractabat: sicut testatur & Strabo Cappadox, ita dicens: Nam plures & qui cum eo ascenderunt, & quos postea Cleopatra mittebat, in Cypro statim ad Ptolemæum transibant: soli vero Iudæi qui Oniæ dicebantur, apud Cleopatrã permansere reginã, propter Chelchiam & Ananiã, hæc Strabo disseruit. Hyrcano autem inuidiam mouit apud Iudæos felicitas, magis autem Pharisæi. Nam male eum pati volebant, qui tantũ apud populũ valebant, vt si quid contra regẽ vel principem sacerdotum dixissent, facile crederetur. Discipulus tamen eorum & Hyrcanus fuerat, & nimis ab eis diligebatur. Sed cum eos ad conuiuiũ vocaret, & amicabiliter pasceret, nimisq; delectari vidisset, dicere cœpit: Scitis me velle iuste viuere, omnia que agere, per quæ deo & vobis placeam. Rogo autẽ si quid me peccantem videritis, & à recta via deuiantem, reuocate atq; corrigite. Qui dum ei testimoniũ præberent, omni virtute ornatũ, lætatus est. Tum vnus ex accumbẽtibus, Eleazarus nomine, malenolus & seditionibus gaudens: quoniam iustum, inquit, dixisti te viuere velle, & veritatẽ cognoscere iustum est, depone principatũ sacerdotij, & tantum sufficiat tibi populi regere magistratum. Hyrcano vero causam rogãte, qua propter deponeret principatum: quoniã, inquit, audiuimus à senioribus captiuam fuisse matrẽ tuam sub Antiocho Epiphane: quod falsum fuerat. Contra quem irritatus est Hyrcanus, omnesq; Pharisęi valde indignabãtur. Tunc Ionathas qui dam de Sadducæorum hæresi, quæ contraria Pharisæis existit, valde Hyrcano amicus, dicebat: scientibus omnibus Pharisæis Eleazarum blasphemiam fecisse, & hoc manifestum illi fieri posse, si requireret illos, qua dignus esset pœna pro verborum qualitate multari. Cumq; Hyrcanus Pharisæos interrogasset, quã iudicarent eum pœnam meritũ, non enim credo, inquit, cum vestra sententia factam iniuriam. Tunc illi cũ eum honorari vellent, dicebant, ad mensuram pœnæ plagas & vincula sufficere: nam non videbatur digna cõtumelia quæ potuisset morte multari: & quia modesti sunt naturaliter ad tormenta Pharisæi, valde cõtristabatur. vnde putabat illorũ sentẽtia maledictiones Eleazarũ sibi fecisse. Incitator vero iręeius Ionathas, flexit eũ relictis Pharisæis ad Sadducęorũ partem transire: vt & leges ab eis populo dispositas solueret, custodesq; earum puniret. Vnde summũ ei & filijs odium à multitudine concitatum est. Sed de his quidem iterum disseremus. Nunc autem volo demonstrare, quas leges populo patrũ succession tradidissent Pharisæi, quæ non sunt inter Mosaicas leges conscriptę: ideoq; Sadducæorũ gens has expulit, dicens illas debere teneri leges, quę conscriptę sunt: illas vero quę à patrib9 traditæ fuissent minime custodiri. Et de his multaquæstio vel altercationes maximæ fiebãt: & Sadducæos copiosi vel diuites sequebantur, populares vero non eis obsequebantur, sed Pharisæos vnanimiter

Samaria deletur

Hyrcano deus locutus est

Strabo

Contra Hyrcanum Iudæorũ inuidia

Cõtumelia hyrcano irrogata

Pharisęorũ & sadducæorum controuersia

adiuuabant. De his tamen duabus hæresibus, atq; Essenorum, in secundo volu-
Hyrcani mors & laus mine Iudaicę historiæ dissertimus. Hyrcanus autem post seditionem sedatã feli
citer vixit, & principatum optime rexit annis triginta vno: defunctusq; reliquit
filios quinq;, qui maxime his tribus rebus dignus à deo iudicatus est, magistratu
populi, principatu sacerdotij, & prędicatione prophetię. Nam deus cum eo erat,
& futurorum præscientiam ei donauit. Ita enim cognoscebat & prædicabat, vt
etiam de duobus filijs prędiceret, quod rerum domini non diutius permanerent.
Quorum interitum operæpretium est narrare, quatenus sentiamus, quantum in-
digni felicitate patris fuissent.

De Aristobuli impietate & morte. Cap. XVIII.

DEfuncto enim patre, maior Aristobulus magistratum ad regiam dignita-
tem transferre decreuit: primusq; sibi diadema imposuit, post quadringen-
tos octoginta & vnum annos, & menses tres, ex quo de captiuitate Baby-
lonyca populus liberatus, ad propria remeauit. Amans autem fratrem suum se-
cundum Antigonum, simili dignitate eum ornauit: alios vero vinculis tenebat
astrictos. Inclusit etiam matrem de magistratu altercantem: nam illam Hyr-
aristobulus matrẽ suam & fratres in carcere coniecit canus dominam esse relinquerat: qui ad tantam crudelitatem perductus est, vt
vinculis eam penuriaque coniumeret. Insuper addidit matri etiam Antigonum,
quem amare videbatur, & communis regni habere consortem: accusationibus
alienatus ab eo, quibus primum quidem non credebat aliqua amore non admit-
tens, aliqua vero per inuidiam arbitratus dicta. Sed Antigonus, cum clarus ab
expeditione rediisset, tempore quo festiuitatem tabernaculorum deo celebrant,
contigit Aristobulum quidem morbo teneri. Tum Antigonus agens dies festos,
ad templum ascendt, valde splendidissime ornatus cum suis armatis, & multum
pro salute fratris orauit. Maleuoli vero cupientes eorum separare concordi-
am, occasionem se cepisse, pompam Antigoni putauerunt & victoriam eius co-
ram rege, pompamque maleuole dilatabant, quemodo in celebratione taberna-
culorum sublimis apparuit, vt non hæc à priuato fieri viderentur, sed regiæ mu-
nificentiæ ostentatio crederetur: cumque eum multitudine militum venturum
ad fratris interitum nunciabant. Aristobulus autem, cum his accusationibus
inuitus credidisset, timens ne in fratris suspicionem incideret, simulque suam
custodiam curans, disposuit custodes sui corporis in subterraneo vel tenebroso lo
co. Iacebat autẽ ipse in turri, quæ Antoniana dicebatur: & præcepit, vt inermem
occiderẽt nullum: fratrem autem Antigonum, si armatus intraret, interficerent:
mandauitque Antigono, vt sine armis veniret. Regina vero cum insidiatoribus
Antigoni, persuasit mandata portanti cõtraria dicere: quia frater tuus, inquit, au
diens construxisse te arma, ornatumq; bellicum, petit, vt ingrediaris cum armis:
quatenus videat eorum facturam. Quo nuncio Antigonus nihil arbitratus dolo-
sum, sed confidens de fratris affectu, sicut erat armatus, ad Aristobulum ingredi
tur, vt ei armorum demonstraret ornatum. Dumq; ad turrim, quæ Stratonis dici
tur, peruenisset, ab eis qui in tenebroso loco fuerant collocati, prosternitur. Cuius
Aristobulus fratrem per insidias necat mors ostendit, nihil inuidia, nihil calumnia validius: neq; magis aliud secernit
fidem, seu naturalem familiaritatem quàm istæ passiones. Ammirari potest qui-
libet & Iudam Essæum genere, qui nunquam in his quæ prædixit, mentitus est.
Nam hic cum vidisset Antigonum per templum transire, clamauit socijs suis &
Iudas Essæus propheta notis qui gratiam prædicendi futura doctrinæ eius obseruabant: Melius est mi-
hi mori, quàm si mortem fuero mentitus Antigoni, quem hodie video periturum
in turri Stratonis. Locus vero stadijs sexcentis distabat, vbi eum prædixit inter
fici. Diei quàm plurima pars transierat, vt etiam dubitare de vaticinatione vi-
deretur. Cumque hæc dixisset, tristisque esset, nunciatur ei Antigonum esse defun
ctũ in subterraneo. Nam & ipsa turris, Stratonis dicebatur, eodem nomine quo
maritima Cæsarea nuncupatur. Igitur vatem hoc perturbauit. Aristobulum
autem fraternæ cœdis pœnitentia, fletusque possedit, nec non etiam ægritudo

mentem

mentem eius celeri dolore perſuaſit: & intollerabilem paſſionem corruptis viſce rib⁹ ſuſtinebat,copiamq; ſanguinis euomebat. Quem dum puer aulicus portaret, lapſus eſt in loco quo maculæ ſanguinis adhuc Antigoni permanebant,vt arbitror,dei prouidentia diſponente. Quo facto,clamor identium fuſum ſanguinem eleuatus eſt,dum exiſtimarent hoc puerum ſpōte feciſſe. Clamorē vero cum Ariſtobolus audiſſet,cauſamq; requiſiſſet,tacentibus amplius minabatur,diſcere volens clamoris cauſam: homines enim ſuſpicantur mala in his, quæ tacentur, & ſemper eſſe peiora putant. Vt vero cogenti & interminanti veritatem aperuerūt confunditur eius mens. percuſſa conſcientia ſua, gemenſq; cū lachrymis ex alto pectore,dixit: Nunquid latere deum potui in tam impijs & crudelibus factis, vt non pro ſcelere fraternę necis veloci pœna conſumerer? Vſquequo improbū cor pus prohibes animā ad vmbras fratris & matris accedere? Cur non eam celeriter reddis,ſed paulatim meū libo ſanguinē interemptis. Quæ cum dixiſſet,moritur, regni ſui anno primo: qui etiā dictus eſt Phylellin,id eſt amator Græcorū. Multum vero patriæ profuit. Nam ſubegit Ituræos, plurimamq; eorū prouinciam Iudæis adiecit: & compulit habitantes in ea, vt ſi vellent in prouincia permanere, circunciderentur ſecundū leges Iudaicas. Erat autem naturæ valde modeſtæ, & pudoris ingenui, Sicut teſtimonium præſtat Strabo,nomine Timagenes, ita dicens: Modeſtus fuerat hic vir,& nimium Iudæis vtilis. Nam prouinciam eis acquiſiuit,& partem gentis Ituræorum ſibi circunciſionis vinculo coniūnxit. *Ariſtobolus moritur.*

De geſtis Alexandri,Ptolemæi,Cleopatrę,Theodori & varijs prælijs. Cap. XIX.

DEfuncto tamen Ariſtobulo, Salome vxor eius, quę apud Grecos Alexandra nominatur,ſoluēs fratres eius,quos ligatos Ariſtobulus tenebat vt prędictum eſt,Iamneum qui & Alexander dicebatur,regem ordinauit,ætate maiorem qui nunquam ad faciem patriś venit. Cauſa vero huius odij,talis fuiſſe dicitur. Cum diligeret priores filios ſuos Hyrcanus,Antigonum & Ariſtobulum, & apparuiſſet ei deus in ſomnis,& interrogaſſet eum, quis filiorū ſucceſſor eius exiſteret,deo demonſtrante vultum iſtius,contriſtatus quod omniū bonorum ſuorū hic hęres exiſteret,genitum in Galęa nutrirì dimiſit. Deus vero nequaquā menti tus eſt Hyrcano. Nanque regnum poſt Ariſtobuli finem,iſte ſuſcepit. Qui vnum è fratribus ſuis nitentem regnum pręſumere, interfecit: alterum vero volentem innocenter viuere,honorabiliter tractabat. Is enim dum principatum ſuum, ſicut ei videbatur vtile,diſpoſuiſſet, expeditionem contra Ptolemaidem egit: pugnaque commiſſa, victor in ciuitate hoſtes concludens, obſidebat eos. Nam ex ciuitatibus maritimis,Ptolemais & Gaza ſolę vt ſubijcerentur,reſtabant: necnō etiam Zoili tyranni turris Stratonis,& dora. Sed Philometore Antiocho,fratrę que eius Antiocho Cyziceno, inuicem decertantibus, ſuaſq; vires perdentibus, nequaquam Ptolemaitæ ſperabant ab illis auxilium. Quibus obſidione exhauſtis,Zoilus qui turrim Stratonis,Doramq; tenebat,agmen militare nutriens,tyrannidem meditatus eſt,dum reges contra ſe bellarent: & paululum Ptolemaitis ſubueniebat,quia nec reges talem familiaritatem circa eos habebant, vt confiderent ab eis mereri ſolatia. Vterq; enim durabat,quod ſæpe Athletis cōtingit: qui cum viribus diffidunt,erubeſcentes cedere, otio vel quiete certamina differunt. Reliqua Ptolemaitis ſpes erat in rege Ægyptiorum Ptolemæo Lathyro, qui cū à matre depulſus è regno fuiſſet,Cyprum habitabat. Igitur mittētes ad eum Ptolemaitę,petebant auxilio venire,quatenus eos à manibus Alexandri periclitantes eriperet. Spem etiam non minimam ei legati excitauerunt,dicentes,ſi tranſiret ad Syriam,haberet Gazæos & Zoilum, inſuper & Sidonios ac multos alios: & Ptolemaitæ ſecum pugnarēt. Quibus incitatus,nauigare feſtinauit. Per idem tempus Demęnetus orator eloquentiſſimus,perſuaſit eis ſententiam permutare, melius eſſe dicens, incertum Iudęorum ſuſtinere periculum, quàm manifeſtam ſuſcipere ſeruitutem,dum ſe traderent domino: quo facto,non ſolum pręſens ha-

berent bellum,ſed multo magis ab Ægypto ſperarent. Nam & Cleopatram nequaquam pati vicinum exercitum aggregare dicebat, ſed venturam cum maximo contra eum exercitu, quæ properabat & à Cypro filium eijcere: & cum Ptolemeus nihil proficeret,rurſus Cyprum fugeret, ipſos vero nouiſſimum habere periculum. Ptolemæus vero,quamuis per viam cognouiſſet Ptolemaitarum voluntatem mutatam,non minus tamen nauigauit, & applicuit in Sycamina: ibique vires ſuas depoſuit. Omnis vero exercitus eius erat cum equitibus & peditib⁹ triginta milia. Quos cum iuxta Ptolemaidem produxiſſet,& applicuiſſet,valde cogitabat,quomodo neque legatos eius ſuſciperent,neque verba audirent. Sedcum veniſſent ad eum Zoilus,& Gazæi,ac peterent auxilium ſibi præberi, quod terra eorum à Iudæis & Alexandro depopularetur, ſoluit obſidionem Alexander Ptolemęi timore:reuerſuſq; ad propriam terram,deinceps bella diſpoſuit, latenter quidemCleopatram contra Ptolemæũ inuitans,aperte vero amicitias& auxilia cum eo componere ſimulans: & quatuor milia talentorum argenti ſe dare promiſit,ſi Zoilum tyrannum depelleret,terramq; eius Iudæis traderet. Tunc ergo Ptolemæus Alexandri amicitias ſuſcepit,& Zoilum ſubegit. Deinceps cum audiſſet latenter ad Cleopatram matrem eius mandaſſe,ſoluit pacta, quæ cum eo fecerat,atque fidem: & ad Ptolemaidem quidem accedens,obſidebat,quod eum non ſuſcepiſſet:ibique relinquens duces, & partem ſui exercitus, vt obſeſſos cuſtodirent,cum reliqua parte Iudæam populaturus inuadit. Alexander vero cum Ptolemæi præuaricationem audiſſet, congregauit prouincialium quinquaginta milia,vt autem alij hiſtoriarum ſcriptores dixerunt,octoginta milia. Cum vero colegiſſet exercitum,occurrit Ptolemæo. Ptolemæus itaque ſubito inuadens Aſochiton ciuitatem Galilęæ,die ſabbatorum viriliter cepit eam: indęque decem milia corporum,& aliam multam prædam abſtulit. Cumq; tentaſſet Sephoram ciuitatem, pauco diſtante ſpacio à ciuitate capta, multos amiſit. Poſt autem cum Alexandro bellaturus,perrexit. Cui cum Alexander iuxta Iordanem fluuium occurriſſet, in loco qui Aſaphon dicitur, non longe à Iordane fluuio caſtra ſua diſpoſuit, habens octo milia pugnatorum, quos Hecatontamachos vocabat, id eſt, contra centum pugnantes, quoniam æreis ſcutis vtebantur. Verumetiam fuerunt & Ptolemæo propugnatores cum æreis clypeis, ſed minus Iudęis ornati: ideoque milites Ptolemęi timide ad prælium acceſſere. Sed non paruam audaciam eis immitebat Philoſtephanus, qui ſtratagematorum peritus, eos fluuium tranſire prohibebat, ſupra quem caſtra ſua poſuerant. Alexandro vero minime viſum eſt,tranſitum eorum vetare,dum putaret, quia ſi poſt dorſum fluuium haberent, nequaquam poſſent à pugna recedere. At in principio prælij ex vtraque parte fortiter pugnatum eſt, pari animoſitate vel ſtudio, vt ab vtroque exercitu multi proſternerentur. Sed cum Alexandri exercitum ſuperiorem Philoſtephanus vidiſſet, milites diuiſit: & defectus ſuos fortiter adiuuans, nulloque ſubueniente Iudæis, partem illam cum eis qui propè ſtabant, ad fugam conuertit, Quod cum vidiſſent milites Ptolemæi, ſecuti Iudæos interficiebant. Poſt autem reuerſi, reliquos in fugam vertunt: & tamdiu proſtrauerunt eos,vſquequo & ferrum & manus eorum defeciſſent. Triginta vero milia virorum occiſa fuiſſe dicuntur. Timagenes vero quinquaginta milia retulit, reliquos autem captos,paucos vero ad ſuam fugiſſe prouinciam. Tunc Ptolemæus poſt victoriam, prouinciam peragrans, veſpere facto, in quaſdam Iudææ villas ingreſſus eſt: quas plenas mulieribus & infantibus inuenient, iuſſit militibus ſuis, vt occiderent, & laniarent,membráque eorum in cacabos mitterent ad coquendum. Hoc autem ſimilauit, vt hi qui fugerant à pugna,putarent hoſtes ſuos carnibus humanis veſci, & exinde eos valde, metuerent. Cepit vero & Ptolemaidem,ſicut alibi retulimus. Sed Cleopatra cum reſpiceret filium ſuum creſcere,& Iudæam licẽter deuaſtare,ciuitatemq; Gazęorũ ſubiectam habere, negligere recuſauit,dum iam in portis ſuis eum præſentem ſperaret eſſe futurum,& amari ab

Ptolemeus infantes coqui iubet

Ægyptijs

Ægyptijs propter virtutem eius putaret eum ſtatim cum nauali & pedeſtri exercitu contra eum egreditur duces totius militiæ Celchiam & Ananiã Iudæos prę-
ponẽs: pecunias vero multas, nepotéſque ſuos, & teſtamenta apud Cŏn inſulam commendans. Cumq; iuſſiſſet filium ſuum Alexandrum, cum maxima claſſe nauium ad Phœnicen nauigare, propter refugia omnem ſuam expeditionem Cleopatra in Ptolemaide depoſuit. Cumq; eam non ſuſcepiſſent Ptolemaitæ, ciuitatem obſedit. Ptolemæus tamen à Syria contra Ægyptum feſtinauit, putans ſubito eam ſine militibus exiſtentem occupare, ſed ſpe ſua deceptus eſt. Per idem tempus Celchias vnus ex ducibus Cleopatræ, circa inferiorem Syriam Ptolemæum perſequens, moritur. Cleopatra vero, cum audiſſet filij conatum, & quod nullatenus Ægyptij eum ſicut ſperabat, ſuſcepiſſet, tranſmiſit militiæ patrem, quæ de prouincia Ptolemęum depelleret. Qui reuerſus ab Ægypto, iterum in Gaza hyemabat. Interiecto vero tempore, Cleopatra cuſtodiam Ptolemaidis cum ciuitatis obſidione cepit: ad quam cum Alexander ſumma dona deportans veniſſet, dixiſſétque mala à Ptolemæo ſe paſſum, refugiumq; non alibi niſi apud eam habiturum quidem amicorum perſuadebant ei, vt prouinciam Iudæorum percurreret, & obtineret: neque contemnerent tam optimam multitudinem Iudęorum ſibi ſubijcere. Cumq; Ananias contradicens, ſuaderet iniuſtum eſſe, ſi hominem auxiliatorem priuaret propria poteſtate, verumetiam & cognatos ſuos eſſe: nam te minime volo, inquit, ignorare regina, quoniam propter hanc iniquitatem inimicos omnes Iudæos habebis: Hęc ergo Anania perſuadente, Cleopatra flectitur, nihil penitus Alexandrum læderet, ſed de ſocietate cum eo compoſuit in Scytho poli Syriæ. Qui cum à Ptolemæi timore liberatus eſſet, exercitum ſtatim contra humilem Syriam produxit, & expugnauit Gadara decem menſibus obſeſſam, & Amathunta, magnum propugnaculum habitantium ſuper Iordanem, vbi optimus vel induſtria dignus Theodorus Zenonis poſſidebat: qui inſperate Iudæos inuaſit, & decem milia interfecit, ſarcinaſq; Alexandri diripuit. Quo facto nequaquam perturbatur Alexander, ſed mox iuxta maritima loca ducit exercitum & Raphiam, & Antedonem expugnauit, quã poſtea Herodes Agrippiadã nominauit. Cumq; videret Ptolemæum à Gaza ad Cyprũ rediſſe, matrẽq; eius Cleopatram ad Ægyptum, Gazæis iratus, quoniam Ptolemæum auxiliatorem conuocaſſent, ciuitatem obſedit: prouinciãq; ipſorum deprædauit. Sed Apollodotus dux Gazæorum, cum duobus milib⁹ peregrinis, & decem milibus ciuium, in exercitum irruit Iudæorum: & quandiu nox erat, Gazæi vincebant, arbitrantibus Iudæis rurſum Ptolemæum ſuperueniſſe. Poſtero autem die facto, cognoſcentes Iudæi veritatem, reuerſi Gazęos inuadunt, & proſternũt mille. Quibus adhuc reſiſtentibus, neque multitudine perterritis, gerere prælium, & quicquid aduerſi acciderat tolerare paſſi ſunt, ne hoſti ſubijcerentur. Exhortabatur autem eos rex Arabum Aretas, magnanimus vir, qui ſperabatur in auxilium eorum venturus. Sed contigit antequam veniret, Apollodoto perempto, ciuitatem capi. Nam Lyſimachus frater eius inuidens, quod ei tam magna gloria à ciuibus præbebatur, interfecit eum: militarémque congregans phalangem, ciuitatem Alexandro prodidit, qui ſtatim cum ingreſſus fuiſſet, quieuit. Poſt autem milites Gazæis immiſit, vt eos cruciarent, & per diuerſa loca proſternerẽt: nec tamen Gazæi animas debiles, ſed pronas habentes, venientibus Iudæis reſiſtebant, nec paucos dilaniabant: alij vero deſolati domus ſuas incendebant, ne aliqua ſpolia aduerſarij poſſent inuenire: alij quippe & liberos cum vxoribus ſuis manibus interficiebant, quatenus ſeruitutem inimicorum vel taliter euitarent. Cumque quingenti ex primatibus eorum in templum Apollinis confugiſſent, quorum conſenſu proditio facta erat, hos abſtrahens Alexãder occidit: ciuitatémque poſt anni obſidionem deponens, ad Hieroſolymam remeauit. Eodem tempore & Antiochus, qui Grypus dicebatur, moritur inſidijs Herodiani, anno vitæ ſuæ quadrageſimoquinto,

Cleopatra contra filium ex Ægypto progreditur

theodorus multos Iudæos occidit

Gaza capitur

Antiochus Grypus

imperij vero viceſimonono. Cuius principatū cum filius eius Seleucus ſuſcepiſſet bellauit etiam contra fratrem patris Antiochum, qui Cyzicenus nominabatur: quem cum viciſſet & cepiſſet, occidit. Non multo vero poſt, Cyziceni filius Antiochus, & Antonius pius, cum peruenisſent in Aradum, coronamq; ſibi impoſuiſſent, confligunt cum Seleuco, quem poſt victoriam ex omni Syria depulerunt. Qui cum fugeret in Ciliciam, & peruenisſet Mopſueſtiam, iterum ab eis pecunias exigebat. Tum populus Mopſueſtenus indigniatus, palatium eius incendit, eúmque cum amicis extinxit. Antiocho vero Cyziceno adhuc Syrię regnante, Seleuci frater Antiochus bellum contra eum produxit, victumque cum ſuo proſtrauit exercitu. Poſt ipſum vero & frater eius Philippus, cum impoſuiſſet ſibi diadema, in parte aliqua Syriæ regnabat. Ptolemæus vero Lathyrus quartum fratrem eorum Demetrium, qui Eucerus dicebatur, à Gnido deducens, in Damaſco regem conſtituit. His autem duobus fratribus pertinaciter Antiochus reſiſtens, citius occiditur. Nam Laudociæ Gaminorum reginæ contra Parthos bellanti, cum ſocius adueniſſet, viriliter pugnans occubuit. Syriam vero duos fratres tenuerunt. Demetrius & Philippus, ſicut alibi demonſtratum eſt. Alexáder autem dum contra eum ſui ſeditionem mouiſſent, in die qua feſtiuitas tabernaculorum agebatur, & ſuper aram ſtaret immolaturus, virgis cedrinis iaculabantur eum. Nam legitimum eſt apud Iudæos in ſcenopegijs, vnumquenque portare virgas ex palmis & cedris. Demonſtrauimus autem hæc etiam in alijs. Verumetiam contumelioſe eum aggreſſi ſunt, cum ingreſſi fuiſſent, dicentes de captiua genitum, & honore ſacrificij indignum. Iratus ergo ſex milia eorum occidit: parietem vero ligneum circa aram & ſacrarium conſtruens vſque ad altare, in quod ſolis ſacerdotibus licet ingredi, multitudinis introitum prohibebat: ſimul & peregrinos Parſas & Cilicas conduxit: nam Syrijs inimicus exiſtens, non eis vtebatur. Cumque Arabes, Moabitas & Galaaditas viciſſet, tributorum incrementum eis impoſuit: & Amathunta expugnauit, non audente Theodoro cum eo cōfligere. Cumque conſeruiſſet pugnam cōtra Obodam regem Arabum, & incidiſſet in inſidias altiſſimæ vallis iuxta Galaaditidem, indéque cum fugeret ad Hieroſolymam, ſuper infelicitatem ſuam habuit etiam gentem Iudæorum inimicā: contra quam annis ſex pugnans, interfecit quinquaginta milia. Rogante vero eos, vt odium quod in eo haberent ſoluerent, magis horrebant eum propter hæc quæ acciderūt. Cumq; interrogaret eos, quid vellent fieri: omnes clamauerunt, mori eum.

De Alexandri victoria, & Iudæorum calamitate.

Cap. XX.

TVunc ad Demetrium Eucerū deſtinauerunt, vt eum auxiliatorem rogarent: qui maximo cum exercitu dum peruenisſet ad eos, qui eum inuitauerant, circa Sichimam caſtrametatus eſt. Alexander autem cum conductis militibus ſex milibus ducentis, & Iudæis viginti milibus qui ei fauebāt, contra Demetrium perrexit: cui equites fuerunt tria milia, pedites vero quadraginta milia. Multa ex vtraque parte gerebantur, Demetrio quidem volente ſeducere conductos milites Alexandri tanquam Græcos: Alexandro autem tentante Iudæos Demetrio ſociatos auellere. Cumq; neuter valuiſſet perſuadere, vicit Demetrius, & omnes Alexandri conducti milites occiduntur, fidei ſimul & virtutis probationem oſtendentes. Multi etiam à parte Demetrij milites conciderunt. Cum vero per montana fugiſſet Alexander, miſericordia ruinę eius flexi, colliguntur ad eū ſex milia Iudæorum: & tunc quidem recedit timore Demetrius. Poſt autem iterū Iudæi contra Alexandrum bella mouentes, ſuperantur ab eo, multiq; eorum in pugna extincti ſunt. Quorum etiam potentiſſimos in Bethomis ciuitate concluſos obſedit. Cumq; cepiſſet ciuitatem, & tenuiſſet eos, duxit ad Hieroſolymam, & crudeliſſimam in eos pœnam exercuit. Nam dum cœnaret cum concubinis ſuis in excellenti loco, crucifigi ex ipſis octingentos præcepit: liberos vero & vxores eorum coram ipſis adhuc viuentibus occidi. Et hæc quidem ad vltionem

fecerat

fecerat pro his quę male paſſus erat: ſed tamen humanam vindictam exceſsit, quamuis multum ſudaſſet & laboraſſet in bello contra eos, & in nouiſsimum periculum animæ regnique veniſſet. Non enim eis ſuffecerat contra ſe inuicē certare, niſi etiam aduerſus eum alienigenas prouocaſſent: & ad talem neceſsitatem perduxiſſent, vt terram Moabitidis & Galaaditidis, & vicos regi Arabū traderet, quatenus non auxiliaretur contra ſe Iudæis: ſed & alia multa conferret: qua propter videtur hæc iuſte feciſſe: ideoque propter hanc crudelitatis exaggerationē vocatus eſt à Iudęis crucida. Aduerſarij tamen eius octo milia noctu fugerunt, & quamdiu vixit Alexander exulabant. Et iſte quidē liberatus à ſeditione eorū, cum omni quiete in poſterum regnauit. Demetrius autem cum à Iudęa in Beroeā diſceſsiſſet, obſidebat fratrem ſuum Philippum, cui decem milia peditum erant, & mille equites. Straton autem Beroeæ tyrannus. Philippo auxiliū præbebat, & zizum principē Arabum conuocabat, necnon etiam Mithridatem Synacem præfectum Parthorū. Qui cum veniſſent cum multa expeditione, & obſediſſent Demetrium intra caſtra, ſagittisque & ſiti eum anguſtaſſent, cōpulerunt milites eius vt eum traderent. Cumque depopulaſſent prouinciam, & Demetriū cepiſſent, hūc quidem Mithridati Parthorum regi tranſmiſerunt, captiuos vero gratis Antiochenis reddiderunt. Mithridates itaque Parthorū rex, Demetrium maxime honorabat, vſquequo terminꝰ ei vitæ veniſſet, Philippus vero à pugna ſtatim ad Antiochiam perrexit: eamque tenens, Syriæ regno potitus eſt.

Crucida

Bellū inter fratres Demetrium & philippum

De geſtis circa Damaſcenos, & Iudæorum potentia, & obitu Alexandri. Cap. XXI

POſt vero Antiochus, frater eius, qui nuncupabatur Liber pater, vendicans ſibi principatum, ad Damaſcum peruenit, ibique regnauit. Cumque contra Arabas exercitum duceret, Philippus frater eius ad Damaſcum perrexit. Tunc Mileſius, qui cuſtos arcis relictus erant, ſimul cum Damaſcenis ciuitatem Philippo tradidit. Ingratus Mileſio Philippus extitit, cum nihil omnino pro traditione ciuitatis ei donaret: nam timore putabat Mileſiū prodidiſſe. Quapropter in ſuſpitione eum habebat, qui rurſus à Damaſco repellitur. Nam cum Philippus ad circū exiſſet, Mileſius clauſit Damaſcū, & Antiocho ſeruauit. Quod factū cum audiſſet de Philippo Antiochus, reuerſus ad Arabiam, expeditionē ſtatim contra Iudęam parauit, pedites quidem octo milia, equites autem octingentos. Cuius Alexander congreſſionē timens, foſſam altiſsimā fodit, circa Caphar ſaba, quę nunc Antipatris vocatur, initium eius faciens, & vſque ad Ioppē. Cumque murum ædificaſſet & turres ligneas erexiſſet per ſtadia centumquinquaginta, Antiochum expectabat. Ille autem hæc incendio cremans, exercitum ſuum ad Arabiam exinde tranſduxit. Cui rex Arabum cedens primū, deinde ex improuiſo cum decem militibus equitum aduenienſ, occurſione Antiochi fortiter debellatur. Cumque vinceret, Antiochus occiditur auxilium parti laboranti ferēdo. Poſtquam vero cecidit Antiochus, milites eius ad Chanam villam confugiunt, vbi plurima pars eorū fame conſumitur. Poſt hunc imperat inferiori Syriæ Arethas, receptus in principatum à Damaſcenis, propter Ptolemæi iuuenis odiū. Qui cum militiam congregaſſet contra Iudæam, & circa Adidam vicum prælio viciſſet Alexandrū, cum pactis à Iudęa diſceſsit. Alexander autem iterum cum in uaſiſſet Dion ciuitatem, contra Eſſemon produxit exercitum, vbi plurimæ vel mirandæ res Zenonis fuerāt: quam tribus aggeribus circundans, pugnando inuaſit. Exinde contra Galilæam & Seleuciam pergit, & has cum cepiſſet, ſubegit etiam vallem quę Antiochi dicitur, caſtellum quoque Gamala. Sed cum multi Demetrium ducem illorum locorum accuſarent, nimis indignatus eum damnis affecit: & tertium annum complens, ſoluta expeditione ad ſua reuerſus eſt: quem Iudæi & Græci omnino propter felicitatem eius accipiunt. Per idem tempus iam Syrorum, & Idumęorum, & Phœnicum ciuitates Iudæi poſsidebant: iuxta mare quidem Stratonis turrem, Apolloniam, Ioppen, Iamniam, Azotum, Ga-

Oppida ſub ditione Iudæorum

zam,Anthedonem,Raphiam,Rhinocoluram,in mediterraneis vero per Idumæam,Aboram,Mariſam,omnemq; Idumæam,Samariam,Carmelum montẽ, & Thaburium mõtem,Scythopolim,Gadaram,Gaulanitidem,Seleuciam,Gabalam,Moabitidem,Sebõ,Medabam,Lembaoronem,Mega,& Onzoram,Cilicum,Aulonem,Pellentem.Poſt hæc rex Alexander crapulæ multum indulgens,in valetudinem incidit,& tribus annis quartana febre laborans,nec ſic tamen ab expeditione quieuit,donec in laboribus expiraret.Mortuꝰ eſt aũt in mõte Geraſenorum,Ragaba caſtellum trans Iordanem obſidens.Quem cum vidiſſet regina propinquantem letho,nullamq; ſalutis ſpem habentẽ, deplorans futuram deſolationem ſuam & filiorum,ait:Cui me ita relinquis cum filijs,alteriꝰ auxilijs egentem,dum ſic ſcias aduerſariam tibi gentem exiſtere? Tunc ille perſuaſit ei mandata ſua cuſtodire,quatenus certum cum filiis regnum tutaretur,& vt mortem eius militibus cælaret,vſquequo caſtellum caperet: deinceps vt ad Hieroſolymam victrix & ſplendidiſsima rediret, & Phariſæis poteſtatem daret quę vellent agere,eosq; honore præferret:quatenus illi laudantes eam propter honorem ſibi illatum,fidam ei gentem conſtituerent. Nam poſſe hos multum apud Iudęos,dicebat,& lædere ſi quem abominarentur,& prodeſſe cui fideles exiſterent:cum nimium eis à populo crederetur, quicquid vellent de aliquo ſæuiſsimũ referre:ſeq; ideo offendiſſe multitudinem aiebat,quod Phariſæos aliquando contriſtaſſet. Tu igitur,inquit,cum ad Hieroſolymam perueneris,conuocatis militibus,eis meum corpus oſtende, & permitte eis qualiter velint, vti meo cadauere: ſiue cõtumelioſe velint & inſepultum relinquere, quod à me iniqua perpeſsi ſunt:ſeu aliquid in corpus meum deſæuire,concede:neque ſine illorum cõſilio velis aliquid in tuo regno decernere.Quod ſi hæc ad eos dixeris,ego quidẽ clariore dignior ab eis funere,quàm à te habebor:cum ira poſt mortem in aliquo non ſeruetur:tu vero firmum tibi conficies principatum.Hæc cum ſuę perſuaſiſſet vxori,deceſſit imperij ſui viceſimoſeptimo anno, ætatis vero quadrageſimonono.Alexandra autem cum caſtellum cepiſſet,ſecundum mariti mandata Phariſæos alloquitur,& illorum poteſtati mariti corpus & regni gubernationem commendat:& ita quidem iram eorum,quam in Alexandrum habebãt, extinxit:fideles vero eos amicos ſibi parauit.Qui ſecundo populum ad concionẽ conuocantes,res geſtas Alexandri explanauerunt:regem ſe dicentes iuſtum & magnum perdidiſſe,& tantũ populo luctum & mœſtitiam laudibus regijs intulerunt,vt exequias ei meliores quàm cæteris regibus exhiberent.

Conſilium Alexandri morientis

De regno Iudęorum ſub Alexandra regente & Phariſæis. Cap. XXII

ALexander autem liberos relinquẽs,Hyrcanum & Ariſtobulum, vxori Alexandræ regnum tradidit.Ex filijs tamen eius alter,Hyrcanus rerum gubernationes ignorans,vitam ocioſam elegerat:nouiſsimus vero Ariſtobulus, efficax & audax erat.Igitur à populo mulier diligebatur,eo quod videbatur cõtriſtari,de quibus maritus eius peccaſſet. Quæ principem quidem ſacerdotum Hyrcanum propter ætatem,magis autem propter innocentiam ordinauit:Phariſęis tamen omnia facere permittens,quibus obedire multitudinem præcepit: & ſi quid legum Hyrcanus ſocer eius ſoluiſſet,quas Phariſæi ſecũdum patriam traditionem introduxerant,hoc iterum reſtituit. Nomen ergo regium tantum ipſa ferebat,omnem vero poteſtatem Phariſæi poſsidebant,Nam & transfugas reducebant,& ligatos ſoluebant,& nihil à dominis penitus differebant. Verumetiam regina prouidentiam ſui faciebat,dum multos cõductos milites contineret,ſuasque vires duplas oſtenderet,vt iam in circuitu reges terreret,& caperet ab eis obſides tranſmiſſos.Pacem vero omnis habebat prouincia,præter Phariſæos. Nã hi rempublicam perturbabant,reginã flectere molientes,quatenus occideret cõſiliarios Alexandri,qui eum hortati eſſent octingentos interficere:ex quibus ipſi vnum occiderunt Diogenem,& poſt ipſum alios multos, vſquequo potentiſſimi eorum in aulam intraſſent cum Ariſtobulo, cui videbantur moleſta facta

Alexandra rerum potitur Iudææ

Phariſęorum.

Phariſæorum. Apparebat autem, quod vellet occaſione accepta, matrem à regno deponere. Qui cum ingreſsi fuiſſent, admonebant eam quanta feciſſent, per quæ firmam fidem ſuo domino conſeruaſſent, pro quibus etiam multa ab eo merita cepiſſent: & petebant, ne omnino ſpem eorum euerteret. Nam cur fugerint aduerſariorum pericula, ſi domi ab inimicis vltionem tanquam pecora tolerarent. Dicebant etiam, ſi contenti eſſent aduerſarij mortuorum interitu, propter dominorum fidem ſe patienter ea quę contigerunt perferre: ſi vero in eiſdē Phariſæi permanſerint, petebant dari ſibi licentiam recedendi. Nam pręter iuſsionē eius nullatenus aiunt pati ſaluti ſuæ prouidere, ſed libenter in aula eius morari, ne perfidos eos poſt diſceſſum putaret: obprobrium vero reginæ eſſe, ſi neglecti ſocij mariti eius aduerſarijs traderentur. Nam gaudium Aretę Arabo erit, tot & tales viros à te alienari, quorum prius terribile fuerat nomen auditum. Si vero Phariſæos pręponere iudicas, vnumquenque noſtrorum in caſtellis diſpone, & ſi ita aduerſarios vis erigere, nos ſine in humilitate conſiſtere. Multa talia cum ei dicerent, & ad miſericordiam mortuorum & periclitantium manes Alexandri inuocarēt: omnes qui aſsiſtebāt lachrymis completi ſunt, ſed amplius Ariſtobulus, qui dum ſuam oſtēderet voluntatem, multa contra matrem locutus eſt. Sed illi quidē ſuæ calamitatis cauſa fuerunt, dum ambitioſe furenti mulieri, præter conſtituta regni committerent moderamina. Quę dum nihil ſciret quod ageret, ad poſtulationem eorum cuſtodiam caſtellorum illis tradidit, pręter Hyrcaniā, & Alexandriam, & Macheruntem, quo plurimæ & pretioſiſsime res eius repoſitæ videbantur. Non multo poſt tamen filium ſuum Ariſtobulum cum exercitu deſtinauit ad Damaſcum contra Ptolemæum qui Minæus dicebatur: qui nihil ſtudio dignum agentes, ad Hieroſolymam reuertuntur. Eodem tempore nuncia tur Tigranes cum trecentis milibus armatorum contra Iudæam venturus, quod nimis reginam & gentem perterruit, vt dona multa nobiliſsima per legatos ei deſtinaret, quem obſidentem Ptolemaidem inueniunt. Nam regina Selene quæ & Cleopatra, Syriæ regnans, ſuaſit habitatoribus Ptolemaidis, vt Tigranem excluderent. Qui cum peterent eum pro ſua regina, proq; ſua gente, laudat eam Tigranes, quod ex longinquo legationem ei cum donis tranſmiſiſſet, ſpem etiam eis bonam promiſit. Capta vero Ptolemaide nunciatur Tigrani, quod Mithridatem dum ſequeretur Lucullus illum quidē fugientem ad Iberos, minime potuiſſet comprehendere: Armeniam vero depopulans obſediſſet. Quę cum cognouiſſet Tigranes, domū reuertitur. Interiecto vero tempore, Alexandra regina cum valetudinem ſæuiſsimā incidiſſet, placuit Ariſtobulo rempublicam inuadere: & per noctem cum vno famulo egreſſus ad caſtella perrexit, vbi paterni ſui amici degebant. Nam olim de actibus matris ſuæ conquerebatur. Tunc vero magis ve ritus eſt, ne matre defuncta, & Phariſæis rem tenentibus, omne genus ſuum depe riret. Præuidebat enim futura, quod non poſſet principatui ſuccedere, dū frater ei maior extaret. Cōſcia vero facti vxor eius tantum fuerat, quam illic cum ſua generatione dimiſit. Cumq; primū peruenisſet in Gabatha, vbi potentiſsimus Galeſtis eius amicus erat, à quo etiam ſuſcipitur, poſt diem regina cum Ariſtobuli fugam ſenſiſſet, diuq; putaſſet diſceſsionem eius non pro rebellione fieri, venerunt, qui nunciarent iam tenuiſſe illum primū caſtellum & ſecundum, & reliqua omnia. Nam vno cōprehenſo, ſimul ad illius voluntatem omnia feſtinabant. Tunc cuncta gens Iudęorum cū regina in maximis cœpit eſſe terroribus. Nam ſciebat non longe abeſſe Ariſtobulū, quatenus ſibi principatum defenderet: timebat etiā, ne vltionem exigeret de illatis ſibimet contumelijs. Placuit igitur vxorē eius cum genere in ſuperiori cuſtodia templi conſtitui. Ariſtobulum autem cū multi frequenter nunciaſſent regio circundatum ornatu, & intra quinde cim penè dies loca viginti duo occupaſſe, vnde etiam militiam congregaret à Libano, vel Trachonitide, vel monarchis: tunc ſeniores Iudæorum & Hyrcanus

Tigranes offidet Ptolemaidem

ad

ad reginam intrantes, petebant vt ſententiam de rebus ferret inſtantibus. Nam Ariſtobulus iam penè cuncta poſſederat, tantis locis occupatis. Inhoneſtũ enim putabant, quamuis ægritudine laboraret, ſine ea aliquod conſilium capere: imminere vero ſibi non longe periculum clamitabant. Cumq; illa præcepiſſet eis agere quę exiſtimarent prodeſſe, multas quoque cauſas eis vtiles adeſſe demonſtrabat, id eſt gentem validam, exercitum potentiſsimum, pecuniarum copiam: ſibiq; deficiente iam corpore, vanum eſſe pro talibus laborem impendere. Hæc cum dixiſſet, non multo poſt deceſsit, anno ſui regni nono, ætatis vero LXXIII mulier quę debilitati ſui ſexus nunquam ſuccubuit, callida circa regni detentionem, quod ex ipſis operibus euidenter oſtenſum eſt: & quę præponeret futuris præſentia, & omnia poſt poneret potentiæ principali: & cum nec bonum aut iuſtum attenderet, ad ſummam calamitatem negotia domus ſuæ ita perduxit, vt poſt multa pericula & labores, poteſtatem quam poſſedit non multo tempore, tracta cupiditate perderet. Inimicis enim generis ſui quam habuit trádidit poteſtatẽ, & principatum potentium amicorum gubernatione priuauit, & miſerijs regnum poſt ſuá mortẽ compleuit propter malá diſpoſitionem. Sed quamuis ita regnaſſet, gentem tamen in pace cuſtodiuit. Alexandra ergo finem inuenit huiuſmodi.

Alexandra decedit

FLAVII IOSEPHI
ANTIQVITATVM IVDAICARVM LIBER DECIMVSQVARTVS.

De regno Ariſtobuli, & Hyrcano priuatim de gente. CAPVT PRIMVM

ALEXANDRAE regine morte in ſuperiori volumine demonſtrata, ſequentia referamus: nihil aliud feſtinantes, niſi minime quicquam de geſtis rebus memoriæ prodendum præterire. Nam qui conſcribunt hiſtorias, & res veteres indicant, oportet eos propter antiquitatem narrationi decus imponere, vel explanationi rerum ſtudere propter legentes, quatenus cũ aliqua gratia vel delectatione experientiá poſsint rerum concipere. Super omnia vero certius conſcripto res debẽt & veritatem dicere, vt rerũ ignari poſsint credere lectioni. Centeſima octogeſimatertia olympiade: Q. Hortẽſio, & Quinto Metello Cretico Coss. bellum contra Hyrcanum Ariſtobulus præparauit: pugnaq; facta prope Hierichuntem, multi milites Hyrcani ad fratrem eius transfugerunt. Quo facto, Hyrcanus ad arcem, vbi Ariſtobuli vxor & filia à matre eius erant cõcluſę, cõfugit. Cui Ariſtobulus de rècõciliatione verba faciẽs, inimicitias depoſuit: vt ipſe quidem regnũ teneret, frater autem priuatus viueret, ſua poſſeſsione cõtentus. Cumq; hæc diſpoſuiſſent in templo, & iuſiurandum & dextras dediſſent, omni populo videnti, diſceſſerunt: ille quidem in aulam regiam, Hyrcanus vero vt priuatus in Ariſtobuli domum.

De Antipatro qui iuuabat partem Hyrcani aduerſus Ariſtobulum. Cap. II

AMicus igitur quidã Hyrcani, genere Idumęus, Antipater dictus, multas poſſidens pecunias, & vir efficax, Ariſtobulo ſuſpectus habebatur propter Hyrcanum. Nicolaus tamen Damaſcenus ait hunc genere nobiliſsimum Iudęũ fuiſſe, ex illis qui ad Iudæam à Babylone reuerſi ſunt. Hæc autem refert ad gratiam Herodis filij eius, quem regem Iudæorum contigit poſtea fieri, de quo apto tempore dicemus. Hic ergo Antipater, qui prius Antipas appellabatur, & eodẽ quo pater nomine vocabatur, cũ eum Alexãder rex, & vxor eius ducẽ totius Idumęæ ordinaſſent, amicitias iniſſe cum finitimis Arabis, & Gazæis, & aſcalonitis perhibetur,

perhibetur,multis & maximis donis illos ſibi coniungens.at cũ Ariſtobuli potẽ tiam iunior Antipater formidaret, timens ne quid ab eo pateretur propter inimi citias latentes,excitat contra eum Iudęorum validiſsimos viros, iniuſtum eſſe dicens negligere,dum viderent Ariſtobulum inique principatum habere:fratrẽ- que eius priorem eiectum,cui magis propter ætatem imperium debebatur.Et cũ hæc ad Hyrcanum verba frequenter iaceret, & diceret periclitari vitam ſuam, niſi prouideret,fecit eum diſcedere. Nam indicabat Ariſtobuli amicos nullum tempus prætermittere,in quo non ſuaderent eum interfici, quatenus firmum ſibi gereret principatum.His hyrcanus verbis minime credebat,dum natura bonus eſſet,& accuſationem facile non admitteret : faciebat autem eius innocentia & mentis remiſsio,vt debilis & inualidus putaretur,cum contrariæ naturæ Ariſto bulus eſſet:Nam facinoroſus & arrogãs erat.Sed cum Antipater vidiſſet Hyr- canum non attendere verba ſua,nullatenus parcebat ſingulis diebus accuſatio- nes fictas de Ariſtobulo illi inſerere,tanquã eum interficere feſtinaret : quẽ vix impulit ad Aretam Arabum regem cõfugere:nam promittebat ei auxiliatorem illum quoque futurum,Igitur cum hæc audiſſet Hyrcanus , arbitratus prodeſſe ſibi,ad finitimam Iudææ Arabiam diſcedere,præmittit Antipatrum ad Arabũ regem,fidem ab eo accepturum,quod non refugientem ad ſe traderet inimicis. Cumq; accepiſſet fidem Antipater,ad Hyrcanũ in Hieroſolymã remeauit. cum paucis ergo de ciuitate egreditur.cumq; multam feciſſent viam,ad Petram ciui- tatem perueniunt,vbi palatium Aretæ erat.

De pugna contra Ariſtobulum,& iuſto Onia interfecto. Cap. III

ANtipater autem dum multum amicus regi eſſet, & rogaret eum vt Hyrca- num ad Iudæam deduceret,& hoc ſingulis diebus ſine vlla intermiſsione faceret,ſed etiam dona promitteret, flectit Aretam. Necnon etiã Hyrca- nus pollicitus eſt,ſi reſtitueretur patriæ regnumq; reciperet,omnẽ terram. & de- cem ciuitates,quas ſuus pater Alexander ab Arabis ceperat, reddere : Fuerunt autem Medaba, Libyas,Nabalota,Arabata,Galata,Zoara, Monslingon,A- diſſa,Ribdaluſa,Oriblo.Cum has promiſsiones audiſſet , contra Ariſtobulum exercitum quinquaginta milium equitum & peditum produxit. Sed cum in prę lio viciſſet,& multi poſt victoriam ad Hyrcanum refugiſſent,deſolatus Ariſto- bulus ad Hieroſolymã receſsit Arabum autem rex omnem agens exercitum, & applicans ad templum,Ariſtobulum obſidebat:adiectoq; populo Iudæorũ Hyr- cano,& pariter obſidente,ſoli ſacerdotes cum Ariſtobulo permanſere.Igitur are tas cum exercitu Arabum vel Iudęorum circundans eos,fortiter obſidioni immi- nebat.Quę cum fierent,tempore celebrationis azymorum,quæ paſcha dicitur, probatiſsimi Iudæorum prouinciam relinquentes , in Ægyptum receſſerunt. Onias vero quidam vir iuſtus deoq; amabilis,qui dum non plueret, orauit deum quatenus ſolueret ſiccitatem,&audiens deus pluit,dum tunc cælatum eum habe rent,propter ſeditionẽ abſtraxerunt,& in exercitum Iudæorum produxerunt: pe tẽtes,vt ſimiliter oraret contra Ariſtobuli milites,vt ſoluerentur,ſicut ſoluta eſt pluuia.Cumq; diu reſiſteret recuſans,à multitudine compulſus , in medio ſtetit, ita orando,dicens : Deus omniũ rex,quoniam & hi qui mecum conſiſtunt tuus exiſtit populus,& qui obſidentur tui ſacerdotes ſunt , peto, vt neque iſtos exau- dias contra illos petentes,neque illos contra hos orantes.Cumq; hæc oraſſet,ma leuoli Iudæi adorti interfecerunt eum.Deus autem ſtatim ab eis vltionem cru- delitatis & pœnam exegit poſt mortem Oniæ,hoc modo · Obſeſsis ſacerdotibus & Ariſtobulo,celebratio paſchæ prouenit , in quã ſolemus multas immolatio- nes offerre.Cumq; indigerent victimis Ariſtobuli ſocij , & petiſſent Iudæos vt pro victimis acciperent quantas vellent pecunias,tunc illi mille dragmas dari pro ſingulo capite dixerunt.Cumq; libenter Ariſtobulus & ſacerdotes promiſiſ- ſent,per muros pecunias depoſuerunt:quas illi cum accepiſſent,nequaquã victi mas reddiderunt : ſed maleuolentia tracti fidei tranſgreſſores & impij coram

Onias interfe citur

deo

deo pro de fraudatione hostiarum extiterunt. Sacerdotes autem orauerunt deũ, quatenus hoc illis impune non cederet. Qui nõ remoratus pœnam, procellamve hementem accerrimamq; in fructus totius prouinciæ mittẽs, consumpsit eos ita, vt modius tritici dragmis vndecim emeretur.

De fortunis Aristobuli & aurea vite. Cap. IIII

INterea Scaurum Pompeius, dum in Armenia adhuc Tigranem ipse debellaret, ad Syriam destinauit. Qui cum ad Damascum venisset, & Lolliũ & Metellum nuper cepisse ciuitatẽ inuenisset Teostam, in Iudæam perrexit. Vbi dum venissent ad eum legati Aristobuli vel Hyrcani, ingrediuntur, petentes auxilia Sed dum Aristobulus promitteret quadraginta se dare talenta, & nihilominus hæc etiam eadem Hyrcanus offerret, Scaurus magis Aristobuli promissa suscepit. Nam & dines & magnanimus Aristobulus erat, & omnino paruũ erat quod dari postulabat, Alter vero & pauper & tenax, & de maioribus perfidã promissionem prętendebat. Nam & simile non erat, quod petebat idem virtute ciuitatem munitissimã capere, & trãsfugas cum multitudine Nabathæorum bello depellere. Prædictis ergo causis flexus Scaurus, cum pecunias accepisset, soluit obsidionem, pręcipiens Aretã recedere, ne Romanis hostis appareret. Igitur Scaurus iterum discessit. Aristobulus autẽ cum multis viribus contra Aretam & Hyrcanum parauit exercitum. Quibus confligens circa locum qui Capiron dicitur, vicit eos sex milia hostium prosternens: inter quos Cephalon etiam frater Antipatri cecidit. Sed non multo post cum Pompeius in Damascum peruenisset, & inferiorem Syriam percurrisset, venerunt legati ab Ægypto, & ab omni Syria vel Iudæa: per quos miserat ei donum maximũ Aristobulus, vitem auream quingentorum talentorũ, cuius mentionem fecit etiam Strabo Cappadox ita referẽs: Veneruntvero ex Ægypto legati cum corona aurea quatuor milium solidorum: & à Iudæa vitis vel hortus aureus: quem nominabant Terpnon, id est, delectabile. Hoc vero donum nos quoque vidimus in templo Romæ Capitolini Iouis sacratum fuisse, titulum habẽs Aristobuli, filij Alexandri regis Iudæorũ: quod æstimatum est quingentis talentis. Igitur Aristobulus Iudęorum potentissimus, hoc donum dicitur misisse. Interiectovero tempore, rursus legati ad eum veniũt, idem Antipater pro Hyrcano, Nicomedes pro Aristobulo, qui etiam accusabant Gabinium & Scaurum, quod pecunias accepissent: ille trecenta talenta, alter quadringenta.

Aristobulus dines: Hyrcanus pauper & tenax

De vite aurea

Altercatio Aristobuli & Hyrcani apud Pompeium. Cap. V

CVmq; iussisset Pompeius certantes ad Damascũ venire instanti tẽpore veris, cõgregans Apamenũ exercitũ, de locis hyemalibus ad Damascum properauit, qui in transitu suo mox Apamenã arcem euertit, quam Antiochus munierat Cyzicenus: & Ptolemæi Minæi prouinciam considerauit, viri maleuoli, & penè Dionysio Tripolitano deterioris, qui securi fuerat percussus. Et dũ eum morte dignum inuenisset, acceptis ab eo mille talentis, ex quibus stipendium militibus suis donauit, absoluit eum: necnon & Lysiadem oppidum cepit, vbi tyrãnus Silas Iudęus erat. Cumq; ciuitates Heliopolim & Chalcidem transisset, in medio positum montem ascendit, & ad inferiorem Syriam Damascumq; peruenit. Vbi & comperit, quod Iudęi cum suis principibus Hyrcano & Aristobulo haberent discordiã: totamque audiuit gentem contra vtrosque dicentem, non debere sub regali ditione esse: sed patrio ritu sacerdotibus obedire, quos deus venerari pręcepit. Hi nanq; dum nepotes existerent sacerdotibus, non contenti eo honore, ad aliũ magistratũ cupiebant gentẽ transducere, & seruitutis vinculis obligare. Hyrcanus autem accusabat quod maior frater esset, & ab Aristobulo partẽ paruã prouinciæ datam teneret, aliam vero Aristobulum violentia cepisse cõfirmans, necnon etiam incursiones contra finitimos & latrocinia illum perpetrare criminabatur, neque gentẽ Iudæorũ à se, nisi per illius violentiam ad sedi tionem descendisse. Cui etiam hæc alleganti, testimoniũ plus mille optimates

Iudæi

Iudæi præbebant, Antipatre ſuadente. Ariſtobulus autem à principatu dicebat eum decidiſſe propter ſuam naturalem & inefficacem ſegniciem, pro qua & contemptibilis videbatur: ſe quoq; aiebat non tãtum pro regni ambitione ſuſcepiſſe principatum, quantum metu, ne forte ad alios migraret. Appellari autem ſe regem patris ſui nuncupatione, & teſtes conuocabat iuuenes promptiſſimos: quorũ cultus purpuræ, vel comæ, necnon & phaleræ, aliuſq; ornatus ſic ſtupebatur, vt non ad iudicium intrare, ſed ad pompam procedere putarẽtur. Pompeius tamen cum hęc audiſſet. Ariſtobulum de violentia culpans, dimiſit eos, leniter allocutus. Nam dixerat ad prouinciam eorum ſeſe vẽturum, quo certius ſingula poſſet cognoſcere, cum Nabathæorum primum prouinciam prouideret: & interim pacem eos habere præcepit. Ariſtobulo autem blandiebatur, ne prouinciam faceret rebellare, adituſq; viæ concluderet, quod euenit.

De geſtis Pompeij cum Ariſtobulo. Cap. VI.

ARiſtobulus autem à Pompeio egreſſus, nec aliquid eorum quæ ille monuerat curans, in Delon ciuitatem peruenit, & exinde Iudæam perrexit. Quapropter iratus Pompeius, expeditionem quam contra Nabathæos parauerat in Damaſco & à Syria, legioneſq; Romanorum contra Ariſtobulũ produxit Cumq; pellam & Scythopolim tranſiſſet, in Corias peruenit, quæ initum eſt Iudææ mediterraneæ: vnde munitiſſimum oppidum ſuper mõtem poſitum videtur, Alexandrium nomine, quò Ariſtobulus confugerat. Tunc Pompeius deſtinans ad eum, iuſſit deſcendere: multiſq; ſuadentibus, Romanis non rebellare, deſcendit. Cumq; diſputaſſet contra fratrem ſuum de principatu, rurſus in oppidũ Pompeio concedente diſceſſit: & hoc bis aut tertio fecit, ſperans regnum obtinere, ad omnia quæ Pompeius præceperat, obedire ſe ſimulans, donec rediret ad munimina ſua, timens ne regno ſpoliaretur, & Hyrcano principatus traderetur. Pompeius autẽ cum iuſſiſſet ei vt caſtella traderet: & cuſtodibus propria manu ſcriberet, quatenus eum ſuſciperent, obediuit hæc ſcribere.

De dolo & perfidia Ariſtobuli. Cap. VII.

DIſcedens autem ad Hieroſolymam, bellum parauit. Interiecto vero tempore Pompeio contra eum exercitum ducente, quidam ex Ponto veniens, nunciauit Mithridatem hauſto veneno defunctũ, quod illi filius ſuus Pharnaces confecerat. Cumq; in Hiericho caſtra poſuiſſet, vbi maxime naſcitur opobalſamum, vnguẽtum optimum, cuius cũ flos acuto lapide inciſus fuerit diſtillat: mane Hieroſolymam aſcendit. Tunc Ariſtobulus pœnitens ad Pompeium deſcendit, pecunias offerens, & in Hieroſolymis eum ſuſcipiens: rogabatq; bello deſineret, & quæ vellet cum pace diſponeret. Pompeius autem veniam ei petenti præſtitit: & mittit Gabiniũ cum militibus ad ciuitatem vt pecunias obtineret. Sed cum nihil horum penitus egiſſet, Gabinius redijt, negatiſque pecunijs, de ciuitate excluſus eſt. Nam Ariſtobuli milites pactis minime conſenſerunt.

Quomodo iratus Pompeius, Hieroſolymam cepit, Ariſtobulum victum Romam duxit. Cap. VIII.

QVapropter Pompeius iratus, Ariſtobulum recluſit in carcerem: & ad ciuitatem peruenit vndiq; munitiſſimam, præter ſeptentrionalem partem. Circuit enim eam vallis latiſſima, intus templum concludens, lapideo muro fortiſſime conſtructum. Seditio tamẽ hominum intus de præſentibus rebus erat, quibuſdam iubentibus, Põpeio tradi ciuitatẽ: Ariſtobuli vero ſocij, excludere eũ & repugnare perſuadebant, & illum haberi vinctũ. Qui cum in tẽplo confugerent, pontẽ ab eo in ciuitatem tranſpoſitum, ad obſidionem parabant: alij autem exercitũ Pompeij ſuſceperunt, & aulã ei tradiderunt. Pompeius autem Piſonẽ legatũ cum exercitu deſtinauit palatium cuſtodire, & domos vel templum obſeruare. Qui prius quidẽ verba pacifica in templo concluſis offerebat, ſed hi dum non obediſſent, loca iuxta templũ poſita muris circundedit, ad omnia Hyrcano miniſtrante. Pompeius autẽ mane circa templum à parte aquilonis, vnde expu-

gnare eos potuiſſet, collocauit milites. Fuerunt nanq; & per illam partem turres altiſſimæ, & foſſæ altiſſimæ, quæ vallo circundabantur. Ponte nanq; deciſo munitior extiterat. In qua valle Pompeius cum aggerem in circuitu ſyluam incidẽtibus Romanis iſtponeret, & videret ſatis foſſam coæquatã, machinamenta vel inſtrumenta bellica à Tyro deportata ſuperimpoſuit: per quæ etiam tẽplum depoſuit. Sed ſi nobis patrium non fuiſſet, ſeptimo die vacare, nullatenus aggerem conſtruere Iudæis repugnantibus potuiſſent. Nam bellantibus & occidentibus reſiſtere lex concedit, ſi quid vero aliud aduerſarij velint facere, nulla nobis datur licentia ſabbatis eos prohibere. Quapropter non certantibus Iudæis, nec manus armantibus, turres erigere, vel machinamẽta Romanis licuit fabricare, quib⁹ poſtero die vtebantur. vnde poteſt noſtra erga deũ pietas legiſq; cuſtodia cognoſci, quòd nihil ob timorem obſidionis ad immolandum impediti fuiſſent, ſed ſecundo die mane & circa horam nonam ſuper aram immolabant, & neque conflictione belli ſacrificium remittebant. Nam cum capta ciuitas fuiſſet tertio menſe Ieiuniorum, centeſima ſeptuageſima nona olympiade, Gaio Antonio, & Marco Tullio Cicerone Coss, hoſtes templum ingreſſi cunctos peremerunt: qui ſacrificijs occupati, nullatenus ſacra ruperunt, aut timore animæ conturbati, aut dolore morientium ſunt expulſi: ſed omnia voluerunt circa ipſas aras pati, dum putarent melius eſſe mori, quàm ſacrificia imperfecta relinqui. Et hanc non eſſe laudem mendacem per quam pietas noſtra apparet, ſed veram extitiſſe cuncti teſtantur qui Pompeij geſta conſcripſerunt, inter quos & Strabo, & Nicolaus, nec non & T. Liuius Romanæ conſcriptor hiſtoriæ. At cum machinamentum primum illatum fuiſſet, turris maxima commota cecidit, & aperuit partem templi, per quã hoſtes irruperunt. Quorum primus Cornelius Fauſtus Syllæ filius, cum ſuis militibus ſuper murum aſcendit: poſt eum etiam per alteram partem Furius centurio cum ſuis, in medio vero Fabius, & ipſe centurio cum turba fortiſſima. Tunc omnia cæde Iudæorum complebantur. Quidam enim à Romanis, alij vero ſemetipſos occidebant. Erant etiam qui præcipites ſeſe flammis inter domos inijcerent, minime valentes violentiam ſuſtinere. Cumq; proſtrata viginti duo milia Iudæorum, Romanorum vero pauci defuncti fuiſſent, capitur etiam Abſalom, patruus ſimul & ſocer Ariſtobuli. Non parua vero in templo commiſſa ſunt, dum ea quę priori tempore inuiſibilia vel inacceſſibilia erant, adiſſet Pompeius, & cum eo non pauci vidiſſent, quæ non liceret niſi ſacerdotibus intueri. Inuenerunt autem menſam auream, & circa eam candelabra vel libatoria non pauca: necnon & aromatum multitudinem, & in theſauris ſacras pecunias duo milia talenta quas Pompeius penitus contingere noluit, propter pietatem: etiámque hoc dignum ſua virtute perfecit. Cumque in poſterum miniſtris templi præcepiſſet illud purgare, & legitima offerre deo, Hyrcano principatum ſacerdotij donauit: quod ei vtilis apparuiſſet, & prouinciales prohibuiſſet Ariſtobulo auxilium præſtare: autores quoque belli ſecuri percuſſit. Fautum vero cum alijs qui propenſius murum aſcenderant, præmijs dignis honorauit, & Hieroſolymam ſub conditione fiſcalium Romanis expoſuit. Ciuitates etiam quas prius Iudæi de inferiori Syria ablatas ſubegerant, ſub ſuo principatu eſſe conſtituit: & omnem gentem prius nimis extenſam, ſuos intra fines aſtrinxit: nec non & Gadaram pauloante dirutam ædificauit, Demetrio donans Gadarenos, ſuo liberto: reliquas autem, Hippon & Scythopolim, & Pellam, vel Dion, & Samariam, inſuper & Mariſam, & Azotum, & Iamniam, & Arethuſam habitoribus reddidit, quæ mediterraneæ fuerant, præter alias dirutas. Gazam vero dirutam maritimam, & Ioppen, & Doran, & Stratonis turrim, quam poſtea Herodes magnifice cõdidit, & cum porticibus vel templis eam ornaſſet, Cęſaream cognominauit Pompeius liberas reliquit: & à prouincia diſceſſit. Horum malorum Hieroſolymis authores Hyrcanus & Ariſtobulus extiterũt, cũ inuicem inter ſe bella geſſiſſent. Nam tũc & libertatẽ depoſuimus, & ſubiecti Romanis ſumus: & prouinciã

Modeſtia Pompeii.

Hic libertatem perdunt Iudæi

quam

quam armis poſſedimus à Syrijs ablatam, Syrijs compulſi ſumus denuo reſtitue re. Inſuper decem milia talenta pauco tempore Romanis nos exegerũt: & regnũ quod antiquitus ſecundum generationem principibus ſacerdotum dabatur, popu lare factum eſt. De his quidem competenti loco dicemus. Pompeius autem cum inferiorem Syriã vſque ad Euphratem fluuium & Ægyptum Scauro tradidiſſet & duas legiones Romanas, per Ciliciam Romam perrexit. Ducebat etiam cum ſua generatione Ariſtobulum vinctum, cui duæ filiæ vel totidem filij fuerunt, quorum Alexander euaſit: nouiſſimus autem Antigonus cum patre vel ſororibus Romam deportatus eſt.

Ariſtobulus ro mam uictus per ducitur.

De bello Scauri contra Petram. Cap. IX.

SCaurus autẽ contra Petrã Arabiæ cum exercitũ produxiſſet, propter difficultatem ciuitatis, in circuitu terram vaſtauit. Sed exercitu Romano fame fatigato, Antipater obediens præceptis Hyrcani, à Iudęa triticũ vel quæcunque erãt neceſſaria, deſtinabat. Cumq; miſſus ab Scauro legatus Antipater ad Aretã perrexiſſet, per amicitias quas cum eo habuerat, flexit eum pecunijs, ne prouincia prædaretur. Qui etiã fideiuſſor pro trecentis talentis extitit: & in his bellum Scaurus ſedauit. Siquidem nõ minus & ipſe, quàm Areta, concupiuit idem fieri.

De Gabinij geſtis contra Alexandrum. C. X.

INteriecto vero tẽpore cum Alexãder Ariſtobuli filius Iudęam inuaſiſſet, dux exercitus Gabinius de Roma ad Syriã vſq; peruenit: qui inter alia quæ miranda fecit, contra Alexandrũ produxit exercitum, nullatenus valente Hyrcano viribus illius reſiſtere: cum etiam erigere Hieroſolymorũ muros feſtinaret, quos Põpeius depoſuerat, hoc ne faceret, prohibuerunt eum Romani inibi conſtituti. Circumiens aũt prouinciã, multos Iudęorum armauit: & maturius quàm ſperabatur, collegit decẽ milia pedites, & mille quingentos equites: Alexandrium etiam caſtellũ valde munitũ, & Macherunta iuxta montes Arabię cepit. Igitur Gabinius cõtra eum veniebat, cum iam M. Antonium, alioſq; duces præmiſiſſet. Qui cum Romanis militibus, & ſubiectis Iudæis, quos Pitholaus & Malachus ducebant, adunantes ſibi & Antipatri ſocietatem, Alexandro obuiam venerũt, quos ſequebatur etiam Gabinius cum legione. Alexander autem prope Hieroſolymã acceſſit, vbi cum hoſtibus prælio facto, peremerunt Romani tria milia Iudæorum: capiunt etiam non minus tria milia. Interim Gabinius cum ad Alexandriũ perueniſſet caſtrum, inuitabat concluſos ad pacem, veniamq; de prioribus ſuis delictis pollicebatur eis. Vbi cum plures hoſtium foras vallum ſtarent, M. Antonius fortiter decertans, in congreſſione multos proſtrauit. Gabinius ergo exercitus partem cum ibi reliquiſſet, vt caſtellum vaſtaret, & ipſe reliquam Iudæam circuibat, quantaſq; inueniſſet dirutas ciuitates, renouari præcepit: & reconſtructæ ſunt, Samaria vel Azotus, Scythopolis, & Anthedon, Raphia, vel Dora, Mariſa, & Gaba, & aliæ non paucæ. Cumq; omnes Gabinij præceptis obediſſent ciuitates multo tempore deſertæ ſuos habitatores acquiſierunt.

Gabinus quàm manſuete prudenterq; ſe geſſerit. C. XI.

HÆc cum per prouinciam egiſſet, rediit in Alexandriũ caſtellum. Vbi dum obſidionem ſtatueret, & legationem ad eum Alexander deſtinauit, veniã ſibi de prioribus commiſſis poſtulans, & tradere caſtella, Hyrcaniam vel Macherunta, poſt etiam Alexandrium pollicetur: quę Gabinius accepta euertit. Mater vero Alexandri cum ad eum perueniſſet (nam fauebat Romanis) marito eius & alijs filijs Romam abductis, conceſſit ei Gabinius quæ poſtulauit. Cúmque diſpoſuiſſet pacem cum ea, Hyrcanum ad Hieroſolymam reduxit, habiturũ templi diligentia. Quinque tamen curias conſtituens, æqualibus turmis gentem diuiſit, quarum vna in Hieroſolymis degebat, alia in Gadaris, tertia in Amathunte, quarta vero in Hiericunte, quinta in Sephoris Galileæ: qui regia poteſtate liberati, ſub optimatum gubernatione uiuebant.

De pugna Gabinij contra Ariſtobulum & alios. C. XII.

SEd cum Aristobulus à Roma ad Iudæã confugisset,& Alexãdrium quod nuper dirutum fuerat,renouare desideraret,Gabinus milites cum ducibus Sisinnio & Antonio & Seruilio mittit,vt oppidum reconstrui prohiberent, simul & caperent. Multi tamen Iudæi ad Aristobulum transiebant, propter veterem eius gloriam nouis rebus studentes, necnon & Pitholaus dux Hierosolymorum cum mille ad eum refugit:sed multi qui ad eum conuenerũt,inermes erant,quos decreuit in Macherunte ponere. Aristobulus ergo eos qui armis inopes erant dimisit,armatos aũt octo milia existentes cum collegisset,perrexit ad bellũ. Quos Romani fortiter inuadentes,prælio facto vicerunt. Et licet Iudæi propensius decertarent,tamen atrocitate hostium ad fugã conuertuntur, quorum quinq; milia prosternũtur,reliqui vero dispersi vt vnusquisq; valuit,per fugã sibi salutem quæsiuit:tamen plus mille Aristobulus habens,in Macheruntẽ muuitissimum opidũ recessit. Cumq; male perdidisset, nihilominus spem sibi bonam promittebat. Per duos tamen dies obsidioni resistens multis perfossus vulneribus,captiuus cũ Antigono filio,qui de Roma cum eo fugerat,ad Gabiniũ trahitur. Aristobulus quidem his casibus vsus,rursus ad Romanã ciuitatem transmittitur, quo ligatus tenebatur,cum regnum & principatum sacerdotij.tribus annis & sex mensib9 gessisset,vir clarus & magnanimus. filios autem eius senatus matri remisit,Gabinio scribẽte hoc ei promissum fuisse pro castellorum proditione. sed hi quidem in Iudæam remearũt. Gabinius autem cum contra Parthos exercitum duxisset, & Euphratem fluuium transisset,placuit ei ad Ægyptum reuerti,quatenus Ptolemæũ ibi restitueret. Hæc vero & per alios historiarum scriptores monstrata sunt. Gabinij deinde militibus Antipater ministrauit triticum,& arma,& pecunias,& Iudæos prope Pelusium auxiliatores effecit,qui custodes Ægyptiorũ adituum fuerant. Cumq; ex Ægypto remeasset,& ad Syriam peruenisset,seditionibus & turbis eam inualescentem inuenit. Siquidem Alexander Aristobuli filius, recipiens rursus per violẽtiam principatum,multos Iudæorum subtraxerat, magnoq; cum exercitu prouinciam inuadens,omnes Romanos,quantos inuenire poterat,occidebat,refugientes ad mõtem Garizin. Gabinius autem hæc videns, Antipatrum vt prudentem præmittit ad illos qui rebellabant,vt eorum sedaret amentiã,quatenus ad meliorem sensum redirent. Qui cum perrexisset,multos quidem castigauit,& ad competentia restituit. Veruntamẽ Alexandrum comprehẽdere non potuit,dum exercitum haberet triginta milia Iudæorum, qui cum Gabinio confligens vincitur decem milibus suis prope Taburium montem prostratis. Gabinius autem cum disposuisset Hierosolymorum ciuitatem, Antipatri voluntati obediens, contra Nabathæos expeditionem produxit: quos cum in pugna vicisset, Parthorum trãsfugas Mithridatem & Orsanem dimisit: qui fide non seruata, ad proprios remearũt. Sed Gabinius cum operam maximam vel clarissimam expeditionem fecisset,Romam redijt,Crasso tradens ducatum. De Pompeij & Gabinij contra Iudæos expeditione conscribit Nicolaus Damascenus,& Strabo Cappadox,nihil vnus altero amplius exponens.

Contumelia Alexandri in Romanos

De Crassi gestis apud Parthos,& Iudæos,& de Iudæorum dispersione. Cap. XIII.

CRassus aũt cum contra Parthos militiam produceret,ad Iudæã peruenit: & pecunias tẽpli,quas Põpeius non tetigerat, duo milia talentorum abstulit, necnon & totum reliquum aurum vsq; ad octo milia talentorum. Tulit etiã trabẽ auream versatilem,trecentas minas pensantem. Mina vero apud nos duæ & semis libræ existimantur. Tradidit vero ei hanc trabẽ custos pecuniarũ, Eleazarus nomine sacerdos,non maleuolo animo,nam iustus & bonus fuerat: sed dũ cõmissa fuisset ei custodia velorum tẽpli,quę mira pulchritudine vel cõstructione pretiosissima resplendebant,in hac trabe pendentia,& Crassum vidisset templi cunctum aurum velle colligere, veritus ne tẽpli cunctum ornatum auferret, aureã ei trabem pro redemptione omniũ præstitit: dum & iusiurandũ ab eo acce-

Mina

pisset

piſſet,nihil aliud à tẽplo tollendum,ſed ſolo contentum eſſe auro ab eo tradito, quo multa milia pondo poſſet inuenire. Hanc vero trabem alia lignea circundabat,ideoq; latebat. Craſſus vero licet iuraſſet, nihil aliud in templo tangere,poſt acceptam tamen trabem tranſgreſſus,omne templi aurum depoſuit. Nemo tamẽ miretur, ſi tantæ diuitiæ in noſtro templo fuiſſent, dum has omnes per diuerſam terram Iudęi deum colentes,ibi ex antiquis temporibus obtuliſſent. Nec magni tudo prædictarum pecuniarum teſtimonio caret, nec arrogantia noſtra per tantam magnitudinẽ diuitias extollit, ſed multi alij conſcriptores nobis teſtimoniũ ferunt:nec non & Strabo Cappadox ita dicens. Tranſmittens autem Mithridates in Coon tulit pecunias,quas ibi Cleopatra regina depoſuerat: verumetiam & Iudæorum octingenta talenta. Nobis itaque pecuniæ publicæ non ſunt,niſi dei tantum. Vnde manifeſtum eſt, Iudæos per Aſiam conſtitutos,veritos Mithridatem has pecunias in Coum tranſmiſiſſe. Non enim ex Iudæa fuerunt in Coo pecuniæ,dum ciuitatem & templum munitiſſimum haberent:ſed neq; Alexandriæ habitantes Iudæos,veriſimile eſt hoc feciſſe, dum nihil omnino Mithridatem timerent. Teſtis nobis eſt idem Strabo & in alio loco,quia tẽpore quo tranſijt Sylla in Græciam pugnaturus Mithridati , Lucullum traſmiſiſſe fertur in Cyrenem ciuitatem,propter noſtræ gentis ſeditionẽ,quæ totum orbem cõpleuit, ita dicẽs: Quatuor in ciuitate Cyrenæorum partes exiſtunt, ciuium & agricolarum, tertia vero colonorũ,& quarta Iudæorum. Hæc per omnes ciuitates iam diſperſa eſt,& nullus mũdi locus facile inuenitur,in quo non hanc gentẽ videamus. Nam Ægyptus,& Cyrenæa dum ſub vno regno fuiſſent,omnem conuerſationem horũ ęmulatæ ſunt,ita vt ſcripturis eorum vterentur: & præſertim pecunias ſecundum patrias leges Iudæorum congregarent . In Ægypto ergo ſummam partem Iudæorum habitaſſe demonſtratur,& Alexandriæ ciuitatis maxima pars huic genti deputata eſt. Ordinatus vero etiam princeps, qui cauſas eorum & inſtrumenta publica debeat curare,& præcepta dare,tanquam princeps perfectæ Reip. In Ægypto tamen hæc generatio cõualuit,eo quod initio Iudæi Ægyptij fuiſſent,& quia iuxta prouinciam Iudęam Ægyptus iacet:necnon & propter illos,qui exinde ad Ægyptum peruenerunt. Ad Cyrenæam autem ideo tranſijt, quod & ipſa finitima Ægypto exiſteret, quemadmodum & Iudæa, quod ſub vno regno prius fuiſſent. Strabo quidem hęc retulit. Craſſus autem cum omnia diſpoſuiſſet,quemadmodum vellet contra Parthos egreditur, vbi cum toto ſuo defecit exercitu : ſicut & alibi demonſtratum eſt. Sed Caſſius,dum ad Syriã fugiſſet,& vindicaſſet eam ab incurſionibus Parthorum,qui nimis per Craſſi perditionẽ audaciores fuerant, rurſus ad Tyrum peruenit:& exinde ad Iudæam aſcendit. Tarichenam vero ciuitatem inuadens,ſtatim prædauit, & triginta milia virorum captiuauit: Pitholaum etiam ſeditionis Ariſtobuli ſucceſſorẽ cepit,Antipatro inuitante. Qui etiã cum apud eum multum vlauiſſet,Idumæis amicus erat, de quibus & vxorem nobiliſſimam nomine Cyprin ſibi coniũxit:ex qua quatuor liberos procreauit:Phaſelum,& Herodem,qui poſtea rex fuit,& Ioſippum,& Pheroram,filiam quoque Salomen. Hic autem Antipater,dum cum alijs potentiſſimis amicitias, & hoſpitium copulaſſet,Arabo potius ſe ſociauit:cui etiam filios ſuos dum bellaret,commendauit. Igitur Caſſius,cum expeditionem ſuper Euſratem duxiſſet, prohibuit illam deuaſtari prouinciam,ſicut & alibi relatum eſt.

De Ariſtobulo interfecto. Cap. XIIII.

INterfecto vero tempore, cum Cæſar Romam teneret, poſt Põpeij vel ſenatus fugam,ſoluẽs à vinculis Ariſtobulum,ad Syriã tranſmiſit:duas ei tradens legiones,quatenus paratam illi vt potens faceret Iudæam. Ariſtobulus autẽ potentia à Cæſare donata,minime potitus eſt. Nam Põpeiani præoccupantes veneno eum corruperũt,& ſepelierũt cũ Cæſaris ſocijs:quo multo tẽpore iacuit, vſq;quo Antonius eum ad Iudæam remitteret , & in regijs monumentis poni præciperet.

De morte Alexandri Ariſtobuli filij. C. XV.

SCipio aũt mandat Pompeio, Alexandrũ Aristobuli filiũ occidẽdum, dum cũ paret eum de his quæ prius cõtra Romanos egisset: & securi eum percussit. Quo in Antiochia defuncto fratres eius Ptolemæus Minæi, tyrannus Chalcidis prope Libanum montem constitutæ, detinuit. Qui cum filium suum Philippionẽ in Ascalona ad Aristobuli vxorem destinasset, iussit eam mittere filium Atigonum cum eius sororibus: è quibus alteram Philippion cum dilexisset, vxorẽ eam habuit. Quem postea Ptolemæus pater eius occidens, matrimoniali iure eam duxit vxorem, & prouidentiam fratribus eius impendebat.

De profectu Cæsaris in Syria & Ægypto. Cap. XVI.

POst mortem vero Pompeij, dum Cæsar contra Ægyptum pugnaret, Antipater Iudæorum potentissimus, mandatis Hyrcani obediens, multum illi vtilis apparuit. Nam Mithridates Pergamenus, dum per Corycum transiret, & minime potuisset per Pelusium viam cõficere, sed in Ascalone moraretur, Antipater ei tria milia armatos Iudæos adduxit, necnon & Arabum nobilissimos auxiliatores illi parauit: & propter eum omnes Syri propensius Cæsaris partes adiuuabant. Verum & Iambilicus potentissimus & Ptolemæus filius eius, Libanum montem habitantes, cum omnibus ciuitatibus eadem pro Cæsare mentem habebant. Mithridates autem surgens è Syria, cum ad Pelusium peruenisset, & eum non suscepissent, ciuitatem obsidebat: cuius maxima virtute Antipater primus patrem muri deiecit, & reliquis viam ingredi ciuitatem parauit. Et Pelusiũ quidem ita deuastatur. Antipatrum autem & Mithridatem euntes ad Cęsarem, cum Ægyptij Iudæi transire prouinciam vetarent, quæ Oniæ dicitur, Antipater eos flexit ad Cæsaris amicitiam principis sacerdotum literas eis ostẽdens. Quod cum audissent Memphitidem habitantes, simili modo Mithridatem ad se inuitarunt. Ad quod cum profectus fuisset, & ad locum qui dicitur Delta, peruenisset, confligisset, cum hostibus, circa locum qui dicitur Iudæorum castra. Habebat autem dextrum cornu Mithridates, læuum vero Antipater. Sed commisso prælio, inclinatur cornu, quo Mithridates pugnabat: qui periclitatus esset: nisi per ripam fluuij cum suis militibus Antipater currens, deuictis iam aduersarijs, mortis eum periculo liberasset. Nam victores Ægyptios ad fugam conuertens, & persecutus, castra eorum deuastauit, Mithridatémque fugientem retinuit. Cuius ceciderunt milites octingenti, Antipatri vero quadraginta. Sed cum Mithridates Cæsari demandasset victoriam, simul & salutem, quam per Antipatrum obtinuit, Cæsar Antipatrum quidem tantum dilexit, vt etiam vteretur eo per omnia bellorum pericula. Quapropter & vulnerari Antipatrum sæuissime contigit. Ergo bello finito, Cæsar cum in Syriam nauigasset, Hyrcano quidem principatum sacerdotij firmum indulsit. Antipatrum vero ciuitate Romana & immunitate donauit. Dicitur tamen Hyrcanum huic quoque militię in Ægypto socium extitisse, sicut testatur Strabo Cappadox, ex autoritate Asinij ita referens. Post Mithridatis & Hyrcani principis sacerdotum in Ægypto profectionem. Idem Strabo alibi ex autoritate Hypsicratis rursus ita retulit: Mitrhridatem solum exisse, vocatum autem secundo: cui Antipater Iudææ tutor in Ascalone tria milia militum præparauit, & alios potentissimos inuitauit: sociatum etiam Hyrcanum huic militiæ dicens. Hæc quidem Strabo exposuit. Sed cum venisset Antigonus Aristobuli filius tunc ad Cæsarem, & patris sui calamitatem defleuisset, qualiter propter ipsum veneno fuerit interemptus, fratérque suus securi à Scipione percussus, petebat miserari se à regno depulsum: præterea Hyrcanum & Antipatrum accusabat, quod male gentem regerent, & in se crudeliter egissent. Antipater autem cum affuisset, satisfaciebat de obiectis sibi criminibus, rebellem Antigonum cum suis sociijs disserens: & narrabat, quantum ipse laborasset in expeditione coram ipso Cæsare: & dicebat iuste Aristobulum Romam tractatum, quod semper Romanis hostis extitisset: fratrem vero eius latrocinij causà pœnam à Scipione meritam sumpsisse. Cum hæc Antipater verba

Virtus Antipatri.

Victoria de Ægyptiis

Cæsar Hyrcano confert sacerdotium

fecisset

feciſſet, Cæſar Hyrcanum quidē principem ſacerdotum ordinauit; Antipatro vero poteſtatem donauit, quam ipſe elegerat, tutorē eū totius Iudęæ conſtituens. Hyrcano quoq; cōceſsit patriæ muros reſtituere, cū hanc ille gratiā ab eo petiſſet: nam adhuc diruti iacebāt, ex quo Pompeius eos depoſuerat: vnde à conſulibus in Capitolio ſenatuſcōſultū hoc modo prolatū eſt: L. Valerius, Lucij filius, Cos. Conueniente ſenatu Idibus Decemb. in tēplo Cōcordię, prę ſente L. Copinio, L. Collinę filio, & Cepario filio Quirini, de his quę Alexāder Dorothei, & Nunenius Antiochi, & Alexāder Iaſonis, Iudæorū legati, optimi viri & auxiliatores locuti ſunt, renouantes cum Romanis gratias, & amicitias præexiſtentes, clypeum aureū pro indicio auxiliorū deuouerūt, quinquaginta milium ſiclorū: & petiuerūt literas ſibi dari ad omnes liberas ciuitates, quatenus prouincię vel portus eorū nullam violentiam paterentur. Placuit igitur ſenatui amicitias & ſocietatē cum eis componere, & omnia quę ſupplicauerunt, concederē, clypeumq; ſuſcipere. Hæc acta ſunt ſub Hyrcano principe ſacerdotū, & rectore gentis, nono anno, menſe Panemo. Hyrcanus autem etiam ab Athenienſium populo laudatus eſt, cum multū ei apparuiſſet benignus: nam miſerunt ei ſcriptū huiuſmodi decretum: Sub iudice vel ſacerdote Dionyſio, filio Aſclepiadis, menſe Panemo, viceſimoquinto die, datum eſt magiſtratibus decretum Atheniēſium ſub prę ſide Agatho, de quo Deucles Menandri Alimuſius ſcriba expoſuit: Munychionis vndecimo die, cōcilio iudicum facto in theatro, ſuffragium tulit Dorotheus princeps ſacerdotū: cum quo aſſidens Dionyſius filius Dionyſij, dixit: Quoniam Hyrcanus Alexandri princeps ſacerdotum, & rector Iudęorum, permanet cum populo noſtro, vel ſingulis ciuibus fidelis exiſtens, & omni circa eos vtitur induſtria: ibiq; venientes Athenienſes ſeu legationis cauſa, ſeu priuatim, munificēter ad ſe ſuſcepit, & prouidit quatenus illæſi redirent, decretum quidē de his & prius factum eſt: nunc vero Dionyſio Dorothei Sunienſi ſuggerente, & de virivirtute populū ammonente, quomodo volūtatem habet bene nobis quod potuit ſemper facere: placet honorare virū aurea coronā optima ſecundum legem, & dedicare ei imaginem æream in templo populi, vel Gratiarum: decernere vero coronam in theatro, cum Libero patri tragœdiæ ſolennia celebrantur, & in Panathenęis & Eleuſinijs, & in gymnicis certaminibus: diligētiam vero magiſtratus habeāt, vt ſi permanſerit, & ſeruauerit fauorem noſtrum, omne quod excogitamus pro gratia vel honore viri, munificenter compleatur: quatenus cum hęc ita facta fuerint, appareat noſter populus optimus eum amplecti, viceſq; reddere gratiarum, vt ille noſtrum ſtudium iam honoribus affectus imitetur: immō etiā debemus eligere ab omnibus Athenienſibus, qui decretum ei deportent, vt cum honorem ſuſceperit, feſtinet benefacere ſemper noſtræ ciuitati. Romanorum ergo vel populi Athenienſium erga Hyrcanum merita demonſtrauimus.

De Herode inſtituto rege, & geſtis prioribus. Cap. XVIII

CÆſar autē cum Iudęam diſpoſuiſſet, in Syriam nauigauit. Antipater autē vt Cæſarem à Syria deduxit, in Iudæam reuertitur: & ſtatim muros à Pompeio dirutos reconſtruxit, ſeditionemq; prouincialium ſedauit: interminationibꝰ ſimul & perſuaſionibus requieſcere eos inuitans, cum diceret: Si quis Hyrcano conſenſerit, feliciter vitam ſuam poteſt peragere. Qui vero ad ſpem rebellandi peruenerit, & lucro priuabitur, & me ipſum pro patrono dominum, Hyrcanum autem pro rege tyrannū ſentiet, Romanos vero ad Cæſarem pro rectoribus amaros hoſtes: nam minime patientur amoueri, quem ipſi principem conſtituerunt. Sed cum tardum & ſegnem Hyrcanum vidiſſet, priorem filium ſuum ducem in Hieroſolymis ordinauit, ſecundum vero Herodem Galilææ tutorem demonſtrauit, adhuc omnino iuuenē, nam quindecim annorum tunc erat: cui nihil obfuit iuuentus, dum prudentiam ſuper ætatem haberet. Qui cum occaſionem inueniſſet, ſtatim ad virtutis oſtentationem prorupit. Siquidem Ezechiam principem latronum comprehenſum, qui Syriam cum magna turba vexabat, fecit interimi

prudentia Herodis

interimi cum multis ſuis prędonibus. Quo facto nimium à Syris amplectitur, vnde & in amorem eius exarſerunt, quod à latrocinijs prouincia eorum eſſet erepta. Laudabant ergo eum per ciuitates & per vicos, quòd pacem eis pręſtitiſſet, & tuitionem prædiorum ſuorum inueniſſet, Quapropter & Sexto Cæſari, cognato magni Cęſaris, tunc totam regenti Syriam, amicus factus eſt. Cum vero ęmulatio pro factis Herodis Phaſelum fratrem eius intraſſet, non minor ſtuduit tali gloria reperiri: & in Hieroſolymitis fautores ſibi parabat, dũ & ciuitatem haberet, & populi negotia non ignare tractaret. Quę Antipatrum faciebant ab omni gente, tanquam eſſet omnium dominus, honorari: tamẽ ex tali claritate, qualia ſæpius contingunt, Hyrcani fidem tranſgreſſus eſt. potentiſſimi vero Iudæorum, Antipatrũ videntes cum filijs extolli per fauorem gentis, & reditus Iudææ, vel pecunias Hyrcani, nimis inuidebant ei. Nam Antipater amicitias cum imperatoribus Romanorum compoſuerat: & cum flexiſſet Hyrcanũ pecunias trãſmittere, tanquam ſuas, & non Hyrcano pręſtante eas, Romanis principibus deſtinabat. Vnde manifeſte Antipatrum accuſabant, dicentes Hyrcano: Vſquequo iſta pateris? an non vides Antipatrum cum filijs principatu præire cunctos, teq; nomen tantum regium poſſidere? Sed ne te lateant, ne putes ſine periculo tuo negligere negotia, dum Antipater & filij eius totam nunc autoritatem contineant, & hanc ſine tuis iuſſionibus diſponant. Nam Herodes filius eius Ezechiam & omnes qui cum eo erant, peremit: noſtram legem tranſgreſſus, quę hominem prohibet occidi, licet malignus ſit: niſi primum in concilio condemnatus ſit. Ille vero, dum nullam à te ſuſcepiſſet poteſtatem, hæc auſus eſt committere.

Hyrcanus Herodem ad concilium uocat

Quę cum Hyrcanus audiſſet, flectitur: plus autem iram eius incenderũt matres eorum, quos Herodes interfecerat, dum per ſingulos dies in templo eum peterẽt, vt Herodes ante concilium de actis ſuis redderet rationem. Commotus igitur Hyrcanus, Herodem vocauit, ſatisfacturum de criminib? ſibi illatis. Qui perſuaſionibus patris impulſus, venit. Nam ſic ei pręceperat, vt nõ priuatus, ſed cũ tutela & cuſtodia corporis aduenire. Qui cũ & Galilæam, vt putauit prodeſſe ſibi, diſpoſuiſſet, militum parua manu circundatus viam ſecabat, vt nec terribilis videretur Hyrcano, cum maxima veniẽs multitudine, nec nudus vel incautus coram iudicibus eſſet: imò & Sextus Cæſar, Syriæ rector ſcripſit Hyrcano, ſupplicans, vt liberaret à Iudicio Herodem: ſimul & interminabatur ei, ſi nõ obediret. Sed Sexti literæ occaſio fuerant, ne quid pateretur à ſententia cõcilij Herodes, ſed magis abſolueretur. Nam diligebat eum Hyrcanus, tanquam filium. Herodes autẽ, cum in medio vnà cum ſuis militibus aſtitiſſet, omnes perterruit: nec auſus eſt aliquis ex his eum accuſare, qui primum contra eũ exclamabãt, ſed omnes ſub quiete & ſilentio, rei exitum ſuſtinebant. Qui cum ita ſediſſent, vnus quidam nomine Sameus, vir iuſtus, & propter hoc minime deuitans periculum, ſurgens ita locutus eſt, Viri iudices & rex, neminem ſcio ad iudicium à vobis vocatum ita conſtitiſſe, neque vos noſſe quicquàm opinor ſimile: ſed omnis quicũque in hoc iudiciũ peruenit exquirendus, humiliter aſtitit, miſericordiam à vobis expetens, capillis prolixis, & veſte nigra indutus: hic autẽ Herodes optimus iuuenis, reus pro homicidio ſatisfacturus, de tali crimine vocatus intereſt purpura circundatus, & caput ornatum habẽs compoſitione crinium, ſtipatusq; armis, vt ſi condemnatus ſecundum legem fuerit, nos quidem interficiat, ipſe vero vim faciens veritati, liberetur. Sed Herodem de his non culpabo, ſiquidem ſuũ cõmodum pluris quàm legem fecit: ſed vos vel regem accuſo, qui tantam ei licentiam dediſtis. Scitote tamen maximũ eſſe deum, quia hic, quem nunc propter Hyrcanũ vultis abſoluere, quãdoq; vos & ipſum regem torquebit. Nihil autem hæc dicendo mẽtitus eſt. Nam Herodes, cum regnum cepiſſet omnes occidit in cõcilio tunc inuentos, cũ ipſo hyrcano, pręter Sameum, quem nimis dilexerat propter iuſtitiã eius: & quod ciuitate poſthac obſeſſa ab Herode & Soſio, perſuaſiſſet populo, vt Herodem acciperent, dicens, propter peccata eum nõ poſſe deuitari. De

his

his quidem ſuo loco dicemus. Hyrcanus autem cum vidiſſet propenſiores iudices ad necem Herodis, iudiciũ in poſterum diẽ diſtulit: & mittens ad Herodem furtim, perſuaſit ei ciuitatem relinquere, vt ita poſſet periculũ declinare. At ille cum diſceſſiſſet in Damaſcum, fugiens regem, & ad Sex. Cæſarem peruenisſet, ita apud ſe decreuit, vt ſi vocandus ad iudicium eſſet, non obediret. Indignabantur autem iudices Hyrcano dicentes quomodo hæc omnia contra eum eſſent. Illum vero cũ nihil lateret, nihil agebat amentia vel imbecillitate ſua. Sed cum Sextus Herodem ducem inferioris Syriæ ordinaſſet (nam hoc ei pecunijs vendidit) Hyrcanus timebat eum, ne quando contra ſe exercitum produceret. Non multis autem tranſactis diebus, hoc euenit. Herodes enim aduerſus eum expeditionem ducens, iraſcebatur, eo quod ad iudiciũ vocatus ſit ſatisfactur⁹. Prohibuerunt tamen eum obuiam venientes pater Antipater, & frater, impetumq; ei⁹ retinuerunt: rogantes, ne accederet prope Hieroſolymam: nec aliquod opus nitetur facere contra eos, qui conceſſerunt ei ad talem peruenire dignitatem. Deprecabantur etiam, vt indignationem deponeret, quod vocatus ad iudicium eſſet, ſed abſolutionis gratiam potius recordaretur: nec ita dolorem cõſideraret, vt ſaluti ingratus exiſteret: & animaduertendum vero, quod & bellorum caſus de⁹ diſpenſat, quapropter victoriam non omnino ſperaret, expugnando regem & amicum, qui multum ei profuiſſet, nihil vero ſponte in eum commiſiſſet aduerſi: ſed per maleuolos ſuaſores actum, quod difficultatis vmbram præſtiterit. Flexus his Herodes, & arbitratus ſatis ſibi factum, quod ſuam fortitudinem genti demonſtraſſet, reuerſus eſt. Per Iudęam ergo taliter ſe res habebant.

Decreta Romanorum aliorumq; populorum & vrbium de amicitia Iudæorum. Cap. XIX

CÆſar autem cum Romam veniſſet, parabat ad Aphricam nauigare, quatenus Scipionem vel Catonem expugnaret. Ad quem Hyrcanus dirigens legatos, petijt confirmare cum eo amicitias. Videtur mihi neceſſarium & hoc exponere, qualiter Romanorum principes cum noſtra gente ſunt pacti: ne lateat aliquos quod & Aſiæ & Europæ reges ſtudium habuerũt, ſociare ſibi noſtram fortitudinem, dum eorum fidem dilexiſſent. ſed quoniam multi propter odium noſtrum minime credunt Perſicis vel Macedonicis ſcriptionibus de nobis, eo quod non eadem vbique in publicis locis depoſita demonſtrantur, ſed apud nos tantum & alios quoſdam Barbarorum, de Romanis tamen decretis non eſt ambigẽdum: nam & publicis locis repoſita hactenus, & in Capitolio tabulis æreis conſcripta, continentur. Nam & C. Iulius Cæſar, Alexandriæ Iudęos per æream tabulam demonſtrauit Alexandrinos ciues exiſtere. Vnde initium approbationis faciam dum pando ſenatuſconſulta, & C. Iulij Cæſaris de Hyrcano, vel gente noſtra, decreta. C. Iulius Cæſar, imperator & pontifex, & dictator ſecundo, magiſtratibus Sidoniorum, & curiæ, & populo ſalutem, Si ſani eſtis, bene eſt: & ego ſanus ſum, cum meo exercitu. Exemplum facti decreti ad Hyrcanum filium Alexandri, principem ſacerdotum, & rectorem gentis Iudæorum, vobis deſtinaui, quatenus in publicis veſtris annalibus reponatur. Volo ergo vos Græce vel Latine in ærea tabula ſcriptum hoc ponere, quod huiuſmodi eſt: C. Iulius Cæſar, imperator & pontifex, ſecundo dictator, Cum deliberata ſententia decreui, quoniam Hyrcanus Alexandri, Iudęus, & nunc & in prioribus annis, in pace & bello, fidem & ſtudium demonſtrauit, cui multi etiam conſules teſtimonium præbent: inſuper & in propinquo Alexandriæ loco, cum mille quingentis militibus auxiliatoribus nobis occurri, & ad Mithridatem à me deſtinatus cum omni deuotione fidelis apparuit: propter has ergo cauſas Hyrcanum Alexandri, filiosq; eius, rectores Iudęorum eſſe, & principatum ſacerdotij gentis Iudaicæ ſemper habere ſecundum patrios mores, præcipio: ipſum quoque filiosq; ei⁹, & auxiliatores vobis & inter viros amiciſſimos eſſe cenſendos: quantacumque vero ſacerdotalia iura ſunt, eum vel filios eius poſſidere decerno. Si qua vero interfuerit quæſtio de

Decreta Cæſaris pro Hyrcano

ſtio de Iudaicis rebus, placet nobis iudicium de his adhibere: exhyemationes vero militum, aut pecunias exigendas ab eis, minime probaui. C. Cæſaris dictatoris, conſulis data conceſſaq; decreta ſic habent: vt filij eius principatum gentis Iudæorum, & donata ſibi loca poſſiderent: vt princeps ſacerdotũ idem & rector gentis Iudęorum legatis vim paſſis adeſſet: & quia tranſmiſiſſet ad Hyrcanũ Alexandri filium, principem ſacerdotum, Iudęorum legatos, qui de amicitijs vel auxilio cum eo loquerentur, & dedicarent ei tabulam æream in Capitolio, & in Sidone, & in Tyro, & Aſcalone, & in templis, ſcriptam apicibus Gręcis vel Latinis, quę infra expoſita cõtinentur. Vt vero hoc decretum omnibus per ciuitates curatoribus, & iudicibus, & amicis innoteſceret, & hoſpitia legatis pręſtarentur & ſanctiones vt vbique deſtinarentur, præcepit. C. Cæſar, imperator, conſul, honoris & virtutis & clementiæ cauſa, cõceſſit pro commodis ſenatus & populi Romani, Hyrcanum Alexãdri filium, liberosq; eius, principes eſſe ſacerdotum, vel antiſtites Hieroſolymorũ & gentis Iudææ, iure quo & proaui eorum ſacerdotium ſuum geſſerunt. C. Cæſar, quinquies conſul, decreuit habere hos vel munire Hieroſolymorum ciuitatem, & gubernare eam, Hyrcanum Alexandri, principem ſacerdotum Iudęorum, rectorem gentis ſecundum ſuam voluntatem, vt Iudæis in ſecundo anno locationis ex reditibus cori, id eſt, triginta modij ſubducantur: neque vt aliqui eis calumnientur, neque tributa ab eis exigant. C. Cæſar, dictator ſecundo ſanxit, vt per ſingulos annos Ioppenſes tributa Hieroſolymorum ciuitati pręſtent, excepto ſeptimo anno, quem Sabbaticum annum appellant, quoniam in eo neque fruges agrorum colligunt neque ſeminant: necnon etiam Hyrcano, & filijs eius decimas prębeant, & vt nullus vel pręſes, vel dux, vel legatus in finibus Iudęorum auxilia colligat, vel militibus liceat pecunias exigere ad exhyemandum, aut pro nomine alicuius: ſed eſſe vndique liberos. Quecunque poſtea habuerunt, vel emerunt, vel poſſederũt, omnibus his eos potiri: & Ioppen ciuitatem, quam ab initio Iudæi habuerunt, & cum amicitias cum Romanis feciſſent, eorum eſſe ſicut & nobis prius placuit, imperamus. Ex qua ciuitate Hyrcanum Alexandri filium, liberosq; eius à poſſeſſoribus terræ, & à portu, tributa conſequi iubemus: de Sidone modios viginti milia, ſexcentos ſeptuagintaquinque, per ſingulos annos, excepto ſeptimo anno, quem Sabbaticum vocant, in quo neque arant, neque fructum arborum colligunt. Prędia etiam in maximo campo, quę Hyrcanus & proaui eius prius poſſidebant, placet ſenatui, hęc Hyrcanum & Iudæos habere, eodem iure quo & prius poſſederunt. Manere etiam iura, quæ ab initio inter Iudęos vel principes ſacerdotum fuerunt, & inſtitutiones quas populo vel ſenatu decernente habuerunt, prętęrea eodem iure liceat illis vti. Et in Lydia loca etiam vel terras, quas pro hoſpitalitate reges Syri vel Phœnices per donationem Romanorum poſſederunt, eas ſenatus probauit Hyrcanum rectorem gentis Iudęorum habere. Dari etiam licentiam Hyrcano, omnibusq; ab eo miſſis, vt cum ſenatoribus in ludo monomachorum, vel beſtiarum ſedentes ſpectent: & ſi petierint dictatorem vel magiſtrum equitum, vt in ſenatu eos introducant, & reſponſa eis tradant intra decimum diem: hoc fiat poſt ſenatuſcõſultum. C. Cæſar, quater imperator, quinquies conſul, in perpetuum dictator, huiuſmodi verba fecit de iure Hyrcani Alexandri, principis ſacerdotum, & rectoris gentis Iudęorũ: Prędeceſſores mei imperatores in prouincijs, cum teſtimoniũ Hyrcano principi ſacerdotum Iudęorum, & Iudæis coram ſenatu vel populo Romano prębuiſſent, cũq; gratias ei populus & ſenatus egiſſet, bene nobis viſum eſt memoriam habere & prouidentiam, quatenus Hyrcano ac Iudæorum genti filijsque Hyrcani, à ſenatu & populo Romano, pro ſuo erga nos fauore, gratiæ retributionis redderentur. Iulius Caius dictator & conſul Romanorum, magiſtratibus Parianorum curiæ ac populo ſalutem. Interpellauerunt me Iudæi in Delo, & quidam de Colonijs Iudęorum pręſentibus veſtris legatis, & demonſtrauerunt decretum, per quod vos eos prohibetis patrijs moribꝰ & ſacrificijs vti. Ergo mihi

non

non placet in noſtros amicos & auxiliatores talia fieri decreta, vel prohiberi eos ſecundum ſuam viuere conſuetudinẽ, ſeu pecunias ad conuiuia & ad victimas inferre: quãdo hoc facere nec Romæ quidem prohiberentur. Nam Caius Cęſar noſter conſul, dum in ſanctioribus ſuis vetaret collegia per ciuitates congregari, hos ſolos non prohibuit, nec pecunias conferre, nec conuiuia parare: & ego quoque alios prohibens, iſtis ſolis prȩcipio ſecundum patrios mores & leges conuenire. Bene ergo facitis, ſi prolatam ſententiam contra noſtros amicos vel auxiliatores, propter noſtrum erga eos ſtudium & fauorem auferti s. Poſt Caij mortem, Marcus Antonius, & Publius Dolobella conſules, cum ſenatum congregaſſent, & Hyrcani legatos introduxiſſent, locuti ſunt de quibus petierunt, & amicitias cum eis fecerunt, & omnia eis concedi ſenatus decreuit quęcumque poſtularent: ſubiuncto etiam ſenatuſconſulto, quatenus probationem dictorum habeant qui hanc hiſtoriam relegunt: quod tale fuit ſenatuſconſultum ab ærario tranſcriptum de tabulis publicis, ſub Quinto Rutilio ærarii cuſtode: dum tertio idus Aprilis, in templo Concordiæ conſcriberẽtur, præſente Lucio Calphurnio, & reliquo ſenatu. Publius Dolobella & Marcus Antonius conſules, dixerunt: De his quæ per ſenatuſconſultum Caius Cæſar pro Iudæis decernens in ærario deponere non occurrit, ſic placet nobis, ſicut & ſenatui viſum eſt, vt hæc in tabulis æreis deponantur, & per ſingulas ciuitates tranſmittantur, quatenus curent & illi in tabulis reponere quod decretum eſt: Quinto Idus Februarias, in tẽplo Cõcordiæ. Legati autem principis ſacerdotum fuerunt Lyſimachus Pauſaniæ, Alexander Theodori, Patroclus Chæreæ, Ionathas Oniæ. Miſit aũt & ex his legatis vnum Hyrcanus ad Dolobellam, tunc Aſiæ proconſulẽ, petens eum ſoluere Iudęos à militia, vt patriam cuſtodirent cõſuetudinem, quod facilius impetrauit. Siquidem Dolobella cũ accepiſſet literas Hyrcani, nihil remoratus ſcribit per totam Aſiam pro Iudęis, & ad Epheſinam ciuitatem, primã totius Aſiæ, quę huiuſmodi legebantur, ſub iudice Artemione, mẽſis Lenæonis die prima: Dolobella imperator Epheſiorum curiæ, & magiſtratibus vel populo ſalutẽ. Alexander Theodori, legatus Hyrcani, filii Alexandri principis ſacerdotum, & rectoris Iudęorum, intimauit mihi, quod non poſſent ciues ſui militare, dum nec arma portare poſſint, nec iter facere diebus ſabbatorum, nec alimentorum ſecundum patrias leges copiam habere: idcirco ego ſicut prędeceſſores mei imperatores, prębeo eis militię remiſſionem, & concedo patriis vti legibus ſecundum ſolẽnes & ſacras immolationes, & congregare ſicuti ſolent pro ſacrificiis pecunias, & volo vos hęc per ſingulas conſcribere ciuitates. Hanc quidem Dolobella Hyrcano legationem mittente, noſtris donauit licentiam. Lucius autem Lentulus conſul dixit: Ciues Romanos Iudęos, templa habentes, Epheſi ante tribunal, religionis cauſa à militia dimiſi duodecimo kalendarũ Octobris. Lucio Lentulo, & Caio Marcello conſulibus, prȩſente ſenatu. Balbus legatus & vicarius, Epheſiorũ magiſtratibus, curię & populo ſalutem. Iudęos per Aſiã conſtitutos, Lucius Lentulus conſul me pro ipſis petente, à militia dimiſit. Poſtulans vero poſt hæc & Fanniũ tribunum plebis, & Luciũ Antonium ęrarium, impetraui. Vos autem cupio curare, ne quis eis moleſtiam inferat. Decretum Deliorum ſub prȩſide Bito: menſe Thargelione, viceſima die ad titulationem iudicũ. Marcus Piſo legatus adueniens in ciuitatem noſtrã, pro delectu militũ conuocans nos, & multos ciuiũ, prȩcepit, vt ſi qui ſunt Iudęi ciues Romani, nequaquã militare cogantur, eo quod Cornelio Lentulo cõſuli religionis cauſa Iudęos dimittere placuit. Qua propter obedire conſuli nos oportet. His ſimilia Sardiani quoq; de nobis decreuerũt. Caius Fannius Caii filius, dux, cõſul, magiſtratibus Coorum ſalutem. Volo vos ſcire, quomodo legati Iudęorũ adierũt me, petendo accipere ſenatuſcõſulta pro ipſis cõſtituta, quę etiam ſubiuncta ſunt. Igitur volo vos curare vel prouidere his hominibus ſecundũ ſenatuſconſultũ, quatenus per veſtram prouinciam incolumes ad propria reuertantur. Lucius aũt Lentulus cõſul dixit. Ciues Romanos

Hucuſque decreta C. Cæſaris

Decreta P. Dolobellæ & M. Antonii

Decretum L. Lentuli cõſulis

Decretum Deliorum

Decretum C. Fannii conſulis

nos Iudæos qui templa Iudaica habere Epheſi videntur, religionis cauſa dimi-
Decretum L. Antonii ſi. Hoc factum eſt duodecimo kalendarum Iuliarum. Lucius Antonius, Marci
filius, vicarius ærarij vel proconſul, Sardianorũ magiſtratibus curiæ & populo
ſalutem. Iudæi ciues noſtri adeuntes probauerunt nobis conſilium habuiſſe pro
prium ſecundum patrias leges ab initio, & locum proprium, in quo negotia vel
iudicia inuicem mouent: & hoc petierunt, quatenus liceat illis hoc facere, quod
cuſtodiri vel permitti decreui. Marcus Publius, filius Publij, & Marcus Lucius
Decretum. M Publii Marci filius dicunt: Lentulum proconſulem adeuntes intimauimus ei, de quib⁹
Doſitheus Cleopatridæ filius Alexandrinus verba fecit, vt ciues Romanos Iu
deos tẽpla Iudaica facere ſolitos, ſi illi viſum fuerit, religionis cauſa eos feciſſe,
dimittat: & dimiſit duodecimo kalendas Iulias. Lucio Lentulo & Caio Marcel
lo cõſulibus, Lentulus decretũ protulit. Ciues Romanos Iudæos, ſacraria Iudai
ca facere ſolitos, Epheſi ante tribunal religionis cauſa dimiſi. Laodicenſium
princeps C. Rabilio Caij filio cõſuli ſalutẽ: Soſipater Hyrcani principis ſacer-
Decretum Laodicenſium dotum legatus, porrexit nobis epiſtolam tuam, per quam deſignauit nobis, ab
Hyrcano principe & ſacerdote Iudæorũ deſtinatos quoſdam cum literis pro ſua
gente conſcriptis, quatenus ſabbata Iudæis liceat ſecundum patrias leges cele-
brare, vt ne quis eos quicquam impediat, quoniam amici & auxiliatores noſtri
probantur: aut ne quis eis violentiam inferat in noſtra prouincia: & licet Tral-
liani palàm dicant, non ſibi placuiſſe quę pro his decreta ſunt, tamen præcepiſti
hæc ita fieri. Poſtulamus autem ita, vt & nobis eadem de his ſcribas obſequenti-
bus tuis prçceptis. Epiſtolam aũt porrectam ſuſcepimus, quam repoſuimus inter
publica noſtra monumenta: & de reliquis quæ præcepiſti prouidemus, quatenus
in nullo culpemur. Publius Seruilius, Publij Galbæ filius, proconſul, Mileſiorũ
Decretum Publii Seruilii magiſtratibus, curię & populo ſalutem. Pritanis Mercurij filius ciuis veſter, dũ
in Trallibus negocia tractarem, inſinuauit mihi, præter noſtram ſententiam Iu
dæis vos inquietudinem inferre, & prohibere eos ſabbata celebrare, vel templa
patria perficere, fructuſq; ſua conſuetudine colligere. Volo igitur vos ſcire, quo
Decretum Pergameno rum modo audiens verba eius vel eorum qui contra eum differebant, decreui ne prohi
berentur. Decretum Pergamenorum ſub iudice Cratippo menſe Deſio ſententia
principum. Quoniam Romani ſequẽtes ſuos maiores, pro communi omnium ho
minum tutela pericula ſuſcipiunt, & ſtudent auxiliatores & amicos ſuos in feli-
citate vel firma pace conſiſtere, cum tranſmiſiſſet ad eos Hyrcanus princeps ſa-
cerdotum gentis Iudææ legatos, Stratonem Theodori, Appollonium Alexan-
dri, Æneam Antipatri, Ariſtobulum Amintæ, Soſipatrum Philippi, viros opti
mos, & hi ſingula demonſtraſſent, decreuit ſenatus de his quę poſtulauerũt, qua
tenus nequaquam rex Antiochus Antiochi filius lædat Iudæos auxiliatores Ro
manorum, imò vt & caſtella & portus, vel prouinciam, & ſi quid aliud ab eis ab
ſtulit, redderet: & liceat eis à portubus deportare quę volunt, & vt nullus rex vel
populus à portubus Iudæorũ ſeu vectigalibus aliquid auferat, excepto Ptolemęo
rege Alexandrino, quia & ipſe auxiliator his & amicus noſter exiſtit: imo etiam
cuſtodiam à Ioppe depelli, ſicut petierunt. Noſtræ vero curiæ Lucius Peticus vir
optimus. iuſſit vt hæc fieri ita curemus, quemadmodum ſenatus decreuit, & pro-
uideamus, quatenus incolumes legati ad propria poſſint redire, nec non etiam
Theodorum in curia, vel in conuentu ſuſcepimus: Qui cũ nobis epiſtolam, & ſe-
natuſconſultum porrexiſſet, verba faciens, demonſtrauit Hyrcani virtutem & li
beralitatem, quia publice vel priuatim cunctis prodeſt qui ad eum conuenerint.
Literas vero inter publica conſcripta repoſuimus, & nos quoque omnia pro Iu-
dæis agere tanquam auxiliatores Romanorum, ſecundum ſenatuſconſultum de
creuimus, Quippe etiam poſtulauit Theodorus dum epiſtolam nobis porrigeret,
quatenus à magiſtratibus noſtris mittatur ad Hyrcanum exemplar decreti, inti
mantis noſtri populi ſententiam, & petentis cuſtodiri vel ampliari noſtras cum
eis amicitias, & vt meminerit temporibus Abraham, qui omnium Iudæorum pa-

ter

ter extitit noſtros maiores amicos ei fuiſſe,ſicut & in publicis conſcriptis inuenimus. Decretũ Alicarnaſſeorum ſub ſacerdote Memnone Ariſtidis filio. Placuit populo,Marco Alexandro inſinuante, quoniam Iudæi pietatis ſtudiũ omni tempore habent,populuſq; Ro.omnium hominum benefactores,pro Iudæorum amicitijsvel auxilijs ad noſtram ciuitatũ pręcepta miſerunt,quatenus per mittantur immolationes deo ſolennes efficere. Placuit igitur & nobis concedere Iudęis viris vel mulieribus ſabbatum celebrare, vel ſacrificia producere ſecundum leges Iudaicas. Si quis vero hos prohibuerit, militiæ reus & debitor ciuitatis exiſtat. Decretum Sardianorum. Placuit curiæ vel populo,ducibus intimãtibus, quomodo noſtram ciuitatem habitantes Iudæi, multa vel maxima beneficia à popolo ſæpe meruerunt,nunc quoq; cum ingreſſi ſuiſſent in curiã populum petere,quatenus ſuis legibus & libertate data à ſenatu populoq; Romano ſecundum conſuetudinem congregentur,& iudicia ſua diſponant,datus eſt illis locus, in quo cum vxoribus vel filijs poſſint celebrare deo patrias arationes. Igitur viſum eſt curiæ vel populo, concedere eis conuenientibus certis diebus agere ſecundum ſuas leges:deputari etiam eis locum quem aptum ædificationib9 vel habitaculis putauerint: Habeant etiam curatores annonæ ciuitatis diligentiam, vt ſi qua opus habuerint alimenta,faciant eis introduci. Decretum Epheſiorum ſub indice Menophilo,menſe Artemiſio,paima die Nicanor Euphemi dixit. Placuit populo intimantibus ducibus quomodo interpellauerũt in ciuitate Iudæi,Marco Iunio Bruto proconſule,quatenus agerent ſabbata, & omnia facerent ſecundum patrias leges,nemine penitus impediente,proconſul conceſſit, Placuitque populo propter Romanos,nullum prohiberi obſeruare ſabbatorum diem: imò concedere eis omnia facere,ſecundum Iudaicas ſuas leges. Multa quoque & alia decreta ſenatum vel imperatores Romanos ad Hyrcanum pro gente noſtra deſtinaſſe cognouimus, necnõ & aliarum ciuitatum iudicata vel literas à magiſtratibus reciprocas noſtris epiſtolis, ex quibus hæc quę demonſtrauimus flectere ſine inuidia legentes putauimus. Nam euidẽtiſſima ſigna de amicitijs Romanorum & noſtris,demonſtrantur æreis tabulis,hactenus in Capitolio permanentibus,& in poſterum permanſuris. Omnium vero expoſitionem tanquam ſuperfluam & faſtidioſam recuſaui,nullum credens tam difficillimum inueniri,qui vel opinetur Romanorum humanitatem minime circa nos extitiſſe,quam ſępius oſtenderunt:nos quoque de quibus retulimus nequaquam mentitos eſſe cognoſcat. De amicitijs quidem Romanorum,& noſtris illis temporibus factis retulimus. Eodem vero tempore ſeditionem per Syriam hac occaſione contigit fieri. Baſſus Cæcilius, Pompeianarum partium fautor,inſidias Sexto Cæſari faciens,interfecit eum:ipſe vero cum ſuis militibus regni gubernacula tenuit. Tunc etiam maximum bellum circa Apamiam commiſſum eſt à ducibus Cæſarianis, quibus & Antipater auxilia cum filijs deſtinauit, memoriam habens beneficiorum Cæſaris. Qua propter & punire peremptores eius iuſtum patauit. Bellum autem cum traherentur,Marcus quidem venit à Roma ad Sexti ſucceſſionem,Cæſar autem interficitur à Caſſio & Bruto in Senatu, cum principatum tenuiſſet tribus annis, & menſibus ſex, quod & per alios conſcriptores dictum eſt.

Decretum Alicarnaſſeorum

Decretum Sardianorum

Decretũ Epheſiorum

S. Cæſar inſidijs interficitur

C. Iulii Cæſaris cædes

De Caſſij geſtis & Malachi,Antonijque edictis pro Iudæis. C. XX.

POſt Cęſaris autem internitionem,cum bellum conflatum fuiſſet principibus Romanorum,omnibus pro exercitu congregando diſperſis, Caſſius ad Syriam peruenit. Qui cum Apamenũ exercitũ accepiſſet,obſidionem ſoluens, ambos ſibi coniungit, Baſſum & Marcum: & ciuitates circũeundo milites cum armis conglomerabat,& fiſcalia grauia eis imponebat: à Iudæa vero plus quàm ſeptuaginta talenta pecuniarum exegit. Antipater autem cum vidiſſet in maximo timore vel turba negocia conſtituta diuiſit pecuniarum exactiones, vtroque filio eas tradens. Herodi quas difficilius exigi putabat, reliquas vero alijs præcepit colligere. Cumq; primus Herodes à Galilæa exegiſſet quanta fuiſſent ei ſta-

tuta, neceſſarius inter amicos à Caſſio recipitur. Nam ſtatuerat Romanis obſequi, & fauorem eorum ſibi laboribus alienis parare. Alij autem procuratores ipſas ciuitates cum habitatoribus vendebant, quarum Caſſius quatuor maximas captiuauit, id eſt, Gofnam & Amathuntem, necnon & Liddam, & Thamnam, qui etiam Malachum penè perdiderat, niſi Hyrcanus per Antipatrum centum talenta de ſuo ei miſiſſet, & ita impetū eius refregiſſet. Sed cum Caſſius cum multis pecunijs à Iudæa diſceſſiſſet, Malachus inſidias Antipatro parabat, dum interitum eius principatus Hyrcani tutelam fore putaret. Quod Antipater intelligens, diſceſſit trans Iordanem vbi exercitum Arabicum ſimul & prouincialem congregauit. Malachus autem callidus exiſtens, iureiurando negabat ſe inſidias ipſi, vel filijs eius feciſſe, ſatisfaciens ei. Nam Phaſello Hieroſolymam regente, Herode vero tenente armorum cuſtodiam, nequaquam ſe tale facinus vel in animo habuiſſe dicebat. Vnde reconciliabatur cum antipatro. Sed cum Marcus Syriam procuraret, audiuit nouis rebus per Iudæā Malachum ſtudere, & venit quatenus eum interficeret. Quod paulominus contigiſſet, niſi Antipater eum petendo liberaſſet, neſcius quod ſuum interfectorem Malachum liberaret. Igitur Caſſius & Marcus exercitu congregato, ducem Herodem totius Syriæ fecerunt, naues cum toto exercitu commendantes: promiſerunt etiam regem eum Iudææ poſt bellum ordinare, quod iam tunc contra Antonium & iuuenem Cæſarem immineret. Tunc magis veritus Malachus, Antipatrem depellere cogitabat. Cúmque Hyrcani pincernam pecunijs redemiſſet, (nam vterque apud eum epulabatur) veneno hunc virum interfecit: & milites armatos habens, ciuitatem obtinuit. Et cum inſidias Malachi cõtra patrem ſuum Herodes & Phaſellus intellexiſſent, & vindictam inferre cogitaſſent, Malachus eis iureiurado Antipatri negabat interitum. Cuius vita ſummis laboribus patriam protegens, ita finem inuenit. Filius vero eius Herodes, vltionem quidem patris exigere cogitauit, & cum exercitu contra Malachum venit: Phaſelo vero placuit dolo magis hominem ſuperare, ne belli ciuilis initium facere putaretur, & ſatisfactionem Malachi ſuſcepit, & credere ſimulauit, nihil eum ad patris interitum commiſiſſe. Sepulchrum etiam patri ornatiſſimum conſtruxit. Sed cum Herodes ad Samariā peruenisſet, & inueniſſet eam afflictam, refouebat, & ita inter eos certamen diſſolutum. Interiecto deinde breui tempore celebratione Hieroſolymorum inſtante, cum militibus ſuis Herodes in ciuitatem aduenit: quod cum Malachus cognouiſſet, veritus Hyrcanum flexit vt nequaquam permitteret eum ingredi ciuitatem. Hyrcanus quidem paruit, cauſamvero talem interdictionis propoſuit, quod non deberet multitudinem alienigenarum ieiunanti populo ſuperinducere. Sed Herodes præcepta negligens, noctu ciuitatem ingreditur. Tunc Malachus licet metueret, diſſimulationem tamen non refutauit, ſed Antipatrum vt amicum manifeſte plangebat, cuſtodiam vero corporis ſui latenter habebat. Placuit vero etiam Herodi, non redarguere diſſimulationem eius: ſed è contrario muneribus ei blandiebatur. Caſſius tamen de patris interitu Herodi mandauit, quatenus Malachi crudelitatem cognoſceret. Qui ſcripſit præcipiens ei patris obitum vindicare, tribunis quoque in Tyro mandauit Herodis ſequi voluntatem.

De Caſſio

Tempore vero quo Caſſius Laodiciam cepit, acceſſerunt ad eum pariter coronas vel pecunias ei deportantes. Herodes quidem ſperans Malacho ibi veniente ſe vlciſci cum ad Tyrum Phœnices peruenisſent, cauſamq; opinatus eſſet, Malachus maius quidam conatus eſt agere, itavt filium in Tyro obſidem exiſtentem, in ciuitatem ingreſſus furto voluiſſet aufferre, & ad Iudæam reuerti: credens ſe gentem Iudæorum contra Romanos excitaturum, & deiecto Hyrcano regnaturum, dum bello Caſſius ab Antonio occupatur. Conſilijs tamen eius deus reſtitit. Herodes quoque intelligens eius voluntatem, tranſmiſit famulum, quaſi hoſpitalia paraturum, quia cunctos ad conuiuium inuitauerat. Et licet hoc ſimularet ad tribunos tamen vere direxit, quatenus ammoneret eos cõtra Malachũ cum

gladijs

gladijs exire. Qui cum exiſſent, & iuxta ciuitatem eum conueniſſent, ſuper littus hominem vulneribus confoderunt. Hyrcanus ergo cum factum intellexiſſet, ob ſtupuit: redienſque ad ſeſe conſuluit Herodem, quid eſſet factum, vel qui Malachum interfeciſſent. Cumq; Herodes reſponderet, Caſſium hoc iuſſiſſe, laudauit factum: nam maleuolũ & nimis patrię perſuaſorem eum eſſe criminabatur. Hãc ergo pro iniquitate in Antipatrum cõmiſſa Malachus pœnam ſoluit. Caſſio vero diſcendente de Syria, maxima per Iudæam turba cõcinatur in Hieroſolymis, cum felix contra Phaſelum vnà cum militibus armaretur. Herodes autem ad Fabium rectorem Damaſci proficiſcens, cum hoc audiſſet, & in fratris ſolatium cuperet feſtinare, ægritudine prohibetur. Phaſellus tamẽ Felicem ſuperans, in aliqua eum turre concludit, quem poſtea ſub pactionis fœdere dimiſit Hyrcanum penè accuſans, quod multa ſui beneficia pretermittens, inimicis ſuis fauorem impenderet. Itaq; frater Malachi multa tunc occupans loca, obtinuerat & Maſſadam omniũ munitiſſimã: contra quem Herodes valetudine liberatus exercitũ duxit, auferens omnia loca quæ cõprehenderat ſub pactionis lege eum dimiſit. Antigonus aũt Ariſtobuli filius, vt militiã congregauit, & Fabiũ pecunijs redemit, Ptolemæus eum Minæi propter cognationẽ ad Iudæã ducebat: auxiliũ etiam ei prębebat Marion, quẽ Tyriorũ tyrannũ Caſſius reliquerat. Nam hic Syriã oẽm potentia capiens cuſtodiuit. Marion aũt Galilęã finitimã inuadens, tria caſtella eius occupauit. Contra quẽ Herodes cũ veniſſet omnia quę ille tenuerat abſtulit Tyriorum vero cuſtodes cũ humanitate dimiſit, quibuſdã etiam & dona præſtitit, propter ciuitatis fauorẽ. Cum hæc ergo egiſſet, obuiauit Antigono, & prælio cõmiſſo vicit, & penè iam altiora Iudęæ tenentem fortiter expulit, victoriaq; potitus ad Hieroſolymã venit, vbi coronas ei tam Hyrcanus quàm populus ob virtutis pręmiũ offerebãt. Nam cognatus Hyrcani per affinitatẽ credebatur, ideoque magis eum defendebat, veluti dicturũ neptem ſuam fratris Ariſtobuli filiam ex qua triũ mariũ extitit, & duarum fœminarũ pater. Habuit ſiquidem priorem vxorem nomine Dorin, populariẽ ex gente noſtra, ex qua prior filius eius concipitur Antipater. Caſſium nanq; cum Antonius & Cæſar in Philippẽſi campo viciſſent, ſicut & ab alijs demonſtratum eſt, poſt victoriam Cæſar ad Italiam redijt, Antonius autem ad Aſiam regreſſus eſt. Cumq; veniſſet in Bithyniam, legationes vndiq; obuiauerunt ei. Tunc & Iudęorum nobiliſſimi accuſabant Phaſelum & Herodem, dicentes habitu tantum Hyrcanum regem extare, hos vero omnem poteſtatem poſſediſſe. Herodem tamen Antonius maxime honorauit, cum ad eũ veniſſet ſatisfacere pro accuſationibus, propter quod accidit aduerſarios eius nec ſermone aliquid impetraſſe. hoc namque acquiſiuit pecunijs Herodes ab Antonio. Sed cum Epheſum perueniſſet Antonius, deſtinauit Hyrcanus princeps ſacerdotum, noſtraq; gens legationem ad eum, auream deportantem coronam, & ſupplicantem, quatenus Iudæos à Caſſio abductos, non extante bello, ſcriberet ad prouincias liberos relaxari, terramq; temporibus Caſſij ſubreptã reſtitui. Antonius vero iuſtas Iudæorum poſtulationes conſiderans, reſcribit Iudæis & Hyrcano, mandans etiam ſimul & Tyrijs decreta huiuſmodi continentia:

Epiſtola Antonii ad Hyrcanũ

M. Antonius imperator, Hyrcano principi ſacerdotum, & rectori gentis Iudeæorum ſalutem. Si valetis lætamur, valeo & ego cum exercitu meo. Lyſimachus Pauſaniæ, & Ioſippus Minęi, & Alexander Theodori, legati Epheſum aduenientes, priorem Romæ confectam legationem renouarunt, & hanc quoq; pro te tuaq; gente ſedulo diſpoſuerunt, dum demonſtrarent tuum erga nos fauorem. Quod cum intellexiſſem ex decretis & ſermonib⁹ te familiaritatem erga nos ſeruare, moréſque optimos veſtros & religionem conſideraſſem, proprium te nobiſcum eſſe iudicauimus. Sed cum totam Aſiam noſtri populiq; Romani aduerſarij percurriſſent, qui nec ciuitatibus, nec templis pepercerunt, nec iuſiurandum quod ſtatuerant quicquam ſeruauerunt, nos non pro eius tantum certamine, ſed velut pro communi omnium ſalute in autores ſcelerum, quæ in Iudæos vel in omnes

commissa sunt, vindicauimus. Quorum facinora solem aduersatum existimauimus, quod talia in Cæsarem commiserint. Impias vero eorum insidias Macedonia, tanquam in suo nefandissimo receptaculo, susceperit, cũ sceleratissimas eorum malignitates partes Philippensis campi cõtinerent: quæ loca maxima vsque ad mare, montésque munitos occupauerant, vt penè cunctos transitus sicut vnum introitum custodirent, quos ad eorum damnationem pro conatibus iniustis grauatos deuicimus. Sed & Brutus cum Philippos confugisset, circumseptus à nobis eiusdem perditionis merito cuius Cassius particeps inuentus est. Quibus oppressis, in posterum pace frui licebit, & Asiam respirare à bellorum afflictione libera tam. Igitur communem pacem facimus cum auxiliatoribus à deo nobis donatã: & tanquam de maxima peste corpus Asiæ releuatum, per nostram refouemus victoriam. Memores ergo vestri, & gentem Iudaicam curauimus reddere lætiorẽ. Literas quoque per ciuitates proposui, quatenus si qui liberi seu serui venundati sint, sub Caio Cassio, seu per duces eius, absoluantur. Super hæc & donationibus à me vel Dolobella clementer oblatis, vos vti cupio: necnon & Tyrios violẽtos vobis esse prohibeo vel quantacunq; possident Iudæi competentia, restitui præcipio. Coronam vero quam destinatis accepi. Marcus Antonius imperator, Tyriorum magistratibus, curiæ populoq; S. Cum mihi occurrissent Ephesi Hyrcani principis sacerdotum, & rectoris Iudæorum legati, dixerunt prouinciam vos eorum tenere, quam inuasistis sub aduersariorum nostrorum tyrannide. Quod nos pro imperio bellum suscipientes, iusta & pia prouidentia vindicauimus, obliuiosos gratiæ vel transgressores iurisiuraudi punientes. Volo ergo & vestram pacem cum auxiliatoribus nostris constare, & quæ de nostris hostibus accepistis, hæc nõ concedimus nisi restituantur. Nam neque prouincias, neq; exercitum quisquam illorum senatu præstante suscepit, sed violenter subripuit, dum auxilium eis præberent, qui iniqua concupiscunt. Quapropter cum illi pœnam dedissent, nostros auxiliatores præcipimus sine mora recipere, quæ prius possedisse noscuntur. Vos quoque si qua prædia Hyrcani rectoris Iudęorum pauloãte, Caio Cassio bellum illicitum producente contra nostram prouinciam, ablata possidetis, reddite: nec aliquam violentiam eis ingeratis, vnde lædi possint. Si quid vero iustum contra eos habetis, dum ad locum veniremus, liceat allegationibus vti: nos autem auxiliatoribus singula iusta consideratione seruauimus. Marcus Antonius imperator, Tyriorum magistratibus, curiæ populoq; S. Edictum meum vobis destinaui, de quo curam vos habere prȩcipio, quatenus in tabulis publicis describatur

Edictum Antonii ad Tyrios

literis Latinis vel Grȩcis, & in loco eminentissimo descriptum ponatur, vnde ab omnibus relegi possit. Marcus Antonius imperator ac triumuir dixit: Quoniam Caius Cassius alienam prouinciam sub exercitu constitutam & auxiliatores deprædauit, & deuastauit Iudæorum gentem, amicissimam populo Romano arrogantiam illius armis conculcantes, edictis & decretis ab illo deprædata renouamus, vt restituantur hæc nostris auxiliatoribus: & quanta Iudæorum corpora venundata sunt, sicut prius libera remittantur, & possessiones prioribus dominis resignentur. Si quis autem his nostris edictis non obedierit, vlciſci in eo satisfaciẽtes causæ promittimus. Hæc eadem & Sidonijs, & Antiochenis, & Aradijs conscripsit, quæ tempore opportuno referemus, vt signa prouidentiæ Romanorum circa nostram gentem extitisse clareant.

De Herodis tetrarchia ab Antonio instituta. Cap. XXI.

POst hæc autem dum Antonius ad Syriam pergeret, Cleopatra ei per Ciliciam obuiauit, & amore suo detinuit: vbi iterum centum potentissimi Iudęorum ad eum peruenerunt, accusantes Herodem cum Phasello. Contradicebat autẽ eis Messala defendendo iuuenes, Hyrcano præsente, qui socer iam Herodis erat. Cumq; ambas partes Antonius audisset, cõsuluit Hyrcanum, qui magis gentem continerent. Illo autem respondente, Herodem & fratrem eius: Antonius familiaritatem cum eis habens propter paternam hospitalitatem, quam

Herodes cũ fratre constituitur tetrarcha Iud.

cum

cum Gabinio pater eorum præsens fecerat: hos quidem ambos tetrarchas ordinauit, & commisit eis Iudæorum negocia: quindecim autem ex resistentibus ligauit vt eos occideret, nisi recusasset Herodes. Sed neque ita de legatione reuersi quiescebant. At cum Antonio rursus in Tyro occurrissent, multis iam corruptus pecunijs ab Herode vel fratre eius, Antonius præsidibus locorum præcepit legatos Iudæorum nouis rebus studentes torquere, & Herodi præbere principatum totius. Mox autem Herodes sedentibus ante ciuitatem cum Hyrcano nunciauit, & petijt eos recedere, nec ad certamen venire, ne magnũ malum eis eueniret: cui dũ quidã non consentirent recedere, & quasi cõtrarij restitissent, mox Romani milites decurrentes cum armis eos inuadũt, & quibusdã ex ipsis peremptis multos vulneribus laniabant: residui vero fugientes cum nimio metu ad propria redierunt. Clamante vero populo contra Herodem, incitatus Antonius vinctos interfecit. Secundo tamen anno Syriam continuit Pacorus regis filius, & Barzafarnes satrapa Parthus. Quo tempore & Ptolemæo Minæi defuncto, filius eius Lysanias in regno succedens, componit amicitias cum Antigono Aristobuli filio, satrapámque prædictum sibi coniunxit, cuius & amicitijs nimis confidebat.

dee a M. Antonio

Antigoni & ptololemei amicitia

De fuga Herodis, profectionéque ad Romam, & Parthorum tyrannide. Cap. XXII.

ANtigonus autem promittit mille talenta & quingentas mulieres Parthis offerre, si Hyrcanum principatu priuarent, & ipsi traderent, Herodemq; cum suis interficerent: quod non compleuit, licet Parthi contra Iudæam expeditionem parassent, deducente eos Antigono. Nam Pacorus per maritima, satrapa vero Barzafarnes per mediterranea ingreditur. Tunc Tyrij excludunt Pacorum, Sidonij autem & Ptolemaidenses suscipiunt turmam equitum: quam idem Pacorus in Iudæam destinauerat vexaturam prouinciam, & Antigonum adiuturam, ducem pincernarum regis vnum eis præponens. At cum à Carmelo monte quidam Iudæorum ad Antigonum veniissent parati ad auxilia, per quos sperabat partem aliquam prouinciæ Antigonus capere, id est, ad locum qui Drimi nuncupatur, dumq; ei quidam occurrissent, ad Hierosolymam cum suis ascẽdit: vbi congregatis etiam multis, contra regiam aulam peruenire statuit, vt hanc expugnaret, nisi Phasellus & Herodes prælio per forum commisso eos vicissent. Et cũ eum in templo conclusissent, dirigunt armatos vt propinquantes domos tenerẽt, quos populus cum ipsis domibus igne consumpsit: pro qua iniquitate paulo post Herodes à resistentibus vltionem exegit. Cumq; singulis diebus inter se iacularentur, expectabat populus multitudinem de prouincia in Pentecostes celebratione venturam. Instãte ergo die festiuo, circa templum in ciuitate multa milia hominum armata & inermia congregantur: compleuerunt nanque templum cum ciuitate qui conuenerant, præter aulam quam Herodes cum paucis militibus custodiebat Cumq; phaselus murum seruaret, Herodes cum suis excurrebat super hostes. Quo cum fortiter pugnaret, & multa milia fugaret, multi ad templum, quidam etiam ad exterius vallum confugerunt. Nam & Phasellus fratrem adiuuabat. Pacorus autem dux Parthorum cum paucis equitibus, Antigono petẽte, ad ciuitatem peruenit. prætextu quidem componendæ seditionis, re vera autẽ Antigono principatum traditurus. Cui dum Phasellus occurrisset, & hospitio suscepisset, Pacorus dolum aliquem meditatus, flectit eum legationem ad Barzafarnem deducere. Phasellus quidem nihil suspicatus acquieuit, licet Herodes hoc minime approbaret, propter Barbarorum perfidiam. Sed tamen Pacoro alijsque properare hortantibus, Perrexerũt legationem ferentes Hyrcanus & Phasellus. Pacorus vero cum ducentes equites & decem horũ qui liberi dicuntur, eis reliquisset, præcessit. Cumque Galilæam intrassent, cum armis eis occurrũt prouinciæ custodes & Barza-

Antigonus obsidetur in templo

Fraus Pacori ducis parthorũ

farnes: & primum quidem eos ſtudioſe ſuſcepit, ac munera præſtitit, poſt vero eis contexebat inſidias. Phaſellus tamen cum ſuis prope mare reuertebatur. Vbi cum audiſſet Antigonum promiſiſſe Parthis mille talenta, & mulieres quingentas. in ſuſpicione iam Barbaros habebat. Necnō & noctu inſidias ſenſerat, dum quidam nunciaret ei ſubito cuſtodiam circundatam. Et tunc capti quidem fuiſſent, niſi expectaſſent Parthi vſquequo in Hieroſolymis Herodes comprehenderetur, ne his prius interfectis, ille ſentiens diffugeret. Phaſello ergo cum perſuaderent quidam fugiendo periculum euitare, propenſius autem Ofellius, qui hoc à Saramala ditiſſimo tunc Syrorum audierat, naues quoq; ad fugam ei promitteret (nam iuxta mare fuerant) ille minime Hyrcano relicto fratrem adiuuare paſſus eſt. Cumq; ad Barzafarnē acceſſiſſet: non æqua, inquit, te facere video, dum talia de nobis cogitas. Nam ſi pecunijs eges, plures tibi ab Hyrcano poferē tur quàm Antigonus promiſit: imò etiam nimis acerbum eſt, ſi legatos, qui ad te cum fide venerunt, interfeceris. Tunc Barbarus eo dicente hęc, iurabat nihil verum eſſe, ſed falſa eum ſuſpitione turbari. Et hæc dicens, ad Pacorum perrexit. Quo eunte Parthi quidem Hyrcanum & Phaſellum ligauerunt, multa de periurio Parthos increpantem. At ille pincerna, qui contra Herodem deſtinatus fuerat, mandata habens, vt eum foras murum procedentem comprehenderet, antequam hoc faceret, nuntij miſſi à Phaſello, indicauerunt Parthorum perfidiam. Cumq; audiſſet Herodes ab hoſtibus eos ligatos, cum querelis accedit ad Pacorum Parthorumq; nobiliſſimos: qui omnem cauſam ſcientes diſſimulabant, & dicebant eum oportere exire foras murum ad occurſum litteras deportantium, ne ab aduerſarijs tenerentur: nam conueniſſe dicebant, vt demonſtrarent quantum Phaſellus profeciſſet. Quibus Herodes minime credidit, audiens ab alijs fratris comprehenſionem: necnon & ſuaſione filij Hyrcani quam ſibi deſponderat, de Parthis ſuſpicabatur. Quam cum alij non attenderent, ipſe obodiebat mulieri ſapientiſſimæ. Dumq; Parthi cogitarent quid fieri oporteret (nam nō eis viſum eſt palàm tam maximum virum comprehendere) & in poſterum diſtuliſſent, Herodes credens magis quæ de fratre vel de Parthorū inſidijs audierat, quàm aduerſarijs conſentire, veſpere veniente deliberauit euitare aduerſariorum pericula. Igitur egreſſus eſt cum armatis. Cumque mulieres ſuper iumenta impoſuiſſet, matrem ſuam, & ſororem & quam matrimonio ducturus erat Alexandri filiam, qui fuit Ariſtobuli filius, & huius matrem Hyrcani filiam, & nouiſſimum fratrem, omniaque in via neceſſaria, & reſiduam multitudinem, ad Idumæam feſtinauit hoſtibus ignorantibus. Quorū nullus tam duriſſimus natura reperiri potuit, qui non, cum præſentia cerneret, miſeraretur eoſdem, videndo mulieres cum infantibus duci lachrymantes, & gementes, quod à patria diſcederent, & nihil iam de ſe bonum expectarent. Sed Herodes fortius atrocitatem rei ſuſtinens, & magnanimus contra omne periculum, per viam vnumquemq; confidere hortabatur, ne traderet ſe mœſtitiæ quæ poſſet eius fugæ nocere, in qua ſola ſpes ſalutis eorum depoſita eſſet. Et illi quidem Herodis perſuaſionibus calamitatem ſuffere tentabant: ipſe vero penè ſe interemit, dum carpento euerſo, mater eius mortis periculum ſuſtineret. Cuius propter paſſionem & timorem, ne hoſtes eos perſecuti remorantes circa paſſionis curam comprehenderent, ſuum gladium euaginauit: ſéque perimere conantem retinuerunt prę ſentes viri, dum dicerent, non oportere inimicis ſatisfieri. Nam non hoc eſſe fortis, ſiquidem ſe de periculis liberās, amatos traderet inimicis. Quibus verbis compulſus, facinus quod in ſe cogitauerat prætermiſit, matrémque curans pergebat viam propoſitam, & celerius ad Maſſadam caſtellum peruenit. Cumque multas pugnas contra Parthos excurrentes egiſſet, totas obtinuit. In fuga vero nec Iudæis pepercit, qui eum à ciuitate. LX. ſtadijs ſunt hoſtiliter perſecuti. In illo vero loco vbi Iudæos fudit, poſtea regnū adeptus, aulam oportunā conſtruxit, ciuitatémque ædificauit, quam Herodion appellauit. Cumq; ad Idumæā in Riſa vico peruenisſet, frater eius Ioſippus

ſippus obuiauit ei, cum quo conſilium de omnibus quid fieri debuiſſet aſſumpſit: nam magna multitudo eum ſequebatur, præter peregrinos conductos milites. Oppidum vero Maſſada in quo propoſitum eis erat confugere, parum erat, vt tantum ſuſciperet populum: è quibus plus quàm IX. milia dimiſit, præcipiens per Idumæam ſeſe liberare, præſtans eis viæ ſtipendia: neceſſarios vero in oppidum adducens peruenit. Cumq; ibi depoſuiſſet mulieres quę octingentæ fuerunt, triti co, vel aqua vel alijs opportunis in oppido ſufficienter conſtitutis, ipſe ad Petrã Arabiæ receſſit. Parthi vero mox die facto, cum vniuerſam Hieroſolymam & palatium deprædaſſent, Hyrcani tantum pecunias non tangebant, quę vſq; ad trecenta talenta fuerunt. Sed & multæ res Herodis euaſerunt. Ille enim aliquas deportauerat per prouidentiam ſuam ad Idumęam. Dumq; Parthis ciuitatis pecuniæ non ſuffeciſſent, prouinciam exeuntes vaſtabant, & Mariſa potentiſſimã ciuitatem expugnauerunt. Antigonus quidem cum ſic ad Iudæam à Parthorum rege introduceretur, Phaſelum & Hyrcanum vinctos ſuſcepit: nimis autem cruciabatur, quod mulieres fugiſſent, quas hoſtibus dare promiſerat. Nam has pro mercede cum pecunijs pactus eſt. Veritus autem ne multitudo Hyrcano aliquã do regnum reſtitueret, dum adhuc à Parthis cuſtodiretur, aures eius amputauit, molitus ne poſſet rurſus ad eũ principatus ſacerdotij peruenire propter hanc mutilationem, dum lex hunc honorem iuſſiſſet integros tantum obtinere. Sed Phaſelli miretur quiſquam fortitudinem. Qui cum ſciret ſe occidẽdum, non mortem putauit atrocem eſſe, ſed ſub inimico perire amariſſimum iudicauit. Cumq; non haberet manus à vinculis ſolutas, & aptas ad interficiendum ſe ipſum, ſaxo caput ſuum allidens vitam finiuit. Dicunt autem quia vulnere confectum, præcipiens Antigonus medicis tanquam curandum interemit, mortiferis medicaminibus ſuperpoſitis in vulnere. Cum tamẽ ad integrum vitam non amitteret Phaſellus, à quadã muliere audiens fratrem Herodem aduerſarios vitaſſe, ſatis internitionem viriliter & prone ſuſtinuit, dum relinqueret ſuperſtitem, mortẽ ſuã vindicaturum & ſuper inimicis vlciſci valentem. Herodem tamen magnitudo circumuenientium malorum non perterruit: ſed faciebat eum ſagaciorem. Nam ad Malachum Arabum regem multa prius ſibi beneficia debentem, remunerationem acceptuus perrexit: & quod magis opus habuiſſet tum pecunias ſumere, ſeu ſibi debitas, ſeu per donationem dãdas, quia multa impetrauerat Malachus abeo. Qui dum fratris interitum non audiſſet, feſtinabat eum ab hoſtibus redimere. Tyrijs argenti trecenta talenta promittendo. Adducebat etiam Phaſelli filium, ſeptimum annum ætatis agentem, quatenus pignus eum Arabis deponeret. Sed cum nuntij obuiaſſent & dixiſſent ei Malachum iuſſiſſe, vt à prouincia ſua diſcederet, quod Parthi prȩcepiſſent nequaquã Herodẽ ſuſcipi: qua occaſione vſus eſt, ne debitum perſolueret: nam & nobiliores Arabes ab hoc eum irritabant, quatenus pecunias lucraretur depoſitas vel acceptas prius ab Antipatro: reſpondit Herodes, nihil eos grauare ſe veniſſe, ſed locuturum ſe tantum de neceſſarijs ſuis negocijs. Poſtquam autem viſum eſt ei diſcedere, caute pergebat cum paucis ad Ægyptum: veniensq; in quoddam templum, remoratus eſt. Poſtero vero die, cum ad Rhinocolura peruenisſet, interitum fratris ſui audiuit. Malachus vero pœnitens perſequebatur Herodem, cui minime propinquauit ad Peluſium feſtinanti. Vbi cum inueniſſet claſſem applicitam, prohibebatur Alexandriam nauigare. Ille vero præſides interpellauit, à quibus cum multa veneratione perductus in ciuitatem, à Cleopatra ſuſcipitur, quem nullatenus potuit ibidem detinere Romam feſtinãtem, licet tempeſtas eſſet, & Italia ſeditionibus plena nunciaretur. Vnde cum nauigaſſet ad Pamphyliam, hyeme atrociſſima vix ad Rhodum deducitur. Quò duos amiciſſimos ſibi cum occurrere vidiſſet. Saphinium & Ptolemæum, & inueniſſet ciuitatem bello Caſſij deuaſtatam, quamuis inops, tamen benefacere eum non piguit, ſed & ſuper vires ſuas largitus eſt, & ad eam renouandam donauit pecunias. Cumque tritemes conſtruxiſſet, &

Hyrcano aũres præciſæ

Malachus rex

nauigasset cum amicis ad Italiam, in Brundusium deducitur, & exinde Romam perrexit. Vbi prius Antonio retulit quę contigissent per Iudæam, & qualiter frater eius Phasellus à Parthis interęptus, & Hyrcanus captiuꝰ tenerentur: & quod Antigonum regem ordinassent, mille talenta promittentem, & mulieres quingentas, quę ex primoribus & de genere suo fuissent: & quod suas noctu perduxisset, & vitasset inimicorum manus, multas passus calamitates. Post vero deflebat periclitari suos familiares, dum obsiderentur: & quemadmodum hyeme nauigasset. & contemnens pericula, dum festinaret ad eum, in quo solo spes suas & auxilium firmum posset.

De Herode à senatu rege ordinato. Cap. XXIII

ANtonius autem misericordia mouetur pro Herodis calamitatibus, deflens quod & in tali dignitate constitutis hominibus fortuna dominetur, nec nō & memor amicitiæ patris eius Antipatri, & promissionis pecuniarum quas Herodes dare promiserat, si rex esset, quemadmodum & prius tetrarcha ordinatus: multo magis tamen propter odium Antigoni, dū seditiosum & Romanis eū inimicissimum arbitraretur, propensior erat Herodes apud eum. Cæsar quoque propter Antipatri expeditiones, quas per Ægyptum patri suo perduxit & hospitiū vel in omnibus fauorem exhibuit: præstansq; Antonio nimis pro Herode studenti, ad petitiones & ad auxilium, de quibus Herodes petebat, paratior erat. Cumq; senatum congregasset, Messala & Atratinus Herodem præsentantes, de patris eius beneficijs intimabant, & quem circa Romanos ipse habuisset fauorem: simul etiam Antigonum accusabant, hostem eum manifestum pronuncian tes, non solum ex his quę prius commiserat, sed quoniam & nunc à Parthis principatum Romanis neglectis acceperat. Cumq; senatus pro his commotus fuisset, Antonius insinuabat quemadmodum & contra Parthorum pugnam Herodem regnare prodesset. Cumq; hoc omnibus placuisset, decreuerūt eum creare regem. Summum tamen fuerat Antonio erga Herodem studium, quod ei tantum principatum insperate acquisiuit, quod minime petiturus ascenderat, nunquam enim putabat Romanos sibi regnum daturos, quod soliti erant generi sacerdotali donare: & ideo fratri suæ coniugis id præbere volebat, qui nepos per patrem quidem Aristobuli, per matrem vero Hyrcani fuerat, quem postea interfecit, quod apto tempore referemus: & quod intra septimum diem contulisset ei senatus, quod nullatenus sperauit, & ab Italia discedere fecisset. Senatu vero dimisso Herodem medium habentes Antonius & Cæsar exierunt, prędecedentibus aliis consularibus, immolaturi & deposituri senatus consultum in Capitolio. Herodem autem primo die regni pauit Antonius, cuius initium fuit centesima & octogesimaquarta olympiade, consulibus C. Domitio Caluino II. & C. Asino. Quo tempore Antiganus Massadam circunsidebat, plenam omnibus prosperis, tantum vero deficientem aquis. Quapropter & frater herodis Iosippus, cum ducentis familiaribus fugere cogitarat ad Arabas, dum audiret Malachum pœnitere de his quę in Herodem commiserat, prohibuit autem deus, qui per noctem tantam pluuiam misit, vt receptacula cisternarum cuncta complerentur, Qua copia recreati, exeuntes contra Antigonum confligebant, cum quibusdam palàm, cum alijs vero furtim: quorum etiam multos in congressionibus prostrauere. Vē

De Ventidio duce

tidius autem eodem tempore à Romanis dux transmissus, quatenus Parthos à Syria prohiberet, in Iudæam peruenit, manifeste quidem tanquam Iosippum adiuturus: omnis vero eius machinatio erat vt ab Antigono pecunias acciperet. Igitur cum propę Hierosolymam castra posuisset, & satis pecuniarum ab Antigono sumpsisset, ipse quidem cum ampliori militia discessit: vt nō manifestaretur pecuniarum acceptio: Silonem autem cum quadam parte militum ibi reliquit, quem similiter Antigonus remunerabat, vt nihil se molestaret, sperans rursus sibi Parthos adiutores.

Quomodo

Quomodo Herodes Antigonum, Iudæã & Galilæam deuicerit. Caput XXIIII

HErodes autem ab Italia cum ad Ptolemaidam nauigio veniſſet, & congregaſſet non paruam expeditionem ex peregrinis ſimul & Iudæis per Galilæam, cucurrit ſuper Antigonum. Conueniebant etiam cum eo Silo & Vẽtidius per Delium compulſi: qui tranſmiſſus ab Antonio fuerat, vt Herodem deduceret. Vẽtidius ergo dum componeret turbas, quas per ciuitates Syriæ Parthi cõmouerant, in Iudæa pecunijs ab Antigono corruptus degebat: Herodi vero quotidie vires creſcebant, cui ſe penè omnis Galilæa tradiderat. Cumq; impetũ feciſſet Herodes in Maſſadam, neceſſarium putãs circunſeptos in oppido cognatos liberare, ſit illi impedimento Ioppe. Nam aduerſariã eam exiſtentem oportebat prius capere, ne haberet poſt ſe relictum oppidum inimicorum ad Hieroſolymam pergens. Cumq; Silonis voluntate rebellarent Iudæi, Herodes cum paucis militibus eos inuadit, & ad fugam conuertit: Silonem vero incaute confligẽtem, à periculo liberauit: Ioppen quoque expugnãs, de Maſſada familiares ſuos eripere feſtinabat. Tunc quidam prouincialium propter paternam amicitiã ſubueniebant ei: multi vero propter eius gloriam, imò etiam & alij propter remunerationem beneficiorum quę ex ambobus acceperant, plures vero propter ſpem quam in eum tanquam in regem habebant. Antigonus autem opportunos eius tranſitus inſidiis & fraudibus præoccupãs, nihil aut perparũ hoſtes lædebat. Herodes ergo de Maſſada familiares ſuos eripiens, & Riſam caſtellum capiens, ad Hieroſolymam properauit vnà cum exercitu Silonis. Et cum multi fortitudinẽ eius, caſtraq; ad occidentalem partem poſita ciuitatis cernentes metuerent, partis illius cuſtodes ſagittis eius impetũ amouebãt, quidam vero etiam excurſione facta cum hoſtibus decertabant. Herodes primum quidem iuſſit prędonari iuxta murum, quod bono populi prędo eſſet, & pro ſalute ciuitatis, nec manifeſtorum aduerſariorũ malitiã recordaretur: ſed etiam inimiciſſimis abolitionem delictorum quę in ſe cõmiſerant, prędaturũ ſe promiſit. Antigono vero cõtra prædicta Herodis clamante Siloni vel exercitui Romanorum, quia præter ſuam iuſtitiã egiſſent, dum Herodi priuato & Idumæo, id eſt, non integro Iudæo regnum daret, cũ ſoliti fuiſſent hoc generi prębere digno: nam & ſi nunc de ſe vel de regno ſuo grauiter ferrent, tamen ſacerdotes qui nihil in Romanos peccauerant, non iuſta paterentur, ſi de honore deciderent. Cum hæc adinuicem dixiſſent, & ad blaſphemias perueniſſent, Antigonus repellere prope murum venientes ſuis prędecepit, qui iaculando vel propenſius pugnando facile procul à turribus depulerũt eos. Tunc & Silo pecuniarũ acceptionem reuelauit. Nam multos ex proprijs militibus remiſit, dum indigentiam ſumptuum reclamarent, & pecunias ad alimẽta poſtularẽt, quoſdã vero ad hyemalia loca deſtinauit. Nam circa ciuitatem loca deſerta erant, eo quod à militibus Antigoni omnia diruta fuiſſent, mouitq; exercitũ, & diſcedere tentabat. Herodes autem petebat Silonis duces vel milites, vt nõ ſe relinquerent à Cæſare vel Antonio vel à ſenatu honoratũ, nã prouidere eorum inopiæ, & facile prębere quęcunq; quęrerent ſe promiſit. Poſt petitionem autem ſtatim ad prouinciã egreditur, nullã occaſionem diſceſſionis Siloni relinquens. Si quidem multitudinẽ, quantam nemo ſperabat, neceſſariorum deportauit à Samaria: familiaribus ſuis adminiſtrantibus triticum, vinum & oleum, & pecora ſimul & alia diuerſa in Hiericũta deducentibus: prędens ne per ſexdies aliquid militibus deeſſet. Quę cum non latuiſſent Antigonum, ſtatim miſit per prouinciã, qui deberẽt inſidiis prohibere deportatores alimentorũ. Cumq; præceptis Antigoni paruiſſent, grandem multitudinẽ armatorum circa Hierichũtem congregantes, ſuper mõtes locati, cuſtodiebant alimoniam deducentes ſed dum hęc aguntur, Herodes non otioſe degebat, ſed decem turmas ſuſcipiens, quarum quinque Iudęorum erant, aliæ vero mercede conductæ, necnõ & equites pancos ad Hierichunta peruenit. Cumque ciuitatem deſertam inueniſſet, quingentos vero

Herodes obſidet Antigonum & Hieroſolymam

vero excelſa prȩoccupaſſe cum vxoribus & cognationibus, hos quidem dimiſit: Romani tamen irruentes ciuitatem deprædauere, dum plenas domos pecunijs reperiſſent. Igitur cuſtodiam rex in Hierichũte relinquens, reuertitur, & Romanorum militiam ad hyemalia dimiſit in Idumȩa, & Galilæa, & Samaria. Impetrauit autem & Antigonus à Silone pro pecuniarum munere, vt partem exercitus Romani in Liddis ſuſciperet, pro Antonij ſatisfactione. Romani quidem in delicijs erant, & ab armis quieti: Herodi vero minime viſum eſt otium habere, ſed ad Iudæam fratrem ſuum Ioſippum cum duob⁹ milibus peditum, & quadringentis equitibus deſtinauit, Ipſe vero cum ad Samariã peruenisſet, & ibi depoſuiſſet matrem & alios cognatos ab Maſſada deductos, ad Galilæam vſque peruenit, capturus quȩdam loca, quȩ cuſtodes Antigoni prȩoccupaſſent. Peruenies autem in Sephoram, cuſtodibus Antigoni fugatis, in abundantia proſpera erat. Poſtinde contra quoſdam latrones in ſpeluncis habitantes, equitum alam & peditum tria agmina tranſmittit, quatenus prohiberẽt eos, ne latrocinium exercerent. Hæc autem iuxta villam vocabulo Arbilon fiebant, vbi ipſe quadrageſimo die cum omni expeditione profectus eſt. Hoſtes vero cum conflixiſſent, verterũt læuum cornu agminis eius, quos ipſe inuadens fugauit, ſuos autem fugientes eo loco conſtituit, permanſit vero contrarios perſequens vſque ad Iordanem fluuium, cum per alias & alias vias diffugerent. Itaque cum totam Galilæam cepiſſet, prȩter eos qui in ſpeluncis habitabant, & diuiſiſſet pecunias, vnicuiquevi ro centum & quinquaginta dragmas prȩbens, ducibus autem multo plus, ad hyemalia eos loca remiſit. Sub idem tempus & Silo ſimul cum ſuis ducibus ad eum venit, eo quod noluiſſet Antigonus alimenta per hyemalia conſtitutis prȩbere. Nam plus menſe non eos pauit: ſed miſit in circuitu per prouinciam, prȩcipiens vt omnia diſſipantes per montes confugerent, quatenus de neceſſarijs nihil habentes Romani, fame conſumerentur. Herodes vero prouidentiam eorum fratrẽ ſuum nouiſſimum habere præcepit, ſimul & Alexandrium oppidum muro circundare. Qui celerius abundantiam neceſſariorum militibus prȩparauit: & Alexandrium olim dirutum reconſtruxit. Eodem tempore Antonius quidem Athenis morabatur. Per Syriam auiem Ventidius Silonem accerſens contra Parthos, primum quidem ei demandauit Herodem adiuuare, deinde vero ad ſe auxiliatores conuocare.

Bellum contra latrones

Herodes tota Galilea potitus

De geſtis Herodis circa latrones deletos, & alijs quibuſdam prælijs ac periculis. Caput XXV

CVm Herodes contra latrones in ſpeluncis feſtinaret, Silonem quidem ad Ventidium tranſmiſit, ipſe vero contra illos expeditionem produxit. Erant enim latronum cubilia in montibus abruptis conſtituta, & per medium altiſſimos habentia tranſitus, ſaxis acutiſſimis circundatos, vbi cum omnibus ſuis familiaribus latebant. Rex autem arcas conſtruens, ferreis catenis ligatas, per machinam de vertice montis ſuper eos deponebat, dum nec ab inferioribus aſcendere propter acutum montem potuiſſent, neque de ſuperioribus contra eos deſcendere. Arcæ vero militibus armatis plenæ erant, falces longiſſimas habentibus, quibus reſiſtentes latrones abſtractos occidere prævalebant. Sed depoſitionem arcarum contigit incaute diſponi, dum nimis ad alta deſcendiſſent. Habebant etiam intus neceſſaria. Cum tamẽ arcæ depoſitæ fuiſſent, nec auderet quiſquam ab ſpeluncis exire, vnus ex militibus gladio cinctus, & ambabus manibus catenam tenens ex qua arca pendebat, deſcendit in ſpeluncam, abhorrens moram non audentium exire latronum. Cumq; prope vnam ſpeluncam veniſſet, primũ quidem iaculis multos fugauit, poſt autem falce reſiſtentes impellebat ad præcipitia ruere. Cumq; intus ingreſſus fuiſſet, multos occidit, & reuerſus in arca quieuit, timor vero reliquos gemitum audientes, & ſalutis deſperatio comprehendit. Rei vero terminum nox prohibuit: & multi rege concedẽte ſeſe ſubiectos tradiderunt.

Induſtria Herodis cõtra latrones

derunt. Eo modo & in posterum conflictionibus vsi sunt, vt ab speluncis latrones exirent, & ante ianuas pugnarent. Milites autem in circuitu syluæ ignē miserunt, & ita multos occiderunt. Tunc senex quidam intus cum septem filijs & vxore relictus est, à quib⁹ petit⁹ quaten⁹ eos ad hostes dimitteret exire, stans super ostium spelūcę, vnumquenque filiorum suorum exeuntē prosternit, vsquequo cunctos interemit, post autem & suam vxorem. Cumq; in pręcipitio cadauera iacta ssset, super illa se quoque dedit, mortem pro seruitute sustinens: multaq; prius in Herodem vociferatus, & infirmitatem exprobrās, licet rex dexteram ei tetendisset, & omnem licentiam promisisset. Igitur his actis, iam omnes speluncas obtinuerat rex. Vbi ducem Ptolemæum ordinās, ad Samariam cum sexcentis equitibus & tribus milibus peditum discessit, tanquam Antigonum expugnaturus. Ptolemæo vero non bene hæc militia cessit: siquidem hi qui prius Galilæam turbabant, inuadentes eum interemerunt. Cumq; hoc fecissent, in nemoribus & in difficillimis locis confugiunt, prędantes & rapientes omnia: quos reuersus Herodes puniuit. Nam multos transgressores interfecit: & eos qui in munitissimis locis confugerant, obsidione capiens occidit, & castella deposuit. Mulctauit etiam ciuitates, rebellibus extinctis, centum talentis. Interea Pacoro bellis ruēte, cum Parthi fugissent, mittit Ventidius Machæram adiutorem Herodi cum duabus cohortibus & mille equitibus, Antonij pręceptis obsecutus. Machæra siquidem Antigono vocante pręter sententiam Herodis pecunijs corruptus properabat, exploraturus eius negotia. Cuius factionem suspectam habens Antigonus, aduentū eius non suscepit: sed fundis eum prohibuit, & demonstrauit eius voluntatem. Quod vbi Machæra sensit, & Herodem optime sibi persuasisse cognouit: seq; peccasse non audientem ammonitionem illius, ad Samariam ciuitatē discessit: Iudæos vero per viā occurrentes amicos & inimicos prostrauit, iratus in his quę passus est. Rex autem his incitatus, ad Samariam perrexit. Vnde ad Antonium cum propter hæc deliberaret proficisci, & suggerere quod talibus auxiliatoribus non egeret, qui magis ei quàm hostibus nocerent, seq; ipsum sufficere ad expugnationem Antigoni, Machæra secutus supplicabat ei vt permaneret: si tamen omnibus modis iturus esset, fratrem suum Iosippum sibi pręponeret vt debellaret Antigonum. Itaq; petitus à Machæra, reconciliatur ei. Cumq; reliquisset Iosippum cum militia, persuasit ei ne periclitaretur, neq; Machęræ aduersaretur. Ipse porrò ad Antonium festinauit, qui Samosata oppidum iuxta Euphratem obsidebat cum equitibus & peditibus auxiliatoribus. Cumq; ad Antiochiam peruenisset, inuenisseq; congregatos qui ad Antonium pergere festinabant, timore tamen quod in via Barbari multos inuaderent & interimerent, nō audentes trāsire, ipse eos adhortatus, dux itineris factus est. Sed cum ante duas mansiones Samosatorum venissent, insidiæ Barbarorum ibidem locatæ, euntes ad Antonium inuadebant. Nam spinis obstruebant camporum aditus, vbi etiā equitum non paucos ociose sedere Barbari disposuerant: vt cum ad cāpum peruenirent, impetū super eos facerent. Sed vbi primi transierunt, & retro obseruaret Herodes, Barbari subito ab insidijs velut quingenti secuti, primos ad fugam verterunt. Tunc rex impetum cum suis militibus in eos faciens, statim hostes inuadit. Quos cū in fugā vertisset, audaciā suorū excitauit, & confidenter eos fecit reuerti, qui prius fugiebant. Tunc rege à tergo pugnāte, vndiq; Barbari circundati prosternebantur. Sed cū multa iā direpta fuissent vasa & sarcinulæ & mācipia, vniuersa rex hęc eripiēs pergebat. Porrò tamen cū multi de sylua propinquante eo campis contra eum exissent, his confligens ipse cum cohorte fortissima, vertit eos in fugam: multosque interimens, opportunam sequentibus viam prestabat, qui saluatorem & propugnatorem eum vocauerunt. Cum autem prope Samosata perrexisset, transmittit Antonius exercitum cum ornatu ad occursum Herodis, hunc ei honorem tribuens auxilij causa. Nam Barbarorum insidias, & impetum contrà

Machæra Herodi uenit auxilio

Herodes ad Antonium properat

Barbarorum insidiæ

tum cõtra eos factum audierat. Cumq; prẹsentem alacriter vidiſſet,& cognouiſſet ab eo quẹ per viam acciderant,amplectebatur,& virtutem eius laudibus efferebat & oſculabatur eum,& præponebat ſibi quem pauloante regem ipſe monſtrauerat. Sed cum Antiochus non multo poſt oppidum traderet,& à bello deſineret,Soſio quidem Antonius præcepit auxilium Herodi prẹbere, ipſe vero ad Ægyptum diſceſſit. Tunc Soſius duas legiones cum Herode præmiſit ad Iudẹã, ipſe etiam cum ampliore exercitu ſequebatur. Contigit vero Ioſippum in Iudæa tali modo perire: Hic immemor prẹceptorum fratris ad Antonium euntis,exercitum per montes produxit,nam quinque cohortes ei Machẹra dederat ad Hierichuntem properanti,dum vellet triticum metere:& Romanis militibus nouis & bellorum inexpẹrtis exiſtentibus,quorum multi per Syriam delecti fuiſſent, aduerſarijs eum inuadentibus,relictus in difficilibus locis,fortiter pugnans interimitur,cunctum penè exercitum perdens: ſi quidẽ ſex turmæ extinctæ ſunt. Antigonus autem cum inimicos viciſſet,caput Ioſippi incidit,quod quinquaginta talentis frater eius Pherora redemit. Sed iam poſt hẹc deſerentes Galilæi potentes gentis ſuæ,ſocios Herodis in paludem mergebant. Multi quoque & in Iudæa rebellauerunt. Machæra tamen oppidum Gutam munitiſſimum capit. Nũcij vero cum regi in Daphne Antiochiæ indicaſſent fratris caſum,& ipſo quidẽ hoc ſperante propter viſiones,quas euidenter in ſomnis de morte fratris ſuiuidiſſet,feſtinans proficiſcebatur. Et cum ad montem Libanum peruenisſet,octingẽtos exinde ſumens,& habens etiam Romanum exercitum,ad Ptolemaidem peruenit: vnde noctu ſurgens,cum expeditione Galilæam adijt. Cui cum hoſtes occurriſſent,& prẹlio victi fuiſſent,in aliquo oppido concluduntur, vnde & prius egreſſi ſunt,dum congreſſiones facerent,multa tempeſtate commotas. Nihilq; valens conficere,exercitum ad villas propinquas perducit. At cum ab Antonio ſecunda legio veniſſet,hi qui oppidum tenebant,territi nocte ipſum relinquũt: & rex ad Hierichuntem vrgebatur,vltionem exacturus pro fratre. Vbi cum profectus eſſet,potentiſſimos ſuos pauit. Poſt conuiuium autem cum ad ſuperiorem domum aſcẽdiſſet,dimiſit omnes qui præſentes erant,vbi miranda affuit dei circa regem prouidentia. Nam tectum domus ſubito cecidit, & neminem comprehendit. Vnde omnes crediderunt Herodem dei amatorem eſſe, dum tam maximum & mirandum periculum velociter euitaſſet. Poſtero die aduerſarij cum à ſummitate montium ſex milia ad pugnam deſcenderent, timorem Romanis immiſerunt. Qui cum acceſſiſſent,iaculis lapidibusq; regis ſocios exeuntes vulnerabant,& ipſum quidam telo circa prẹcordia percuſſit. Antigonus autem ad Samariam ducem mittit Pappum nomine, cum aliquanto exercitu,cupiens hoſtibus opinionem de ſe tanquam de bellatore prẹſtare. Machæra vero duci Pappo aſſidebat. Herodes aũt quinque ciuitates cum cepiſſet,relictos ibi duo milia exiſtentes interfecit,ipſasq; ciuitates incendens,redijt contra Pappũ,qui caſtra ſua circa villam Aſſanam vocabulo diſpoſuit. Dumq; multi confluerent ad eum ab Hierichunte,& ab Iudæa,iuxta hoſtes acceſſit: eosq; audacter percurrentes cum eis confligens deuicit. Quos perſequens,pro fratris ſui vindicta occidebat. Quorum multi cum in domibus armati confugiſſent,tectis aulſis,deſuper lapidibus eos oppreſſit. Quod factum aduerſariorum magis animos confregit,ſperantium futura deteriora exiſtere. Nam non latuit multitudo ad villam fugientium: & niſi tunc tempeſtas grandis deſcendiſſet,& ſi rex ad Hieroſolymam exercitum victoria cõfidentem deſtinaſſet,omne opus tunc perfeciſſet,Antigono iam fugam meditante,& à ciuitate diſcedere. Rex autem veſpere facto,cœnare milites prẹcepit. Ipſe vero cum in quandam domum laſſus intraſſet,vbi balneum erat,penè maximum periculum incidit: quod prouidentia dei vitauit. Nam nudum & cum vno ſequente puero lauantem,hoſtium quidam,qui armati in eadem domo prẹ timore cẹlati fuerant,inuadunt. Quorum vnus exiit gladium tenens,& per ianuam cucurrit,& poſt hunc ſecundus & tertius ſimiliter armati, nihil tamen

Ioſippus in Iudea perit

Galilæi deficiunt ab Herode

Herodes telo vulneratus eſt

regem

regem læserunt. Postero tamen die interēpti Pappi caput Pherora decidens pro vltione fratris, Herodi transmisit. Nam is manu sua illius interfector extiterat. Desinente vero hyeme regressus inde, prope Hierosolymam peruenit, & iuxta ciuitatem castra sua locauit: tertio regni sui anno, ex quo Romæ ordinatus erat. Postea rursus sua castra iuxta murum accedens transmigrauit, vnde potuisset antetemplum ciuitas expugnari, sicut & prius à Pompeio: & tribus aggeribus locū circundans, turres erexit. Cúmque multa manu ad opus vsus fuisset, & syluam decidisset, & opportunos operantibus præposuisset, ipse ad Samariam pro nuptijs discessit, ducturus Alexandri filij Aristobuli filiam: nam hanc sibi desponsauerat, sicut & prius retulimus. Nuptiæ Herodis

Quomodo Herodes Hierosolymam expugnauerit. C. XXVI.

POst nuptias autem venit Sosius per Phœnicen, cum exercitum per mediterranea pręmisisset: venit etiam multitudo equitum & peditū. Tunc rex quoque regressus est à Samaria, non paruam super priorem expeditionem producens siquidem triginta milia fuerāt. Omnes autem prope Hierosolymorū muros congregabantur, vbi circunsidebant per aquilonis partem muros ciuitatis. Quorum exercitus erat vndecim cohortes peditum, & sex milia equitum, necnon & auxiliatores Syri, & duo duces: Sosius quidem, ab Antonio missus auxiliator. Herodes autem decertabat pro se, quatenus ab Antigono principatum reciperet, qui Romæ dudum hostis fuerat iudicatus, & pro illo rex Herodes per senatusconsultum ordinatus. Cum multa aūt alacritate vel certaminib⁹ Iudæi, qui intra muros concluſi fuerant, Herodi repugnabant, multaq; pro tēplo iactabant: & multa pro solatijs populi, tanquā liberante eos à periculis deo: & omnia foras ciuitatem destruebāt, ne quid alimenti vel hominū vel iumentorū relinqueretur: & latrocinijs furtim vsi, inopiā eis parabant. Quæ cum Herodes prospexisset, aduersus latrocinia quidē in opportunissimis locis insidias parauit: de expensis aūt longius agmina militum transmittens, venalia congregabat: vt intra paucum tempus multam affluentiam eis necessariorum faceret abundare: manuq; multa frequenter operantes, tres aggeres citius erigunt. Æstas enim erat, & nullum operantibus impedimentū fiebat: sed machinamenta inferentes, murū permouebāt, & omnibus experimentis vtebātur: nec tamen terrebant intra ciuitatem existentes. Nam illi resistentes, cōtra istos non parua excogitabant: quædam adhuc imperfecta instrumenta, alia vero perfecta cōburentes. Cumq; ad manus veniſſent, non minores Romanis audendo fuerūt, nisi quia disciplina deerat militaris. Aduersum machinas namq; muros construebant, iam prioribus ædificijs euersis: & sub terram fodientibus occurrentes confligebant: desperatione tamen potius quàm prouidentia belli vsq; ad vltimum permanebant, licet magna expeditione obsessi, vel fame fatigati, vel inopia necessariorū fuissent exhausti. Nā septimus tunc annus acciderat. Interim ascendunt quidem super murum vigintipriores, postea vero centuriones Sosij. Nam primus murus iam captus fuerat diebus quadraginta, secundus autem quindecim, & aliquæ circa templum porticus incensæ sunt: quas Herodes Antigonum incēdisse dicebat, odium ei mercatus Iudæorum. Sed post dum capta exterior pars templi fuisset, & inferior ciuitas, ad interius sacrarium & ad superiorem ciuitatem Iudæi cōfugerunt. Cumq; timuissent, ne prohiberēt eos Romani deo quotidianas immolationes offerre legatos supplicabāt, permitti victimas solitas introduci. Herodes autem dum putaret eos iam quieuisse, consensit. Sed cum nihil videret fieri eorum quę putasset, imò fortiter repugnare pro Antigoni principatu, instanter accedēs, ciuitatem expugnat, & omnia statim internitionibus sunt completa. Si quidē Romani pro mora obsidionis irascebantur, Herodes autem nullos ex Iudæis aduersarios relinqui volebat. Occidebant igitur per vicos & per domos quoscunq; inueniſſent, fugantes eos & in templo concludentes: neque infantibus, neq; senibus, neque infirmitati mulierum misericordiam præstantes. Sed & rege desinante & petente vt parcerent, nemo

fuit qui dextram retineret immotam, sed furiosi cunctam ætatem extinguebant.
Antigonus tradit se Sosio Vnde & Antigonus nec priorem nec præsentē fortunam considerans, à turre descendit, & procidit ante pedes Sosij. Ille tamen nequaquam eius misertus procalamitate, sed plausibus incontinenter vsus Antigonam eum tanquam fœminam nominauit, quem non vt mulierem sine custodia remisit. Et ille quidem ligatus custodiebatur. Herodes autem prouidebat prohibendo alienigenas auxiliatores.
Herodes defendit templum a militibus Nam festinabat multitudo peregrina templum videre, & sancta in sacrario constituta. Rex autē quosdam petens, alijs interminatus, multos autem & armis vetabat: perditionem priorem victoriam æstimans, si quid inuisibilium visum fuisset. Resecabat etiam rapinas ciuitatis, multum contra Sosium altercatus, dicendo: Si pecunijs & hominibus Romani ciuitatē euacuarint, solitudinis me regē relinquerent: sed & tantis ciuibus prostratis, paruum vniuersi mundi principatū iudicari, pro repensatione necis huiusmodi. Ille vero cum pro obsessione militibus iuste prædam permitti dixisset, respondit ipse se pecunias de suo pro mercede singulis præstaturum, & ita reliquam ciuitatem promissionibus completis liberauit. Nam ita munificenter singulis militibus & ducibus merito regali, & ipsi Sosio donauit, vt omnes pleni pecunijs abirent. Hæc clades Hierosolymorum vrbi contigit, consulibus Marco Agrippa & Canidio Gallo: centesima & octogesimaquinta olympiade, tertio mense, in celebratione ieiuniorum, tanquā reuersa calamitate quæ sub Pompeio Iudæis illata est. Nam & tunc eodem capti ante viginti septem annos esse noscuntur. Sosius vero cum auream deo coronā deuouisset, reuersus ab Hierosolymis, Antigonum ligatum ad Antonium perduxit Herodes quoque veritus ne custoditus Antigonus ab Antonio, & Romam perductus, allegationibus suis senatui demonstraret se quidem ex regibus descēdentem, Herodem autem priuatū: & quod oporteret filios eius regnare propter genus, si ipse Romanis peccasset: multis pecunijs compulit Antonium, vt Antigonus interficeretur. Quod cum factum fuisset, Herodes quidem timorem deposuit. Destitit autē hoc modo Asamonęi principatus post centum viginti sex annos. Nam de familia clarissima, & nobilissimo genere, vel honore sacerdotali fuerat. Cumque multa pro gente Iudaica parentes egissent, propter mutuam seditionem principatum amiserunt. Transijt autem ad Herodem Antipatri filium de familia populari, & genere priuato, & subiecto regibus. Nos igitur hunc terminum cognationis Asamonæorum accepimus.

FLAVII IOSEPHI
ANTIQVITATVM IVDAICARVM LIBER DECIMVSQVINTVS.

De Herodis auaricia & morte Antigoni, Caput. I.

Osius quidem & Herodes qualiter Hierosolymam ceperint, necnon & Antigonū captiuum, in superiori volumine demonstrauimus: sequentia vero nunc explanabo. Cum autē totius
§ Iudęæ principatū Herodes sumpsisset, quantoscunq; priuatos sui fautores inuenit, in dignitatibus eos constituit: illos autem qui contraria elegerāt, non destitit tormentis singulis diebus afficere. Honorabātur autem apud eum Pollio Pharisæus, & Samæus discipulus illius. Siquidē obsessis Hierosolymitis, isti persuadebant Herodem suscipi, pro quo & compensatione gratiarum fruebantur. Nam hic erat Sameus, qui quondam in iudicio dum Herodi peperciſſet Hyrcanus, prædixerat improperans ei & iudicibus, quod Herodes liberatus eos omnes persequeretur:

quod

quod & factum est,deo sermones illius adimplente.Eodem tempore cum Hiero solymam veniſſet Herodes,omnem ornatū ciuium auferens:in aula colligebat. Ex quo multū pondus argenti & auri Antonio vel amicis eius donabat. Interfe cit etiā quadragintaquinque primates partis Antigoni.Nam & custodes per por tas muri disposuerat,ne quid deportari posset cū defunctis. Cadauera vero dum excuterentur,si quid argenti aut auri,vel aliud necessarium fuſſet inuentum,regi ferebatur:nullus vero malorum terminus erat. Nam auaritia rectoris male con quisita, deterius expendebat. Prouincia autem inculta permansit, septimo anno cogente, in quo agriculturam exercere illicitū nobis esse probauimus. Antonius itaque cum captiuum Antihonum suscepisset, deliberauit ligatum ad trium phum seruare. Sed audiens gentem rebellare Antigono fauentem, donisq; Hero dis redēptus,decreuit in Antiochia illum perimere, quia nullatenus Iudæi quiescerent.Quod testimonio Strabonis Cappadocis confirmatur, ita dicentis: Antonius Antigonum Iudæum Antiochiam perductū interfecit.Et visus est hic primus Romanorum,regem occidisse:dum non æstimaret alio modo sententias Iudæorum flectere,quatenus susciperent pro illo constitutum regem,Nam nec tormentis subditi, regem eum appellari patiebantur, tanquam magnum aliquid de priore principe retinentes. Infamiam igitur vel odium Herodis ita minuere putauit. Hæc quidem Strabo. *Strabo*

De reditu Hyrcani ad Herodem à Parthis, & ambitione principatus Sacerdotij & Aristobuli pulchritudine. C. II.

CVm vero Herodem principatum tenuisse Hyrcanus princeps sacerdotū audisset,qui captiuus apud Parthos tenebatur,redijt ad Herodem, de captiuitate tali modo solutus. Barzafarnes & Pacorus Parthorum duces, cum captiuos Hyrcanum principem sacerdotum prius constitutum,post autem & regē, & fratrem Herodis Phasellum ad Parthos perducerent : Phasellus non tolerans vinculorum obprobrium , & omni vitæ præponens mortem glorioſam , ipse suus peremptor,sicut prędictum est,apparuit.Hyrcanum vero ad Parthos perductū, Phraates Parthorum principesmodestius attendebat,dum nobilitatem prosapię eius audisset.Quapropter remissum à vinculis, Babyloniæ habitare cōcessit: vbi & multitudo Iudæorum Hyrcanum tanquam principem sacerdotum & regem, & omnes vsque ad Euphratem Iudæi habitantes honorabant. Qui dum his frueretur,& audiret Herodem principatum suscepisse,mutauit spem suam,ab initio ei amicissimus existens : quem & gratiæ memorem putauit, quod eum à quæstione & mortis damnatione,vel periculo tormentisq; liberasset.Sermones ergo Iudęis proferebat,festinando ad eum proficisci.Qui petebant, & rogabant eum permanere,dicentes, quod officiorum simul & honoris in sacerdotali vel principali dignitate nihil apud eos minus habuisset,præsertim dum nihil ab Hiero solymitanis posset mereri pro diminutione corporis,quam ab Antigono pertulisset.Retributiones autem non similes à regibus dantur,quas priuati à benefactoribus acceperunt:nam mutat eos fortunæ prouentus.Talia cum ei suggererent, Hyrcanus desiderio eundi tenebatur . Cui rescribens Herodes, petebat eum Phraati & illic Iudæis habitantibus supplicare, quatenus non inuiderent ei vnà secum commune regnū possidere. Nam tempus extitisse dicebat, quo ipse gratias redderet pro beneficijs,cum ab eo nutritus & saluatus esset.Hæc scribens Hyrcano,mittit ad Phraatem legatumSaramallam & dona multa,supplicans ne impediret gratias reddere , quas pro beneficio deberet . Erat autem studium eius non pro hoc : sed quoniam præter meritum principatum obtinuerat,timebat ne illi rationabiliter auferretur:& Hyrcanum properabat sub potestate sua redigere, vel penitus eum disperdere, quod postea fecit. Tunc tamen flexo Partho, pecuniáſque Iudæis eidantibus vt veniret,cum omni eum honore suscepit:& in conuentu primum ei locum,& in conuiuijs primum lectum concedebat: quem etiam decipiebat patrem vocando,& omnibus modis insidias inopinatas ei parabat.Disponebat etiam re-

liquas cum eo ſui principatus vtilitates, vnde & in familia eius ſeditio exarſit. Nam dum obſeruaret ne nobiliſſimus quidam princeps ſacerdotum dei haberetur, inuitauit aliquem ex ignobiliſſimis ſacerdotē de Babylone, nomine Ananelum, & huic principatum ſacerdotij deſignauit. Quod non pertulit Alexandra filia Hyrcani. vxor Alexādri filij Ariſtobuli regis, ex quo filios habuit: vnum quidem pulcherrimum Ariſtobulum nomine, & Herodis iugalem Mariammem, forma nobiliſſimam. Turbata ergo & modeſte ferens infamiā filij, quod illo ſuperſtite alter aduena principatum ſacerdotij meruiſſet, ſcribit Cleopatræ, quodam ſodali ſuo literas deportante, vt peteret Antonium principatum ſacerdotij filio ſuo prēſtare. Sed & Antonio negligente petitionē, amicus eius Gellius ad Iudæā cum propter aliquas cauſas peruenisſet, & vidiſſet Ariſtobuli pulchritudinem & magnitudinem & iuuentutem, mirabatur: nō minus etiam Mariammem regi cohabitantem ſtupebat. Vnde Alexandram bonorum liberorum matrem exiſtimans, & ad ſermonem eius veniens, flectit eam pingere amborum imagines, & Antonio deſtinare, dicens, cū eas viderit petitiones eius modis omnibus adimplebit. His elata verbis Alexandra, imagines Antonio direxit. Cui Gellius referebat, dicens, non ab homine putari, ſed à quodam deo eſſe liberos Alexandræ, dū vellet ad libidines Antoniū emolire. Qui puellam quidem accerſere erubuit Herodi nuptam, verumetiam Cleopatram metuens cōtriſtari. Scripſit ergo puerum tranſmitti cum honore, addens, niſi graue viſum foret. His deportatis ad Herodem literis, non cautum exiſtimauit iuuenem excellentem Ariſtobulum, & tunc iam ſexdecim annos ducentem, genere nobiliſſimo, ad Antonium deſtinare potē tiſſimum Romanorum & paratum ſuæ luxuriæ ſupponere puerum, qui etiam libidinoſior per potentiam exiſtebat. Reſcripſit ergo dicens: Si puer exierit à prouincia, ſtatim omnia bellis vel ſeditionibus complebuntur, Iudæis ſperātibus rerum nouarum mutationem. Quibus reſcriptis cum Antonio excuſaſſet. iudicauit non vltra puerum vel Alexandram humiliare: ſed etiam vxore ſua Mariamme valde petente, quatenus fratri ſuo principatum ſacerdotij redderet: quod prodeſſe arbitratus eſt, dum nec ad Antonium proficiſci poſſet tali præditus aduleſcens honore. Conuentum itaque faciens amicorum, multum Alexandram accuſabat, dicendo, latenter inſidias egiſſe pro principatu, dum per Cleopatram agere, quatenus ipſe quidem regno priuaretur, puer autem pro ipſo rerum adminiſtrationem ab Antonio ſuſciperet: & hæc quidem illam non iuſte poſtulaſſe, quod & filiam ſuā à poſſeſſo iam honore priuaret, & ſeditiones in regno moueret, cum multum ipſe laboraſſet vt poſſideret multis & non fortuitis periculis: verumetiam nullatenus memor ipſe malorū illius, ſed benevolus circa eos eſſet, & nunc puero principatum ſacerdotij præberet: ideoque olim ordinaſſe dicebat Ananellum, quod valde puer eſſet Ariſtobulus. Cum tamen hæc non incaute dixiſſet, ſed pro deceptione mulierum & præſentia amicorum, læta ex non ſperatis Alexandra cū lachrymis ſatisfecit: dicens de ſacerdotio quidem omnia pro infamia ſe feſtinaſſe: regnum vero nec deſideraſſe, inquit: nec ſi oblatum eſſet, cupide ſuſcepiſſe: cum & nunc nimium honorem habeam propter principatum eius & tutelam, cuius virtute totum genus meum effulget honoribus: nunc quoque beneficijs victa, ſuſcipio filij honorem, & in poſterum ad omnia ero ſubiecta. Petebat vero, vt ſi quid propter genus & præſentem ſibi fiduciam temerarium pro indignatione feciſſet, ignoſceret. Poſtquam autem locuti ſunt dextris datis reconciliantur, omni ſuſpitione vt videbatur ſublata,

Ananelus conſtruitur ſacerdos ab Hero

De Gellio, & pulchritudine Ariſtobuli

Notatur Antonii libido.

De interfectione Ariſtobuli, & Herodis amore in Mariammen.

Caput III.

Sacerdotiū Herodes tradit Ariſtobulo

ITaque rex Herodes ſtatim principatu ſacerdotij Ananelum preter legem exuit, ſeditiones domeſticas pacando: nam non licebat aliquem honore ſemel accepto fraudari, quod prius Antiochus Epiphanes deſtruxit, dum auferebat Ieſu ſacerdotium, & ordinaret fratrem eius Oniam: ſecundus autem Ariſtobulus Hyrcanum

Hyrcanum fratrem ſuum priuauit: tertius Herodes principatum ſacerdotij adu-
leſcenti tradidit Ariſtobulo. Et nunc quidem putauit ſedaſſe contentionem. Et
licet reconciliati fuiſſent, non tamen ſecurus degebat, dum Alexandram ex præ
teritis conatibus, ne tempus nouarum rerum caperet, valde timeret. Quapropter
præcepit eam ita in aula conuerſari, vt nihil ſub poteſtate ſua haberet: diligen-
ter etiam cuſtodiebatur occulte, ne quid præter quotidianam conuerſationem
nitteretur: quæ paulatim magis illam exacerbabãt, & in odio ſuſcitabãt: nam ſu
perbia muliebris diligentiam cuſtodiæ indignabatur habere, dum omnia potius
vellet pati quàm fidutia priuari, & fucoſum honorem cum ſeruitute vel metu poſ
ſidere. Ad Cleopatram igitur, in quibus exiſteret, frequenter ſe lamentando deſti
nabat, poſtulans ſibi auxilium præberi. Quę iuſſit ei furtim cum filio in Ægyptũ
ad ſe confugere. Cumq; hoc ei placuiſſet, tale aliquid excogitauit: Duos loculos
tanquam pro mortuorũ exequijs parauit, in quibus & ſeipſam & filium mitti iuſ-
ſit: præcipiens conſcijs famulis eos noctu deferre, & exinde viam ad mare facere
vbi nauim qua nauigarent ad Ægyptũ, præparatã haberet. Hæc Sabioni amico
Alexandræ Æſopus ſeruus eius edixit: Quod cum Sabio audiſſet, & inimicus
Herodis eſſet, quod inter inſidiatores Antipatri de veneno conſcius putaretur,
odium lenire pro indicationis fauore putauit: & regi nunciat inſidias Alexandrę
Qui cum iam vſq; ad conatum procedere demiſiſſet, in ipſo facinoris opere deti-
nuit, ſed inuitus conceſſit culpam, dum putaret nullatenus Cleopatram ceſſare,
ſi contra ſe cauſam inueniſſet. Palàm ergo magnanimitate vel modeſtia veniam
eis largitus eſt. Propoſuit tamen omnibus modis aduleſcentem perimere, non tá
men cito, propter veriſimilem diſſimulationem. Cum ergo tabernaculorum feſti
nitas veniſſet, quæ apud nos cum ſumma veneratione celebratur, tunc quidem di
ſtulit, & in delicijs ipſe & reliqua multitudo degebat: mouit tamen eum feſtina-
re voluntatem ſuam conficere inuidia. Nam dum aduleſcens Ariſtobulus deci-
mum & octauum annum ducens, ſecundum legem ſuper aram aſcenderet victi-
mas immolaturũs, & ornatu ſacerdotali circundatus, celebraret religionis conſe
quentia, magnitudinem ſuper ætatem oſtendens, necnon & generis dignitatem,
populi concitauit fauorem, & Ariſtobuli aui ſui præſens memoriam eis reduxit.
Qui paulatim iritati, volutates ſuas iam demonſtrabant, gaudentes ſimul & læ-
titia perfuſi, vocéſque laudabiles in eum orationibus mixtas emittebant, vt ma-
nifeſtus fieret populi fauor & temerarius, ſub regno vtiq; conſtituti, cum aliorum
præterita beneficia memorarent. Inter hæc omnia, ſtatuit Herodes voluntatem
quam in aduleſcentẽ habuiſſet implere. Celebratione aũt tranſacta, dum in Hie
richunte maneret, & in conuiũ eos Alexãdra peteret, Herodes adulabatur adule
ſcenti, & eliciebat ad affluentiã potionis, paratus conludere, vel iuueniliter ad
gratiã illius iocari: & loco æſtiuo illic exiſtẽte, collecti ſimul exierunt refrigeriũ
captantes. Cumq; fontibus aſſiſterent, calorẽ meridianum aura temperare, prius
quidem natantes ſeruos & amicos proſpiciebant: poſt aũt cum aduleſcens iritare
tur, Herodis amici, quibus hoc præceptum fuerat, tenebris iam tenentibus, ſæpe
eum mergentes tanquam cum eo ludẽtes, non emiſerunt, vſquequo eum preſſum
fontibus ſuffocarent. Ariſtobulus quidem ita extinctus eſt, decimum & octauum
annum agens ætatis, cum principatum ſacerdotij anno non amplius tenuiſſet,
quem rurſus Ananelus ſuſcepit. Quo malo mulieribus nunciato, inceſſabilis eas
ſtatim dolor defuncti inuaſit. Ciuitas etiam rumore delato, lamẽtis cuncta com
pleta eſt, omnibus calamitatem tanquam propriam & non alienam dolentibus.
Alexandra vero plus conſummebatur conſcientia peremptionis: nam dolorem
ampliorem ab ipſo funeris actu ferebat. Sed ſuſtinere neceſſarium putauit, licet
ſæpius ſua manu vitam finire niteretur: deſijt tamen ſi poſſet viuens ſufficere ad
vltionem inſidiarum perempti. Vnde potius ſuam vitam tenebat, ne daret ſuſpi-
cionem filium ſuum inſidijs perijſſe: per hanc enim diſſimulationem ſperauit ſa-
tius ſe opportuno tempore vindicare. Illa quidem ſic continenter dolorem tole-

Cõſpiratio Alexandræ & Cleopatræ in Herodem

Ariſtobulus dolo Herodis ſubmergitur

Dissimulatio Herodis.

rabat. Herodes autem omnibus verisimilis videbatur non insidiarum adulescentis autor extitisse. Nam non tantum quæ ad funus pertinerēt peragebat, sed etiã lachrymis vsus animæ confusionem veram esse monstrabat. Interdum etiam & dolore vincente eum ex aspectu pulchritudinis plangebat: & licet adulescentis mors pro eius tutela putaretur, manifestum tamen erat, quod pro satisfactione ista faceret: Siquidem munificenter exequias eius honorans, multum apparatum circa locellos, & multitudinem aromatum fecit: nimiumq; ornatum simul sepelijt, vt dolorem mulierum penè deleret, & solaretur eas per istam partem. Alexandrã tamen nihil tale deijcit, sed semper mali memoriã mœstitia incitabat: & scripsit Cleopatræ Herodis insidias, & filij perditionem. Quæ dum festinaret petenti subuenire, calamitates Alexandræ miserata, propriam omnem causam confecit, & petere Antonium vindicare adulescentis interitum nõ cessabat, cum diceret non esse dignum, Herodem per eum regem statutum in regno, quod non ad eum pertineret in veros reges tales iniquitates ostendere. Quibus cum flexus esset Antonius ad Laodiciam perueniens mittit præcipiens Herodem ad se proficisci, sibique pro morte Aristobuli satisfacere: nam non recte insidiæ confectæ per eum extitissent. Qui cum causam timuisset, & Cleopatræ contrarietatem, quæ non cessabat Antonio suadendo quatenus eum dãnaret, statuit quidem obedire: nam nihil aliud erat quod ageret, Cumq; patruum suum Iosippum procuratorem regni & rerum reliquisset, demandauit ei secrete, vt si quid ab Antonio passus esset, cõtinuo Mariammen occideret. Nam dilexisse vxorem profitebatur, & timuisse ne contumeliam post eius mortem pateretur, dum per pulchritudinem illius ab alijs desiderari posset: per quæ demonstrabat impetum Antonij quem in eam habuisset, cum olim de pulchritudine illius audisset. Herodes quidẽ hæc præcipiens, spe incerta ad Antonium perrexit. Iosippus autem cum in dispensatione rerum regni statutus esset, & propter hoc frequenter Mariammen conueniret, & de negotijs honoris causa reginam percontaretur, fauorem & amorem circa eam Herodis inseruit. Mulieres autem cum illum adulationibus emolissent, plus autem ab Alexandra seductus Iosippus, sententiam regis demonstrauit, & mandatum explanauit, dum fidem illis vellet facere, quod nec post mortẽ sine ipsa posset esse: dum diceret, quòd si quid acerbum ab Antonio pateretur, non sufferret ab ea nec post interitum separari. Hæc quidem Iosippus. Mulieres autem nõ hos amorem affectus Herodis putauerunt: sed timuerunt, ne reuersus tyrannica crudelitate sibi mortem inferret, ideoq; de verbo suspicionem non paruam percepe-

Insanus Herodis erga uxorem amor

runt. Eodem tempore rumor in ciuitate Hierosolymorum ab inimicis Herodis dispersus est, quod Antonius tormẽtis eum affecisset & occidisset. Quæ fama cunctos quidem in aula turbauit, plus vero mulieres. Tum Alexandra Iosippum flectit, vt cum ipsis ad Romana signa confugeret: nam Romanum agmen tunc iuxta ciuitatem sub duce Iulio pro regni custodia castra posuerat: dicens, primum si qua turba in aula concurrerit, ipse in tuto existerent, dum Romanos propitios haberent: præterea si Mariammen Antonius perspexerit, principatum recipere speramus, nec in aliquod postea seruitium de propagine regij generis descendemus. Cum has rationes fugæ cogitassent, literæ ab Herode de omnibus suis causis deportantur, priori rumori contrariæ. Nam cum ad Antonium peruenisset, confestim eum donis de Hierosolymis deportatis reconciliauit: & sermonibus dicere compulit, vt nequaquam contrarie quiddam de se haberet, & Cleopatræ verba nihil aduersus suam satisfactionem valere. Nam non, inquit, iustum est Antonius, vt rex de suo principatu depositus pœnam luat: quia qui honorem ei dederunt, ipsi ei vti potestate permiserunt. Quo dicto flexa est Cleopatra, sciens nequaquam alienum principatum scrutari prodesse. Cum de his scriberet Herodes, alioq; narraret honores, quos ab Antonio in conuentu vel in conuiuijs quotidianis haberet: & hæc tamen obtineret, licet in accusationibus Cleopatra molesta nimis existeret, quæ prouinciæ desiderio omnibus modis perire il-

lum

lum festinaret: sed quia Antonium iustum circa se cognosceret, nihil horum difficillimum speraret: quod autem tardaret, fauore firmiore circa se Antonij, speraret Cleopatræ reconciliari animo posse, & se hoc facere dicebat: nam Antonii petitiones suas adimplesse, & sibi inferiorem Syriam concessisse denunciauit: & per hoc solatium refutaret & reijceret appellationes quas Cleopatra pro Iudæa fecisset: Cum hæ literæ venissent, desierunt ab impetu, quem tanquam de mortuo habuissent, vt ad Romana signa confugerent: non tamen earum latuit voluntas. Nam præcessit Antonium rex ad Parthos euntem, & ad Iudæã reuertitur: stat imq; soror eius Salome, materq; eorum consilium quod habuisset Alexandra cũ suis aperuerunt: Salome vero & cõtra maritum Iosippum accusationem protulit dicens, quod cum Mariamme frequenter conueniisset. Hęc vero dicebat inimicitiarum causa, quod frequẽter ignobilitatem generis eius in iurgio deprauaret. Herodes aũt callidus semper, & nimis Mariammen amans, licet statim conturbatus fuisset, non tamen patitur amore Mariãmes aliquid temerarium in ea cõsi cere: sed in vtroque anxius, secrete eam inquirit, vtrum verum esset de Iosippo quod audierat, an falsum. Illa vero cum iuramento affirmante, & satisfaciente, quod in nullo peccato fuisset ei cõmixta: paulatim rex deflectitur, & ira deleta coniugis amore superatur, vt & iam satisfactum sibi de his crederet quę audisset, & honestati eius multas ageret gratias: fauorem quoque quẽ erga ipsam vel amorem haberet pandebat: & qualia sæpe amantibus contingunt, collachrymabant inuicem, magno studio sese pariter diligentes. Cum vero rex suum affectum iam prætermissa zelotypia confirmasset, non amantis est, inquit Mariamme, quod mandaueras Iosippo, vt si quid patereris ab Antonio molestum, me perimeret, quę nihil tibi peccassem. Quod verbum vt audiuit Herodes, exardescens in furorẽ, statim eam ab amplexu dimisit, clamãs, & suos capillos dilacerans: dicendo manifestum signum cepisse, Iosippum cum ea habuisse cõmunionẽ: nã nullatenus prodidisset, quod secrete audierat, nisi maxima fides illis interfuisset: credẽs que de crimine, penè suã interfeciisset vxorẽ: nisi victus amore, furoris impetũ refrenasset, seipsum cõsumẽs: Iosippũ tamen vlterius, nec ad suam faciem venire permisit: Alexandrã vero tanquã totius mali causam seruari, præcepit.

De malitia Cleopatræ & Herodis virtute Caput 1111

INterea per Syriam turba commouebatur, Cleopatra non desistente Antonium flectere, quatenus omnibus oppressis potentiam singulorum ablatam sibi donaret: multumque valebat, desiderio sui illo inflammato: quæ cum natura auara existeret, nihil iniustũ reliquit. Si quidẽ fratrem suum, quem iam habiturum regnum sciret, venenis aggressa consumpserat, quintum & decimũ ætatis annum agentẽ: sororem aũt Arsinoen Ephesi ad templum Dianæ confugientem, per Antonium extinxit. Iam pecuniarum gratia & templa, & corpora violabat: neque sacrariũ tã castum fuit, aut asyli priuilegio tutum, cuius ornatum ipsa nõ abstulit: nec tam profanum vel incestum, quod solum potuisset auaritiæ illius satisfacere. Et cũ omnia expoliaret, fœmineis cupiditatibus nullatenus satisfaciebat: siquidem cuncta deesse suis desiderijs semper putabat. Quapropter & Antoniũ cõpellebat aliquid ab alijs auferentẽ sibi donare. Nam cum transisset ad Syriam cum eo, & eam cogitaret possidere: Lysaniã quidem Ptolemæi filium accusans, quia Parthos contra Remp. duxisset, occidit. Petijt autem ab Antonio etiã Iudææ & Arabiæ reges occidi. Antonius autem cum ex omnibus amore fœminæ victus esset, vt non tantum verbis, sed etiam venenis videretur obedire, manifestam quidem iniquitatem videns, petebat eam, ne se tantum vt peccaret compelleret, ne cuncta negaret ei: nec quanta illa præcepisset perficiens, palàm iniquus videretur. Ideoq; partes prouinciæ vniuscuiusq; recolẽs, donauit ei: præstans etiã ciuitates quæ intra fluuium Eleutherum vsq; ad Ægyptum erant exceptа Tyro & Sidone, quas à maioribus liberas esse cognouerat, licet multum cũ illa sibi eas prębere supplicasset. Cum hæc Cleopatra obtinuisset, & deduxisset Antonium

Cleopatrã malitia.

ſet Antoniumvſque ad Euphratem cõtra Armenios euntem, reuertitur, & intrat Apameam & Damaſcum, inde etiam in Iudæam peruenit. Quam cum Herodes ſuſcepiſſet, conduxit ab ea reditus Hiericuntis: nam balſamum terra illa generat, quod pretioſiſſimum eſt, & nuſquam alibi naſcitur, & palmas multas & optimas. Et dum multum tempus faceret cum Herode, tentabat cum eo concumbere: nam naturaliter & euidenter libidine exardebat: forſan tamen & aliquid amatorium paſſa eſt: ſed quod veriſimilius eſt, regno eius inſidiabatur, ſi quo modo iniuriam in ſe factam poſſet pro accuſatione adipiſci: deſiderio vero quaſi victã ſe eſſe demonſtrabat. Herodes aũt licet olim nullatenus faueret Cleopatræ, dum ſciret eam omnibus eſſe moleſtam, tunc tamen & ampliori odio eius detentus, quod per luxuriam vellet illa inſidias ei parare, verba quidem eius in prẽſenti refutauit: conſiliũ vero cum amicis ſuis ſumpſit, vt eam ſub poteſtate ſua poſitam occideret, vt & ſe & multos malis eius liberaret, quibus iam grauis facta vel fieri poſſe putabatur. Nam hoc ipſum & Antonio prodeſſe, quia neq; illi fidelem eam eſſe dicebat. Cum hæc cogitaſſet, prohibebãt eum amici: primum quidẽ ſuggerentes, quod non deberet maximum periculum & manifeſtum pro re tanta ſuſcipere. Cumq; permanſiſſent ſupplicantes ne quid temerarie conaretur, nam nullatenus Antonium poſſe pati dicebant, quamuis eum muneribus redimere putaret: cum amore eius potius incenderetur, & videret violentia, vel inſidijs illius ſe eius amore priuatum, nec mediocre quiddam pro ſatisfactione poſſet edicere, ſi contra fœminam hoc ageret, quę per illud tempus omnes dignitate ſuperabat: vtilitatem autem quam Antonio dicit futuram, verẽdum eſt ne potius ille temeritatem exiſtimet, quod affectu tali eum priuaret: vnde non eſt incertum, dicebant, quod maximis vel continuis malis principatus eius vel generatio completur: refutare vero concubitum, quem illa poſtulabat, pro tempore honeſte ſuadebant: qui cum hæc deſignarent, & pericula merito demonſtrarent, conatus eius compreſſerunt. Tunc Herodes Cleopatræ donis & muneribus ſatisfaciens, deduxit eam ad Ægyptum. Antonius autem cum Armeniam cepiſſet, Artabazen Tigranis filium cum Satrapis ſuis ligatum in Ægyptũ deſtinauit, donãs eos Cleopatræ cum omni eorum regio ornatu. Armeniæ vero tenuit principatum Artaxias, maior illius filius, qui tunc euaſerat. Quem cum Archelaus & Nero Cæſar expulſſent, Tigranem nouiſſimum eius fratrem ordinauerunt. Hæc quidem poſtea contigerunt. Vectigalia vero, quæ debuiſſet de terra donata ab Antonio, Cleopatræ præbere Herodes iuſtum iudicauit ex integro, ne occaſionem ei odij prẽſtarent.

Balſamum nuſquam niſi in Hiericho naſci

Herodes Cleopatram interficere cogitat

Herodes Cleopatram ad Aegyptum deduxit

De pugna Herodis contra Arabes Caput V

ARetas autem, cum Herodes reditus eius conduxiſſet, tempore quidem aliquanto reddebat duo milia talenta, poſt autem indeuotus extitit, vix partem aliquã prẽbens. Herodes quidem hoc modo defraudantem, nihilq; ſecũ dum iuſtitiã facere volentẽ, perſequi deliberauit: ſed interim propter bellum Romanorũ hãc diſtulit exactionem. Nam dũ in Acciaco litrore ſperaretur pugna, quæ centeſimaoctogeſimaſeptima olympiade contigit, & Cæſar cum Antonio de Repub. decertaret, Herodes ex opulentia prouinciæ ſuæ multo tempore reditibus & viribus collectis, Antonio deliberauit auxilia diligenter prẽparare. Sed Antonius nihil auxilio egere ſe dixit, Arabum autem perſequi prẽcepit. Nam iam audierat à Cleopatra perfidiam eius. Petebat enim hoc Cleopatra, dum ſibi putaret prodeſſe ſi vnus ab altero ſterneretur. Cum hoc ab Antonio iuſſum fuiſſet, Herodes milites congregauit, tanquam confeſtim Arabiam ingreſſurus: paratáq; equitum & peditum multitudine, in Dion ciuitatem peruenit. Cumq; illic Arabes ei occurriſſent, pugna maxima commiſſa eſt, in qua vicerũt Iudæi. Poſtea multum exercitum Arabum in Chana vico congregatum, qui eſt in inferiori Syria, audiẽs Herodes venit ſuper eos, ducens maiorem partem ſuæ militiæ, & prope Calon ſua caſtra metatus eſt, vnde opportune pugnaret. Cumq; hęc diſponeret,

Victoria Iudæorum contra Arabes

neret;populus Iudæorum clamabat mora dimissa contra Arabes impetum face re,dum credunt se in hoc paratos esse,quia in priori pugna victores extitissent. Igitur suum studiũ milite ostendente,rex statuit magnanimitatem eorum non re morari;dicens non se deesse virtuti eorum,& primus se armans omnes produxit ad aciem. Statim autem terror Arabis incidit. Contra quos modicum resistentes,vt viderunt inexpugnabiles,omnicq; plenos virtute, plurimi fugerunt: fuissentq; perempti,nisi Artemon Herodem & Iudæos inuasisset: nam hic erat dux Cleopatræ ibi constitutus,& inimicus Herodis,futuraq; non imprudenter prospexit:vt si quid clarum agerent Arabes,ipse quiesceret: victis autem eis, quod & contigit,ex proprijs pręparatis militibus,inuaderet Iudęos: quos tunc lassos & iam vicisse putantes,subito superueniens prosternebat. Nam alacritatem animi contra manifestos inimicos consumentes Iudęi,& post victoriam remissiores, ci tius à recentioribus hostibus obteruntur in locis asperis & saxosis,quorum noti tiam inimici amplius habuerunt. Arabes aũt prius victi sese recuperantes reuersi occidebant,fiebatq; diuersa perditio. Rex autem Herodes desperationi pugnæ vectus equo ducere tentauit auxilium,sed nonvaluit(licet festinasset)subuenire. Sed castra Iudæorum cum Arabes cepissent,non mediocrem felicitatem & sine spe tenuerunt:nam victoriam quam prius perdiderant, post obtinuerunt,plurimum aduersariorum prosternentes exercitum. Exinde latrocinijs vtebatur Herodes,multamq; Arabum terrã discurrens vexabat,dum super montes castra disponeret,& omnino recusaret manus cum eis ex æquo conserere. Frequẽter tamẽ laborum diligẽtia lucrum sibi acquirebat: nam & proprios milites omnibus modis fouebat,ruinam suam cupiens emendare.

Artemon lassos inuadit Iudæos

De Herode contra Arabes instituente exercitum & vincente Cap. VI

INterea Acciaco bello inter Cæsarem & Antonium gesto,septimo imperij anno Herodis,terra Iudæorum commota est:qualiter nunquam animalium pestilentia per prouinciam gesta,perempti sunt à ruinis etiam hominum decem milia. Milites vero cum sub diuo degerẽt,nihil ab oppressione sunt læsi. Quę cũ Arabes inquirerent,& plus quàm in veritate erat, audirent, quę facta fuissent; tanquam prouincia hostium euersa hominibus peremptis,nihil vlterius sibi aduersum credebant posse insurgere, Quò cum legati Iudæorum peruenissent;pacem propter hæc quæ euenerant facturi,Arabes peremerunt eos,& cum alacritate contra milites eorum pręparabantur. Qui nec inuasionem Arabum sustinuerunt,scilicet calamitatibus oppressi: nec bellare decernunt,dum non pares sese pręlijs eorum putarent,neq; auxilium haberent,rebus suis domi subuersis. Quos ita dispositos rex flectere sermone tentauit,vt recuperaret eis antiquum alacritatis animum: & exhortatus aliquos optimatum,ausus est etiam & ad populum sermocinari:nam prius pigebat eũ,ne male propter calamitates susciperetur ab eis. Petebat ergo talem orationem proferens: Non ignoro socij quoniam multa per hoc tempus facta sunt contra Rempu. nostram, & fortassis nec hi modo de se confidunt,qui multum virtute prælellunt: sed quoniam compellimur pugnare,nec est aliquid quod semel factum,non possit rursus bene tractatum emendari:petere vos elegi simul & docere,per quæ possitis in proprio alacritatis animo permanere. Volo tamen primũ vobis ostendere,quod iuste bellum id conamur cõmittere,propter iniurias aduersariorum: nam maxima magnanimitatis hæc causa vobis existit:post vero declarare,quod nihil sint quę nunc nobis mala superuenerunt,sed & multas nos spes victoriæ possidere. Exordiar autem principia,testes vos faciens mei sermonis. Nam Arabum iniquitatem nostis,& circa alios omnes,ita perfidam tanquam Barbarorum,& quia nec deum cogitent:sæpius enim nos offenderunt auaritia vel inuidia sua. Et quid multa dicimus,dum immineret eis vt à proprio principatu decideret,& Cleopatræ seruiret,quis alter eos de hoc timore liberauit,nisi mea amicitia quã cum Antonio possidebam? Et illius circa nos affect? nihil hos importunũ sustinere permisit:nam Antoni? ca-

uebat agere, quod posset nobis in suspicionem peruenire. Tamen & cum vellet Cleopatræ partes aliquas ab vtraque prouincia præbere, hoc quoque ego dispensaui, multaq; munera secretius offerens, tutelam vtrisq; acquisiui. Expensas autẽ ipse suscepi ducenta præstando talenta, duo milia vero fide dicendo, quę etiã pro reditibus adimpleui: vnde nos nihil ab eis suscepimus. & oportebat quidem nulli tributa prouinciæ Iudæos prębere: quod & si præbẽdum esset, pro nobis, nõ etiam pro Arabis daretur, qui nobis nec gratias agunt: nã pro beneficijs iniqua circa nos egerunt, prius quidem quod nos amicos non hostes reditibus priuauerint. Nam si fides hostibus necessario seruatur, multo melius amicis: Sed non apud hos ita est, qui modis omnibus optimum putant iniquitatem eligere, si solum lucrum eis possit acquiri. Est ergo quæstio nobis, vtrum oporteat iniustos punire, dum hoc etiam deus desideret, & præceperit semper iniquitates & contumelias execrari: quę non tantum verbo, sed etiam iussit per bellum vlciscì: Nam quod videtur iniustissimum apud Græcos & Barbaros, hoc si dici fas est, in nostros legatos cognoscitur perpetratum. Græci siquidem sacros & inuiolatos dicunt eos esse, nos autem optimum & beatum decretum in lege à deo didicimus. Hi nanque & hominibus deum placant, & aduersarios hostibus reconciliant. Qualis igitur possit iniquitas peior agi, quam si legati qui pro iustitia loquuntur intereant? Quemadmodum autem possint vitam suam innoxiam custodire, seu circa bellum feliciter agere, dum talia perpetrassent, mihi quidem non videtur. An forsitan rectum & iustum nobiscum est, illi vero fortiores ob hoc putantur? Sed primum quidem indignũ est vos hæc credere. Nam vbi iustum est, ibi & deus: deo vero pręsente multitudo cum fortitudine pręsto est. Vt ergo de nobisipsis requiramus, vicimus primo prælio, in posteriore vero nec substiterũt, sed statim cesserunt, non sustinentes nostræ alacritatis impetũ: vincentes autem nos Artemõ inuasit, bellum inferens non indictum. In primo vero prælio nomẽ & fortitudo nostra apparuit: in posteriori vero, iniquitate vel insidijs cõcidimus. Cur igitur minora sapimus in his, vbi maiores spes possidemus? Quomodo autẽ obstupescimus eos, qui cum palàm decertant, semper vincuntur: cum vero sic vincuntur, ab iniquitate illis hoc euenit: Virtus vero non expugnatione debiliũ, sed in oppressione fortiũ apparet. Si tamen quenquã & illa terrent, quę domi contigerunt, & in terræmotu acciderunt, primum quidem sciat, quoniam hoc ipsum & Arabas decepit, dum maiora quam contigerũt putarent. Pręterea non debent hęc aut illis audaciã, aut nobis timorem immittere. Illi namq; nostris laboribus vel calamitatib⁹ spes sibi assumunt, quas nos egressi contra eos, viriliter auferemus. Vos autem accipite alacritatem pugnandi, neque enim intãtum sumus contriti, neq; ira dei vulnerati, vt quidã putant, quę potius accidentia sunt dicenda. Quę si dei prouidẽtia acciderũt, liquet quod iam secundũ illius iudicium ira desijt, dum satis vindictã de factis nostris acceperit. Nam si vellet amplius nobis nocere, nequaquam flexus fuisset. Bellum autem quia & vult fieri, & iustum esse cognouit, ex his nobis ostẽdit, quod multis per prouinciã terræmotu perẽptis, nullus armatus interijt, deo euidenter ostendente, quod si omnes cum filiis vel vxoribus militarent, nihil penitus eis inopportunum accidisset. Hęc reputantes ergo quod in omni tempore dei patrocinium possidetis, persequimini fortitudine iusta iniquos amicis perfidos, malenolos circa legatos, semperq; vestra virtute deuictos. Cum hæc audissent Iudæi, multum audaciæ sumentes, ad pugnam parabantur. Herodes autem hostijs celebratis, cum magno studio eos contra Arabas, transiens Iordanẽ fluuium produxit, & prope aduersarios castra dispositit. Tum visum est castellũ in medio positum occupare, quod sibi multum prodesse putauit volẽti maturius pręlium vel cõmittere vel differre: nam opportuno vel munito loco constiterat: Cumq; idem prouiderent Arabes, bellum pro castello committitur: & primum quidem protelatio, deinde vero multis ex vtraq; parte ad manus venientibus, Arabes afflicti recedunt. Quod statim spes Iudæis non minores erexit, vir tutemq;

Vincuntur Arabes

tutemq; accendit. Dumq; magis omnia vellent Arabes pati, quàm decertare, & Iudæi castra eorum inuaderet, Arabes coacti recedunt, nullas vincendi spes habentes, sed tãtum multitudine audaciam sumẽtes. Itaque pugna facta, multisq; ab vtraque parte cadentibus, Arabes recedunt, quorum plurima mors fugiendo fiebat. Nã non tantum ab aduersarijs terrebantur, sed ipsi fugientes, sua multitudine contriti moriebantur. Vnde quinque milia defuncta sunt, reliqui vero ad castra confugerunt, minime spes salutis firmas habẽtes necessariorum inopia, & quod peius erat, aquarum indigentia. Iudæi autẽ licet persequerentur, tamen inuadere castra minime permittebatur: obsidentes ergo vias eorum, fugere volentes arcebant. In his igitur Arabes cõstituti, legatos ad Herodẽ dirigunt, primum quidem dissolutionem belli petentes: nam sitis eos vrgebat omnia pati, dum tantum in præsenti licentiam aquas acciperent hauriendi. Qui nec legatos nec dona suscepit: neque mediocre quiddam pactus est, dum obstinate permaneret vlci sci transgressiones in suos ab illis factas. Qui siti compulsi nimia semetipsos tradiderũt, vt per quinq; dies quatuor milia caperentur: sexto vero die reliqui de castris egressi, decertare cum aduersarijs nitebantur, eligentes omnia pati, ne paulatim sine gloria deperirent, Quę cũ deliberassent, nullaten⁹ decertare valuerũt nam animo & corpore calamitatibus afflicti, pro lucro mortem esse putauerunt, ne in tribulationibus vitam extenderent, quorũ septem milia priori prælio consternũtur. Cũ his ergo casibus vterentur, arrogantiam priorem deponunt, miratiq; Herodis prudentiã cesserunt, patronum eum suæ gẽtis pronunciantes. Qui cũ multa felicitatis gloria reuertitur, maximã acquirens suæ fortitudini dignitatẽ.

Quomodo Hyrcanum Herodes occiderit, & Cæsaris gratiam acquisierit. Caput VII

IGitur licet optime per bellum Herodes res suas disposuisset, tamen in periculum incidit. Siquidem pro Republica decertans Antonius, in Acciaco litore à Cæsare vincitur. Tum in desperationem sui Herodes venit, dum amici & inimici putarent non impune amicitias ei prouenire, quas cum Antonio habuisset. Quapropter amici quidem desperabant: inimici vero licet in speciem contristarentur, tamen clàm nimium lætabantur, sperãtes meliora sibi rerum mutatione ventura. Herodes autem Hyrcanum solum videns in dignitate regia constitutũ, prodesse suis rebus opinatus est mortem illius: ne imminẽte sibi à Cæsare periculo, ille daret occasionẽ, qui solus regio videbatur ex genere. Cum hęc cogitaret, nec daret occasionẽ Hyrcanus, nam modestia morũ nullã rerũ gubernationẽ curabat, nec rebus studebat nouis, omnia concedens fortunæ: Alexandra nimis pertinax, & spem rerum mutatione incontinẽter credens, verba ad patrem fecit, ne sustineret Herodis iniquitatẽ in familiam suam procedere: sed custodire spes eorum petebat, vt & Malacho Arabiam tenenti scriberet, quatenus eos susciperet ad se refugientes. Nam si mors euenerit inimico Cæsaris Herodi, ad se principatũ venturum, & propter populorũ fauorem, & propter generis dignitatem. Dum his eũ flectere niteretur, Hyrcanus verba depellebat. Sed pertinacia muliebri dum illa permanens nec noctu vel interdiu desinens, Herodis erga se insidias accusaret, compellit eum epistolam dare Dositheo cuidam amico, in qua scriptum erat, vt Arabas equites qui deberent eum ad se perducere, mitteret prope paludem bituminis, quæ distat ab Hierosolymis stadijs ducentis. Credebat enim Dositheo, dum nimis eum sibi amicum ipse & Alexandra existimarunt propter inimicitias, quas cum Herode haberet, vt Iosippi cognatus, quem ille peremerat; quia & illorum qui in Tyro prostrati fuerant ab Antonio prior frater extiterat; Sed hæc Dositheum nullatenus Hyrcano fidum in ministerio parauerunt. Nam pręponens illi regis amicitias, porrigit Herodi epistolam: qui eum pro fide non tantum laudauit, verum iussit ei, vt ministraret reliquę cautæ, quaten⁹ signatam epistolã traderet Malacho, literasq; ab illo reciperet, cum nõ paruum putaret & illius

Dosithei perfidia

illius ſententiam cognoſcere. Quę cum Doſitheus alacrius miniſtraret, Arabs reſcripſit & ipſum Hyrcanum ſe ſuſcipere, & omnes qui cum eo venirent. Deſtinauit etiam qui deberent eos caute perducere. Vt vero & hanc epiſtolam Herodes ſuſcepit confeſtim vocato Hyrcano, de factis ei cum Malacho pactis requirebat. Cumq; ille negaſſet, epiſtolas coram concilio demonſtrans, virum interfecit. Hæc nos conſcripſimus, quæ in annalibus regis Herodis continebantur. Alij vero non ita exiſtimant, ſed magis Herodem inuidias contra Hyrcanũ contexiſſe quatenus eum interficeret, dicunt, ita ſcribentes. In aliquo conuiuio ſine ſuſpicione quendam ſermonem Hyrcano intulit, ſi quas epiſtolas à Malacho ſuſcepiſſet. Qui dum ſe confeſſus eſſet ſalutatorios apices accepiſſe: illo rurſus interrogante, ſi qua ſuper hæc etiam dona recepiſſet: nihil amplius reſpondit, quã quatuor iumenta tranſmiſſa ſuſcepiſſe. Occaſione hac inuenta, dona eſſe corruptionis vel proditionis vociferans, virum iuſſit occidi. Signa vero ſunt minime Hyrcanum peccaſſe, quatenus tali termino occũberet, & modeſtia morum eius, quod nihil in iuuentute ſua atrocius aut temerarius egiſſet: & quia cum ipſe regnũ habuiſſet, plurimam gubernationem Antipatro cõmiſerat: cum iam octogeſimum duceret annum, & cum multa tutela ſciret Herodem regnum poſſidere, & Euphratem tranſiſſe honorantes eum: quę omnia deſpexiſſe eum, & aliquid nouitatis molitum, nimis incredibile eſt: quia nec naturæ illius aptum erat, ſed molitione Herodis occiſus eſt. Ita quidem finem vitę inuenit Hyrcanus, diuerſas & varias calamitates expertus. Nam principio vt mater eius Alexandra regnauit, principatus ſacerdotij gentis Iudæorum nouem annis honorem obtinuit, matreque defuncta cum imperium ſuſcepiſſet, & hoc tribus menſibus gubernaſſet, depellitur ab Ariſtobulo fratre, reſtituitur autem iterum à Pompeio: & quadraginta annis honore vſus, ſecundo regum per Antigonum perdidit, & corporis diminutionem paſſus, apud Parthos captiuus perductus eſt: & exinde ad propria poſt tempus remeãs, propter ſpes ab Herode promiſſas, nihil ſicut ſperauit executus eſt. Itaque multis vitæ paſſionibus inuolutus, & quod peſſimum eſt, vt diximus, in ſenectute, non dignum vitæ terminum impetrauit. Siquidem modeſtus & mediocris in omnibus exiſtebat, & plurima ſui imperij ſub diſpenſatoribus innocẽs tractabat, neque callidus regnũ diſponere, Antipatro & Herodi vſque ad hoc conamen aperuit iter. Herodes autem Hyrcano interfecto, à Cæſare nihil optimũ ſperans de rebus ſuis, propter amicitias quas cum Antonio habuiſſet, laborabat. Cumq; in ſuſpicione Alexandrum habuiſſet, ne tempus nanciſceretur, & multitudinẽ & turbam in regno vel rebus ſuis concitaret, commendauit omnia fratri ſuo Pheroræ: matrem autem Cyprin cum ſorore & cognatione cuncta in Maſſadam conſtituit, iubens vt ſi quod de ſe periculum audirent, principatum ſibi aſſumerent. Mariammen vero ſuam vxorem, quod non potuiſſet vt inimica cum ſorore vel matre conuerſari, in Alexandrium cum Alexandra matre ſua depoſuit: Ioſippum & Iturium & Soemum ſuper eas dimittens fidos ſibi amicos, quos ſub ſpecie honoris cuſtodire mulieres reliquit. Quibus etiam mandauerat, vt ſi quid de ſe periculoſum audirent, ambas interficerent, regnum vero filijs ſuis cũ fratre Pherora cuſtodirent. Cum hæc mandaſſet, ipſe Rhodum ad Cæſarem properabat. Cumq; in ciuitatem delatus eſſet, depoſuit quidem diadema, aliud vero nihil de dignitate ſua diminuit. Vt vero communem ſermonem cum Cæſare inſeruauit, tum multo potius ſuam magnitudinem oſtẽdit, ſuæq; maieſtatis honorem ſeruauit, dum nec ad preces, nec ad petitiones conuerteretur tanquam de peccatis ſuis ſatisfaciens: ſed ratione actuum ſuorum confidens ſine dubitatione Cæſari dicebat, amicitias ſibi maximas cum Antonio fuiſſe, omniaq; pro virtute ſua egiſſe, quatenus ille rerum potentiam ſortiretur: militiæ tamen eius nullatenus communicaſſe eo quod occupatus Arabas expugnaret: tranſmiſiſſe vero & pecunias & frumenta: tamen minora dignitate ſua. Nam qui fatetur amicum vel benefactorem aliquem habere, debet viribus animę vel corporis aut ſubſtantiæ ſe facere participem

Hyrcanus occiditur

re participem etiam ad periculũ, quod ego, inquit, minus, quàm oportebat effeci. Illud vero integre scio: quia quãuis victum in Acciaca pugna non reliqui, neque manifeste transiui, cum & ipsa transiret fortuna, sed seruaui ei fidem, quanquam non opportunus auxiliator, tamen cõsiliarius fidissimus existẽs. Nam Antonio causa salutis & rerũ potestas qualiter prodesset ostendi, dum Cleopatram horta rer occidi: quod si perẽpta illa fuisset, nullatenus à rerum principatu concidisset, imò magis & tuas faciljus indignationes euitasset. E quibus nihil ille agẽdo, sed sibi quidem incõmode, tibi vero vtiliter profuturam præponendo clementiam perijt. Nunc ergo siquidem pro Antonij ira nostram fidem fuisse indicas, non sum denegaturus, quia parui, neq; meum erga illum fauorem euidenter prædicans tecũ cusabo: si vero persona ablata, quis sim circa benefactorem, vel qualis amicus requiras, poteris me à factis cognoscere. Nam licet nomen ablatum fuerit, nihilominus amicitiarum firmamentum in nobis poterit approbari.

De liberalitate Herodis erga Cæsarem maxima, & cunctatione circa vxorem. Ca. VIII.

CVm hæc dixisset, & in omnibus sui animi libertatem ostendisset, non medio criter Cæsaris libertatem, vel indulgentiam meruit in tantum vt criminum causas pro fauore eius vindicari deposceret. & tunc diadema rursus sibi repositit, Cæsare inuitante, dum nihil secus circa eum, quàm prius erga Antonium appareret. Tunc Cæsar omnem ei honorem addidit, cæteris regibus scribens, cum omni alacritate Herodem sibi occurrisse. Postquá vero hanc satisfactionem præterspem susceptã cognouit, videsq; sicut prius firmiorem sibi principatum à Cæsare datum, decretumq; Romanorum sibi pro stabilitate sua mereatum, secutus est Cæsarem ad Ægyptum ambulantem. Cumq; super vires suas ei vel amicis dona obtuliſſet, liberalitatem magnanimitatemq; suam ostendens, petebat, ne Alexãder amicus Antonij aduersi aliquid pateretur. Sed hoc non impetrauit, quia iam iureiurando Cæsar præoccupatus fuerat. Redijt autem iterum ad Iudæã cum ampliore honore & sperantibus contraria stuporem cum metu incussit, quod clarior à periculis dei prouidentia remeasset. Confestim ergo susceptionẽ Cæsari per Syriam in Ægyptum eunti parabat. Itaq; cum eum suscepisset cum omni regio apparatu Ptolemaide, & præbuisset exercitui sumptus affluenter, omnino interfidelissimos reputatus est. Cumq; expeditionem Cæsar deputaret, in centum quinquaginta domibus ornatis, eum cum amicis suscepit. Præbuit aũt per loca arida trãseuntibus necessariam humanitatem, ita vt nec vinum nec aqua, quæ potius militib9 acceptabilis erat, alicui deficeret: ipsi etiam Cæsari octingenta talenta donauit: omnibusq; demonstrauit, quod plus clarior in regno suo remunerãdo eum apparuisset, vt magis fidem eius & alacritatẽ Cæsar probaret. Cui & redeunti rursus Herodes ab Ægypto non minorem priore largitatem exhibuit. Tunc quoq; cum ad regnũ suum rediſſet, turbatam omnem domum inuenit, ac grauiter ferentes vxorem suam, & matrẽ eius Alexandram: dum putarent non pro corporũ tutela in illo oppido se positas, sed tanquá in carcere, cum nihil illæ neq; de suo neque de alieno in potestate haberent. Mariámè quidem amorẽ regis, dissimulationem & deceptionẽ suam putabat. Angebatur aũt, quod si quid ille periculosum pateretur, nec spem vitæ posset habere, mandatáque Iosippo data recordabatur. Quapropter custodes cum nimia diligentia mitigabat, magis vero Soemũ, dum illi putaret omnem potestatem creditam. Soemus autem initio fidelis, nihil penitus de mandatis Herodis patefecit: sed cum sermonibus & donationibus mulierum flexus paulatim denictus esset, in vltimo cuncta regis mandata dilucidauit dum tamen non omnino speraret eum cum eadem potestate reuersurum: sed si potius periculum fugeret, ne rediret insignior: ideoq; non parua mulieribus putauit præstare vtique ampliorẽ beneficiorum retributionem se acceptorum sperans, si regnaret. quod si prospere cuncta gerens Herodes reuerteretur, nequaquam contra voluntatẽ vxoris eum posse facere sciret: dum cognosceret, omni ratione regis

Herodes honoratur a Cæsare.

Soemus mulierũ ribus regis mãdata pandit

amorem erga Mariammen ampliorem exiſtere. Itaq; cum huiuſmodi illum ſpes fefelliſſet, ſecreta omnia indicauit. Quæ Mariamme grauiter audiens, nec finem ſibi de periculis Herodis inuenire putãs, cui & infeſta fuerat, nullatenus eũ æquitatem impetrare orabat: & licet difficilem vitam ſuam poſt mortem illius putaret, nihil tamen de ſui animi paſſione celauit. Nam cum ille maximas res præter ſpem impetraſſet, nauigauit, & primum vxori ſuæ de his bona nunciauit: ſolamq; præponens omnibus, propter amorem & conſuetudinem, quam cum ea habuiſſet ſalutauit. Cui dum felicitatem ſuam referret, nullatenus gaudentẽ, ſed potius grauiter ferentẽ intellexit. Non enim hęc cælare dolorem poterat, ſed pro decore nobilitatis ſuæ ad oſcula gemebat: narrationibus vero eius nequaquam lætabatur, ſed potius contriſtari ſe demonſtrabat. Vt vero non ſuſpecta tantum, ſed etiam manifeſta facta hęc turbarent Herodem, contriſtabatur, animaduertens irrationabile circa ſe vxoris odium non cælatum, idcirco duriter tolerabat: dumq; amorem ferre non potuiſſet, nec in ira nec in amore permanebat, ſemper ab altero in alterũ tranſiens, in vtroq; inconſtans erat. Sic ergo inter odiũ & amorem deſtitutus, ſæpius paratus vindicare, ſed timuit, ne præoccupatam ſuam animã cupidine debilitaret: & nullatenus occidere eam ſuſtinuit, dum vereretur ne perẽpta illa, maiorẽ penam per amorẽ pro illius interitu pateretur. Intelligentes ergo eum ita de Mariãme habentem ſoror eius & mater, optimũ putauerunt pro illius odio cepiſſe: & loquebantur non pauca, Herodem concitantes in odium: qui nec ſuauiter hæc verba attendebat, neque facere quicquam in vxorem tanquam credulus præſumebat. Peius ergo dolorum paſſione ſuccendebatur, dum neque illa odium cęlaret, neque iſte amorem. Confeſtimq; aliquid nefandiſſimum actũ fuiſſet, niſi Cæſar nunciatus eſſet contrarios viciſſe, & interemptis Antonio & Cleopatra, cunctam Ægyptum poſſediſſe. Quapropter feſtinãs ad Cæſarem: reliquit domũ ita diſpoſitam. Qui proficiſcens, Mariãmen Soemo commendans, multas habere gratias ei pro diligentia profitebatur, & patrem magiſtratus ei à rege promeruit: & ille quidem honorem hunc obtinuit.

Mariamme turbatur propter Herodis edictũ de ſe occidẽda

De crudelitate Herodis interficientis vxorem & amicos. C. IX.

HErodes vero cum in Ægyptum perueniſſet, Cęſari cum ampliori fiducia ſermonẽ inſeruit, tanquã iam amicus. Si quidem de ſatellitibus Gallis Cleopatræ quadringentos ei donauit, & terram ei rurſus reddidit, quam per illam perdiderat. Addidit etiam regno eius Gadara, & Samariam, necnon & maritimam Gazam, & Anthedonem, & Ioppen, & Stratonis turrim. Cumq; hæc ac quiſiſſet, & Cæſarem, comitatus vſque ad Antiochiam eſſet, reuertitur: & quanto res ſuas extrinſecus feliciter tractabat, tanto tũ domeſticis laboribus affligebatur, pręſertim circa coniugẽ, de qua potius felicitatẽ quandam videbatur habuiſſe: nam amorem non minorem illis pertulit, quos in hiſtorijs cognouimus cupidine retentos. Sed hic merito Mariãmen dilexit, quæ cum in aliis caſta vel fidelis eſſet, muliebre vel moleſtum quiddam naturaliter habebat. Nam dominabatur marito ſeruienti libidini, & ſæpius contumelioſe eum aggreſſa eſt. Quod ille diſſimulans ferebat & blandiebatur, licet matris eius vel ſororis ignobilitatem illa derideret & detraheret. Illo vero tempore maioribus accuſationibus à ſuſpicione nutritis, anni ſpacium completur ex quo Herodes à Cæſare reuerſus erat, & cum iamdudum culpa volueretur, tunc erupit tali occaſione data. Meridie namque dum voluiſſet requieſcere, accerſijt Mariammen, amore quem in eam ſemper habebat aſtrictus. Quæ cum intraſſet, non cum eo concubuit, ſed feſtinantem eum depulit, & improperauit ei ſui patris vel fratris interitum. Qui cum grauiter contumeliam tuliſſet, & paratus ad facinus eſſet, ſentiens ſoror regis Salome, paratum olim pincernam regium intromittit: præcipiens dicere, qualiter ei ſuaderet, Mariammen amatorium confeciſſe regi: & ſiquidem ille turbaretur, & interrogaret quale hoc fuiſſet, reſponderet venenum illam tenuiſſe, petentem ſeipſum ſubminiſtrare. Si vero nullatenus de amatorio rex cõmoueretur, dimitteret,

Cæſar reddit Herodi Ciuitates quas inſidiis Cleopatræ perdidit.

vacuum,

vacuum,dum nequaquam ei periculum fieret. Hæc eum docens illo tempore locuturum intromittit. Qui tanquam verisimilia dicturus cum studio ingreditur, asserens Mariammen præmia sibi præstitisse, dum flecteretur amatorium regi porrigere. Cumq; ad hoc rex commotus fuisset: venenũ, inquit, erat, quod illa monebat dari: cuius virtutem ipse se non sciisse fatebatur, ideoq; nunciasse, quatenus ipse requireret. Itaq; cum talia verba Herodes audisset, & dudum iam furibundus, tunc potius excitatur: & eunuchum qui Mariammæ fidelissimus erat, de veneno torquebat, cognoscens quod sine illo tale aliquid non fecisset. Qui cum necessitatibus interesset, nihil quidem tortus de veneno dixit. Vxoris autem odium quod in eum haberet, propter sermones quos Soemus explanasset, manifestauit ei. Cum hæc dixisset magis rex exclamauit, dicens, nullatenus Soemum sibi fidissimum prioribus temporibus, hæc prodidisse mandata, nisi quiddam amplius inter eum & Mariãmen proueniisset. Et Soemum quidem protinus interimi præcipit, vxori vero iudicium colligens familiarium accusationem parauit, studioseq; executus est de relationib⁹ amatorij vel veneni. Erat tamen sermone incõtinens & iracunda, quam postea ita sentientes qui præsentes erant, mortiferam in eam sententiam protulerunt. Dum hęc sententia pronunciaretur, subuenit quidam ei ex aliquibus pręsentibus, ne ita temerarie illã interficerent: sed deponerant eam in aliqua regali custodia. Tunc Salome cum suis festinauit è medio mulierẽ abducere, quæ potius regem impulit: caue, inquiens, seditionem multitudinis, si illa vixerit. Mariamme quidem ita trahebatur ad necem. Considerans autem Alexandra tempus, & quod paruam spem haberet, eadem ab Herode passura, cõtra priorem suam fiduciam, nimis valde commutabatur. Nam volens ostendere se ignorasse causam, exiens multa mala contra filiam vociferata est, & omnibus audientibus clamabat, malam circa maritũ & ingratam extitisse: quapropter iuste pati, quod audacter ei restitisset, nec tribuisset tantorum beneficiorum remunerationem. Inter hæc talia & inhonesta ea simulante, & audẽte etiam capillos suos euellere, multa quidem in ea ab alijs vituperatio deformis dissimulationis apparuit. Quod potius à pereunte comprobatum est, cum nec verbum in initio dedisset, nec ad vllius improperationes turbata respexisset: sed æqualiter animi grauitate peccatum matris euidenter ferre demõstrabat. Ipsa quidem non timido gressu, neque mutato corporis colore ad mortem ducebatur, generositatem suam nequaquam in extremitate demutans. Et illa quidem sic interijt, fœmina quæ ad continentiam, & ad magnitudinem animi optima erat, modestia vero ei defuit. Pulchritudine nanque corporis & affabilitatis dignitate, magis quàm quis æstimare posset, omnes mulieres anteibat: occasio tamen exinde maior prouenit, ne cum gratia regis vellet viuere. Nam dum semper potiretur illius amore, & nihil difficille ab illo speraret, fiduciam immoderatam habuit: contristabant autem eam quæ erga suos euenerant. Hæc omnia ei quemadmodum passa fuisset dicendo, ad vltimum inimicas sibi parauit matrem & sororem regis, & illum simul, in quo tantum confidens, nihil quod molestum sibi oriretur sperabat. Postquam interijt, regis potius desiderium exarsit, vt sæpius nomen illius inuocaret. Molieba tur omnia facere quæ possent solatium afferre, conuiuia, colloquia, quæ nihil ei profuerunt: gubernationes etiam regales recusabat, & tantum doloribus teneba tur, vt aliquando Mariammen vocare ministris tanquam viuentem valentemq; præciperet. Cum sic haberetur, superuenit ægritudo pestifera, quæ plures populi vel amicorum eius honestissimos extinxit: & omnibus præbuit suspicari, per iram dei hæc contigisse, pro iniquitate erga Mariammen confecta. adeoque in peiora rex peruenit, vt in vltimo solitudines eligeret sub occasione venationis. His confectus cogitationibus, non potuit multos dies protrahere: sed incidit ad difficillimam valetudinem. Nam inflammatione vel astrictione gutturis, mentisq; mutatione tenebatur: & quę potuissent pœnam exibere, nihil penitus profuerũt, sed contraria inueniebantur. Vnde postea desperatione facta, medici dum ne-

Mariamme accusatur ueneficij.

Soemus interimitur

Mariamme ad mortẽ trahitur

quaquam medicaminibus allatis ægritudo decreſceret, & rex nihil potuiſſet acci pere, omnia quæ ille vellet iuſſerunt ei præberi, deſperationem ſalutis caſui deuo uentes. Et ille quidem in Samaria Sebaſte nominata, ita vt inualidus iacebat: Alexandra vebo Hieroſolymis habitans, cum audiſſet in quibus eſſet Herodes, feſtinauit cuſtodias ciuitatis obtinere, quæ duæ fuerant: vna quidem ciuitatis, al tera vero templi: quas ſi quis ſub poteſtate ſua comprehendiſſet omnem gentem ſibi ſubdebat. Nam immolationes nullatenus ſine his fiebant, quas non exerce-

De temeritate & morte Alexandræ.

re impoſſibile Iudæis videbatur: paratis vtique magis vitam amittere, quàm religionis Dei ſolitum ſacrificium non implere. Igitur cuſtodibus earum Alexandra ſermonem obtulit, quod oportuiſſet ipſi vel filijs Herodis eas tradere, ne quis alter eas præoccuparet illo defuncto, rerumq; poteſtatem teneret: dicens, quia ſi à morbo quo detinetur euaſerit, tutius ea poterit cuſtodire. Cum hæc verba feciſſet, non patienter tulerunt, ſed fideles prioribus temporibus, extiterunt tunc magis & propter odium Alexandræ, putantes non eſſe optimum Herode viuēte deſperare. Quorum vnus conſobrinus regis nomine Amabec, confeſtim nunciauit

Herodes ſeuit in amicos

regi Alexandræ ſententiam. Qui nihil remoratus, interfici eam præcepit. Ipſe vero vix & multo labore cum ægritudinem euitaſſet, animo & corpore debilitatus, ſimul & faſtidioſus in omnibus cauſis factus, ad pœnā peccantium paratior erat, iccirco & amicos ſibi neceſſarios interemit, Cuſtobarum, & Lyſimachum, & Antipatrum, Gadiam vocatum, necnon & Doſitheum, ex hac occaſione. Cuſtobarus quidam genere Idumæus erat, inter primos dignitate horum qui à proauis ſacerdotes videbantur Coze, quem deum Idumæi arbitrabantur. Hyrcano vero Rempulicam eorum ſub Iudaicas leges redigente, cum Herodes regno ſucceſſiſſet, iudicem Cuſtobarū Idumææ vel Gaze declarauit: & dat ei ſororem Salomē, Ioſippum occidens priorem eius maritum, ſicuti demonſtrauimus. Cumq; hæc Cuſtobarus præter ſpem libenter impetraſſet, eleuatus felicitatem paulatim excedebat, putans non eſſe bonum, ſeſe iudice Herodis præcepta conficere, neque Idumæos ſub lege Iudaica exiſtere. Quapropter deſtinauit ad Cleopatram, dicens, Idumæam ſemper illius maiorum fuiſſe, ac propterea iuſtum eſſe vt peteret prouinciam ab Antonio. Nam ſe paratum confirmabat trāsferre fauorem ſuum ad illam. Agebat tamen hæc, non quod potius Cleopatrā dominari deſideraret, ſed æſtimabat, ſi pluribus viribus Herodes priuaretur, facilius iam poſſet ſibi gentis Idumæorum principatum vendicare, occaſione generis & pecuniarum, quas per petuo per illicita lucra acquiſierat. Et Cleopatra quidem Antonium petens, prouinciam minime obtinuit. Nunciantur autem hæc verba Herodi. Qui paratus Cuſtobarum interficere, matris petitionibus & ſororis veniam ei donauit: ſed non inſuſpectum eius in poſterum pro prioribus conatibus dereliquit. Tempore vero interiecto, cum contigiſſet Salomen à cuſtobaro diſcordare, mittit ſtatim ei repudium, connubium renuens, non ſecundum leges Iudęorum. Nam marito quidem apud nos licet hoc facere, vxori vero nullatenus ſeparari & duere aliū, niſi prius à priore marito dimittatur. Salome tamen non generali lege, ſed poteſtatis ſanctione connubium ſeparauit: & ad fratrem Herodem dicebat, pro illius fide maritum ſe reliquiſſe, dum cognoſceret eum cum Antipatro & Lyſimacho & Doſitheo nouis rebus ſtudentē: fidem vero ſermoni de Babæ liberis imponebat, quod ſeruarentur apud eum duodecim annis: quæ multum ſtuporem regi præter ſpem verba fecerūt. Nam Babæ liberos deſtinauit olim perſequi, quod inimici ſui fuiſſent: tunc vero per temporis longitudinem de memoria eius exciderunt. Quorum inimicitiæ & odium hinc ortum eſt: Cum Antigonus regnum haberet, & Herodes ciuitatem Hieroſolymorum obſideret, neceſſitate vel malis quanta obſeſſis aſſiſtunt, plures innocabant Herodem, & ad illum clamabant. Babæ autem filij dignitatibus præcellentes & apud populum validi, permanebant cum Antigono, & Herodem accuſabant, & ſeruandum regio generi principatum ſuadebant, Ciuitate vero capta, cum Herodes Rempublicam tenuiſſet, Cuſtobarus exitus ci-

De Babæ libe.

uitatis

uitatis obſtructurus ordinatur, quatenus non recederent ab ea qui ciuium rei, aut qui regi contrarij extitiſſent: ſciens vero in opinione vel honore populi Babę liberos eſſe, & putans magnam partem ſibi eos fore in rerum mutatione, illorumque ſaluti ſtudens, abſcondit in proprijs prædijs. Et tunc quidem iureiurando Herodem flexit nihil de illis ſciſſe ſe, quare liberatus eſt à ſuſpicione. Rurſuſq; edicto rege propoſito, & omnem modum excogitãte vt eos inueniret, non eſt confeſſus. Sed cum primum negaſſet, non ſine pœna ſua eſſe putauit poſtea viros oſtendere: & non fide iam tantum, ſed & neceſſitate eos cælare feſtinabat. De his cum nunciatum à ſorore fuiſſet, rex deſtinans ad loca vbi commorabantur, ſimul cum alijs accuſatis, illos occidit: vt iam nihil eſſet reſidui de genere Hyrcani, ſed regnum ſuo poſſideret arbitrio nemine in dignitatibus exiſtente, qui iniquitatibus eius reſiſteret.

De inſtituto theatro & trophæo ab Herode, & conſequentibus malis, déque extructione Sebaſtiæ ciuitatis: & aliarum.

Caput X.

IDcirco potius à patrijs morib⁹ excedebat & peregrinis inuentionibus veterem ſtatum corrumpebat, qui nullatenus maculari debuiſſet: vnde non minora nobis in poſterum mala prouenerunt diuerſis recedentibus à maiorum pietate corruptelis. primum quidem certamen quinquennale. Cęſari conſtituit, & theatrum in Hieroſolymis condidit, rurſus in campo maximo Amphitheatrum, vtraq; cõſpicua, à moribus vero Iudaicis aliena. Siquidem vſus aut apparitio talium, nequaquam tradita fuerat. Celebrationẽ quidem illam clariſſimam per quinquennium conſtruebat, nuntians finitimis, & conuocans ab omni gente athletas ad omnia certamina: & de tota terra inuitabat, vt ſpe propoſitorum præmiorum & victorię gloria conuenirent. Igitur collecti ſunt capitales artifices: nam non tantum eos qui exercitationibus corporis præualerent, ſed & muſica præcellentes, quos Thymelicos vocant, proponens maxima victoriæ præmia, omnéſque nobiliſſimos ad conflictionem conuenire vocitabat. Conſtituit quoque & quadrigis & bigis, & vnius equi curſui non parua dona: & omnia quæ munificentia vel decore apud ſingulos præfulgebant, volens habere clariora, ſpectaculum liberalitate compoſuit: theatrum vero circa Cæſaris imagines habebat: & trophæa gentium quas bellando ille deuicerat, auro ſcilicet & argẽto puro cunctis inſtructis: & neque de veſte neque de vaſis aut de lapidibus pretioſiſſimum aliquid defuit, quod certantibus non auferebat. Apparatus etiã ferarum fuit. Nam leonib⁹ multis congregatis, & alijs quæ eminent ferocitate, & raro inueniuntur, quorum inter ſe altercationes & pugnæ contra homines excogitabantur: peregrinis quidem ammiratio ſumptuum, & delectatio ſpectaculi videbatur: prouincialibus autem euidentiſſima ſolutio morum qui apud eos coluntur. Impium eſt enim feris homines pro hominum ſpectaculo ſubdere: iniquum etiam peregrinis moribus ſolita permutare. Super omnia vero contriſtabant eos trophæa, dum putarẽt imagines eſſe armis obſitas, quia non patriũ illis fuerat talia colere: Quod nec Herodẽ latebat, qui violentiã quidem eis inferre opportunum non putauit, loquebatur aũt & ſolabatur vt ſuperſtitionem eorum auferret: ſed nullatenus perſuadebat, dum grauiter illi tuliſſent, ea quæ videbant ſoluta lege cõmitti. Illi vero vnanimiter clamabant, dicẽtes: Licet omnia exiſtimemus tolerabilia, tamen hominũ imagines vel trophęa non eſſe patriũ in ciuitate admitti profitemur. Herodes autem turbatus, & intelligẽs non facile eos reſiſtentes deuinci ſine ſolatio, accerſit quoſdã primos eorum ad theatrũ, & oſtendens trophęa, conſuluit quid illis hęc viderentur. Qui cum clamaſſent, hominum imagines præcipiẽs auferre ornatum impoſitum oſtendit ligna nuda: quæ ſtatim ſpoliata, riſum plurimum ſpectantibus incuſſerunt. Tali modo multitudinis impetum mitigauit Herodes, vt iam plurimi mutati non offenderentur. Quidam vero permanebant in difficultatibus ſuis, quod ſolita minimè contuebantur, & putabant initium patrijs legibus deſtruendis. Vnde

Ciues decē coniurauerūt contra Herodē

optimū existimauerunt magis pericula pati, quàm mutatam Remp. negligi: dum Herodē prospicerent violenter introducere quæ non solita fuissent, & verbo quidem regem, operibus autem hostem omnium demonstratū. Vnde coniurauerunt omne periculum se subire decem ciues & gladios sub vestimētis portabant. Inter quos fuit quidam oculis captus, qui per indignationem eorum, quæ audiebat fieri seipsum pati quæ & illi affirmabat, qui non mediocrē eis impetum in conatibus periculosis immisit. Quod consilium cum deliberassent, ex composito ad theatrū pergebant, sperantes non posse Herodem fugere, si subito eum inuaderēt: Cumq; parati cum audacia properarent, vnus horum qui perscrutātes singula renunciabant regi, eorum conspirationem intelligens, paratos theatrum ingredi indicauit. Qui confestim sciens odium quod plures in eum habuissent, & seditiones quotidianas, discedēs ad aulam, nominatim accusatos vocauit. Qui cum à ministris euidenter capti fuissent, scientes quod non euitarent periculum, ornauerunt necessarium vitæ finem, nullatenus deponentes animi sui fiduciam. Nec enim negauerunt actum, sed & demonstrauerunt gladios: confessiq; sunt bene & pie coniurationem se fecisse, lucri quidem nullius causa, neq; pro suis doloribus, sed pro cōmunibus causis, quas seruare aut pro his mori cunctis dignū videretur. Talia quidem illi de voluntate insidiarū fiducialiter prolocuti, à regalibus ministris circūsepti ducebantur, omnemq; pœnā passi perimuntur. Non multo post eū qui talia

Accusator dilaceratur

nuntiauit, odio quidā rapientes non tantū interfecerunt, sed & membratim dilacerantes canibus apposuerunt. Videbant autē multi ciuium quæ fiebant, & nemo nunciauit, vsq; dum Herodi acerbiorem & certiorem inquisitionem facienti, mulieres quædā tortæ confessæ sunt quæ vidissent. Tunc Herodes eos qui facinus cōmiserunt, simul cum tota domo peremit. Cōcursus vero & audacia populi, quam pro legibus habebant, non remissiorem faciebant Herodē, sed multo potius cautiorem. Qui statuit sese vndiq; munire, vt si qui nouis rebus studerent, manifesta eorum fieret cōspiratio: dū ciuitas ab aula in qua conuersabatur, & à templi custodia curaretur, quę Antonia dicebatur. Samariam quoque deliberauit muris circundare, quam mutato nomine Sebastiam appellauerunt. Putans etiam prodesse prouinciæ locum munire, qui ab Hierosolymis aberat vnius diei via & olim vocabatur Stratonis turris, etiam eum constructum Cęsaream nominauit: & maximo campo electos equites deputans, locum ædificauit, qui in Galilæa Gaba vocatur, & trans fluuium Sobonitidam. Hæc ergo paulatim semper pro tutela sua molitus perfecerat, & circundatus custodijs totam gentem, vt nequaquā potestatem haberet seditiones promptas agere, quibus paruo motu facto frequenter vtebantur, nec laterent si mouerentur, assistentib⁹ semper in proximo qui vel cognoscerēt. Et multos quidem auxiliatores suos, plures autem ex finitimis illic habitare fecit, dum munificentia ductus templum cōstrueret, cui simile prius nec in nobilissimis ciuitatibus existebat: quod magis pro tutela sua constituens, in honorem Augusti Cæsaris Sebastiam appellauit, & prouinciæ partem meliorem, quæ propè fuerat, distribuit habitatoribus, vt prono animo conuenientes in ea conuersarentur: muroq; fortissimo circūdans altiora loca, custodijs communiuit, ne magnitudine minor esset maximis ciuitatibus. Nam viginti stadia intus habuit, in medio vero mensuram vnius & semis stadij locum statuit vndique decoratum: in quo templum amplitudine & pulchritudine excellens ædificauit, paulatimq; totam ciuitatem exornans, munitioni quoque eius prospexit, cuius pulchritudine memoriam posteris voluit relinquere suæ largitatis.

Samaria nunc Sebastia.

Stratonis turris nūc cæsarea

Templum

De insigni liberalitate Herodis ad populum, & fauore consequente. Cap. XI.

EOdem tempore, tertiodecimo anno regis Herodis instante, magnæ calamitates prouinciam occupauerunt, siue de vltione, siue de casu sic occurrente. Siquidē prius gelu percussa terra, fructus nullatenus proferebat. Præterea & ciues per inopiam frumēti, morbus & passio pestifera possidebat. Qui continue

malorum

malorum diuerſitate comprehenſi, dum indigerent cura vel alimentis, plus peſte moriebantur. Morbus autem ita pereuntium & viuentium ſolatia auferebat. Nã corruptis frugibus terræ, horreisq; exhauſtis, nulla ſpes alimentorum præter peſtilentiæ malum vllatenus expectabatur. Neceſſitas ergo plurima inopiæ, non minus ipſi regi quàm populo imminebat. Siquidem vectigalia quę de terra ſolitus erat accipere, minime colligere prævalebat, & pecunias conſumpſerat largiſſime ciuitates ædificando, nec erat quod dignum auxilio videretur. Interea deliberabat tempori conferre preſidium, quod difficillimum fuerat, dum nec vicini habuiſſent vnde alimenta prębere, quia nec ipſi leuiora toleraſſent, & pecunijs deficientibus, licet potuiſſent pauca pluribus comparare: bene tamen arbitratus nequaquam auxilium negligere, ornatum regium incidit, neque pretioſiſſimis vaſis, neque artificioſiſſimis parcens. Mittebat autem pecunias ad Ægyptum Petronio præſidi à Cæſare conſtituto, & dum non pauci ad eum confugiſſent propter eandem neceſſitatem, & amicus Herodis priuatim exiſteret, volẽs ſubiectis eius ſubuenire, primis ipſis deportare triticum conceſſit, per omnia eos & in emptione & in nauigatione ſublenans, vt maxima pars ipſe huius auxilij fieret. Nã Herodes his deportatis, non tantum ſententias in horrore ſe prius habentiũ mutauit, imò maximam oſtentationem ſui fauoris & patrocinij lucidauit. Siquidem primum his quantum potuiſſent per ſe panificare, triticum diuiſit. Præterea multis exiſtentibus, qui ſenio vel altera infirmitate tenti, non ſufficerent alimenta ſibi prępparare, prouidebat eis conſtituendo piſtores, qui paratos panes venderent. Diligentiam autem ne cum periculo hyemarent habuit, cum comprehendiſſet eos etiam veſtium inopia: corruptis enim & omnino conſumptis pecorib⁹, neque lanæ, neque aliorum veſtimentorum copiam habuerunt. Quę cum procuraſſet iam & ciuitatibus finitimis conabatur prodeſſe, ſemina Syris præbendo: quod etiam ei multum profuit, dum gratiam exinde acquiſiſſet, Terra enim poſt hoc fructus ſuos vberius oſtendente, non minus quinquaginta milia hominum, quos ipſe pauerat, ad propria deſtinauit. Cum hoc modo calamitatibus oppreſſum regnum, munificentia vel induſtria recuperaſſet non parua, & in circuitu ſimilibus paſſionibus afflictos finitimos releuauit: Nam non fuit qui per neceſſitatem ad eum veniẽs, non eius auxilium inueniret ſecundum ſuam dignitatem: Sed & populi vel ciuitates, & priuati ad eum confugientes, ſolatium impetrarunt, in tantum, vt æſtimaretur indigentibus extraneis plus decem milia tritici coros dediſſe. Corus autem habet modia Attica decem. In ipſo autem regno ſuo octoginta milia expendit. Hanc eius diligentiam & ſolicitudinem, apud Iudęos tantum contigit pręualere, & diuulgari apud alios, vt antiqua in eum odia commota pro præuaricationibus legum, per quas etiam regno totius gentis penè priuari putaretur, liberalitate ſua prorſus extingueret, animi ſui magnificentiam pręter opinionem demonſtrans. Populum autem intantum mutauit, vt talẽ eum arbitrarentur, non qualem experti ſunt dudum, ſed qualem in neceſſitatibus probauerunt. Eodem tempore & auxilia Cæſari quingentos electos ſui corporis cuſtodes deſtinauit, quos Eliſeus ad mare rubrum perduxit. Poſt hæc ad meliora rebus ſibi prouenientibus, palatium in ſuperiori ciuitate conſtruxit, magnas erigens domos, & ornatu precioſiſſimas, vt plures viros ammiratione ſui capere potuiſſent. Secundum menſuram autem & appellationes eis impoſuit: Nam vna Cæſaris, altera Agrippæ vocabatur.

Corus

Fauor populi erga Herodem

Herodes ſacerdotis cuiuſdam filiam vxorem ducens, arces & oppida extruit, filiosq; erudiendos Romam mittit. Cap. XII

DEſiderio deinde commotus, cum nihil pręponeret ſuæ libidini, filiam Simonis ſibi coniunxit: qui Hieroſolymita filius Buzi cuiuſdam Alexandrini, ſacerdos inter nobiliſſimos, cum filiam haberet optimã, & tunc in Hieroſolyma nominatam, huius pulchritudo animũ Herodis inflãmauit. Et ne ſuſpicaretur

Herodes facerdotis filia ducit uxorem

caretur violentia vel tyrannide hoc agere, melius arbitratus est nuptijs puellam ducere. Ideoq; Simonem indignum regia cognatione iudicans, dum suum desiderium complere vellet, per honores euexit. Statimq; Iesum Boethi filium à principatu sacerdotij deposuit, & Simonem ordinauit, atque affinitati suæ coniunxit. Cum vero nuptiæ perfectæ fuissent, ædificauit castellũ in loco quo prius Iudęos, cum à principatu per Antigonũ penè decidisset, euicerat: quod abest ab Hierosolymis sexaginta stadijs, natura munitum, ad ædificationem oportunissimum, instar collis manu factum, vt esset in rotundo circuitio eius. Concluditur autem in circuitu turribus, rectum habens ascensum, ducentis gradibus ædificatum. Intus autem domus regiæ preciosissimæ & ad munimen & ad ornatum simul effectæ. Circa initium collis habitacula constructionis perspicuæ, & aquę ductus fecit. Nam non ille locus proprias habuit aquas, sed longe per plurimis sumptibus deductas. Circa campum vero ciuitas erat ędificata, quę collem pro arce habebat. Cumque omnia secundum spem euenissent, seditiones contra regnum nequaquam sperauit oboriri, duobus modis subiectos regens: timore quidem quod esset ad pœnam non mitis: diligẽtia vero, quod in necessitatibus magnanimis appareret. Circundedit autem tutelam extrinsecus, tanquam murum subiectis parans. Nam & ciuitates extraneas, diuersarumq; regionum reges muneribus ad amicitias suas flectebat. Vnde magnificentia sua Cęsarem & Romanorum potentissimos placabat, transgrediendo leges, dum templa erigeret ritui nostro cõtraria. Nam nobis interdicta sunt delubra, vel figuras more paganorum honorare: quę foris prouinciam Iudęam pro Cæsaris fauore faciebat in ciuitatibus, pro quarum constructione multas pecunias expendebat. Attendens vero prope mare locum opportunum ciuitati, qui quondam Stratonis turris dicebatur, non qualemcunque vrbem illic, sed lapide albo palatiisque preciosissimis ciuitatem construxit. Portum quoque tranquillum, magnitudine similem Piræo, tutaque confugia nauibus prębentem constituit. Quę ciuitas iacet in Phœnice secundum pelagus ad Ægyptum, inter Ioppen & Doram, oppida maritima: quę stationem nauium difficilimam habent propter Aphrici procellas. Cui difficultati remedium pręstans, descripsit in circuitu portum, qui sufficeret maximis classibus locum prębere refugij, lapides in altum ingentes vlnis vigintiquinque deponens: quorum longitudo XXV pedum erat, altitudo autem non minus decem & octo, latitudo nouem: super quos turres disposuit, quarum maxima Drusus nominabatur, à Druso Cæsaris priuigno. Ostia vero portus contra Aquilonem extabant: in medio autem turris erat, super quam templum Cęsaris positum nauigantibus apparebat habens statuas, vnam quidem Romæ, alteram autem Cæsaris Ciuitas autem Cæsarea vocabatur, que subtus cloacas non minores superioribus ædificiis habebat, quarum aliq; quidem modicæ, spatio non longo ad portum & ad mare fundunt: vna vero media est, omnium receptaculum purgamentorum, quę imbribus & mari influente diluuntur. Ædificauit etiam theatrum ab australi latere portus: Amphitheatrum quoque multa milia hominum capiens, in conspectu pelagi construxit. Itaque perfecta ciuitate duodecimo anno cum nec ab re lassaretur, neque rex sumptibus deficeret, deliberauit filios suos Romam transmittere ad Cęsarem, Alexandrum & Aristobulum. Qui cum ascendissent, & in domo Pollionis, viri nimis illustris, & Herodis amici conuersarentur, Cæsar eos cum omni humanitate suscepit: pollicitus licentiam Herodi pręstare, quem vellet sibi successorem relinquere: insuper & prouinciam Trachonem & Bathaniam & Auranitem ei concessit, huiusmodi occasione. Zenodorus quidam conductor domus Lysaniæ fuit: cui dum reditus non sufficerent, de latrocinijs per Trachonem amplius acquirebat, quę loca habitant latrones Damascenorum prędas agentes. Hos Zenodorus minime prohibebat propter communionem lucri. Cum ergo mala paterentur finitimi, Varronem tunc præsidem interpellabant: rogantes vt scriberet Cæsari iniquitatem Zenodori.

Cæsarea oppidum Portus

Turris Drusus Templum Cæsaris Augusti

Theatrum Amphitheatrum

Herodes mittit filios suos Romam

De zenodoro quodam

nodori. Cæsar autem delata suggestione rescripsit latrocinia exterminari: prouinciam aũt Herodi deputari, tanquam illius diligentia indigentem: quia difficilima domicilia & aquarum receptacula, & deposita frumenta habentes possent diu sustinere pericula munitis speluncis. Cum hæc per gratiam Cæsaris Herodes accepisset, ad prouinciã Trachonẽ pergẽs, maleuolos latrones oppressit, & in circuitu desideratã pacem omnibus præbuit. Zenodorus aũt contristatus, primum quod à magistratu depositus fuisset, magis autẽ inuidia, quod præfectura Herodi tradita esset, ascendit Romam accusaturus eum: vnde nihil agens reuersus est.

De amicitia Herodis cum Agrippa & Cæsare, & de Manachemi prophetia. Cap. XII

Agrippa cũ Herode amicitias renouat

INterea Agrippæ successori Cæsaris trans Ionium misso, circa Mitylenem locuturus Herodes occurrit: pristinaq; amicitia renouata, redijt ad Iudæam. Gadarensium autem quidam cum ad Agrippam peruenissent accusantes Herodem, ille nullo responso dato, ligatos regi transmisit. Arabes quoque iam dudũ infesti principatui Herodis, seditionẽ conabãtur rebus eius inferre, occasione huiusmodi nacta. zenodorus enim cum iam de se diffideret, præfecturæ suæ partẽ aliquam Auranitidis quinquaginta talentis vendidit: quę cum in donatione Cæsaris haberetur, tanquam iniuste ea sublata, contendebant sæpius quidem incursionibus violentiam inferre, necnon & inopes milites flectebant, expectantes rebellionem: quam desiderant qui studẽt male vitæ suæ consulere. Quę cum cognouisset Herodes, prouidentia sua seditionum auferebat occasiones. Igitur septimodecimo anno regni Herodis, Cæsar ad Syriam peruenit, vbi Gadarenses plurimi Herodem accusabant, grauem eum sibi & tyrannum in præceptionibus intimantes. Hæc autem eos dicere compellebat zenodorus, cum iurasset nullatenus eos relinquere, vsq; quo ab Herodis imperio eos auferret. Quibus commoti Gadarenses, & confitentes quod nihil passi fuissent ab Herode, cum eos Agrippa tradidisset, qui crudelis quidem in proprios, humanus autem erat in aliorum peccatis: accusabant rapinas & cõtumelias, probantes & euersiones templorum. Et Herodes quidem indignatus, paratus erat satisfacere: Cæsar aũt amplectebatur eum, nihil de fauore suo dicens per seditionem multitudinis commutandum. Et in primo quidem die de his sermones prolati sunt, in posterum vero nulla processit cognitio. Siquidem Gadareni videntes Cæsaris & concilij intentionem, timore territi, ne regi traditi tormentis afficerentur, quidam sese noctu gladio percusserunt, alij præcipites sese dederunt, quidam in fluuio sponte submersi defecerunt, quæ videbantur temeritatis, non peccati fuisse supplicia. Quapropter nequaquam Cæsar remoratus, Herodem à reatu soluit, necnon occurrit etiam non mediocris ei felicitas. Nam zenodorus præcordijs ruptis sanguine multo profluente, in Antiochia Syriæ vitam finiuit. Cæsar autem & huius possessionis partem non paruam Herodi concessit, quæ inter Trachonem & Galilæam erat, Vlatham & Paneada, & in circuitu terram. Dimisit autem eum, & procuratoribus Syriæ præcepit, vt secũdum illius sententiam omnia tractarentur: qui in tãtum felicitatis processit, vt cum duo isti Romanorum imperium regerent, Cæsar & Agrippa, tertiũ sibi amicitijs Herodem coniunxissent. Qui cum in tanta fiducia consisteret, fratri suo Pheroæ petiuit tetrarchiam à Cæsare, centum talentorum fide iussor existens: ita vt si quid ille patereturꝫ filij eius immunes euaderent. Sed cum Cęsarem comitarus esset vsque ad mare, rediens in terra zenodori pulcherrimum ei templum construxit iuxta Paneada, vbi spelunca pulcherrima in monte consistit: sub qua terrę altitudo inaccessibilis est aquis immobilibus plena, vnde fontes Iordanis fluuij nascuntur. Quẽ locum templo constructo, Cęsari deuouit. Tunc etiam tertiam partem tributorum concessit subiectis suis occasione sterilitatis: plus autem reconcilians eos, ne aduersarentur vlterius Nã in talibus operib⁹ pietate soluta, molestę de prȩuaricatis legibus ferebant, &

Liberalitas Cęsaris ergà Herodem

sermones

ſermones faciebant adinuicem. Qui dum his incitarentur & turbarentur, diligẽtiam habuit hęc ſedare, auferens quidem otium, & præcipiẽs ſemper in laboribus eos occupari. Nam neque communis deambulatio fiebat, neque conuentus in ciuitate, ſed omnia cuſtodiebantur, & ſæuiſſima tormẽta captis inferebantur, cum multi palàm & furtim in carcerem Hyrcani tracti, illic extinguerentur, & intus in ciuitate pariter & in viis: nam erant qui conuenientes in vnum ſpeculabantur eos. Dicũt etiam nec ipſum hoc neglexiſſe: ſed ſæpius priuatum accipiens habitum, nocte cum populis cõuerſabatur, experimentum faciens quid de principatu ſuo ſentirent. & ſi quos omnino atroces, nec approbãtes ſua opera inueniſſet, omnibus modis perſequebatur, & reliquã multitudinem ſacramẽtis impellebat ſibi fidelem exiſtere, & cogebat fauorem cum iureiurando ſibi vel principatui cuſtodire. Quorũ multi placantes eum, vel timentes, veniebant ad quod poſtulaſ-

Phariſei & Eſſeni

ſet: alios vero ſeruantes ſuam opinionem, & grauiter ferentes quod cogerentur, modis omnibus occidebat. Flectebat autem & Pollionem Phariſæum, & Samæum, ſociosq; illorum ſibi iurare: Qui licet non obtemperaſſent, tamen nõ ſunt torti, dum veneraționes eius per Pollionẽ impetraſſent. Liberati ſunt etiam de hac neceſſitate hi qui dicuntur apud nos Eſſeni. Genus autem hoc eſt, quod conuerſatione vtitur quam apud Græcos Pythagoras tradidit. De his quidẽ in aliis certius explanabo. Eſſenos autem ex hac cauſa ſic honorabat, quia maius quid-

De Manachemo Eſſeno

dam de his ſentiebat, quàm de mortali natura. Dignum puto (nam non inhonęſtus ſermo videbitur in hiſtoriarum genere) de his talibus intimare. Quidam Eſſenorum nomine Manachemus fuit, per omnem vitam benigna voluntate probatus præſciẽtiam à Deo futurorum habens. Is dum adhuc Herodem puerum ad doctores pergentem vidiſſet, vt regem Iudæorum ſalutauit. qui illuſum ſe putãs, cõmonebat eum ſermone adhuc priuatus. Manachemus hic ridens, & feriens manu poſteriora eius: regnabis, inquit, feliciter: nam iam à deo dignus iudicaturs, & recole Manachemi plagas, vt hoc tibi ſit ſignum de peccatis in regno committẽdis. Nam optima eſt ratio, ſi iuſtitiam & dei pietatẽ dilexeris, & modeſtiam circa ciues habueris: ſed non talem te futurum intelligo dum omnia cognoſcã. Felicitate nanque omnes præcelles, & habebis gloriam æternam: obliuionem vero pietatis & æquitatis poſſidebis. Hæc non latebunt deum in vltimo vitæ pro tuo facinore. Quibus ſtatim nullatenus animum intendit, dum ſpes Herodi deeſſet: paulatim vero cum eleuatus vſque ad regnum fuiſſet, & feliciter principatũ egiſſet, accerſiit Manachemum, & de tempore quãtum regnaret conſuluit eum. Manachemus autem cum omnino nihil reſpõdiſſet, ſed tacuiſſet, interrogauit eum, ſi decem tantum anni regni ſui eſſent: reſpondit, & viginti & triginta, ſed finem non addidit. Herodes autem iſtis contentus, Manachemum cum honore dimiſit, & omnes Eſſenos propter illum honorauit. Hæc igitur licet miranda, legentibus demonſtrare feſtinauimus, & oſtendere, multos apud nos talem diuinationis habuiſſe notitiam.

De ædificatione noui templi & ſtola pontificali. Cap. XIIII

INterea decimo & octauo anno regni, Herodes poſt prædicta ædificia opus non minimum inchoauit: ſiquidem dei templum maximum conſtruere, & multum altum & decorum erigere iudicauit, dũ putaret id nobilius omnibus ſuis factis perficere, & ad æternam memoriam peruenire. Sed cum non facile populo perſuaderi cognoſceret, propter operis magnitudinem, conuocans eos hac oratione mulcebat dicens. Alia quidem quæ à me in regno ſunt acta, ò viri contribules, vt de his laudem proferam, credo ſuperfluum: tãquam mihi quidem minorem, licet vobis maiorem vtilitatem ferre videantur. Nam in difficultatibus non neglexi quę ad veſtra cõmoda pertinerent: neq; in extructionibus mihi magis quã nobis omnibus feſtinaui tutelam impendere, & puto quod dei conſilio ad hanc felicitatẽ euectus ſum, ad quantam non prius gens Iudæorum aliquando peruenit. Conſtructę nanque ſunt per prouinciam ciuitates, quas habitatoribus

plenas

plenas munitionibus ornantes genus noſtrum exaltauimus, quas operoſum mihi videtur ſcientibus enumerare. Quod autem nunc nitor efficere omni pietate præcellentius, explanabo. Bene enim noſtis, quod iſtud maximũ deo templũ noſtri patres ædificauerunt, cũ à Babylonia remeaſſent: & quia deſunt ei ad magnitudinem in altum cubiti ſexaginta, ad inſtar illius quod Sálomõ cõſtruxerat, nemo negligentiam pietatis parentũ noſtrorum accuſet: quia non culpa illorũ factum eſt breuius templũ, ſed Cyrus & Darius Hiſtaſpis filius, huiuſmodi menſuram ædificationis fieri præceperunt. Quibus illi ſeruiẽtes, vel ſucceſſoribus eorũ, & poſt illos Macedonibus, non habuerunt aptum tempus quo ad eiuſdem antiqui formã iſtius menſurã perducerent. Nunc autem, quando nutu Dei principatui meo pax larga conceſſa eſt, & diuitiarum poſſeſſio, & multitudo redituum, & quod maximũ eſt, amicitia fauorq; Romanorum, qui omniũ rerum domini exiſtũt: cur nõ ſtudemus relictũ neceſſitate ſeruitutis tempore opus corrigere, & integrũ deo prębere pro beneficijs eius in meo regno collatis? Talia concionante Herode, multis admirationem ſermo pronũciatus præter opinionem impoſuit: nec aliqua deſperatione cõmoti ſunt, niſi quod anxiabãtur, ne eo ſolutõ aliquid emergeret, & opus moraretur ad finem vſque perduci: idcirco maior illis & difficilis putabatur magnitudo conaminis. Quos cũ Herodes cerneret dubitãtes, adhortabatur eos dicẽs, ſe non prius deponere tẽplũ, niſi omnia prępararentur quę ad perfectionem eius pertinerent. Nã neque mentitus eſt ex hoc quod promiſerat. Mille enim planſtra parauit, quę lapides veherẽt, decẽ milia vero elegit peritos artifices, & mille numero ſacerdotes, quib⁹ ſtolas ſecundũ eorũ honorẽ habitũq; parauit: ſed & quoſdã cementarios, alios aũt fabros lignarios eruditos ad tẽpli fabricã hortabatur. Cũq; omnẽ apparatũ alacriter aggregaſſet, antiquis fundamentis ſolutis noua impoſuit, ſuper quę tẽplũ erexit, longitudine centũ cubitorũ, latitudine centũ cubitorũ, altitudine centũ viginti. Qui viginti cubiti per tẽpus fundamentis deſiccatis reſederunt, quod poſt hæc tẽporibus Neronis renouare deliberauimus. Ædificatũ eſt autem templũ ex lapidibus albis & tenaciſſimis, quorũ magnitudo in longitudine vigintiquinq; cubitorũ, altitudine octo, latitudine duodecim erat. Totius tẽpli nanq; circuitus, & porticus vndiq; humillima, altiſſimũ vero mediũ fuit, vt à multis ſtadijs conſpiceretur, & in prouincia cõſtitutis, & cõtra habitãtibus aut ab accedentibus cerneretur. Ianuas aũt introit⁹ & ſuperliminaria, necnõ & vela iuxta templi magnitudinẽ vario ornatu decorauit, & aureos flores ambiẽtes columnas fecit, ſuper quarum capita vitis tendebatur, botryones aureos habens pendentes: qui mirandã magnitudinem, & artificii claritatem videntibus exhibebant, propter materiæ pulchritudinẽ. Circundedit etiam & porticibus maximis omne templũ, & ſecundum quantitatem vniuſcuiuſq; rei ſumptibus omnia priora ſuperauit. Porticus autẽ duæ maximis parietibus ſulciebãtur, ipſi autem parietes opere inaudito cõſtructi erant. Nã collis erat ſaxoſus, paululum erectus à parte orientali ciuitatis, pronus ſuper arcem, quã dudum rex Salomon per dei prouidentiam magnis operibus muro circumdederat, ab inferioribus incipiens, quem vallis altiſſima circumdabat. Saxa vero Affrico expoſita, plumbo ligauit, vt interiora loca complecterentur, multum ſpatiũ ſtructura comprehendente, & in altum quadrangulo facto, vt vaſtitas lapidũ à fronte videretur: ab interiore vero parte ferro ligati, compaginem munirent immobilẽ per omnia tempora. Cumq; ita factum opus cõtinuaret, vſque ad ſummitatẽ collis perduxit, & foſſas circa murum poſitas complẽs, planum ſuper æqualemq; cõfecit. Quadriporticus vero in circuitu, vnaquaq; porticu longitudinẽ ſtadij concludẽte, & intra hanc porticũ, murum circa ipſam ſummitatem alius murus ſuperius ſaxoſus ambiebat omnia. Ab oriẽtali vero parte pari longitudine porticũ duplicẽ habebat, contra tẽpli ianuas conſtitutam, quam multi priores reges conſtruxerant. Circa omnem vero ſacrarij orbem, ſpolia barbarorum, fixa, quę rex Herodes deuouit, addens etiam quę & ipſe ab Arabis ceperat. Per latus autem aquilonis

Ædificium noui templi

aquilonis turris alta, angulosa, munita valde fuerat, quam ante Herodem reges & sacerdotes generis Asamonæorum construxerant, & Barin denominauerant, vt illic sacerdotalem stolam deponerent: qua cum opus habuisset vt immolaret princeps sacerdotum, induebatur, Hanc rex Herodes suo loco seruauit: post cuius obitum sub Romanis fuit vsque ad tempora Tiberij Cæsaris. Sub quo Vitellius Syriæ procurator, cum profectus Hierosolymam, & susceptus à populo clarissime fuisset, volens eis vices retribuere, vt sacerdotalē stolam sub sua potestate haberent, scripsit Tiberio Cæsari, & ille concessit. Et permansit stola sub potestate Iudæorum, vsque quo obijsset rex Agrippa. Post quem Cassius Longinus, cui tunc Syria parebat, cum Cuspio Fado Iudææ procuratore, imperauerunt Iudæis in Antonianam turrim eam deponere, dicentes, Romanos oportere dominos eius esse, sicut & prius. Destinant igitur Iudæi legatos ad Claudium Cæsarem, vt de his peterent. Qui cum peruenissent, iuuenis Agrippa rex Romæ constitutus, petens ab imperatore potestatem eius, accepit, scribente Vitellio Syriæ procuratore. Prius autem sub sigillo principis sacerdotum, & custodum pecuniarum fuerat: qui ante vnum diem celebrationis ad principem custodiæ Romanorum ascendentes, & requirentes suum sigillum, stolam tollebant: transeunte vero festiuitate, in eundem locum deportantes, & principi custodiæ ostendentes, similiter cum sigillis reponebant. Hanc autem Barin, id est, turrim, Iudæorū rex Herodes munitionem construens pro templi custodia, ad gratiam Antonij, amici quidem sui, principis vero Romanorum, Antoniam nominauit. A parte autem occidentalis muri quatuor portæ stabant, quarum vna ad aulam tendebat, interposita valle quę erat in medio eius viæ, duæ autem ad suburbana, quarta vero ad ciuitatem: multis gradibus ad inferiorem vallem tendentibus, & exinde rursus ad superiora ascēdentibus. Nam ex aduerso templi ciuitas in modū theatri iacebat, circundata valle altissima per omnem australem tractum. Quarta autem frons, quæ ad meridianum solem posita erat, habebat & ipsa quidem in medio portas, super quas regia porticus triplici longitudine terminata, ab orientali valle incipiens, & ad occidentalem finita, amplius tendi non potuit. Opus autem fuerat dignum narrari omnibus qui sub sole sunt. Siquidem altissima vallis sic erat, vt nullatenus videri posset, si quis eius altitudinem attendisset, super quam porticus illa steterat. Ex qua si quis à summo, id est, à tertio tecto notasset, & profunditatem ædificiorum videre vellet, tenebris perfundebatur, itavt nō posset visus ad immensam altitudinem peruenire. Columnarum autem ordines consistebant in quadro per longitudinem, nam quartus paries colligabatur parieti lapideo. Crassitudo vero vnicuiusque columnæ, tres coniunctas vlnas habebat: longitudo autem pedes vigintiseptem, duplici spira suppositā, multitudo autem omnium, centum sexaginta duæ fuerunt. Capita autem columnarum secundum modum Corinthium sculpta, & admiranda propter magnitudinem operis. Cumq; quatuor ordines fuissent, tres quidem media loca tenebant: quorum duo eodem modo facti, latitudinē habebant pedum triginta: longitudine stadia tria, altitudine quinquaginta pedibus tendebantur: Medius vero ordo latitudinē vigintiquinque pedum habebat, altitudinem centum: nam dupla super vtrunque fuerat. Tecta vero lignis sculptis in figuras diuersas apparebant: medię vero porticus altitudo in immensum tendebat, habens columnas compositas, politas vndique, quarum compago incomprehensibilis omnibus videbatur. Talis quidem primus murus fuerat. A medio vero non multum secūdus distabat, gradibus paucis ascendendus: quem paries circuibat lapideus, titulum habens, qui prohibebat alienigenas ingredi morte interminata. Interior autem murus per australem partem & aquilonis tractū, tres in pariete ianuas habebat à se distantes: per oriētalem vero vnam maximam, per quam transiebamus purificati cum mulieribus. Inaccessibile autem sacrarium fuit, intra quod tertium erat, vbi sacerdotibus solis ingredi licebat. Ante quod sacrarium ara erat, super quam immolationes & holocausta

Stola pontificia quibus soluta sit conseruata.

Altitudo ædificiorum incredibilis

holocauſta deo imponebamus. Horum trium nullum rex Herodes intrauit, cum vtique prohiberetur, quia non ſacerdos exiſteret: ſed operibus muros & porticus exteriores curabat. Quæ cum octo annis ædificaſſet, tẽplo per ſacerdotes in vno anno & quinque mẽſibus peracto, omnis populus lætitia completus eſt. Et primum quidem pro celeritate gratias deo agebant: deinde alacritatem regis, quam in dedicatione habuit, laudibus extollebant. Rex autem trecentos boues obtulit Deo, & alij ſecundum vires ſuas, quorum numerus nullatenus æſtimatur. Nam cum occurriſſet templi dedicatio, regiſq; natalitius dies, quo principatũ aſſumpſerat, inſignis eſt celebrata feſtiuitas. Conſtruxerat & effoſſam viam ad aulam, ab Antonia intra tẽplum ducentem per ianuã orientalem: ſuper quam & turrẽ ædificauit, quatenus & ſubterraneũ haberet acceſſum, propter populi ſeditiones. Dicitur aũt per illud tempus, dum tẽplum conſtrueretur, quod in die quidẽ non pluere t, nocte vero imbres deſcenderent, quatenus templi conſtructio prohiberetur. Quod verbũ noſtri patres tradiderunt, nec eſt incredibile, ſi etiam dei prouidentiam aliquis conſideret. Templũ quidem huiuſmodi conſtructione finitum eſt.

Subterraneus in templũ tranſitus

FLAVII IOSEPHI
ANTIQVITATVM IVDAICARVM LIBER DECIMVS SEXTVS.

Lex Herodis de furibus, & regreſſus filiorum è Roma. Cap. I

IN adminiſtratione rerum, ſtudium habẽs rex omnes iniquitetes prohibere, quę per ciuitatem & prouinciã fiebãt, legem ponit nullatenus priori ſimilem, in qua firmauit fures vẽdi. Quæ res non ad pœnam tantum grauis, ſed ad confuſionem patriæ, ſolutionemq; conſuetudinis exiſtebat. Nam alienigenis, & non eundẽ vitæ modum habentibus, ſeruire in his quæ imperaſſent, peccatum in religione non pœna excedentium erat dum in prioribus cautum fuiſſet de hac pœna: Nam iubebant leges quadruplum fures reddere: non habentem vero tantum venundari, non tamen alienigenis, neque in perpetua ſeruitute, ſed Iudæis, & ſexto anno abſolui. Ergo præter conſtitutionẽ, & præter legem reddi hanc pœnam, ſuperbiæ pars videbatur: nec regis ſed tyráni in vniuerſos ſubiectos tormẽtum atrociſſimum excogitatum, quod populi parabat diſcordiam. Eodem tempore Herodes ad Italiam nauigauit, Cęſarem deſiderans ſalutare, & videre filios ſuos Romæ degentes. Cæſar quidem amicabiliter eum ſuſcipiens, perfectos ei doctrina filios redidit quos ad propria reduxit. Cũ vero ab Italia rediſſent, ſtudium populi circa iuuenes erat: & conſpicui omnib⁹ facti magnitudine corporis, & ornatu regio, forma non deficiente, inuidioſi ſtatim viſi ſunt Salomæ ſorori regis, & illis qui accuſationibus Mariammen damnauerant: dum putarent, quòd ſi præualerent, vltionem exigerent de his, quæ in matrem ſuam commiſſa videbantur. Cauſam vero timoris ad illorum criminationem transferebant dum dicerent, non libenter cum patre eos commorari propter matris interitum: & quia iniuſtum eis videretur, ſimul cum interfectore genitricis conuerſari: & ex veritate ſumentes initium, ad veriſimile deſcendentes, affligere eos tentabant, & fauorem patris quem circa filios habebat auellere. Quod non manifeſte ei dicebant, ſed in multitudinem rumorem ſpargentes Herodi nuntiari credebant: vnde odium in eos patris exarſit. Interea omni ſuſpicione vel accuſatione prætermiſſa, rex amore, filiorum honores eis largitus eſt, & vxores nobiliſſimas

Lex noua Herodis in fures

Odiũ Salomes in filios Herodis

iuxit: Aristobulo quidam filiam Salomes Beronicen. Alexandro vero Archelai regis Capadocum filiam Glaphyram.

De prodigalitate Herodis in gratiam Agrippæ, & vectigalibus Iudæorum. Cap. II

Herodes occurrit Agrippæ uenienti in Asiam.

CVm hæc deposuisset, & audisset Marcũ Agrippam nauigasse rursus ab Italia ad Asiam, festinauit ad eum, à quo petijt vt ad regnum eius accederet, vt obtineret quę oportebat ab hospite vel amico. Qui cum flexus esset, lętus ad Iudæam peruenit. Herodes autem nihil quod ei placeret reliquit, in nouis ciuitatibus eum suscipiendo, ædificia demonstrãdo amplissima, & omni deliciarum apparatu reficiendo eum cum amicis in Sebastia, & Cæsareæ portu à se constructo & in oppidis Alexandrio, & Herodio, & Hyrcanio. Ducebat etiam eum ad ciuitatem Hierosolymorum, occurrente cuncto populo cum laudibus. Agrippa autem deo quidem centum boues immolauit, pauit etiam magnifice populum. Qui licet multos dies illic vellet remorari, tamen propter tempus nauigationis festinauit, rursusque ad Ioniam muneribus ab Herode multis donatus, vnà cum suis amicis nobilibus peruenit. Rex autem post hyemem veris tempore properauit rursus ad eum, sciens exercitum ad Bosphorum productorum. Cúmque per Rhodum & Coon nauigasset, putauit eum in Lesbo inuenire, flatu vero Aquilonis detentus, in Chio remoratus est: vbi multos sibi occurrentes donis regalibus honorabat. Cumque ciuitatis porticum vidisset dirutam, quam in bello Mithridatico depositam, non facile propter magnitudinem & pulchritudinem restaurari contigerat, pecunias præbens quantæ superabundare potuissent ad operis perfectionem, præcepit ciuibus, vt non negligerent, sed citius ornatum suæ ciuitatis erigerent. Ipse vero cessante procella, ad Mitylenen accessit, & exinde ad Byzantium profectus, cum audisset vltra cyaneas cautes iam Agrippam nauigasse festinauit: & ad Sinopem Ponticã descendens, subito illi insperatus apparuit: à quo libenter exceptus honoribus fruebatur. Cum quo & totius expeditionis tempore labores partitus est. Cumque prouincias Ponticas ordinasset, per Paphlagoniam & Cappadociam, & exinde per magnam Phrygiam profecti, Ephesum peruenerunt, vnde ad Samum nauigauerunt. Multa vero per ciuitates singulas beneficia regis, secundum petitiones interpellantium fiebant, dum largitionibus minime parceret: sed & si qui aliquid ab Agrippa petissent, arbitrio suo postulata complebat. Cumque bonus & largus præstando petentibus esset, nullumque constaret, Agrippam similiter ad beneficia prouocabat. Nam Illiensibus eum reconciliauit iratum, persoluit & pecunias, quas procuratoribus Cæsaris Chij debebant: aliorum quoque petitiones munificenter complebat. Cumque ad Ioniam peruenissent, Iudæorum populi qui ciuitatęs habitabant, tempus & fiduciam nacti: violentias referebant, quas patiebantur dum legibus proprijs vti non sinerentur: damna etiam per calumniam exactorum in festis diebus: darent & pecunias quas ad Hierosolymam transmittebant, & multis alijs calamitatibus opprimerentur, Romanis semper præcipientibus eis secundum proprias leges viuere. Quæ cum suggessissent Herodi, præsentauit eos vt audiret Agrippa eorum allegationes. Nicolaum autem quendam ex suis amicis dedit, qui pro eis peroraret. Agrippa vero Romanorum nobilissimos, & reges & potentes qui tunc præsto erant, cum ad concilium secum perduxisset, Nicolaus ita pro Iudæis locutus est: Omnes quidem ŏ maxime Agrippa indigentes, oportet pro necessitate confugere ad eos, qui violentiam possint auferre. Hi vero qui nunc interpellant, fiduciam prius à vobis datam quam sæpius optauerunt, nullatenus se perdere per vos postulant qui dedistis. Petunt enim hæc quæ acceperunt à vobis, qui soli potestis præstare, seruentur: Nam damnis afficiuntur, non ab aliquo meliore, sed ab his quos pariter secum subiectos vobis esse cognoscunt. Et si quidem maxima sunt, quæ à vobis meruerunt, laudabiles videntur, quod ita se probauerunt beneficijs dignos: si vero minora sunt, inhonestum est, si nec

Liberalitas Herodis.

Herodes iter si occurrit Agrippæ.

Oratio Iudæorum ad Agrippam pro tuenda libertate

ſi nec hæc firmauerint qui præſtiterunt. Hi enim qui violentiam Iudæis ingerũt, niſi putarent bonos eos eſſe quod à vobis talia meruiſſent, non eis inuiderent, & veſtra beneficia ceſſare niterentur. Quod ſi quis interroget, vtrum velint patrijs legibus ipſi priuari, id eſt, immolationibus & pompis, quas feſtis diebus offerunt: ſcio libenter eos omnia pati, quàm patrias leges amittere. Nam & bella propter hoc multi amplectũtur, verentes, ne tranſgrediantur patrias leges & libertatem quibus nũc vniuerſum hominum genus per vos potitur, quod nos etiam petimus, vt liceat nobis per prouinciam ſeruare ſolennia. Cur ergo hi quæ pati nolunt, in alios committũt? Illud vero conſideremus: Nunquid eſt populus, aut ciuitas, aut genus hominum, quibus non maximum bonum apparuit continentia veſtri imperij, vel potentia Romanorum, vel audet aliquis eorum beneficia infirmare, licet ſi amens? Nam nemo eſt, qui non horum particeps, vel publice vel priuatim exiſtat. Quod & ſi quis auferat quæ vos donaſtis, nihil firmum neq; ſibi quod per vos habuerit obtinebit. Veſtra enim dona quis enumerare prævaleat? Si recordatum fuerit regnum antiquum, & modernum imperium, multa exiſtunt quę à felicitate veſtra conceſſa ſunt. Noſtra vero licet clara ſint, non tamẽ inuidioſa, propter vos qui donaſtis. Hoc tantum perfrui poſtulamus, vt ſine impedimento patriam religionem ſeruemus. Quod & per ſe non debet inuidioſum eſſe, ſiquidem deus lætatur honoratus. Ex noſtris vero ſolẽnibus nihil inhumanum eſt, omnia vero religioſa & iuſtitia ſunt ſalutari deuota. Neq; enim cælamus mandata quibus vtimur monimentis pietatis & humanarum profeſſionum. Septimum vero diem remittimus, doctrina noſtrorum ſolennium imbuti: quapropter nullatenus peccamus. Bonæ itaque leges probantur quas colimus, ſi quis per ſe eas requirat, & antiquæ exiſtentes, licet aliquibus non ſic eſſe videantur, vt earum honor per longitudinem temporis non facile repellatur ab his qui eas caſte cuſtodiunt, quibus non priuant per violentiam. Pecunias nanque quas deo conferimus, rapientes manifeſtum ſacrilegium committunt. Vectigalibus vero grauantes nos in feſtis diebus, ad iudicia & ad mercimonia non neceſſaria trahunt, pro contumelia religionis quam nos colere cognoſcunt, de qua non iuſtum odium habent. Siquidem veſtrum imperium, quod omnibus dominatur, probitatem quidem laudat, contumelias autem fortiter abhorret. Poſtulamus igitur maxime Agrippa violentias auferri, ne prohibeamur legitimis noſtris ſolẽnitatibus perfrui, & ne ſubſtantiæ noſtræ rapiantur ab his, quibus nullam violentiam inferimus. Nam petimus non tantum iuſta, ſed etiam à vobis primo donata, poſcimuſque pro his ſenatuſconſulta, & tabulas in Capitolio poſitas relegere, quas certum eſt experimẽto noſtræ circa vos fidei datas. Sed ſi nullatenus fideles vobis apparuiſſemus, debent tamen firma eſſe quæ donaſtis, & non tantum nobis, ſed etiam omnibus hominibus præſtitiſtis, eos beneficiorũ largitionibus ampliantes: quorum ſingula ſi quis enumeret, poteſt immenſam orationem longo ſermone conficere. Nos vero hęc iuſte impetraſſe ſi velimus oſtẽdere, ſufficiet nobis, vt priora taceamus, hic noſter rex, qui vobiſcum præſens coſidet, qualiter eius fides erga veſtram familiam claruit. Quis enim fauor eius, aut quis in vos non excogitatus honor, aut cauſa quæ defuit. Quis autem prohibet veſtra circa nos enumerando beneficia explanare. Sed bonum puto, prius patris Antipatri res geſtas explicare: qui cum in Ægyptum Cæſar intraſſet, cum duobus milibus armatis ei auxiliaturus occurrit, neque in terreſtribus certaminibus neque naualibus armatis minor apparẽs. Et quid oportet dicere quantum profecit illo tempore, tot donationibus Cæſaris accumulatus. Singulas vero memorare Cæſaris epiſtolas, quas tunc ſenatui pro ipſo deſtinauit, publicos etiam honores, quod ciuem Romanum Antipatrum ordinaſſet, ſuperfluum puto referre. Sufficit enim hæc demonſtrare, iuſte nos beneficia veſtra poſſidere, quæ per vos confirmari poſtulamus: quæ & ſi prius non extitiſſent, ſperabamus affectu circa vos noſtri regis, & veſtro erga eum acquirere. nunciatur enim nobis ab Hieroſolymorum Iudæis, qualiter prouinciam ingreſ-

Accuſãtur turbatores libertatis Iudeis à Romanis conceſſæ

ſus eſſes,& deo perfectam immolationem honorando eum integris ſupplicationibus perſoluiſſes, & quomodo populum patiſſes, & ab illo munera ſuſcepiſſes, quæ per gentes & ciuitates ſigna vel indicia hoſpitalitatis & amicitiæ veſtræ putantur,quæ meruit Iudæorum gens per Herodis prouidentiam. Hæc admonentes vnà cum iſto tibi conſidente rege,petimus te nihil ſuperfluum:ſed vt quæ vos dediſtis, ne concedatis ab alijs auferri. Cum hæc Nicolaus diſſeruiſſet: nulla eſt facta à Græcis controuerſia. Non enim in iudicio hæc, ſed in conuentu ventilabantur:hac tamen occaſione pro ſatisfactione vſi ſunt, dicentes: quod inquilini per prouinciã Iudæi violẽtiam habitatoribus eius ingererent,dum illi indigenas ſe demonſtrabant: & licet ſuis ſolennibus vſi,tamen nihil læderent eos. Ergo in-

Reſponſio Agrippæ.

telligens Agrippa violentiam eos pati,hæc reſpondit: Propter Herodis amicitiã vel fauorem,paratum ſe eſſe cuncta Iudæis concedere. Tamen hæc,inquit, quæ poſtulant,per ſe iuſta perſpiciuntur: & ſi amplius petiſſent,non me piguiſſet,quæ non lædebant Romanorum imperium,eis concedere. Sed quoniam hæc & prius acceperunt,infirmari nullatenus concedo,quos volo ſine moleſtia proprijs ſolẽnibus potiri. Cum hæc interlocutus fuſſet,concilium dimiſit. Herodes autem affectui eius gratias exoluebat. Et ille pariter eum amplectebatur, & ita tunc diſ-

Herodes reddit Hieroſolymam

ceſſerunt. Rex autem domum reuerti volens, nauigauit: & ad Cæſaream deductus non multis diebus proſpero flatu ventorum,ad Hieroſolymã peruenit. Vbi concilium totius populi congregans,cum multi ex prouincia conueniſſent, concione habita,rationem totius ſuæ profectionis explanauit,& quæ Iudęis in Aſia per eum proueniſſent,vt ſine violentia in poſterum poſſet degere. Narrauit etiã quid felicitas vel gubernatio ſui principatus eis profuiſſet:nec non & quartã partem fiſcaliũ præteriti anni conceſſit. Qua illi oratione vel gratia lætati,cum ſumma exultatione bona regi orantes, receſſerunt.

Domeſticũ diſſidium inter Herodem & eius filios. C. III

PRocedebat autem ſeditio domeſtica, & acerbiorem accipiebat prouectum,cum tanquam hęreditarium odium ſuſcepiſſet circa aduleſcentes Salome, & ſumpſiſſet de matris eorum morte audaciam: dumq; vellet neminem illius relinquere,qui poſſet mortem eius vindicare. Cumq; aduleſcentes à genitore diſcordarent,memoria matris quę falſis accuſationibus fuerat interempta & impetij cupiditate:rurſus ſimile malum prioribus ortum eſt,dum derogationes ab illis circa Salomen & Phœroram fierent,inſidiæ vero ab his in aduleſcentes. Nam odium par alterutris fuerat, modus autem odij non ſimilis: dum illi manifeſte quidem detraherent, inhoneſtum putantes iram cælare: illi vero non tali modo, ſed callide ac maleuole accuſationibus vterentur, ſeducentes ſemper aduleſcentes,quorum audaciã putabant ad necem poſſe fieri genitoris. Qui nullatenus pro matris flagitio confundebantur,nec eam credebant iuſte periſſe,imò magis feſtinabant in authorem homicidij vindicare. Deinde cuncta ciuitas iſtis ſermonibus completa miſerabatur innocentiam aduleſcentium: diligentia vero Salomes creſcebat,& ab illis occaſiones accipiebat,dum ſic contriſtarentur propter indignum matris interitum. Dicebant enim, miſere quidem contigiſſe matris obitum: ſe vero miſeriores, qui compellerentur cum interfectoribus matris cohabitare. Hæc autem ad peiora in abſentia regis procedebant.

De odio Herodis & impietate in filios duos legitimos. C. IIII

CVm ergo Herodes receſſiſſet,& populo interlocutus eſſet,ſicut prædiximus, ſtatim ſermones ad eum per Pheroram & Salomen proferebãtur, magnum ei ab aduleſcẽtibus periculum imminere,quod minime ſuſtinerent inultum matris interitum. Addebant etiã,quod Archelai Cappadocis ſpe niterentur, tanquam per illum ad Cæſarem profecturi,& patrem Herodem accuſaturi. Per quæ Herodes confeſtim conterritus obſtupuit, quod & alij hæc eadem nunciaſſent.

Recordabatur

Recordabatur autem priſcas calamitates, quod nec vxore priuatus, ſeditione liberata domus eius fuiſſet, quæ priorum grauiora & peiora pateretur. Quapropter contriſtabatur, quod omnia præter ſpem feliciter ei forinſecus deus præſtitiſſet, & domeſticis calamitatibus vinceretur. Turbatus ergo & huiuſmodi calamitatibus afflictus in deiectionem aduleſcentium, Antipatrum filium ſuum ante principatum ſibi genitum de priuata vxore illis præponens, omnia in eum tranſtulit: dum putaret ſic cõterrere fiduciam filiorum Mariammes, & temeritatem eorum damnare, dum illi crederent alium præter ſe, patri ſuccedere: depoſitoq; Antipatri prouectione ſupercilio, poſſet eos ad meliora conuertere. Quod non ſicut putauit euenit, nam pueris omnino ſua deiectio grauius apparuit. Qua Antipater fiducia potitus quam prius non habuit, feſtinauit fratres affligere eorumque accuſatoribus conſentire, quibus pater facile credebat, alienatus à filiorum amore. Sodalibus ergo miniſtris vſus, ne ipſe in ſuſpicionem veniret, patris animum in fratres accendebat: nam multos iam acquiſierat ſuæ voluntatis miniſtros, propter ſpem quam de regno iam habuit: fide vero patris putabatur hæc facere: vnde plus triſtitiæ aduleſcentibus occaſiones creſcebant. Nam ſæpius ab eis lachrymæ pro contemptu ſuo, & matris recordatione fundebantur, patremq; manifeſte apud amicos tanquam iniuſtum accuſabant. Quę maleuoli per Antipatrum Herodi renunciantes, non paruam in aula ſeditionem commouebant. Quare exacerbatus rex accuſationibus, & humiliare nimis Mariammes filios volens, maiora in honorem Antipatri excogitabat, adeo, vt & matrem eius dudum contemptam reduceret, & Cæſari ſæpius pro eo ſcriberet. Agrippa vero pod diſpenſationem decennalen Aſiæ Romam aſcendente, rex à Iudæa nauigans ad eum, ſolum Antipatrum ſecum duxit. Cui eum cũ multis donis commẽdauit, quatenus Romæ Cæſari amicũ faceret, vt iam omnes crederent, contẽptis aduleſcentibus in illum regnum patris transferri. Ipſe quoque ſcribens, Romæ multis amicis Antipatrum cõmendabat. Qui contriſtabatur, quod abſens fratres ſuos ſolito accuſare minime valeret: timebat enim, ne mutatus pater, modeſtius filios Mariammes diligeret. Cumq; hæc cogitaſſet, ſua maligna voluntate vſus, exinde incitare patrem ſperabat: vnde contra fratres frequenter ſcribens, vereri patris interitum ſimulabat: vſquequo Herodem ad tantum iræ vel furoris perduxiſſet, vt iam aperte contra filios niteretur. At ille, ne tantum facinus perpetuaretur, melius putauit Romam nauigare, & filios apud Cæſarem accuſare: nihilq; ſibi tale permittere quod propter magnitudinem impietatis periculoſum exiſteret. Cum vero Romam perueniſſet, & ad Aquileiam ciuitatem perrexiſſet, Cæſarem compellare feſtinans, tempore apto de maximis ſuis calamitatibus intimauit: filioſq; ſuos præſentans, inſolentiam & audaciam eorum accuſauit, quod feſtinaſſent patrem ſuum perimere, regnumq; tyrannico more inuadere: dum ipſe licentiam haberet, non neceſſitate ſed recto iudicio tradere regnum permanenti filio circa paternam pietatem: quam à Cęſare percepiſſet, vt quem vellet, ſibi ſucceſſorem relinqueret: cum illi non ſolum regno, ſed & vita mererentur priuari, qui tale facinus in patrẽ moliti ſunt: quorum temeritatem diu portans, nunc cogeretur Cæſaris aures talibus verbis polluere, cum nihil paſſi ſint moleſtum aut graue à patre: cur vero iniuſtũ eis videretur, ſi principatum quem multis laboribus vel periculis ſuis acquiſiuit, cõcederet & præberet ei quem meritum æſtimaret? nam hoc, inquit, præmiũ cum alijs iuſtitiæ donis exiſtit, ſi meritis quiſquam gratiam præcedentem compenſauerit: & talem diligentiam habuerit, vt retributione tanta dignus exiſtat. Impiũ enim eſt vel de hoc ipſo cogitare, dum non poſſint ad regnum niſi patre peremptо accedere, quibus hactenus pater honores vel diuitias adminiſtrauit, coniugéſque nobiliſſimas genere copulauit: Ariſtobulo quidem filiam ſuæ ſororis, Alexandro vero filiam Archelai regis Cappadocum. Pro quibus commiſſis dum talia feciſſent, poteſtatem habens non in eos ſe vindicaſſe dicebat, ſed ad commu nem benefactorem Cæſarem adduxiſſe: & auferendo à ſe totum, quantum aut

pater læſus,aut rex inſidiatus potuiſſet agere, pariter eos in iudicio ſecum feciſſe aſtare: & reliquum eſſe,aut eos occidi,ne cum timore maximo ipſe viueret:aut ſe opprimi,quatenus vtriq; fabula hominum uel opprobriū forent. Cum hęc Herodes apud Cęſarē filios ſuos accuſando dixiſſet,iuuenesq; eo dicente lachrymarentur,confuſi de tali accuſatione, licet liberum ſermonem ac fidelem à conſcientia poſſediſſent,tamen patris criminationibus difficilem ſatisfactionem putabāt fore dum non arbitrarentur honeſte & cum fiducia patrem redarguere. Erat ergo eis inopia dicendi & lachrymæ cum gemitu:dum timerēt,ne putarētur mala conſciētia ſatisfactionem non inuenire. Turbationem autē eorum Cęſar attendens, ſicut erant innoxij,credidit quod non cōſcientia facinoroſa,ſed imperitia & modeſtia minime ſeſe pręualerent purgare. Vnde etiam facti miſeratione digni cunctis pręſentibus,patrem cōmouerunt ad veram miſericordiā: videnteſq; propitiū eum & Cæſarem,& alios præſentes, vnus eorum Alexander accuſationes diſſoluere niſus eſt:O pater, inquit, tuus quidē erga nos affectus euidenter manifeſtus ex ipſo iudicio apparuit. Nam ſi quid in nos crudele cogitaſſes,non nosad omniū ſeruatorē Cæſarem deduxiſſes,dum tibi quod velles liceret vt patri. Nemo enim quenquam volens interficere ad templa eum ſacrariaq; perducit, vnde vita conquiritur:quæ nobis morte peior exiſteret, ſi tale aliquid in patrem cogitaſſemus. Siquidem ſermonem fiducia veritatis inuenit:cum beatos nos fore ſciamus,te mitigantes,ac pericula & falſam delationem fugientes:ſi vero accuſatio pręualuit, ſolem iam videre nos ſuperfluū iudicamus. Quod ergo dicis regnū deſiderare nos veriſimilis contra iuuenes cauſa videtur: & quod de miſeræ matris interitu ſubiūgis à priore calamitate argumēta percipiēs,nobis ingeris crimē. Conſidera tamē quia hæc cōmunia cunctis exiſtūt,& ſimiliter in alijs dici poſſunt,dum nihil prohibeat,ſi regis filij ſint iuuenes,& matre eorum defuncta, omnes in ſuſpicione patris eſſe tanquam inſidiatores. Sed opinio ad talem credulitatem non ſufficit. Dicat vero quiſquam,ſi tale aliquid præſumptum eſt à nobis,vnde credibila hęc appareant. Nunquid hoc manifeſtis iudicijs poterit approbari, aut veneni confectio,aut æqualium coniuratio,aut ſeruorum corruptio,aut literæ contra te deſtinatæ: dum & hæc poſſint, licet non facta criminationibus confingi, domo regia non concordante? Principatum etiam, quem tu dicis præmium eſſe pietatis ſæpius euenit cauſam fieri malignæ rei. Culpam quidem noſtram nullus probauit. Accuſationes vero quomodo ſoluat, qui excuſationes non vult audire? Locuti ſumus quiddam, ſed non contra te:nam hoc iniuſtum eſſet: ſed in eos, qui ſi quid dictum fuerat, minime tacuerunt. Matrem vero quidam noſtrum planxit, non quod defuncta eſſet,ſed quia derogabatur ei ab indignis,volentibusprincipatum inuadere. Scimus nec patrem poſſidere quicquam,quod nos non poſſidemus. Et dum regijs honoribus fruamur,fruſtra feſtinamus,ſi te occidendo regnum tenere voluerimus,quibus pro hoc facinore nec terra peruia,nec mare nauigabile videtur. Nunquid ſubiectorum pietas,& gens religioſa concedere habuit patricidas Rempublicam obtinere, aut ſanctiſſimum à te confectum ingredi templum. Vt vero hæc omnia omittam, homicidium inultum Cæſare viuente poſſet dimitti. Sed neque filios impios creaſti,aut ſtultos,ſed infelices,téque indignos. Si neque cauſas habes neque inſidias inuenis, quid tibi ad fidem ſufficiet in tali crudelitate. An putas de matris interitu coniecturam ſumere, quæ nos non incitare, ſed magis mitigare poſſet. Ampliorem quidem ſatisfactioni volebamus ſermonem inferre, ſed non recipiunt prolixiorem orationem, quæ minime commiſſa creduntur. Quapropter ante omnium dominum Cæſarem præſenti tempore paciſcemur, ſi ſine ſuſpicione tua cum veritate circa nos tuum recipimus affectum pariter poſſumus viuere, licet non feliciter: quia maxima mala ſæpius ex falſo crimine generantur. Permanente autem in aliquo mœrore culpæ noſtræ, iam nobis vita iucunda non videtur, ſi tu eam vt immeritis largiaris. Cum hæc dixiſſet, & Cæſar nec prius magnitudinem criminationis crederet, tunc magis placabatur

Reſponſio Alexāndri contra accuſationem patris

placabatur: & frequenter Herodē attendens, videbatur mitigari. Cumq; prę-
sentium miseratione rumor in aula diuulgatus esset, regem faciebat inuidiosum in-
credibilis accusatio. Nam adulescentum ætas, corporis pulchritudo, miserandū
eis auxilium conferebat: plus vero, quia oratio conuenienter & sapienter in Ale
xandri verbis occurrerat. Cæsar autem modicum remoratus, adulescentes quidē
licet ab accusatione extranei viderentur, hoc ipsum tamen peccasse eos pronun
ciauit, quod non tales se patri prębuissent vt non darent criminationis occasio-
nem. Herodem vero petebat, vt omnem opinionem abijciens, reconciliaretur cū
filijs: dum non esset credibile ab eis scelus hoc potuisse committi. Cum hæc per-
suasisset, iuuenibus innuit, advestigia patris sese proijcere. Qua supplicatione pa
ter eos, lachrymabiliter & flebiliter est amplexus: quod cernentes qui aderāt, fle
xi miseratione, in lachrymas facile proruperunt. Illi autem gratias Cæsari agē-
tes, pariter discesserunt, & vnà cum his Antipater, simulans lætitiam pro eorum
reconciliatione celebrata. Postero die Herodes Cæsari quidem donauit trecen-
ta talenta, spectacula & munera populo Romano tribuenti. Cęsar autem ei me
talli æris Cyprij dimidios reditus, & dimidiam procurationem prębuit, & hospi
talibus eum muneribus honorauit: & de regno potestatem concessit, quem vellet
filiorum successorem relinquere, vel partiri vnicuiq; regnū, vt ad omnes perue-
niret. Illo tamen viuente, hoc agere non permisit, dicens: oportere eum dum vi-
ueret, & regni & filiorum dominationem possidere. Hæc dum ordinasset, rursus
redit ad Iudęam. In cuius absentia, non parua pars regni defecerat Trachoniti-
dis: quos relicti Iudices iterū sub imperium redegerunt. Herodes vero cum filijs
dum nauigaret, & peruenisset in Eleusam Ciliciæ: quę postea Sebaste dicta est,
inuenit Cappadociæ regem Archelaum expectantem, & de filiorum reconcilia
tione gaudētem: & quod Alexander, qui filiam eius habuit, ab accusatione solu-
tus esset: donationesq; inuicem vt reges dederunt. Vnde cum Herodes ad Iudæā
peruenisset, & ingressus in templum fuisset, de suis prosperis actibus locutus est
populo, Cęsaris in se munificentiam explanans. In fine vero ad persuasionem fi-
liorum sermonem conuertit, vt in aula & in aliis cunctis cōcordarent: quos &
post reges futuros demonstrauit: primū quidem Antipatrum, postea vero filios
Mariammes, Alexandrum & Aristobulū, hortabaturq; eos, vt dum ipse viueret,
sibi in omnibus obedirent, quia nec per ætatem impediretur, nec per senectutem
suam Remp. gubernaret. Cum hęc dixisset, concione dimissa, multi sub expecta
tione filiorum eius, nouis rebus studebant.

Reconciliatio Herodis & filiorum suorum

De magnanimitate & munificentia Herodis, & vrbibus ab eo conditis, & crudelitate in suos. Caput V

EOdē tempore perfecta est Cæsarea, quam ędificauit decennali tempore, vi-
cesimooctauo anno regni sui, olympiade centesima & nonagesima secunda
cuius in dedicatione celebratio vel apparatus munificētissimꝰ fuit. Nā prę
ceperat certamina musica, & palæstras cōuenire. Prępararuerat etiā feras, & gla
diatores, cursusq; equorū: & reliqua miranda spectacula, in honore quinquēna-
li Cęsaris. Cui Cęsar cū sua vxore Iulia, pro dedicatione ciuitatis, maxima libera
litate summū direxerat apparatū: quorū sūma quingētis talētis ęstimata est. Cū
que multitudo ad ciuitatē cōueniisset pro spectaculis, & legationes quas populi
destinauerant, beneficiis eius gratias agētes, pariter occurrissent, cūctos susce pit
in diuersorijs & cōuiuiis: & per dies quidecim spectacula & delicias ministrauit,
vnde insignis eiꝰ magnanimitas potuit diuulgari. Qua propter perhibēt Cęsarē
& Agrippā sæpius dixisse, quod magnanimitati Herodis imperiū eiꝰ deesset: &
dignū eū esse Syrię vel Ægypti regnū possidere. Post huiꝰ vrbis dedicationem
in cāpo qui Capharsaba vocabatur, in loco aquoso, & optima terra arboribꝰ, &
fluuio circundata, ciuitatē ædificauit, quā nomine patris sui Antipatridem nun-
cupauit, pulchritudine & amœnitate decoratā: necnon & nomine matris locum

Quinquennale certamen Munera a Cęsare missa

iuxta Hiericuntẽ ædificans,munitione & domicilijs optimum:Cyprum nominauit:imò & nomine fratris ſui Phaſelli, propter amorem quem in eum habuerat, conſtruxit turrim in ea ciuitate,non minorem Pharo Alexandrina,pro munitione ciuitatis,quam in fratris memoriam Phaſelium vocauit. Appellationis vero eiuſdem,& ciuitatem iuxta Hiericuntem cõdidit. Beneficia vero ipſius,quę alijs ciuitatibus per Syriam & Gręciam,& ad quos contigit eum proficiſci, donauit, minime poſſumus explanare: nobiliſsima vero, & maxima facta eius in Rhodios extiterunt. Siquidem Pythium ipſe ſuis ſumptibus cũſtruxit,&præbuit multa talenta ad nauium cõfectiones. In Nicopolitana etiam ciuitate,quam in Accio Cæſar ædificauerat,multa publica loca condidit. Antiochenis vero magnã ciuitatem Syriæ habitantibus,plateam longam in media ciuitate poſitã,ex vtraq; parte porticibus ornauit,& viam lapide polito ſtrauit,ad ornatum & voluptatẽ habitantium:necnon & olympiacum certamẽ appellatione dignum, propter pecuniarum inopiam melius reditibus deputatis refecit,& immolationibus & reliquo ornatu celebrationem eius inſignem reddidit:pro qua munificentia perpetuus Agonotheta nominatus eſt. A lijs quidẽ mira videtur differentia voluntatis naturæ eius. Nam ſi largitiones conſiderentur,& beneficia, quę omnibus donauit hominibus,quis poteſt negare munificentiſsima natura eum fuiſſe? Si vero tormenta & iniquitates in ſubiectos vel domeſticos eius attendantur,duriſsimus & ferus,omniq; pietate alienus putatur. Vnde inconſtantem & ſibi contrariã volũtatẽ eius exiſtimant,quod ego minime puto ,dũ vnam cauſam invtroq; dominantẽ conſidero. Nam dum ad immenſam largitionem , munificentiamq; produceretur,ſi alicubi pręſentis gloriæ ſpes occurriſſet, vel futuræ,ſumptib9 pro ſuſis alacriter eam emere feſtinabat. Quapropter compellebatur ſæuus in ſubiectos exiſtere,dum pręſentibus conſumptis pecunijs, alias vellet acquirere. Cũq; cognoſceret propter violentias ſuas ſe ſubiectorum odio teneri, corrigere quidẽ vitia non facile poterat,conabatur autẽ odium ſuum occaſione pecuniarũ vlciſci. Familiariũ vero,qui eum verbo non placaſſet,ſeſe ſeruũ dicendo: aut ſi ſuſpicatus fuiſſet aliquẽ de principatu cogitare,nullaten9 ſe poterat moderari,ſed perſequebatur & cognatos,& amicos,tãquam hoſtes. Et dum vellet ſolum ſe honorari,talibus delictis ſuccubuit. Teſtimonium autem mihi prębẽt,huiuſmodi paſſionis eum fuiſſe,in Cæſarem vel Agrippam,vel in alios amicos, honores exhibiti. Nam qualiter ipſe adulabatur maioribus,ſimiliter ſibi fieri à ſubditis expetebat. Sed gens Iudęorum lege hoc agere prohibetur: & contempta inani gloria, ſolam ſpectat iuſtitiam. Vnde rex eos exoſos habebat,quod non potuiſſent eum templis vel imaginibus honorare. Huius rei gratia arbitror Herodem in ſuos quidem ſæuiſsimum,in extraneos vero munificum apparuiſſe.

Phaſelus turris & oppidum

Herodes Agonotheta dictus

De Auguſti & Agrippæ datis ad prouinciarum præſides literis. Cap. VI

INterea Iudæi per Aſiam & Libyam atrociter affligebantur,dum non eiſdem legibus ſicut ſub antiquis regibus vterentur,ſed violentia paganorũ opprimerentur,vt pecunias ſacras violenter ammitterẽt:ideoq; ad Cæſarem pro his legationem deſtinauerũt. Qui ſcribens per prouincias,ſuis eos legibus vti præcepit, quarũ exempla ſubiungimus:demõſtrant enim voluntatẽ,quã ab initio pro nobis Romani imperatores habuerũt. Cæſar Auguſtus pontifex tribunitiæ poteſtatis dicit:Quoniam gens Iudæorũ fidelis nõ ſolũ pręſenti tempore,ſed etiam priori,& magis patri meo dictatori Cæſari,P. Q. Romani,& princeps Hyrcanus apparuit,placuit mihi & ſenatui,cum ſententia Po. Romani,Iudæos ſuis legibus, & patrio iure frui permittere,ſicut & ſub Hyrcano principe ſacerdotũ altiſſimi dei,& ſacraria eorum inuiolata permanere,& pecunias ab eis ad Hieruſalẽ trãſmiſſas,reddi cuſtodibus pecuniarũ:neq; vadimonia ſabbato,vel ſexto die ab hora nona exigi. Si quis autem inuentus fuerit auferens ſacroſanctos eorũ codices, aut pecunias à ſynagogis,huiuſmodi ſacrilegio teneatur,& ſubſtãtia eius publico deputetur.

Exemplar epiſtolæ Cæſaris & Agrippæ pro Iudæis

eo deputetur. Suggeſtionem vero eorum pro pietate mea, quã habeo ſuper omnes homines, per C. Martium Cenſorinũ mihi porrectam, & hoc decretum, prę cipio proponi in nobiliſsimo loco, quem omnis Aſia meo nomini dedicauit. Si quis aũt tranſgreſſus fuerit hanc conſtitutionẽ, non mediocrem pœnã exoluet. Scriptũ eſt in templo Cæſaris. Cæſar Norbano Flacco ſalutem. Iudæi, qui anti qua conſuetudine ſolent pecunias ſacras ad Hieroſolymã tranſmittere, ſine impedimẽto hoc faciant. Hæc quidẽ Cæſar. Agrippa vero ſcripſit pro Iudæis hoc modo: Agrippa magiſtratibus, ſenatui, populoq; Epheſiorũ ſalutem. Pecuniarũ ſacrarum: quę in Hieroſolymorum templum tranſmittuntur, diligentiam & cuſtodiam in Aſia Iudæos habere pręcipio, ſecundum patriũ morem. Hos autem, qui ſacras pecunias Iudæorũ auferũt, & ad aſylum confugiunt, iubeo detrahi, Iudeisq; reddi: quo iure etiã ſacrilegi detrahuntur. Scripſit vero Syllano magiſtratũ gerenti, ne ſabbato Iudæi compellantur vadimonia prębere. M. Agrippa Cyrenenſium magiſtratibus, ſenatui, & populo ſalutem. Iudæi, qui per Cyrenẽ habitãt, pro quibus iam Auguſtus ſcripſit in Libya Fabio magiſtratũ gerenti, alijsq; ibi prouinciæ procuratoribus, quatenus ſine impedimento pecunię in Hieroſolymã ſecundum morem ſuum tranſmittãtur, nunc me interpellauerunt, qui ab aliquibus calumniatoribus affliguntur, occaſione tributorum, quę nequaquam debẽt, & prohibentur ſolennia ſua peragere: quos nullo modo impedire admoneo. Sed & ſi quas ſacras pecunias ciues ab eis abſtulerunt. has ipſas reddi pręcipio, & in reliquo corrigi, ne talia cõmittantur. C. Norbanus Flaccus, proconſul, Sardienſiũ magiſtratibus, & ſenatui ſalutem. Cęſar ſcripſit mihi, pręcipiens nequaquã Iudęos prohiberi patria conſuetudine pecunias colligentes, ad Hieroſolymam tranſmittere. Scripſi ergo vobis, vt ſciatis, quoniam Cæſar & ego ſic volumus. Nihilominus & Iulius proconſul ſcripſit ita: Epheſiorũ magiſtratibus, ſenatui, & populo ſalutem. Per Aſiam Iudęi habitantes, Idibus Februarijs Epheſum mihi Iudicanti demonſtrauerunt, Cæſarẽ Auguſtum, & M. Agrippam conceſsiſſe eis, proprijs vti legibus: imò & pecunias, quas ſinguli eorum ſua voluntãte pietatis cauſa, quam in deum habent, ſolent tranſmittere, habeant licentiam ſine impedimento hoc agere. Petierunt autem, vt & ego ſimiliter cum decretis à Cæſare, & Agrippa, meam ſententiam confirmarẽ. Volo igitur vos cognoſcere, quomodo decretis Auguſti & Agrippæ parens, præcepi eos vti & ſeruare ſine impedimẽto ſua ſolẽnia. Hęc ideo explanauim⁹, quoniã cõſcripta noſtra amplius apud Gręcos ventura ſunt, vt demonſtrem eis, quia cunctũ honorẽ ab initio impetrantes, nihil ex patrijs legibus prohibiti ſumus à magiſtratibus agere: ſed & defendebamur, religionẽ & honores in deũ ſeruãtes: quarũ facio ſæpius mentionẽ, vt mutatis ſeculi odijs cauſæ quę nobis ob hoc vel illis irrationabiliter inſertę ſunt, euellãtur, Ná legibus eiſdem nulla gens ſemper vtitur, dum & oppidatim multa religionis differentia ſeruetur: iuſtitiæ vero à cunctis hominibus ſimiliter ſtudetur, quę cõmoda Gręcis & Barbaris exiſtit: de qua noſtræ leges cũ ſint multam rationem habẽtes, omnes homines debent nos vt amicos & hoſpites amplecti. Nam oportet non differentia religionum nos alienos facere, ſed conſeruare benignitatis affectus, quę omnium hominum cõmunem vitam poterit cuſtodire. Redeo vero ad reliqua monumenta conſcriptionis.

Ratio quare tot epiſtolas congeſſerit

De ſepulchro Dauidis & Salomes incontinentia & Herodis perturbatione. Caput VII

ITur Herodes ſicut prędixi, conſumptis ſuis pecunijs, audiẽs Hyrcanum ante ſe regẽ aperuiſſe tumulũ Dauid, & tria milia talentorũ inueniſſe, multo plura credens depoſita, quę ad omnes ſumptus ſuos ſufficerẽt, tumulum aperiẽs ingreditur noctu, dũ nequaquã vellet hoc ciuitatẽ ſentire. Vnde fideliſsimos amicos tantũ ducens, pecunias quidẽ depoſitas ſicut Hyrcanus non inuenit, ornatumvero, & vaſa aurea plura tulit. Dum vero omne ſtudiũ poneret, & inquiſitionẽ diligentiorẽ faceret, ac vellet interius ingredi ad vrnas, in quibus Dauid & Salomonis corpora

nis corpora posita erant,duo eius satellites flammis exusti sunt,ab interiore parte occurrẽtibus. Tunc ille timore perterritus,egreditur: & pro piaculo, monumẽtum ex lapide candido,ante ianuã magnificẽtissimis construxit expensis. Cuius & Nicolaus historiographus meminit,sed descẽsum regis obticuit,dum inhonestum hoc factum cognosceret,quod semper in suis egit conscriptis. Nam viuente rege cum eo degens,ad gratiam eius & fauorem illa tãtummodo dicebat,quæ ad gloriam eius pertinebant:multas vero iniquitates eius mutabat,& cum multo studio cælabat. Nam Mariammes,filiorũq; eius mortes crudeliter factas, ad satisfactionem cupiẽs perducere,vt luxuriosam illam,& adulescentes patris insidiatores accusauit. Rex gestas autem regis,amplioribus laudibus extollens,delictis eius studiose satisfaciebat. Cui danda venia est,quia non historiam,sed laudem conscripsit. Nos vero generi Asamonæorum regum propinqui, & cum honore sacerdotium habentes,aliquid mentiri fœdum putauimus:ideoq; cum veritate gestorum memoriam recensemus. In domesticis ergo malis Herodes constitutus affligebatur,nam multi ex regis ira capientes audaciam, accusabãt propinquos & amicos eius. Quibus ita inter se disposítis,nulla requies erat. Siquidem Salome inimica filijs Mariammes, Aristobulo suam filiam coniunctam, nullatenus fidelem ei esse sinebat:dum flecteret eam, vt quicquid locutus secrete fuisset,nunciaret sibi: & in altercationibus quæ inter iugales sæpius cõtingũt, cogebat puellam dicere,quæ de marito sciebat. Illa vero dicebat,quod sæpiꝰ memoriam suæ matris Mariammes faceret,& quod patrem odio haberet:frequẽter autem interminaretur,quia si principatũ obtineret,filios quos Herodes ex alijs vxoribus habebat,magistros literarum in agris constitueret:dum magis apti essent ad hoc opus,quàm haberent circa studia diligentiã: vxores vero,si quando videret maternum indui ornatum,pro præsentibus ornamẽtis,ciliciis intercludi, ne solem viderent. Quę confestim per Salomen regi nunciata,dolorẽ eius inflãmabant. Vrgebatur vero multo peius omnibus credẽs,inuicem se accusantibus. Tunc aũt filijs interminatus,satisfactionibus eorum ad præsens mollitus,in posterũ atrocius exarsit. Nam Pherora cum ad Alexandrum veniisset, filiam Archelai Glaphyram,sicut prędiximus,habentem: Salomen,inquit,dicentem audiui,quod Herodes in amorem Glaphyræ suæ nurus incidisset,& minime desiderij solatium posset inuenire. Quod ille audiens,adulescentia vel æmulatione cõmotus, quę honoris causa circa puellam ab Herode fiebãt,propter amorem hæc eum facere suspicabatur. Dolorem ergo minus tolerans,patri nunciauit cum lachrymis,quę Pherora dixisset. Herodes autem multo magis furens, & mendacium impudicæ criminationis non ferens,turbabatur, & sæpius exclamans maleuolentiam familiarium,qualis ipse erga eos fuisset,& quales eos inuenisset,cõuocauit Pherorã,quem huiusmodi verbis aggressus: Pessime,inquit,omnium ad tam immẽsam & infandam indeuotionem peruenisti,vt talia de nobis existimes aut loquaris? Nonne video tuam voluntatem,quia non ad meam iniuriam talia verba producere,sed insidias & venena immittere filio pro mea perditione festinasti? Quis enim alter nisi bonitate dei retentus,quam hic puer in se habet, portare potuisset in patrem nõ vindicare tam crudelem opinionem? Prius enim gladium in dextram,quàm hoc verbum in animum eius debebas immittere cõtra patrem. Quid autem conaris male loquendo de me, nisi vt eorum fauorem fraudibus tibi cõcilies? Nam talia dixisti,quæ tuæ impietati fuissent cogitanda. Abisce de iam pessime circa fratrem ac benefactorem,& tecũ quidem hæc malicia conscientię conuiuat. Ego vero vincere soleo meos,nec vindicans merito in eis,sed magis beneficijs exornans,quibus indigni esse nosciuntur. Talia quidem rex. Pherora vero statim mœstitia plenꝰ: Salome,inquit,hæc persuasit, & ab illa sermones audiui. Quæ mox,vt audiuit (nam præsens erat) exclamauit,quod nihil tale ab ipsa dictum fuisset,& quod festinarent omnes ad odiũ regis eam perducere: cũctisq; modis occidere,propter fidem quam erga eum semper habere cognoscerent

Ioſephus ex genere Machabeorum

Indignatur Herodes fratri

ſcerent: in preſenti vero plus ſibi inſidiari, quod ſola reflecteret fratrem, ne vxo rem quam nunc haberet, repudiaret, regisq; filiam in matrimonio ſibi coniunge ret. Quapropter me falſis, inquit, accuſationibus eſt aggreſſus. Cum hęc dixiſſet; crines ſuos dilacerans, & pectora manibus tundens, veriſimilis ad negationem eſſe conſtabat: maleuolentia vero morum, diſsimulationem redarguebat. Pheroras autem in medio reſtitit, nullam habens ſatisfactionem. Nam Alexandro ſe dixiſſe confeſſus eſt, audiſſe vero à Salome minime comprobauit. Vnde diu con feſsione ſermonum facta, rex fratrem & ſororem auerſatus, filium pro conſtantia laudauit, quod ſibi ſermones Pherorę nunciaſſet. Hac lite facta; Salome vt accuſationis commotæ caput, omniũ odio tenebatur, quam vxores regis vt male uolam abhorrebant, eo quod natura malignam eam cognoſcerẽt. Occaſione ergo data, ſemper eam accuſabant Herodi: quarũ fiducia ex huiuſmodi cauſa magis accreuit. Rex Arabum Obodas nomine, naturaliter ſegnis, & regni negocijs penè inefficax, habebat diſpenſatorem regni ſui aſtutum iuuenem, & in omnibus nimis ornatum: cuius & ditioni omnis Arabia ſubiacebat. Hic pro cauſa quadam cum ad Herodem perueniſſet, & cœnaret cum rege, vidit Salomen, & deſiderio eius captus eſt: audiens pręſertim quod vidua eſſet, amplius inflammatus, loquitur de nuptijs eius. Salome vero male tunc à fratre tractata, iuuenisq; accenſa amore, libenter conſentit ad nuptias. Et cum rurſus ad cœnam conueniſſent, monſtrabantur plurima, nec mediocria ſigna cupidinis eorum. Quę mulieres regi nunciauerũt, deridentes impudentiam illius. Herodes vero, cum Pheroram interrogaſſet, & obſeruare pręcepiſſet in cœna quid illi facerent inter ſe, nunciauit ei, quod nutibus & oculis non laterent de ſuo pudore. Poſt hęc Arabs quidem in ſuſpicionem veniens, receſsit. Cumq; tribus mẽſibus remoratus eſſet, rurſus redijt, adhuc ipſum ſermonem Herodi facturus, poſtulatq; dari ſibi matrimoniali iure Salomen, dum non incommoda ei foret affinitas eius cum Arabũ principatu, quem iã ſibi nunc adeſſe, magis vero futurũ ex plano credebat. Cum que hunc Herodes ſermonem ſorori retuliſſet, interrogans, ſi ad nuptias conſentiret, illa ſine mora conſenſit. Tum illum quoque inquirit, ſi vellet inſcribi legibus Iudęorum, & circumcidi, eo quod aliter non poſſet Salome penitus ſibi iungi. Ille reſpondit nullatenus iſta conſentire: quia ſi actum fuerit, ſe ab Arabis nõ ſolum regno, ſed & vita priuari. Quo dicto, receſsit. Salomen autem ex illo die Pheroras iam de luxuria criminari cœpit, nec tantum ille; quantum regis vxores. quæ dicerent eam cũ Arabo adulteriũ cõmiſiſſe. Puellam nanque, quã fratri ſuo Pheroræ rex deſponſauerat, ipſe quidem nõ accepit, victus amore, ſicut prędiximus, vxoris abſentis. Salome autem rogabat filio ſuo de Cuſtobaro nato, eã coniungi: & diſſuadetur rex à Pherora, dũ aduleſcentem ſuſpectum haberet propter patris interitum: iuſtius autem eſſe, ſi duceret eam filius ſuus, qui magiſtratus tetrarchiæ ſucceſſor extabat. Cumq; priore pacto ſoluta puella, duceretur à filio Pheroræ, pręſtitit rex dotem centum talenta; Itaq; diſſenſiones familiares non ceſſabant, ſed maiores ei turbę creſcebãt, & incidit tale aliquid ex cauſa nõ honeſta, & diutius ad difficultatẽ vſq; proceſsit. Fuerunt enim eunuchi regi, propter pulchritudinem nõ mediocriter acceptabiles: quorum vnus pincerna, alter inferior, alter vero lectuli regis creditarius, qui & cõſilio eius intererant. De quibus nũciauit quidã regi, quod hi ab Alexandro multis pecunijs corrupti eſſent. Qui requirenti regi, de facta quidẽ cõmunione vel permixtione confeſsi ſunt: aliud vero nihil acerbũ ſcire de patre dixerunt. Cumq; magis torquerẽtur, & in neceſsitatibus eſſent, ſemperq; miniſtri atroces in eos inſiſterent, ad gratiam Antipatri hoc confeſsi ſunt, quod odiũ circa patrẽ & inimicitias Alexander haberet & perſuaderet eis Herodem quidẽ ſpernere, velut ſuperfluũ, & cooperientẽ ſenectutis ſuæ tẽpora, dum annos ętatis cælaret: & ad ſe iam reſpicere, tanquã regnũ habentẽ inuito patre: & quod alij nullatenus: ſed ſibi citius primus locus venturus eſſet: non propter genus tantũ, ſed præparationibus præparatã ei dominationem

Salome de adulterio ſuſpecta

De tribus eunuchis qui odium filiorum in Herodem cõfeſſi ſunt

nem,esseq; quã plures,qui cuncta pro se pati vel facere essent parati. Hæc cum Herodes audisset,totus in furorem metumq; tractus,ea quę ad contumeliam dicta cognouit,molestè tulit:aliavero in suspicionem periculosam suscepit. Vnde ex vtrisq; incitatus,timebat,ne pro veritate conflata fuisset in eum coniuratio fortior priore,& custodias vndique communiens:secrete quęstionem fecit. Speculatores autem eis de quibus suspicabatur,apposuit: & dum in suspicione vel odio cunctos haberet,arbitrium pro tutela concipiens,multum contra insontes acerbus factus est. Sed magis ac magis validi videbantur ei,& terribiles,quos infrequenter nominabat,propter insolitam conuersationẽ:& si forte vocasset,statim de interitu suo securi non erant. Postea vero omnes propinqui,dum nihil habuissent firmũ ad spem suæ salutis,contra se conuersi,existimabant vtile,si quis anticipans aliũ accusasset: & hoc sibi salutem posse conferre,si suis facinoribꝰ alios onerarent: & eò cadebant,in quod cæteros insidiabantur immittere. Nam regis pœnitẽtia ne eos occideret,quod nõ manifeste peccassent, intercedebat: ipsi vero,quod peius est,non desistebãt similia committere,sed ad pœnã currebant parem:dum vlciscerentur in eos,qui prius eos accusassent.

Accusationes amicorum Herodis inter se

De dissidio Herodis cum filio Alexandro,& eorum amicis. Cap. VIII

TAlis igitur dum fuisset in aula turbatio,multis amicis rex palatium interdixit. Quam interdictionem maxime constituit his, qui fiduciam potiorẽ habebãt. Siquidem Andromachum & Gemellum,viros ab initio amicissimos, qui multum in repub. eius legationibus & consilijs domesticis profuerãt,eiusq; filios docuerãt:& qui præ filijs primum fiduciæ locum haberent,recusauit suscipere:Andromachum quidem,quod filius eius Demetrius amicus Alexandri esset: Gemellum vero fidelem illi sciens,quia & in conuiuijs & in studijs Romæ cum ipso degebat. Quos honestè quidem expulit,ne indecens aliquid contra viros nobilissimos constituere videretur:sed caute agens,fiduciam eorum cum honore amputauit,ne per potentiam aliquid in eum committerẽt. Horum autem omnium malorum autor erat Antipater,qui patris inconstantiam intellexerat: cum iam dudum ei consedisset. Vnde magis suadere videbatur,vt auferretur vnusquisque potentium. Tunc ergo rex,Andromacho cum cæteris expulso de colloquio & fiducia,reliquos fidelissimos Alexandri cum tormentis interrogabat,vt si quid cõtra se conflatum scirent,ederent. Qui moriebantur,dum non haberent quod dicerent. Ille vero consumebatur,quia tales quales existimabat, non inueniebat. Callidus autem Antipater,quod ex veritate ad constantiam & fidem deducere non valebat,plus incitabat,requirendo à pluribus latentem coniurationem. Proinde cum aliquis ex pluribus tortis retulisset, quod cognosceret adulescentem, cum laudaretur corporis eius magnitudo vel sagittandi peritia, cunctaq; alia quę ad virtutem super omnes haberet,hæc sibi dixisse potius bona naturæ officere,dum pater inuideret: & idcirco ambulando cum eo sese humiliare,ne longior appareret:in venationibus vero cum sagittaret,illo præsente non recte iaculari propter genitoris inuidiã,quam de gloria sua haberet. Cumq; verbum scrutaretur,& remissio pœnarum corporis interueniisset,addebat,quod fratrem Aristobulum conscium haberet,vt in venatione patrem perimentes, ad Romam confugerent,regnumq; peterent,repertas vero & literas adulescentis ad fratrem Aristobulum,in quibus patrem accusabat non iuste fecisse,dum terram tribuisset Antipatro ducentorũ talentorũ reditus. Quibus relectis,putauit Herodes verũ existere,quod de filijs suspicabatur:& statim apprehẽdens Alexandrum ligauit. Deinde vero remisit suam atrocitatẽ,dum nec quæ audisset crederet,& existimaret nihil dignum pro insidijs ex his conflatum apparuisse,sed querela esset vel iuueni lis temeritas:& quod manifeste interficientes eũ Romã confugerent,non verisimile videbatur. Et maius aliquod sperans inuenire iniquitatis filij signum,dicebat non placere sibi temerarie filium colligasse. Torquẽs autem amicos nobilis-

Antipatri malitia

Alexãder comẽ prehenditur

simos

simos Alexandri non paucos, nihil penitus de quibus suspicabatur, cõfessos inuenit. Cunq; in hoc multus apparatus existeret, & terror vel turba palatium plenũ esset, vnus quidam inuenis, vt in necessitates peruenit, Romam dixit transmisisse Alexandrũ, & petisse, vt citius euocaretur à Cæsare: habere se manifeste causam suggerere contra patrem, quod regem Parthorum Mithridatem contra Romanos sibi recõciliasset: addens quia venenum etiã Alexander in Ascalone ei parasset. Tunc Herodes cum hæc audisset, credens quod solatiũ temeritatis inuenisset statim de veneno præcepit inquiri, quod tamẽ nullatenus potuit inuenire. Magnitudinẽ ergo malorũ Alexander volens confirmare, negare quidem distulit, in citando temeritatẽ patris ad multo maiora delicta: forsan aũt & per hoc amputare volens facilitatẽ eius, quã in accusationibus credendis habebat: tamen nullatenus obtinuit, dum omne regnũ cõcutere voluisset. Siquidẽ literas in quatuor libris destinauit, dicens, quod non oporteret torqueri quenquã, nec vlterius hoc procedere: quia reuera insidiæ factæ essent, in quas coniurasse Pheroram & fidelissimos amicos eius asserebat: Salomen autem noctu super se ingressam, & cum inuito concubisse: cunctosq; simul illic contra eum iure venturos, quatenus eum occidentes perficerent, quod semper habere in expectatione meditati essent. Inter hos etiam Ptolemæus & Sapphinius fidelissimi regis accusantur. Nam nihil aliud videbatur, quàm si rabies quædam incidisset beluarum more, vt amicissimi contra se armarentur. Idcirco ne satisfactio veritatis habebatur, sed indiscrete perditiones pronunciabantur. Cumq; aliquibus vincula, & alijs mortes, alijs vero insperate dolores infligeret, turpiter regnum à priore felicitate dehonestatum est: & sæuissima erat Herodi vita, dum turbatus nemini crederet, magnãq; expectationem tormentorum haberet. Ita noctu & die turbatus, in furorem & insaniam penè lapsus est,

De conciliatione Herodis cum suo filio, & interfectione latronum. Cap. VIII.

ARchelaus autem rex Cappadociæ, cum hęc de Herode audisset, territus pro filia, & de adulescente contristatus, pro tantis amici turbationibus in Iudęã venit: nec in contemptu quæ contigerant ponens, diligenter prius cuncta percontatus est: nec tamen in aliquo quasi culpans Herodem, quod temere fecisset, aggressus est: verens, ne non ad reconciliationem furoris eum perduceret: sed alium tenens ordinem, emendare quæ acciderant, cæpit. Nam iuueni interminabatur, Herodem autem mitem dicebat, dum nihil temerarie fecisset, matrimoniũ quoq; filiæ soluere se promittens: & nec ipsi parcere, si in aliquo reperta illi conscia non indicaret. Cum talem prẽter expectationem Herodes Archelaum vidisset, & quia plus ipso furorem suum demonstrasset, rex ab iracũdia mutatus, dum putaret iuste acta quæ fecisset, paulatim ad patris affectum redijt. Misericordia ergo inter vtrosq; apparuit, cũ aliqui pro iuuene satisfecissent, & Herodes ab ira mutaretur. Tunc Archelaum similiter increpantẽ attendens, petebat vt nuptias solueret, quod minatus esset: quia quamuis parum iræ adhuc habebat, in his quæ iuuenis cõmiserat. Archelaus tamẽ vti modestiorem eum faceret, criminationes in amicos referebat: dicens illorum esse, quod iuuenem malignitate sua corrũperẽt: fratremq; regis magis in suspicionem mittebat. Nam cum Herodes iram contra Pheroram habuisset, & Pheroras indigeret regis reconciliatione, simulq; credens, quod Archelaus eum flectere potuisset, accessit ad eum cum veste nigra: petens, vt fratrem pro eo peteret. Quem Archelaus nec spreuit, nec confestim se Herodem suadere posse promisit. Imò hortatus est eum, ad regem accedere, & supplicando cõfiteri, se omnium malorum autorẽ extitisse: quia prodessent hæc ad eius indignationem mitigandam plusquã sua suggestio. His flexus Pheroras, quæ inter se ambo constituerant prẽter spem adulescentis accusationes absoluit. Cumq; & Pheroram reconciliasset Archelaus, ad Cappadociã reuersus est: & gratus tanquam nemo alter illo tẽpore factus Herodi. Quapropter & muneribus eum mu-

Pheroras fratri reconciliatur

nificentissimis ornauit, & omnibus magnifice ditauit, & inter necessarios amicissimum arbitratus est. Constituit autem Romam proficisci, quoniã de his Cæsaris scripta susceperat: & vsq; ad Antiochiam eis simul euntibus, Syrię procuratorem Titium, inimicum Archelai, ei Herodes amicum fecit. Cumq; Romæ fuisset, & inde reuerteretur, factũ est bellum inter ipsum & Arabes, ex huiusmodi causa: Qui Trachonitidem habitant regionẽ quam Cæsar à Zenodoro tollens, Herodis prouinciæ addidit, latrocinandi licentiam non habebant, sed agrũ colere & sub quiete viuere cogebantur, quod illis minime commodum erat: multaq; Herodi gloria pro diligentia sua surrexerat. igitur quando nauigauit Romam, vt filium Alexandrum accusans, Cæsari cõmendaret Antipatrũ, fama vulgauit eum esse mortuum. Quo comperto. Trachonitidẽ habitãtes, subtrahẽtes se ab eius principatu, rursus ad solitum morem reuersi, finitimos agros depopulabantur. Contra quos egressi procuratores regis, omnes domuerunt. Ex quibus quadraginta principes latronum cum cognatione sua, à Trachone prouincia ad Arabiã recesserunt: Sylæo suscipiente eos pro causa iræ, quam habebat negatis nuptijs Salomes. Quibꝰ cum locum munitum dedisset, illi non tantũ Iudęam, sed & inferiorem Syriam deprædabantur: refugia sibi præstante Sylæo. Herodes autẽ Roma reuertens, cõperit plurima regni sui à latronibus male tractata, nec posse duces suos latrones cõprohendere, nec habere qualiter tutelã suam muniret, illis arabum patrocinijs fultis. Cumq; hoc grauiter ferret, ipse quidẽ Trachonẽ perueniens familiares eorum peremit. Vnde potius illi ad iracundiam incitati, legemq; habentes vt in eos vindicarẽt qui familiares suos occidissent, cunctã Herodis terrã vexabant & deprędabantur. Ille vero referebat hæc Cæsaris ducibus, Saturnino & Volumnio, volens latrones ad pœnam petere. Nam illi fortiores & plures facti, omnia perturbabant, affligendo regis Herodis prouinciam, & villas deprædãdo, & captos homines interimendo, vt & bello similis esset violentia quã faciebant. Nam iam plus mille extabant. Herodes autem latrones quidem petebat, & debitum quod per Sylæum mutuasset Obodæ talentorum sexaginta, iam constituto die transacto, in quo statutum fuerat reddi pecunias. Sylæus autem Obodam despiciens, dum ipse cuncta gubernaret, latrones quidẽ denegauit per Arabiam esse, de pecunijs vero differebat. Quapropter cognitiones coram Saturnino & Volumnio procuratoribus Syriæ cõmittebantur. Qui statuerunt, intra triceſimum diem Herodem pecunias debere recipere: & eos qui de vtroq; regno cõfugissent, inuicem reddere. Et apud Herodem quidem nullus Arabũ penitus inuentus est, nec per afflictionem nec alio modo tentus: Arabes aũt passi sunt latrones apud se tenere Iudæos. Cumq; constitutus dies transisset, nec Sylæus de quo statuerat aliquid composuisset, Romam ascendit. Redditionẽ vero pecuniarũ & latronũ Herodes exequebatur. Cumq; Saturninus & Volũnius præcessissent in deuotos persequi, exercitum assumens Herodes Arabiã ingressus, diebus septem mãsiones fecit. Cumq; prope castellum vbi latrones erant peruenisset, cepit quidem omnes eos insidijs. Euertit vero castellum, quod Repta vocabatur, cum neminẽ penitus læsisset. Itaque Arabis ad auxiliũ venientibus, cum Nacebo duce, pugna cõmittitur: in qua pauci quidem Herodis, Nacebus autem Arabum dux eum vigintiquinque suis cecidit: reliqui vero ad fugam cõuersi recesserunt. Puniens autem rex horum tria milia, circa Trachonem Idumæorum locauit exercitum, & latrones ibi constitutos arcebat: & de his ducibus circa Phœnicem existentibus mandauit demonstrando, quia nihil amplius in indeuotos executus Arabas quam oportebat egisset: quę illi quidem requirentes, inueniebant nequaquam eum fuisse mentitum.

Trachonitæ latrones ad Sylæum Arabum cõfugiunt.

De gestis inter Cæsarem & Arabes. Cap. X.

NVncij vero Sylæo cũ Romæ gesta indicassent, & magis ad singula exaggerassent, & ille in aula permaneret tunc inter Cæsaris amicos statim hæc audiens, mutata nigra veste ad eũ ingressus, suggessit quod bello cuncta Arabia conflicta, totumq; regnũ commotũ ab Herodis exercitu fuisset: & lachrymis

fusis

fusis quingentos quidem cum duobus milibus Arabum primates perijsse dicebat: interfectum autem & ducem eorũ Nacebum, propinquum & affinẽ sibi: diuitias autem Reptę castello constitutas depredasse: dum pro ægritudine contẽptus Obodias ei non suffeciisset occurrere: quia nec ipse nec exercitus Arabiæ interfuissent Talia Sylæo dicente, & inuidiose insuper addente, quod nec ipse rediret ad prouinciam nisi crederet, quia Cæsar de pace omnium cogitaret: neq; si præsens fuisset, commodum esse cum Herode bellum cõmittere: His dictis Cæsar iratus, præsentes homines Herodis perconctatus est, qui tunc à Syria veniissent, si exercitũ Herodes ad Arabiam deduxisset. Qui cum ei hoc dicere compellerentur, nec causam facti suggererẽt, ira Cæsar cõmotus, scripsit Herodi cuncta quidem grauia. Summa vero epistolæ hæc erat: Olim amico, nunc vero subiecto. Scripsit autem de his Sylęus Arabis, qui releuati neq; latrones ad se fugientes reddiderunt. neq; pecunias: sed etiam & pascua, quæ mercede tenebant, minime soluto redditu possidebát, Iudæorum rege Cæsaris furore humiliato. Tunc quoq; Trachonitidẽ habitantes, cum Arabis aggressi custodiam Iudæorum afflixerunt eos, non tantum pro sua vtilitate, sed & memoria prioris belli per Herodẽ sibimet irrogati. Quæ rex ferebat perdita fiducia, quam Cæsaris amicitijs habuerat, dum secundo legationes suas satisfacturus pro culpis non susceptas ab eo cognosceret. Æstuabat etiam de Sylęo, cui credebatur à Cæsare, qui præsens Romę conabatur defuncto Oboda rege Arabum in regno succedere, multis Cæsari promissis pecunijs, alijsque in aula potentibus. Interea Oboda moriente, Dineas, qui post Areta dictus est, regnum arripuit. Cæsar autem Aretæ minabatur, quod regnare præsumpsisset, priusquam sibi de hoc scriberet. Ille vero cum donis Cæsari coronam auream multorum talentorum destinauit: & epistolam, per quam Sylæum criminabatur vt maleuolum seruum, & Obodam venenis eius peremptum, vxoresque Arabum ab eo adulteratas, dum causas reipub. rege viuente gubernaret, imò & ære alieno sibi vellet per pecunias principatum acquirere. Quibus nullatenus animo Cæsar intendens, remisit dona. Arabia vero & Iudęa pluribus malis affligebantur: dum regum vnus quidem, quia necdum firmum imperium habebat, prædatores nullatenus prohiberet: Herodes autem iratum Cæsarem pro sua vindicta videns, omnes illorum iniquitates portare cogebatur. Deinde tantis circunstantibus malis, iudicauit iterum Romam transmittere, si posset mediocriter per amicos Cęsarem placare. Direxit ergo Nicolaum Damascenum.

Dineas qui & Aretas Obodæ successor

De accusatione filiorum Herodis coram Cæsare. Cap. XI.

DOmus autem & filij sui mulo peius illo tempore erant dispositi: & licet sine suspicione vunquam fuissent, malum tamen plus tunc ex huiusmodi causa prævaluit. Lacedemonius Eurycles, nobilis domi, malus autem animo luxurioso{que}, ad Herodem veniens, multis donis eius fauorem comparauit, vt inter necessarios amicos deputaretur. Qui manens apud Antipatrum, aditum & consuetudinem cum Alexandro habebat. Nam Archelao Cappadoci sese dicebat hospitem, & ideo propter Glaphyram valde honorabat eum, cunctisq; blandiebatur. Semper autem dicta vel facta notabat, vt exinde posset accusationibus consertis gratias Herodis conquirere: vnde singuli existimabant multum sibi fidelem existere. Quapropter tractus Alexander vt adulescens, & dolens de his quæ passus fuisset, narrauit quomodo pater alienat9 fuisset, & mater sua interfecta ab eo periisset, Antipatrum autem sibi præposuisset: & quemadmodum ille intolerabilia de eo patri dixisset, & ad odium illum incitasset, ut nec cõuiuijs eos, nec conuentu dignaretur. Cum ergo dolens talia defleuisset, statim Eurycles Antipatro nunciauit, dicens: Non pro mea vtilitate tibi hæc nuncio, sed tuis iam victus honoribus & rei magnitudine, præcipio cauere Alexandrum. Nam hęc non sine dolore dicens, inesse suis verbis audaciam demõstrabat. Igitur Antipater cum eum sibi fidum esse existimasset, magnas ei donationes obtulit, & deinde flectit Herodi eadem explanare. Qui non sicut ab Alexandro audiuerat intimauit, sed ver-

Eurycles delator

bis ſuis aliquam veritatem accuſationibus addēs, animum regis immutabili odio filiorum compleuit. Qui à rege donationem quinquaginta talētorum accipiens, ad Archelaum regem Cappadociæ profectus, Alexādrum modeſtum & bonū referebat: multumq; laboraſſe, quatenus patri eum reconciliaret. Quapropter ab illo quoq; multa dona ſuſcipiens receſſit. Qui nec in Lacedæmone talia facere deſiſtens, multis iniquitatibus immerſus, patria priuatus exceſſit. Rex autem Iudęorum, non ſicut prius contra Alexandrum vel Ariſtobulum tantummodo accuſationes audiebat, ſed & ſi nullus aliquid ei nunciaſſet, ipſe perſcrutabatur: licentiamq; dedit volentibus quiddam contra eos referre. Tum vero Euaretum quendam, licet vellet, tamen non libenter accuſantem audiuit: quia & ipſum vt conſcium abhorrebat. Superuenit autem contra aduleſcentes aliquid peius, dum omnes præmiorum promiſſione ducerentur, aliquid acerbum contra eos nunciare: qui tanquam pro ſalute regis dicentes, etiam falſa ſuggerebant. Duo enim fuerūt amici Herodi, fortitudine vel magnitudine corporis præcellentes, Iocundus & Tyrannus nomine. Qui cum offendiſſent regem, expulſi & Alexandrum ſecuti, in exercitationibus ab eo honorabantur, pecuniaſq; & donationes accipiebant. Quorum ſtatim rex in ſuſpicionem ductus, torquebat eos. Qui cum multo tempore ſuſtentaſſent, poſt victi, dicebant quod eis ſuaſiſſet Alexander Herodem in venatione feras ſequentem ab equo deijcere, vt ita facile eum ſuis telis perfoderent. Quod olim ei contigerat. Demonſtrauerunt etiam aurum in Ioppe oppido cælatum: & præpoſitum venationis conuincebant, quod ſibi tela regalia Alexandri iuſſionibus dediſſet. Poſt hæc princeps cuſtodiæ Alexandrij oppidi apprehenſus torquebatur, quaſi vellet ſuſpicere cuſtodiam aduleſcētium, & præbere eis in caſtello poſitas regales pecunias. Et ille quidem nihil tale confeſſus eſt: filius vero eius iſta facta fuiſſe dicebat, literaſq; porrexit, quaſi manu Alexandri factas, quæ ita continebāt: Cum dei auxilio quæ propoſuimus omnia confecta ſunt. Ergo veniemus ad vos, & ſicut promiſiſtis, in caſtello nos ſuſcipite. Poſt hāc epiſtolam Herodes quidem de filiorum inſidijs credidit. Alexander autem Diophantum inquit ſcriptorem imitatum manum ſuam, & has propter Antipatrum literas aſtute ſcripſiſſe: Diophātus enim talis erat, quapropter in huiuſmodi & alijs rebus conuictus interijt. Rex autem cum coram multitudine produxiſſet in Hierichuntem filios, & accuſatores eorum, hoc quidem multi manu iaculātes interemerunt. Cumq; impetum ſuper Alexandrum occidendum feciſſent, rex eos per Ptolemæum & Pheroram prohibuit. Cuſtodiebantur autem, ne quis ad eos ingrederetur, & ſpeculabantur ne quid facerent vel dicerent. Et quid amplius? Cum damnatorum infamia tenerentur, horum vnus Ariſtobulus exiſtimans ſuam ſocrum cum dolore ſuis calamitatibus, & regem in odio habere: Et tu, inquit, in periculo perditionis cōmunicas, dum accuſata de nuptijs Sylæi, cuncta putaris prodere. Hæc autem illa ſtatim fratri nunciauit. Qui nullatenus ſeſe continens, ligari eos, & diſtractos ab inuicem, quæ male de patre ſenſiſſent, ſcriptis porrigere præcepit. Qui præceptis coacti ſcribunt, inſidias quidem contra eum nec cogitaſſe, nec inſtruxiſſe: fugam vero meditatos, & hanc propter neceſſitatem, dum in ſuſpicione vel difficultate vitam ſuam haberent. Eodem tempore cum de Cappadocia legatus ab Archelao, Mila nomine, nobiliſſimus peruenisſet, Herodes volens erga ſe perfidiam Archelai manifeſtam facere, vocauit Alexandrum ſicut in vinculis erat: & rurſus cōſuluit de fuga, qualiter vel vbi ſtatuiſſet diſcedere: cum Alexander ad Archelaum dixiſſet, & ab eo promiſſum ſibi fuiſſe, vt Romæ deſtinaretur: nihil vero aliud, neq; importunum aut acerbum in patrem cogitaſſe: nec ea quæ per maleuolentiam aduerſariorum conficta eſſent, vera exiſtere: ac velle ſi adhuc Tyrannus viueret, vt quæſtione cautiore facta veritas appareret: ſed hunc citius periſſe, Antipatro per amicos populum incitante: Cum talia retuliſſet. iuſſit Milam cum Alexandro ſimul ad Glaphyram produci, vt interrogaretur, ſi quid ea cognouiſſet de inſidijs in Herodem conſtructis. Qui cum veniſſent,

Euaretus delator.

De Iocundo & Tyranno

Diophantus pſeudograph.

De legato Mila.

ſtatim

Glaphyra Alexandrum ligatum videns, caput ſuum percuſſit, & ſtupefacta nimis ingemuit. Fuerunt autem & aduleſcentis præſentium lachrymæ, ſpectaculũ dolore plenum: nec diu potuerunt interrogare vel reſpõdere. Deinde multo poſt Ptolemæo, qui iuſſus erat eos perducere, interrogante Glaphyram, ſi quid de his quæ fiebant cognoſceret, Alexander reſpondit: Quid meum hæc ignoraret, quæ anima mea plus mihi diligitur, dum & communes filios haberemus. At illa clamauit, quod nihil cognoſceret importunum: ſi tamen aliquid ſaluti eius prodeſſet: non recuſaret etiam mentiendo confiteri. Alexander autem: Nihil impium, inquit, nec quod pater ſuſpicatur, quia nullatenus hoc ipſe cogitaui. Tu vero mulier, quid aliud ſcis, niſi quod ad Archelaum fugere deliberauimus, & exinde Romam aſcendere? Eadem & illa confeſſa, Herodes in Archelaum de perfidia ſuſpicionem habuit: deditq; Olympo & Volumnio literas, præcipiens tranſeundo per Eleuſam ciuitatem Ciliciæ eas Archelao tradere, culpans eum quod inſidiarum particeps cum filijs ſuis eſſet: & exinde Romam nauigarent: vbi ſi Nicolaum inuenirent aliquid profeciſſe, ne Cæſar in eadem facultate permaneret, darent literas & argumenta, quę contra iuuenes conſtructa deſtinauerat. Archelaus autem literas accipiens, ſuſcipere ſe quidem aduleſcẽtes confeſſus eſt, quia prodeſſet eis vel patri, ne quid peius per diſcordiam eueniret: ad Cæſarem autem tranſmittere vel aliud perfidum contra eum agere, nihil aduleſcentibus penitus promiſiſſe. Legati vero cum hæc audiſſent, & Romam peruenissent, literas porrexerunt: quia Cæſarem placatum inuenerunt. Nam de legatione Nicolai taliter euenit: vt hic ad aulam aſcendit, primum quidem non pro quo venerat, ſed Syleum accuſare deliberauit. Quod multi intelligentes, Nicolaũ adeuntes, iniquitates omnes Sylæi nunciabant, & quod multos Obodæ peremiſſet, quorum indicia manifeſta ex litteris eius demonſtrabant.

De reconciliatione Cæſaris cum Herode, deq; accuſato Sylæo, qui morte damnatus eſt. Cap. XII.

Nicolaus Syleum accuſato

NIcolaus felicitatem quandam ſibi exiſtimans oblatam, moliebatur per accuſationem Sylæi Cæſarem Herodi reconciliare. Sciebat enim quia ſi vellet ſatisfacere de factis eius, non permitteretur: ſi vero Sylæum accuſaret, tẽpus pro Herode dicẽdi poſſet inuenire. Conſtituto ergo die, Nicolaus preſentibus legatis Aretæ, accuſabat Sylæum, & cum cæteris addebat regis multorumq; Arabum ſimul interitũ: & pecunias mutuo accepiſſe pro nullo Reip. commodo: nec non adulteria, non tantummodo per Arabiam, ſed etiam Romanarum mulierum. Addebat autem, quo acerbius cõcitaret Cęſarem, nihil verum docuiſſe de factis Herodis. Cumq; ad hunc locum peruenisſet, Cæſar quidem interrogauit, ſi Herodes exercitum contra Arabiam non duxiſſet, nec duo milia quingentos occidiſſet, nec captiuos traxiſſet, prouinciamq; deuaſtaſſet. Ad quæ Nicolaus reſpõdit: pro his magis ſe velle ſuggerere, quod nihil aut multo minus vt audierat factũ fuiſſet: ſed tu, inquit, vir iuſtus hæc atrociter æſtimaſti. Quod cum præter opinionem Cæſar audiſſet, & iuſſiſſet vt diceret: Nicolaus ſatisfaciendo, quingentorum talentorum ſyngrapham produxit. In qua cautum fuerat, licere Herodi conſtituto die tranſacto, pecuniiſq; non redditis, totam Arabiam inuadere. Introductam vero per prouinciam militiam, non expeditionem dicebat, ſed multitudinẽ ſuas pecunias volentem exigere, nec conſtituto die, ſed multo poſt introductam. De qua re cum ſæpius quidem Saturninum & Volumnium procuratores Syriæ interpellaſſet, deinde coram illis in Beryto cum Syleus per tuam fortunam iuraſſet, intra triceſimum diem pecunias ſe præbere, nec non & eos qui à regno Herodis transfugiſſent, nihil horum eo faciente, rurſus ad procuratores Herodes peruenit. Cui cum præcepiſſent pignora ſumere, ſtatim prouinciam cum ſuis ingreſſus eſt, quod iſte bellum dicit, ad inuidiam procuratorum tuorum, qui hoc fieri denunciauerunt ſecundum conſcriptionum ſtatuta. Iſte vero, inquit, non tantum deos, ſed & tuum numen periurans decipit. Reſtat mihi iam de captiuis diſſerere. La-

trones Trachonẽ habitantes, quadraginta primum, deinde multi tormẽta factorum timentes, refugium ſibi fecerunt Arabiam: quos Syleus cum ſuſcepiſſet, contra omnes homines vaſtabant terrã, quam eis habitandam præbuit: & lucra latrocinij cum eis partiebatur. Spopondit autem per eadem ſacramenta & hos reddere, & die quo promiſerat ſe debitum ſoluturũ. Quid ergo? Poteſt ne demonſtrare in præſenti quenquã alium ex Arabum prouincia, quàm hos abſtractos quos refero? nec cunctos vt ait, ſed qui nequaquam latere potuerunt. Ita ergo calũnia de captiuitate declarata, maximũ Cæſar intellige mendacium, & falſitatem ad tuam excitandam iram abiſto confictam. Nam cum ingreſſus Arabiam noſter exercitus fuiſſet, & vnus vel alter de ſocijs Herodis concidiſſent, coactus reſiſtere, Nacebũ ducem eorum cum vigintiquinq; proſtrauit. Quorũ pro vnoquoq; eorum centum iſte referens, duo milia quingentos periſſe dixit. Hac oratione Cæſar permotus, ad Sylæum conuerſus, furore plenus, interrogauit quàm multi Arabum periſſent. Qui conturbatus, erraſſe ſe dixit. Deinde pacta debiti legũtur lite ræq; imperatorum & ciuitatum, quæ latrocinia criminabãtur. Mutatus ergo Cęſar, Sylæum quidem mortis ſententia damnauit, Herodi vero reconciliatur, ſatisfaciens quod ex falſa criminatione atrociter ei ſcripſiſſet. Nam ita Sylæo reſpondiſſe perhibetur: Quis eſt iſte, qui me impulit mendoſa ſuggeſtione virum mihi amicum offendere? Syleus quidem pecunias creditoribus redditurus, & poſt puniendus deſtinatur. Cęſar autem adhuc iraſcebatur Aretæ, quia principatum nõ ſuis pręceptis, ſed propria pręſumptione cepiſſet. Cogitabat ergo & Arabiam Herodi tradere, ſed impedierunt literæ quas rex miſerat per Olympum & volumnium. Qui cum Cęſarem audiſſent placatum, ſtatim pro pręcepto Herodis literas vel probationes, quas de filijs miſerat, porrexerunt. Quas cum Cęſar legiſſet, principatum alium addere ſeni, & male ſentienti de filijs, non æſtimauit. Admittens ergo legatos Aretę, & improperans quod temerarie niſus eſſet, & non à ſe regnum accepiſſet, dona ſuſcepit, & principatum ei confirmauit.

Sylæus damnatur

Herodes reconciliatur

De occiſione filiorum Herodis à patre crudeliſſimo. C. XIII.

HErodi vero ſcripſit, quod placatus ei fuiſſet, & de filijs eius contriſtaretur præcipiens vt ſi quid acerbum contra eum præſumpſiſſent, perſequeretur tanquam patris præuaricatores: nam huiuſmodi poteſtatem ei conceſſit: ſi vero fugam tantummodo cogitaſſent, vt improperans mitigaret eos, nec aliquid crudele perageret. Admonuit vero, vt concilio in Beryto congregato, quo multi Romani habitant, & ſimul imperatoribus Syriæ & Archelao rege Cappadociæ, alijſq; quantos exiſtimaret amicitijs vel honoribus clariſſimos, eorum ſententijs quod oporteret impleretur. Herodes autem cum literæ veniſſent, lætus pro reconciliatione, & quod ſibi poteſtas ſuper filios fuiſſet conceſſa, ſtatim accerſijt cunctos à Cæſare conſtitutos ad concilium, præter Archelaum, quem propter offenſam noluit intereſſe, ne quid voluntati ſuæ impediret. Cumque in Beryto imperatores & alii conueniſſent, filios quidem non permiſit ad concilium accedere, ſed in villa quadam Sidoniorum Platane nomine, iuxta ciuitatem reliquit vt vocati ad concilium præſentarentur. Solus autem ingreſſus, centum & quinquaginta viris conſiderantibus, accuſabat filios: & cauſa quidem non erat acerba, quantũ ad veritatis indicia: multum vero diſſimilis patri filios criminanti. Nam violẽter perorabat, & in approbatione cauſæ turbabatur, & maximi furoris & ferocitatis ſigna mõſtrabat. Defendebat etiam tanquã vera, quæ in odiũ filiorum dicta fuerant: & quæ ipſe contra filios ſcripſerat legebat, in quibus inſidiarum quidem nulla conſcriptio fuit: tãtum vero quod fugere cogitaſſent, & derogationes quædam, & opprobria propter odium quod in eos habebat. Quæ cum legiſſet, clamauit iurando, quod melius vita priuaretur: quàm talia vellet audire. Deinde cum dixiſſet quod & natura & Cæſare concedente poteſtatem haberet, addidit: & patriam legem ſibi præcipere, ſi quando patentes filios accuſarent, & ſuper capita eorum manus ſuas imponerẽt, neceſſe eſſe populos circunſtantes lapidare

Herodes iterũ accuſat filios.

pidare eos, & huiusmodi morte perimere: quã legem ipse paratam in patria quidem vel in regno habebat si facere voluisset: sed spectasse illorum iudicia: cognitores aũt inuenisse eos in manifestis filiorum & non paruis criminibus, vt tempus habentes dignum, nullarenus deberẽt negligere, ne alijs talia prouenirent. Cum hęc rex itaque dixisset, & adulescentes ad satisfactionem transissent, videntes iudices quod modestiam vel reconciliationẽ minime rex assumeret, potestatem ei confirmauerunt. Et primus quidẽ Saturninus, vir consularis, & in dignitatibus clarissimus, mitem sententiam protulit, dicens: Damno filios Herodis, interfici vero non iustũ arbitror: quia & ipse filios habeo, & regem puto sic velle, quamuis infelices filios se habere cõsentiat. Post quẽ Saturnini filij tres, qui eius erant legati, sententiã eandem cum patre pronũciauerunt. Volumnius aũt econtra, morte puniendos filios Herodis respondit, ita circa patrem iniquos inuẽtos. Eadem cũ plures dixissent, vt cum nihil ambiguum esset, quo minus intelligeretur morte damnatos adulescentes, statim Herodes ad Tyrũ peruenit, ducens miseros adulescentes. Cũq; Nicolaus ad eum Roma delatus esset, & prius ipse sententias in Beryto de filijs pronunciatas audisset: Herodes eum cõsuluit, quid amici eius de hoc Romæ deliberassent. Ille ait: Quod & mihi videtur, impia esse quę illi de te senserũt: oportere vero ligatos & custoditos coerceri, & si quid tibi aliud visum fuerit. Prouide tamẽ, ne plus iracundia quam modestia vsus esse videaris. Nã minime dimitti solutos puto, ne talia cõmittant, quę nullatenus possent corrigi. Multi etiã tuorũ amicorũ eadẽ Romæ deliberauerunt. Herodes aũt cum tacuisset mœstitia tẽtus, post iussit Nicolaũ secum nauigare. Moxq; vt ad Cęsareã delatus est, rumor à populo de filijs eius euolabat, cunctis sustinẽtibus vbi causa eueniret dum sic periclitarentur: & cũ doloribus eorũ condolerẽt, dicere aliquid palã, aut dicentẽ audire, sine periculo non erat. Vnde misericordiã cũdolore cõ clusam sine voce comprimebant. Vnus autem miles nomine Tyro, cum filio suo æquæuo & amico Alexandri, cuncta quę alij timore tacite dolebant, cum libertate loquebatur: & sæpius clamabat inter multitudinem dicens, quod periisset veritas, quod iustitia ab hominibus receſſisset. Vigẽt, inquit, mendacia & maligni tas: tantamq; nebulam humanis negocijs intulerunt, vt maxime calamitates & miserię pro nihilo iudicentur. Cum talia sæpius exclamasset, licet non sine discrimine, veritas tamen omnes mouebat. Quapropter singuli timentes occultabant, & hæc illum dicẽtem libenter audiebant. Qui cum regem petisset, vt solus soli quę vellet edicere, concessumq; ei fuisset: Non possum, inquit, rex continere pro tali dolore fiduciam vel audaciam meam, necessariam quidem tibi & cõmodam, si quid vtile velis ab ea suscipere: meæ vere tutelæ contrariam. Deinde subsecutus ait: Quò tua mens sagacissima receſſit? aut cur superabundans sapientia sensu mutatur? quo plures vel mali mos acquisisti triumphos? Quid est quod cognati vel amici remorantur petitionibus tuam flectere pietatem? quos tibi minime iudico esse cognatos vel amicos, si despexerint tale scelus in tuo beatissimo fieri principatu. Tu vero non præuides quid eueniat, si duos adulescentes abvxore regia tibi creatos, & in omni summitate virtutis præcellentes, occidis: teq; solum in senectute relinquis, cum vno filio male suam spem disponente, & cum cognatis, quos ipse toties iam morte damnasti. Nonne cogitas, quod multitudo tacens crudelitatem tuam conspicit & odit? exercitus quoque cunctus & primates eius, qui misericordiam quidem de infelicibus, odium vero in te hæc faciente concipiunt, terret? Cum hæc rex in initio non libenter audisset, & commouissent eum verba Tyronis, per quę manifeste familiarũ perfidiam exprobrauerat: paulatim immensa & militari fiducia vsus Tyro, concidit, & turbatione compleuit Herodem. Qui cum magis increpari quàm admoneri se putasset, & quia milites eum abhorrerent, & primates eorum indignarentur, præcepit nominatos cunctos cum Tyrone ligatos in custodia detineri. Cum hoc factum fuisset, & Ty-

Damnantur miseri adulescentes

Tyro comprehenditur

Typhon adulator phon quidam tonſor regis, inuenta occaſione regem adiſſet, ait: Suaſit mihi Tyro ſæpius, vt regem tondens, guttur eius inciderem: nam inter primos apud Alexandrum, inquit, poteris eſſe, magnasq; donationes ab eo percipere. Quæ cum di-
Filius Tyronis xiſſet, eum rex comprehendi præcepit, & tormentis Tyronem & eius filium atq; tonſorem ſubdi. Cumque Tyro ita conſiſteret, videns filius patrem ſuum crudeliter laceratum, nec habentem ſpem ſalutis, futurumq; ſibi iudicium ex tormentis intelligens: ſe, inquit, regi veritatem nunciare: ſi verbo confirmaret, tormenta patris & ſua remittere. Cumq; rex fidem dediſſet, dixit conſtituiſſe ſibi Tyronem manu ſua regem adire & occidere, ſi copia daretur, vt ſolum eum inueniret: multaq; pati, quatenus Alexandro præſtaret. Quæ cum ille dixiſſet, patrem à neceſſitate ſoluit. Incertum autem eſt, vtrum hæc veritate an neceſſitate retulerit, vt aliquod perfugium in præſentibus malis inueniret. Herodes autem licet deliberaſſet iam dudum filios interimere, tunc tamen feſtinauit crudelitati ſuæ finem imponere: & in concione producens, trecentos priores militum reos factos, cum Tyrone filioq; eius, & accuſatore tonſore, criminabatur coram omnibus. Et illos quidem multitudo peremit: Alexander autem & Ariſtobulus in Cæſa-
Alexander et Ariſtobulus Laqueo perimuntur ream tracti, patre præcipiente laqueo perimuntur. Corpora vero eorum noctu ad Alexandrium ponuntur: quo matris eorum pater, pluresq; cognati, & proaui poſiti eſſe videbantur.

FLAVII IOSEPHI
ANTIQVITATVM IVDAICARVM LIBER DECIMVS SEPTIMVS.

De peſſimis ſtudijs Antipatris in patrem & alios Cap. I

Antipater ab omnibus odio habitus

ANtipatro autem, poſtquam fratrum extitit accuſator, & patris in facinus extremæ impietatis & crudelitatis impulſor, haud ſanè pro voto ſpesvitę ſequētis aperitur. Nanque iam amittendi regni metu fuerat liberatus, quod iam videlicet illud cum fratribus ſe cōmunicaturū fore non cerneret, operoſius tamen & ambiguū regnum ſibi fieri magis magisq; ſentiebat. Siquidē odium vniuerſæ gentis aduerſus illum erat exortū. Fuit vero illi etiam hoc valde cōtrariū, quod totam contriſtabat militiā, dū auerſam ab ea gereret protinus voluntatē, in qua proculdubio omnia regni munimenta conſiſtunt: & maxime, quoties gentem aut populū vniuerſum, nouarum rerum cupidini perturbari contingeret. Tantum etenim periculū ei fratrū procurauit interitus. Verūtamen cū patre pariter participabatur regnādi negotiū, non aliter quā ſi rex etiā ipſe conſiſteret: amplioraq; à patre ei negocia credebantur: & vnde perire debuiſſet, firmitatē magis fauoris inuenerat, quod quaſi pro Herodis tutela fratrum ſuorum proditor extitiſſet, & nō inimicitia, qua circa illos & circa patrē ipſum detinebatur. Talibus enim eū maleloquijs induxerat. Quę omnia machinationes erant, viā conſtruentes, quæ aduerſus Herodem tenderet, vt Antipater accuſatores non haberet de his quę parare cogitabat: Herodes aūt omni refugio nudaretur, non habens qui ſibi auxiliaretur, cum Antipater hoſtis manifeſtꝰ exiſteret. Proinde odio paterno illas fratrum inſidias perpetrabat. Pulſabat autem eum amplius, vt ab incepto non deſiſteret, quod cernebat moriente quidē Herode certo

Malevolus Antipatri animus in patrem

de certo ſibi principatum eſſe venturum: prolixius autē viuente patre multa ſibi ſurrectura pericula, ſi eius factio proderetur, cuius extabat ipſe cōpoſitor: & quæ ſi palàm fieret, hoſtem illi patrem cōpellebat exiſtere. Propter quę ad donandū erat largus & affluens: & etiam eos qui circa patrem erant, lucris pulſabat ingentibus, vt aduerſus eum omnium odia concitarent: & maxime illos, quos Romæ poſſidebat amicos, miſſionibus magnorū munerum ſibi beneuolos comparabat. Ante omnes autē Saturninū, qui tunc curā Syriæ gerebat, inducere magna ſpe incitabatur: ſed etiam Saturnini fratrē promereri feſtinabat. Ad hæc ſororē regis viro inter primos apud Herodem coniunctā, ſuo modo vtens, ad ſe volebat attrahere. Erat quippe ad fingendas amicitias colloquētibus ſecū callidus, & ad odiū diſſimulandū valde credibilis, & ad cælādū ſemetipſum aſtutiſſimus. Non tamē decipere valebat ſuā nutricē, quę illū iam ante abunde cognouerat, & ab eo falli non poterat. Siquidem omnibus eius factionibus iā antea fuerat reluctata, ob morū improbitatem: quamuis eius filiam haberet vxorē prouidentia matris Antipatri, & eius ipſius inſtantia illā ſuſcipiens, quę primo fuerat Ariſtobuli ſociata connubio. Nā alterā Calleas viri eius filius habebat vxorē: Sed nullum hoc ei tutamē erat, quo minus eius intelligeretur iniquitas: ſicut nec prius cognatio quicquā obſtiterat, quo minus odibilis haberetur. Interea Salomen feſtinātē Sylæo Arabi coniungi corporali libidine concitatā, Herodes cōpellit cum Alexa inire connubiū, cooperante quoq; illi Iulia, & perſuadente Salomę ne illius renueret nuptias, ne inimicitiæ inter eos maturius orirentur. Iurabat quippe Herodes, nunquā ſe circa Salomen beneuolum fore, niſi coniugium Alexæ ſuſciperet, & obediret Iuliæ, vt pote Cæſaris coniugi, ad hæc etiam vtilia ſuadenti. Interim filiam Archelai regis, Herodes ad ſuum deſtinat patrem, quę fuerat Alexandro iugata, dotem etiam reſtituens, vt nullum inter eos certamen oriretur. *Salome nubit Alexæ*

De Herodis vxorib⁹, & filijs filiorū. Deq; Zamari Iudęo Babylonico. Cap. II

IPſe autem enutriebat filiorum filios diligenter admodum. Erant enim Alexādro quidem ex Glaphyra virilis ſexus duo: Ariſtobulo autem ex Beronice Salomes filia maſculi tres, puellæ duæ. Et ſæpius amicis pręſentibus coram ſe conſtituens Herodes illos infantulos, filiorum quoq; fortunam caſumq; deplorans, orabat, ne tale quicquam illorum filijs accideret: ſed vt cum virtute creſcentibus, viciſſitudinem illi nutricationis & educationis exoluerent. Deſponſabat autem eis maturo iam tempore decurrente, maiori natu quidem Alexandri filiorū, filiam Pheroræ: Ariſtobuli vero filio, filiam Antipatri: filiam vero Ariſtobuli denominat Antipatri filio: alteram vero ex filiabus Ariſtobuli, Herodi filio ſuo: fuerat autem is regi natus ex filia pontificis. Paternus quippe mos erat, vt ſimul plures haberemus vxores. Agebat autem filiorum deſponſationem rex miſericordia infantulorum parentibus orbatorum, ad beneuolentiam eorum per ſocietatem coniugalem Antipatrum prouocare deſiderans. Antipater autem non ceſſabat circa infantulos ea voluntate verſari, qua circa fratres quoque fuerat agitatus. Incitabat autem eum ſtudium patris, quod circa infantulos gerebat, ſperans eos maiores ac meliores ſuis fratribus fore, præſertim cum in virilem ætatem prorumperent: Archelao etiam auxilium nepotibus prębituro, viro in regni culmine conſtituto: & Pherora, in nurum vnam ex eis ſuſcepturo filiā: tetrarches enim erat iſte. Excitabat aūt eum vniuerſa quoq; multitudo, quæ circa infantulos quidem miſericordi mente mouebatur, aduerſus eum autem odium in omnibus gerebat, eo quod clarueraṭ tantæ in fratres iniquitatis āſtructor. Machinabatur quoque diſſoluere quę patri placueranr: aduerſum ſibi reputās, ſi contra ſe talium adunaretur potētia. Et differebat quidem Herodes ſequi poſtulationes Antipatri, vt ipſe quidem Ariſtobuli filiam in connubio ſuſciperet: Pheroræ vero filius, fratris eius Alexandri filiam. Et ſponſiones quidem nuptiarum huiuſmodi gerebantur à rege, Antipatro tamen inuito. Herodi vero regi ea tempeſtate vxores erant nouem: Antipatri mater: & filia pontificis, ex quā etiam eiuſdem nominis *Mos Iudeorum*

minis illi filius fuerat procreatus. Erat autem ei etiam fratris filia coniuncta: & cum ea neptis altera: ex his quidem proles nulla germinauerat. Erat etiã in vxoribus ex gente Samaræorũ vna, ex qua filij extiterant Antipas & Archelaus: & filia Olympias nomine, & hanc quidem postea Iosippus susceptit vxorem, qui regis fuerat fratruelis. Archelaus autem & Antipas Romæ apud quendã familiarem educabantur. Coniuncta illi erat etiam Cleopatra, sed Hierosolymitis: & filij ex ea fuerant nati, Herodes & Philippus, qui etiã Romæ educabantur. Erat in vxoribus etiam Pallas, quę Phasellũ ei pepererat filiũ. Super has quoque Phędra & Helpis erãt vxores, ex quib⁹ duę filiæ fuerãt procreatæ, Roxana nomine, & Salome. Filiæ autem eius maiores natu, & vna matre procreatæ cũ Alexãdro quarũ intuebatur Pherora nuptias, coniunctæ erant, vna quidem Antipatri sororis filio, altera vero Phasello: & iste quoque fratris Herodis fuerat filius: & hoc quidẽ ex dispositione factũ fuerat Herodis. Tũc autẽ volens aduersus Trachonitas munitus existere, cogitauit vicũ Iudęis ædificare, nõ distantem magnitudine ciuitatis, vt per hoc inaccessibiles hostibus faceret limites suæ prouinciæ. Et cognoscens virum quendam Iudęũ ex Babylonia, cum equitibus quingentis & sagittarijs plurimis, cognatorum etiam multitudine, vsque ad centũ ferme numerum virorum, Euphratem fluuiũ transmeasse, & in Antiochia in loco qui dicitur Daphne Syriæ conuersari cum Saturnino, qui tũc ibidem imperator militiæ cõsistebat, illũ ei locũ ad habitandũ benigna largitate, cui Balathana nomẽ erat, concedere promisit. Euocabat ergo eum cum tota multitudine omniũ, qui eũ fuerãt consecuti: spondẽs daturum se terram in regione quę dicitur Bathanea. Determinauerat enim eum in Trachonitide cõstituendũ, volens eius habitationem obstaculum contra hostes habere. Promittebat itaq; illam regionem sine tributis esse daturum, & liberos fore, quę moris erat illius regionis habitatoribus exhibere: immunẽq; eis terram & nullis illationibus obnoxiam prębiturum. His persuasus Babylonius venit: & suscipiens regionem, oppida, & municipia plurima cõstruxit. Et vicum Bathyra nomine constituens, obstaculum erat & oppositio quędam, ille vir indigenis aduersus Trachonitas, & Iudæis de Babylonia veniẽtibus ad Hierosolymam per sacrificiorũ tempora, ne quis eorum latrocinijs Trachonitarũ insidijsq; læderetur. Et aduentabãt ad eum plurimi, maximeq; illi vndiq; concurrebant, à quibus patern⁹mos Iudæorum, & instituta colebantur. Quibus rebus illa regio breui populosa facta est, propter quod immunis ab omnibus functionibus permanebat viuente duntaxat Herode. Cæterum postquã Philippus filius eius principatum regni susceptit, modicas paruo tempore illis functiones imposuit. Agrippa vero maior, & filius eiusdem nominis, eos admodum grauauere: nõ tamẽ eis de libertate ipsorum, cũ possent, vllam intulere molestiam. Sed Romani deinde dominatũ illius regionis adepti, libertati quidẽ eorũ etiam ipsi seruauere dignitatẽ, impositionibus autem eos functionum vsquequaq; grauauerunt. Et hæc quidem opportuno tempore diligenter exequar, oratione procedente. Zamaris autem Babylonius inter hęc vita defungitur: qui ad possidendam illam regionem ab Herode fuerat accitus: quiq; cum virtute viuẽs, filios quoque optimos reliquerat: Iacimum quidem, qui fortitudine clarus extabat (is equites Babylonios, qui sub illo fuerant, continebat) & Eli: quos rex afficiebat abũde muneribus. Sed Iacimus in senectute defunctus, Philippũ filium dereliquit, & manu bonum, & alijs virtutis artibus vsui supra quemlibet accommodum. Ob hoc fida illi amicitia, & firmissimus fauor cũ Agrippa rege prouenerat, militiãq; totam quam rex habebat, iste curabat: & vbicunque deducendam ratio postulabat, eius regimine ducebatur.

De Zamari Iudæo

Insidiæ Antipatri in patrem Herodem, sed deprehensæ in Pharisæis Cap. III

HErode autem in quibus retuli constituto, in Antipatrũ spectabant cuncta negotia, propter quod vtilis ac promptus à rege putabatur, & rex ex hoc firmitatem

firmitatem non amiserat potestatis, quam ei pater propitius indulgebat, spe quasi fauoris eius, ac fidei. Ad hæc erat etiam ad deriuandam in se potestatem audacissimus, quoniam incognita erat patri eius nequitia: & quoniam ad fidem faciẽ dam in dicendo callebat. Erat etiam cũctis terribilis, non tantum magnitudine potestatis, quantum peruersitate morum, & quod erat ad male loquendũ procacissimus. Maxime aũt eum Pheroras accurabat, vicissimq; curabatur. Nam eum callide valde circũuenerat Antipater, & maxime per mulieres, ad occupandos eius animos ambierat. Deditus quippe fuerat Pheroras vxori, matriq; eius, atq; sorori, licet mulierum genus horreret, ob iniuriam filiarum suarum virginum: verumtamen has patiebatur, aß hisq; ducebatur, & nihil aß eo sine illis mulieribus agebatur. Nam hominem illum etiam medicaminibus accurabant, & sibimet in uicem cooperari nequaquam mutuo fauore cessabant. Ita enim eas omnibus modis Antipater induxerat, partim per semetipsum, partim etiam per propriam matrem. Nam idem hæ quatuor mulieres sentiebant, idemq; loquebantur. Pheroræ tamen circa Antipatrum in nonnullis minimis sanè rebus sententia mutabatur. Erat autem illis in contrarium nitens regis soror, iam diu cuncta circumspiciens, & amicitiam eorum in perniciem Herodis constrŭi cernens, & à nuncianndo non abstinens. Illi autem sentientes molestam esse regi suam ad inuicem beneuolẽtiam, consilium ineunt, vt manifesta eorum nõ esset amicitia, neq; palàm cõuentum facerent: odium autem & maliloquia, vbi tempus exigeret, contra semetipsos confingerent: maxime autem sub Herodis præsentia, vt ad eum de semetipsis talia deferrent: secreto vero benevolentia inter eos firmior certiorq; cõstaret. Et sic quidem illi gerebant. Salomen autem nihil prorsus latebat, neque primũ eorum propositum ad huiusmodi negotia festinare, neq; tunc, quando secretas machinationes construebant. Cuncta quippe illorum illa mulier indagabat, quę amplificans & atrociora faciens, ad fratrem proprium perferebat, secretos eorum conuentus insinuãs: & conuiuia, & consultationes occulte semotimq; consertas, ad eius interitum tendere, nisi maturius proderentur. Indicabat quoq; illos in manifesto quidem aduersarios sibimetipsos quasi constare, & ad læsiones mutuas ficte loqui, finemq; festinare: secrete & ab alterutris remotos, beneuolentiam inter se confirmare maximam: & quoties in quibuscunque negotijs singuli forent, illud agere, quod amicitia postularet: & polliceri sibi, etiam pugnare contra quos opus esset, modo vt illud astu vel fauore mutuo non sentirentur effi cere. Illa quidem hæc & huiusmodi inuestigabat omnia, & integra ad fratrem conueniens cuncta deferebat, sentientem quidem iam etiam ipsum plurima per semetipsum: sed ad audendum aliquid, licet excitatus esset sororis accusationibus, retardantem. Erat enim portio quędam Iudæorum hominum, de scrupulositate & subtilitate paternæ legis gloriantium, & culturam diuinitatis simulantium, à quibus inducebantur mulieres illæ supra memoratæ: hi Phariſæi dicebantur, qui possent maxime regi non modicum afferre præsidium. Erant enim procaces ad bellum gerendum, læsionesq; inferendas immaturius eleuati. Cum igitur cuncta gens Iudaica iureiurando iurasset, Cæsaris se propriam fore, & omnibus regis rebus fauere, isti non iurauerunt. Erant autem numero supra sex ferè milia, quos rex pecuniario damno mulctauerat. Quod damnum vxor pro eis Pheroræ contulerat. Illi vero beneuolentiam quasi pro vicissitudine referentes, futurorũ sibi agnitionẽ nutu diuinitatis infusam esse prędicabant: quod Herodi videlicet terminus regni iam esset ex superna maiestate decretus, tã ipsi quàm eius vniuersæ cognationi. Illam autem regnum possessuram, atque Pheroram, & filios qui ex eorum essent semine descensuri. Et hæc quidem regi nunciabantur: nõ enim Salomen ista fugiebãt, & quomodo plurimos regalis aulæ corrumpere niterentur. Rex autem interfecit Phariſęos, qui causa seditionis extiterant: & Bagoan eunuchũ, & Carum quendam, qui tunc primatũ inter eos habebat, honestate dignitatis decoratum, filiosq; eius peremit: omnesq; ei cognatione vel

De Hypocrisi Phariſeorum

Occiduntur phariſei

ne vel familiarite coniunctos: quibus ille Phariſæus prę ſagiebat. Magnificabatur autem apud eos etiã Bagoas vti pater, & plurimis rebus benemeritus, ac pro futurus apud regem futurum. In manibus enim eis cuncta fore prędicabat, præbente illis rege & coniugii firmitatem & filiorum, veluti propriis filijs.

De ſimultate inter Herodem & Pheroram. Caput IIII

Herodes apud amicos accuſat Pheroram & eius uxorem

HErodes itaque vltus ex Phariſæis qui fuere conuicti, conuentum cõgregat amicorum: & accuſationem Pheroræ coniugis, iniuriamq; virginum, & audaciam illius mulieris exponens, & crimen vxoris ad diminutionem dignitatis illius referens & honoris: quod ei certaminum ſeditiones aduerſus fratrem & bellum, ex illius ingenio ac verbis operibusq; conſurgerent: & quantum poterat hortabatur, vt illa inter eos ſimulatio ſolueretur: quod fore firmabat, ſi ſocietatem illius effugeret propter illa quę geſſerat. Nihil enim cum fratre Pherora gratiæ permanere poſſe definiebat, ſi ſecum illam retineret, quę bonum ingenium circa ſe fratris euerteret. Iubebat igitur vxorem abiicere, quę inter fratres cauſa belli conſtaret: & ſi magni pretii conſanguinitatem ſuam duceret, illã non iugaret: ſic enim poſſet nullo modo charitas fraternitatis imminui. At Pheroras licet illo ſermone moueretur, tamen affirmabat neque aliquid iuris ex germanitatis neceſſitudine detracturum, neque dilectionem coniugis abnuere: eligere ſe potius mori dicebat, quàm illa muliere priuari, quę ſibi grata conſtaret. Herodes vero differebat circa Pheroram ſuper hoc iracũdiam, quamuis cuperet pro rebus geſtis vltionem ſumere. Antipatro tamen interdixit & matri eius cum Pherora miſcere colloquiũ, vel cum illis mulierib⁹ quę cũ eo erant: obſeruarent que, ne in vnum aliquatenus conuenirent. Illi vero profitebantur quidem, cõueniebant tamen, quando temporis opportunitas prouocabat, & ſimul etiam conuiuabantur Pheroras & Antipater. Ferebatur etiam ſermo, quod Antipater Pheroræ coniugi miſceretur cooperante illis ad conuentus faciendos Antipatri matre. Suſpectum autem patrem habens, & timens Antipater, ne circa ſe amplius eius odium procederet, ſcribit amicis Romæ, poſtulãs vt ſcriberent Herodi, quatenus celeriter Antipatrum mitteret, ſimulq; cũ eo munera digna mandaret, & teſtamentum etiam, in quo poſt ſe regem declararet Antipatrum: quoniã iam defũctus erat Herodes, qui ex filia põtificis erat procreatus. Quo facto, pergit vnà quoque cũ Antipatro & Sylęus Arabs, nihil ex his quę præceperat Cæſar peragens: vnde quoque Antipater ante Cæſarẽ eius accuſator extiterat: pro quib⁹ primus Nicolaus patiebatur inuidiam. Accuſabatur etiam & ab Areta Sylæus, eo quod plures occiderit in Petra caſtello benemeritorũ hominum, præter ſuã conſcientiam: maxime aũt Sondum virum omni virtute decoratum, iuſtitiaq; pollẽtem, ſed etiam Fabatum Cæſaris ſeruum. Sylæus autem cauſas habuit ex hiſdem criminibus propagatas. Erat quidam Corinthus, Herodis regis vnus cuſtodum corporis, cui maxime plura committebat. Huic perſuadet Sylæus, pecunias magnas pollicẽs, vt Herodem occideret: hoc etiam ille promiſerat. Quod agnoſcẽs Fabatus Sylæo indicante, ſtatim regi denunciat. Ille vero Corinthum tormentis examinans, fecit omnia depalari. Detinuit autem & ſecum duos Arabes, confeſſioni credens Corinthi, & Philarchum, quod Sylæi fuiſſet amicus: qui etiam ipſi (nam eos rex tormentis affecerat) confeſſi fuerãt quod eos exhortaretur, nuncians Corinthum non agere molliter, & ſicubi orpus eſſet rei, ferro cooperarentur ad perpetrandum facinus inter eos complacitum. Ad hæc etiam Saturninus, omnibus ei ab Herode denunciatis, Romam eos deſtinat. Pherorã vero fortiter in amore coniugis permanentem, diſcedere ad propria Herodes præcepit. Ille vero gratanter accipiens, ad ſuam tetrarchiam non moratus abſceſſit: plurimũ ſe iureiurando conſtringens, non prius reuerti, quàm mortem Herodis aduerteret. Proinde etiam ab Herode morbo conſtricto petitus, vt veniret pro aliquibus ſibi

mandatis,

mandatis, ſi mors contingeret iniungendis: nullo modo perſuaſus eſt aduenire, ne iuriſiurandi violator exiſteret. Non tamẽ Herodes in his rebus imitatur illius exemplum, meliorem circa Pheroram voluntatem ſuæ mentis oſtendens. Nam paulopoſt ipſe cœpit ægritudine laborare. Ad quam Herodes non ſolũ non euocatus aduenit, ſed etiam, mortuum eum recepit, atque ad Hieroſolymam detulit, & iuxta morem exequias ei honorabiliter magnificéque celebrauit: ingentemq; luctum ſuper eum, ſupra quàm quiſquam ratus erat, expoſuit. Hoc Antipatro, licet Romam nauigaſſet, malorum tamen extitit adueſorumq; principium: exhine enim iam cœpit fatricidij fractio denudari. Narrabo itaq; omnem ſuper hoc homine rationem, exemplum generi humano in futura tempora permanſurum, ad vtilitatem qui voluerint virtutis eſſe cultores.

Pheroras moritur

De veneno parato Herodi à filio. Cap. V.

PHerora itaq; mortuo, humatoq; celebritate magnifica, duo ex liberis ei9, qui ab eo in honore habebantur, ad Herodem veniunt poſtulantes, ne inultam mortem fratris relinqueret: quin potius inquiſitionem faceret acerbę mortis & calamitoſæ, repentinęq; tranſlationis. Illo autem attonito facto liberorum ſermonibus (fidelia nanq; narrabant) apud coniugem die proxima antequã ægritudinem incurreret eum cœnaſſe retulerunt: venenum autem in cibo ſumpſiſſe, ex eoq; periſſe: quod venenũ allatum eſſet ex Arabica muliere, amoris faciendi gratia. Amare ſe nanq; fingebat, re autem vera ad interitum erat Pheroræ petitum. Sunt quippe ad venena conficienda artificioſiſſimæ Arabicæ mulieres. Perſuaſum illi dicebat, vt venenum venũdaret: ad loca quippe illa veniſſe referebat matrem Pheroræ coniugis & ſororem, vnde illud venenum apportantes, cœnam illi præparauere, in qua ille veneno ſumpto perijt. His verbis protinus excitatus, ancillas earum mulierum tormentis examinat, inter quas aliquas etiam liberarum. Et adhuc in occulto remanente negotio, quia nulla earum aliquid depalaret: nouiſſima quædam, inflictis ei magnis ex tormento doloribus, nihil quidem aliud dixit, niſi deum inuocans, vt talibus ſupplicijs Antipatri matrem traderet imprecata eſt, quæ omnium illorum malorum cauſa conſiſteret. Hæc ad inſtandum Herodem magis magiſq; coegerunt, vt cuncta mulierum illarum ſecreta tormentis eruëret. Tunc omnia palàm facta ſunt, & conuiuia, & conuentus ſecreto facti fæpiſſime: ſed etiam ſermocinationes, quę ad ipſos & ad filium ſolum factę fuerant, & illa quæ ab eo ad mulieres Pheroræ deferebantur (erant autem munera centum talentorum) vt ſecreto Pheroræ perſuaderent, quicquid Antipater impetraret. Prodebatur etiam odium quo in patrem concitaretur, & lamentationes quas ad matrem propriam frequentabat, quod tam prolixe pater aduiueret: ſibi imminere ſenium, vt etiam ei ſi regnũ veniret, non liceret iucunde viuere per ætatis ægritudinem atque moleſtiam: Ad hæc etiam, multos ſibi fratres in regno illo coaleſcere, & fratrum plures filios, ex quibus omnibus minus ſpem ſuam tutam haberet. His etiam addebat dixiſſe, quod per idem iam tempus fratri potius in regno ſuo licentiam habere concederet, crudelitatem quoque plurimam regis accuſare, & filiorum cædes: ſe quoque timere, ne vſque ad ipſum hoc malum pertingeret. Artem quoque Romam pergendi conſiliumq; narrabat: Pheroram quoq; ad ſuam tetrarchiam ex eius diſceſſiſſe ſententia. Quibus Herodes auditis, agnoſcebat ſororis ſuæ ſermones, quos ad ſe ſæpe detulerat. Incitabatur autem rex ſuper Antipatri nequitia, iuſſitq; matrem eius ornamenta ſua cuncta contradere, quæ multorum conſtarent præcio talentorum. Quæ poſtquam abſtulit, reiecit eam, & in amicitiam mulierum Pherorę pro damnatione dedicauit. Amplius autem aduerſus filium iracundiam regis incendebat vir Samarites, Antipater nomine, qui filio regis Antipatro curator extabat. Nam cum alia quidem eius in tormentis aperuiſſet, illud quoq; prodiderat, quomodo venenũ mortiferũ confecerat, dederatq; Pheroræ: iubens, vt poſt eius abſceſſum, cũ iam ſpatium aliquanti temporis cucurriſſet, vbi ratio prouocaret, patri protinus propinaret, & dicebat attuliſſe

Antipater Samarites aperit herodi omne cõſilium filiis eius

illud venenum ex Ægypto Antiphilum, vnum ex amicis Antipatri: transmissum aũt Pheroræ per Theudionem fratrem matris Antipatri, & hoc modo ad vxorẽ Pheroræ peruenisse, dante marito ad custodiendum. Quod illa quoq; fatebatur, rege scrutante negocium: & procurrens tanquam venenum allatura, misit se de tecto deorsum: non tamen interijt, quod cadẽs in pedes terra susceptа sit: ac deinde postquam recreauit animam, promittit ei Herodes salutem, eiusq; domesticis, dummodo ab ea nequaquam occultaretur veritas. Neq; se illi malum pro ingratitudine redditurum iurabat, si cuncta cum veritate proderet, vel modum quo gesta constarent. Ad hæc illa dicebat ista ab alijs enunciata: firmabatq; allatũ esse venenum ex Ægypto ab Antiphilo: medicum quippe esse fratrem eius aiebat, à quo prouisum fuerat: per Theudionem autem viro suo transmissum: se vero custodire illud à Pherora susceptum, aduersum seipsum sanè ab Antipatro præparatum. Cum igitur Pheroras ægritudine, inquit, teneretur, & eum aduentu tuo consolationéque curares, videns circa se tuam beneuolentiam, concidit mente deiecta, & me conuocás: ŏ mulier, inquit, induxit me Antipater, aduersus patrem suũ fratrem meum, consilia iniqua constituẽs. Nam venenum in eius perniciem nundinatus est. Nunc itaq; quoniam frater erga me nec ante iniquum aliquid gessit, & nunc propositum bonę voluntatis ostendit, me autem non multum post de hac luce sentio recessurum, age ne cum cõscientia fratricidij ad nostros progenitores abierimus, illud venenum apportans, epistolamq; Antipatri, me vidente comburere. Ego autem plurimum eius igni contrãdens, aliquantulum reseruaui, vt Pherora defuncto, si me, ŏ rex, male fortassis attenderes, illo vsã, seculi huius necessitates effugerem: Hæc dicens, & venenum & pyxidem in medium protulit. Sed etiam frater Antiphili & mater eius eadem fatebantur tormentorũ vehementia compulsi, pyxidem quoq; illam nihilominus agnoscebant. Accusabatur quoque filia pontificis, vxor regis. tanquam omnium conscia fuisset, sed ea cælare maluerit. Ob quæ illam quidem Herodes emisit: filium autem eius ex testamento deleuit, in ceteris permanente: sed etiam socerum pontificatu priuauit Simonẽ Boethi: substituit vero Mathiam Theophili, Hierosolymitem genere. Cum ea gerũtur, Bathillus quoq; ex libertis Antipatri, venit ex Roma, & tormentis examinatus, inuenitur venenum aliud attulisse, quod matri daret Antipatri, ab illa Pheroræ tradendum: vt si primum venenum minus regem forsitan peremisset: & hoc maturius vterentur. Apportabat etiam litteras ab amicis Herodis Romę constitutis, consilio Antipatri & dictatione cõpositas, accusationem habentes Archelai atq; Philippi, quod quasi de patre conquererentur pro nece Aristobuli & Alexandri: semetipsos quoq; Herodem miserari nunciabant: & euocabantur quidem à patre, veluti non ob alias res, nisi vt etiam ipsos extingueret. Hæc quippe magnorum munerum amici gerebant opitulantes Antipatro. Scripsit etiam Antipater de fratribus, culparum genera magna confingens, omnimodo eos adiudicans, ætati eorum causam ascribens, qua impelli possent nequitiam sui patrare proposíti. Ipse vero certamini quod cum Sylæo gerebat, magno studio fuit intentus: & accusationi primorum virorum Romæ constitutorum se totum dediderat. Monilia quoque præciosissima ducentis talentis empta parauerat. Miretur fortasse aliquis, quomodo tantis aduersus eum in Iudæa motis turbinibus, fermè septem mensium tempore decurrente nihil illic fuerit nunciatum. Causa vero huius rei erat obseruatio viarum atque custodia, & odium hominum, quo circa eum tenebantur. Nullus etenim erat, qui pronus esset proprio periculo illius tutamen salutemq; conquirere.

Accusatio Antipatri de veneno patri præparato. C. VI.

HErodes sanè, Antipatro scribente quod cuncta quæ oporteret peragẽs, maturius aduenirет, cælans suam indignationem, rescribit iubens, ne vlla desidia ad iter agendum præpediretur, ne quid in eius absentia ipse forte paretur. Et simul quoque de matre ipsius minimum quiddam expostulando causatur,

tur, promittens tamen ei se reconciliatum iri, cum ipse protinus aduenisset: & in omnibus erga eum dilectionem suæ quasi mentis aperiebat, formidans, ne forte quicquam suspicans differret ineundæ viæ negotium, atq; Romæ demorans, aliquas possibilitates pararet, & in regno Romano muneris alicuius fieret minister. Has itaq; in Cilicia literas accepit, alias autem Tarenti, in quarum textu Pheroræ declarabatur occasus. Quibus lectis, ægre satis tulit & aspere, nõ propter Pheroræ gratiam: sed quia patris interitu, vt promiserat, non peracto defecerat. Circa Celenderim autem Ciliciæ veniens, cœpit de causa nauigationis ambigere, vtrum deberet domum sicut instituerat tendere, abiectiõe matris adductus in dubium. Tunc ex amicis pars suadebãt expectare, donec agnosceret, quæ domi mota gestaque fuissent. Alij vero hortabantur ne nauigationem domum differret: soluturum enim suo aduentu omnes aduersitatis causas aiebant: nam neque tunc aliunde illos fluctus eueniisse, nisi eius absentia facultatem accusatoribus virtutémque tribuisset. His persuasus protinus nauigauit: & exceptus est portu nomine Sebasto, quem magnis opibus constructum, Sebastum ad honorem Cæsaris appellauit. In apertis iam malis erat Antipater, nullo ad eum cominus accedente, nullo colloquente, sicuti cum fuisset egressus, votis eum ac secundis precibus prosequebantur: nunc e contra aduersis eum maledictis non prohibebantur excipere. Verebantur enim cuncti, quod pœnam esset fratribus pro sua impietate soluturus. Ea tempestate contigerat forte Varum Quintilium in Hierosolymis agere, qui successor Saturnini ad Syriæ regionem fuerat destinatus. Venerat quippe consulatum Herodi, ab eodem postulatus, pro causis in quarum dispositionibus hæsitabat. Quibus vnà confessum habentibus, venit Antipater, cunctis illi rebus incognitis, ingressus aulam regiam, indutus purpura. & ipsum quidem ianitores excipiunt: amicos autem qui circa illum erant, aulã accedere prohibebant. Cœpit itaque perturbari, in quæ mala deuenerit manifeste cognoscẽs. Denique illum pater salutatum accedentem repulit, fratricidij simul accusans, & consilia obiectans super suimetipsius interitu, quorum omnium auditorem ac iudicem in crastinum Varum fore confirmat. Et ille quidem tanto malo audito pariter atque imminẽte, ipsa magnitudine fatigatus abscessit. Cui mater & vxor accurrunt, quæ residua fuerat de filiabus Antigoni, qui ante Herodem in Iudæa regnauerat: ex quibus vniuersa cognoscens, cœpit se certamini iudicioque præparare. Sed die postero confessum faciunt Varus simul atque rex, amici etiam vtrorumq; conuocantur. Aderant quoque regis consanguinei, & Salomæ soror: & si qui nuciaturi forent, quæ prodiderant examinatione tormentorum. Serui deniq; Antipatri, ex materno illi iure conuenientes, qui pauloante fuerant comprehensi epistolam differentes Antipatro, quę fuerant in hanc perscripta sententiam: ne ad patriam repedaret, quod cuncta videlicet ad patris notitiam reuelata peruenissent: solumq; illi suffugium remansisse Cæsarem, & sub patris potestate non cadere. Antipatro vero patris genibus prouoluto, atque deprecante, ne iudicium de illo rebus incognitis promeretur, qui potius facultate sibi auditorij cõtributa, purgatum iri se apud patrem posse firmabat: Herodes iubens eum in medium produci, ipse lamentari primitus cœpit, quod tales illi filios habere cõtigisset, per quos ei fortunæ tales exurgerent: aut vnde tantam diuinitatis indignationem comparauerit, vt sua senectus in Antipatri nequitias incidisset. Memorabat etiam enutritiones, & educationes, quas filijs studiose præbuerat: opum quoque ac facultatum affluentiam, in quibuscunque temporibus illi cuperent, semper illis protinus adiacere, & quod nullum esset impedimentum quin eorum consilio periculũ mortis incideret, dum illi regnum impie rapere festinarent, antequam ipse legi naturæ concederet. Vnde se valde mirari dicebat Antipatrum, quorum spe subleuatus auderet sine vlla refrenatione ad talia tantaque prorumpere, quandoquidem eum regni successorem etiam scribendo declarasset: sed etiam vitæ suæ tempore in nullo minor existeret, non claritate dignitatis, non virtute potentiæ: quinqua

ginta denique illum talenta ex redditibus ſumere, ad hęc trecenta talenta Romã eunti dona dediſſe. Increpabat illum etiam de fratribus, quos velut malignos ac cuſauerit, cur eorum imitator extitiſſet: ſi vero innocentes fuiſſent, inique aduerſus conſanguineos crimina cõfeciſſet: Nam illa omnia quæ de illis nunciata fuiſſent, à nullo alio niſi ab illo ſemetipſum protinus aduertiſſe: cõſilioq; eius geſſiſſe cũcta, quæ aduerſus illos fuerint geſta, quos nũc prorſus abſolueret, iſto Herodi illis in parricidij facinore ſuccedente. Hæc ſimul dicẽs profundebat lachrymas, quæ illum intercluſa voce loqui amplius non ſinebant. Verum Nicolaus Damaſcenus, regis amicus, & in omnibus cum eo vnà ſempérque verſatus, & modum quo res geſtæ fuerant aſſecutus, rogabatur à rege, vt ipſe reſidua loqueretur, quæcunque ad demonſtrationem cauſæ redargutionemq; proficerent. Sed Antipater econtra conuerſus ad patrem, ſemetipſum excuſare nitebatur. Enumerabat itaq; cuncta ſuæ circa illum benignitatis exempla, honoréſque ſibi à patre conceſſos, quos minime percepiſſet, niſi virtute dignus & officijs circa illum meritus haberetur: enimuero prouidiſſe ſe ſemper, vt vſui neceſſaria forent, conſiliumq; ſemper circunſpectis rationibus antecepiſſe: ac ſi quando ad rem explanandam manu opus eſſet, ſuo labore negotia cuncta peregiſſe: neque credibile conſtare, qui ſæpi? ex aliorum inſidijs patrem ſtrenue liberarat, nunc ipſum inſidiatorem patris effici, vt deleret omnia ſuæ virtutis vetera monumenta, molimine repentini facinoris: præſertim, cum ſucceſſor regni iam fuiſſet oſtenſus, & ſimul etiam rerum honorumq; potiretur, quæ vſque ad præſens tempus eum habere conſtaret. Neque illud eſſe veriſimile prorſus, aiebat, qui cunctatum rerum dimidium ſine ſui periculo, & cum virtutis honeſtate teneret, velle totum cum crimine atque periculis appetere, incertus vtrum non valeret affectum ſuæ cupidinis obtinere: præſertim cum pro tali cauſa ſuos fratres vidiſſet extinctos, quorum facinoris & nunciatorem & accuſatorem ipſum eſſe conſtaret: quod niſi ab ipſo proderetur, occultum proculdubio remaneret: quorum etiam poſtmodum, quod eſſet malignitas eorum circa patrem ad fidem perducta, punitor extaret. Et ibi quidem hæc ſua dicebat eſſe monumenta, quibus conuerſationem ſuam cum magna beneuolentia circa patrem agitaſſe probaretur. Romæ vero quæ geſſerit, teſtem Cæſarem conuocabat, quem iuxta ac deum fallere nemo poſſet, quorum fidem facere literas ab eodem Cæſare deſtinatas: quibus literis haud rectum eſſe fortiores aut fideliores reputare accuſationes hominum, violentium inter eos turbas & iurgia concitare, quas accuſationes à ſuis inimicis confictas aiebat, quas ſe reuerſo vltra iam habere non poſſent. Cauſabatur etiam de tormentis, quod eorum violentia factũ eſſet, vt falſa dicerentur: doloris quippe ac neceſſitatis eam eſſe naturam, vt doceat eos qui ſubiecti ſunt illa loqui, quæ viderint grata dominantibus, quorum ſe poteſtate tormentis adigi ſentiunt. His dictis, mutatio eſt facta totius conſeſſus. Satis etenim miſerebantur Antipatrum, profuſione lachrymarum & vultus humilitate miſerabilem, ita vt etiam inimicis lamentabilis appareret. Iam quoque flectebatur Herodis animus inclinatus, licet conaretur ſuam mentem alijs non eſſe manifeſtam. Nicolaus autem exorſus ab illis verbis, quibus rex principium fecerat, cauſam amplificare cœpit: & cuncta quæ vel tormentis eruta, vel teſtibus erant relata proferens, congregabat vndique criminis probamẽta: maxime virtutem regis & clementiam, longa narratione proferebat: qualiter nutritiones & educationes in ſtudijs doctrinarum filijs ſuis impenderat: quarum rerum labor in nullo ei profeciſſet accommodus, in alias ex alijs calamitatibus irruẽti, quanquam ſe non mirari diceret proprium filiorum inconſiderationem, quod & adhuc fuiſſent adoleſcenti, & deceptui faciles, à prauis ſuaſoribus corrupti, in tranſuerſum declinaſſent naturæq; iura reliquiſſent, vt immaturius quàm oportet regnandi cupidine raperentur: Antipatri vero furiam admodum ſe prorſus expauiſcere, propter paterna beneficia, in quibus eum affatim fuerat muneratus,

Excuſatio Antipatri.

quæ

quę cum eſſent tam multa magnaq;,eius tamen animum lenem reddere non quiuere,more venenatorum repentum:licet illa repentia quamlibet ſint aſpera,beneficijs aliquatenus leniũtur. Non ſolum ergo in hoc expaueſcere ſe dicebat prã uitatem Antipatri, verumetiam quod fortunæ iam fratrum pro exemplo præcederet,quo minus imitator eorum exiſtens,impetum ſuum à crudelitate retineret. Quanquam ŏ Antipater,qui temeritatis fratrum nunciator extitiſti,& ſcrutator documentorum & punitor redargutorum, cur non repuliſti animum, quem in illis te prodente culpabamus,ſed potius ad imitandum flagitium illorum inſana libidine raptus es? Vnde claret, quod nec illa à te pro tutamine geſta ſunt patris, ſed pro fratrum infelicium interitu feſtinata: vt illorum odium oſtentando, amator quaſi patris credereris, quatenus poſſes ad eius inſidias iter facilius adipiſci, poteſtatem à patre percipiens, quod etiam ipſis operibus approbatur. Ambiebas enim,vt fratres interimerentur de nequitia redarguti:vt autem cõſcij eisproderentur,minime curaſti. Vnde certum eſt,te quoque cum illis aduerſus patrem inſidias conſtruxiſſe,accuſationem illis præparando: vt ſi forte ad effectum veniſſent,tibi lucrum parricidij proueniſſet, vt ex duobus procertaminibus tu fructus perciperes gaudiorum,tuis moribus competentes. Et circa fratres quidem qualis extiteris,manifeſtus es:nam ſuper eorũ morte,velut de rebus gloriabare magnificis. Quod quidem eſſet dignum,ita te ſapere,ſi tu non deterior extitiſſes. Sed tẽ occulto aduerſario patris extante,claret quia illos non veluti patris inſidiatores habebas exoſos(nam hud ita exorbitares, ſimilem nequitiam cupiens perpetrare)ſed timens,ne regni fierent ſucceſſores, quos tibi videbas iuſtius poſſe præponi:patrem autem ſuper fratresextinguere feſtinabas,ne celeriter tua aduerſus fratres factio proderetur: & pro quibus tu merebaris pœnas luere, ab infelici patrẽ ſupplicium ſumere conabaris:ac parricidium non commune cogitaſti,ſed quale vix à quoquam huc vſque in vita hominum vel videri potuit vel audiri. Non ſolum enim filius patri inſidias pręparabas,verum diligenti quoq;,& beneficia multa præſtanti. Socius quippe regni conſtabas, ſucceſſor in nomine, in diſpoſitionibus particeps, in fruendo communis. Nam & ſucceſſor ante iam denunciatus, & iucunditatem ac fructum regni iam ante capere in nullo prohibitus, ad ſpem etiam futuri gerendam es ſententia patris & literis communitus. Sed tu nõ ex Herodis clementia iudex rerum eras, ſed tua voluntatẽ ac nequitia opera paterna penſabas:volens,patre in omnibus tibi obediente,etiam patrem quam poſſediſſet abripere:& cõfingebas verbis velle ſeruare eum, quem rebus ipſis & operibus inrerimere nitebaris. Et non ſolum tu malignus extabas, verumetiam matrem prauis tuis replebas inuentionibus fratrumq; voluntatem aduerſam ſeditioſamq; reddebas:qui etiam patrem beſtiã appellare auſus es cum habeas ipſe mentem omni ſerpente peiorem. Siquidem illorum aduerſus patrem venena colligebas, & quem patrem? qui te tantis beneficijs muneratusſt. Et contra eum auxilia diuerſa poſtulabas,& artibus varijs per viros atq; mulieres vtebaris, quatenus interimeres hominem ſenio & ætate confectum, quaſi ad nocendum non ſufficeret ſola tuæ mentis iniquitas. Et nunc veniſti poſt tormenta liberorum atque ſeruorum, quæ propter te viris atque mulieribus conſtat inflicta, & contra denuntiationes coniuratorum tuorum inficiatum ire feſtinas. Et non ſolum patrem hominibus auferre meditatus es, ſed etiam leges,virtutemq; Vari, & ipſius iura naturæ,ipſamq; conaris interimere veritatem. Itáne tua confidis impudentia,vt etiam tormentis temetipſum ſubiici velis?cum cauſeris de tormentis eorũ qui examinati ſunt:vt illi quidem qui ea dixerunt,quę ad liberationem tui patris attineant,veritatem minimé tenuiſſe videantur: tormentis vero quæ tibi fuerint adhibita,velis indagaſſe veritatem. Nónne ſaluas Vare, nónne liberas regem, factionem à ſuo ſanguine ſuſtinentem? Per maieſtatem imperij Romani, per virtutem tuam obteſtamur,vt hanc atrociſſimam beſtiam,quæ per proditionem fratrum,patri ſe beneuolum eſſe ſimulabat, quatenus poſſet ſolitarium & omni con-

ſanguinitate deſertum de regno propellere, adiudices atq; condemnes. Non pronuncias hunc ſceleratum ducendum ad necem, ſciens, quoniam patricidium communis iniuria eſt, & naturæ ipſius, & totius vitæ hominum? Neq; minus facinoroſus reputandus eſt qui cogitauerit, tametſi eum effectum non contigerit adipiſci. Naturam ipſam iniuriat, qui talib⁹ ſupplicia non importat. Addebat etiam illa, quæ mater Antipatri ad aliquos ſtoliditate muliebri locuta eſt: ariolationes quoque ac diuinationes ſuper rege factas, & ſacrificia memorabat. Aiebat item & quicquid Antipater cum Pheroræ mulieribus laſciuire dicebatur: comeſſationes quoque ſordidas, amoreſque narrabat. Denique examinationes tormentorum, & teſtificationes plurimas inferebat, quæ ſanè plurimæ conſtabant. Nam alias quidem ante parauerat, alias ex repentinis nuntijs ſummatim acceperat, ex quibus priora magis magiſq; firmabantur. Plurimi quippe homines, quæ antea timore Antipatri ſilentio prætereunda mandabant, cernētes eum accuſationibus plurimis odibilem & aduerſa fortuna inimicis eius aperte promptęq; contraditū, quod odio ineffabili aduerſus eū nitebantur, tunc omnia prodebant. Incitabantur quoque ad accuſandum non ſolum horrore factorum eius & magnitudine ſcelerum, quæ vel patrauerat, vel patratum ire præſumpſerat: ſed & improbitate, quam circa patrem & fratres exercuerat parricidijs, & quod ſemper eum ſenſerant, neque odium merito, neq; amorem benignitate circa quempiam habuiſſe, ſed ſuæ tantū cōmoditatis intuitu. Quorum omnium illud eum amplius aggrauabat, quod nulli extiterant, qui rex ex æquo bonoq; iudicabant, quod eorum animus amicitiarum iure careret. Dicebant ergo ſe olim iſtā ſenſiſſe, prohibitoſq; ſemper ānūcian do: libertate vero data, in medium cuncta deferre. A quibus proferebantur multiformia probamenta, nequaquam accuſari de falſitate valentia: quod neq; benignitate circa Herodem, neq; timore periculoſo tacerēt: ſed ſolo rerum indicio iniquitatem Antipatri proferebant: dicentes, quod non in ſuis actibus Antipater vtilitatem Herodis & munimen attenderit, ſed ſola nequitia ad illa facinora fuerit concitatus: propter quod omni pœna dignum eſſe loquebantur. Multa etiam à plurimis ſine vlla interrogatione dicebantur, ita vt Antipater, quenquam in omnibus rebus impudens, & ad mentiendum promptiſſimus atque callidiſſimus, tamen tunc tanta confuſione fuerit oppreſſus, vt neque negare neque contradicere valuiſſet. Nicolao igitur finem dicendi redarguendique faciente Varus iubebat Antipatrum, vt ſe tantis criminibus expurgaret, ſi aliquas aſtructiones haberet, quibus obnoxius illorum quæ importata erant, non eſſe mōſtraretur, Nam ipſe quoque optare patrem ſe certe noſſe dicebat, vt in nullo ſe cogitaſſe fieret manifeſtus. Ille vero in faciem prouolutus, deo rem omnibuſq; commendabat, qui ſibi teſtificarentur, nihil ſe improbum cogitaſſe: atq; ſignum à deo fieri poſtulabat, inſidiatorem ſe patris penitus non fuiſſe. Solent quippe vniuerſi quibus iuſticia deficit, quando facinorum aliquorum perpetratores exiſtunt, dicere, ſibi liberum arbitrium ex diuinitate conceſſum: quando vero in pericula ceciderint, iuſtum recipientes iudicium, per inuocationem eius omnia teſtimonia conantur auertere: quod etiam Antipatro contingebat. Cum tanta namque velut abſente diuinitate, ante geſſerat, tunc autem iuſto iudicio vndique concludente, defectu purgationum ad dei iudicium accuſationum abſolutionem omniumque criminum ferebat: potentiæ diuinæ cauſam tribuens, vt eius teſtimonium in medium veniret, quanta pro patre geſſerit, quantaq; pericula pro eius ſalute preſumpſerit. Varus autem cum ſæpius interrogaret Antipatrum, & nihil amplius ille quàm dei proferret inuocationem, videns in infinitum rem pergere, iuſſit venenū
Vis veneni. in medium proferri, vt experiretur quænam eſſet vis eius. Et adductus quidam eorum qui fuerant morte damnati, bibit iubente Varo, confeſtimque moritur. Tūc exurgens, abibat è conſeſſu, & die poſtera in Antiochiam perrexit: vbi frequens illi fuerat conuerſatio, eo quod Syrorum regnum ibi fuerat conſtitutum.

De Epiſto

De Epistolis contra Herodem scriptis machinatione filij. Cap. VII

HErodes autem cõtinuo invinculis filium obstringi iussit. Incertæ aũt erant plurimis confabulationes Vari, quę ad regem habebantur. Dicebant non nulli, quod ex eius sentẽtia fecerit, quęcunque de Antipatro gesta sunt. Ligans ergo eum, destinauit Romam ad Cæsarem lireras, omne declarantes negotium: sed etiam qui pręsenti relatione Cæsarem docerent nequitias Antipatri. Deprehenditur autẽ in his diebus etiam epistola, ab Antiphilo ad Antipatrum scripta. In Ægypto autem erat iste. Quę soluta à rege, talia declarabat: Misi tibi epistolam ab Acme, non parcens animæ meæ. Scis enim, quàm periclitabor à duobus domesticis, si hoc fuerit agnitum. Tibi autem prosperitas ad gerendam causam proueniat. Et epistola quidem talia loquebatur. Rex autẽ quærebat alteram Epistolam, quę tamen inueniri non poterat. Nam & seruus Antiphili, qui lectam apportauerat epistolam, aliam se suscepisse denegabat. Cum autem hæsitaret rex, vnus amicorum Herodis inspiciens interiorem tunicam serui (nam duabus erat indutus) arbitratꝰ est in interiori tunica literas obcęlari: & erat ita. Inuenitur ergo epistola, in qua erant scripta hæc. Acme Antipatro. Scripsi patri tuo qualem voluisti prorsus epistolam: & rescriptum faciens epistolæ, quę ad meam dominam, veluti à Salome directa est, destinaui. Quam cum legerit, certo scio puniturum Salomen, tanquam insidiatricem. Erat autem epistola tanquam Salomes ad dominam eius, ab Antipatro dictata, sub Salomes nomine, quantum ad sententias pertinebat: stilo autem Acmes composita. in qua continebantur ista: Acme regi Herodi. Ego studium habens, ne te quicquam lateat, quę aduersum te geruntur, iuueniens epistolam Salomes ad meam dominã contra te conscriptam, cum periculo quidem meo, sed cum tua tamen vtilitate conscriptam, cum periculo quidem meo, sed cum tua tamẽ vtilitate conscripsi, tibiq; direxi. Hanc autem illa conscripsit, volens Sylæo coniungi. Scidi igitur hanc epistolam, ne fortassis ego de mea vita periclitarer. Ad ipsum autẽ Antipatrum epistola scripta erat, quod eius iussionibus ministerium gesserat, vt ad Herodem scriberet, quasi Salome insidias illi præparare festinaret. Sed etiam rescriptum eius epistolæ, quę quasi ad suam dominam fuerat à Salome destinata, direxerat. Erat autem Acme Iudęa quidem genere, in seruitio autem erat Iulię Cęsaris cõiugis: & hęc gerebat amicitia, quam cum Antipatro iunxerat, comparata ab eodem Antipatro magnis pecuniarum muneribus, vt eius aduersus patrem & nutricem suffragaretur insidijs. Herodes autem obstupefactus magnitudine nequitiarum Antipatri, impellebatur quidem vt confestim eum perimeret, velut procellam magnarum turbinemq; causarum, & non solũ sibi, sed etiã sorori insidiantem, domumq; Cæsaris sua iniquitate corrumpentem. Accedebat autem etiã Salome, crebro pectus percutiens, & se interfici postulans, siquid forsitan tale in ea probaretur. Herodes autem conuocans filiũ interrogabat, iubens, vt siquid haberet aperiret: increpabaturq; à patre, dicente: Quoniã inimicus omnino repertus es, age nunc, & qui tecũ ad hæc negotia operam dedere, nullo modo moreris aperire. Ille autem in Antiphilum cuncta referebat, nullumq; alium causam horum extitisse firmabat. Herodes vero admodũ dolens, volebat Romam ad Cæsarem filium destinare, vt supplicium pro suis factionibus sumeret: timens vero ne fortassis amicorum suffragio valeret effugere, ipsum quidem vinctum, sicut & antea custodiebat. Verum legatos misit ad accusandum filium cum literis, intimandaq; omnia, quę Acme illi ad perficiendã factionem fuerat suffragata: exemplaria quoque transmisit epistolarum. Interea legati Romam proficiscuntur, docti in præsentia quę loqui respondereq; deberent.

Epistola acmes quæ erat ministra Iulii Augusti coniugis

Antipater culpam in Antiphilum reiicit

De aurea Aquila pro foribus templi posita, & vindicata. Cap. VIII

SEd rex morbo prægrauatus, testamentũ scribit, iuniori filio regnũ retribuens odio, quod circa Archelaũ Philippũq; ex Antipatri accusatione conceperat. Cæsari vero mille talenta dereliquit: Iuliæ vero Cæsaris vxori, & filijs & amicis, &

cis,& libertis Cæſaris,quingenta filijs etiam ſuis, filiorumq; filijs pecunias & reditus diſtribuit. Salomen ſororem magnifice locupletauit,quod eam ſcilicet erga ſe beneuolam ſemper agnouerit,& nunquam aliquid ex aduerſo molientem. Deſperans autem contra morbum ſe poſſe ſubſiſtere (nam annum agebat circiter ſeptuageſimum) exaſperatus eſt,irreuocabili furia & amaritudine mentis incenſus,volebatq; ſi poſſet,Iudæorum cūcta diſperdere. Cauſa vero huius rei erat quod ſe cōtemni putabat,eo quod caſum ſuum iucunde gentem totam exiſtimabat accipere. Super hæc quoque quidam popularium hominum ſeditionem excitauerāt,propter huiuſmodi cauſam. Erat quidam Iudas Arifei,& Matthias Cargalothi,Iudæorum eruditiſſimi,& ſupra cæteros legisexpoſitores dactiſſimi:populo etiam amabiles propter iuuentutis eruditionem. Semper enim apud eos totos conſumebant dies cūcti,quibus inerat ſtudium,& cura virtutis. Iſti igitur audientes regem morbo prægrauatum,& remedij minime receptabilem,omnem excitauere iuuentutem:vt opera quęcunque à rege præter patriam legem facta fuiſſent euertentes,pro lege dei glorioſa niterētur exercere certamina. Etenim propter eius præſumptionem, & propter quod præter humanum morem fuerat conuerſatus in plures, omnia illi mala contigiſſe firmabant: ægritudinē quoq; præſentem,non ei ob aliud accidiſſe. Fecerat enim Herodes quædam contra legem, quę Iudas & Matthias vociferantur. Nam conſtruxerat ſupra portam tēpli munus,quaſi deo propoſitum,aquilam auream immanem,& qualitate & quantitate ſatis opulentam. Prohibet autem lex imaginum eleuationes & animaliū propoſitiones conſtituere,his qui volunt ſecundum eius præcepta conuerſari. Proinde hortabātur illi ſophiſtæ aquilam illam loco diuellere. Enimuero mortalib9, inquiebant,multo iucundius debet eſſe periculum,quod pro conuerſatione paternæ legis & pro virtute ſuſcipitur,quam vitæ quantacunque dulcedo. Nam morte quidem fama & laus ſempiterna conquiritur,& naſcituris hominibus memoria iucunda relinquitur,exemplumq; virtutis & gloriæ. Nam etiamſi quiſquam ſine periculo valeat aliquod præclarum opus efficere,poſt paululum tamen venturam mortem naturæ lege non valebit effugere. Proinde pulchrū eſt his,qui ſtudium habent amoremq; virtutis,cum laudibus & cum honoribus de hac vita diſcedere. Leuigatio quippe maxima eſt,pro bonis operibus interire, quæ non niſi meditatione periculi conquiruntur,filijs atque cognatis, & alijs quibuſcunque, qui ab eodem ſtemmate deducuntur,ſiue fuerunt viri, ſiue mulieres ſiue quilibet alteri:quibus prouideri debet in poſterum,vt ad eos vtilitas gloriæ perueniat. Et illi quidem huiuſmodi verbis iuuenes excitarunt. Defertur autem ad eos repente rumor,regem vita diſceſſiſſe,qui ſophiſtis illis admodum ſuffragatus eſt: mediaq; die aſcendentes euulſere aquilam,& ſecuribus concidere. Cumq; plurimus eſſet tumultus in templo,ecce dux regis cum militibus venit:nunciatus quippe illi fuerat niſus eorum:& exiſtimās ex maiore illos conſpiratione etiam manu cōgreſſuros ad prœliū,ampliorem ſecum numerū militum duxerat,qui poſſent impetum ſuſtinere illorū,qui moliebantur anathema templi deijcere. Quo irruente ſuper eos,nequaquam vim eius ſuſtinere valuerunt:ſed ſicut ſolet turba vulgaris,præſumptione magis ſtulta,quā cauta prouidentia congregata,omnes continuo fugerunt. Equibus quadraginta ſoli iuuenes animi confidentia remanſere, quos dux comprehendit,cum principibus facti,Iuda & Matthia. Ingloriū enim iudicauerunt loco cedere,aduentumq; ducis effugere. Hos omnes deducit ad regem. Quos cum interrogaſſet,cur in tantam audaciam prorupiſſent,vt ornamēta templi conuellerent. Et illi:geſſimus,inquiunt,quę geſta ſunt, & cōſulto nos illa geſſiſſe profitemur,quę ad virtutem attinent, quam viros decere certum eſt, Siquidem prudentum eſt defenſare dignitatem legis & numinis. Nec mirari debes,ſi tuis inſtitutis inſtituta præferimus,quæ nobis Moſes inſpiratione dei conſcripta dereliquit. Mortem autem ac ſupplicia quælibet importes, cum iucunditate ſubimus. Non enim pro iniuſto facinore,ſed pro amore pietatis nobis ſuſtinenda

Iuuenum quadraginta comprehenſorum conſtantia

nenda sunt. Et illi quidem talia loquebantur, in nullo minora verba quàm fuerat commissi præsumptio proferentes. Rex autem vinculis eos constringi præcipiens, euocauit ex Hiericunte Iudæorum principes. Quibus aduenientibus, consessus omnium congregatur: ipse vero in lecto recumbebat, quod præ valetudine stare non poterat. Enumerabat igitur pręsumptiones seditiosorum iuuenum, in quibus sæpius fuerant deprehensi: templi quoque ornamẽta quæ suis fuissent magnis sumptibus constructa, memorabat: qualia per annos centum viginti sex, neque Asamonæum regem construere, neq; prosapiam eius valuisse narrabat: se autem ad honorem diuinitatis illud templum anathematis admiratione dignis ornasse: quo post eius mortem, gratam sui memoriam iucundamq; relinquere. Exprobrabat etiam quod iniuriam illi non dubitarent ingerere. Cæterum pręsumptum facinus verbo quidem ad suas pertinere dicebat iniurias, re autem ipsa & veritate, si quis vellet meritũ examinare facinoris, sacrilegium commissum esse firmabat. Ad hæc illi propter eius crudelitatem, ne cõtra se quoque fortassis exasperatus, vltiones in eos aliquas moliretur, humiliter respõderunt, dicentes: neque ex sua sententia contigisse, neque illa commissa inulta esse debere. Ille vero circa cæteros quidem quasi mansuetus extitit, Matthiam autem pontificem sacerdotio remouit, velut huius facti cõscium, & causam seditionis extantem: promouet autem Azarum pontificem, fratrem vxoris suę: Matthiæ autem pontificatus tempore, euenerat alterum extitisse pontificem, ad vnius videlicet diei functionem, quam Iudæi cum ieiunio celebrant. Causa vero talis erat: Matthiæ sacerdotali fungenti officio nocte, quæ in solennem lucescebat diem, in qua futurum erat ieiunium, visum est se omnino mulieri esse commixtum: propterea q; sacerdotio perfungi non potuit: sed Ioseph us Elimi filius, cognatus eius secundum carnem, pro eo munere sacerdotali perfungitur. Hunc ergo Matthiam Herodes pontificatu remouit: alterum vero Matthiam qui seditionem excitauerat, & alios viros ex socijs seditionis illius, viuos igni contradidit. Sed etiam luna eadem nocte defecerat.

Sacerdos vnius diei

Iudæi viui tradũtur igni

De luctu quem sibi Herodes morituras instituit. Cap.

HErodem porrò amarior indies morbus vrgebat, supplicia deo commissi scelleris expetente. Ignis quippe lentus inerat, non tantum conflagrationem in superficiem corporis agentem prodens, quãtum intrinsecus crescẽs operabatur incẽdium. Auiditas quoque inexplebilis semper inerat cibi: nec tamen satietas vnquàm rabidis incitatam faucibus valebat implere ingluuiem. Intestina internis vlceribus tabida putrescebant, doloribus quoque coli sæuissimis cruciabatur, humor liquidus ac luridus erga pedes tumidos oberrabat. Similis illi quoque & circa pubem erat afflictio: Sed & verenda ipsa putredine corrupta scatebant vermibus, spiritus quoque incredibilis erecta tentigo, quę fuerat satis obscœna diritate fœtoris, & anhelitus respiratione creberrima: contractus quoque per cuncta membra subsistens, vim noxiam operabatur, quę omnem tolerantiæ contulerat firmitatem. Dicebatur igitur ab his quibus inerat diuinandi peritia, diuinitus has pœnas ob impietatem eius, & multa crudeliter gesta deposci. Ipse tamen multum spe salutis instabat, si forte posset cõtra morbos aliqua remedia prouidere. Medicos quoq; aduocans, vt vterentur si quid possent ad salutem proficere postulabat: & transiens Iordanem fluuiũ, aquis calidis quę sunt circa Callirhoen, die noctuq; fouebatur. Hæ igitur aquę calidæ, super alia quæ habebant commoda, etiam potabiles erant. Pergebat autem aqua illa in paludem, quę sulphurifera vocitatur. Pręterea visum est medicis, vt eum in dolio oleo pleno confouerent: quò cum missus esset, ita defecit, vt ab omnibus mortuus putaretur. Tũc grandis seruorũ vlulatus exortus est. Cum igitur nulla iam de eo spes salutis existeret, iussit militibus quinquagenas dragmas auri distribui: plurima quoque ducibus & amicis suis munera tribuebat. Deinde reuersus in Hiericuntem, pręualente nigra cholera, exasperatus iniquius est: vt ipso moriente indignum facinus

Morbi Herodis immedicabiles

ageretur:

ageretur. Venerant quippe ex locis omnibus per eius prçceptum Iudçorum optimates, & erãt plurimi, ſiquidem ex omni gente fuerant conuocati. Ad hçc etiam fuerat mors contemptoribus prçcepti propoſita. Magna igitur in omnes regis furia concitata, pariter culpabiles inculpabilesq; in hippodromo concludens, ſororem ſuam Salomen virumq; eius Alexam conuocat, & mortem ſuam non in longum differri denunciat: tantis ſe doloribus circumuentum, fore cunctis ſatis optabilem: ſe autem ſine luctu & deploratione periturum, quod regibus, maxime autem ſibi, magni mæroris eſſe firmabat: neque ſuum arbitratum Iudæorum falli propoſito, quod eis ſua mors amabilis foret & grata: Nam etiam ſe viuente ſæpius illos & ſeditiones & ſeceſsiones fuiſſe molitos, & in eius iniurias ſemper fuiſſe feſtinos: cæterum leuigationem quandam illis natam eſſe dicebat, quod talibus ipſe doloribus vrgeretur: proinde petere ſe ab illis, quod eos ſciret cõtra eius gloriam in nullo venturos, vt agerent qualiter eius exequiæ honorabiles ſuper cæteros reges, & luctus amplior ageretur: Quod futurum dicebat, ſi peregiſſent vt Iudæi ex animo in eius morte deplorare lamentarique cogerentur. Cum igitur me, inquit, animam videritis expirãtem, circumuallantes hippodromum omni militia, nec dum mea morte vulgata, confeſtim omnes illos incluſos iugulari perficite: & ita cunctis intereuntibus duo commoda prouentura, quod & regnum illis poſt ſuam mortem firmũ perſeueret, hoſtibus amputatis, & ſuper ſuam mortem luctum celebrandum eſſe magnificum. Et ille quidem lachrymabũdus talia lamentatur, & cognatos omnes beneuolentiam circa ſe fidemq; ſeruare poſtulat, inuocationẽ diuinam in his interponens: ne cũ inhonorificentia ſua mors, & cum indignitate tractaretur. Illi vero profitebantur in nullo ſe eius prçcepta tranſgreſſuros. Sed ego comperio illius hominis mentẽ, conſiderans illa quæ in anteriori tempore appetebat, quod ex more temporalis vitæ fecerit quęcunq; parentibus geſsit, conſiderans etiam præſentia mãdata nihil humanum penitus habuiſſe. Siquidẽ etiam de hac vita diſcedens procurabat, quatenus omnẽ gentem orbatam & deſertam parẽtibus dilectiſsimisq; relinqueret: iubens vnum ex vna quaq; domo interimi, qui nihil iniuſtum neq; in ipſum neq; in alios admiſiſſe fuerant deprehenſi. Hęc igitur illo ſuis parentibus demandante, deportantur & literæ ab legatis, qui ad Cæſarem Romam fuerant miſsi. Quarum hęc erat ſententia, quod Acme indignatione Cæſaris extincta ſit, pro facinoribus quę cum Antipatro perpetrare tentauerat: ipſum autem Antipatrum in patris voluntatẽ dimiſſum, vt quod placeret ex eius ſententia fieret: ipſum etenim & patrem eſſe & regem: ſiue illũ in exilium detrudi, ſiue illum morte multari vellet, in eius propoſito cõſtitutum. His auditis Herodes, pauliſper animum refouit, volũtate ſcriptorum & morte Acmes in ſuperbiam ſubleuatus, & poteſtate puniendi, quam acceperat in filium. Sed prænalẽtibus creſcentibusq; doloribus, interitui propinquabat: & quãquã in multo defectu contineretur, appetebat tamen cibum: & poſtulans malum, quæſiuit & cultrũ. Erat enim illi talis mos, vt ipſe per ſemetipſum malum excórians, per partes modicas recinderet, & comederet. Sumens ergo cultrum, circumſpiciensq; ne quis adeſſet, noluit ſemetipſum interimere, quod forſitan perfeciſſet, niſi prçueniens manum eius Aciabus contineret: nepos autẽ eius erat: & magnum clamans, ſtatim vlulatus per totam aulam exortus eſt & tumultus. Quę cum ad Antipatrum peruenisſent, credidit ſuum patrem vitæ terminum ſuſcepiſſe: præcipiensq; fiduciam tam verbis quã motibus, ita totus animo geſtiebat, tanquam fuiſſet liberatus è vinculis, & regnum in ſuis manibus ſine vllo labore percepiſſet. Tunc cœpit cũ cuſtode carceris de ſua dimiſsione fabulari, magna ſe continuo ſpondens dona tributurum. Ille vero non ſolum non acquieuit vt faceret quæ volebat Antipater, verum etiam cuncta regi denunciat, intimãs eius mentem, & quę ab eo munera ſpondebantur. Tunc Herodes, quamuis & ante non minore odio ferretur in filium, cum audiſſet cuſtodem carceris illa narrantem

Literæ e Roma de Antipatro Herodi allatæ

narrantem, magnum protinus exclamauit. Tunc quaſſans caput, quãquam in extremo vitæ teneretur, & cubito ſeſe attollens ſtatim deſtinans quendam armigerorum ſuorum, ſine vlla dilatione celeriter necari iubet Antipatrum, ſepulturamq; eius in Hyrcanio ſine vllo honore fieri.

Teſtamentum Herodis. Cap. X

Teſtamentum Herodis

TEſtamentum interea ſcribebat mente mutabili, & Antipatrum quidẽ, quem ſibi ſucceſſorem in regno deſignauerat, tetrarcham facit Galileæ regionis atque Beroeæ: Archelao vero regnum contribuit. Gaulanitidem aũt & Trachonitidem: & Bathaniam, & Paneada, Philippo filio quidem ſuo: fratri autem Archelai germano, tetrarchiæ iure cõceſsit: Iamniam vero & Azotũ & Phaſelidẽ Salomę ſorori diſtribuit, ſed & argẽti ſignati myriadas quinquaginta. Diſpoſuit etiã de cæteris ſuis conſanguineis atque cognatis; opibus eos reditibusq; locupletans. Cęſari ſanè argenti ſignati mille myriadas, pręter vaſa quędã aurea, quædã argẽtea, & metallis pretioſa, & artificis opere venuſtiſsima dereliquit, indumenta quoq; pretioſa. Iuliæ Cæſaris coniugi, & alijs nonnullis, quingentas myriadas. His diſpoſitis, quinto die poſtquã Antipatrũ filium necauerat, defungitur: regnans poſtquã Antigonũ interemit, annos XXXIIII: poſtquã autẽ à Romanis regnũ perceperat XXXVII, vir crudelis quidẽ in omnes æqualiter: iræ quidẽ ſubditus, à iuſtitia vero effrenatus: fortuna porro propitia ſuper quemlibet affluenter abuſus, & ex plebeio in regnum aſſurgens, & pericula plurima eludens quibus ſæpius fuerat circũſeptus, diuturnitate vitæ perfruitus eſt. Domi vero circa filios, quantũ quidẽ ad eius ſententiã, etiam ibi proſperitate potitus, eo quod ſe ſuos inimicos ſuperaſſe cenſebat, meo vero iudicio ſuper omnes infeliciſsimus. At Salome & Alexas antequã mors regis diuulgata foret, ex hippodromo Iudęos abire permittũt ad proprias domos, dicentes, regem iuſſiſſe vt vnuſquiſq; in ſuas regiones abſcederet. Hoc aũt fecerũt, beneficiũ illi genti pręſtare cupientes: Interea mors magis magisq; diuulgatur.

Mors Herodis & tempus eius regni

Iudæi ſoluuntur e carcere

De ſepultura Herodis & ſucceſſore Archelao. Cap. XI

TVnc Salome & Alexas cunctam militiam cõgregantes in amphitheatro quod Hiericunti erat, primum quidem epiſtolam regis legi fecerunt, quam ad milites fecerat: deinde gratias eius in eos pro fide ac beneuolentia, quam circa eũ exhibuerunt, inſinuant: petitiones quoque ei9, vt ſimiles ſe circa Archelaum filium eius exhiberent, quem regem cõſtituit, intimabant. Ptolemæus etiã, cui fuerat teſtamentum à rege creditum, annulusq; quo ſignauerat commiſſus, continentia teſtamenti denunciat: quod teſtamentũ non poſſe robur firmitatẽq; ſuſcipere dicebat, niſi cuncta quę in eo eſſent, deferrentur ad Cæſarem. Fit continuo fragor ingens, honorantium Archelaum, regemq; proclamantium: milites quoque cuncti, & vniuerſi duces, fauorem & beneuolentiam promittebant: paratosq; ſe ac promptos ad omnia profitentur, adiutoremq; deum ſupplicationibus aduocabant. De hinc ſepulturam regi præparabant. Curæ nanque fuit Archelao, vt exequię patris quàm magnifica poſſent celebritate agerentur, vtque memoratum teſtamentum proferrent cum mortuo producendum. Portabatur itaque in lecto aureo, lapidibus depicto varijs atque pretioſis, ſtramina vero erant oſtro auroq; contexta: eratq; ipſe mortuus circumamictus purpureis veſtimentis, caput eius diademate coronatum: ſceptrum quoque in manu eius, velut ſi à viuo teneretur, erat appoſitum: Circa lectum autem erat frequentia filiorum, multitudo cognatorum: circa quos omnis militia ſtipata pergebat, per proprias diſtincta nationes, & diſcreta nominibus. Erãt autem tali ordine diſtributi: Nam primi quidem pergebant eius armigeri, poſt quos omnis Thracum manus: poſt iſtos etiam natio Germanorum, atque Galatarum. Hos item ſequebatur cum ornatu maximo cuncta belligeratoria multitudo. Cætera vero militia poſtrema ſequebatur, in eum ſcilicet modum digeſti, qualiter ſolebant in bellum procedere, & à ſuis ducibus ordinari. Poſt hos ſequebantur ſeruorũ eius quingenti;

Populus gratulatur Archelao

odores

odores varios,& aromata deportantes. Pergebant autem in Herodium ſtadijs di ſtans octo: illic enim eſt eius ſepultura ex eius iuſsione cõfecta. Et Herodes quidem hoc modo defungitur. Archelaus autẽ per ſeptem dies luctum ſuper patrem honore regio ex more gerit: tantos etenim dies lex paterna præcepit obſeruari. Conuiuia itaque celebrans,& luctum exoluens, aſcendit in templum. Ibi magnis ei clamoribus fauebatur, magnisq; prædicabatur laudibus, ſecundum quod vnuſquiſque arbitrabatur ei maiora quam alius conferre præconia. Tum vero tribunal illa conſcendens, quod ſibi fuerat pręparatum,& confidens omnibus benigna loquebatur,& ſibi propitios comparabat, gaudio fauoris omnium,& volũtate, quam ex beneuolẽtia circa ſe cunctorum ceperat: gratiasq; illis habere nabat rabat, quod cum eſſent læſi à patre nihil circa ſe malum ab illis reciprocaretur: ſe autem adniſurum, vt eis bonorum viciſsitudinem redderet, eorumque remuneraret alacritatis affectum: rogabatque, vt nunc interim parcerẽt nomine illum regis honorare, ſufficere ſibi dignitatem poteſtatis aiebat, quam tunc firmam eſſe dicebat, cum teſtamentum à patre ſcriptum à Cæſare firmaretur: ob quam cauſam neque in Hiericũte, cuncta milia diadema illi imponere cupiente, voluiſſe ſuſcipere: ambiguũ honorem exiſtimando ex tali re ſibi prouenturum, quod eſſet adhuc incerta voluntas eius, qui poſſet illi regnum proprie firmiusq; concedere: non ſibi defuturam circa illos benignitatem, quę beneuolentiæ eorum viciſsitudinem reportaret. Feſtinare quippe ſe in omnibus enarrabat, meliorem ſe ſuo patre circa illos oſtendere. Illi vero, ſicut plebeia multitudo conſueuit, in ipſis primis diebus videntes regis lene principium, voluntates ſuas laudibus & fauoribus aperiebant,& quãto manſuetius cum eis loquebatur Archelaus, tanto amplius nomen Archelai prædicabant: deinde ad munerum petitiones interceſsionesq; vertuntur. Alij quidem functionũ publicarum leuigationem cum clamore poſtulabant, pars vero vinctorũ ſolutiones expetebant, qui fuerant ab Herode deuincti: alij vero grauedines, quas Herodes in emptionib? & in publicis nundinis conſtituerat, auferri vociferabantur. Archelaus porrò in nullo illis contraria reſpondebat, ſed in omnibus eos placabat, accurans regni fore ſuffragium, ſi multitudinis beneuolentiam cõparaſſet. Dehinc ad ſacrificia offerenda deo conuertitur,& cum amicis conuiuia celebranda.

Verba Archelai ad populum ſibi gratulãtem

Seditio Iudæorum propter ablatam auream Aquilam. Cap. XII

CVm hæc interim aguntur, congregantur Iudęorum iuuenes plurimi, nouarum rerum cupidine concitati: & cœperunt de morte Matthiæ, aliorumq; cum eo ab Herode interemptorum, tumultuoſa voce cauſari: dicentes, quod iniuſte perempti etiam exequiarum honore Herodis timore caruerant. Erant autem iſti, pro quibus turba loquebatur, qui fuerant euulſione aureæ aquilæ perempti. Magnum ergo illa turba proclamante,& clamitationibus vtente, quaſdã etiam iniurias, quaſi ex hoc poſſet ad illos mortuos aliqua leuigatio peruenire; proterue procaciterq; iactãte congregabatur magis magisq; numeroſa multitudo,& vltionem mortuorum ab Archelao fieri debere poſcebãt, ſuppliciis eorum, qui ſub Herode fungebantur honoribus. Et primum quidem omnium ſacerdotio remoueri pontificem, quem Herodes fecerat, proclamabant: virum mundum,& ſecundum leges ſuas dignum, ad pontificatum promouendum eſſe dicebant. Archelaus autem licet iſta grauiter ferret, annuebat tamen, impetum eorum mitigare feſtinãs donec iter ad Romam, quod propoſitum habebat, ſine tumultu perageret: & cũ de ſeſe voluntatem Cæſaris agnouiſſet, reſpicere dixit, quid agendum foret,& de cunctis petitionibus eorum legitime diſpoſiturum, neq; tunc tempus eſſe diſſenſionis, aut iniurias vel contumelias ingerendi, magis autem vnitatis atq; concordiæ, donec ex pręcepto Cæſaris ad eos cum firmitate regni recurreret: tunc quippe in commune conſulendum, de quibuſcunque illis tractandum eſſe videretur: tum autem ſuſtinẽdum eſſe, ne forte ſeditionis quoque crimen incurreret. Et ille quidem hæc dicens, ducemq; ſuum edocens, mittit ad eos, hæc ipſa locuturum.

Seditio

Illi

Illi porrò proclamantes,ducem loqui penitus non ſinebant: periculum quoq; minabantur,ſi quis eos ab aſſumptione ſua reuocare voluiſſet: & inſtabant ſua libidine magis expleri,quam imperantium ſubiacere conſilijs. Graue nanque illis videbatur,ſi cum Herode viuente amicis priuati fuiſſent,eodem quoq; mortuo nullam ultionem fieri mortuorum. Illud enim iuſtum legitimũq; dicebant,non quod ratio dictaret,ſed quod eorum libidini voluptatem poſſet afferre,fatui ad prouidendum,quantum eſſet illis ex ea re periculum naſciturum. Plurimis itaq; ab Archelao miſſis,vt tumultum ſeditionemq; mitigarẽt,alijs ex regis perſona loquentibus,alijs autem ex illius quidem ſententia,ſed veluti ex ſua mente monentibus, illi nullum penitus aduertebant:ſed amplior fremitus & turba fouebatur:concurrente etiam plurima multitudine,quod illa tempeſtate Iudæis dies feſtus immineбat,quando azyma ſecundum obſeruationem paterni moris exercent. Paſcha enim illa feſtiuitas vocitatur, ad recordationem & memoriam exitus ab Ægypto & ſacrificatur ab eis illo die cum alacritate magna pecudum innumeroſa multitudo,quanta in nulla alia ſolennitate acta. Concurrit ergo ex vniuerſa regione magna copia populorum,plures etiam ex montanis locis aduemiunt, religionem numini ſoluturi. Sed iuuenes qui ſeditionem excitauere, Iudam Matthiamq; lamentabantur,veluti doctores expoſitoréſque legis antiquæ: & perſiſtebãt in templo,ſuffragatione quoq; victualium abunde ſubliſtente. Nam ſeditioſis hominibus turpe non ducebatur ab alijs cibos expetere. Anxius autem Archelaus, ne in deterius eorum procederet audacia, cohortem deſtinat armatorum: cum quibus etiam tribunum militarem mittit,vt eorum coerceat impetum: & primum quidẽ vt illos ſeditioſos repellerent,& alia multitudine ſepararent. Sed veniẽtibus militibus,illi ſeditioſi cum ingenti alacritate,excitata ſecum etiam turba, ſuper tribunum ac tuta præſidia,cum voce magna inuicem hortãtes impetum faciunt, ex quibus plurimi fuſi,pauci autem cum tribuno ſauciati diffugiunt. Archelaus autem cuncta peſſum ire cenſebat,niſi multitudinis illius impetũ frãgeret,tumultumq; illum reſectum extingueret. Cunctam igitur mittit malitiam, vt alij eos qui ſibi in templo habitacula conſtruxerant,exinde repellerent. Cæduntur itaq; ab æquitibus circiter tria milia hominum,reliqua vero in montes proximos refugit multitudo. Cęteros autem ex edicto,cunctos ad ſuas regiones diſcedere iubet Archelaus. Qui continuo diſceſſerunt, feſtiuitatem deferentes minime celebratam,maioris timore periculi propulſati,licet eſſent in mortem temeritate præcipites. Interea Archelaus ad mare proximum cum matre deſcẽdit, Nicolaum ſecum & Ptolemæum habens,& amicorum plurimum comitatum: Philippoq; fratri omnia gubernanda reliquit,domum ei regnumq; commendans. Salome quoque ſoror Herodis,cum eo ſimul egreditur, omnem ſecum ducens proſapiam: ad hæc etiam plurimi cognatorum, verbo quidem, veluti cum Archelao collaboraturi, vt ei regnum à Cæſare firmaretur: re autem vera, vt aduerſus eum niterentur:maxime illa, quæ ab eo in templo geſta ſunt, accuſando proponerent. Obuiam fit Archelao Sabinus Cæſaris curator earum rerum quas in Syria poſſidebat, in Iudæam pergens pro conſeruatione theſaurorum Herodis. Quem Varus ab hac intentione reuocauit,per Ptolemæum, qui tranſibat ab Archelao, connocatus. Sabinus ergo Vari gratia,neque arces obtinuit,quæcunque fuerant in Iudæorum ciuitatibus conſtitutæ,neque theſauros conſignauit: ſed omnia ſub iure dimiſit Archelai, donec quid de his Cæſari videretur, agnoſceret. Proinde Cæſareæ ſe ſuſtinuit:ſic enim ſe promiſerat eſſe facturum.

Cæduntur circiter tria milia Iudæorum in templo.

Archelaus ad Ceſarem nauigat

Certamen duorum de regno Iudææ,Antipatri & Archelai.

Caput XIII.

SEd cum Romam nauigaſſet Archelaus, Varus perrexit Antiochiam, Sabinus aſcendit in Hieroſolymam, & aulas regias obtinet,euocanſq; omnes oppidorum præfectos,& quotquot rerum diſpenſatores fuerant, ratiocinari cœpit; & arces vt ſibi traderentur expetere. Ex hoc iam illi quos prefecerat cuſtodes Archelai

chelaus, mandata eius impſere non poterant: ſed cuſtodiebant omnia ſecundum interdictum Sabini, vſque ad Cæſaris præceptum. Nauigat etiam Romam in illis diebus Antipater Herodis filius, regnum etiam ipſe petiturus, hortatu Salomes & promiſſionibus incitatus, dicentis, iuſtiores cauſas illum habere Archelao ad regnum percipiendum, quod primum teſtamentum, in quo is ſucceſſor regni fuerat conſtitutus, firmius eſſet, quàm illud, quod poſteriore tempore factum eſt: illud ſana ſiquidem mente feciſſe Herodem, hoc autem iam ſenſu præ valetudine diminuto conſcripſiſſe. Ducebat ſecum etiam matrem, & fratrem Nicolai Ptolemæum, amicum Herodis ſatis honorabilem, ſed etiam ſibi valde gratiſſimum atque fauentem. Maxime autem eum incitabat ad regnum petendum Irenaus rhetor, vir opinione clarus, & ad dicendum acerrimus. Idcirco etiam freti, eos qui perſuadebant cedendum Archelao, ſiue quod regio teſtamento ſucceſſor fuerit inſtitutus ſiue quod maior natu eſſet, aduertere contemnebant. Sed cum Romam veniſſent, omnes cognati ab Archelao diſcedentes, ad iſtum conueniunt: non benuolentia circa eum aliqua conſtricti, ſed odio, quo aduerſus Archelaum irritabantur. Maxime autẽ libertatem deſiderabant, & Romanorum iudices magis quàm reges proprios habere cupiebant. Quod ſi hoc minus præcederet, Antipatrum magis quàm Archelaum ſibi regem conducibilius æſtimantes, impetrare laborabant. Sabinus quoquo accuſationem Archelai apud Cęſarem depoſuit. Inter hæc Cæſar ſuſcipiens ab Archelao literas, in quibus iura à patre ſibi relicta propoſuit, teſtamentum quoque cognoſcens, & ratiocinia theſaurorum Herodis cum annulo conſignatorio, quem Ptolemæus apportauerat, cœpit diſpicere quid ordinandum ratio poſtularet. Legens quoque literas Vari, & epiſtolas Sabini, ſummam quoque theſaurorum, & quid pecuniæ per ſingulos annos ingrederetur, aduertens: literas quoque quas Antipater pro regno promerendo tranſmiſerat recenſens, congregabat ad conſultandum omnes ſenatorij ordinis, & amicos, in quibus etiam Caium filium Agrippæ & Iuliæ filiæ ſuum adoptiuum. Deinde illis omnibus in conceſſum inductis, copiam facit, vt quiſque de quibus moneretur, ediceret. Ibi primum Salomes filius Antipater, dicendi potentiſſimus, & Archelao ſatis infeſtus, huiuſmodi verba locutus eſt, dicens: Archelaum verbo quidem pro regni petitione ſe fingere laborare, opere vero omnem regni poteſtatem poſſidere: antequam ei à Cæſare, in quo cuncta poteſtas ſita eſſet, indulgeretur. Huius teſtimonium eſſe dicebat eius audaciam, qua præſumpſerat in die feſto Iudęos interimere. Qui & ſi iniuſtũ aliquid geſſiſſent, alios eos debere vſciſci, qui eos poſſint legitima & ordinata poteſtate compeſcere, & non ab illo tantam cædem fieri oportere. Qui ſi vt rex illud feciſſet, contumeliam grandem Cæſari intuliſſe firmabat, quod ignorans quid de eo adhuc diſpoſiturus eſſet, regia iam vti poteſtate præſumeret. Si autem vti priuatus illa geſſiſſet, amplius eum deliquiſſe narrabat: quod regnum non poſſidens, ſupplicia quibuſlibet intulerit, de quibus decretum Cæſaris debuit expectari. Opponebat illi etiam iudicium militarium mutationes, & ordinationes: adhæc etiam ſediſſe illum in ſolio regali & cauſas plurimas iudicaſſe, ac determinaſſe proclamabat, tanquam à rege legitimo eius ius poteſtatis integrum poſſidente: petitionum quoque plurimarum promiſſa publice facta memorabat, quid eum amplius iuris ac poteſtatis habiturum, dum in regno à Cæſare firmaretur? Opponebat illi etiam, quod ex hippodromo vinctos ſponte dimiſerit, & plurima ſiue quæ facta fuerant, ſeu quæ facta quidem non erant, ſed credibilia videbantur propter naturam ſui: quod fieri poſſe iudicabantur à iuuene tum etiam ab accenſo regnandi cupidine. Dicebat etam luctum eum patris penitus neglexiſſe, prohibitos quoq; omnes à rege cũ moreretur videndo: vnde initium quoq; ſeditionis affirmabat exortum, quod eum videbant circa patrem ſuum mortuum, qui ei multa & magna bona præſtiterat, tam nequiter cõuerſari, velut in ſe lachrymas per diem publice confingentem: occulte autem voluptate regni percepti perfrui, & noctes

Antipater contra Archelaum

& noctes in delicijs agitare. erga Cæſarem quoq; huiuſmodi ſe præbiturum Archelaum,cum ei regnádi iura tribuerit, qualem ſe erga patrem exhibuiſſe cognoſcitur: Tripudiare nanque, & cantus exercere in morte patris, tanquam ſi hoſtis aliquis interiret. & quod nunc aduenisſet ad Cæſarem,calliditate vſum dicebat, vt ſe regni percipere firmitatẽ deſiderare ſimularet,cum omni iam vſus eſſet antea poteſtate, quanta illi nec amplior à Cæſare rerum domino poſſet attribui. Maxime vero cædem,quæ in templo facta fuerat,verbis exaggerebat: & impietatem obiectabat,quod in die feſto ſacrificijs diuinis inſtantibus,multa milia hominum cæſa fuiſſent,in quibus multi peregrini,plurimi inſontes,indigne & miſerabiliter occubuerint: templum quoque plenum cadaueribus mortuorum fuerit, non alienigena hoſte perimente ſed eo qui ſe regni iura legitime percepiſſe iactabat. Vnde apparet, inquit, illud opus crudelitatis libidine peregiſſe, vt integre ſe plenum tyrannidis negotium proſecutum eſſe teſtetur, per iniquitatem admiſſam, qua cunctis hominibus conſtaret odibilis. Feſtinabat enim quoquo modo regnum accipere, ſciens quod pro ſui merito nunquam poſſet vel in ſomnis regiam poteſtatem legitimo iure promereri. Nam & patri ſuo certos eſſe ſuos mores agnouerat, vnde ſe regni ab eo ſucceſſorem diſponi proculdubio deſperabat, niſi per ægritudinem ac morbos, quibus non ſolum corpore confecto defecerat, verumetiam animo parum valido erat. Cæterum quando mens eius ſoſpes fuiſſet & ſana, & corpore forti,vt digne ac merite negocia cuncta diſponeret, in Antipatrum poteſtatem regnandi contuleret, teſtamento iure legitimeque confecto: Nam qualis porrò rex iſte poſſit exiſtere, qui aut contempto Cæſare, ius ſibi totius poteſtatis arripuit: aut ſi à Cæſare ſe dominum fieri & ab eo regnum ſperabat accipere, cur ciues ſuos ſine illius præcepto priuatus adhuc, & in templo die feſto inſtante, tam crudeliter interemit? Et Antipater quidem huiuſmodi verba locutus,teſtes etiam introduxit plurimos ex cognatis, per quos ſua dicta firmaret. Cumq; is loquendi finem faceret,ſurgit Nicolaus pro Archelao verba facturus, dicebat itaque: Illa quidem quæ in templo contigerant improbitate potius eorum qui paſſi ſunt,quàm Archelai poteſtate contigiſſe: ſiquidem tantum eos facinus aggreſſos fuiſſe,vt non ſolum iniuriam contumeliaſq; iactarent, ſed etiam eos qui deuote humilitérque viuere diſponebant,vlciſci prætenderent. Cumq; hoſtilia multa operarentur,verbo quidem aduerſus Archelaum,rei autem acerbitate aduerſus Cæſarem, neceſſarium Archelaus iudicauit, vt eos ab hac inſolentia & improbitate reuocaret. Sed illi eos,quos Archelaus ad ſedandas turbas miſerat,interimere feſtinabant,ſine vlla vel dei vel loci feſtiuitatisve reuerentia. Mirari ſe ſanè dicebat, non confundi Antipatrum, quod talium defenſor exiſteret: dummodo inimicitiæ ſuæ, quam contra Archelaum gerebat, libitum faceret: & odio magis quàm natura iuſtitiæ iudicaret: illos purgare geſtiendo,qui cum tanto ſcelere aduerſus ſuos principes arma corripuerint. Cætera vero de quibus Archelaum accuſauerant,in eos ipſos accuſatores referebat,dicens: nihil ſine ipſorum conſultatione vel conſenſu factum geſtúmve fuiſſe: ſed animo lædendi nũc in tranſuerſum ab æquitate diſcedere. Nam neque ſcire taliter res eſſe diſpoſitas qualiter accuſabant: ſed ad inuidiam Archelai cuncta deprauare: & tantam illos cupidinem inuaſiſſe obſiſtendi Archelao, viro quidem conſanguinitate propinquo,conuerſatione autem eis familiari per omne tempus adiũcto. Teſtamentum etiam patrem ſana mente conſcripſiſſe narrabat,firmiuſq; eſſe quod poſterius fuiſſet conſcriptum,quod in hoc poſteriore dominum cunctæ ordinationis Cæſarem conſtituerit,quem minime illorum improbitatem imitaturum dicebat,qui Herodi iniuriam facerent,in cuius vita omnibus bonis omniq; poteſtate perfuncti eſſent, nunc autem ad contumelias voluntatis eius & intellectus in omnibus feſtinarent. ſed nequaquam Cæſarem iniurias illius viri permittere,qui & amicus fuerit & auxiliator,& omnia in ſua poteſtate dimiſerit,neque pati vt teſtamentum eius ſolueretur,quod de ſua fide fretus ſcripſerit: neque virtutem Cæſa-

Nicolaus pro Archelao uerò ita facit.

ris imitaturam esse illorum accusatorum criminatorumq; nequitiam. fidem eius in omni mundo ad exēplar propositam, & indubitatam cunctis gentibus esse refe rebat: vnde nequaquam possit Herodi alienationem & mentis furorem ascribe re, quem per multum tempus optime regnum gessisse cognouerit, successionemq; optimo filio dedicasse: Sed neque iudicium regis circa electionem successoris pec casse firmabat, imò magis prudenter & optime iudicasse, quod omnia ad voluntatem potestatemque Cæsaris redegisset. Postquam hæc Nicolaus enarrauit & finem loquendi fecit, Cæsar Archelaum sibi ad genua procidentem cum honorificentia subleuauit, pronuncians eum dignum regni perceptione, magnumq; suæ mentis monimentum gratiamq; declarauit: & non aliter esse se facturū, nisi quæcunque testamento continerentur. Interea cuncti Archelao fauere: non tamen certum aliquid fuerat definitum.

De conspiratione Iudæorum in Sabinum & incendio porticus & pugna. Cap. XIIII

IGitur facta solutione confessus, apud seipsum Cæsar cōsiderabat, vtrumne Archelao regnum confirmare deberet, an omni Herodis generi dispertiri. Interea mater Archelai morbo prægrauata defungitur. Sed etiam à Varo, qui in Syria militiæ magister erat, literæ veniunt, significantes seditiones decessionésque Iudæorum. Postquam enim Archelaus nauigauerat, cuncta gens varijs motibus fuerat tumultuationibusq; turbata. Sed Varus aduenies, eos qui causa seditionis extiterant, supplicijs & tormentis adegit: rebusq; compositis ad Antiochiam repedabat, vna legione Hierosolymis relicta, quæ Iudæis, si forte aliquid seditionis molirentur, obuiam iret: sed nec sic tamē seditio terminatur. Nam postquam Varus abscessit, Sabinus curator Cæsaris illic remanens, Iudæos cœpit opprimere, ex militia sibi multos armigeros faciens, quorum satellitio aduersus Iudæos affligendos vtebatur. Vnde illi perturbati ad seditiones excitandas necessitate cogebantur. Sed etiam arces violēter obtinuerat, & thesauros regios scrutatus sum perat, lucrorum & rapinarum cupidine concitatus. Imminente igitur pentecoste (festiuitas nanque hæc apud nos sic patrio more appellatur) non tantū religionis gratia, quantum indignatione succensi, propter improbitatē & oppressionem Sabini, multa milia congregata sunt hominum Galilæorum & Hiericūtinorum immensa multitudo, & quotquot trans Iordanem fluuium habitabant: sed etiam incolarum magna manus adunata, qui plus alijs incēsi, in vltionem Sabini conspirauerant. In tres itaque partes diuisi, diuersa loca occupant. Et vna quidem pars hippodromum tenuerat: cęterarum vero duarum altera pars ab aquilone ad austrum versa circa templum erat: altera vero ad orientem loca posita detinebat. Tertia vero pars hippodromum, sicut diximus, ad occidentem occupauerat: quoloco etiam aula regalis extabat. Erat autē illis tota festinatio, vt Romanos inclusos obsessosque constringerent. Sed Sabinus timens tam multitudinem eorum, quàm mobilitatem ingenij, quippe quibus mors contemptui erat dummodo cœpta perficerent, confestim scribit ad Varum, postulans vt quàm citissime subueniret: in magno periculo esse cunctam à se ibi militiam derelictam: ipse autem altissimam turrium arcis ascendens, cognomento Phaselluum in honorem fratris Herodis Phaselli ædificatam atque ita nominatam, qui in prælio Parthorum defecerat, annuebat Romanis, vt Iudæos exeuntes aggrederentur. Cumq; ipse neque ad amicos auderet ullo pacto descendere, alios ante se prosuarum facinore rapinarū mortem hortabatur appetere. Sed Romanis egressis cum fiducia, pugna vtrinque aspera satis exorta est. Et licet Romani opere bellico & experientia superiores existerent, & plures ex Iudæis occumberent, obstinatio tamen Iudæorum nequaquam tam dira belli facie frangebatur: sed circumeuntes ponè templum, ascendunt in porticus, quæ fani aream continebant, & ibi multū prælium profligatur, saxa quædam manibus voluebant, quædam fundis & tormentis cæteris emittebant, ad hæc etiam cum arcubus intermixti, Romanorum

Committitur pugna

plurimos

rimos ſauciabant. Nam opportunitate loci, Iudæi ſuperiores extiterant. Romani vero in incerto poſiti, nec ictus ancipites euitare, nec hoſtem vllis iaculis poterant vulnerare. Proinde cum in hunc modum non breui tempore pugnaretur, Poſtremo Romani impune ſe talia perpeti non ferẽtes, ignem porticibus ſubmittunt, Iudæis qui ſuper porticus erãt, non ſentiẽtibus. Ignis porrò à plurimis appoſitus, continuo in flammas exæſtuat, tectaque corripuit, quorum materies, quod erat pice cum cera perũcta, & in ſuperficiem deaurata, ignem cõfeſtim ſuſcepit, quo incendio opera illa magna & admiratione digna diſpereunt. Sed etiam eos qui ſuper porticus pugnantes aſtiterant, repentinus corripit & inſperatus interitus: alij ſimul cum tectis concidentibus peſſum ibant, pars hoſtium confixi periere vulneribus: pleriq; defectu conſilij, & ſub tali cladis ſtupore, aut igni ſeſe contradunt, aut gladijs abuſi ſuis intereunt: vt malum quaſi quo ſe videbant circumſeptos, effugerent. Quotquot autem retrorſum via qua aſcenderant, recurrentes, à ruina vel incendio liberabantur, à Romanis continuo ſine vllo negocio necabantur. Quippe nudi armis, & animi timore ſoluti, veniebant in manus Romanorũ. Proinde ex cunctis quæ tecta conſcẽderant, nullus valuit penitus euadere. Romani aũt per illud incendium in fiduciã ſubleuati, interius progrediuntur: & ærarium vbi templi opes ſeruabantur, arripiunt: & plurima quidem à militib⁹ furata ſunt. Sabinus autẽ vix inde quadraginta talenta publica valuit ratione conquirere. Interea Iudæos plurimum contriſtabat, tam interius ſociorum, quàm ærarij, anathematúmque direptio: & tamen quotquot eorũ vel peruerſitate mentis obſtinati, vel pugnaces promptique conſtabant, aulam regiam vndique vallãtes minabantur incendiũ, & cuſtos ibidem vnà interitui dare, niſi celeriter abſcederent. Nam ſe quoque copiam illis exeundi, ſi id eligerent, daturos. Sabino quoque, ſi etiam ipſe vellet, exeundi tribuere facultatem pollicebantur. Dum iſta gerũtur, nonnulli ex regijs militibus ad Iudæos tranſeunt. Rufus autem & Grachus tria milia pugnatorum ex militia Herodis ſub ſe habebant, viribus corporis exercitatos, & ſtrenuos. Cum his igitur omnibus ſeſe Romanis adijciunt. Rufus etiam equites aliquantos habebat, ipſos quoque ſecum Romanis auxilio duxerat. At Iudæi obſidionem minime negligebant, ſed etiam mœnia cuncta circuibant: hortabanturq; omnes, vt illam opportunitatem ſe ſaluãdi, & in libertatem paternam reſpirandi non perderent. Sabino vero optabile fuit, vt egrediens abſcederet: ſed committere ſemetipſum non audebat, ſuorum conſideratione factorum, & quod hoſtes admodum infideli mente eſſe cognouerat: ſimul etiam Vari præſtolabatur aduentum: eumque ſi adeſſet, obſidionem illam eſſe ſoluturum.

Magnaſtrages Iudæorum

Rufus & Grachus

De tumultu Iudæorum vario pro libertate & regno. Caput XV.

EA tempeſtate etiam alia plurima, turbis tumultibuſq; pleniſſima prouenerunt, quæ totam Iudææ regionem grauiter deſolabant. In quibuſcunq; namque locis, alij lucri cupiditate concitati, pars inimicitia Iudæorum, ad excitanda bella ferebantur. Militauerunt quondam Herodi duo milia hominũ, hinc inde congregatorum. Hi ergo in vnum collecti, & ſeorſum à cęteris diſcedentes, aduerſus regios milites pugna congrediuntur. Vtebantur autẽ duce, Herodis nepote, quem ſibi præfecerãt: qui tam in camis ad pugnam ſtrenue ferebatur, quàm in locis aſperis arte præualebat, propter experientiam, quam ex vſu belli perceperat. Iudas autem quidam erat filius Ezechiæ præpoſiti latronum, qui multum quondam præualuerat, ſed temporibus Herodis cum magno fuerat labore deprehenſus. Iſte igitur Iudas circa Sephorim Galilææ congregans multitudinem virorum perditorum atque deſperatorum, cum eis aulam regiam pugnabundus inuadit. Ex qua copiam armorum, quantamcunque ille locus habebat, abripuit: & exinde ſuos omnes armans: ſumit etiam cunctas opes, quæ ibidem pro cuſtodia fuerant derelictæ. Hinc terribilis vniuerſis effectus eſt. Nam huc atq; illuc age-

bat & ductabat exercitum, libidine rei maioris accensus, & æmulatione regnan di, sine vlla virtute, vllaq; prudentia: sed ad vim inferandam tantum, & lædendum pronior, & procliuis extabat. sperans ex hoc sibi dignitatem gloriamq; ven

De Simone: ser no Herodis

turam. Extiterat quoque Simon seruus quidem Herodis regis, verum decorus vir magnitudine corporis ac fortitudine præstans, cui magna fuerant credita cõmissaq; negocia. Is igitur rerum intemperantia subleuatus, diadema suo capiti præsumpsit imponere, & aliquanta multitudine congregata, rex pronunciatnr, insania simulq; furia populorum. Sed etiam ipse dignum semetipsum existimans, super omnes qui regnum ante gessissent, aulam regiam in Hiericunte succendit, & omnia quæ ibi habebantur abripuit: multa quoq; in diuersis locis per vniuersam prouinciam, vbi regia consistebant tabernacula, comburebat: cunctaq; exterminio dabat, ignibus concremando. Ampliora quoque iste gessisset, & amplius illa regio fuisset deleta, nisi celeriter mutatio contigisset: nam exercitus militum regiorum, qui se Romanis addiderant, tota manu, totaque virtute congrediens, occurrit Simoni: vbi multa vi die longo certatur. Sed plures, qui ex locis trans Iordanem cum Simone fuerant congregati, neque ordniis neque dispositionis bellicæ gnari, (siquidem temeritate magis quàm disciplina pugnabant) à regijs occubuere militibus. Sed & ipsi Simoni per fugas se & per mõtis fauces seruare cupiẽti, Gracchus occurrens, caput abscidit. Incensus est etiam illis diebus super Iordanem locus, nomine Emachoes, à quibusdam hominibus, Simoni consimilibus. Sic igitur in illa gente multa dementia vagabatur, eo quod regem proprium non habebat, qui populum virtute ac moderatione disponeret: & propterea alienigenæ irruperant, per quos seditiose mentes occasionem accipientes ad bella excitanda

De Athrõgæo

succensæ sunt, intentione sola deuastandi, & rapiendi aliena. Cęterũ & Athrongæus, vir neque generis dignitate conspicuus, neque virtute decoratus, sed opum tantum confisus abundantia (pastor enim erat iste, & cunctis in omnibus rebus obscurus, verum magnitudine corporis & robore prævalens) ausus est etiam ipse in regni conspirare potentiam. Erant quippe illi fratres quatuor, vasti etiam ipsi corpore, & magnum de fortitudine gloriantes, & ex hoc credebant sese regnum omnibus modis obtinere: nam vnusquisque eorum turmam propriam ductabat. Congregatur itaque ad eos plurima multitudo. Et illi quidem ductorum fungebantur officio: & sicubi opus erat, discurrebant, bellicos exercendo conflictus. Ille vero diadẽma suo capiti circumponens, ad consultandum consilium conuocabat, vt quid facto opus esset, decerneret. Videns autem cuncta in sua potestate, cœpit insania ferri, maxime quod rex à populo vocabatur, quod sibi ad regendum quæ vellet, nihil esse impedimento cernebat. Denique tam ipse quàm fratres eius magna conspiratione frementes, odio Romanorum & regiorum militum, bellum gerere festinabant. Nam æqualiter aduersus vtroq; infesta mente ferebantur: aduersus regios quidem milites, propter iniurias, quas eos sub Herode perpetrasse reputabant: aduersus Romanos autem, quod eorum in præsentia potestas existeret. Igitur asperitas huius mali tempore currente crescebat, nulluſque interitum poterat euitare. Nam alios quidem spe lucri exterminabant, alios autem occidendi consuetudine perimebant. Incurrunt etiam aliquando Romanorum turmæ circa Emmaum, & circundantes Arrium Centurionem, qui ductabat exercitum, quadraginta ex eis vulnerauere, qui fuerant manuum exercitatione meliores: cæteri vero timore fugiẽtes, à Graccho qui multitudinem regiæ militiæ sub se habebat, defensati saluantur, suos mortuos relinquẽtes. Et multa parte diei romanę legionis milites insequẽtes, plurimos sauciabant. Superãtur tamen postea, & comprehendũtur: alius quidẽ cum Graccho cõfligens, alter aũt cum Ptolemæo. Maiorem autẽ fratrem, Archelai milites cõprehenderunt. Nouissimus autem eorum, super his quæ contingebant mœrore confectus hæsitare cœpit, qualiter saluaretur. Nam se solum remansisse cernens, & omni manu militum spoliatum, fidei patruelis Archelai se committit ac tradit:

sed

ſed hæc quidem poſtea contigerunt. Igitur ſic Iudęa latrocinium facta fuerat habitatio. Si quis enim manum aliquam congregaret, quæ ſecum ad ſeditiones faciendas conſpirare præſumeret, ſtatim rex efficiebatur exurgēs ad communem regionis interitum. In breui quidem, & in minimis rebus Iudæi Romanis noxij exiſtentes, inuidia tamen contribulium, ciuiumq; ſuorum, ad omnia nequitiæ opera ferebantur.

De Varo Romanos in Hieroſolyma obſeſſos liberante, trucidanteque ſeditioſos. Cap. XVI.

Varius præſidium ſuis ferre maturat

INterea Varus, mox vbi quæ geſta ſunt Sabino ſcribente cognouit, timens illi legioni, quam in Hieroſolymis dereliquerat, duas reliquas legiones aſſumens (tres quippe in Syria fuerant conſtitutæ) aſſumēs etiam equitum alas quatuor & auxilia quę reges ac tetrarchæ diuerſi mandauerant, maturabat præſidium illis, qui in Iudæa obſidione tenebantur, afferre. Dicebat autem omnibus, quod Ptolemaidem pergeret. Dant illi etiam Berytij tranſeunti ſubſidium mille quingentorum virorum. Mandat illi & Aretas quoque Petræus, qui odio circa Herodem, amicitiam cum Romanis induxerat, non paruam peditum & equitum manum, Congregato itaque in Ptolemaide omni exercitu, exinde partem filio tradens, vnum amicorum ſuorum deſtinat Galilęos expugnatum, qui ſuper Ptolemaidem habitabant. Ille autem Galilæam ingreditur, magna vi pugnare cœpit. Et primum Sephorim capiens, habitatores quidem omnes captiuos abduxit: ciuitatem autem ignibus tradidit. a Varus autem Samariam cum omni manu ingreditur, ſed à ciuitate abſtinuit: erat enim crimine ſeditionis immunis: ſed quodam vico Ptolemæi Arus nomine, caſtra collocat, quem vicum Arabes odio Herodis hoſtili more comburunt. Iter quoque agentes, alium vicum Saffo nomine, magnum atq; opulentū, ijdem Arabes comprehendentes, incendio concremarunt, & quaqua verſum exercitus ibat, igne cuncta & cæde replebantur. Succenditur enim Emmaus caſtellum, Varo iubente, gratia mortuorum. Hinc itaq; in Hieroſolymam tendit. Illi porrò qui ad obſidionem fuerant congregati, faciem ipſam non ferentes exercitus, paſsim cūcti diffugiunt, imperfecta ſeditionis opera relinquentes: qui vero in Hieroſolymis fuere Iudæi, Varo grauiter incuſante excuſationibus diuerſis ſemetipſos purgare nitebantur, quod multitudo illa propter feſtiuitatem fuerit congregata: bellum autem nequaquam ex eorum ſententia contigiſſe: ſed temeritate aduenarum fuiſſe commotum, ſeipſos aūt cum Ro occurſum Varo Ioſippus Herodis regis nepos, & Gracchus atque Rufus, omnem exercitum quem ſub ſe habebant, ſecum pariter adducētes: occurrunt etiam Romanis obſeſſos potius quam obſidendi geſsiſſe propoſitum. Venerunt autem in mani: qui obſidione tenebantur. Sabinus autem non volens in faciem Vari venire, ex alia parte Hieroſolymis egrediēs, mare verſus abſceſsit. Interea Varus per omnem regionem, partem militiæ mittit quæſitum eos, qui cauſa ſeditionis extiterant. Deprehenſis autem qui manifeſtabantur, alios qui cauſa mali extitere, ſupplicijs cruciabat: quoſdā vero dimittit, in quibus culpa leuior inuenitur. Fuere autem, qui propter hanc cauſam in crucē acti ſunt, fermè duo milia hominū. Hoc igitur modo rebus correctis, atque compoſitis, maximā partē militiæ ad ſedes proprias dimittit, grauem eam illis locis exiſtimans: nam in plurimis exceſſerant, & eius decreta plurima contempſerant, lucrorum ac rapinæ cupidine. Ipſe vero decem milia Iudęorum in vnū locū fuiſſe congregatos audiens, feſtinus occurrit, vt eos cōprehenderet. Illi aūt antequā cōprehenſi fuiſſent, ſemetipſos tradidere, hortatu Aciabi. Tūc Varus multitudini quidē veniā cōtribuit, ipſos aūt ductores, qui cām ſeceſsionis excitauerant, ad Cæſarē mittit. Cęſar aūt pleroſq; ex eis dimittit: illos aūt qui Herodis cognati fuere, ſupplicijs adegit, quod nullū iuſtitiæ gerentes reſpectū, cōtra familiares & cōſanguineos arma tentauerāt. Et Varus quidem iſta diſponens, & propter præſidia vnam legionem, quam etiam

Aretas rex Arabum

primō

primo dimiſerat, Hieroſolymis relinquens, Antiochiam redire feſtinat.

Iudæorum querela contra reges & Cæſaris decretum. Caput XVII

ARchelao vero apud Romam cõmemorante, aliorum negociorum principia pullulabant, quorum hęc erat cauſa. Venerat Romam legatio Iudęorum, ſuper octo milia hominum, petẽtium, vt ſuis legibus viuerent. & legati quidem qui ex decreto totius gentis fuerant miſsi, quinquaginta fuere. cętera vero multitudo Romæ ad eos fuerat vocata. Cæſare autem concilium faciente cum amicis, cæterisq; Romanorum primatibus, & eos in Appollinis templum congregante, quod ab ipſo fuerat magnis opibus impenſisq; fundatum, legati quidem cum vniuerſa multitudine indigenarum Iudęorum, cauſam acturi conueniunt. Archelaus autem econtra cum amicis aderat. Quotquot autem regis fuere cõſanguinei, ab Archelao per odium ſeparantur, Iudæis autem aduerſus eum conſociabantur: non tamen ſemetipſos publice demonſtrabant, graue putantes, & ad confuſionem propriam pertinere, ſi ante Cæſarem contra conſanguineum & familiarem loqui præſumerent. Aderat etiã Philippus de Syria veniens, Vari concitatus hortatu, prima quidem cauſa, vt fratri adeſſet. Nam ei plurimum Varus fauebat. Enimuero arbitrabatur, quia illo regno ſoluto, per partes poſſet diſtribui: ſiquidem plures eſſent, qui ſuis legibus viuere poſtulabant. Vndę Philippũ hortabãtur, vt pro ſe laboraret, quo poſſet etiam ipſe partem aliquam regni percipere. Data igitur Iudęorum legatis copia dicendi cœperunt pro diſſoluendo regno multa loqui, & primum ex iniquitatibus Herodis argumenta multa ſumere: dicentes, eum nomine tantum fuiſſe regem, re autem vera tyrannidis facinora perpetraſſe, & multam per eum deſolationem rerum factam eſſe Iudęorũ: naturaliter eum etiam ad nouitates inueniendas pronum fuiſſe proclamabant, & tantos quidem Iudæorum eius crudelitatibus interiſſe, quantos nunquam ex hiſtoria periſſe cognoſcerent: ſed multo amplius ſemet qui viuerent, infeliciores exiſtere, non ſolum eis, quibus oſtenſione vultus aſperi, & indignatione mentis terribilis apparebat, ſed etiam eis quibus ſubſtãtias ſuas abripuit: ciuitates quippe extraneas, & ab alienigenis habitatas, eum ornare & locupletare, cum perditione & exterminio eorum, qui ſub eius regno habitabant: omnem gentem penuriæ neceſsitatique cõtradidiſſe, cum paucis autem regno delicijsque frueretur: plurimos quoque ex nobilibus ciuitatibus, & nobili genere natos perimeret: nullis rationabilibus ſubſiſtentibus cauſis, niſi vt eorum ſubſtantias raperet, & quibus vitam fortaſſe conceſsiſſet, rerum ſuarum amiſsione damnaret. Iam vero in exactionibus functionum, alia quidem pro mulieribus publicis cum augmentis annalibus exigebat, alia vero lucrorum gratia poſt functiones à ſeruis exactoribus, vel amicis eius diripi ſolere cauſabantur: nec ſolum iſta quæ ad damnum auri vel argenti pertinebant agi: virgines etiam corrumpi, matronas pollui, quę pudore ſui ſimiliter ab eis qui paſsi fuerant, tacebantur, ſicut ab illis qui gerebant deſiderabantur: qui videlicet facinora ſua timebant, ne in publicum prodentur: tantasque ſub Herode iniurias, & contumelias paſſos fuiſſe, quantas nec vlla beſtia poſſet ingerere, ſi facultas daretur, vt hominibus imperaret. Et multas quidem ſæpius calamitates ſuam gentem paſſam dicebant, ſed nunquam ſe in tantam infelicitatem, tantamq; cladem prorſus incidiſſe. Exemplum nanque iniquitatis & facinoris Herodem vniuerſę genti fuiſſe. Et optabiliter ſe Archelaum quidem regem denominaſſe firmabant, quia poſt Herodem quemlibet malum ferendum & tolerandum vtique decernebant: qui tamen ipſis initijs ſe quaſi mitiorem Herode conabatur oſtendere: verum poſtea verens, ne non germanus Herodis filius crederetur, nihil vltra diſtulit, ſed ſtatim aperuit ſuę mentis indicia: & cum nondum erat regni conſecutus integram firmitatem, quod in Cęſaris arbitrio conſiſteret, illius regni poteſtatem vel tribuere vel negare, dedit tamen ingenij ſui propoſitique ſpecimen, qualiter poſſet in futuro illud regnum

Iudæi aduerſus archelaum Romam conueniunt

Philippus uenit Romam

gnum gerere, ex his quę in ipsis initijs perpetrare pręsumpsit: vt ciues in templo die festo velut numini eos offerēs, auderet occidere: vnde iuste vniuersæ genti illum fuisse exosum, propter merita suæ crudelitatis & sceleris. Ob id quoq; & has querelas legationem, totam gentem destinasse firmabant. Petebant ergo, vt eorum prouincia regibus careret, & Syriæ iungeretur: vt ab illis iudicibus regerentur, qui illuc ex Roma ad gubernandam prouinciam mitterentur: & tunc cognosci posse dicebat, vtrum ne seditiosi essent, & tumultuum concitatores, an subiecti & deuoti, si probis iudicibus & rectoribus vterentur. Talia Iudæis dicentibus, Nicolaus regem criminibus expurgabat: Herodem quidē, quomodo per omne tempus quoad vixerit, nunquam fuerit accusatus. Non enim vera posse dicere eos confirmabat, qui cum haberent aliquid vnde causarentur, illo viuente prętermittentes, quando possent in quibus læsi fuerant vindicari, illo mortuo querelas importune confingerent. Illa vero quę sub Archelao acta essent, ad illorū improbitatem iniuriasq; referebat: qui contra ius & contra leges talia commisisse præsumpserint, quique cædis fecere principium in eis, qui se à tumultibus prohibebant. Incusabat eos etiam, quod seditionis libidine tenerentur, & quod peruicaces essent ad obediendum vel legibus, vel iustitiæ, dum cuperent in omnibus suis assumptionibus vincere. Hæc itaque Nicolao dicente, Cęsar hinc inde quę dicta sunt audiens, conuentum dimisit: & post paucos dies Archelaum quidem regem non pronunciat, dimidiæ vero Iudęæ regionis, quę Herodi tributa reddebat, Toparcham constituit: spondens ei regiam quoque dignitatem, si laboribus & fauoribus circa semetipsum meritus appareret. alteram vero dimidiā, bifariam distribuit, alteris Herodis filijs, Philippo videlicet & Antipæ, qui contra fratrem Archelaum de vniuerso regno certauerat. Et huic quidem regio trās Iordanem Galilęa tributa reddebat, quę constabant in talentis ducentis per singulos annos. Philippo autem Bathanea cum Trachonitide, & Auranitide, cum aliqua parte domus, quę Zenodori dicebatur, reddebant talenta centum. Cęterum Archelao Idumæa, & Iudęa: & Samaria. Hæc enim lenigata fuerāt quarta parte functionum, ex decreto Cęsaris: propter quod in seditione cæteræ multitudini participes non fuere. Erant autem ciuitates, quę Archelao tributa reddebant, Stratonis turris, & Sebasta, cum Ioppe, & Hierosolymis: Gaza vero, & Gadara, & ipsæ fuere Gręcæ ciuitates: quas abscindens à dispensatione Syriæ, additamento Iudęæ regioni coniunxerat. Accedebant ergo Archelao tributa pervnūquenq; annum talenta sexcenta, ex omnibus regionibus quas in sua potestate susceperat. Et hęc quidem de filiis Herodis ordinata sunt. Salomę vero super illa quę frater in testamēto reliquerat, (erat autem Iamnia, & Azotus, & Phasellis, & argenti signati myriades quinquaginta) Cęsar etiam donat ad habitandū aulam regiam, quę fuerat in Ascalone constituta. Intrabant autem etiam huic reditus ex omnibus suis, talenta per singulos annos sexaginta. Domus autem eius in regionibus erat, quę sub Archelai fuere potestate. Accipiunt sane regis quoq; consanguinei, quęcunq; in testamento declarantur. Duabus autem filiab⁹ eius virginibus, pręter illa quę pater reliquerat, Cęsar etiam vtrique dona largitur vicenas quinas myriadas argenti signati, easq; coniunxit Pherorę filijs. Cuncta vero, quę illi fuerant dimissa, per filios Herodis distribuit: erant autem quingenta & mille talenta, pauca sibi sumens vascula, quę non tam ei magnitudine vel precio quàm recordatione regis accepta constabat.

Nicolaus Archelaum excpurgat

Archelaus non rex sed toparcha fit

Diuisio regni

De Alexandro quodam simulante se Herodis filium, interemptum à patre, deprehenso. Cap. XVIII

His igitur à Cęsare dispositis iuuenis quidam, Iudęus quidē genere, sed apud Sidonios nutritus à quodam Romanorum libertino, qui eum in cognitionem Herodis induxerat; similitudinē formæ prouocatus, qua videbatur Alexandro consimilis,

De quodam Alexandro: qui se Herodis filium esse simulabat

dro consimilis, filio Herodis, qui fuerat interemptus (testificabantur quoque illi cuncti, quorum aspectibus occurrebat) ex hoc occasionem sibimet esse reputabat quo regnum posset excipere, assumens secum adiutorem suæ gentis, hominẽ scientem cuncta quæ in palatio gerebantur, & ingenio callidum ad magna negocia perturbanda, eo sibi huius fictionis magisterium prębente. Dicebat ergo Alexandrum se esse Herodis filium, ex morte seruatum ab his, quibus eum vt perimerent, fuerat delegatus: occidentes quippe alios, per quos imaginem completæ iussionis ostenderent, & expectatores fallerent, illum eiusq; fratrem Aristobulum saluauisse. His igitur figmentis & ipse in superbiam extollitur, & alios quot quot occurrerent, erudiebat. Interea Cretam appulsus, Iudęorum omnibus, qui cum illo colloquia miscuere, persuasit. Vnde ille quoque pecuniarum abundantia cœpit affluere, plurimis hinc inde donantibus. Præter hęc venit ad Melum, ibiq; congregat meliora. Nam ei plures offerebantur pecuniæ, fide, qua ex regio sanguine illum descendere iudicabant: & spe quod posset paterni regni iura suscipere, vicemque pręstantibus rependere. Ibat igitur Romam, plurimis in eius obsequium venientibus, & Dicæarchiam appulsus, ibidem quoque qui habitabant Iudęos similibus fallacijs illudere decipereq; non destitit. Occurrebant nanque illi, veluti regi, & alij quidem plurimi, maxime tamen illi, qui familiaritatem & amicitiam cum Herode possederant. Causa vero maxima deceptionis erat hominibus, quod illum casum cum voluptate à referentibus aduertebant. Ad hæc etiã accedebat fides ex formæ vultusq; similitudine: etenim etiam qui plurimum fuerant cum Alexandro conuersati, nihilominus inducti fuerant ad credendum, illum non fuisse alterum, sed Alexandrum Herodis filium: ita vt etiam alijs nescientibus iurare pręsumerent. Proinde ingredienti Romam, & fama sui cuncta replenti, in occursum egreditur Iudæorum plurima multitudo, instar miraculi, salutem eius factam diuinitus admirãtes, & cum gaudio illum maiore suscipiũt: maxime propter maternum genus, quod erat valde clarissimum. Proinde cum ciuitatem intraret, per plateas & vicos in sella portabatur, cuncto regali cultu cõpositus ex opibus & quęstibus, quos per diuersa loca perceperat. Cõgregatur itaque ad eum maxima multitudo, voces plurimæ, clamoresque cum fauore reddebantur, & omnia fiebant, quę solent ad gaudia mentes hominum concitare, præsertim in tali euentu, vbi pręter spem salutem illius factam esse mirabantur. Sed vbi Cæsari nuntium illud allatum est, non quidem credebat, eo quod sciret Herodem non facile posse in quibuslibet negocijs decipi, præsertim in illis, in quibus animum intenderet: tamen sperans potuisse contingere, Celadum quendam suum libertum, qui sæpius fuerat cum illis infantulis collocutus, mittit vt videret Alexandrũ. Ille autem cum vidisset, nulla meliori discretione vsus est, quàm vsa fuerat multitudo. Verum Cæsar decipi omnino non potuit, quoniam erat quidem ille similis Alexandro, sed non ita, vt eos posset inducere, qui prudenter inspicere discernereq; valerent. Siquidem iste falsus Alexander, ex labore & opere valde constabat attritus: in illum autem delicatudo ex delicijs, & fortitudo de frequenti exercitatione concurrerant: huic autem durius & crassius erat corpus. Intuens igitur mendacia, conspirantes iuxta discipulum atque doctorem, & cum fiducia verba proferentes examinabat: rem etiam de Aristobulo cũctam perquirens, quid de illo quoque fuerit factum, & semetipsum obstupescere simulans rogabat ob quam causam Aristobulus quoque non veniisset, quo regnũ etiam ipse dignitatemq; sibi deposceret. Cumque ille respondisset, in Cypro illum insula remansisse, marinis periculis simul fatigatum, & territum, vt si forte sibi aliquid accidisset, saltem ille saluaretur, ne omne genus Mariammes penitus interiret (talia enim eum doctor ille respondenda docuerat) Cæsar semotum adulescentulum à cęteris abducens, tibi, inquit, mercedis gratia salus à me præstabitur, si non tentaueris etiam me arte deceptionis inducere. Dic itaque mihi tu quis sis, & quis te ad talia confingenda perpulerit: maior quippe est tua ætate

Calliditas Augusti in deprehendendo dolo

hæc

hæc adinuenta calliditas. Tunc ille (neque enim vltra mentiri potuit in periculo constitutus) aperit Cæsari omne figmentum, & quali modo, & à quo fuerit cõmentum. Tunc Cæsar falli quidem Alexãdrum nequaquam contra quod promiserat fecit: videns enim eum laboribus aptum, in ordine constituit numeroque nautarum: illum vero qui talia præsumẽda persuasit, morte condemnat. Meliẽsibus autem condemnatio sufficiens visa est, vt quantoscunque sumptus vel pecunias in falsum Alexandrum erogassent, irreparabiliter amissent. Et circa falsum quidem Alexandrum res cum magna temeritate præsumptæ, finem huiusmodi perceperunt. *Autor doli occiditur*

Archelai accusatio & relegatio. Caput XIX

ARchelaus autem toparchiam suscipiens, mox vt Iudæam attigit Iozarum Boethi de pontificatu remouit: exprobans ei, quod cum seditiosis vnà conuenerit: Eleazarum autem fratrem eius ad pontificatum surrogat. Ædificat etiam in Hiericunte aulam regiam, cum elegantia & decore mirabili: medietatẽ quoque aquarũ, quę ad irrigationem agrorum influebant, tractu ductuq; constructo, diuertit in campũ, qui ab ipso fuerat palmarum arboribus consitus. Vicum etiam ædificat, cui nomen Archelaidem cõstituit. Paternam quoque legem transgrediens, Glaphyram Archelai quidem filiam, Alexandri vero fratris coniugem, ex qua filios quoque susceperat, sibimet accersijt vxorem. Iudæis autẽ fas non erat, fratrum vxores accipere. Sed neque Eleazarus in pontificatu diuturno tempore perseuerauit. Siquidem etiam super ipsum constituit Iesum Sèæ filium. Interea decimo anno principatus Archelai, omnis nobilitas Iudęorũ, primatesq; Samariæ, non ferentes crudelitatem eius, moresq; tyrannicos, apud Cæsarem accusationem ei instituũt: maxime quia cognouerant eum Cęsaris mandata transgressum. Nam ei præceperat, vt mansuete, clemẽterq; conuersaretur ad populũ. Cęsar igitur vt hęc aduertit, indignatione commotus, curatorem eiusdem Archelai rerum earum quę Romæ fuere (Archelaus etiam ipse dicebatur) aduocat: cæterum scribendum Archelao, indignum æstimat: Illum autem destinat, vt Archelaum celeriter exhiberet. Ille continuo sine vlla dilatione nauem ascendẽs, nauigationẽ celeriter peragit, & in Iudęã venit: Archelaumq; occupat cum amicis epulum celebrantem: mentem ei Cęsaris aperit: atq; vt confestim egrederetur ciuitatem, compellit. Cęsar vero, veniente Archelao, aliquibus acculatoribus astantibus, causam hinc inde cognoscit: sed vbi se parũ expurgat Archelaus, in exilium retrudi præcipitur: in Vienna ciuitate Galliæ habitaculo contributo: pecunias vero eius, rationibus iussit sociari fiscalibus. Sed antequã Romam vocatus fuisset Archelaus, somnium suis amicis tale recitauit: Vidisse se nanque dicebat, spicas decem numero, plenas turgentesq; frumentis, vigoremq; integrum possidentes, quas videbat à bubus comedi. Sed hoc vidẽs, magnis fluctibus eius animus fatigabatur: à quibus dum sciscitaretur, illi per diuersas contrariasq; opiniones, solutionesq; discinduntur. Tunc Simon, vir Essenus, veniens, mutationẽ rerum illo somnio significari dicebat Archelao, non sanè in rebus secundis aut commodis prouenturam. Boues nanq; labores, & miseriam significarẽ firmabat, eo quod soleat illud genus animalium laboribus affligi & conteri: mutationem autem rerum illo somnio demonstrari dicebat, quod terra boum laboribus & operibus exarata in seipsa permanere penitus non sinatur: per spicas autem decem, periodum decem annorum terminari manifestabat. Vnam quippe futuram ęstatem, & tempus suppleri asseuerabat Archelao, quo de principatu suę potestatis exiret. Et ille quidem hoc modo somnium illud exposuit. Quinto vero die, postquam illud somnium Archelao fuerat demonstratum, euocator eius Archelaus procurator suus, in Iudæam venit à Cæsare destinatus. Similiter & Glaphyrę vxori eius, & regis Archelai filię prouenit. Quæ primo, sicut suprà ostendi-

Iozaro surrogatur Eleazarus

Archelaus relegatur in Viennam

Somnium Archelai

mus,

mus, Alexandro in coniugium ſociata conſtabat, Herodis quidem filio, ſed fratri Archelai. Poſtea vero quàm idem Alexander à patre fuerat interemptus, Lubæ Maurorum regi coniũgitur. Quo defuncto, item illam viduatam in Cappadocia à patre Archelaus in coniugium ſuſcepit: Mariam excludens, quę ſibi fuerat coniugata. Tãtus ſi quidem illum Glaphyræ amoris ardor incenderat. Cum vero iuncta eſſet Archelao, tale ſomnium ipſa quoque contuetur. Videbat quaſi Alexandrum ſibi aſtantem, & ſe quidem illi adgaudere, eumq; libenter & alacriter amplexari: illum vero exprobrationes ei protinus imputare, dicẽtem: O Glaphyra, nempe vel nunc confirmas prouerbium, quo dicitur, fidem mulieribus non habendam. Nonne mihi iureiurando conſtricta es, & iugali fœdere virgo focia ta? Poſtquam filios quoque ſuſcepimus, amores noſtros oblita es, ſecũdarum cupidine nuptiarum: ſed neq; hoc tibi ſufficere iudicaſti, quin etiam cum tertio ſpõſo concumbere preſumpſiſti: & ſine pudore domum noſtram ingrediens, thorum genialem polluiſti, cum Archelao ius coniugale conſocians, vt illum virum haberes, quem meum fratrem eſſe conſtaret. Verum ego nunquam tui penitus obliuiſcar: neque beneuolentia, qua ſemper circa te detentus ſum, carebo. Liberabo ſanè te vniuerſis opprobrijs, meam, ſicuti fuiſti, firmam ſtabilemq; perficiens. Quę cum illa familiaribus mulieribus retuliſſet, poſt paucos dies vita defungi-

Glaphyra moritur

tur. Hæc ergo haud ſanè importuna huic noſtro operi ratus inſerui: primum quidem, quia ea ſunt, quę circa ipſos reges contigiſſe noſcuntur: deinde, vt exemplo vera probentur dicere illi à quibus immortalitas diſputatur animarum: ac etiã, vt appareat diuina prouidentia rerum humanarum cuncta diſponi, ne incredulitate huiuſmodi rerum, homines lædantur in moribus. Enimuero qui hęc credidit, nullo modo prohibebitur per dies ſingulos ad virtutis augmenta procedere. Archelai vero regio tributaria facta, Syriæ diſpenſationi coniungitur. Interea Cyrenius, vir conſularis, à Cæſare deſtinatur, cenſum in Syria diſpoſiturus, & domum Archelai redditurus.

FLAVII IOSEPHI
ANTIQVITATVM IVDAICARVM LIBER DECIMVS OCTAVVS.

De deſcriptione Syriæ per Cyrenium tempore natiuitatis Chriſti. CAPVT PRIMVM

CYRENIVS autem, vnus de his qui ſemper in conſultatione congregabantur, vir per omnium magiſteriorum & principatuum officia celebratus, per cunctas adminiſtrationes ad cõſulatus culmen aſcendens, & in cunctis alijs dignitatibus clarus, cum paucis venit ad Syriam, cenſor gentis à Cæſare deſtinatus, & approbator vniuſcuiuſque ſententiæ. Mittitur etiam cum eo Coponi9, ductor totius equeſtris agminis, poteſtatẽq; Iudæorum omnium gerens. Venit etiam Cyrenius in Iudęam (nam diſpenſationi Syriæ fuerat adunata) vniuerſorũ depreciaturus ſubſtantias, & Archelai redditurus pecunias. Porrò Iudæi licet in ipſis initijs deſcriptionis nomen dirum haberent, ſubijciuntur tamen ne amplius reſiſterent, perſuadente illis pontifice Iozaro: Boethi nanque erat iſte filius, & illi quidem euicti ratione pontificis depreciari ſuas permiſeri ſubſtantias, nihil amplius hæſitantes. Sed Iudas Gauloni-

De Iuda & Saddoco

tes, homo ex ciuitate, cui nomen erat Gamala, Saddocum Phariſæum ſibi coniungens, receſſionem facere feſtinabat, depretiationemq; & cenſum nihil aliud eſſe dicebant, quam integram ſeruitutem. Proinde ad defendendam ſuam ſubertatem

tatem,totam plebem diuerſis exhortationibus incitabant:omnem quoq; illis cooperaturam eſſe creaturam,ſi pro bono libertatis honorem ſuum & gloriam magnanimitate tuerentur:ſed etiam deum non aliter illis auxiliatorem fore, niſi talibus conſilijs ad agendum procederent. His ita dictis, amplius eorum animus concitatur,vt etiam homicidijs nullo modo parcerēt:quoniam cum magna voluptate,quicquid ab illis dicebatur,hauriebant:atque hoc modo in magnum malū ſeditio illorum& audacia prorumpebat:nihilq; fuit malorum,quod per illos non pullulauerit viros,& ſupra quàm dici poteſt,illa gens continuationibus eſt repleta bellorum:& clades inter eos latrocinia de prædationéſque gerebantur, obtentu quidem vtilitatis defenſionisq; communis,reuera autem propriorum lucrorum gratia tota ſeditio gerebatur. Multę itaq; cædes ciuium ſociorumq; perpetrantur: poſtremo in inuicem conuertuntur, non ſecus quàm contra hoſtes infenſius agerent bellum. Itaque quotidie deprædationes,captiuitates, cædes vbiq; concurrebant:ita vt etiam templum dei ignibus cremaretur. Tātum valuit nouitas,& inſtitutionum mutatio paternarum. Siquidem iſte Iudas & Saddocus quartam philoſophiam nouiter introduxerant:cuius amatorum copiam conquirentes, ſeditionibus ac tumultibus repleuere rempublicam. Sed etiam malorum futurorum radices peſſimas plantauere,per inſolentiam inconſuetæ philoſophię de qua volopauca diſſerere.

De quatuor hæreſibus apud Iudæos. Cap. II.

IVdæis igitur philoſophiæ tres erant,iam inde ab initio inſtitutis patrijs dereli ctæ,Eſſenorum,Sadducæorum,& tertia qua philoſophabantur,qui dicebantur Phariſæi. Et quanquam de eis explanauerim in ſecundo libro Iudaici belli,tamen etiam nunc commemorationis gratia breuiter attingam. Phariſęi enim quotidianam conuerſationem exiguam habent,& prorſus abiectam,nihil molli tudini aut delicatudini penitus indulgentes:ſed quæcunq; iudicio rationis oportere comperta ſunt, illa ſequuntur: præpoſitis nullo modo reluctantur: maiores natu competenti honore venerantur, ita vt nec contrarium quiddam alicui aliquando reſpondeant:fato geri omnia credunt: ſed neque liberum arbitrium hominis auferunt:iudicium dei futurum eſſe ſentiunt,illic cunctos homines propria merita recepturos,tam eos quidem qui ſecundum virtutem vixerint, quàm illos qui nequitia depraua ti ſunt. Animas autem immortales dicunt. Sed etiam in inferno congrua vnicuique habitacula,pro merito vel virtutis vel iniquitatis attribui,ſicut vnicuique viuenti gerebatur ſtudium:& alias quidem animas ęternis retrudi carceribus,alias autem facultatē reuiuiſcendi percipere:ob hæc populis quidem ſunt acceptabiles,credibileſq;. Quantacunque item ad culturam diuinitatis pertinent,orationum celebrationes,templorū conſtitutiones,expoſitionibus ſuis facienda eſſe prædicant. Nam tantum virtutibus eorum prælatum eſt teſtimonium,vt ad eos plurimæ ciuitates,& maxima multitudo cum ſtudio grandi cōfluerent,opinione adducti, qua meliores cæteris æſtimantur. Sadducæi autem animas mortales exiſtimant,ſimulq; cum corporibus interire. Nullas vero alias obſeruationes præter legē cuſtodiūt:aduerſus doctores autē philoſophiæ ſuæ certare,& reniti, glorioſum annumerant. Sed ad paucos admodum doctrina eorum peruenit,& modus exercitationis. Primates autem apud eos dignitatibus honoribusq; celebrantur. Eſſeni autem ad deum cuncta redigunt: immortalem animam dicūt:iuſticiam autem rem precioſam,pro qua etiam vſque ad mortem pugnandum eſſe prędicant:in templo autem anathemata proponenda prohibent: ſacrificia vel hoſtias cum populo non celebrant,quod ſe plurimum ab eis putāt munditia vel ſanctitate differre:& merito ſe à cōmuni congregatione diſcernūt, remotim ſacrificia facientes:cultu vero morū atque cōuerſationis optimi: ad colendam terram& exercendam omni ſtudio intenti. Illud etiam habent dignum, & valde mirabile,quod in alijs non inuenias gentibus tam Gręcorum quā etiam Barbarorū,quod omnes illis opes in medio ſunt,& ab eis omnia communia poſ-

Phariſæorum dogmata

Sadduceorum dogmata

Eſſenorū dog.

sidentur: nihil amplius inter eos ditior fruitur, nihil pauperior defraudatur, ac si nihil omnino possideat. Et illi quidem hoc modo sese gerunt. Sunt autem super quatuor milia hominum numero, Vxores non ducunt, neque seruos habere festi nãt: aliud quippe iniquitatis, aliud seditionis opportunitatem æstimant. Isti ergo semotim apud semetipsos aduiuunt: mutuas sibi vicissitudines ministrantes: susce ptores autem redituum promouent, curatoresque constituunt, qui cuncta quę ter
Quarta secta Iudæ introducta. ra profert, in vsus necessarios administrent. Sacerdotes autem optimos viros eli gunt: cibus illis simplex est, habitus insumptuosus & mundus. Quartæ ergo phi losophiæ Iudas princeps extitit, cuius fecimus mentionem. Huius sequaces in ve stitu, in habitu, cæterisque alijs, Pharisæis consentiunt: circa libertatem vero im mobilem retinent atque immutabilem sententiam. Nam huiusrei cupido magna eorum mentibus est infixa. Solum enim principem & dominum dicunt deum om nium. mortis etenim multas & varias species sustinere pro nihilo pendunt: vel co gnatorum supplicia, vel amicorum amissiones omnino contemnunt, dummodo nullum hominem dominum dicere compellantur. Nonnulli nanque viderunt, qualiter sæpius aliqui eorum in supplicijs immutabiles permãserunt. Vnde pluri mi quoq; illius gentis hoc stulticiæ morbo insanabiliter ægrotarunt: Gessio Flo ro principatum huius vanitatis obtinente. Nam ex hac quoque superbia ad sedi tiones excitãdas Romanis, recedẽdiq; ab eis, & ipse præcipitatus est, & alios prę cipites dedit. Et philosophiæ quidem genera, hæc atque huiusmodi sunt apud Iu dæos.

De ciuitatibus ædificatis tempore Cyrenij, & pollutione templi. Cap. III.

Iozarus pontificatu deponit INterea Cyrenius opibus restitutis Archelai, descriptionẽque perfecta, quæ fa cta est tricesimo septimo anno, postquam Antonius acciaco bello fuerat à Cæ sare superat9: Iozarum quoque pontificem, seditionem à multitudine passus, sa cerdotali deposuit officio, Ananum in pontificatu substituẽs. Herodes autem & *Sephor* Philippus tetrarchiam suam eorum vnusquisque suscipiens Herodes Sephorim muro circundedit, ad instar & similitudinem Galilææ, quam Autocratorida ap- *Betharanta* pellat. Aliam autem Betharanta. Ciuitas autem ipsa est, quam muro circunsepi ens, Iuliam ex nomine Iuliæ vxoris Cæsaris nominat. Philippus autem Panea- *Paneas Bethsaida* dem, quæ est circa fõtem Iordanis fluminis construens, Cæsaream nuncupauit. Tum etiam Bethsaidam proximam stagno Genesaræ ædificat, & dignitatem ei ciuitatis attribuit, habitatorumq; multitudine replet, aliarumq; necessariũ copia rerum refertam facit, & Iuliam cognomine Cæsaris filiæ vocat. Coponio autem *Iulia* Iudæam illo tempore gubernante, quem supra docuimus cum Cyrenio destinatũ huiusmodi factum in Iudæa prouenit. Azymorum dies agebantur. quam festiui tatem Pascha vocamus, in qua mox erat ex media nocte portas templi à sacerdo tibus aperiri. Et tunnc itaque apertis portis, viri quidã Samaritæ occulte in Hie rosolymam venientes, per templi cunctas porticus, & per totum fanum ossa ia ciunt mortuorum. Ex illo cœpit in tẽplo custodia maior à sacerdotibus exerceri.

De morte Cæsaris, & Parthorum imperatoris, de Artabano Pila toq;. Cap. IIII.

COponius autem non post multũ temporis Romam reuertitur, cui successor regendæ prouinciæ Marcus efficitur, sub quo etiam Salome Herodis regis soror vita defungitur, Iuliæ Cæsaris vxori derelinquens Iamniam, & om nem suam toparchiam: & in campo Phasellidem & Archelaidem constitutam, quæ etiam plurimis consitæ fuere palmetis, quorum fructus optimus & valde prę cipuus. Sed huic quoque succendit Antonius Rufus, sub quo etiam Cæsar mori tur Romanorum secundus imperator, septem & quinquaginta annos in imperio aduiuens, menses sex, dies aliquantulum superduos: ex quibus quatuordecim *Augusti obitus* annis, simul cum eo Antonius Reipub. gubernacula rexerat. Viuens itaque an nos septuagintaseptem, vita decessit. Huic succedit in principatu Tyberius Nero

vxoris

vxoris eius Liuiæ filus,qui fuit Romanis tertius imperator:ſub quo quinto Iudęo rum rector Valerius Gratus efficitur,Annij Rufi ſucceſſor. Is Ananum remouēs ſacerdotio,Iſmaelum filiū& Iabi pontificem deſignauit. Sed & hunc non multo poſt abijciens,Eleazarum Annę pontificis filium,ſacerdotio ſurrogauit. Poſt an num vero etiam hunc arcet officio, & Simoni cuidamCamithi filio,miniſterium pontificatus attribuit. Sed non amplius & idſe quàm vnius anni ſpacio eodē per functus officio,Ioſephum cui Caiphas nomē fuit,habuit ordine ſucceſſorem. Et Gratus quidem talia gerens , Romam reuertitur,poſtquam XI. annos in Iudæa compleuerat. Huic ſucceſſor Pōtius Pylatus effectus eſt. Herodes autem tetrarcha ad magnam amicitiam Tyberij perueniens,ædificat ciuitatem,quam ex eius cognomento Tiberiadem denominat,mœnibus eam firmis fortibuſq; circundās, in regione Galileæ iuxta ſtagnum Geneſar, vnde aquæ calidæ non longe diſtabant in vico,cuius nomen erat Ammaus. In hanc igitur confines plurimi confluxere,atque etiam ex tota Galilæa non parua multitudo concurrit. Ex omni quoque regione,quæ ſub illo fuerat conſtituta,ab eo coacti cōueniunt,vt ibidē commanerent. Multi etiam ex nobilitate illuc habitandi gratia transferuntur. Suſcepit etiam quotquot hinc inde veniebant inopes & egenos , pleroſq; etiam quos liberos non eſſe conſtaret,quibus tamen ſecuritatem libertatis attribuit, & beneficia plura contulit, vt hoc inuitamento nollent ex ea ciuitate diſcedere. Priuatas etiam domos ex propriis opibus fabricabat,agros largiebatur,vt his omnib⁹ ſtabiles habitatores efficeret:maxima autem ex paterna lege tránſcribēs, in qua ſignificatur,vt habitatio ſeptem dierum ciuem loci perficiat. In illis diebus moritur etiam Phraates Parthorum imperator inſidijs illi à Phraate filio præparatis ſecundum hunc modum : Phraates imperator poſtquam legitimos filios habuit, aſciuit ſibi Italici generis concubinam,cui nomen erat Thermuſa. à Cæſare Iulio cum alijs muneribus hæc ei fuerat condonata. & primum quietem ea, ſicut dixi,pro concubina vtebatur,captus mira pulchritudine mulieris. Procedente vero tempore,filioq; ex ea Phraate ſuſcepto,cōiuge eam legitimam deſignauit: quam honorabiliter tractabat in omnibus quicquid etiam ei diceret obediebat. Itaque feſtinans,vt Parthorum principatus filio ſuo contingeret,quod videbat aliter fieri non poſſe,niſi exinde legitimos filios aliquibus argumentis excluderet:perſuadet imperatori,vt illos Romani obſides deſtinaret. Proinde illi(non enim facile fuit Phraati,diſpoſitionibus Thermuſæ reſiſtere) Romam à patre mittuntur , & ſolus in regno Phraates filius enutritur . Sed poſtquam adoleuit, graue reputans ac moleſtum vt principatū patre tribuente ſuſciperet,inſidias præparat patri cooperante ſibi etiam matre. Nam ſermo quoque ferebatur, quod ei concubitu miſceretur. Itaque pro vtroque facinore genti factus eſt exoſus,tam parricidio quā amore matris infando: & ſeditionibus excitatis, antequam amplior fieret, ex regni poteſtate depulſus emoritur . Concordantes itaque in vnum Parthorum fortiſſimi,cernēteſq; ſine principe ſe non valere conſiſtere,cœperunt inſpicere quiſnam illis ex genere Arſacidarum fieret imperator: nam aliunde fieri non licebat vnde quoque vſque in hodiernum diem pollutum dicunt, & iniuriatum ex ſemine mulieris Italicæ illud imperium. Herodem itaque per legatos aſciſcunt. Sed poſtquam iſte quoque ſuſcepit imperium,cœpit inuidioſus eſſe multitudini,atque ſuſpectus,propter immenſam crudelitatem:erat quippe ferus, & omnibus modis immitis. Hunc ergo congregati ſimul extinguunt. Plerique autem dicebāt,quod eū in ſacrificijs inter altaria peremerunt:nam eis moris erat in diuinis celebrationibus cultros portare. Apud plurimos tamen opinio illa eſt, quod dum venatum pergit, occiſus eſt. Legationem itaque Romam mittunt , vnum ex obſidibus ad imperium poſtulantes: & mittitur illis Vonones,cæteris ſuis fratribus antelatus: quod iudicabatur fortunam ſuam,poteſtatemq; non inſolenter aut nimie tractaturus. Sed barbarę multitudini celerrima conuerſio ſuboritur. Siquidem ſunt etiā natura mutabile ; Manſuetudinem itaque eius cœperunt contemnere:indignum

tyberius ſucceſſor Auguſti.

Pōtius Pylatus

Tiberias conditur ab Herode.

Vonones à Parthis pulſus

putantes, vt ſeruo ſubijcerentur alieno: Nam obſidatum ſeruitutem eſſe debſinie-
bant: neq; enim iure belli datum: ſed quod peius putabant, in pace ad iniuriã ſuæ
Artabanus gentis & regni alienigenis eſſe cõtraditum. His ergo querelis gens vniuerſa com
mota, illum proturbat imperio, confeſtimq; Artabanum euocant Medorum re-
gem, Ab Arſacidarum genere deſcendentem. Perſuaſus itaq; Artabanus, venit
cum omni malitia. Cui Vonones occurrit, & multitudine congregata Parthorũ,
cum eo bello congreditur. Artabanus autẽ victus, confugit ad montes Mediæ: &
non poſt multũ tempus congregãs etiam ipſe magnas turmas exercitus, cum Vo-
none confligit: & victus Vonones, cum pauco ad Seleuciam fugit equitatu. Arta
banus autẽ fuſum Parthorum exercitum inſequens, magnam ſtragẽ operatus eſt
Tunc Barbaris grãdi metu compreſſis, ad Cteſiphontẽ cum magna multitudine
pergit. Illo itaq; Parthis imperante, Vonones in Armeniam venit: & primo qui-
dem in illa regione cœpit imperare, deinde vero ad Romanos legationẽ mittit.
Sed vbi Tyberius petitionẽ eius abnuit, ille recta ad Parthos cõuertitur, & bellũ
Artabano denuntiat, quãdoquidem nulla illi recuperandi regni machinatio ſuc
Vonones capit currebat. Cæterum Armenij, qui circa Niſatem habitabant, Artabano fuere ſo-
ciati: à quibus detentus Vonones, Syllano Syriæ rectori contraditur. Ille au-
tem ex verecũdia, quoniã eum Romę nouerat, cuſtodiuit, honorificeq; tractauit.
Armeniã autem Artabanus Horodi vni ſuorũ filiorum tradidit. Ea tẽpeſtate mo
Antiochus rex ritur etiã Comagenæ rex Antioch9, & plebs aduerſus nobilitatẽ ſcinditur, & mit
Comagenæ mo tit vtraq; pars legationem Romam: nobilitas quidem ſtatum Reipub. habitumq;
ritur. mutare deſiderans, vt præſidali diſpenſatione regeretur: multitudo vero regnum
habere proprio more cupiebat. Senatus autem vtraque legatione ſuſcepta, ex de
Germanicus ue- creto Germanicum mittit, cuncta Syriæ negocia correcturum, agente fortuna
neno perit quo facilius interiret. Nam veniens in partes Orientis, & in melius cuncta diſpo
nens, à Piſone veneno perimitur, ſicut iam in alijs indicatum eſt.

De Iudæorum cæde à Pylato commiſſa. Cap. V.

PYlatus autem Iudææ rector, exercitum de Cæſarea ſecum aſſumens, tendit
ad Hieroſolymam, vt leges ſolueret Iudæorum. Nam ſecum ſtatuas Cæſa-
ris, quę in ſignis militaribus inerant, intromittit. Imagines autẽ, aut aliquid
huiuſmodi facere, lex noſtra prohibet: & propter hoc ante illum omnes Iudææ re
ctores, ſine ſignis ingrediebantur mœnia ciuitatis. Primus autem Pylatus igno-
rantibus populis introgreſſus, ſigna quæ ſecum apportabat, in ciuitate conſtituit.
Illi vero mox vt rem cognouere, congregati veniunt Cæſaream, diebus plurimis
ſupplicantes, vt imagines de Hieroſolymis auferrentur. Pylato vero abnuente,
quod iniuriã Cæſari facere ſi fieret æſtimabat, Iudæi nullo modo diſcedunt. Tũc
ille occulte in inſidijs armatos milites collocat, Cũq; pro tribunali ſediſſet, quod
ei fuerat ornatum in ſtadio (nam eum locum inſidijs, quas præparauerat, aptum
Iudæi cædũtur eſſe perſpexerat) Iudæiq; iterum ſupplicarent, ſigno dato milites proceſſere, Iu-
à Pilato dæiſq; vndique circundatis, cœpit Pylatus mortem comminari, niſi quieuiſſent.
At illi mortẽ ſe potius electuros, quàm conſtitutiones legis ſuæ tranſgreſſum ire
firmabant. Tunc Pylatus admirans fortitudinem Iudæorum in conſeruandis le
gibus ſuis, confeſtim imagines de Hieroſolymis auferri præcepit, Cæſareamque
perduci. Voluit etiam ex opibus templi aquæ ductum pergentem in Hieroſoly-
mam fabricare, ſuſcipiens initium torrentis, qui ſtadiorum duorum interuallo di
ſtabat. Sed Iudæi non libenter accipiunt: & circa eos qui operabantur multa mi-
lia hominum congregata, clamabant vt ab illo opere ceſſaretur. Pleriq; etiã ma-
ledictionibus vtebantur, contumelias quoque iactantes, ſicut vulgaris ſolet mul
titudo. Ille vero milites à dorſo Iudæos circunuenire præcipiens, iubebat vt dece
derent. Illis autem ad contumelias iniuriaſq; conuerſis, dato ſigno militibus, iuſ
ſit vt Iudæos inuaderent. Milites porrò ampliora quàm iuſſi erant perpetrantes,
multitudinem magna cæde proſternunt. Plures igitur ibi deficiunt, plerique au-
tem ſauciati diſcedunt. Itaque hoc modo ſeditio illa terminatur.

De domino

De domino Ieſu Chriſto. Cap. VI.

FVit autem eiſdem temporibus Ieſus, ſapiens vir, ſi tamen virum eum nominare fas eſt. Erat enim mirabilium operum effector: & doctor hominum eorum, qui libenter quæ vera ſunt audiunt. Et multos quidem Iudæorum, multos etiam ex gentibus ſibi adiũxit. Chriſtus hic erat. Hunc accuſatione primorũ noſtræ gentis virorum, cum Pylatus in crucem agendum eſſe decreuiſſet, non deſeruerunt hi qui ab initio eum dilexerunt. Apparuit enim eis tertia die iterum viuus: ſecundum quod diuinitus inſpirati prophetæ, vel hæc vel alia de eo innumera miracula futura eſſe prædixerant. Sed & in hodiernum, Chriſtianorum, qui ab ipſo nuncupati ſunt, & nomen perſeuerat & genus.

De ſtupro nobilis Paulinæ in templo Iſidis Romę: deq; Iudæorum turbatione Romæ & in Iudæa per Pylatum. C. VII.

EIſdem temporibus alia Iudęos ſæuiora perturbãt. Nam etiam in templo Iſidis, quod Romæ fuerat conſtitutum, factum quoddam turpitudine plenum opprobrioq; contigit, quod primum explanabo: tum demum ad illa quæ apud Iudęos euenere tranſibo. Paulina quædam mulier erat Romę, maiorum dignitate pręclara, ſtudio caſtitatis intenta, honeſtatis opinione perſpicua. Erat etiã opum magnitudine locuples, & vultus pulchritudine decora: ætate aũt quando maxime mulieres pudicitia decorantur. Hæc nupta erat Saturnino, etiam ipſi genere, opibus, cæteroq; cultu conſimili. Huius itaq; amore detinetur iuuenis quidam, nomine Mundus, ex numero equeſtri, ſed in gradu iam emerito conſtitutus, & dignitate magna ſublimis, idoneus etiam ad munera largienda, ſumptuſq; faciendos. Nam memoratæ quoq; mulieri maiora dona promiſerat, quę illa contẽnente maximo fuerat amore ſuccenſus, vt etiam viginti myriadas dragmarum Atticarum ſe daturum pro vno concubitu ſpopondiſſet: ſed neq; ſic illa deflexa eſt. Tum ille nimiam infelicitatem morbi ſuſtinens: ſiquidem neq; cibũ valebat accipere, morti ſe addixerat: hoc vnum ſibi iudicans tanti mali fore remediũ. Et ille quidem tale decretum animo infigens, per ſingulos hoc agebat, vt celeri morte raperetur. Erat autem eidem Mundo liberta quædam ex patentibus, nomine Ida, omnium malorum & iniquitatum coagulũ. Quę graviter ferens, quod ille iuuenis ſe damnaret in mortẽ (nam clarebat omnino periturus) accedens erexit eũ & cœpit cum eo talia fabulari, quæ animum eius bonæ ſpei facerent. Promittebatſe nanque acturam apud Paulinam, vt quinque myriadas accipiens concederet iuueni quod volebat. His itaq; dictis iuuenem de morte reuocans, ſumpſit ab eo pecuniæ quantum placuerat: ſed non eandem Paulinã aggreditur, qua fuerat ante tentata: cernens animum mulieris nullo modo capi pecunijs. Sciens vero quod admodũ eſſet illa cultura Iſidis occupata, tale aliquid machinatur: Accedit ad quoſdam ex templo Iſidis ſacerdotes, quibus interpoſitione iuriſiurandi fidem ſeruare perſuaſit, dans etiam in præſenti duas myriadas & dimidiã, promittens etiam aliud tantũ, ſi quod vellet habuiſſet effectum. Tunc cauſam aperit amorem iuuenis indicat: orat vt mulierem quibus poſſent modis inducerent. Illi aũt pecuniarum cupidine capti, promittunt quicquid imperaret protinus impleturos: præſertim aũt ipſe maximus ſacerdotũ, vt Paulinam conueniret, ac ſuis verbis impelleret, pollicetur. Finxit itaq; ſe ex Ægypto veniſſe, ab Anubi, deſtinatum, quod is grandi circa Paulinam amore teneretur: eumq; deum ſibi iuſſiſſe, vt Romam veniret, mulieriq; præcepta numinis apportaret. Libenter illa & exoptabiliter ſuſcipit, atq; ad amicas gloriando denũciat, quod ab Anubi tali merito digna iudicetur. Hoc etiam indicat & marito, quod ab ea thorum & cœnam Anubis concupiſcat. Ille aũt gratè conceſſit, pudicitiam coniugis non ignorans. Illa igitur pergit ad templum: & cum cœnaſſet, tempuſq; quieſcendi veniſſet, vniuerſæ ianuæ à ſacerdote clauduntur, cuncta quoq; lumina ſubtrahũtur, Mundus autem intrò latebat occultus. Qui poſtquã ſilentiũ factum eſt ad mulierẽ deuenit, Illa aũt exiſtimãs deũ eſſe, reuerenter accipit: atq; ita cũ ea Mundus pernoctãs,

De Liberta Mundi, nomine Ida.

Paulina in templo ſtuprata.

circa vicinam lucis abſceſſit. Illa autem mane facto conſurgens, atq; ad ſuum virum veniens, aduentum ad ſe numinis enarrauit. Similiter etiã loquitur ad amicas: magnam ſibi ex hoc glorificationẽ reputans proueniſſe: & quia verba quoq; ad illã feciſſet Anubis, indicabat. Sed ex audientibus alij non credebãt, naturam inſpicientes rei, alij aũt credebant: quidã vero admiraculum ducebant, pudicitiã attendentes, dignitatem referentes. Tertia vero die poſtquã factum eſt, occurrẽs ei Mũdus: ô Paulina, inquit, ſaluaſti mihi viginti myriadas, quas potuiſſes familiaribus tuis rebus adijcere, nunc autẽ nec meis poſtulationib⁹ defuiſti: & damni ſi catione liberaſti. Nam in templo tota nox à te cum Mũdo peracta eſt: nec mei nominis intereſt voluptate percepta. Nihil enim ad perficiendum negocium obfuit, quod Anubis vocitatus ſum. Et ille quidẽ talia locutus abſceſſit: Illa vero in mentem ſuã rediẽs, tunc primũ illud facinus intellexit: & ſciſſis protinus veſtimẽtis, ad virum accurrit, fictionemq; aperuit tam magni facinoris, deprecata ne ſuã iniuriam negligeret. At ille imperatori cuncta denunciat. Tunc Tiberius diligẽter cauſam examinans, vniuerſum ſacerdotum ſcelus inuenit: & ipſos quidẽ cum Ida, quæ cauſa totius iniquitatis extiterat, adegit in cruces: templum autẽ ipſum funditus euertit, ſtatuamq; Iſidis in Tybrim fluuium iactari præcepit: Mundum autem exilio condemnauit, dignum eum maiore pœna non iudicãs, quod amoris vehementia deliquiſſet. Et ea quidẽ quę in templo Iſidis prouenere, tali fine concluſa ſunt. Nunc ad rem redeo, vt explicẽ quæ Iudæis Romę eodem tempore contigerunt, ſicut etiam ante præſtrinxi. Erat quidem vir genere Iudæus, de ſua patria profugus: accuſabatur autem de legalium tranſgreſſione præceptorum, vnde apud ſuos quoq; reus habebatur, & malignus in omnibus. Iſte per multos dies legem ſe Moſi exponere ſimulabat: & tres viros in omnibus ſimiles ſibi conſocians

Deſtruitur templum Iſidi

De Fuluia

inducũt Fuluiam quandam, vnam de cœtu nobilium, vt legi Iudaicę animum ſuum daret. Cui perſuadent, vt oſtri & auri plurimũ in Hieroſolymam mitteret, templi ornatui profuturum. Quod illi ſumentes, proprijs vſibus abſumpſere, propter quod etiam argumentis & fallacijs antea cuncta peregerant. Tum Tyberi⁹ (nam ei totum negocium Saturninus inſinuat, vir Fuluiæ pariter amicus & tutor) iubet Roma cunctos Iudæos excedere. Conſules autem quatuor milia ex Iudęis militantes mittunt in Sardorum inſulam: plurimos aũt militare nolẽtes propter legis paternæ cuſtodiam, affecere tormentis: atque hoc modo propter nequitiam quatuor hominum, vniuerſa ex vrbe multitudo pellitur. Sed neq; Samaræorum gens turbarũ fuit expers, vel à tumultibus aliena. Hos enim peruertit vir quidam, mentiri pro nihilo ducens, Caphedon nomine, qui omnem plebem ſuaſionibus artificioſis induxerat, vt in montem Garizin omnes accurrerent, quod eum ſanctum ac venerabilem haberent. Pollicebatur enim ſe aſcendentibus oſtenſurum vniuerſa vaſa, quæ ibidem à Moſe fuiſſent obruta. At illi perſuaſi verbis illius armantur, & conſidunt in quodam vico, cuius nomen Tirathua: atq; hinc inde plurimos congregabant vt cum maxima multitudine montẽ aſcenderent. Sed hos in ipſo aſcenſu Pylatus occupat, omnem equitatum præcedere iubens, & peditum ue locisſimos, atq; ibi circa memoratũ vicum pugna cõmittitur: & alios obtruncant, pleroſq; in fugam vertunt, maximã partem capiunt: quorum ſeditionis principes, vel eos qui in fugiendo plurimũ valuerant, Pylatus interfecit. Sed ex Samaræorum gente turbata, cuncti priores ad Vitellium veniunt, qui per idẽ tempus gerebat Syriæ principatum, atq; apud eum Pylatum accuſant, quod iniuſte tantos occiderit. Non enim à Romanis diſcedendo, ſed iniuriam Pylati declinando, in Tirathua congregatos eſſe profitebantur. Tunc Vitellius Marcellum, vnum ex ſuis amicis, qui curaret in Iudæa, conſtituit: Pylatum aũt Romã pergere, vt de his quibus à Iudæis accuſabantur, ſe in iudicio Cæſaris expurgaret. Tũc Pylatus, poſtquam in Iudæa decimum compleuit annum, pergit Romam, Vitellij iuſſione compulſus: non enim poſſe eius diſpoſitionibus reluctari. Sed antequã Pylatus Romam veniret, Tyberius ex humanis rebus abſceſſit.

Iudei Romæ exire cogunt

Vitellij

Vitellij geſta circa Caipham pontificem, & de bello Parthorum. Cap. VIII

VItellius autem veniens in Iudæam, aſcendit Hieroſolymam: & erat forte tunc feſtiuitas à maioribus inſtituta, quę Paſcha vocatur. Vitellius itaque magnificus ac munificus extitit in populos: nam & venaliũ rerũ precia leuigauit, & in alijs plurimis circa eos liberalis apparuit: ſed etiã ſtolã pontificis, vniuerſumq; eius cultum atq; ornatũ, in tẽplo haberi permiſit, & ſub pontificum poteſtate ſeruari, ſecundũ inſtitutionem moris antiqui. Nam antequã Vitellius veniſſet, in Antonia ſeruabatur. Arx enim huiuſmodi nomine cenſebatur. Vt autem ibidem ſeruaretur, talis extiterat cauſa. Pontificum quidã Hyrcanus nomiſſe, vnus ex multis (nam plures hoc vocabulo fuerant nuncupati) prius in loco tẽpli vicino tabernaculum cõſtruxerat, & ibi ex maxima parte degebat, vbi etiam ſtolam põtificalem habuit. Nam cuſtos eius exiſtebat, eo quod eam ſoli licebat induere, quando intrabat templum. Cæterum quando in ciuitatem exibat, priuatis indumentis vtebatur. Hanc itaque conſuætudinem & ipſe & filij eius multõ tempore conſeruabant. Sed poſtquã Herodes acceſſit in regnum, illud tabernaculum opportuno loco ſibi ſitum exiſtimans, opulentius conſtruit: & Antoniam ex nomine Antonij, quod ei amicus erat, appellat: ſed etiam ſtolam ſicut eam ibi reperit, ita etiam pręcepit cuſtodiri, exiſtimans ex hoc nihil ſeditionis aduerſus ſe populum commoturum. Similiter etiam fecit Archelaus filius eius, poſtquam Herodi ſucceſſit in regnum. Et deinde Archelao excluſo, à Romanis ſeruabatur ſtola pontificis in illo tabernaculo ex lapidibus fabricato: ſub ſigillo ſanè põtificum, & gazophylacis habebatur, à quo & cætera templi ornamenta & cãdelabrũ quoq; ſeruabatur, quod tantum per dies feſtos ad vſum pontificum tradebatur. Tranſacta vero feſtiuitate, iterum in loco proprio reponenda reddebatur: & per tres vtique feſtiuitates ſingulis quibuſq; annis, & per ieiunia dabatur atque reddebatur. Vitellius aũt tunc ſecundum morem antiquum ſtolam illam pontificum poteſtati contribuit: neque permiſit, vt quando vſui opus eſſet, à gazophylace peteretur. Hoc itaque beneficium Iudæis indulgens, pontificem Ioſephum cognomento Caipham, ſacerdotali remouit officio, cui Ionathan filiũ Annæ in pontificale miniſterium ſubrogauit. Quę cum egiſſet, iter confeſtim, quod in Antiochiam ducit, ingreditur. Mittit etiam Tiberius ad Vitellium literas, iubens ei, vt amicitiam cum Artabano Parthorum imperatore conficeret. Terrebat enim eum, quod inimicus extaret, & Armeniam inuaſiſſet, ne forte amplius eius concepta progrederetur audacia: monetq; vt nõ aliter eius amicitiæ crederetur, niſi ſuos filios obſides prębuiſſet. Hæc itaq; ad Vitellium ſcribente Tiberio, ille magnis muneribus perſuadet Iberorum & Albanorum regi, vt cũm Artabano ſine vlla dilatione pugnarent. At illi à pugna quidem abſtinent, verum Scythas, conceſſo eis tranſitu, aperientes Caſpias pylas, in Artabani regiones immittũt, atq; ita deuaſtatur Armenia, omniſq; terra Parthorum hoſtibus impletur & cladibus. Nam primi eorũ paſſim vbiq; perimũtur, turbis & luctu cuncta cõplẽtur. Filius etiã ipſius imperatoris in ea pugna perimitur, cum exercitu numeroſo. Nam multæ myriades ibi defecere Parthorũ: ipſumq; Arthabanum, per munera Vitellius corruptis amicis eius & conſanguineis, penè perdiderat. Sed cum dolos intelligeret Artabanus, ſeq; circunuentũ irremediabiliter agnouiſſet (nam erant & plures & primi, à quibus inſidiæ parabantur) cum paucis fidelibus ad ſuperiores ſatrapias abſceſſit, atq; ita ſe inſidiantiũ dolis eripuit. Poſtea vero magnam manũ Dacorum ſuorumq; congregans, & ſuperans, ſuum tutatus eſt principatũ. Hęc igitur Tiberius audiẽs, iuſſit poſtea cum Artabano amicitiã fieri: quod etiã ille libenter amplectitur. Hoc aũt quando gerebatur, circa Euphraten fluuium erant Artabanus & Vitellius, atq; ibidẽ paucis de fœdere colloquũtur, in medio ſibi ponte fluminis occurrẽtes, paucos ſecum vterq;, qui ſibi munimento forent, adducens. Ibi poſtquã de pace locuti ſunt, Herodes eis tetrarcha cõuiuium in lo-

De ſtola pontificali à Vitellio reddita

Herodes conuiuium Artabano et Vitellio præparat

co medio præparat, tabernaculum ex velamentis precioſis exornans. Tunc Atabanus dat obſidem Tiberio Dariũ filium ſuũ, cũ quo etiã munera magna multaq; tranſmittit. In quibus etiam hominem magnitudine ſeptem cubitorum, genere Iudęum, nomine Lazarum, miſit: qui propter corporis vaſtitatem Gigas vocabatur. His itaque peractis, Vitellius ad Antiochiam, Artabanus autẽ in Babyloniam reuertitur. Herodes aũt volens ſemetipſum Cæſari tali nuncio cõmendare, literas per huiuſmodi deſtinat portitores, in quibus intimat pacem factam obſidemq; ſuſceptũ, poſtremo cuncta denunciat, quę ad negocium pertinebant, nihil penitus prætermittens. Poſtea vero cum à Vitellio de his rebus deſtinarentur epiſtolæ, reſcribitur à Cæſare, quod cuncta iam ante cognouerit, Herode de omnibus edocente. Ex hoc Vitellius ſupra quã quiſquam ratus erat, indignatione turbatur: nõ tamen ſuum animũ aperit, ſed iram mente ſeruabat, donec reuerteretur, Caio ſumente regimen principatus.

De bello inter Herodem & Aretam propter Herodiadem Cap. IX

TVnc etiam Philippus Herodis huius frater vita defungitur, viceſimo quidem ſecundo anno imperante Tiberio: ipſe autem per vigintiduos annos rectus aduixit, ſub ſuo iure poſſidens Trachonitidis & Gaulanitidis regionẽ. Ad hęc etiam Bathaneorem vniuerſam gentem ſuo regimine gubernabat. Is moderatum & manſuetum ſe cũctis quibus imperabat exhibuit, nullas oppreſſiones aliquibus importans: nã eius ad ſubiectos conuerſatio talis erat. Procedebat in itinere cũ paucis electis, ſibiq; gratiſſimis, in cauſis iuſta iudicia proferebat: occurſantibus vel opis egentibus auxiliabatur impiger: ac ſi forte oppreſſione ſenſerat alicuius, ſtatim in ſolio cõſidens cauſam audiebat, iuſtæ parti adiutor, iniuſtæ aũt punitor exiſtens. Hic ergo moritur in Iuliada: vnde magnis exequijs in monumentũ defertur, quod ab ipſo ante fuerat conſtitutum. Iuſtaq; ſunt illi magnifice celebrata. Principatum autem eius Tiberius Cęſar aſſumens, ſiquidẽ nullũ reliquerat filium, diſpẽſationi Syriæ regiminiq; coniunxit: functiones autem tributarias quęcunq; colligerentur, in eadem præcepit tetrarchia ſeruari. His quoq; temporibus inter Aretam Petræum, & Herodem regem ſimultas magna contigit, propter huiuſmodi cauſam. Herodes Tetrarches vxorem habuit, Aretę filiã, cum qua non paruum tempus aduixerat. Sed cum Romam euocaretur, trãſiens in domo Herodis exceptus eſt. Frater eius erat etiam ipſe, ſed non ex vna matre progenitus. Herodes enim ex filia Simonis ſacerdotis fuerat procreatus. Cumq; ibi eſſet, Herodiadis amore captus eſt, vxoris alterius Herodis: filia enim erat iſta Ariſtobuli, ſoror autem Agrippæ maioris. Audet igitur cum muliere de nuptiis ineundis miſcere ſermonem. Illa vero ſuſcipiente, pacta firmantur: vt cũ Roma reuerſus fuiſſet, illa cõnubij iura ſuſciperet. Erat enim in pactis, vt filiam Aretæ regis excluderet. Et Herodes quidẽ Romam talibus pactis firmatis aduehitur. Sed cum reuerſus fuiſſet, peragẽs Romæ propter quę fuerat euocatus, vxor eius fideliter cuncta cognoſcens, quę inter eum fuerant Herodiademq; compoſita: antequam eã ille cuncta cognouiſſe ſentiret, rogat virum vt in Machærunta, vbi limes erat Aretæ Herodisq; regionis, ab eo mitteretur, nihil ſuæ voluntatis aperiens. Hoc Herodes libenter accipiens, mittit vxorem, nihil eam ſenſiſſe penitus arbitratus. Illa vero (premiſerat enim ante multum tempus ad patrem, vt ei apud Machærunta omnia pararentur, quę itineris vſus expoſceret) à ductoribus Aretæ ſuſcipitur: cõfeſtimq; intrat Arabiã, atq; ibi ab illis ductoribꝰ ad alios ab illiſq; rurſus ad alteros trãſmiſſa, cum ſumma celeritate patri perducitur, cui cunctam Herodis aperit voluntatem. Ille vero exhinc inimicitiarũ ſumpſit initiũ, atq; ab vtroq; exercitu congregato, in regione Gamalica bello confligitur, non quidẽ ipſis pręſentibus, ſed ductoribꝰ abvtraq; parte trãſmiſſis. Pugna itaq; facta, & exercitu Herodis afflicto, proditione perfugarũ, qui de Philippi tetrarchia ad Herodem quaſi auxiliandi cauſa conuenerant, hęc Herodes ſcribit ad Tiberiũ. Ille autẽ indignatus, quod Aretas talia perpetrauerit, ſcribit Vitellio,

vt ei

vt ei bellū incunctanter inferret, & aut vinctum eum adduceret, aut certè mortui caput auferret. Tiberius quidē vt hęc ageret, rectori Syriæ demādabat.

De Ioanne Baptiſta Caput X

QVibuſdam autem Iudęorū videbatur ideo periſſe Herodis exercitum, quod in eum ſatis iuſte indignatio diuina commota ſit, pro vindicta Ioānis, qui vocabatur Baptiſta. Hunc enim Herodes occidit, virum valde bonum: qui prędicabat Iudæis, virtuti operam dare, iuſtitiam colere, in deum ſeruare pietatem, & per baptiſmum in vnum coire. Tum demum enim baptiſmum acceptabile fore, ſi nō ſolum ad abluenda peccata ſumatur, verumetiam ad caſtimoniam corporis, atque ad animæ iuſtitiam, purificationemq; ſeruetur: omniumq; pariter virtutum velut ſignaculum & cuſtodiam quędam fidelis habeatur. Quę cum ab eo prędicta huiuſmodi docerentur, atq; ad audiendum eum perplurima multitudo concurreret, veritus Herodes, ne forte doctrinæ eius perſuaſione populi à ſuo regno diſcederēt (videbat enim quod præceptis eius ac monitis parata eſſet plebs in omnibus obedire) melius credidit priuſquam noui aliquid fieret, præuenire hominem nece, quàm poſtmodum turbatis rebus, ſeram pœnitudinem gerere. Ex ſola hac ſuſpicione Herodis, vinctus in caſtellum Machærunta abducitur Ioannes, ibiq; obtruncatur. Iudæis autem, ſicut iam diximus, videbatur prò eius vltione interitum illius exercitui deum importaſſe, quo Herodes ſumpſiſſet digna ſupplicia.

De morte Tiberij, & Herodis progenie vniuerſa Cap. XI

VItellius vero cœpit omnia prępărare, vt bellum cum Areta perageret. Sumēs igitur duas legiones, & peditū & equitum vniuerſam manū, cunctosq; auxiliarios ex regibus qui ſub Romanis erant, ſimul adducēs, pergebat per Iudęā tranſitum facere. Sed venientes in occurſum eius primates Iudæorum, poſtulabāt ne per eorum regionem iter ageret, ne compellerētur contra legē ſuam imagines & ſigna ſuſcipere. Quib⁹ auditis ille perſuaſus, mutuata ſententia, quā ante conſulto prouiderat, per campum magnū ire prępcepit exercitū: ipſe autem cum Herode tetrarcha & amicis aſcendit in Hieroſolymam, deo hoſtias immolaturus. Nam dies feſtus Iudęorum propinquus inſtabat. Ad quam feſtiuitatē occurrēs, fauorabiliter ac decēter ab omni multitudine Iudæorū exceptus eſt: ibiq; peragens dies tres Ionathan pōtificali remouit officio quod Theophilo eius fratri contradidit. Quarto aūt die allatæ ſunt illi literæ, in quibus ſignificabatur mors Tiberij: & vt omnem multitudinē congregans, ad deuotionem Caij iurare cōpelleret: milites quoq; & auxilia cuncta ad loca propria dimittebat, quod bellū iam gerere non valeret, neſciens Caij propoſitū, in quem poteſtas rerum tranſlata conſtaret. Dicebatur etiā, quod hoc Aretas ex augurio antea cognouiſſet. Nam cum ad eum Vitellius nunciū belli miſiſſet, fertur Vitellij militibus reſpōdiſſe, impoſſibile prorſus, vt ad Petræos Romanus exercitus aduenire: antea enim vnum ex principibus moriturū, vel eum qui bellum imperauiſſet, vel illum qui imperantis propoſitio miniſtraret, vel illum aduerſus quem prælium pararetur. Vitellius interea in Antiochiam repedauit. Agrippa vero Ariſtobuli filius, anno antequā Tiberius moreretur, Romam venit: volens apud imperatorē agere, vt ſibi aliquam tribueret poteſtatem. Volo igitur plenius explicare de vniuerſo Herodis genere, qualiter fuerit propagatū: ſimul enim & ſermo ad hanc hiſtoriam pertines, amplius eniteſcet: & nihil prodeſſe, vel exercitus, aut vim corporis, vel alia quę videntur mortalibus appetenda, ſine pietate qua colitur deus. Si quidem intra centum annorum ſpacium, præter paucos (nam admodum plures erant) cuncta Herodis origo conſumpta eſt. Super hęc etiam ad humilitatem & modeſtiam humanū genus adducitur, cum illius familiæ calamitates audierit. Poſtremo etiā omnis res Agrippæ declarabitur, digna maiore miraculo, qualiter ex priuato & abiecto, ad tantam magnitudinē poteſtatis aſcenderit, quod nullꝰ de illo homine, aut ſperare poſſet, aut credere. Dixi quidem & antea de his tamen nunc

Mors Tiberij

De vniuerſo Herodis genere

men nunc quoque diligentius explanabo. Herodi maiori fuere ex Mariamme Hyrcani filiæ duæ: ex quibus vna, id eſt, Salome, nupta fuerat Phaſello nepoti ſuo, filio Phaſelli fratris Herodis: hanc enim pater ipſe tradiderat: altera vero, id eſt, Cypris, Antipatro, & ipſa nepoti quidem Herodis, filio autem ſororis eius Salomes. Et Phaſello quidem ex Salome procreantur liberi quinque: Antipater, Herodes, & Alexander: filiæ autem, Alexandra, & Cypris: quam in coniugium acceperat Agrippa, filius Alexandri. Alexandram autem honorabilis vir Cyprianus ex nobilibus habebat vxorem: ſed nullos ſuſcipiens filios Cypris, emoritur. Verum ex Agrippa quidem pueri procreantur duo, filiæ autem tres: Beronice, Mariamme, Druſilla: Agrippa autem & Druſus pueri vocabãtur: quorũ Druſus, antequã ad aduleſcentiam veniret, emoritur: Agrippa autem à patre enutriebatur. Herodes autem & Ariſtobulus, & Beronice, etiam hi quoq; filij fuerũt filij Herodis maioris: Beronice autem Cuſtobari, fuit Salomes filia, ſororis Herodis. Hos Ariſtobulus infantulos dereliquerat, occiſus à patre cũ Alexandro fratre, ſicut ante iam diximus. Sed hi poſtquã adoleuerunt, ducunt: Herodes quidẽ iſte Agrippæ frater, Mariam filiam Olympiadis, regis Herodis filiæ, & Ioſippi qui erat Herodis regis frater. Habuit aũt ex hac filium Ariſtobulum. Tertiꝰ autem Agrippæ frater ariſtobulus ducit Iotopalam, Sigerammi filiam, Emeſorum regis: ex quibus naſcitur puella, cuius audiendi ſenſus fuerat obturatus, nomine Iotapa: Et iſti quidem maſculorũ filij fuere. Herodias quoq; erat his ſoror progenita, quę Herodi Herodis maioris filio fuerat iuncta, quem ex Mariamme ſuſceperat, Simonis pontificis filia. Ex iſtis etiã Salome filia procreatur: qua procreata, Herodias legem paternã tranſgrediens, Herodi cõiungitur fratri viri ſui, ex vno patre progeniti, viuum deſerẽs virũ. Hic aũt cui coniuncta eſt, tetrarchiam habebat Galilææ. Filia vero eius Salome, Philippo filio Herodis nupta eſt, tetrarchæ Trachonitidis regionis. Sed iſto ſine filijs moriente, Ariſtobulus eam in coniugem ſuſcepit, filius Herodis, fratris Agrippæ. Ex quibus filij quoq; naſcuntur tres: Herodes, Agrippa, ariſtobulus. Et Salomes quidem tali modo proſapia propagatur. Ei aũt ex Antipatro filia procreatur Cypris, quã Alexas Selcias ſumit vxorem. Alexæ vero huiuſq; mulieris filia, fuit item Cypris. Herodes aũt & alexander, quos fratres diximus antipatri, ſine filijs moriuntur. Alexandro aũt Herodis regis filio, qui à patre fuerat interemptus, alexander & Tigranes filij generãtur, ex Archelai Cappadocum regis filia: & Tigranes quidẽ cũ regnaret in Armenia, accuſatus in Roma, ſine prole defungitur. Alexãdro autem, Tigranes cognominis fratris eius gignitur filius: Et iſte alexander, qui ducit Antiochi Comagenorum regis filiam Iotapam nomine, Leſidi Ciliciæ ciuitatis à Veſpaſiano rex efficitur. Et Alexandri quidem origo confeſtim vt pullulauit, culturã gentis ſuæ dereliquit, ad ritus tranſiens moresq; gentilium: cæteræ vero filiæ Herodis, nullam prolem penitus habuere. Herodis autem quam memoraui proſapia, permanſit vſque ad tempus quo Agrippa maior regnum accepit.

Agrippæ fortunæ in Iudæa & cum Cæſare Cap. XII

Nauigatio Agrippæ

His itaq; de Herodis genere declaratis, nũc de Agrippa narrabo: vel qualis illi aduerſitas fortunæ prouenerit, vel qualiter omnes calamitates effugerit, atq; ad magnam dignitatem poteſtatemq; cõſcenderit. Ante paucum igitur tempus quàm rex Herodes de vita diſcederet, Agrippa apud Romam erat vbi maximam familiaritatem cũ Druſo Tiberij filio conquiſierat, & cum Antonia Druſi maioris coniuge: eo quod hæc matrem eius in honore magno haberet, & venerabiliter appellaret. Agrippa vero magnanimus & natura largus exiſtens, & ad donãdũ valde munificus, viuente quidem matre ſuam voluntatẽ non valebat oſtendere, veritus ne illam in aliquo contriſtaret. Mortua vero matre, & proprij factus arbitrii, cœpit opes ſuas abundãter effundere: & alia quidem quotidiani victus gratia opulenter erogare: alia muneribus in diuerſos expendere,

plurima

plurimavero libertis Cæſaris dare, quod ipſe per eos poſſet aliquid adiuuari. Proinde hoc modo ſemetipſum exhibens, breui ad magnam penuriam egeſtatemq; peruenit. Acceſſit illi enim aliud, vnde Romæ permanere prohiberetur. Contingit enim Tiberij filium mori: quo mortuo, Tiberius prohibuit omnes amicos filij ſui, omnesq; familiares ante faciem ſuam accedere: ne illis viſis, recordatione filij facta, dolor ei luctusq; mouerctur. Ob hanc igitur cauſam in Iudæam Agrippa nauigãdo perrexit, videns ſe apud Romam miſerabiliter viuere, eo quod omnes ſuas opes amiſerat: & nullus illi aditus eſſet, vnde poſſet aliquos quęſtus habere: nam multas etiam ibi pecunias ſub fœnore acceperat, à quibus cum vrgeretur, vnde debitum conſolueret non habebat. Defectu igitur conſilij, & confuſione, quod ſe taliter videret, diſceſſit in quandam turrim, quæ in Malathoes fuerat conſtituta: addicens ſemetipſum, vt hac luce defungeretur. Quę cũ vxor eius Cypris ita eſſe ſentiret, cœpit omnibus modis laborare, vt eum à morte prohiberet. Inuenit ergo cõſilium, vt ad ſuam ſororem Herodiadem ſcriberet, quam Herodes tetrarcha vxorem acceperat, intimans ei in quibus Agrippa eſſet conſtitutus, vel qualiter ſe vellet morte damnare, oportere illam propter conſanguinitatem auxilium ferre. Illi vero euocantes Agrippam, habitationem illi in Tiberiade conſtruunt, & aliquantum æris per ſingulos dies, quod ad victum eis ſubminiſtraretur, dare pręcipiunt. Sed in hoc Herodes non multo tempore perſeuerat, licet etiam ipſa quę daret ſufficientia non eſſent. Nam cum aliquo die in Tyro per vinum hoc Herodes exprobraret Agrippæ, Agrippa impatiens exprobrationis abſceſſit, atque inde perrexit ad Flaccum virum conſularem, cum quo Romæ amicitiam non paruam induxerat. Is enim tunc gubernationem Syriæ diſpenſabat. Cumq; ſuſceptus eſſet à Flacco, apud eum interim degebat. Retinuit ibi quoq; Flaccus Ariſtobulum fratrem Agrippæ, ſed ſimultate diuerſum: haud ſanè per hoc in aliquo prępediebantur, quo minus amicitiam conſulis honorẽq; merer entur. Sed non tamen Ariſtobulus aduerſando ceſſauit, donec eum Flacco quoq; reddidiſſet inuiſum, huiuſmodi cauſam offenſionis inueniens: Damaſcenicũ Sidonijs pro limitibus certamen exercebant. Cumq; inter eos Flaccus auditurus foret, illi cognoſcẽtes Agrippam, quod apud eum plurimũ poſſet, rogabãt vt partis eorum fautor exiſteret, argentum ei plurimũ promittentes. Et ille quidem omnia ſtudioſe gerebat, quod Damaſcenis ſuffragaretur auxilium. Ariſtobulus autem (non enim eum latuit pecuniarum quæ fuerat facta promiſſio) cauſam deportat ad Flaccum. Quę cum fieret examinatione manifeſtior, à ſua gratia repellit Agrippã. Ille aũt extrema penuria circunſeptus ad Ptolemaidem pergit, atq; ibi neceſſitate rei familiaris aſtrictus, conſiliũ capit in Italiam nauigandi. Sed cum eũ ſumptuũ prohiberet inopia, Marſyam libertum ſuum rogabat, vt ei in tanto molimine adiutor exiſteret, ab aliquibus pecunias mutuãdo. Et Marſyas primum quendam Beronices matris Agrippæ libertum, ſed iure teſtamenti eius factum ditionis Antoniæ, poſtulat vt ei aliquas pecunias daret, ſcriptura & fide mediãte. Ille vero querebatur de Agrippa pro cuiuſdã fraude pecuniæ: & cõpellit Marſyam, cautionem dare III milium Atticarũ, facereq; vt duo milia minus quingentis acciperet. Ille porrò conceſſit, quia non erat aliud quod ageret. Sumpta itaq; pecunia, Agrippa Anthedonem venit, & reperiens nauim, ſuper pro poſitũ peragebat. Hoc agnoſcens Herennius Capito, Iãniæ curator, milites mittit, vt ab eo argenti triginta myriadas exigerẽt, quę Romæ theſauris Cæſaris debebantur. Qui venientes, Agrippam pecuniam dare compellũt. Ille vero facturũ ſe quod iubebatur aſſimulans, nocte Alexandriam profugit, vbi Alexandrum deprecatur Alabarchũ, vt ei viginti myriades mutuãs largiretur. At ille ipſi quidem daturum ſe non promiſit. Cypridi autem ſimilia poſtulãti nõ abnuit, obſtupeſcens ſtudium dilectionis eius erga propriũ virũ, & quod eam videbat honeſtatis cuncto genere decoratã. Alexãder igitur quinq; illis talẽta in Alexãdria mutuatur, promittens vt cũ in Dicæarchiã veniret, ibi reliquũ daret: timens Agrippam

Herennius Agrippæ creditor

pam,quod eſſet in expenſis profuſior. Et Cypris quidem exinde virum in Italiã
Agrippa ad Tiberium properat nauigaturum dimittens,ipſa cum filijs in Iudæam reuertitur. Agrippa vero Puteolos appulſus,epiſtolam ad Tiberium Cæſarem ſcribit, qui tunc Capreis agebat, præſentiam ſuam ſignificans,vt dignus fieret vultui Cæſaris apparere, quo continentiam ab eo mereretur. Petebat ergo vt ei Capreas venire concederet. Tiberius autem nihil dilatione producens, clementer illi & humane reſcripſit:inter alia gaudere ſe quoque ſignificans,illum ad ſe ſoſpitem repedare. Cumq; ille Capreas aduenisſet,nihil minus ei Cęſar alacritatis exhibuit, quam per literas oſtenderat. Nam eum& amplexatus eſt,&magnifica hoſpitalitate ſuſcepit. Sed poſtero die allatis literis ab Herennio Capitone,in quibus ſignificabatur, quod Agrippa triginta myriadas debens, ſoluendo non eſſet, & ob id tempore quo ſe ſpoponderat redditurũ profugit, exactores euitans,animus Cæſaris immutatus eſt. Nam cum illam legiſſet epiſtolam,indignatione commotus,ingreſſum ad ſe interdixit,donec ab eo debitum redderetur. Ille autem nequaquã ex Cæſaris indignatione turbatus, Antoniam deprecabatur Germanici matrem & Claudrj, qui poſtea Cæſar effectus eſt,vt ei triginta myriadas mutuas impartiret, ne ab amicitia Tiberij decideret. Illa vero Beronices matris Agrippæ recordatione
Tiberius committit Agrippæ curam ſui nepotis (nam ſe hæ mulieres admodũ diligebant,ſiquidem pariter Claudio lac præbuerant, pariter illum enutrierant)argentum quod poſtulabat impartitur. Quod cũ pro debito reddidiſſet,nullo modo poſt hęc ab amicitia tiberij prohibetur. Deinde Tiberius Cæſar eum ſuo nepoti coniunxit, iubens vt ei in omnibus proceſſionibus adhęreret. Agrippavero,propter quod ab Antonia cum magna gratia fuiſſet exceptus,cœpit omni ope niti,vt Caium ei9 filium in omnibus accuraret, qui fauore matris in magnis habebatur honoribus. Erat ibi fortè quidam genere Samaræus,libertus Cæſaris,ab eo mutuatur myriadas centum, ex quibus Antonię reſtituit quod debebat:ex aliquo aũt Caium amplius accurabat,vnde apud eum maiorem adipiſcitur dignitatem.

De moribus & morte Tiberij,deq; captiuitate Agrippæ,& exaltatione eius in regnum Caput XIII

IN dies igitur Agrippa circa Caium in melius procedente,quodam die ſermo fit de Tiberio. quumq; Agrippa ex affectu vota profunderet, vt celeriter defũcto Tiberio,Caio daretur imperium, quem meliorem dignioremq; in omnibus
Eutychus quidam furti reus eſſe firmabat:inter auditores horum verborum fortè fuit quidam Eutychus,Agrippæ libertus & auriga: & tunc quidem ſilentio quod audierat tradidit, poſtea vero cum eum Agrippa furti argueret proveſtibus aliquibus,& reuera aliqua veſtimenta ſubtraxerat,fugiens comprehenditur. Cumq; ad Piſonem duceretur qui tunc cuſtos fuerat ciuitatis,cauſam fugæ requiſitus,verba quędã ſecreta Cęſari ſe nũciare dicit,eius munimini ſalutiq; profutura. Proinde vinctum mãdat ad Capreas. Tiberius autem more ſuo vtens,habuit eum invinculis cuſtoditum. Magnam enim ſolicitudinem pro ſemetipſo gerebat,ſuper quemlibet aut imperatorem cogitans aut tyrannum,Nam neque legationes facile ſuſcipiebat,neq; ducum ſuorum,vel curatorum, vel aliorum in cæteris conſtitutorum officijs remotiones,prouectionesq; celebrabat:niſi fortè cum quiſquam in aliqua deprehenderetur offenſa. Alioqui nulli ab eo dabatur niſi morte ſucceſſor: nam vinctorum aliquas ſecretas denunciationes ſuſpectas habebat. Vnde cum amici cauſam huius diſpoſitionis inquirerent,reſpondiſſe fertur:legationes quidẽ ideo nec facile ſuſcipere, nec cito dimittere: ne cęteri videntes alios facilius abſolutos,ex hoc plures ad ſe venire incitarentur, & ſibi frequentia legatorum moleſtiam inquietudinis apportaret,præſertim cum neceſſe eſſet etiam eis dona largiri. Magiſtratus autem ſemel datos ideo ſe iugiter permittere dicebat illis, quibus fuere conceſſi, quod intelligeret conſuli per hoc & præſtari ex magna parte

ſubiectis.

ſubiectis. In natura nanq; omnem adminiſtrationem hoc habere firmabat, vtcir ca opes acquirẽdas faceret homines ſtudioſe feſtinare. Cum igitur non ſe aliquis perẽnem in officio permanere perſpexerit, manifeſtum quod omne gerat ſtudium vt antequam arceatur officio, quàm plurimum poſſit acquirat. Vnde quoque ad furta & rapinas plurimi concitantur. Si vero perſeueraturos ſe in adminiſtrationibus certo cognoſcant, licentia plurima conquirendi pigriores & quietiores fiunt, ad furta, vel fraudes aliquas faciendas. Cum autem celeres ſucceſſiones dãtur hominibus, nequaquam ſubiecti ſufficiunt ducibus deprædantibus, quib⁹ largitas temporis non eſt attributa: qui repleti ſi eſſent, ſtudium omne lucrandi deponerent. Exemplum etiam eis proferebat, quendam vulneratum, ad cuius vulnus muſcæ congregabantur plurimæ: quem quidem tranſeũtium cum vidiſſet, miſeratus eſt eius calamitatem, ratuſq; quod imbecillitate nimia muſcas illas à ſe non poſſet abijcere, opuſq; haberet alterius beneficio, interrogauit eum cauſam, cur ſibimet ipſe non auxiliaretur, moleſtiam repellendo muſcarũ. Cui ille reſpondens: Amplius, inquit, læſionis importas, ſi has præſentes fugaueris. Iſtæ quidem iam repletæ ſanguine, non eo modo moleſtæ ſunt, quin etiam aliquantulũ remiſſius inſiſtunt: ſi vero his amotis aliæ famelicæ congregẽtur, ita illud vulnus inuadunt, vt etiamſi intereant, non valeant effugari. Propterea igitur & ſeipſum dicebat ſubiectis per rapinas iudicum fatigatis conſulere, per hoc quod non crebro in adminiſtrationibus alios ſubrogaret: qui more muſcarum, cum naturaliter ad lucra ferantur, tum etiam remotionis timore, amplius incitarentur ad rapiẽdi cupidinem. Teſtificatur autem huic meo ſermoni, quod huius eſſet naturę Tiberius ipſum eius opus inſpectum: quandoquidem duobus & viginti annis in imperio actis, duos tantum diſpenſatores in Iudæam miſit, quorum illa gens gubernatione regeretur, Gratum, atq; Pylatum, qui ei ſucceſſerat: nec in ſola Iudæa fortè talis extitit, ſed etiam in cæteris regionibus non aliter apparuit. Sed etiam victorum examinationes differre propterea ſe dicebat, quia ſi cõdemnati morerentur, liberatio per hoc omnium malorũ imminentium illis adeſſet: cum vero in cuſtodia tenerentur, maiorem illis ſicut meriti eſſent inferri calamitatem. Propter has igitur & huiuſmodi cauſas, etiam Eutychus auditus non fuerat, ſed retinebatur in vinculis. Tempore vero procurrente, Tiberius ex Capreis Tuſculanum venit, diſtantẽ à Roma interuallo ſtadiorum centũ. Agrippa vero rogabat Antoniam, vt ageret, quò Eutychi aduerſum ſe diſcuteretur accuſatio. Honorabilis quippe apud Tyberiũ habebatur Antonia, & cognationis & dignitatis gratia: nam Druſi fratris eius vxor extiterat, tum etiã virtute pudicitiæ. Ætate nanq; viridi viduata permanſit, ſpernens ſecundi viri coniugiũ, cum etiam ab Auguſto cuicunq; nubere cogeretur, omnemq; ſuam vitam liberã detractionibus geſſit. Tyberio quoque beneficium grande præſtiterat, cum fuiſſent à Seiano inſidiæ præparatæ, amico viri ſui, & potentiam tunc magnam habente, eo quod multarũ tunc militiarũ ductor exiſteret, & quod in conſiliũ eius perplures ex nobilitate concurrerẽt, libertorumq; ſe ad eum magna manus addiderit: ſed militia omnis fuerat ante corrupta. Igitur omnibus in dies augmentum accedebat inſidijs, & penè Seianus totum opus impleuiſſet, niſi Antonia Seiani malignitate prudẽtior, ſuã exercuiſſet in hac cauſa fiduciã. Nam cum cognouiſſet quæ de Tyberio tractarentur, ſcribit ad eum omnia diligenter: & per Pallantem quendam ſeruorum ſuorum fideliſſimum, literas in Capreas deſtinat ad Tyberium. Ille autem inſinuata cognoſcẽs Seianum cum conſocijs vniuerſis interemit. Antoniam autem, licet etiam ante venerabilem haberet, venerabiliorem tamẽ ex eo habuit, eiq; in omnibus obediebat. Ab hac igitur Tyberius rogatus, vt examini daret Eutychũ: ſiquidẽ, inquit, mendacium eſt aduerſus Agrippam quod dicitur, meritum habebit Eutychus dignumq; ſibi ſupplicium: ſi vero in examine quę dicit vera clarũerint, in illum qui cauſam examinari compellit, omnis pœna reuertetur. Sed Agrippa cum ei hæc ab Antonia dicerentur, magis inſtabat, deprecatus examinationem cauſæ fieri.

Antoniæ dignitas

De inſidijs Seiani

Antonia vero (non enim valebat Agrippam contemnere, quod erat vehemens in petendo) tempus opportunum inueniens, procedente etiam Caio eius filio & Agrippa pomeridiano (iam quippe pransi processerant) postulat Tyberium, vt vocato Eutycho, celebraretur examen. Tunc ille: Sciunt, inquit, Antonia dij, quia non ex mea sententia, sed à te coactus gerã, quicquid in hac causa fuerit gestum. Hæc dicens, iubet Macronem, qui Seiano successerat, vt adduceret Eutychum. Et ille sine vlla dilatione cum esset adductus, cœpit eum Tyberius percontari, quidnam dicendum haberet aduersus eum, qui ei libertatis munus indulserit. Tum ille: O domine, inquit, vehebatur carruca Caius, & Agrippa cum eo, ego autem ante pedes eorum assidebam. Et cum multi sermones verterentur, hoc etiam inter plura locutus est ad Caium Agrippa: O si veniat aliquando dies, vt isto fine defuncto mundi tu suscipias principatum: nihil enim Tyberius filius eius impediet, quod à te facile valebit occidi. Tum enim mundus beatus erit, & ego cum eo beatus efficiar. Tunc Tyberius credibilia quæ dicta sunt reputans, simul etiam quod iram veterem reseruaret Agrippæ, eo quod eum iusserat Tyberium nepotem suum filium Drusi frequentare suis conuentis & curare, quã iussionem Agrippa contempserat, totumq; se Caio dediderat: hunc, inquit, Macro vinciri facito. Sed Macro non satis intelligens, de quo illud verius imperaret: nam nec sperabat eum de Agrippa tale vnquam aliquid cogitare: interrogauit, vt certius de eo id quod iuberet agnosceret. Cum quo Cæsar in hippodromo deambulabat, & peruenit ad Agrippam, eumq; manu comprehendens, dixit ei: O Macro, hunc iussi vinciri. Illo etiam tum requirente, quemnam præciperet: Agrippam, inquit. Et Aggrippa subito perturbatus, ad deprecationes conuertitur, commemorationem eius filij faciens, cum quo fuisset vnà nutritus, & Tyberij, cum quo pariter fuerat educatus. Haud tamen proficiebat aliquid, sed ducebatur Austro vestitq; in vincula: & erat ardor magnus: nam æstatis tempus extabat: & ex vino quo in epulis multo fuerant vsi, cœpit siti vehementer incendi. Vnde quoq; anxius factus, præter decus atq; dignitatem cœpit cuncta respicere, vnde posset sitis inuenire remedium: & conspiciens quendam ex famulis Caij, Thaumastum nomine, aquam in vase portantem, petiuit bibere. Illo autem porrigente suscepit atq; auide bibit: Et spero inquit, ô puer, quod in bono tibi hęc effecta fuerit administratio. Nam cum hęc effugero vincula, nullo modo tardabo tibi libertatem à Caio promereri, qui mihi etiam vincto ministerium prębuisti: sicut etiam ante nunquam neglexisti, cum fuissem in dignitate constitutus. Neq; hæc dicens mentitus est, sed vicissitudinem ei meritam reddidit. Nam postmodum rex effectus, Thaumasto libertatem à Caio promeruit, curatoremq; eum fecit suæ substãtiæ: sed etiam moriens, filio suo Agrippæ & Beronicæ filiæ in eodem ministratorum officio dereliquit: atque in hoc honore senio grandæuus defungitur. Et hæc quidem postea facta sunt. Agrippa vero tunc vinctus stabat ante palatium, in quadam arbore prę anxietate reclinatus cum plurimis, qui simul fuerant vincti. & quadam álite considente super arborem, in quam fuerat Agrippa reclinatus, quem bubonem Romani vocant: quidam ex vinctis Germanus natione contemplatus, interrogauit milites, quisnam esset ille qui austro vestiretur. & agnoscens quod Agrippa vocaretur, genere autẽ esset Iudæus, ex his qui in illa gẽte primates haberentur: petiuit colligatum sibi militem, vt ad eum copiam acciperet accedendi, quod vellet ab eo de patria eius aliquid percõtari. Quod cum ei concederetur, accessit: & per interpretem, ô iuuenis, inquit, affligit quidem te repentina mutatio, magnam tibi fortunã calamitatis importans: sed verba tibi denunciabo quæ tibi ex munimine diuino fugam totius mali portendunt. Scito ergo, deos tibi tam meæ patriæ quàm huius loci testes inuoco, ex quorum prouidentia hęc nobis vincula prouenerunt, quod neque cupidine fallendi, neque vanum tibi gaudium afferre desiderans dicã, quę dixero. Siquidem tales prænunciationes, quæ non valent ipsis operibus approbari, magis faciunt mœroris argumentum, quàm si nihil

Eutychus accusat Agrippam.

Agrippa apprehenditur

Germani augurii & boni omi nis interpres

verborum

verborum aduertas illorum: ideoq; iustum putaui hoc deorum præsagio nũciare. Impossibile nanq; est, non te confestim de his vinculis liberari, & ad prouectum diuturnum magnæ dignitatis & potestatis ascendere: ita vt inuidiã ab vniuersis habeas, qui te nunc miseranter attendunt: exitus etiã vitæ in beatitudine te reperiet constitutum: diuitiasq; plurimas, omniaq; quæ prima mortales ducunt, tuis filijs qui tibi nati fuerint derelinques. Memineris autem, cum iterum hanc alitem videris, intra quinque dies finem vitæ tibi venturum. Et hæc quidem tibi cuncta complentur, nisi vano hæc à numine disponuntur, cui placuit prænunciandi causa illam alitem destinare. Ego autem iniustum putaui, si talia cognoscẽs, te quoque cognoscere defraudarem. Nam vtile tibi iudicaueris paululum afflictum esse mœroribus, cum in manus tuas cuncta mortalium bona deuenerint, & omnem infelicitatem, in qua nunc detrahimur effugeris. Et Germanus quidem talia prædicens, tantum risum excitauit Agrippæ, quantum postea apparuit dignus miraculo. Et Antonia grauiter ferens Agrippæ calamitatem, intercedere quidem pro eo apud Tiberiũ, suspectum esse cernebat: ad hęc etiam infructuosum fore. Sanè inuenti sunt ei Macrone ex militibus tales, qui eum sine districtione seruarent. Adhibetur etiam talis centurio, qui illis præesset militibus: sed etiam qui cum eo ligaretur talis inuentus est. Lauacra quotidiana concedebantur, sed etiam copia libertis & amicis ad eum intrandi tribuitur: aliaq; omnia permittuntur, quibus solicite curaretur. Intrabant autẽ ad eum amicus Sylas, & ex libertis Marsyas, & Stocchęus, cibos afferentes quos libenter edebat, aliamq; diligentiam, quæ necessaria esse solet in rebus talibus, exercebant, indumẽta quoq; deportantes sub obtentu vendendi. Cum autem noctis adesset aduentus, stramina cõponebant, conscijs fauẽtibusq; militibus. Nam eis Macro cõmendans ante prædixerat. Et hæc quidem agebantur per menses sex, quibus Agrippa in his infortunijs habebatur. Tyberius autem reuersus in Capreas, febrium ardore corripitur: & primum quidem mediocriter, sed in peius ægritudine procedente, contrariam de eo spem habebat Euodus, amãtissimus ei omnium libertorum. Is iussit ad eum filios eius adduci. Oportere nanque dicebat, vt cum eis loqueretur, antequam terminum vitæ susciperet. Erant autem illi filij, non quidem proprij, sed adoptati: nam Drusus eius filius iam fuerat mortuus, cuius filius Tyberius fuerat adoptatus, cognomẽto Gemellus: & Caius, Germanici fratris filius, iam adulescentulus, & liberalib⁹ apprime disciplinis institutus, qui etiam populo & honorabilis erat & charus, propter Germanici patris eius virtutem. Nam hic ad magnum honorem apud populos fuerat sublimatus propter mansuetudinem morum, & propter affabilitatẽ qua cunctis gratus extabat. Et cum ipse clarus esset, non se tamen præferebat, sed omnibus par esse volebat. His igitur rebus non solum apud populum, sed etiam apud ipsum senatum magnus habebatur. Ad hæc etiam vnusquisq; diuersarum gentium, alius confabulationis gratia, alius fide ac mansuetudine, quam in eius moribus motibusque cernebat, ad amorem fuerat excitatus. Cæterum eius morte luctus magnus apud vniuersos expositus est: non sicut assolet, vt principi placeretur, ficto dolore monstrato: sed vera cuncti tristitia mœrebant. Nam eius mortem vnusquisque propriam suam reputabat, ita eius mores eiúsque colloquia cunctis hominibus grata fuerant. Vnde ad filium quoque ipsius, amor cunctorum fatórque peruenerat: maxime autem omnis militia eius amore tenebatur, ita vt gloriam reputarent pro eo mori, si ratio postularet, quo ipse susciperet principatum. Sed tunc Tyberius Euodo iussit, vt sub ipso diluculo adolescentes illos adduceret: Ipse autem dijs patrijs supplicabat, vt ei signũ manifestum ostenderẽt, quisnam post eum in imperium succederet: festinans quidem vt nepoti suo principatum relinqueret, maiorem tamen credens sua sententia suoq; consilio diuinæ dispensationem prouidentiæ, ideo à dijs sibimet demonstrari desiderabat. Supplicãti denique illi omen tale monstratur: ad illum videlicet venturum esse principatum, qui ad eum sequenti die primus ex omnibus aduenisset. Hæc ille cogno-

Agrippæ uinctus benigne tractatur

Tyberius Cæsar ægritudine corripitur.

Germanici laus

ſcēs mittit ad nepotis ſui pædagogū, iubēs vt primo mane puerū ad ſe perduceret, putans illa re numinis ſuperare ſententiam. Sed deus econtra de imperio decernebat. Illo igitur talia cogitante, ecce dies illuxit: iubentéque Enodum, vt quiſquis foris eſſet adoleſcentum, eum ad ſe primitus euocaret: ille autem egreſſus Caium ante tabernaculum reperit: nam Tyberius necdum aderat, ciborum acceptione tardatus. Ille autem ignorans totum quod agebatur, quidq; Tyberius cuperet veni, inquit, vocat te pater. Et cum dicto eum in tabernaculum introduxit. Tyberius autem vt vidit Caium tum primum intellexit maieſtatis ſupernę potentiam, & quod non ſit in hominum poteſtate de imperij conſtitutione decernere. Tunc ille primum lamentatur: ſeipſum quidem, quod eius cōſilium fuerat infirmatum, & ei poteſtas ordinandi quem vellet ablata: Tiberiū autem nepotem; quod non ſolum de imperio decidiſſet, ſed etiam ipſam ſalutem acvitam agere illi non ſine periculo fore cernebat: ad hæc etiam inuidiam illi ex cognatione futuram eſſe. Nam timore vel odio ſuſpectum fieri Caium rebatur, tam ex eo quod principatum accipere feſtinauerit, quàm ex eo quod eum inſidiaturum ſibi putaturꝰ eſſet: quaſi feſtinaturum in ſe redigere poteſtatem. Et tunc quidē in his malis erat Tyberius ex illo euentu augurij, quod ei prę ſagium fuerat, quod eius nepos amiſiſſet imperium. Vnde multum anxius, ſe quoq; culpabat, quod illud augurium poſtulaſſet accipere: & quod cum liceret de hac vitā mœroribus liberū abſcedere ignoratione futurorum per ſuam ipſius imprudentiam factū eſſet, vt cum magna infelicitate & magno dolore diſcederet. Tunc tamen licet valde turbatus, quod imperium ad quos nollet cernebat eſſe venturum, pugnauit cum animo ſuo, vt huiuſmodi verba loqueretur ad Caium: O fili, inquit, cum habeam propinquiorem Tyberium tamen ex mea ſententia deorumq; decreto, imperij tibi contribuo poteſtatem. Rogo autem te, vt nihil aduerſus aliquem recorderis, qui mihi in principatu adminiſter extititerit, vel qui mihi benęuolentiam exhibuerit aut fauorem, neq; aliquem lædas propter me, qui te ad tantam ſublimo magnitudinem dignitatis: neque circa Tyberium minus aliquid charitatis exhibeas, quàm te & cognationi debere cognoſcis, & mihi: qui tibi tantorum bonorum autor exiſto: vt dignā viciſſitudinē meæ circa te benęuolētię reddas, & ſimul Tyberium cures, vt etiā conſanguinitati quod debes exhibeas, & munimē tibi vel principatus vel ſalutis acquiras, cum tibi eum feceris adiunctum. Nam ſolitarius quiſque amplius patet periculis, maxime cum in tanta rerū celſitudine quiſquā fuerit conſtitutus: ad hæc quoque, quia nec dij impunitum quicquam relinquunt, quod contra fœdus naturæ fuerit perpetratum. Et hæc quidem Tyberius loquebatur. Caius autem, & ſi ficta locutum Tyberium ſenſerat, & ipſe longe aliter in animo gerebat, tamē pro tempore benigne reſpondit, & facturum ſe omnia pollicetur. Cæterum in imperium veniens, & Tyberium extinxit, & ipſe non poſt multum tempus inſidijs interemptus eſt. Sed hæc poſtea. Tūc autem Tyberius Caium ſucceſſorem in principatu pronuncians, paucis diebus aduiuens vita defungitur. Imperauit autem dies tres, menſes ſex, annos duos & viginti. Caius autem quartus Romanorum efficitur imperator. At Romani audientes Tiberij mortem, hilares agere cœperunt, proſpero lætificati nuncio: non tamen ad credendum, vel exedendum gaudium fiduciam gerebant: non quia forte nollent (nam multis ſuis pecunijs comparare diligerent, vt illud nuncium verum eſſet) ſed timuere, ne ſi falſo nuncio concitati gaudia ſua proderent, ab illo cogniti perirent, quod eius morte gauderent. Plures quippe ille nobiles Romanorum extinxerat. Nam erat importabilis in ira, irreuocabilis ad quicquid perpetrandum cupiditas impuliſſet & ſine ratione quoque malorum occaſionem inueniens, & in omnibus quæ facienda decernebat, aſper agreſtiſq; conſtabat. Ob hæc illi mortem eius audientes, ſuam lætitiam manifeſtare verebantur. Interea Marſyas libertus Agrippæ bonum deportarat nuncium, quem cum in balneo reperiſſet iam egredientem, noto ei ſigno dato, Hæbræaq; lingua locutus: mortuus eſt, inquit, leo. At ille verbum intelligens,

Imperia in manu dei non hominum

Stimulatio Tyberii contra Caium.

gaudio

gaudio cœpit extolli. Tibi, inquit, ſuper omnia pro hoc etiam bono nuncio gratiæ abundantes repoſitæ ſunt, tantum vt vera ſint quæ dicuntur. Tunc centurio, qui Agrippæ cuſtodiendo præerat, intendens tam feſtinationem Marſyæ qui adtenerat, quàm gaudiũ Agrippę, quod ex eius verbis illi contigerat, ratus nouitatem quandam ſignificatam, interrogabat eos quid vellet ille ſermo, qui fuiſſet allatus. Illi tantiſper ſecretum efferre trepidabant: ſed dum vrgeret, nihil hæſitans indicauit Agrippa. Iam enim amicitiam magnam induxerat. Ille autem gaudiũ magnum illo ſermone percipiens, quod etiam proſperitatem ex hoc Agrippæ euenire cernebat, conuiuium ponit. Eis epulantibus, potuq; indulgentiore procedente, venit quidam dicens viuere Tyberium, & intra paucos dies in ciuitatem venturum. Tunc centurio aſpere valde illo ſermone turbatus eo quod cernebat morte digna quæ geſſerat, quod morte Cæſaris audita cum illo vincto gaudens conuiuium celebrauerit, ex lecto ponit Agrippam: Tu, inquit, fallere feſtinaſti, mortem imperatoris falſo denuncians: ſed ſcito hunc ſermonem pœna tui capitis expiandum. Hæc dicens, confeſtim largiri iubet Agrippam, & conſtringi arctiore cuſtodia. Et nocte quidem illa, Agrippa in malis fuerat cõſtitutus: ſequenti vero die, per omnem ciuitatem de morte Tyberij ſermo firmatur, & iam iamque homines illum ſermonem confidenter ac publice proferebant. A Caio quoque deſtinantur epiſtolę, vna quidem ad ſenatum, mortem Tyberij nuncians: altera vero ad Piſonem, præfectum tunc temporis vrbi: in qua iubebat Agrippam ex militũ auferri cuſtodia, & ad domum transferri, in qua primitus habitabat, antequam haberetur in vinculis: & ibi tunc interim erat in remiſſiore cuſtodia. Sed Caius poſtquã Romam venit, Tyberij corpus ſecum adducens, iuſta ei ſecundũ morem patrium opulenter magnificeq; celebrauit. Agrippam vero, cum ipſo die cuperet abſoluere, Antonia prohibuit, non odio aliquo circa vinctum, ſed opinioni conſulens Caij: ne putaretur mortem Tyberij gratanter accipere, ſi eum tam celeriter abſoluiſſet, quem ille deuinxerat. Veruntamen non multis diebus prætereuntibus, eum accerſiuit in domum, tondiq; præcepit, & veſtibus cultuq; mutato, diadema capiti eius impoſuit, & regem confirmat tetrarchię Philippi, donans ei etiã Lyſaniæ alteram tetrarchiam. Pro catena vero ferrea quam gerebat, auream ei parem pondere condonauit. Magiſtrum autem equitum in Iudæa conſtitutorum Maxillum deſtinat. Verum ſecundo anno Caij Cæſaris, Agrippa poſtulat, vt nauigare permitteretur ad propria, quo prouinciam ſibi commiſſam, & aliqua neceſſaria certo diſpenſans moderamine, reuertatur. Et permittente imperatore, venit in patriã: & præter ſpem omnium rex ab omnibus cernebatur cum magno miraculo: & in hoc cunctis apparebat, quãtam habeat in omnibus fortuna licentiam. Omnes enim hæſitabant, comparantes penuriam hominis, in quã tempore priori deciderat, & proſperitatem præſentem, qua fuerat ſublimatus. Pleriq; etiã beatificabant hominẽ, quod non fuerit defraudatus recuperatione fortunæ. Alij etiam penè incredibilia putabant, licet ſuis intuerentur obtutibus. Tanta quippe in Agrippa rerum mutatio cernebatur, vt quorundam mentes adducerẽtur in dubium.

Agrippæ nũci at mors tiberii

Herodes qua ratione miſſus in exilium Lugdunum Galliæ. C. XIIII.

HErodias autem ſoror Agrippæ, quæ Herodi coniuncta fuerat (tetrarcha enim erat iſte Galilææ prouinciæ & trans Iordanem) poteſtatem fratris ex inuidia nõ ferebat, quod eum in maiore dignitate cerneret quàm maritum & quod prouincia quidem cum fuga diſceſſerit, debitum non valens reſoluere reuerſus autẽ eſſet cum ampliſſima dignitate. Contriſtabatur igitur, grauiterq; portabat tantam mutationem fratris: maxime autem, quãdo eum intuebatur cum regalibus inſignibus incedentem, atq; hinc inde circunferri multitudine populorum, infelicitatẽ ſuę non tolerabat inuidię. Sed & viri animum cõcitabat, exhortando vt Romam nauigaret, ſimilemq; ſibi dignitatem imploraret à Cæſare: In-

tolerabilem nanq; ſibimet ipſis vitam eſſe firmabat, ſi Agrippa filius Ariſtobuli, qui culpatus à patre mori meruerit, inopia magna compreſſus, ita vt aliter non poſſet euadere creditores, niſi nauigatione diffugeret, atq; hoc modo patria decedens, cum regali fuiſſet dignitate reuerſus: ipſe vero cum eſſet filius regis, & frater eius qui tetrachiam illam ante poſſederat, vnde magis ei cognatiõis iure deberetur: ſederet in humilitate priuatæ degẽs vitæ. Quod ſi antea nihil Herodem contriſtabat, quod minorẽ honorem parente proprio poſſideret, ſaltem tunc excitari debere cõſanguinei tã præclariſſima dignitate: neq; ſe pati debere ſuperari ab eo cui pecunia ſua ſubuentum eſt: confuſionemq; debere putare, vt ille præiret honoribus, qui anteriori tempore ſua ſuſtentabatur miſericordia. Verum Romam, inquit, pergamus, nec labori parcentes, nec ſumptibus: non enim pro auro re peritura debemus prohiberi, ne ad honores valeamus ampliores aſcendere: ſed oẽ quicquid nobis eſt expẽdamus, vt regnum valeas adipiſci. Ille vero repugnabat, otiũ diligens & quietem: & moleſtiam Romæ declinans, moliebatur eam ratione deplacare. At illa quanto videbat eum quieſcere cupientem, tanto amplius inſtabat: iubens ne aliquid agendum prætermitteret, quo poſſet regnum à Cæſare promereri. His igitur illa mulier nullo modo ceſſabat, donec ſæpius fatigãdo: in ſuã eum fecit tranſire ſententiam. Ille igitur præparans opulenter vniuerſa, & nihil ſumptibus parcens, nauigat Romam, ſimul ſecum Herodiadem adducens. Agrippa vero intentionem eorum intelligens, vel qualiter præparabantur attendens, etiam ipſe ſeipſum pręparat. Cum autem nauigaſſe eos cognoſceret, mittit etiam ipſe Romam quendam ex libertis ſuis, nomine Fortunatum, plurima Cæſari munera deportantem, & epiſtolas aduerſus Herodem. Ipſum etiam inſtruit, quę ore proprio Caiũ edoceret opportunitate reperta. Qui cum ſubſecutus eſſet Herodẽ, epiſtolas Cæſari reddidit. Nam ſimul in Dicæarchiam veniẽtes, Caiũ apud Baias inueniunt, quæ ciuitas eſt parua Campaniæ, quinque ſtadiorum interuallo diſtans à Dicęarchia. Habitacula quoque ibi imperialia opulenter cõſtructa ſunt, opibus diuerſorum per tempora principum magnifice exornata. Lauacra calida ille locus exhibet, aquis ex terra vltro manantibus, aptis ſaluti corporum, quos ibi lauari cõtigerit. Caius autẽ, mox vt Herodem ſuſcepit, & primum ſermonem cum eo commiſcuit, confeſtim Agrippæ ſuſcepit epiſtolas, quibus accuſationes continebantur Herodis. Accuſationes autem erant huiuſmodi: conſilium habuiſſe Herodem cum Seiano aduerſus Tyberium, & cum Artabano Partho aduerſus Caium. Probamentũ aũt huius rei dicebatur, quod haberet Herodes conſtructionem immenſam armorum, quæ ſeptuaginta milibus pugnatorum ſuffeciſſet: Hanc in armamentario Herodis repoſitam dicebat aſſeruari. Quibus lectis motus Caius, percontatur Herodem, ſi verum eſſet quod de armis nunciaretur. Ille vero cum aliter dicere non poſſet, ne veritate conuinceretur, reſpõdit eſſe arma. Tunc Cæſar veram credens accuſationem, tetrarchiam eius abſtulit, & Agrippę regno coniunxit: ſed etiam omnes opes ſimiliter Agprippæ contribuit: ipſum autem æterno condemnauit exilio, habitaculum illi conſtituens in Lugdunenſium Galliç ciuitate. Cognoſcens vero Herodiadem Agrippæ eſſe ſororem, opes & alia quæcunq; propria eſſe probarentur, ei reſtituit, arbitrans in conſilio viri conſciam non fuiſſe: tutabatur enim etiam eam quod ſororẽ Agrippæ cognoſcerat. At illa: tu quidem, inquit, imperator magnifice ſatis, ſicut dignitatem tuã decebat, hæc mihi largiens: verum ego tuo vti non poſſum beneficio tuiſque muneribus propter dilectionem qua marito meo conſtringor: cui ſocia in proſperitatibus exiſtens, iuſtum non exiſtimo, vt eum in hac fortuna derelinquam. Tum ille magnitudinem animi eius indigne ſuſcipiens, ſimul eam cum Herode miſit in exilium, eiũſque ſubſtantiam Agrippæ contribuit. Et Herodiadi quidem pro inuidia, quam circa fratrem gerebat, & Herodi ob id quod muliebres hortationes & vanitates aduertit, tale iudicium ex prouidentia diuinitatis illatum eſt. Caius autẽ primo quidem ac ſequenti anno magnifice rebus vtebatur & mediocrem

Accuſationes Agrippæ aduerſus Herodẽ

crem ſemet exhibenti fauor in dies tam apud Romanos quam apud cæteros ſubiectos amplior augebatur. Sed procedente tempore, magnitudine dignitatis elatus, humanum perdidit intellectum, & ſeſe volebat conſimilem diuinitati, diuinitatem quæ vera eſt inhonorans.

De ſtatua Caij Cæſaris impedita ne ſtatueretur in templo. Cap. XV

ILlo tempore cum in Alexandria ſeditio proueniret inter Iudæos ibidem habitantes atque paganos, terni ex vnaquaque parte legati mittuntur ad Caium. Erat vero inter Alexandrinorum legatos vnus, Apio nomine, qui Iudæos plurimum blaſphemabat, multa quidem & alia dicens: illud autem præ cæteris eos accuſabat, quoniam Cęſaris honores haberent omnino contemptui. Nam cum Romano imperio ſubiectos, templa Caio fundare, altaria conſtruere, atque alia ſicuti dijs celebrare firmaret, à ſolis Iudæis duci proclamabat inglorium: debere quoque iſtos ſimulacris honorare Cæſarē, noménque eius habere iurabile. Hæc igitur Apione, & alia huiuſmodi duriſſima prolocuto, quibus eum in ſuperbiam eleuari poſſe cenſebat: Philo è contra ſuſcepit, qui præerat legationi Iudæorum, vir in omnibus quidem magnæ gloriæ: nam Alexandri Halabarchi germanus extabat: philoſophiæ quoque non expers: idoneus etiam defendere cauſas, & purgare quęcunque accuſationibus ſubiacebant. At hunc ex ſecretario Caius iubet excludi, abſentémque fieri. Nam tanta indignatione ſuccenſus eſt, vt crederetur aliquid ſæuiſſimum perpetrare. Tum Philo egrediens è ſecretario, dicit ad Iudæos, qui forte circa illum fuerant, vt animo confidentes exiſterent, neq; Caij furore terrerentur: nam propè eſſe, vt ipſis operibus deum repugnare clareſceret. Interea Caius grauiter ferens, quod in tanto deſpectu apud Iudæos ſolos exiſteret, legatum in Syriam mittit Petronium, ſucceſſorem Vitellio, iubens vt cum numeroia manu Iudæam inuaderet. & ſi quidem ſuſciperent ſponte eius ſimulacrum, erigeretur in templo dei: ſi vero reſiſtere molirentur, pugnando ſuperans idipſum incunctanter efficeret: atque ita Petronius in Syriam, decreta Cæſaris exigens, pergebat, vt mandatis Cæſaris miniſter exiſteret. Cumq; auxilia plurima quanta potuit congregaret, duasq; Romanæ militiæ legiones aſſumeret, Ptolemaidem venit: vt ibidem hyberna perageret, vt primo veris tempore prælium poſſet agere cum Iudæis: inde quoque conſilium ſuum Cęſari per literas intimauit: Ille aũt laudabat eius ſententiam, iubens vt nullo modo prętermitteret: & ſi minus obedientes eſſent, prælium Iudęis intẽtius importaret. Interea Iudęorum multa milia veniunt ad Petronium in Ptolemaidem, deprecantes, ne ad ſolutionem & ad tranſgreſſionem paternæ legis cogerentur. Si autem modis omnibus ſtatuiſſet ſimulacrum in Hieroſolymam inferre, ibiq; ſtatuere, ſemetipſos primitus ſi placeret interimi poſtulabant. Neque enim poſſumus, inquiunt, quoad viuimus rem iſtam admittere: quæ nobis ne fieret interdicta eſt ab eo legislatore, cuius autoritatem non valemus omnino contemnere: neque illas conſtitutiones parui pendere poſſumus, quas proaui maioresq; noſtri vſque ad ſuum interitum ſeruauere. Petronius autem reſpondit: Si in primis eſſem, meis vterer ad agendum quod oporteret conſilijs, & iuſta vobis ad me hæc eſſet oratio: nunc autẽ Cęſare iubente incumbit mihi multa neceſſitas eius decreta complendi: ne ſi cõtempſero, aliud periculum maius incurram. Tunc Iudæi: quoniam, inquiũt, ita ſapis ò Petroni, vt tranſgredi Cæſaris mandata non audeas, neq; nos legis diuinæ pręcepta tranſgredimur, qui virtute maiorum noſtrorũ & laboribus inſtituti: nũc vſq; ſine tranſgreſſione viuimus: neq; in tantam auſi fuerimus nos pręcipitare nequitiã, vt quæ à deo interdicta ſunt fecerimus, vel aliquibus bonis illecti, vel metu mortis adacti: ſed fixum animo tenemus, vt pro ſeruatione legis noſtrę cũcta pericula ſubeamus, ſpem gerentes fortiſſimam, deum nobis auxiliaturum in pręſentia, & mercedem poſtea redditurum, ſi pro eius cultura fuerimus aliqua mala perpeſſi. Si vero tibi voluerimus obedire, non ſolum infamiam debilitatis incurrimus, quod timore tranſgreſſores legis efficimur; verumetiam immaniter of-

Philo

Mittitur Petronius contra Iudæos

Conſtantia Iudæorum

fendimus deum,qui etiam te iudice multo antiquior tempore cenſetur eſſe quàm
Modeſtia petronii & prudentia
Caius. Tunc Petronius conſiderans ex verbis eorum immutabile firmumq; propoſitum, & ſine pugna ſe non poſſe Caij præcepta perficere in eius erigendo ſimulacro,nec ſine multa cæde negotium illud euadere:aſſumens omnes amicos, & cuncta ſua ſeruitia,in Tiberiadem pergit,volens Iudæorum inſtituta cognoſcere,vel cuiuſmodi eſſent,vel qualibus ordinibus haberentur. Iudæivero magnum quidem ſibi ex bello Romanorum cernebant imminere periculum,ſed magis iudicabant ſubigi,quàm impij efficerentur in deum. Multa itaq; milia Petronio in occurſum veniunt,ad Tiberiadem vndiq; confluentes: & ſupplicationibus vtebantur,ne cogerentur ad talia,vt pollueretur ciuitas erectione ſimulacri. Ad hæc Petronius: Et pugnabitis,inquit,cõtra Cæſarem,neque illius potentiam,neque veſtram putantes infirmitatem? At illi: Minime nos,inquiunt, pugnare diſponimus,verumetiam ſumus mori parati,antequam legis noſtræ mandata ſoluamus. Simulq; in faciem proſtrati,perimi ſe paratos eſſe firmabant. Et hæc quidem per dies quadraginta gerebãt,culturam quoque terræ negligentes, cum maxime tempus exigeret. Nam iam ea pars anni vertebatur,quando ſolent ſemina terræ mandari. Tantus quippe eos moriendi feruor accenderat, ne ſimulacrũ aliquod poneretur in ciuitate. Taliter igitur ſe rebus habẽtibus, Ariſtobulus Agrippæ regis frater,& Elicias maior,alij quoque optimi viri ex eadem ipſa familia, & plures de primatibus ad Petronium venere, deprecantes vt bene de negocio præſenti conſuleret,neque de tantæ multitudinis perditione cogitaret: quin potius ſcribendum Caio decerneret,ſignificans immobilem animum Iudęorum,neque eos conſtitutionem ſimulacri velle ſuſcipere : omnem quoque culturam terræ negligere. ſed & in occurſum ſuum veniſſe: & pugnare quidem nec velle nec poſſe:mori tamen incunctanter paratos, antequam tranſgreſſores ſuæ legis extarent:debere igitur conſuli,ne in aliud intenta multitudine,terra inculta remaneat,& poſtea per inopiam latrocinia perpetrentur : fortaſſis enim poſſe Caium emolliri, & nihil crudele decernere , neq; talia diſponere,quibus ad ſeditionem populus excitetur. Et Ariſtobulus quidem,alijq; qui cum illo erãt, talibus Petronium deprecabantur. Petronius vero inſtante Ariſtobulo & cęteris,videns quoniam non pro rebus minimis ſupplicabant,videns etiam Iudeorum conſtantiã: ſæuũ quoque ratus,vt multa milia hominũ per ipſum darentur in mortem,ſi vellet Caij furiæ miniſtrare,ſimul etiã ſe deũ offenſurum,& cũ peſſimis poſtea ſpebus aduiuere:multo melius iudicat,vt ſcriberet Caio:vt eius animo mitigato,nihil per eũ iniquum cõtingeret:aut ſi forſitan indignatione commoueretur, quod eius mandata minime compleuerit, & aduerſus eũ aliquid mali decerneret:bene contentum eſſe iudicabat,pro meliore cauſa , & pro tanta hominũ multitudine ſubire diſcrimen. Conuocans igitur in Tiberiadem magnam multitudinem Iudęorum(nam multa milia illic fuerãt congregata)& conſtituens in circuitu cũctas militias & turmas,cenſuit primo non ſuam,ſed Cæſaris proferre ſententiã, dicens timere ſe iracundiam Caij : proinde accedere ad perficienda quę ſibi pręcepta ſint,oportere ſe firmabat:qui tanto fuiſſet ex eius beneficiis honore ſublimatus,vt nihil contrarium eius voluntati perageret. Verũ non arbitrior,inquit, iuſtum eſſe:vt ſalutem honoremq; meum non pro vobis,qui tam plures eſtis,impendam:nec permittam,vt per me paternę legis veſtrę inſtituta ſoluantur : nec adeam dignitatem templi dei contemnere, vt per poteſtates principum , iniurię veſtris religionibus ingerantur:ſed ſcribam ad Caium,veſtras illi voluntates intimans , quantum poſſum cauſam adiuuans , & veſtrum in bono propoſitum: & ſpero quia aderit deus , cuius poteſtas potior eſt omni humano molimine humanaque virtute: potens eſt enim & vos in conſeruatione legis veſtrę protegere, & me tutari,vt nec ab ipſis etiam excidam humanis honoribus. Quod ſi etiam exaſperetur forſitan Caius , vt iram ſuam in me velit effundere , ſumam omne periculum , omnem miſeriam , quęcunque corpori meo poſſit infligi , ne vos

tantos

tantos pro rebus optimis pereuntes intuear. Ite igitur vnuſquiſq; veſtrũ ad opus proprium,& terræ veſtræ culturam impendite. Ego vero Romam literas deſtinabo,& omnia pro vobis,tam per me quàm per amicos, quæ rei conueniant agere nõ omittam. Hæc dicẽs,Iudæorũ dimitti congregationem iubet, vt culturæ terræ diligentiam exhiberent. Omnes aũt alloquiõ nobiles populi adhortabatur, vt ſpem meliorem gererent. Et ille quidem hoc modo multitudinem lætificare feſtinabat. Deus autem ſuam manifeſtauit repente præſentiam,& adiutoriũ ſuũ in omnibus fore Petronio. Simul enim vt finem loquendi fecit, confeſtim ingẽs deſcendit pluuia prẽter ſpem omnium. Nam illo die ab ipſo ſolis ortu ſerenitas magna claruerat,nullumq; ſignum pluuiæ in cœlo fuerat viſum:ſed etiam omnis annus magna fuerat aridate ſiccatus,ita vt deſperatio fuiſſet exorta,non ſolum pluuiæ,ſed etiam ſi vnquam poſſet cœlum tectũ nubibus apparere. Tunc igitur etiam præter conſuetudinem tanta inundatio venit aquarum, vt Iudæis ſpes magna fieret in nullo fruſtratum iri Petronium,pro eorum negotio laborãtem. Petronius autem amplius obſtupuerat,videns manifeſtiſſime deum Iudæorum ſe conſolatorem oſtendere,& multum ſuam declaraſſe ſententiã,ita vt nec illi forte contradicere valerent,quibus religioni noſtræ reluctari tota laborat intentio. Scribit ergo ad Caium,poſtulans ne tanta milia hominum contemneret,quæ non poſſent ſine bello & ingenti cæde ad tranſgreſſionem ſuæ religionis impelli:peritura quoq; tanta tributa,quæ ab illa gente darentur:memoriã etiam non bonã Romani nominis in poſteriora tempora relinqui:ſuper hoc quoq; virtutem diuinam Iudæis præbere præſidium. Nam exploratum eſſe firmabat pro Iudæis euidenter indicium. Et Petronius quidem huiuſmodi literas deſtinauit. Agrippa vero rex(iã enim tũc Romæ fuerat)amplius in amicitia gratiaq; Caij creſcebat. Et forte quadam die epulum præparauerat Cæſari, vbi magnam impenderat diligentiam,vt omnium in cibis elegantiam vinceret,omnesq; ſuauitates & delicias ſtudioſius prouideret, ita vt non ſolum cæteros anteiret adinuentionibus epularum,ſed nec ipſe Caius multum cupiens ei poſſet æquari. Tũc Caius admodum admiratus tam ingenium eius,quàm magnificẽtiã animi quod ſuper virtutem ſuam ſumptus expenderet vt ſibi placeret, voluit munificentiam Agrippæ remunerare. Tum itaque ex delicijs & voluptate ac vino hilarior effectus,cum ab Agrippa ad potum inuitaretur: & primũ,inquit,quãuis tibi honorificentiam exibui pro beneuolentia & fauore,quem circa me ſemper habuiſti, vt etiam apud Tiberium periculum ingens incurreres,verum quia in omnibus te video & virtute præditum,& nos amore ſuperantem,indecorum exiſtimo tuo circa me ſtudio ſuperari. Volo itaque,quod antea minus feci,modo perficere, & tãtas tibi munerum copias attribuere,vt magnum momentũ tuis opibus, & tuis accedat honoribus. Et ille quidem hæc dicebat exiſtimans quod poſceret aliquos reditus ſibi dono dari:vel ciuitates exhiberi. Ille autem quamuis præparatum haberet quod petere cupiebat,timens,haud ſuam voluit aperire ſententiam:ſed reſpondens confeſtim Caio,quia neque primo lucro,ſed eius gratia delectatus, vt contra Tyberij præceptum ſtudium accurationis ei impenderet,neq; modo ſe aliquid agere intentione lucri,ſed ſola eius gratia ſemper ſe fuiſſe contentum aiebat:nam & multa ſibi ab eo & maiora fuiſſe donata: quæ ſi tua, inquit,virtute tuaq; potentia minora ſunt,meo tamen,hoc eſt, accipientis merito & dignitate mea multum conſtat eſſe maiora. Caius autem obſtupeſcens eius continentiam, magis inſtabat vt diceret,quid ſibi cuperet donari. Ille quoniam,inquit, ò domine magnanimitate nimia dignũ me muneribus tuis exiſtimas,poſtũlo nihil quidẽ quod ad diuitias opesq; pertineat: nã me anterioribus tuis muneribus admodum locupletem reddidiſti:ſed illud peto,quod tibi & opinionem pietatis efficiat,& diuinitatis mereatur auxilium vnà etiam mihi gloriæ fuerit apud audientes: quod nihil à te petierim, ad vſus pertinens temporalium rerum. Poſtulo igitur, vt erectionem ſtatuæ, quam in templo Iudæorum faciendam

Pluuia inſperata.

Petro-

Petronio præcepiſti, vltra nolis effici. Et ille quidem, licet periculoſum exiſtimaret illud expoſcere: nam niſi rectum quod petebatur iudicaret Cæſar, nihil aliud niſi mortem afferret illa petitio: ergo quamuis periculoſum eſſe cenſeret, tamen contemptis alijs ſibi neceſſarijs & vtilibus, illud Cæſarem poſtulauit. Caius autem, tum eo quod ab Agrippa taliter fuerit accuſatus, tum quia indignum exiſtimabat mẽdax corã tãtis arbitris apparere, ante quos alacriter cõpellabat Agrippam quod vellet expetere, paululũ ſui pœnitẽs, mox vero virtutem Agrippæ miratus, quod ſuum regnũ non reditibus, non pecunijs, non alio quocunque munere amplificari cupiuerit, ſed pro conſeruanda lege culturaq; diuinitatis illibata celebranda interuentor extiterit, cõceſſit: ac ſcribit ad Petronium, laudans quidem eum, quod exercitus inſtruxerit, pugnareq; cum Iudæis fuerit pręparatus, & omni niſu laborauerit iniũcta perficere. Verum ſtatuam, inquit, ſi contigerit erexiſſe, vt conſtituta eſt perſeueret: ſi vero necdum erecta eſt, nihil vltra fatigandus exercitus, & auxilia dimittenda: teipſũ vero ad ea quę miſſus es curanda, conuenit proficiſci: nam vltrà iam opus non habeo vt erigatur ſtatua. Hoc enim Agrippæ gratiæ conceſſum eſſe volo, viro honorabili mihi ſemper, ſed nunc amplius honorando. Et Caius quidem talia ſcribit Petronio, antequam ſeditio maior oriretur. Nam ita iam mẽtes omnium tumebant, atq; talia voluntatũ eorum indicia monſtrabantur, vt ſi forte contrarium nuncium aduenireti, parati eſſent apertum bellum gerere cum Romanis. Sed Caius, cuius animus erat obnoxius turpitudini, alienus bono conſilio: & in omnibus quę facienda decerneret, ira magis pertinax ad implendum: moderari ſe nullo modo ſciens: ſed beatitudinem iudicans: ſi omne quod ſibi eſſet voluptati perficeret: poſtea ſcribit Petronio huiuſmodi verba: Quoniam, inquit, dona quę tibi Iudæi dedere, meliora iudicas quam mea complere pręcepta, & cuncta quæ illis libita ſunt ſtudes efficere, mea mandata contemnẽs, iubeo temetipſum iudicem fieri, & eligere quid debeas pati, qui me ad tantam iracundiam concitaſti: vt exemplum efficiare cunctis & præſentibus & futuris, quo nullus audeat imperatoris mandata contemnere. Hanc igitur epiſtolam deſtinauit quidem Petronio, non tamen ipſo viuente perlata eſt. Petronius autem tardius eam aliquãto ſuſcepit, remoratis nauigio portatoribus: in tantum vt etiam ante hanc epiſtolam alias literas accepiſſet, in quibus de morte Cæſaris certior redderetur. Non enim obliuiſci poterat deus tantorum pericu lorum, quę Petronius cum alacritate magna ſubierat, vt Iudæis in honorem eius religionis gratiã pręſtitiſſet: & Caium de medio auferens, mercedem illi dignam pro illius impietate reſtituit, cooperatus eſt autem Petronio. Nam tanta illi dilectio comparata eſt, tam Romæ quàm in vnoquoque regno, vt dei gratia ſuper eum euidens appareret. Romæ nanq; ſenatorij ordinis, & quotquot dignitatibus eminebant, tam virtutis meritõ, quàm odio Caij, quod propter eius crudelitatem iniquitatemq; cõceperant, circa Petronium magno fauore ferebantur. Mortuus autem eſt nõ poſt multum temporis, quàm fuerat epiſtola ſcripta Petronio in qua eum morte damnauerat. Cauſam aũt per quam extinctus eſt, & totum ordinem inſidiarũ, narrabo procedente ſermone. Petronio vero prima venit epiſtola, mortem indicans Caij: poſt aliquãtum vero temporis ea, in qua propria manu ſemet ipſum interimere iubebatur. Vbi miranda eſt diuinæ clemẽtiæ prouidentia, quo modo ſine vlla dilatione tantam illi retributionem mercedis indulſerit, pro honore quem exhibuit templo dei, & pro adiutorio quod Iudęis pręſtitit, vt per eum beneficium ſalutis acciperent.

Literæ Caii ad Petronium

Prouidentia dei erga Petronium

De actis Aſinei & Anilei fratrũ, & maxima ſtrage Iudęorum in Babylonia & Seleucia. Cap. XVI

CONtigit etiam per idem tempus Iudæis illis, qui in Meſopotamia & Babylonia habitabant, valde magna calamitas, vbi quoq; multa cædes accidit, quanta antequã ante refertur in hiſtoria: de qua cuncta diligenter abſoluam, vt cauſas

cauſas ipſas ex quibus prouenit infinuem. Neerda dicitur Babyloniæ ciuitas, ad modum populoſa, habens circa ſe plurimã fœcũdamq; regionem: quę cum alijs plurimis bonis, tum etiam hominibus ipſa referta eſt, hoſtibus quoq; inadibilis. Nam eam Euphrates vndiq; circumiens, in medio continet vniuerſam. Ad hęc etiam mœnibus eſt munita firmiſſimis. Eſt aũt alia ciuitas, cuius Niſibis vocabulum, circa eiuſdem fluminis fluenta conſtructa: vnde Iudæi quoque natura confidentes locorum, cenſum quem ſolẽt in honorem dei tribuere, ibidem cuſtodiendum illo tempore deponebant. Sed etiam alia munera decora tẽplorum illis ciuitatibus habuere: nam eis veluti penu, vel promptuario munitiſſimo ſecuri vtebantur: hinc aũt in Hieroſolymã, cũ tempus expeteret, pecunias dirigebant. Plurima quoq; inde hominum milia paſcebantur. Erãt itaq; duo quidam homines, Aſineus & Anileus nomine, Neerdatenſes quidẽ genere, & inter ſe germani fratres. His præceperat mater (nã patre orbati fuere) vt nauium operarentur vela: quia non indecorum apud eiuſdem loci ciues hoc opus habebatur, ita vt etiã plures apud eos virorũ, eis exerceantur operibus, quę vſui marino proficiant. Hos quadam die magiſter, qui eidẽ operi pręerat, apud quem etiam ipſam artẽ didicerant, de aduentu & tarditate culpauit, eosq; verberibus vltus eſt. Illi vero graui-ter hoc ferentes, arma quantacumque in eius domo ſeruabantur, abripiũt: & pergunt in quendam vicum, qui diruptio fluminũ vocatur, vbi optima ſolebant paſcua germinari, ibiq; ea repoſuerunt. Quo facto, congregantur ad eos plurimi iuuenes, quotquot egeſtate laborabant. Hos armis inſtruunt, ipſi vero veluti ducto res agebant. Ibi quãdam ſibi extruentes arcem, demandant vniuerſis, qui per illa paſcua armenta ductabant, vt illis cenſum redderent, atque ex hoc & cum eis amicitiam haberent: & aduerſus hoſtem qui depopulatum forte prorumperet, auxilio fore ſe firmabant. Illi vero dicto audientes fuere, non enim aliter facere valebant, & ex pecoribus mittebant quantacumq; iubebantur: ac proinde manus & virtus illis amplior accedebat, & poteſtatem habebant quęcũq; animus vellet efficere, alios fugare vel lædere, alios regere vel curare, non ſolũ incolas regionis, ſed etiã quos forte tranſire cõtingeret: nomẽq; eorũ formidoloſum ſatis habebatur, & per ſingulos dies de eis ſermo creſcebat: donec ad regem Parthorũ vſq; peruenit rumor. Satrapa vero Babyloniæ, poſtquam iſta cognouit, voluit eos in ipſis initijs reprimere, antequam eis licentia creſcẽte malum amplius oriretur. Et congregans manu quã plurimam potuit, ſed etiam ex Parthis Babylonijsq; quã-plurimos, aduerſum eos repente tendebat, nolens eos nunciũ ſui antequam veniret, accipere. Igitur per occulta ductãs exercitum, & veniens in quendã nemoroſum locum, ibidem latitabat. Et ſequenti die (illuceſcebat namque ſabbatum, in quo Iudæi nihil operantur) ratus eſt reſiſtere non auſuros, atq; hoc modo ſine pugna victos poſſe abducere. Paulatim ergo ac pedetentim accedebat ad locũ, vt cũ proximus fieret, ſtatim in eos irrueret. Sed Aſineus, ſicut forte cum alijs nonnullis conſederat, ante quos arma fuere iacẽtia: ò viri, inquit, hinnitus equorum meas aures allapſus eſt, non equarũ amor: ſed equorũ viros vehentium hinnitus ſcio exiſtere: nã etiam ſtrepitũ frenorum ſimul aduerto. Vereor, itaq;, ne nos circumfuſi hoſtes aggreſſi ſint. Sed citius quiſpiã ex vobis ſpectatũ procurrat, qui nobis quidnã iſtud ſit manifeſte denũciet. Opto autem falſa me locutũ fuiſſe, & deceptum potius veriſimilitudine ſonitus, quàm vera ſenſiſſe. Et ille quidẽ huiuſmodi verba locutus eſt. Cum ecce ſimul quidam adueniunt ſpeculati negotium: & celeriter accurrentes, neque tu, inquiunt, falleris, ſed integre coniectaſti, quæ aduerſus nos geruntur. Ab hoſtibus circundati quippe ſumus dolo, nihil à brutis animalibus differentes. Nam nos plurimus equitatus inuadit, eo præſertim tempore, quo nudi omnibus armis extamus, ob id, quod lex paterna vacare nos, & nihil agere hodie præcipiat. Aſineus porrò, non ſecundum ſpeculatoris ſententiam quid deberet fieri decernebat: ſed legale magis exiſtimans, ne demiſſis manibus pereuntes, lætitiam hoſtibus exhiberent, oportere iudicat, vt non

Neerda oppidum

Niſibis oppidum

ſine

ſine hoſtium vltione operentur. Arma itaque corripit, alios qui circa illũ erant ſimiliter adhortatur, eos in audaciam excitans, vt virtutis memores, hoſtes itinere feſſos inuaderent: atq; impetum facientes, multos obtruncãt, alios fugauerũt. Nam eos ſecuritas, qua ſe putauerãt quaſi cuncta parata reperturos, & ignauos & molles effecerat. Parthorum autem imperator cum ei tale nuncium aduenisſet, obſtupefactus ſuper illorum fratrum audacia, deſiderauit eos videre, & cum eis miſcere colloquium: & mittit ex armigeris fideliſſimum, qui diceret: Imperator Artabanus, quamuis læſus à vobis, & quamuis ſua prouincia deprędata, tamen nulla circa vos indignatione, qua debebat accenſus eſt: ſed conſideratione virtutis veſtræ, magis in veſtram gratiã factus attonitus, miſit me, dextram vobis fidemq; præbiturum, vt ad eum veniatis, & eius habeatis amicitiam, nullum dolum aut inſidias formidantes: dona etiam ſe daturum promittit, & honoribus ſublimare, ex quibus potentia vobis maior acreſcat. Tunc Aſineus ipſe quidem diſtulit, ſed fratrem ſuum Anileum cum muneribus mittit, quæ præparate potuerunt. Et ille quidem ita perrexit, atq; perueniens ad imperatorem ingreditur. Artabanus autem audiens Anileũ veniſſe, interrogabat cauſam, cur etiam Aſineus non ſimul aduenerit. Cumq; audiſſet, quod timore ſuũ aduentum ſubtraxerit, cœpit per deos patrios obteſtari, nihil ſe mali facturum in eos, ſi ſe eius cõmitterent fidei. Inter illos enim barbaros eſſe ſolet iudicium, vt nunquàm quiſquam inter eos, poſtquàm dextram præbuerit, mentiatur: nec quiſquã de fide dãtis dextram dubitauerit. Et Artabanus quidem iſta gerens, mittit Anileum perſuaſurum fratri, vt ad eum etiam pariter ipſe adueniret. Agebat autem hæc imperator, opus habens illis fratribus, pro tutamine illius ſatrapiæ, eo quod in aliena regione facile poſſent ab imperio ſuo decedere, vt antequam tale aliquid contingeret, ipſe illos per amicitiam occuparet. Timebat etiam ne in Babylonia plurimi ſe Aſineo coniungerent, & ille manu valida congregata, præſertim in illis locis tã munitiſſimis, facile ſe à Perſarum imperio defenſaret. Et ille quidem talia reputãs, mandabat Aſineo. Anileus autem perſuaſit fratri, intimans ei munificentiam & alacritatem imperatoris, tum etiam iuſiurandum quod ei præbuerat: proinde ad Artabanum cum alacritate pergebant. Ille autem eos cum gratia magna ſuſcipiẽs, admirabatur Aſineum, quod ita magnanimus extitiſſet, cum corpus poſſideret ad videndum breue, & quod contemptui ab intuentibus haberetur: eiusq; prudentiam ſtrenuitatemq; conſiderans, fertur ad amicos dixiſſe, quàm maior eſſet anima corpore tam minore. Oſtendenteq; Aſineum vni ductorum ſuorũ, Abdagadi nomine, atque eius nomen indicãte, omnemq; virtutem & ſtrennuitatem eius intimante, qualis extitiſſet in bello: Abdagades poſtulabat permiſſum ſibi contribui, vt eum occideret, atque iniurias eius & depopulationes, quas in prouincias commiſerat, vltum iret. Non permittam, inquit imperator, hæc fieri in eum virum, qui mea fide præſumptus, dextram à me iurationemq; deorum accipiens, venire properauit. Tu quia vir bonus extas in bello, nihil periurijs meis opus eſt, vt Parthorum iniurias vlciſcaris: diſcedentem vero, ſi cupis inſequere, eumq; ſi poteris iure belli ſuperato. Mane itaque facto, accerſiri iubet Aſineum. Tempus tibi eſt, inquit, ò iuuenis ad propria diſcedendi, ne forte plurimos ad te ductorum irrites, & ſine mea conſcientia pereas. Commendo autem tibi Babyloniæ regionem, vt eam lædi à latronibus nõ permittas, ſed tua virtute à malis omnibus defendatur. Dignus nanque ſum à te optimo homine hanc reciprocationẽ accipere, qui tibi fideles animos omnino ſeruauerim: neq; ad eos attendi, qui fuerant ad tuum interitum irritati, ſed ad ſalutem tuam tutandam ſedulo feſtinaui. Hæc dicens, eum donatum muneribus cõpetentibus, in propriam deſtinat regionem. Ille autem domum reuerſus, oppida conſtituit, & caſtella quæ primo fuere reſtaurando confirmat, atq; ita breui magnus effectus eſt: tantaq; per eum negocia gerebantur, quanta nunquam ab alio ante ipſum geri potuerunt. Tantus ergo fuerat factus, vt etiam ab ipſis Parthorum ductoribus honoraretur, qui ad illam regionem

lam regionem per tempora mittebantur. Nam ſolam Babyloniorũ honorificentiam habere minorem ducebat, quam ſuę virtutis merito debere iudicabat exolui Omnia igitur negotia quæ in Meſopotamia gerebantur, ex eius poteſtate pendebant, & amplius eius felicitas per annos quindecim amplificata creſcebat, & bonorum omniũ vigore ac flore pollebat. Sed dum tali proſperitate fruerẽtur, ſubito malorum illos occupauere principia, quæ huiuſmodi cauſis occipiunt. Poſtquã enim ſtrenuitate ac virtute ad magnam peruenere potentiam, conuertuntur ad iniurias perpetrandas, & tranſgreſſiones paternarũ legum, cupiditatibus in trãſuerſum agentibus. Denique Parthorum quendam ductorem inuadunt, qui ad gubernandam illam miſſus fuerat regionem, quem etiam propria vxor fuerat comitata: Hæc cum in alijs pluribus rebus laudabilis erat, tum pulchritudine cunctas fœminas anteibat, ita vt magnum decoris miraculum ſpectantibus apportaret. Hãc Anileus ſiue pulchritudinem eius auditu cognoſcens, ſiue proprio viſu conſpiciens, adamauit. Deinde cœpit inſidias eius viro præparare, eumq; hoſtiliter inuadens interemit, illam autem abripiẽs ſibi coniunxit. Quæ mulier haud equidem ſine magnis calamitatibus Anilei domum ingreſſa eſt, ſed tam ipſi quàm Aſineo fratri, magnorum malorum deportauit aggeriem, per huiuſmodi cauſam: Cum enim illa poſt mortem viri, deorum ſuorum ſimulachra ſumpſiſſet, quæ more paterno tam ab ipſa quàm à viro eius religioſe colebantur: cœpit ea domi habere, & ſimili cultu venerari: ſed etiam cum alicubi forte pergebant in exteras regiones, ſecum illa ſimulachra portabat. Et primo quidem latenter hunc ritum religionis exercebat, poſtea cœpit etiã marito monſtrare, quali modo vel lege deos illos cum primo ſuo cõiuge coleret. Tunc ſocij eorum, qui ab eis inter primos honorbantur, primum quidem ad ipſum Anileum locuti ſunt: quia non deberet Hebraico ritu contempto, & neglectis ſuis legibus, eam mulierem accipere, quę contrario ritu aliam religionem habens, interdicta ſibi ſacrificia dijs extraneis exhiberet: debere illum aiebant rebus ſuis bene cõſulere, ne forte amore mulieris & voluptate corporis captus, illa celebrari permittẽs ſeq; regnumq; ſuum peſſundaret. Sed cum nihil proficerent talia commonentes, virum etiam quendam illorũ, qui maxime inter eos honore fungeretur, quoniã ampliore fiducia locutus ſit, interemit. Ille vero moriens, maledixit ipſi Anileo fratriq; ipſi Aſineo, cunctiſq; ſocijs vt ſimiliter ab hoſtibus interirent: ipſi quidem, quod tale in ſe facinus perpetraret: illis autem, quod non prohibuerint, neq; vllum auxiliũ tulerint homini, pro legibus paternis & pro tanta gente proloquenti. Cuius mortem omnes quidem grauiter ferebant: tolerabant tamen non ob aliud, niſi quia illorum potentia ad infelicitatem ducebantur. Cum autem culturam etiam deorum Parthorum audiſſent, vltra tolerandum non eſſe iudicabant opus Anilei, quod in legem patriam iniuria gerebatur. Itaque plurimi congregati, ad Aſineum accedunt: & eum magnis vocibus increpabant, dicentes: Bene quidem eſſet, ſi neque primum tale aliquid fieret: ſed quia iam factum eſt, ſaltem nunc correctio conſequatur, antequàm illud peccatum illi cum cæteris omnibus adducat interitum. Eiq; exprobrabant, propter nuptias cum alienigena muliere confectas, contra conſuetudinem legis ipſorum: & ſuperſtitionẽ mulieris, quæ in iniuriã dei ſui fuiſſet inducta. Ille aũt, quamuis peccatum fratris cognoſceret magnorum malorum fuiſſe cauſam & fore, veruntamen victus conſanguinitatis fauore tolerabat: veniamq; fratri dabat, quod fortiore malo libidinis vincebatur. Sed cum plures ad eum in dies accuſationes a pluribus aduenirent, tunc de his Anileo loqui compulſus eſt, increpãs eum, & quieſcere de cętero iubens ab illis operibus, & vt mulierem ad ſua propria perentéſque reuocaret. Sed nihil eorum verborum percipiebat effectum. Mulier autem ſentiens tumultum, qui propter ſe populos obtineret, venenum inter cibos dedit Aſineo. Quo ille accepto, defunctus eſt. At illa ſine vllo timore poſtea degere cœpit, ſolum ſui iudicem habens, quem ſentiebat ſuo amore conſtrictum. Porrò Anileus ſolus regni moderamina excipiens, exercitum ſumens, vicos Mi-

thridatis inuadit, viri apud Parthos in primo loco constituti, & regis Artabani filiam in coniugio possidentis. Vbi cum irrumperet, omnia prædæ dedit: & multas pecunias inde, multosq; captiuos abripuit, & numerosum pecus abduxit: & alia plurima, quæ ad diuitias opulentiamq; pertinere noscuntur. Sed cum hæc Mithridates audisset, quod talis in suis vicis præda & captiuitas fuisset effecta, graui ter tulit, quod ipse ante nihil lęsisset Anileum. Anileus vero quod exordiũ tantæ sumpsisset iniuriæ, tanta in se dignitate contempta: congreganſq; quampluri mum potuit equitatũ, sed etiam ætate feruẽtium non minimam manum, aduersus Anileum venit, & contendebat, vt cum eo bello decerneret. Sed antequàm ad eum venisset, in quodam occulte castra constituit, vt inde proxima die in hostes irrumperet: quoniam sabbatũ illucescebat, cum à Iudæis otium & vacuitas exercetur. Anileus autem ista cognouit à quondam homine Syro, alienigena, ex alio vico: qui cum alia integre nunciaret, tum etiam vicum intimabat, vbi Mythridates mansionem fecerat. Milites itaque cœnare faciẽs, castris egressus est, cunctis ignorantibus quod aduersus Parthos tenderet. Et circa noctis ferè quartam vigiliam, hostes inuadit, alios dormientes obtruncat, pleroſque in fugam conuertit. Mithridatem autem viuum tenens, secum ducebat, super asinum nudum imponens, quod valde ignominiosissimum apud Parthos habetur. Cumq; ad locũ proprium peruenit, hortabantur amici, vt Mithridatem perimeret. Sed contrà ipse consilium aliud dicebat, non rectum esse dicẽs, vt Mithridatem extingueret, virum primo genere apud Parthos ortum, & necessitudine connubij apud regẽ Artabanum magnifice honorabilem: nunc autem vtcunque tolerabile censeatur esse quod factum est: quoniam & si iniuriatus est Mithridates, verum tamen beneficio salutis erit se liberantibus gratiam debiturus: si vero quicquàm patiatur, nequaquam regem Artabanum patienter laturum, sed magnam cladem Iudæis importaturum in Babylonia constitutis. Parcere itaque illi melius videtur, & propter consanguinitatem qua regi coniunctus est, & pro tanta dignitate qua inter suos honorabilis ac magnus habetur. Et ille quidem talia in concione loquens, omnibus persuasit. Dimittitur igitur Mithridates. Sed ei reuertenti, eius mulier exprobrabat, nisi festinaret vtpote regis gener, & in tanta dignitate constitutus, supplicia sumere de his qui contumeliam ingessissent. Turpe nanq; illa esse dicebat, vt salutem eligeret, postquàm captiuus in manus Iudæi hominis fuisset, & nunc aut vltum ire suam iniuriam intenderet, aut se per deos iurare coniugij fœdera soluturam. Has ille exprobrationes per dies singulos minime ferẽs, magnanimitatem etiam mulieris metuens, ne inter eos coningium solueretur, non sponte quidem neque volens congregans manum quàmplurimam potuit aduersus Iudæos tendebat, intolerandam & ipse salutem ęstimans, si Parthus impune fuisset à Iudæis repulsus belli certamine. Anileus autem, vt cognouit ad se tendentem cum multa manu Mithridatem, ingloriũ iudicauit si in locis suis maneret, & non magis anteueniens hostes occurreret, ex prosperitate prima confidẽs iterum se pugnaturum, credens audentibus virtutis etiam robur accrescere. Multi itaq; illi superiorum exercitus se coniunxere, sperantes prędam se sicut antea relaturos, & in ipsa prima facie terrorem hostibus illaturos. Pergunt itaque illo die stadia nonaginta, per loca vasta & inaquosa iter facientes: sed medio die, ardore solis ingenti, sitis Iudæos occupat. Mithridates autem apparens continuo, fessos itinere, ac siti fatigatos inuadit. Illi nec æstum nec arma ferre valentes profugiunt. Parthi vero insequentes, magnam cædem faciunt, Iudæorum multæ myriades occumbunt. Anileus autem, & quotquot circa eum erant, in syluam se recipiunt. Mithridates vero magnam victoriã sumens, magno gaudio cœpit exultare. Congregatur aũt ad Anileum infinita multitudo hominum, pessimorum, & suam salutẽ parũ pendentium, quos Anileus suscipiebat, volens ex his recompensationem efficere multitudinis quæ bello perierat: sed haud sanè similes illis, qui bello perierãt Nam erat vulgus inexercitatum. Sed etiam cum hac multitudine irrupit in vicos

Anileus superat Mithridatem

Victoria Mithridatis

Babylonio-

Babyloniorum,eoſq; paſſim depopulabatur. Tum Babylonij,quamuis ad bellū parati, mittunt tamen in Neerdam ad Iudæos qui ibidem habitabant, tradi ſibi Anileum expetentes. Illi vero nequaquam illorum ſermonem accipientes, neq; cum traditione Anilei pacem facere volentes,prouocabant eos ad prælium. Veruntamen aditum legatis Babyloniorum permiſere,vt ad Anileum venirent, & cum eo quicquid vellent protinus loquerentur. Babylonij locum integre ſpeculãtes quo ſe conſtituerat Anileus, & cuncta diligenter inſpicientes, occulte nocte ſomno oppreſſos inuadunt,necantq; quantoſcunq; reperiunt,ipſumq; Anileū obtruncant,atque hoc modo Babylonij iniurijs Anilei,& grauedine liberati ſunt. Impreſſio nanq; eis illa magno conſtabat odio,quod circa eos detinebatur. Nã penè ſemper inimicitias exercebant. Cauſa vero huius iræ, fuit lex eorum paterna,quam ille oppugnabat: & propterea ſibi ſemper inuicem æmulabantur: vnde ſi eorum quiſquam opportunitatẽ inuenerat,ab iniurijs non parcebat. Tunc itaque hoc modo pereunte Anileo, cœpere Babylonij Iudæis inſtare. Illi vero & grauiter ferentes impreſſionem Babyloniorum, & repugnare penitus non valentes, in Seleuciam cum ſuis omnibus emigrarunt. Seleucia ciuitas eſt admodum opulens,& decora,quam SeleucusNicanor fabricatus eſt. HabitaBant aũt eam Macedoniorum plurimi,& Græcorum abundantiſſimi. Eſt ibi etiam Syrorum non minima multitudo. In hanc igitur Iudæi refugiunt: & per quinque quidem annos illæſi,& expertes malorum fuere. Sexto vero anno(nam Babyloniæ corruptio eorum magna contigit & ruina, & ob hoc plurimi in Seleuciam magis magiſque confugiunt)eos amplior ibi clades ſuſcipit, propter cauſam quam breuiter enarrabo. Græcis in Seleucia habitantibus aduerſus Syros ex maxima parte inimicitiæ acutæ gerebantur,ſed Greci ſemper ſuperiores extabant, Tunc itaque cohabitabant eis & Iudęi,qui aduenerant. Syri autem ſeditionem mouentes cœperunt ſuperiores exiſtere,ex conſenſu & auxilio Iudæorum,hominum inconſiderate ſe in pericula præcipitantium, & intentionem ſolam ad bellum gerendũ habentium. Tunc Græci hac ſeditione ſuperantur. Illi vero nullam aliam rationem cernebant,qua poſſent ſtatum ſuum priſtinum,& dignitatem reformare,niſi Syros a Iudæis ſepararent. Vnuſquiſque igitur eorum,verba faciunt ad Syros, cum quo quiſque ſe familiaritatem habere cernebat: atque hoc modo pacem inter ſe,amicitiamq; componunt. Primates itaq; viri ex vtraq; parte, pacta quibus pax & concordia ſeruaretur,inſtituunt: atq; hoc modo inuicem exhortantur, vt cum Iudęis bellum gerant. Quos ex conſtituto repente inuadunt: interimuntque ſuper quinquaginta milia hominum. Pereũt igitur omnes præter admodum paucos,qui forte vt amicorum,aut vicinorum miſericordia conſeruati ſunt. Et quia iam ibidem viuere non poterant,diſcedunt exinde Cteſiphontem, ciuitatem vicinam Seleuciæ: vbi conſuetus eſt Parthorũ rex, per ſingulos annos hyberna peragere: vbi etiam plurimæ eius opes,& plurimus regni cultus aſſeruatur. Nulla tamen iam eis viuendi ſpes fuerat derelicta: nam etiam ibi omnis gens Iudæorum terrore regis premebatur. Nam tam Babylonios quàm Seleucios formidoloſos habebant: ſed etiam omnis multitudo Syrorum, quæ in illis locis habitabat, id ipſum cum Seleucijs loquebantur, vt bellum gererent cum Iudæis. Ob hoc ergo diſcedunt etiam inde in Neerdam,& in Niſibin: vbi propter munimentum illarum ciuitatum tutos ſe eſſe cenſebant. Super hæc etiam habitantur illæ ciuitates ab hominibus bellicoſis. Et ea quidem quæ circa Indæos Babyloniæ conſtitutos acta ſunt,huiuſmodi fuere.

cædes quinquagies mille Iudæorum.

FLAVII IOSEPHI
ANTIQVITATVM IVDAICARVM LIBER DECIMVS NONVS.

Qualiter C. Caligula Cæſar inſidijs extinctus ſit. Cap. I.

C Aius autem non in ſolos Iudæos, qui Hieroſolymis fuere, & eos qui in his regionibus habitabant, iniuſtitiæ ſuæ demõſtrabat inſaniam, ſed per omnem terram, & per omne mare ſuper eos præcepta deſtinabat, quaquauerſum imperium Romanũ protenditur: & pluribus cuncta calamitatib⁹ adimpleuit, quales ante nunquam hiſtoriæ prodiderunt. Maxime autem omnium Roma cladem perpetiebatur, quam in nullo honorabiliorem cæteris ciuitatibus æſtimabat. Nam cum omnes cæteros exteros libenter tractaret, non ita ſenatum, & omnes quanticunque ex nobilibus vel generoſis clariſſimi cõſtabant. Multa etiam crimina perpetrabat, aduerſus equites Romanos. Quidam autem hoc dignitatis nomine cenſebantur, opibus autem penè pares ſenatoribus exiſtebant: propter quod etiam in conuentu ſenatus intereſſe ſolebant, quos valde inhonoros habuit: plurimoſq; ex eis morte damnabat, quorum etiam ſimul pecunias auferebat. Nam multas etiam cædes non ob aliud, niſi vt eorum auferret pecunias, perpetrabat. Diuinum vero ſibi cultum & honores volebat, non cum hominib⁹ exhiberi: ſed etiam in templum Iouis veniens, quod capitolium quidem vocant, magis autem venerabile illis eſt omnium templorum, fratrem ſe Iouis auſus eſt appellare. Sed etiam alia quæ gerebat, non erant à furore aliena. Nam etiam ex Dicæarchia ciuitate, quæ in Campania conſtitutaeſt ad Meſſanam, quæ alia quoque maritima ciuitas eſt, graue putans vti remis trãſitumque facere, putanſque ſibi ſubijcere etiam hoc elementum poſſe, velut domino maris exiſtenti, talia volebat etiam in fluctibus gerere, qualia ſolet terræ natura ſuſtinere. Voluit ergo & à littore ad littus, ſtadia fermè trecenta in medio mari, & intra tam vaſtum ſinum, pontem conſtruere, ſuper quem carrucis & diuerſis vehiculis itinera valeret efficere. Sed & templorum paganorum nullũ non depopulatum reliquit. Quæcunque enim pictura aut ſculptura venuſta fuere, vel alio quolibet officio pulchra ſimulachra, atque omnimodo anathematizata, deferri iuſſit ad ſe. Non enim alibi pulchras res eſſe dicebat oportere, niſi in pulchriori loco. hũc autem Romam eſſe firmabat. Non ſolum autem ſuam domum ſed etiam hortos, aliaq; ſua habitacula, vbicunque terrarum Italiæ conſtabant, ex talibus repleuerat ornamentis. Nam etiam Iouem Olympium, qui maxime apud gentiles venerabilis habetur, quem Phidias Athenienſis fecerat, auſus eſt in Romanam transferre ciuitatem: non tamen ad effectum res perducta eſt, architectis dicentibus ad Mẽnium Regulum, cui res illa fuerat imperata, quod ſi illud ſimulachrum moueretur, aliquod malum poſſet accidere. Fertur autem Mennius: etiam prodigijs propter hoc multis acceptis diſtuliſſe negotium. Veruntamen eiuſmodi verba ſcribit ad Caium, vnde periculum mortis illi protinus immi nebat: euaſit tamen, quoniã Caius morte præuentus eſt. Intantũ etiam proruperat eius inſania, vt cum ei filia fuiſſet exorta, eam perducens in Capitolium, ſuper genua ſimulachri conſtitueret, cõmunem ſibi natã Iouiq; cõfirmans, duos patres vni proli cõſtituens. Et hęc illũ etiam talia perpetrantem, prò nefas, homines tolerabant. Molitus eſt & ſeruos ad accuſationẽ excitare dominorũ, quęcunq; vellent in publicũ crimina deportare. Illi aũt, quæcunq; illis peſſima oriebantur in animo, nulla prohibebãtur dicere ratione: cernente gratũ illi fore, quicquid mali dixiſſẽt: ita vt etiã Claudiũ auderet Polydeuces ſeruus eius accuſare: & ille patiebatur

Caii crudelitas & arrogantia

tiebatur aduersus patrũ suum geri capitale iudiciũ, sperans etiã ipsum, quo facilio rem potentiã aduersus cæteros adipisceretur, extinguere: nõ tñ assecutus est quod volebat. Repleta igitur vniuersa repub. diuersis malis, diuersisq; calũnijs, ex audacia seruorũ aduersus dominos vbiq; insidiæ gerebantur: ab alijs quidẽ, vt suas iniurias quas passi sunt vlciscerentur: ab alijs aũt, præuenire dominos cupientib⁹ cum sibi ab eis pro culpis suis aliquid supplicij imminere sentirent. Proinde quoniam corruptis legibus & hominibus in afflictione cõstitutis, non paruũ beatitudinis momentum mors illius hominis apportauit: sed etiã genti nostræ, quæ breui iã omnis interisset, nisi mors illũ celeriter occupasset: volo super eo cũcta disserere. Nã aliàs quoq; magnã felicitatẽ confert hominibus, & solatium in calamitatibus cõstitutis: ac etiã correctionẽ his, qui putant prosperitatẽ esse perpetuam docetq; ne rebus secundis quisq; pessime cõmutetur, sed virtutis studiũ esse percolendum. Vias equidẽ tres mors illa parauerat: & harũ vniuscuiusq; viri boni primatũ in consilijs habebãt. Æmilius enim Regulus ex Corduba Hispaniæ ciuitate originẽ ducens, congregauit plurimos, vt siue per illos, siue per semetipsum alacriter Caiũ interimeret: alterius autẽ principatum gerebat Cassius Chærea tribunus: sed & Minutianus non paruam partem hominum ad hoc opus aggregauerat. Causa autem erat illis odium, quo circa Caiũ vniuersi tenebantur. Et Regulus quidem iracundiã eius, & iniusticiam, qua in cunctos vtebatur, horrebat. Gerit quippe indignationis aliquid animus liber, vt iniquitatem ferre non valeat. Hic igitur cum multis aduersus Caium consilium capit, cum amicis & cum alijs qui efficaces ei videbantur ad causam. Minutianus autẽ, vt Lepidũ vlciscereturamicum suum, hunc enim cum aliquibus suis conciuibus Caius extinxerat. Super hoc quoq; sibi timebat, ne à Caio similiter pateretur. Nam videns ex alijs exemplis sibi mortem imminere, festinabat suum prẽuenire periculũ. Chæreas vero cõfusionem suã, & Caij obprobria non ferebat: quibus eum arguebat, quod quasi nihil in se fortitudinis haberet, insuper etiam periculum sibi per singulos dies immi nere cernebat. Mortẽ quoq; Caij, omnes honestum opus & liberum libenter exci pere reputabant: cęteri verò cupiebant super hoc habere cõmune consilium: vidẽtes tantas iniurias, & exemplum paruum dari cupientibus principatum. Omnes ergo, vt tantis cladibus liberarentur, desiderabant aduersus Caiũ aliquid geri, decere nanque ad talia negotia bonos viros accedere, pro salute pietatis, & imperij macula auferenda, etiã cum suo discrimine. Super omnia aũt Chæreã ad opus gerendum excitabat melioris famæ cupiditas: & quia cernebat facilem sibi aditum fore ad Caiũ: tribunus nãq; erat, & per hoc se opportunitatẽ reperturum putabat qua perimeret Caiũ. Interea ludi currules agebantur, circa quæ spectacula magnum geritur à Romanis studiũ. Concurrunt enim alacriter ad circũ: & pro quibuscunq; rebus opus habuerint, ab imperatorib⁹ congregatione facta, deposcũt. Illi vero quod multitudini non iudicant resistendum, confestim grate petita concedunt. Rogabant itaq; tunc Caium, cũ omni intentione postulationibus vtẽtes, vt censuum releuationes efficeret, & grauedines cunctas auferret. Illevero nolebat ista concedere. At illi voces amplius eleuabant. Tum ille diuersos per diuersa loca mittens, iubet clamantes abripi, & sine vlla dilatione cõfestim interimi. Et ille quidẽ talia iusserat: quibus aũt præceptum erat, iussa complebant. Plurimis itaq; pro hac causa morientibus, populus spectãs clamare cessauit. Tunc omnibus suæ facultates in contẽptu fuerunt, videntibus alios pro suis opibus ad interitum peruenire. Hæc & huiusmodi Chæreã excitabant, vt magnanimiter ingrederetur in causam, & insidias quas parauerat Caio perficeret, & eum tam nequiter aduersus homines exasperatũ reprimeret. Et sæpius in conuiuijs Caij, rem voluit aggredi, & tamen consideratione reuocabatur: non se cernẽs inuenire opportunitatem, qualem negotio aptam esse iudicabat: verẽs, ne frustra ad tantũ opus accederet: sed ita rem moderabatur, vt cõsilium animi sui consequeretur effectũ. In hoc igitur multo tempore militabat, non libenter conuersationem sustinens

Conspiratio ad uersus caligulã

Mors Caii omnibus optabilis.

Multi a Caio interempti

Chæreas in insidias Caii exasperatus

Caij. Cum autem eum constituisset Caius super omnes publicas functiones, & cæ
tera alia quæ Cæsaris erant inferanda thesauris, per illud omne tempus à ratione
gotio primabatur. In quo tamen maiorem sibi virtutem implendi operis aggrega
bat, quod more suo magis rebus vtebatur, quàm Caij obediebat imperio: parcebat
enim humilibus atque depressis. Vnde ad iracundiam prouocauit Caium, ita vt
eum de mollitie & de socordia criminaretur, non valentem sicut ipse vellet pecu
nias congregare. Contumelias igitur illi plurimas ingerebat, & muliebria oppin
gebat nomina, omni confusione plenissima. Et hęc quidem cum alijs increparet,
Mollities Caligulæ ipse magis gerebat in quibusdam celebrationib⁹ mysteriorum quas ipse constitue
rat. Stolas nanque muliebres induebatur, & circumpositionem crinium complie
catorum adhibens, aliaq; quæ ad ornamentum cultumq; muliebrem pertinent, ip
se sustinens, huius confusionem criminis audebat alijs exprobrare. Chærea autẽ
quando hæc vestimenta Cæsar sumebat, indignatione ferebatur: maxime autem
cum illa vestimenta ministris irridentibus redderet, ita vt etiam tribuni in deri
sionem eum haberent & opprobrium. Nam cum sumpturi essent ministri à Cæsã
re muliebria vestimenta, prædicabant aliquas vt consueti erant, ad lusum il
lum proferre facetias. Propter hoc etiam ei fiducia maior accesit, vt socios quos
dam acciperet, quibus se ostenderet, non pre causis minoribus indignari. Nã erat
etiam Pompidius senatorius, qui penè per omnes ordines & gradus adminis tra
tionis transierat. Epicureus autem erat, & propter hoc otij & quietis studiosus.
Quintiliamina Hũc Timidius inimicus eius accusauit, quod posset Caium maleficijs turpibus in
famare, eò assumens Quintiliam mulierem, quæ in rebus scenicis erat propter
pulchritudinem clara, & pulchritudine plurimorum amorem habebat & studium
nam etiam ab ipso Pompidio diligebatur: accusatio autem erat falsa. Illa vero
graue iudicante, testimonium in causa mortis aduersus amatorem proferre, tor
queri eam dixit debere Timidius. Tum Caius excitatus, iubet Chæream sine vl
la dilatione continuo tormentis examinare Quintiliam. Nam & in rebus capita
libus, & vbicunqué tormentis opus esset, eodem Chærea vtebatur: eo quod eum
crudelius arbitrabatur ministerium exhibere, timentem, ne ab eo de mollitie &
socordia culparetur. Quintilia itaque dum ad tormenta duceretur, cõsciorum cu
iusdam pedem calce deprimens, significauit eos debere confidere, & nihil de tor
mentis eius penitus timere. Chæreas tamen & si nolens, tormentis eam adegit: ti
mens propter illam ipse subire periculum. Et nihil differens, eam in conspectum
Caij deducit, fœdatam tormentis, atq; deformatam: vt etiam ab amatoribus suis
sine vlla voluptate videretur. Tunc Caius illam speciem non sustinens, sed ad
modum compassus Quintiliæ: eo quod grauiter tormentis fuisset affecta, liberam
crimine absolutamque pronunciat, & cum ea simul Pompidium. Ipsam tamen
etiam pecuniarum dono muneratur: vnde illi solatium esset, propter quod grauiter
erat debilitata tormentis. Nam non solum sanitas eius corporis ex suplicijs
corrupta erat, sed etiam pulchritudo defœdata. Hæc igitur grauiter Chæream
commouerunt, quod per eum homines torquerentur. Vnde quoque suam iracun
diam non sustinens, dixit ad Clementem, atque Papinium: quorum Clemens
quidem super militiam constitutus erat, Papinius autem super eos qui Caij
fuere: O Clemens, inquit, nimis fecimus in agendo, quæ pro imperatore consta
bant. Nam etiam eos, qui aduersus eius principatum coniurationem fecerant,
multa prouidentia vigilentes, & laboribus desudantes, alios quidem extinximus
alios autem tormentis affecimus: in tantum, vt etiam ipsi Caio miserabiles vide
antur. Ita nostram militiam cum nimia seueritate tractamus. Tacente autem
Clemente, grauiter quidem se ferre quæ imperabantur, tam oculis erat, quàm
vultu & colore manifestus: verbis autem insaniam imperatoris aperire, iniu
stum esse iudicauit. Chæreas autem cohortes prouidenter præparans, cœpit fidu
tialibus vti sermonibus: & ad eum enarrabat mala, quæ ciuitatem & imperium il
lud obtinerent: & quod verbo quidem Caius illorum esse causa malorum dicere
tur, si

tur,ſi vero quiſquam rē,inquit cum veritate diſcutiat,inueniet ò Clemens,quod ego ſim totius mali cauſa,& hic Papinius,& tu,qui Romanis & vniuerſæ humanitati pro bonis omnia tormenta & omnes clades ingerimus,non imperijs compulſi Caij,ſed noſtra in hoc voluntate progreſſi. Feſtinemus igitur comprimere tantum iniuriatorem in ciues ſuos omnesq; ſubiectos,cui nos miniſterium exhibemus:& veluti ſatellites atq; carnifices,ad eius crudelitates explendas extam? & arma quę aduerſus hoſtes proferre debemus,in noſtros ciues cōuertimus, non pro libertate, non pro imperio Romano:ſed pro ſalute eius, qui ſuæ iniquitati feſtinat cuncta ſubijcere. Nam ſimul & noſtra corpora,& noſtras conſcientias, per ſingulos dies polluimus tormentis & ſanguine miſerorum:donec etiam alter aliquis inueniatur, qui in nos quoque tale Caio miniſterium exequatur. Non enim propter hęc quę gerit, cum fauore circa nos conuerſabitur; magis aūt cū ſuſpicione. Ad hæc etiam cum pereūtium multam ſtragem fecerit(non enim poterit Caij vnquàm ſæuitia terminari, quoniam non iudicio in talibus cauſis intendit, ſed ſola libidine ad hominum cædem impellitur) tum demum etiam nos cunctis pereuntibus coniunget. Ad hæc Clemens conſilium Chæreę manifeſtius approbabat: taceri autem iubebat,ne in plures ſermo ferretur:& diffuſis paſſim rebus quę gerebantur,antequam res conſequatur effectum,ſecreto prodito,& in ſidijs propalatis,ipſi ducerentur ad pœnam:ſed tempore procedēte,rem ſpei permittere,vt opportunitatem fortuna tribuente,opus gnauiter adimpleretur:ſe tamen dicebat per ſenectutem non poſſe audaciam gerere,ad tātum negotium inchoādum. His vero quæ à te ò Chærea tractata dictaq; ſunt,cautius aliquid forta ſſis inueniā:decentius aūt quis poterit inuenire? Et Clemens quidem continuo mutare ſententiā,omniaq; quæ audierat,quæq; ipſe dixerat,cœpit efferre per plurimos. Chęreas autem formidans,perrexit ad Sabinum,exiſtentem virum dignū quem etiam libertatis cognouerat amatorem,& propterea diſpoſitiones illorum temporum hoſtiliter abhorrentem. Opus itaque putans,vt celeriter quę cogitabat inciperet,opportunum ratus eſt,vt cum eorum communicarent maximo timore,ne à Clemente ſecreta proderentur. Super hęc etiam dilationes temporum aliquid contrarium reputabat allaturas. Cum autem libenter Sabinus tali cogitationi,taliq; voluntati conſentiret,tunc quidem tacere ſe dixit,& ad nullum de tali re ſuam proferre voluntatem:ſi vero tempus & homine nancilcerentur,tunc nō ſolum ſilentiū abiecturum,ſed etiam ſuam voluntatē manifeſtaturum eſſe firmabat:ſed ſi aliquid viriliter volum? efficere,nihil dilationis penitus detur. His igitur dictis,exinde conuertuntur ad Minutianum,ipſis quidem ſtudijs & virtute parē,& ſimilia ex animi magnitudine cupientem:conſanguineum tamē Caij, ſed ſuſpectū propter mortē Lepidi. Multam nāque inter ſe amicitiam Minutianus Lepidusq; poſſidebāt:& propterea etiam ipſe timore periclitabatur,ne ſimiliter eū perire cōtingeret. Erat quippe Caius omni nobilitati terribilis,vt putarē tur aduerſus vnumquenq; ſingulari inſania prorupturus. Propter hoc enim alter utri ſibimet erant pro rerū neceſſitate formidini:& voluntatē,quē circa odium Caii gerebant,indicare nō poterant. Ob huius vtiq; ſuſpicionē,nec deuotionē ſibimet aperte impendere pręſumebant. Dū igitur conueniſſent, & minutiano honorem ſicuti prius exhibuiſſent,erat enim dignitate pręclarus,& cūctorum ore laudatus,inter principia ſermonum,præcedens ille verba fecit ad Chæream: requirēs quod ſignum illa die perceperit. Per totam nanq; ciuitatē grata Chæreæ videbatur iniuria,quam per ſignorū dationem ipſe portabat. Et ille inter verba iucunda nihil motus,Minutiano reſpondit,eiq; ſermonem de rebus talibus faciendum eſſe cōmiſit:& tu mihi,inquit,da libertatis ſignum,gratias agenti tibi, qui me amplius acuiſti,quàm egomet implere conſueui. Neque mihi ſermonibus iam pluribus opus erit, ſed hoc ſufficiet iudicio,ſi etiam tibi idem placeat, quod & mihi:quando & priuſquàm cōueniremus,eiuſdem cognoſcimur fuiſſe communionis. Vno itaque gladio ſum accinctus, qui ſufficere poſſit ambobus; in quo

consueti fortiter & accedamus ad op⁹. Princeps autem si uis, ipse cõsisto, iubens operibus imminere, Quod si cepero tui cooperationem solatii, persequar grassatione ferri, concessa mihi te confirmante fidutia: per hoc enim, ipsũ quoq; ferrum efficatius solet existere. Impellor enim ad actũ non pro his quæ patior ego, dum spe ipse circunferar, Non enim hæc lenitas, mea pericula tantummodo me cõsiderare permittit: dum & liberæ patriæ atqũe legibus, & ademptæ virtuti, & tantę condoleam pesti, quę cunctos simul propter Caium apprehendit. Dign⁹ enim sum apud te iudicem fide rerum huiusmodi, quando etiam tu sapere talia comprobaris. Tunc Minutianus considerans ardorem sermonum eius, libenter amplexus est, & eius audaciá approbauit atque laudauit: & vale dicto, cum votis eum precibusq; dimisit. Quidam enim asseuerabant, ea quæ contingebant quodam auspicio fuisse firmata. Nam dum Chæreas ingrederetur in curiam, vox cuiusdam de populo fertur emissa, quę quasi admoneret, dicens: Perfice quod agendum est, opitulante diuinitate. Quo facto, primum quidem Chæreas expauit, ne quis coniuratorum videretur prodidisse secretum: nouissime vero considerando, quia hæc pro inuitatione dicerentur, siue commonente aliquo sociorum: seu certe deo (qui cuncta humana respicit) consulente, omnibus ad confortationem insidiarum causa patuisset, vniuersi simul sunt: alij quidem ex ordine senatorio, alij vero Romanorum militum qui conscij esse videbantur. Neque enim erat vir nobilitate seu felicitate præditus, qui Caij exitium non ardenter appeteret. Qua propter omnes quo possent studio, vt vita priuaretur, totaq; confidentia atq; virtute, ad tyrannicidium erant & sermonibus & operibus pręparati. Nam & Calistus libertus Caij, vir vnus potentia summi culminis eleuatus, qui nihil aliud potestate sua, quàm tyranno æquus esse putaretur, timore cunctorum, & magnitudine pecuniarum, quę ei nimis accesserant, eo quod esset in muneribus accipiendis, & iniuriis exercendis acerrimus, & vigorem vltra modum haberet, cum naturam Caii instabilem esse sciret, & in quibus declinasset, nequaquam posse reuocari: & multas quidem alias periculi causas, necnon & magnitudinem pecuniarum haberet, accedens latenter ad Claudium, sperans quia si ei cederet principatus, deficiente Caio, honorem similem ei præberet, eo quod illi gratiam & verba clementiæ impendisset primitus, ait, quia iussus à Caio Claudium veneno perimere, crebras huius rei dilationes quęsisset, ne talia perpetraret. Sed mihi videtur, quia fingebat hæc Calistus, volens capere Claudiũ. Nã neq; Caius studẽs interfici Claudium honestas poterat occasiones exquirere, neque Calistus iussus optabilem rem Caio perpetrare, si distulisset mãdata domini sui, pericula potuit declinare, Sed Claudiũ quidem diuinitas à Caij vesania liberauit. Calist⁹ autem pro cõmendatione finxit hanc gratiam, quæ ei nequaquã probabatur iniuncta. Hi quidem, qui circa Chæream erant, differebãt quotidie, dũ multos segnicies detineret: Chæreas aũt nullã moram gerebat, sed omne tempus ad agendum opportunissimũ iudicabat. Nã dũ Caius in Capitolium ascendisset, vt pro filia sacrificaret, venit frequenter ad eũ, & in imperialis loci culmine stãtem, ac populo auri & argenti pecunias dispergentẽ, dum hæc ministeria gererentur, pręcipitẽ ex eminenti loco cogitauit impellere: cum se à nullo videri putaret, nec insidias fecisse crederetur. Et licet non optata mors euenisset, ipsi tamẽ accessisset audacia vt etiã pręter ferrũ perimeret Caiũ. Tantũ habuit cũ coniuratis Chæreas ardorem, metuẽs, ne tempora opportuna diffluerent. Illi vero videbant quidẽ eũ pro sua libertate solicitũ: poscebant aũt, vt paucum tẽpus vsq; ad solennitatẽ spectaculorum differret: ne dum conamen nequiuerit impleri, turba fieret ciuitati, dum conscii requirerentur à Caio: & insidiarum non valeret vtilitas in futuro: sed hoc vtile fore, vt in celebratione spectaculorum res potius agi tentaretur. Hęc spectacula in palatio ob honorem Cæsaris, in paruo eius rotundo templo aguntur, qui primus potestatem populi conuertit in seipsum, quæ scilicet Romani nobiles cum filijs simul & coniugibus libenter spectare noscuntur. Tunc enim Caius

Vox emissa in curia coniuratos exagitat

De Caliſto Caii liberto

negligens

negligens ad omnes ita facilis erat incursus, quando multa milia hominum par uo loco concurrerant, vt potuisset quilibet ad eius necem audacter accedere: absentibus quoq; custodibus, qui licet vellent, non tamē ei præsidium facile deportarent. Expectabat ergo Chæreas, & venientibus spectaculis, prima die nitebatur, vt quod fuerat præcogitatum, sine dilatiōe fortunæ solatijs adimpleret: quo tamen tribus diebus ludorum transactis, vix die nouissimo opus valebat terminari. Itaq; Chæreas aduocans coniuratos, satis, inquit, ò viri prēteritum tempus nostram potest obiurgare segnitiem, pro his quę cum tanta virtute tractata sunt, & neglecta noscuntur. Et melius est, ne proditione facta, pereat occasio, & potius Caius nos afficiat, cūctorumque auferat libertatem, his diebus, quos nosty rannidi eius adijcimus, cum & nos de cætero debeam⁹ esse liberi, & alijs causam prębere felicitatis, prēteriti seculi honorem & miracula reparare. Illis vero nequaquam contradicentibus, quasi non bene fuisset hortatus, neque actum hunc aduersę susçipientibus, sed potius cōticescentibus: cur, inquit, ò fortissimi, segnes sumus? An non videtis hodie spectaculorū diē esse nouissimū, & Caium ferri ad Alexandriam nauigaturum, vt Ægyptum contempletur? Bonū ergo vobis est, vt vestris manibus Romanæ gloriæ auferatis obprobriū, & hoc terra mariq; diuulgetur. Nā quomodo non iuste erimus confusioni obnoxij, si quis eum Ægyptius videatur perimere, iniuriam non ferens libertatis oppressæ? Ego siquidem nequaquam cogitationes vestras differre patior, sed hodie ad pericula simul accedo: grate ferens quicquid ex eis euenerit: animo scilicet consistens ad pericula omnia prēparato, quàm vt mihi huius laudis possit euenire priuatio. Hæc ille dicens, & ipse audacius armatus est, & reliquis fiduciam prēparauit: cunctisq; iam erat desideriū, vt conamen attingeretur, nihilq; differens, diluculo ad palatium multitudo equestrium armata cōuenit. Mos erat tribunis ense cinctis, petere ab imperatore signum, quod ei competebat, vt signum acciperet. Concurrebant ergo ad palatium omnes, vt pro spectaculo loca sibimet occuparēt. Cumq; multa plebe atque compressione Caius exultaret, ita vt præ multitudine, neq; senatui, nec Romanis equitibus locus esset: sed omnes permixti sederent, cum viris pariter mulieres, & liberi vnà cum seruis, Caius processu sibimet facto, Diuo Cęsari solenniter imolabat: cuius etiam spectacula celebrabat. Et cum de sacrificijs aliquid sanguinis cecidisset, contigit, vt ex eo cruore cuiusdam senatoris Asprenatis nomine, vestis adimpleretur, quod factum Caio quidem præbuit risum, Asprenatis vera augurium fuit apertū, qui scilicet vnà cum Caio peremptus est. Ferūt itaque Caiū vltra suam naturam illa die fuisse mitissimum, ita vt omnibus eius humilis salutatio mira videretur. Qui post sacrificia ad spectacula veniens, præsidebat: & circa eum primi procerum. Est autem ipsum spectaculū, vbi annis singulis exhibetur in duabus cellis, quarum altera quidem ducit ad atriū, altera vero ad porticum, ingressibus & egressibus apta, quatenus non turbentur, qui interius esse noscuntur. Est enim illic & alia cella, vbi lusores exerceri solent, atque cantores. Residente itaque populo, & Chærea cum tribunis non procul à Caio, (dextrū nāque cornu Cæsar tenebat) quidam Batibius ex ordine senatorum, vir militaris, Cluditum cōsularem virum iuxta se residentem: nullo audiente requirebat, si quis ei aliquid dixerit nouitatis. Quo dicente: nihil sibi ea die nuntiatū, ò Cludite: inquit: hodie tyrannicidij certamen agitur. Tunc Cluditus, ò fortissime: inquit: tace, & mox versum Homeri subiecit: dicens: nequis alius maleuolus sermonem exaudiat. Cumq; multa poma in Theatro spectantibus spargerētur: & pariter aues innumeræ: & quæ pro raritate sua sunt comparantibus pretiosæ: Caius lites & rapinas propter hæc actas libenter inspiciebat. In illo siquidem spectaculo, duo ei auguria prouenerunt. Mimus nanque introducitur, quo actum est, vt ludex deprehensus crucifigeretur, & pantominus fabulam saltauit Cynaræ, in qua & ipse occisus, & eius filia Myrrha videbatur: atque sanguis mimica

mica arte diffusus, & circa iudicem crucifixum, & circa Cynaram & Myrrham. Constat autem, quoniam dies ipse fuit, quo Philippum Amyntæ filium, Macedonum regem, in spectaculum ingredientem, vnus sociorum sustineret in spectaculo, vsque in finem, eo quod nonissimus erat dies, aut certe vsus balneis, atque cibis illic, deinde remearet, sicut & prius. Minutianus iuxta Caium sedens, ac metuens, ne in vacuum tempus efflueret, surgens, cum etiam Chæream videret egressum, pergebat vt cõfortaret eum. Tunc egredientem tenuit Caius à veste, & quasi per amicitiam, quò, inquit, pergis ò beatissime? At ille reueritus Cæsarem, cum timore resedit, & paululum quiescens, denuo surrexit, & abijt. Cui egredienti non impediuit iter Caius, credens eum ad necessaria progredi. Asprenas quoque, cum esset & ipse particeps operis, admonebat Caium, sicut & prius, vt ingressus ad balneas atque prandium, ad spectacula remearet: quærens vt ad finem sua tractata perducerentur. Illi siquidem, qui circa Chæreã erant, exacuebant alterutros, quasi tempus esset singulos prępparari, ne ad opus absentes inuenirentur, & negligentes opportunum tempus amitterent. Erant nanque etiam dies, iam circa horam nonam. Chæreas itaque tardante Caio, erat paratus, vt ingrederetur ad sedem eius: præscius tamen, quia illic necem principis cum multo sanguine senatorum, & simul equestrium adimpleret: licet & arderet, melius tamen esse iudicauit, omnium tutamen libertatem & seruari. Cumque essent omnes ad spectaculorum vota conuersi, Caius signum surgendi fecit: turbaq; repente facta, cõuersi sunt cõiurati, & populos impellebãt, vt quasi Caio secreti officium prębberent, opere vero volentes habere licẽtiam, vt eum in silentio trucidarent. Præcedebant itaque Claudius patruus eius & M. Minutianus sororis coniunx, & Valerius Asiaticus: quos etiam si voluissent repellere, propter dignitatis reuerentiam nonvalebant. Caius vero sequebatur cum Paulo Aruntio. Cumq; iam esset intra regalia, rectum dimisit iter, vbi constituti erant famuli, qui ei gratifice ministrabant, Claudio scilicet præcedente. Et conuersus est ad locum quendam angustum, silentio iturus ad balneas, simul & pueros qui venerant ex Asia contemplaturus, qui eorum forent vtiles ad hymnos mysteriorum, quę erat celebrare consuetus, aut qui ad Pyrrhicam in theatris apti esse viderentur. Tunc itaq; occurrit ei Chæreas, vt signum peteret. Quo quasi ad illusionem eius signum dante mollium, nihil ille moratus, iniurijs vtebatur aduersus Caium, & euaginato gladio, ei intulit plagam vehementem: non tamen omnino mortalem. Sunt qui dicunt, hoc à Chærea de industria factum: ne Caius vnius plagæ vulnere moreretur, sed plagarum multitudine sauciatus, maiori dolore cruciaretur. Sed mihi nõ videtur hic sermo credibilis, eo quod in huiusmodi actibus timor talem nonexigit rationem. Nam si Chæreas ita cogitauit, omnes stulticia præcessisse credendus est, voluptati magis fauorem prębens, quàm per celeritatem sibi & coniuratis periculorum euasionem acquirens, dũ possent multæ machinationes auxilium Caio conferre, antequam potuisset mori. Vnde certum est, quia Chæreas non circa supplicia Gaij restitit, sed de se & amicis potius cogitauit: quando etiam acta causa silẽtio magis vsus est, vt vindicum fugeret iracũdiam, & quatenus res gesta cælaretur: ne sermonibus vsus, & se perderet, simul & tempus. Et hæc quidem licet vt voluerit vnicuiq; tractare. Caius itaque vulneris dolore ferebatur: inter humerum enim & collum ensis illatus, iuguli ossibus est retẽtus, ne vlterius posset accedere. Quo facto, neque clamauit, neque vocauit quemlibet amicorum, seu incredulitate, siue imprudentia, sed dolorẽ fortiter ferẽs, interius fugiebat. Quem suscipiens Cornelius Sabinus, & ipse iam sua mente pręstructus, impulit. Tum genu flexo cadentem, multi circumastantes, singuli adinuicem gladijs: & quasi ad certamina discerpserunt. Cõstat autẽ: quia vltim⁹ Aquila ei mortis intulit plagam. Omnis itaque causa: Chęreæ indubitanter attribuenda est. Nam licet cum multis hoc opus effecerit: primus tamen cogitauit quemadmodum gereretur: & primus

Chæreas gladio Caium appetit

Caius confoditur

Chæreas coniurationis princeps

cæteris

cæteris hoc ausus fuit edicere: quibus suscipientibus, in illius necem verbo subinde alios congregauit: & sapienter cuncta disponens, vbi erat sententiarum adhibenda professio, etiam sermonibus locutus est vtilibus: necnon necessitatē suæ præsumptionis imposuit, vt dum tempus exigeret, manibus vterentur. Is quoque rem prior aggressus est, & virtutem illius necis implenit: atque nisum facilem Caio iam moriente concessit. Quapropter iustum est, vt etiam quęcunque cęteri gesserunt, Chęreæ cogitationi & labori manuum ac virtutibus applicentur. Caius itaque hoc modo, multis vulneribus iacebat extinctus. Chæreas autem & cæteri perimentes Caium, per eadem itinera reuertentes, euadere se impossibile iudicabant, propter hæc vtique, quę fuerant gesta. Non enim paruum erat periculū, peremisse principem, stulticia populi sępius honoratum: cum & à militibus non sine sanguine, de morte eius facienda esset seditio. Ita cum essent angustæviæ, in quibus hoc opus effectum est, & maxima turba repleret eas militum, qui illo die pro custodia principis aderant, per vias alias discedentes, ad domum venere Germanici patris Caij. Erat enim domus coniuncta regalibus, eo quod hi qui in eminentia constituti sunt, diebus suæ potentiæ in talibus habitare noscuntur: & declinantes multitudinis inuasionem, esse iam videbantur in requie. Cum itaq; lateret adhuc pestis illata Caio, primū Germanis ē agnita. Erāt enim armigeri, ęqui uocum gentis suæ Celticę habentes tagma, quorum patrię mos est, importabili vti furore, sicut Hispanis, aut cęteris Barbaris: eo quod omnes huiusmodi homines ratione minore sint, corporisq; robusti: & impetu primo, quibuscunque congressi hostibus, prędales: cum non haberent virtutis discretionem, pro vtilitate cunctorū, sed tantum sibi prospicerent: quibus Caius chariſſimus ob hoc erat, quod pecuniarum muneribus eos sibi placauerat. Euaginatis ergo gladijs, ingressi sunt domū, perscrutantes Cęsaris perēptores, quorū tribunus Sabinus erat: qui nō tantū virtute & fortitudine maiorum, quantū suo robore, cū monomarchꝰ esset, hanc obtinuerat dignitatē. His itaq; requirentibus Asprenas primus occurrens exoluit pœnas: cuius vestē sacrificiorum sanguis, sicut prędiximus, cruenta uerat, & non ei bonū fecisse videbatur auguriū. Post hunc occurrit eis Barbarus Norbanus, fortissimus ciuium, & de cuius maioribus imperatores multi processerant; cuius etiam ciues eminentiam non ignorabant. Is cū esset valetudine robustus, primo sibimet occurrentiū abripiens gladium, permixtus alijs contendebat, ne sine aliorum interitu moreretur. Qui multorum agmine constipatus, frequentium vulnerū illatione defunctus est. Tertius aūt Anteius, ex ordine senatorio, Germanis sicuti priores occurrit. Is vt videret Caium iacentem, & lętaretur, aduenerat: quia patrem illius eiusdem nominis effugauerat: eumq; nec sic satiatus, militibus destinatis, occiderat. Aderat ergo Anteius, vt Caij videret funus, turbataque subito domo, dum se vellet occulere, furentes Germanos, & tunc subtiliter inquirentes qui Caium occiderant, etiam innoxios vnà perimētes, latere non potuit. Et illi quidem ita sunt mortui. Cū igitur in theatrū de Caij morte veniisset sermo. admiratio & incredulitas facta est. Alij nāq; valde delectabātur in eius morte: & licet dudū scirent sibimet vtilem fore, hoc non sinebantur credere per timorē. Quibusdā vero hoc in desperatione erat, cum neq; vellent circa Caiū huiusmodi aliquid prouenire, necvere hoc crederent, quasi non posset aliquis hominum, opus huius virtutis implere. Erant enim, quibus non erat grata mors Caij, mulieres & infantes, & quidā militum: alij propter mercedem, & qui ad nihil aliud, quàm tyranno cōueniente ad iniurias potentissimorū ciuium, illius ministerio erant prępărati: mulieres aūt ac iuuenes, propter spectaculorum & gladiatorum munera, in quibus solet vulgo delectatio ministrari, & propter carnium dilaceratiōes, quas in ludis agebat Caius, vt quasi populo voluptatem exhiberet: proveritate aūt ad satiandam suæ crudelitatis insaniā. Serui aūt dominos contemnebāt, & ad iniuriandū eos, eius fulciebantur auxilio. Facile nanq; eis mentientibus

Germani ad vlciscendum Cæsarem animantur

tientibus contra dominos credebatur: eorumq; pecunias ostendentibus, & libertas & diuitiæ succedebãt: nec accusationis metuebant pœnam, quibus erant proposita præmia, octaua pars substantiæ senatorum. Igitur etsi aliquibus in theatro credibilis videbatur de Caij peremptione sermo, eo quod aut præsciissent insidias aut optassent, de his quæ nunciabantur non solum gaudia retinebant, sed etiam audire hoc aut dicere fugiebant, metuẽtes, ne cum verũ non appareret, pœnæ succumberent, quasi vota suæ voluntatis aperientes. Illi vero qui insidias præsciebant, amplius se cælabãt: formidantes ne dum alicui amatori tyrannidis hoc panderent, proditi viuente Caio punirentur. Nam & alius sermo fuerat dispersus in populo, quia res quidem à cõiuratis fuisset tentata, non tamen Caius extinctus, sed ablatus à medicis, ductus fuisset ad curã: nullusq; erat verax, cui se quicunque cõmitteret, aut suam panderet voluntatẽ. Nam & si quis amicꝰ erat, propter fauorem tyranni videbatur esse suspectus, & multo magis odiosus non poterat credi. Dicebatur autem senatoribus, à quibusdam eorum animos perturbantibus, quod inter ipsa pericula atq; vulnera, vt erat sanguine cruentus, venisset in forum, & concionem habuisset ad populum: quę reficiebant eorum mentes, neq; loca suæ custodiæ relinquebant, formidantes ne illis quælibet impingeretur culpa: quando non qua voluntate discederent accusari poterant aut damnari: sed quemadmodum vellent accusatores aut iudices. Cum itaq; turba Germanorum euaginatis gladijs spectaculum circumdedisset, cunctis spectantibus metus suæ perditionis accessit: & ex omnibus aditibus terror erat, quasi repente ingredientiũ gladijs caperentur: & neque discedendi securitatem habebant, neque in theatro poterant morari sine periculo. Illis igitur irruentibus, in theatro fragor eruptus est, supplicantium atque dicentium, quia & quæ cogitata fuissent (si tamen aliquid prouenisset) & quę dicebantur gesta, nescirent: & deberent parcere, nec alienam præsumptionem eis, qui non essent culpabiles, irrogarent: sed exquirerent commissores, si tamen aliquod scelus probaretur esse commissum. Et illi quidem hęc & his potiora cum lachrymis & percussione vultus sæpius clamitabant, facientes ea quæ periculi & mortis vicinitas exigebat. Ad hęc militum ira cessauit & pœnitẽtia ducti sunt, in spectaculo cõstitutos occidere. Erat enim crudele etiam illis, licet viderentur exasperati: portabant enim capita Asprenatis & eorum quos vnà peremerunt. Quę cum viderent in spectaculo positi, amplius sunt concussi, pro dignitate virorum, & misericordia huiusmodi casuum. Quapropter & semetipsos à talibus ærũnis inuadere non credebant: & incertum sibi fore, si tanta pericula possent declinare. Ideoq; licet aliqui aperte & iuste odium circa Caium habuissent, eius alacritatis munus expulere: cum ad tanta pericula peruenissent, & spe totius cecidissent vitę. Fuit igitur Aruntius quidã, gratus homo inter pręcones rerum venalium, & propterea magnitudine vocis vtebatur, indutus vestibus diuersi coloris, ad instar nobilium Romanorum: habebatq; potentiam agendi quę vellet in ciuitate, in his quę tunc & postea gerebantur. Is aptauit semetipsum veluti lugẽtem, licet & ipse odio Caium haberet: erat que timore superior eius concio, atque militia, qua nitebatur salutem in rebꝰ præsentibus apparare: & omnem ornatum, quasi de chariſſimi principis morte amisisse confingens, progressus est in theatrum, vt mortem Caij denunciaret. Quo facto, quies omnibus affuit, ne possent vlterius ignorantia fluctuare. Deinde statuas etiam Aruntius, & loca singula circuibat, reuocans Germanos, & cum eo tribuni, iubentes recondi ferrum, atque manifestantes Caium fuisse defunctum. Hoc ergo factum aperte in theatro collectos eripuit, & vniuersos qui furorem in currerant Germanorum à morte seruauit: nam prius spem habentes viuere Caiũ à nulla factione penitus abstinebãt. Tantam enim deuotionem circa eum habuerãt, vt etiam post amissionem animæ eius fauorabiles essent. Quẽ dum aperte mortuum cognouissent, ab iracundia diuersorum & supplicio quieuerunt, eo

Impetus germanorum entium in theatrum

quod

quod vindicta illis vtilis iam non esset: nec foret, qui eis pro talibus recompensaret: deinde timentes ad potiorem iniuriam prorumpere, ne senatum contra se prouocarent, si ad eos imperij summa deueniret. Igitur Germani à sua rabie, quæ eos inuaserat pro Caij morte, quieuerunt. Chæreas autem cum nimis esset de Minutiano sollicitus, ne Germanorum furisset insania extinctus, singulos militum de eius salute requirebat. & Minutianum quidem Clemens adduxit in medium: ad Chæream vero conuersus, cum multis alijs senatoribus, iusticiæ & virtuti testabatur, eius laudans cogitatum, & actum sine formidine completum, tyrannidem dicens ad nihilum fuisse perductam, eo quod iniuriarum voluptate fuerit eleuata: quippe cum non posset felix vita illi præberi, qui virtuti probaretur odibilis, sed cum tali calamitate deficere, quali Caius, qui etiam ante coniuratorũ consensum propriũ facinus sibi constituit inimicum, agendo iniurias diuersorum & prouidentiam legis exterminãdo: vt quos habebat charos, sibi hostes efficeret, & sermone quidẽ alios eius esse peremptores, opere vero semet ipsum sine dubio perdidisse. Iam ergo surgebant de theatro custodiæ, quæ principio pernicioſæ fuerant, quando omnes abscedere festinabant. Cuius mali tunc causa fuit Alcion medicus abreptus quidẽ quasi ad curam aliquorũ vulneratorũ, & mittens qui cum eo erant, vt quasi ad medicinã necessaria deportarent: quos inde pro veritate dirigebat, vt pericula declinarẽt. Interea conuentus agit senatorũ & plebis in foro. Et populus quidem inquisitionẽ de Caij peremptoribus vehementius faciebat. Aderat & senatus: inter quos Asiaticus Valerius, vir consularis, stans in populo, tumultuantibus illis & dirum esse clamantibus, eo quod imperator eis ignorantibus videretur occisus: dum eum cuncti requirerent: qui sunt qui Caium interemerunt? Vtinã inquit, ego. Ad hæc autem & consules edicta proposuerunt, accusantes Caiũ: atque iubentes populo simul & militibus, vt ad propria remearent: populo quidem multã requiem promittentes, militibus autem honores: si tamen solita disciplina consisterent, & nulli quodlibet contumeliæ genus inferrent. Erat enim metus, ne forsitan exasperati mala ciuitati facerent, & ad rapinas aut ad templorum spolia verterentur. Conuenerat itaqua omnis multitudo senatorum, & maxime consentientes aduersus Caium: fiducia iam vtentes, & in contemptu maximo constituti, quasi in eis respublica resideret.

Germãi ab ira cundia & furore quiescunt

Alciõ medicus

Valerius asiaticus

Sentij oratio pro libertate Romana, & mors vxoris filiæq; Caij. Cap. II.

INterea subito de domo raptus est Claudius. Milites enim facto cõcilio, alteri de rebus agendis dedere sermonem. Videbant enim impossibile fore, vt tantis rebus existentibus quis rempub. gubernaret: nec sibi vtile, si quis illorum qui cooperatores in nece Caij fuerunt, ad imperium perueniret: sed bonum esse si nondum perfectis rebus Claudium principem facerẽt, defuncti patruum, & omnium senatoria dignitate præcipuum, virtute maiorũ fultũ, militari disciplina pariter eruditum. Hũc deliberauerunt, in medio statuentes, imperatorem facere: dignitatibusq; solennibus honorare. Sentius itaq; Saturninus, licet Claudij cognouisset raptum, & quasi pro laude fugientem, qui videbatur quidẽ ad hoc inuitus accedere, non tamẽ declinabat integra voluntate, stans in medio senatus, nihilq; metuens, apud liberos forteſq; viros perorauit hæc dices: Licet incredibile sit ŏ Romani, libertatis nos acquisisse dignitatem, eo quod longo tempore nobis abfuerit: veruntamen tenemus eam incertã quidem, quantum ad magnitudinem pristinę seruitutis: sed tamen alacritatem ferre possibile est, si eius felicitatem nequiuerimus amittere. Satis est enim, & vna hora sensum virtutis habentibus, cũ securavolutate in libera patria vitam degere, & legibus florentibus aliquando cõmunicare. Ego siquidẽ iam prioris libertatis oblitus, quam olim quidem amisimus, nunc autem magna beatitudine retinemus, reuerentiam exhibendam his, qui geniti in ea atq; nutriti sunt: & non minorem à dijs honorem his viris præbendum esse decere no: qui licet sero & in hac ætate nos eam gustare fecerunt, ita vt etiam in futuro

Qualiter Claudius susceperit imperium.

Oratio Sẽtii ad Senatum

ſeculo eius præmia teneamus. Sufficiet itaq; etiam hæc dies, & iuuenibus noſtris, & quicunq; ſenuimus: ſenibusquidem, quando eius conſpicientes libertatem, cum dulcedine moriemur: iuniorib⁹ autem, eo quod ſit eis doctrina virtutis Vnde conſtat viros eſſe iſtos, quorum labore conſiſtimus, propter hæc quæ nuper geſta noſcuntur: quia nihil quàm cum virtute degere maius eſt, de qua conſueuit libertas humana ſolūmodo cogitare, Ego ſiquidem antiqua noui auditu cognoſcens: quæ vero viſu conſpexi, valde ſunt grauia. Malis enim ingentibus inuaſerunt rempublicam principes tyrannidum, prohibentes vtiq; omnem virtutis modum, & magnanimitatis officium, libertati derogantes, docentes blandimenta pariter & timorem: eo quod principium voluntati cuncta ſubijciuntur. Ex quo enim Iulius Cæſar poteſtatem populi ſoluit, & ornamenta legum comprimens, rempublicam conturbauit, iuſticiā prȩuaricatus, & ſua delectatione victus, nihil eſt mali quod non irruit ciuitati, ſucceſſoribus adinuicem imperium ſibi detrahentibus, ad deſtructionem ſcilicet patriæ libertatis, & vt præcipue in defectum robur ciuiū deueniret, arbitrati ſuam eſſe munitionē, ſi vitioſis vterentur hominibus, & virtute præcelſos, non ſolum gloriȩ immanitate priuarēt, ſed etiā ad mortem vſq; perducerent. Singuli nanque regnantium quæque ſunt grauia commiſerunt. Quorum Caius qui hodie mortuus eſt, amplius extitit ſæuior vniuerſis, qui non ſolum in ciues, ſed etiam in cognatos pariter & amicos effrenatam intulit ſuæ ferocitatis inſaniam, iniuſte pœnas exigens, & veluti furioſus in homines atque deos ferus exiſtens. Nihil etenim tyrannus ſuauitatis habere poteſt. Nónne cum iniuria vobis abuſus eſt? Nónne in pecunijs vos & coniugibus contriſtauit? Nónne omne votum veſtrum precib⁹ angebatur inſiſtentibus inimicis? Aduerſa quidem tyrannis cuncta libertas eſt, nec eis vnquam faueri poteſt: ſed nec ipſi, qui cōſentiunt eis, patiuntur turpia ſuſtinere. Sentientes nanque tyranni quibus malis inſignes viros affligant, & eos videntes patienter talia ſuſtinere, nec tamen ignorare quod geritur, ſed ſolatium expectare, hoc ſolummodo ſuam credunt comparare ſecuritatem, ſi eos potuerint penitus amputare. His igitur erepti malis, & ſub alterutra veſtri ditione conſtituti, quod rei publicæ maxime prodeſt, & ad præſentem reſpicit deuotionem, inſidijs amputatis, & reſtituta republica, iuſtum eſt vtilitati communi prouideatis, & quod placet non imminente periculo cenſeatis: quando non erit dominus, qui rempublicam gubernaturus eligitur, vt ciuitatem lædere, & imperiali iure cuilibet loquenti pœnarum multa genera poſſit inferre. Sub tyranno ſiquidem quod illi diſpliceat dici non poteſt, nec diuerſa ſententia reluctari. Hactenus igitur amittentes delectationē pacis, & conſueti degere modo ſeruili, importabiles incurrentes ærumnas, etiam proximis malorum videbamur autores fugientéſque cum virtute mori, nouiſſima confuſione peribimus. Quapropter primitus tyrannicidis decernite honores egregios, & maxime Caſſium Chæreā principem fortium virorum annunciate, qui cum alijs vir vnus & conſilio & opere ac quiſitor noſtræ libertatis apparuit: cuius nunquam dignum eſt obliuiſci, qui contra tyrannidem noſtra pro libertate primus conſilium ſumpſit, & ſemetipſum periculo pro ſalute noſtra ante cunctos ingeſſit. Opus eſt enim optimum, & viris liberis beneficium oportunum præſtantibus, aliquid recompenſare dignum: qualis ſcilicet vir iſte circa vos extitit non ſimilis Caſſio & Bruto, qui Caium Iuliū peremerunt. Illi nanq; ſeditionis principia bellorúmque ciuilium, ſubuerſionem ciuitatis excitauerunt: hic autem cum tyrannicidij graſſatione, etiam malis eius priuauit vrbem. Sentius itaque his ſermonibus vſus eſt, ſenatu delectabiliter audiente, & equitibus Romanis, qui præſentes erant. Quo facto, quidam Trebellius Maximus inſiliens, annulum de digito traxit, habentem lapidem clauſum, in quo forma Caij cælata videbatur: quem ille ſibimet ſtudio dicendi, quæ ſuadebat impleri, fuerat oblitus auferre. Et cælatura quidem eſt agnita, nox autem continuo ſubſecuta. Chæreas vero cum ſignum à conſulibus petiſſet, & illi Libertatem ei dediſſent, miraculum fuit cunctis, & veluti incredulitas, quia reuerſa

videretur

videretur ad conſules hæc poteſtas. Hi ſiquidem, antequam tyrãnus inuaderet ci uitatem, rebus militaribus ciuilibuſque præſidebant, qui ſenatui conſentiebant. Chæreas vero præcepto ſigno militantibus præſidebat. Erant autẽ cohortes quatuor, quibus viuere ſine principe magis quàm ſub tyrannide complacebat. Milites itaque cum tribunis abibant, & populi diſcedebant læti, hanc ſpem habentes atque cogitationem quaſi ipſi gubernationem reipublicæ rurſus acquirerent, & nequaquam alij ſubiacerẽt: inter quos Chæreas præcipuus exiſtebat. Igitur Chæreas periculum credens, ſi Caij vxor & filia ſupereſſent, & non omnis domus eius pariter deperiret: quando ſi quis ex eis derelinqueretur, non hoc ſine peſte ciuitatis lethoq; conſtaret: inſuper & propoſitum ſuum perficere, & odium quod circa Caium habebat, explere feſtinens, miſit Lupum vnum tribunorum, qui vxorem Caij filiamq; perimeret. Erat enim is Lupus cognatus Clemẽtis, cui hoc officium tradiderũt, quatenus vel hoc opere & virtute tyrãnicidij particeps eſſet, & quaſi in omnibus videretur inſidijs prioribus conſenſiſſe. Quibuſdam vero coniuratorum crudele videbatur, vt contra mulierem taliter vteretur, dicẽtibus Caium ſua magis natura malis vſum, quàm vxoris conſilio facinora molitum, quibus & ciuitas vexata eſſet, & flos ciuium deperiſſet. Et illi quidem his aſſertionibus eam defendere nitebantur: omnium autem malorum quæ a Caio geſta fuerant: hæc erat caput. Caio nanque dederat poculũ vt eius mentem ſuo poſſet ſubiugare ſeruitio & amori: & incantationibus ad veſaniam transformatum ita ſibi deuinxerat, quatenus fortunæ omnium Romanorũ, & totius vrbis cui præſidebat, ei ſubditæ viderentur, nihilq; defenſores eius valere potuerunt. Miſſus itaque Lupus, in nullo moratus eſt miniſterium eo momento differre, ne culpabilis eſſet in his, quæ ei pro vtilitate publica videbantur iniuncta: veniénſque ad palatiũ, inuenit Cæſoniam Caij coniugem, iuxta viri corpus humi proſtratam, & omnes in luctu poſitos, ſicuti moris eſt mortuis exhiberi corporib9, eratq; ſanguine vulnerũ eius plena, & maxima calamitate circundata: necnon & filia iacebat ſimul: nihil illic aliud audiebatur, niſi culpa Caij, tanquam non bene gubernãtis, & quia vxor eius frequenter talia ventura prædixiſſet. Hæc enim ratio & tunc & nunc ſimiliter æſtimatur, & in omnium mente ſita eſt circa eos qui compatiuntur. Alij nanque dicebant, quia ſuaſiſſet Caio, vt recedens a ſæuitia & credulitate ciuium, humiliter & cum virtute rempublicam gubernaret, qui cum in ſua ſeueritate viueret, propter talia deperiſſet: alij vero, quia cum ſermo de coniuratis perueniſſet ad Caium, ſuaſiſſet illa, vt ſine vlla dilatione velociter cunctos placaret, quia licet nihil iniuſte tentaſſe aliqui probarentur, tamen hoc agens cuncta pericula declinaret. Quæ igitur à Cæſonia dicta ſunt, & quæ de ea homines dicebant, hæc ſunt. At illa cum vidiſſet venientem Lupum, corpus Caij monſtrabat, & vt ad proximum veniret, eum cum lachrymis exorabat. Cumq; eum vidiſſet mente attonitum, & nulla compaſſione motum, cognoſcens ad quod venerat, ei ſuum iugulum præparabat: & lugens ea promptius faciebat, quæ agere ſoliti ſunt, qui in vitæ deſperatione conſtituuntur. Tum inuitauit eum, vt quę decreta fuerant, non moraretur implere. Et illa quidem magnanimiter à Lupo hoc modo perempta eſt, & ſuper eam filia pariter extincta eſt. Caius igitur quarto imperij ſui anno, minus quatuor menſes, ita defunctus eſt, vir & ante regnum nequitia ſummus, libidinibus ſubiugatus, derogationibus amicus, in rebus terribilib9 timidus, & pronæ ſemper auidus poteſtatis, in quibus non oportebat nimie largus, acquirens diuitias occidendo, & contra leges agendo, & diuinitate ac legibus maiorem ſe eſſe ſtudens, atque videri volens. Is fauore populi ſæpe deceptus, quæcunque leges tanquam turpia ſapiunt, ſua credidit eſſe ornamenta, virtutis & amicitiarum im memor, quando contra hæc cum illatione ſupplicij frequenter exorſus eſt, inimi cum ſibi exiſtimans quicquid virtuti eſſet aptiſſimũ, & in his quæ concupiſceret, nullo contradicẽte cedens. Vnde etiam propriæ ſorori permixtus, odium ciuium maxime cœpit habere, eo quod ſimile aliquid longo tempore minime factum eſ-

Ceſonia.

Vxor & filia Caii occiſa.

ſe conſtaret. Opus autem magnum aut regium, nullum ab eo ad vtilitatẽ præſentium temporum, aut futurorum reperitur geſtum, niſi quod circa Rhegium & Siciliam, propter aduentum nauium frumenta ex Aegypto deferentium, horrea decenter inſtituit. hoc enim conſtat maximum, & nauigantibus vtiliſſimũ, quod tamen non venit ad effectum: ſed ſemiplenum ab eo, dum ſegnius cõſtruitur, derelictum eſt. Cuius moræ hæc cauſa fuit, eo quod rebus inutilibus, ſibiq; placitis voluptatibus ſtudens, & illic expenſas efficiens, melioris operis dereliquit vtilitatem. Inſuper fuit & rhetor optimus, Græca pariter & Latina lingua, ad dicendũ velociſſimus, & ad intelligendum aliena opera præparatus: ita vt maiori oratione dictis contradiceret alienis, & acerrimo ingenio, meditationiſq; labore, ſuum magis opus excellere dictionis fortitudine cõprobaret. Hũc nanq; Tiberius, tanquam fratris nepotẽ, quem etiam habuit ſucceſſorẽ, magna neceſſitate ſtudit eruditi, cum ipſe eiſdem annis primo floruerit. Caius itaq; puer colebat hęc, quaſi cognatus & imago principis. Ob quam rem cuibus meruit præſidere, quod non tamen obtinere prænaluit, neque ex eruditionis opere bona congregata ſeruare: ſed abuſus poteſtate, peruenit ad mortẽ. Difficile nanq; eſt, vt illis poſſit acquiri virtus, quibus facile videtur agere quò trahuntur. Initio ſiquidem, faciente eruditionis cauſa, amicis ſtudebat dignis zelo meliorum rerum: poſtea perductus ad iniuriam, onus & odium quod circa eum homines omiſſa priori deuotione gerebant ad id vſque deſcendit, vt ab eiſdem paſſus inſidias extingueretur,

Caii eruditio

Claudius in imperium à militibus vocatus, à ſenatu rogatur miſſis legatis, ſi cedere imperio noluerit, id eorum potius quàm militum autoritate vſurpet. Cap. III.

CLaudius igitur, ſicut dixi ſuperius, interruptione facta viarum, egrediebatur de theatro: Qui Caio mortuo, & domo Cęſaris nece turbata, in anguſtia proſalute conſiſtens propria, & in quodam arctiſſimo loco deueniens ſe cælabat: nullam periculorum cauſam, niſi ruborem formidans. Is enim cum priuatus eſſet, ſe mediocriter tractabat inter omnes, ſufficienter doctus, & diſciplina maxime Græca compoſitus, qui etiam ſe ab omni turbarum inquietudine ſubtrahebat Tunc itaque, dum trepidatio populos obtineret, & omne palatium ferocitate militum plenum eſſet, & terror atque indiſciplinatio cunctos apprehendiſſet, ſummi duces in curia de his quæ forent agenda tractabant. Et Caij quidem interitum paruipendentes, eo quod iuſte videretur extinctus, quæ ſibi eſſent vtilia potius cogitabant: quemadmodum bene cuncta diſponerentur. Cũmque Germani ad necem peremptores Caij requirentes, ſuæ magis quàm cunctorum vtilitati conſulerent, Claudius turbatus, & nequaquam de ſalute ſua ſecurus, maxime quia capita ferri viderat Aſprenatis, & quos cum eo conſtabat occiſos: ſtabat in quodam loco ſuper paucos gradus, obſcuritate cælatos. Tunc Gratus quidã militum in palatio videns eum, nec perfecte præ obſcuritate cognoſcens, credens hominem eſſe, qui magis in eo loco inſidias faceret: proxime veniens, eumque apprehendens agnouit, ſéque requirentibus ait: Iſte Germanicus eſt, eum conſtituamus imperatorem. Claudius videns eos in ſuo raptu præparatos, & metuens ne propter Caium ipſe quoque moreretur, parcendum ſibi eſſe poſcebat, eiſq; ſua facta commemorabat. Tunc Gratus ſubridens, dexteram ei porrexit: & noli, inquit de tua ſalute puſillanimis eſſe, cum te magis oporteat magnanimiter de imperio cogitare: quod dij auferentes Caium, mundóque proſpicientes, tuæ conceſſere virtuti. Perge nunc, & maiorum tuorum recipe ſolium. Supportabatq; eum, nequaquam valentem pedibus ambulare, propter timorem ſcilicet, gaudiumque dictorum. Concurrebant autem circa Gratum etiam multi militum, & videntes Claudium duci quaſi ad ſupplicium rerum geſtarum, tanquam pro viro ſuaui ac quieto, & multa pericula in imperio Caij perpeſſo, dolebant. Pluribus autem militibus

Turbatio Claudii.

de grato milite

Claudius in imperatorẽ a militibus deligitur

tibus aggregatis, factaq; turba, fugæ totius plebis exorte sunt. Tũc Claudio propter corporis debilitatem fugere non valente, eum in vehiculo rapiẽtes, pro eius incolumitate sollicíti cum fuga ad palatium deuenerunt. Qui locus, vt sermo tradit, primus in ciuitate Romana habitaculum dedit hominibus. Cumq; iam remp. tenere videretur, multo magis militum concursus procedebat, cunctis vtiq; aspectum Claudij libenter inspicientibus, eumq; principem statuere festinãtibus, pro fauore Germanici eius fratris, qui magnam gloriam suæ vitæ reliquerat vniuersis: insuper etiam cogitantibus de auiditate senatoriæ potestatis, & quæ pridẽ suo principatu deliquerant, Inter hæc etiam rursus cogitabant, quia imperium deductum ad vnum, periculo non careret: quando quodcunq; solus vellet efficere pro fauore senatui gratiam perpensaret sufficienter: inter alterutrosq; cogitabant, & quæ solent prouenire quotidie loquebantur. Erant ergo diuisę hæ sententię populi atq; senatus. Hi quidem dignitatem pristinã appetebant, & onerosum seruitiũ pro tyrannorũ iniuria declinabant: populus autẽ inuidiam circa senatum habẽs, & auaritiã eius effugiẽs, in raptu Claudij pro imperatoris ordinatione gaudebat. Tunc itaq; bellum penè iam ciuile sub Pompeio flagrabat, quod tamen imperatore constituto sedatũ est. Inter hæc senatus agnoscens Claudiũ à militibus abreptum, misit ad eum de suo cœtu viros virtute claros, qui eum admonerent, vt pro adeptione regni nullam vim faceret: sed magis vt senatui tantorum virorũ vnus cederet, & communem vtilitatem prospiciẽtibus legibus subiaceret, vtq; memor esset, quorum malorum prisci tyranni occasio fuerint ciuitati, & quæ sub Caio etiam ipse cum eis pericula pertulerit: neque imitaretur tyrannidis onus, & iniuriam ab alijs grauiter irrogatam, sponte ad subuersionem patriæ coarmaret, sed vt magis priorem virtutem suæ quietis ostenderet: quatenus ei honores liberiorũ ciuium, & legum decreto succederent: quo facto, fauorem imperantium & quibus imperatur acquireret: quia si neque obtemperare vellet, nec cederet autoritati senatoriæ, grandem manum ad resistendum haberent, & armatorum copiam & famulorum multitudinem, quibus aduersus eum fortiter vterentur: maximum vero sibimet esse remedium spei atq; fortunæ. Sed etiam deos non alijs præbituros esse solatia, nisi eis, qui cum virtute & boni principio ad congressionem certaminis aduenirent, cum ipsi scilicet pro patriæ libertate pugnaret. Et legati quidem Verãnius & Brachus, ambo tribuni, his vtebãtur verbis, & prostrati Claudiũ suppliciter exorabant, ne bellorum ac subuersionis foret occasio ciuitati: videtes vtique eum multitudine militum circunseptũ, & in comparatione illius exercitus cõsulis nihil esse: Suadebantq; simul, vt si appeteret principatũ, à senatu magis sibi datum acciperet, quod esset prosperius atq; felicius, si nõ cum iniuria, sed cum fauore decernẽtium potius imperaret. Claudius igitur sciebat quidem cum qua senatus arrogantia direxisset, & ad præsens miti sententia mediocriter se tractabat: sed tam propter metum & instantiam militum, quàm regis Agrippæ præceptum, cogebatur tantum principatum qui sponte venerat, cedere non debere.

Claudius a militibus imperator cõstituitur.

Calliditas Agrippæ erga senatum. Dissensio senatus & populi: & cædes coniuratorum Cap. IIII

IGitur Agrippa, cõpletis solennibus circa mortem Caij, à quo fuerat honoratus & eius lecticam lugubriter prosecutus, agnoscens Claudium à militibus raptũ festinabat ad eum. Quem turbatum inueniens, & paratum vt senatui cederet, exacuit monens, vt imperiũ sibi defenderet. Cumq; talia dixisset, abscessit. Quẽ cum senatus euocasset ad curiã, vnguens caput vnguentis, quasi ab scorto remearet, senatum interrogabat quid de Claudio gereretur. Illis autem quę gesta fuerant dicentibus & consulentibus quam ipse sententiam possideret, paratũ quidem se mori pro gloria curiæ sermone professus est, & tractandũ suasit de vtilitate cunctorum: opus esse dicens, si resistere Claudio vellent, armis atq; militibus, quibus eum viriliter expugnarent: ne forsitan imparati incidere viderentur in malis. Respondente vero senatu, armorum copiam & pecunias abundare, sed etiam militum co-

Calliditas Agrippæ.

piam aliquam partem congregandam: quatenus libertas seruis emergeret: opto, inquit Agrippa, ô curia, peragere vos quæ desiderij vestri sunt: dicendum tamen est indubitanter, quod credo fore pro vestra salute. Scitis militiam, quę pro Claudio pugnat, longo tempore armis imbutam: nostra vero pars hominum est incerta fluctuatio & turba multorum, & seruitute inopinabiliter liberata, retineri difficilis. Nos vero aduersus expertos bella suscipimus, producentes viros neque gladios scientes educere. Quapropter mihi videtur esse mittendum ad Claudium, qui suadeant componendam esse huiusmodi causam. Si censetis etiam me legatione fungi, paratus sum. Hæc cum dixisset, cunctis consentientibus, missus cum alijs, Claudio tumultum senatus exposuit: eumq; magis latenter exacuit, imperialiter & dignitatis potestate respondere. Tunc Claudius ait, non esse mirabile, si imperatorem non libenter exciperet curia, quæ crudelitate priorum principum fuerat vulnerata. Sed dum eius mansuetudinem prægustaret, cum nomine tantum ipse princeps foret, opere vero communitas imperaret, eo quod multarum variarumq; rerum videretur expertus, prospere eius imperium sibimet obuediſſe gauderet. Et legati quidem hæc audientes verba, reuersi sunt ad senatum. Claudius autem congregato exercitu loquebatur, ab eis iusiurandum secum permanendi accipiens, donauitq; singulos custodum corporis sui quinque milibus drachmis, & ducibus numerorum promeritam portionem largitus est: sed & militibus absentibus similia cõpromisit. Consules itaque conuocauere senatum ad templum Triumphatoris, adhuc existente nocte: quorum alij quidem semetipsos in ciuitate cælarunt, consultationem refugientes eorum: alij vero in agros proprios sunt egressi, prospicientes, quoniam si res ad effectum veniret, in libertatis desperatione consisterent, præstantius iudicantes, sine periculo sæuiendi cum segnitie viuere, quàm possidentes dignitatem patrum, sub salute dubia commanere. Verum tamen non amplius centum collecti sunt: quibus in commune de præsenti statu tractantibus, repente clamor congregati exercitus est emissus, petentium vt militaris imperator eligeretur, & nequaquam principatus Romanus multis solueretur. Et hoc quidem milites apud semetipsos decreuerant, ne cunctis simul, sed vni traderetur imperium: hoc tantum senatui concedentes, vt ipsi qui dignus videretur eligerent. Ob quam rem contraria erãt vota senatus & populi: multo magis autem tam pro amissione gloriæ libertatis, quàm pro formidine Claudij. Erant vero qui eligerent aliquos ex genere nobiliũ, dignitatibus & coniunctione coniugum præpollentes. Minutianus namque Marcum fortitudine dignum, qui Iuliam Caij sororem habebat vxorem, studebat eligere, vt rerum culmine potiretur. Consules vero diuersis occasionibus differebãt. Sed etiam valerium Asiaticum Minutianus anteponebat, & penè homicidia facta sunt desiderantium principatum, vt Claudio quoquo modo repugnaretur. Monomachorum vero turba non parua militum, per noctem ad ciuitatis custodiam positorum, concurrebat ad Claudium. Quapropter alij nouam vrbis libertatem, alij quoque Claudium metuentes, à cõsulibus abscesserunt. Diluculo autem Chæreas cum socijs adueniens, & ad medium transeuntes verba facere nitebãtur ad milites. Quos dum multitudo vidisset silentium postulantes, & dicendi initia facientes continuo disturbauit: non acquiescens eis vt aliquid allegarent, eo quod ipsi ad monarchiã pariter conspirassent. Tum regnaturo fauebant, tanquam non patientes senatui cedere potestatem, qui etiam si imperare niterentur, milites non sinerent interfectores Caij regnare. Inter hæc igitur Chæreas iram non ferens, imperatorem posceti populo daturum se promisit ducem, qui ei signum abeunti deportaret. Erat enim hic Ethicus, agitator prasinus, Caio & militibus circa solennitates Circensium & seditiones atq; opera inhonesta deuotus: multaq; Chæreas opprobria sibi reluctantibus inferebat, sed & Claudij caput se dicebat ablaturum. Pessima namque est insipientia cum furore. Milites ergo non reuerentes verba Chæreæ, sed euaginantes gladios, & signa tollentes ad Claudium deuenerunt, cõmunicaturi cum

Dissensio populi & senatus in eligendo imperatore

Chæreas Claudio inimicus

cum illis qui etiam præbuerant iusiurandum. Consules aũt & senatus in desolatione relicti sunt, non differentes aliquid à priuatis: eratq; eis formido pariter & angustia ignorantibus quid passuri forent, dum Claudius prevaleret: & sibimetipsi adinuicem derogabant, & pœnitentiam facti gerebant. Sabinus autem vnus interfectorũ Caii, transiens ad medium, prius semetipsum interficere minatus est; quã Claudium principem cõstitui, & seruitute se damnari videret. Sed & Chæream hanc magnanimitatem assequi compulit: qui dum cõtempsisset Caiũ & primus autor bonæ fuisset vitæ, neq; sic patriæ vindicare potuit libertatẽ. Chereas aũt de morte quidem in nullo dicebat esse dubitandum, velle tamen mentẽ Claudij trutinare. & illi quidẽ in his erant: ad milites aũt omnis vndique populus concurrebat. Interea Q. Pompeius dũ accusaret milites, & pro libertate senatus supplicaret, impetu facto euaginatis gladijs, nisi mitis Claudius prohibuisset, opus in eum necis impleuerãt. Tunc Claudius ereptũ consulem à periculo, fecit sibi assidere. Senatores aũt qui cum Quinto fuerant, non simili honore suscepit. Nam quidã eorum etiã plagis affecti sunt, & ad eum venire compulsi. Apronius aũt vulneratus effugit, eratq; periculum vniuersis. Tunc rex Agrippa accedẽs ad Claudium, postulauit vt circa senatũ mitis existeret, dicens quia si quid crudelitatis exerceretur in curia, non esset super quos eius cõsisteret iam potestas. Claudius aũt his flexus, senatum ad curiã cõuocauit. Cumq; de palatio per ciuitatem ipse procederet, obsequentibus in eius processu militibus, cũ multo nimis impetu atq; ridiculo Caij interfectores in publicũ proruperũt, Chereas & Sabinus, prohibentes eũ mandato Pollionis, quem ante paululum Claudius ducem custodum corporis instituerat. Claudius itaq; dum ad palatiũ denuo veniisset congregãs alios, protulit sententiã in Chæreã: quibus opus quidẽ videbatur esse preclarũ. Sed Pollioni præcipue causam mortis applicabãt, qui tantum opus fieri persuaserat: & vt ipse pariter pro metu futuri tẽporis deperiret, iustum esse clamabant. Ducebatur itaq; chereas ad mortẽ, & cũ eo Lupꝰ, sequebãturq; multi Romanorũ. Dicitur aũt quia Chæreas magnanimiter hãc cladẽ exceperit, non solũ vultu nequa quã deposito, sed etiã Lupum resolutũ in lachrymas obiurgando. Cumq; turba ad videndũ prosequeretur, dum veniisset ad locũ, requirebat militem, si interficiendi meditationẽ haberet: rogauitq; vt gladiũ ad necem suam deferret, quo Caium ipse videbatur occidisse. Et feliciter ergo mortuꝰ est Chæreas, vnius vulneris per cussione finitus: Lupus autem crudeliter est extinctus plurimarum ictu plagarũ eo quod cervicẽ mollius præparasset ad necem. Post paucos vero dies imminẽte festiuitate, Romani honorauerunt facta Chæreæ, petentes expiationem fieri, eo quod eiꝰ memoriæ fuissent ingrati. Hoc itaq; modo Chærea vita priuatus est. Sabinus autem, dum eum Claudius non solum absoluisset à culpa, sed etiam dignitatẽ quam habuerat remisisset, iniustũ credẽs vt relinqueret cõiuratos, semetipsum occidit gladio: sic incumbens, vt eum vsq; ad capulum vulnus absorberet.

Militum impetus in populum

Chereas & Lupus morte multati

De Agrippa honorato a Claudio, & edictis pro Iudæis. Cap. V

CLaudius itaq; susceptos milites dispergẽs, edicta proposuit: & principatum Agrippæ, quẽ Caius ei præstiterat, ipse confirmans, regem quoq; collaudãs, adiecit ei omne regnum Herodis, quod auus eius super Iudæos & Samaritas habuerat. Et hæc quidem tanquam debitum proprij generis ei restituit. Abelã vero Lysaniæ, & quæcũque in Libano sunt monte, ei de suo pariter adiecit imperio. & publice in media ciuitate Romana, cũ Agrippa fœdera celebrauit. Antiocho vero regnũ auferẽs, quod habebat, Ciliciã & Comagenen donauit ei. Distinxit aũt Lysimachum, antiquo sibi amicitiarũ iure coniunctũ, qui etiam Antoniæ matris eius tutor extiterat, & circa Caium deuinctus erat: cuius filius, Beronicen Agrippę filiam duxit vxorem. Quam, dum Marcus Alexãder filius fuisset mortuꝰ, resumens virginem fratri suo Herodi Agrippa coniunxit, petens ei regnum Chalcidis à Claudio. Hoc itaq; tẽpore, seditio inter Iudæos atq; paganos in alexãdrina

ciuitate

ciuitate ſurrexit. Moriente namq; Caio, ſub cuius principatu ab Alexandrinis vi debatur afflicta Iudæorum gens, recepta fiducia, repente veniũt ad prælia. Clau dius autem Ægypti præfecto mandauit, vt ſeditionem amoueret. Et ſupplicanti bus ſibi regibus, Agrippa pariter & Herode, edictum miſit in Alexandriam, atque Syriam, huiuſmodi oratione conſcriptum. Tiberius Claudius Cæſar, Pius, Germanicus: tribunitiæ poteſtatis dicit: Notum eſt, Iudæos in Alexandria conſtitutos, qui etiam Alexandrini vocantur, cohabitaſſe temporibus priſcis Alexã

Edictum Claudii pro Iudæis

drinis: & paria ciuitatis iura à principibus impetraſſe. Quod palàm eſt ex reſcriptis eorum, pariter & edictis. Sed poſtquam noſtro imperio Alexandria per Auguſtum noſcitur ſubiugata, ſeruata ſunt eis iura ſua, à præfectis per diuerſa tempora deſtinatis: & nulla de legibus eorum mutatio facta eſt, tempore quo Aquila in Alexandria fuit. Morientevero Auguſto principe, vt fuerunt ſinguli eorum in ſuis ſolennitatibus permanſerunt, neq; coacti ſunt religionis paternæ iura tranſcendere. Quapropter Alexandrinos eleuatos contra Iudæos ibidem conſtitutos, qui temporibus C. Cæſaris, pro vehementi eius ſuperbia ſimul & impudentia, quod nollet gens Iudæorũ patriá religionem tranſcendere, & illũ deum appellare, humiliati ſunt: præcipio, vt nequaquam propter impudẽtiam Caij, de iure Iudæorum aliquid auferre nitãtur: ſed ſeruanda eis iura priora, manentibus vtique in ſuis ſolennitatibus: quamobrem partem vtrãque præcipio magnam habere curam, vt poſtquã fuerint hæc edicta propoſita, nulla de cætero turba fiat. Edictum ſiquidem in Alexãdria pro Iudæis miſſum, huiuſmodi eſſe dignoſcitur. Quod vero in omni orbe directum eſt, his cõtinetur eloquijs: Tiberius Claudius Pius, Germanicus, tribunitiæ poteſtatis, conſul ordinarius ſecundo, dicit: Petentibus me regibus Agrippa & Herode chariſſimis, quatenus eadẽ Iudæis iura concederem: in omni imperio Romanorum, quæ in Alexandria conſtitutis, libenter hoc præbui, non ſolum petentibus hoc concedens, ſed etiam ipſos, pro quibus rogatus ſum, dignos exiſtimans, propter fidem & amicitiam Romanis impenſam: præcipue iuſtum eſſe decernens, vt neq; Græcorum vlla ciuitas eorum iure priuetur, quoniam ad dei culturam hæc facere noſcuntur. Optimum ergo iudico, Iudæos in omni orbe ſub nobis conſtituto, paternas ſolennitates ſine prohibitione celebrare: quibus iam nunc præcipio, vt hanc meá clementiam manſuete cuſtodiant: & ipſi aliarum gentium religionem nequaquam adnihilare pertentent, ſed ſuas leges obſeruent. Hoc igitur edictum meum, iudices ciuitatum atque coloniarum, & municipiorum, intra Italiam & extra eam, regesq; pariter & potentes, per proprios legatos tranſcribere velint, propoſitumq; nõ minus triginta diebus eſſe in loco, vnde ex humili ab omnibus legi poſſit. His igitur edictis in Alexandriam, & in omnem terrarũ orbem directis, oſtendit Cæſar Claudius, quam

Nauigatio regis Agrippæ in Iudæam

voluntatem circa Iudæos habuerit. Mox autem etiam Agrippam, reddito ei regno, maximis cumulatum donis, remiſit ad propria: principibus prouinciarum atque præſidibus, literis ſuis ſcribens, vt ei honorem debitum exhiberent. Ille vero dum meliori fuiſſet fortuna prouectus, cum celeritate reuerſus eſt: veniẽsq; ad Hieroſolymam, gratificas hoſtias celebrauit, nihil quod erat legitimum derelinquens: vnde & multos Nazaræos tonderi præcepit. Auream vero catenã, quam ei dederat Caius, factã ad inſtar ponderis ferreæ catenæ, in qua manus regiæ fuerant obligatæ, vt triſtis fortunæ memoriam reuocaret, & teſtimoniũ de rebus melioribus perhiberet, in templo ſuſpendit ſupra Gazophylaciũ, vt & maximũ eius indicaret caſum, & ſimul oſtenderet, poſſe cũ qui corruerit, denuo ſuſcitari. Hoc enim illius catenæ oblatio omnibus indicabat: quoniam rex Agrippa ex parua cauſa, antequã dignitatem acciperet, fuerat alligatus, & poſt paululũ cõpedibus abſolutus, ad regnum priſcũ clarius probatur euectus. Propter hæc ergo oportet intelligi, quia res hominũ & lapſu faciẽte corruunt, & inclinatæ ad culminis faſtigiũ ſæpius reducũtur. Perfecte igitur Agrippa cultu exhibito deo, Theophilũ quidem

quidem Anni pōtificatu ſemouit: & Boethi Simoni, cui cognomentum erat Cā-
thara, honorē eius attribuit. Duo etenim erant frātres Simoni, & Boethus pa-
ter, cuius filiam habuit rex Herodes vxorem: ſicut ſuperius declaratū eſt. Cū fra
tribus ergo ſacerdotium habuit. Simonis aūt Oniæ tres filij, in Macedonum prin
cipatu fuerunt, ſicut in priori ſcriptura contradidi.

Iniuria Doritarū erga Iudæos, quomodo vlta eſt à Petronio Cap. VI

REx igitur Agrippa hoc modo ſacerdotes inſtituens, Hieroſolymitis compē-
ſationem eorum deuotioni reſtituit: & vniuſcuiuſq; modum bene diſponens,
affectuoſam præbuit largitatem. Præfectum vero militiæ toti9 fecit Syllā, virum
qui multis laboribus ei ſæpe cōmunicauerat. Igitur tempore paruo prætereunte,
Doritæ iuuenes, pręponentes veneration præſumptionē, cum natura viderentur
audaces, tollentes Cæſaris ſimulacrū, in ſynagoga ſtatuere Iudęorū, quod opus
Agrippam vehementer exacerbauit. Videbatur nanque ad deſtructionem pater
narū legum eſſe celebratum. Prō qua re ad Publium Petronium præſidem Syrię
feſtinanter aduenit, & contra Doritas conqueſtus eſt ei: qui non minus indigna-
tus, cum vtiq; & ipſe tranſgreſſionem legum factā nimiam eſſe iudicaret, impie-
tate indiſciplinatorum Doritarū, hæc cum magna indignatione ſcripta direxit:
Publius Petronius, legatus Tiberij Claudij Cæſaris Pij Germanici, primatibus *Petronij epi-*
Dorienſium dicit: Audiuimus, quoniam quidam veſtrum tanta ſuperbiæ præſum *ſtola ad Do-*
ptione ſint vſi, vt nec dictis Cæſaris Claudij Pij Germanici ſubderentur: quibus *renſes*
ſancitum eſt, Iudæos obſeruationi paternarum legum eſſe dimittēdos: vosq; om
nia contraria feciſſe cognouimus, ſynagogam conſiſtere prohibentes Iudæorum
cum in ea poſueritis ſimulacrum Cæſaris, pręuaricationem ſcilicet agentes non
ſolum cōtra Iudęos, ſed contra ipſum imperatorem: cuius ſimulacrum melius po
neretur in omni Iudęorū templo, quàm in debito loco: cum vtiq; decreto Cęſaris
ſit ſancitum, vnūquenq; in locis ſuis habere poteſtatem. Verūtamen cū edictum
imperatoris, pręcipientis vt iure ſolennitatibus ſuis vtantur, & cum Gręcis pari-
ter cōuerſentur, contempſeritis, riſibile eſt ſi dicam cur mei iudicij fueritis imme
mores. quapropter eos qui contra edictū Cæſaris talia cōmiſerunt, cum etiā eo-
rum iudices indignentur, qñ nō propria voluntate aſſerunt, ſed impetu plebis im
pletum, à centurione Proculo Vitellio ad me perduci præcipio, quatenus poſſint
geſtorum reddere rationem. Primates vero ſeu principes moneo, vt ſi nolint vide
ri hanc querelam ſua voluntate celebratā, culpabiles perſonas centurioni demō
ſtrent, nullam ſeditionis aut litis relinquētes occaſionem, quam ſcilicet maleuo-
li venari his operib9 demonſtrantur. Mihi nanq; & chariſſimo meo regi Agrip-
pæ, nulla potior cura eſt, quàm ne gens Iudęorū occaſionem ſumat vindictæ gra
tia, & vt ad tumultū ſeditionis accedat. Vt aūt apertius ſciatis, quid & Cæſar ex
huiuſmodi cauſa pręcepit: edicta eius Alexandriā deſtinata, huic ſcripturę præ-
poſui: quę licet omnibus nota eſſe videantur, tū etiam apud tribunal meū chari-
ſimus mihi rex Agrippa hęc legit, allegans, vt non oporteat eis dona imperato-
ris auferri. Agit ſiquidem me pronunciante, vt de cętero nulla ſeditionis aut tur
bę quęratur occaſio, ſed vnuſquiſq; ſuę religionis iura ſectetur. Petronius igitur
hoc mō quę fuerāt cōmiſſa, correxit, vt denuo nihil poſſet huiuſmodi perpetrari
Rex aūt Agrippa Simonem Canthară pōtificatu priuauit, & denuo Ionam An-
nę conſtituit, eum ſcilicet exiſtimans digniorem: cui tamen gratū non fuit tātam
recipere dignitatē, pro qua re ſupplicabat, hęc dicens: Tu quidem ò rex meo ho-
nori congaudens, hanc mihi reſtituis proprio conſilio dignitatem: licet me pōti-
ficatu nunquam dignum iudicauerit deus: ſemel tamen cum indutus ſim ſtola ſa *Ionas Annę*
cerdotij, ſufficit mihi: prius enim ſum dignius indutus, quàm nūc denuo receptu- *pontifex*
rus. Tu vero ſi modo vis, vt accipiat dignior hunc honorem, agnoſce quia om-
ni peccato mundior eſt apud deum & apud te rex frater mihi, qui poſſit ad hunc
honorē dignus accedere. In his ergo ſermonibus rex Agrippa collaudans Ionę
voluntatem, præbuit Matthię eius fratri pontificatum. Et non multo poſt
tempore

tempore, Petronio ſucceſſit Marſus, qui Syriam gubernabat.

Quid Agrippa egerit circa Sylam, Hieroſolymitas atque Berytios. Caput VII

SYlas igitur præfectus regis Agrippæ, quoniam in omni fortuna ei fidelis extiterat, & nec in periculorum eius communione receſſerat, ſed cum eo in manifeſtis laboribus atque neceſſitatibus ſuccubuerat, circa eum magnã habebat fiduciam: concedereq; ſibi petiit apud eum parem honorem, pro amicitiarũ priſtina firmitate, & nequaquam patiebatur ei legaliter obedire: ita vt maxima ab eo beneficia poſtulando, oneroſus eſſe videretur, cum ſemetipſum immenſa arrogantia glorificaret, & regi ſæpius ad memoriam cauſas communis triſtitiæ producereт, vt ſtudium quod tunc circa eum gerebat oſtẽderet. Quod dum crebro faceret, vt mihi videtur, improperare beneficia noſcebatur: cuius rex apertam fiduciam tolerare non potuit. Non eſt enim ignobilium temporum grata memoria: neq; ſuauis agnoſcitur, qui frequẽter ea quę præſtat, improperat. Quid plura? dũ frequenter Sylas regis prouocaret iram, & ille plus indignationi quàm rationi tribueret, nam eum remouit à prefectura ſolũmodo, ſed etiam tradendũ vinculis in patriam deſtinauit. Cumq; eius ira longo fuiſſet tempore mitigata, & perſpecta ratione in memoriam reuocaſſet, quantos pro eo labores ille pertulerat, eius remiſit culpam. Die ſi quidem feſtiuo natiuitatis ſuæ, dum cuncti quibus imperabat in lætitia magna conſiſterent, Sylam reuocari iuſſit, ſecum ſcilicet comeſurum. Ille vero modũ libertatis, quem iuſtum eſſe credebat, venientibus ad ſe non tacuit, dicens: En ad quem me honorem rex euocat, quem denuo poſt paulum ablaturus eſt: quippe nec primos honores deuotionis exhibitæ cuſtodiuit, qui iniuriis me afficere non quieuit. Cum qua ergo fiducia, aut qua cõſcientia ad eum veniam? Quantis malis eum eripui, quanta pericula ſuſtinui, vt illi ſalus acquireretur & honor? pro quibus omnibus retributionem merui, vincula & carcerem tenebroſum. Nunquam ergo horum obliuiſcar malorum: mihi enim pro bonis actionibus, etiam poſt ſolutionem carnis & animæ hæc memoria reſeruatur. Hæc loquens, poſcebat vt regi dicerentur Agrippæ. Qui dum eum cognouiſſet animo non poſſe mitigari, dimiſit eum in carcere cuſtodiri. Hieroſolymorum vero muros, qui circa nouam reſpiciunt ciuitatem, publicis ſumptibus munitiſſimos latitudine & altitudine fabricatus eſt: & omni humano reddidiſſet tutamine fortiores, niſi Marſus Syrię preſes Claudio Cæſari quod agebatur ſuis indicaſſet ſcriptis. Quamobrem Claudius rebellãdi cauſa ſuſpicatus hoc fieri, Agrippæ mandauit, vt à murorum ædificatione ceſſaret. Qui mox vt agnouit, reluctandum ei non cenſuit. Fuit etenim rex iſte natura bonus, & ad beneficia munifica pręparatus, & ciuitatem proprijs ſumptibus exornare non tardus, ita vt ſua claritate muneribusq; gauderet, & fauorabiliter ſuę vitæ iura diſponeret in nullo ſimilis Herodi regi. Illi nanque mens erat callida, & ad ſupplicia pręparanda, & aduerſus odioſos ſine retentatione pernicioſa, Græcis magis quàm Iudæis familiaris exiſtens, & alienigenarum ciuitates ſæpe nobilitans: impenſa magna pecuniarum balneas, theatra, & templa, porticusq; conſtituens: Iudæorum vero ciuitates nulla fabrica reparauit, nec aliquam eis prębuit impenſam, vnde potuiſſent habere eius memoriã. Mores autem Agrippæ erant manſueti, circa omnes beneficia ſimilia conferebat. Alienigenis quoque erat clemens, etiam in illis dona ſuæ voluntatis oſtendens: circa ſuam gentem pro modo benignus, & potius compaſſione pronus. Grata ſiquidem ei commoratio atque frequens in Hieroſolymis erat, ſeq; in paterna ſolennitate ſeu puritate ſeruabat: nullaq; dies præteribat hoſtijs viduata ſolemnibus. Quidam igitur in Hieroſolymis vir, nomine Simon, qui putabatur mandata legitima perfecte diſcernere, multitudine in eccleſia conuocata, cum rex Cęſaream perrexiſſet, eum accuſare præſumpſit, quaſi non ſanctum & iuſtum: ſuadens, vt rex prohiberetur à templi limine, quò non niſi dignis ingredi liceret. Hęc ergo regi literis indicata ſunt à præfecto,

Sylas in uincula conijcitur

quia

quia Simon talia concionatus esset. Quem rex euocatum, dum tunc esset in theatro, sedere iuxta se fecit, & sub silentio mitissime requisiuit: Dic mihi, inquit, quid horum quæ hic aguntur contra legem esse noscitur? Ille vero nihil habens quod responderet, veniam postulabat. Tunc rex circa eum magis placatus quã ab alio crederetur, iudicans etiam mansuetudinem conuenire regi potius quam furorem, muneribus honoratum remisit ad propria. Cum autem multis multa concesserit, præcipue Berytios honorauit. Instruxit enim eis theatrum, amplitudine & pulchritudine pręcipua decoratum, & amphitheatrum copiosa impensa constructũ. Sed & balneas & porticus celsis operibus exaltauit: nullaq; tenacitate sumptuũ aut pulchritudinẽ fœdauit, aut magnitudinẽ quamlibet imminuit: quorum omnium dedicationem largissime ac magnifice ministrauit. Cum igitur in theatro spectacula celebraret, musica quęq; illic instrumenta produxit, & varia delectationũ opera affluẽter exhibuit. In amphitheatro aũt multitudine gladiatorũ suam largitatem cunctis ostẽdit. Vbi volens numerositate concertantiũ delectationẽ spectantib⁹ exhibere, alios septingentos pugnaturos emisit: quoscũq; malignos habuit, in hac actione distribuens, vt & illi hoc modo pugnarent, & opus belli voluptas pacis existeret. Hos itaq; passim hoc modo cũctos extinxit.

De magnificentia Agrippæ & obitu Cap. VII

His spectaculis celebratis, in Tiberiadem vrbem Galilææ migrauit: eratq; inter alios reges valde conspicuus: ad quem venit Comagenensis rex Antiochus, & Emesorum Sigerammus, & Cotys minoris Armeniæ, qui etiam in Ponto Polemoniaco regnabat: pariter & Herodes frater eius, qui & ipse Chalcidis habebat imperium: habuitq; colloquium apud eos, susceptione & amicitijs valde digniſſimũ, ita vt ostenderet suę sapientiæ culmen, & in præsenti eos videretur regaliter honorare. Sed his apud Agrippam ita degentibus, Marsus Syriæ præses aduenit, Verum Agrippa rex, sciens eum honorabilẽ Romanis esse, processit è ciuitate, occursurus ei, quasi ab stadijs septẽ. Hoc etenim principiũ inimicitiarũ circa Marsum fuit. Sedens enim in tribunali Agrippa, inuitauit alios reges: quorum concordia Marso, & tanta pariter amicitia in suspicionẽ repente venit: nõ credenti expedire Romanis, reges huiusmodi habere cõsensum. Mox itaq; ad vnũquenq; mittens, mãdauit, vt non segniter ad propria remearent. Hęc Agrippa dolẽter accepit, & propterea Marso quidẽ factus est inimicus. Matthia vero pontificatu spoliato, pro constituit sacerdotẽ Elioneũ Cantharæ natũ. Igitur cũ tertiũ annũ in Iudææ cõplesset regno, venit in Cæsaream ciuitatẽ, quę primitus turris Stratonis appellabatur, ibiq; spectaculũ ad honorẽ Cæsaris pro eius salute celebrabat: ad quam festiuitatem omnis prouinciæ multitudo nobilium, simul & procerũ vnà conuenerat. Secũda vero spectaculorũ die, stola vestitus vndiq; argento contexta, ita vt textus esset valde mirabilis venit ad theatrum inciptẽte die, & primis radijs sole oriente demissis, argenti claritas repercusso fulgorẽ reddidit valde perspicuũ, & oculis inspicientibus formidandum. Mox aũt adulatores voces fauorabiles emittebant, quæ nec illi bonę pro veritate videbãtur, deum scilicet appellantes eum, atq; dicentes: Propitius nobis esto, quia licet hactenus te velut hominẽ timuerimus, attamen iam nunc superioris naturæ te esse cõspicimus. Has aũt voces rex nequaquã cõpescuit, nec impia eorum verba cõpressit. Post paululum vero respiciens, vidit supra suum verticem in quodã funẽ sedẽtem bubonem: quem etiam mox esse malorum causam intellexit, qui fuerat ei aliquando bonorum. Mox ergo passionem mortiferam corde suscipiens, & vehementer vteri dolore percussus, respiciensq; suos amicos: Ego, inquit vester deus iam vitam mutare compellor. Repente namque increpitus sum, cum mendaces ad me clamarent. Nam quivocabar immortalis à vobis, ecce iam ducor ad mortem. Suscipienda est sententia, quæ profertur à deo. Viximus etenim non praue, sed claritatem beatitudinis appetentes. Hæc itaque cum dixisset, crescente dolore comprimebatur. Tũc cũm festinatione ad regalia reportatus est.

De Marso præside Syriæ

Spectacula Cæsareæ exhibita

Agrippa dolore corripitur

Et sermo

Et sermo est apud cunctos egressus, quia indubitanter moriturus esset. Mox itaque cuncti cum coniugibus simul & liberis, lege patria in saccis iacentes, deprecabantur pro rege deum, & omnia luctu gemituq; complebantur. Rex autem cum in domo sublimiore iaceret, deorsum respiciens, atque videns eos prostratos esse, nec ipse à lachrymis potuit abstinere. Quinque vero continuis diebus ventris dolore confectus, vita priuatus est, habens annum ætatis quartum & quinquagesimum, septimum vero regni. Quatuor namque sub Cæsare Caio regnauit annis, cum Philippi quidem tetrarchia tribus, quartum vero cum Herodis: tres autem reliquos sub Claudij compleuit imperio: in quibus & Iudæam percepit, & Samariam, atq; Cæsaream, & tributa sui innumera auxit imperii. Multum tamen à diuersis mutuũ sumpsit. Nam cum esset valde munificus, supplicantibus larga munera conferebat, & dona sine aliqua parcitate præbebat. Igitur cum mors eius populis esset ignota, conspirantes simul Herodes Chalcidis rex, & Telchi præfectus, & regis amicus, Aristonem quendam fidelissimum ministrorum destinauerunt: & Syllã quoniã eorum erat inimicus, quasi iubente rege peremerunt.

Quæ Agrippa mortuo contigerint iuniori Agrippæ Cap. VIII

Proles Agrippæ

REx igitur Agrippa hoc modo conuersatus, discessit à vita: qui de suo genere filium dereliquit, Agrippam nomine, agentem septimum & decimum ætatis annum, & filias tres: quarum alia quidem nomine Beronice, sextodecimo ætatis anno Herodi patris fratri videbatur esse coniuncta: virgines autem duæ erãt, Maria & Drusilla, Maria quidẽ decimũ agẽs annũ, Drusilla vero sextũ. Eratq; despõsata à suo patre Maria Archelao Chelciæ filio: Drusilla vero filio Antiochi Comagenẽsis regis, qui dicebatur Epiphanes. Cumq; mors Agrippæ cunctis innotuisset, Cæsarienses & Sebasteni benefactorũ eius immemores, pessimas res egerũt, blasphemantes vehementer indecẽterq; defunctum. Sed & militum quæ tunc aderat multitudo, in domum eius adeuntes, & statuas filiarum regis virginum diripientes, pariter ad loca fornicaria detulerunt: & statuentes eas in publico, reclinantes eis fœdas contumelias inferebant: & turpiora facinora quàm dici fas est, cœlestis actibus adimplebant: celebrantes conuiuia publica coronati, & madentes vnguentis & oleo, sacrificia pariter exhibẽtes: prandiaq; sibimet alterutri pro regia morte mittentes. Erant autem immemores non solum Agrippæ qui multas eis præbuerat largitates, sed etiam aui eius Herodis, qui ipsas ciuitates instruxerat, porticusq; simul & templa claris probabatur fabricatus impẽsis.

Agrippa iunior

Filius vero defuncti, Agrippa erat tunc Romæ, & alebatur à Cæsare. Tũc Claudius audiens Agrippã fuisse defunctum, & Sebastenos atque Cæsarienses ei mortuo contumelias intulisse, graui dolore perculsus est, eratq; præparatus, vt eius filium Agrippam in illius regnum dirigeret successorem, volens etiam iusiurãdum quod cum illo habuerat confirmare. Et conuocatis amicis indicauit, quod deliberarat super commendato suæ fidei puero: interrogans quid & ipsis videretur, vtrum cogitata de hoc manere vel non decernerent: qui perspecto Cæsaris animo, prudentius aliquid consiliati sunt, collaudantes quidem benignitatis eius propositum, voluntatem autem eius incautã esse dicentes, vt puero, qui nec pueriles annos excesserat, magnitudinem tanti regni committeret, cui esset impossibile tanta gubernacula detinere. Cumq; videret eos recte locutos Cæsar, præfectũ in Iudæam totumq; regnũ direxit Cuspium Fadum: quo facto etiam honorem defuncto præstitit, ne iterum ad eius regnum, qui illi fuerat inimicus, eueheret. Præ omnibus autẽ Fado præcepit Claudius, vt Cæsarienses & Sebastenos pro defuncti contumelijs coerceret. Cohortem vero Cæsariensium & Sebastenorũ, & quinque numeros in Pontum transferri iussit, vt ibidem militarent: & ex numeris Romanorũ in Syria constitutis, eligerentur milites, qui eorum loca complerẽt. Sed nequaquam tali iussione migrati sunt. Mittentes namq; legationem ad Claudium

Cuspius Fadus mittitur in Iudeam

dium ſupplicarunt,& in Iudæa conſiſtere meruerũt. Vnde etiam futuris temporibus cauſa maximarum calamitatum Iudæis effecti ſunt, ſumentes initio ſemina belli ſub Floro. Quamobrem tempore quo Veſpaſianus vicit,ſicut poſtea paululum referemus,eos ex illa regione migrauit.

FLAVII IOSEPHI

ANTIQVITATVM IVDAICARVM LIBER VIGESIMVS.

De diſſidio Iudæorum & Philadelphinorum compoſito & de ſtola ſacerdotali. Cap. I.

Oriente ſiquidem Agrippa rege,ſicut in libro præcedente narrauimus,Cæſar Claudius miſit ſucceſſorem Marſo Caſſium Longinum,memoriæ conferens hoc defuncti à quo viuente rogatus fuerat,ne Marſus vlterius Syriæ præſideret. Fadus inter hæc, dum præfecturæ culmine in Iudeã veniſſet,comperit Iudeos habitantes trans fluuium, cõtra Philadelphinos habentes contentionem pro finibus vici, cuius nomen eſt Meas. Erantq; illic armatorum plurimi congregati, qui præter voluntatem primatum ſuorum ſumentes arma,multos Philadelphinorum peremiſſe noſcuntur. Hęc audiens Fadus,vehementer accenſus eſt,eo quod non eius reſeruaſſent iudicio, qui ſe dicebant à Philadelphinis fuiſſe leſos,ſed vſque ad arma veniſſent: Qui ſumens tres priores ipſius ſeditionis alligari præcepit. Deinde quendam eorum Antibam nomine iuſſit occidi: duobus autem reliquis,Amaramao & Eleazaro fugam commiſit. Ptolemæus autem princeps latronum,& qui multa mala Idumæis & Arabis frequẽter intulerat,non multo poſt captus,& ad eũ deductus,morte multatus eſt. Hoc itaque modo cuncta Iudæa latronibus eſt purgata,Fadi prouidentia atq; ſollicitudine. Is enim Fadus tunc cunctos vocans ſacerdotes & priores Hieroſolymitarum,admonuit eos,vt in talarem tunicam,& ſacerdotalem ſtolã, qua ſolus pontifex indui ſolet,in Antoniæ caſtro reponerent: vt ſicuti prius, ſub Romanorum poteſtate iaceret. Illi vero nequaquam contradicere præſumpſerunt,ſed rogabãt Fadum atque Longinum (nam & ipſe cum multo exercitu ad Hieroſolymam venerat,metuens ne præceptis Fadi multitudo reſiſteret Iudæorum) & ab eis ſuppliciter exorabant, vt ſinerent legationem ad Claudium deſtinari, quatenus ab eo peterent,vt ſacerdotalem veſtem haberent in propria poteſtate,& ipſi ſuſtinerẽt donec Claudij reſponſa perciperent. Illi vero ita ſe hæc præſtare dixerunt,ſi eorum filij obſides præberentur. Quibus obedientibus,filioſq; dantibus, legati ſunt miſſi. Cumq; Romam veniſſent,audiens Agrippa iuuenis defuncti filius,cauſam aduentus eorum (erat nanque,ſicut iam prædiximus,apud prędictum Claudium) Cæſari ſupplicauit,vt eiſdem Iudæis concederet,mittens ad Fadum ſua ſcripta, quæ de ſacerdotali veſte poſcebant. Vocans itaque Claudius legatos Iudęorum, promiſit ſe concedere quæ petebant: iuſſitq; vt Agrippæ gratias dignas exoluerẽt cuius præcibus hæc eis iura concederet. Quamobrem huiuſmodi ad Fadum miſit epiſtolam. Claudius Cæſar,Germanicus,tribunitiæ poteſtatis,quinquies conſul, ordinarius quater,imperator decies,pater patriæ,Hieroſolymorum principibus, curiæ populoq; Iudæorum,& cunctę genti ſalutem. Agrippa meo piiſſimo,quem ego connutriui,& habeo mecum,perducente ad me legatos veſtros,gratias agente,eo quod habeam gentis veſtræ ſollicitudinem,& cum ſumma deuotione pro ſacerdotali veſte atq; corona ſupplicante, vt ſub veſtra poteſtate conſiſtant, quæ

ſunt à me poſtulata concedo, ſicut vir fortiſſimus & mihi chariſſimus Vitellius fecit. Huic itaque voluntati conſenſi, primum quidem propter pietatem meam, volens vnumquenque exhibere ſuam in paterna traditione culturam: deinde ſciens quia dum hæc fecero, & ipſius regis Herodis, & Ariſtobuli iuuenis, potētium perſonarum, quorum circa me pietatem, & circa nos ſtudium eſſe cognoſco, ampliſſimas amicitias collocabo. Scripſi vero ob hāc cauſam & Cuſpio Fado, meo procuratori. Nomina vero literas deferentium hæc ſunt: Cornelius Leo, Tryphon Theodions, Dorotheus Nathelis, Iohānes Iouis panis. data eſt XIII kalendas Iulij, Conſulibus Rufo & Pompeio Syluano. Petijt autem à Claudio Cæſare & Herodes, frater Agrippæ defuncti, cui illo tempore Chalcidis regnum videbatur eſſe commiſſum, poteſtatem templi & ſacerdotum ordinationem: & omnia pariter impetrauit. Ex illo autem fuit apud omnes eius liberos hęc poteſtas, vſque ad belli finem. Herodes itaque à pontificatu remouit Cantharam, & Ioſeph filium ei ſucceſſorem dedit.

Poteſtas inſtituendi pontifices Herodi cōceſſa

De Helena regina ad Iudaiſmum conuerſa. Cap. II.

EO ſiquidem tempore Helena Adiabanorum regina, & filius eius Izates, ad ſolennitatem Iudæorum hac cauſa proueniente migrauerunt: Monobazus Adiabenorum rex, cui cognomen erat Bazeus, ſororem Helenā amore captus duxit vxorem. Quæ dum ex eo haberet in vtero, contigit, vt dum cum ea dormiret, ſuper ventrem mulieris manum poneret per ſoporem, & quandam ſubito vocem audiret, præcipientem vt manum de ventre eius auferret, ne infantem in eo vexaret, qui prouidente deo & principiū & finem eſſet feliciſſimū poſſeſſurus. Qua voce turbatus, repente ſurgens, hæc dixit uxori, & natum filium iratem nuncupauit. Habebat autem ex Helena & alium ſeniorem filium, nomine Monobazum, & alios filios ex alijs mulieribus procreatos: maximam tamen deuotionem quaſi vnigenito Izati deſiderabiliter impendebat: pro qua re ille inuidiam fratrum ſuſtinebat. Habebat & odium, quando cuncti cōtriſtabantur, quia eum pater omnibus præponebat. Hoc pater aperte cognoſcens, illis quidem ignouit: ſciens quia hoc non agebant pro malicia, ſed quoniam ſinguli fauorem patris habere deſiderabant. Izatem vero, cum pro eo valde metueret, ne odio fratrum mali aliquid ſuſtineret, multis munerib⁹ ſarcinatum, in caſtrum Paſini miſit ad Abennerigum regem, commendans ei nati ſalutem. Abennerigus autem libenter eum excepit, & pro multa deuotione, filiam ſuam Amacos nomine, ei dedit vxorem: donauitque prouinciam, ex qua perciperet multa tributa. Monobazus autē cum iam ſenectute grauaretur, & paucum ſibi tempus viuēdi ſupereſſe videret, voluit aſpectum filij antequam moreretur, inſpicere: & vocans eum delectabiliter eſt amplexus. Cui dedit quoque prouinciam quæ dicitur Carrorū, terra fertilis amomi, in qua etiam reliquiæ ſunt arcæ Noe, quæ ex imbrium diluuio liberata fertur & hactenus videre volentibus demonſtratur. Cōmorabatur itaque Izates in hac regione, & Artabanem Parthicum ad Iudæam deſtinauit. Cumq; legibus crederet Iudæorum, ſtudebat & ipſe conuerti: & credens ſe perfectum non eſſe Iudęum niſi ſignum circunciſionis acciperet, erat hoc agere paratus. Quod dum cognouiſſet mater eius, prohibebat, dicens ei fore periculum: quia cum eſſet rex, multorum acquireret inimicitias ſubiectorum, cum peregrinas ſolennitates & ſuæ genti extraneas adimpleret: nec pati eos ſuper ſe regnare Iudæum. Et illa quidem hęc dicens, omnino prohibuit. At ille ad Ananiam verba referebat: Qui matri dixit atque interminatus eſt, quia niſi acquieſceret, repente decederet. Cui mater ait: metuere ſe, ne cauſa omnibus indicata, periculum ipſe ſupplicij ſuſtineret, qui quaſi autor & doctor exiſteret operum indecētium apud regem. Tunc ille audiens hæc, reſpondit, quia poſſet etiam præter circunciſionem colere diuinitatem, ſi omnino decerneret apud ſe leges Iudaicas obſeruare: & hoc eſſe firmius quàm circunciſionem accipere: veniamque illi daturum deum, opus hoc non implenti propter neceſſitatem, ſubiectorumque formidinem. Tunc ergo rex huiuſmodi

Terra fertilis amomi et in qua ſunt reliquiæ arcæ Noe

ſermonibus

ſermonibus acquieuit. Poſt hæc autē cum nequaquā ſuum deſiderium adieciſſet, Iudæum quendā alium de Galilæa venientem, Melazarū nomine, & leges eruditum patrias inuitauit, vt circunciſionis opus impleret. Qui cum intraſſet ad eum, & inueniſſet legem Moſeos legentē: ignoras, inquit, ò rex Moſeos iura, & per hęc deo facere videris iniuriā. Non enim ſolum legere, ſed primitus facere te oportet quæ præcepta ſunt. Quàm diu ſine circunciſione permanes, legibus nequaquā noſceris obedire. Sed nondum ex hoc legiſti legē, vt ſcias quapropter hoc geratur, vel nunc lege. Hæc audiens rex, actū differri non pertulit, ſed ad aliam cōuerſus eſt domum, & vocans medicū quod prȩcipiebatur impleuit. Tunc euocata matre & Anania doctore, eis quod egerat explanauit. Qui repente non mediocri timore ſunt territi, ne cauſa cunctis manifeſtata rex periculum deiectionis incurreret non patientibus ſubiectis virum extranei dei cultorem ſibimet ſupereſſe: ipſiq; pariter pericula ſuſtinerent: quaſi & huius rei viderentur autores. Deus autem præſens erat, qui illorū metum non perduxit ad terminū. Nam cum multa pericula & Izates & eius filij ſæpius incurriſſent, eum ex ingentibus liberauit anguſtijs, & ſalutis dona conceſſit: oſtēdens quia reſpicientibus ad eum, & ipſi ſoli credētib⁹, nequaquā fructus pietatis auferetur. Sed hęc quidem poſtea explanabimus. Igitur Helena regis mater, videns regem pacifice gubernare, & ſuum filium eſſe beatum, & vltra cunctas gentes prouidentia diuina religioſum, deſiderium habuit Hieroſolymitarum conſpicere ciuitatem, atq; cunctis hominibus diuulgatū dei templum ſuppliciter adorare, & hoſtias pacificas offerre. Ob quam rem filio ſupplicauit. Quo matri petenti prone conſentiente, & multam præparationem itineris faciente, & plurimas dante pecunias, deſcendit in Hieroſolymam, etiam filio multo eam itinere deducente. Cuius aduētus Hieroſolymitis tunc profuit valde. Nam dum eorum ciuitatē illo tempore fames apprehendiſſet, & multi fuiſſent egeſtate conſumpti, Helena regina miſit quoſdam ſuorum, alios quidē ad Alexandrinā vrbem, vt frumenta ex eius pecunijs cōpararent: alios Cyprum, quatenus caricas ex abundanti deferrent. Cumq; veniſſent hæc onerā deportantes, alimēta indulgentibus illa diuiſit. Quapropter genti noſtrę beneficiorum ſuorum maximam memoriam dereliquit. Cuius filius Izates audiēs hanc famem, multas pecunias Hieroſolymitarum primatibus deſtinauit. Et alia quidem multa bona hi principes in noſtra ciuitate geſſerunt, quæ poſtea declarabimus.

Izaria circumciditur

De geſtis Izatis regis & obitu. Cap. III.

ARtabanus itaque rex Parthorum, ſentiens ſibimet ſatrapas inimicos degere apud eos ſibi iudicauit incautum. Quapropter decreuit pergere ad Izatem regem, ſalutem apud eum inuenire ſe credens, & ita ad regnum proprium remeare. Sumptis ergo cognatorum atq; familiarium circa mille viris, venit ad regem Izatem. Cumq; ipſe illum aperte noſſet, Izates vero Artabanū penitus ignoraret, inueniens eum in itinere conſtitutum, & aſtans ei, prior ſecundum morem patrium adorauit. Deinde: ò rex, inquit, nec me deſpexeris tuum ſeruū, nec circa ſupplicem ſis ſuperbus: miſer enim rerum mutatione factus, exiſtens ex rege priuatus tuum poſco ſolatium. Perſpice ſiquidem inconſtantiam fortunæ, & hāc ſeito eſſe cōmunem, & vim ſimilem habituram. Nam ſi me ſine vindicta deſpexeris erūt audaciores plurimi circa alios etiam reges. Hęc ergo Artabanus cum lachrymis edicebat, capite reclinato deorſum. Izates autem vt eius nomē audiuit, & Artabanum ſuppliciter ſibi reſpexit aſtantem, mox ex equo deſiliens: habe, inquit, fiduciam ò rex, nec te præſentia fata confundant. Velociter enim erit tibi mutanda triſticia: amicum nanq; me & auxiliatorem inuenies plus quàm credis: aut enim in Parthorum regno te rurſus, aut in meo conſtituam regem. Hæc dicens: Artabanum impoſuit equo, ipſe vero pedibus ſequebatur, honorē tribuēs ei, quaſi regi maiori. Reſpiciens igitur hoc Artabanus, grauiter tulit: & per præſentem fortunam honoremq; iurauit, deſcenſurum ſe, niſi ille rurſus aſcenderet atq; præiret. Tunc ille in equum aſcendens, eumq; ad regalia ſua perducēs, omnem ei ho-

Artabanus auxiliū implorat ab Izate

norem libenter exhibuit: & in conſeſſu atq; conuiuijs primum recubitum ei parauit, non præſentem fortunam intendens, ſed eius priſtinam dignitatem, eumq; ratione frequenter conſolatus eſt, quia cõmunes ſunt omnibus fortunæ permutationes hominibus. Scripſitq; Parthis, ſuadens eis vt Artabanum ſuſciperent regem, promittens eum priſtinorũ in ſe non habere memoriam, ſimul & iuramenta præbens. Parthis vero ſuſcipere quidem ſe velle eum non negantibus, ſed non poſſe dicentibus habere regem, eo quod Cinnamũ iam conſtituiſſent principem, ne forte certamen inter eos emergeret: agnoſcens eorum Cinnamus voluntatem, mandauit vt veniret Artabanus, regnum proprium recepturus. Cui vtiq; credens Artabanus, reuerſus eſt: occurritq; ei Cinnamus, & adorans eum, & regem ſimul appellans, auferens de ſuo capite, impoſuit eius vertici diadema. Sic igitur Artabanus per Izatem rurſus in regnum, vnde per proceres ſuos ceciderat: reſtitutus eſt: nec fuit immemor beneficiorum in ſe geſtorum, ſed Izatem magnis muneribus redonauit. Nam & tiara recta ei permiſit vti: & in aureo lecto, quo ſolis Parthorum regibus licet dormire, conceſsit: deditq; ei maximam & optimam regionem regis Armeniorum, cuius terræ nomen eſt Niſibis: in qua etiam primitus fecerũt Antiochiam ciuitatem, quam Mygdoniam nuncuparunt. His itaque muneribus à rege Parthorum Izates honoratus eſt. Poſt paululum vero tempus Artabanus regnum Bardani filio dereliquit. Is enim veniens ad Izatem, ſuadebat ei, vt ſibi contra Romanos pugnaturo ferret auxilium, cui tamen perſuadere non potuit. Izates enim Romanorum ſciens potentiam atque fortunam, putabat eum impoſſibilia bella tẽtare. Inſuper dum miſiſſet quinq; filios ætate nouellos, vt linguam noſtræ patriæ & eruditionem ſub integritate condiſcerent, ſed & matrem, vt templum ſicut prædiximus adoraret: ſegnior erat ad bellandum. Sed & Bardanem ſæpius prohibebat, narrans ei Romanorum virtutes, & credens eum per talia verba terrere, quatenus à deſiderio contra Romanos bellandi recederet. In his ergo Parthorum rex indignatus, bellum aduerſus Izatem repente pronunciauit. Sed nullam in hoc vtilitatem habere promeruit, deo ſcilicet ſpem eius annihilante. Agnoſcentes enim Parthi Bardanis voluntatem, & quia contra Romanos bellum ſuſcipere decreuiſſet, illum quidem extinxerunt, principatum vero Gotarzi eius germano contradiderunt. Cui etiam poſt paululum per inſidias rebus humanis ablato, ſucceſſit frater Vologeſes, qui duobus ex eodem patre germanis ſuis præbuit poteſtatem: Pacoro quidem ſeniori Medorum, Tyridati vero iuniori dedit Armeniam, Monobazus igitur regis frater, ſpariter & eius cognatio, videntes Izatem propter pietatem quam circa deum habebat, vltra omnes homines excellentem, habuerunt & ipſi deſiderium, vt mores patrios derelinquentes, Iudaicis ſolennitatibus obedirẽt. Horum niſus fuit ſubiectis valde ingratus, & in hoc proceres indignati, iram equidem retinebant expectantes opportunum tempus, vt in eis vlciſcerentur. Quamobrem ad Abiam regem Arabię ſcripſerunt, multas ſe daturos pecunias promittentes, ſi contra eorum regem caſtra moueret: ſimũlque profeſſi ſunt circa primam congreſſionem eum ſe quoque deſerere: quem vellent propter odium, quod eorum cultum reliquerat pœnas exoluere. Dictis ergo ſacramento firmatis, feſtinabant ad terminum peruenire. His itaque flexus Arabię rex, cum multo exercitu venit ad Izatem. Tunc ipſa prima congreſſione, antequàm ad manus accederent, facto ſigno omnes Izatem velut vno vincti funiculo reliquerunt, & dorſũ hoſtibus dantes effugerunt. Non tamen Izates expauit, ſed conſilium proditionis agnoſcens à primatibus factum, & ipſi cum exercitu deſceſſit: cauſamq; requirens, vt agnouit cõſtitutum ad Arabas factum, autores quidem interfecit. Altera vero die cõgreſſus, plurimos occidit, omnes autẽ ſimul in fugam vertit: ipſumq; regem perſequens, in quodam caſtro Arſanum nomine circumcluſit. Quo tamen forti dimicatione præualuit, captoq; caſtro, dũ Abiam regem non inueniſſet viuum, quoniam ſeipſum peremerat, abripiens omnem prædam, quæ in eo videbatur eſſe magna amplitudine conſtituta, in Adiabenorum

Bardanes bellũ romanis mouet

Monobazus ſubit iudaiſmum

Victoria Izatis de inimicis

regreſſus

regreſſus eſt regionem. Primo quidem conamine Adiabenorum proceres non valentes aduerſus regem, deo ſcilicet eos eius poteſtati tradente, neque tunc quieſcere voluerũt: ſed ſcripſerunt Parthorum regi Vologeſi, rogantes eum, vt Izatem occideret, & eis principem de Parthorum gente conſtitueret, dicentes ſe odio habere proprium regem, qui iura patriæ deſtruxerat, & extranea diligebat. Hæc audiens rex Parthorum, eleuatus eſt ad bellum: & cum iuſtam belli non inueniret occaſionem, datos ei à patre honores repetit, & reſiſtenti bellum ſe inferre minatus eſt. His auditis, Izates non mediocriter turbatus eſt: & iudicans turpitudinem ſibi fore, ſi propter metũ collatis honoribus cedere videretur, ſciens inſuper, quia etiam ſi is cederet, Parthorum rex ab eius inimicitijs non ceſſaret, decreuit magis deo curatori omnium animæ ſuæ pericula committere: eumq; maximum habere ſe arbitratus auxiliatorem, filios quidem & coniuges conſtituit in munitiſſimis locis, cunctaq; frumenta & fœnum, & pabula congregauit. Quibus geſtis, hoſtium ſuſtinebat aduentum. Veniẽte vero Parthorum rege, cum exercitu ſui multa virtute, pedeſtrium pariter & equeſtrium, & cum magna velocitate faciente vallum circa fluuium, Medorum ſcilicet & Adiabenorum prouinciam terminantem, etiã Izates caſtra poſuit non procul ab eo, habens circa ſe equeſtrium quaſi ſex milia Quo facto venit ad Izatem nuntius, à Parthorum rege directus, qui eorum virtutem ediceret, quomodo ab Euphrate fluuio vſque ad Bactrorum terminos reſideret: ſimul & ſubiectos reges ei adeſſe dicẽs: interminatus pariter, quia pœnas Izates exolueret, eo quod circa ſuum dominum eſſet ingratus: à cuius manibus neque deus eum poſſet quem colebat eruere, Hęc dicente nuntio, Izates noſſe ſe quidem ait parthorum exercitum ſuo abundantius potiorem: ſciendum tamen quia cunctis hominibus potentior eſſet deus. Et huiuſmodi dato reſponſo, ad ſupplicationem dei conuerſus, humi ſe proſternens, & cinere caput implens, cum filijs & vxoribus ieiunauit, inuocans deum, atque dicens: Dominator domine, ſi non fruſtra me tuæ dignitati ſubieci, & iuſte omnium te ſolum & primum dominũ eſſe cognoui, adueni auxiliator: non pro me ſolummodo vlturus in hoſtibus, ſed quia etiam contra tuam virtutem cum nefanda præſumptione locuti ſunt. Et illè quidẽ hoc modo ingemiſcens, cum lachrymis ſupplicabat: quem repente deus exaudiuit. Ea nanque nocte Vologeſes accepit epiſtolas, in quibus ſcriptum erat, quia Dacæ & Sacæ cum maxima manu, contemnentes eius abſentiam, ad diripiendam Parthorum prouinciam deueniſſent. Quapropter nihil agens, retrorſum denuo remeauit. Sic itaque Izates deo prouidente, Parthici regis interminationẽ effugit. Poſt paululum vero tempus, cum quinquageſimum quintum ætatis, & viceſimũ quartum regni compleſſet annum, relinquens filios maſculos vigintiquatuor & filias vigintiquatuor, vita priuatus eſt. Succeſſionémque regni fratrem Monobazum habere præcepit: repẽſans ei quia per eius abſentiam poſt mortem patris regnum ei fideliter conſeruaſſet. Cuius mater Helena, audita filij morte grauiter quidem tulit, & ſicut potuit mater, quæ piſſimum filium videbatur amiſiſſe: veruntamen conſolata eſt, audiens regni ſucceſſionem ad ſeniorem ſuum filium fuiſſe perductam: ad quem etiam pergere feſtinabat. Cumq; veniſſet ad regionem Adiabenorum, non multo tempore ſuper filium Izatem vixit. Monobazus autem & illius oſſa pariter & germani mittens, in Hieroſolymis ſepelire præcepit in mauſoleis, quæ mater tribus procul ſtadijs ab Hieroſolymis conſtruxiſſe videbatur. Sed quęcunque rex Monobazus vitæ ſuæ tempore geſſerit, poſtea declarabimus.

Izates moritur

Izates in Hierosolymis ſepelitur

De Theoda mago, & pſeudopropheta Cap. IIII.

IGitur dum Fadus Iudæam prouinciam gubernaret, quidam vir magnus, nomine Theodas, populo multa ſuaſit, vt ſumentes ſubſtãtias ſuas, ſequerẽtur eum ad Iordanem fluuium: ſemetipſum aſſerens eſſe prophetam, & præcepto fluuiũ diuidere, vt eis facile tranſitum præberet: Hæc ergo dicens, ſeduxit quidem multos: non tamen permiſit eos Fadus ad experimentum ſuæ inſipientiæ peruenire

ſed repente cõhortem miſit equeſtrium ſuper eos: quæ inopinabiliter irruẽs, mul-
Theodas a Fado occiditur tos quidem peremit, plurimos autem viuos cepit: ipſumq; Theodam cõprehen-
dentes, capitis ſectione multauerũt. Hæc ſunt ergo, quæ Iudęis contigerunt, tem
pore quo Fadus in eorum præfuit regione.

De Iudæ Galilæi filijs. Cap. V.

VEnitq; Fado ſucceſſor Tyberius Alexander Alexandri filius, qui etiam in Alexandria fuit Halabarches, id eſt, princeps ſalis, genere diuitijſque Alexandrinorum cunctos excellens: ſed etiam filio ſuo Alexandro diuina cultura melior, quippe cum ille in paternis ſolennitatibus non permanſerit. Horum ergo temporibus contigit illa maxima fames, quando etiam Helena regina mul
Tiberius alexãder præſes tis pecunijs frumenta comparans ex Ægypto, indigentibus, ſicut prædiximus, eſt
partita. Inſuper autem Iacobum atque Simonem, filios Iudæ Galilæi, qui popu-
lum à Romanorum poteſtate ſubducere nitebatur ſub Cyrenio Iudęæ preſide, ſi-
cut prædiximus, crucifigi Alexãder imperauit. Herodes autẽ rex Chalcidis remo
to à pontificatu Ioſeph ſucceſſionem hanc Ananiæ Nibidæi contribuit. Tyberio
autem Alexandro Cumanus ſucceſſor aduenit. Defunctuſq; eſt Herodes frater
regis Agrippæ maioris, octauo anno Claudij principatus, tres filios derelinquẽs:
Ariſtobulum, qui ei de priori fuerat vxore progenitus; & ex Beronice fratri filia
Beronicianum & Hyrcanum. Cuius regnum Claudius Cæſar Agrippæ iuueni
dedit.

De ſeditione orta in diebus azymorum ob impudentiam militis. Caput VI.

Seditio. SEditione igitur incidente in Hieroſolymitarum ciuitatem, dum Cumanus in
Iudæa pro rerum gubernatione conſiſterèt, multi Iudæorum perẽpti ſunt: ſed
primitus cauſam narrabo propter quam talia prouenerunt. Inſtante feſtiuita
te paſche, in qua mos eſt nobis azyma offerre: dum vndique ad feſtiuitatẽ hãc po
pulus conueniſſet, metuens Cumanus, ne qua per multitudinem turba aut res vel
actio naſceretur, iuſſit militibus, vt vnam aciem armatorum facientes, circa porti
cus templi conſiſterent: vt ſi forte aliquid excitaretur, tumultuantium inquietu-
Impudentia militis dinem prohiberent: hoc etenim & priores præſides Iudææ in huiuſmodi feſtiuita-
tibus faciebant. Cumque quarta dies eius celebrationis exceſſiſſet, quidam mili-
tum reuelauit genitalia ſua, & populo demõſtrabat. Quod illi videntes, ad iram
furorémque perducti ſunt: non ſemetipſos contumeliam paſſos, ſed in deo im-
pietatem geſtam eſſe dicentes. Quidam vero procaciores, Cumanum blaſphe-
mabant, aſſerentes militem ab eo ſummiſſum. Cumanus autem audiens, & ipſe
non mediocriter prouocatus eſt. Veruntamen hortabatur eos à ſeditione quieſce
re, ne in feſtiuitate inquietudines excitarent. Quibus dum ſuadere non poſſet, &
illi ad blaſphemias magis accederent, iuſſit omnes milites arma ſumentes ad An
toniam conuenire. Erat enim hoc caſtrum, ſicut prædiximus, ſuprapoſitum tem-
plo. Multitudo ſiquidem videns milites ibidem congregari, perterrita cœpit effu
gere. Et dum ſe milites perſequi crederent, per anguſtos egreſſus pariter cum ti-
more fugientes oppreſſi ſunt, & multos adinuicem conterentes interemerunt. Vi-
Viginti Milia Iudæorum tempore azymorũ oppreſſa ginti milia enim dinumerati ſunt, qui in illa turba defecerunt. Quapropter erat
eis pro feſtiuitate luctus: & omnes obliti orationum atque ſacrificiorum, ad la-
mentationes lachrymáſque conuerſi ſunt. Has ergo paſſiones vnius militis laſci
uia generauit. Nondum igitur luctus quieuerat, & alter incidit denuo ſuper eos.
Quidam enim qui ex illa turba fugientes euaſerant, via publica venientes, quaſi
centum ſtadijs procul à ciuitate, & Stephanum Cęſaris ſeruum iter agentem mo
re latrocinij ſpoliantes, omnem eius dirrupuere ſubſtantiam. Audiẽs hoc Cuma
nus, milites continuo deſtinauit, præcipiens vicinos diripit vicos, & nobiles eorũ
ad ſe vinctos adduci. Igitur vaſtatione facta, quidam militum leges Moſeos in
quodã vico reperiens, eaſq; ſumens cunctis videntibus rupit, & multas blaſphemi
as atq; contumelias eis impoſuit. Iudæi vero hæc audientes & multi pariter con-
currentes

currentes, in Cęſaream deſcenderunt. Illic enim Cumanus erat. Ad quem acceſſerunt dicentes: non ſe, ſed deum, ad cuius iniuriam hęc facta videbantur, vltu-rum: ſe autem nolle viuere, dum leges patrias ſic tractari viderent. Cumanus autem metuens, ne denuo tumultum populus excitaret, ſuadentibus amicis, & militę, qui contumeliam fecerat legibus, ſecuri percuſſo, occaſionem ſecundæ ſeditionis abrupit.

Alia ſeditio orta inter Samaritas & Iudęos, Caput VII

POſt hæc igitur inter Samaritas atque Iudæos inimicitiæ huiuſmodi cauſa prouenerunt. Mos erat Galilæis, tempore feſtiuitatum ad ſacram concurre re ciuitatem, & iter facere per Samariam. Dum ergo aliquando iter haberent per vicum nomine Ginais, inter Samariam & campum maximum conſtitutũ, quidam conſerentes litem, multos eorum interemerunt. Primi ſiquidem Galilęorũ audientes que geſta fuerant, ad Cumanum venerunt, rogãtes eum vt de interemptorum nece inquireret. At ille pecunias à Samaritis accipiens, neglexit hoc facere. Tunc Galilæi dolẽtes, multitudinem excitauere Iudęorum, vt arma ſumerent, & ſuam defenderent libertatem: ſeruitutẽ amariſsimã eſſe dicentes, & iniurias importabiles, in talibus non defendi. Primatibus vero eorum, eos compeſcere volẽtibus, ac promittentibus quia faceret vindictam Cumanus, illi penitus non acquieſcentes, ad arma progreſsi ſunt: & ſumentes in auxilium Eleazarũ Dinei, qui per multos annos latrocinia faciebat in montibus, vicos aliquos Samaritanorum incendẽtes: cuncta diripuerũt. Cumanus aũt hoc audiens, atq; ſumens Sebaſtenorum cohortem, & pedeſtriũ quatuor ordines, & coarmians pariter Samaritas, ſuper Iudęos egreſſus eſt: factaq; congreſsione multos quidẽ peremit, plurimos aũt viuos cepit. Primi vero Hieroſolymorum genere pariter & honore, videntes ad quantã calamitatũ magnitudinem deueniſſent, induti ſaccis, & cinere capita ſua cõplentes, omnino eis qui reſultauerant vt quieſcerẽt ſupplicabãt: ponentes ante oculos eorum ſubuertẽdam propriam regionem & tẽplum pariter cõcremandum, vxorum ac filiorum captiuitates futuras: & ideo rogabãt vt mutarent voluntatem, & proijciẽtes arma quieſcerẽt, & de cætero ad propria remearent. Hęc ergo dicentes, flexerãt eos. Quorũ alij receſſerunt, latrones aũtẽ ad munitiora loca profecti ſunt. Ex illo omnis Iudæa latrocinijs eſt impleta.

Eleazarus latronum princeps

De diſſenſione Iudęorum & Samaritanorum. Cap. VIII

SAmaritanorum vero primates, ad Numidium Quadratum Syriæ præſidem, qui illo tẽpore in Tyro erat, aduenientes, accuſauere Iudæos, qui vicos eorum incenderint ac diripuerint. Et pro his quidem quę ipſi paſsi fuerant, non tantum ſe dolere dicebãt, niſi quia Romanorũ contempſerint poteſtatẽ: ad quorum iudicium debuerant pro ſua, ſi qua fuiſſet, læſione concurrere. Nunc autem quaſi Romanos iudices non haberent, hæc ab eis acta dicebant, & propterea vindictã fieri poſtulabãt. His ergo Samaritæ quęrebãtur: Iudæi vero & ſeditionis & litis autores Samaritas fuiſſe dicebant, & ante omnia Cumanũ munerũ oblatione corruptum, qui peremptorum necem noluerit vindicare. Quadratus ergo cum audiſſet, diſtulit iudicare, dicens tunc ſe ſententiã prolaturum, cum in Iudæa veniens veritatẽ ſubtiliter indagaſſet. Et illi quidẽ nihil agentes reuertebãtur. Poſt paululum vero tempus Quadratus in Samariã venit, vbi autores ſeditionis audiens, & quoſdam Samaritanorum ac Iudæorum indiſciplinatos inueniens, crucifixit eos, quos Cumanus captiuos habuerat. Et exinde veniẽs in quendã vicũ nomine Liddam, non breuiorem magnitudine ciuitatis, ſedens in tribunali, & ſecũdo Samaritas audiens, à quodam Samarẽo didicit, quomodo quidam primus Iudæorum nomine Dortus, & aliqui cũ eo iuuenũ, numero quatuor, populo ſuaſiſſent, vt à Romanorum poteſtate recederent. Et illos quidem Quadratus prẽcepit occidi. Ananiam vero põtificem, & Anianum magiſtrum alligans, Romam direxit, quatenus de his quę geſta fuerant, redderent Cæſari Claudio rationem: iuſsitq;

Numidius Quadratus

primatibus Samaritanorum atque Iudęorum, pariter & Cumano, & Celeri tribuno, & violentiarum inhibitori, vt ad imperatorem pergerent, pro alternis inter ſe quęſtionibus audiendis. Ipſe vero metuens ne multitudo Iudęorum ſeditionem iterum excitaret, Hieroſolymam venit: inuenitq; vrbem in pace degentem, & feſtiuitatem patriam deo celebrãtem. Confidens ergo nihil ab eis inquietudinis generari, relinquẽs eos in feſtiuitate, reuerſus eſt Antiochiam. Cumanus aũt, & qui cum eo erant, necnon & primi Samaritanorum Romam directi, acceperunt ab imperatore conſtitutum diem, quo deberent intentionum ſuarum cauſas exponere. Habebant enim patrocinium Cumanus & Samaritæ libertorum Cæſaris, & pariter amicorum, qui ſcilicet pręualere poterant contra Iudęos: niſi Agrippa iuuenis cum Romæ conſiſteret, & primos Iudæorum opprimi videret, vxorem imperatoris Agrippinam ſuppliciter exoraſſet, vt marito ſuaderet, quatenus decenter audiens, iua iuſtitia ſeditionum puniret autores. Claudius autem his precibus pręſtructus cauſam audiens, dum agnouiſſet malorum principes fuiſſe Samaritas, eos quidem qui aſcẽderant ad eum, iuſsit occidi: Cumanum autem in exilium egit: Celerem vero tribunum pręcepit Hieroſolymam duci, & omnibus videntibus per totam vrbem tractum laceratumq; diſpergi.

Cumani exilium

De Agrippa iuniore, qui pręſide Felice, donatus eſt à Cęſare tetrarchia Philippi, aliiſq; regionibus. Cap. IX

MIſit autẽ & Claudius Felicem Pallantis fratrem in Iudæam pręſidem, qui rebus in regione Iudææ pręſideret. Cumq; decimum principatus compleſſet annum, Agrippæ Philippi tetrarchiam donauit, & Bathaneam, & Trachonitidem ſimul adiecit, vnà cũ Abela, quę fuerat de tetrarchia Lyſaniæ. Chalcidem vero ei abſtulit, cui quatuor prefuerat annis. Agrippa vero ſumens donationem Cæſaris, Aziazo regi Emeſorum, volenti ſe circuncidere, ſororem Druſillam dedit vxorem. Epiphanes enim Antiochi regis filius, eius nuptias refutauit, nolens Iudęorum ſolennitates ſequi, licet hoc facturum ſe eius compromiſerit patri. Mariã vero dedit Archelao, Chelciæ filio, cui ab Agrippa patre fuerat primitus deſponſata: quibus nata eſt filia, nomine Beronice. Nuptię ſiquidem inter Druſillam & Aziazum celebratæ, non multo tempore interueniente huiuſmodi cauſa ſolutæ ſunt. Dum Felix in Iudęam veniſſet adminiſtrator, vidẽs hãc cunctas mulieres pulchritudine pręcellentem, eius ſpeciem concupiuit: & quendam Iudęum Simonem nomine, amicum ſuum, genere Cyprium, magum, mittẽs ad eam, ſuadebat vt derelicto viro nuberet ei, promittẽs eam beatam fieri, ſi eius non deſpiceret thorum. Illa vero non benefaciens, & declinare volens inuidiam Beronices ſororis propter pulchritudinem ſuam, tranſcendere paternam ſolennitatem flexa eſt, & Felicis nuptias eſt ſecuta: Ex quo ſuſceptum filium vocauit Agrippam. Sed quemadmodum iſte iuuenis cum vxore per incẽdium Veſuuij montis temporibus Titi Cæſaris deperierit, poſtea declarabimus. Beronice vero poſt Herodis mortẽ, qui eius fuerat maritus & patruus, multo tempore viduata, fama diſcurrente, quia cũ fratre coiret, ſuaſit Polemoni regi Lyciæ, vt circunciſus eam haberet vxorem. Sic enim iudicabat falſas delationes poſſe mõſtrari. Polemon autem flexus eſt, maxime propter diuitias eius. Nõ multo tamen poſt eorum nuptiæ permanſerũt, ſed Beronice propter nimietatẽ coitus, vt dixerũt, Polemonẽ dimiſit. At ille ſolutis nuptijs, etiam ſolennitates Iudęorum pariter dereliquit. Eodem vero tempore & Maria repudians Archelaum, coniuncta eſt Demetrio Alexandrino, Iudæo, genere & diuitijs valde claro: tunc enim & Halabarches erat: ſuſceptumq; ex illo filium, Agrippæ vocabulo nuncupauit. Sed de ſingulis horum ſubtiliter poſtea declarabimus.

Felix præſes Iudææ

Druſilla nupta Felici

De Nerone ſuffecto & matre occiſa. Cap. X

Claudius

CLaudius interea Cæſar defunctus eſt cum imperaſſet annis tribus & decem, & menſibus octo, diebusq; viginti, Eſt autem ſermo quorundã, quia ab vxore Agrippina fuerit veneno peremptus: cuius Agrippinæ pater fuit Germanicus Cæſaris frater: vir aũt eius Domitius Ænobarbus nobiliſsimus Romanorum. Quo moriente, viduatam multo tempore Claudius duxit vxorem, habentem filium, qui patris nomine Domitius vocabatur. Claudius ergo propter zelũ Agrippinę, Meſſalinam peremit vxorem, ex qua liberos habuerat Britannicũ & Octauiam. Erat autem ei & Antonia filia ſenior, quam ex prima vxore nomine Petronia habuerat. Octauiã itaq; deſponſauit Neroni: ſic enim eum poſtea vocitauit, cum Cęſar eum filium adoptaſſet. Agrippina autẽ metuens, ne Britannicus creſcens regnũ à patre perciperet, & volens imperium ſuo filio prępparare de morte Claudij, ſicut erat ſermo, tractauit. Quo mortuo, repente miſit principem militiæ Burrum, & cum eo tribunos libertorum valde prępotentes, qui deducerent de caſtris Neronem, & eũ more principis adorarẽt. Nero ſiquidẽ hoc modo principatu ſumpto, Britannicum quidem veneno latenter occidit, matrem vero propriã interemit: hoc ei retributionis munus impendens, non ſolum pro matris officio, ſed etiam quod ei ſuis machinamentis Romanorum prębuerat principatum. Peremit etiam Octauiam ſuam vxorem, multosq; viros inſignes, quaſi inſidias ei feciſſent. Sed de his quidem deſino plura narrare. Multi nanq; de Nerone hiſtoriã conſcripſerunt. quorum quidã pro gratia beneficiorum eius neglexere veritatẽ: alij vero propter odium & eius inimicitias, ſic impudenter mendacijs inuoluti ſunt, vt aperta reprehenſione ſint digni. Mirandi tamen à me non ſunt, qui de Nerone mentiti eſſe noſcũtur: dum neque priorũ geſta cõſcribentes, veritatẽ videantur hiſtoriæ cuſtodiſſe: licet circa eos neq; odium habuiſſe noſcantur, cum longis poſt eos temporibus extiterint. Sed de his quidem, qui veritatem hiſtorię prędere nolunt, liceat ſcribere ſicut nolunt. Probantur enim hoc habere gratiſſimũ. Nos autem propoſitum veritatis habentes, perfectionem prędentis negotij breuiter cõprehendere nitimur, & quę nobis Iudæis euenerunt enunciamus, non negligentes aut calamitates, aut delicta referare.

Obitus Claudij

De crudelitate Neronis

De Iudęa latronibus & ſeductoribus populi referta. Caput XI

REuertar igitur ad narrationem caſuum gentis noſtræ. Primo itaq; imperij Neronis anno, moriente Aziazo Emeſorum rege, eius frater ſucceſsit in principatu, & minoris Armeniæ prędulatus Ariſtobulo Herodis regis Chalcidenſis filio à Nerone cõmiſſus eſt. Sed & Agrippæ donauit Cæſar partem quandam Galilęæ Tiberiadis tetrarchiæ: prędipiens, vt ei eſſet ſubiectus: deditq; ei & Iuliadem ciuitatem trans fluuium conſtitutam, & vicos circa eam poſitos quatuordecim. Res itaque Iudęorum crementum ſemper ad peiora ſuſcipiebãt. Latronum nanque denuo & magorum hominum turba populum ſeducentium eſt repleta prouincia. Quorum multos quotidie cum latronibus capiens Felix necabat: pariter & Eleazarum Dinei filium, qui latronum ordinem inſtituerat, per inſidias cepit vinum. Dans enim ei fidem quia nihil mali ſuſtineret, flexit eum ad ſe venire, quem vinctum Romam direxit ad Cæſarem. Habens autẽ ſimultatem Felix cum pontifice Ionatha, eo quod eſſe pius ab eo moneretur, vt rebus Iudæorũ melius prędideret, ne querelã à plebe ſuſciperet: cum populus petiſſet à Cęſare, vt ipſe in Iudęã dirigeretur adminiſtrator, occaſionem quærebat per quam remoueret eum, qui videretur ei ſæpius importunus. Graue náq; eſt nocere volentibus, ſi crebrius arceãtur. Pro hac igitur cauſa Felix, fideliſsimum amicorum Ionathę quendam, nomine Ioſeph, genere Hieroſolymitam, multarum pecuniarum promiſsione flexit, vt ſuper Ionatham latrones induceret, qui eum vita priuarent. Ille autem ſumpto conſilio, hoc modo per latrones necem illius adpętiuit: Aſcenderunt quidam eorum ad ciuitatem, quaſi adoraturi deum: gladioſque ſub veſte portantes, & permixti populis, peremerunt eum. Cumque mors eius inulta remanſiſſet, de cætero cum omni fiducia latrones in feſtiuitatibus

Ariſtobulus Armenię præſes Agrippæ iunior.

äſcendebant

ascendebant,& gladios absconsos habentes,quos volebant inimicorum permixti populis perimebãt,& non solũ in reliqua in ciuitate,sed etiam in templo quosdam interimebãt. Nam & ibi sæpius cædes facere pręsumpserunt,nihil se agere impietatis existimantes. Ob quam causam arbitror etiam deum auersatum nostram vrbem& templũ,velut nequaquã suo habitaculo mundũ,tradidisse Romanis,& vt purgatio fieret ciuitatis,ignem & seruitium intulisse,dum vellet nos cũ vxoribus atq; filijs crebris castigare calamitatibus. Opera siquidem latronũ hoc implebant scelere ciuitatem. Magi vero & seductores populo suadebant, vt eos in eremum sequerentur,dicentes se dei prouidentia signa & prodigia monstraturos. Multiq; in hac insipientia flexi,supplicia pertulerunt:quoniam dum ad hoc accessissent,à Felice puniti sunt.

Latrocinia crebra in templo patrata

De Ægyptio quodã propheta,velut seductore populi à Felice occiso. Caput XII

HOc etiam in tempore venit aliquis ex Ægypto ad Hierosolymam, dicens se esse prophetam:& populari multitudini persuasit,vti cum eo ad mõtem, qui dicitur oliuarũ,positũ è diuerso ciuitatis procul stadijs quinq; conscenderent,velle se dicens eis exinde monstrare, quia eo iubente Hierosolymorum muri corruerent,vnde ingressum eis faciendum esse promittebat. Felix autẽ dum hæc audisset,iussit militibus vt arma sumerent. Quo facto cum multis equestribus impetu facto ab Hierosolymis,irruit super eos:& quadringentos quidem eorum gladijs interemit,ducentos vero viuos cepit:ipse autem Ægyptius fuga lapsus disparuit. Rursus itaque latrones populum contra Romanorum prælia concitabant,suadentes ne eis subiacere deberent, & sibi resistentium vicos incendebant atque diripiebant.

De contẽtione Cæsareæ orta inter Iudæos & Syros,deq; alia inter pontifices & sacerdotes. Felix etiam à Iudæis accusatur, succedente illi Portio Festo. Caput XIII

INter hæc autem Iudæi habitatores Cæsareæ,contra Syros pro æquitate ciuitatis huiusmodi fecere seditionem. Iudæi nanq; primos se esse dicebãt,eo quod conditor Cæsareæ rex Herodes,de genere fuit Iudęorum: Syri vero de Herode quidem ita esse profitebantur.dicebant autẽ Cæsaream Stratonis turrim primitus vocitatam,& tunc nullum habitatorem ipsius ciuitatis fuisse Iudęum: Hęc audientes pręfecti prouinciæ,sumentesq; ex vtraq; parte seditionis autores,plagarum affecere vulneribus,& tempestatem litis eorum,ad breue tempus hoc opere sedauerunt. Rursus enim Iudæi habitãtes in ciuitate,diuitijs cõfidentes,& propterea spernentes Syros,blasphemijs studebant eos ad iurgia denuo prouocare. Illi vero pecunijs quidem minores,sed sapientia fortiores,dum multi Cæsariensium & Sebastenorum sub Romanis ibidem militarent,pauco tempore & ipsi Iudæis iniurias sermonibus inferebant. Post alterutros se ita lapidauerunt, donec ex vtraq; parte vulnerati concidissent:veruntamen vicere Iudæi. Felix autẽ cum vidisset belli modo eorũ esse certamen, metuens petebat Iudæos:vt à lite cessarent. Quibus non audientibus,milites armatos immisit,& multos quidem eorum peremit,plurimos autẽ viuos cepit,& domos quorundã multis pecunijs refertas, expilari militari irruptione permisit. Iudæorũ vero modestiores,& dignitate nobiliores,metuentes pro semetipsis,rogauere Felicẽ,vt milites missa tuba reuocaret, eisq; de cætero parceret,quod Felix facere eorum precibus acquieuit. Hoc itaque tempore rex Agrippa dedit pontificatum Ismaeli filio Siab. Exorta est enim & pontificũ contentio,contra sacerdotes & Hierosolymitarum primates. Vnusquisq; enim eorum cateruas procacium & seditiosorum hominum colligẽs, videbatur esse princeps. Et conferẽtes semetipsos ad lites, alterutris derogabãt, & se lapidibus obruebant. Qui autem prohiberet non erat,sed vt in ciuitate sine pręsule,audaci potestate ab omnibus talia gerebantur. Tãtam siquidẽ impudentiam atq; pręsumptionẽ pontifices obtinuerant,vt etiam seruos suos ad areas destinare

ſtinare præſumpſerint, qui decimas ſacerdotibus competẽtes auferrẽt. Vnde fiebat, vt ſacerdotes per inopiam deperirent. Sic enim inquietorum vis, oppreſſa in ſtitię grauitate, prævaluerat. Portio ſiquidem Feſto directo à Nerone pro ſucceſſione Felicis, primi Iudæorum Cæſaream habitantes, aſcenderunt Romam accuſaturi Felicem. Qui ſine dubio poterat pœnas exoluere pro læſione Iudæorum, niſi plurimum ei Nero pro fratris Pallantis prẽcibus indulſiſſet, cui tunc honorem maximum impendebat.

Contẽtio inter Syros & Iudæos, ac de Beryllo Neronis pædagogo, deq; mago quodam ſeductore populi. Caput XIIII

INterea primates Syrorum Cæſarienſium, Beryllo pædagogo Neronis, qui officium ſuper Græcos habebat, per epiſtolas multis pecunijs ſuaſerunt, vt à Nerone peteret, daret eis epiſtolam, per quam ius ciuilitatis, quod cum eis habebãt Iudæi communiter, penitus non fieri intimaretur. Beryll⁹ ergo imperatorẽ rogauit, atque promeruit vt huiuſmodi ſcriberetur epiſtola, quę tamen genti noſtræ poſtea ingentium malorum fuit occaſio. Agnoſcentes nanq; Iudæi Cęſarienſes, quę fuerant ſcripta pro Syris, tantas ſuſcitauere ſeditiones, donec bella ſuccederent. Feſto igitur in Iudæam veniente, contigit vt prouincia à latronibus vaſtaretur, & vici omnes incenderentur: prẽcipue nanq; ſicarij tunc abundabãt, vtentes gladiolis magnitudine ſimilibus Perſicorum enſium, cum ſummitatibus obtũſis, & quales ſunt Romanorum ſicæ, à quibus etiam vocabulũ ſicariorum latrocinantes habuerunt. Hi nanq; latenter permixti, in feſtiuitatibus populorum, ſicut prius diximus, ad ciuitatem pro cultura diuina conuenientium, quos volebãt facile perimebant. Sæpius etiam cum armis ad vicos inimicorum venientes diripiebant, & cuncta pariter concremabãt. Interea diuerſis rebus turbata prouincia, Feſtus multitudinem deſtinauit equeſtrium atque pedeſtrium ſuper populos qui decepti fuerant à quodam mago, ſalutem eis & malorũ requiem promittente, ſi eum ſequi in deſertum contenderent. Quo facto, & ipſum ſeductorem & ſeductos irruentes qui miſſi ſunt, occiderunt. *de mago quodam*

De pariete circa templum ædificato, & Anano ſacerdote. Cap. XV

HOc tẽpore rex Agrippa fabricatus eſt ædificium, magnitudine valde præcipuũ, in palatio Hieroſolymorũ, iuxta theatrum. Quod palatiũ factũ eſt olim à filijs Aſamonæi, in loco eminẽti poſitum. Quod etiam volentib⁹ ciuitatem deſpicere, delectabilem conferebat aſpectum: vnde rex inclinatus, inſpiciebat ea quę gerebantur in tẽplo. Hęc itaq; videntes Hieroſolymorum primates, grauiter habuerunt: Nõ enim patriũ erat, vt ea quę fiebant in templo, & maxime cũ ſacra diſpenſarentur, aliquis exceptis ſacerdotib⁹ aſpiceret. Quapropter parietẽ excelſum ędificauerũt circa exedrã, quę erat in interiori ſacrario ad occidentẽ cõuerſa. Hic ergo paries non ſolum triclinij regalis aſpectum abſtulit: ſed etiam occidentalis porticus, quę erat in exteriori templo, vbi cuſtodias in feſtiuitatibus propter templũ habere Romam ſolebãt. In his igitur indignatus rex Agrippa, & prẽcipue Feſtus prẽfectus, prẽcepit eis, vt opus ędificatũ repente deſtruerent. At illi rogauerũt, vt eis poteſtas daretur, quatenus ob hoc legatos dirigerẽt ad Neronem, dicẽtes non ſe vitam habituros, ſi quædã pars templi deſtrueretur. Tunc permittente Feſto, miſerunt de ſuis primatibus decẽ, ſimul & Iſmaelẽ pontificẽ, & Helchiam gazophylacem. Nero autem audiens eos, non ſolum veniam geſti operis condonauit, ſed etiam ædificium manere permiſit, hoc beneficiũ Poppeæ coniũgi religioſe pro Iudæis ſupplicanti condonans. Qui decem quidẽ qui venerant redire prẽcepit, Helchiã vero & Iſmaelem obſidum loco retinuit. Rex igitur hęc agnoſcens, pontificatũ dedit Ioſeph, filio Simonis põtificis, qui cognomen habebat Gaddis. Porrò Cæſar miſit Albinum in Iudæam præfectum mortem Feſti cognoſcens. Rex autem denuò Ioſeph quidem pontificatu priuauit, & Anani filio, qui & ipſe Ananus vocabatur, eius ſucceſſionem dedit. Hũc etenim ſeniorẽ Ananũ dicunt fuiſſe feliciſsimũ: filios nanq; habuit, qui omnes dei pontificatu *Albinus præſes Ananus pontifex*

tificatu ſunt functi, dum & ipſe primitus hunc honorem plurimis temporibus habuiſſet, quod nulli pontificũ apud nos proueniſſe dinoſcitur. Ananus aũt iunior cum pontificatum ſuſcepiſſet, erat vehementer aſperrimus & audax, ſecta Sadducæus, qui circa iudicia ſunt vltra omnes Iudæos valde crudeles, ſicut iam declarauimus.

De Iacobo fratre domini lapidato ſub Anano pontifice, qui pontificatu priuatus, ſacerdotum decimas rapuit. Deq; Cæſarea illuſtrata, & pontificũ diſsidio. Cap. XVI

CVm ergo huius ſectę Ananus eſſet, credẽs ſe inueniſſe tempus oportunum, Feſto mortuo, & Albino in itinere cõſtituto, concilium fecit iudicũ, & quoſdam deducẽs ad ſemetipſum, inter quos & fratrẽ IESVM, qui dicitur Chriſtus, nomine IACOBVM, quaſi cõtra legem agentes accuſans, tradidit lapidãdos. Qui autẽ videbantur moderatiſsimi eſſe ciuitatis, & circa legis integritatem habere ſollicitudinem, grauiter hoc tulere, miſeruntq; latenter ad regem, rogantes eum, vt ſcriberet Anano, ne talia perpetraret, cũ neq; prius recte feciſſet. Quidam vero eorũ etiam Albino occurrerunt, ab Alexandria venienti, eumq; docuerũt, quia non liceret Anano prẽter illius voluntatem cõgregare concilium. Albinus autẽ eorum ſermonibus flexus, cum iracundia ſcripſit Anano, interminatus eum pœnas exoluere. Quapropter & rex Agrippa, ſublato ei pontificatu, quẽ tribus habuerat menſibus, Ieſum Dannei filium in eius locum conſtituit. Cumq; Albinus in Hieroſolymitarum veniſſet vrbem, omni prouidẽtia niſus eſt, vt prouincia pacem haberet: & ideo ſicariorum plurimos interemit. Pontifex igitur per ſingulos dies ad meliorem gloriam conſcendebat, & fauorem ciuium habebat, pariter & honorem. Erat enim locuples, & quotidie Albinum atq; pontifices muneribus cõplacabat. Habuit autẽ famulos valde laborioſos, qui cum procacibus cõuerſati viris pergentes ad areas ſacerdotũ, decimas accipiebant, vim facientes & non abſtinẽtes à cæde non dantiũ. Sed etiam alij põtifices ſimilia ſeruorũ illius peragebãt, cum nullus vtiq; prohiberet. Qua propter ſacerdotes, qui olim ex decimis alebantur, tunc inopiæ neceſsitate deficiebant. Rurſus igitur ſicarij, feſtiuitatis tempore, noctu ciuitatem ingredientes, comprehenderũt vnum ſcribam magiſtratus, Eleazarum filiũ Ananiæ pontificis, & alligantes eduxerunt è ciuitate. Deinde mittentes ad Ananiã, dixerunt ita ſeſe ſcribã remiſſuros ad eum, ſi Albĩ noſuaderet, vt decẽ viros, quos ex eis ceperat, & vinctos habebat, abſolueret. Ananias autẽ propter neceſsitatem Albino vt hoc faceret perſuaſit, quod op⁹ maximorũ malorũ fuit initium. Latrones nanq; ſemper moliebantur vt aliquos famulorũ caperent Ananiæ: quos nõ aliter niſi quoſdam ſicariorum reciperent, dimittebant. Cumq; numerus eorum iterum accreuiſſet, capta fiducia rurſus prouinciã affligebãt. Hoc itaq; tempore rex Agrippa, Philippi Cæſaream amplius fabricatã, ad honorem Neronis Neroniam appellauit, & Berytijs theatrum pecunijs multis inſtructũ, annalibus ſpectaculis condonauit, innumeras illic expenſas efficiẽs. Frumẽta nanq; populo copioſa, & oleum opulenter exhibuit, & omnẽ pariter ciuitatẽ ſtatuarũ pulchritudine & antiquorũ imaginibus exornauit, & penè omne decus regiũ ibi migrauit. Quapropter creſcebat aduerſus eũ odium ſubiectorum, eo quod illorum pompam auferens, ornaret extraneam ciuitatem. Ieſus autem Gamalielis filius, à rege ſucceſſionem pontificatus accepit, Ieſu Dãnei honore priuato: & propterea ſeditio inter alterutros orta eſt. Faciẽtes etenim collectionem prauorum hominũ, frequenter vſq; ad lapides blaſphemiis præcedentibus inciderunt. Ananias autem prẽcellebat eos, quando diuitijs ſuis paratos accipere pecunias redimebat. Cuſtobarus etenim & Saul maximam ei multitudinem congregabãt, cum eſſent genere regio, & propter Agrippæ cognationem populi fauorem haberent, violenter ſcilicet iura & res infirmorum diripere parati. Ex quo prẽcipue contigit noſtram ciuitatem languere magis, cum vtiq; res eius ad peiora proueheretur.

Diſſidium propter pontificatum

De hymnidicis,

De hymnidicis,& ædificio templi ac ciuitatis. Cap. XVII.

ALbinus itaq; cum audiſſet ſibi ſucceſſorē Geſſium Florū fuiſſe directum,volens aliquid Hieroſolymitis pręſtare,producens vinctos, qui erant indubitanter morte digni,eos pręcepit occidi:alios autem qui ex parua querela tenebantur in carcere, pecunijs ſumptis abire præcepit.& ita factum eſt, vt carcer quidem purgaret à noxijs,ſed prouincia latronibus impleret. Interea ex tribu Leui quicūq; erant hymnorū dictores,perſuaſerunt regi,vt facto concilio eis concederet,quatenus ſtola linea proxime ſacerdotibus vterentur:eius regnū dicere dicentes,vt memoriā de nouitate introducta perciperet. Quod petentes,impetrauerunt. Rex etenim cum voluntate eorum qui cōcilio præſidebant,hymnidicis hoc conceſsit,vt poſita veſte prima,linea ſicut voluerant vterentur. Omnia contraria paternis legibus agebantur:quibus ſpretis, non poterant penè non ſolui. Igit cum iam tunc etiam templum videretur eſſe perfectū, & ciues conſpicerent artifices vltra decē & octo milia vacantes operibus & labore,indigentes vnde mercedes acciperēt,quibus ſcilicet ex opere tēpli alimēta miniſtrabātur,pecuniaſq; repoſitas propter timorē Romanorū habere non valerent: tunc habito concilo, vt cura haberetur artificum, & eis potius liceret expandi theſauros, quando ſi vna hora quilibet operaretur,mercedes acciperet:regi perſuaſerunt,vt orientalē porticum altius eleuaret. Erat aūt hæc porticus in exteriori tēplo poſita,in conualle profunda,quadringentorum cubitorum parietes habens, ex lapide quadrato albo q; conſtructos: Singulorum enim lapidū erat longitudo cubitorum viginti,altitudo vero ſex,opus Salomonis regis,qui primitus templum omne cōſtruxit. Rex aūt,dum ei à Claudio templi fuiſſet cura cōmiſſa, iudicans quia omnis operis deſtructio quidē eſſet facilis,inſtructio vero difficilis,& præcipue ad hanc porticū, & tempore & copioſis pecunis opus eſſet: hoc quidem ſupplicantibus fieri denegauit:ciuitatem vero ſterni albo lapide non prohibuit. Ieſu autē filio Gamalielis pontificatu priuato,dedit hunc honorē Matthiæ Theophili:ſub cuius pontificatu & bellum Romanorum contra Iudæos ſumpſit initium.

Catalogus omnium pontificum Iudæorum ab Aaron vſq; ad deſtructionem templi,& de Floro præſide. Cap. XVIII.

NEceſſarium inter hæc credo,& hiſtoriæ præſenti eſſe conueniēs, narrare de pontificibus,quomodo inchoauerūt,& quibus fungi hoc honore permiſſum eſt,& quanti fuerunt vſq; ad belli finē. Primum itaq; omniū dicunt Aaron fratrem Moſeos pontificatū ſumpſiſſe diuinū:quo moriente ſucceſſiſſe mox filios & alijs eorum denuo liberis honorē vnius diſtributum. Vnde legitimū eſt, nullū poſſe pontificatum percipere,niſi de ſanguine fuerit Aaron. Ex alio nanq; genere neq; ſi in regno cōſtitutus ſit,pontificatū poteſt adipiſci. Fuerunt itaq; omnes ab Aaron (ſicut diximus) primo,vſq; ad Dinaſum,qui belli tempore per diſcordiam pontifex ordinatus eſt,numero octoginta tres. Ex quibus,in deſerto temporibus Moſeos conſiſtente tabernaculo,quod Moſes deo dicauit, vſq; dum ad Iudæā populus aduenisſet,vbi Salomon rex deo ædificauit templū,pontificatum habuerūt viri numero tredecim. Primi nanq; donec vitam morte finirent, habebant ineripibiliter hunc honorē, poſtea vero etiam viuentibus ſucceſſio præbebatur. Sed hi quidem tredecim,Aaron exiſtentes ex genere,per ſucceſſionē ſumebant honorem. Fuit aūt Hebręorum reſpub. primo quidem ſub populi poteſtate,poſt hoc autem ſub vnius principatu ſita,tertio vero ſub regibus. Tempus ergo quo iſti tredecim habuere principatum,à die qua Ægyptum patres noſtri Moſe duce reliquerunt, vſq; ad ædificationē templi, quod Salomon rex Hieroſolymorum in vrbe conſtruxit,fuit annorum duodecim & ſexcentorum. Poſt illos itaq; tredecim pōtifices,decem & octo alij hanc tenuere poteſtatem, à Salomonis regis temporibus Hieroſolymis ſibimet ſuccedentes,vſq; ad aduentum Nabuchodonoſor Babyloniorum regis,qui caſtrametatus aduerſus vrbem,tēplum quidem concremauit,gentem vero noſtram in Babyloniā migrauit, & pontificē Ioſedech captiuū

Ordo & numerus omnium Iudæorum pontificum

duxit. Tēpus enim pontificatus horū quadringentorum ſexaginta ſex fuit annō norum, menſiū ſex, dierumq; viginti, cum vtiq; iam Iudæi ſub regibus eſſent cōſti tuti. Poſt tēpus aūt annorum ſeptuaginta captiuitatis geſtę per Babylonios, Cy rus Perſarum rex dimiſit ex Babylonia Iudæos ad propriā remeare terram, atq; conceſſit templum ædificare captiuis. His itaq; remeantib⁹, Syſon pontificatum ſumpſit, & ex eius genere alij quindecim, vſq; ad tempus regis Antiochi qui voca batur Eupator, hunc habuere præſulatū. Conuerſabātur autē populari poteſtate annis quadringentis quatuordecim: primuſq; Antiochus, quē prædiximus, & prin ceps militiæ eius Lyſias, Oniā, cui erat Menelaus cognomentū, pontificatu depo ſuerunt, perimentes eum in Berœa, & conſtituerunt pontificē Ioachim ex genere quidem Aaron, non aūt ex iſta domo. Propterea & Onias, defuncti fratruelis, & nomen referens patris, veniens in Ægyptū, Ptolemæi Philometoris amicus effe ctus & Cleopatræ eius vxoris, ſuaſit eis vt in Heliopolitica præfectura deo con ſtruerent templū, Hieroſolymitano ſimile, & eum pontificē ordinarent. Sed de templo quidem apud Ægyptū ædificato, ſæpius declarauimus. Ioachim vero cū tribus annis habuiſſet pontificatū, defunct⁹ eſt: cui nemo ſucceſſit, ſed per annos ſeptem ciuitas fuit ſine pōtifice. Rurſus aūt deſcendētes ex genere filiorū Aſamo næi, cōmiſſa ſibimet poteſtate gentis, arma ſumentes aduerſus Macedones, Iona than ſeptē annis conſtituere pontificē. Quo per inſidias moriente, dolo Trypho nis, ſicut ſuperius iam quodā loco narrauimus, accepit hunc honorē Simon ger manus eius. Huic quoq; per dolū generi in conuiuio morienti, filius ſucceſſit Hyr canus. Qui cum tenuiſſet pontificatū annis triginta & vno, Ariſtobulum filium ſucceſſorem habuit, in ſenectute moriens, qui cum & pontificatū tenuiſſet & re gnum (is nanq; primus vſus eſt anno vno diademate) hæredē fratrē reliquit Ale xandrū. Cuius vxor Alexādra, fratrem eius Alexandrū conſtituit in regno. Ale xander aūt cum & regnaſſet, & ſacerdotium tenuiſſet annis vigint ſeptem, vita priuatus eſt: Alexādræ coniugi pręcipiens, vt ipſa pontificē ordinaret. Quæ pon tificatū quidem Hyrcano ſuo filio dedit, regnū vero ipſa retinens annis nouē de functa eſt. Cuius filius Hyrcanus per tēpus pontificatū obtinuit. Poſt mortē nan q; Alexandrę, dimicauit aduerſus eum frater Ariſtobulus, & dum viciſſet, illum quidē pōtificatu remouit: ipſe vero & regnū tenuit, & dei pōtifex fuit. Hui⁹ anno tertio regni, menſe ſimiliter tertio, veniens Pōpeius, & Hieroſolymitarū ciuitatē forti dimicatione deuincens, ipſum quidē Romam cum filijs vinctū miſit, Hyrca num vero denuo in pontificatū reſtituit: quem gentis quidem præſidatum habere permiſit, diademate vero vti prohibuit. Habuit aūt Hyrcanus hanc poteſtatem ſuper nouē priores, alios annos viginti tres. Barſafarnes aūt & Pacorus Parthiæ potentes tranſeuntes Euphratem, & pugnātes aduerſus Hyrcanū, ipſum quidem ceperunt: Ariſtobuli vero filiū Antigonum conſtituere regem. Qui dum tribus an nis & menſibus totidem tenuiſſet regnum, Soſius & Herodes obſederunt eum: An tonius aūt deductum Antiochiā trucidauit. Herodes vero, cōmiſſo regno ſibimet à Romanis nequaquam conſtituit ex genere Aſamonæi pontifices: ſed quibuſdā ignobilib⁹, & qui ſolummodo de ſacerdotibus eſſent, præter Ariſtobulum tribuit hunc honorem. Ariſtobulum nanq; filium Hyrcani, qui à Parthis captus fuerat, pontificem conſtituens, ſororem eius Mariāmen duxit vxorem: ob quam rem fa uorem populi ſibimet collocauit, propter Hyrcani memoriam. Deinde metuens, ne cuncti ad Ariſtobulum declinarent eum in Hierico ſuffocari dolo machinatus eſt cū nataret, ſicut iam declarauimus. Poſt hunc aūt nequaquam alicui ex gene re Aſamoniæ pontificatus tribuit poteſtatem. Similia quoq; geſſit in conſtitutio ne ſacerdotum Archelaus Herodis filius: pariter & Romani, poſtea ſuper Iudęos obtinentes imperiū. Sunt ergo viri qui ab Herodis temporibus pontificatum ha buerunt, vſq; ad diem qua Tytus templum & ciuitatem capiens cōcremauit, cun cti ſimul vigintinouem. Tempus aūt horum, anni ſunt centum & ſeptem. Quorū quidam conuerſati ſunt ſub Herodis regno & filij eius Archelai. Poſt horum ve-

ro mor

ro mortem,populi quidem potestate cuncta regebantur:præsu.atum tamen gentis pontifices obtinebant. Hæc ergo de pontificibus dicta sufficiant. Gessius itaque Florus,missus a Nerone successit Albino, qui plurimis malis Iudæos attriuit. Erat nanque genere Clasonius,habuit autem vxorem nomine Cleopatram: quæ dum esset amica Poppeæ Neronis vxoris, & malignitate marito non minor,per eam vir eius insulas huius dignitatis adeptus est.Sic autem Florus circa potestatem malignus fuit & violentus,vt pro magnitudine malorum eius,Albinum quasi beneficij largitorem Iudęi laudarent. Ille nanq; malignitatem cælabat,& ne penitus deprehenderetur à turba quodammodo prouidebat.Gessius autem Florus quasi ad docendam nequitiam missus,iniquitates suas in gentem nostram aperta malignitate portabat,neq; direptioni parcens, neq; modum iniusti supplicij derelinquens.Erat enim inflexibilis ad miserandum,& omnibus lucris auarus:qui etiam in latronum direptione communicabat.Sine timore nãq; multi ad hoc accedebant, cum illius promissione de sua salute minime cogitarent. Quod opus non erat mediocriter cõdolendum.Quapropter infelices Iudæi,cum non valerent vastationes sustinere latronum,cogebantur à proprijs solennitatibus recedentes cuncti diffugere:vt melius,vbicunq; liceret, apud alienigenas habitarent.Florus igitur fuit,qui nos contra Romanos bellum fecit assumere: melius iudicans,citius quàm paulatim & per tẽpora nos perire.Initium quippe sumpsit hoc bellum secundo quidem anno administrationis Flori,duodecimo autem Neronis imperij.Sed ea quidem quęcunq; aut facere coacti sumus,aut pati,perfecte scire poterunt,qui legere voluerint libros à me de Iudaica dimicatione cõscriptos. Hic igitur ponam terminum Antiquitatis historię,post quam etiã bellum cœpi conscribere.Continet autem hoc opus à primi hominis natiuitate traditionẽ,vsq; ad decimũ annũ Neronis imperij.Ea siquidẽ quę nobis Iudæis prouenerunt in Ægypto,& Syria atq; Palæstina,& quęcunq; perpessi sumus ab Assyrijs & Babylonijs,vel circa nos Persę seu Macedones egerunt,& post eos Romani,sicuti reor,sunt,cum integritate composita.Nisus sum autem etiam descriptionem pontificum conseruare,qui per annos duo milia constituti sunt.Conscripsi etiam sine errore successiones regũ,actus eorum & conuersationes enunciãs, & monarchiarum potestates enarrans,sicut ex sacris libris de rebus omnibus descriptio continetur.Hoc enim in principio historiæ me facere compromisi. Dico siquidem cum fiducia,opere iam perfecto,quia nullus alter,licet voluntatem habuerit,neq; Iudęus,neq; alienigena,potuit hoc negocium Gręcis ita subtiliter explanare. Habens enim indubitanter à congentilibus meis maximam eruditionẽ nostræ prouinciæ,etiam Græcas studui literas adipisci.Artis nanque grammaticæ experimentum sumpsi,integritatẽ vero prolationis verborũ possidere me paterna cõsuetudo prohibuit.quippe cũ apud nos non recipiant eos,qui elocutionẽ multarum gentium didicisse noscuntur,eo quod cõmune putent hoc officium nõ liberis tantummodo,sed etiam volentibus seruis.Sapientiamvero illos tantũmodo testantur habere, qui leges sub integritate cognoscunt, & virtutem sacrarum literarum interpretari possunt.Propterea multis in hoc studio laborantibus,vix duo quidem aut tres adepti, & laborum fructum repente potiti sunt. Non erit forsan inuidiosum,etiam de genere meo, & vitæ actibus postea breuiter enarrare. In his ergo dicere vlterius de antiquitate cessabo,libris quidem existentibus viginti,habentibus vero sexaginta milia versuum.Et si diuinitas concesserit per discursum quidem commemorabo rursus & causas belli,& eorum quæ ad præsentem pertinent diem,quæ est tertijdecimi quidem anni Domitiani Cæsaris principatus : mihi autem a natiuitate quinquagesimi & sexti. Proposui quoque vobis conscribere etiam nostras,id est Iudęorum sectas,in quatuor libris:de deo eiusq; substantia,& de legibus,& cur secundum eas aliud facere permittimur,aliud prohibemur.

Redit ad Florum malicia insignem

Peroratio

Eruditio Iosephi

Aetas Iosephi dum haec scriberet

Flauij Iosephi Librorum.xx.antiquitatum Iudaicarum,Finis.